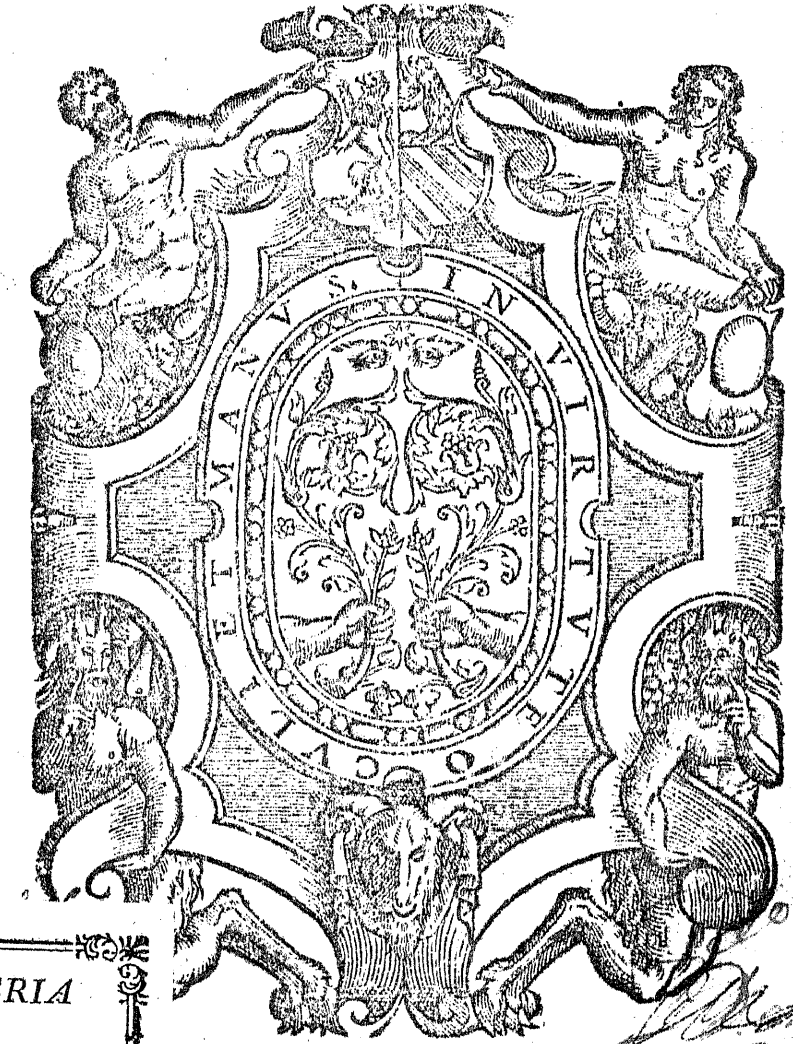

R/ 7703

OPVS PRAECLARVM
ET UTILISSIMVM SUPER LEGI-
bus Tauri, editum per egregium & subtilem Doctorem
Antonium Gomez, Proprietatis Vesperorum Ca-
thedram in Iure Ciuili regentem, & in ea
ad instar veteranorum militum
iubilatum.

ILLVSTRISSIMO ATQVE PRAECLARISSI-
mo Diui Ioannis ordinis Sacrae militiae Rodiensis Priori dedicatum.

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
E. 2. C. 22. N. 2.

Cum priuilegio.

ALMANTICAE,

inicià Portonarijs S.C.M. Typògraphi.

M. D. C. C. X. V.

Esta tassado à tres Maravedis el pliego. *Alonso Fernandez*

Alonso Fernandez

16. a - 6. 12.

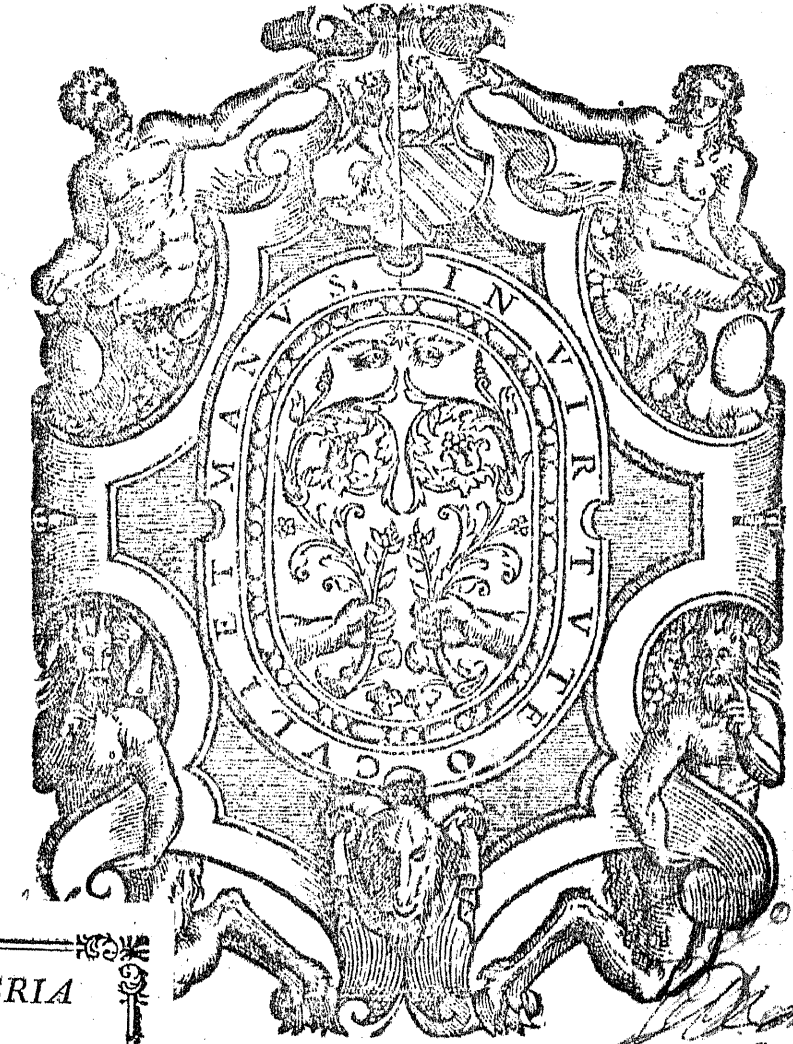
2 400 40 *Safar*
MADE IN SPAIN

R/ 7703

OPVS PRAECLARVM
ET UTILISSIMVM SUPER LEGI-
bus Tauri, editum per egregium & subtilem Doctorem
Antonium Gomez, Proprietatis Vesperorum Ca-
thedram in Iure Ciuili regentem, & in ea
ad instar veteranorum militum
iubilatum.

ILLVSTRISSIMO ATQVE PRAECLARISSIMO
mo Diui Ioannis ordinis Sacrae militiae Rodiensis Priori dedicatum.

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
E. 2. C. 2. N. 2.

Cum priuilegio.

ALMANTICAE,

inicià Portonarijs S.C.M. Typògraphi.

M. D. C. C. X. V.

Esta tassado à tres Maras uedis el pliego. *Alonso de Medina*

16. a - 6. 12.

EL REY.

POR quanto por parte de vos doña Guiomar de Auila muger del Doctor Antonio Gomez defunco Cathedratico de propiedad de leyes Iubilado en la Vniuersidad de Salamã ca nos fue fecha relacion que por nos fue concedida licencia al dicho Doctor Antonio Gomez para imprimir las obras que hizo sobre leyes de Toro y derecho comun con priuilegio que ningua persona las pudiese imprimir sin su licencia por tiempo de quinze años, de los quales faltaua por correr solamente medio año como parece, por la fecha del dicho priuilegio por ende que nos suplicauades mandassemos prorogar el dicho termino por otros quinze años con las cõdicion de declaradas en el dicho priuilegio atẽto el mucho trabajo que rescibio el dicho vuestro marido, o como la nuestra merced fuese. Lo qual visto por los del nuestro consejo, y el dicho priuilegio que de suõ se haze mencion por os hazer bien y merced fue acordado que deniamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, e nos vuyamos lo por biẽ, e por la presente prorogamos, e alargamos el termino contenido en el dicho priuilegio por otros quinze años mas, los quales corran y se cuenten despues de ser cumplido y acabado el termino del dicho priuilegio, y dentro dellos mandamos que vos, o la persona, o personas que vuestro poder vuyeren en otras ningunas puedan imprimir e imprimen las dichas obras, so pena que qualquiera persona, o personas que sin tener para ello vuestro poder las imprimieren, o hizieren imprimir, o vender en estos nuestros Reynos y señorios, o truxeren a vender de fuera dellos dentro del dicho termino pierdan la impresion, e los moldes y aparejos con que lo hizieren, o vendieren y tuuieren: y demas incurran en pena de cinquẽta mil marauedis: las quales dichas penas sea la mitad para la nuestra camara y la otra mitad para vos la dicha doña Guiomar de Auila. Y mandamos a los del nuestro consejo Presidẽte, y Oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes, alguaziles de la nuestra casa y corte e chancillerias, e otras qualesquier justicias, y juezes de todas las ciudades villas y lagares de los nuestros Reynos y señorios, asy a los que agora son como a los que seran de aqui adelante q guarden y cumplan, y hagã guardar y cumplir esta mi cedula, y lo en ella contenido y contra el tenor y forma della no vayan ni passen, ni consentan yr ni passar en tiempo alguno ni por alguna manera durante el dicho tiempo de los dichos quinze años: e no fagades ende al so pena de la nuestra merced e de diez mil marauedis para nuestra camara. Dada en Madrid a quatro dias del mes de Mayo de mil e quinientos e sesenta e seys años.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad
Pedro de Hoyo.

PON Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galizia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de laen, de los Algarues, de Algezira, de Gibraltar, Du que de Milan, Conde de Flandes, y de Tirol &c. Por quanto por parte de vos el Doctor Antonio Gomez Cathedratico de Visperas de la Vniuersidad de Salamanca: nos fue hecha relacion que vos avia des escripto sobre las leyes de Toro, la qual obra siendo vista y examinada en el nuestro consejo se le auia dado licencia y priuilegio para la poder imprimir y vender por quinze años, de los quales eran passados los ocho y en ellos se auia hecho la primera impresion de mil libros, los quales eran ya gastados, y porque agora queriades hazer la seguda impresion de la dicha obra, nos suplicastes os diessemos licencia y facultad para que pudiesdes imprimir el dicho libro las vezes q quisiesdes y gozar del dicho priuilegio por el tiempo que faltaua de los dichos quinze años, o que sobre ello proueyessemos como la nuestra merced fuese, lo qual visto por los del nuestro cõsejo, fue acordado que deniamos mandar dar esta nuestra carta en la dicha razon, y nos tuuimos lo por biẽ, y por la presente damos licencia y facultad a qualquier impressor de los nuestros Reynos, para que durãte el tiempo q queda por correr de los dichos quinze años cõtenidos en el dicho priuilegio que asy os fue dado puedan imprimir el dicho libro, sin ello caer ni incurrir en pena: alguna: de lo qual mandamos dar y dimos esta nuestra carta sellada con nuestro sello y librada de los del nuestro consejo. Dada en Toledo a veynte y quatro dias del mes de abril de mil y quinientos y sesenta años.

El marques. El Licenciado Doctor El Licenciado El Licenciado
Montaluo. Añaya. Villa Gomez. Viruiesca.

Yo Pedro de Marmol escriuano de Camara de su Catholica Magestad, la fize
uir por su mandado con acuerdo de los del su consejo.

ADLECTOREM.

Ogitanti mihi totius vitæ meæ rationem & studiorum meorum labores in Dei omnipotentis cultum & Reipublicæ utilitatem, qui finis est in cunctis rebus præstantissimus, à me semper lubentissimè collatos: item consideranti plus iam annos quinque & viginti in hac florentissima Salmanticensi Academia vtrunque ius, Canonicum & Ciuile professum esse: & in Iure ciuili pluribus eius facultatis cathedris præfuisse, duabus inquam institutionum Iustiniani & totidem codicis eiusdem Imperatoris, & Digesti veteris, & alijs duabus (quas vocant) vespertinas, quo in ergastulo (vt sic appellem) totum ætatis meæ tempus in sumptum est, non in litigatorum aduocatione, vt plerunque omnes facere consueuerunt, neque item in comparandis necessarijs, mihi & liberis mei, licet plures habeam. Verum si quod otium actum laborioso munere mihi supererat, in pauperum & egenorum patrociniũ contulisse visum est. Tandem post tot ærumnas & sudores exantlatos, vt fructus aliquis tot laborum, vigiliarum, & lucubrationum in vulgus emanaret, delegi potissimum enucleationem legum, quas Taurinas appellant: quia & sententiarum acumine & utilitate materiæ cæteras omnes, quæ vsque ad tempora nostra Hispania conditæ sunt, longissimo spatio antecellunt. Quod meum opus siue tot annorum partum ac foetoram offerre decreui Illustrissimo ac præclarissimo Herõ, Domino Domino Priori, sanctæ nostræ religionis splendidissimo protectori, & vniuersæ militiæ sancti Ioannis Antesignano dignissimo, clarissimo orto natalibus: cuius Celsitudinem vnice rogatam habeo, vt eodem is animo, quo à me offertur, nempe candidissimo addictissimoque excipere non grauetur. Tu vale amice Lector.

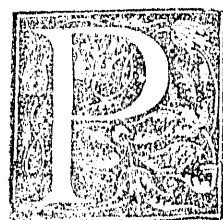
A 2

Dodecastichon Dicolon Distro-
phon Arnoldi Schurerij
Brabanti.

Taurinas Leges si cordi est noscere Lector,
Quæ reliquas superare feruntur
Quas olim Hispanis, Reges sanxere sub oris
Hesperij: regere vsque periti
Legibus ac armis populos, extendere regna ad
Antipodas, Garamantas & Indos:
Doctoris Glossas Antonifume, relecto
Quippe volumine doctus abibis.
Hac in fœtûra, multos quam distulit annos
Aedere, πάντα σαφέστερον εἶπε
Huic, legum studiose tuas impendere Drachmas,
Haud dubites Operi redimendo.

3
C O M M E N T A R I I L V -
G V L E N T I S S I M I I N L E G E S T A V -
rinas, nunc postrema manu aucti & recogniti: Per
Antonium Comez: Primarium Iuris Ci-
uilis in Academia Salmanticensi
Professore.

año TEXTVS PRIMVS.

Primeramente por quã
to el Señor Rey don
Alfonso en la villa de
Alcala de Henares, e-
ra demil e trezientos
y ochenta y seys años,
hizo vna ley cerca de la orden que se de-
uia tener en la determinacion y decision
de los pleytos e causas: el tenor de la
qual es este que se sigue. ¶ Nuestra in-
tencion e voluntad es que los nuestros
naturales e moradores de los nuestros
reynos sean mantenidos en paz y en justi-
cia: e como para esto sea menester dar
leyes ciertas por do se librasen los pley-
tos y las contiendas que acaescen en-
tre ellos: e maguer que en la nuestra cor-
te vsan del fuero de las leyes, e algunas
villas del nuestro señorío lo han por fue-
ro, y otras ciudades e villas han otros fue-
ros de partidos: por los quales se pue-
den librar algunos de los pleytos. Pe-
ro porque muchas son las contiendas y
los pleytos que entre los homes acaescen
e se mueuen de cada dia que no se pue-
den librar por los fueros: por ende que-
riendo poner remedio conuenible a es-
to, establecemos y mandamos que los
dichos fueros sean guardados en aque-
llas cosas que se vsaron: saluo en aquello
que nos hallaremos que se deuen emen-
dar y mejorar, y en lo al que son contra
Dios y contra razon, y contra las leyes

que en este nro libro se cõtienen: por las
quales leyes deste nuestro libro manda-
mos que se libren primeramente todos
los pleytos Ciuiles y Criminales y los
pleytos y las contiendas que no se pudie-
ren librar por las leyes deste nuestro li-
bro, y por los dichos fueros, mandamos
que se libren por las leyes de las siete par-
tidas quel Rey don Alfonso nuestro vi-
sabuelo mando ordenar, como que fa-
sta aqui no se alla que fuessen publica-
das por mandado del Rey, ni fueron aui-
das ni recibidas por leyes, pero nos man-
damos las requerir e concertar e emen-
dar en algunas cosas que cumplia, y así
concertadas e emendadas: porque fue-
ron sacadas e tomadas de los dichos de
los sanctos padres e de los dichos y de-
rechos edichos de muchos sabios anti-
guos, e de fueros y costumbres antiguas
de España, damos las por las nuestras le-
yes: e porque sean ciertas: y no ayan razo-
de tirar y emendar en ellas cada vno lo
que quisiere, mandamos hazer dellas dos
libros, vno sellado con nuestro sello de
oro, y otro sellado con nuestro sello de
plomo. para tener en nuestra camara pa-
ra en lo que ouiere duda que lo concer-
tedes con ellas y tenemos por bien que
sean guardadas y valederas de aqui ade-
lante en los pleytos y en los juyzios: y
en todas las otras cosas que en ellas se cõ-
tienen en aquello que no fueren contra

Textus primus.

rias a las leyes deste nuestro libro : y a los fueros sobre dichos : y porque los hijos dalgo de nuestros reynos han en algunas comarcas fuero de aluedrio : y otros fueros porque se juzgan ellos : y sus vassallos, tenemos por bien que les sean guardados sus fueros a ellos y a sus vassallos segun que lo han de fuero : y les fueron guardados fasta aqui. ¶ Otrofi en hecho de los rieptos sea guardado aquel vfo y aquella costumbre que fue vñada y guardada en el tiempo de los otros reyes : y en el nuestro. ¶ Otrofi tenemos por bien q sea guardado el ordenamiento que nos agora hezimos en estas cortes para los hijos dalgo : el qual mandamos poner en fin deste nuestro libro : e porque al rey pertenesce y ha poder de hazer fueros y leyes : y de las interpretar y declarar y emendar donde viere que cumple. Tenemos por bien que si en los dichos fueros : o en los libros de las partidas sobredichas : o en este nuestro libro, o en algunas leyes de las que en el se cõtiene fuere menester declaracion e interpretacion , o emendar : añadir o tirar , o mudar por nos que lo hagamos. E si alguna contrariedad pareciere en las leyes sobre dichas entre si mesmas , o en los fueros , o en qualquier dellos , o alguna duda fuere hallada en ellos , o algun hecho porque por ellas no se pueda librar, que nos q seamos requeridos sobre ello porque hagamos interpretacion y declaracion , o emienda do entenderemos que cumple , o hagamos ley nueva la que entenderemos q cumple sobre ello, porque la justicia y el derecho sea guardado : empero bien queremos y sufrimos q los libros de los derechos q los sabios antiguos hizieron que se lean en los estudios generales de nuestro señorio porque ay en ellos mucha sabiduria y queremos dar lugar que los nuestros naturales sean sabidores , y sean por ende mas

honrrados. Y agora somos informados que la dicha ley no se guarda , ni executa enteramente como deuia . y porque nuestra intencion y voluntad es que la dicha ley se guarde y cumpla como en ella se cõtiene. Ordenamos y mandamos q todas las nuestras justicias destos nros reynos y señorios ansi de realengos, y abadengos como de ordenes y behetrias y otros señorios qualesquier de qualquier calidad que sean q en la dicha ordenacion de decision y determinacion de los pleitos y causas guarden y cumplan la dicha ley en todo y por todo segun q en ella se cõtiene : y en guardandola y cõplendola en la dicha ordenacion y decision y determinacion de los pleitos y causas afsi civiles como criminales se guarde la orden siguiente : q lo q se pudiere determinar por las leyes de los ordenamientos y pragmaticas por nos hechas : y por los reyes donde nos venimos : y los reyes q de nos vinieren en la dicha ordenacion y decision y determinacion se sigan y guarden como en ellas se contiene : no embargante q contra las dichas leyes de ordenamiento y pragmaticas se diga e alegue q no son vñadas ni guardadas : y en lo q por ellas no se pudiere determinar mandamos q se guarden las leyes de los fueros ansi del fuero de las leyes como las de los fueros municipales : q cada ciudad villa, o lugar tuviere en lo q son, o fueren vñadas e guardadas en los dichos lugares, y no fueren contrarias a las dichas leyes de ordenamientos e pragmaticas afsi en lo q por ellas esta determinado como en lo q de terminaremos adelante por algunas leyes y ordenamientos e pragmaticas e los reyes q de nos vinieren : ca por ellas es nra intencion y voluntad q se determinen los dichos pleitos e causas, no embargante los dichos fueros e vfo y guarda dellos : y lo q por las dichas leyes de

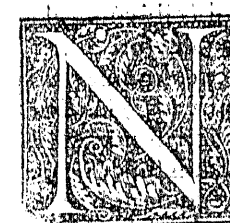
yes de ordenamientos y pragmaticas y fueros no se pudiere determinar. Mandamos que en tal caso se recurra a las leyes de las siete partidas hechas por el señor Rey don Alfonso nuestro progenitor : por las cuales en defecto de los dichos ordenamientos pragmaticas e fueros mandamos que se determinen los pleitos y causas afsi civiles como criminales de qualquier calidad , o cantidad q sean, guardando lo que por ellos fuere determinado como en ellas se contiene : aunque no sean vñadas ni guardadas y no por otras algunas. Y mandamos que quando quier que alguna duda ocurriere en la interpretacion y declaracion de las dichas leyes de ordenamiento e pragmaticas e fueros , o de las partidas q en tal caso recurran a nos e a los reyes q de nos vinieren para la interpretacion e declaracion dellas : porq por nos vistas las dichas dudas declararemos e interpretaremos las dichas leyes como conviene a seruicio de Dios nuestro señor . e al bien de nuestros subditos y naturales : y a la buena administracion de nuestra justicia : y por quanto nos ouimos fecho en la villa de Madrid el año que passo de nouenta e nueue ciertas leyes e ordenanças : las quales mandamos que se guardassen en la ordenacion : y algunas en la decision de los pleitos e causas en el nuestro consejo : e en las nuestras audiencias , e entre ellas hezimos vna ley e ordenança que habla cerca de las opiniones de Bart. e Baldo e Iuan Andres y el Abad : qual dellas se deve seguir en duda a falta de ley : y porq agora somos informados que lo que hezimos por estoruar la prolixidad y muchedumbre de las opiniones de los Doctores ha traydo mayor daño e inconueniente : por ende por la presente reuocamos, cassamos e anulamos en quanto a esto todo lo conteni-

do en la dicha ley e ordenança por nos hecha en la dicha villa de Madrid : y mandamos que de aqui adelante no se vñe de ella ni se guarde ni cumpla, porque nuestra intencion e voluntad es que cerca de la dicha ordenacion e determinacion de los pleitos y causas solamente se haga e guarde lo contenido en la dicha ley del señor rey don Alonso, y en esta nuestra.

S V M M A R I V M.

- 1 Diffinitio legis. nume. 1. & 2.
- 3 Quando lex humana liget subditos in foro conscientie. nume. 3. & 4.
- 5 Quae requirantur ad validitatem legis.
- 6 Quis possit facere legem.
- 7 Quis possit leges dubias interpretari.
- 8 Deficiente lege recurritur ad consuetudinem.
- 9 Deficiente. l. & consuetudine recurrendum est ad rationem naturalem.
- 10 Deficientibus his procedendum erit argumento alicuius legis.
- 11 Lex noua referens aliam licet non reperiatur valet

Lex prima.

Nota ex ista. l. q

in isto regno in decisionibus causarum prius & ante oia debet iudicari per istas. ll. Tauri. Item consecutiue postea per. ll. ordinamenti & pragmaticas huius regni & ll. Partita. Licet non prohibetur earum usus, nec consuetudo postea per. ll. Fori que fuerint in usu & consuetudine. Postea vero his deficientibus debet iudicari per ius commune Romanorum Consultorum & Imperatorum, quod legitur & dicitur in scholis & studijs generalibus secundum communem opinionem, quae reperitur in casu de quo dubitatur correctae. l. regia de Madrid, quae disponebat, quod in decisionibus causarum deficiente. l. sequatur opinio Bart. & postea Bald. Pro cuius tamen declaratione dico & praesuppono quod. l. potest. i. sic definiti. Lex est commune praecipuum virorum prudentium delictorum quae sponte vel ignorantia committuntur coertio, communis reipublicae sponsio. tex. est in. l. i. ff. de. ll. & sibi communis doct. V. gl. l. ter. & 2. lex est inuentio quaedam correctio & cõ

Ant. Go. in. ll. Tau. A 4 po-

positio communis ciuitatis, secundū quam oēs decet viuere: text. est in. l. 2. ff. de. l. & ibi etiā communiter doct. Vel aliter & 3. l. est diuinarū atq; humanarū rerū notitia; text. est in. d. l. 2. ff. de. ll. Vel aliter & 4. l. est sanctio sancta iubēs honesta. prohibens contraria. text. est. in. l. 2. vers. fin. ff. de. ll. & ibi glof. ord. quæ residet com hac definitione & communiter doct. text. in. l. ll. la tercera. C. de. ll. glof. etiam ordinaria in. §. Lex Insti. de iure na. gē. & ciui. & adde q̄ ll. fuerūt factæ & conditæ per tercentos annos ante aduentum Christi: cum consulti earum conditores fuerunt illo tempore: ita Bart. in. l. multum in. tex. ff. de verb. oblig. 1. col. in. med. & ibi Ias. fin. col. & ante eos glof. ord. in. l. prisdie. ff. de ferijs. glo. etiam Bar. & alij doct. in. l. Titia. §. Seia ff. de auro & arg. leg. & glo. in. rub. ff. de iust. & iu. Item. l. noua semper respicit futura negotia non verò præterita. text. est in. ll. & constitutiones. C. de. ll. tex. in. l. pen. & fi. C. de sac. eccl. tex. in. l. pen. C. de vsur. & ibi cōmuniter doct.

3 Item quæro an & quando. l. humana positua & eius dispositio liget subditos in foro conscientia. & breuiter & resolutiue dico, q̄ si non est peccati nutritiua est seruanda in foro conscientia. Nam ex quo. l. est iusta, videtur edita auctoritate diuina per suos ministros, vt in. c. quo iure. 8. distinct. & Prouerborum. 8. per me reges regnant & legum conditores iusta decernunt: ita tenet & concludit Innocen. in. c. quia pleriq; de immu. eccl. fin. cgl. & ibi cōmu. docto. Ioan. Andre. in. c. quāquā. de vsuris. libr. 6. Abb. Panor. in. c. 1. de conslit. 5. col. numer. 9. & ibi moderni, Sanctus Thomas. 2. 2. q. 96. articu. 6. quod tamen intellige quando. l. fundatur super certō, secus: verò si fundatur super aliqua præsumptione. & factō incerto: quia non tenetur quis ex ea in foro conscientia, si sibi cōstat præsumptionē non esse verā seqm̄ doc. vbi supra.

4 Item etiam intellige quando agitū de aliqua re. negotio vel interesse principali: secus si agatur de poena per legem imposita: quia non tenetur debitor eam soluere in foro conscientia: ante condemnationem, quia cessat ratio principalis legis; quæ est, vt puniatur delinques in foro contentioso.

Item vt alijs sit terror & exemplum, quæ ratio cessat in foro poenitentia. Ita gl. fing. & vnicā in. c. fraternitas. 12. q. 2. in glof. fin. quam reputat singularem & vnicam Abb. in. c. 1. de conslit. tu. 7. col. nume. 21. & ibi Feli. n. vbi plura infert. Idem Abb. & Feli. in. c. audiui mus. de simo. idē Abb. in. c. Baynaldus. de testamēt. 6. col. idem Abbas in. ca. si egressus. de iniu. idem Abbas in.

Proemio decretal. in parte, rex pacificus. 4. col. Idem Abb. in. c. cum causam, de testibus. col. 5. idem Abb. in. c. dilecti. de arbitris. col. 5. idē Abb. in. c. fin. de sepul. idē Abb. in. c. fina. de prescriptionib⁹ Abb. in. c. sua. de poenis. idem Abb. in. c. qui pleriq; de immunitate ecclesiarum. Bald. in. l. quibus diebus. §. dominus. in. ff. de condi. & demonstra. Ioan. de Inol. in. l. stipulatio ista. §. alteri, de verb. oblig. 4. col. Ias. in. §. sed iste quidem. Insti. de actio. 2. col. Summa Syluest. in parte. l. 9. q. principali.

5 Item adde quod ad essentiam & validitatem legis, requiruntur sequentia. 1. q̄ sit iusta & honesta: secundo q̄ sit possibilis, & secundum naturam: tertio quod sit necessaria vel saltem utilis: & conueniens reipub. quarto q̄ sit cōmunis, nō particularis respectu alicuius personæ: quinto; quod sit facta per verba dispositiua & præceptiua: sexto q̄ sit redacta in scripturam publicam, text. est qui omnia ista comprehendit in. c. erit autem lex. 4. distinct. tex. in. c. lex. i. distinct. & ibi communiter doctores. & certē ista requisita continentur & verificantur in his. ll. Tauri.

6 Item adde q̄ solus Imperator, Rex vel princeps qui nō recognoscit superiorem potest facere & condere legem. text. est in. l. nō ambigitur. ff. de. ll. vbi habetur, q̄ senatus populi Romani poterat condere legem, sed senatus & populus Romanus omne suam potestatem transulit in imperium: vt in. l. 1. §. sed hoc studium. C. de veteri iure enucleando. Ergo hodie solus Imperator, Rex, vel Princeps potest legem condere, & isto fundamento; & ratione. ita tenet ibi glof. ord. & cōmuniter doct. text. formalis & expressus in. l. fin. C. de legibus. & ibi communiter docto. tenet etiam glof. ordi. Bart. Alberi. & communiter doct. in. l. 1. ff. quod quisque iuris tex. in. §. sed & quod principi. Insti. de iure nat. gen. & ciui. & ibi glof. ord. & communiter doc. & idem disponit. l. 8. titu. 1. partit. 1.

7 Item etiam solus Imperator, Rex vel Princeps potest leges dubias interpretari & declarare: text. est in. l. 1. C. de. ll. tex. in. l. fina. eodem titu. vers. si enim. cuius verba sunt. Si enim præsentis tempore leges condere soli Imperatori concessum est, & leges interpretari solum modo dignum imperio esse oportet: & ibi notant doct. & idem expresse dicit & disponit. ista nostra lex. i. Tauri.

8 Item adde q̄ deficiente lege recurritur ad consuetudinem legitime præscriptam per lapsum decem annorum & pluralitatem actuum non minus duorum, text. est in. l. de quibus. ff. de legibus

gibus. & ibi magistraliter Bart. & communiter docto. antiqui & moderni. tex. in. l. 1. & per totum. C. quæ sit longa consuetudo. text. est in. §. ex non scripto. Insti. de iure natu. gen. & ciui. tex. in. c. 1. & per totum extra. de consuet. & ibi communiter docto. & idem disponit. l. 1. & per totum titu. 2. pa. 1. vbi notabiliter & per ordinē declarantur ea quæ pertinent ad sententiam & validitatem consuetudinis.

9 Item adde q̄ deficiente lege & consuetudine recurrendum est ad rationem naturalem: text. est notabilis in. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excusatione tato. ibi: dum dicit, cuius fidem sufficit firmare ex ipsa naturali iustitia, & ad hoc summē notat & commendat Bal. post antiquos ibi. idem Bald. in. l. cum antiquioribus. C. de iure delib. pen. colum. Iaso. Decius & moderni in. l. illam. C. de colla. Ioan. And. in. c. Pastoralis. de fide inst. probat etiam text. in. l. cum ratio. ff. de bon. damna. Confirmatur ex sententia Aristotelis & Philosophorum dicentiū, quærere legē vbi est ratio naturalis est infirmitas intellectus. Item deficiente his recurrendum est ad cōmūnem opi. doctorem, argumento text. in. l. 1. ff. de Sena. text. in. l. Athletas. ff. de his qui no. infa. in. l. 1. ff. de officio quæstoris: text. in. ca. nouimus. de verbo. signifi. text. in. c. de inducijs. 3. quō. 3. qd̄ intellige si nō est euidenter falsa, quia multoties vnus ex subtili ingenio & optimis rationibus posset alios superare; argumento text. in. c. Capellanus. de ferijs. text. melior de iure in. l. 1. §. sed nec. C. de vete. iure enucle. Cuius pulchra verba sunt, sed nec ex multitudine authorū quod melius & æquius est iudicare cum posset vnus forsā & deterioris sententia & multos maiores in aliqua parte superare.

Item etiam quia sæpe Deus & dominus noster reuelat parulis & humilibus quæ abscondit a sapientibus: ita Abb. in. c. 1. de consli. colu. fina.

10 Item communi opinione deficiente. imò prorsus deficiente aliqua probabili opinione alicuius doctoris, procedendum erit. argumento alicuius legis vel iuris scripti in simili casu disponente: text. est in. l. non possunt. ff. de legibus: cuius verba sunt, nō possunt omnes articuli sigillatim aut legibus, aut senatusconsultis comprehendendi, sed cum in aliquo casu sententia eorum manifesta est, is qui iurisdictioni præest ad similia procedere atque ita ius dicere debet. bonus text. in. l. fina. C. de heredibus in situ. text. in. l. illud. ff. ad. l. Aquil. text. in. l. 1. §. interdum. ff. de fonte; text. in. c. translato. de consli. tex. in. c. inter ceteras in fin. de rescrip. si verò omnia prædicta deficiant, itaq; iudex nesciat quid faciat,

recurrendum est ad principem: quia eius est declarare cuius est condere: vt in. l. cum de nouo. C. de. ll. & ibi Cynus. & communiter doctores. & tenet Abb. & alij in ca. 1. de conslitu. penulti. colum. num. 14.

11 Item adde quod lex noua referens aliā & de ea faciens mentionem, licet non reperiatur, valet & tenet. ita probat text. in. l. admonendi. ff. de iure iu. & ibi expresse notat Bart. 2. col. & idem est in sententia: quia si iudex condēnat aliquē certam pecuniam vel quolibet anno alteri præstare secundū quod antecessores consueuerunt, tenetur soluere: etiam si non constet quod antecessores præstarent: ita Bart. in. l. cum qui. §. Iulianus. ff. de edendo: facit etiam glo. & communis opinio in. c. quoniam. Abb. de offi. delega. Nec obstat text. & ibi glo. ordinaria & communiter opi. docto. in authentica. si quis in aliquo documento. C. de edendo. & in authent. vt spon. largi. §. & hoc super. colla. 9. & ibi etiā cōdocto. vbi dispo. q̄ instrumentum publicū vel priuatum faciens mentionem de alio instrumentō non facit fidem nisi producat originale: imò etiam si tabellio vel notarius dicat & asserat se vidisse & legisse non facit fidem secundū eos: quia nō deo quod illud habet locum & procedit q̄ instrumentū refertur ab aliquo tabellione vel notario vel ab alia persona priuata. secus vero si à principe vel lege cōmuni vel iudice diffinitiuē pronuntiādo, quia tunc bene valet & tenet & facit plenā & perfectā fidem licet non constet de alia lege relata. Ista est glo. ordi. iuncto tex. in. c. si Romanorū. 19. distinct. in glo. pe. & ibi cōmuni. opi. doct. & in. c. Abbate sancti Siluani. de verb. ligni. in verbo fiat, & ibi communiter doctores.

Item finaliter et postremō quæro an rex vel princeps vel lex humana positua possit tollere & auferre ius quæsitū subditis: in quo articulo breuiter et resolutiue dico, quod bene potest ex causa iusta quæ semper præsumit, text. est in. l. venditor. §. si constat. ff. cōmu. præ. Vbi disponitur quod si quis habet in suo fundo vel agro lapidinas non pōt alter priuatus eas tollere vel auferre nisi stante lege vel consuetudine. & ad hoc notat et cōmenda. gl. or. Odoffr. Bar. Albe. Bal. Ang. Pau. Flo. et cōmu. doct. ibi. nec obstat quod cui libet licet lapides vel lapidinas tollere vel fodere, vt in. l. quōsdam. C. de metallarijs libr. 11. quia illud est verū quando esset concessa licentia à dño fundi et non aliās. Vel aliter et. 2. quando quis velit extrahere ex venis saxorum quæ sunt in locis remotis ab aliqua domo vel ædificio alterius cui non posset Ant. Go. in. ll. Tau. A 5 pro

provenire damnum vel periculum dirutionis: quia tunc poterit propter publicam utilitatem secundum gl. or. & cō. do. et. ibi. Sed iste intellectus non placet, quia in dist. in cō. in fundo alieno non licet alicui intrare invito dño, vt in l. 3. ff. de acq. re. do. & in l. in iuriarū actio. §. si. ff. de iniur. vnde aliter & tertio dico, quod ille text. pcedat & intelligatur quādo quis velit tollere & auferre ex venis & locis publicis: nam tūc libere pōt de iure naturali. Et illum text. in dict. l. venditor. §. si cō. stat. in nostra principali conclu. in qua sumus reputat singularē & meliorem de iure Bart. in Procem. digestorū. col. 3. probat etiā text. in l. si priuatus. ff. qui & a quibus. quem reputat singulare & vnicū Bar. in d. Procem. digestorū. col. 3. Sed certē ille text. parū vel nihil pbat. text. in l. 1. & per totū. ff. de bonis damnatorū. vbi rōne delicti cōmissi cōfiscatur bona delinquentis. text. in l. 1. & per totū. ff. de bonis prof. text. in l. commissa. ff. de publi. & vecti. text. in auth. incestas. C. de incestis nupt. per quā iura ita tenet Bart. in l. si. C. si contra ius vel. vti. pu. & ibi cōiter docto. text. in l. 1. & per totū. ff. de usu. cap. vbi dispositio legis tollit alteri. dominium mediāte usu capione vel p̄scriptio. text. in l. 1. & per totū C. de longi tempo. p̄s. text. in §. 1. & per to. in ff. de vfu. text. in l. antiocheniū. ff. de p̄s. scri. text. in l. si. C. de iure do. imp. text. in l. 1. & per to. C. ex quibus cau. serui pro p̄. liber. ac cipe. vbi dicitur, quod seruus, qui denunciatur iudici in ortu domini sui, vt contra delinquentē p̄cedat ut efficitur liber. Et idem ego dicerem per argu. atortionem quando in vita dominū defendere in periculo vitæ constitutum. & idem esset quādo denunciaret prodigionem principibus factam vel fabricatorem falsa monetæ, vel raptorem virginis, vt in l. 3. tit. 12. parti. 4. & certē idem ego dicerem in casibus similibus, & idem est quādo seruus vadit p̄leatus associādo cadauer domini sui de consensu ipsius domini vel herede sui. text. est singularis in iure in l. vñica. §. sed & qui domini funus. C. de liti. lib. tollen. & ibi cōmū. docto. & illud text. reputat mirabilem Ange. in §. si. in l. de libertinis. Sed adde, quod hodie in te casus non procederet de generali consuetudine: & forte ex ista causa non ponitur in p̄dicta. l. par. text. in l. 1. & per totū. ff. si quis pauperē. di. vbi ex damno dato ab aliquo animali punitur dominus. in solutioe e. ius, vel tōcitur dant animal p̄noxā, & per con. faquos priuatur dominio eius. text. in l. 1. & per to. ff. de noxa. text. etiam no. in ca. mulier. 15. q. 1. Vbi habetur, quod si quis committit crimen bestiale contra naturam, punitur ipsa persona

particeps criminis & similiter animal interficitur & dominus priuatur dominio eius ne sit memoria illius nefandi criminis. Per rescriptum verò vel priuilegium particulariter alicui concedendo non possent ita probat text. in l. si. C. si contra ius vel vti. pub. & ibi exp̄sētener glo. ordi. Bart. Albe. Bald. Paul. & communiter Doctores: cōfirmatur ratione quia cum dominium sit de iure naturali, merito per regem vel principem & eius particulare priuilegium tolli non potest, vt in l. ius nostrū. ff. de regu. iur. quod tamen intellige nisi ex causa publica utilitatis, & tunc debet pretium de proprio patrimonio restituere. ita probat text. singularis, qui sic debet intelligi in l. item si verberatum. §. 1. ff. de rei vendica. & ibi notat Bart. Alberi. Bald. & communiter docto. Ex quibus inferitur, quod si rex vel princeps restituit quæ ad bona confiscata non extenditur talis restitutio ad bona in aliū translata & alienata. In quo articulo resolutiōe dico, quod si remisit simpliciter p̄nam delicti non extenditur talis restitutio ad bona etiam si reperiantur penes fiscum & in suo patrimonio & non alienata. text. est qui sic debet intelligi in l. 1. in si. & in l. 2. & 3. C. de senten. pro. & ibi glo. ordi. & cōmunitē Doctores, Si vero princeps restituit quo ad p̄nā, & quo ad bona tunc bene fit restitutio bonorum si non reperiantur alienata & in aliū translata, si vero reperiantur alienata non extenditur restitutio ad ea in p̄iudiciū tertij si verò exp̄sēdicatur, quod fiat & extenditur restitutio etiam quo ad bona in alium translata bene extenditur restitutio ad illa bona: sed renebitur fiscus pretium restituere de proprio patrimonio ita probant p̄dicta iura, & in terminis tenet glo. singula. & vnicū in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. in verbo emancipatus in fine & ibi Bar. Bald. Paul. Imo Alexā. & communiter Doctores. Vnum tamen est, quod hoc casu quando fit restitutio quo ad p̄nā & quo ad bona, & bona reperiantur penes fiscum non extenditur restitutio ad fructus per fiscum perceptos, ita probat text. singularis in iure in authentica, idem de nestorianis. C. de hereticis. quem adhuc reputat singularē Angel. Imola Pau. Alexand. & communiter Doctores in dicta. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. licet Iaso. tenet & ibi contrarium. 15. col. nu. 30. Sed certē superior opinio cōmūnis est vera & tenēda in iudicādo & consulēdo, quam ego sequor quo ad tēpus: tamen bene pōt princeps priuilegium vel rescriptum concedere in p̄iudiciū

tertij

tertij, vt dilationem solutionis debitori concedendo. text. est singu. & vnicū in iure in l. quotiens. C. de precibus impera. offe. & ad hoc sum me notat & cōmendat ibi glo. ord. Odo. Cy nus, Petrus, Iaco. Bat. Bart. Alb. Bald. Pau. Sali. Iaso. & cōiter Docto. & idem disponit lex. 32. ti. 16. 3. part. & confirmatur, quia lex humana positua habet vim & autoritatem à summo Deo domino nostro & ab eo recipit vigorē & ideo merito obligat subditos, ad eius obseruantiam. vt probatur Prouerb. 8. ca. Vbi dicitur, per me reges regnant & legum conditores iusta decernunt. Et tenet D. August. in lib. 1. de libero arbitrio dicēs nihil esse iustum ac legitimum quod non ex æterna lege homines deriuauerint. & tenet Paulus Apollolus ad Roma. cap. 13. dicens. Non est potestas nisi à Deo: & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.

TEX. II.

POrq̄ nūestra intēciō y volūtat es q̄ los letrados en estos nros reynos seā principalmete instratos e informados de las dichas leyes de nros reynos, pues por ellas y no por otras hā de juzgar. Y anos es hecha relació q̄ algūos letrados nos firuē y otros nos vienē à seruir en algunos cargos de justicia sin auer pasado ni estudiado las dichas leyes y ordenamiētos y pragmaticas y partidas: de lo qual resulta q̄ en la decisiō de los pleytos y causas algunas vezes no se guarda, ni platicā las dichas leyes como se deuē guardar y platicar, lo qual es contra nūestro seruicio. Y porq̄ nra intēcion y volūtat es de mādādar recoger y emēdar los dichos ordenamiētos para q̄ se ayā de imprimir y cada vno se pueda aprouechar de ellos. Porēde por la presente ordenamos e mādamos q̄ dētro dvn año primero siguiēte y dēde en adelante cōtado desde la data d̄ estas nrs leyes todos los letrados q̄ o yson, o fuerē asī de nūestro cōsejo, o Oydores de las nūestras audiēcias y Alcaldes de la nra casa y corte y chancillerias do otienen, tuuieren otro qualquier cargo y administraciō de justicia anfi en lo realēgo como en lo abadengo como en las ordenes y behe-

trias como en otro qualquier señorio de los nros reynos, no pueda vsar de los dichos cargos de justicia, ni tener los sin que primeramente ayā pasado ordinariamente las dichas leyes de ordinamiētos y pragmaticas partidas y fuero real.

S V M M A R I V M.

- 1 In lex, quas dotes habere debeat.
- 2 Iudices à quo eligantur.
- 3 Iudicum pleriq̄ ignari & inexperti.
- 4 Iudicis ordinarij officium.
- 5 Aduocatus quiesse possit.
- 6 Procuratoris officium.
- 7 Baccalaureus quis creari possit.
- 8 Scholaris per quinquennium absens perdit priuilegiū scholarium.
- 9 Licentiatas intra quod tempus creetur.
- 10 Quæ personæ in iudices eligi possint.

Lex secunda

NOta ex ista lege, quod in isto regno antequam quis possit esse iudex debet oēs leges huius regni perlegere & discutere, & adde quod p̄dictus iudex debet esse literatus & sciētia legali p̄ditus vt rectam & congruam iustitiā partibus possit administrare, vt consulit imō p̄cipit imperator Iustinianus in Procemi. ff. vete. §. & primo quidē anno cum se. Vbi saltem per quinque annos iubet professorem huius sciētię operā dare, imō hodie requirit studuisse per decē annos in aliqua vniuersitate approbata, de quo debet cōstare per fidem & testimonium notarij, vt possit exercere aliquod officium publicū & iurisdictionē. Et debet esse ætatis plura. 25. annorū, & si aliter officiū acceptauerit punitur p̄na priuationis eius, & inhabilitationis, vt deinceps nullum officiū possit exercere. ita disponit prag. hui' regni. 58. fo. 63. libr. prag. q̄ oportet seruari tāquā summe necessaria. & vltra hoc principali requirit, quod talis iudex sit p̄bata vitæ, & cōscientia p̄ditus: vt recta & iusta sint oīa iudicia ei: quia vbi tale fundamentū deficit, nihil boni superædificari potest. Ita docet & monet ipse Iustinianus in dicto proce. ff. vete. §. illud verò. vers. cum oporteat. Cuius pulchra verba sunt. Cum oporteat prius animas, & postea linguas fieri eruditas. Et habetur Prouerbiorum cap. 12. & probatur ex verbis domini nostri Iesu Christi in euāgelio Ioannis. c. 14. Ego sum via, veritas, & vita. Et habetur per Diuum August. epistola. 85. dicentem. Planē sumus Deus noster vera iustitia est, quam esurire & sitire

So

& scire debemus: & per eundem de ciuitate Dei libr. 21. cap. 23. & in epist. Pauli ad Romanos, dice- tis. Omnis Christi actio nostra est instru- ctio, & in omnibus operibus nostris simus eius imitatores. Et docet & monet Diuus Basilius constitutione monastriæ capit. 2. & capit. 7. & D. Chrystostomus in epistolam ad Corinthios cap. 4. Idem Chrystostomus Homilia. 51. Et di- uitias & honores huius seculi, & omnia bona eius propter hunc finem contemnamus, & pro- omni lucro & cōmodo, quod sit in mundo, non debem⁹ à gratia iustitia & charitate domini no- stri deuiare, vt monet beatus Paulus in episto- la. 3. ad Philipenses, & beatus Hieronymus in Cantica: & Augustinus super Ioan. & Chryso- stomus Homilia. 35. Idem Chrystostomus Gene- sis cap. 13. & probatur in euangelio Matthæi ca- pit. 16. & Marci. c. 8. dicente, quid prodest homi- ni si totum mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiat? Et dicit beatus Basilius Homilia in quadraginta Martyres. Si terrena ista sempiterna essent, quis ea non contemne- ret pro cœlestibus? Cū verò sint caduca, quis ea cœlestibus anteponet? Idem Basilius eodem loco, vt sapientē supra petram ædificatum nul- la vis ventorum subuertit: ita Christianum re- ctum à vero & iusto nulla res remouet. Itaq; in primis queramus regnum Dei & iustitiā eius, & cor nostrū in eam dirigamus, & omnia adij- cientur nobis. Et ita docet & consulit dominus noster in euangelio Matthæi. c. 6. Et iste sit no- ster thesaurus inuentus in agris & margarita in terris, & gemma in litore maris. In quo vt ex- pertus vnum aduerto in osequium & reueren- tiam domini nostri, & vtilitatem rei publicæ: quia in nostro regno & ciuitatibus eius, regula- riter eliguntur iudices & gubernatores à nostro rege, & præside sui regalis consilij, qui sunt no- biles, illustres & magnates, & ipsi eligunt iudi- ces minores ordinarios iuuenes, insipientes & inexpertos: & fere nullius scientiæ, gratia vel fauore: & sic nullam administrant iustitiā, & nimis quotidiē grauant partes. Et certè cogno- ni plures in hac ciuitate Salmanticensi, & alijs locis, qui penitus carebant literis, & multitudine negotiorum adhuc non erat sibi tempus li- brum aperiendi, nec processum, causam, & me- rita eius discutiendi nec præmeditādi. Imò om- nia ex libero arbitrio decidebantur, & in mul- tis causis & negotijs consilium Tabellionum se- quebantur. Nec obstat si dixeris, quod apella- tio, quæ à iure conceditur tollit hoc inconueni- ens: quia aliquando per eos denegatur appel- latio: aliquando condemnatus est ita pauper,

quod deficit sibi facultas prosequendi appella- tionem. Et sic satis atque diu maxima affectio- ne cogitauit, quod remediū summè necessa- rium esset, vt princeps vel præses regalis consi- lij, & non alius eligat prædictos iudices, in qui- bus sit scientia & conscientia cum salario com- petenti. Cū principale onus & cura cuiuslibet principis, & eius præsidis sit, eius regnū & personas sibi subditas in recta & perfecta iusti- tia conseruare.

4 Item talis iudex ordinarius debet æquo ani- mo omnibus præstare aditum tam aduocatis quam litigantibus, & negotia eorum libenter audire & examinare, & aduersus eos non excā- descere: non tamen debet se ita facilem præbe- re, vt contemptibilis videatur, nec precibus cal- amitosorum statim annuere, imò constantia & prudentia omnia regat, & animo suo metum & propositum in secreto habeat, & vultus eius semper detegat & dissimulet. *text. est moralis & bene notandus in l. obseruandum. ff. de offici. præ. & ibi glo. ordi. & communiter doct. text. in l. nec quinequam. §. circa. ff. de offi. procō. & idem disponit lex. 13. titu. 4. part. 3. Vnum tamē est, quod non dicunt, nec permittant prædicta iura, quod vnum habeant in corde, & aliud sin- gant & affirmant exterius: quia hoc esset inia- stum & actus dolosus, & non permissus secun- dum Alberi. in d. l. obseruandum. Ex quo infer- tur notabiliter, quod non licet iudici securitate offerre delinquenti, vt cōfiteatur delictum spe- veniæ promissa: alias talis confessio erit nulla, & non inducit probationē delicti. Et in termi- nis reperio, quod ita tenet Ioan. de Lino. in con- silijs suis consi. 106. quod dictum reputat vnicū & singulare Hippolytus de Marsi. in l. 1. §. quæ- stioni. idem. ff. de quaestio. de quo articulo aliās dixi in materia delictorum. c. 12. nu. 6. vbi omni- no videas. Item etiā adde, quod ad hoc, vt quis possit esse aduocatus requiritur, quod studuerit per quinque annos *text. est in Procmio. ff. ve. §. duabus. text. in l. petitiones. C. de aduo. di- uer. iudi. text. in l. iubemus. §. pe. eo. tit. & vtro- biq; communiter docto. Et talis aduocatus, ita demū potest percipere salariū, quā se subscrip- serit in aliqua lite, vel causa, alias non: ita dispo- nit pragmatica huius regni. §. 4. fo. 56. vbi etiam vide de alijs cōditionib⁹ & requisitis aduocatorū.**

6 Item adde quod procurator alicuius causæ nō debet per se aliquod scriptum vel allegationem facere sine cōsilio & subscriptione aduocati, vel literati, siue petitiones aliquas summarias, quæ at- tinent ad solēnitatē & ordinē processus, vt pe- tere terminū probatoriū, vel cōclusionē in cau-

sa, vel quid simile sub certa pœna. ita dtponit pragmatica. 40. fo. 33. & licet illa loquatur in cā- cellaria regali de Valladolid, tū eadem ratio vi- detur & est summè necessaria & iusta vt seruetur in alijs partibus huius regni propter graue damnū, quod experiētia cōstat prouenire par- tibus litigantibus, vt sæpe vidi de facto, & ita præ- cticatur à petitis iudicibus, & maxima cura & sollicitudine hoc procurauit in causis pauperū in carceratorū huius ciuitatis, Nā sæpe sæpius vi- di pro detestabili interesse pecuniario plures p- curatores agitare causas criminales: in defensio- ne eorū allegādo impertinentia, & nullius vti- litatis, imò penitus cōtraria in causa ipsa princi- pali, sine cōsultatione alicuius periti aduocati.

7 Et hodie in nostra vniuersitate Salmanticensi requiritur idem tēpus, vt possit quis creari bac- calaureus, vt cauetur in constitutionibus & sta- tutis eius, aliās posset puniri tanquam exercens officium, de quo nō est pax, & teneretur parti ad interesse. *argu. text. in l. idem iuris. ff. ad l. Aqu. & in l. illicitas. §. sicuti medico. ff. de of- ficio præ. & ibi notat Albe. & alij doct. idem Albe. in l. 1. C. de aduo. diuer. iu. idem Albe. in Authen. hodie. C. de iudi. Specu. in titu. de ad- uocatis. fin. versicu. quid si per imprudentiam.*

8 Et adde quod sicut per quinquēniū quis præ- sumitur acquirere sciētiam, vt possit aduocari, & creari baccalaure⁹ ita scholaris, qui est in stu- dio, & gaudet beneficio scholarium si se absten- tar, et desinit reuertere ad studiū p quinquēniū, præsumitur recessisse animo non reuertēdi, & amittit priuilegia scholaribus concessa: ita pro- bat *text. singularis in iure in l. 2. C. de primice- rio. lib. 12. per quem ita tenet ibi Bart. Pla. & cō- mu. doct. idem Bar. in l. aut facta. §. tempus. ff. de pœnis. probat etiam in l. 3. C. de domesticis & protectoribus. lib. 12. et ibi commu. docto.*

9 Et similiter ad hoc vt possit quis creari licētiat⁹, oportet q; publicè legat per alios quinque an- nos, & publicam repetitionē faciat, vt cauetur in constitutione. 18. huius vniuersitatis, nisi per summū pontificē dispensetur, vt quotidie fit, & hodie generaliter est dispēsātū quo ad omnes, nā sufficit studuisse ordinariē per dictos quin- que annos, vel maiorē partē eorū post gradum baccalaureatus, & publicā repetitionē faciat, li- cēt per aliquo tēpus nō legerit. et ita quotidie fit & practicatur, et postea poterit liberè creari doctor, nulla alia solēnitate requisita.

10 Item pro complemento huius legis quæro que personæ possint esse indices? Et breuiter & reso- lutiuè respondeo, q; regulariter quilibet admit- titur, nisi lege reperiatur phibitus: quia in his,

quæ sunt à iure permissa, facilius modus est per- sonas prohibitas proponere, & per cōsequens aliā censetur admittā. *text. est formalis & ex- pressus in l. cum prætor. ff. de iudicijs. cuius ver- ba sunt, cum prætor vnū ex pluribus iudicibus vetat, cæteris id cōmittere videtur. et ibi glo. or. et cōmu. docto. text. in l. 1. C. de sacro. eccle. text. in l. 1. & per totum. C. qui testa. face. pos. text. in §. 1. et per totū. Insti. quibus non est per. fa. testa. text. in l. 1. ff. de verbo obl. text. in l. qui accusare. ff. de accusa. text. in l. ex eo. ff. de testibus. & par- ticulariter prohibentur personæ quæ cōtinētur in d. l. cū prætor. ff. de iudi. & in l. 4. tit. 4. 3. par.*

TEX. III. *Lei 2.ª de 16.º de Mayo*

O Rdenamos y mandamos q; la solēnidad de la ley del or- denamiento del Señor don Alfonso q; dispone quantos testigos son menester en el testamento, se entiēda y platiq; en el testa- mento abierto q; en latin es dicho nuncu- patiuo, a hora sea entre los hijos, o descē- diētes legitimos, ora entre herederos estra- ños: pero en el testamēto cerrado q; en la- tin se dize in scriptis: mādamos q; interuē- gan a lo menos siete testigos con vn escri- uano: los quales ayā de firmar encima de la escriptura del dicho testamēto ellos y el testador si supierē o pudieren firmar: y si no supierē y el testador no pudiere firmar, q; los vnos firmē por los otros de manera q; sean ocho firmas y el signo del escriuano. Y mandamos q; en el testamento del ciego interuēgan cinco testigos a lo menos, y en los codicillos interuēga la mesma solenni- dad q; se requiere en el testamēto nūcupati- uo o abierto cōforme a la dicha ley del or- denamiento: los quales dichos testamētos y codicillos sino tuuieren la dicha solenni- dad de testigos: mandamos que no fagan fee, ni prueua en juyzio, ni fuera del.

S V M M A R I V M.

- Quo iurē sit introductū testamentum, vide in principi.
- 1 Quæ personæ prohibeantur testari.
 - 2 Impubes, an possit testari?
 - 3 An Princeps possit ætatem minori supplere in actu

- actu testandi. nu. 3. & 4.
- 5 Pubes habens curatorē an possit testari?
 - 6 Furiosus prohibetur testari.
 - 7 Quando dubitetur an fecerit quis testamentum tempore furoris vel sanæ mentis quid sit præsumendum?
 - 8 Fatuus an possit testari?
 - 9 Filiusfamilias, an possit testari?
 - 10 Condemnatus ad mortem an possit testari?
 - 11 Seruus an possit testari?
 - 12 An possit testari monachus?
 - 13 An possit testari prodigus?
 - 14 Excommunicatus an possit testari?
 - 15 An mutus & surdus possit testari?
 - 16 An ille qui nulla bona habet possit testari?
 - 17 Si quis cœpit facere testamentum cum solennitate requisita & non perfecit, an valeat id quod disposuit.
 - 18 Declaratio ad textum in l. 1. titu. de los testamētos. lib. 5. ordinamenti.
 - 16 Si quis testatur in alio regno quam formam debeat adhibere.
 - 20 Si testamentum est factū in alia lingua diuersa, an possit per vñū interpretem declarari?
 - 21 Si quis testatur in loco infidelium, quæ solennitas requiratur.
 - 22 Quæ sit forma testamēti.
 - 23 Ratio per quam requiratur tanta forma in testamento de iure communi.
 - 24 Testes adhibiti in testamēto debēt esse masculi.
 - 26 Testes debent esse puberes.
 - 27 Quid si loquimur in testamento nuncupatio.
 - 28 Testes debēt esse rogati.
 - 29 Testator & testes debent subscribere.
 - 30 Quid si testator nō scit scribere.
 - 30 Testes per hanc legem non requiruntur quod scribant.
 - 31 An requiratur quod dicat testator vno & eodē contextu illud esse suum testamentum.
 - 32 An nomen hæredis debeat scribi per testatorem manu propria?
 - 33 In testamēto in scriptis an requiratur publicatio.
 - 34 An ille qui non est scriptus in testamento vel præteritus vel ex hæredatus possit petere à iudice publicetur.
 - 35 Si testamentum in scriptis sit manu tabellionis si requiratur publicatio?
 - 36 An hodie per illam legem possit fieri testamētū in scriptis manu & scriptura priuata secuta legitima publicatione. num. 38. & 39.
 - 37 Fundamenta pro hac parte.
 - 38 Solutiones ad fundamenta pro contraria parte.
 - 39 An in testamento in scriptis requiratur dies, mensis & annus.
 - 40 Si testamētum fiat manu propria sine tabellione, si requiratur dies, mensis & annus.
 - 41 Si requiratur publicatio in testamento facto manu propria.
 - 42 Quid de testamento nuncupatio & de eius solennitate.
 - 43 An requiratur publicatio in testamento nuncupatio?
 - 44 Quid corrigatur de iure regio de ista solennitate testamēti nuncupatio.
 - Si possit haberi tabellio & in testamento non interueniat, an valeat, ibidem vide.
 - 45 An tempore pestis valeat testamentum cū minori solennitate?
 - 46 Testamentum modo in scriptis, modo nūcupatio debet fieri vno & eodem contextu.
 - 47 Ex quæstione supradicta vide aliquas illatiōes.
 - 48 Quæ solennitas requiratur in testamēto cæci.
 - 49 An in testamēto cæci debeat interuenire tabellio de iure regio?
 - 50 Quando pater testatur inter liberos, quæ solennitas requiratur.
 - 51 Quid si mater testatur.
 - 52 Illud testamentum conditum cum ista solennitate non dicitur codicillus.
 - 53 Hoc limita.
 - 54 In testamento inter liberos, oportet quod omnes filij sint instituti.
 - 55 In testamēto inter liberos extraneus non debet institui.
 - 56 Quid hodie de iure regio in testamento inter liberos.
 - 57 Confirmationes pro opinione superiori.
 - 58 Solutio ad difficultates pro parte contraria.
 - 59 Qualiter intelligatur conclusio quod in testamento inter liberos censeatur appositae clausula codicillaris.
 - 60 Quid operatur clausula codicillaris.
 - 61 Secundum quod operatur clausula codicillaris.
 - 62 Tertium quod operatur ista clausula.
 - 63 Forma & solennitas codicillorum.
 - 64 Quid sit de iure regio.
 - 65 Sicut testamentum inter liberos valet de iure cōmuni cū duobus testibus, ita codicillus inter liberos quando fit nuncupatio modo.
 - 66 Quæ solennitas requiratur de iure regio in codicillis.
 - 67 In codicillis sufficit quod sint testes foeminae.
 - 68 Hoc etiam procedit de iure regio.
 - 69 Si testator voluit facere testamentum & non adhibuit solennitatem requisita in eo an valeat vt codicillus?
 - 70 Sed si apponitur clausula codicillaris an valeat codicillus.

- 74 Casus in quibus tacite censetur appositae clausula codicillaris ex præsumpta mente defuncti.
- 75 Effectus qui resultant ex eo quod apponatur clausula codicillaris expressè vel tacite. nume. 75. & 76.
- 77 Per clausulā codicillarem videtur testator grauari venientes ab intestato restituere per viam fideicommissi ea quæ reliquit in minus solenni voluntate.
- 78 Tertius effectus qui resultat ex clausula codicillaris. num. 78. & 79.
- 80 Filius vel descendens grauatus restituere hæreditatē an possit detrahere duas quartas. & sunt tres opiniones diuersæ.
- 81 Secunda opinio in hac quæstione.
- 82 Tertiæ principalis opinio.
- 83 Filius grauatus an cōputet in quartam Trebellianicam fructus perceptos & an extraneus cōputet.
- 84 Ratio pro opinione supradicta.
- 85 Hæc opinio habet locum in descendentes, non autē in ascendentes.
- 86 Quartus effectus clausulæ codicillaris.
- Quintus effectus: ibidem vide.
- 87 Fundamenta pro quarto & quinto effectu.
- 88 Sextus effectus clausulæ codicillaris.
- 89 Qualiter testamentum reuocetur.
- 90 Primus modus per quem reuocatur testamentum.
- 91 Si probatur quod casu vel occasione facta est cællatio, an reuocetur testamentum?
- 92 Secundus modus per quem reuocatur testamentum, scilicet perfecūm testamentum postea factū quando in primo non fuit appositae clausula derogatoria.
- 93 Si in secundo testamento, apponatur reuocatio clausulæ derogatoriæ primi testamenti, an valeat secundum testamentum.
- 94 An sufficiat generalis mentio prioris clausulæ derogatoriæ, aut debeat fieri specialis.
- 95 Si in testamento interponitur iuramentum an possit reuocari.
- 96 Iuramentum interpositum in testamēto habet vim clausulæ derogatoriæ.
- 97 Tertius modus per quem reuocatur testamentum.
- 98 Venientes ab intestato debent esse proximiores in gradu, non remotiores.
- 99 Si sint instituti in primo testamento venientes ab intestato vel saltem vnus eorum, an reuocetur per secundum minus solenne.
- 100 Quid sit de iure regio?
- 101 Illationes quæ patent ex regula superiori.
- 102 An primum testamentum legitime factum reuocetur per verbalem reuocationem?
- 103 Limitatio ad cōmunē opinionē. nu. 103. & 104.
- 105 Si testator incepit facere testamentum & aliqua disposuit & nō perfecit: quia loquelā amisit vel alias, an valeat id quod disposuit.
- 106 Conclusio quæ habet quod testamentum imperfectū ratione voluntatis non consummatū est nullum, hoc extende pluribus modis.
- 107 Si testator vltimè compleuit testamentum & mortuus est antequam sibi legeretur, an valeat & probet voluntatem defuncti?
- 108 Testamētum factum inter liberos vel ad pias causas licet non legatur testatori an valeat?
- 109 Si quis interroget testatorem, an eum vel alium per eum nominatū instituat, & testator dicat expresse quod sic, an valeat institutio.
- 110 Si testator non possit loqui, an possit testari nutu vel signis? nu. 110. & 111.
- 111 Si testator consummauit testamentum & incōtinenti expirauit, in dubio si præsumatur carere sensus vel non?
- 112 Legata an possint relinqui nutu vel signis?
- 114 Si hæres institutus sit nutu vel signis, si illa institutio conuertatur in fideicommissum.
- 115 Si testator in institutione posuit verba dubia quæ possunt intelligi dispositiua vel aliter an valeat talis dispositio?
- 116 Si verba testatoris sunt ducia quæ possunt trahi ad sensum directū de præsentī, vel ad sensum non perfecūm de futuro, quomodo valeat dispositio?
- 117 Si testator in legatis posuit verba dubia quod nō constet ex sua expressa voluntate & rogatis testibus fecit legatum an valeat?
- 118 Si pater corā sufficienti numero testium meliorauit filium suum an requiratur quod sint rogati testes?
- 119 Quādo quis habet facultatē eligēdi, licet dicat volo eligere talem personam, an valeat electio?
- 120 Si testamentum sit factum cum minus solenni voluntate, hæres institutus an possit retinere hæreditatem cū bona conscientia?
- 121 Si hæres nō confecit inuentariū an teneatur in foro cōscientiæ ultra vires hæreditarias?
- 122 Successores ab intestato an licite possit petere.
- 123 Bona ab hærede instituto in minus solenni voluntate nume. 122. & 123.
- 124 Illationes quæ deducuntur ex opinione supradicta.
- 125 Si post completam præscriptionē superueniat mala fides an possessor sit securus in conscientia?
- 126 Si testator infirmitate grauatus dicat, si ex hac infirmitate deceffero, instituo talē hæredem, & euasit ab illa infirmitate, an valeat illa institutio?

Commentarij.

Lex. III.

Nota ex ista. l. so-
lennitatem & formam re-
quisitam in testamento nū
cupatio & in scriptis.
Pro cuius perfecta decla-
ratione in primis quæro,
quo iure sit introductum
testamentum? Et breuiter & resolutiue dico,
quod respectu inuentionis & originis est de iure
gentium, & sic naturali secundario, quo gen-
tes disponebant de suis bonis post mortem &
probatur in multis partibus veteris testamenti
vbi habetur quod antiqui patres testabantur
de suis bonis: respectu verò formæ & solennita-
tis dicitur esse de iure civili, vt in. l. 1. & per to-
tam, maximè in. l. 3. ff. de testa. & in. l. 1. per to-
tum. C. eodem titulo. & in. l. 1. C. de sacro. eccle.
& in expresso ita tenet Barto. in. l. 1. interdum.
ff. de condi. in debi. 2. colum. numero. 6. & ibi
commun. doct. idem Bart. in rub. ff. de acqui-
ren. hære. 2. colum. & 2. q. & ibi moderni. Bald.
in. l. 1. C. de sacro. eccle. 4. col. 3. q. & in effectu
post multa ita concludit Barba. in rubri. extra
de testa. 3. col. & Martinus de laude in tractatu
primogenituræ. 1. col. 5. q. facit etiam doctrina
Bal. in rub. C. de contra. empt. 1. col. vbi dicit q
licet actus vel cōtractus habeat formā & solen-
nitatem de iure civili, tamen inuentione & ori-
gine dicitur de iure gentiū, quo fuerū tinuētie.
Item quæro quæ personæ prohibeantur testa-
ri: quia quæsituri de aliquo actu prius oportet
quærare & inuestigare de personis quæ possint
vel non possint illum genere, & à nobiliori sub-
iecto incipere. vt in. l. 1. si quæramus. ff. de testa.
& qñ actus est de iure permissus, quilibet ad-
mittitur nisi reperiatur prohibitus, argumento
text. in. l. 1. C. de sacro. eccle. argumento etiam
text. in. l. qui accusare. ff. de accusa. cuius verba
sunt, quia accusare possunt intelligemus, si scie-
rimus qui non possunt, itaq; prohibentur ac-
cusare &c. Et ibi notat docto. text. in. l. cum præ-
tor. ff. de iudi. text. in. l. ex eo. ff. de testibus. text.
in. l. 1. & per totam. C. qui testa. facere po. text.
in. §. 1. & per totum. Insti. quibus nō est permis.
face. testa. text. in. l. 1. & per totum. C. qui accusa.
nō po. & ibi glo. or. & cō. doct. magistraliter &
resolutiue dico, q; phibetur testari impubes mi-
nor. 14. annorū si est masculus, & minor. 12. si est
foemina: quia non præsumitur habere integrū
& perfectum iudicium ad testandum: text. est in
l. qua ætate. ff. de test. text. in. l. si frater. C. qui te

sta. fa. po. text. in. l. si. C. de testa. mili. vbi osten-
ditur q; etiam ex priuilegio militari nō possit:
text. in. §. præterea. Insti. quib; nō est permi. fa.
pō. text. in. l. 13. titu. 1. 6. par. & intātū hoc est ve-
ro, q; licet in alijs actibus malitia suppleat æta-
tem, quia in contractibus impubes proximus
pubertati, etiam sine autoritate tutoris obli-
gatur naturaliter. vt in. l. 1. ver. in. ff. de noua. &
in. l. si pupillus. ff. ad. l. fal. & in. §. pupillus. Inst.
de inuti. stipu. & in. §. præterea. Insti. quibus
mo. tolli. obli. lin. delictis etiam malitia supplet
ætatem, quia impubes proximus pubertati po-
test delinquere & tenetur ex delicto: text. est in
l. pupillum. ff. de regu. iur. text. in. l. impuberē.
ff. de furtis. text. in. §. in summa. Insti. de obli. ga.
quæ ex delict. nascuntur. Item in matrimonio
malitia supplet ætatem: quia impubes doli ca-
pax & aptus ad copulam potest contrahere ma-
trimonium: vt in. c. iuuenis. de sponsa. & in. ca.
de illis. de sponsa. impube. & ibi commu. doct.
tamen in testamento malitia nunquā supplet
ætatem, adeo q; licet minor impubes sit prox-
imus pubertati & prudentissimus & sagacissi-
mus licet rex Salomon, nō potest testari: quia
requiritur tempus perfectum & consummatū
vt dictum est: ita singu. tenet Bal. in. l. humani-
tatis. C. de impub. & ali. subst. 7. col. ver. 8. dif-
ferentia. Pau. de Cast. in. l. qua ætate. ff. de testa-
mentis. in fine. Ioā. de Imol. in. c. 1. extra de test.
6. col. quod extendit vt procedat & habeat loc-
cum etiam si vellet testari ad pias causas: argu-
mento text. in. l. si. C. de testa. mi. & ibi tenēt
cōmu. docto. tenet etiam Bartol. in. l. 1. C. de sa-
cro. eccle. 3. & 4. co. Bald. in. l. si frater. C. qui te-
sta. fa. po. & ibi Iaco. Ancha. & Imo. in ca. 2. ex-
tra de testa. Albe. in. l. frater à frater. ff. de con-
di. in debi. 7. colū. vbi plus dicit, q; ex talī testa-
mento non oritur etiam obligatio naturalis.
Item adde q; intantū impubes & sic minor non
potest testari, vt princeps vel Rex non possit ei
dare licentiam & facultatē ad hoc, nec ætatem
supplere, quia cum defectus iudicij & intelle-
ctus cōsuetur naturalis, nō potest Rex vel prin-
ceps illum supplere: ita probat text. sing. & me-
lior de iure in. l. si. C. de testa. mili. per quē ita
tenet Bal. in. l. vnica. C. de confessis. 2. colū. nu.
85. vers. quæro quæ sunt exempla. probat etiā
text. in. l. Cum prætor. ff. de iudicij. vbi habetur
q; impubes non potest esse Iudex, quia prohi-
betur à natura. Sed ego teneo cōtrariū, imo q;
Rex vel Princeps possit talem licentiam & fa-
cultatē concedere. Primò quia licet non possit
concedere & supplere defectū iudicij, tamē no-
bis non constat neq; est certum quo tempore
& ætate

& ætate minor illud habeat vnde lex præsum-
ptiue statuit pubertatem in. 14. anno in mascu-
lo, & in. 12. in foemina: tamen negari nō potest
q; possit lex aliud tempus statuere & præfige-
re ideo teneo, & infero quod lex cōmunis, ita-
tutū, Rex vel Princeps possit concedere q; im-
pubes & sic minor. 14. annorū, & foemina mi-
nor. 12. pximus tamē pubertati, nō omnino in-
fans possit testari. Secūdo, quia talis impubes
& proximus pubertati potest de iure contra-
here & quasi contrahere saltē vt obligetur na-
turaliter & similiter pōt delinquere & ex de-
licto obligari vt supra dixi & probaui: quia ha-
bet aliquem sensum & intellectum licet non
perfectū, ergo in testamento poterit etiam lex
vel Princeps idē disponere & concedere. Ter-
tiò facit text. in dicta. l. si. C. de testamēto mi-
litis. vbi habetur quod lex antiqua concede-
bat pupillo & impuberi si erat miles & in nu-
mero tribunorum & capitaneorum, facere te-
stamentū. Ergo hodie lex vel Princeps poterit
similiter cōcedere: & in expresso istā sēt. & cō-
tenet Bar. in. l. si quæramus. ff. de testamē. 2. co-
nu. 6. Pau. de Cast. in. l. rescripta. C. de preci. im-
pe. offe. 2. col. Ange. de Peru. in. d. l. si. C. de te-
sta. mili. & ibi Alexan. Iaso. & Phil. Cor. Pubes
verò & sic adultus etiam habens curatorem be-
ne potest testari: text. est notabilis in. l. Aurelio
§. Caius. ff. de libe. lega. & ibi tenet glo. ord. Bar-
to. Albe. & cōmuniter docto. text. in. l. cum pa-
ter. §. curatoris. ff. de legatis. 2. & ibi etiā cōmu.
docto. tenet etiam glo. ordina. Bar. & commu-
niter docto. in. l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Treb.
neque obstat quod adultus habēs curatorem,
æquiparetur minori impuberi tutorem habenti:
vt in. l. si curatorem habens. C. de in integrū
rest. quia illud debet intelligi quoad cōtractū
& obligationem, per quam ipse tenetur alteri.
Secus verò quoad testamentum, quia potest li-
berē testari sicut maior, & bona sua etiam im-
mobilia alienare, legare, & super eis ad libitum
disponere: imò ipsum curatorem instituere, &
licentiam executoribus dare vèdendi bona im-
mobilia sine decreto: ita expressè probant præ-
dicta iura, & tenet gloss. & communis opinio
in dicta. l. si curatorē habens. Bal. in. l. 2. C. quā-
do decreto opus nō est. idem Bald. in. 1. ff. de re-
bus eorum. 2. notabili. nume. 1. Salic. in. l. Ea le-
ge. C. de condic. ob causam. penul. col. las. in. l.
si frater. C. qui testa. fa. poss. Ex quo infero, q;
licet mulier coniugata hodie in nostro regno,
non possit contrahere sine licentia mariti. ta-
men bene poterit testari.

bo laborat, vel qui habet dilucida intervalla, &
testatur tempore furoris: secus si alio tempore
quo est insana mente: & hoc quia caret iudi-
cio & ratione, quod est fundamentale principa-
le testamenti: & licet sanitas corporū nō requi-
ratur, tamen bene requiritur sanitas mentis &
intellectus: text. est in. l. 2. ff. de test. text. in. l. fu-
riofum. C. qui testa. face. poss. & ibi cōmu. do-
cto. text. in. §. præterea. vers. item furiosi. Insti.
quibus non est permis. fa. testa. text. in. l. 13. tit. 1.
6. part. ex quo inferitur, quod idē est in phrene-
tico: quia si ex grauitate morbi superueniat
phrenesis nō poterit testari: ita Bal. in. l. 2. C. de
rescind. vend. 10. q. idem Bald. in. l. humanita-
tis. C. de impub. & alijs. fin. colum. idē Bal. in. l.
quidam in suo. ff. de condit. institu. Iason in di-
cta. l. furiosum. 2. colum. Roderi. Xua. in allega-
suis, allegatione. 1. pro quibus facit text. in. l. ob-
quæ vitia. ff. de ædilit. edict. text. in ca. cum dile-
ctus. de success. abintesta.

Item adde q; idem est in mēte capto, quia nō
potest testari, & omnia quæ simul sunt disposi-
ta in furioso, habent locū in mente capto: text.
est in. l. in aduersa. ff. de testa. cuius verba sunt:
in aduersa corporis valetudine mēte captus eo
tempore testamentū facere nō pōt. text. in. l. hu-
manitatis. C. de impub. & ali. text. in. l. furiosi.
C. de nuptijs. inter quos ista est differentia facti
& morbi, nō iuris: quia furiosus est ille, qui ha-
bet rabiē furoris & seuam dementiā quā osten-
dit actibus exterioribus: mente captus verò
est ille qui habet mentem oppressam & quietā
sine iudicio & intellectu. & quando lex modò
sit fauorabilis modò odiosa, loquitur de vno,
semper intelligitur de alio: ita determinat for-
maliter Bald. in. l. humanitatis. C. de impub. &
ali. 3. col. nu. 15. vbi Ange. & Iaso. 2. col. idem te-
net Bald. in. l. si furiosi. C. de nuptijs. in dicta. l.
si furiosum. C. qui testa. fa. poss. 2. col.

Item adde quod si dubitetur, an fecerit testa-
mentum tēpore furoris vel tempore sanæ mē-
tis & sic in dilucido intervallo: ista est vera &
notabilis præsumptio & coniectura, q; si tem-
pus testamenti erat vicinum & proximū tem-
pori furoris, maximè si verba testamēti arguāt
defectum iudicij & intellectus, præsumitur fa-
ctū tempore furoris, & non valet: si verò tem-
pus testamenti erat valde remotum ab ipso tē-
pore furoris, & maximè si verba testamenti &
qualitas dispositionis arguant sanam mentem
& intellectum, tunc præsumitur factū tempo-
re sanæ mentis & in dilucido intervallo: & va-
lebit & tenebit, argumento text. in. l. Titia. in fi-
ne. ff. de lega. 3. text. in. l. patronus. §. fin. eod. tit.
Ant. Go. in. ll. Tau. B text.

*La disposizione, de testator, escripta in manu propria, in testamento
in presencia de es. vale si se publica con testigos, o con los
de man. suederle ab in testator, q; se testator adicha dispo-
sitione o redulo, in unto q; quæria vltima por subestanti. Aru-
as lib. 5. tit. 1. num. 31. - Corazn C. Valaz. in l. 12 de testam. h.*

Commentarij,

rit q̄ testator vltimū volebat procedere: aliā
verō valet etiā in dubio: tex. est capitalis & ex
pressus in. l. si is qui testamentum. ff. de testa. &
ibi notat & cōmendat gl. ord. Bar. & cōmu. do
cto. tex. in. l. ex ea scriptura. eo. tit. tex. in. §. eo
autē solo. Instit. qui mod. testa. in. fir. tex. in. l.
23. titu. 1. 6. part. Quod notabiliter extēde, etiā
si iam fecisset institucionem, & versaretur circa
legata: ita solus Paul. de Ca. in dict. l. si is qui te
stamentū. 2. col. nu. 2. Secundō extēde vt pro
cedat & habeat locū etiā in codicillis & testa
mentis in quibus est posita clausula codicilla
ris: tex. est in dict. l. ex ea scriptura. ff. de testa.
& ibi cōiter docto. tener etiā & commendat
Bar. in. l. 1. ff. de iure codi. 4. q. principali. Paul.
de cast. & cōmuniter docto. in dict. l. si is qui te
stamentū. Tertiō extēde vt procedat & habeat
locum etiā inter liberos: ita singulariter tenet
gl. in dict. l. si is qui testamentū: & ibi Bartol. &
cōmu. docto. tener etiā glo. ord. in. l. si. C. fami.
herc. in verbo nec impletum: & ibi cōmu. doc.
tenet etiā Bal. Pau. Iaso. & cōmu. docto. in. l. hac
consultissima. §. ex imperfecto. C. de test. Quar
tō extēde vt procedat & habeat locū etiā in te
stamento ad pias causas: ita tenet Pau. Ange. &
cōmuniter docto. in dict. l. si is qui testamentum.
Ex quibus maximē declaratur in isto regno. l.
1. tit. de los testamētōs. li. 5. ordi. & ratio vera &
subtilis pōt esse duplex. Prima, quia actus testā
di est in diuinus ad maiorē volūtatē & me
moriā testatoris & testū: ita Bal. Cuma. Imol.
Raphael Cuma. & Roma. in. d. l. si is qui testa
mentū, argumēto tex. in. l. 1. §. 1. ff. de verborum
oblig. tex. in. l. cōtractus de fide instru. Secun
da fortior & efficacior ratio est, quia ante mor
tē poterat testator tollere, mutare, addere, vel
detrahere aliquid de contentis in testamento:
ideo non dicitur perfecta & consummata vo
luntas, & in hoc fundatur decisio illorū iuriū:
& ita tenet ibi Pau. de cast. 2. col. nu. 2. nec præ
dictis obstat tex. fortissimus & dubius, in. l. pe
nul. C. de instit. & subit. vbi disponitur, q̄ si te
stator in testamēto dixit, q̄ instituit aliquē hæ
redem, sub cōditionibus infrascriptis, & postea
nullas cōditiones vel modos posuit, q̄ valet te
stamentum: quia debet intelligi quando testa
tor illud dixit, sed postea perfecit & consum
mauit sine aliqua cōditione vel modo, quia vi
detur pœnituisse se primæ voluntatis, quæ ta
men omnia intellige in testamento nuncupa
tuo. In testamento verō in scriptis erunt sine
dubio, quia solennitas eius apponitur post scri
ptum & consummatū testamētum, vt in. l. hac
consultissima. C. de testamen. cum materia.

20 Item quero si quis testatur in alio regno quā
formā & solēnitatem debet ahibere si in eis re
peritur diuersitas: in quo articulo resolutiue
dico q̄ si lex, statutum, vel consuetudo illius
loci vel regni loquitur simpliciter & indistinctē:
extenditur, ad omnes personas etiam forenses
& tenetur facere testamentum secundū solē
nitatem eius: si verō loquitur in certo genere
personarum vt in rusticis, nō tenetur illa serua
re neque extenditur ad forenses vel alios, cuius
ratio est, quia in his quæ pertinent ad solēni
tatem iudicij semper inspicitur & attenditur
locus vbi fit actus ad iudicium: sed in his quæ
pertinent ad substantiam & decisionem causa
rum attenditur locus & forum ipsius personę
gerentis: ita probat tex. notabilis. in. l. 2. C. quē
ad modum testamenta aperiantur. text. in. l. 1.
C. de emancip. libe. text. in. l. fundus. ff. de e
uic. tex. in. l. testium. §. fin. de testib. tex. in. l.
1. ff. de vsu. tex. in. l. cum clericis. C. de episco.
& cler. tex. in. l. 2. in fin. C. de iura. cal. tex. in. §
fin. Instit. de satisfda. & vtrobiq; cōmuniter do
cto. Si verō solennitas vel forma est limitata in
certo genere personarum, ad alias non extēdi
tur, argumēto tex. in. l. si. C. de testamēto mi
li. & in expresso istam doctrinam & resolutio
nem ponit. Bar. in. l. 1. C. de summatrini. & fide
Catho. 8. col. nu. 24. ibi Bal. Paul. de Cas. & cō
mu. docto. præcipuē Ias. 16. col. nu. 71. & nu. 81.
& ante eos ibi Pet. 2. col. Cinus penul. colum.
Iaco. Bu. 1. col. Idē Bar. in. l. de quibus. ff. de legi
bus. penul. col. & ibi etiā cōmu. docto.

21 Item adde pro maxima declaratione prædi
ctorum, q̄ si testamentū est factū in alia lingua
& terra diuersa, quod pōt interpretari per vnū
tantum interpretem: quia illud nō est testifica
re sed exponere, argumēto tex. in. l. 1. §. fi. ff. de
verborum obliga. quem ad hoc reputat singu
larem & vnicū Bald. in. l. directas. C. de testam.
manu. & dicit quod ille tex. est motus omnib;
quibus nō cecidit puluis sup libro qd̄ intellige
quando quis testatur in loco christianorum &
22 fidelium. Secus verō aliās si in loco hostium &
infidelium, vbi quis sit non captiuus, sed tanquā
mercator vel legatus vel ex alia causa: quia tūc
non debet testari secundum eorum leges, quia
apud nos non sunt approbatæ, nec seruandæ,
sed debet testari secundū ius cōmune: ita singu
lariter Bart. in. l. qui à latronibus. ff. de testa. fi.
q. & ibi Paul. Imola. & alij docto. Sed verior &
cōmunior sententia & cōclusio est, q̄ sufficiat
testari cum solennitate iuris diuini vel gentiū,
& sic corā duobus testibus: quia illud ius vbiq;
debet vigere & habere locum tanquā bonum
æquum

& quū, & vniuersale: vt in. l. penul. ff. de iusti. &
iure. ita Bal. in. l. 2. C. quemad. testa. ape. & ibi
Pau. & Philip. Cor. idem Bal. in. l. ius ciuile. ff.
de iusti. & iure. Fulgo. in. l. hoc iure, eo titu.
fin. col. Roma. in. l. si nō speciali. C. de test. An
ge. in. l. de die. ff. qui satisf. cogan. Pau. in. l. nutri
toribus. C. cōmu. de succe. Barba. in rubric. ex
tra de test. 2. q. nu. 30. Vnū tamē est q̄ respectu
personæ & habilitationis eius semper debet at
tendi proprius locus originis, non verō locus
vbi fit actus vel testamentum: quia lex vel sta
tutū nō potest legitimare personā sibi nō sub
ditam. Ex quo deducitur & inferitur, quod si
quis non potest testari de iure cōmuni, & repe
riatur in aliquo loco nō tanquā ciuis sed tanquā
aduena in quo sit lex vel statutū in cōtrarium,
non potest testari, & idem ecōtra. Ex quo sub
infertur & deducitur notabilis declaratio. ad. l.
5. in frāctis legibus, q̄ si filius alterius regni sit
in isto regno tanquā aduena vel mercator nō
possit testari & econtra. Si filius huius regni sit
in alio bene possit testari. & in terminis ita te
net & declarat Barto. & quod cōmu. docto.
in locis supra allegatis.

23 Item principaliter quero quæ sit forma &
solēnitates testamētū: in quo articulo resolutiue
dico q̄ dupliciter pōt fieri, in scriptis, vel nunc
cupatiue: quia natura non accommodauit nobis
alios meliores in modos explicandi voluntatē & se
cundū philosophos & secundū Bal. in. l. iube
mus. C. de test. 1. col. In testamēto in scriptis re
quiri q̄ testator scribat volūtatē suā in aliqua
scriptura clausa vel sigillata, & in ea interue
niant septē testes masculi, liberi, puberes, roga
ti, & subscripti: corā q̄ testator vno eodēque
tēpore dicat & manifestet & illud esse testamē
tum suum: & si sciat scribere manu propria co
ram eis subscribat se: si verō nesciat scribere ad
hibeatur alius oētāuus testis qui subscribat pro
eo: tex. est capitalis & expressus qui oīa ista re
quisita ponit in. l. hac cōsultissima. C. de testa.
& ibi glo. ordi. & cōmu. docto. & idem dispo
nit lex. 2. titu. 1. 6. par. & idem etiā disponit ista
24 nostra lex. 3. Tauri. Nec obstat si dixeris q̄ in
qualibet causa quantuncq; ardua sufficiunt
duo testes, vt in. l. vbi numerus. ff. de testibus.
neque obstat etiam si dixeris, quia ista lex ciui
lis non deberet seruari tanquam contraria iu
ridiūno, quo habetur, q̄ in ore duorū vel triū
stat omne verbum: vt Deuterono. ca. 19. & ad
Corinth. ca. 14. & Matthai. 18. c. & transumpti
uē in ca. noui, de iudicij, & cap. cum esset, de
testament. & ca. relatum. el primero. eodem
titu. & in cap. omni. de testibus. quia ex causa

iusta & communi, potest lex ciuilis, humana;
positiua, distinguere, declarare, vel limitare ius
diuinum, & in testamentis, & vltimis volunta
ribus tractatur de probanda voluntate defun
cti, post eius mortem qui veritatem perfectē
sciebat & non potest eam declarare, nec se &
bona sua defendere si de ea dubitetur, & po
test facilius falsitas cōmitti: ergo meritō requi
ritur prædicta solennitas, istam rationem pro
bat tex. in. l. si. ver. lex em. C. de fideicom. cu
ius verba sunt: lex enim nē quid falsitatis in
currat, per duos fortē testes cōpositum testa
mentum, maiorem numerum exposulat: vt
per ampliores homines perfectissima veritas
reueletur: tex. in. l. 2. §. diem. ff. quemadm. test.
ape. tex. in ratione sui. in. l. diuus Traianus. ver
ficu. fin. ff. de mili. testa. & in terminis istam ra
tionem voluit Barto. in. l. omnes populi. ff. de
iustit. & iur. 8. colum. nume. 22. & ibi Reyne. in
sua repet. & Alber. 14. col. idem Bar. in. r. conf.
fforum. 4. col. hoc legatur. idem Bal. in authē.
ad hæc. C. de vsur. idem Bald. in ca. 2. si de inue
stitura inter domi. & vasa. lis oriatur. Cinus, &
antiqui in. l. rescripta. de preci. impe. offer. In
noc. Abba. & cōmu. docto. in. ca. si. de cōsuetu.
idem Innoc. & cōmu. docto. præcipuē Felin. in
cap. quæ in ecclesiā. de constitu. glo. 2. in. l. 1. ff.
de constit. princi. & ibi docto. glo. etiā ord. l. ius
ciuile. ff. de iusti. & iur. glo. ordi. in epistola in
ter claras. C. de summa Trini. & fide catho. gl.
ordi. in. l. fin. C. si contra ius vel vti. pub. & ibi
Bal. & cōmu. docto. glo. ord. in cap. a nobis. de
decimis. & ibi cōmu. Canonista.

25 Item dixi q̄ tales testes debēt esse masculi: ga
foemina propter fragilitatem sexus non pos
sunt esse testes in testamento: text. est in dicta.
l. hac consultissima. C. de testamen. textus in
l. qui testamento. §. mulier. ff. eodem titu. tex.
in. l. 1. 2. & 9. titu. 1. 6. part. & ita debet intelligi
ista nostra lex. 3. Tauri. Ex quo inferas, quod
licet in omnibus causis tam ciuilibus quā
criminalibus etiam arduis mulier possit esse
testis: quia non inuenitur prohibita, & testis
qui non reperitur prohibitus semper admit
titur: vt in. l. in fine. ff. de testibus. & in. l. 3.
§. l. Julia. eodem titu. & probat expressē tex.
in. l. ex eo. eodem titu. & ibi tenet Flo. & alij
docto. tenet etiam Pau. Imol. Aret. & cōmu.
docto. in dicta. l. qui testamēto. §. mulier. ff. de
testa. Angel. de male. vbi dicit hanc esse cōmu
nem opinionē. in parte comparuerunt dicti in
quisiti & negauerunt totum. 5. col. Alex. in cō
sil. 11. & con. 19. & cō. 99. 1. volu. Iaso. in. l. admo
nendi. de iure iurando. nu. 254. Hipp. consi. 22.
Ant. Go. in. ll. Tau. B 3 lice;

licet secus sit de iure canonico, vt in. c. forū. ver-
fici. si. de verb. signi. nec hoc videtur mutare. l.
8. ti. 8. li. 2. fo. ll. & 96. in. ll. styli, nisi pberur cō-
suetudo eius: tamē in testamētis repellitur mu-
lier propter fragilitatē sexus. Et quia agitur de
probanda voluntate defuncti post mortē, quo
tēpore, reperitur viuus, vt possit se defende-
re & voluntatē suā probare, ideo maior & effi-
caciōr probatio exigitur. Itē etiā quia fortē te-
stamentū contineret plura capitula de quibus
nō posset mulier perfectē deponere, q̄ non est
in alijs actibus. Item etiā quia in testamētis po-
tuit testator adhibere testes perfectos & ido-
neos ad libitū voluntatis: sed in delictis vel alijs
actibus nō est in sua potestate & facultate. eos
adducere: & in expresso istam rationem consi-
derauit Faber in. §. testes. Insti. de testamen.
26 Item dixi quōd tales testes debēt esse pube-
res, quia in tali ætate præsumuntur esse capa-
ces iudicij, memoriæ, & intellectus, vt possint
percipere, intelligere, & deponere de volūtate
defuncti. & idem est in cōtractibus & alijs cau-
sis & negotijs. In hoc tamen est differentia, q̄
in testamētis oportet quōd sint puberes tem-
pore testamētis: quia in eis requiruntur testes
pro forma & substantia actus: in cōtractibus
verō & alijs causis sufficit q̄ sint puberes tēpore
depositionis, licet tempore actus vel contra-
ctus sint impuberes: quia in eis testes non re-
quiruntur pro forma, sed pro eruenda & pro-
banda veritate: ita probat tex. in. l. ad testiū, in
§. conditionē. ff. de testa. & ibi glo. ord. Bart. &
cōmuniter docto. tenet etiā glo. ord. in. l. 3. §.
Iulia. ff. de testibus: tenet etiā Bar. in. l. notio-
nem. §. instrumentorū. ff. de verbo. signi. & idē
disponit. l. 9. titu. 16. part. 3. in causis verō crimi-
nalibus testes debent esse. 20. annorum: tex. est
in. l. in testimonio. ff. de testibus: & ibi Bart. &
cōmuniter docto. & hodie de iure regio debēt
esse. 25. annorū: tex. est in dict. l. 9. titu. 16. par. 3
licet in minori ætate faceret iudiciū, vt in. l. in-
uicti. ff. de testi. & ibi docto.

27 Item dixi q̄ tales testes debent esse liberi: &
ita debet intelligi & suppleri ista nostra lex: &
adde q̄ sufficeret q̄ sint in quasi possessione li-
bertatis, & cōmuniter reputabantur liberi tem-
pore quo fuerunt adhibiti in testes: text. est in
l. 1. c. de testa. & ibi glo. ord. & cōmunis opinio.
& idē disponit. l. 9. in fi. tit. 1. par. 6. & facit text.
cū materia, in. l. Barbarius. ff. de offi. prætoris,
q̄ singulariter intellige isto modo, nā si loqui-
mur in testamēto in scriptis & de eo fuit facta
publica scriptura, bene valet, & probat, quia
non requiritur publicatio, vt infra suo loco vi-

debimus: & idem est si non esset cōfecta publi-
ca scriptura sed priuata: nā licet postea requira-
tur depositio testium & publicatio, tamē depo-
nit tantum de facto proprio, hoc est, de reco-
gnitione sigilli & non tenore & substantia te-
stamenti. Item depositio sua refertur ad illud
tempus quo testes requiruntur pro substantia
& forma testamenti, vnde merito valet, & ita
debet intelligi tex. in. d. l. 1. c. de test. & in effe-
ctu ita tenet ibi glo. ordi. Bal. Paul. & cōmuni-
ter alij doctores, licet sic non declarent. Si verō
28 loquimur in testamento nuncupatiuo, tunc si
de eo est cōfecta publica scriptura corā tabel-
lione, in qua est scriptus seruus in testē, qui cō-
muni opinione reputabatur liber, similiter va-
let & tenet: quia non requiritur eius depositio
nec testificatio. Si verō de eo non est cōfecta
publica scriptura, sed testator corā testibus ex-
pressit voluntatem suā & aliquis eorum repe-
riatur seruus, tunc nō valet neque tenet: quia
tota virtus & substantia testamenti debet pro-
bari per testes deponentes de tenore eius & vo-
luntate defuncti: & tēpore depositionis requi-
ritur habitas in teste. Argumentum tex. in. l. ad
testium. §. conditionē. ff. de test. & in. l. 3. §. due
vers. figurā. ff. de carbo. ideo si illo tempore re-
peritur seruus vel inhabilis, non potest deponere
neque valet testamentum ex defectu proba-
tionis, & in expresso ita tenet Bal. Paul. & ma-
gis communis opinio in dict. l. 1. c. de testa. q̄
est bene notandū secundum eos: & idem est in
teste habente quēlibet alium defectū, vt quia
sit infamis excommunicatus, vel aliā inhabilis
& cōmuni opinione reputaretur habitas tem-
pore testamenti. Ex quibus resultat dubiū ne-
cessariū an religiosi, & fratres minores possint
esse testes: & præsuppono q̄ in quolibet nego-
tio possunt esse testes cū licētia Abbatis vel su-
perioris, cū nō reperiantur prohibiti: ita Spe-
cul. in tit. de teste. §. 1. vers. item excipitur mo-
nachus. nu. 16. gloss. in Authen. de monachis. §.
cogitandum. col. 1. alia in Authē. si testis. C. de
testibus. Bal. in. l. quoniam liberi. C. de testi-
bus. Felinus in ca. cū nūcius. de testibus: licet ibi
Abb. teneat quōd possit sine aliqua licētia &
expressē, q̄ in testamētis possint esse testes, te-
net Bal. in. l. 1. c. de sac. eccl. col. 14. & q. 10. idē
Bal. in Authē. ingressi. eodem tit. & ibi las. col.
2. idem Iaso. in. l. hac cōsultissima. C. de test. pe-
colū. Sed ego intelligo cum licentia superioris
in testamento in scriptis tempore testamenti,
in nuncupatiuo, tempore depositiois: ita tenet
Faber in. §. testes. Insti. de testa. Clericus autem
potest esse testis in testamētis, quā in alijs
actibus

actibus etiam sine licentia Episcopi vel supe-
rioris. ita Felinus notabiliter in ca. cū nuntius, de
testibus. 2. col. qui bene loquitur.

29 Item dixi quōd tales testes debent esse rogati,
nō verō fortuiti vel transeuntes: cuius ratio est,
quia illa rogatio inducit quandam attentionē
ad actum gerendū: vt in dictis iuribus, & in Au-
then. rogati. C. de testi. q̄ tamē intelligo de iu-
re cōmuni, tū hodie dē iure regio nō requiruntur
rogati in testamēto in scriptis nec in testamēto
nuncupatiuo: in scriptis pbat clarē ista nra lex
q̄ ponit & dinumerat solēnitates necessarias
& requisitas in eorū inter quas ponitur ista
q̄ testes sint rogati: & fortē pōt esse rō, ne per-
tā leuē solēnitatē subuertatur testamēta, quæ
post mortē testatoris restaurari non possunt.
Itē etiā quia alia solēnitates adducitur, scilicet
q̄ in tali testamēto interueniat tabellio. & c. in
nūcupatiuo probat lex ordinamētū supra alle-
gata, quæ ponit solēnitates eius inter quas nō
ponitur ista: de quo dicitur infra suo loco.

30 Itē dixi quōd ipse testator & testes debent esse
scripturam testamenti: vt in. l. hac cōsultissima:
C. de testa. & in ista nostra. l. in alijs verō a-
ctibus & instrumentis nō requiritur talis sub-
scriptio partium vel testiū de lege cōmuni:
quia non reperitur expressum, ita probat tex.
in Authen. de hære. & fal. §. si verō absun. col-
latione. 1. & ibi glo. ordi. & cōtra docto. tex. in
Authen. de instrumentorum cautela & fide. §.
sed si in instrumenta. colla. 6. & ibi etiam glo. ord.
& cōmu. docto. probat etiā theoricā & doctri-
na Innocen. in. c. 1. de his quæ fiunt à prela. sine
consen. ca. vbi dicit quod subscriptio nunquā
est necessaria, nisi in casib⁹ a iure expressis: idē
Innoc. in ca. cum dilecto. in fine, de fide instru.
& ibi Abb. & cōmu. docto. idē Abb. in ca. 1. eo-
dem titu. 3. col. idem Abb. in. c. cum Ioānes. eo-
dem titu. Bal. in. l. 1. c. ad Velle. Paul. de Ca. in. l. si.
§. fin. eo. titu. idem Paul. in. l. iurifgentium. §. q̄
ferē. ff. de pact. neque obstat tex. in. l. cōtract⁹.
C. de fide instru. quia loquitur in contractu in
scriptis redacto in scriptura priuata secundum
Paul. ibi, 3. col. num. 6. & cōmu. docto. Contra-
rium tamē determinat expressē. l. 54. titu. 18. 3.
par. imō q̄ requiratur subscriptio omnium, ho-
die tamen de iure nouo requiritur subscriptio
partium, nō tamen testium: ita disponit Pra-
gmatica huius regni, fo. 192. lib. Pragmatica.

31 Item adde circa prædicta q̄ si testator nesciat
scribere, debet adhiberi octau⁹ testis qui p̄ eo
subscribat testamentum, tex. est in dict. l. hac
cōsultissima, vers. q̄ si literas. C. de test. hodie

autem per nostram legem nō requiritur q̄ ad-
hibeatur alius octauus testis, sed vnus ex alijs
septem testibus potest subscribere p̄ ipso te-
statore, & pro alijs testibus qui nesciunt scribe-
re. Pulchrum tamē dubiū est si isto casu suffi-
ciat vnica subscriptio testis quam faciat pro se
& pro omnibus alijs: & videtur q̄ sic, quia quā-
do plura testamenta contractus, vel dispositio-
nes etiam diuersarū personarū fiunt in aliqua
scriptura vel sine ea, sufficiūt soli septē testes &
vnica tm̄ solēnitates p̄ oibus: quia in solidū cuilibet
videtur attributa, argu. tex. in. l. scire debemus. ff. de verbo. obliga. vbi habetur q̄ si quis
stipulatur ab alio plures & diuersas res, sufficit
vna sola responsio & promissio debitoris pro
omnibus, quia cuilibet rei videtur responsio &
promissio applicata: tex. etiā in. l. titia. §. si. eo.
titu. tex. in. l. si quis ex argētarijs. §. si iniriū. ff. de
edendo. vbi disponitur quōd solēnitates posita
in capite libri vel scripturæ videtur repetita
in omnibus contractibus, actibus & capitulis
eius. tex. in. l. accipientis. ff. de autho. tuto. vbi
vnica voce potest tutor vel curator authorita-
tem præstare pluribus actibus: & in expresso
istam sententiā & conclusionē tenet Bart. in. l.
patris & filij. fin. q. ff. de vulg. & pup. & ibi Bal.
Paul. Imol. & cōmuniter moderni. Sed certē
ista sententiā & cōclusio est vera de iure cōmu-
ni: sed hodie attentā nostra lege, ego teneo con-
trarium, cū formaliter dicat q̄ etiam si vnus
subscribat pro alio requiruntur octo subscripto-
nes realiter distinctæ: & ista est veritas.

32 Item adde q̄ in tali testamento in scriptis re-
quiritur, q̄ testes ponant signa sua, modō fiat
in scriptura publica, modō priuata: ita probat
tex. in dicta. l. hac cōsultissima. ibi, omnibus
simul offerre signandam & subscribendam. &
prædicta lex partitæ. l. 2. titu. 16. part. hodie ta-
men ista solēnitates non requiruntur in testibus
per istam nostram legem, sed tantū in tabellio-
ne: & adde q̄ si omitterat, vitiatur testamen-
tū: quia quādo aliquid q̄ est de forma & sub-
stantia actus omitterat, semper vitiatur text.
est in. l. cū hi. §. si prætor aditus. ff. de transac. &
in specie in nostro casu quo loquimur est tex.
expressus, in. l. si vnus. C. de testa. vbi disponi-
tur q̄ omnes solēnitates requisitæ in testamen-
to sunt æquales, & qualibet earum deficiente
vitiatur & annullatur testamentum, & ad hoc
summē notat & cōmēdat ibi Bal. & cōm. docto.

33 Item dixi requiri q̄ vno eodēque die, tempo-
re & cōtextu corā testibus testator dicat illud
esse suum testamētū: tex. est in dict. l. hac con-
sultissima. ibi, vno eodemq; die ac tempore, &
Ant. Go. in. ll. Tau. B 4 in ver

in verfic. sed licet cuius verba sunt, sed licet alio tēpore dictatum scriptumue proferatur testamentum, sufficiet vno tempore eodemq; die nullo actu extraneo interueniēte testes omnes videlicet simul nec diuersis temporibus subscribere subsignareque testamentum: & ibi notat Barto. Angel. Paul. Salic. & cōmu. docto. text. in. l. hac consultissima, verfic. quibus. C. qui testata, fac. pos. ex quibus infertur, quod si vno die vel tempore coram duobus vel tribus testibus testator dixit, & declarauit illud esse suum testamentum, & postea alio die vel tēpore idē dixit corā alijs, nō valet testamentum: quia deficit prædicta solennitas vnitatis temporis: cuius ratio est, quia non sunt cōtestes eiusdem actus sed singulares, & adde quod ista eadem solennitas hodie requiritur, quia licet in nostra lege non ponatur, tamen sufficit dicere quod requirantur septem testes, quia necessariō intelligitur quod sint cōtestes, ita probat tex. in l. denunciante. §. quid tamē de adulte. text. in. l. qui sententiam. C. de poenis. ibi, in vñ cōspirātes cōcordantesque rei finem. & c. text. in ca. licet causam. verfic. quāquā, de proba. tex. in. c. bonæ memoriæ. r. verfi. contra verō, de electione tex. in ca. cum dilectus, ver. & si tres, eo titu. & sic hodie ista solēnitas est necessaria, cui⁹ omisio vitaret testamentū, & certe est vera & necessaria intelligentia ad nostram legem.

34 Item adde q̄ in tali testamēto in scriptis requiritur q̄ nomē hæredis scribatur manu propria testatoris sicut scribere: & si nesciat scribere sufficit scribere per alium, text. est in dicta. l. hac consultissima. C. de testa. sed postea de iure nouo statutum est, q̄ isto casu teneatur nuncupare nomen hæredis voce propria corā testibus, tex. est in. l. iubemus. C. de testa. Sed postea de iure magis nouo reducimur ad legem antiquā, qua disponitur q̄ sufficiat scribere per alium, tex. est in Authen. & non obseruato. C. de testa. tex. in Authē. vt supra. largi. §. quia verō ante, collat. 9. & in expresse ita tenet & declarat glo. ordi. in dict. l. hac consultissima. C. de test. in glo. 4. & ibi cōmu. docto. tenet etiam Barto. in dicta. l. iubemus, fin. verbis. C. de testa. & ibi Bal. penul. col. Cinus, Sali. & cōmunis opinio. Faber. in. §. possum. Inst. de test. fi. co. & ita probat & disponit lex. 2. tit. 1. 6. par. & ita debet intelligi ista nostra lex.

15 Item adde q̄ in testamento in scriptis vltra prædictas solennitates requiritur publicatio: pro cuius perfecta declaratione resolutiue dico, q̄ aut testamētū in scriptis fit i scriptura priuata manu ipsius testatoris, vel alteri⁹, aut fit in scri

ptura publica manu tabellionis. si fit in scriptura priuata, nō probat nec facit fidem de per se, sed requiritur publicatio quæ fit huiusmodi, nam hæres vel alius qui prætetat probabile ius vel interesse, debet petere à iudice q̄ publicetur & redigatur in publicā formam: & si obijciatur, qualiter quis potest dicere & asserere quod est hæres scriptus vel prætetendi probabile interesse, cum testamētum sit factū in scriptis clausum & sigillatū: respondebo quod satis est q̄ per coniecturas vel per confessionem testatoris vel alterius qui potuit scire, vt per famam illud præsumatur & opinetur, & sup hoc iuramentū p̄stet: ita pbat tex. in. l. 3. C. quæ ad. testa. ape. & ibi cōmu. docto. per quē ita tenet gl. ord. in. l. 1. ff. eo. titu. & ibi Bar. & cōm. doct. Cōfirmat etiā per tex. & eius doctrinā & regulā generalem, in. l. thesaurus. ff. ad exhibēdum: q̄ in causis summarijs & nō maximi præiudicij probatur interesse per iuramentū, attenda qualitate personæ. & ibi notat & commendat Bart. & communiter alij doctores.

36 Imò etiam si quis nō scriptus in testamēto, sed præteritus vel exhæredatus p̄t petere à iudice vt aperiatur & publicetur testamētū: quia sua interest vt possit dicere testamentum nullū vel agere querela inofficiosi testamenti, vel quouis alio remedio sibi cōpetenti: ita Bald. dicens esse notabile in. l. 2. in. fine. ff. quæ ad. test. ape. licet posset adire ab intestato tanq̄ si nullū esset factū vel scriptū testamentū, vt dixi in materia præteritionis filij. Secundo debet citari illi quorū interest quod testamentū nō valeat, sc̄ licet veniētes ab intestato: argu. tex. in. l. 1. §. de nunciare. ff. de ventre in spi. tex. in. l. 2. ff. quib⁹ ex cau. in posse. ea. tex. in. l. in cause. §. causa. ff. de minoribus: tex. in. l. de vnoquoq; ff. de re iudicata. tex. in. l. 2. 4. & §. ff. d̄ nata. rest. tex. in. l. fi. C. si p̄ vim vel alio mō: tex. in. l. si q̄n. C. de in offic. testa. tex. capitalis & ḡnalis in. l. nam ita diuus. ff. de adopt. & in expresse ita tenet Bar. Bal. Pau. & cōmu. doct. in. l. 2. C. de testa. tenet etiā Bal. post antiquos. in. l. 2. ff. quemad. test. ape. Circa quod bene nota q̄ si pars citāda est certa requiritur certa & specifica citatio eius: aliās verō si incerta, vel plures venientes ab intestato, sufficit citatio incerta & generalis eorū, argu. tex. in. l. si pupillus. §. pro scribere. ff. de in stitoria. ita etiā tenet & declarat Bal. in dicta. l. 2. C. de testa. 2. col. 6. q. Tertiō requiritur q̄ testes compareant coram iudice, & recognoscant subscriptiones & signa cum iuramento, & deponant se esse rogatos à testatore: & q̄ coram eis dixit illud esse testamentū eius: & ad hoc res

stes possunt cogi iudicis offi. tex. est. in. l. cum ab initio. ff. quemad. test. ape. tex. in. l. 2. eo. ti. tex. in. l. hac cōsultissima. §. si quis autem. in fine. C. de test. & ibi cōmu. doc. Quartō requirit q̄ postea iudex interloquendo pronunciet diētas attestaciones redigi in publicam formam ad perpetuā rei memoriā & q̄ eis detur plena fides: & in summa ista est forma publicationis testamenti in scriptis, quam particulariter de iure confirmari & eam tenēt & ponūt doctores in locis allegādis: Specu. in. tit. de instr. & hic. §. ostenso. nu. 34. verficu. & nota q̄ testamento. Bart. in. l. 2. ff. quemad. testa. ape. & ibi cōmuniter doctores. idem Bar. in. l. 1. §. si quis neget. eodem. tit. & ibi etiam commu. doctores Petrus, Cynus, Iacobus Bu. Barto. Bald. Salic. Pau. Alexan. Iaso. & Philo. Cor. in. l. 2. C. de testa. Faber notabiliter in. §. sed cum aliquis. Institu. de test. colum. 2. Innocen. in cap. fi. de si de instru. & ibi Abb. & Feli. & probat & confirmat. l. 3. titu. 2. part. 6. vnde periculosum est facere testamentum in scriptis: quia si aliquis testis moriatur ante dictam recognitionem & publicationem, vel aliqua solennitas deficiat, irritaretur testamentum.

37 Secundo casu principali quando testamētū in scriptis fit, in scriptura publica manu tabellionis, plures tenent q̄ etiam requiratur publicatio, & aliās sola scriptura non faciat fidem q̄ tabellio nō p̄t fidē neq; autoritatē prestare de his quæ sunt scripta & cōtinentur in prædicta scriptura clausa & signata, cum non venerint in notitia eius, nec, verē dicere & asserere quod ante eum ita valuit & disposuit testator: sed contrarium est tenendum, imò quod tale testamentum valeat & teneat & probet si ne aliqua publicatione, quia satis est quod tabellio dederit fidem & interposuerit suam autoritatem implicite, quando testator dixit coram eo & testibus, quod illud erat testamentum eius: & tabellio hoc asserat & affirmet, quia tunc statim potest aperire testamentum, & valent & probant in eo cōtenta absq; publicatione: ista est gloss. singula, & ordina. licet sic non declaret in. l. 2. ff. quemad. test. ape. in verbo publicum, quam ibi summe notat & commendat Bartol. & Ioan. de Imol. & illam reputat singula. Pau. de Castr. in. l. 1. C. de test. fina. colum. & notat etiam & commendat ibi Bald. Salic. & alij doctores. idem Bald. & commun. docto. in. l. omnium eodem titu. Paul. in. l. iubemus, eodem titu. reputat etiam singu. Iaso in. l. 2. colum. 1. eodem titu. idem Iason. in. l. 2. C. de dono. poss. secundum tabulas. colum. 2.

2 d non requiritur publicatio

nume. 3. notat etiam & commendat Bal. in. l. fin. C. de fideicom. colum. 3. vbi bene loquitur & ibi Iason finali. q. Abb. in. capitu. fin. de fide instru. colum. finali. & q. & secundum hoc debet intelligi & extendi ista nostra lex, vt nō requiratur publicatio quando testamentum in scriptis fit cum tabellione, & ideō meritō non ponitur ista solennitas inter alias in hac. l. requisitas.

38 Pulchrū tñ & subtile dubiū est, an hodie in nostro regno stante ista le. 3. Tauri possit fieri testamentum in scriptis manu & scriptura priuata, secuta postea legitima publicatione, de qua supra dictū est. & videt q̄ sic: primō quia probationes sunt ampliandæ & non restringendæ. vt in. l. 1. ff. de test. & in. l. admonendi. ff. de iure iu. & in. l. in bonæ fidei. C. de rebus. cre. cū similibus: ergo valeat etiā hodie testamētū in scriptis sine tabellione, secuta publicatione, & solū requirat ista lex q̄ interueniat tabellio, ad hoc vt testamentum valeat sine publicatione. Sed factum sine tabellione manu & scriptura priuata, non negat ista lex quod valeat & teneat secuta legitima publicatione, sicut valet de iure communi maxime cum iuris correctio sit euitanda. Sed quia vertitur publica vtilitas quod testamenta conferentur & non irritentur. text. est. in. l. Gallus. §. quid. si is. ff. de libe. & posth. & ibi tenet. gl. ord. in verbo vtilitate. Bal. Pau. & alij doct. dicētes esse singulare & alibi melius non probari. probat etiam tex. in. l. vel negare. ff. quemad. test. ape. tex. in. l. 2. C. vt in possessione legatorū. text. in. l. in testamento. ff. de regu. iuris. ergo testamētū valeat etiam hodie manu & scriptura priuata secuta publicatione. Tertiō facit ista nostra lex. 3. Tauri, quā subtiliter pondero, nam dicit q̄ si dicta testamenta non cōtineāt in nostro regno prædictā solēnitatem testiū sint nulla: & lic cautē non dicit nec repetit de tabellione: quasi velit q̄ sine eo coram testibus potest fieri secuta publicatione sicut de iure communi: & per consequens, si lex requireret pro forma & fieret coram tabellione, certē lex diceret & repeteret illam formam, sicut repetit testes.

39 Sed his non obstantibus ego teneo cōtrariam sententiam, imò q̄ nullo modo valeat testamētum in scriptis sine tabellione. 1. Quia ista lex ponit formam & solennitatē quæ debet adhiberi in testamento in scriptis, in qua expresse dicit q̄ interueniat tabellio, ergo sine eo nō valet: quia quando lex plura requirit pro perfectione & cōsummatione alicuius actus, omnia cēsentur esse de forma & substantia eius: adeō Ant. Go. in. ll. Tau. B5 q

Commentarij,

q̄ si aliquid deficit, corrumpit & annullatur totus actus: tex. in l. cum hi. §. si prator aditus. ff. de tranfact. quemadmodum notat & com. ibi Barto. & com. docto. tex. in l. constitutionibus. ff. ad municipales. tex. in l. Iulianus. §. si quis re. ver. mutata. ff. ad exhibedū. tex. in l. qui per salutem. ff. de iureiur. text. in l. magis puto. §. non possim. & per totā legem: maximē in §. pratori. ibi, nullam esse venditionem nullūq; decretum. ff. de rebus eorū. tex. in l. qui Romę. §. Flavius. ff. de verbo. oblig. vbi ostendit etiā, si sit actus pius & fauorabilis.

40 Secūdo quia dictio, cū, de sui propria significatione coniungit & accipitur augmentatiue ita probat tex. in l. si quis inquilinos. §. i. versic. ita legatum. ff. de legatis. i. & ibi Bart. & com. doct. tex. in l. si cui. la. 2. tit. sed ista nra lex dicit. Con vn escruano publico. ergo coniungit istam solēnitatem cum alijs: & ad veritatē coniunctiue vel copulatiue vtraq; pars debet esse vera, licet ad veritatem disiunctiue vel alternatiue sufficit vnam partem esse verā. text. est in l. si ita quis stipuletur. ff. de verborū obligatiōibus: tex. in l. si quis ita stipulatus fuerit. eodē titu. tex. in l. si hæredi. ff. de condi. in situ. tex. in l. Lucius. ff. de hæred. in situ. tex. in §. pen. Insti. de hære. insti. Tertiō quia ista nostra lex Tauri, ponit clausulam irritatiuam testamētis, si prædictæ solēnitates non seruentur: in quātum dicit, quod si aliter testamētū fiat sit nullum: ergo aliqua earū deficiente annullatur testamētum. ita probat tex. in l. ad testū. ij. cōditiones. ff. de testa. & ibi glo. & cōmuniter doctores: & tenet notabiliter melius quā alibi Bald. in l. ff. de liber. & posthu. & ibi Alexan. & moderni: idem Alexander & moderni. in l. hac cōsultissima. C. de test. Quartō & finaliter facit ista nostra lex quam notabiliter pondero in quātum dicit q̄ in testamēto in scriptis sint octo subscriptiones & signum tabellionis, sed hoc signum nō posset esse si non iuterueniret tabellio: ergo requirit p̄ forma. **Neq; obstat si respondeas q̄ benē requiritur tabellio vt valeat tanquā scriptura publica, non tamē vt nō possit sine eo valere tanquā scriptura priuata, & valeat secuta publicatione: quia respondeo, q̄ cum lex hoc nō dicat neq; declarat, sed p̄ forma & solēnitatem testamēti in scriptis expressē requirit tabellionem, non valebit sine eo, etiam secuta publicatione.**

41 **Neque obstat primū fundamentū pro contraria parte adductum: quia respondeo quod procedit quando lex nō restringeret probatio nes expressē, vt in nostro casu facit per ratio-**

nes prædictas: neq; obstat etiam secūdū fundamentum, quia licet testamētū sit actus pius & fauorabilis, tñ forma in eo requisita omnino est seruanda, neque obstat etiam tertium fundamentum de nostra lege quod videtur vtgen tius, in quantum dicit quod si testamēta non habuerint prædictam solēnitatem testium, nō valeant: & non dicit nec repitit de tabellione. quia subtiliter respondeo, quod ista nostra lex suprā tractauit de multiplici voluntate & forma testamētōrū, scilicet nūcupatiui, in scriptis filiorum, cæci, & codicillo: & in quolibet requiritur propria & distincta forma, non tamē in omnibus requirit tabellio, & ideo dicit postea lex, quod si non habuerint prædictam solēnitatem testium, nō valeant vt comprehenderet omnia superiora testamēta de quibus locuta fuerat, & non expressit de tabellione, quia in omnibus testamētis non requiritur, sed tantum in testamento in scriptis, & fortēli nostra lex expressisset de tabellione, aliquis intelligeret, quod indistincte omnibus in testamētis requireretur, quod est falsum: ideo tantum expressit de solēnitatem testium quæ omnibus pertinet.

42 Item quæro an in testamēto in scriptis requiratur dies, mēsis, & annus in quo fuit celebratum? & videtur dicendum quod sic: ita probat tex. in l. 2. §. diem. ff. quem ad testa. ape. vbi dicitur quod quando petitur testamētū in scriptis aperiri & publicari, debet dari copia sine die & consule, vt non fabricetur falsitas: ergo præsupponit quod debet continere diem, mensem & annū: & per illum textum. ita Bald. in Authen. quod sine. C. de testa. fina. colum. penult. quæstio. vbi etiam facit text. & ibi Salice. colum. 2. num. 6. & ibi etiam Iaso. colum. si. in fin. Alexan. con. 123. col. 4. vol. i. & con. 76. pen. col. 3. volu. probat etiam tex. in l. 3. C. quæ admo. testa. ape. tex. in authen. de testa. imper. §. nos omnia. coll. 8. tex. in l. pe. tit. 2. par. 6. cōfirmatur etiam ratione, quia alijs non posset constare in qua ætate illud fecisset testator, Item etiam, quia si fieret aliud testamētum non posset cōstare quod eorum est: posterius vt illud valeat: contrarium tamen probat tex. in l. hac cōsultissima. C. de testa. & in l. iube mus. eod. tit. vbi ponitur forma & solēnitates testamēti in scriptis in qua non ponitur ista Secūdo probat etiam ista nostra lex Tauri, quæ formaliter ponit & enumerat omnes solēnitates requisitas quas debet habere & continere testamētū in scriptis & nō ponitur ista, q̄ cōtineat diem, mēsem, & annū: & in expres-

so ita

so ita tenet Ioā. Fab. §. possunt. Inst. de testa. colū. si. in fi. Sed in hoc dubio passu, & articulo pro concordia dico sic, q̄ si testamētum in scriptis sit corā tabellione publico, requiritur dies mensis & annus, in quo fuit celebratum, cum iam sit scriptura publica & ei soli debeat credi in qua necessariō requiritur ista solēnitates: & ideo cum nostra lex Tauri, expressē requirat, quod in testamento in scriptis interueniat tabellio, necessariō debet continere diem, mensem, & annum: quia alijs nō estet scriptura publica & per consequens ista nostra lex non potuit inter solēnitates testamēti q̄ contineret diem, mēsem, & annum: quia tacitē & implicite hoc voluit & disposuit, cū requirat tabellionem & scripturā publicā quæ sine eo nō valet,

43 Si verō sit manu priuata sine tabellione, nō requiritur dies, mensis, annus, nec locus: quia in scriptura priuata nō requiritur, vt in l. cum tabernam. §. i. ff. de pigno. & ibi glo. ordi. Bar. & com. do. & in l. scripturas. C. q̄ po. in pig. ha.

44 Item etiam requiritur postea publicatio, vn de ibi pot probari de die & tempore, & hoc casu intelligo iura contraria & sententiā & cōclusionem Fabri: nec obstat prima iura cōtraria, quia ibi fortē interuenit tabellio, vel dato q̄ nō interuenit, positus est dies ad maiorem probationem & liquidationem veritatis.

45 Sed quia plenē visum est de testamēto in scriptis, nunc oportet videre de nūcupatiuo, tam de iure cōmuni quā regio: in quo magistraliter & resolutiue dico q̄ de iure cōmuni requiruntur septem testes, masculi, puberes, liberi, & rogati, vt in testamento in scriptis: & tandem eadem solēnitates requiruntur in testamēto nūcupatiuo, quæ requiruntur in scriptis: excepto q̄ debent audire & intelligere voluntatem testatoris, & non debent se subscribere nec signare: tex. est capitalis et expressus, id. l. hac cōsultissima. §. per nūcupationem. C. de testamē. & ibi glo. ord. & cōmuniter docto. & in terminis ita dicit ibi Pau. de Cast. tex. in l. hæredes palā. ff. de testa. tex. in §. fina. Insti. de testa.

46 Item etiam requiritur publicatio post mortem testatoris: quia debent venire testes corā iudice & deponere cū iuramento q̄ illa fuit voluntas testatoris, & postea redigi depositio in publicam formam corā iudice & tabellione, vt perpetuō faciat plenā fidem, vt in simili fit in testamēto in scriptis, vt suprā dictum est: & in expresso ita probat tex. in l. si. in. fi. C. de testa. cuius verba sunt, si tamē vt ipsi testes agnoscunt testatoris voluntatem, & maximē quem vel quos hæredes sibi relinquere voluerit, &

Publicatio et compromissio

hoc post mortem testatoris, iurati deponant. & ibi cōmu. doc. & hoc est verum & procedit quando testamētū nūcupatiuum sit coram solis testibus, vel sit in aliqua scriptura priuata: secus verō si fiat in scriptura publica coram tabellione: quia tūc sola scriptura probat absq; aliqua publicatione & depositione testium: sicut diximus in testamēto in scriptis: & eadem ratione & in expresso ita tenet gloss. ord. quæ sic debet intelligi. in l. i. C. de testa. in glo. fin. & ibi Bald. col. fin. q. 6. Pau. & cōmu. docto. gloss. etiam ordinaria in l. hæredes palam. ff. de testa. & ibi Bartol. & cōmu. doct. gloss. etiam ordinaria, vbi latē disputat in l. fina. C. de fidei commissi. in verbo, ostenditur. & ibi Barto. penult. quæstio. & cōmuni. Docto. tenet etiam Bartol. & alij doctor. in leg. 2. ff. quem ad. testa. ape. idem Bartol. in l. conficiuntur. §. i. ff. de iure codi. tenet etiam moderni in l. 2. C. de bon. posses. secundum tabul.

47 Hodie tamen de iure regio aliqua videntur mutata & correctā in forma testamēti nūcupatiui: quia si fiat sine tabellione coram testibus vel in scriptura priuata, requiruntur quinque testes vicini eiusdem loci vbi sit testamētum: si tamen locus sit ita desertus, quod in eo non sit copia hominum, sufficiunt tres testes: & intelligo quod sint vicini sicut in superiori casu. Si verō fiat cū tabellione in scriptura publica indistincte sufficiunt tres testes vicini etiam illius loci vbi sit testamētum: ita disponit lex. i. tit. 2. li. 5. ordi. Ex qua collige quod in testamento nūcupatiuo, illa lex corrigat numerum testium: ita etiam corrigat qualitatem eorum, quia requiruntur, quod sint vicini illius loci vbi testamētum sit: et illa lex ordinamenti est hodie cōfirmata per istā nostram. l. Quæro tamē circa prædictā legē, si in illo loco possit haberi tabellio & in testamento non interueniat, sed tantū testes prædicti, an valeat & teneat? & videtur quod non, quia prædicta lex conditionaliter dicit, E si fuere tal el lugar que no se pudiere auer escruano publico. &c. Ergo stante ibi tabellione non valet testamētum sine eo: sed teneo cōtrarium imo quod valeat coram testibus, quia parem vim obtinent testes quod instrumenta: quia probationes non sunt restringendæ sed ampliandæ: item etiam maximē in testamētis. argumēto tex. cū materia in l. in exercendis. C. de fide instru. cum similibus. Item quæro, si testamētum fiat sine tabellione coram septem testibus de iure cōmuni requisitis, & non sint vicini illius loci. an valeat & teneat testamētum, secuta legitima publi

*non
quæ
com
uatio*

Barto.

directio

directio

publicatione, vt supra dictū est: & teneo q̄ sic attēta p̄dīctarōne: & hoc p̄bat & vult illa lex in finalibus verbis, in quantum dicit: E mandamos otrosi que vala el testamēto que fuere fecho con buenos testimonios. Et ita dixi & cōsului in. q. de facto. Ex qua lege sic declarata, nota quod licet de iure communi rusticus qui testabat ruri vbi nō est copia testiuū possit testari cum quinque testibus, vt est casus singularis & vnicus in. l. fi. C. de testamē. secundū Paul, & modernos ibi. & in. l. 6. tit. 1. parti. 6. tamen hodie non data copia testiuū, indistinctē in qua libet persona sufficiunt tres.

48 Item etiam ex nostra lege infero, q̄ iam hodie cessat illud maximum dubiū doctorum, quārentium an tempore pestis quo homines non audent accedere ad infirmos valeat testamentum cum minori solennitate. in quo Bald, post Nico. de mata. in. l. fi. C. de testa. arguerit to illius tex. & eius rationis tenebat quod sic: & idem tenebat ibi Sali. & Ias. tenebat Ripa in tractatu de peste. fol. 10. sed cōtrarium tenebat ibi Fulgosius. Paul. Areti. Alexan. & Corneus Imo q̄ requiratur integra & perfecta solēnitas de iure cōmuni requisita, quia lege non cauet quod remittat nisi tantū specialiter in rusticis, ergo indistinctē in omni alio actu, casu, tēpore & persona requiritur integra & perfecta solēnitas. probat etiam tex. in. l. casus. C. eo. tit. de testa. tex. etiā in. l. cōficiūtur. §. 1. ff. de iure codi. vbi habetur q̄ licet casu vel necessitate nō possit inueniri copia testiuū, non valet testamentū sine legitimo numero: & idem aperte sentit Bal. in. l. 1. ff. de bono. posses. ex testa. mili. vbi dicit quod vtile esset disponere, q̄ tempore pestis sufficeret minor numerus testiuū: ergo dat intelligere, quod de iure cōmuni requiritur numerus legitimus: & idē tenet Roma. in authen. similiter. C. ad legem Falci. 34. specialip̄a causa, & hāc dicebat magis cōm. opi. Alex. in. cōf. 70. & in cōf. 117. volu. 2. nam certē hodie cessat istud dubiū: quia indistinctē in testamento nūcupatio requiritur p̄dīcta solēnitas legis ordinamēti. Item etiam ex nostra lege infero, q̄ licet de iure cōi testamētū inter filios & descendentes, nō sit in scriptis, nō nūcupatiū, valebat sine p̄dīcta solēnitate requisita, sed tantum cum solēnitate iuris gentium duorum testiuū: vt in. l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. & ibi cōm. doct. in. l. 7. tit. 1. parti. 6. Tamen hodie indistinctē tam in testamento in scriptis quam nūcupatio requiritur inter filios eadem solēnitas, quā requiritur inter extraneos, attēta ista. l. 3. Fauri, iūcta. l. ordinamenti

49 Item adde pro maxima, & necessaria intelligentia & declaratione n̄r̄e legis & materia, q̄ testamentū modō in scriptis modō nūcupatiuum debet fieri corā p̄dīcto numero testiuū vno eodem q̄ tempore, loco, & contextu, nullo actu extraneo interueniente: tex. est capitulis & expressus in. l. heredes palam. §. si. ff. de testa. cuius verba sunt, vno contextu actionis testari oportet stantem vno contextu nullum alienum actum testamento intermiscere, & ibi glos. ordi. Bart. & cōm. doct. tex. in. l. si vnus. C. de testa. tex. in. l. hac cōsultissima. eod. tit. ibi vno eodemq; die ac tempore conscribentibus & cōsignantibus, quod intellige nisi actus extraneus sit necessarius naturā: text. est in. l. cum antiquitas. C. de testa. tex. in. l. 3. tit. 1. parti. 6. cuius ratio potest esse duplex. Prima quia tunc probatur testamētum per omnes illos testes, cōtestes, & vniformes: aliās verō essent particulares & singulares testes & non contestes. Secunda ratio potest esse, quia si diuersis temporibus & locis testator ostenderit voluntatē suā iam essent plura testamēta, & nō vnicum testamētū, vel saltē semper vltima voluntas derogaret priori & esset vnū testamētum posterius quod semper p̄ualeret, & priora essent subla- 50 ta & nō valerent. Ex qua sentētia & resolutiua cōclusionē primō infero notabiliter, q̄ si testator corā duobus vel tribus testibus dixit & declarauit voluntatem suam, & deniq; fecit testamētū suum et postea alio die vel tempore coram alijs testibus illudmet dixit & confirmauit, qui postea deponūt de tenore testamēti et deponunt de eadem voluntate et dispositione testatoris: talis probatio non valet nec concludit, quia non fuit testamentum et voluntas de funēti vno eodemq; tēpore, loco, et contextu factum et dispositum. Secundo infero et valde subtiliter, q̄ vna pars testamēti nō potest probari per septem testes, deponentes se illud scire et non plus, et alia pars testamenti per alios septem: quia necessariō requiritur q̄ per eosdē testes probetur totus tenor testamenti et quālibet eius pars et dispositio, quia aliās nō censetur factum vno eodemq; tēpore et contextu ita tenet expressē Bal. reputās esse mirabile in dicta. l. cū. antiquitas. C. de testa. col. 2. et. q. et illud dictum reputat vnū et alibi nō scriptū Alexan. ibi col. si. in. fi. quod tamē singu. intellige et declara, quādo nō apparet neq; constat q̄ omnes illi testes fuerunt p̄sentes totali tenori & dispositiōi testamēti: secus verō si apparere et constare possit q̄ fuerunt p̄sentes toti testamento, sed de omni eius tenore et partibus non

bus non recordatur, sed tantū septem eorum recordantur & deponunt de aliqua eius parte, & alij septem recordantur & deponunt de alia parte: quia tunc quilibet pars remanet probata: ita tenet & declarat ibi Alexan. de Imol. et Phi. Corneus, quorū opi. videtur vera & iuridica, & eam tenerem in iudicando & cōsulendo.

51 Item adde q̄ in testamento cæci requiritur per nostram legem solennitas quinque testium, & certē in hoc, nostra lex est valde dubia, cum supra locuta sit tam in testamento in scriptis quā nūcupatiuo: an in vtroq; sufficiant quinque testes in testamento cæci, p̄ cuius perfecta declaratione dico & p̄suppono, q̄ cæcus non potest testari in scriptis: quia cum non possit videre & cognoscere literas suas vel alienas, posset decipi & faciliter contra eū cōmitti fallitas: sed tantū potest testari nūcupatiue, & in tali testamento debent interuenire sequentes solennitates. Prima q̄ nō possit testari in scriptis. Secunda q̄ requiritur septē testes. Tertia q̄ requiritur tabellio. Quarta q̄ sint rogati, debet ipse dicere corā eis q̄ ad hoc sunt vocati. Quinta q̄ debet exprimere nomē heredis. Sexta q̄ vno eodēq; tēpore & cōtextu fiat. Septima q̄ tabellio debet se subscribere. Octaua q̄ etiā testes debēt se subscribere. Nona q̄ oēs debēt signare testamētū & scripturā eius. Decima q̄ institutio p̄ forma debet p̄cedere legata. Vndecima q̄ non inuento tabellione adhibeat octauus testis. Duo decima q̄ oēs p̄dīctę solennitates requiruntur etiā in codicillis: tex. est. formalis & expressus q̄ oīa p̄dīcta ponit & requirit in. l. hac cōsultissima. C. qui testa. fa. po. & ibi cōi. doct. & idē disponit lex. 14. tit. 1. parti. 6. & sic n̄r̄a lex q̄ simpliciter dicit & disponit q̄ in testamento cæci requirantur quinque testes, necessariō debet intelligi in testamento nūcupatiuo: quia in scriptis non potest testari, & licet in alijs personis requiratur quinque vel tres testes vt supra dictū est, tñ in testamento, cæci necessariō semper requiruntur quinque, & iste est verus intellectus huius legis. Sed pulchrū dubiū est an hodie requiratur etiā tabellio & p̄dīctę solennitates quas supra numeravi vel aliqua earum, & teneo q̄ nō, cū in n̄r̄a lege non ponantur neq; requiratur. & si replices, ergo eadē ratione posset testari in scriptis cum simpliciter & absolute n̄r̄a lex loquatur dicendo q̄ in testamento cæci requiratur quinque testes: quia respondeo q̄ nullo modo potest testari in scriptis quia in eo est maior ratio prohibitionis quā supra dixi de iure cōmuni: item quia in testamento in scriptis nostra lex requirit septem testes in qualibet persona etiam si te

stetur inter filios: ergo in cæco nō coarctat vel tollitur p̄dīcta solennitas & numerus testiuū: vnde cū nostra lex loquatur in testamento nūcupatiuo & in scriptis & dicat q̄ in testamento cæci requiruntur quinque testes aperte colligitur loqui tantū in testamento nūcupatiuo in quo est capax & non in alio.

53 Itē quero q̄ n̄r̄a p̄r̄ testat inter liberos quā solēnitatē debet adhibere: in quo art. resolutiue dico q̄ nō tenet adhibere solēnitatē aliquā requisitam de iure ciuili positiuo, sed tñ sufficit adhibere solēnitatē requisitā de iure gentiuū: puta duos testes masculos vel fœminas rogatos, vel non rogatos modo testetur in scriptis nō nūcupatiue & q̄ testatur in scriptis nō requirit subscriptio testiuū neq; appositio sigillorū neq; alia solēnitas iuris cōis tex. i. l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. cuius verba sunt ex imperfecto test. volūtate teneri defuncti nisi inter solos liberos a parētibus vtriusq; sexus habeat nō volumus & ibi etiā gl. or. & cōi. doc. tex. in. l. fi. C. fam. herc. & ibi etiā gl. or. & cōi. doc. et idē disponit lex. 7. tit. 1. parti. 6. q̄ addit q̄ tales duo testes debēt esse rogati. Ex quibus iuribus inferitur q̄ q̄n in aliquo actu remouetur solennitas iuris cōis positiuū, semper remanet intacta solennitas iuris diuini vel gētiū, secūdū q̄ requiruntur duo testes masculi vel fœminæ: istā regulam & doctrinā inferit Bart. & cōm. doc. in. d. §. ex imperfecto. idē Bart. in. l. milites. C. de testa. mili.

54 Ang. de Arc. in. §. si. Inst. de testa. Quod. 1. extē de vt p̄cedat et habeat locū etiā in matre quæ testatur inter liberos. Ita probat tex. in dicto §. ex imperfecto ibi a parentibus vtriusque sexus. et ibi tenet glo. ordin. in verbo, liberos. Secundo extēde vt procedat etiam in filijs emācipatis text. in. l. fina. C. famil. her. ibi, vel emācipatis quos p̄tor ad successionem vocat: et ibi glo. ord. & cōm. doct. Tercio extēde vt procedat etiā in filijs naturalibus, in eo quod capere possunt a patre vel matre: quia ista iura vidētur se fundare in iure et privilegio sanguinis, ergo ad eos extēdantur.

Item etiam argumēto tex. in. l. 2. C. de natu. libe. tex. in. authen. licet, eodem tit. tex. in. l. fi. C. de confir. tuto. tex. i. l. 1. et per totum. C. ad Orsi. et in expresso istam sententiam et conclusionem tenet Specul. in tit. de instru. et hic. §. cōpendiosē. vers. quid si mulier. Albe. in di. §. ex imperfecto. col. 2. vers. qd si mater. et ibi Pau. Ioan. de Imo. in. l. filio praterito. ff. de iniusto rupto. col. 28. vers. item adde. idē Imol. in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. si. col. Sali. in. l. fi. C. famil. herc. 2. q. licet cōtrariū teneat

teneat Bal. Alexā. & Iasō in dicto. §. ex imperfecto. Ange. de Peru. in dict. l. si. C. fami. herc. dicens q̄ cum ista quæstio cōtingeret Perusij. ita cōsultum fuit per plures doctores: cōtrariū etiā tenet Bal. in. l. si aliqua illustris. C. ad Orfi. idē Bald. in. l. qui testamēto. §. mulier. ff. de testa. idem Bal. in. l. parentes. ff. de in ius vocan. idem Bal. in. l. humanitatis. C. de impu. & alijs Alexan. in dicta. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. Quarto extēde vt pcedat & habeat locū ecōtra, scilicet q̄ filij v̄ descendētes possit instituere parentes in minus solenni voluntate & sic coram duobus testibus: ita Albe. in dic. §. ex imperfecto. 2. colum. & ibi Alexand. Corneus & Iason, Salicetus in. l. fina. C. fami. herc. 2. colum. 3. q. Iason in. l. filium quem habentē, C. fami. herc. 5. colum. num. 9. & probat dicta l. 7. titu. 1. part. 7. licet Specul. teneat cōtrarium in titu. de instru. & hic. §. compendiofe. vers. quid si filius.

55 Item adde quod istud testamētum cōditum inter liberos cum ista solennitate erit perfectū testamētū, & nō dicitur codicillus: & p̄ consequēs liberi succedēt ex testamento & nō ab intestato: notabiliter tenet glo. ordi. in. l. filij. C. fami. herc. & ibi Bald. & cōi. docto. & illam glo. fam. ad hoc reputat singu. Ioan. de Imol. in. l. si filius qui in potestate. ff. de libe. & posthu. colum. 2. in medio: & istam dicit commu. opinio. Iason in dicto. §. ex imperfecto. penult. colum. nume. 14. effectus maximus est si sunt instituti inæqualiter: quia valebit & conseruabitur institutio: aliās si tantum valeret, vt codicillus, irritaretur institutio, & succederent æqualiter 56 ab intestato. Quod limita & intellige quando pater vsus est verbis directis denotantibus institutionem: vel diuisit inter filios hereditatem per quotas, secus verò si particulariter per singulas res: quia tunc illa est quædam diuisio & successio ab intestato. & non testamētum ita probat glo. in dicta. l. filij. C. fami. herc. & ibi tenet Paul. & alij docto. tenet etiam Cynus & commu. docto. in. l. quoties. eod. tit. Salice. in. l. fina. eodem titu. fin. colum. 5. q. & ibi commu. docto. Paul. & Alexand. in dicto. §. ex imperfecto. 2. colum. Item adde quod si pater noluit testari, sed codicillari inter liberos vel quolibet alio modo voluntatem declarat inter eos in aliquo instrumento vel epistola eis relinquendo prælegata vel meliorationes, talis voluntas vel codicillus requirit etiam duos testes sicut testamētum: text. est formalis & expressus in. l. finali. C. fami. herc. & ibi glo. ordina. & commu. docto. addetamē quod eo casu quo

hodie testaretur in scriptis, requiritur quod si scit scribere manu propria scribat substantiam testamenti, scilicet nomen filiorum & quotam institutionum eorum. text. est in authē. quod sine. C. de telka. & ibi commu. docto. & idē disponit dicta lex. 7. titu. 1. part. 6.

57 Item adde quod in tali testamēto inter liberos oportet quod omnes filij sint instituti, aliās si aliquis eorum sit præteritus testamētum est nullum. Ex quo notabiliter collige, quod dispositio textus in dicto. §. ex imperfecto. solum habet locum quando testamētum deficit ratione solennitatis ommissa, secus verò si deficiat ratioe præteritionis alicuius filij: quia testamētum non valet, & in terminis ita tenet glo. ordina. in. l. si filius qui in potestate. ff. de liber. & posthu. in gl. si. et ibi Bar. col. 1. et oppo. i. Imol. col. 52. Ias. col. 5. nu. 27. gl. or. in. authē. ex causa. C. de liber. præte. in verbo. irritū et ibi Bal. col. 6. oppo. si. Pau. pen. col. oppo. fin. et commu. docto. Imo. in. l. filio præterito. ff. de iniusto rupto. colum. 27. in medio, et ibi commu. docto. Bal. l. in dicto. §. ex imperfecto. col. 1. nu. 10. et ibi Ange. in fine, Corneus. col. 1. Iaso. colum. 3. Salic. in. l. fina. C. fami. herc. colum. fina. et ista est communis opinio: cuius ratio est: quia tūc videtur peccare in defectu naturali vel gentiū, quo filij debent succedere patribus.

58 Item adde quod si in testamento inter liberos sit mixta extranea persona cui aliquid sit relictum per viam institutionis, vel legati, vel fideicommissi, talis persona habetur pro non apposta vel adiecta: et tale relictum nullo modo valet nec tenet: sed accrescit liberis: text. in dicto. §. ex imperfecto. et ibi communiter docto. et idē disponit prædicta lex. 7. tit. 1. par. 6. quod tamen intellige in testamento nuncupatio, sed in testamento in scriptis valent legata et fideicommissa relicta extraneis personis: text. est qui sic debet intelligi in authē. quod sponit dicta. l. 7. in fine. titu. 1. par. 6. Hodie tamen in nostro regno prædicta corrigunt, quia testamētum inter liberos nuncupatiue factū requirit eandem solennitatē quæ requiritur in testamento extraneorum: ita expressē disponit ista nostra lex. 3. Tauri, in quantum dicit q̄ solēnitastestamenti nuncupatiui requisita per legem ordinamenti, habeat etiam locum in testamēto cōdito inter liberos: vnde hoc casu hodie nulla est differentia inter liberos et extraneos. Sed pulchrū et necessarium dubium est an ius commune sit etiam correctum in testamento in scriptis per istam legem, vt eadem solennitas

lennitas

requiritur in testamēto inter liberos quæ requiritur inter extraneos: & videt quod ius commune nō sit correctum, imò etiam hodie dret differentia in testamento inter liberos & extraneos: quia nostra lex tantum loquitur & corrigit in testamento nuncupatiui inducta per. l. ordinamenti, habeat locum tam inter liberos quam inter extraneos: ergo ad testamētum in scriptis non est extendenda. argumento text. in. l. sancimus. C. de testa. vbi habetur quod illud quod nō mutatur, stare non prohibetur.

60 Item etiam quia lex correctoria nō debet extendi etiam ex paritate vel maiori ratione vt in Authē. quas actiones. C. de sacros. eccles. & ibi commu. docto. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod ista nostra lex. 3. Tauri, corrigat ius commune etiā in testamēto in scriptis, & in eo requiratur eadē solennitas in testamēto inter liberos quæ requiritur inter extraneos: & hoc aperte probat ista nostra lex, in quantum dicit quod in testamento nuncupatiuo requiratur solennitas legis ordinamenti, tam inter liberos quam inter extraneos: & postea dicit & subdit, quod in testamento in scriptis feruetur solennitas & forma in presenti per istam nostram legem posita & descripta. Ergo loquatur & referatur ad omnes personas de quibus supra locuta fuit. sed supra dixit & voluit q̄ in testamento nuncupatiuo requiratur eadem solennitas inter liberos & inter extraneos, ergo solennitas testamenti in scriptis quam postea simpliciter ponit loquatur & extendatur inter easdem personas & sic tam inter liberos quam inter extraneos. Nec obstant fundamenta in contrarium adiecta: quia respondeo quod ista non est extensio quam ego facio de lege in casu omisso, sed est vera & propria dispositio legis, quæ expressē vel saltem virtualiter locuta fuit in vtroque casu, scilicet, tam in testamento in scriptis inter liberos, quam inter extraneos, cum supra in eodem vtroque casu locuta fuit in testamento nuncupatiuo: confirmatur etiam ratione, quia si ista nostra lex voluit eadem solennitatem adhiberi in testamento nuncupatiuo tam inter liberos quam inter extraneos, ergo à fortiori idē videtur velle in testamēto in scriptis in quo est maior suspicio & timor falsitatis. Vnū tūc est q̄ in codicillis factis in scriptis, etiā hodie bene sufficerent quinque testes, vel in testamēto in scriptis in quo ponit clausula codicillaris, vt supra dictum est: quia quātum ad hoc, ista nō

61 Sed nouiter & valde subtiliter respondeo, q̄ clausula codicillaris principaliter operatur circa duo. Primū est respectu solennitatis, vt quando testator non adhibuit solennitatem requisitam in testamento, putā septem testes: tamē adhibuit solennitatem requisitam in codicillis putā quinque testes, tūc enim si non apponat clausulam codicillarem, talis dispositio non valebit vt testamētū, nec vt codicillus, per text. in. l. nō codicillus. C. de testamen. & in. l. fina. §. illud. de codicillis. Si verò apponat prædictā clausulam codicillarem bene valebit vt codicillus, vt dicit §. illud. & hoc casu, talis clausula codicillaris expressa vel tacite subintellecta inter liberos nullius est momenti vel effectus: quia eadem solennitas duorum testium requiritur, tam in testamento quam in codicillis.

62 Iuxta prædicta tamen se offert mihi singularis subtilis difficultas, qualiter intelligatur & procedat, cuius sit effectus illa cōclusio, quæ habet q̄ in testamento condito inter liberos subintelligitur & ceterur apposta clausula codicillaris, quam tenent gl. reputata singu. in. l. cohære. §. cum filia in verbo non valuit. ff. de vulga. & pupil. quā ibi ad hoc notat & cōmendat Ioan. de Imo. col. 2. in fine. & reputat sing. Aret. col. 3. in. fin. nu. 8. & Iaso. col. fin. nu. 18. notat etiā & commendat Alex. in. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. col. fi. in. fin. & ibi Iaso. col. 3. nu. 8. Alexā. in. l. si. C. de codicil. col. 2. nu. 4. & eā dicit ibi singu. Iaso. col. 3. nu. 5. Similistamen glo. est in. l. filij patris. C. fami. herc. quā ibi notat & commendat Fulgofius & alij doct. cōfirmatur etiā per text. no. in. l. 3. ff. de mili. test. vbi habetur q̄ in testamento militis semper inest clausula, quod si non valet iure communi, valeat iure militari, & meliori modo quo possit valere: & ad hoc illum text. notat & cōmendat ibi Bar. Albe. Bal. & commu. alij docto. idem Bart. in. l. 1. ff. de iure codicillorum. col. 3. q. 6. principali.

63 Sed nouiter & valde subtiliter respondeo, q̄ clausula codicillaris principaliter operatur circa duo. Primū est respectu solennitatis, vt quando testator non adhibuit solennitatem requisitam in testamento, putā septem testes: tamē adhibuit solennitatem requisitam in codicillis putā quinque testes, tūc enim si non apponat clausulam codicillarem, talis dispositio non valebit vt testamētū, nec vt codicillus, per text. in. l. nō codicillus. C. de testamen. & in. l. fina. §. illud. de codicillis. Si verò apponat prædictā clausulam codicillarem bene valebit vt codicillus, vt dicit §. illud. & hoc casu, talis clausula codicillaris expressa vel tacite subintellecta inter liberos nullius est momenti vel effectus: quia eadem solennitas duorum testium requiritur, tam in testamento quam in codicillis.

64 Secundū circa quod operat clausula codicillaris est respectu voluntatis & ipsius directę dispositionis: quia si testator instituit heredes in codi

in codicillis vel in testamento continēte clausulā codicillarem, talis institutio licet non possit valere iure directo, valebit tñ iure obliquo, & hæredes & successores ab intestato tenentur restituere hæreditatem hæredibus institutis de tracta quarta, tanquam si per fideicommissum vniuersale essent grauati, vt supra suo loco dixi. Ex quo inferi, qd si pater hodie instituat aliquem ex filijs suis & alios prætereat, vel quosdam directe & vniuersaliter instituat æqualiter vel inæqualiter & alios prætereat, licet testamentum non valeat ratione præteritionis, tamē ipsi filij ab intestato succedentes tenentur inter se diuidere hæreditatem secundum quotas sibi assignatas in testamento & institutione directa, & sic filius præteritus tenetur per viam fideicommissi prælegati vel meliorationis fratribus institutis illas partes, in quibus directe fuerunt instituti, detracta sua legitima, restituere. argumento tex. cum materia. in. l. Scæuola. ff. ad Trebe. & si dicas, quod hoc videtur decisum per tex. in. Authen. ex causa. C. de libe. præte. vbi habetur, quod rupto vel annullato testamento ex causa præteritionis vel exhæredationis omnia conseruantur. Respondeo qd legata & fideicommissa bene conseruantur, sed ipsæ institutiones directæ nullo modo valent nec conseruantur, sed hodie inter liberos bene conseruantur, & obliquarentur prædictæ institutiones per clausulam codicillarem inter eos intellectam, & iste est principalis effectus huius articuli quem sic alibi non inuenies declaratum.

65 Item etiā potest considerari maximus effectus quod dicta clausula codicillaris tacite subintelligatur inter liberos, etiam hodie respectu solennitatis testamenti in scriptis: nam vt supra dixi & conclusi licet in testamēto nuncupatio eadem solennitas requiratur in codicillis quæ requiritur in testamento per istam. l. tertiam Tauri, tamē secus est in testamēto in scriptis, quia licet possit formam testamenti in scriptis nihil tñ dixit de codicillis: vnde remanet in dispositione iuris communis, vt sufficiat quinque testes subscripti secundum formam tex. in. l. si. vers. si. C. de codicillis, vnde hoc casu si fiat testamētum inter liberos cum quinque testibus & solennitate in eo requisita, valebit saltem vt codicillus, licet expressè non ponatur clausula codicillaris: quia tacite subintelligitur & censetur apposta.

66 Sed quia supra visum est de forma & solennitate testamentorum, nunc restat videre de codicillis & de eorum forma & solennitate. Pro

cuius perfecta declaratione dico, quod de iure communi in quolibet codicillo requiruntur quinque testes. tex. est in. l. fin. C. de codici. tex. in. l. fina. C. de fideicom. tex. in. §. fin. Insti. de fideicommissa. hæredita. & idem disponit. l. i. tit. tu. 12. parti. 6. & idē est in qualibet alia vltima voluntate in genere vel in specie, vt donatione causa mortis, & qualibet alia quæ possit inueniri, tex. est in. l. fina. C. de dona. causa mortis. cōfirmatur, quia, bene potest dari & reperiri vltima voluntas in genere & in nominata, quæ nō sit testamentum nec codicillus. text. est singularis & vnicus. in. l. licet inter priuatos. C. de patris. quem ibi ad hoc reputat singularē & vnicum Bald. Ang. & Iaso. pen. col.

67 Hodie tamen sufficiunt tres testes cum tabellione vel quinque sine eo sicut in testamento nuncupatio. ita expressè dicit ista nostra lex, & adde singulariter, quod licet ista nostra lex non diceret neque aliquid disponderet de codicillis ita deberet intelligi: quia quando lex noua modificat & restringit solennitatem testamentorum dicendo, quod sufficiant duo vel tres testes, illam solennitatem sufficit in codicillis: ita eleganter tenet Bald. in. l. fina. C. de testamentis. colum. 2. numer. 6. & ibi Salice. in fine. argumento tex. in. l. si quis in principio testamenti. §. miles. ff. de legatis tertio. & in. l. cū hic status. §. si miles. ff. de dona. inter vi. & vxor. & facit tex. in. l. 2. ff. de lega. 1. & ibi tenet Paul. de Castr. colum. 1. & Alex. col. 1. dicens esse notabile, & Iaso. col. 2. facit etiam bonus tex. in. l. Marcellus. iuncta gloss. ff. de dona. causa mortis. Ex quo inferi Salice. in. l. quoties. C. famil. herc. 1. col. in fin. qd sicut testamentum inter liberos de iure communi, valet cum duobus testibus, vt in. l. hac consultiissima. §. ex imperfecto. C. de testa. ita valebit codicillus inter liberos. Prædicta tamen intelliguntur & procedunt quando codicillus sit nuncupatio modo. Quæro tñ si fiat in scriptis quæ solennitas debet continere: & certè de iure cōi debet continere quinque testes qui debent in eo se subscribere. text. est in. l. si. vers. si. C. de codicillis. Sed hodie in no-

68 stro regno quæro quæ solennitas adhibeatur, & videtur, quod sufficiat solennitas trium testium cum tabellione, & quinque sine tabellione, per tex. in ista nostra. l. 3. quæ postq̄ posuit solennitatem testamenti nuncupatiui & testamenti in scriptis, dicit qd in codicillis interueniat solennitas quæ requiritur in testamento nuncupatiuo: sed in eo requiruntur tres testes cum tabellione, vel quinque sine eo, vt supra dictum est, ergo & in codicillis. Sed ego teneo contrariam sententiam

sententiam & cōsolationem. Imò quod codicillus in scriptis requirat semper & indistinctè quinque testes & subscriptiones eorum, sicut requiritur de iure cōmuni quod in hoc non corrigitur, nec obstat text. in nostra. l. 3. imò aperte facit pro me: qui adicit, quod in testamento nuncupatio requiratur solennitas trium testium cum tabellione, & quinque sine eo, sed in testamento in scriptis requirantur semper & indistinctè septem testes & subscriptiones eorum, & statim subiicit quod in codicillis requiratur illam solennitatem, quæ requiritur in testamento nuncupatio. Ergo codicillus in scriptis remanet in dispositione iuris communis, & nihil de eo disponitur in nostra. l. 3. & per cōsequens in eo requiruntur hodie quinque testes cum subscriptionibus eorū indistinctè, modo interueniat tabellio, modo nō. Effectus tamen erit maximus, quia quando interuenit tabellio, non requiretur aliqua publicatio, quando verò non interuenit, bene requiritur sicut in testamento, vt dixi supra ista. l. in materia & solennitate testamenti in scriptis.

70 Itē adde circa superiora quod licet in testamento testes debent esse masculi & non femina, vt supra notabilius dixi & conclusi, tamē in codicillo sufficiunt femina: quia non reperiuntur prohibita. Ita tenet glo. notabilis & ordinaria. in. l. si. C. de codicillis. in gloss. antepe. & ibi, notat & commendat Bart. Bald. Paul. & comu. u. docto. gloss. etiam ordinaria in. l. qui te stamento. §. mulier. ff. de testamē. in glo. 1. & ibi etiam Bart. & comu. docto. Ex quo deducit & inferi Paulus de Castr. quod licet ille qui nō potest testari, non possit codicillari, vt in. l. diui. §. licet. vers. si. codicillos. ff. de iure codicillorum. & in. l. cōficiuntur. §. 1. eod. tit. & in. l. 2. ff. de lega. 1. & in. l. 1. ff. de lega. 3. & in. l. ex testamento. C. de fideicō. & in. l. 1. tit. 12. parti. 6. Tamen ista regula non procedit in teste, nec sequitur quod ille qui non potest esse testis in testamento non possit esse testis in codicillo. Ita Paul. de Castr. qui reputat sing. in dicta. l. qui te stamento. §. mulier. ff. de testam. Ex quo datur notabilis declaratio ad nostram. l. 3. qd testes requisiti in codicillis sufficiant esse femina, nec obstat ista lex in quantum dicit quod in codicillis interueniat eadem solennitas, quæ requiritur in testamento nuncupatio: quia intelligo respectu numeri, nō verò respectu qualitatis personæ, & ita tenerem in iudicando & consulendo licet forte alij teneant contrarium.

72 Item adde etiam circa prædicta quod si testator voluit facere testamentum & non adhibe-

rit solennitatem requisitam ad validitatem eius non valebit vt testamentum, nec vt codicillus: etiam si in eo interueniat solennitas requisita in codicillis. tex. est in. l. 1. ff. de iure codicil. tex. in. l. cohæredi. §. cum filia. vers. quæ ita. ff. de vulg. & pup. tex. in. l. fina. vers. illud quoque. C. de cōdit. quod tamē hodie nō potest verificari in testamento nuncupatio: quia eadem solennitas requiritur in codicillo quæ requiritur in eo, vt in nostra. l. 3. Tauri, potest tamen verificari & habere locum in testamēto in scriptis, in quo tam de iure communi quam regio requiritur diuersa solennitas & numerus testium in eo & in codicillis, vt supra visum & declaratum est, & adde quod videtur voluisse testari eo ipso, quod fecit institutionem hæredis, tex. est in. l. nō codicillum. C. de testa. tex. in. l. illud. §. tractari. ff. de iure codicillorum. & vtrobiq̄ cōmuni. docto. Quod tamen limita & intelligo præterquam si testator apposuit clausulam codicillarem dicendo qd si non valeat iure testamenti, valeat iure codicillorum: quia tñ illa dispositio valebit vt codicillus, si non possit valere vt testamentum, tex. est formalis et expressus in. l. fin. vers. illud quoque. C. de codicil. tex. in. l. illud. §. tractari. ff. de iure codicil. tex. in. l. cohæredi. §. cum filio. vers. quæ ita. ff. de vulg. & pupil. & vtrobiq̄ cōmuni. docto. quæ quidem clausula codicillaris in aliquibus casibus tacite censetur apposta ex præsumpta mente defuncti, licet expressè non dicatur.

74 Primus est quando in testamento vel dispositione apponitur iuramentum: & hoc dupliciter, vel quod testator iurat velle omnia ibi contenta seruari, vel qd iubet heredem iurare omnia ibi contenta soluere & adimplere: tex. est singularis & vnicus. in. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legatis. 2. quem ad hoc notat & cōmendat ibi Bart. Alber. & cōmuni. docto. antiqui: & reputat ibi sing. & vnicum Bald. Paul. & Imol.

Secundus modus est, quando testator dixit qd volebat qd dispositio sua valeret omni meliori modo quo possit: tex. est singularis. in iure in. l. codicillis. §. fin. ff. de lega. 2. quem ad hoc notat & cōmendat ibi Bar. Albe. Bal. Imo. & cōmuni. docto. & reputat sing. & vnicum Paul. de Castr. ibi.

Tertius casus est quado pater, mater, vel ascendens testatur inter liberos & descendentes, quia tñ tacite subintelligitur prædicta clausula codicillaris, vt dixi & fundavi supra: & adde qd maximus resultat effectus qd prædicta clausula codicillaris sit opposita expressè vel tacite.

75 Primus effectus est, quia si testamentum deficit ratione solennitatis, valebunt omnia legata Ant. Go. in. ll. Tau. C et res

& relicta in testamento ab intestato iure codicillorum: & tenentur successores ab intestato illa soluere & prestare eis quibus relicta sunt, aliis vero si prædicta clausula non sit appositâ, non valent nec successores tenerentur prestare de iure communi nec regio: nec obstat text. in authent. ex causa. C. de libe. præte. cum materia, quia procedet & habet locum, quando testamentum deficit ratione præteritionis, vel exheredationis: non vero ratione solennitatis omissæ: nec obstat etiam lex. i. tit. de los testamentos. lib. 5. ordi. quia illa loquitur & procedit quæ testamentum deficit ex defectu institutionis hæredis, vel defectu aditionis hæreditatis: & ille primus effectus non potest hodie praticari nec habere locum in testamento nuncupatio, cū eadem solennitas requiratur in eo, & in codicillis per istam nostram legem tertiam Tauri: potest tamen habere locum in testamento in scriptis, quia si non contineret solennitatem huius legis tertie Tauri, valebit saltem vt codicillus, si contineat quinque testes requisitos de iure communi, vt supra dixi & fundavi.

76 Secundus effectus est, quia si testator caret liberis, descendentibus, & ascendentibus, & instituit extraneum heredem vniuersaliter, & tale testamentum non contineat solennitatem requisitam sed bene contineat solennitatem requisitam in codicillis, & sit appositâ clausula codicillaris, illa institutio hæredis directo conuertitur in fideicommissum vniuersale vt legitimi successores ab intestato teneantur, restituere totam hæreditatem detracta quarta ipsi hæredi instituto tanquam si per fideicommissum essent grauati, quod hodie in nostro regno non potest exemplificari in testamento nuncupatio, sed tantum in scriptis per supra dicta: ita probat text. notabilis iuncta gloss. in. l. ex ea scriptura. §. i. ff. de testa. vbi habetur quod si in testamento minus solenni sint appositâ verba fideicommissi, vel similia, institutio directa ibi relicta obliquatur, & ibi notat & commen. cõmu. docto. probat etiam text. in. l. quærebatur. ff. de militari testamen. vbi si testator miles fecit secundum testamentum in quo approbauit primum, illa verba operantur fideicommissum vniuersale, vt institutio directa contenta in. i. testamento obliquetur & valeat iure fideicommissi: & ad hoc notat & commendatibi Old. Cyn. Barto. Albe. Bald. Ange. & cõmu. docto. facit text. notabilis & melior de iure in. l. posthumus. §. si paganus. ff. de iniur. r. vbi disponitur quod si testator in secundo testamento confirmauit primum testamentum nullum, dato quod illa confirmatio mero iure non valeat, sed nihilominus testamentum primum remaneat nullum: tam illa verba operantur vt primum testamentum valeat iure codicillorum, & hæres institutus in secundo testamento teneatur restituere hæreditatem per viam fideicommissi vniuersalis, hæredi instituto in primo testamento. & ad hoc notat & commendat ibi Bar. Bal. Pau. Imo. & cõmu. docto. idem probat text. in. l. si quis priore. ff. ad Trebellianum, facit etiam text. in. l. codicillis. §. si. ff. de lega. 2. text. in. l. si in re. C. de testa. manu.

77 Ex quibus iuribus aperte colligitur & inferitur, quod per clausulam codicillarem videtur testator tacite grauare venientes ab intestato restituere per viam fideicommissi ea que reliquit per verba directa in minus solenni testamento: & in expresso ita tenet glo. ord. in. l. ex testamento. C. de fideicõ. in gl. fin. & ibi Petrus, Cyn. Albe. & cõmu. docto. tenet etiam Bar. in. l. i. ff. de iure codicil. col. 3. q. 5. & col. penult. q. 15. & ibi cõmu. docto. cõfirmatur, quia quando actus seu dispositio peccat in causa vel in materia propter defectum personæ vel solennitatis, institutio ipsa vniuersalis vel voluntas disponens que non potest sustentari iure directo conuertitur in fideicommissum ex præsumpta eius voluntate & legis dispositione. text. est in. l. qui filium. ff. ad Treb. vbi habetur quod si testator grauatur heredem vt non testatur, videtur grauatus restituere hæreditatem venientibus ab intestato: ex in. l. filius familias. §. vt quis heredem. ff. de lega. 1. vbi habetur, quod si testator grauatur heredem vt post mortem instituat aliquem heredem in illis, bonis, dato quod ista dispositio directa non valeat, nec hæres teneatur eam adimplere, tamen conuertitur in fideicommissum vniuersale, vt teneatur restituere bona ipsius testatoris ei quem volebat institui.

78 Tertius effectus est: quia si testamentum deficit ratione præteritionis vel exheredationis: quia pater præterit vel exheredit filium, vel descendente iniuste & extraneum instituit heredem, & tale testamentum postea annullatur vel irritatur virtute iuris dicendi nullum, vel querelæ: talis institutio extranei directa conuertitur in fideicommissum, vt filius vel descendens præteritus vel exhereditatus succedens ab intestato teneatur restituere hæreditatem heredi extraneo, instituto, detracta sua legitima, & hodie in nostro regno tenebitur restituere solum quintum bonorum, cū omnia alia bona sint legitima filij vel filiorum: ita probat text. in. d. l. posthumus. §. si paganus. ff. de iniur. r. vbi disponitur quod si testator in secundo testamento confirmauit primum testamentum nullum, dato quod illa confirmatio mero iure non valeat, sed nihilominus testamentum primum remaneat nullum: tam illa verba operantur vt primum testamentum valeat iure codicillorum, & hæres institutus in secundo testamento teneatur restituere hæreditatem per viam fideicommissi vniuersalis, hæredi instituto in primo testamento. & ad hoc notat & commendat ibi Bar. Bal. Pau. Imo. & cõmu. docto. idem probat text. in. l. si quis priore. ff. ad Trebellianum, facit etiam text. in. l. codicillis. §. si. ff. de lega. 2. text. in. l. si in re. C. de testa. manu.

79 Intelligit tamen cõmu. opinionem quando pater præterit vel exheredit filium vel descendente inscienter, secus vero si ignoranter, quia tunc non tenebitur filius ab intestato succedens restituere prædicta bona: argumento text. in. l. sicut certi. C. de testa. mili. text. cum materia in. l. cum auus. ff. de cõdi. & demõ. text. in. l. si vnquam. C. de reuoc. dona. & in terminis ita tenet & declarat Bal. in dicta authent. ex causa. q. 7. & col. fin. in si. & Corneus. col. antepen. de quarti. vide ibi Iaso. col. antepen. nume. 24.

80 Dubium tam est an isto casu talis filius vel descendens grauatus restituere hæreditatem, tacite vel expresse possit detrahere duas quartas, scilicet legitimam & Trebellianicam: & effectus est maximus, quia si potest detrahere duas quartas, talis filius grauatus retinebit legitimam, & ex quinto bonorum detrahet quartam & residuum restituet: si vero vnâ tantum possit detrahere retinebit legitimam, & restituet integrum quintum bonorum: in quo articulo reperio tres principales opiniones diuersas: prima est quod talis filius grauatus possit detrahere duas quartas, quia illud grauamen restitutionis hæreditatis, ipso iure non valet nec tenet in legitima: vt in. l. quoniam in prioribus. C. de inofficioso testam. cum simi. vnde in alio tantum videtur grauatur, quod est hodie quintum bonorum in nostro regno. Ergo de eo poterit quartam deducere.

Secundo facit text. in Authent. de restit. & ea quæ parit. §. quæ ob rem. el. i. colla. 4. vbi habetur, quod pater non potest filium grauare in legitima onere fideicommissi: sed in alijs bonis: sic ergo ex eis debet detrahere quartam.

Tertio quia filius non videtur capere legitimam ex dispositione paterna, sed principaliter

immediate iure naturæ, vt debitum quoddam: text. est in. l. scripto. ff. vnde liberi. text. in. l. cum ratio. ff. de bonis damnâ. text. in Authent. de hæres. & falcis. §. primum itaq; colla. i. text. in Authent. de trien. & semis. §. si vero. el. i. coll. 3. text. in. c. Raynucius, de testa. ibi. vt legitima portio iure naturæ debita: text. in. c. ius naturale. i. d. l. in. ibi liberorum successio: residuum vero capit filius iudicio & dispositione patris, ergo si in eo est grauatus, debet deducere quartam, tanquam si in eo solo esset institutus.

Quarto facit, quia quando in vna & eadem persona concurrunt duplex ius vel qualitas, fungitur vice duarum personarum respectu effectus: text. est in. l. tutorem. ff. de his qui. vt indig. ibi discreta sunt enim iura, quantum plura in eandem personam deuenirent: text. in. l. si consul. ff. de adop. text. in. l. accipiētis. ff. de auto. tuto. text. in. l. 3. ff. de ript. nupt. text. in. l. tutor datus. ff. de fidei. & in expresso istam sententiam & conclusionem probat text. in. c. Raynucius, de testa. text. etiam in. c. Reynaldus, eo. titu. vbi habetur quod filius grauatus potest detrahere legitimam suam & Trebellianicam, & per prædicta fundamenta istam sententiam & conclusi. tenet glo. ordi. melior de iure in dicto. c. Raynucius. extra de testa. in verbo legitimam: & ibi Innoc. colum. fina. & alij. docto.

81 Secunda principalis opinio est quod talis filius grauatus non possit detrahere duas quartas, sed vnâ tantum, nisi quatenus plus sit in vna quam in alia. primo quia quarta Trebellianica debet ea ratione nō hæres grauatus recuset hæreditatem adire, vt in toto titulo. ff. & C. ad Trebell. & probatur expresse in. §. sed quia. Insti. de fideicõ. hæres. & in. §. i. Insti. ad. l. falcis. Sed in filio hærede instituto & grauato cessat ista ratio, cum sibi debeat legitima, ergo. & c.

Secundo facit, quia licet vtraque quarta, scilicet legitima, & Trebellianica debeat filio instituto, illud est electiuè vel alternatiuè, non vero cumulatiuè: & sic vnâ eligendo altera debet priuari: quod probatur sic, illud quod quis capit iure institutionis imputatur in quartam Trebellianicam, vel in portionem legitimæ: vt in. l. in quartam, cum materia. ff. ad. l. Falcid. in. l. quoniam nouella, de inoffic. testa. in. l. cum quæritur. & in. l. parentibus. eo. titulo. & in. l. vt liberis. & in. l. illud. C. de colla. vnde si filius eligat habere legitimam, ipsam debet computare in Trebellianicam: & e conuerso: si eligat trebellianicam, eam debet computare in legitimam, cum iure institutionis habeat, ergo vnâ earum debet esse contentus, & non potest petere vtranque.

Ant. Go. in. ll. Tau. C. 2. Ter.

Tertio facit tex. in l. Papinianus. §. si quis in pubes. ff. de inoff. testa. vbi habetur qd si aliquis descendens cui debetur legitima sit arrogatus, & postea sit ex heredatus: licet iniuste remouetur a quærela si semel consecutus fuit quartam quæ filiis arrogatis debetur, ex constitutione diui Pij.

Quarto facit tex. in eadem l. Papinianus. §. si conditioni. ff. de inoff. testa. vbi disponitur qd si pater filium ex hereditate, & extraneum instituit sub conditione si quid dederit prædicto filio ex hereditate, & talis filius illud accepit excluditur a quærela, cum iam illud habeat iudicio testatoris, & in expresso per ista fundamenta istam sententiam tenet no. & originaliter Iaco. de Bello viso: in Authen. de restit. & ea quæ parit in. ii. mense. §. quam ob rem. colla. 4. col. 2. & q. 2. tenet etiam Pe. Cynus, Iaco. de Ra. & alij doct. antiqui in l. quanquã. C. ad l. Falci. Odoffre. in l. filium quem habentem. C. fami. herc. & ibi Bald. col. 8. nu. 30.

82 Tertia principalis opinio est, qd si filius est grauatus restituere purè & simpliciter, non possit deducere duas quartas, sed vnam tantum: & ita procedunt iura proximè adducta pro ista parte in secunda opi. principali: si vero sit grauatus restituere sub conditione vel in diem, tunc adueniente conditione vel die, vtrinq; possit deducere & detinere legitimam & Trebellianicam: & ita procedunt iura & fundamenta superius adducta in prima opinioe principali: & in expresso istam concordiam & distinctionem tenet glo. or. in l. Papinianus. §. meminisse. vers. si. in verbo falci dia. ff. de inoff. testa. & ibi notabiliter Bar. q. si. Bal. col. 1. nu. 2. Ang. col. 2. nu. 5. Pau. de Cas. col. 2. nu. 6. Azo in summa, in Authen. de here. & fal. col. 2. nu. 10. colla. 1. glof. ord. in l. quanquã. C. ad l. Falci. & ibi Bart. Iacob. Bu. Bal. Ang. Pau. Sali. & Corneus: glof. etiam no. & or. in authen. de here. & fal. §. si quis autem non implens, in verbo conferri. col. 1. Azo in summa illi tituli. col. 2. nu. 10. Bal. in l. iubeamus. C. ad Trebel. col. 2. nu. 6. Pau. ibi. col. 2. nu. 2. Alexan. latè & no. in l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad l. Fal. col. 4. nu. 9. & istam dicit commun. opi. Iaco. in l. filium quem habentem. C. fami. herc. col. 4. nu. 6. Abb. in c. Raynutius. ante pe. col. nu. 25. de testa. & ibi Anch. col. 15. nu. 62.

83 Et licet extraneus hæres grauatus computet in quartâ Trebellianicâ fructus perceptos pendente conditione vel die, quia iudicio testatoris percepti videntur, vt in l. mulier. §. si heres. ff. ad Trebellianum. & in l. in fideicommissariam. eo. titu. & ibi communiter docto. tamen secus

est in filio grauato: quia nõ computat fructus in quarta Trebellianica, text. est in l. iubeamus. C. ad Trebellia. & ibi commun. docto. aduertendum tamè quòd in puncto iuris ista opinio & conclusio non videtur vera, imo indistinctè modo filius sit grauatus restituere purè, modò sub conditione, modo in diem non possit detrahere duas quartas, sed vnam tantum per fundamenta superius adducta in secunda opinione principali & in specie ita probat tex. in l. iubeamus. C. ad Treb. vbi etiã eo casu quo filius grauatus est restituere sub conditione tm pot detrahere vnam quartã, nam dicit text. quòd detracta quarta dodrans restituatur nisi respondeat quòd præsupponitur prius esse detractam legitimam, cum in ea non possit grauari.

84 Secundo facit inconuincibilis ratio, quia plus grauatur & oneratur filius statim purè & simpliciter restituendo qd sub conditione vel in diem & ideo primo casu à fortiori deberet detrahere duas quartas vbi filius grauatus sub conditione detrahit quartâ Trebellianicam, ergo nõ duas: & pro hac opinione si bene ponderetur facit lex finalis tit. ii. par. 6. vbi dicit quòd extraneus hæres grauatus restituere hereditatè, tenetur computare fructus perceptos in quarta Trebellianica. Sed filius grauatus non tenet computare fructus in legitima sua, vnde aperte dat intelligere quòd hæres extraneus detrahit quartam Trebellianicam, sed filius detrahit tantum vnam quartam, hoc est legitimam: & hæc opinio est approbata de iure Canonico & similiter de consuetudine & in vtroq; foro est seruanda: nam quando aliquid est dubium de iure civili & clarè decisum de iure Canonico, illud est in vtroq; foro seruandum.

85 Quod tamen limita & intellige in liberis descendentes, secus verò in ascendentes: quia modò quis eorum sit grauatus purè, modò sub conditione vel in diem non detrahit duas quartas, sed tantum vnam ex quo non reperitur in eis immutatum & in specie ita tenet Bal. in l. si a milite. §. si. ff. de mili. testa. licet relinquat cogitandum & istud etiam tenet & reputat singu. Iaso. in l. filium quem habentem. C. fami. herc. col. 5. nu. 9. idem Ias. in Authen. nouissima. C. de inoff. testa. col. 7. nume. 47. Alex. de Imo. in l. in rone. §. quod vulgo. ff. ad l. Fal. col. 6. nu. 11.

86 Quartus effectus est, quia si pater fecit testamentum inter liberos aliquem vniuersaliter instituendo, alios verò præterendo vel iniuste exheredando vel quosdã inæqualiter instituendo & postea annulletur vel rumpatur testamentum, talis filius vniuersaliter institutus vel filij inæqua-

inæqualiter instituti qui maiorem partem receperunt censeantur meliorari in eo quod sit vltra legitimam & sic omnes succedent ab intestato, sed filius vel filij instituti percipiant iure prælegati vel meliorationis partes sibi assignatas in institutione vltra legitimas eorum.

Quintus effectus est qd si quis fecit codicillum & constat qd voluit codicillari & in eo fecit institutionem directam heredis, talis institutio obliquatur vt successores ab intestato teneantur restituere hereditatem heredi instituto in codicillis detracta quarta, argumento tex. in l. Sceuola. ff. ad Trebellianum. vbi substitutio directa pupillaris facta in codicillis, obliquatur & valet ab intestato iure fideicommissi vniuersalis. ergo similiter institutio directa.

87 Secundo facit text. expressus & notabilis in l. illud. §. tractari. ff. de iure codicillorum. vbi habetur qd si testator fecit codicillum & nõ testamentum, institutio directa vniuersalis in eo contenta, conuertitur in fideicommissum, & per consequens censeantur venientes ab intestato grauati restituere hereditatem heredi instituto in codicillis, & ibi notat & commendat Albe. & commun. doct. antiqui.

Tertio facit tex. in l. cum quis decedens. §. Scia. ff. de leg. 3. vbi si testator in codicillis ademit hereditatè vel partem relictam in testamento solèni & eam applicauit alteri in codicillis, talis ademptio & institutio de ea facta in codicillis valet & tenet saltè iure obliquo, vt illa hereditas vel pars restituatur per fideicommissum ei cui fuit relictam in codicillis, & ad hoc illud text. notat & commendat ibi Bar. & Albe. qui dicit qd ille text. vix alibi reperitur, & per prædicta iura & fundamenta istam sententiam & conclusionem tenet magistraliter Bart. in l. 1. ff. de iure codicil. col. 1. & oppo. 1. licet corruptè alleget tex. in dicto. §. Sciam. idè Bar. in l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. & pup. col. 2. num. 3. Ioan. de Imo. in l. 1. ff. de iniusto ruto. in finalibus verbis. Paul. de Cast. notabiliter in l. 2. C. de codicillis. & ibi Alex. Corneus & moderni, Salic. in l. si. idem. eo. titu. q. fina.

88 Sextus effectus est qd substitutio pupillaris directa contenta in codicillis obliquatur & valet iure fideicommissi, cum ex defectu solennitatis nõ possit valere iure directo, text. est capitalis & expressus l. Sceuola. ff. ad Trebellianum. quem ibi ad hoc notat & commendat Bart. & communiter docto. ex quo infertur quòd si testator fecit filio suo substitutionem compendiosam directam omni tempore & sit posita clausula codicillaris, obliquabitur post tempus pu-

beratis, & in terminis ita tenet Bald. dicens esse nouum, in dicta l. verbis ciuilibus. co. 2.

89 Sed quia supra visum est de forma & solennitate testamèti, nunc restat videre qualiter possit reuocari: & resolutiue dico, quòd sequentibus medijs.

90 Primò modo prupturã actualè testamenti scripturæ, sigillorũ, vel alteri solennitatis, vel quã cancellatur, deletur, vel interlineat aliqua pars substantialis eius. text. est in l. ad testium. §. si signa. ff. de testa. tex. in l. 1. §. si lignũ. ff. de bon. poss. secundũ tabu. tex. in l. nostra. C. de testa. text. in l. cancellauerat. ff. de ijs que in testa. delè. tex. in l. 1. ff. si tabule testa. nullè text. in l. si vnus. vers. fin. C. de testa. & ista est vera & communis resolutio in dictis locis præcipue in dicta l. nostra. C. de testa. & ita disponit lex. 24. titu. 1. par. 6. vnum tamen est qd quando rumpitur testamentum & scriptura, reuocatur totum testamentum: quãdo verò cancellatur vel interlineatur aliqua pars testamèti, nõ reuocatur in dubio totum testamentum, sed tantum illa pars: ita tex. in dict. l. cancellauerat. & prædicta procedunt nedum in testamento in scriptis, sed etiã in nuncupatioe redacta in scripturã.

91 Addetamè qd si potest probari qd casu vel ali qua occasione est facta dicta ruptura vel cancellatio, nõ reuocatur, vt dictis iuribus probatur: quod si iura & intellige nisi testator, tabellio, vel notarius saluauit ipsam rupturam vel interlineaturã, dicendo quòd non noceat, quia tunc non censeatur fieri reuocatio: ita probat textus in l. 1. §. 1. ff. de his que in testa. dele. & tenet Bald. valde notabiliter in l. si vnus. C. de testa. col. 2. vbi dicit quòd talis saluatio debet fieri ante signum tabellionis, vnum tamè est quòd si testator habeat duò vel plura testamenta eiusdem formæ & tenoris, & vnum rumpat & cancellauerit, remanet aliud firmum & validum: text. est, notabilis & expressus in l. si. ff. de his que in testamen. delen. cuius ratio est quia licet vnicum sit testamètum in substantia, & dicantur scripturæ originales, vt in l. vnum. ff. de testamè. tamen siunt & sunt plura quo ad probationem: & ideo videtur tantum renunciari probationi illius scripturæ per cancellationem: non verò probationi alterius: quòd tamen intelligo quando vtraque scriptura est equè principalis & originalis: secus verò si vna sit penes tabellionem tanquã originalis, & alia sit penes testatorem transumpta, & illam rumpat: quia vitiatur & reuocatur testamentum, licet originalis sit penes tabellionem sine ruptura vel cancellatione: ita singu. Pau. in l. nostram. C. de testam. Ant. Go. in l. Tau. C 3 sta-

Commentarij,

stamen. q. si. licet Ange. ibi teneat contrarium. Ex quibus infertur, quod si creditor rüpat instrumētum debiti, vel tradat debitori, videtur remittere debitum: text. est. l. si chirographū. ff. de proba. tex. in. l. inductum. C. de solu. tex. in. l. Labeo. ff. de pactis, vbi latè vide gl. & doct.

92 Secundo modo reuocatur testamentum per secundum legitimè factū: tex. est in. l. i. ff. de iniusto. rupto. tex. in. l. cum in secundo. eo. titu. tex. in. l. si quis priore. ff. ad Trebellia. tex. in. l. si quis eum. §. fin. ff. de vulga. & pupil. tex. in. §. posteriore. In sti. quibus mo. testamen. infirmetur. text. in. l. 22. titu. i. part. 6. Quod extendit vt procedat & habeat locum etiam si hæres institutus in secūdo testamēto nō adiuerit hæreditate, q̄a noluit, vel quia nō potuit, vel quia decessit in vita testatoris: quia solū attenditur q̄ secundum testamentū valeat & sit perfectū & solenne, & ex eo possit hæreditas adiri, licet ex aliquo casu nō sit adita: tex. est in dicto. §. posteriore. cui? verba sunt, posteriore quoque testamento quod iure perfectum est superius rumpitur: nec interest an extiterit aliquis hæres ex eo an nō: hoc enim solum spectatur an aliquo casu existere potuerit: & ibi glo. ordi. & cōmu. docto. quod singu. limita & intellige quando in primo testamento nō reperitur clausula derogatoria secundi testamenti: secus tamen est si reperitur aliqua clausula derogatoria secundi vel vterioris testamenti: vt quia testator in primo testamento dixit, si postea aliud testamentum fecero nolo valere, vel similia verba: quia tunc secundum testamentum non valet, sed tātūm primum: tex. est capitalis & expressus in. l. si quis in principio testamenti. ff. de le. docto. tex. in. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de lega. i. & ibi etiam cōmuni. docto. text. in. l. 22. titu. i. part. cuius ratio est, quia in dependentibus ab animo & voluntate vnus sola protestatio tollit actum sequentem & vires eius: text. est in. l. qui in aliena. §. fina. ff. de acq. hared. & ibi Barto. & cōmu. docto. tex. in. l. at si quis. §. plerique. ff. de reli. & sump. fune. tex. cum materia. in. l. Nescennius. ff. de neg. gest. tex. iuncta glo. 3. & cōmu. opin. in. l. alimenta. C. eod. titu. & in expresso istam rationem ponit Bartol. in l. non solum. §. morte. ff. noui oper. nuncia. co. 4. n. 17. Cuman. & alij docto. in dicta. l. si quis in princ. testamenti. ff. de lega. 3.

93 Quod tamen limita & intellige, præterquam si in secūdo testamento contineatur reuocatio prioris clausule derogatoriae, vt quia testator dixit, valeat illud secundū testamentū non ob-

stantibus quibuscūque verbis derogatorijs positus in primo testamento: cuius ratio est, quia nemo potest legem sibi dicere à qua non liceat recedere: tex. est in dicta. l. si quis in princ. testa. mēti. versi. nemo enim. ff. de leg. 3. & ibi glo. or. Bart. & cōmu. doct. text. in. l. diui. §. licet. iuncta glo. or. & cōmu. opi. ff. de iure codicil.

94 Pulchrum tñ & necessariū dubiū est an requiratur fieri expressa & specialis mētio prioris clausulæ derogatoriae, an verò sufficiat generalis: in quo resolutiue dico, q̄ si prima verba derogatoria fuerunt simplicia & generalia, vt quia dixit testator, si aliud testamentum fecero nolo valere, tūc sufficit q̄ in secūdo testamēto ponatur reuocatio simplex & gñralis, dicendo, hoc secundum testamentū volo valere & reuoco primū testamentū p̄ me factū: si verò prima verba derogatoria fuerunt specialia vel particularia, vt quia dixit si aliud testamentū fecero nolo valere nisi in eo sit scripta talis oratio vel talis clausula, tunc requiritur specialis reuocatio illius voluntatis, dicendo, hoc secundum testamentum volo valere & reuoco primum per me factum, non obstantibus quibuscūque verbis derogatorijs ibi positus, neque requiritur specificè & indiuiduo specificare vel declarare illa verba. argumēto tex. in dicta. l. si quis in princ. testamenti. vbi dicit q̄ sufficit specialis reuocatio prioris voluntatis, ergo non requiritur singularis, specifica, vel indiuidua: & in expresso ita tenet & declarat Bar. in. d. l. si quis in princ. testamenti. ff. de lega. 3. col. 3. n. 8. & ibi Cuman. & alij docto. Ange. de Peru. in. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de leg. i. & ibi Pau. de Cast. Alex. & Soci. no. & melius quàm alibi. colla. 3. versi. 3. & vltima est clausula derogatoria. Iaso. colū. 4. versi. secunda principalis cōclusio. Bald. & moder. in. l. sancimus. C. de testamen. Quod extendit etiam si in primo testamento dicat testator q̄ non possit illud reuocare, etiam si in secūdo testamento reperiat reuocatio prioris clausulæ derogatoriae: ita Bar. & doct. vbi supra.

95 Item adde q̄ si in primo testamento sit appositum iuramentū, licet testator possit illud mutare vel reuocare per secundum, quia est cōtra bonos mores, quia auferret libertatem testandi, argumento tex. in. l. stipulatio hoc modo cōcepta. ff. de verb. obliga. A deo q̄ nō esset periurus ex prædicta ratione, argumento tex. in ca. nō est obligatorium. de regu. iur. in. 6. secundum Barto. in dicta. l. si quis in princ. testamenti. col. pen. & in. l. si quis in quilibet. §. fina. de lega. i. & in. l. si fratres. §. idem responder. ff. pro socio. & secundū Petr. Cynū & antiquos in. l.

in. l. i. C. de sacro. eccle. licet contrarium teneat Ioan. And. in. c. quod semel. de reg. in. 6. & late Imola in. c. cum contingat. de iure iu. col. 25. idem Imol. in dicta. l. si quis in quilibet. §. fina. ff. de lega. i.

96 tamen illud iuramentum habet vim clausulæ derogatoriae, & nō potest primū testamentum per secundū tolli nec reuocari, nisi expresse fiat mentio de primo, illud reuocando ac si haberet clausulā derogatoriam quia iuramentum appositum in aliquo actu cōtracto vel testamento, semper operatur vt valeat eo modo quo melius valere potest: text. est singu. & vnicus in. l. cum pater. §. filius matrē. ff. de lega. 2. secundū Bald. Imol. & alios doctores ibi: ergo in nostro casu operetur per dictam clausulam derogatoriam: vt non aliter secundum testamentum valeat, nisi expresse primum sit reuocatum: & in terminis per illum tex. istam sent. et con. tenet Bar. in dict. l. si quis in primo. col. fin. nu. 15. docto Segura, vbi valde commēdat in repetitione. l. filius dum in ciuitate. ff. de verb. obli. col. 10. versic. ex hoc infertur.

97 Tertio modo reuocatur primum testamentum perfectum per secundū testamentum minus perfectum cū quinq; testibus, in quo sint instituti venientes ab intestato: tex. est sing. & vnicus in. l. hac consultissima. §. si quis autem. C. de testa. & ad hoc notat & cōmendat ibi gl. ordi. Bar. Alber. Cyn. Bald. & cōmu. docto. et est mirabilis et vnicus secundū Pau. et Ias. et reputat singu. et vnicum Ang. de Peru. in. l. si filius qui in potestate. ff. de libe. et posth. colū. 2. et idē disponit hodie. l. 22. versi. si. titu. i. part. 6. vnum tamē est q̄ isti venientes ab intestato instituti in secūdo testamēto, nō succedent ex testamento, sed tantūm ab intestato, et institutio eorum solum operabitur vt rüpatur et annulletur primum testamentū perfectum et legitimè factum: et ita communiter tenent et declarant docto. ibi. Sed contrarium expresse disponit hodie prædicta lex Partitē imo q̄ succedant ex testamento.

98 Item adde q̄ isti venientes ab intestato vocati in secūdo testamēto debent esse proximiores in gradu: non vero remotiores: ita Bar. in. l. in duobus. §. si prius. in si. ff. de bono. poss. contra tabu. et tenet Paul. Alex. & Iacob. in dicto §. si quis autem. confirmatur ex glo. vnica & eius cōclu. in. l. non iustam. C. ad Treb. vbi dicit quod licet venientes ab intestato videantur succedere ex tacita mente defuncti, vt in. l. conficiuntur. de iure codicil. tamē debent esse proximiores et non alij remotiores. et ad hoc no-

tant et commendant commu. docto. ibi. et reputat mirabilem Bald.

99 Item adde q̄ prædicta procedunt quando in primo testamento est institutus extraneus: secus verò si essent instituti venientes ab intestato primi gradus, vel saltem vnus eorum, quia tunc per secundū testamentū imperfectū corā quinq; testibus, in quo sint instituti venientes ab intestato, non tollitur primum: ita glo. not. ordin. l. si filius qui in potestate. ff. de liber. et posthu. in glo. si. quam ibi sequuntur commu. docto. et reputat singu. Cuman. Alex. et Ias. sed similis glo. est in. §. eo autē solo. Instit. qui. mo. testa. in fir. pro quibus est tex. for. in dicto. §. si quis autem. in versi. i. quem ibi notat et ponderat Aretin. et Iaso. item etiam prædicta procedunt etiam si venientes ab intestato vocati in secūdo testamēto sint instituti ex disparibus partibus: quia etiam isto casu rumpitur primū testamentū, et vocati et instituti in secūdo testamento succedent ab intestato in æqualiter ex voluntate defuncti: ita Alex. in dicto. §. si q̄ autē. col. pen. nu. 9. & ante eum Fulg. ibi.

Item adde q̄ in secūdo testamento debent esse vocati et instituti omnes venientes ab intestato primi gradus: et non sufficit quod vnus tantūm sit vocatus et institutus: ita Cuman. in dicta. l. si filius qui in potestate. et tenet Fulg. sius, Alex. et Iaso. in dicto. §. si quis autem: licet Areti. teneat contrariū in dicta. l. si filius. col. 6. pro quo videtur prædicta. l. Partitæ.

100 aduertendum tamen, quod prædicta procedunt de iure cōmuni, tamen de iure regio tantūm possunt intelligi et habere locum in testamento in scriptis attenda ista nostra. l. 3. Tauri. Sed nullo modo possunt intelligi et praticari in testamēto nuncupatio: nā cum in eo de iure nostro regio semper requirantur tres testes cum tabellione: vel quinq; sine eo, vt supra dictum et declaratum est, secundū testamētum necessariò debet istam solēnitatē cōtinere, et per consequens erit testamentū perfectū, cum nō possint pauciores quàm quinq; ibi intervenire et semper reuocabit primū, modo sint instituti cōsanguinei modo extranei: nec obstat si dicas q̄ tali casu in secūdo testamēto sufficiant tres sine tabellione, quādo in eo sint instituti venientes ab intestato: cum hoc casu ex numero testium possunt tolli et diminui duo testes: quia respondeo et teneo quod non sufficiunt nec possunt tolli et diminui prædicti duo testes: quia tex. in dicto. §. si qui autē. pro forma requirit, quod in isto secūdo testamēto interueniant quinq; testes. Item etiā argumēto Ant. Go. in. ll. Tau. C 4 do-

Opinio falsa
etiam in
ut cum
quas potest
Au. et
sent. vbi
lib. 2. m.
2 n. 5.

doctrina singularis Bar. & cōis in. l. 2. de lega. r. col. fin. vbi dicit quod lex diminuens solēnitatem testamenti, non videtur diminuere solēnitatem codicillorum: ergo nec videatur sublata in nostro casu: confirmatur ex nostra. l. 3. Tauri. quæ disponit q̄ in codicillis requiratur eadem solēnitas quæ requiritur in testamentis. Item confirmatur ex nostra. l. 3. Tauri, quæ habet q̄ in testamento inter liberos requiratur eadē solēnitas quæ requiritur inter extraneos.

101 Ex quib⁹ singulariter inferitur, q̄ si quis nullo prius facto testamento fecit testamentū imperfectū coram quinque testibus in quo instituat venientes ab intestato proximiores, q̄ valebit talis volūtas & dispositio: ita sing. tenet Socius dicens quod est noua & subtilis cōsideratio in. l. si filius q̄ in potestate. ff. de libe. & posthu. col. si. & q. quod intellige & declara, quando sunt instituti in æqualiter: quia aliās nullius esset vtilitatis & effect⁹, cum necessario ipsi deberent succedere ab intestato æqualiter in hereditate defuncti. Sed attende subtilius, q̄ ista sent. & con. non potest procedere: quia prædicti venientes ab intestato instituti in secūdo testamento minus solēni corā quinq; testib⁹, nō veniunt nec succedūt ex testamento, sed tātū ab intestato: & tñ operat q̄ r̄p̄it testamētū perfectū prius factū in quo reperit institutus extraneus, vt supra dictū & declaratū est. Sed posset procedere & habere locū hodie stāte. l. partite. supra allegata, quia disponit q̄ succedūt ex testamento, sed attēto iure regio in agis nouo ordinamento quō cautū est, q̄ in testamento nūcupatio sufficiat tres testes cum tabellione, vel quinq; sine eo. nullo modo nec casu pōt habere locū, potest tñ verificari & habere locū in testamento in scriptis. per istam nostrā. l. 3. Tauri, quæ cauetur quod semper in testamento in scriptis requirantur septem testes: nam isto casu si essent instituti venientes ab intestato primi gradus in æqualiter corā quinque testib⁹, tñ valeret inter eos. Sed ad huc isto casu ista sent. et cō. nō procederet nec haberet locū: quia in testamento in scriptis etiam inter filios vel venientes ab intestato requiruntur septem testes: per nostrā. l. Tauri: vnde nullo casu de iure cōi nec regio potest procedere nec habere locū noua op. Socii, q̄ bene nota: quia est valde subtile & alicubi non tātū. Secūdo inferitur q̄ si reperiat̄ duo testamenta diuersa ab vno eodēq; testatore facta, & nō constat de prioritate vel posterioritate licet de iure cōmuni nullū valeat neq; teneat: tamen in vno hōc instituti venientes ab intestato, illud præualeat & debet seruari: ita Bar. in. l. 1.

§. nō autē. ff. de bono. poss. secūdu tabu. argumento tex. in dicto. §. quis autem. ex quo inferitur, quod licet d̄ iure regio vter que heres admittatur vt suo loco dixi: tñ intelligatur si sunt extranei, si verò in vno sint instituti venientes ab intestato, illi admittantur. Tertio inferitur q̄ si in primo testamento substituit pupillariter extraneū filio impuberi, et postea corā quinq; testibus reuocet testamentū & instituat venientes ab intestato, quod tunc reuocatur illa substitutio pupillaris & succedent venientes ab intestato ipsi pupillo: ita Barto. in dicto. §. si quis autem. & ibi Pau. Alex. & Ias. idem Bar. in. l. 2. ff. de iniusto. rupto. Quarto infero quod si hodie testator instituat filium naturalem tātū, quod pōt facere licet habeat patrē vel matrē: vt in. l. 10. infra istis. .ll. & postea in secundo testamento imperfecto coram quinque testibus instituat patrem vel matrē, vel alios successores ab intestato cum non haberet patrē vel matrē, quod tunc illud secundum testamentum minus solenne tollit primum, & succedēt venientes ab intestato, quod est nouum & singulare. ad. l. 10. infra istis legibus.

102 Quarto modo potest quæri an testamētum legitimè factum reuocetur per verbalem reuocationem & voluntatem contrariam testatoris: quia testator corā legitimo numero septem testiu, vel hodie quinque dixit quod nolebat valere primum testamentum solenne, & certè videtur quod non reuocetur, nec sufficiant illa verba reuocatoria testatoris; ex eo quod non continent institutionem aliquam: & sic nō dicitur secundum testamentū solenne. Item etiā quia non reperitur heres cuius aditione cōfirmetur illa secunda dispositio & reuocatio, & in terminis ex his rationibus ita tenet singu. Barto. in. l. si iure. ff. de leg. 3. colum. 2. Aretin. in. l. heredes palam. §. si quid post. ff. de testamen. Paul. de Cas. in. l. hereditas. C. de his qui. vt indig. col. 1. nune. 2. idem Pau. in. l. sancimus. C. de testamen. & ibi Alexand. Iaso. & moderni. Alex. in. l. si ita scriptum. §. regula. ff. de libe. & posthu. col. 2. Bald. in. l. 1. C. de sacrosan. eccles. pen. col. Ioan. de Imo. in. c. cū esset. de testamē. col. 9. q. 7. Contrariū tamen tenet Bal. in dicta l. sancimus. C. de testamen. col. 1. imò quod per talem verbalem reuocationem reuocetur primum testamentum perfectum testatoris: quia alias esset valde iniquum quod contra voluntatem expressā testatoris quis succedat in hereditate eius; & idē tenet Imo. sibi contrarius in. l. si ita scriptum. §. regula. ff. de liber. & posthu. Salice. verò relinquit in decidū & cogitandum

dum in dicta l. sancimus. 2. col. Sed in hoc dubio articu. prima opinio est verior & magis communis, pro qua primò facit tex. in. §. eo autem solo. Insti. qui mo. testam. infr. vbi dicit tex. quod eo solo quod testator noluit valere testamentū nō annullatur. Secūdo facit tex. in. l. militis codicillis. §. veteran⁹. ff. de mi. test. Tertio facit tex. in. l. heredes palā. §. si quid post. ff. de testa. vbi habetur q̄ solēnitas q̄ requiritur in actu construēdo, requiritur in destruēdo. Quarto facit tex. in. l. 1. ff. de iniusto rupto. Quito facit tex. in. l. 1. §. si heres. ff. si tabulā test. nullæ exta. Sexto facit tex. in dicta l. sancim⁹. C. de testa. Vbi exp̄sē disponitur q̄ per verbalē reuocationē testatoris ad min⁹ corā tribus testibus factā & post lapsum decēniū rumpitur primum testamētū, ergo si non labatur decennium post talem reuocationem, non sufficit sola & simplex reuocatio, etiā corā mille testibus, et ille tex. in sua principali decisione est singu. & vnicus secūdu Paul. Ias. & modernos ibi. cōfirmat etiā ratioe, quia dispositio vtilis & p̄fecta nō tollitur per sequētem inutilē & imperfectam, ex quo ius alteri quæri nō potest: tex. est in. l. nec vtilem. ff. ex quibus caus. mai⁹. tex. in. l. si iure. ff. de lega. 3. text. in. l. cum quis. §. si debitore. ff. de solutio text. in. l. si absentis. in fine. C. si cert. peta. tex. in. l. vir vxor. r̄. verfic. sed si promissor. ff. de donation. inter vir. et vxor. tex. in. l. si me in vacuum. in fine. ff. de acquire. posse. sed ista secunda voluntas & dispositio testatoris non est valida neque p̄fecta, cum in ea non contineatur heredis institutio: ergo per eam non reuocetur vel annullatur primum testamentum perfectum & solenne: & principaliter in hac ratione se fundat cōmunis opinio.

103 Quā tamen commu. opin. limita, nisi testator quando reuocauit testamentū dixit, quod habebat heredem institutum indignum & demeritum: quia tunc reuocatio verbalis sufficit & heres institutus erit heres, sed auferitur ab eo hereditas et applicatur fisco. text. est nota. & iste est eius proprius casus in. l. hereditas. C. de his qui. vt indig. imò tali casu sufficiunt duo vel tres testes: ita Barto. in. l. fina. ff. si quis aliquem testa. prohi. Bald. in. l. nostram. C. de testamen. & est lex. 23. titu. 1. 6. part. licet illa requiratur quinque testes. Secūdo limita nisi in reuocatione dixit quod instituebat venientes ab intestato, vel quod volebat mori ab intestato, quia tunc reuocatur primum, etiam si coram quinque testibus tantum hoc dixit. argumento tex. in. l. hac consultissima. §. si quis au-

tem. C. de testamen. de quo text. supra latè dictum est & argumento tex. in. l. si quis ita heres instituat, si legitimus. de hered. institu. & ita tenet Barto. in. l. militis. §. veteranus. de mili. testamen. & in dicta l. si iure. Tertio limita nisi post talem reuocationem transeat decēnium, quia tunc tollitur et annullatur primum testamentum: tex. est sing. & vnicus in dicta l. sancimus. de quo supra proximè dictum est. Quarto limita nisi in foro cōscientiæ, quia heres institutus in primo testamento non est securus in conscientia cum non habeat voluntatem testatoris: ita Bald. in. l. 1. C. de sacro. eccle. penul. colum.

104 Aduertendū tamen quod licet ista opinio sit vera & communis de iure communi, tamen de iure regio nouiter et subtiliter teneo, q̄ ista sola et simplex verbalis reuocatio testamēti tollat et annullat illud, etiā nulla facta institutio nec interueniēte aliq̄ causa de cōtētis i superiorib⁹ limitationibus: & hoc p. l. 1. ti. de los test. li. 5. or. vbi dicit & disponit q̄ si testator ordinauit suum testamentum corā legitimo numero testium valet, et tenet illud testamentum & omnia in eo contenta licet aliquis heres non sit institutus: ergo eadē ratione hodie valeat & teneat ista reuocatio coram legitimo numero testiu, cū ad eius cōfirmationē non requiratur aliqua institutio heredis nec aditio hereditatis, & solēnitas q̄ requiritur, vel sufficit in actu construēdo, requiritur & sufficit etiā in actu destruendo: argumento tex. in. l. heredes palā §. si quid post. de testa. maximè q̄ isto casu aperte colligitur q̄ testator voluit mori ab intestato, & tacitè videtur vocare venientes ab intestato: et eorum fauore reuocare testamentum, argumento tex. in. l. cōficiuntur. ff. de iure codic. cum simi. nec obstat si dicas quod illa lex Regia procedat in voluntate defuncti dispositiua, puta in legatis, fideicommissis vel similibus: non tamen in voluntate reuocatoria, vt in nostro casu, quia certè in eo eadem ratione et a fortiori habet locum vt dixi et fundauit.

105 Itē quæro si testator incepit facere testamētum et aliqua disposuit, puta institutionē vel aliqua legata et dū circa aliqua versaretur ante quā vltimatè compleret testamētum mortuus est, vel amisit sensum vel loquelam, an valeat & teneat in his quæ clarè iam disposuit. In quo magistraliter et resolutè dico q̄ nō, imò vitiatur et annullatur in totum: text. est singu. in iure. in. l. si is qui testamentū. ff. de testa. cuius verba sunt, si is qui testamētum faceret primis heredibus nuncupatis priusq; secundos exprimit. Ant. Go. in. l. Tau. C 5 meret

mèret obmutuisset, magis coepisse eum testamē-
tum facere quam fecisse: itaque primos hæredes
ex eo testamento nõ futuros. Labeo tamē hoc
verū esse existimat, si constaret voluisse plures
hæredes pronūciare, quē ad hoc notat & com-
mēdat glo. or. Bar. Alb. Bal. Imo. Aret. & com-
mu. doct. & reputat sin. Pau. de Ca. notat etiā
& cōmendat Pe. Cin. Alb. Bar. Bal. Sali. & com-
mu. doct. in. l. i. iubemus. C. de testa. probat etiā
tex. in. l. ex ea scriptura. ff. eodem tit. in. l. Lu-
cius. ff. de mili. testa. text. formalis & expressus
in. l. furiosus. ver. i. C. qui testa. face. poss. & idē
disponit lex. 23. titu. 1. 6. par. quod intellige quā-
do expressē constaret quod testator volebat alia
disponere, addere, vel detrudere: quia tunc est
imperfectum ratione voluntatis: & ideo non
valet, sed in totum vitiat: secus tamen est in
dubio, quando de hoc non constaret: quia tes-
tamentum valeret & censeretur perfectum &
consummatū: ita formaliter pbat ibi tex. dum
dicit: Labeo tamen hoc verum esse existimat si
constaret voluisse plures hæredes pronūciare:
& ibi tenet & declarat Paul. & Imo. & Areti.
ex quo elicitur talis conclusio secundū eos, quod
in dubio actus testamenti censetur esse perfe-
ctus & consummatus, nec obstat tex. in. l. pen.
C. de institu. & subst. vbi habetur quod si testa-
tor dixit, quod instituebat hæredes secundū con-
ditiones infra scriptas, & postea mortuus est
antequam aliquā apponeret, quod valet testamen-
tum: quia respondeo quod ibi testator comple-
uit & absoluit totum testamentum, & visus est
poenituisse prioris voluntatis: sed in nostro ca-
su testator non perfecit, nec cōsummauit testa-
mentum, sed morte est præuentus antequam
absolueret vel cōsummaret: vnde licet nihil di-
xit nec protestatus est, in dubio testamentum
vitiatur. ita tenet & declarat glo. or. in dicta. l.
pen. C. de institu. & subst. in glo. 1. in. 2. solu-
tione, & ibi Bar. Pau. Alexan. & Iaso. & Philip.
Decius. gloss. etiam ordi. in. l. quoties. §. tantū-
dem. ff. de hæred. insti. in gloss. 1. in fin. & ibi cō-
muniter docto. facit etiam text. in. l. 2. eodem
tit. vbi habetur quod si testator dixit quod in-
stituebat hæredes in partibus infra declarādis,
& postea non fecit nec declarauit, sed habuit
testamentū pro perfecto & absoluto, valet &
tenet: nec prædictis obstat etiam text. sing. &
subi. in. l. 3. ff. de mili. testa. vbi habetur quod si
miles coepit facere testamentum & non perfe-
cit valet & tenet: quia respondeo quod ibi de-
stinauerat & intēdebat testari de iure cōmu-
ni, & morte præuentus est, & tamen perfecit
& compleuit testamentum saltem de iure spe-

ciali & iure militari coram duobus testibus &
ideo valet et tenet: quia respectu illius iuris &
solennitatis bene est perfectum, & in expresso
ita tenet & declarat ibi Dinus. Bar. Bal. & com-
mu. doct. idem Bar. in. l. 1. ff. de iure codi. 3. col.
ex quo tex. cum com. sententia. nota & collige
quod quando quis fecit actum qui non pos-
test valere de iure communi, sed tantum de iure
speciali, videtur velle uti suo privilegio, ut va-
leat & teneat de illo iure spāli & privilegiato.
106 Et in tantum est vera prædicta sententia & cō-
clusio, quæ habet quod testamentum imperfe-
ctum ratione voluntatis non consummatæ est
nullum, et in iam dispositis non valet, ut pro-
cedat & habeat locum etiam si præcessit in sti-
tutio vel legatum ad pias causas: ita sing. Paul.
de Castr. in dicta. l. si is qui testamentum. ff. de
testamen. 2. col. versu. & eadem ratione. & dicit
perpetuo esse menti tenendum. & idem tenet
ibi Areti. fina. col. in. fin. Bald. in. l. 1. C. de sacro
eccle. 2. lectura. antepen. col. 6. q. Ioan. de Imol,
in. c. 2. de testamen. 4. col. num. 22. & ibi Anch.
3. col. nu. 10. Barb. in. c. relatum. el. 1. eod. tit. 20.
col. nume. 25. Oldrad. in con. suis. cōsi. 19. Licet
contrarium velit Bart. in. l. in testamento. ff. de
fideicommiss. liber. Abba. in. c. 1. de succes. ab in-
testato. 2. col. nu. 2. Secundò & principaliter ex-
tendit ut procedat et habeat locum etiam in te-
stamento inter liberos, & hoc est valde vile in
casu quo sunt instituti inæqualiter, vel vni eorū
est facta melioratio tertij & quinti vel par-
tis eius: ista est glo. singu. in iure in. l. si. C. fami-
herc. nec in verbo, nec impletum. quam ibi ad
hoc notat et cōmendat Bar. Bal. Pau. Sali. & cō-
mu. doct. idem etiā voluit gl. in dicta. l. si is qui
testamentum. ff. de testa. in gloss. fin. et ibi tenet
Bar. Paul. Imo. et Areti. tenet etiam Bar. Bal. &
commu. doct. in. l. hac cōsultissima. §. ex imper-
fecto. C. de testa. Ang. de Are. in. §. eo autem so-
lo. Institu. quibus modis testa. infir. Ab in con.
105. 2. volumi. Rodericus Sua. in repetitione le-
gis quoniam in prioribus. C. de inoffic. testa-
fo. 89. 3. col. versu. 4. quæro: neque obstat text.
cum materia in dicta. l. hac cōsultissima. §. ex
imperfecto. cum Authentica sequenti. et in. l. fi-
na. C. fami. herc. vbi habetur quod valet testa-
mentum imperfectū inter liberos: quia debet
intelligi quando erat imperfectum ratione so-
lennitatis: secus verò quando esset imperfectū
ratione voluntatis: ut in nostro casu: quia tunc
non valet etiam inter liberos: & in expresso ita
respondent glossæ ordinariæ et commun. do-
cto. vbi supra. Tertio extendit ut procedat et ha-
beat locū etiam si in tali testamento esset posi-

ta

ta clausula codicillaris: quia similiter non valebit
testamentū nec censet esse facta repetitio ab in-
testato: ita probat tex. notabilis in. l. ex ea scri-
ptura. ff. de test. & ibi Ioā. de Imo. & alij doct.
tex. in. l. fideicommi. §. quoties. ff. de lega. 3. p. iu-
ra ita tenet Bar. in. l. 1. ff. de iure cod. 2. 4. q. Pau-
de. Caf. in. l. si is qui testamē. ff. de testa. fin. col.
& facit bonus tex. in. l. Lucius. ff. de mili. testa.
nec obstat tex. in. l. si. versu. illud quoque. C. de
codi. vbi habetur quod omnia cōtenta in testamen-
to nullo & imperfecto valēt & cēsantur repeti-
ta ab intestato posita clausula codicillari: quia
debet intelligi quando testamentū est nullū &
imperfectū ratione solennitatis, nõ verò ratione
voluntatis, ut in nostro casu ita tenet & respon-
det Bar. in dicta. l. 1. ff. de iure codicillo. 4. q. &
practici doctores vbi supra, ex quibus datur
necessaria declaratio ad. l. 1. titu. 2. lib. 5. ordi. vbi
disponitur, quod licet testamentum non valet, cō-
seruantur legata & omnia in eo contenta ut de-
beantur ab intestato: quia debet intelligi quā-
do testamentum deficit ratione solennitatis, non
verò ratione voluntatis.
107 Item quæro si testator fecit testamentū nūc-
patium in scriptura publica coram tabellione
& legitimo numero testium & debita solen-
nitate & cōpleuit vltimatē totum testamentū.
tū testator decessit & mortuus est ante quam
ei legeretur corā testibus, an valet & teneat &
probet voluntatē defuncti? et breuiter & resolu-
tū dico quod non. text. est singul. & vnicus
in iure, in. l. fideicommissa. §. quoties. ff. de leg.
3. quem ad hoc notat & cōmendat glo. or. Bar.
Bal. & cōmu. docto. antiqui & reputat sing. &
vnicum. Alb. reputat etiā singu. Bal. in. l. si. C.
de sen. expe. reci. & per illū tex. ita tenet Bart.
in. l. si is qui testamētū. ff. de testa. 2. col. ver. quæ
si testator. & ibi Pau. de Caf. & alij docto. idem
Pau. de Caf. in. l. hac cōsultissima. §. at cum hu-
mana. C. qui testa. fa. po. 2. col. ibi facit tex. cui?
ratio potissima est secundū doct. vbi supra quia
si instrumentū vel scriptura nõ legatur, potest
aliud continere quam testator dixit. pro qua
sententia & con. considero sing. l. par. 102. in fi-
titu. 18. par. 3. Imò quod magis est in dubio nõ p-
sumitur lectū nisi probeat, ita Bar. Bal. & alij do-
cto. in. §. quoties. quæ intellige nisi tabellio vel
notarius hoc dixisset, vel nisi in fine instrumen-
ti vel scripturæ reperiantur illa verba quæ solēt
apponi à tabellionibus. scilicet quod factum & abso-
lutum fuit. &c. Quia tunc præsumitur & apro-
batur esse lectum coram testatore & testibus,
& per consequens valet & tenet, ita singu. Bal.
in Auth. quod sine. C. de testa. 2. col. & idem

est in alijs quibuscunque instrumentis super cō-
tractibus: ita probat tex. no. in. l. contractus. C.
de fide instru. ibi & postremò partibus absoluti
sint, quem ad hoc notat & commendat ibi
Bal. 3. colum. Angel & communi. docto. probat
etiam text. qui nõ allegatur in. l. si. C. plus vale.
quod agi. et ibi docto. tenet etiam Bal. in litem
quæritur, §. fina. ff. locati. 3. col. pro qua sen. et
con. considero. l. 54. in fin. titu. 18. part. & ita
practicatur.

108 Quod tū intellige in testamento inter extra-
neos, secus verò inter liberos vel ad pias causas:
quia valet licet non legatur: ita Bar. in. d. l. si is
qui testamentū. ff. de testamē. 2. col. idē Barto.
in dicto. §. quoties. Iaso. in. l. hac cōsultissima.
§. ex imperfecto. C. de testamen. 2. colum. nu-
me. 3. Ioan. de Imol. in. c. 2. de testamen. §. colū.
Roma. in Auth. similiter. C. ad. l. falci. 13. specia-
litate vltimarum voluntatum. ego tamen sal-
ua eorum pace, teneo contrarium, imò quod
tale testamentum non valet etiam inter libe-
ros vel ad pias causas: quia attenda superiorā
ratione defecit potius ex defectu voluntatis,
quam solennitatis: vnde in hoc articulo resolu-
tū ego dicerem sic, quod si testamentum de-
bet probari per solam scripturā absque publi-
catione testium: quia est factum manu publici
tabellionis, tunc procedat & sit vera superior
opin. & con. scilicet quod nullo modo valet
neque probet, nedum inter extraneos, sed et-
iam inter liberos vel ad pias causas: quia isto
casu propriè militat ratio superior: si verò fiat
in scriptura publica vel probata & fiat publi-
catio: quia testes veniunt & disponunt de volū-
tate & tenore testamenti & voluntate defun-
cti, tunc valet & teneat etiam inter extraneos quam
inter liberos & ad pias causas, quia cessat ratio
superior, & non deficit testamentum ex defe-
ctu voluntatis neque solennitatis, & hoc te-
neo pro firmo & æquo.

109 Item quæro si quis interroget testatorem corā
testibus rogatus an eum vel alium per eum no-
minatum instituat: & testator expressē dixit
quod sic, an valet & teneat institutio? Breui-
ter & resolutiue dico quod valet, & talis hæres
cēsatur rectè institutus, et cōsequetur hæredita-
tem defuncti: quam sent. & con. Primò probat
text. in. l. 1. §. si quis ita interroget. ff. de verbo.
obliga. tex. in. l. si defensor. §. qui interrogatus.
ff. de interroga. actio. tex. in. §. præterea. In sti-
de inuti. stipu. tex. in. §. quoties. eodem tit. Se-
cundò. tex. in. l. Pamphilo. §. propositum. ff. de
lega. 3. ibi etiam ipso testatore interrogato an
ea dixisset. Tertio, tex. in. l. nemo dubitat. ff. de
hære.

sequen
lib 50
63 et

here.in.lli. **Quartò**, tex.in.l. hac cōsultissima. §. ac cum humana. C. qui testa. fa. po. ibi. quā fuceptam testatori recitavit tabellari⁹ simul & testibus, & eloquium ipse suum profiteatur agnoscere, & examini sui quæ lecta sunt disposuisse, sententia. **Quintò** text. no. in. l. si quis aliquem testa. prohi. vbi verbis & blanditijs potest quis aliū inducere. vt eum instituat. **Sextò**, quia de iure naturali vel gētium est cui libet liberum arbitrium testandi quomodo velit & quomodo possit, dum tamen colligatur & intelligatur mens & voluntas eius coram legitimo numero testium: text. est in. l. i. C. de sacro. eccle. & ibi commu. docto. & in expresse istam sententiam & con. tenet. glo. notabilis & ordinaria in. l. iubemus. C. de testamē. in verbo quem admodum. & ibi Pet. Cin. Jac. Bu. Albe. Iaco. de Bellou. Richar. Ma. quos ipse Albe. refert. Bart. Ange. Salic. & Alexan. tenet etiam Bart. in. l. hz redes palam finalibus verbis. ff. de testa. & ibi Imo. & Areti. idem Barto. in. l. i. §. si quis ita. de verbo. ob. & ibi Paul. & moder. Ioā Imo. in. c. cum tibi. de testamen. 2. col. nume. 3. Ioan. And. in addit. ad Specu. in titu. de testa. §. in. primis. versic. quid si is. Ange. in. l. in fraudem. §. r. ff. de testamē. mili. & ista est commu. opin. secundum Alexan. in dict. l. iubemus. C. de testamen. fin. col. & con. 12. eod. volu. & con. 33. volu. Contrariam tamen tenet sen. & comprobatur text. expresse qui videtur carere respōsione in. l. iubemus. C. de testa. vbi disponitur quod pro forma & solennitate testamenti & euitanda falsitate requiritur, quod testator exprimat ore & voce propria nomen hæredis, & annullat testamentum, si aliter fiat, ergo cum lex illa requirat hoc expresse pro forma & solennitate testamenti non potest aliter, valere, imo etiam quando sumus in dubio, eo ipso q̄ lex procedit actum annullādo, si aliter fiat semper intelligitur esse de forma & solennitate, ergo in nostro casu non sufficit quod testator respondeat ad interrogata, sed oportet ore & voce propria exprimere nomen hæredis: text. in. l. hz redes palam. ff. de testamen. & ibi communi. docto. **Secundò**, tex. in. l. i. §. in causa. versic. qui quæstionem. ff. de quæstion. vbi habetur quod voluntas & confessio alicuius non dicitur propria & perfecte libera, quod interrogatus & incitatus ab alio respondet. **Tertio**, tex. in. l. iubemus. versic. manu sua. C. de erog. mi. anno. lib. 12. iun. et a commu. opin. vbi disponitur q̄ ille qui tenetur manu, voce & persona propria aliquid facere non potest mediāte alio per procuratores vel substitutos; text. in

l. vnica. §. ne autem. C. de cadu. to. tex. nota in. l. 2. C. de his qui ve. eta. impe. tex. for. & expre. in. l. hac cōsultissima. §. ac cum humana. C. qui testamen. fac. post. vbi disponitur quod si testator committit dispositionem & voluntatem suam declaratam alicui scribendam, & postea legatur & recitetur illa scriptura corā testatore & testibus, & testator agnoscat & assentiat ei, valet & tenet: ergo si non procedat dicta voluntas testatoris per quam constat quod eius voluntate fuit confecta prædicta scriptura non valebit, & sic videtur casus directus in nra. q. p̄ ista parte contra cōmunem opi. & in expresse istam sen. & con. tenet Alb. Papiensis quem refert Ioan. And. in. addit. ad Spe. in titu. de testa. §. in primis Bal. qui no. loquitur in dicta. l. iubemus. C. de testa. 3. col. & Nico. de Ma. quē ipse refert Pau. in dicto. §. ac cum humana. 2. col. Ant. in cap. cum tibi. de testa. & Ro. Sua in allega. suis, alleg. 1. in. fi. fo. 12. 4. sed his non obstantibus ego teneo primā cōmu. sen. & opi. & primò nō obstat tex. in. dicta. l. iubemus. C. de testa. quia debet intelligi quādo non præcessit interrogatio alicui⁹. **Secundò** nō obstat tex. in. dicta. l. i. §. in causa. versic. qui quæstionem. ff. de quæst. q̄ loquitur in criminalibus & tortura. vbi metu tormentorū multoties cōfite⁹ quis cōtra se quod nunq̄ fecit. **Tertio** nō obstat tex. in. dicta. l. iubemus. C. de erog. anno. cū similibus; quia debet intelligi in casibus a iure expressis. **Quartò** non obstat tex. fortissimus in dicta. l. hac cōsultissima. §. ac cum humana. C. qui testa. fa. post. quia loquitur et p̄cedit in testamēto cæci, in quo plura sunt sp̄alia p̄pter defectū visus. §. q̄. teste nūcupati. p̄ et inter tab. et q̄ prius declarat volū. suā. & c.

110 Itē quæro si testator infirmitate grauatus et in extremis positus amisit loquelā taliter q̄ clare et articulatē non potest loqui: an possit testari et hæredē instituere saltē nutu vel signis? et breuiter et resolutiue dico q̄ si testator penitus amisit loquelā taliter q̄ clare articulatē, et intelligibiliter nō potest loqui, nō potest testari neq; hæredē instituere; etiam si nutu, vel signis exprimat voluntatē suā: ita probat tex. no. in. l. iubemus. C. de testa. versic. si enim cui⁹ verba sunt, si em talis est testator quineq; scribere neq; articulatē loqui potest, mortuo similis est: et falsitas in eloquijs cōmittit, et ad hoc notat et cōmendat ibi Bar. Pau. et cūmu. doct. tam antiqui q̄ moderni. Bal. Paul. et alij doct. in. l. 2. ff. de testa. si verò penitus nō amisit loquelā sed loqui potest licet tardē balbutiendo; et nō articulatē, taliter quod potest intelligi bñ pōt testari et hæredē instituere: text. est sing. et vni

obiecto

obiecto

obiecto

obiecto

cus in iure, in. l. qm̄ indignum. C. de test. bi. q̄ fortē seminecis & balbutiens lingua profudit: quē ad hoc notat & cōmendat ibi Bal. Ange. & cōmu. doct. & reputat sing. Pau. & vnicū Iaso. notat etiā & cōmendat Ang. Imo. & alij doct. in. l. in aduersa. ff. de testa. idē Ang. & docto. in. l. in fraudē. §. 1. ff. de mil. test. Roma. in. l. 1. ff. de verbo. oblig. 2. col. Bal. in. c. 1. §. vassali. de pace Conlātia. in. vii. feu. 2. col. n. 6. Ang. de Areti. in. §. 1. Insti. de testa. pen. col. facit etiā text. in. c. Rainucius. de testa. ibi in extremis positus cōdidit testamentū: tex. in. c. nos quidē. eo. tit. ibi de hac luce migrante: tex. in. l. Pamphilo. §. p̄ positū. ff. de lega. 3. ibi in discrimine vitæ cōstitutum: text. in. l. Scia. §. fin. de dona. cau. mor. Vbi habet quod cōtractus potest fieri vsq; ad vltimū vitæ spiritū, si memoria nō sit lesa: & ad hoc notat & cōmendat doct. ibi. & illum dicit sing. Bal. in. c. q̄ frequēter vt lite non con. 3. col. & pro vtraq; sen. & con. considero tex. for malē & exp̄sum, in. l. discretis. versic. si. C. qui testa. fa. po. qui exp̄sē determinat, q̄ ille qui casu vel morbo, vel infirmitate superueniente est factus mutus vel lingua est impedita, taliter q̄ penitus amisit loquelam non potest testari, nisi sciat scribere: ergo clare patet & inferē q̄ nutu vel signis non potest testari, neq; hæredē instituere: si verò penitus non amisit loquelam, sed quomodocunq; possit loqui tarde balbutiendo, & non articulatē potest testari & hæredem instituere. Limita tamen & intellige superiorem doctrinā & con. vt procedat & habeat locum, præterquam in testamento & institutione ad pias causas: quia valet & tenet & pōt fieri solo nutu & signis: ista est gloss. sing. & vnica in. c. cum tibi de testamē. quam ibi no. & commē. docto. & dicit vnicam Bald. in. l. i. de sacro. eccle. 2. col.

111 Itē p̄dita intellige in institutione vniuersali, secus tñ est in legatis & fideicommissis: quia illa bene possunt relinquī nutu vel signis: text. est in. l. nutu. ff. de lega. 3. tex. in. l. & in epistola. C. de fideicommissis. tex. in. l. cum p̄ponebatur. de lega. 2. tex. in. l. Labeo. §. fin. ff. de supe. lega. Intellige tñ omnia prædicta respectiue in suis casibus, quando testator qui est in extremis amisit loquelam, sed non intellectū: quia si intellectū amisit, nullo modo posset testari neq; hæredem instituere, neque legata relinquere, vt dicta, l. iubemus. C. de testamē. & in. l. conficiūtur. §. 1. de iure codicil. & tenet & declarat Barto. & commu. doct. in dicta. l. nutu. ff. de lega. 3. Cinus & commu. docto. in dicta. l. & in epistola. C. de fideicommissis,

112 Pulchrum tamen & subtile dubiū est pro intelligentia prædictorum & validitate institutionis & legatorum, si testator ita in extremis positus & constitutus, fecit institutionem & legata, & statim in continenti expirauit, an in dubio præsumatur esse sanæ mentis, & habere sensum & intellectum vt valeat & teneat testamentum eius & per eum disposita, an verò præsumatur carere sensu & intellectu: & videtur q̄ præsumatur defectus iudicij & intellectus, vt disposita non valeant, nisi ille qui p̄tendit validitatem eorum probet sensum & intellectum habuisse. argumento text. in. l. iubemus. C. de testa. versic. si enim. ibi. si enim talis est testator quod neque scribere nec articulatē loqui potest, mortuo similis est, & falsitas in eloquijs cōmittitur: & in expresse per illum tex. ita tenet Pettus de Bella Per. in. l. & in epistola. C. de fideic. in. fi. & ibi Sali. in. fi. reputans esse singulare & dignum memoria: sed salua eorum pace ego teneo contrariam sententiam. imò quod in dubio etiam illo tempore præsumatur esse sanæ mentis & habere sensum & intellectum, vt omnia per eum disposita valeant & teneant, nisi ex aduerso probetur contrarium. Primò, quia quando actus de se valet & habet sua essentialia formalia, ille qui vult & prætendit illum annullare e aliquo defectu vel impedimento, debet illud probare. **Secundò**, quia naturaliter videmus et experientia docet, quod potest quis esse in extremis et in vltimo articulo mortis, et habere sensum & intellectum: vnde merito debet valere per eum disposita: nec obstat tex. in dicta. l. iubemus. in quo se fundant prædicti doctores: quia nō loquitur ~~text.~~ nec se fundat ex eo q̄ testator careat sensu et intellectu, sed eo q̄ amisit loquelā et nesciebat scribere: et sic voce propria neque scriptura poterat hæredem instituere, dato quod haberet sensum et intellectum.

113 Limita tamen superiorē con. quæ habet q̄ legata; fideicommissa possunt relinquī nutu vt procedat quando testator amisit loquelam casu vel morbo: secus tamen est si potest loqui et nullum habet impedimentum, quia tunc non potest legata vel fideicommissa relinquere nutu vel signis: ita Iaso. in. l. si. quis in fun di vocabulo. ff. de lega. 1. pen. col. nume. 38. sed eius opinio aperte est falsa: primo, quia prædicta iura quæ dicunt quod legata et fideicommissa possunt relinquī nutu, loquuntur simpliciter et indistincte: ergo nō debeat restringi ad illum casum particularem, quo testator amisit loquelam casu vel morbo. **Secundo** et in terminis facit quia

quia actus vel dispositio quæ potest fieri nutu vel signis potest etiã fieri ab eo qui potest pfecte & articulãtè, loqui, & non amittit loquelam casu vel morbo: tex. est in l. si stipuler. §. fin. ff. de verbo. obliga. tex. in l. in quibuscunq; ff. de actio. & oblig. tex. in l. obligamur. ver. si. eo. tit. tex. in l. in veditioibus. ff. de contra. emptio. & vtrubiq; commu. doct. Aduertendum tamẽ quod videtur quod superior conclusio & iura quæ habent quod solo nutu & signis possunt relinqui legata & fideicommissa corrigatur hodie per nostram l. 3. Tauri, in quãtum dicitur in codicillis interueniat eadem solennitas quæ requiritur in testamẽtis, sed illud nõ potest fieri nutu: ergo nec codicillus, legatũ, vel fideicommissum: sed teneo contrarium, imo quod non corrigantur, quia ista nra lex Tauri tantũ loquitur & pcedit in solennitate testiu, & solũ in hoc est equiparatio: nõ verò in modo relinquendi per testatorẽ: quia potest relinquere verbo, vel scriptura, vel nutu, vel signis, sicut de iure coi.

114 Item pro cõplemẽto huius articuli põt subtiliter dubitari si testator instituit heredem solo nutu vel signis, an conuertatur in fideicommissum? & videt quod sic: quia institutio directã vniuersalis contenta in codicillis cõuertitur in fideicommissum: tex. est in l. in Scæuola. ff. ad Trebellia. & ibi cõmu. docto. in l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupil. Sed teneo cõtrarium: quia illa lex Scæuola, loquitur quando verbis directis expressis testato. instituit heredem & tantũ deficit solennitas testium: secus verò quia deficit aliã forma & solennitas testamẽti, quia instituit heredem nutu vel signis, quia tunc nõ valet nec cõuertitur in fideicommissum, quod iterum intellige quando verbis directis est facta institutio: secus verò si verbis communibus quia interrogat testator an velit relinquere sua bona Titio, & nutu vel signis consentiat, tunc valet & cõuertit in fideicommissũ vniuersale ab intestato: argumẽto text. in l. quoties. C. fami. herc. & in expresso ita tenet sing. Bal. in dicta. l. & in epistola. C. de fideicõ. 2. col. nu. 4. Iaso, vbi valde cõmẽdat. in l. 1. §. si quis ita. ff. de verbo. oblig. 3. col.

115 Item quæro si testator in testamẽto in institutione vel legato dixit & posuit verba dubia quæ possunt intelligi dispositiua & deliberatè, placita vel nõ, an valeat & teneat talis dispositio: & breuiter & resolutiue in hoc dubio & subtili articulo dico, quod si verba sunt totaliter de futuro quia dixit se instituturũ vel debere instituire Titium heredẽ, nõ valet talis dispositio, nec dicitur p-

fecta nec deliberata: sed quod animi motus euius effectus aufert in futurũ, tex. est formalis & expressus qui sic debet intelligi in l. si. ff. de testa. cuius verba sunt, eius bona qui se imperatorẽ futurũ heredẽ iactauerit, à fisco occupari nõ possunt, & ad hoc notat & cõmendat ibi Bar. Bal. Imo. & cõmu. docto. quod intellige & extende etiã in psona priuilegiata, vel fauorabili, vel in pia causa: quia est defectus voluntatis & nõ solennitatis.

116 Si verò verba sunt dubia quæ possunt trahi ad sensum perfectũ & deliberatũ de præfenti, vel ad sensum non perfectũ & deliberatũ de futuro: quia testator dixit volo instituere Titium: vel similia verba: quia possunt intelligi quod pfecti deliberatè instituit, vel possunt intelligi quod vult instituere alio tempore in futurũ, tunc distinguo, nõ si talia verba dubia pferat verbis vocatis & rogatis testibus in sufficiẽti numero, intelligit & psumit velle testari & disponere pfecti & deliberatè: si verò talia verba pferat nõ vocatis vel rogatis testibus, tunc talis dispositio nõ valet: quia nõ est pfecta nec deliberata de pñti, sed tunc cõsetur esse quidã animi motus faciendi vel instituendi in futurũ: tex. est singu. & expressus qui sic debet intelligi. in l. diu. Traian. ff. de mili. testa. & ibi cõmu. do. qd etia intellige & extende, modò psona sit priuilegiata, vel fauorabilis, vel pia: modò nõ, vt probat ibi tex. qui loquitur. in milite: & ad hoc illud tex. notat & cõmẽdat Socinus in l. 1. §. si quis ita. ff. de verbo. obliga. 1. col. & refert ita dixisse & cõsuluisse in magna causa sibi cõmissa. quod reputat bene signadũ & notandum: quia multoties posset contingere sed aduertendum quia ista sen. & distinctio nõ videtur posse verificari nec procedere cum in testamẽto testes debent esse rogati, vt in l. hac cõsultissima. C. de testa. cum simi. Ergo semper dicemus quod talia verba dubia perfectam dispositionem inducant. Si verò testes non sunt rogati, etiam si verba non sunt dubia, sed certa & clara, actus testamenti est nullius momenti, & sic superior doctrina & distinctio non videtur posse verificari: sed sustinendo dic quod potest procedere & verificari in testamẽto & dispositione ad pias causas, vel in casibus in quibus non requiruntur testes rogati, vt in c. cum esses. & in c. relatum de testa. cum similibus: item potest procedere & verificari hodie in nostro regno: quia in qualibet psona & causa non requiruntur testes rogati attenda ista. l. 3. Tauri. & dixi & cõclusi supra quod est nouum & necessarium: quod tamen singulariter limito & intelligo, præter quod

si talia verba proferantur à testatore in discrimine vitæ constituto: quia tunc semper disponunt etiam si ea non dixit coram testibus rogatis: ita tenet solus Faber in §. planè. In l. de mili. testa. 1. col. in medio, & sequitur ibi Ang. col. 2. ex quibus nouiter intelligo tex. in l. quoniam indignũ. C. de testa. vbi disponitur quod nõ interest vtrũ testator dicat instituto, heredem facio, volo, mando, cupio, vel erit, vel similia verba: sed quocũque verbo vsus sit, etiã valde dubio, valet testamentum & institutio: quia respondeo, licet nemo tangat quod debet intelligi modo prædicto. s. quoniam vocatis & rogatis testibus testator dixit, etiam si simus in casu quoniam non requirantur de iure rogati.

117 Item ex prædictis inferitur quod cum in legatis & fideicommissis particularibus vel vniuersalibus nõ requiratur testes rogati, vt in l. si. versi. si. C. de codi. ibi. vel rogati vel qui fortuiti venerint, & in l. 1. tit. 12. 6. par. quod si testator in legato vel fideicommissis posuit talia verba taliter quod nõ cõset de sua expressa & deliberata dispositione & voluntate, habebit locũ prædicta distinctio: quia si vocatis & rogatis testibus dixit, psumit legare & relinquere cõ deliberatione, & dispositio erit valida & pfecta, si verò dixit nõ vocatis nec rogatis testibus, nõ valet. & in expõsõ illa sen. & cõ. probat tex. sing. & vnic. in iure, in l. Paphilo. §. propositũ. ff. de lega. 3. ibi accersitis amicis & c. & illũ tex. ad hoc notat & cõmendat Bart. Bal. Pau. Imo. & alij doct. in l. si. ff. de testa. & illũ tex. reputat sing. & vnicũ Ang. in l. serui electione. ff. de leg. 1. & ibi Alexan. 2. col. & notat & cõmẽdat Pau. Imo. Aret. cõm. alij doc. Paul. de Cas. no. in l. cõtos populos. C. de sum. Tri. & fide ca. 2. col. & ibi Iaso. 3. col. nu. 13. Bart. in l. gerit. ff. de acq. hare. 4. col. nu. 13. quod etiam limito & intelligo, pter quã si talia verba proferat in discrimine vitæ constitutus, quia tunc semper disponit: etiã si nõ dixit neque pferat coram testibus rogatis. vt supra pxime dixi & pbaui. Itẽ etiã limito & intelligo pter quã si testator prædicta verba dixit & protulit cum iuramento: quia tunc disponent. argumẽto tex. in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de lega. 2. quẽ reputat singu. & vnicũ Bal. ibi.

118 Item inferitur quod si pater coram sufficiẽti numero testium dixit, quod volebat talem filium suum meliorare, non erit melioratus, nisi si vocatis & rogatis testibus dixit: vel nisi concurrat aliqua alia coniectura per quã videatur pater deliberatè dixisse, cum talia verba dubia aliter nõ disponat vt supra dixi & probaui. Itẽ inferitur quod idem erit in contractu qui pen-

det de voluntate proferentis, vnde si quis dicat quod vult dare vel donare Titio talem rem vel pecuniam: nõ tenetur nec erit obligatus dare: quia nõ cõsetur perfecta, deliberata, nec dispositiua donatio, nisi dixit vocatis & rogatis testibus: & ita reperio quod tenet Petrus & Cin. in l. in vendentis. C. de cõtra. emptio. quod etiam procedit de iure regio stãte. l. 3. tit. 8. lib. 2. ordi. quia illa requirit voluntatẽ obligãtis quæ in nostro casu nõ præsumitur nisi fiat coram testibus vocatis & rogatis, nam licet in contractibus non requirantur testes rogati. vt in l. ad fidem. ff. de testibus. & ibi docto. & tenet gloss. ord. Alber. Bal. Pau. Salic. & cõmunis opi. in Authen. rogati. C. de testibus. nisi in casibus specialibus vt ibi notatur: tamen illud est verum & procedit quando promittens, donans vel contrahens deliberatè se obligat: secus verò si proferat verba dubia de quibus supra: quia non censetur se obligare nisi vocatis & rogatis testibus hoc dixisset.

119 Item inferitur quod si quis habet facultatem eligendi inter res personas à lege vel ab homine, simpliciter dicat, volo eligere talem rem vel personam, per hoc non erit facta electio nisi concurrat aliqua præsumptio, de quibus supra. & in terminis ita tenet gloss. ord. in l. serui electione. ff. de legatis. 1. in gloss. 2. & ibi Bart. Bal. Pau. & cõm. docto. quod est notabile ad omnes leges permittentes electionem in rebus & personis. Itẽ inferitur quod si hæres ex testamento vel ab intestato dixit coram testibus volo esse hæres, vel volo adire, non per hoc censetur adita hæreditas nisi concurrat aliqua præsumptio vel coniectura de supra dictis, p quã deliberate videatur adire: ita Bart. in l. gerit. ff. de acqui. her. 4. col. nu. 13. & eodem modo si protulit verba negatiua, dicendo non sum hæres, vel nolo adire: nõ censetur repudiare nisi concurrat aliqua præsumptio de supra dictis: ita Bart. in l. si quis suus. ff. de iure delibe. & ibi Paul. & alij docto. & ita debet intelligi gl. or. in l. q se patres. C. vnde libe. de quo melius quã per aliũ, per Ias. ibi. 11. col. nu. 4. & Phil. Deci. 4. col. quod limito & intellige quando actus dependet à voluntate vnus in contractu vel vltima voluntate: secus verò si à voluntate duorum, vt in contractu emptionis, locationis, societatis, vel similibus: quia tunc talia verba dubia disponunt & obligant: glo. est nota. & ord. in l. in vendentis. C. de cõtra. emptio. in gloss. magna. prope finẽ & ibi cõmu. docto.

120 Item quæro si testamentũ est factum cum minus solenni voluntate, quia deficit aliquis testis

Commentarij,

his vel alia solennitas de quibus in ista. l. & supra dictum est, an hæres institutus possit cum bona conscientia retinere hæreditatem in qua est institutus: & reso. dico qd videtur qd hæres sit securus in conscientia: dum tamen testamētum habeat duos testes, per doctrinam & consingui. Innocen. in cap. qd sicut. de electione. vbi dicit qd electio facta solennitate iuris naturalis vel gentium scilicet duorum testium, licet sit nulla de iure positio, & valet & tenet in foro conscientie. Idem Innocen. in ca. si celebrata. de cleri. excommu. in 2. columna. quam sequitur & commendat Abb. in. c. quia plerique. de immu. eccle. fina. columna. & q. idem Abbas. in ca. 1. de integ. resti. fina. columna. & q. Ancha. in regu. beneficium. de regu. iur. in. 6. 4. columna. 6. q. idem Ancha. in regu. possessor. eod. ritu. 9. & 12. columna. vbi dicit se consulisse quatuor peritissimos magistros in sacra Theologia, & consenserunt in hac sententia. Ioan. de Imol. in. l. nemo potest. de lega. 1. 3. col. & ibi Alex. 6. col. & Iaso. notabiliter melius quā alij. 26. col. nu. 2. idem Iaso. in. l. si post diuisionem. C. de iuris & fac. igno. penul. col. idem Iaso. in. §. sed ille quidem. Insti. de actio. pe. col. Feli. in. c. 1. de consti. 10. col. nu. 39. Syluester in sua summa, in verbo testamētum. 1. parte. 4. q. & in verbo, alienatio. §. 13. & in verbo legati. 4. par. §. 10. & in verbo hereditas. 3. par. §. 7. Adrianus Papa in quolibet suis, quolibet. 6. arti. 1. conclu. 2. in secundo corollario. Confirmatur, quia leges humanæ positivæ fundant se in excludenda & euitanda falsitate. vt in. l. fin. C. de fidei cō. & in. l. iubemus. C. de testa. cum simi. ergo cessante dolo & fraude, si constat hæredi scripto de voluntate defuncti, licet retinebit. cōfirmatur etiam ex tex. in. l. si. ff. de rebus eorū. vbi ex testamento minus solenni probatur voluntas defuncti. probat etiā tex. in lege. 2. C. de fideicom.

12 Ex quo infertur, quod si hæres non confecit inuentarium, non tenetur in foro conscientie ultra vires hæreditarias: quia lex positiva præsumit hæredem subtraxisse, vt in Authent. de hæredi. & fal. §. sancimus igitur. colla. 1. ibi & non per ea quæ fortè surripiunt: quem text. ad hoc no. et com. Bartol. in. l. in ratione. §. quod vulgō. ad l. fal. 3. colum. Bald. in. l. fin. C. de iure deli. 2. colum. 6. quæstio. idem Bald. in. l. filium quem habentem. C. fa. her. penulti. colū. idem Bartol. in. l. 1. C. de sacro. eccle. 9. colum. nu. 45. Abb. in cap. 1. de solu. idem Abb. in. c. tua nos. de vsuris. Hosti. in summa. de testa. §. pe. versic. Sed quod si bona. Ioan. An. in. c. quāquam. de

vsu. libr. 6. Bar. in. l. gerit. ff. de acquir. hæredi. idem Bar. in rubri. eod. titu. et ibi Alexā. et Ias. Ana. in cap. in literis. de rap. Abb. in ca. Rainaldus. de testa. 3. columna. nume. 14. Ana. in regu. possessor. de reg. iur. in. 6. Itē infertur qd si quis est confessus spe futuræ numerationis, et non sit opposita exceptio infra biēniū, est securus in conscientia si nihil recipit: ita Inno. in capi. quia plerique. de immu. eccle. et ibi Abbas. et alij docto. item infertur idem esse in condemnato per iudicem iniuste, vt non teneatur solvere in conscientia: ita ibi Innocen. Abb. et cōmu. alij doct. Dicunt tamen et tenent doct. vbi supra quod successores ab intestato licet possunt petere hæreditatem ab ipso hærede instituto, et securi erunt in conscientia cum petāt autoritate legis: & idem est à fortiori, si possident dicta bona: quia non tenentur restituere hæredi instituto in minus solenni voluntate: ita Ba. in. l. si post diuisionem. C. de iur. & fac. igno. fina. column. et ibi Paul. Iaso. & alij doct. et similiter si hæres institutus in minus solenni voluntate petat dicta bona à successoribus ab intestato: iuste possunt se defendere cum bona conscientia autoritate legis. Sed contrariam sententiam, imò qd talis hæres institutus in minus solenni testamento non sit securus in conscientia, sed teneatur restituere successoribus ab intestato, apertè vult. S. Tho. 2. 2. q. 96. art. 4. vbi dicit et ponit pro solida doctrina quod leges humanæ positivæ conditæ ab eo qui habet potestatem ex iusta et rationabili causa super rebus temporalibus et super certo disponendo, ligant et obligant subditos etiam in foro conscientie: idem tenet Henricus. Quod libeto. 8. q. 22. tenet etiam Bal. Pau. Alexand. et Iaso. in. l. penul. §. illo. C. de nece. fer. hærede in situ. idem Bal. in Authen. ingressi. C. sacro. ecclef. 6. col. idem Bal. in. l. cum quis. C. de iuris et facti igno. 6. colū. num. 14. idem Bal. in. c. in omni negotio. de testi. Abb. in proemio Decre. in parte, rex pacificus. 4. col. nu. 4. idem Abb. in. c. 1. de consti. 6. col. et ibi Feli. 13. col. nu. 44. Pau. de Cast. in rubri. de acqui. hæredi. in fine. et ibi Fran. de Areti. et Iaso. Ancharra. in regu. possessor. de regu. iur. 7. col. Andre. de Iser. in. c. 1. de pace iura. fina. col. Floria. in. l. ex parte. §. feruo. ff. fami. her. Iaso. in. §. sed ille quidem. Insti. de actio. 2. col. nu. 11. pro quibus est glo. sin gu. et vnica. in. c. quæ in ecclesiarū. de consti. in glo. 1. quā ibi ad hoc reputat singularem et vnicam Bal. 1. col. cōfirmatur quia lex iuste facta, autoritate diuina videtur adita per suos ministros. vt in. c. quo iure. 8. distin. et in. c. finali. in fine

in fine. 16. q. 3. & prouerbiorū. 8. Per me reges regnant, & legū conditores iusta decernunt. & in epistola inter claras. C. de summa trini. et fide catho. et in. c. imperatores. 9. distinc. & autoritate Petri, estote subditi principibus vestris tanquā præcellentibus. & habetur in. c. si lite. de maio. & obe. & in. c. magnū quidem. 11. q. 1. et leges iustæ deriuantur à lege diuina: vt sapientia. 11. et secundum Augustinum de libero arbitrio. ergo si per leges annullatur testamētum minus solenne et applicatur hæreditas successoribus ab intestato, necessariò sequitur qd obligant hæredem institutum eis restituere: & istam sen. et con. tenet Raine. in repeti. l. omnes populi. ff. de iusti. et iure. 14. col. nu. 25. quæ repetitio est in lectura Albe. idem tenet Ias. Calde. in disputatione quæ incipit, Bononiensi statuto. quæ refert Anch. in reg. possessor. de reg. iur. 8. col. & tenet Bald. in disputatione sua incipienti, statuto cauetur qd fenerator: & ista opinio videtur mihi vera et tenenda, scilicet qd hæres institutus in minus solenni testamento, nō possit retinere hæreditatem cum bona conscientia, sed teneatur eam restituere successoribus ab intestato. et primo pro hac sen. et con. facit prædicta sententia sancti Thomæ supra allegata et cōfirmata. 1. 2. q. 96. art. 4. dicentis, qd leges humanæ positivæ ligant et obligant in conscientia. 2. facit concludens ratio, nam licet facultas testandi sit de iure naturali vel gentium, vt supra dixi et cōclusi, tamē respectu forme est de iure positio, et potest lex humana positua addere, detrahere, distinguere, et adiuuare. ita Innocen. in ca. quæ in ecclesiarū. de consti. idem in ca. fin. de consuetu. & ibi Abb. et cōmu. docto. et tenet Bartol. in. l. omnes populi. de iusti. et iur. 8. colum. vnde licet de iure diuino naturali vel gentium sufficiant duo testes in quolibet actu et nego. vt in Euangelio probatur, tamen ex causa propter publicam vtilitatem potest lex humana positua in testamētis et alijs casibus inducere maiorem solennitatem: ergo hæres institutus coram duobus testibus non est tutus in conscientia, sed tenetur restituere, quia solennitas in qua potest se fundare est alterata et mutata per. l. positua: ergo ei est standum per supra dicta. et huic fundamento non potest responderi. 3. facit, quia princeps vel rex potest per legem priuare subditos rebus suis, ergo à fortiori disponere, qd non quærat nisi certo modo, vt in. l. Antiochenum. de pri. cre. ergo in nostro casu poterit impedire acquisitionē hæreditatis nō seruata solennitate legis. Quartò facit, quia si præcedens opinio esset ve-

ra sequeretur qd successores ab intestato nō possent retinere sed teneretur dare & restituere hæredi instituto: quia si in conscientia debet vigere solennitas iuris gentiū, ergo alij nō possunt habere cum bona conscientia et implicaret cōtradictionē. Quintò facit, quia lex positua ipso iure et omnino annullat testa. non seruata forma et solennitate ab ea requisita: text. est in. l. hac consultissima in fi. C. de testa. text. in. §. per nuncupationem, eiusdem. l. text. in. §. eo autem solo. Insti. qui. mo. testa. in fir. tex. in. l. si vnus. C. de testa. sed quando omnino deficit titulus vel habetur pro non titulo, semper tenetur possessor restituere: ista est theoria Innocen. com. approbata in cap. quia plerique; de immu. eccle. sed nō potuit lex clarius et expresse si annullare quā hoc casu, ergo: & hoc forte voluit nostra lex. 3. Tauri, dū dicit en iuzzio ni fuera del. 6. facit, quia ex mente doctorū cōtrariam partem tenentiū sola possessio vel detentatio est illa, quæ videtur patrocinari hæredi instituto: sed certè deficiente titul. possessio est iniusta et nihil prodest, cū sciat ad aliū pertinere de iure, vt in. l. si. C. vnde vi. ergo: & ex quibus etiam infero, qd licet successoribus ab intestato constet de voluntate testatoris, nō tamen coram legitimo numero testium, quod sunt tuti in conscientia, et possunt retinere hæreditatem, et non tenentur restituere, licet contrarium voluerit Abb. in dict. c. quia plerique. §. col. et quæ. similiter etiā infero qd licet hæredi instituto constet de voluntate testatoris, sed coram minori solennitate, nō erit securus in conscientia neque poterit retinere hæreditatem supra dicta. neque obstat fundamenta cōtraria, quia primò nō obstat illud dictum Innoc. in cap. qd sicut. de electione. loquitur et procedit quando non vertitur præiudicium vel interesse pecuniarium tertio: secus vero aliās vel in nostro casu in quo vertitur præiudicium hæreditatis delato per legem quæ debetur successoribus ab intestato. 2. non obstat illud capitale fundamentum, quod quādo lex civilis se fundat super aliqua præsumptione non obligat in conscientia si veritas est in contrarium: quia respon. quod debet intelligi quādo lex ipsa se fundat in præsumptione vel suspitione in casu dubio & incerto: quia causa motiua sit incertitudo, vnde illa cessante non tenetur quis in conscientia: sed in nostro casu lex loquitur et procedit et fundat se in casu certo et claro: quia requirit legitimum numerum testium et solennitatem legalem, vel falsitas euitetur et melius appareat de voluntate defuncti: vnde etiam si non sit com-

Ant. Go. in. ll. Tau. D missa

missa falsitas, requiritur illa solennitas. Ex qua doctrina sancti Thomae & communi superius adducta & confirmata, infero sequentia: & notabilia. Primo quod ille qui habuit rem a minore ex quocumque titulo sine auctoritate curatoris, quando illum haberet: vel sine iudicis decreto, quando erat de iure necessarius, quia erat res immobilis, tenetur restituere in foro conscientiae, licet habeat cum solennitate iuramentum, quia lex positiva facta super certo ex iusta causa pro bono publico debet seruari in conscientia & iustitia per supra dicta. Secundo infero quod si quis emit a marito & uxore rem dotalem sine iuramento extra casus a iure permittos, non est securus in conscientia, sed tenetur restituere. Tertio infero quod si quis emit ab uxore alicuius sine licentia viri, tenetur in conscientia restituere. Quarto infero quod si quis emit ab ecclesia & eius syndico vel procuratore sine debita iuris solennitate, tenetur restituere: ita ex presertim Innocentio in causa quia plerique, de immuni ecclesie, licet contrarium teneat ibi Anto. Abb. & alij doctores. Quinto infero, quod si iudex emit in loco sui iurisdictionis, cum talis contractus sit nullus per textum in l. non licet, ff. de cont. emptio & in l. qui officij, eod. titu. & in l. principalibus, ff. si cert. pet. & in l. fin. C. de re. vend. & in l. i. C. de contra. iudi. quod in foro conscientiae non poterit retinere. Sexto infero, quod si tutor vel curator emit a minore tenetur restituere in conscientia: quia nullus est contractus per l. positiva, ut in l. si in emptione, §. si ff. de cotr. empti. cum simi. Quid autem contra quando per l. positiva quis potest retinere, & non obligatur ex contractu, sed de iure naturali vel gentium tenetur & obligatur, ut in filio familias qui recipit mutuum contra Senatusconsultum Macedonianum, non tenetur solvere in conscientia: & breuiter & resolutiue dico quod non tenetur solvere nec restituere, quia licet ex tali mutuo teneatur filius civiliter & naturaliter, ut est glo. ordi. & communi opinio in rubrica C. de non nu. pe. tamen potuit lex ex causa iusta & honesta tollere efficaciam obligationis & priuare creditorem debito suo: & in expresso quod filius factus non teneatur in conscientia solvere mutuum tenet Innocentius in dicto causa quia plerique, & ibi Anto. Abb. & alij doctores. Bart. in ex tra uaganti, ad reprimendum, in verbo. denunciatione, 2. col. in medio Imol. in l. quibus diebus, §. dñs de cond. & demō. quod limita & intellige in glo. nisi ex tali mutuo filius sit factus locupletior, ita Anto. in causa nouit, de iudi. 9. col. numero 60. Innocentius in dicto causa quia plerique, §. i. col. & idē dico in muliere fidei iubente: quia est tuta in fo-

ro iudiciali quia non tenetur in foro conscientiae soluere: ita Abb. in dicto. c. quia plerique, 10. col. numero 27. & Anto. in dicto. ca. nouit de iudi. 6 col. numero 61. imo etiam si soluit potest repetere cum bona conscientia ut in l. quia exceptio nem, iuncta com. opin. ff. de cōdi. inde. & tenet glo. ord. in ca. si. de solu. & ibi Abb. & docto. Item etiā dico quod si quis habet vel possidet rem quae ab eo potest auocari beneficio restitutionis iure minoris etatis, vel ex clausula generali, est securus in conscientia, & tenetur restituere, nisi ille qui posset restitui esset laesus dolo, vel malitia aduersarij, ita singuli. Innocentius in dicto. c. quia plerique, 1. col. in fi. & ibi Anto. pen. col. Abba. 10. col. 28. Quarto infero quod si quis emit cum pacto de retrouendendo, licet tenet & percipit fructus, nec postea oblato pretio tenetur restituere, argumento text. cum materia in l. 2. C. de pactis inter empt. & ven. cum com. opin. nisi ex coniecturis sit commissa vsura: ita Abba. in c. ad nostram. de empt. & vend. Quinto infero quod si res vel princeps vendit rem alienam bona fide, emptor vel donatarius est securus in conscientia: quia talis contractus valet de iure, ut in l. bene a zenone. C. de qua. pres. & in §. si. In sti. de vsuca.

Sexto infero quod si post completam praescriptionem superueniat mala fides possessor est securus in conscientia: ita gloss. ordi. in c. vigilantia de praescriptio. glo. in c. fin. eo. titu. & ibi com. doct. & tenet Innocentius in dicto. c. quia plerique. idem Innocentius in c. cura. de iure patronat. Bal. in c. i. §. si quis per triginta. si de feudo fuerit. con. inter do. & ag. Abba. in dicto. c. quia plerique. 8. col. 7. q. Bald. in c. de causis. de offi. delega. idem Bal. in Authen. ad haec. de vsur. Ioa. An. in reg. possessor. de regu. iur. & ibi Anch. 3. col. Ang. late in l. i. C. de iud. Summa Angelica, in verbo praescriptio. §. 46. Faber in §. i. de vsuca. Iaso. in §. sed iste quidem. de actio. ante pe. col. Fran. Bald. ubi dicit communem opinionem in tra eta. praescrip. 2. par. 3. par. 9. q.

Item quero si testator in graui infirmitate constitutus, credens se ex ea moriturum, fecit testamentum & dixit: si ex hac infirmitate deceſſero instituo talem, & talia legata relinquo, & postea euasit & ex alia infirmitate deceſſit, an valeat testamentum & omnia in eo contenta: an vero deficiat tanquam deficiente conditione: in quo articulo resolutiue dico quod si testator in graui infirmitate constitutus testamentum fecit simpliciter sine aliqua conditione, tunc licet euasit & sit liberatus ab illa infirmitate, & ex alia deceſſat, non annullatur testamentum, sed valet

& tenet. text. est sing. in iure in l. fi. C. de posth. haeredi. inst. ubi testator instituit filium vel filiam infra decem menses a tempore mortis: si nasciturum vel nascituram, & tamen si nascatur in vitia eius censetur recte institutus, & verisimiliter est presumendum quod erat testator in infirmitate de qua sperabatur mori, cum dixit quod instituebat filium vel filiam post mortem suam nasciturum, & tamē text. dicit quod in vita eius nati censetur recte instituti: ergo aperte probatur quod per reuocantem non irritatur testamentum: & ad hoc illum text. notat & commendat Barto. Bald. Pau. & communi. alij doctores. notat etiam & commendat Paul. de Caſtr. in l. non omnis. ff. si certum petatur. 2. col. numero 4. & ibi Arcti. 1. col. in fin. & reputat singuli. Ias. 1. col. in medi. & Alexan. in l. sancimus. C. de testam. 1. colum. licet secus sit in donatione causa mortis: quia si fiat ab eo qui est positus in aliqua infirmitate vel periculo, modo ponat illa conditione modo non, semper reuocatur ipso iure si euadat ab illa infirmitate vel periculo, ut late dixi & probaui in sua propria materia. Si vero testator non simpliciter sed conditionaliter fecit praedictam institutionem & legata, dicendo, si ex hac infirmitate deceſſero, instituo talem, vel lego illi centum, vel talem rem, tunc si euadat & liberetur ab ea & postea deceſſat ex alia infirmitate, testamentum annullatur, & per consequens institutio, & omnia in eo contenta tanquam deficiente conditione: & in expresso itam sententiam & con. probat text. in l. potest quis. ff. de haeredibus in l. i. cuius verba sunt, potest quis ita haeredem instituere, si intra annum septuagesimum deceſſero, ille mihi haeres esto: non enim pro parte testatus intelligi debet, sed sub conditione instituisse: & ibi ad hoc expresse notat & ponderat Bart. Alber. Bald. Ioan. de Imol. & Raphael. Cuma. ex quo inferunt quod si quis velit ire in bellum, vel post mare, vel aliquam peregrinationem, vel in longinqua loca, & faciat testamentum conditionaliter si ibi deceſſat & non reuertatur, eo reuerso non valet testamentum sed annullatur & irritat: & idem est si mulier praegrans dixit, si ex parte deceſſat, & ab eo euasit: probat etiam text. in l. alumna. §. si. ff. de adimen. lega. ubi habetur, quod si testator legauit rem vel pecuniam alicui, & postea cum cognouisset eum constitutum in graui infirmitate dixit, quod si ex ea deceſſeret legatum pertineret alteri: ita demum debetur in 3. si primus ex illa infirmitate deceſſat, non vero alias: & ad hoc notat & commendat Bar. Alber. & alij doctores. & in suo casu illum text. re-

putat singuli. & vnicum Bald. in c. i. de pactis, in fine, & Barba. in rubri. de testa. 34. colum. & in terminis per illum text. istam etiam conclusionem tenet Bald. in dicta. l. fi. C. de posth. haere. institu. & ibi Paul. de Caſtr. in fin. Salicet. 2. col. versi. interdum. Alber. in l. cum quis. ff. de condi. ob causam. licet eius litera sit corrupta. Arct. in l. non omnis. ff. si certum petatur. 2. col. Roma in l. i. ff. de dona. causa. mortis. fi. col. u. & confirmatur ex regu. & doctrina generali, quae habet quod conditio testatoris vel alia debet impleri in specifica forma. Sed in hoc singulari & notabili articulo ego teneo contrariam sententiam, imo quod non censeatur reuocatum testamentum per conualescentiam. 1. quia multoties testes dicunt & ponunt illa verba cum videant se infirmitate grauatos, & intentio eorum non est inducere conditionem, sed ostendere & declarare causam impulsuam, non vero finalem: & ideo per conualescentiam non reuocatur, sed etiam postea omni alio tempore valet & tenet & habet suas vires, si permansit in eadem voluntate: & non reuocauit, maxime quia potest ex interuallo mori & deceſſare ex causa, radice, & fundamento illius infirmitatis, & esset non bis valde dubium scire vel disputare, an ex illa vel alia infirmitate deceſſerit. 2. facit text. in l. sancimus. C. de testa. ubi habetur quod testamentum legitime factum semper habet suas vires etiam si longum tempus sequatur post eius perfectionem. 3. facit text. singuli. & vnicum secundum doctores ibi, in l. fi. C. de instit. & substiti. ubi disponitur quod substitutio vulgaris expressa sub conditione si posthumus non nascatur, continet etiam substitutionem tacitam pupillarem si nascatur & impubes deceſſat ex tacita voluntate defuncti. 4. facit, quia quando testator fecit substitutionem vulgarem in solo vno casu in diuiduo voluntatis, vel in potentia extenditur ad alium: text. est in l. gallus. §. & quid si tantum ff. de libe. & posthu. & ibi Bart. & communi. docto. & tenet magistraliter Bar. in l. i. ff. de vulga. & pupil. 4. col. & ibi moderni. ergo ita extendatur hic ad alium casum & tempus mortis. Quinto facit, quia quando testator posuit conditionem necessariam pro forma & solennitate actus sufficit impleri per aequipollens: quia potius consideratur effectus in adimplemento ipsius quam ipsa specifica conditio, argumento text. cum materia in dicta. l. gallus. §. & quid si tantum ff. de libe. & posthu. sed in nostro casu mors testatoris necessario requiritur pro confirmatione testamenti, ergo non refert an sequatur ex hac infirmitate vel alia. 6. facit, quia in dubio pro testamento & eius validitate

Contrariam opinionem, ut videntur tenent multius Cent. Cuiuslibet. 99. huius ad tit. C. ad M. Covarruvias. 2. p. quamuis. l. i. in 6. par. q. 3. no. 5. vnde. 64. in. h. i. no. 2.

est iudicadū: tex. est in reg. in testamentis. ff. de reg. iur. nec obstat text. in d. l. potest quis. ff. de hære. in li. quia ibi conditio est limitata tempore, scilicet si testator decedat infra tale tempus, vnde in illo tantum voluit disponere & non in alio: nec obstat etiā text. in l. alumnæ. §. si. ff. de adimendis legatis. quia ibi non loquitur in conditione mortis adiecta in persona ipsius testatoris, sed in persona alterius tertij: quia legauit rem vel pecuniā alicui, & cum cognouisset eū ingravi infirmitate constitutū dixit, q̄ si ex ea decederet, legatū pertineret alteri: quo casu im portat verā & realē conditionē, quia non militat rationes quæ cōcludunt quando conditio illa ponitur in persona ipsius testatoris.

TEXT.IIIII

MAndamos que el condenado por delicto a muerte civil o natural pueda fazer testamento y codicilos, o otra qualquier vltima volūdad, o dar poder a otro que lo faga por el como sino fuesse condenado: el qual condenado, y su comissario puedandisponer de sus bienes, salvo de los que por el tal delicto fueren confiscados, o se ouieren de confiscar, o aplicar a nuestra camara, o a otra persona alguna.

SVMARIVM.

- 1 An d iure cōmu. condemnat⁹ ad mortē naturalē vel civilē efficiatur seru⁹ pœnæ, & nō possit testari?
- 2 Post sētētiā ante realem executionē an efficiatur seruus pœnæ.
- 3 Per istā legē quartā condemnatus ad mortē naturalē vel civilē, an efficiatur seruus pœnæ?
- 4 Quādo bona sūt cōfiscata an possit testari.
- 5 Cōdemnat⁹ nulla bona habēs an possit relinq̄re tutorē filijs suis?
- 6 An cōdēnatus possit hære institui. nu. 6. & 7.
- 8 An cōdēnatus possit facere contractum?

Lex quarta.

PRO perfecta intelligētia huius legis dico, quod est correctoria iuriscōis: quia de iure cōi cōdēnatus ad mortē naturalē vel civilē vnde deportationis, damnationis in metallū, vel

ad galeras, efficiebatur seruus pœnæ, & nō poterit testari, imo etiā testamentū antea factū irritat. tex. est in l. eius qui. §. i. ff. de testa. text. in l. si quis filio ex heredato. §. irritū. ff. de in iust. rup. tex. in l. q̄ vltimo. ff. de pœnis. tex. in l. q̄ dā sūt serui. eo. tit. tex. in l. q̄ ad statū eo. titul. tex. i. l. pe. §. cōsumit. ff. de varijs & extra ord. cōgni. tex. i. l. 4. de bo. p̄scri. tex. in. §. pœnæ seru⁹. Insti. q̄b⁹ mo. ius pa. potesta. solui. tex. i. l. 15. tit. 1. par. 6. Et in tantū hoc est verū vt pcedat & habeat locum statim post sententiā ante realem executionē, quia ipsa sententia facit eū in habilem & seruū pœnæ nō verō executio: vt expressē dicunt & probant prædicta iura. Ex quo. i. infero q̄ si post sententiā cōdēnatus naturaliter decedat ante executionē, morit̄ in habilis seruus pœnæ, & per consequens in testabilis. Scđo infero, q̄ si post sētētiā ante executionē, aufugiat de carcere vel eripiat de manib⁹ iudicis vel familię, est in habilis seru⁹ pœnæ, & in testabilis: ita Bar. in dict. l. qui vltimo. ff. de pœnis. & ibi alij doct. Ang. Pau. de Castr. & cōm. docto. in dict. l. eius qui. §. i. de testa. idē Ang. & Ioan. de Imo. in dict. l. Si quis filio ex heredato. §. irritū. de iniust. rup. Tertio infero q̄ si ex aliqua causā a iure permilla differat executio, est in habilis seruus pœnæ & in testabilis: quæ oīa intellige & extende, etiam si velit testari & disponere ad pias causas, cū iura nō distinguat: & in terminis ita tenet Bald. in l. 1. C. de sacro. eccle. 3. col. nu. 5. & ibi cōmu. doct. nec obstat tex. in authen. de nuptijs. §. quod autē in prius. colla. 4. & in authent. sed hodie. C. de dona. in ter vi & vxo. & ibi doct. vbi habetur & disponitur q̄ hodie nemo benē natus efficitur seru⁹ pœnæ per cōdēnationē: quia illa iura debent intelligi, quando quis est cōdēnatus ad mortem civilem, putā deportationis, dānationis in metallum, vel similis pœnæ: & debet remanere viuus: quia de iure cōmuni antiquo etiā efficiebatur seruus pœnæ, vt iuribus superioribus: sed de iure Authenticorū non efficitur seruus pœnæ sed remanet sibi integer status quo ad omnia: tamē cōdēnatus ad mortē naturalē etiā de iure authenticorū efficitur seruus pœnæ sicut ante: ita tenet gl. ordi. in dict. authent. sed hodie. & ibi Odofre. Pet. Cinus, Bar. Sali. & cōmu. docto. idē Bar. & cōmu. doct. in l. qui vltimo. ff. de pœnis. Hodie autē per nostrā. l. Tauri, indistincte cōdēnatus ad mortē civilē vel naturalem non efficitur seruus pœnæ, sed remanet liber, habilis, & per cōsequens testabilis, ac si nunquā esset cōdēnatus: & si replices quid voluit ista lex Tauri, dum dicit quod etiā cōdēnatus ad mortē

Ad mortem civilem possit testari, cum de iure cōmuni Authenticorum non efficiebatur seruus pœnæ, in habilis, nec intestabilis, vt supra dictum est: rñdeo notabiliter, q̄ ista lex Tauri, vult, q̄ etiā cōdēnatus ad mortē civilem non efficiatur seruus pœnæ, in habilis, nec intestabilis, in casib⁹ in quibus de prædicto iure Authē. efficiebatur seruus pœnæ, licet tantū esset cōdēnatus ad mortē civilem: scilicet, quando cōdēnatus non erat benē natus, puta seruus à natiuitate, qui postea fuit manumissus, & sic libertus: & talis delinquat & cōdēnetur ad mortē civilē, etiā de iure authen. efficiebatur seruus pœnæ: ista gl. ordi. in dict. authent. sed hodie. & ibi cōmu. doct. præcipuē Salic. vel ante erat spurius, et postea cōdēnetur ad mortē civilem: ita gl. ordi. et ibi docto. in dict. l. qui vltimo. ff. de pœnis. Sed hodie nostra lex Tauri vult, q̄ indistincte cōdēnatus ad mortem naturalem vel ad mortem civilem in casibus prædictis & similibus, in quibus de iure Authenticorū efficiebatur seruus pœnæ, hodie in nostro regno non efficiatur, sed remaneat liber, habilis, & testabilis: & iste est ver⁹ & realis intellect⁹ ad istā legem. Et adde q̄ nostra lex & eius conclusio clarē habet locū, & procedit quando bona cōdēnati nō sunt confiscata: sed necessarium dubium est an habeat locum & procedat quando bona sunt confiscata, & breuiter, & resolutiuē dico, q̄ sic, & hoc probat expressē ista lex, in quā tum dicit, q̄ possit testari, licet non de bonis cōfiscatis. Confirmatur etiam, quia ille qui nulla bona habet potest testari, vt probat text. in l. hære ditas etiā. ff. de peti. hære. & ibi doct. ille verō qui nulla bona habet, nec potēntialiter potest habere, nō potest testari: text. est in authent. ingress. C. de sacro. eccle. & dixi magistraliter. §. col. 1. 3. & ideo iste cōdēnatus ad mortē poterit testari, licet bona eius sint cōfiscata, & effectus erit maximus. Primus quia hære succedet in bonis quæ sitis post cōdēnationem, quia bona futura nō veniunt in cōfiscatiōe, argu. tex. in l. si tibi mandauero. §. is cuius bona. ff. mandati. vbi habetur, q̄ quādo agitur de magno præiudicio, actus, contractus, vel confiscatio non extenditur ad bona futura, licet quando agitur de modico præiudicio, vt in hypotheca bonorum, benē extenditur, vt in l. fin. C. quæ res pigno. oblig. po. & tenet magistraliter Bart. in l. si ita. ff. de auro & argē. lega. ergo iste cōdēnatus de his rebus futuris potest testari. Secundus quia hære succedet in bonis sibi debitis sub conditione, quia illa non veniunt in confiscatione, vt est glo. singu. & vnica in l.

non ad ea. ff. de cōd. & demō. quā ibi notat & cōmendat Bar. Paul. & cō. doct. & reputat ibi sing. Ioā. de Imo. & reputat vnica Bal. in l. etiā C. ad l. fal. quam tamen intellige in cōditiōe proueniente ex vltima voluntate, quia illi nunquā transmittitur ad verum heredē, vt in l. vni ca. §. sin autē sub conditione. C. de cadu. tollen. ergo nec ad fiscum qui habetur loco hæredis: secus verō in conditione proueniente ex contractu, vel quasi, quia illa bene trāsmittitur ad hære ditas, vt in §. ex conditionali. Insti. de ver bo. oblig. & per cōsequens trāsmittitur ad fiscū: ita tenet & declarat Ioan. de Imo. in dict. l. nō ad ea. ff. de cōdit. & demō. & per cōsequens talia bona & iura conditionalia confiscabuntur, & nō pertinebunt: de quo articulo dixi latius & magistraliter in materia delictorum.

- 5 Tertius effectus est, quia talis cōdēnatus, licet nulla bona habeat, quia sunt confiscata, poterit testari, & relinquere tutorem filijs suis, argu. tex. in l. 1. & per totū. ff. & C. de testa. tutel. Quartus effectus est, q̄ poterit substituere pupillariter filijs, argu. tex. in l. 2. & quasi per totum. ff. de vulga. & pupil. & in l. precibus. C. de impubu. & alijs. & in §. 1. Insti. de pupil. substi. & tenet Bald. Alexād. & moderni in rubrica. ff. de acquirend. hære d.
- 6 Item quero. an nostra lex, & eius dispositio habeat locum & procedat etiā in testamēti factiōne passiuā, vt cōdēnatus ad mortem possit institui, vel ab intestato succedere, sicut actiuē potest facere testamētum? & videtur quod quæstio sit impossibilis, quia post sententiā definitiuā executio nō est differenda, sed statim sententia est executioni mandāda, vt in l. qui sententiā. C. de pœnis. ergo nō potest dari, nec cōsiderari tempus, in quo ipse cōdēnatus ad mortem possit institui, vel ab intestato succedere, et ideo fortē cautē ista lex nō loquit̄ in isto casu factiōnis testamēti passiuę sed actiuę. Sed resolutiuē dico, & teneo, q̄ habet etiā locum in testamēti factiōne passiuā, vt possit institui, et etiā ab intestato succedere proximiori cōsanguineo defuncto. Quod potest procedere, et verificari in casibus sequentibus: Primo quando cōdēnatus appellauit à sentētia, quia appellatio extinguit iudicatum, & reponit causam, & personā in statu quo erat ante sententiā post litem contestatam: tex. est in l. 1. §. si. ff. ad Turpi. tex. in l. 2. vers. si. ff. de pœnis, cuius verba sunt, eum accipiēmus damnatum, qui non prouocauit: ceterum si prouocauit, nondū dā natus videtur: tex. in l. elegāter. §. quid ergo. ff. de condi. inde. tex. in l. qui cum maior. §. accu. Ant. Go. in ll. Tau. D 3 false

Commentarij,

fasse. ff. de bonis libertorū. tex. in. l. & post rem iudicatam. ff. de transac. text. in. l. quia latronibus. §. si. ff. de testa. tex. in. l. si quis filio ex haredato. §. si autem. ff. de iniust. rupt. text. in. l. qui cum maior. §. accusasse. ff. de bon. liber. text. in. l. furti. ff. de his qui no. i. n. fa. tex. in. l. sciendum. §. si fundū. ff. qui latif. cogan. tex. in. l. perēptorias. C. sen. ref. non possit. tex. quem in suo casu reputat ibi singu. & vnicum Bal. in. l. ita demū. C. de procur. Secundo, quando condemnatus non appellauit, sed est intra tempus datum ad appellandum: quia etiam illo tempore poterit contingere quod instituat, vel ab intestato decedat consanguineus, cui ipse succedat tanquam proximior; quia paria sunt, quod appellatio sit interposita, vel quod quis sit intra tempus datum ad appellandum, ista est glo. singu. & vnicum in. l. ex iudiciorum. ff. de accusa. quam ibi ad hoc reputat singu. & vnicum Dinus, Bar. Alber. & Ange. de Peri. illam etiam dicit vnicam Ioan. de Imo. in. l. defuncto. ff. de publi. iudi. Bal. in. l. vna. C. ex delic. defun. idem Bal. & Ange. in. l. qui a latronibus. §. 1. ff. de testa. idem Bal. in. c. quoniam contra falsam. de prob. pe. col. Sali. in. l. si. C. si reus vel accusa. mor. sue. Tertio et ultimo casu proprio nostre questionis, et magis dubitabili potest esse, et contingere, quando quis est condemnatus ad mortem naturalem, et sententia transtulit in rem iudicatam, & tantum superest executio realis, sed interim illo medio tempore dum preparatur executio, vel condemnatus confitetur peccata sua, quidam testator forte ignorans decessit, & eum instituit, vel illo tempore ab intestato decessit, & condemnatus erat proximior consanguineus ab intestato, vel forte ante delictum commissum illum instituerat, vel ab intestato decesserat, vel quod melius & facilius posset contingere, forte differtur executio ex aliqua iusta causa, ut condemnatus erat gestor vel administrator bonorum alterius, cui teneatur reddere rationes, ut in. l. C. de bonis prof. vel mulier condemnata est pragnans, nam differtur executio donec pariat, ut in. l. pragnantis. ff. de poenis, vel in similibus casibus, quibus differtur executio: quos notaui, & cumulaui in materia delictorum, in fine, vel forte talis condemnatus confugit & ereptus est de manibus iudicis & familie: his enim casibus proprie & realiter potest nostra subtilis & ardua questio procedere, & verificari, an talis condemnatus ad mortem heres institutus, vel ab intestato vocatus, possit succedere & adire hereditatem, & per consequens habere testamenti factionem passiuam, vel ex aliquo capite sui iuris, sanguinis, vel iuris

deliberandi transmittere hereditatem ad heredes: & videtur quod non: sed hereditas sit caduca, vel pro non scripta, & pertineat successoribus ab intestato ipsius defuncti, vel ab intestato decedentis. Primo quia ista nostra lex est correctoria, & non extendenda, ergo cum tantum loquatur in testamenti factione actiua, ut condemnatus ad mortem possit testari, nullo modo potest, nec debet extendi ad testamenti factionem passiuam, ut condemnatus possit institui, vel ab intestato succedere, argu. tex. in. l. si vero. §. de viro. ff. sol. ma. tri. & in. l. quod vero. C. de legibus. & in. l. ius singulare. eo. tit. & in. l. precipimus. C. de appella. Secundo quia de iure communi talis condemnatus ad mortem non remanet liber, ut sibi possit acquirere, nec est seruus fisci, ut ei quarat, sed est seruus poene, & habetur pro mortuo: & per consequens eius institutio vel successio est caduca & pro non scripta, tanquam si non esset facta. tex. est formalis & expressus in. l. quidam sunt serui. ff. de poenis. cuius verba sunt, quidam sunt serui poene, ut in metallum dati, & in opus metalli, & si quid eis testamento datum fuerit, pro non scripto est, quasi non Cæsaris seruo datum sed poene: & ibi glo. ordi. & commu. doct. tex. in. l. si quis mihi bona. §. si quis planē. ff. de acqui. here. text. in. l. 1. C. de here. instit. text. in. l. 3. C. de his que pro non scrip. habent. ergo cum is casus hodie non corrigatur per nostram legem, sequitur quod talis condemnatus ad mortem non potest institui, neque succedere, licet possit condere testamentum: & istam sententiam & conclusionem tenet in presenti solus Cifuētes, Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imo quod talis condemnatus ad mortem habeat testamenti factionem passiuam, & possit institui, vel ei legari, vel ab intestato succedere, & adire hereditatem ante realem executionem sententiae, & transmittere hereditatem, vel legatum ad heredes ex quolibet capite, & per consequens hereditas pertinebit sibi, si restituitur a principe, vel ex aliquo casu remaneat uiuus: vel pertinebit eius heredi instituto; cum possit facere testamentum, vel pertinebit proximiori ab intestato. Primo quia quando duo casus equiparantur a iure, dispositum in vno censetur tacite dispositum in alio, etiam in materia odiosa & correctoria: ita probat tex. iuncta glo. ord. si. in. l. si quis seruo. C. de furtis. & ibi tenet communis opinio. tex. in cap. foelicis. de poenis. in sexto. & ibi etiam communis opinio. Sed factio testamenti actiua & passiuam equiparantur regulariter in iure, quia ille qui potest testari, potest institui, & ille qui potest institui

stitui, potest testari: ut in. §. testamenti aut factio. nes. Inst. de here. quali. & disse. ergo lex nostra que permittit condemnatis testari, permittit etiam quod possint institui & succedere. Secundo quia fortius vinculum & iuris impedimentum consideratur in causa actiua & efficienti quam in passiuam & recipientem secundum Philosophos, precipue Arist. 2. Physico. comē. 29. & 1. Metaphys. comē. 3. & patet etiam de iure, quia seruus & filius non potest testari, tamen bene possunt institui: tex. est in. l. filius familias. ff. de testa. tex. in. l. 2. ff. de here. instit. tex. in. §. 1. Insti. de here. instit. ergo cum hodie condemnatus ad mortem per nostram legem possit testari, per consequens possit institui. Tertio quia in correlatiuis licita est extensio ex identitate rationis: tex. est in. l. fin. ff. de accepti. tex. in. l. fin. C. de indi. vidui. tollen. tex. in. l. is cui lege. §. si. ff. de testa. tex. in. l. Marcellus. ff. ad Trebe. tex. in. l. his solis. C. de reuo. dona. tex. in. §. legari. Insti. de legatis. ergo & c. Quarto facit, quia licet casus omissus remaneat in dispositione iuris cōis, ut in. l. commo dissi me. ff. de libe. & posthu. & in. l. si extraneus. ff. de cō. ob causam. cum similibus, tamen prouisio vel dispositio facta in aliquo casu bene extenditur ad alium, per. l. omissum. si verisimiliter disponens idem statuisset in eo si esses interrogatus: tex. est in. l. Titius. §. Lucius. ff. de lib. & posthu. que ibi ad hoc summē notat & commendat Bar. Bal. Alex. Ias. & com. moder. facit tex. in. l. gallus. §. & quid si tantum. eo. ti. & ibi notat Ang. & alij doct. tex. in. l. si. C. de posthu. here. instit. & ibi doct. & proprie loquendo. in. l. vel statuto est gl. ord. reputata singulari iuncto textu. in. l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis. quā ibi ad hoc notat & commendat Bart. Alber. Ang. Pau. & commu. doct. ergo lex nostra que tantum loquitur in testamenti factione actiua propter maiorem frequentiam eius extendatur ex prædictis causis & rationibus ad istum casum omissum factionis testamenti passiuam, ut talis condemnatus possit institui. 8 Item quero an ista nostra lex habeat locum & procedat in contractibus, ut condemnatus ad mortem naturalem possit contrahere: & breuiter & resolutiue dico, quod de iure communi nullo modo poterat nisi quo ad alimenta, argu. tex. in. l. 3. ff. de his que pro non scrip. habent. & ibi doct. tex. in. l. quidam sunt serui. ff. de poenis & ibi etiam doct. & tenet magistraliter Bart. Pau. Imo. Alex. Iaso. & comu. doct. in. l. si videtum. ff. de re iudi. idem Bar. in. l. 1. col. si. ff. de bonis damnatorum. Hodie tamen est dubium necessarium per nostram legem, an possit talis condemnatus ad mortem contrahere quolibet genere

contractus, & videtur quod non, quia tantum disponit quod possit testari in quo vertitur publicus & priuatus fauor, ut in regula. in testamētis. ff. de regul. iur. Sed teneo contrariam sententiam, imo quod etiam condemnatus ad mortem possit contrahere & obligationem & actionem querere actiue, vel se obligare passiuē ex contractu oneroso vel lucratiuo. Primo quia valet argumentum de testamētis & vltimis voluntatibus ad contractus. vel e contra de contractibus ad vltimas voluntates, quando est eadem ratio, fauor, vel æquitas, & loquimur affirmatiue: tex. est in. l. seruum filij. §. eū qui chirographū. ff. de leg. 1. tex. in. l. quæ de legato. eo. tit. tex. in. l. pactum inter heredes. ff. de pactis. tex. in. l. ita stipulatus. versic. id quod; defende bat. ff. de verb. oblig. tex. in. l. si diuortio. eo. ti. tex. in. l. obligationū fere. §. placet. ff. de actio. & oblig. tex. in. l. eadem. de duobus reis. tex. in. l. fina. C. de lega. text. in. l. cum quidam. in fine. C. de verbo. sign. ergo cum per nostram legem talis condemnatus possit testari, similiter poterit contrahere: quia in correlatiuis & equiparatis licita est extensio, ut supra dictum est Secundo quia contractus potest fieri in testamento, ut probat tex. & ibi est glo. reputata singularis & commu. approba. in. l. heredes palā. §. si. ff. de testa. ergo sicut contractus potest fieri a condemnato in ipso testamento, similiter poterit fieri inter viuos extra testamentum.

TEX. V.

L hijo, o hija que esta en poder de su padre seyendo de edad legitima para hazer testamento: pueda hazer testamento como si estuuiesse fuera de su poder.

S V M M A R I V M.

- 1 De iure communi filius familias, an possit testari?
- 2 An filius familias naturalis & originarius huius regni, si decedat in alio regno, an ibi possit testari?

Lex quinta.

Noto & colligo ex ista lege, quod hodie in nostro regno filius familias qui est in potestate patris potest testari in quibuscunque bonis suis, ac si esset sui iuris.

Ant. Go. in. ll. Tau. D 4 Pro

1 Pro cuius perfecta intelligentia præsuppono, q̄ de iure communi talis filius familias non poterat testari nec codicillari: text. est in l. qui in potestate. ff. de test. cuius verba sunt, qui in potestate parentis est, ius testamenti faciendi non habet, adeo ut quâvis pater ei permittat, nihil magis tamē iure testari possit: & ibi gl. ordi. Bar. & com. doct. tex. in l. tā is. §. 1. ff. de dona. causa mort. tex. in l. 3. §. 1. C. qui testa. face. po. tex. in l. pen. eo. tit. tex. in l. fi. §. filijs autē. C. de bonis q̄ libe. tex. in §. 1. Inst. quibus nō est permi. face. testa. & ibi com. doc. cuius ratio est quia testamēti factio est publici iuris. ut in l. 3. ff. de testa. cū simi. & in his patria potestas impedit & reddit filiū inhabile: ita dixit glo. or. in dicta. l. qui in potestate. & in alijs locis ibi legatis: cum qua transeunt ibi docto. sed certē ista ratio non concludit. imo attendenda possit testari, quia in his quæ publici iuris sunt patria potestas non attēditur nec impedit personam & habilitatem eius: tex. est. in l. nam quod. ff. ad Trebel. vbi habetur quod filius familias potest esse iudex, tutor, vel curator: sed sustinendo rationem, sensus eius est, quod habilitas & potentia testandi est publici iuris, & à publico iure introducta: ideo non debet concedi à privata persona & particulari, & sic à patre. Secunda ratio potest esse, quia testamentum dependet à libero arbitrio personę testantis, ut in l. 1. ff. de testa. & in l. 1. C. de sacrosanct. eccles. sed filius familias qui est in potestate patris nō videtur habere liberum arbitrium, cum sit in potestate patris, & ei subiectus & obediens: ergo testari nō possit: ita Bar. Alber. Paul. & communi. docto. in dicta. l. qui in potestate. Sed neque ista ratio satisfacit neque concludit, quia filius familias potest facere omnia illa quæ consistunt in libero arbitrio, ut facere contractus, & se obligare, & contrahere matrimonium, & de nique omnia alia quæ libera persona potest facere. Tertia ratio subtilis potest esse, quia licet ille qui nulla bona habet in actu possit testari, ut in l. hæreditas. ff. de peti. hæredi. tamē ille qui nulla bona habet, in actu nec potentia, nō potest testari, ut in authen. ingressi. C. de sacrosanctis eccle. cuius verba sunt, ingressi monasteriū se & sua dedicant Deo, nec de his testari possunt, ut pote nec domini rerū. Sed filius familias qui est in potestate patris non est dominus nec capax bonorum, quia ipso momento quo acquirit, non resident penes eum, sed transeunt in patrem: ergo merito nō potest testari, cum dispositio sua esset sine effectu & nullius momenti: istam rationem ponit Bal. in l. senium

C. qui testa. face. poss. secunda colum. Cum in dicta lege. qui in potestate. pro qua facit bonus & expressus text. in l. lex Cornelia. vers. si verò vivo patre. ff. de vulga. & pūpilla. & si replices. Quare filius familias non potest testari consentiente patre, ut dicunt & disponent prædicta iura: dico & respondeo quod ratio est, quia vltima voluntas non debet pendere ex alieno arbitrio: quia esset captatoria quæ à iure est reprobata, ut in l. illa autem institutiones. ff. de hæredibus instituē. & in l. captatorias. C. de testament. mili. cum similibus. & intantum est verum, quod de iure communi filius familias non poterat testari, ut procederet & haberet locum etiam in bonis aduentitijs, in quibus pater haberet vltimum fructū, imo quod magis est, etiam in bonis in quibus pater nullum haberet vsufructum: quos enumerat glossa in Authentica idem est. C. de bonis quæ libe. quia militantes rationes superiores vel aliqua earum: ita probat textus in lege penultima. C. qui test. face. po. & ibi communis opinio. glossa ordinaria, Bartol. & communiter doctores in dicta lege qui in potestate. ff. de testament. gloss. etiam ordinaria Barto. & communi. opinio. in lege prima. §. in filijs. ff. ad Trebellianum. nec obstat text. in lege fina. §. filijs autem. C. de bonis quæ libe. quia ibi non debet sumi argumentum à contrario sensu, quia resultaret contrarius & absonus intellectus: hoc die verò cōtrarium determinat nostra lex, imo quod filius familias potest liberè testari, licet sit in patris potestate.

2 Item quæro an filius familias naturalis & originarius huius regni, si decedat in alio regno possit ibi testari mediante dispositione nostræ legis: & breuiter & resolutiue dico, quod bene poterit testari de bonis existentibus in isto regno, non in alio: quia cum lex vel statutum tangat & concernat personam, comprehendit illam, licet sit in alio regno vel territorio, & in consequentiam trahitur & extenditur ad bona existentia in proprio regno originario, quo ad bona verò existentia in alio regno vel loco non potest testari: quia non potest lex vel statutum extendere effectum suum vltra quam extendatur potestas statuentis, & eodem modo & ratione dico, quod si filius familias alterius regni decedat in nostro regno non poterit testari de bonis hic vel ibi existentibus: quia lex vel statutum non potest comprehendere personam sibi non subditā, argumento tex. i. l. ff. de tuto. & cura. da. ab his. tex. in l. etiā. ff. de tutelis. tex. in l. fi. C. de test. nec ob

Quædam manet in vltimo, in termino vbi dicitur, si filius bonorum, qui sunt in vno regno, nascatur alia bona in vno regno, de quibus potest testari, & de his. l. 1. ff. de test. §. 1.

stat q̄ quis non potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. quia procedit & habet locum quā quis potest de omnibus bonis testari: secus verò alias. ut in l. fi. C. de inof. test. et in expresso ita tenet Bart. in l. cūctos populos C. de summa. trini. & fid. catholic. nona col. numero. 26. Bald. nona columna. numero. 13. & cōmuniter moderni, Cyfuentes in ista. l. 5. finali. bus verbis.

l. h. h. lib. 5. Reg. TEX. VI.

Os ascēdentes legitimos por su orden y linea derecha succedā ex testamento & ab intestato a sus descendentes y les sean legitimos herederos como lo son los descendentes a ellos en todos sus bienes de qual quier calidad que sean en caso q̄ los dichos descendentes no tengan hijos descendentes legitimos, o q̄ ayan derecho de les heredar: pero bien permitimos q̄ no embargante q̄ tēgā los dichos ascendentes q̄ en la tercia parte de sus bienes puedan disponer los dichos descendentes en su vida, o hazer qualquier vltima voluntad por su alma, o en otra cosa qual quisieren: lo qual mandamos q̄ se guarde, salvo en las ciudades, villas y lugares do segun el fuero de la tierra se acostumbran tornar sus bienes al tronco, o la raya a la raya.

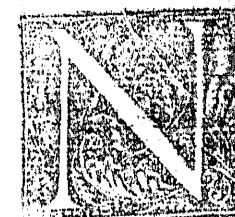
SVMMARIVM.

- 1 Qualiter parentes vel ascendentes succedant liberis. An in bonis castrensis vel quasi, succedat pater filio, iure hæreditario non iure peculij.
- 2 Effectus qui resultat ex eo quod pater succedat iure hæreditario vel peculij.
- 3 De iure communi si filius moritur relicto patre vel matre & relicto fratre vtrinque coniuncto, an succedant vnā frater & pater.
- 4 Ascendentes an succedant descendentes secundū gradus prærogatiuā?
- 5 Inter ascendentes an habeat locum representatio. Si successione descendentes concurrat auius paternus, & auus maternus, si debeat fieri distinctio bonorū?

Sobryta Cyfuentes huiusmodi prædicta. lib. 5. par. 1. de de la questio 29. h. h. la 92. varia singulari quæstionary yppery - lib. 2. q̄ 97-98

- num. 7. & 8.
- 9 In successione descendentes si concurrat ascendentes in linea paterna & materna, & sic ex vna linea sunt plures an admittantur in stirpes vel in capita
- 10 Quomodo intelligantur ista verba, otros q̄ le aya derecho de heredar.
- 11 Ascēdentes qui debet succedere cum alijs, si habeat vsufructū in bonis descendentes, an illū habeat præcipuū?
- 12 Pater & mater an in vsufructu pariter admittantur?
- 13 Si filius facit testamentum & instituit patrem in sua legitima, & in alijs bonis instituit extraneum. pater an præferatur in vsufructu. num. 13. & 14.
- 15 Si sit cōsuetudo quod ascendentes ex linea paterna, & ascendentes ex linea materna succedat cū distinctioe bonorum, si seruabitur cōsuetudo.

Lex sexta.

NOTA bene dispositionem huius legis, quæ singularis & necessaria fuit in isto regno in successione ascendentes, & quia in lectura mea quam feci de iure communi in materia vltimarum voluntarium, posui in lege prima. ff. de vulga. & pupil. examinaui & tractaui magistraliter & utiliter, qualiter filij vel descendentes succedant parentibus & ascendentes succedant liberis & descendentes suis: de quibus tantum principaliter ista lex loquitur pro cuius perfectissima declaratio edico, quod de iure antiquo Digestorū, pater non succedebat ab intestato filio suo in potestate defuncto iure hæreditario, sed pater occupabat bona eius iure peculij, & hoc nedum in peculio profectiōis & aduentiōis in quibus totum acquirebatur patri ratione patriæ potestatis, licet apud filiū esset administratio, sed etiam in peculio castrensi vel quasi, quia licet pleno iure quæ rerentur filio, tamen eo mortuo ab intestato, succedebat pater, non iure hæreditario, nec tanquam hæres, sed occupabat illa, iure peculij. text. est capitalis & expressus in l. 2. ff. de castre. pecu. cuius verba sunt. si filius familias miles decesserit si quid ab intestato, bona eius non quasi hæreditas, sed quasi peculium patri deferuntur. & ibi notat Bartol. & communi. doct. antiqui Ant. Gom. in l. Tau. Ds hodie

hodie tamen posset hoc verificari & habere locum & procedere in bonis profectiis tantum quæ pleno iure quaruntur patri: vt in l. cū oportet. C. de bonis quæ liberis. & ibi glo. ordinaria & commu. docto. & in l. 5. & 6. titu. 17. quarta part.

2 Sed in oibus alijs bonis, puta castrensibus vñ quasi, vel aduentitijs, ex linea materna vel ex qualibet alia parte acquisitis: illud reperitur correctū, quia imò in eis pater succedit filio ab intestato, tanq̄ verus & legitimus hæres & iure hæreditario. tex. est in lege tertia. in principio C. de bonis quæ libe. & ibi notat Bartol. Paul. Salice. & commu. docto. tex. in lege. fin. C. cōmu. de successio. prope fin. ibi tunc ad vltimū locum pater à legibus conclametur & sui filij nō grātam hæreditatem relictam, sed triste lucrum sibi lugeat acquisitum. & ibi notat Pau. Salicetus, & docto. tex. in l. fina. C. ad Tertu. vers. fin. verò defuncta persona. & ibi doc. tex. in Authenti. de hæred. ab intesta. venient. §. si igitur defunctus. colla. 9. vbi. expressè disponitur q̄ deficiente linea descendētium succedūt ascendentes, seruata gradus prærogatiua: & si plures sunt in eodem gradu. puta pater & mater pariter succedūt. & ibi notat Bar. & alij docto. tex. in Authen. in successione. C. de suis & legi. libe. vbi si fili⁹ familias moritur ab intestato, relictis filijs & relictis parētibus, succedunt & præferuntur filij: quod non esset, si pater potuisset occupare eius bona iure peculij, & ad hoc notat et ponderat ibi Bartol. et alij docto. text. in Authen. defuncto. C. ad Tertullia. cuius verba sunt, defuncto sine liberis parentes si soli sunt succedunt, salua gradus sui prærogatiua. tenet etiam Bart. in l. post dotem. ff. solu. matrimo. 6. col. num. 26. & ibi moderni præcipue Iaso. 15. col. nume. 65. Cuius in Authentica itaque. C. commu. de succe. 2. colū. prope fin. & effectus est maximus, quia si pater occuparet iure peculij, nullus alius posset succedere, licet sit in potiori vel æquali gradu, vnde non possent succedere liberi nec descendentes huius filij in potestate, sed solus pater. Item nec posset mater cum eo cōcurrere, licet sit in pari gradu, sed hodie cū hæreditas deferatur iure hæreditario & iure propriè & ordinariè successiois, vt dixi, sequitur quòd prima causa successiois erit liberorum. Item quòd pariter admittentur pater & mater: præterea alius effectus est, quia si ratione peculij filius contrahebat defuncto filio, pater obligatur de iure antiquo tantum quatenus erat in peculio, & tenebatur tantum infra annum. vt in l. 1. & per

totum. ff. quādo actio de pecu. est anna. hodie verò tenebitur in solidum, & perpetuò tantquam hæres, si adit hæreditatem. & in expresso istos effectus probat tex. iuncta. gloss. ordi. & ibi tenet & declarat Bar. & commu. doct. in l. pater qui castrense. ff. de quasi pecul. tenet etiam & no. declarat Iaso. in l. qui se patris. vnde libe. antepenu. col. num. 60. & pro ista communi sententia & doctrina est hodie. l. 4. titu. 13. 6. par. quæ disponit quòd parentes succedāt filijs & descendētibus secundum sui gradus prærogatiuam: & si plures sint in eodem gradu pariter succedunt: idem expresse disponit ista l. 6. Tauri. in princ.

4 Itē adde q̄ si filius moriat̄ relicto patre vel matre & alio fratre vel fratribus vtrinq̄ cōiūctis, talis frater vel fratres succedunt vna cū ipso patre vel matre pro virili portione. tex. est in Authen. de hære. ab intesta. ve. §. si igitur. colla. 9. & in Authen. defuncto. vers. 1. C. ad Tert. & ibi cōmu. doct. q̄ tñ hodie corrigit in nostro regno, quia solus pater vel mater succedit & nō concurrat cum eis alter filius fraterq̄ ipsius defuncti. ita expresse disponit. l. 7. Tauri. et ista est eius principalis decisio: nec aliud nobis adduxit. Si verò talis filius erat emācipat⁹, pater non succedebat ei nisi eum emanciparet cōtracta fiducia, reseruando sibi ius successiois, licet benè succederet de iure p̄torio. tex. est in l. 2. §. obijcitur. ff. ad Tertu. tex. in l. ad patrem ff. de suis & legi. hære. postea verò de iure Codicis decisum est. q̄ semper videat̄ pater emācipare filiū contracta fiducia, & tacitè à lege subintelligat̄ illud pactū inesse, licet expresse nō apponat̄. tex. est in l. si ab eo. C. de legi. hære. tex. in l. si. C. de eman. libe. ibi. & legitima iura omninò habere & si nō specialiter hoc sibi seruauerit. tex. in §. si. Inst. de legi. agna. succe. & ibi no. Fab. & cōm. doct. tex. in l. 4. C. de legit. tutela. Hodie verò de iure nouissimo authē. in distictè succedit pater filio emācipato sicut filio in potestate, quia sublata est differentia patrie potestatis & emācipatiōis. tex. est in authē. de hære. ab intesta. ven. §. nullā verò. colla. 9. & ibi cō. doc. tex. in Auth. defuncto. C. ad Tert. ibi, exclusa prorsus omni differentia sexus & patriæ potestatis. & idē disponit lex. 4. titu. 13. 6. par. & istud idem determinat & disponit nostra. l. 6. Tauri. in princ. quæ ita debet intelligi Vnum tamen est q̄ ita demum ascendētes succedunt descendētibus, quando tales descendentes non habent filios, vel descendentes legitimos, vel alios qui habeant ius succedendi: ita disponit nostra. l. 1. Tauri. & hoc est nouissimū et

& probauit in linea descendētium. Aduertendū tñ est, q̄ ista successio deferri parētibus, vel ascēdētibus ab intestato in bonis liberorū de iure ciuili positio tantū, nō verò de iure naturali vel diuino: tex. est in l. scripto. vers. si. ff. vnde liber. cuius verba sunt, nō sic parentibus liberorū vt liberis debetur hæreditas, cū parentes ad bona liberorū ratio miserationis admittit, liberos naturæ simul & parentū cōmu. votū. text. in l. nā & si parētibus. ff. de inoffi. testa. tex. 1. i. iure succursum est. ff. de iure doti. cuius verba sunt, iure succursum est patri, vt filia amissa solatij loco succederet. pbatur etiā in epistola Pauli. 2. ad Corinthios cap. 12. dicentis, nec enim debet filij parētibus thesaurizare, sed parentes filijs. & trāsumptiuè in. c. cū apostolus. §. phibemus. de celsibus. & in. c. prædicator. 16. q. 1. & ibi glo. or. & cōmu. doc. nec obstat tex. singu. in l. fin. C. quorū bonorū. ibi dū dicit, & lex ipsa natura successores eos facit, vbi pbatur, q̄ nedū ascendentes succedūt de iure naturali, sed etiā collaterales: quæ ad hoc notat & cōmendat ibi Bal. dicens vix alibi reperiri: notat etiā & cōmēdat ibi Ang. & alij docto. facit etiā tex. in l. 1. §. hæc autē. ff. vnde cognati. tex. in §. si. Inst. de legi. agna. tute. facit etiā tex. expressior & melior de iure, in authen. de hære. & falci. §. i. itaq̄. colla. 1. cuius verba sunt. tanq̄ hoc secundū ipsam naturā eis debeat, quale est filijs & nepotibus, patribus, atq̄ matribus, interdū verò etiā fratribus: tex. in. c. si pater. de testa. in. 6. ibi absque deductione trebellianicæ, siue partis iure naturæ debita. quia tñ deo, q̄ ex eo q̄ cognatio dicitur inter eos rōne sanguinis ex naturali gnatione, ideo pot̄ dici successio naturalis. vel aliter, et 2. q̄ illa iura intelligant̄, q̄ ascendētibus & collateralibus debeat successio de iure naturali largo mō & genericè, quia etiā inter extraneos dicitur esse quædam cognatio de iure naturæ, quia omnes ab vno parente descendimus, scilicet Adam: ita probat̄ glo. nota. iuncto text. in l. vt vim. in fine. ff. de iusti. & iure. ibi, & cū in ter nos cognationē quædam natura cōstituit: & dicit̄ ibi gl. cognationē, quia omnes ab Adam processimus: pro qua solu. & consideratione facit tex. in l. nō facile. ff. de gradibus. ex quo not. pot̄ inferri, q̄ ista pot̄ esse cōcludens ratio per quam filius præferatur auo in successione patris, vt nota. dixi in linea descendētium. Secundò potest inferri, quòd lex vel statutum possit tollere successioem, imò etiā legitimam ipsi parentibus, & penitus eos excludere à successione liberorum, & præferre collaterales, vel alios, cum successio sit tantum de iure iu-

re positio. Tertiò infero, q̄ ista potest esse ratio & confirmatio ad tex. in l. 10. infra his legibus Tauri, vbi habetur, q̄ si quis habet filios naturales, & similiter etiam parentes, potest bona sua filijs naturalibus relinquere, & parētes præterire. Quarto infero, q̄ ista potest esse ratio per quā pot̄ pater pupillariter substituere filio suo in omnibus bonis, licet filius habeat matrem, & talis substitutus præferatur matri etiam in legitima sua, vt dixi supra. Quinto infero, q̄ licet filius non possit renuciare successioi patris sine iuramento, tamen pater potest renuciare successioi filij etiam sine iuramento. 5 Item adde, prosequēdo materiam, q̄ prædicti ascendentes succedunt descendētibus ab intestato secundum gradus prærogatiuam, vnde si solus pater est, ipse præferatur: si sola mater similiter præferatur: si pater & mater pariter admittuntur, excluso auo. proauo, & exclusis omnibus alijs ascendētibus vltioris gradus, & sic de singulis: tex. est in Authenti. de hæred. ab intesta. ven. §. si igitur defunctus. vers. si autem plurimi. colla. 9. tex. in Authē. defuncto. C. ad Tertu. cuius verba sunt, defuncto sine liberis, parentes si soli sunt, succedunt, salua gradus sui prærogatiua, si pari gradu pariter succedunt: & idem disponit expresse l. 4. titu. 13. sexta par. & l. nostra. 6. Tauri. in princ. ibi dum dicit, Por. si orden y linea derecha. Ex quo singu. & subtiliter inferitur, quod in successione huius lineæ ascendētium, non habet locum representatio, vnde sicut quando concurrat pater, auus paternus, vel auia proauus, vel proauia, & vltiores ex linea paterna, præferatur ipse pater omnibus alijs, & sic deinceps qui est in proximiori gradu præferatur alijs. Item etiam si prædictus pater concurrat cum auo, proauo, auia vel proauia, alijs ascendētibus ex linea materna matre mortua præferatur ipse pater auo materno & omnibus alijs ascendētibus ex linea materna: nec talis casu auus maternus representat psonā matris, & sic eius filij mortua, nec loco eius succedit nec subrogatur: quia tantum attenditur in hac linea prioritas in gradu: & idē est eodē ex parte matris, quia si reperitur mater et ex linea paterna reperitur auus vel auia, proauus vel proauia, vel vltiores ascendētes, ipsa mater præferatur oibus, quia reperitur esse in proximiori gradu, et sic nunq̄ habet locū representatio: & inexpresso ista cōclusio probant prædicta iura superius allegata, in quātū ponit̄ regulā & doctrinam, q̄ in hac linea proximior in gradu præferat̄ nec reperitur iure cautū q̄ habeat locum representatio, sicut reperitur in li-

nea descendentiū. & ex isto fundamento istam con. tenet glo. ord. in dict. Authen. de hære. ab intesta. ve. §. si igitur defunctus. versi. si autem plurimi. in glo. i. in verbo proximi. & ibi gloss. in Authen. defuncto. C. ad Tertu. & ibi Cin. in prin. nu. 3. Bal. i. col. in principi. Paul. i. col. nu. 3. Sali. i. col. nu. 2. qui no. & melius quam alius in hoc art. loquitur, est ista & communis opi. secundū Corneū ibi. 2. col. post princ. Mathe. in tracta. de succe. ab intesta. 5. fol. 2. col. numero. 4. versi. aut supersunt parentes dispare. & ibi additionator eius. tenet etiā Ange. in §. præferuntur. Inst. ad Tert. i. col. Rolandinus in tracta. de succe. ab intesta. 4. colum. num. 8. & ibi eius additionator reputans notabile. Nicol. de Vbal. in tracta. de suc. ab intesta. 38. columna. num. 3. Pro qua communi sententia facit duplex ratio. Prima, quod non est ita debita successio lineæ ascendenti sicut descendenti, ut supra probauit: & istam ponit Cinus, Bald. Paul. & commu. docto. in dicta Authent. defuncto. Secunda melior & subtilior ratio est, quia in linea descendenti merito filius subrogatur loco patris, & representat eum, quia hoc est imitari ipsam naturam, cum pars parentum descendat ad filios propter naturalem generationē. Argumento. l. liberorum. in fin. ff. de verbo. signi. & in l. lege duodecim tabularū. C. de legi. hered. sed in linea ascendenti non datur talis subrogatio, imò nec est possibilis secundum ipsam naturam, unde leges nostræ civiles positivæ non admiserunt quod parentes representent filios, vel descendentes mortuos, nec subrogentur loco eorum, cum pars semper imitatur naturam, & non fingat nec disponit contra illud quod est impossibile in gen. & ut in lege adoptio. la. i. ff. de adoptionibus cum similibus: istam rationem, licet non in declaratione, ponit Salicetus in dicta Authent. defuncto. prima colum. in si. qui dicit esse tenendam eorū, quia est decisiva questionis: idem Salice. in Authent. post fratres. la. i. in final. verbis. C. de legi. hære. contrariā sent. tenet expressè solus Iaco. Bu. originaliter in d. Authen. defuncto. in fin. q. imò quod etiam inter ascendentes habeat locū representatio, sicut inter descendentes ratione correlatiōnis: nec obstat tex. in dict. Authen. defuncto. & iura superius adducta, quæ dicunt, quod parentes succedunt alia gradu sui prærogatiua, quia debet intelligi quod proximior in gradu in linea paterna excludat alios de eadem linea: non verò excludat alios de alia linea, scilicet materna, & proximior de linea materna excludat alios de eadem linea, non de paterna: & istam conclu.

aliquando publicè disputavi in nostra in signi Vniuersitate pluribus medijs iuribus & rationibus, quæ in præfenti non refero: sed nunc firmiter teneo primam opinio. tanquam veram & communē, à qua non est recedendum in iudicando & consulendo, licet alia possit fundari in via disputatiua.

7 Aduertendum, tamen, quod est dubium singulare & subtile, si in successione nepotis vel alterius descendenti concurret auus paternus, & auus maternus, vel vteriores ascendentes ex linea paterna, & alij in eodem gradu ex linea materna, an debeat fieri distinctio bonorum, taliter quod auus paternus succedat in bonis habitis & acquisitis à linea paterna, auus verò maternus succedat in bonis acquisitis à linea materna: & videtur quod debeat fieri prædicta distinctio bonorum, ut vnusquisque succedat in bonis habitis & acquisitis à linea prima, per textum singularem & vnicum in. l. 3. §. fin. C. de bonis quæ libe. iuncta gloss. secunda expositiua, quæ incipit, tam patre. & iuncta gloss. penultima in verbo eius. vbi vult ille textus secundum expositionem glossarum, quod si in successione nepotis qui plura bona acquisiuit ex linea materna concurrat pater, & exponit vtraque glossa. §. pater ipsius matris, & sic autus maternus, & concurret auus paternus: præferatur pater, & sic auus maternus in illis bonis alteri auo paterno: & sic aperte probatur, quod debet fieri prædicta distinctio bonorum, & per illum tex. ita expressè tenet ibi Bart. dicens illum textum esse singularem & non alibi. & idem tenet ibi Angel. in principi. l. Paul. de Cast. in fine dicens quod ad hoc ille textus est mirabilis et vnicus: Idem etiam per illum tex. tenet Bart. in Authen. itaque. C. com. de succe. numero. 22. Angel. ibi post princ. versi. 3. deficit. vbi dicit illum textum non esse alibi. Idem Bar. in. l. post dotem. si. col. et. q. ff. solu. ma. vbi dicit illum tex. non esse alibi. Imo. si. col. vltimo notabili. Roma. ibi. quæ refert. Iaso. illum etiam tex. ad hoc dicit vnicū Ange. in §. præferuntur. Insti. ad Tert. i. col. ver. hoc tamē fallit. et tenet etiā ibi Iason pe. col. in. fin. quæ vide à nu. 77. vsq; in fine: ista etiā con. per illum tex. tenet Bar. in cō. suis. cō. 18. 2. col. nu. 4. et in conf. 215. nu. 13. vbi repetit illud cō. Pau. de Cas. in Auth. post fratres. la. i. nu. 2. C. de legi. hære. dicens quod ista opi. est æquior, et rationabilior. Bald. Nouell. in tracta. dotis, in 12. parte principali. 14. q. fol. 76. ferè in tota illa q. et maxime in versi. sed quic quid sit. 2. col. vbi dicit, quod in via consulendi et iudicandi non auderet recedere ab ista opi. Bar. et aliorū: licet contra

cōtraria opin. posset realiter teneri in puncto iuris. additionator Rolandini in tracta. de success. ab intesta. 4. col. nu. 11. Mathe. filanus. in tracta. de succe. ab intesta. fol. 5. 3. col. versi. prædicta tñ. Pala. Ru. sua repe. fol. 22. 2. col. nu. 10. vbi dicit menti esse tenendum: ista etiam conclu. tenet Ludoui. Roma. in con. suis, con. 40. 2. colū. pro qua sen. & con. facit etiam tex. in. l. de emācipatis, in fine. versi. exceptis. C. de legi. hered. vbi disponitur quod frater defuncto ab intestato, frater consanguineus præferatur in bonis habitis à patre: frater verò vterinus in bonis habitis à matre: in alijs verò bonis succedunt æqualiter: & ad hoc notat ibi Bar. & cōmu. docto. & no. gl. or. & ibi cō. opi. in Authen. itaq; C. cōmu. de succe. de quo artic. lati. dice. infra in linea collateralis: ergo similiter fiat ista distinctio bonorū successione ascendentiū. Secūdo facit etiam tex. in. l. fœminæ. & in. l. cū alijs. C. de secun. nup. & quasi per totū, vbi disponitur quod mulier transiens ad. 2. vota, tenetur relinquere filijs primi matrimonij bona habita ex. 1. matrimonio, & filijs secūdi matrimonij bona habita ex secundo matrimonio, nimirum ergo si in nostro casu propter qualitatem personarū fiat distinctio bonorum & patrimonij ipsius filij defuncti. Tertio facit tex. in. l. si is qui ex bonis. ff. de vulg. & pupil. vbi si pater relinquat directè vel indirectè pl. quàm capere possit sit distinctio & diuisio bonorū, vt remaneat penes filium bona: & in quibus de iure est capax, alia verò remaneant penes hæredes: & idē est si fuit substitutus pupi. alterius filij, quia capit bona fratris, non bona habita à patre: ex quo tex. notant ibi docto. quod ex causa vel qualitate non est inconueniens, quod fiat distinctio & separatio bonorū licet fuerint vnita in aliqua persona de cuius successione tractatur. Quarto facit tex. in. l. cū oportet. in principi. cū materia. C. de bonis quæ libe. vbi sit maxima defferētia, an filius acquirat bona ex linea paterna vt reputetur profectitia, vel ex materna vt reputetur aduentitia, nimirum ergo si ex causa fiat etiā in nostro casu. Quinto facit tex. no. in. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupil. vbi si pater arrogator substituit pupillariter filio impuberi arrogato, ad substitutum pertinent tantum bona quæ filius habuit à patre arrogatore vel coniunctis & amicis eius: alia verò pertinent ad successores legitimos ipsius arrogati. Sexto facit doctrina Fab. in. §. qua ratione. Insti. de pufu. 3. col. num. 7. vbi dicit quod quando pater & mater fecerunt substitutionem exemplarem filio furioso vel mente capto, substitutus patris ad-

mittetur ad sua bona, substitutus matris ad bona peruenta ex eius linea: & pro ista sen. & cō. facit hodie expressa lex regni. 10. post princip. titu. 6. lib. 3. foro. 11. vbi expressè approbatur & confirmatur ista opi. licet illa lex sit corrupta, quia deficiunt sibi aliqua verba: & ibi tenet gl. or. in glo. 3. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod indistinctè succedat auus paternus & au. maternus in quibuscunque bonis ipsius nepotis vel descendenti vnde cunque quæ sitis, & pariter admittatur nulla facta differētia, à qua linea, vel parte sint acquisita: & in expresse istam con. tenet Petrus de Be. Per. quem nemo allegat in Authen. itaque. C. cō. de succe. 2. colum. in versi. sed queritur, & ibi Salice. 1. colum. num. 2. Corneus. 2. colum. versi. 3. adde Raph. Cuma. ibi quem ipse Corneus refert. Istam etiam con. tenet Bald. in dicta. l. 3. 2. colum. nu. 4. C. de bonis quæ libe. & ibi Corneus. 2. colum. & ibi Raph. Cuma. quæ ipse Corneus refert: tenet etiam Bald. in Authen. defuncto. C. ad Tertu. i. col. num. 3. & ibi Sali. 2. col. num. 6. Ange. de Areti. in §. si. in fine, Institut. de serui. cōgn. Rapha. Cuma. in con. 122. vbi dicit quod ista opinio semper sibi visa fuit verissima & indubitata. Pro qua sententia & conclusione in primis facit quia in iure nostro postquam bona sunt vnita & incorporata in patrimonio alicuius personæ, nunquam admittitur distinctio & separatio bonorum, nisi in casibus à iure expressis, argumen. tex. in. l. 1. §. præterea. ff. de separa. text. in. l. sed si plures. §. filio impuberi. ibi, iuncta enim hæreditas coepit esse. tex. in. l. finali in fin. C. de inoffi. testa. tex. in. l. eius qui in prouiciā. §. si. ff. si cer. peta. bon. tex. in. l. qui Titij testamētū. ff. de his qui vt indi. tex. in. §. i. Inst. de here. quali. & diffe. notat per glo. & doct. in. l. 1. §. veteres. ff. de acqui. posse. Secundo pro ista parte facit tex. expressus in Authen. de hære. ab intesta. ve. §. si igitur defunctus. versi. si autem plurimi. colla. 9. & in Authen. defuncto. C. ad Tertu. cū similib. vbi simpliciter & indistinctè vocatur ascendentes secundū gradus prærogatiuā, nulla facta differētia vel distinctio bonorū: nec obstat tex. capitalis in quo se fundabat Bar. & alij doc. in. l. 3. §. si. C. de bonis quæ libe. quia ille tex. nihil probat, nec intelletus glo. & Barto. est verus: imò verus, planus, & realis intelletus illius tex. est, quod ibi concurrendo pater & auus ipsius nepotis, ipse pater præferatur in successione tanquam proximior in gradu: quia etiā de illo iure codicis filius potest habere hæredē & eius bona deferunt iure successiois: neq; obstat etiā fundamenta

Variatio est. sub 2a. dist. ha. ver. 3

Ratio.

oblectio

Commentarij.

damēta superius adducta, quia illa pcedunt in suis casibus à iure sic specialiter determinatis, neque obstat similiter p̄dicta lex fori, quia illa tantum debet seruari in locis vbi vigeret illa cōsuetudo: Postremò & finaliter pro ista parte & mea sententia cōsidero nouiter hodie istā nostrā legē. 6. Tauri. i. ibi dū dicit. Entodos sus bienes de qualquier calidad q̄ sean. Secundò ibi dum dicit. Saluo en las ciudades, villas y lugares do legū el fuero de la tierra se acostūbra tornar los bienes al trōco o a la rayz. In quib⁹ vbi bis apertè vult ista lex, quo de iure sit vera ista mea opinio & conclusio nisi in loco vbi cōsuetudo sit in cōtrariū, quia tūc debet seruari dicta lex fori, vt fiat distinctio bonorū & patrimonij, & ante istā legē idē videbatur velle & p̄bare lex. 4. tit. 13. 6. part. ibi. El padre y la madre deuen heredar y gualmente todos los bienes de su hijo. Et ista est veritas in hoc singulari & subtili articulo.

Itē adde q̄ si in successiōe nepotis vel descēdētis cōcurrāt ascendētes ex linea paterna, & ascēdentes ex linea materna qui sint in pari gradu, semp̄ admittūtur p̄ medietate, & sic in stirpes: licet dispar sit eorū nūerus, vnde si reperiatur auus & auia paterna ex vna parte, & sol⁹ auus vel sola auia materna ex alia, vel econtra: auus & auia paterna succedent in dimidia parte totius hæreditatis, & auus solus vel auia materna succedet in alia dimidia: & idē est econtra: text. est notabilis in Authē. d. hære. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. ver. si autē plurimi. col. 9. cuius verba sunt, vt medietatem quidem accipiant omnes à patre ascendentes quancūq; fuerint, medietatem verò reliquam à matre ascendentes, quancūq; eos inueniri contigerit. & ibi tenet gloss. ordi. & cōmu. docto. text. in Authē. defuncto. C. ad Tertu. ibi pater nis quidem dimidia, maternis alia dimidia delata, licet sit dispar eorū numerus: & ibi notat glo. ordina. & cōmu. docto. & idē probat & disponit lex quarta in fine. tit. 13. 6. par. licet quo ad me, ista sentētia & cōclusio sit valde dubia in reddēda rōne, attentis & cōsideratis superioribus. Itē adde q̄ de iure cōmuni fratres vel sorores filij, nepotis, vel alterius descendētis ab intestato defuncti, admittēbātur ad successiōem eius vnā cum patre vel matre vel alijs ascendētibus pro virilibus portionibus: rex. est in Authē. de hæred. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. ver. si verò. cuius verba sunt, si verò cum ascendētibus inueniātur fratres aut sorores ex vtrifq; parentibus coniuncti defuncto, cum proximis gradu ascendenti

bus vocabuntur: text. in Authē. defuncto. ver. 1. C. ad Tertu. & idē disponebat lex. 4. tit. 13. 6. par. prope finem: hodie tamen ista dispositio corrigitur, imò fratres nullo modo succedunt cum patribus vel alijs ascendētibus defuncti, imò præferūtur ascendentes: ita exprefe disponit lex septima sequens in his legibus Tauri.

10. Quæro tamen pro maxima declaratione huius legis, qualiter intelligātur illa verba, o otros que tengan derecho de les heredar: & consequenter quæ sit persona quæ possit excludere prædictos ascendentes, & breuiter & resolutiue dico, quòd filius naturalis vel spurius legitimatus per subsequens matrimonium, vel scriptum principis: quia ille succedit patri vel matri, & consequitur omnia iura filij veri & legitimi ex testamento, & ab intestato, & contra testamento: vt latè dixi in. l. nona & vndecima infra, his legib⁹ Tauri, & sic iste p̄fertur ascēdenti superfliti. Item & 2. dico q̄ ista lex in prædictis verbis potest intelligi in substituto pupillari, quia talis substitutus pupillaris datus à patre filio in potestate, præfertur matri & omnibus alijs ascendētibus ex linea materna. Item etiam auo paterno & alijs ascendētibus eius, cum nepos non sit in potestate eorum, sed tantum patris substituentis: vt latius dixi & fundani in materia substitutionum, vbi omnino vide. Aduertendum tamē quo licet nostra lex dicat quòd ascendentes succedant descendētibus, sicut ipsi descendentes succedunt eis: tamen debet intelligi vt sint hæredes & succedāt iure hæreditario, & eis debeatur legitima, sicut econtra: vt supra dictum est: tamen non succedunt eū eadem qualitate, priuilegio, & prærogatiua, quia ipsi descēdentes succedūt paritib⁹. Ex quo. 1. infero q̄ ascendentes nō succedūt de iure naturali vel diuino, descendentes verò sic vt probaui & dixi in materia successiōis ab intestato filiorum. Secundò infero quòd inter ascendentes non datur representatio, sed in linea descendētium. 3. inferitur quòd ascendentes non transmittunt hæreditatem descendētium sine aditione ex potētia suatatis neq; sanguinis: sicut econtra, vt notabiliter dixi in materia transmissionū. Quarto inferitur q̄ inter ascendentes succedentes descendētibus, nō habet locum collatio, licet inter descendentes, sicut plenè dico in. l. 29. infra his legibus Tauri.

11. Aduertendum tamen quòd licet ascendentes succedant descendētibus, secundum sui gradus prærogatiuam, & quando sunt in pari gradu æqualiter admittantur vt dictum est, tamen pater

pater, auus, vel ascendens qui habet vsufructum in bonis filij, nepotis, vel alterius descendētis ab intestato defuncti, debet præferri in eo & eum debet habere præcipuū per tempus vitæ suæ: cuius ratio est, quia sicut per mortem cuiuscunq; extranei proprietarij non finitur neq; extinguitur vsufructus, vt est casus in. l. 3. in fine. C. de vsufructu. cum similibus: ita etiā p̄ mortē filij nō extinguitur vsufructus quæ situs patri, auo, vel ascendenti in bonis eius. text. est notabilis in. l. fin. ver. si. fin. verò defuncta persona. C. ad Tertu. quem ibi ad hoc commēdat Bart. Bald. Angel. Paul. Corneus. & cōmu. Docto. & per illum text. tenet gloss. ordi. in dicta. l. 3. C. de vsufructu. & ibi Petrus de Bella. per. Cinus, Bar. Bal. & cōmu. doct. gloss. in. l. 2. C. d. bonis maternis. & ibi Barto. Albe. Bal. Salice. & cōmu. doct. text. in. l. fin. ver. si. C. cōmu. de succe. & ibi notat glo. Bartol. Bald. & cōmu. doct. text. in. l. 3. §. si. C. de bonis quæ libe. & ibi cōmu. doct. text. in. l. 4. ver. si. parentibus. eo. d. tit. melior de iure in. l. fin. §. filijs autem. e. d. tit. cuius verba sunt, filijs autem familias in his dūtaxat casibus in quibus vsufructus apud parentes cōstitutus est, donec patres viuūt, neq; de eis dē rebu testari possunt. neque citra voluntatem eorū quorum in potestate sunt vlla licētia eis concedenda dominiū rei ad eos pertinentis alienare. text. in. l. fi. C. de vsufructu. text. in Authē. de hære. ab intesta. veni. §. 1. colla. 9. & ibi expresse notat Barto. & alij docto. tenet etiam Ange. in. §. præferūtur. In situ. ad Tertu. 1. colum. additionator Rolan diui in tracta. de succes. ab intesta. 5. colum. nu. 12. Nec huic opinioni obstat si dicatur ad hoc videtur falsum, cum patria potestas cesset & extincta sit per mortem filij, ergo expiret vsufructus qui causatur ab ea: quia notabiliter respondeo quòd patria potestas benè requiritur ad principium & causam acquisitionis, non tamen requiritur in processu durationis & continuationis: istam rationem tanquam notabilem ponit solus Bald. in. l. 3. C. de vsufructu. in fin. idē Bald. in. l. 2. C. de bonis maternis. idē Bald. in. l. 3. in fine. C. de bonis quæ liberis. pro qua subtili ratione facit bonus text. in. l. si is qui animo. ff. de acquirend. possess. vbi licet in acquisitione possessionis requiratur corpus & animus, tamen postquam semel est quæ sita nō requiritur in eius perseuerantia & duratione. facit etiam text. in. l. nunquam. §. si vi aut clam. ff. de vsuca. text. etiā nota. in. l. item illa. §. quod adijcitur. ff. de consti. pecu. vbi si quis se constituit soluere quòd alter debet, sufficit quòd tē-

pore constituti sub sit debitum, licet postea cesset mediante prescriptione causata in persona primi debitoris: facit etiam text. singularis in. l. mora rei. ff. de verbo. obli. vbi habetur quòd licet à principio non possit esse obligatio fideiussoria sine principali: tamen postquam est contracta benè remanet & durat: & ad hoc summe notant & commendant ibi doctores. facit etiam text. in. l. 2. C. d. luitione pignoris. vbi sublata obligatione principali remanet hypothecaria. text. etiam in. l. sicut. §. fina. ff. quod cuiusque vniuersi. nomi. vbi habetur quòd licet vniuersitas non possit ab initio per vnum constitui, tamen si iam fuerit constituta, & perueniat ad vnum tantum, per eum solum potest retineri: & hinc est quòd filio ingresso religionem, licet per hoc sit exemptus à patria potestate, vt dicit gloss. notabilis, & ibi Bartol. & communis opinio. in. l. si ex causa. §. Papinianus. ff. de mino. vel efficiatur Episcopus, ratione cuius liberatur à patria potestate, vt in Authē. sed Episcopalis dignitas. C. de Episcopis & cleri. tamen pater nō amittit vsufructum quem habet in bonis filij. & in expresso ita tenet Pala. Ru. in sua repetitione. folio. 24. 2. colum. 15.

12. Ex quibus infero. 1. & notabiliter quòd licet in successiōe filij pater & mater pariter admittātur cū sint in eodē gradu, vt supra cōclusum est, tamē debet intelligi respectu proprietatis, secus verò est respectu vsufructus, si filius erat in potestate, quia in eo præfertur pater per tempus vitæ suæ, & postea cōsolidabitur æqualiter cum proprietate. text. est notabilis in. l. si. ver. si. fin. verò defuncta persona. C. ad Tertu. cuius verba sunt, si verò defuncta persona in sacris patris constituta, decesserit: pater quidem vsufructum, quem & viuente filio habebat, teneat donec viuat incorruptum. & ibi exprefe notat Bart. in fine. Et teneo pro cōstati quòd etiam hodie in nostro regno ista cōclu. procedat, quia non reperitur contrarium dispositū. Secundò infero quòd quando concurrerent alij ascendentes in æquali gradu, putà auus paternus & maternus, quòd præfertur paternus in vsufructu eadem ratione: hodie tamen in nostro casu iste casus non posset verificari nec habere locum, cum per contractum matrimonij filius qui iam est mortuus, fuit emancipatus per l. 48. infra his. l. Tauri. ergo nepos natus ex eo non potest esse in potestate aui, & sic pariter succedent auus paternus & maternus in proprietate & vsufructu: posset tamen subtiliter etiam hodie ille casus verificari & procedere, quan-

re, quando filius qui mortuus est decessit tantum desponsatus per verba de presenti, relicto filio vel filia ex eo & sponsa: quo casu si postea decedat talis filius vel filia, & sic nepos, relicto auo paterno & materno praefertur auus pater nus in usufructu, quia nunquam exit filius eius defunctus de potestate sua, cum non fuerit realiter velatus & vxoratus: ut plene & no. probaui & dixi in dicta. l. 48. infra his legibus Tauri. Tertio infero quod quando in successione filij defuncti concurreret pater eius & auus paternus, quod licet pater eius debeat preferri in successione tanquam proximior in gradu, tamen debet intelligi respectu proprietatis: secus vero respectu usufructus, quia in eo praefertur auus ratione patriae potestatis, & hoc de iure communi: cum vterque tam filius quam nepos sit in potestate aui. & in expresso quod illo casu praefertur auus in usufructu per tempus vitae suae, est tex. expressus secundum verum & proprium intellectum in l. 3. §. fin. C. de bonis quae libe. ibi, usufructus, videlicet & in huiusmodi casibus auo dum supererit reseruat. hodie vero in nostro regno iste casus & conclusio non procederet, cum per contractum matrimonij filius & sic pater nepotis defuncti habeatur pro emancipato, nisi in casu quo tantum fuerit desponsatus, & non velatus vel vxoratus, quia tunc posset procedere, ut supra proxime dixi. Quarto infero quod quando in successione filij defuncti ab intestato, concurreret pater & filius ipsius defuncti, quod tunc licet filius debeat preferri tanquam proximior ex linea descendenti, tamen pater defuncti debet preferri in usufructu ratione patriae potestatis: & in expresso pro hac sent. & con. est tex. formalis in l. fin. ver. si. C. de succ. cuius verba sunt, in omnibus videlicet casibus, sed in superlittere sobole liberorum & fratribus adhuc viventibus, qui ad hereditatem defuncti patrem antecedunt usufructu rerum quarum dominium ad eos peruenit apud parentes per mafuro: et ibi ad hoc notat gl. or. & co. do. tex. etiam expressus in auth. de haere. ab intesta. ve. §. 1. colum. 9. hodie tamen iste casus & conclusio non potest verificari nec habere locum in nostro regno, cum filius defunctus fuit liberatus a potestate patris per contractum matrimonij, nisi in casu quo decederet desponsatus & non velatus, ut dictum est: quia tunc pater non amittit usufructum, cum non fuerit exemptus a potestate patris per supra dicta, imo etiam si nepos succederet de iure in proprietate & usufructu, acquiritur usufructus patri & sic auo, ut

per consequens in omnibus alijs bonis quae pertinerent ex qualibet causa ipsi nepoti, cum sit in potestate aui, ex eo, quod natus est ex alio non emancipato, nec exempto a potestate paterna, ut latius dixi in d. l. 48.

13 Ex quibus se offert pulchra & valde subtilis quaestio, si filius qui est in potestate patris hodie in nostro regno fecerit testamentum prout potest, ut in l. 5. supra his legibus Tauri, et in eo instituit patrem heredem in sua legitima, hoc est, duabus partibus totius hereditatis, & tertiam partem reliquit extraneo, vel pro anima, vel tadem distribuit quomodo voluit iuxta dispositionem text. in l. 6. l. Tauri. Si in illa tertia parte retinebit pater usum fructum qui antea sibi competeat, taliter quod dispositio filij quam fecit de ea re intelligatur tantum, respectu proprietatis, vel si praedicta tertia pars alteri relicta, pertinebit ei pleno iure tantum proprietate quam in usufructu: & certe videtur dicendum quod pater in ea debet retinere usum fructum per tempus vitae suae, & alteri tantum pertinebit proprietatis, nec de ea potuit filius pleno iure disponere. Primo per iura expressissima superiora, quibus probatur, quod per mortem filij non amittit pater usufructum quem habet in bonis filij, & quando concurrit mater vel alius cum eo in successione, semper praefertur pater in usufructu. Secundo & in specie, quia quando per l. vel statutum conceditur filio licentia testandi, debet intelligi saluo semper usufructu, vel iure, quod pater habet in bonis filij, ita expressim determinat Bal. in l. si que ramus. ff. de testa. in finalibus verbis, arguendo tex. in l. cum maritus. §. si. ff. de pactis dota. & in l. ex facto. in princip. ff. de vulga. & pupil. tenet etiam Jo. de Imo. in c. 2. extra. de testa. 7. col. nu. 28. tenet etiam et commendat Ang. de Gambellionibus, in tract. de testa. l. co. nu. 12. confirmatur etiam ex sententia Barto. in l. 1. C. de sacro. eccle. 4. q. prima quaestio principalis, ubi tenet quod licet damnatus ad mortem possit facere testamentum ex privilegio vel alia, tamen non possit testari in praedictum in illorum quibus applicantur bona, per Authen. bona damnatorum. C. de bonis prof. quia non debet intelligi in praedictum eorum: idem tenet etiam Abb. in rubri. de testa. in fin. Tertio pro ista sententia considero glo. nota. in l. si. C. de sentent. passis, in verbo patre. in fin. ibi saluo tamen usufructu patris, ubi dicit quod si pater deportatus est, et per hoc filius eius exemptus est a potestate sua, et fecerit testamentum ante restitutionem patris, valebit

lebit circa propria bona ipsius filij, scilicet castrum vel quali, & adventitia respectu proprietatis: non vero circa usufructum quem pater habebat in eis. Quarto & finaliter facit tale fundamentum, certum est quod licet a iure quis habeat liberam & plenam facultatem testandi, tamen debet intelligi sine praedictum tertij, & in dubio talis facultas debet intelligi & restringi ad ius quod habet in rebus suis: tex. est in l. si. C. de haere. inst. tex. in l. cum maritus. §. si. ff. de pactis dota. tex. in l. Si donis. §. si. ff. de lega. 1. tex. in l. servus electio ne. §. si. eo. tit. tex. in l. quod in rerum. §. 1. eo. tit. tex. in l. vxor patris. C. de legatis. tex. in l. si dei commissa. §. quaquam. ff. de lega. 3. bonus tex. in l. 1. ff. de mili. testa. per quem dicebat ibi Bal. quod licet aliquis actus committatur in mera voluntate alicuius non videtur ei concessum ut fiat cum praedictum iuris alterius.

14 Contrariam tamen sententiam & conclusionem ego teneo pro verissima, imo quod illa tertia pars pertineat tantum in usufructu quam in proprietate ei cui relicta est. Primo quia ista nostra lex sexta Tauri simpliciter & indistincte dicit & permittit quod filius possit disponere de tertia parte bonorum suorum, ergo non minus intelligatur in usufructu quam in proprietate. Secundo etiam considero & pondero istam nostram legem sextam in quantum dicit quod filius possit disponere de praedicta tertia parte pro anima sua, vel pro alia qualibet causa: sed non est verisimile quod talis dispositio pro anima debeat suspendi usque ad mortem patris, cum antea non expiraret usufructus: nec obstat si dicatur quod posset vendi & alienari proprietatis illius tertiae partis, quia respondeo quod licet proprietarius extraneus possit vendere proprietatem inuito fructuario, ut in l. locum. verbi. proprietarius. ff. de usufruct. & in l. 2. C. eo. tit. & in l. si un di Trebatiani. ff. de usufruct. lega. & in l. iusto. §. non mutat. ff. de usufruct. & in l. 3. §. si haeres. ff. usufruct. quemad. caue. tamen filius proprietarius nullo modo potest vendere, vel alio titulo alienare proprietatem suam inuito patre fructuario, propter reverentiam patris, & ut pater non habeat extraneum & inquietum proprietarium: text. est formalis & expressus in l. si. §. filij autem. C. de bonis quae libe. Tertio & subtiliter facit, quia cum de iure communi legitima patris sit quarta, & de iure Authentico rum sit tertia, quia cum sit aucta in filijs, ita in ascendentes, ut determinat glo. in dicto textu, in authen. novissima. C. de inoffic. testa. & ibi communis opinio: tamen hodie de iure nostro regni per istam nostram. l. 6. legitima parentum

sunt duae partes omnium bonorum: & de tertia tantum potest filius disponere: ergo cum pater nimis sit honoratus per nostram. l. nimirum si per eandem possit in illa tertia sibi auferri usus fructus. Quarto facit optimus tex. bene ponderatus in Authen. de haere. ab intesta. veni. §. si vero cum ascendentes. verbi. nullum usufructum. colla. 9. ubi disponitur quod eo casu quo succedunt parentes alicui filio cum alijs filijs fratris defuncti, non habet parentes usufructum in illa parte & portione, in qua succedunt ipsi fratres, ex eo quod in recompensam parentes succedunt in sua parte, tam in proprietate quam in usufructu: ad idem est tex. in Authen. item hereditas. C. de bonis quae libe. ergo in nostro casu & quaest. cum ista nostra lex. 6. Tauri, dederit patri amplam legitimam, merito potuit in illa tertia parte ei auferre usufructum ut pleno iure possit filius in quem vellet de eo disponere. Quinto facit etiam lex. 5. supra proxima, quae dicit quod filius familias possit testari & disponere, ac si non esset in potestate. Sexto etiam probat per istam nostram legem. 6. quae dicit, quod filius familias possit testari & disponere de tertia parte bonorum suorum cuiuscumque qualitatis sint, ergo bene sequitur quod poterit disponere de praedicta tertia parte, tam in usufructu quam in proprietate: ex qua sententia & conclusione infero, quod si filius haberet patrem & matrem, & illam tertiam partem legaret matri, quod pertinebit matri pleno iure tam in usufructu quam in proprietate.

15 Item etiam infero quod si filius simpliciter instituat patrem & matrem simul & coheredem, quod licet in omnibus bonis pater debet retinere usufructum per tempus vitae suae, ut supra conclusum est, tamen in dimidia parte illius tertiae partis bonorum, quae ad matrem pertinet, non habebit pater usufructum, cum respectu eius, filius liberè potuit testari & disponere.

16 Postremo & finaliter notandum est ex nostra l. in fin. quod licet ascendentes succedant defunctibus, ut supra dictum est, tamen si in aliquo loco sit constitutum, vel consuetudo, quod bona habita ex linea paterna referuntur solis parentibus ex illa linea, & bona habita ex linea materna referuntur solis parentibus ex ea, valet & tenet, & est seruanda: & ita disponit nostra lex: circa quam quaero, an habeat locum tantum ab intestato, ut etiam contra testamentum, quod cuiuslibet parentis non relinquit quod est a sua linea provenit: & videtur quod utroque casu habet locum ista lex, quod probat nostra lex, in quantum quod ascendentes sint legitimi successores descendentes ex Ant. Ge. in. l. l. Taur. E testa-

testamēto, & postea dicit saluo en las ciudades villas y lugares do segun el fuero de la tierra se acostumbra tornar sus bienes al tronco. Ergo ad vtrumq; casum refertur: sed his nō obstantibus ego teneo cōtrariū, imō q̄ nostra lex & ei⁹ dispositio in hoc tantū habeat locū ab intestato, & non contra testamentū. Primō quia alias esset auferre libertatē testādi. Secūdō quia ab intestato defertur hareditas ex legis dispositione, vnde illo casu nostra lex videtur loqui, factō vero testamento testator sibi prouidet relicta legitima necessaria, & lex se non intromittit hoc casu: & ista est veritas.

TEX. VII.

L hermano para heredar ab intestato a su hermano no pueda concurrir con los padres, o ascendientes del defuncto.

S V M M A R I V M.

1 Fratres vel sorores descendentes, an admittantur vna cum ascendentibus?

Lex septima.

Nota dispositionē huius legis. Pro cuius perfecta intelligētia præsūpono, q̄ de iure cōmuni fratres v̄ sorores filij nepotis, vel alteri⁹ descendentes ab intestato defuncti, admittebantur ad successionē eius, vna cū patre vel matre, vel alijs ascendentibus pro virilibus portionibus text. est in Authē. de hared. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. versic. si verō. colla. 9. cuius verba sunt, si verō cū ascendentibus inueniantur fratres aut sorores ex vtriq; parentibus coniuncti defuncto, cum proximis gradu ascendentibus vocabūtur. & ibi glo. ord. & cōmuni. docto. text. in authē. defuncto. versic. 1. C. ad Tert. & ibi etiā cōmuni. docto. text. in. l. 4. titu. 13. 6. part. hodie tamē ista dispositio iuris cōis corrigitur per nostrā legē, quia fratres vel sorores nullo modo succedunt cū ascendentibus, & certē nostra lex nullā aliam materiam continet.

TEX. VIII.

M Andamos que succedan los sobrinos con los tios ab intestato a sus tios in stirpen y no in capita.

S V M M A R I V M.

1 Quomodo succedant collaterales.
2 Quo cognoscat q̄ quis sit proximior in gradu.
3 An sit sublata differentia agnationis & cognationis.

- tionis.
- 4 An cū bona conscientia possit testator institue re ex tranēū & excludere con sanguineos collaterales?
- 5 Agnati & cognati vsque ad quem gradum succedant.
- 6 Hareditas in diuisibilis an pertineat ad collateralem in remotissimo gradu.
- 7 Licet proximiores in gradu quādo sunt in pari gradu æqualiter admittuntur, si in aliquo reperitur maior qualitas, an ipse præferatur?
- 8 An ista maior qualitas attendatur vltra fratrem & filios fratrum?
- 9 Si testator instituit fratres suos simpliciter, an admittantur vtrinque coniuncti tantū vel etiam admittantur fratres ex vno latere?
- 10 An habeat locum repræsentiatio inter collaterales.
- 11 Si decedat quis relictis filijs ex pluribus fratribus iam defunctis, an succedat in stirpes, vel in capita. numero. 11. & 12.
- 13 Intellectus huius legis octauæ. num. 13. & 14.
- 15 Si quis instituat fratrem & filios alterius fratris defuncti, an videantur instituti in stirpes vel in capi. nume. 15. & 16.
- 17 Si testator dicit simpliciter, instituo fratres meos haredes, si videtur instituisse etiā filio fratris mortui.
- 18 Si plures sint in eodem gradu, an succedant in stirpes vel in capita.
- 19 An filius ex filio maiori mortuo præferatur filio secundo vltimi possessoris.
- 20 Deficiente linea collateralium an succedat vir & vxor?
- 21 Quando dicitur quōd vxor succedat, an admittatur sponsa de præsentī?
- 22 Ad hoc quōd vir & vxor succedat, an requiratur quōd duret m̄rimoniū & nō fiat diuortiu?
- 24 Pupillus si decessit sine agnatis vel cognatis, an succedat tutor testamentarius vel datiuus?
- 25 Si quis decedat ab intestato in hospitali, an succedat hospitale?
- 26 Si quis decedat ab intestato non relictis consanguineis ex aliqua linea, an succedat fiscus?

Lex octaua.

Nota dispositionē huius legis, & postquam supra in. l. 6. visum est de successione inter ascendētes, nūc in ista. necessarium est videre de successione ab intestato inter collaterales. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione, dico q̄ præsūpono q̄ collaterales succedunt ab intestato collateralī suo defun-

- defuncto, secundum sui gradus prærogatiuam & proximitatem: vnde ille qui tempore mortis reperitur proximior præferatur in successione. text. est in. l. 2. §. hareditas. ff. de suis & legi. hære. cuius verba sunt, hareditas proximo agnato, id est, ei quem nemo antecedit, defertur: text. in. l. iurisconsultus. & quasi per totum. ff. de gradibus. text. in. l. 1. §. proximus. ff. vnde cognat. text. in. l. lege duodecim tabu. versicul. huiusmodi. C. de legi. hære. text. in. §. 1. Instit. de legi. agna. succe. text. in. §. proximus. eodē titu. in. §. si plures. eod. titu. text. in. §. fin. versic. toties. Instit. de serui. cogna. text. in. l. quoties vtrisque. ff. de regu. iu. text. in regula, qui prior. de regu. iu. in. 6.
- 2 Et ad cognoscendū quis sit proximior in gradu, semper debet fieri computatio incipiendo ab illo collateralī, qui vult succedere, & faciēdo ascensum ad patrem vel alium ascendētē cōmunem a quo descendunt, & postea facere descensum ad defunctū collateralē, de cuius successione tractatur: & in hoc gradu censentur esse: vnde in linea collateralī non potest dari primus gradus, sed computatio incipit a secundo gradu, & sic fratres sunt inter se in secundo gradu, & deinceps alia persona adiecta facit aliu gradū: text. est in. l. 1. ff. de gradibus. ibi ex tranverso siue a latere nullus est primus gradus, & ideo incipit a secundo, text. in. l. iurisconsultus. versic. sunt & ex lateribus. & in versic. idem faciē dum. ff. de gradibus. text. in. §. 2. gradu. Instit. co. titu. Si verō plures collaterales sint in eodem gradu, tunc omnes pariter admittuntur: & licet de iure antiquo fiebat differentia an essent agnati descendētes per lineam masculinam, vel cognati descendentes per lineam fœmininam, quia agnati tantū succedebant exclusis cognatis licet proximiores essent.
- 3 Item etiam cognati nō admittebantur de iure ciuili, sed tantū de iure prætorio. vt in. l. 1. & per totum. ff. vnde legitimi. & in. l. 1. & per totum. C. vnde legitimi, & vnde cognati. & in. §. 1. & per totū. Instit. de legi. agna. succe. & in. §. 1. & per totum. Instit. de succe. cogna. tamē hodie de iure nouo Authenticorum, indifferenter succedunt agnati & cognati secūdū gradus prioritatem, sine aliqua differētia agnationis vel cognationis: textus est in Authen. de hared. ab intesta. veni. §. nullā verō. colla. 9. ibi siue per masculi siue per fœminæ personā defuncto iūgebant, sed in oibus successioneibus agnatorū cognatorūq; differentia vacare præcipimus. & ibi cōm. docto.
- 4 Dubium tamen est an cum bona conscientia

in testamēto possit defunctus aliu extraneū instituere, & consanguineos suos collaterales omnino præterite, & similitier an ipse hares institutus licitē & cū bona conscientia possit bona retinere. Et breuiter dicendū est, q̄ si cōsanguinei sunt diuites, pōt licitē instituere quēlibet extraneū: si verō sunt pauperes, nō pōt cū bona conscientia instituere extraneū diuitē: si verō æquali paupertate sunt cōstituti, tunc sint præferendi consanguinei, vt eos teneatur testator instituere: argumento text. in. c. si quis reliquerit. 30. distin. & in terminis ita tenet Ancharanus in. c. mala fidei possessor. de regu. iur. in. 6. 1. quat. principali. Ioan. Fab. in. §. 1. Instit. de hared. quæ ab intesta. defe. & facit illud Augustini, si quis habet consanguineum pauperē & extraneum instituit haredem alium quarat pro consilio quā Augustinum. Item adde quōd licet in successione ab intestato descendentes succedant in infinitum ascendentibus suis. Item etiam ascendentes succedant in infinitum descendentibus suis, quādiu vita eorum produci & extendi possit natura vel Dei miraculo: vt in Authē. de hared. ab intesta. ve. §. 1. colla. 9. ibi cuiuslibet naturæ aut gradus, & in. §. si igitur defunctus. & ibi glo. & cōmuni. opin. text. in. §. intestatorum. Instit. de hared. quæ ab intesta. defe. & ibi etiam glo. & cōmuni. opin. & tenet & cōmendat Bald. in. l. fin. C. vnde legitimi. §. col. nu. 17. & ibi alij docto.

5 Tamen in collateralibus gradus successioneis coarctatur, quia agnati succedebant vsque ad decimū gradū: cognati verō vsque ad sextum, vt in. §. fin. Instit. de succes. cogna. quem ad hoc notant & cōmendant tibi doctores, & dicit meliorem de iure Ange. & illum text. ad hoc reputat sing. Matthæ. in tracta. de succes. ab intesta. 11. fol. 2. colum. nunt. 30. similis tam est in. l. 1. §. hære antē. ff. vnde cognati. & in. l. non facile. ff. de gradibus. hodie verō cum sit sublata differentia agnationis & cognationis, vt in dicta Authen. de hared. ab intesta. veni. §. nullam verō. colla. 9. tam agnati quā cognati succedūt vsque ad decimū gradū: ita determinat glo. ordin. in dicto. §. fin. Instit. de succes. cogna. in. §. 1. si. & ibi Faber, Ange. & cōmuni. docto. glof. in Authen. in successione. C. de suis et legi. libe. & ibi Bar. & alij docto. gl. in Authen. de hære. ab intesta. veni. §. si verō nec fratres. colla. 9. & tenet Azo in summa. C. de legi. hære. 2. col. nu. 13. Dinus in tracta. de succes. ab intesta. pen. col. Rolandinus & eius additator in tract. de succe. ab intesta. 7. col. nu. 21. Bar. in. l. si. C. vnde legi. 3. col. nu. 2. Ange. ibi. 1. col. Sali. 1. col. nu. 4. Bal. Ant. Go. in. ll. Tau, E 2 2. col.

Handwritten notes:
11. l. 1. §. hære antē.
11. fol. 2. colum. nunt. 30.
11. l. 1. §. hære antē.
11. fol. 2. colum. nunt. 30.
11. l. 1. §. hære antē.
11. fol. 2. colum. nunt. 30.

2.col.nu.17.Alex.1.col.nu.3.Corne.1.col.nu.3. Iaso.2.col.verf.3.principaliter limita.Detius.3.col.nu.10.&idem disponit lex.6.titu.13.6.part. prope finem. q̄tamen cōmuniter reperitur corrupta, quia dum dicit, doze no, debet dicere de zeno. Ex quo infero nouam & singularē declarationem ad.l.27.infrā his.11. Tauri: vbi dicitur quod si filius melioratus potest grauari in fauorem aliorum filiorum, & in defectum eorū in fauorem ascendentium, & in defectū eorum in fauorem consanguineorum, & in defectum eorum in fauorem extraneorum, vt consanguinei intelligantur vsq; ad decimum gradum, & aliquo non existente vsq; ad illum gradum, liberē possit pater grauare filiū melioratum in fauorem extraneorum.

6 Quod tamē singulariter & nouiter est intelligendū, quādo tractatur de successione simplici & particulari: secus tamen est si tractaretur de successione regni, ducatus, marchionatus, vel alterius cuiuslibet maioratus: quia tūc succedunt quicūq; collaterales vsq; in infinitum, secundū gradus prerogatiuam, nulla facta coarctatione gradus, vnde si moriatur rex, dux, comes, marchio, vel possessor maioratus, relicto aliquo agnato vel cognato, in remotissimo gradu etiam millesimo non debet excludi: sed admitteatur ad successione: ita singulariter terminat Bald. per tex. ibi. in.c.1. de feudo marchia. 1.col. in fin. versicu. quod nota valde, &c. Eandem etiam conclu. tenet Iacob. Aluarotus in eodem.c. §. si capitanei. pen. col. ver. & supra dicta sunt valde notanda. illud etiam dictum reputat vnicū & alibi non reperiri Iaso. in. l. fi. C. vnde legitimi. 2. co. tenet etiam & reputat singulare Philippus Detius in dicta. l. fi. 3. colū. nume. 8. Capola in cautela. 95. tenet etiam & valde commendat Guilelmus de Monteferrato in tractatu de successione regū. 3. fol. versu. ex quibus, tenet etiam & reputat valde singulare Ioannes le Cirier, in tracta. de primogenitura, in. 1. lib. 8. q. 1. col. nu. 3. Iacob. de san. Geor. in tracta. feudorum, in parte. quid sit rex. 2. fol. nu. 6. Roderic. Suarez in repetitione legis, quoniam in prioribus. C. de inoffi. testam. fol. 86. 1. col. versu. & in successione regni. Philip. Detius col. 85. 2. col. nu. 3. 1. volu. pro qua ego considero. l. secundam in fin. titu. 15. 2. par. Sed aduertendum subtiliter quod ista sentē. & conclus. clare procederet quādo iste successor collateralis, qui reperit in remotissimo gradu, esset de defectuentibus ex primo fundatore, à quo regnum vel maioratus habuit initium, quia licet sit collateralis respectu ultimi possessoris defuncti, o-

primè tamē admittitur ad successione: quia semper dicitur descendens à primo fundatore, & in linea descendenti non debet considerari gradus, sed omnes succedunt vsq; in infinitum: vt supra dictum est, & confirmatur bene per tex. cum materia. in. l. vnum ex familia. ff. de legat. secundo. Sed si iste successor collateralis qui reperitur in prædicto remotissimo gradu non sit descendens à primo fundatore, sed sit collateralis ultimi possessoris defuncti, & similiter primi fundatoris ex cuius persona & dispositione effectus fuit trāsitus ad collaterales eius propter defectum descendentium, tūc nō deberet admitti vltra decimum gradum: quod probō à sufficienti partium enumeratione, quia aut iudicamus hanc successione secundū naturā feudi, & talis collateralis non debet succedere vltra septimum gradum: vt in ca. 1. §. penul. versu. hoc quoq; sciendum est, de his qui feudū dare possunt in vsibus feudorum, & ibi Andreas de Ifernā. Bal. & cōmuniter feudistæ. si vero iudicamus hanc successione secundū ordinariam & hereditariam successione, non potest admitti vltra decimum gradū, cum vterius non extendatur successio collateralium, vt supra conclusum est. Sed certè in hoc tam subtili & dubio articulo, ego simpliciter indistinctè teneo, quod successio regni, ducatus, comitatus, marchionatus, vel cuiuscūq; maioratus pertineat collateralis qui reperitur in remotissimo gradu: modo talis successio inceperit in descendētibus ab ipso fundatore, modo inceperit in collateralibus ei: neq; obstat superior difficultas. & conclusio, quæ contrarium disponit in feudis: quia longè differt ista successio de qua loquimur, à feudis, neq; debet secundū eorum naturam regulari, vt latius in alio proposito dixi in materia maioratus. Nec obstat etiam quod successio ordinaria hereditaria non extendatur in linea collateralis vltra decimum gradū: quia nouiter & subtiliter respōdeo, quod illud debet intelligi, vt procedat in successione hereditaria, quæ principaliter prouenit ab intestato ex legis dispositione, vt in iuribus supra allegatis. & in. l. lege obuenire. ff. de verbo. sign. & in. l. 1. 2. & 3. ff. de peti. hære. vnde merito per ipsam legem coarctatur: secus tamen est in successione quæ prouenit principaliter & immediatè ex dispositione hois, vt est in nostro casu & questione, scilicet in cōstitutione regni vel maioratus, in quo post mortem primi possessoris vocauit sequentes in gradu, vel proximiores consanguineos: quia

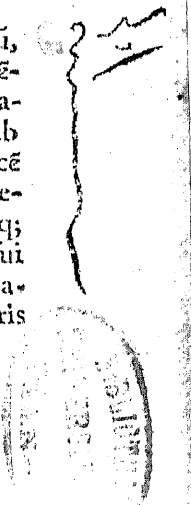
lib. 10

quia tunc in infinitum videntur vocati, vnde merito debet admitti ille qui reperitur in remotissimo gradu, & hoc intelligo & extendo, nēdum si dixerit fundator vel constituēs vt regulariter solet dici in cōstitutione maioratus, quod in perpetuū, semper, & vsq; in infinitum transeat ad sequentes proximios in gradu, verū etiam si hoc non dixerit, sed tantum simpliciter post mortem possessoris vocauit sequentes in gradu: cuius ratio est, quia ex dispositione hominis & sic constitutis, aperte constat velle quod perueniat ad quemlibet cōsanguineum etiam existentem in remotissimo gradu, & bona illa vnita conseruare & memoriam eius perpetuare: quod non esset si coarctaretur vsque ad gradum successione legalis: cōfirmatur etiā, quia sicut talis fundator & constituens potuit vocare quoscūque extraneos in tali successione maioratus, à fortiori potuit vocare quemlibet consanguineum, etiam existentem in remotissimo gradu. Nec his obstat tex. sing. in Authē. de re. sti. fideicom. §. nos igitur. colla. 9. ibi, quatuor postea generationes, &c. ibi disponitur quod si testator prohibuit resalienari vt non exeant de familia, sed remaneant in ea propter memoriam eius conseruandam, non extenditur vltra quartam generationē, id est vltra quartū gradum: quem ad hoc notat & commendat ibi Iacob. de Bel. Bar. Ange. & dicit notabilē Alex. in additio. ad Bar. in. l. pronuntiatio. §. familie. ff. de verb. sign. idē Alex. in. l. filius fa. §. diui. ff. de lega. 1. ante pe. col. nu. 27. quia singu. respō. quod ille tex. debet intelligi quādo testator collectiuo modo per verbum familie prohibuit alienare extra familiam, quia tunc talis prohibitio non extenditur vltra quartum gradū: quia proprie in eo cōseruatur familia, vterius nō: secus verò si particulariter & non collectiuo modo disponat testator vel constituens maioratū, vel post mortem primi nominati admittantur sequentes in gradu, quia tunc omnes alij admittuntur etiam vltra quartum gradum: & in specie ita declarat & intelligit illum tex. ibi Iacob. de Bel. ti. q. Bal. col. nu. 3. Roder. Suarez in repet. legis, quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. fo. 66. 1. col. & aduerte quod mea opinio & conclusio superior, longè differt ab eis, quia ipsi loquuntur quando per testatorē vel disponentem vocantur descendentes: item quando vocauit in infinitum, sed mea opinio & conclusio procedit etiam si vocētur collaterales proximiores, & nō vocētur in infinitum, sed simpliciter: quod summè nota, quia est subtilis articulus & alibi non ita examinatus.

7 Aduertendū tñ est quod licet in hac successione & linea collateralis, p̄ximior in gradu præferat, & quando plures sunt in eodem gradu pariter admittantur, tamen si in aliquo reperiat maior qualitas & coniunctio, ille debet præferri alteri: licet sint in eodem gradu: vnde si aliquis decedat ab intestato, & in eius successione concurrat frater consanguineus & vterinus simul, & sic vtrinque coniunctus, & frater ex vno tantum latere coniunctus, puta ex parte patris vel ex parte matris, præferatur ille qui ex vtroque latere reperitur coniunctus: text. est in Authē. de hæred. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. segundo, collat. 9. ibi, primum ad hereditatem vocamus fratres & sorores ex eodem patre & ex eadem matre natos: text. in Authen. de consanguineis & vterinis fratribus. §. quia verò versu. vult autem. coll. 6. cuius verba sunt, vult autem hæc lex ex vtroque decoratos, & si mul quidem consanguineos, simul autem vterinos fratres ad successione in morientis meliores esse quā illi qui solummodò consanguinei aut solummodò vterini sunt. text. in Auth. itaque. C. communia. de succē. ibi, in eos solos transmittit hereditatem, qui ex vtroq; latere connexi sunt & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sally. & commu. do. eto. tenet etiam & notat Azon in summa. C. de legi. hære. 2. col. nu. 12. Rolādi nus in tracta. de succē. ab intesta. 7. col. nu. 20. & ibi eius additio. & idem disponit lex. 5. titu. 13. 6. part. imò quod magis est, filius vel filia fratris vtrinque coniuncta, præferatur alteri fratri ex vno latere coniuncto, & sic patruo suo: text. est in Authen. cessante. versu. fin. C. de legi. hære. cuius verba sunt, & quidem prædicti fratris filius & si tertio gradu sit, præferatur fratribus defuncti qui ex vno tantum latere cognati erant: text. in Authen. post fratres. la. 1. eod. titu. text. in Authen. de hære. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. versicu. vnde cōsequens est. cuius ratio est, quia succedunt representando personam patris defuncti, & in locū eorum ideo merito præferuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. 5. in finalibus verbis, titu. 13. 6. part.

8 Vnū tamen in hoc singulariter est notandū, quod ista maior qualitas cōiunctionis nō est attendenda neque consideranda vltra prædictos fratres & filios fratrum, vnde si quis decedat ab intestato non relictis descendētibus, nec ascendentibus, nec fratribus, nec filijs fratrum: sed relicto patruo qui fuerat frater sui patris vtrinque coniunctus, & alio patruo qui fuerat frater sui patris ex latere patris tantū, vel ex latere matris

Man a Bayo Prae. cols. q. 126 =

zeden
blata bo
sum d
mha
o pamo
in maros
lo pamo
r maros
cceromp
co herma
ga pna
Wing
lect. p
W. Chio
fit
Laguino
10706
no versio
ap 5

tristantum ille patruus vtrinque coniunctus non
preferatur alteri ex vno latere coniuncto: sed
omnes pariter admittuntur, quia sunt in pari
gradu, quia illa qualitas duplicis coniunctio-
nis ultra fratres & filios eius non consideratur:
ita probat tex. in Authen. cessante. vers. fin. C.
de legi. hære. & ibi comu. docto. tex. in Authen.
post fratres. l. i. eod. titu. tex. in Authen. de hæ-
red. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. cl. 2.
vers. vnde consequens est. colla. 9. & idem est si
in successione concurrerent filij ex filijs fratru
qui sunt in quarto gradu: nam æqualiter suc-
cedunt patruo magno, licet aliqui eorum de-
scendant a fratre vtrinque: coniuncto: similiter e-
tiam idem est si quis decedat ab intestato reli-
ctis pluribus fratribus patruelibus in quarto
gradu: quia pariter succedunt, licet aliqui eoru
sint coniuncti ex fratre vtrinque: coniuncto: & i-
dem est a fortiori de singulis in vterioribus gra-
dibus: & in expresso ita tenet & determinat Ia-
cob. de Bel. in Authen. de hære. ab intesta. veni.
§. si verò neque. pen. q. colla. 9. Paul. de Ca. vbi
hoc reputat perpetuo mentitenendum, in Au-
then. post fratres. la. i. nu. 4. C. de legi. hære. Cor-
neus, ibi. i. col. tenet etiã Bar. in. l. i. §. legitima.
ff. de suis & legi. hære. & ante eos voluit Azo in
summa. C. commu. de succe. Antonius de Ro-
sellis in tracta. de succe. ab intesta. 29. col. vers.
sed est aliud pulchrum. nu. 154. Si verò concu-
rat ex vna parte frater consanguineus, tantum
ex parte patris. & ex alia frater vterinus ex par-
te matris, tunc frater consanguineus debet præ-
ferri in bonis habitis & acquisitis ex parte pa-
tris, vterinus verò in bonis habitis & acquisitis
ex parte matris: in bonis verò aliunde quæsitis
pariter admittuntur: tex. est singularis in iure.
in. l. de emancipatis. vers. exceptis. C. de legi.
hære. quem ad hoc reputat ibi singularē. Barr.
& comu. alij docto. & per illum tex. tenet etiã
glo. ord. in Authen. itaq. C. comu. de succe. in
glo. fi. & ibi Petrus de Bel. Per. 2. co. Cinus, fin.
col. Albe. 3. col. Bal. Pau. Sali. Faber. & commu.
alij docto. glo. ord. in Authen. post fratres. la. i.
C. de legi. hære. in glo. 2. & ibi etiam alij docto.
Azo in summa. C. de legi. hære. 2. col. nu. 12. Fa-
berin. §. i. vers. repetitis. In tit. de seruii cogna-
tione. 3. col. nu. 3. & ad hoc illum tex. dicit sing.
Ange. in. §. si plures. In tit. de legi. agna. succe. 1.
col. Platea in. §. hoc etiam. eod. tit. Dinus in tra-
cta. de succe. ab intesta. 4. col. num. 17. Anto. de
Rose. in tract. de succe. ab intesta. 31. col. nu. 165.
Matthæ. in tracta. de succe. ab intesta. 10. fo. ver.
hoc procedit. nu. 18. & idem disponit lex. 6. tit.
13. 6. par. ex quibus notabiliter infero, quod si

quis vendat rem suorum maiorum, quod fra-
ter coniunctus ex parte matris tantum, non po-
test retrahere rem descendente ex linea pater-
na, nec econtra. Item etiam infero quod si con-
currat in retrahendo frater vtrinque coniunctus,
& frater ex parte matris tantum, præfertur fra-
ter vtrinque coniunctus, sicut præfertur in succe-
sione vniuersali ordinaria: ita reperio quod tenet
solus Petrus de Bel. per. in Auth. itaq. C. comu.
de succe. 2. col. in fine. quod est singulare.
Item adde prosequendo materiam quod idem
esset in filijs fratrum: nam filius fratris consan-
guinei succedet patruo suo defuncto in bonis
habitis a patre, filius verò fratris vterini succe-
det in bonis habitis a matre, & sic in eis fit illa
distinctio bonorum quæ fieret in eorum par-
tibus succedentibus inter se: & hoc tali funda-
mento & ratione, quia filij fratrum succedunt
representando personam parentum: vnde in
eorum locum & patrem debent admitti: vt in
Authen. cessante. C. de legi. hære. & dicitur in-
ferius. Item adde quod vltra fratres & eorum
filios non habet locum ista distinctio & sepa-
ratio bonorum, vnde si in successione alicuius
defuncti concurreret frater eius patruelis con-
iunctus ex parte patris. & alter ex parte matris
coniunctus, qui sunt inter se in quarto gradu:
vel concurrerent alie personæ existeres in alio
quocunque gradu pariter succederet nulla
facta distinctione bonorum: quia in iure non
cauetur quod fiat talis distinctio nisi speciali-
ter in fratribus & eorum filijs: & in terminis
ita tenet Petrus de Bella per. in dicta Authen.
itaque. C. commu. de success. 2. col. in med. ver-
sica. sed queritur, facit bene doctrina Barto. in
l. Lucius. §. quæsitum. ff. de lega. 3. vbi dicit quod
appellatione fratrum veniunt tantum existen-
tes in secundo gradu, non verò vteriores: quia
proprie non appellantur fratres nisi cū aliqua
adiæctione.
9. Iuxta prædicta tamen subtiliter & necessariò
quero, si testator in testamento instituit fra-
tres suos simpliciter & genericè, vel legauit fra-
tribus suis, cum plures fratres habebat, quos-
dam vtrinque coniunctos, & alios ex vno late-
re tantum, an omnes admittantur, vel aliqui eo-
rum tantum: & certè ex superioribus videtur,
quod tantum per testatorem videantur voca-
ti fratres vtrinque coniuncti: quia in dubio te-
stator videtur se conformare cū legis dispositio-
ne, & ad eam se referre, argumentum text. in. l.
peto. §. fratre. ff. de lega. 2. & in. l. cum ita. §. in i-
de commisso. eodem titu. & in. l. fina. C. de ver-
bo. significa. & tradit Barto. in. l. vt iurifuran-
di. §.

*
quis
deuor
fratru
§. 2. i
3. 2. e
xim
hære
no

di. §. si liberi. ff. de ope. libe. & in. l. hæredes mei
§. cum ista. ff. ad Trebel. sed ab intestato sic ad-
mittantur per legem, vt iuribus supra allega-
tis: ergo sic videantur vocati per testatorem: &
in expresso istam sententiam & conclu. tenet Pau-
lus de Cast. in. l. fin. C. de verbo. signi. fina. col.
nu. 6. & ibi Iaso. fin. col. nu. 26. & Corne. 2. col.
in fine. & facit glof. singu. & vnica. in. l. Gallus.
§. quidã re. et. ff. de libe. & posthu. in glof. fina.
vbi dicit qd si testator instituit filium & nepo-
rem simpliciter, non videtur eos simul vocare
sed ordine successiuo: vt prius admittatur fi-
lius, & post eius mortem admittatur nepos:
de quo per doctores ibi. Nec huic sententiæ &
conclusioni obstat solennis & notanda decisio
Barto. in. l. re. coniuncti. ff. de lega. 3. penul. col.
nu. 62. vbi dicit qd si pater decesserit cum testa-
mẽto vel ab intestato, relictis pluribus filijs ex
duabus vxoribus, & vnus eorum repudiat, qd
eius portio non accrescit fratri vtrinque con-
iuncto, sed omnibus æqualiter accrescit: & i-
dem tenet ibi Iaso. nu. 194. Ripa. penul. fol. nu.
212. Bal. vbi etiam ponit alia exempla, in. l. vna.
C. quando non peten. par. peten. accres. 8. col.
nu. 21. & idem est quando pater eos instituit &
reciprocè substituit, quia vno repudiante non
preferatur vtrinque coniunctus: sed omnes pa-
riter admittuntur: ita concludit Barto. in. l. Lu-
cius. ff. de vulga. & pupilla. penul. col. & q. & i-
bi Imo. fina. col. & q. Are. penul. col. Alex. fin.
col. nume. 20. Iaso. penul. col. nu. 31. Ripa. fina.
col. num. 47. Bald. in. l. iam hoc iure. vers. fin.
finali. q. eod. tit. Bald. in. l. in testamento. 3. col.
5. q. C. de testamento militis. & ibi Ange. & Sa-
lic. finali. col. & commu. doct. & idem est quan-
do veniret ad successione ex pupillari con-
tenta in reciproca: quia omnes pariter admit-
terentur, nec præfertur frater vtrinque coniun-
ctus, quia licet succedatur pupillo, tamen suc-
ceditur ex voluntate & dispositione patris, cum
omnes sint æquales: ita Aret. singul. in. l. Lu-
cius. finali. columna. de vulga. & pupil. de quo
articulo latius dixi in materia substitutionum.
Quia subtiliter respondeo qd illud procedit in
iure accrescendi, in quo non tractatur de bo-
nis fratris defuncti vel repudiantis, cum ei non
fuerint bona quæsitã: sed tractatur de bonis tan-
tum ipsius patris defuncti, in quibus omnes fi-
lij ex vtroque matrimonio pariter debent ad-
mitti: quia respectu patris & bonorum eius æ-
quale ius habet: in nostro verò casu quado fra-
ter defunctus simpliciter & absolute in testamẽ-
to suo instituit vel vocauit fratres suos, tantum
videtur vocati fratres vtrinque: coniuncti, & ipsi

10

merito preferuntur, quia maiori vinculo & con-
iunctione sibi contingunt: & ita procedat super-
ior mea conclusio, & ista ratio aperte colligitur
ex doctrina Bar. & doct. vbi supra. Nec obstat
etiã tex. in Authen. ex testamen. C. de secun. d.
nupt. vbi non regulatur successio ex testamẽto
eodem modo quo successio ab intestato cum ea
quæ cum ius quæsiuit per successione ab in-
testato ex filijs primi matrimonij, teneatur re-
seruare superstitibus ex eo: secus verò si capiat
ex testamẽto alicuius: quia non tenetur aliquid
reseruare, quæ respõdeo qd omnino est ibi diuer-
satio cum capiat ex testamento, tãquam ex-
traneus quidam, ab intestato verò capiat sicut
parēs: in nostro verò casu quoniam quis instituit sim-
pliciter fratrem, merito debet intelligi qd vtrin-
que coniuncto propter maiorem coniunctio-
nem & dilectionem, vt dictum est: vnde sicut
ille deberet præferri ab intestato, ita etiam ex
testamento: quia ex voluntate & mente defun-
cti de illo tantum videtur sensisse.
Nunc autem necessarium est videre, si in ma-
teria nostra & successione collateralis habeat lo-
cum representatio: & resolutiue dico qd sic in
tertio gradu, hoc est, in filijs fratru defunctoru
succedentium alteri fratri cum patruo suo, vnde
si quis decedat ab intestato, relicto fratre vi-
uo, & ex alio fratre mortuo relicto filijs vno
vel pluribus, illi filij succedunt vnã cū fratre vi-
uo patruoq; suo fratri ab intestato defuncto,
& licet sint in tertio gradu non excluduntur à
fratre viuo existenti in secundo, sed pariter cum
eo succedunt representando personam patris
eorum mortui, & in locum eorum: & hinc est
quod succedunt in stirpes & non in capita: & vnus
vel plures non debent habere nisi partem
quam pater eorum esset habiturus: tex. est ca-
pitalis & expressus in Authen. cessante. C. de le-
gi. hære. in princ. cuius verba sunt, cessante suc-
cessione linea descendens, & eius quæ sola sit
ascendens: vocantur primo fratres fratrique
præmortui filij in stirpes: & ibi glo. tex. in Au-
then. post fratres. la. i. & 2. eod. tit. text. in Au-
then. de hære. ab intesta. ve. §. si igitur defunctus. cl. 2.
vers. si autem defuncto fratre. & colla. 9. text.
in. l. 5. in princ. titu. 13. 6. par. & in. l. 24. in. ll. lly
li. quæ dicit hoc esse de iure comu. sed eo casu
quo sit consuetudo in contrariu, illa seruatur:
similiter etiam si quis decedat relicto fratre ex
vno latere coniuncto, & relicto filijs ex alio fra-
tre ex vno etiam latere coniuncto, tales filij suc-
cedunt representando personam patris defun-
cti, habitata tamen distinctione bonoru quæ su-
ret in persona eorundem fratrum si viuerent:
Ant. Go. in. ll. Tau. E 4 tex.

tex. in Auth. post fratres. la. 1. C. de legi. hære. & ibi glo. or. 2. Vnum tamē est, quod si quis de cedat relicto fratre ex vno latere viuo, & ex alio fratre vtrinq; coniuncto relicto filijs, illi filij præferuntur in successione fratri ex vno latere viuo, & sic patruo suo: quia cum succedat representando personā sui patris debent præferri, sicut pater eorum esset præferendus: vt supra proximè dixi & probaui. *Authentic. post fratres.*

Dubium tñ maximum & subtile est, si quis de cedat ab intestato relicto filijs ex duobus vel pluribus, fratribus iam defunctis: an succedant tunc in stirpes, representando personas parentum, vel succedat in capita: & videtur quòd in capita. Primò quia regula iuris est, quòd inter collaterales ille præferatur in successione qui reperitur in proximiori gradu, similiter etiam si reperiantur in pari gradu æqualiter succedunt, & sic in capita & non in stirpes: & ista regula indistinctè & generaliter procedebat ante ius Authenticorum, tam in fratribus & eorum filijs, quàm in alijs collateralibus, vnde frater ex cludebat filios alterius fratris mortui, similiter etiam si filij fratrum defunctorum concurrerant, inter se omnes æqualiter succedebant in capita & non in stirpes: tex. est in l. 2. §. hæreditas. ff. de suis & legi. hære. cuius verba sunt, hæreditas proximè agnato, id est, ei quem nemo antecedit, defertur: & si plures sint eiusdè gradus omnibus cõpetit: scilicet vt si duos fratres habui vel duos patruos, vnus ex his vnum filium, alios duos reliquit, hæreditas mea in tres partes diuidet: tex. in l. lege. 12. tabu. vers. illo procul dubio. C. de legi. hære. text. in §. si plures. Insti. de legi. agna. lucces. cuius verba sunt, si plures sint gradus agnatorum, apertè lex. 12. tabu. proximum vocat, itaq; si verbi gratia sint defuncti frater & alterius fratris filius aut patruus, frater potior habetur: tex. in l. 1. §. fin. ff. si pars hære. peta.

Et ista regula solùm inuenitur mutata de iure nouo Authenticorum, quando filij fratris defuncti succedunt vnà cum alio fratre viuo patruoq; suo: quia tunc fuit necessaria representatio, ne aliàs repellerent à patruo, qui est in proximiori gradu: vnde necessariò inferitur, quòd debent succedere in stirpes, & sic in partē quā pater eorum erat habiturus: sed quando prædicti filij concurrunt solùm inter se, non est necessaria talis representatio: cum omnes sint in æquali gradu: ergo debent succedere in capita, sicut de iure antiquo. Secundò pro ista parte facit tex. in Authen. de hære. ab intesta. veni. §. huiusmodi. colla. 9. vbi dicit quòd hoc priuile-

gium representationis in linea collateralis solùm cõcedit filijs fratrum: ergo aptè dat intelligere quòd pcedat quādo concurrunt cū patruo: quia tunc est merè priuilegium, & nullo casu potest esse damnnum, non autem quando succederent inter se, quia non potest considerari merè priuilegiū, si eo casu quo sint plures filij ex vno fratre debet succedere in stirpes: imò sibi esset damnnum non succedere in capita: & ista est subtilis consideratio: & in expresso istam sententiam & conclusionem, licet nō per ista fundamenta tenet originaliter Azo, in summa. C. de legi. hære. 2. col. nu. 1. notabiliter Iacob. Bu. per primū fundamentū in Authen. post fratres. la. 2. C. de legi. hære. Alberi. in Authen. cessante. eo. titu. 1. col. in fi. tenet etiam Oldra. quem ipse refert Bal. ibi. 1. col. & q. qui notabiliter loquitur. Saly. c. ibi. & 2. col. nu. 3. 1. q. principali. idem Saly. in Authen. post fratres. la. 2. eod. titu. Rosfre. in libe. su. in rub. de bono. posses. vnde cognati. 4. col. nu. 7. in fin. istam etiam cõcl. tenet glof. in §. hoc etiā. Insti. de legi. agna. succes. in verbo, superstes in fine. Ange. de Aretio. in §. cum filius. Insti. de hære. d. quæ ab intesta. de. 2. & 3. col. licet in fine relinquat cogitandum Hostiè. in summa, de successione ab intestato. §. fin. penul. col. vers. quid si fratrum filij. Rolan. in tracta. de succes. ab intesta. 6. col. nu. 15. vers. si autē cõtingat. Anto. de Rosellis in tracta. de succes. ab intesta. 21. col. nu. 11. & ita disponit lex. 13. titu. 6. lib. 3. fo. 11. & ibi glo. 2. ita etiam similiter disponit. l. 5. titu. 13. 6. part. prope finem.

22 Sed his non obstantibus in hoc tam subtili & difficili articulo, ego teneo contrariam sententiam, quam etiam legendo secutus sum: imò quòd filij fratrum defunctorum, etiam si concurrant soli inter se succedunt patruo suo ab intestato in stirpes & nō in capita. Primò quia ius nouum Authenticorum simpliciter, & indistinctè dicit, quòd filij fratrum succedunt patruo ab intestato defuncto in stirpes, representando personā parentem suorum, neq; distinguit an succedant cum patruis vel soli inter se: tex. est in Authen. cessante. in princ. C. de legi. hære. cuius verba sunt, cessante successione lineæ descendens, & eius quæ sola sit ascendens, vocant primò fratres fratrisque præmortui filij in stirpes. Secundò pro ista parte facit tex. capitalis et expressus in Authen. de hære. ab intesta. ve. §. si verò neq; colla. 9. vbi dicit quòd si defunctus nō relinquat fratres, neque filios fratrum: omnes alij agnati vel cognati vocantur ad eius hæreditatem secundū sui gradus prærogatiuam: & in capita & nō in stirpes: ergo apertè

sententia
Azo

Accur
550

vult quòd filij fratrum modò succedat cum patruis modò soli inter se succedat in stirpes, representando personas parentum. tex. in Auth. post fratres. la. 2. in princ. C. de legi. hære. Tertio. facit tex. in dict. Auth. de hære. ab intesta. ve. §. huiusmodi. iuncto vers. sed & ipsi. vbi dicit quòd hoc priuilegiū representationis solum datur filijs fratrum, dicit statim tex. in vers. sed & ipsi, quòd etiam habent hoc beneficium quādo succedunt cum patruis, pòderando dictionē illam, sed, & quæ de notat diuersitatē in facto & identitatē in iure. Quarto pro ista parte facit tex. in §. cum filius. ver. fi. Insti. de hære. quæ ab intesta. dese. vbi quòd nepotes ex duobus vel pluribus filijs mortuis succedunt auo, inter se succedunt in stirpes, representando personas parentum, & nō in capita, licet omnes sint in æquali gradu, & ista sententiam & conclusionē, licet non sic cõfirmatam, tenet glo. or. Acurlij, in dic. Auth. cessante. C. de legi. hære. & fuit vna ex opinionibus suis cū aliàs raro aliquid dixerit, nisi secundum opinionē antiquorum. vt refert Bar. Pau. & alij docto resibi & istam sententiam & conclu. tenet ibi Bar. Cinus, Faber in breuiario. Ang. de Peru. Paul. & Cast. & Corneus, & Rapha. Cuma. & Benedictus de Plubino, quos refert Corneus, tenet etiā magistratraliter & notabiliter Bar. in l. 2. §. hæreditas. ff. de suis & legi. hære. & dicit ita tenere Dinum & Iaco. de Are. idem Bar. in Auth. de hære. ab intesta. ve. §. reliquum. colla. 9. tenet etiam glo. or. in l. 1. §. si. ff. si pars hære. peta. glo. etiam or. in authen. de hære. ab intesta. ve. §. si igitur defunctus. & l. 2. ver. si autem. in verbo, fratres. colla. 9. & ibi Iacob. de Bello. in §. reliquum. 2. col. 1. q. idem Iacob. de Bello. in §. si verò neq; 1. q. Spec. in titu. de succes. ab intesta. §. 1. vers. nūc de collateralibus. nu. 13. quivideretur residere in ista opinione. & ibi eius additionator Bal. in ca. 1. 2. col. nu. 4. de succes. feudi. in v. fe. Item Bal. in c. 1. §. is verò. 2. col. de succes. fratrum, in v. sibus feudo. idē Bald. in c. 1. de natura successione feudi. Mathesillanus in tracta. de succes. ab intesta. 10. fol. vers. 2. dubitatur. vbi dicit hanc esse cõmunem opi. & ibi Lud. Bologninus eius additionator. Dinus in tracta. de succes. ab intesta. 4. col. nu. 19. licet eius verba sint corrupta. Cin. in trac. de succes. ab intesta. pen. col. licet quo ad me nō est tracta. Cini. Nico. de Vbal. in tracta. de succes. ab intesta. 45. col. nu. 2. vers. sed circa hoc quæ ro. vbi dicit hanc esse magis cõmunem opi. Bal. in c. 1. §. & quia videmus. 2. co. de his qui feu. da. po. Faber. in §. ceterū. Insti. de legi. agn. succes. 1. co. nu. 3. vbi dicit hanc esse magis cõmunem opi. & ibi Christop. pe. col. & ista dicit magis cõmunem opi.

Ang. & Cor. in di. auth. cessante. C. de legi. hære. Aduertendū tñ pro resolutione & determinatione huius questionis & totius materie successiois ab intesta. lineæ collateralis, an ista nra lex. 8. Tauri probet aliquā ex prædict. opi. vel quòd disponat et quòd sit verus intellectus eius, nā certè dubius vñ eius sensus & diuersimodè in nro regno p doctissimos viros intelligit. Primus igitur intellectus ad ista. l. assignat p glossatores, quòd velit disponere quòd quòd quis decedit relicto fratre viuo, & ex alio fratre mortuo relicto filijs, illi filij succedunt vnà cum fratre viuo & sic patruo suo in stirpes & nō in capita: vñ secundū hoc verus sensus est, quòd disponit idē quòd ius cõmune authenticorum, & sic confirmat dispo. tex. in auth. cessante. C. de legi. hære. tex. in auth. post fratres. 1. & 2. eo. tit. tex. in auth. de hære. ab intesta. ve. §. si igitur defunctus. el. 2. collat. 9. text. in l. 5. in princ. tit. 13. Par. 6. sed certè ego teneo pro cõstanti, quòd ista lex nūquā hoc voluit disponere: nā iste casus non erat dubius, sed apertè decisis p iura prædicta. & 11. Tauri non fuerunt cõditæ nisi pro decidendis magnis dubijs in quibus erant diuersæ opin. doct. vt ex prædictis patet. Secundus intellectus potest esse quòd aliqui nostræ vniuersitatis docto. ad istam. l. assignauerūt, quòd vellet dicere quòd in linea collateralis ultra filios fratrum detur representatio, succedendo patruis magnis: vnde si quis decedat ab intestato relicto fratre, & ex alio fratre mortuo, & filio eius mortuo relicto filie, & sic consobrino in quarto gradu, ille succedet cum fratre viuo & sic patruo magno eius, representando personam patris: sed certè iste intellectus est falsus: quia secundum hoc, ista lex corrigeret ius cõmune, quia cõtrariū expressè disponit, imò quòd ultra filios fratrum in tertio gradu nō detur representatio.

14 Vnde teneo pro constanti quòd verus & realis intellectus est, quòd ista lex Tauri voluit approbare opi. Accurlij superius tactā tanq̄ veram et cõmunem, & voluit corrigere opi. Azo. & legē Par. et fori eam approbantes, et aliud non potest mihi persuaderi, quia in hac dubia et difficili q. erat decisio regia necessaria: sed ex aliquo errore vel inaduertentia exempli aliud sonat verba legis, et esset plusquam necessarium in hoc regno quòd ista lex per Cæsaream maiestatem declaretur, sed extante sic ista. l. et verbis eius non est dubium nisi quòd lex ista apertè vult quòd glossatores volūt, quòd filij fratrum succedant vnà cum patruis in stirpes et non in capita, et sic nihil diseruit nec est alicuius momenti: vnde cum nostra lex apertè nō decidat questionem nostrā in qua sumus, qualiter filij fratrum

Ant. Go. in. ll. Tau. E 5 trum

vide sequi
cap. 3

trū inter se succedunt, dico quòd licet opi. Ac-
curisij sit pura veritas & æquitas & illa esset cõ-
munis, tamen in nostro regno iudicandum est
secundum opin. Azo. cum eius opi. reperiatur
approbata per. l. Parti. & fori: & ista est verissi-
ma resolutio in hoc articulo & materia.

Nec obstāt fundamēta contraria quæ oīa ten-
dūt ad hoc q̄ representatio ita demū habet lo-
cū inter filios fratrū, q̄ resultat & prouenit eis
aliquod priuilegium seu beneficiū. s. vt non ex-
cludātur à patruis, quia nouiter & subtiliter re-
spōdeo q̄ etiā q̄ inter se succedūt resultat com-
modum & priuilegium. s. quia q̄ filij ex vno
fratre sunt pauciores q̄ alij filij ex altero fratre,
resultat & prouenit eis maximū commodum
quòd succedant representatiuē, quia succedēt
representatiuē & aliter non: & iura volūt q̄ ha-
beant partem quam pater eorum erat habiturus,
& sic non potest considerari casus in quo
non detur vtilitas representatiōis.

L4

Item etiam iuxta prædicta vtiliter & necessa-
rio quæro, si quis decedat ab intestato relicto
patruo vel auunculo, & relicto filio fratris iam
defuncti, quis eorū præferatur in successione,
vel an omnes pariter admittantur? & videtur q̄
omnes pariter concurrant & admittantur ad
successionem in capita, quia vterque eorū est
in tertio gradu. Item etiam quia filij fratrū non
succedunt representatiuē nisi quando concur-
runt cum alio fratre viuo, & sic patruo vel auū-
culo eorum, qui sunt in secundo gradu ipsi de-
functo, vnde tunc inducitur per legē, vt subin-
trent locum parentum defunctorum, ne à pro-
ximioribus excluderentur: & hoc tantum casu
videtur in dicta representatio: ergo in nostro
casu & q̄ cum nō concurrant cum fratribus de-
functi, sed cum patruis vel auūculis eius existi-
tibus in tertio gradu, nō est necessaria neq; ius-
ta representatio: & sic omnes pariter debent
admitti: & in expresso pro hac sententia et con-
clusionē videtur casus formalis in l. meminim?
§. cum aut tertio gradu. C. de legi. hære. Sed his
nō obstantibus ego teneo cōtrariam sententiā: imò
q̄ solus filius fratris iam defuncti admittatur &
præferatur patruo vel auunculo magno existi-
tenti etiam in tertio gradu: quia linea descendens
etiā respectu collateralium semper reputatur pro-
ximior, et præferenda per deriuationē natura-
lem, q̄ linea superior collateralium. Secūdo et for-
maliter, quia indistincte filius fratris represen-
tat patrem eius defunctū, et sumit eius vicem
et locū, modò cōcurrat cū alio fratre defuncto
viuo, modò cum alijs filijs alterius fratris mor-
tui, ergo hoc casu etiā representet quando con-

currit cū eius patruo magno vel auunculo exi-
stente in tertio gradu, si representat et subin-
trat locū ei: ergo præferat ipsi patruo magno vel
auūculo sicut pater eius et frater defuncti debe-
ret præferri. Tertio et in expresso probat tex. re-
ctē pōderatus in auth. de hære. ab intest. ve. §.
illud palā. colla. 9. & per prædicta iura licet nō sic
inducta, ista sent. et cō. tenet Bal. in auth. post
fratres. la. 1. C. de legi. hæ. et ibi Salic. nu. 2. Cor. in
auth. itaque. C. cõmu. de succe. vers. 4. adde, et
ibi allegat ita tenere Francisc. de Rampo. Faber
in. §. 1. Insti. de serui. cõgn. 3. col. num. 4. Rosel-
lus in tracta. de succe. ab intesta. veni. colū. 22.
nu. 17. quod procedit et extēditur, etiam si sit
filius fratris ex vno latere tantum: ita Salic. vbi
suprà. Nico. de Vbal. in tracta. de suc. ab inte-
sta. col. 50. nu. 6. vers. 4. quæro.

Cap. 3

Item etiam iuxta prædicta quæro si in testamē-
to instituat quis fratrem suum et filios alterius
fratris mortui, an videantur instituti in stirpes
vel in capita: et breuiter dico, quòd in dubio vi-
dentur instituti in stirpes, non verò in capita:
& sic eodē modo quo succedēt ab intestato:
ita determinat glossator Cifuentes in hac. l. nra.
8. Tauri. dicēs hoc esse bene notandū in practi-
ca. et allegat Imolam in l. interdum. ff. de hære.
insti. sed salua eius pace, iste casus est sine du-
bio, nec procedit ex ratione sua, nec ex disposi-
tione huius materiæ, sed ex alijs iuris principijs.
Nec Imola quem ipse allegat verbū de hoc dic-
cit. vnde in hoc articulo ista est veritas, q̄ gene-
raliter si testator collectiuo modo instituat fra-
trem vel quemlibet alium extraneū hæredem,
et similiter instituat filios alterius fratris defun-
cti, vel viui, vel cuiuslibet extranei: semper cen-
sentur instituti in stirpes et nō in capita, vñ ille
frater vel extraneus habebit dimidiam partem
hæreditatis, et filij alterius fratris vel extranei
aliam dimidiam: quia omnes illi coniuncti no-
mine collectiuo habētur pro vno: nisi de men-
te testatoris aliud constet expressē vel tacite.
quia dixit quòd equē, vel pariter, vel equaliter
succedant: quia tunc in capita succederēt: tex.
est nota. et expressus in l. interdum. ff. de hære.
insti. & ibi notat Bar. Albe. Ang. Pau. Imol. et
commu. docto. & prædicta haberent etiam lo-
cum & procederent etiam in qualibet substitu-
tione secundum docto. vbi suprà, et idē est in
legato, nam si testator leget Titio, et filijs eius,
vel alterius dimidiam partē, habebit Titius di-
midiam filij collectiuo modo vocati. tex. est in l.
si quis Titio. in prin. ff. de vsu fru. accre. cuius ver-
ba sunt, si quis Titio & hæredib? suis vsu fru-
ctum legauerit, dimidiam Titius & dimidiam
hæredes

hæredes eius habebunt: & ad hoc notat Odof.
Bar. Albe. Bal. & commu. doct. antiqui.
Quod tñ singu. intellige, quādo illi plures qui
fuerunt vocati nomine collectiuo, iam erant na-
ti: secus tamen est si essent posthumi & nondū
nati: vt si testator instituat fratrem vel extraneū,
& posthumū vel posthumos nascituros ex so-
rore vel ex alia muliere, q̄ si plures nascātur vo-
cātur in capita, q̄ non pōt imputari testatori q̄
non nominauit quemlibet per se cū nondū
essent nati, & ius præsumit quòd si essent nati
eos nominaret: sed q̄ sunt nati & nō nomina-
uit de per se, sed vocauit eos collectiuo mō, ius
præsumit q̄ testator voluit quòd oēs habeātur
pro vno. tex. est bene nota in l. vtrū. ver. si au-
tem. ff. de rebus dubijs. quem ibi ad hoc notat
& cōmendat Dinus & antiqui. notat & decla-
rat Bar. in l. quidam relegatus. §. si. eiusdem tit
Albe. & Soci. quicquid ibi dicit Paul. idem tenet
Paul. de Cast. in dict. l. interdum. in fi. ff. de
hære. insti. vbi valde cōmendat hoc. Intellige
tamen prædicta quando principaliter testator
vocasset posthumos alterius, secus tamē si non
principaliter sed subrogatiue loco alterius, vt
puta, si testator grauauit filium vel extraneum
hæredem restituere hæreditatē Titio & Seio,
vel filijs eorum ipsis mortuis, vel eorū posthu-
mis: quia tūc defuncto aliquo fidei cõmissario,
filij eius nati vel posthumi tātū cōsequētur par-
tem quā eius pater erat habiturus: ita ibi sing.
Ba. & Pau. in dicta. l. vtrū. de rebus dub.

16 Aduertendū tamē q̄ esset dubium singu. circa
propositam quæstionē, si testator instituat fra-
trem hæredem, & filios alterius fratris mortui
non collectiuo modo, sed sigillatim nominan-
do eos nomine proprio, an tūc succedāt in stir-
pes vel in capita: & teneo pro cūstanti q̄ in capi-
ta, quia iuris principiū est in omni materia, quod
quando plures vocātur & nominant in aliqua
dispositione per copulatiuā, semper admittunt
vniuersim, & sic in capita. tex. in l. si pluribus. ff.
de lega. 2. tex. in l. Paulus. la. 2. ff. de re. iu. tex. in
l. 1. C. si plures vna sen. tex. in l. 3. §. si quis ita si
pulef. de eo q̄ cer. lo. tex. in l. fundus. §. si duo.
ff. de pigno. tex. in l. si debitor. eo. titu. Et in ex-
presso existo fundamēto istam sententiam &
con. tenet Soci. in l. vtrū. ff. de rebus dub. fin.
colū. & q̄ licet aliud quod ipse ibi dicit non vi-
deatur mihi verum.

17 Esset tñ dubiū in nostra materia, si testator in-
stituisset simp? fratres suos hæredes, vel eis ali-
quid legasset: si per hoc videatur instituere etiā
filios alterius fratris præmortui vel eis legare: &

videturq̄ sic q̄ representatiuē habētur pro fra-
tribus, & succedūt loco eorū per supradicta iu-
ra. & in expresso existo fundamēto ita tenet gl.
pe. & ibi loā. de Imo. in si. istam etiā con. tenet
Corneus in l. fi. C. de verb. sig. in fi. & dicit hoc
esse seruādū in practica: sed ego teneo cōtrariū,
imò q̄ solū admittantur & præferantur fratres
existētes in secundo gradu, nō verò filij fratrū
præmortuorū, quia in dispositiōe testatoris ma-
gis debet cōsiderari propinqua affectiō & pro-
ximitas gradus q̄ remota: & in expresso ex isto
fundamēto ita tenet Bal. in d. l. cum ita legat. §.
fi. ff. de leg. 2. & Rapha. Cum. ibi Ang. de Are.
in. §. cum filius. Insti. de hære. quæ ab intest. de
fe. 1. col. Bal. in c. 1. fin. co. de feudo. Marchia. et
ibi Iacob. Alua. in. §. si capitanei. 2. col. nu. 2. Ia-
so. notabiliter in l. 2. C. de succe. et hic. 2. colum.
Alex. con. 204. 2. volu. idem Alexā. in cō. 4. 4.
volum. Bologni. in addition. Matthæ. in tract.
de success. ab intesta. 9. fol. nu. 3. facit etiam do-
ctrina Bar. in l. Lucius. §. quæsitum. ff. de lega.
3. vbi dicit quòd propriē appellatione fratrum
veniunt tantum fratres existētes in secundo
gradu, non verò vteriores: idem etiā tenet An-
ge. in l. 1. in fin. ff. de in offi. testa. vbi dicit quòd
obtinuit de facto: facit etiam doctrina Iacob.
Butr. in l. 1. C. de success. & hic. & ibi moderni.
Bal. & docto. in l. iubemus. §. fi. C. ad Trebel.

18 Item adde pro complemento huius materiæ &
lineæ collateralis, q̄ in eam non habet locum re-
presentatio vltra filios fratrū, vnde post eos in
nulla alia persona nec gradu habet locū repræ-
sentatio, sed qui pximior est in gradu, ille præ-
fertur in successione, & si plures sint in eodem
gradu illi omnes succedunt in capita & non in
stirpes. tex. capi. & expressus in Authen. de hæ-
re. ab intest. ve. §. si verò neq; colla. 9. cuius ver-
ba sunt, si verò neq; fratres neque filios fratrū,
sicut diximus, defunctus reliquerit, omnes de
inceps à latere cognatos ad hæreditatem voca-
mus, secundum vniuersumq; gradus prærogati-
uam: vt viciniore gradus ipsi reliquis præponā-
tur: si autem plurimi eiusdem gradus inuenian-
tur, secundum numerum personarum inter eos
hæreditas diuidatur, quòd in capita nostra le-
ges appellant. & ibi notat Bart. in primo nota-
bili. tex. in Authen. post fratres. la. 2. C. de legi.
hære. & ibi notat Barto. Cin. Albe. Bald. Ange.
Salic. Paul. & Philip. Corne. notat etiam Azo,
in summa illius tituli. 2. col. nu. 1. Cin?, qui not.
declarat in Authent. cessante. eod. titu. 1. col. in
fin. vers. & caue tibi: tenet etiam Azo in sum-
ma, C. commu. de succe. in fi. Cinus in Authen.
itaque

o 90

itaq; fin. col. eiusdem tituli. in finalibus verbis Pe. de Bella per. ibi. 2. col. versicu. post medium versu. vnde pone decedit frater: & per ista iura tenet etiam Bar. in. l. 2. §. hæreditas. in finalibus verbis. ff. de suis & legi. hære. Faber. in. §. cum filij. Insti. de hære. quæ ab intest. de. nu. 1. idem in §. cæterum. 1. col. nu. 3. de legi. ag. succe. idem in §. Insti. de serui. cogna. 3. col. nu. 4. Iaso. no. in. l. 2. C. de succe. edic. 2. col. versic. sed aduerte: & iam iste casus contigit defacto, nam decedit quis ab intestato relicto fratre viuo, & ex sobrino mortuo relicto filio: in quo consuluit qd solus frater viuus deberet succedere, & omnino excluditur alter filius sobrini.

19 Ex quo videbatur subtiliter & valde singulariter inferendum, quod licet in successione indiuisibili, puta, regno, ducatu, comitatu, Marchionatu, maioratu, vel melioratione vinculara, semper filius vel descendens ex filio maiori præmortuo præferatur filio secundo vltimi possessoris, vt latè & benè supra conclusum est: tamen illud intelligatur quando isti successores sunt descendentes ex linea descendenti eius qui constituit maioratum: secus verò esset si essent descendentes ex linea collateralali respectu constituentis maioratum, quia tunc cum vltra tertium gradum, & sic vltra filios fratrum non detur representatio, sed proximior in gradu admittatur, esset præferendus secundus filius viuus, sed adhuc in hoc casu contrarium posset dici & teneri etiã de iure cõmuni, quia in hoc casu etiam militat fundamenta mea superiora posita in dicta. q. Sed hodie in nostro regno indubitanter tenendum est, quod tam in linea descendenti quã in transuersali præferatur filius vel descendens ex filio maiori præmortuo: & in expresso ita disponit lex. 40. infra his. II. Tauri. in. 2. part. & iste est verissimus & subtilis sensus & intellectus, qui hodie per me dilucidatus est. Et hoc casu potest esse clarum exemplum, si forte maioratus, vel vinculum inceptum inter descendentes fundatoris: sed in defectum eorum iam peruenit ad collaterales, nam si cõcurrat filius secundus vltimi possessoris & filius, nepos, vel descendens primogeniti filij mortui, præfertur filius vel nepos huius filij primogeniti. Similiter & secundo potest contingere & verificari quando à principio constituens nõ haberet filios nec descendentes, & vocauit collaterales, & deinceps proximiores in gradu. Nam si postea tempore mortis alicuius possessoris concurrat filius secundus eius, & filius nepos vel descendens alterius filij primogeniti, debet præferri iste filius nepos, vel descendens primogeniti.

Aduertendum tñ quod hoc clarè procedit quia isti qui concurrunt sunt descendentes ex vltimo possessore mortuo, quia tunc modò sint descendentes primifundatoris, modò respectu eius sint collaterales, semper filius primogeniti excludit filium secundum: & ita procedat superiora: & in istis terminis loquitur & debet intel ligi prædict. l. 40. infra his. II. Tauri.

20 Item adde in materia nostra successione ab intestato, quod deficiente linea collateralali de qua plenè dictum est, & sic post decimum gradum admittitur vir & vxor, vnde si quis decedat ab intestato absque descendentes, ascendentibus, & collateralibus, succedit sibi vxor, & similiter vxori succedit maritus. text. est in. l. vnica ff. vnde vir & vxor. tex. in. l. 1. C. eod. titul. cuius verba sunt, maritus & vxor ab intestato inuicè sibi in solidum pro antiquo iure succedant, quoties deficit omnis parctum, vel liberorum, seu propinquorum legitima vel naturalis successio, nisi excludo. tex. in. l. 1. post princ. ff. si tabu. testam. nullæ exta. tex. in. l. 6. prope finem. titu. 13. par. 6. & ratio est propter vnionem quæ est inter maritum & vxorem: sunt enim socij diuinæ & humanæ domus. vt in. l. 1. ff. de ritu nuptia. text. in. l. aduersus. C. de crimi. spo. hære. text. in. §. 1. Insti. de patria potesta. facit tex. in. l. fina. versicu. item rescripserunt. ff. ad municipales. præterea sunt duo in carne vna: & propter hanc relinquet homo patrem & matrem. vt in cap. debitum. de bigamis. & in capi. gaudemus. versicu. 1. de diuortijs. in. c. fraternitatis. 35. q. 10. originaliter. Genesiscap. 2. in fine. Matthæi. cap. 19. in princ. Marci. cap. 10. Paulus in epistol. ad Ephesios. cap. 5. in fin. & istam rationem ponit originaliter Odofred. in. l. 1. C. de his qui se dese. libr. 10. col. 3. in fin. versicu. in vxore autem. Iaso. in dicta. l. 1. C. vnde vir & vxor. 1. col. Philippus Decius. ibi qui bene et no. istam rationem declarat. 1. col. in princ. Nicolaus de Vbaldis, nullum authorem allegando. in tracta. de success. ab in testa. col. 1. numero. 2.

21 Quod nõ extende vt procedat, nedum in vxore iam velata et coniugata, sed etiam in sponsa de præsentia, licet secus sit in sponsa de futuro. ita determinat Bal. in dicta. l. 1. C. vnde vir et vxor. 2. col. in princip. nu. 4. et ibi Salic. col. 1. in fin. nu. 8. Alex. fin. col. num. 10. Iaso. 1. col. Corne. pen. col. Decius nota. col. 2. nu. 6. Roma. 4. col. nu. 12. Bologninus in additionibus ad Matthæi. in tracta. de succe. ab in testa. 14. fol. 4. col. nu. 2. pro qua sentent. & conclu. facit text. in. l. nuptias. ff. de regu. iu. cuius verba sunt, nuptias non

non concubitus: sed consensus facit. text. in. l. cum hic status. §. si mulier & maritus. ff. de donatio. inter vir. & vxor. text. in. l. nihil. rerum a mo. tex. in. l. cum fuerit. de con. & de. text. in. l. fin. C. de diuor. 1. ref. tex. in Auten. de nupt. §. nuptias. colla. 4. tex. in. c. pe. de spons. tex. in. c. fin. despon. duo. tex. in. c. cõiuges. 27. q. 2. text. in. l. falsus. §. Iulianus. ff. quod falso tuto. auto. text. in. l. quod seruus. ff. de condi. ob causam. Et adde quod ista successio & con. posset verificari, quando clarè constat non esse aliquem ex linea descendenti, ascendenti, nec collateralali. Secundo posset verificari hodie in nostro regno, quando filius vel filia clerici vel monialis, coniugatus vel coniugata, decederet sine prole legitima: quia ibi inuicem succedent, cum tali casu non possent succedere ascendentes, nec collaterales, vt supra bene conclusum est.

Tertio posset verificari hodie in nostro regno, quando quis esset natus vel nata ex damnabilicoitu, per quem mater incurreret poenã mortis, vt adulterij: quia si sit coniugatus vel coniugata, & decesserit sine legitima prole, inuicem sibi succederent exclusis ascendentes & collateralibus, attenta. l. 9. Tauri, & attetis his quæ ibi dixi.

Vnum tamen est quod talis successio quæ defertur inter maritum & vxorem defertur de iure tantum prætorio & nõ ciuili: vñ debet agnosci bonorum possessio coram iudice secundum dispositionem tex. in. l. fin. C. qui admitti. cum materia, & infra centum dies. vt in. l. 1. §. si intra & §. largius. ff. de succe. edic. in. l. penul. ff. quis ordo in bono. poss. ser. in. l. 2. C. qui admitti. in §. cum igitur. versu. liberis. Insti. de bono. posse. Aduertendum tamen quod hodie in nostro regno succederent de iure ciuili & intra. 30. annos possent adire hæreditatem, & extra iudicium, sicut sit in successione de lata de iure ciuili, quia considero quod expressè per. l. partita. cõceditur ista successio quæ est facta à rege huius regni non recognoscente superiorem: vnde est propria lex ciuili: & ista est noua & vtilis consideratio in materia.

23 Item adde quod ad hoc, vt ista successio inter maritum & vxorem habeat locum: requiritur quod matrimonium duret inter eos cum bonagratia & concordia, vsque ad mortem text. est for. in dicta. l. vnica. ff. vnde vir & vxor. vnde si hodie inter eos fieret diuortium, quo ad thorum, propter adulterium vel seuitiam, nullus succedat alteri: ita Petrus de Bella per. in. l. 1. C. vnde vir & vxor. prope finem. licet litera q-

ius sit corrupta: idem tenet ibi Cinus in fin. Alberi. in fine. Iaso. 1. col. am. versicu. 4. fallit Corneus. 2. col. in fine. Philippus Detius not. 2. col. nume. 10. Nec ego distinguere cuius culpa esset diuortium factum, & istam partem videtur tenere Nicol. Vbal. in tracta. de success. ab intest. pe. fol. 3. col. num. 6. dicens istam partem ab aliquo non tactum, & relinquit cogitandum. & istam partem teneo, licet Detius in dicta. l. 1. aperte vellet contrarium.

24 Item adde quod si pupillus decedat non extantibus agnatis vel cognatis, succedit tutor testamentarius vel datiuus quem habet. ista est glossa. & vnica in. l. quo tutela. ff. de regu. iur. ar. gumento text. ibi. in princ. & ad hoc dicit eam vnica Bal. in. l. si quis filio ex hæredato. §. eius in si. ff. de iniusto. rup. eam etiam tenet & sequitur Bald. in. l. si qua illustis. C. ad Orphi. col. 1. in fin. nu. 6. Platea in. l. 1. C. de bonis vacan. lib. 10. pen. col. Angel. & Paul. in. l. nutritoribus. C. cõmu. de succe. Contrariam tamen sent. & con. tenet Bart. in dicta. l. quo tutela. in d. quod nullo modo tutor possit succedere, cum. l. non caueatur: & sufficienter respondet ad. tex. ibi, & ad omnia in contrarium adducta. & idem tenet Oldra. & Iacob. de Aretin. ibi secundum eum, & contrarium etiam tenet Bartol. bene pöderando. text. ibi in. l. nutritoribus. C. cõmu. de success. & ibi etiam tenet contrarium Bald. Salice. & Corneus, qui dicit hanc esse magis commu. opinio. Roma. in. l. 1. C. vnde vir, & vxor. col. 3. nu. 8. & 9.

Item etiam adde qd si quis decedat ab intestato in infantili ætate vel maiori, non relictis descendentes, ascendentes, nec collateralibus, qd non succedet sibi educatrix: quæ ipsum lactauit, nec nutritor vel alij eius, maritus ipsius educatricis: et eodè modo si sit fatuus non succedet ea nutritor vel educator: qui eum ex postu collegit. text. est not. & expressus qui vtroq; modo potest intelligi in. l. nutritoribus. C. cõmu. de succe. cuius verba sunt, nutritoribus hoc nomine nec ciuili nec honorario iure defertur hæreditas: et ad hoc secundum vtrunque sensum et intellectum notat glo. 1. ordi. Bartol. Bal. Ange. Salice. & not. Paul. d. Cast. qui melius quã alius declarat. illud aperte probat lex. 3. titu. 2. par. 4. et eodem modo vitricus nõ succedit priuigno, vel contra: text. est in. l. vitrico. C. cõ. de success. et ibi notat Bald. Paul. de Cast. Rapha. Corn. et communi. docto. licet loco patris habeatur. vt in. l. si pater no affectu. C. de neg. gest. similiter etiam non succedit quis ab in testa. suo patri spirituali, neque contra: quia inter eos

ad 10. 8/5

- ascendentibus?
- 9 Qualiter filij naturales succedant matri.
- 10 De iure regio quid sit.
- 11 Si pater in testamēto nil reliquit filio naturali, sed illū praterit, an possit agere aliquo remedio contra testamentum patris?
- 12 An filius, si in testamento matris non est institutus, possit rumpere testamentum?
- 13 Diēta in filijs naturalibus, an habeant locum in filijs natis ex damnabili coitu?
- 14 De iure regio quis dicat filius natus ex damnabili coitu.
- 15 Si filius sit natus ex sacerdote vel religiosa, an succedat patri vel matri?
- 16 An per legem possit disponi quod filius natus ex damnabili coitu succedat patri & matri.
- 17 An filius natus ex damnabili coitu possit institui ab auo?
- 18 An sit aliquis modus tutus tam de iure quam de foro conscientie, per quem possit pater relinquere filio spurio aliquid ultra alimenta?
- 19 An filius incapax institutus sub conditione, si legitimetur poterit interim pendente conditione petere se mitti in possessionem bonorum?
- 20 An pater possit in capacē substituere pupillari ter alij filio impuberi legitimo?
- 21 Si pater instituit filium in capacem qui nihil potest habere, cui applicatur talis hæreditas.
- 22 Si hæres institutus accommodauit tacitam fidē de restituenda aliqua parte hæreditatis, an fisco applicetur illa pars tantum vel tota hæreditas?
- 23 Hæres qui accommodauit tacitam fidem, an priuetur hæreditate.
- 24 Qualiter possit constare de isto tacito fideicomisso.
- 25 Coniectura per quam probetur tacitum fideicommissum.
- 26 Si filio spurio & incapaci restituantur bona ex tacito fideicomisso, an condemnetur in fructibus à die restitutionis?
- 27 Hæres tacite grauatus, an teneatur in foro conscientie restituere bona fisco?
- 28 Hæres qui accommodauit tacitam fidem, an restituat bona fisco legali vel ecclesiastico?
- 29 In confiscatione an attendatur hæres rogatus, vel ille cui restituantur bona.
- 30 Si ille qui fisco manifestauit, quod incapaci aliquid erat relictum, an consequatur aliquod premium?
- 31 Accommodans tacitam fidem qua poena puniatur.
- 32 An pater possit per viam contractus relinquere aliquid filio incapaci.
- 33 Si donatio sit facta filio in capaci, & alteri filio capaci, an portio spurij & in capaxis accrescat capaci?
- 34 Per contractum onerosum an possit pater relinquere filio incapaci bona sua?
- 35 Quando pater possit bona sua filio vendere.
- 36 Filij incapacibus si debeantur alimenta.
- 37 Quomodo intelligatur textus in .c. cum haberet. de eo qui duxit in matrimonium quam poluit per adulterium.
- 38 Parentes an possint compelli alimenta filio incapaci prestare?
- 39 De iure communi quid debeat pater relinquere pro alimentis filio suo.
- 40 Quid prestet de iure regio.
- 41 Alimenta quæ pater de dit filio incapaci an trahant ad hæredes eius?
- 42 Si pater pro alimentis assignauit filio certum fundū, si potest pater grauare filium vt fundum alteri restituat.
- 43 Pater clericus si vellet dotare filiam quantam dotē ei prestabit.
- 44 Materia de tacito fideicomisso habet locum etiam in parentibus.
- 45 An iste filius teneatur alimenta prestare patri?
- 46 An illi filij succedant cōsanguineis patris vel matris?
- 47 De iure regio fili⁹ naturalistatū, cui succedat.
- 48 Si filius naturalis tantum ex parte matris decedat ab intestato, relicto fratre naturali ex eadē matre, & relicto fratre ex legitimo matrimonio quis admittatur?
- 49 Si filius naturalis decedat ab intestato relicto fratre naturali ex matre, & ex eodem patre: & relicto fratre ex diuerso patre quis admittatur.
- 50 Si filij nati ex damnabili coitu possint succedere collateralibus ex parte matris.
- 51 An & quando filius incapax successione succedat in dignitate & nobilitate parentum?
- 52 Filius naturalis an possit accusare de morte patris?
- 53 Poena inhabilitatiōis quæ filijs legitimis inferitur propter delictum patris, an habeat locum in naturalibus?
- 54 Quibus modis fiet legitimatio.
- 55 Intellectus ad textum, in capitu. tanta. qui filij sint legitimi.
- 56 An legitimatio per subsequens matrimoniū valeat, etiam si pater sit in articulo mortis?
- 57 In quibus casibus legitimatio nō valeat per subsequens matrimonium.
- 58 Quādo dicitur cōstare præsumptiuē de fraude vt legitimatio non valeat.
- 59 Siquis habet filios naturales & contrahat matrimonium cum legitima vxore, & ea mortua contrahat cum concubina, an legitimentur filij.
- 60 Siquis habet filium naturalem & ex eo nepotem, si moriatur filius & post mortem eius auus contrahat matrimonium cum concubina, an legitimetur nepos?
- 61 Legitimatio in cuius fauorem sit inducta.
- 62 Si quis habet filium naturalem, & postea habuit filium legitimum, & mortua legitima vxore contrahat matrimonium cum concubina, qui istorum præferatur in successione? nu. 63. & 64.
- 63 In allegationibus causarum, an possit allegari æquitas & ratio naturalis pro lege?
- 64 Fili⁹ legitimat⁹ an habeat in oibus p legitimo.
- 65 Si extant filij legitimi, si succedant filij naturales legitimi.
- 66 In casu in quo filius naturalis succedat cum legitimis in qua parte succedet.
- 67 Filij legitimati an succedant agnatis & cognatis & ipsi succedant eis.
- 68 Si princeps ad instantiam patris legitimauit filium apposita clausula, quod non succedat nisi in his quæ pater velit sibi relinquere, si valeat legitimatio.

Lex ix. x. xj. & xij.

Nota decisionem huius legis in omnibus suis membris & casibus circa filios naturales: pro cuius perfecta & magistrali declaratione dico, quod filius naturalis est ille qui est natus & procreatus ex vnica concubina retenta in domo, & vtroque soluto: ex quibus in dubitanter videantur procreati: text. est in authent. quibus modis natu. effic. sui. §. si quis autem defunctus. colla. 7. text. in authent. de trien. & semif. §. consideremus. collat. 3. text. in l. vnica. C. de concubi. text. in authent. licet C. de natu. libe. text. in l. 1. & per totū titu. 13. & 14. 4. par. & in expresse ita diffinit Barto. in l. pe. ff. de concub. post glo. Dinum & antiquos. Azo in summa. C. de natu. libe. 1. col. idē Azo, in summa. C. de cōcub. in fine. Bal. in dicta authent. licet. C. de natura. libe. Ang. de Peru. in l. si qua illustris. Platea in §. si. Instit. de nuptijs. 1. col. Ang. in §. nouissimē. Insti. ad Orphi. 1. col. Dinus in tracta. de succe. ab intesta. 2. col. Specul. in tit. de succe. ab intesta. §. 1. versic. nunc de naturalium. Hostien. in tit. de succe. ab intesta. versic. & nota. Anto. Abb. & alij docto. in .c. per venerabilem. qui filij sint legitimi. glof. ordi. & ibi doctor. in capit. nisi cum pridem. de renun. Sed aduertendum quod hodie expresse corrigitur hoc per. l. 1. infra his. ll. Tauri: quia non requi-

ritur quod sit vnica & retēta in domo, sed tantū quod filij prædicti sint nati ex soluto & soluta, inter quos iuste possit esse matrimoniū si ne dispensatione: & ita tenet Rod. Sua. in l. 1. tit. 6. libr. 3. fo. ll. 88. versic. hoc præsupposito. vbi plus dicit, quod etiam ante. l. Tauri ita practicabatur, sicut hodie decisum est, & adhuc ante prædictam. l. Tauri hoc probat lex octaua, titulo. 13. 6. partit. Ex quo notabiliter infero in practica, quod si quis habuit concubinā extra domum ad quam publicē & notoriē dicitur habuisse accessum, ex qua nati sunt filij, quod si pater nō recognoscat eos in filios, non debent iudicari eius filij quo ad successionem, nec alimentā, nec quo ad alia: si verò semper recognouit eos pro filijs, tunc cēsentur eius filij: si verò aliquando recognouit, sed postea mutato proposito negauit eos esse filios, crederem quod in omnibus debent haberi pro filijs.

Item & no. dico, quod quando cōcubina esset vnica & retēta in domo, & ex ea filij essent nati, præsumuntur filij eius, dato quod nūquam per patrem recognoscantur. Ista omnia apertē colligo ex mēte dict. l. 1. Tauri, & probat text. not. & expressus, in cap. per tuas. de probat. & ibi notat, & summe cōmendat. Abba. 1. no. Ancha. 2. no. Feli. 1. col. in. 1. no. & cōmu. doct. & in expresse hoc vult glo. ordi. in cap. Michael. de filijs pres. in gl. 1. quā ibi sequitur & cōmēdat in noc. Cardi. Abb. & cōmu. doct. & reputat singular. Ancha. & illam glo. ad hoc dicit singul. Abba. in ca. transmissa. qui filij sint legi. 2. col. nume. 9. & hoc voluit expresse Albe. in l. filiū eū definimus. de his qui sunt sui, vel alie. iur. 3. col. nu. 5. Confirmatur etiā, quia sicut in matrimonio præsumuntur filij proprii & legitimi ex eo quod dominati sunt propter cohabitationem, & non sufficeret contradicō vel negatio patris: vt. in l. filiū eum definimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & ibi notat Odofre. Bar. Alber. Bald. Ang. & cōm. docto. text. in l. si vicinis. C. de nuptijs. & ibi notat Cinus & Ange. Salic. & cōm. doct. text. in l. nō nudis. C. de proba. text. in l. quia semper. ff. de in ius vocā. ibi. pater verò is quem nuptiæ demonstrat: text. in authent. qui. mo. na. effi. sui. §. natura. versic. qua propter. colla. 7. cuius verba sunt, qua propter nuptijs procedentibus, ex hoc ipso sunt successiones certę. Ita dicamus in proposito, quod quando quis habuit concubinam vnica retentam in domo, filij ibi nati præsumantur sui, etiā si per eum non recognoscantur: quod est verum & procedit, etiā si probetur quod prædicta vxor tempore matrimonij erat inhonestā, imò me-

Ant. Go. in ll. Tau, F retri

retrix: quia etiã hoc casu filius ex ea natus præsumitur esse mariti, & sic legitimus: text. est singu. in iure, in l. miles. §. defuncto in fin. ff. de adulter. ibi, cum possit & illa adultera esse & impubes defunctum patrem habuisse: & ad hoc ibi Ange. de Peru. & illum text. ad hoc dicit vnicum Bald. in l. si matre. nu. 2. C. de suis & legit. libe. illum etiam text. dicit vnicum Ang. de Peru. in l. septimo mense. ff. de statu. homi. notat etiam & commendat Bald. ad hoc in l. filium eũ definimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. lect. 2. col. in fi. nu. 1. idẽ Bald. in l. si vicinis. C. de nup. illum etiã ad hoc dicit valde not. Abb. in ca. pe. de adult. pe. col. nu. 7. idem Abb. in cap. Transmissa. qui filij sint legi. 2. col. nu. 9. & idem est in cõcubina retẽta in domo. ita tenet Abb. per. tex. ibi in ca. per tuas. de proba. 2. col. nu. 2. & cõmu. doct. idem Abb. in dict. ca. transmissa. qui filij sint legi. 2. colum. nu. 9. per glof. quã reputat singu. in cap. Michael. de si. presby. tamen debet intelligi nisi tãto tempore maritus fuit absens, quod naturaliter nõ potest esse filius eius, sed alterius: ita probat text. not. in dicta. l. filium eum definimus. de his qui sunt sui vel alie. iur. & ibi notant & cõmendant doctores. & tenet Abb. in dicto cap. per tuas. 2. col. 3. not. tenet etiam glo. in c. dixit dominus. 3. q. 1. pro qua cõclu. facit. l. 13. in fi. infra his. ll. Tauri.

3 Item etiam procedit & est verum, quod ex eo quod nominatus est, debet præsumi filius mariti: vt habeat locũ, etiam si vxor expressẽ conſiteatur & dicat non esse filium mariti sed alterius: text. est nota. in l. pen. ff. de probat. & ibi notat Odoffre. Bal. Sali. Fulg. & Iacobinus de Sanct. Georg. & idem disponit. l. 9. tit. 14. 3. par. ex quo dicebat Cinus in l. si vicinis. C. de nup. si. quãst. quod in foro conscientie potest quis retinere regnum, maioratum, vel hereditatem patris, licet mater in vita vel articulo mortis si bi asserat non esse filium mariti sed alterius: & sequuntur ibi Angel. & Salicet. tenet etiam & cõmendat Bal. in l. si quis in grau. §. si quis moriens. ff. ad sylla. tenet etiam Abb. per text. ibi in ca. per tuas. de proba. 2. colum. num. 4. idem Abb. in capit. transmissa. qui filij sint legiti. 1. colum. nume. 4. & ibi Præpo. 2. colum. num. 5. dicens hanc esse com. nu. opinio. Adde tamen quod Hostien. in capitul. officij. de poeni. & remi. 2. col. vers. sed quid si filius. dicit quod imò in conscientia non est securus: quia matri credendum est quæ melius alio veritatem cognouit, & non est præsumendum quod falsum cõtra filium dicat. Abbas tamen ibi, prima columna, numero. 4. cõcordat, dicendo, quod si ipse

filius ex dicto matris non habet conscientiam læsam, nec vult credere matri, est securus in conscientia, aliã non: quam concordiam sequitur Iacobinus de Sancto Georg. in dicta. l. penul. ff. de probationibus. 2. colum. numer. 9. Subtile tamen & pulchrum dubium, si talis vxor verẽscit quod habuit filiũ ab alio & non à marito, an teneatur in foro conscientie reuelare filio, vel quid tenetur in hoc casu facere? de quo vide ea quæ posui in materia delictorum, in delicto adulterij. Quibus omnibus visis & præsuppositis, magistralitẽr & resolutiue dico, quod talis filius naturalis de iure antiquo nullo modo succedebat patri, neque erat illo iure cognitus: text. est in l. humanitas. C. de natura. libe. ibi. vt licet ab intestato nullam communionem ad patris naturalis successorem haberent, & ibi communiter notant doctores: hodie tamen succedit in duabus vncijs, deficientibus filijs legitimis, & deficiente vxore propria ipsius patris: text. est in authent. licet, versic. ab intestato. C. de natura. libe. cuius verba sunt, ab intestato vero cũ deit soboles civilis, nec super sit coniunx legitima, si naturales ex cõcubina extãt, quæ sola fuerit ei in dubitato affectu coniuncta, in duas paternæ substantiæ vncias succedat: & ibi cõm. de et. tex. in authent. quibus mod. natu. effi. sui. §. si quis autẽ defunctus. colla. 7. & in testatis parentibus defunctis duas paternæ substantiæ vncias habere: text. in authent. de trien. & semi. §. cõsideremus. versic. & intestato collat. 3. Adde tamẽ, quod non potest congrua ratio inueniri per quam cõiunx legitima patris noceat filijs naturalibus, vt ea extante non possint succedere in his duabus vncijs, cum ipsa non debeat ei in aliquo succedere extantibus consanguineis: reperio tamen quod Hostien. in Summa, qui filij sint legiti. §. an vtrunque genus. 2. colum. dicit, quod ratio est fauor & honor matrimonij: nõ vxor inde scãdalizetur & afficiatur inuidia, videns filios naturales non ex se habitos succedere, ideo noluit lex, quod ea vi uente naturales in aliquo succedant, sed penitus sint exclusi: argumento text. in l. 2. ff. rerum amotarum, & in l. 2. C. eodem titulo. & confirmatur ultra ipsum, quia propter inuidiam euitãdam est inducta à lege collatio inter fratres, vt notatur per Baldum, & Paul. & scribentes in rub. C. de colla. Hodie tamen in nostro regno decisum est, quod etiam extante cõiunx legitima, succedant prædicti filij naturales in prædictis duabus vncijs: text. est in l. 9. titu. 13. 6. part. Item etiam adde, quod ad hoc vt isti filij naturales succedat in istis duabus vncijs, requiritur etiã quod non super

superfint aliqui ex ascendentibus legitimis secundum omnes vbi supra.

5 Ex testamento vero tales filij naturales bene sunt capaces, quia secundum ius. C. poterant institui à patre in dimidia parte bonorum suorum non extantibus descendibus legitimis, nec parẽtib, quibus debeatur legitima. text. in l. humanitatis. C. de natu. libe. ibi. sed etiam ex duplici portione. i. sex vncijs hæredes describere: & ibi cõmu. doct. extantibus verò legitimis descendentibus, vel ascendentibus, quibus debeatur legitima, non potest pater relinquere filijs suis naturalibus nisi vnam vnciam tantũ: text. est in l. 2. C. de natu. libe. & ibi cõm. opin. tenet etiam Azo. in summa illius titu. 2. col. nume. 4. glo. & cõm. opin. in l. qui testamentum. ff. de proba. & istam con. tenet Pau. de Cast. in l. si is qui ex bonis. in princ. nu. 3. ff. de vulga. & pupil. & ibi Alex. in prin. nu. 1. lafo. 1. col. nu. 2. licet Bar. ibi per errorem dixerit in duabus vncijs. Bar. Imol. & cõmu. docto. in l. Lucius. eo. titu. Ange. in authent. qui. mod. natu. effi. sui. §. fin. 2. col. quid autem sit de iure antiquissimo. forum. vide Imo. & doct. in dict. l. Lucius. Hodie verò de iure authenticorum non extantibus descendentibus legitimis nec ascẽdẽtib, quibus debeatur legitima, potest pater omnia bona sua in vita vel in morte relinquere filio naturali. text. est in authent. licet in prin. C. de natu. libe. cuius verba sunt, licet patri sine legitima ple seu parẽte, cui relinqui necesse est, decedẽti, naturalibus totã substantiam suam vel inter viuos largiri, vel in testamento transmittere: text. in authent. quibus mod. natu. effi. sui. §. nõ igitur. vers. si verò filios. colla. 7. & ista decisio hodie cõfirmatur per l. 8. titu. 13. par. 6. extantibus verò legitimis descendentibus, nõ potest pater relinquere in vita vel morte filio naturali, nisi vnam vnciam, sicut de iure antiquo poterat & apertẽ confirmatur in dicta. l. 8. tit. 13. 6. part. extantibus verò ascendentibus legitimis, quibus debetur legitima, tenentur eis suam legitimã relinquere, & alia bona põt dare in vita vel morte filijs naturalibus: text. est in dict. authent. licet. in vers. 1. cuius verba sunt, quod si parentes duntaxat ei superfint, legitima parentibus relicta, reliquũ inter naturales distribuimur: text. in authent. quibus mod. nat. effi. sui. §. si verò habuerint. collat. 7. & expresse cõfirmatur per dictam. l. 8. titu. 13. 6. par. hodie verò de iure nouissimo nostri regni, si pater habeat filios legitimos & naturales, potest relinquere quintum bonorum filio naturali: sicut potest relinquere pro anima vel alicui extra

neo: imò etiam si esset omnino spurius possit relinquere pro alimẽtis: ita apertẽ disponit lex 10. infra his. ll. Tauri. extantibus verò solis ascẽdentibus, potest pater omnia bona sua relinquere filio naturali: ita determinat expressẽ dicta. l. 10. in fin. & ante eam ita disponebat. l. 1. p. pe. finem. titu. 6. lib. 3. for. legum. licet glof. ibi aliter intelligat. Item adde quod omnia quæ supra dicta sunt in filio naturali, habet etiam locum in nepote naturalinato ex filio legitimo, vel in nepote legitimo & naturali nato ex filio naturali, vel in nepote naturali nato ex filio naturali: quia ab intestato nullo modo succedunt auo: text. in l. fina. C. de natu. libe. in vers. fina. ibi. iura etenim ab intestato in aui successione nemini eorum penitus aperimus: & ad hoc notant & commendant ibi doctores, ex quo text. singu. & vltimo. nota, quod quando nepos descendit ex medio inhabili, efficitur inhabilis quo ad succedendum auo, sicut & ipse filius à quo ipse nepos descendit, erat inhabilis: nam ibi patet quod nepos etiam legitimus & naturalis natus ex filio naturali non succedat auo, quia pater eius erat inhabilis. Adde tamẽ quod hodie de iure authent. talis nepos, vel naturalis tantum, vel legitimus & naturalis, natus ex filio naturali, vel naturalis tantum natus ex filio naturali tantum, bene poterit succedere auo ab intestato in duabus vncijs, sicut potest in eis succedere patri: ita not. tenet Baldus licet dubitanter, ibi, in dicta. l. fina. prope finem. tenet etiam expresse ibi Salic. 1. col. u. numer. 3. licet contrarium teneat Ang. in §. nouissimẽ. ad Orphi. 2. col. in fi. ex quo subtiliter deducitur, sicut habet locum representatio inter descendentes legitimos & naturales, ita etiam inter descendentes naturales tantum: ex testamento verò talis nepos succedebat auo, & poterat in totum institui non extantibus legitimis descendibus vel ascẽdẽtib: quia ratio impeditiua quæ erat in filijs propter refrẽndã libidinem & vitium patris, nõ est in nepotibus & vltioribus: extantibus verò descendibus vel ascendentibus legitimis, non poterat institui, nisi in ea parte in qua filiõ naturalis poterat, hoc est, in vna vncia tantum: text. est formalis qui sic debet intelligi. in l. fina. C. de natu. liber. hodie verò extantibus ascendentibus legitimis, possit auus bona sua relinquere prædicto nepoti naturali, vel nato ex naturali, relicta legitima ipsi ascendentibus: quia ita videmus quod est dispositum quãdo quis habet filios naturales: vt in dicta authent. licet. vers. 1. & supra dixi. Ex quo not. infero, quod hodie de iure nostri regni. Ant. Go. in ll. Tauri. F 2 gni, li-

*Wan
la. defu
De el R
no in g
nume
en el uer
rediquin
fuerint
Legum*

gni, licet a uis habeat descendentes vel ascendentes legitimos, relicta eis sua legitima, potest residuum relinquere dicto nepoti, naturali, vel nato ex naturali, sicut potest relinque extraneo & sicut potest relinque filio naturali: vt supra dictum est: in d. qd magis est, teneo pro constanti qd extantibus solis ascendentes legitimis potest a uis relinquere omnia sua bona predicto nepoti naturali, vel nato ex filio naturali, & hoc atteta. l. 10. Tau. in fin. nam si potest relinque re filio in quo considerabatur magis vitium, & ratio impeditiua: ergo a fortiori potest relinque re nepoti: & hoc aperte fundatur ex tex. in. dic. l. fi. C. de natu. lib. iuncta ratione. & comu. sent.

8 Item adde qd omnia quae supra dicta sunt in filiis, vel descendentes naturalibus, habet etiam locum e contra in parentibus & ascendentes & naturalibus tantum respectu eorum: nam in eodemiure & parte qua succedunt filij vel nepotes naturales patri vel auo ab intestato vel ex testamento, in eadem & eodem modo succedunt parentes naturales eis: tex. est singu. in iure qui istam regulam & doctrinam ponit in authen. quibus mod. natu. effi. sui. §. de nepotibus. colla. 7. cuius verba sunt, in quibus enim casibus naturales filios vocauim? ad successionem, in his quoque & ipsi decentem naturalibus patribus deuotionem prestet, eademque mensura sicut pariter prospiciunt naturalibus filiis, secundum nostram. l. & ipsi parentibus compensent, siue in successione, seu in alimentis sicut superius sanximus: & ad hoc illud tex. notat & dicit singu. Bart. illum etiam text. dicit optimum ad hoc Ang. in. §. praferuntur. Insti. ad Tertu. fi. colu. post medium tex. in dicta auth. licet. in fi. C. de natu. libe. ibi, hi ergo & parentibus parem praesentis opus sit pietatem: tex. in. §. 1. Insti. de seru. cogn. in versi. hos enim liberos. cuius verba sunt, hos enim liberos non solum suorum parentum successionem, sed etiam alterum in alterius successionem mutuam vocabimus. & istam conclusionem tenet Azo. licet ista non alleget in sua summa. C. de natu. libe. 2. colum. nu. 5. & idem hodie aperte disponit lex. 8. in. fi. titu. 13. 6. par. C. firmatur etiam, quia sicut inter parentes & filios legitimos reciproca est successio, & alimentorum causa, vt in. l. na. et si parentibus. de mo. fi. tex. in. l. scripto. vnde libe. in. l. si quis a liberis. §. vtrum. & §. parens. ff. de libe. agnosce. glo. nota. & comu. opi. in. l. qui se patris. in verbo, facultates. C. vnde liberi. ita debet esse inter parentes & filios naturales tantum.

9 Et quia supra visum est, qualiter filij naturales

succedat patri, auo, vel ascendenti, ex eius linea nunc operae pretium est videre qualiter succedant matri, & ascendentes ex eius linea. In quo artic. resolutiue dico, qd bene succedit matri ab intestato: tex. est in. l. 1. §. 1. ff. ad Tertull. tex. in. l. si qua illustris. versi. fin. C. ad Orphi. tex. in. l. fin. eo. tit. qd est verum & procedit etiam si tales filij sunt spurij, & vulgo quesiiti. textus est in dict. l. 1. §. 1. ff. ad Tertull. cuius verba sunt, sed & vulgo quesiiti admittuntur ad matris legitimam hereditate. tex. in. l. hac parte. ff. vnde cognati. tex. in. l. si spurius. eod. titu. tex. in. §. nouissimè. Insti. de senatusconsulto. Orphi. cuius verba sunt, nouissimè sciendum est, etiam illos liberos qui vulgo quesiiti sunt ad matris hereditate, ex hoc senatusconsulto. admitti. Item & secundo hoc est verum & procedit etiam extantibus legitimis, quia tales filij naturales, siue spurij, vel vulgo quesiiti, succedunt pariter cum eis ab intestato: tex. est in dict. l. si qua illustris. C. ad Orphi. versi. fina. cuius verba sunt, Sin autem concubinae liberae conditionis constituta filium vel filiam, ex licita consuetudine ad hominem liberum habita preauerit, etiam cum legitimis liberis ad matrem venire bona. & idem disponit lex penult. titu. 13. 6. par. Quod tamen debet intelligi & limitari, nisi talis mater sit illustris persona: quia tunc tales filij spurij seu vulgo concepti non possunt ei succedere ab intestato, nec ex testamento, nec ex aliqua donatione, vel contractu inter viuos: secus tamen est si tales filij essent naturales tantum: quia tunc bene succederent ei, sicut alteri matri: tex. est in dicta. l. si qua illustris. C. ad Orphi. & idem disponit dict. l. penult. titu. 13. 6. par. Et ratio per quam tales filij naturales possunt succedere matri & non patri est, quia pater est incertus: mater vero est certissima: & liquidè potest probari qd ex ea nati sunt, vnde merito ei succedunt: istam rationem pbat tex. in. l. quia semper. ff. de in ius vocand. cuius verba sunt, quia semper certa est mater, etiam si vulgo conceperit. text. in. l. partum. C. de rei vendi. tex. in. l. si. C. de lib. caus. tex. in. l. partum. ff. de vsur. tex. in. l. si quis cum totum. §. si ancillam. ff. de excep. rei iudic. tex. in. l. idem Pomponius scribit si frumentum. §. idem scribit si equa. ff. de rei vend. tex. in. §. 2. Insti. de ingenuis. & vtrouique docto. Hodie vero attentata ista nostra. l. Tauri. tales filij naturales, vel spurij: vel vulgo concepti, nullo modo succedunt matri ab intestato, nec ex testamento, extantibus filiis legitimis: sed tantum poterit eis mater inter viuos, vel in vltima voluntate, relinque re quintam partem bonorum, quam potest

*non tenet
sicut dicitur
in l. 1. §. 1. ff. ad Tertull.
vnde dicitur
in l. 1. §. 1. ff. ad Tertull.
vnde dicitur
in l. 1. §. 1. ff. ad Tertull.
vnde dicitur
in l. 1. §. 1. ff. ad Tertull.*

potest relinquere extraneo, vel pro anima.

10 Non extantibus vero filiis legitimis vel descendentes, bene succedunt ei tales filij naturales siue spurij, in totum ab intestato & ex testamento, etiam si mater habeat patrem, vel matrem, vel alios ascendentes legitimos: ita expresse disponit ista lex. 9. Tauri, in. 2. parte. quam tamen intelligerem, praeterquam si mater esset illustris, vt in dict. l. si qua illustris. C. ad Orphi. quia in hoc, ius commune remanet incorruptum: & confirmatur hoc, quia lex noua generaliter loquens, non debet extendi ad casum specialem, per aliam legem determinatum: sed intelligitur & distinguitur per l. specialem. istam regulam & doctrinam ponit glo. ordina. iunct. tex. in. l. sciendum. ff. qui fatida. cogon. in gloss. 1. & ibi Barto. Paul. & commu. docto. Bald. in. l. si qua ramus. prope finem. ff. de testa. & ibi Pau. Imo la Aret. & comu. docto. tenet etiam Alexan. in l. hac consultissima. penult. colu. & ibi Iason. 4. colum. Imo. in ca. 2. de testam. 5. col. facit text. in. l. non est nouum. ff. de legit. tex. in. l. nam & posteriores. eo. titu. bonus tex. in. l. 2. §. fin. ff. de noxa. facit etiam tex. in. l. de emancipatis. ver. exceptis. C. de leg. haere. iuncta auth. itaq; & ibi glo. ordi. & comu. opin. C. comu. de success. vbi habetur qd de iure Codicis per dic. versi. exceptis. frater consanguineus ex parte patris succedit fratri defuncto in bonis habitis a patre, frater vero vterinus succedit in bonis habitis a matre & postea dic. authen. itaque. vnde sumitur dicit simpliciter & indistincte, qd fratres vtriusque coniuncti preferantur: sed quando concurrunt consanguinei & vterini, pariter admittuntur, & tamen dicit ibi glo. comu. ap. quod debet admitti cum distinctione, de qua in dict. §. excepti.

11 Dubium tamen singulare & necessarium est, an in casu quo filij naturales possunt succedere patri ab intestato, scilicet in duabus vncijs hereditatis suae, non extantibus descendentes vel ascendentes legitimis, si forte pater decedat cum testamento in quo filios naturales praeteriuit. nullam partem hereditatis eis relinquendo an possint tanquam praeteriti, vel sine causa exheredati, rumpere testamentum patris, vel aliquo remedio agere ad consequendas dictas duas vncias: & certe videtur qd sic, quia regula non. & vera est, qd in casibus in quibus filio debetur aliqua legitima vel portio ab intestato, si in testamento sub illa non relinquatur, potest rumpere testamentum, & remedio competentis contra eum agere: tex. est & ibi glo. ordi. & communis theoricorum docto. in. l. cum quaeritur. C. de inoffi. testa. de quo latius dixi in suo

loco. Sed istis filiis naturalibus debetur successio, hoc est portio duarum vnciarum: ergo pro eis possint agere si reperiantur praeteriti in testamento patris. Sed his non obstantibus teneo contrarium, imò qd tales filij naturales praeteriti, sint exclusi: nec sibi competat aliquod remedium contra testamentum patris, quia nulla lege cauetur nec necessitatur pater aliquid eis relinquere, quia licet possint succedere secundum vel praeter voluntatem patris, non tamen contra eius voluntatem, nec eis debetur a iure aliqua legitima: & in expresso istam sententiam & comu. tenet glo. sing. & vnica in. l. 1. ff. de bon. poss. contra tab. in verbo naturales. quam ibi reputat singu. & vnicam Dinus & Albe. & not. & commendat Barto. & comu. doct. illam etiam ad hoc not. & comendat Bar. in. l. Gallus. §. etiam 2. col. de libe. & posth. & ibi docto. & illam gl. dicit singu. Bald. in. l. 1. C. quorum bono. nu. 1. eam etiam ad hoc not. Bald. in. l. si. C. de natur. libe. 1. colum. nu. idem Bald. in. l. si. C. vnde legitimi. 3. colu. nu. 8. Bald. in ca. 1. de costi. fi. col. in prin. idem Bald. in ca. innotuit. de elect. 2. colum. nu. 8. illam etiam glo. dicit singu. Imo. in. l. ex facto. de vulga. & pupil. 5. colu. prope si. illa etiam ad hoc comendat & dicit ordinariam Paulus in. l. si qua illustris. C. ad Orphi. nu. 4. Corneus in. l. humanitatis. 3. col. in med. C. de impube. & alijs. illa etiam dicit singu. Iaso. in. l. Galus. §. quidam recte. 6. col. nu. 22. ff. de libe. & posth. idem Ias. in. l. 1. C. de contra tabu. 3. col. nu. 3. Segura in repeti. l. coheredi. §. cum filia. de vulga. 1. col. & licet praedicta glo. pro sing. a doctores alleget, tamen similis glo. & expressa in §. tam autem naturales. Institu. de inoffi. testam. quam ad hoc notat & commen. Salic. in. l. si qua illustris. C. ad Orphi. 1. colum. nume. 2. Istam etiam conclusio. tenet Bart. in auth. qui. mod. natu. effi. sui. §. si quis igitur. colla. 7. in fi. nu. 8. Ang. in. §. fin. 2. col. in medio. pro qua comu. sententia. facit tex. expressus in. l. si. C. de natu. libe. ibi vt necessitas relinqueri, quem ad hoc not. & considerat Bald. ibi. nu. 1. Pro qua comu. sent. & con. ego allego & considero expressam l. par. l. 8. versi. penult. titu. 13. 6. partit.

12 Item adde, qd in casibus in quibus tales filij naturales, vel spurij, seu vulgo concepti, possunt succedere matri ab intestato, quos supra dixi, in eisdem si mater decedat cum testamento, & tales filij non sint instituti in sua legitima, vel iure exheredati, possunt rumpere & subuertere testamentum matris, sicut si essent legitimi: tex. est no. in. l. si suspecta. versi. de inofficio. ff. de inoffi. testa. cuius verba sunt, de inofficio te Ant. Go. in. ll. Tau. F 3 stamen

stamento matris, spurij quoq; filij dicere possunt: & ad hoc not. ibi glo. ord. Odoffre. Albe. Bald. Ang. Pau. de Cast. & comu. scribentes. & per illum tex. ita tenet etiam gloss. ordi. in. l. si qua illustris. C. ad Orphi. in gloss. fi. in princip. & ibi docto. glo. in. §. tam autem naturales. Insti. de inoff. testa. in glo. 1. & ibi doct. & idē voluit Bald. per illum tex. l. si. 2. col. nu. 3. C. fa. her. cisc. vbi dicit, q̄ quatum ad matrem, naturales habent iura legitimorum, ex quibus infertur notabilis & necessaria declaratio ad istam. l. 9. Tauri, vt sicut tales filij naturales vel spurij succedent matri ab intestato & ex testamēto, ita etiam succedant contra testamentum, quādo sunt præteriti vel ex hæredati. imò procederet ista conclusio etiā si talis mater habeat ascendentes legitimos, ex eo q̄ tali casu per istam. l. 9. Tauri, isti filij naturales siue spurij sunt ei hæredes ab intestato.

13 Item adde q̄ omnia supra dicta procedunt & debent intelligi, quando talis filius naturalis siue spurius nō est natus ex damnabili coitu: se cus tamen aliās si esset natus ex damnabili coitu, vt adulterino, nefario, incestuoso: quia tunc nullo modo succedit patri, nec matri, ex testamento, nec ab intestato. Et vt fundamentaliter intelligatur, dico q̄ propriè adulterinus dicitur, qui esset natus ex muliere coniugata: Nefarius dicitur ille, qui est natus ex linea descendēti: Incestuosus verò dicitur, qui est natus ex linea transuersali in gradu prohibito: text. est in. l. si adulteriū cū incestu. ff. de adulte. text. in authen. de incestis nuptijs. in principio, collat. 2. & ibi glo. ordi. & comunitet doct. tex. in authen. incestas. & in authē. ex complexu. C. de incestis nuptijs. text. in. l. quin etiam. ff. de ritu nuptiarum. tex. in. §. ergo. Insti. de nuptijs. licet aliquando vnum ponatur pro alio. Et tandem ille dicitur natus ex damnabili coitu, quādo esset natus ex tali accessu, qui venit puniendus aliqua lege comuni vel regia: vt natus ex stupro commissio cum virgine vel vidua nō retenta pro concubina: imò generaliter, quando esset natus ex patre vel matre, inter quos de iure prohibitum est matrimonium, vel coitus reperiat prohibitus: nam in omnibus his casibus, talis filius non potest succedere ab intestato: text. est capitalis & expressus in authē. qui. mod. natu. effi. sui. §. penul. colla. 7. cuius verba sunt, primū quidem omnis qui ex complexibus (non enim hoc vocamus nuptias) aut nefarijs, aut incestis, aut damnatis processerit, iste nec naturalis nominatur, nec alendus est à parentibus, nec habebit quoddam ad præsentem

legem participium. & ibi glo. ordi. Bart. Ange. & comu. docto. tex. in authē. quib. mod. natu. effi. legi. §. pen. colla. 6. tex. in authen. ex complexu. C. de incest. nup. tex. in authen. licet. in fi. C. de natu. libe. facit etiam tex. in. l. non facile. in fi. ff. de gradibus. tex. in. §. sunt & aliæ. Insti. de nuptijs. & ibi glo. & comu. docto. & licet prædicta iura tantum videantur loqui in patre & eius linea, tamen idē est in matre: ita tenet glo. nota. & ord. in. l. si qua illustris. C. ad Orphi. & ibi Cinus, Jacob, Bar. Bald. Sali. & comu. doct. gl. in authen. ex complexu. C. de incest. nup. glo. in. §. nouissimè. Insti. ad Orphi. tenet etiam Specu. in titu. de succe. ab intesta. ver. sed nunquid spurij. nu. 22. & in vers. sed agnati. nu. 32. & ista dicit comu. opi. Corneus in. l. si qua illustris. C. ad Orphi. 2. col. Summa Syluest. in parte, filij. 4. col. Cinus in auth. itaq; C. comu. de succe. 2. col. Alber. ibi. 2. col. Dinus, in tracta. de succe. ab intesta. 3. col. Rolandinus in tracta. de succe. ab intesta. 9. col. nu. 28. Anto. de Rose. in tracta. de succe. ab intesta. 3. col. nu. 24. Matthe. Matthesillanus in tracta. de succe. ab intesta. 4. col. Nico. de Vbal. in tracta. de succe. ab intesta. 12. col. nu. 44. licet Hosti. in Summa, qui filij sint legi. §. an vtrūque. 3. col. teneat contrarium: imò q̄ tales filij succedat matri: & idem tenet Andr. de Iser. in ca. 1. §. naturales. si de feud. contro. inter domi. & agna. Anto. in. c. per venerabilem, qui filij sint legitimi. qui dicit q̄ imò tales filij succedūt matri. Sed superior est verior & comunior opinio. Ex quibus infero q̄ idē est quādo esset natus ex sacerdote, vel religioso, vel ex aliqua moniali, vel religiosa: quia talis filius nullo modo succedit, quia talis coitus est punibilis, vel saltem reprobatus: ista est gloss. notabilis & ordi. in authen. quibus mod. natu. effi. sui. §. pen. in verbo, participium. colla. 7. & ibi comu. doct. glo. in. l. vulgo cōcepti. ff. de statu homi. & tenet Bar. in. l. fin. ff. de his qui. vt in dig. 1. col. nu. 2. glo. in ca. per venerabilem, qui filij sint legi. in verb. adulterinis. & ibi Abb. numer. 32. idem Abb. in ca. cum haberet. de eo qui duxit in matri. quam. poll. per adult. pen. col. nu. 11. & ibi Præpo. si. col. Summa Syluest. in parte filij. 5. col. nu. 7. Dinus in tracta. de succe. ab intesta. 3. col. nume. 10. & 11. Nico. de Vbal. in tracta. de succe. ab intesta. 3. col. nu. 9.

14 Hodie tamen in nostro regno filius dicitur natus ex dānabili & reprobato coitu, ut non possit succedere quādo mater per eum incurreret in poenā mortis: ita disponit ista. l. 9. Tauri, in fine. quæ est bene notanda. Ex qua lege. infero, q̄ filius natus ex muliere coniugata, non potest

poterit patri nec matri succedere: Secundo infero, quod si esset natus ex stupro commissio cū virgine, vel vidua, licet non sit retenta in domo pro concubina, bene poterit succedere tam patri quā matri, ex testamento, & ab intestato: cum ex tali accessu nō imponatur poena mortis. Tertio infero, q̄ si esset natus ex confanguinea, etiam infra quartum gradum similiter posset succedere matri ex testamento, & ab intestato, nō ex tantibus legitimis: quia nō incurrit poenā mortis: patri verò non posset succedere ab intestato, cum nō sit talis mulier cum qua iuste pater poterat contrahere matrimonium sine dispensatione: vt in. l. 11. in fra his legi. Tauri, ex testamento verò posset succedere patri, sicut quilibet extraneus, non ex tantibus legitimis. Quarto infero, q̄ si esset natus ex patre vxorato, & matre soluta de iure communi posset succedere matri ex testamento, & ab intestato: quia talis coitus non erat damnabilis: vt in. l. 1. C. de adult. imò licet hodie sit punibilis talis accessus per leges regias, quādo mulier retinetur pro publica concubina coniugati, tamen poterit ei filius succedere, cum nō imponatur poena mortis: patri verò nō posset succedere ab intestato, cum illo tempore non poterat cum ea contrahere, nec poterat esse eius concubina, nec hodie, attenda. l. 11. Tauri. ex testamento verò poterit patri succedere sicut quilibet extraneus, non ex tantibus legitimis, cum non sit natus ex damnabili coitu: per nostram l. Tauri, & in expresso, q̄ talis filius non dicatur natus ex damnabili coitu, tenet Salic. licet eius litera sit corrupta, in authen. ex complexu de incest. nup. nu. 2. idem Salic. in. l. si qua illustris. C. ad Orphi. 1. co. nu. 3. licet similiter, litera sit corrupta: quia ibi abundat, nō. Corneus ibi 2. col. in prin. Ange. de Aret. in. §. nouissimè. Insti. ad Orphi. 2. col. in medio. vers. ad vnum ad uertas. Ioan. de Pla. in. §. 1. eiusdem tituli. 1. col. post princ. vers. & nati ex soluta & viro coniugato. Socinus valde nō. in confi. 148. 2. co. vers. his autem non obstantibus.

15 Item aduertendum, q̄ si talis filius sit natus ex sacerdote, vel religioso, vel moniali, vel religiosa professa, in distinet nō poterit succedere patri, nec matri, ex testamento, nec ab intestato: licet per talem accessum mater nō incurrat poenam mortis, & q̄ non possit succedere patri disponit expresse. l. 2. titu. 3. lib. 5. ord. vbi cauetur q̄ vt euitetur accessus inter clericos & eorū concubinas, prohibetur ne talis filius succedat patri ex testamento, vel ab intestato, vel aliquo contractu inter viuos, oneroso vel lucratiuo: idem

etiam disponit. l. 22. titu. 3. lib. 1. ordi. Item q̄ nō possit succedere matri, disponit expresse nostra lex. 9. Tauri. in fi. q̄ probat isto modo, nā ipsa loquitur circa successionem filiorum ex parte matris, & in fine dicitur: q̄ si filij sint nati ex ea & ex clerico vel religioso, q̄ seruetur illud q̄ continetur in dicta. l. ordinamēti: sed in illa continetur q̄ tales filij patri non succedat: ergo in ista. l. Tauri, aperte vult q̄ similiter non succedant matri.

16 Dubium tamen est circa materiam si per. l. vel statutum possit disponi, q̄ talis filius natus ex dānabili coitu, possit in distinet succedere patri & similiter matri: & breuiter videtur q̄ non. quia per hoc inuitarentur parentes ad delinquendum, argumento tex. in ratione sui in. l. si na. C. de naturalibus liberis. in vers. cu. ius verba sunt, filis enim naturalibus relinquuntur constitutiones quantum voluerint, ideo prohibuerunt: quia vitium paternum refrēndum esse existimauerunt. Confirmatur per tex. in. l. si vnus. §. pacta quæ turpem causam. ff. de pactis. vbi habetur, quod pactum per quod fit remissio delicti futuri non valet, nē detur occasio delinquendi: & ibi notat Alber. Bald. Ange. Pau. & comu. opinio docto. facit tex. notabilis & expressus in. l. conuenire. ff. de pactis dotalibus. & ibi not. Bald. Salic. & comu. docto. tex. in. l. 1. §. hac autem actio. ff. si quis testamēto liber esse iussus fuerit. quem ibi not. & commendat Barto. tex. vnicus. in. l. si. §. illud. ff. de his que in fraudem credito. tex. in. l. 1. §. illud. ff. de depositi. tex. in. l. contractus quidam. §. 1. ff. de regu. iur. ibi. excepto eo quod Celsus putat non valere si conuenierit nē dolus præstetur. text. in. l. nec ex pratorio. ff. eodem titu. præterea talis esset causa peccati, & ideo non est permittenda, vt in ca. si. extra de pres. in cap. cū infirmitas. de poenitentijs & remissionibus. Ex quo. 1. infero, q̄ nō potest quis per contractum nec vltimam voluntatē alicui remittere dolum futurum in aliqua re vel causa committēdum, nē inuitetur ad delinquēdum, licet dolum præteritum iam commissum remittere possit: ita probat text. nō. in. l. quidam decedens, de admittuto. & ibi tenet gloss. ordi. Bar. & comu. opinio. tex. in. l. si quis rationes. ff. de libe. lega. tenet Barto. vbire putat notabile. in. l. Aurelio. §. Caius. de libe. ga. 2. colum. num. 8. & ibi comu. docto. Bal. in. l. cū necessitatem. C. de fideicom. Imo. & moderni. in. l. si seruus vetitus. ff. de lega. 1. lafo. nō. vbi valde commendat. in. l. actione. fin. colum. C. de transac. & ita disponit expresse. l. 29. tit. 11. 5. part. Secundo inferitur, quod non valet pater. Ant. Go. in. l. l. Tau. F 4 etum

etiam per quod quis permittit non reuocare donationem praetextu ingratitudinis futurae: & in specie ita tenet Bar. in l. fin. ff. de pactis & ibi Bald. Paul. & Iaso. Specu. in titu. de donat. §. i. versi. quid si actum sit. Bald. in l. fina. C. de bonis liber. nume. 4. Et an valeat talis remissio cum iuramento vide late Roma. & moder. in l. stipula. hoc modo concepta. de verb. oblig. & omnino Ias. Detium. Iaco. de sanct. Georg. & Curtium in dict. l. fin. C. de pactis. Tertiò infero, quod licet pater possit remittere filio ingratitudinem praeteritam, ut non exhaereditur, tamen non potest remittere ingratitudinem futuram: ita Barro. in dicta. l. fi. C. de pact. r. lect. nume. 3. & ibi Ang. 1. colum. Pau. si. colum. in princ. & comu. docto. facit tex. cum glo. in l. quidam cum filium versi. quare. de verbo. oblig. Quartò infero, quod licet princeps possit remittere delictum iam commissum & praeteritum, tamen non potest concedere veniam delicti futuri: & in specie ita determinat Iacob. Butr. in l. rescripta. C. de preci. impe. offe. & notabiliter ibi Bal. 2. colu. nu. 4. Paul. Iaso. & com. docto. idem Paul. in l. fi. C. si contra ius vel uti pu. 2. col. Salic. in l. castitati. r. colum. post prin. C. de adul. Et istam con. scilicet quod non possit talis vel statutum valere, tenet nota. Hostien. in Summa, qui filij sint legitimi. §. qualiter. pen. col. versi. quid si imperator. Cardinalis. in. c. per venerabilem. eodẽ titu. fin. colum. & quaestio. vbi allegat alios solẽnes doctores ita consuluisse, tenet etiam Barto. in l. 3. ff. de test. 2. colum. nu. 7. & dicit ita tenuisse solennes viros quos ipse refert: tenet etiam ibi Bal. Imo. & alij docto. Ancha. in. c. 2. de test. pen. col. nu. 28. Sed his non obstantibus teneo, quod princeps non possit per rescriptum concedere alicui particulari, ut filius eius postea natus ex damnabili coitu sibi succedat per praedicta: sed condendo legem generalem & communem bene potest disponere quod filij nati ex damnabili coitu possint succedere parentibus, licet per statutum hoc non possit fieri ex defectu potestatis statutentium: & ita confirmatur hodie nostra. l. 9. Tauri, quae admittit omnes natos ex damnabili coitu praeter quam eo casu quo mater incurrat poenam mortis: nec obstat ratio superior, quia respondeo quod lex communis non dispensat aliquid in poenam nec in delicto, sed tantum principaliter circa successio nem honorum: nam alias sequeretur quod non posset disponere hoc circa filios naturales tantum propter peccatum euitandum. Confirmatur etiam, quia videmus quod ius canonicum defert eis alimenta, ut in. c. cum haberet. & infra dicitur:

ergo lex civilis hereditate totam vel partem eis deferre potest. Rursus confirmatur, quia praedicta lex nihil principaliter disponit in fauorem parentum delinquentium, sed tantum in fauorem filiorum qui non peccauerunt: & in expresso ita tenet Bald. in l. cunctos populos. C. de Summa trini. & fide cath. pen. col. ver. 2. quæro de effectu maxime. 10. col. versi. non obstat si dicat. Bal. in l. i. C. de iure aureorum annulo. r. col. nu. 3. & ibi Sali. Bald. in. c. canonum statuta. de constitut. pen. col. nu. 22. Pau. in l. fi. C. si contra ius vel uti. pu. 2. col. nu. 2. vbi limitat hoc, non extantibus legitimis: extantibus vero legitimis non posset: & ita possunt intelligi & reduci ad concordiam opiniones superiores contrariae.

17 Iusta praedicta tamẽ necessario & vtiliter quaero, an nepos natus ex filio spurio, nefario, incestuoso, vel nato ex damnabili coitu, possit institui ab auo, vel quouis alio titu. habere bona sua non extantibus filiis vel descendentes legitimis: in quo articulo verè & resolutiue dico sic, quod si talis filius natus ex damnabili coitu iam est mortuus, tunc nepos ex eo optimè potest institui ab auo: ista probat tex. no. in l. fi. C. de natu. libe. vbi habetur, quod licet pater non possit omnia bona sua relinquere filio suo naturali, tamen bene potest ea relinquere nepoti ex eo: ergo idem dicamus in nostro casu ut possit. Si verò filius natus ex damnabili coitu non est mortuus sed viuit, & expresse constat quod auus bona sua reliquit tali nepoti, contemplatione ipsius nepotis non patris, ut quia dicit quod nihil patri acquiratur, & tunc talis institutio valet: quia nihil patri acquiritur, etiam usus fructus: argumento tex. no. in authen. excipitur. C. de bonis quæ libe. Si verò filius natus ex damnabili coitu viuit, & nepos instituitur ab auo, contemplatione ipsius filij incapax & talis institutio non valet, sicut quando ipsum filium instituisse: quia ille qui per se est incapax, similiter est incapax mediante persona alterius: argumento tex. in l. i. C. de natu. libe. in versi. siue itaque ibi. siue per interpositam personam: argumento etiam tex. in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupil. tex. in l. aditio. versi. ff. de acquirẽ. hæredi. tex. in l. liber homo. ff. de acquir. rerum dom. tex. cum materia in l. cum aliquis. C. de iure delib. tex. in l. quod conditio nis. ff. de don. causa. mor. tex. in l. nec perse. C. de hæred. instit. tex. in l. non minus. ff. eodem titu. tex. in l. non licet. ff. de cotrahen. emp. tex. in l. i. versi. fi. C. de contrahẽ. iudi. tex. in l. pupill. §. sed & si per interpositum. ff. de autho. tut. text. in l. Labeo. in fine. ff. de vsuca. tex. in l. 2. §. i. ff. de ad

de admi. rerum ad ciui. perti. cuius verba sunt, quod quis suo nomine exercere prohibetur, id neque per subiectam personam agere debet: si vero sumus in casu dubio, quia non potest constare cuius contemplatione talis nepos sit institutus, tunc censetur institutus contemplatione ipsius nepotis: unde valebit institutio, & licet bona sibi retinebit, & hoc modo sit in potestate sui patris, modo non. 1. argumento tex. cum ratione in dicta. l. fi. C. de natu. libe. 2. quia nemo praesumitur delinquere nec eligere sibi viam per quam dispositio infirmetur, ut in l. si miles qui destinauerat. ff. de mili. testa. 3. argument. text. in l. fin. in prin. ff. de his qui. ut indig. vbi dicit, quod sola ratio paternæ affectionis vel coniunctionis non inducit suspicionem taciti fideicommissi. 4. per tex. in l. cognouimus. de hæreti. vbi filius hæreticus non potest succedere patri nec matri, sed nepos catholicus sic. Ex quo inferitur, quod si nepos ex filia instituat valeat institutio cum filia non debet quaeri propter defectum patriæ potestatis. Ex quo etiã no. infero, quod si clericus vel quilibet alius habet filium spurium & incapax, natum ex damnabili coitu, qui quidem filius habet uxorem, potest pater uxorem eius hæredem instituere & ei ex bonis suis relinquere quicquid velit: & idem est e contra: si habeat filiam nuptam potest pater maritum eius instituere: ex quibus dixi & iudicavi in quaestione de facto, cum essem assessor iudicis recusati: quod cum tractaretur matrimonium inter filium spurium clericum ex vna parte, & filiam legitimam alterius ex alia: conuentum fuit inter eos, quod pater clericus certa bona expresse & simpliciter donaret patri vel matri ipsius sponsæ vel uxoris filij spurij, vel ipsimet sponsæ vel uxori: certe dixi & iudicavi quod valeret talis donatio, & non confiscaretur per supra dicta. & ista con. clare procedit respectu proprietatis cuius est capax nepos: sed dubium est si talis nepos sit in potestate patris incapax, cui applicabitur ille usus fructus: & breuiter dico quod remanebit penes ipsum nepotem cum patri non possit acquiri: quia eo ipso videtur velle auus quod usus fructus non quaratur patri & sic filio incapaci, sed remaneat penes nepotem: sicut expresse diceret argumento dict. Auth. excipitur. confirmatur hoc, quia cum patri non possit acquiri praedictus usus fructus, ergo acquiritur ei cui potest & sic ipsi nepoti: & talis praesumitur esse intentio disponentis, & sic aui testatoris: argumento tex. no. in l. proinde. §. si. ff. de stip. seruo. vbi relictu vel promissum seruo communi, si non potest quaeri vtrique domino, acquiritur tantum ei

cui potest: text. in l. si communis seruus meus & tuus. eo. titu. Et in effectu istam con. & respo. tenet Bar. in l. Gallus. §. quid si is. ff. de libe. & posthu. 2. & 3. col. vbi plene tractat licet sic non de claret, & ibi no. Paul. de Castr. 2. & 3. col. nu. 6. Aret. 1. col. versi. extraglo. qui late loquitur. Alex. qui dicit magis com. opi. 2. co. nu. 7. Iaso. qui dicit hæc esse magis com. opi. 4. col. nu. 18. tenet etiã Angel. in l. fi. C. de na. libe. & ibi no. & melius quam alibi Salic. 5. quaest. per. 2. col. Bar. no. con. nu. 8. Contrariam tamen sententiam tenet Spec. in titu. de succe. ab intesta. §. i. versi. quod si habens filium spurium. imo quod nullo modo valeat institutio si talis nepos sit in potestate sui patris & incapax: quia ille qui est incapax per se, similiter est incapax mediante persona alterius, ut supra proximo folio dixi & allegaui. Si verò talis nepos sit emancipatus vel alias sui iuris, valeat institutio: quia sibi totum potest acquiri: & in specie pro hac sententia facit tex. no. & expressus. quem ipse allegat in l. quaeritur. ff. de bonis liber. vbi si filius patroni iure exhaereditur a liberto, nepos ex eo similiter excluditur a bono. posse. contra tabu. si est in potestate sui patris: quam. l. dicit ibi Albe. bonam & famosam ad plures quaestiones. Sed his non obstantibus teneo superiorem sententiam & con. non obstat ei tex. in l. quaritur: de bo. liber. quia ille procedit de iure antiquo, secundum quod omne illud quod quarebat filius, acquirerebatur patri: & non poterat aliquo modo remanere penes filium in proprietate nec usufructu, etiam de expressa vel tacita voluntate dantis vel relinquentis: Hodie vero de iure nouo. C. proprietates quaritur filio, & est capax eius, & ratione patriæ potestatis patri quaritur usus fructus. praeterea testator vel relinquens potest velle, ut usus fructus non quaratur patri sed remaneat penes ipsum filium, ut in dicta Authen. excipitur. ergo in isto casu non sicut quando per. l. non potest quaeri usufructus patri, remaneat penes filium saltem de tacita voluntate testatoris: & ita soluit & declarat Paul. de Cast. in dict. l. Gallus. §. quod si is. 3. column. & est de mente aliorum.

18 Item adde. quod necessarium quotidianum dubium est, si sit aliquis modus tutus tam de iure quam in foro conscientiarum per quem possit pater vel mater ultra alimenta aliquid relinquere filio spurio, nato ex damnabili coitu? & resolutiue dico quod plures modos ponit magistraliter Bart. in l. si. ff. de his quibus. ut indig. 1. col. nu. 6. cum sequenti, idem Bartol. in l. si is qui duos. ff. de libe. lega. Bal. in l. fin. colum. 2. F 5 C. pro

C. pro socio. Bartol. & doct. in l. 2. C. de hered. instit. Alb. in l. humanitatis. C. de natu. libe. not. & melius quam alibi Ludovicus de Sardis de Ferrara, in libello suo de naturalibus liberis in ultima charta late & no. Capola, in cautelis suis, cautela. 38. ubi ponit duodecim modos. Jacob. de San. Geor. in l. cum tacitum. ff. de proba. 2. colum. vsq. ad finem. Sed nullus eorum est beneficiatus in iustitia & conscientia prater unum scilicet, quando pater vel mater simpliciter instituit amicum suum capacem, non granda dicitur expressè necitate restituere filio incapaci, nam tunc si ille amicus heres institutus vellet restituere hereditatem vel partem ipsi filio spurio & incapaci rectè potest: & si ille filius retinebit, quia postquam amicus heres adiit hereditatem, iam unita sunt bona & effecta sunt patrimonium eius: unde si post ali quid dederit filio incapaci, non dicitur succedere vel habere à patre, sed ab herede instituto, cui non est prohibitum succedere: argumto text. in d. glo. ord. in l. 1. §. veteres. ff. de acqui. post. tex. in l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de vulg. & pupil. text. in l. eius qui in provin. cia. §. fin. ff. si cer. pe. tex. in l. si. in fine. C. de in officio. testa. text. melior de iure. in §. 1. Insti. de heredum quali. & diffè.

Secundo in expresso, quod talis filius incapax iuste possit habere à prædicto herede instituto, probat text. valde no. in l. qui Titij testamen tum. ff. de his quibus ut indig. ubi licet ille qui accusavit testamentum Titij de falso, non possit eis succedere: tamen non prohibetur postea succedere eius heredi, quia non dicitur principa liter succedere Titio: & ad hoc no. ibi Albe. & doct. ad idem est text. in l. post legatum. §. qui accusavit. in princ. eo. tit. text. in l. 3. C. de peti. hered. tex. in l. cum autem. §. si. ver. ponamus. ff. de edili. edic. & in specie ista con. tenet Specu. Instit. de succe. ab intesta. §. 1. ver. si. sed quid si pater instituit extraneum nu. 30. Bar. in dic. l. si. ff. de his qui. ut indig. 2. col. in medio. licet ibi dicat quod iste modus habet aliquid frau dis: istam etiã con. tenet Bart. ubi no. loquitur in l. si is qui ex bonis. de vulg. & pupil. 1. col. 2. q. princ. & ibi not. Imola. 2. colum. & commu. docto. Albe. in Authent. licet. prope fin. C. de na. libe. Salice. in l. 2. fin. quaestio. eodem titu. istam etiã con. tenet Capo. in dict. cautela. 38. si. colum. in si. Ludovicus de Sardis. in dict. libello suo de natu. libe. in fine, ubi dicit quod est communis cautela & melior cæteris. Sed ad de quod mihi est dubium an pater sit tutus

amicum instituyendo ex ista causa, similiter etiã optimus modus relinquendi filio spurio, & omnino incapaci est, quando instituitur heres à patre vel matre sub conditione, si legitimerur: quia tunc secuta conditione & legitimatione obtemperata, consequetur hereditatem: ita probat text. not. in l. tempus. ff. de hered. instit. per quem ita tenet ibi Ang. & Ioan. de Imola. Bal. in l. Gallus. §. instituens, de libe. & posthu. secū da colum. quarto. no. & ibi Imola. 1. colum. na. ultimo no. Areti. Alexand. & Soci. 1. col. in princ. lafo. 2. colum. nume. 5. Paul. in §. quid si in 2. colum. eiusdem. l. Areti. in l. si filius fa mi. ff. de testa.

Existat est magis commu. opin. à qua non est re cedendum, licet Bal. subtiliter in il. eam quam C. de fideicom. 2. col. nume. 48. expresse te neat contrarium, imo quod talis institutio etiã sub conditione legitimationis non valeat: quia text. in dict. l. in tempus, & eius regula procedit quado incapacitas tñ est ex parte instituti, ut in deportato: secus verò si est etiã in causa effi ciendi, & sic ex parte heredis & ex parte testatis ut in spurio: quia tñ non valet, argumto text. in l. si minor. ff. de ser. expor. & in l. si. ver. filijs. C. de natu. libe. Confirmatur etiã, quia condi tio legitimationis censetur impossibilis, cum pendeat à voluntate principis, argumto tex. in l. apud Iulianum. §. si. ff. de lega. 1. & in l. con tinuus. §. cum quis. ff. de ver. obliga. si impossi bilis, ergo reiicienda de vltimis voluntatibus, ut in l. ff. de con. instit. & in l. obtinuit. de cõ ditio. & demonst. si reiicitur, ergo remanet pu ra institutio & non valet, & illud dictum Bal. sequitur & dicit singulare Pau. in l. si filius fa milias. ff. de testa. in fin. & tenet & sequitur An ge. in §. heres. 1. colum. Instit. de hered. insti. sed his non obstantibus tene sen. commu. & ad contrarietatem Bal. responde subtiliter, ut per Socinum in dict. l. Gallus. §. instituens.

Secundo non obstat huic cõ. sen. si dicas, quod conditio legitimationis censetur impossibilis cum à voluntate pendeat principis: ut in l. apud Iulianum, alias non incipit. idem Iulianus. §. si. ff. de lega. 1. text. in l. continuus. §. cum quis. de ver. ob. si impossibilis ergo reiiciatur, ut in l. 1. cū simi. ff. de cõ di. instit. si reiicitur ergo institu tio eius non valet, quia faciliter respondeo. 1. modo, quod illa iura procedunt, nisi faciliter soleat princeps concedere, quia tunc non cen setur impossibilis: ita tenent & limitat moder nū in dict. iuribus. vel aliter, & subtilius, quod il la iura debent intelligi præter quam si talis con ditio requiratur pro substantia & validitate actus,

actus, ut est conditio legitimationis, quia tunc non debet reiici, quia alias totus actus vitiare tur: & in specie ita tenet & respondet Bal. in l. 1. C. de insti. & substi. penult. col. 6. q. pro qua sententia & con. facit tex. singu. in l. quidam relegatus. ff. de rebus dubijs. ubi habetur quod si testator qui erat relegatus, in testamento suo cavuit quod ille qui in vita testatoris impetrauerit ab Imperatore restitutionem eius, & testator decedat anteq̄ ei gratias egerit habeat certos aureos, q̄ talis dispositio valet & est seruanda: & interminis ad hoc notat & pōderat Soc. ibi.

19 Ex qua cõmu. sen. & con. notabiliter infertur, quod talis filius spurius, & incapax, & natus ex damnabili coitu, institutus sub conditione, si legitimerur poterit interim pendente conditio ne agnoscere bono. po. secū dum tabu. & petere se mitti in posse. bonorum: non ad hoc ut conse quatur dominium & plenum ius heredis, sed ut consequatur administrationem bonorū & eorum possessionem, sicut curator bonis datus: & hoc argumento tex. capitalis in l. 2. §. si sub conditione. ff. de secū dum tabu. tex. in l. hi de mūm. & in l. si sub conditione. eo. titu. tex. iun eta glo. & commu. opinio. in l. si quis institua tur heres. ff. de hære. inst. & in expresso instam conclusionē per prædicta iura tenet originali ter Iaco. de Areti. in l. libertas testamento. ff. de manu. testa. & ibi Albe. qui reputat subtile & notabile. idem Alber. in l. si his qui ex bonis. 1. colum. ff. de vulg. & pu. Bal. in dict. l. si quis in stituatur. 1. col. in si. ff. de hered. instit. & ibi Ange. Pau. & si. co. in si. idē Bald. in l. Gallus. §. instituens. ff. de libe. & posthu. 2. col. 4. not. & ibi Areti. 2. col. in princ. Alexand. 1. col. in si ne lafo. ibi. 2. col. in princ. nu. 5. idem Bald. in l. si finalibus verbis. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. ubi dicit q̄ multoties ita consuluit Ang. in l. in tempus. 2. col. ff. de hære. insti. Platea in l. 1. C. de delatoribus. lib. 10. in finalibus verbis. con trariū tamen tenet no. Ioan. de Imo. in l. in tē pus. ff. de hære. insti. 2. col. in princ. imo q̄ nullo modo cõcedatur sibi administratio bonorum: quia esset facere fraudem legi, quæ vult q̄ filius spurius & incapax non se immisceat bonis pa ternis. unde tex. in dict. l. 2. §. si sub conditione. de secū dum tab. & iura superius allegata pro cedunt & debent intelligi in hære. habili, & capaci bonorum qui est institutus sub cõditio ne: secus verò est in filio vel hære. incapaci, quæ iure non reperitur cautum, q̄ hac via in directa possit habere: & idem reperio q̄ in expresso te net Ludo. de Sardis, in dict. libello de natu. li be. in si. & Coepola in dict. cautela. 38. si. col. in

princ. Iacob. de sant. Geor. in l. cum tacitum. ff. de proba. si. col. in fin. & ista sententia & con. videtur mihi verior de iure, pro qua. 1. facit tex. in regu. cum quid vna via. de reg. iu. in 6. tex. in l. nec per se. C. de hære. insti. tex. in l. contra le gem. cum. l. sequenti. ff. de legi. tex. in l. sed Iulia nus. ff. ad Mace. facit tex. no. in. c. avaritia. de elec. in 6. ubi habetur, q̄ electus qui nondū est cõfirmatus, qui non potest interim administra re bona beneficij, non potest illa administrare quæsito aliquo colore. faciendo se constitui pro curatorem, & economum, vel administratorem. Tertiõ facit tex. i. l. scire oportet. §. 1. ff. de tut. & curat. da. ab his. ubi si m̄ instituit filios hære des sub conditione, si absoluti fuerint à patria potestate, & talis cõditio sit verificata & efficiã tur hæredes, nō potest pater curator eorū esse, neque creari: nē quod vna via prohibetur, alia cõcedatur: per quam. 1. dicit ibi Alber. post Ol dra. & antiquos, quod filius spurius non potest esse executor patris. Quarto facit text. in l. cū hi. §. transactiones. ver. sic. sicut lis. ff. de transac. ubi habetur quod sicut transactio super alimē tis non valet inconsulto prætoris, ita neq; trãsa ctio litis motæ super eis. Quinto facit tex. no. in l. 1. in fin. C. de privilegij scholarium, lib. 12. ubi habetur quod ille qui prohibitus est certū offi ciū assumere, nō pōt aliquo quæsito colore il lud exercere: & ibi notat Bart. Platea & com mu. docto. facit etiam tex. in l. fin. C. si manci ita vaneat nē prostituatur. ubi ancilla quæ non potest prostituari, non potest in caupona quæsi to colore retineri. Sexto facit tex. in l. quod cõ ditiones. ff. de dona. causa. mor. ubi ille qui non potest capere à patre nō potest ab alio capere causa cõditionis implēda. Septimo facit text. in l. 2. §. 1. ff. de admini. rerum ad ciui, perti. ubi decurio qui non potest conducere neq; colere prædia publica, non potest cõducere vel ea co lere per alium. Octavo facit tex. singularis in l. quaritur. ff. de bonis liber. ubi habetur quod filio ex heredato & excluso à bonorum posses sione contra tabulas & successione paterna, ex cluduntur etiam nepotes, ex eo tempore quo sunt in potestate patris, nē filius ex heredatus & suo nomine exclusus admittatur ex persona nepotum: & in casu suo illam. 1. dicit ibi famo sam Albe. & notant & comédant alij docto res antiqui: & facit etiam tex. in l. qui in serui tutem, & in l. quod si pater. eodem tit. in l. qui contra. ff. de iure patro.

20 Item adde quod licet pater non possit insti tuere talem filium spurium & incapacem, vel ei aliquid relinquere, tamen bene poterit eum substi.

substituere pupillariter alij filio impuberi legitimo: licet ex iudicio, dispositione, & testamento patris capiat: ita probat text. singu. in iure, in. l. si is qui ex bonis. ff. de vulg. & pup. cuius rō est qd hoc casu, verē in bonis pupilli succedit, non verō in bonis patris: & licet ille text. loquatur eo casu, quo substituitur filius naturalis vel spurius qui ex testamento & bonis patris in alio quo est capax: tñ expressē dicit text. qd bona pupilli in solidum, capiet virtute substitutionis, ergo idem dicamus in nostro casu, qd licet talis filius sit omnino incapax, possit succedere fratri impuberi virtute substitutionis. & in specie argumento illius text. ita tenet glof. singu. & vnica in Auth. qui. mo. na. effi. sui. §. pe. in verbo. participium. in fin. colla. 7. licet in fine videatur variare: quam ibi ad hoc notat & commendat Bar. in si. illam etiā glof. ad hoc dicit singu. Bal. in. l. eam quam. pe. colum. nu. 54. C. de fideicom. istā etiā con. tenet Bart. in di. l. si is q. ex bonis. in prin. de vulg. & pu. & ibi Bal. valdeno. 2. col. 1. q. Pau. in prin. qui dicit illam glo. non esse alibi. Tenet Specu. in titu. de succ. ab intesta. ver. quid si pater eum substituat. nu. 28. tenet etiā no. Sali. in. l. 2. C. de natu. libe. qd tamē intellige isto modo, nam talis filius spurius & incapax tantum per substitutionem pupillarem cōsequetur & habebit tantum bona ipsius fratris pupilli, non verō bona paterna: quia iudicio patris illa haberet, & nē quod vna via prohibitum est, alia concedatur, secus verō esset si frater esset maior vel qui libet alius, & instituat fratrem spurium & incapax hæredem, quia bene poterit facere, & consequetur omnia bona: etiam quæ ipsi testatori peruenerunt à patre: quia tunc immediate dicitur succedere ipsi fratri vel extraneo testatori, ex proprio iudicio & testamento eius: nō verō ipsi patri, cum iam sit in persona testatoris vnium & effectum vnū patrimonium: ita expresse Bart. in di. l. si is qui ex bonis. 2. q. de vulg. & pu. & no. & subtiliter ibi. Bal. 2. col. 1. q. Paul. 2. col. in prin. nu. 9. Similiter etiam inferitur qd in tali substitutione pupillari in qua filius spurius & incapax sit pupillariter substitutus filio legitimo impuberi, non continetur tacita substitutio vulgaris: vnde legitimo filio impuberi repudiante, non admittetur spurius ad aliqua bona patris, virtute substitutionis vulgaris: cum per eam succedatur patri testatori, & non impuberi: ita probat text. in di. l. si is q. ex bonis. de vulg. & pu. & ibi notat & tenet Bal. in fina. verbis. Ange. Iaso. 2. col. 3. no. tenet etiam glo. ord. in di. l. Authen. qui. mo. na.

effi. sui. §. si. colla. 7. in verbo. participium, in fine. & ibi Bart. inferitur etiam eadem ratione qd idem erit in substitutione fideicommissaria, quia virtute eius non poterit succedere talis filius spurius & incapax, eūper eā succedatur patri testatori. & nō grauato: vt in. l. cohæredi. §. cū filia. de vulg. cū similibus in nō hoc casu applicabitur fisco vt infra dicitur. Ex quibus etiā deducitur qd ex necessitate & ratione & secūdū subiectam materiam potest permitti & fieri diuisio bonorum, licet semel fuerint vnita in aliqua persona: & ita no. Pau. in di. l. si is qui ex bonis. in prin. nu. 2. Iaso. 2. col. 2. no. nu. 8. Alex. 1. col. nu. 3. Adde tamen quod omnia ista procedunt & sunt vera de iure communi, sed attento nostro iure regio pater non posset pupillariter substituere prædictū filium spurium & incapax, cū non possit ab intestato nec ex testamento succedere cōsanguineis ipsius patris: ita determinat l. 2. titu. 3. lib. 5. ordi. & l. 2. titu. 32. lib. 1. ordi. ergo nullo modo poterit succedere filio legitimo testatoris, per substitutionem pupillarem.

21 Præterea circa nostram materiam quæro, si pater de facto instituit talem filium spurium, natum ex dānabili coitu vel quouis alio titulo ei aliquid reliquit, cui applicabitur talis hæreditas vel relictum, an fisco vel hæredibus scriptis vel venientibus ab intestato: in quo articulo resolutiue dico si quod sic pater instituit vel illud reliquit tali filio palam & aperte, tunc si pater alios hæredes instituit eis applicabitur: si verō nullos alios hæredes instituit, tūc ipso iure testamentum est nullum, & succedet venientes ab intestato. Cuius ratio est, quia non sunt in capaces vel indigni aliqua culpa sua, & succedit regula iuris, quod qñ aliquid aufertur tanquam ab indigno culpa sua vel delicto tunc applicatur fisco, alias verō si est incapax vel indignus, nō ex suo delicto vel culpa sed alterius, non applicatur fisco: sed hæredibus institutis vel venientibus ab intestato: & istam regulam probat text. in. l. aufertur. ff. de iure fisci. iuncta glo. ordina. & communi opinione, vbi si quis erat institutus hæres tanquam filius testatoris, qui in veritate erat partus suppositus, aufertur ab eo hæreditas quasi indigno, & applicatur legitimis venientibus ab intestato: & per illum text. istā regulam & doctrinam ponit ibi Bart. & doctores antiqui. idem Bartol. in. l. 3. eodem titu. idem Bartol. in. l. Lucius. §. in testamento. eodem titu. idem Bart. in. l. hæreditas. C. de his quibus vt indignis. & ibi Bald. Paul. Salice. & commu. docto. Aret. & communiter moderni in. l. si is qui ex bonis. ff. de vulg. & pupil. ita

ergo

ergo dicamus in proposito, quod fuisse filius incapax natus ex dānabili coitu sit institutus palam: cum non sit indignus sua culpa vel delicto, sed propter vitiū patris, quod hæreditas sibi relicta applicatur alijs cohæredibus institutis vel venientibus ab intestato. Secundo & in specie pro ista sententia & cōclusionem facit text. in. l. non intelligitur. §. si quis palam. ff. de iure fisci. vbi quando hæreditas relinquitur indigno vel incapaci palam, non applicatur fisco: nec imponitur aliqua poena: & ibi notat Bart. & commu. docto. & in expresse quod in nostro casu hæreditas non applicetur fisco sed hæredibus institutis, vel venientibus ab intestato, tenet Bart. in. l. si. ff. de his qui. vt indig. 2. col. nu. 8. idem Bartol. in. l. hæreditas. C. de his qui. vt indig. 1. col. num. 1. & ibi Salic. 2. colum. num. 6. Paul. de Castr. 2. col. nume. 4. Alexan. 2. col. num. 3. qui dicit hanc esse commu. opin. Iaso. 2. colum. num. 5. Corneus. 3. colum. prope finem tenet etiam Bald. & Imol. in. l. 3. ff. de testa. tenet etiam glof. ordi. in. l. Lucius Titius. §. in testamento. ff. de legatis. 1. in glof. fin. & ibi Bartol. Paul. Imola. & commu. docto. Bartol. in consil. suis. consilio. 119. docto. de Segura. in. l. 3. §. fina. ff. de libe. & posthu. 10. fol. 1. colum. si verō pater instituit aliquem capacem hæredem, & eum rogauit palam restituere filio spurio & incapaci, & talis hæres nullam accommodauit fidem, tunc non applicatur fisco sed remanet penes eum: quia non deliquit: ita probat text. in. l. 3. §. si quis palam. ff. de iure fisci. cuius verba sunt, diuus Adrianus rescripsit, in eo quod cuiusq; fidei palam commissum est, nō esse existimandum fidem suam infraudem legis accommodasse, & ibi commu. docto. antiqui: probat etiam text. in. l. in tacitis. ff. de lega. 1. text. etiam in. l. Lucius. §. in testamento. eodem titu. & vtrobiq; docto. & tenet expresse Bal. in. l. eā quam. C. de fideicommiss. 6. col. nu. 21. qd tamē intellige, si talis hæres grauatus non restituit, secus tamen si bona restituit tali incapaci: quia tunc bene aufertur ab eo & applicatur fisco, text. est singularis & vnicus in iure, in. l. si postulante. §. si. ff. ad Trebel. quem ad hoc notant & cōmendant ibi docto. & ad hoc dicit vnicum Bal. in. l. eam quam. C. de fideicommiss. 6. colum. num. 21. illum etiam reputat singularē Paul. in. l. Lucius. §. in testamento. ff. de legatis. 1. si verō pater capacem instituit hæredē, & eum tacite vel secreta grauauit hæreditatem totam vel partem prædicto filio spurio & incapaci restituere, tunc bene aufertur ab eo illa hæreditas vel relictum, & applicatur fisco: ex eo quod filius

est incapax, & hæres qui accommodauit tacitam fidem commisit delictum: vnde apud nul lum eorum debet remanere, sed fisco applicari: text. est in. l. 1. ff. de iure fisci. text. in. l. 3. §. cum ex causa. text. in. l. penulti. & quasi per totum eodem titu. text. in. l. ex facto. §. Iulianus. verfi. respondi. ff. de vulg. & pup. text. in. l. beneficio legis falcidia. ff. ad. l. falc. text. in. l. 3. C. ad legem falcidiam. text. in. l. cum quidam. §. diuus Pius. verfic. in tacito. ff. de vsuris. cuius verba sunt, in tacito fideicommissio omne emolumentum hæredi auferendum, & fisco præstandum diuus Pius rescripsit. & idem disponit lex. 13. in fine. titulo septimo sexta part. quod tamen notabiliter extendit, vt procedat etiam si testator fecit duo vel plura testamenta, & tatum in. 1. hæres accomodauit tacitam fidem, nam licet postea testator alia fecit testamenta in quibus idē hæres est scriptus & institutus, & in eis non accommodauit tacitam fidem, adhuc hæreditas applicatur fisco: licet primum testamētū per secundum sit reuocatum, quia videtur durare in eadem secreta voluntate, quo ad tacitum fideicommissum: ita probat text. in. l. cum tacitū. ff. de proba. quæ ad hoc summē notat & commendat ibi Bald. & commu. docto.

22 Item adde quo si hæres vniuersaliter institutus, tantum accomodauit tacitam fidem de restituenda aliqua re, vel parte hæreditatis, illa tantū debet applicari fisco, & non tota hæreditas vniuersalis: ita probat text. nota. in. l. hæres qui tacitam. ff. de his qui. vt indig. & ibi ad hoc notat Bartol. & communiter docto. antiqui. text. in. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulg. & pupil. & ibi notat Alexan. & alij moderni. & ex hoc aperte venit reprobanda sententia Bal. in. l. 3. C. ad. l. fal. pe. q. vbi tenet, qd imo hæres qui accommodauit tacitam fidem in sola vna re vel numero, priuatur tota hæreditate vniuersali, & applicatur fisco: per text. ibi: quia certe eius opinio est falsa periura supra dicta: neq; obstat text. in quo se fundat Bald. in di. l. 3. quia debet intelligi necessario quando hæres accomodauit tacitam fidem de restituendo totam hæreditatem: & ita respondet Alexand. in di. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulg. & pupil. in fina. & ibi Iason. 2. colum. numero. 4.

23 Item adde quo dhæres qui accommodauit tacitam fidem priuatur hæreditate, nedum quādo iam restituit prædicto spurio & incapaci, sed etiā si nūquā restituisset sed penes se habeat: ita probat text. in. l. 3. C. ad. l. fal. iuncta glof. 2. vbi dicit text. qd si hæres administravit tacitū fideicommissum debet fisco applicari: & dicit glo. qd ad

mini

ministrasse dicitur quando iam soluit ei cui iustus erat, vel quando consensit defuncto ut eum tacite rogaret: & ad hoc in terminis notat & dicit mentitenendum Sali. ibi.

24 Præterea iuxta materiam necessariò quærendum est, qualiter possit constare & probari de isto tacito fideicomisso: & breuiter dico quod sequentibus modis. Primò si reperiat in instrumentu priuatù quo hæres promissit & fidem accõmodauit de restituendo: text. est in l. 3. versi. & fere. ff. de iure fisci. text. in. §. tacite eiusdẽ. l. cuius verba sunt, tacite autẽ fideicomissa frequenter sic deteguntur, si proferatur chirographũ quo se cauisset is cuius fides eligitur, quod ad eum ex bonis defuncti peruenerit restituru: text. in. l. in tacitis. ff. de lega. 1. & ibi tenet & notat Bart. Albe. & Ang. Secũdo mō de tacito fideicomisso constare pot, si probetur quod talis hæres pacto vel pollicitatione, & à fortiori solenni stipulatione promissit illud restituere filio incapaci text. est nota. in. l. in fraudem. ff. de his qui. vt indig. cuius verba sunt, in fraudem iuris fidem accõmodat, qui vel id quod relinquitur, vel aliud tacite pro mittit restitutum se personæ quæ legibus ex testamento capere prohibentur, siue chirographum eo nomine dederit, siue nuda repromiserit pollicitatione: & ibi glo. ord. Bar. & communi. docto Tertio modo constare potest, quando talis hæres in instrumento publico secreta & occulte facta, puta corã notario valde amico & testibus domesticis promissit restituere, & accõmodauit tacitam fidem: quia isto casu eadem est ratio: & cõfirmatur, quia clam dicitur quid factum, quando ita fit quod verè similiter non potest venire in notitiã aduersarij: argumento text. in. l. prohibere. §. fin. ff. quod vi aut clam. & quasi per totũ. & in. l. clam possidere. ff. de acqui. possess. & in expresso ex hoc fundamento istam sententiã & conclu. tenet Bar. in dicta. l. 3. §. tacite. ff. de iure fisci. idem Bart. in. l. in fraudem. ff. de his qui. vt indig. Angel. Paul. Imo. & cõmu. docto. in. l. in tacitis. ff. de lega. 1. Quarto modo constare & probari potest per confessionẽ hæredis accõmodantis tacitã fidem: ita tenet glo. ord. in dicta. l. 3. §. tacite. ff. de iure fisci. in verbo. probationibus: nã dicit text. sed & ex alijs probationibus manifestis idẽ fit. dicit glo. probationibus, vt per confessionem rogati: & ad hoc eam notat & cõmendat ibi Bar. & commu. docto. & illam glo. ad hoc reputat singu. Sali. in. l. 3. C. ad. l. falci. 2. colum. nume. 9. idem Sali. quem vide in. l. generaliter. §. col. nu. 18. C. de non numer. pecu. istam etiam conclu. tenet Imol. in. l. in tacitis. in fine. ff. de lega. 1.

Ex quo inferas quod tali casu cogitur hæres respondere positioni, an fuerit tacite rogatus, & accõmodauit tacitam fidem? & in expresso ita determinat Barto. in dicta. l. 3. §. tacite. ff. de iure fisci. in fine. idem Bartol. latius & notabiliter in. l. fin. ff. de his qui. vt indig. 3. colum. num. 10. Confirmatur, quia in delictis cogitur quis respondere positionib⁹, vt in. l. Marcellus. §. 1. ff. rerum amotarum & magistraliter dixi in materia delictorum: ergo teneatur in nostro casu respondere. Confirmatur etiã, & secũdo quia cogitur quis respondere an possideat, vel dolo deherit possidere: vt in. l. quoties. §. prætor. ff. de noxa. & in. l. qui petitorio. ff. de rei vendi. cum similibus.

25 Finaliter etiam constare & probari poterit, per verisimiles cõiecturas & præsumptiones, quia quando agitur de probando dolo, vel fraude, vel aliquo alio actu occulto qui non potest bene probari per testes, probatur per indicia vel cõiecturas prouenientes ex actibus exterioribus: text. est notabilis in. l. dolum. C. de dolo. cuius verba sunt, dolum ex indicijs perspicuis probari cõuenit: & ad hoc notat ibi Cinus, Albe. Bald. Pau. Salice. & communit. docto. text. in. l. quia autem. §. non simpliciter. ff. si quis ommissa causa testamenti. text. in. l. sicut. §. super uacuum. ff. quibus modis pignus vel hypothe ca solui. text. in Authen. sed iam necesse. C. de donatio. ante nuptis. text. in capit. secundo de renunciatione. lib. 6. text. in. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de remilitari. ibi. sed licet hoc liquidò constare non possit, argumentis tamen cognoscendum est: text. in. l. consensu. §. super plagis. C. de repudijs, text. in capit. fin. de testib. cogen. text. in capit. afferre. de præsumpt. ex quibus patet quod licet text. in dicta. l. 3. §. tacite. ff. de iure fisci. in fine dicat, quod tacitum fideicommissum debet probari ex manifestissimis probationibus, tamen non excluduntur probationes quæ fierent per cõiecturas & verisimiles præsumptiones, quia in istis actibus occultis & difficilis probationis, cõsentur à iure esse liquidissimæ & manifestæ: vt in iuribus superioribus: & in terminis ita tenet & declarat illum textum Salicetus in lege. 3. C. ad. l. falciã. in fine. vnum tamen est quod in dubio quando vertitur dubium, an casus sit dignus cõfiscatione vel non, vel an probatio taciti fideicommissi vel cõiecturæ concludat vel nõ. semper est iudicandum & interpretandũ contra fiscum, qui præterdit causam lucriatiuam & odiosam: text. est in. l. non puto. ff. de iure fisci. & ibi notat & commendat Dinus, Bartol. Alberi.

Albe. Ang. & cõmuni. docto.
26 Ex quibus omnibus infero in specie aliquas notabiles cõiecturas per quas censeatur probatum tacitum fideicommissum. Prima sufficiens præsumptio & cõiectura sit, quado ipse hæres institutus statim post mortem defuncti fecit restitutionem bonorum, quia ex celeritate actus præsumitur fraus: ita reperio quod tenet singulariter Bald. in. l. eam quam. C. de fideicommissis. 10. colum. nume. 40. argumento text. in. l. si ventri. §. fin. in. fin. ff. de priui. credi. ibi si modo non post aliquod interuallum id factum sit: sed certè ista cõclusio Bald. quam ex tali cõiectura infert, videtur mihi dubia & rigorosa: nam actus restitutionis est in se licitus, vnde ex eo quod in cõtinenti post mortem testatoris fiat, non debet esse sufficiens ad probandum tacitum fideicommissum: neque obstat text. in dict. l. in ventri. §. si. ff. de priui. credi. quia ibi aliæ præsumptiones concurrunt ex quibus inducitur præsumptio: & sic in iudicando & consulendo recederem à sententia sua. Secunda cõiectura & præsumptio sit, quando talis hæres vniuersaliter restituit omnia bona quæ ipse habuit à defuncto, modò restituat in continenti, modò ex interuallo: ita Bald. in dict. l. eam quã. 10. col. nu. 40. C. de fideicommissis. argumento text. in. l. omnes. §. Lucius. ff. de his quæ in fraud. credi. Sed certè similiter ista cõclusio non videtur vera nec tenenda, quia text. in dicto. §. Lucius. loquitur eo casu quo debitor scit se habere creditores, & donat omnia bona sua: quia tunc præsumitur fraus, cum preterdant tales creditores causam onerosam, & alij quibus bona donantur præterdant causam lucriatiuam: vnde meritò creditores reuocant, vt sibi fiat solutio. Sed in nostro casu actus donationis & traditionis factus filio spurio est in se licitus, & fiscus non præterdit causam onerosam, sed merè lucriatiuam, & adhuc odiosam. Tertia notabilis & vera cõiectura & præsumptio est, si testator & sic pater dixit heredi, facias de hereditate mea, vel de tali re, illud quod tu scis, vel illud quod tibi in secreto dixi & cõmisi: & ultra hoc reperiat, quod talis hæres prædictam hereditatem vel rem restituit filio spurio & incapaci: nam ex his resultat sufficiens præsumptio & cõiectura taciti fideicommissi, & fidei in fraudem accõmodatæ: & in expresso ita probat text. notabilis iuncta glo. 2. in. l. cõ. tacitam. ff. de probationibus. & ibi notat & cõmendat solus Salicetus. 1. col. 3. oppo. & finali colum. in fin. probat etiam text. in. l. 3. ff. de iure fisci. versi. & fere. iuncta glo. in verb. rogare

tur. text. in. l. ita fidei. eod. tit. facit etiam glo. in gula. & ordi. in. l. Lucius Ticius. §. in testamento. ff. de lega. 1. in glo. fina. & ex hac tertia præsumptione, & cõiectura: & fundamento eius, apertè confunduntur superiores duæ conclusiones & præsumptiones Bald. quas ego supra reprobaui.

Quarta notabilis præsumptio & cõiectura potest esse, quando pater, & sic testator, in articulo mortis, vel tempore quo disponebat de bonis suis, locutus fuit ad aurem hæredi instituto, & post mortem reperiat bona restituta ipsi filio in capaci: nam ex his censeatur probata fraus, & tacita fides de restituendo accõmodata: ita probat text. in. l. Lucius Titius. §. in testamento. ff. de lega. 1. iuncta glo. in quãtum dicit, quod est suspicio vel præsumptio cõtra illum qui secreta loquitur cum alio: quia videtur aliquid loqui quod in publico non diceret: & ad hoc notant & commendant ibi doctores: non tamen est plena & concludens præsumptio ad condemnationem, nisi aliud simul etiã probetur, vt ibi tenet & declarant prædicti doctores: tenet etiã & declarat Iaco. de sanc. Geor. in. l. cõ. tacitum. ff. de proba. 1. col. nu. 4. vnde ego infero & meritò in hac. 4. præsumptione & cõiectura, quod si concurreret quod testator, & sic pater, locutus est ad aurem cum hærede, & postea restituit bona filio incapaci, censeatur probatum tacitum fideicommissum: & ita iam ego dixi & cõsului in quæst. defacto. Cõfirmatur ista mea opinio & cõ. ex doctrina & theoricis Bar. in. l. si ventri. §. si. ff. de pri. cre. vbi dicit, quod si quis allocutus est ad aurem cum alio, & in continenti ille commisit homicidium, censeatur præcessisse mandatum. de qua doctrina satis suo loco dixi. Quinta nõ. cõiectura sit, quando pater instituisset alium incapax hæredem & post mortem patris reperiretur filius spurius, est in capax esse in possessione bonoru, vidente & cõsentiente hærede instituto: quia ex hoc præsumeret fraus, argumento text. nõ. cum materia in. l. sicut. §. super uacuum. ff. qui. mo. pig. v. el hypo. sol. ita in expresso tenet Imo. in. l. si is qui ex bonis. de vulga. & pupi. 2. col. post medium. versi. quod credo verũ. facit text. in. l. 3. C. de natu. libe. & ibi docto. text. in. l. si is quibus bonis paternis. ff. de acqui. hære. & facit doctrina magis Bar. in. l. post cõtractum. ff. de dona. 2. col. num. 4.

27 Item adde quod institutum filius spurius & incapax cui bona sunt restituta ex tacito fideicommissum, tenetur ea restituere fisco, vt debeat condemnari in omnibus fructibus à die restitutionis sibi facte: qui semper intelligitur esse in mala fide

la fide, & idem est in hærede grauato si adhuc non restituit: tex. est no. in. l. eum qui tacitum. in prin. ff. de his qui. vt indig. cuius verba sunt, eum qui tacitū fideicommissum in fraudem legis suscepit, eos quoq; fructus quos ante litem motam perceperit, restituere cogendum respōdi: quia bonæ fidei possessor fuisse nō videtur: & ibi notat Bar. & docto. antiqui. tex. in. l. prædonis. ff. de peti. hæred. & ibi Barto. Alber. Bald. Ange. Pau. & cōmu. doc. facit etiā tex. in. l. hæredem. ff. de his qui. vt indig. in. l. i. C. eod. titu. & istam cōn. tenet Bart. in dict. l. i. ff. de his qui. vt indig. 3. col. prope fi. num. 10.

28 Item adde quod talis hæres tacitè grauatus restituere spurio & incapaci, quia accommodauit tacitam fidem, tenetur in foro cōscientiæ restituere fisco, & nullo modo potest sibi retinere, nec spurio restituere, & idē est in ipso filio spurio, si iam ei bona restituta sunt: & hoc tali ratione, quia cum semper censeatur esse in mala fide, ergo restituere tenetur tāquam possessor alienæ hereditatis. Item omne qd nō est ex bona fide peccatum est: vt. c. fi. de præf. & ex ista ratione istam conclu. tenet Barto. in. l. i. ff. de his qui. vt indig. 3. col. in prin. nu. 9. istam etiam con. tenet Doct. or de Segura, in repetitione. l. cohæredi. §. cū filiæ. de vul. & pup. fo. 24. à prin.

29 col. 1. Aduertendum tamen est circa prædicta, qd si hæres qui accommodauit tacitā fidem de restituendo filio incapaci est laicus, tunc bona debent applicari fisco regali, & sic seculari: sed cū verò si hæres qui accommodauit tacitam fidem sit clericus, quia tunc debent applicari fisco ecclesiæ: & hoc nulla facta differentia, testator pater sit laycus, vel clericus: cuius ratio est: quia cum ista poena imponatur à iure propter culpam & delictum heredis accommodantis tacitam fidem, merito applicatur fisco iurisdictionis suæ. Confirmatur etiā, quia quando agitur de bonis & successione alicuius clerici, deficientibus consanguineis, & sic eo casu quo fisco debet applicari, potius debet applicari fisco ecclesiæ, quā imperij: tex. est in. l. quis presbyter. post prin. C. de epif. & cler. text. in Authen. de ecclesiasticis titulis. §. interdicimus. coll. 9. tex. in Auth. vt cum de appe. co. §. si verò liberi. colla. 8. Cōfirmatur etiam, quia talis hæres qui accommodauit tacitam fidem debet cōueniri tanquā reus corā suo proprio iudice, vnde iudex non potest imponere poenam cōfiscationis, nisi fisco suæ iurisdictionis applicandam. Et in expresso, licet non ita benefundet istam conclusionem, tenet Bald. & Paul. in dict. l. si quis presbyter. C. de epif. & cler. 2. coll. nu. 3. Platea

in. l. i. C. de bonis vaca. lib. 10. pe. col. Ancharanus in. c. cum secundū leges. de hære. in. l. fi. co. idem Ancharanus in reg. ea quæ. de regu. iu. in. 6. 21. q. nu. 26. Pala. Ruui. in sua repetitiōe. fo. 22. 2. col. Segura in repetitione legis. 3. §. fi. ff. de libe. & polthu. 10. fo. 1. col. & ista sentē. & cōclu. est vera & tenenda, licet Abbas vellet cōtrariū inc. 2. de succe. ab intest. 2. col. nu. 1. Confirmatur etiam ex sententia Bal. & communi, in Authen. cassa & irrita. C. de sacro, eccle. 2. col. 5. q. vbi tenet, quod si statutum dicat, qd testamenta non insinuata infra tres menses, irritentur: & hæres priuetur hæreditate, qd non ligauit hæredem clericum, sed tātum laicum. Item adde singulariter, qd ista sententia & cōclusio debet intelligi, vt procedat nedum eo casu quo talis hæres tacitè grauatus qui accommodauit tacitam fidem nondum restituit, verum etiam procedit quando iam bona restituit: quia in cōfiscatione semper debet attendi quis fuerit hæres rogatus: vnde si hæres tacitè rogatus sit laicus, & iam defacto bona restituit, dico quod modò ille spurius cui est facta restitutio sit laicus, modò clericus, debet bona applicari fisco seculari in spectata persona hæredis delinquentis, & ille filius spurius qui nunc est possessor, non cōuenitur tanquam delinquens, sed tanquam nudus & simplex possessor: si verò hæres tacitè grauatus qui accommodauit tacitam fidem sit clericus: & bona iam de facto restituit, dico qd bona debent applicari fisco ecclesiæ: modò ille spurius cui restituta sunt sit clericus, modò laicus: quia semper debet inspicere qualitas hæredis delinquentis: & hoc aperte colligitur & inferitur ex superioribus. Vnum tamē est quod talis possessor spurius. & incapax, cui bona iam sunt restituta debet cōueniri corā proprio iudice suo, tamen in decisione causæ & sententia, debet fieri condemnatio & cōfiscatio modo prædicto: et ista bene nota, quia sunt singularia & quotidiana, et alibi sic non inuenies declarata: in quibus iam vidi aliquos peritos & graues viros & iudices errare.

30 Item adde quo dubium est in ista materia, si aliquis detulit fisco quo aliquid relictū est spurio et incapaci, an consequatur aliquod præmium? in qd articulo resolutiue dico sic, quod si ipse hæres institutus, qui accommodauit tacitā fidem de restituendo in capaci se deferat, cōsequitur tertiam partem bonorū, de quibus rogatus est: tex. est capitalis et expressus in. l. vnica. C. de his qui se deferunt. lib. 10. Vnum tamen est qd Sali. in. l. cum tacitū. ff. de proba. 2. col. dicit, qd ultra hoc retinebit iure suo quartā trebellianicā, et sic in effectu

effectu habebit dimidiā omniū bonorū, qd nō credo verū, cum sit indignus propter tacitā fidem accommodatā, & teneat restituere fisco, vnde solā tertiam partē omniū bonorū retinebit. Si verò ipse filius spurius & incapax, post factā sibi restitutionē, se deferat: consequet pro præmio dimidiā partem bonorū, & sic dimidiam dodrantis sibi restituit: tex. est in. l. pe. ff. de iure fisci. & ibi. cōmu. doct. & idem disponit. l. 14. titu. 7. par. 6. Si verò talis filius spurius & incapax tantū sit particularis fideicommissarius in re vel rebus certis quæ sibi sunt restitutæ, tunc dimidiā partē earum cōsequetur: tex. est in. l. edicto. ff. de iure fisci. si verò tertius extraneus deferat fisco, lucrabitur tertiam partē omniū bonorū quæ pertinerent fisco: ita est gl. ordi. iuncto tex. in. l. edicto. §. stat. in verbo, vulgare. ff. de iure fisci. glo. etiam ord. in dicta. l. vnica. C. de his qui se deferunt. in gl. antepen. & in effectu istā distinctionē & resolutionē ponunt doctores antiqui in dicta. l. pen. ff. de iure fisci. Platea & alij docto. in dicta. l. vnica. C. de his qui se deferunt. lib. 10. Salic. notabiliter, & melius quā alibi, in. l. cum tacitum. ff. de proba. idem Salic. in. l. 3. C. ad. l. Falcid.

32 Item adde pro complemēto materiæ, quod accommodans tacitam fidem de restituendo in capaci, punitur poena deportationis & publicationis omnium bonorum: tex. est singularis & vnicus in iure in dicta. l. vnica. C. de his qui se deferant. lib. 10. in fine. quem ad hoc notant & cōmendant ibi doctores & dicit vnicum Sali. in. l. eū tacitū in finalibus verbis. ff. de pbat. Item etiam in nostra materia quæro, an pater possit per viam contractus aliquid filio spurio & incapaci dare: in quo articulo resolutiue dico, qd pater non potest aliquid ei dare titulo lucratiuo: & hoc aperte fundatur superioribus, nam cum per viam vltimæ voluntatis, quæ censeatur causa lucratiua, nihil ei pōt relinquere: ergo nec per viam contractus lucratiui: ne qd vna via prohibetur, alia concedatur: & in expresso istam conclu. probat tex. in. l. i. C. de natu. libe. vbi disponitur, qd si viri in dignitate positi habuerint filios naturales vel spurios, & aliquid titu. donationis eis tradiderint per se, vel per interpositam personam, reuocatur per descendentes legitimos, aut ascendentes patrem vel matrē, aut collaterales proximos fratrē vel sororē: quibus non extatibus, vel extatibus sed agere expressè recusantibus vel tacitè, p lapsu duorum mensium applicatur fisco. Et licet ille tex. loquatur in psonis positus in dignitate, tamē idē videtur esse in quolibet alio patre ali

quid donante filio spurio & incapaci: & ita tenet Azo in summa illius tituli in dict. l. i. C. de natu. libe. 2. col. nu. 6. & ibi Bar. Salic. & cōmu. alij docto. & idem disponit lex. 10. titu. 13. part. 6. Aduertendū tamen, qd prædictæ personæ quibus applicatur bona qd pater donauit filio spurio & in capaci, admittuntur ordine successiuo, quo defertur sibi hæreditas ab intestato: ita solus Salic. in dicta. l. i. C. de natu. libe. in fine. Item adde qd si forte pater decedat alio hærede relicto, qd ipse admittit priusq; prædictæ personæ, ex eo qd palā relictū à patre applicatur hæredibus & non fisco, vt supra cōclusum est: ita Bar. & Salic. in dicta. l. i. C. de natu. libe. Sed ego teneo contrarium, imò quod isto casu cum in vita sit facta donatio, non est tractandum de hærede: vnde admittunt prædictæ personæ infra duos menses. & si forte pater infra illos decedat, alio hærede relicto, similiter admitteretur illæ personæ tanquā specialiter per. l. vocatæ: quia considerauit lex, quod esset incertum de hærede futuro: & licet palam sit donatum, applicatur eis & non fisco, nisi in defectū prædictarū personarum: & ita intelligo illam. l.

34 Dubium tamen est si talis donatio sit facta filio spurio & incapaci, & alteri filio vel extraneo capaci, an portio spurij & incapacis accrescat alteri socio capaci, vel applicetur personis de quibus supra: & videtur quod nō accrescat, sed applicetur prædictis personis, argumento tex. iuncto glo. & cōmu. opin. in. l. fin. §. sancimus. C. de bonis quæ liber. sed videtur contrarium; imò quod accrescat coniuncto argumento tex. in Authen. hoc amplius. C. de fideicō. Nec obstat tex. & ibi cōmu. opi. in dicto. §. sancimus. quia ibi pater censeatur vocatus pro filio: sed veritas est, qd illa iura loquuntur in vltimis voluntatibus, vnde in nostro casu dicendū est, quod non habet locum ius accrescendi: quia in contractibus ex causa lucratiua & merè diuidua nō habet locum ius accrescendi: ita probat tex. in. l. si mihi & Titio. ff. de ver. obli. & ibi cōm. opin. & dixi in materia iuris accrescendi.

35 Per contractum verò onerosum, vt emptio- nis, veditio- nis, vel similis, bene potest pater bona sua in filium spurium & incapacem trāferre: qui tūc capit iure suo ex proprio cōtractu, sicut quilibet extraneus. Item etiā quia nihil videtur recipere de alieno, cum tantum abest quantum adest, & sic nulla videtur commissā fraus legibus prohibitiuis.

Et in expresso istam sententiā & con. tenet gl. ordi. in. l. qui testamentū. ff. de proba. in glo. 2. & ibi tenet Bart. Bald. Fulg. & cōmu. docto. in Ant. Go. in. ll. Tau. G quan-

quantum reprobant gl. ibi dicentem, quod valet confessio patris dicentis se recepisse pretium à filio: ergo si verè recepisset, valeret contractus: istam etiã con. tenet expressè Bal. in. l. si is qui ex bonis. ff. de vulg. & pupi. 2. col. prope fin. & ibi Ale. 3. col. nu. 7. tenet etiam Spec. in tit. de succe. ab intesta. versu. quod si inter se vendere velint. nu. 34.

Pro qua sen. & con. i. facit bonus & expressus tex. in. l. qui testamētum. ff. de proba. vbi dicitur qd si pater in testamēto cōfessus est se debere aliquam pecuniæ quantitatem, vel rem, filio incapaci qui vltra certam partē capere nō poterat, non valet talis cōfessio: quia presumitur simulata: tamen si liquidò & verè probetur debitum, & causa per patrem confessata, optimè tenetur pater, & valet contractus & obligatio inter eos: ergo idem dicamus in nostro casu, qm̄ filius omninò & penitus est incapax: quia contractus onerosus valeat inter eos.

Secundo facit tex. no. in. l. seruum meum. ff. d. hæred. instit. vbi habetur quod potest quis vendere rem ei qui non potest institui, nec capere ex testamento, & ibi Bal. & illum incapaci citauit Bal. in dicta. l. si is qui ex bonis.

Tertio facit, quia licet inter virum & vxorē nō valeat cōtractus donationis, vt in. l. 1. & 2. & per totum. ff. de dona. inter vir. & vxor. & ex ista causa semper cōtractus inter eos censentur suspecti, tamen bene valet cōtractus onerosus verè & realiter sine fraude celebratus: vt in. l. si spōsus. §. circa venditionē. ff. de dona. interviri. & vxor. & in. l. quod autē. §. si maritus. eo. tit. cū similib. & in. l. si quis donationis. ff. de cō. empt.

Quarto pro hoc facit. l. no. tit. 13. par. 6. quæ cum mysterio tantum prohibet donationem fieri à patre tali filio incapaci. Cōtrariam tamen sen. probat expressus & no. tex. in dict. l. 1. C. de natu. libe. imò quod nullo modo valeat talis contractus etiam onerosus, inter patrem & filium incapacem, quod probat ibi tex. in versu. siue itaque. cuius verba sunt, siue itaq; donatū per ipsum qui pater dicitur, vel per alium, siue per interpositam personam, siue ab eo emptū est, vel ab alio, siue ipsorū nomine cōparatum, statim retractū red. latur quibus iussimus. & per illum tex. ita tenet ibi Bar. & docto. Sed his nō obstantibus teneo de iure superiorē senten. & con. imò qd valeat talis contractus onerosus inter eos, per fundamenta & rationes adductas: nec obstat text. capitalis in quo se fundabant prædicti docto. Quia respondeo primò, quod ille tex. debet intelligi, quando talis emptio esset ficta & simulata: ita ibi Bald. 1. col. in si. Vel

aliter & secundo, quod ille tex. loquitur in casu speciali, quando filius spurius est natus à patre constituto in dignitate. ita reperio qd tenet & intelligit illam. l. Bar. in. l. hæreditas. C. d. his quib. vt indig. 2. col. in prin. ita etiã tenet Fulg. in dicta. l. qui testamentum. ff. de probat. & ibi Iaco. de san. Geor. penul. col. nu. 10.

Vel aliter & tertio ego no. & clarè respondeo, qd ille tex. debet intelligi quādo ipse pater pro ipso filio & nomine eius emebat ab extraneo per se, vel per interpositam personam: quia nō valet: & sic ibi pater non emebat à filio nec vdebatur filio, vel emebat ab extraneo in utilitatē filij & in fraudem apertam legis ideo nō valet: & iste est verus & realis intellectus illius tex. Et certè istum intellectū ego cogitavi, sed postea reperi qd expressè sentit ibi Cinus in. 2. nota. in quantum dicit ista verba, secundo not. qd quādo pater emit & facit, quod instrumentū sit in persona filij spurij, presumitur fictum.

36 Limita tamen istam conclusionem, quādo pater verè & realiter pretiū recepisset, secus tamē esset si tantum in instrumento, vel coram testibus cōfessus sit se pretiū à filio incapaci recepisse: quia non valeret, tãquā cōfessio facta in fraude: ita probat tex. valde notabilis, in dic. l. qui testamentum. ff. de proba. vbi, si pater confitef in testamēto se debere filio incapaci plus qd capere possit, non valet nec probat talis confessio, nisi verè & liquidè probetur: & ad hoc notat & cōmendat ibi Odo. de Bar. Bald. Sali. & com. docto. & hoc modo emanauit talis confessio in cōtractu modò in vltima voluntate secundum eos, quicquid ibi dixerit gl. idem etiã probat tex. formalis & expressus in. l. cum quis decedens. §. Titia. ff. de lega. 3. Secūdo pro ista parte facit tale fundamentū, quia in quocunq; actu vel cōtractu in quo potest esse præsumptio fraudis, nō sufficit cōfessio partis, sed requiritur vera, & corporalis traditio, & numeratio, & probatio eius: tex. est lingu. in. l. per diuersas. C. mandati. in versu. ita tamē. iuncta gl. ord. pbat etiã tex. in. l. ab Anastasio. versu. si quis ibi, re ipsa persoluit. eo titu. quibus iuribus patet, qd creditor bene potest alteri cedere titulo oneroso actionem suam, quam habet cōtra alium, sed non titulo lucratiuo propter euitandas fraudes quæ cōmitti solēt: sed tamē hoc casu debet cōstare de vera & actuali numeratione pretij: & in terminis ita tenet Iac. But. in. d. l. per diuersas. in si. Bar. 2. col. Ang. 1. col. Salic. 4. col. cōmu. alij docto. tenet etiã Salic. in. l. 2. C. ne liceat potē. 2. col. Iacob. de Bel. in Authē. de æqua. dot. in fin. colla. 7. & ibi Barto. & alij.

Etia

Et intantum ista cōclusio est vera, quod cōfessio facta fauere incapaci non valet nec pbat, nisi cōstet vt procedat etiã si sit iurata: ita probat tex. in. l. cum quis. §. Titia. ff. de leg. 3. & ibi Barto. & alij docto. tenet etiam Iacob. de sanct. Geor. in. l. qui testamentum. ff. de proba. 2. col. nu. 5. confirmatur etiam, quia licet pater possit alienare bona sua titulo oneroso cum dolo vel sine dolo in fraudem legitimi, tamen debet intelligi, quādo verè cōstet de numeratione pretij, nō alias: ita singulariter Platea in. §. item si quis in fraudem. Inst. de acti. quod reputat singular. Iaso. in. l. 1. ff. de eo per quem factum est. 2. col. idem Iaso. in Authē. Vnde si parēs. C. de inoff. testa. pro qua sententia & con. facit text. in. l. 1. §. si mutuum. ff. si quid in frau. patro. quē ad hoc notat & considerat Pau. de Castr. in. l. 1. C. de inoffic. dona. fina. col. & q. & tenet Iason in additio. ad Christopho. in. §. post mortē. Insti. de inuti. stip. & facit doctrina Bar. & cōmu. in. l. 2. §. si cer. peta. vbi confessio procuratoris nō nocet domino nisi probetur: text. etiã in. l. Lucius. la. 2. §. quisquis. ff. de lega. 2. Quod extende etiam si pater iurasset: ita singulariter Spec. in titu. de cōfessis. §. sed nūc videndum. versu. sed nunquid patris confessio. Segura in repe. l. cohæredi. §. cum filia. de vulg. & pup. 12. fo. 3. col. Alex. conf. 1. 43. vol. 5. Segura in repetitionibus suis, repe. 1. fo. 6. col. 3. neq; obstat tex. in Authē. qd obtinet. C. de probat. & in. l. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de lega. 3. vbi confessio testatoris probat cū iuramento, quia debent intelligi in præiudiciū extranei hæredis, non filij: pro quo facit tex. in dict. Auth. qd obtinet. in si. qui dicit qd non præiudicat creditoribus. Limita tamen, nisi concurrant aliqua alia indicia cum hac confessione, puta vnus testis, vel semiplena probatio, vel cōiectura: ita notāter Abb. post Anto. in cap. quanuis. de re iudi. Tertio facit tex. no. 1. vna. C. de suffragio. ibi, sequaturq; traditio corporalis: vbi probatur qd quando cōtractus est suspectus & reprobatus, semper requiritur vera & actualis traditio rei, vt cesset suspicio & præsumptio fraudis, quia aliàs præsumeretur simulata, & sic non sufficeret clausula constituti, nec alia traditio ficta: & per eum ita tenet & no. ibi Bal. 2. col. Sali. in. 2. & cōm. docto. illū etiã tex. ad hoc notat Bart. in. l. post contractū. ff. de dona. 2. col. nu. 4. notat etiã & cōmen. Imo. in. l. si is qui ex bonis. de vulg. & pup. 2. col. prope si. Aduertēdū tamē, qd licet ista sit verior & cōmu. opi. de iure. tñ in nostro regno apertè, decisum est contrarium, imò quod nullo modo valeat donatio, nec ven-

ditio, quā pater faciat tali filio incapaci: & per consequens nec alius cōtractus lucratiuus nec onerosus: ita disponit. l. 2. titu. 3. lib. 5. or. & l. 22. titu. 2. lib. 1. ord. & in expresso illas. ll. sic intelligit Segura in rep. l. 3. §. si. de libe. & posth. fo. 10. à prin. 1. col. imò quod magis est, & in hoc illa lex est mihi terribilis quod nō potest talis spurius & incapax aliquid capere à consanguineis patris nec matris titulo lucratiuo nec oneroso nec per viam vltimæ voluntatis, & hoc nedum in bonis habitis à patre, sed nec in proprijs, vt euitetur omnis fraus: vnde restat quod solum capiet ab extraneis quouis titulo, vel vltima voluntate, etiam in bonis habitis à patre, vt suo loco conclusi: non verò à consanguineis: ex quo etiam subtiliter inferitur quod non capiet virtute substitutionis pupillaris, cū talis filius impubes cui est substitutus sit proximus consanguineus patris.

37 Dubium tamē necessarium est, dato casu qd tales filij incapaces nati ex damnabili coitu non possint succedere patri nec matri ab intestato nec ex testamento, an possint capere ab eis alimentā: in quo articulo breuiter dico quod de iure ciuili sicut non erāt capaces hæreditatis vel successioneis parentū, ita nec alimentorū: text. est formalis in Auth. ex cōplexu. in fi. verbis. C. de incestis nupt. ibi. vt nec alantur à patre: tex. in Auth. licet. C. de natu. libe. in fina. verbis. tex. in Auth. qui. mo. natu. effi. sui. §. pe. col. la. 7. ibi nec alendus est à parentibus.

De iure tamē canonico & eius æquitate, bene sunt capaces alimentorū, etiã si sint nati ex quo libet danabili & reprobato coitu: tex. est singular. & vnicus in. c. cum haberet. extra. de eo qui duxit in matrimoniū quā polluit per adulteriū, in fi. verbis. ibi sollicitudinis tamen tuæ intererit vt vterq; liberis suis secundū qd ei suppetunt facultates, necessaria subministret. & ad hoc notat & commendat ibi Innocē. & dicit eum vnicum ibi Abb. 2. col. vltimo notabili. & post eū alij docto. & ratio potest esse, quia ex quo sunt geniti, non sunt perdendi: sed eis tanquā pauperibus succurrendum: & sic ille text. hoc induxit ex quadam æquitate naturali: & istam rationem ponit Abb. in. d. c. cum haberet. col. 2. nu. 5. Secūda ratio valde subtilis sit, qd alimentā debentur filijs de iure naturali, vt in. l. si quis à liberis. ff. de libe. agnos. in. §. parens. eiusdem legis, qd tñ debet intelligi, non qd de illo iure sit aliqua obligatio cōpulsiuua, sed vera declaratio sit, qd ex ipso instinctu naturæ parentes inclinātur filios educare, imò etiã animalia bruta eodem modo & ingenio quo possunt: sed hodie red-

Ant. Go. in. ll. Tau. G 2 eta

Commentarij,

ita sunt alimenta in necessitatem, vt per. l. teneantur parentes illa prestare: & ita debent intelligi iura ciuilia postiuua: & iste est sensus Barro. in. l. si quis a liberis. §. parēs. ff. de libe. agnos. & in. l. non quoadmodum. eo. tit. & in. l. i. ff. de iust. & iu. Alb. in. l. i. §. ius naturale eo tit. col. 2. nu. 2. Bal. Pau. & aliorum doctorū ibi. Albe. in. l. si nō sortē. §. libertus. ff. de cōdi. inde. Ang. in. §. i. Insti. de iure natu. gē. & ciui. pro qua sentētia & declaratione cōsidero expressam legem Partitæ. in. l. 2. titu. 19. par. 4. Confirmatur, quia sicut naturaliter pater & quodlibet ens desiderat se conseruare secūdum philosophos, ita pater desiderat conseruare filium tanquā substantiā suam, cū ratione gnerationis sit pars patris: argumento tex. in. l. liberorū. ff. de verbo. signifi. & in. l. isti quidē. ff. quod metus causa. Sed iste instinctus naturæ educandi liberos ita est in spurijis sicuti in alijs, quia de primæuo iurenaturæ nulla fiebat differētia in procreatione liberorum, nec damnabatur nec erat reprobatu aliquis coitus: vt in authen. quib. mo. natu. effi. leg. §. liceat. colla. 6. & in authē. qui. mo. natu. effi. sui. §. natura. colla. 7. vnde etiā in istis filijs spurijis & natis ex damnabili coitu, ius canonicum & eius æquitas cōsiderauit prædictū indistinctum naturæ & reduxit in necessitatē: & istam rationem ponit Hostien. in dict. cap. cum haberet. fi. col. in fin. & ibi Anto. de Bur. col. 2. nume. 11.

38 Adde tamen quod Bald. in authen. ex complexu. C. de incest. nup. r. lectura in prin. tenebat, quod ille tex. in dicto. c. cum haberet. debet intelligi in filijs tantum spurijis simpliciter, non vero in incestuosis, nefarijs, vel natis ex damnabili coitu: quia in eis nihil reperitur dispositū: sed ista opinio est falsa, imo tenendū est quod habeat locū in omnibus & quibuscunq; filijs incestuosis, nefarijs, & natis ex damnabili coitu: ita etiā expressē tenet Petr. de Bella. per Cinus. Albe. Faber. in breu. Bar. & Salic. in dicta authē. ex complexu. C. de incest. nup. vbi dicunt quod illa authē. non procedit, sed quod est correctā de iure cano per tex. in dicto. ca. cum haberet. sed tex. in dicta authē. ex complexu. loquitur in filijs incestuosis, nefarijs, & natis ex damnabili coitu: ergo apertē volunt, quod dispositio tex. in dicto. c. cum haberet. habeat etiā locum in eis: & ita tenet Imola in. l. ex facto. §. si quis rogatus. el. r. col. 5. prope. fi. ad Trebel. Segura in repetitione. l. cohæredi. §. cum filij. de vulg. & pup. fol. 34. à prin. colum. 1.

Item adde quod videtur quod dispositio tex. in dicto. c. cum haberet. debet tantum procedere

re in terris ecclesiæ, & non in terris imperij, sed alterius regis: cum contrarium sit dispositum de iure ciuili. & nō sit materia nutritiua peccati, nec cōcernat spiritalia nec periculum animæ iuxta tex. & ibi cōmu. doctrinam in ca. fi. de presin. c. nouit. de iudi. in. c. pen. & fin. de se cum. nup. in. c. r. de no. ope. nun. text. iuncta gl. or. in. c. 2. de reg. iu. libr. 6. in. c. 2. de arbitris. in. 6 Et in expresso quod in nostro casu quælibet dispositio seruetur in suo proprio foro tenet Imo. in. l. Lucius Titius. §. in testamento in fin. ff. de lega. 1. idem Imol. in. l. ex facto. §. si quis rogatus. el. r. col. 5. in fi. ff. ad Trebel. Feli. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. 36. col. nu. 45. Segura in repe. l. cohæredi. §. cum filij de vulg. & pupil. fo. 24. r. art. sed ista opi. similiter est falsa. imo tenendum est quod dispo. text. in dicto. ca. cum haberet. procedit & debet seruari tam in terris imperij quā ecclesiæ: & in expresso ita tenet ibi Anto. 2. col. nu. 11. Abb. 2. col. nu. 5. tenet etiā Ange. de Are. in. §. i. Insti. de iu. na. gen. & ciui. 2. col. prope. fi. dicens quod cum iste casus sibi occurreret de facto, ita cōsuluit ipse & alij amplissimi doctores: idem Angel. in. §. no. uisimē. Insti. ad Orphi. col. 1. in. fi. Ang. de Gabelin tract. de testa. fol. 27. col. 4. nu. 5. vbi dicit quod ita iudicatum fuit per iudices Curie, illustris principis Marchionis Ferrariæ. Nicho. de Vbal. in tract. de succe. ab intest. col. 13. nu. 46. & apertē hoc voluit Pe. Cinus. Bar. & commu. opi. in dicta. Auth. ex complexu. C. de incest. nup. in quantum tenent quod illa authen. est hodie correctā de iure Cano. per tex. in dicto. ca. cum haberet. Abb. no. in con. 115. in prin. & istā dicit magis com. opi. Ripa. in rub. de ver. obli. pe. col. nu. 58. Aduertēdū tñ. q. l. 5. tit. 19. par. 4. quæ non ignorauit ius canonicum, expressē determinat quod pater non teneatur talem filium alere, & sic apertē vult quod in nostro regno seruetur ius antiquū ciuile. Sed adhuc teneo prædict. commu. opi. & sic quod in nostro regno sit seruanda decisio canonica, quia hoc casu debet præualere.

39 Item adde & extende dispositionem tex. in dicto. c. cum haberet. vt procedat nedum quādo parentes sponte volunt alimenta prestare prædictis filijs, verū etiam quod de necessitate teneatur ea prestare: & ita pbat apertē ille text. in fine. Vnde teneo quod invita parentes possint officio iudicis vel conditione illius. c. compelli, si filij egeant, eis alimenta prestare: similiter etiam post mortem patrum si nihil eis reliquerūt possunt hæredes compelli illa prestare. Primò quia licet ius petendi alimēta ex parte recipien

recipientes sit mere personale, & non transitorium ad hæredes, vt in. l. cum hi. §. modus, el. 2. ff. de trāsa. ibi, constat em̄ alimenta cum vita finiri: tex. in. l. hereditatum. ad. l. falc. tex. in. l. 3. ff. de alim. & cib. lega. tex. in. l. dominus. ver. fi. de usufruct. tamen ex parte parentum cōsetur perpetuum & transitorium: ita probat tex. no. in authent. licet. C. de natu. libe. ibi. siue legitimi extant & succedunt, vel coniuge viua qui liber alij sūt heredes: & ibi expressē no. Bal. tex. in. l. si quis a liberis. §. itē rescriptum. ff. de libe. agnos. vbi pbat quod quando per legē quis teneatur alere. Illa obligatio passiuā descendit ad hæredes: & ibi notat Bart. & cōmu. doct. & per illud tex. istam conclu. tenet Cinus in. l. alimenta. C. de nego. gest. fi. q. Socinus in. l. Marcell. §. res quæ. ff. ad Trebel. dicens ita cōsultū fuisse per doctissimos viros: & idem tenet Abb. in cōsilijs suis, con. 115. & idem est quando alimenta debentur ex dispositione hominis per contractum vel vltimam voluntatem: quia similiter transit ad hæredes: tex. est in. l. libertis quos. §. r. ff. de alimen. & ciba. lega. & ibi notant & commendant doctores antiqui. & per illum tex. tenet Bar. in. l. 4. §. Cato. ff. de verb. oblig. pe. col. & q. nu. 32. & ibi commu. docto.

40 Item adde quod talia alimenta de iure cōmuni debebantur secundum indigentiam & qualitatem filiorum & facultatum parentū vt probat apertus tex. in dicto. c. cum haberet ibi. secundū quod ei suppetūt facultates, circa quod tamen est mihi notabile dubiū, an pater vel hæredes teneantur alere ex fructibus & redditibus rerum immobilium & patrimonij sui, vel teneantur ad hoc vendere proprietatē: & teneo quod solū ex redditibus & nō teneatur videri proprietatem: ita probat tex. singu. & vnicus, in. l. qui bonis. ff. de cessione bonorū. vbi habetur quod quā quis non potest conueniri vltra quā facere possit, inspicitur valor & æstimatio fructuum sui patrimonij: nō verò valor & æstimatio proprietatis: & ad hoc reputat ibi singu. & mirabilem Bar. & notat & cōmendat Albe. Ang. Cumma. & ceteri doctores. illum etiam reputat singularem & vnicum Ang. Imo. Pau. & Alex. in. l. imperator. ff. ad trebel. idē Ange. in. l. diuus. ff. de peti. hæred. idem Ange. in. l. si maritus. ff. solut. matr. Imo. in. l. apud Iulianū. §. hæres. ff. de legat. 1. Iaso. in. l. si fundū per fideicommissum. eod. titu. Philippus Detius in authē. præterea. C. vnde vir & vxor. fi. col. not. etiam & com. Faber. in. §. si. insti. de actio. & tenet Bar. licet nō al legat illū tex. in. l. pe. ff. de ali. & ciba. leg. Salic. in. l. si quis ad declinandā. C. de episco. & cler.

Quod tamē limita, quādo alimēta debeantur tit. vel causa lucratiua, vel ex legis dispositione: se cūs verò si titu. & causa onerosa: ita Alexand. in. l. maritum. ff. solu. mati.

41 Hodie tamen propter euitāda dubia quæ in hoc casu frequēter possent occurrere decisum est quod non possint neque tenentur parētes in vita vel morte prestare talibus filijs vltra quantam partem bonorum: ita disponit. l. 10. infra his. ll. Tauri. quan legē ego intelligo in filio capaci nato ex damnabili coitu, & in filio naturali extantibus legitimis: eis verò non extantibus bene possūt parētes eis prestare quicquid velint, & si nolent parentes dare, credo quod possent compelli ea prestare secūdum qualitatem personarum & patrimonij. Præterea dico quod si pater, vel mater, vel iudex, nolit dare vel relinquere tali filio incapaci integrū quintum bonorum pro alimentis, eo casu quo sufficit minor quantitas, quod poterit facere: quia solū vult illa lex quod vltra quintū non possit dare bene tamen permittit minus dare. Dubito tamen si pater totum quintum bonorum tali filio relinquit pro alimentis, & attenda qualitate personæ & patrimonij est sibi necesse, & insuper pater relinquit legata pia pro anima, & impensam funeris: an debeant extrahi de quinto vel de corpore hereditatis, vt postea ex residuo habeat filius quintum: teneo quod si quintū sufficit pro omnibus, omnia ex eo extrahuntur: si verò nō sufficit, debet de eo ante omnia extrahi impēsa funeris: argumento. l. 10 iūcta. l. 30. infra. his. ll. Tauri. alia verò legata etiam pia credo quod nō valeant neque possint extrahi, quia ius alimentorum cenietur debitum necessarium, non verò alia legata.

42 Item adde quod eo casu quo parentes in vita, vel morte, alimenta præstiterūt prædictis filijs, vel iudices in defectum eorū, & assignata sint in aliquo certo fundo vel re, quod post mortē filiorum prædictus fundus vel res reuertitur ad parentes vel hæredes eorum, & non transmittitur ad hæredes filiorū: cum alimenta ipsa morte finiantur, vt supra pbaui: & ex ista ratione istam con. tenet Bald. in. l. eā quam. 10. col. nu. 41. C. de fideicō. & tenet & reputat not. Nico. de Vbal. in tract. de suc. ab intest. 13. col. nu. 47. Pala. Ru. in sua repetitio. fol. 98. col. 4. Abb. in dict. cōsil. 115. col. 2. Pro qua sententia & cō. vltra eos facit, quia regulariter quicquid subrogatur loco alterius assumit eius naturalem, primordiale, & propriam naturā. text. est no. & ibi com. opi. in. l. item veniunt. §. cum prædiximus. ff. de peti. hære. per quem etiam ita tenet An. Go. in. ll. Tau. G 3 glo.

glo. vnica. & cō. opi. in .l. certi conditio. inglo. 2. in fi. ff. si cer. pet. facit bonus text. in .l. i. §. bel lissimè. ff. vt lega. nomi. ca. tex. in .l. 2. versi. parui refert. ff. de priui. cred. Et exp̄sē facit text. in dicto. c. cum haberet. in fin. vbi dicitur quod debet tali filio necessaria ministrari, sed ista necessitas cessat morte.

Contrarium tamē hodie expressē disponit lex 10. in .ll. Tauri, imò quod tales filij possint ad suos hæredes, istud quod pro alimentie semel præceperūt, transmittere, & in vita vel morte de eo ad libitum disponere, & facere quicquid velint: & probat etiam ista lex. 9. in fi. Et ista leges possunt optimè confirmari ex doctrina & reg. tex. in .l. pater filium. §. quindecim libertis. ff. de lega. 3. vbi habetur quod res quæ semel effecta est alienabilis, perpetuo efficitur alienabilis. Sed certè ista confirmatio non satis facit, quia in casu nostro nunquam alimenta fuerūt transmissibilia.

43 Dubiū tamē est singulare circa prædicta an pater qui relinquit fundum vel rem filio naturali vel spurio pro alimentis vsq; ad quantitatem permissam quinti bonorū. possit eum grauari post mortē alteri restituere: & videtur quod sic, quia ius alimentorum ex parte recipientis est mere personale, & non transitorium ad hæredes: & per consequens pater non tenetur ultra vitam filij sibi præstare alimenta, vt in dicto. l. cum hi. §. modus. el. 2. ff. de transact. cum simi. supra allega. ergo bene potest ei tale grauari apponere: sed ego teneo cōtrarium, imò quod grauari non possit per istam. l. 10. Tauri in eo: quia licet aliud esset de iure communi, tamen hodie apertè vult illa lex, quod filius naturalis capiat tanquam debitum istud quintum loco alimentorum, & transmittat ad hæredem: ergo in eo non possit grauari.

44 Item adde quod ex superioribus infertur, quod si pater clericus vel alius qui habet filiam spuriam vel natam ex quocunque dānabili coitu, velit eam dotare quod bene poterit facere vsque ad concurrentem quantitatem alimentorum, in quibus talis filia est capax: sed mortua tali filia, constante matrimonio vel eo soluto, illa dos reuertitur ad eos ad quos de iure pertinere debet: ita expressē determinat Bar. in .l. fi. §. si à focero. ff. de his quæ in frau. cred. & ibi tenet Ang. & Raph. Cuma. idem Bar. in Authē. ex complexu. C. de incest. nu. & ibi docto. idē Bar. in .l. Meuius. §. duobus. 8. col. 3. q. principi. de lega. 2. Ang. de Areti. in .§. nouissimè. Institu. ad Orphi. 2. col. in princ. Pala. Ru. in sua repeti. fo. 97. col. 3. versic. ex istis infertur. Abb. in dicto. c.

cum haberet. col. 2. n. 5. Anch. ibi. col. 2. nu. 6. & ibi Præpo. colum. 2. nu. 2. Nico. de Vbal. in tract. de succes. ab intest. col. 13. n. 47. Hodie tamen in nostro regno attendit præ. l. 10. Tauri, teneo pro cōstanti, quod talis dos non potest excedere quintam partem bonorum, sicut alimenta. Item quod mortua tali filia dos pertinet hæredibus suis, & in vita vel morte potuit de ea disponere sicut de bonis proprijs. Si vero talis dos excedit quantitatem alimentorum de iure cōi, vel hodie in nostro regno excedat quantitatem quinti bonorum patris, tunc soluto matrimonio à tali filia spuria & in capaci illud quod excedit auferendum est. Sed constante matrimonio nihil ab ea & marito eius auferri potest: quia dicitur maritus dotē possidere titulo oneroso, argumento tex. in dicto. §. si à focero. text. in .l. ex promissione. ff. de actio. & oblig. tex. in .l. Iulianus ait. ff. mādati text. in .l. si quis pro vxore. §. si vxor. ff. de dona. causa. mor. text. in .l. si donaturus. §. fin. ff. de cōdi. ob causam. text. in .l. Meuius. §. 1. fo. mat. tex. in .l. 1. C. de iure do. text. in .l. pro oneribus. eo. tit. tex. in .l. 1. §. & vt plenius. C. de rei vxor. actio. tex. in .l. 1. versi. siue rōfocer. C. de imponen. lucra. dif. libr. 10. & ex isto fundamēto istam con. tenet Bart. in dicta l. fi. §. si à focero. ff. de his quæ in frau. cre. & ibi expressē Ange. de Peru. istam etiā con. tenet Bal. in authē. ex complexu. C. de ince. nupt. 1. lectura. & hoc tenet & reputat esse singu. Ang. Are. in .§. si res aliena. Instit. de lega. 2. col. tenet etiam & reputat singu. Segura in repe. legis. co hæredi. §. cum filie. de vulga. & pupilla. fo. 24. à prin. 3. col. in. fi. versic. 3. facit illud quod singu. dicit Bar. tenet etiam Abb. con. 11. col. 2. Sed attēde quod ista con. videtur nimis dubia: nam alimenta in fraudem etiam titulo oneroso reuocantur quando vterq; participat de fraude, vt per totum titulum. ff. & C. de his quæ in frau. cre. & proprie in materia nostra probatur in .l. 1. C. de natura. libe. & in .l. qui testamētum. de proba. & supra dictum est. Sed iste maritus participare videtur de fraude cum spuriam & incapacem accipit in vxorem: ergo & c. Vnde teneo pro constanti quod ista opin. & con. Barto. procedat & intelligatur quando ipse maritus ignorabat eam esse filiam clericici, vel spuriam, & incapacē: secus tamē est alias si sciebat: quia tunc credo quod etiam cōstante matrimonio ab eo possit talis dos auferri in eo quod excedit alimenta, vel hodie quintum bonorum patris: & istam declarationem ponit no. solus Rapha. Cuma. in dicto. §. si à focero. in. fi. & idem tenet doctor de Segura in repeti. l. coheredi. §. cum

cum filia. de vulga. & pupil. 25. fo. col. 3. versic. 7. allego. & hoc apertè voluit Nicho. de Vbal. in tract. de succe. ab intesta. 14. col. nu. 50. & finaliter p̄ ista parte facit. l. 29. infra his. ll. Tauri: vbi quando dos est in officiosa, auferitur & restituitur alijs filijs etiam constante matrimonio: dubito tamen istud quod excedit ultra quintum bonorū cui applicabitur & certè clarè decusum non reperiri in iure, tamē credo quod ista sit veritas, quod si in testamento talis dos sit relicta ab ipso patre, & palam quod applicetur eius hæredibus si tacite per interpositā personam, & sic per tacitum fideicommissum tunc fisco, quia fit in fraudem legis: si verò per cōtractū inter viuos pater dedit filio prædictam dotem, tunc applicabitur filijs legitimis si sunt, vel patri, aut matri, vel fratribus: quibus non petenti bus infra duos menses, applicabitur fisco, argumento tex. for. in .l. 1. C. de natu. libe. quem supra latiùs declarauit.

45 Præterea & no. adde in nostra materia, quod sicut filius spurius, nepharius, incestuosus, vel natus ex damnabili coitu, non succedit parentibus: ita nec parentes succedunt ei ab intestato, nec ex testamento: expressē, nec tacite, directe, nec per obliquū, vnde in nostro casu haberet etiam locum materia de tacito fideicommissio, & omne illud quod contra dispositum est in personis filiorum: ita originaliter videtur tenere Azo. in summa. C. de legi. hæred. fi. col. in fi. & expressē tenet Bart. in .l. fin. ff. de his qui. vt in dig. 1. col. nu. 5. Bald. in authē. licet. C. de natu. libe. in fin. Bald. no. in .l. 1. C. de sacro. eccles. 11. col. nu. 27. vbi adducit viuam & subtilem rationem, quia cum ista prohibitio principaliter fiat propter delictum patris, & vitium eorum refrenandum, vt in .l. fi. C. de natu. libe. versi. filijs enim: ergo si prohibetur capere filius qui non deliquit, à fortiori censetur prohibitus pater delinquens: quia omnis causa impediēs est fortior in impediendo primam & immediatam personam, quam vltiores, argumento tex. in authent. multo magis. de sacro. eccle. & in .l. videamus. ff. quod metus causa. idem Bald. in authent. licet. C. de natu. libe. in fine.

46 Imò quod magis est in tātum pater est indignior & incapax bonorū filij spurij & nati ex damnabili coitu. vt licet pater possit & præcise teneat huic filio alimenta præstare, vt in allegato. c. cū haberet. tamen filius non tenetur nec potest alimenta præstare vel relinquere suo patri egeni, etiam stante illo capitulo. Ex eo quod pater deliquit & efficitur magis indignus ex suo delicto: ita eleganter reperio quod determinat fo

Ius Bald. in authent. ex complexu. C. de incest. nup. 2. lectura. Sed salua pace ego teneo cōtrariam sent. imò quod etiam talis pater alēduus sit à filio de iure canonico & eius æquitate, p̄ tex. in dicto. c. cum haberet. & moueor inconuincibili fundamento, nam omnia quæ reperiuntur disposita in filijs naturalibus respectu parentū habent locum econtra in parentibus respectu filiorum, tam in successione bonorū quam in alimentis: text. est singu. in iure secundū Barto. ibi in authent. qui mo. na. effi. sui. §. de nepotibus. collat. 7. text. in auth. licet C. de natu. libe. in fi. tex. in .§. 1. Inft. de ferui. cog. & idē disponit l. 8. in fine. titu. 13. par. 6. bonus text. in .l. si quis à liberis. §. vtrum. & §. parens. ff. de libe. agnos. cū simi. vbi in casibus quibus pater tenetur alere filios, in eisdem filij tenetur alere patrem. tex. no. in Auth. de incest. nup. §. si verò contigerit. colla. 2. in ratione sui. ibi nam licet legum contemptor & impius sit, tamen pater est: & ita reperi quod apertè vult Hostien. in dicto. c. cum haberet. fi. col. in princip.

47 Item adde pro perfecta declaratione materiæ quod dubium necessarium est si isti filij naturales tātum vel spurij & nati ex damnabili coitu succedant consanguineis patris vel matris: in quo verè & resolutiuè dico sic, quod filij naturalis tantum non succedit ab intestato cōsanguineis ipsius patris, nec ipsi succedunt illi, quia non reputatur esse inter eos agnatio vel cognatio ex parte patris, propter maximā incertitudinem filiationis: text. est in .l. si spurius. ff. vnde cognati. cuius verba sunt, si spurius intestato decesserit, iure cōsanguinitatis aut agnationis hæreditas eius ad nullum pertinet quia cōsanguinitatis itemq; agnationis iura à patre oriuntur: & ibi notat Dinus, Albe. & antiqui. tex. in §. vulgo. quæ sitos. Infti. de succe. cognatorum. cuius verba sunt, vulgò quæ sitos habere nullos agnatos manifestum est, cum agnatio à patre, cognatio à matre est. hi autem habere nullos patrem intelliguntur: & licet ista iura tantum loquatur in spurijs & vulgò quæ sitis qui non possunt succedere patri, & à fortiori eius consanguineis, tamen idem est in filijs naturalibus tantum, habitis ex concubina retenta in domo, vel ea quæ hodie habetur pro concubina, attenda. l. 11. Tauri, quia militat ratio prædictorum iurium, & nō reperitur cautum, quod succedat. & in expresso istam con. probat tex. in Auth. qui. mo. na. effi. sui. §. filiū verò: colla. 7. & in expresso istam con. tenet Cinus in Authen. itaq; C. cōnu. de succe. 2. col. in fin. Albe. ibi. 3. col. in princ. & tenet no. Ange. in §. vulgò Ant. Go. in .ll. Tau. G 4 quæsi

quæfitos. Infti. de fucce. cog. 1. col. in fin. & ibi. nor. Platea. idem Platea. in. §. 1. Inftit. ad Orphi. Abb. in dicto. c. cum haberet pe. col. in. fi. Paul. in. l. fi. is qui ex bonis. de vulg. & pupi. fi. col. in prin. Dinus in tract. de fucce. ab intest. pen. col. nu. 22. Matthe. in tracta. de fucce. ab intest. 13. fo. 2. col. num. 3. & ibi Bologni. in ad diti. Nicho. de Vbal. in tracta. de fucce. ab intesta. 51. co. nu. 7. Ex quo clarè inferitur quòd sicut tales filij naturales tantum non possunt succedere alijs filijs agnatis vel cognatis legitimis ipsius patris, ita non possunt succedere alijs filijs naturalib⁹ vel consanguineis ex parte patris: vnde si ex duabus concubinis diuersis tēporibus habitis habuisset plures filios naturales tantum adinuicem sibi non succedunt: & in expressò istam con. tenet. glo. or. in. l. hac parte. ff. vnde agnati. in. glo. fin. quam ad hoc dicit ibi vnicam Albe. post Raine. tenet etiam Alber. in. l. parentes. ff. de in ius. vo. Spe. in titu. de fucce. ab intest. ver. quid de natis ex vno patre. nu. 19. illam etiã dicit fing. Ange. de Aret. in. §. vulgò quæfitos. Infti. de fucce. agna. 1. col. in prin. idem Ange. in §. vulgò quæfitos. de fucce. cog. 2. col. illam etiã glo. ad hoc reputat no. Matthe. in tract. de fuc. ab intest. 13. fo. 2. col. nu. 4. Ioan. Bapt. Caccialupus in rep. l. si qua illustis. C. ad Oorphi. 18. col. nu. 44. Sed certè illa glo. nō meret commendarī, quia ex regula & doctrinā superiūs tradita redditur clarissima, nan si nō potest talis filius naturalis tantum alteri filio legitimo patris succedere ab intestato: ergo nec naturalis nec meretur commendari, in quantum dicit q^d etiam si legitimentur non succedunt agnatis & cognatis patris, quia casus est pro ea in. §. filium verò quæ allegat, & in tantum ista con. procedit & est vera, quòd licet filius naturalis possit in duabus vncijs succedere ab intestato, vt in Authē. licet C. de natu. libe. & supra latius cōclusimus: tamen etiam in eis non posset hodie succedere consanguineis ipsius patris. Præterea etiã intantū ista concl. procedit & est vera. vt licet habeamus quòd hodie de iure Authen. fit sublata differentia agnationis & cognationis vt in Authen. de hære. ab intesta. ve. §. nullam verò. colla. 9. tamē in nostro casu non est sublata, vnde etiam hodie. tales filij naturales tantum non succedunt cōsanguineis patris, licet succedant consanguineis matris quia tex. in dict. §. nullam verò & eius dispositio solum loquitur & debet intelligi in agnatis & cognatis legitimis & naturalibus: vnde in naturalib⁹ tantum remanet ius antiquum in correctum: & in expressò ita tenet Faber in. §. primo. Inftitui.

de seruitu. cognat. columna tertia, numero quinto.

48. Aduertendum tñ q^d in hoc reperitur in nostro regno quædam. l. no. Par. s. lex. fi. titu. 13. 6. part. quæ apertè vult quòd talis filius naturalis tantum succedat ab intestato alteri filio legitimo & naturali, vel filio naturali tantum patris non extantibus alijs fratribus ex parte matris: & sic illa lex in hoc est talis noua & correctoria, in quantum expressè inducit & concedit successionē ab intestato inter istos fratres naturales tantum inter se & inter naturales tantū & alios legitimos: quam legem intelligo & declaro sic ex verbis eius, q^d mortuo filio naturali tantum ab intestato, relicto filio legitimo & naturali ipsius patris, & alio filio naturali tantum, ipse filius legitimus & naturalis præferatur: si verò nō sit filius legitimus & naturalis patris, sed solus filius naturalis tantum, ipse succedat: si verò reperitur filius naturalis tantum ex parte mris, & filius naturalis tantum ex parte patris, vel etiã filius legitimus & naturalis ex parte patris præferatur talis filius naturalis ex parte matris: si verò non reperitur aliquis filius ex parte patris, tunc nullus alius consanguineus ex parte patris potest succedere huic filio naturali tantum, mortuo ab intestato, & sic vltra fratres ius commune remanet in correctum: & ista est vera & realis declaratio huius articuli.

Ex parte verò matris bene datur inter eos successio, vnde si filius naturalis tantum, decedat ab intestato, omnes consanguinei matris succedunt ei secundum sui gradus prærogatiuam, & per consequens ipse succedet eis tanquam si esset filius legitimus: quia ex parte matris propter certitudinem partus dicuntur verè & indubitabiliter cōsanguinei: tex. est in. l. hac parte. ff. vnde cognati. in versu. item ipsi fratres. cuius verba sunt, item ipsi fratres inter se ex hac parte bo. po. petere possunt: quia sunt inuicem sibi cognati: tex. in. l. si spurius. eo. tit. tex. in. §. vulgò quæfitos. Infti. de fucce. cogna. & idem disponit. l. fi. in princ. & in fine titu. 13. part. 6. & istam con. tenet Angel. in. §. nouissimè. ad Orphi. 1. col. nume. 3.

49. Dubium tamē esset in hoc & satis no. si iste filius naturalis tantum ex parte matris, decedat ab intestato relicto alio filio naturali ex eadem matre, & relicto filio legitimo & naturali ex legitimo matrimonio ex eadem etiam matre, an præferatur talis filius legitimus & naturalis alteri qui tantum est naturalis, attenda. l. 9. Tauri: & credo quòd non, sed quòd pariter succedat cum sint in eodem gradu: quia illa. l. 9. Tauri, tan

ritatū loquitur & debet intelligi quādo tractatur de successione ipsius matris: quia tūc filius legitimus & naturalis præferatur naturali tantum: vnde in casu quo tractaretur de successione collateralium ius commune remanet in correctum: constat enim quòd de iure communi non præferatur ipse legitimus in succe. matris: ergo nec in successione fratris, cum non sit immutatum: & per hoc patet malè dixisse Angel. qui contrarium voluit in Authent. qui. mo. na. effi. sui. §. fi. colla. 7. in. 2. col. in fin. nume. 19.

50. Item adde quòd si fortè talis filius naturalis ex parte matris decedat ab intestato, relicto ex vna parte alio filio naturali tantum, ex eadem matre & ex eodem patre, & alio filio naturali tantum ex eadē matre, sed ex diuerso patre, vel relicto alio filio legitimo & naturali ex legitimo matrimonio ex diuerso patre: tunc præferatur ille filius naturalis tantum, qui natus est ex eadē matre & eodē patre: quia est vtrinq^{ue} coniunctus & habet potiora iura, argumento tex. in Authen. itaq^{ue}. C. cōm. de fucce. & in expressò istam cūcl. tenet Angel. de Aretio. in. §. vulgò quæfitos. 2. col. prope finem. vers. quid si superueniret dictus Petrus. Infti. de success. cog. & satis apertè hoc voluit Angel. de Per. in authē. qui mo. na. effi. sui. §. fin. colla. 7. 2. col. in fi. nu. 19. Si verò tales filij sunt spurij, nepharij, incestuosi, vel nati ex damnabili coitu, certum est quòd non possunt succedere ab intestato consanguineis collateralibus ipsius patris, nec ipsi consanguinei eis, quia etiam naturales tantum non possunt, vt supra dixi.

51. Sed dubium subtile & singulare est, si possunt succedere consanguineis collateralibus ex parte matris, & eodē tra ipsi eis: & videtur quòd inuicem sibi succedant. Primò quia in eis non inuenitur prohibita successio. Secūdo, quia tex. in. l. hac parte. & in. l. si spurius. vnde cog. cum si. in distictè dicit, quòd spurij succedunt matri & cōsanguineis eius, & e contra: & hoc non inuenitur mutatum respectu cognatorum matris. Tertio, quia in eis non consideratur vitium vel delictū per quod prohibeantur, sed in ipsis parentibus. Quarto, quia non est incōueniens quòd principales personæ inter se non succedant, tamen succedat cōsanguinei, vt in nepote vel descendente, nato & concepto post mortem aui, qui ei non succedit, sed bene succedit consanguineis. Item in eo qui renunciauit hæreditati cum iuramento non potest succedere agnatis & cognatis. Item filius nō succedet patri qui cōdemnatus est in crimine læsæ maiestatis, vt in. l. Panthonius. §. rei perduellionis. de

acq. hæ. in. l. cum filius. §. fi. de leg. 2. expressius in. §. interdum. versu. per contrariū. Inft. de hære. quæ ab intesta. defe. & tamen succedit alijs agnatis & cognatis patris, quia non reperitur prohibitum. nec obstat tex. in. l. quisquis. §. filij verò. C. ad. l. lu. maiest. quia debet intelligi quando sunt nati post delictum patris: ita ibi fing. Cin. Post Pe. quem ipse allegat. 2. col. 2. q. & in expressò istam sen. & cōclu. licet non sic fundatam tenet Angel. in Authen. qui. mo. na. effi. sui. §. fin. colla. 7. 2. col. nu. 18. imò q^d succedant inter se Andreas de Iser. in. c. 1. §. naturales. in fin. si de feud. fue. contro. inter domi. & agna. Ioannes Baptista in. l. si qua illustis. C. ad Orphi. 23. col. nu. 57. & ibi Corneus, dicens hanc esse magis communem opinionem, fin. colū. tenet etiam Anto. de Rosellis in tracta. de fucce. ab intesta. 5. col. nu. 28. Nich. de Vbal. in tract. de fucce. ab intest. 51. col. Matthe. in tracta. de success. ab intesta. 13. fo. versu. secundum mēbrum principale. & ibi Bologni. eius additionator. Ange. de Aretio. in. §. vulgò quæfitos. Infti. de fucce. cogna. 1. colū. nu. 3. Quintò, quia filius emancipatus nō succedit patri de iure antiquo ante ius Authenticorum, tamē bene succedit agnatis & cognatis ipsius patris: text. est in. l. si ab eo. C. de legi. hære. sed teneo quòd nō succedant: nam cum tales illi non succedat matri, nec mater eis vt dixi & conclusi, sequitur, quòd non succedant consanguineis eius, nec ipsi consanguinei succedant eis, ex eo q^d sunt nati ex radice infecta ex qua non possunt pullulare boni & approbati rami: argumento text. in. l. maximū vitium. C. de libe. præte. & in. l. fi. C. de nupt. & in Authen. de hære. ab intest. veni. §. si igitur defunctus. cl. 2. versu. ex diuerso. colla. 9. & pro ista parte & conclu. cōfidero istam. l. 9. Tauri, iuncta. l. 2. titu. 3. lib. 5. ord. dicitur enim in ista. l. ord. quòd filij clerici & sic nati ex damnabili coitu non succedant consanguineis patris: & ista. l. 9. Tauri dicit, q^d dispositum in illa. l. ordi. habeat locum in matre, sed in prædicta. l. ord. cauetur quòd non succedant consanguineis patris: ergo similiter dicendum est q^d per istam. l. 9. Tauri non succedent cōsanguineis matris. Vnum tamen facit me dubitare quòd prædicta. l. ord. solum dicit q^d tales filij non succedat prædictis consanguineis, quia ex parte sua videtur esse indignitas: & non dicit eodē verso quòd consanguinei non succedant eis: sed teneo indistinctè prædict. opin. & com. qua in dubio semper intelligitur successio esse reciproca, & per consequens denegatio vel priuatio successiois.

Et in specie pro ista mea cō. & doctrina cōside-
ro text. in auth. qui. mo. na. effi. sui. §. filiū verò.
verf. nullū tñ. colla. 7. per quē magistraliter no-
tat ibi Bar. q. successio ab intestato est recipro-
ca, & in ea debet seruari æqualitas: nam si quis
nō pōt succedere alteri, similiter alter nō pōt
succedere sibi: & idem tenet, & no. lac. de Bel.
in eo. tit. 1. col. in fi. ver. not. tex. no. in. l. lege. 12.
tabu. §. cum & aliā. C. de legi. hær. text. in. l. fi.
eiusdem tit. in princ. ibi. vt quemadmodū ipsis
legitimis succeditur, ita & legitimarū persona-
rum amplectantur successione: text. in. l. si ab
eo. C. eo. tit. vbi habetur q. hodie semper cense-
tur filius emancipatus contracta fiducia, & re-
feruntur reciproci iura successione inter col-
laterales, vt talis filius emancipatus succedat eis,
& e contra: & in specie ad hoc notat ibi Salicet.
Ex testamēto verò indistinctè tales filij etiam
nati ex dānabili coitu poterant succedere om-
nibus cōsanguineis, tam ex parte patris vel ma-
tris etiam in bonis à parentibus prouētis, vt cō-
cludit Bar. & doc. in. l. si is cui bonis. de vulg. & pu.
& ego late dixi supra. Sed hodie illud pro-
cederet in extraneis: secus tñ esset in cōsangu-
ineis qui nullo modo possunt instituere nec ali-
quid in suo testamēto relinquere talibus filijs
ex dānabili coitu natis: ita expressè disponit
l. 2. tit. 3. lib. 5. ordi.

52 Sed quia supra plenè & notanter visum est, an
& qñ filij naturales spurij, nepharij, incestuosi,
vel nati ex dānabili coitu, possint succedere in
bonis parentum: nūc oportet videre an &
quando succedere possint in nobilitate, digni-
tate, officio, vel alijs iuribus ipsorum parentū?
& breuiter q. sic, quia licet talis filius spurius
sit incapax & indignus, tamen naturaliter fi-
lius est, vt in Authent. de incestis nup. §. si verò
cōtigeret. colla. 2. Item etiam quia de iure na-
turali primū ante leges scriptas & ante con-
stitutionem matrimonij nulla erat differentia
inter filios legitimos & naturales vel filios spu-
rios: sed omnes erant legitimi & probati, quia
quilibet coitus & accessus maris & foeminae e-
rat permissus & impunitus: text. est in Authē.
qui. mo. na. effi. legi. §. liceat igitur. colla. 6. cui?
verba sunt, nec enim à prin. qñ sola natura fan-
ciebat hoies: ante q. scriptæ puenirēt leges, fuit
quædam differentia naturalis atq. legitimi: sed
antiquis parētibus antiqui filij. mox vt proce-
debāt sic bāt legitimi: text. in authē. qui mo. na.
effi. sui. §. natura. colla. 7. cuius verba sunt, natu-
ra si quidem ab initio dum de filiorum procu-
ratione sanciret scriptis nondū positis legibus;
oēs quidē liberos similiter produxit ingenuos:

text. in. l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iure. tex.
in. c. ius naturale. 1. dist. text. in. §. 1. Insti. de iure
na. gen. & ciui. tex. in. l. vulgō cōcepti. ff. de sta-
tu homi. & tenet & declarat Albe. Bald. & alij
docto. in. d. l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iu. 2.
colum. Barto. post antiquos in. l. in concubina
tu. ff. de concubinis. Azo in summa. C. de na-
tu. libe. 2. colum. nume. 3.

In contrarium tamen imò, quòd nullo modo
gaudeat aliquo iure vel priuilegio paterno vel
generis facit, quia post legem scriptam, & post
constitutionem iuris ciuili & canonici, secun-
dum quas talis coitus & filius ex eo natus est
reprobatus, & nō pōt dici vel nominari filius:
sed in omnibus habetur plus quàm extraneus:
text. est formalis in Auth. qui. mo. nat. effi. sui.
§. pe. ver. vltima siquidē. cuius verba sunt, iste
nec naturalis nominatur, nec alēdus est à parē-
tibus, nec habebit quoddam ad præsentem le-
gem participium: text. in Authent. ex comple-
xu. C. de incest. nup.

Sed pro concordia & vera resolutione dico sic,
quòd in his quæ concernunt proprieius san-
guinis & ius naturale sine commodo successio-
nis bonorum, & sic in dispositione legali, qua
consideratur naturalis causa, benè est habilis
& capax: in his verò quæ concernunt commo-
dum successione bonorum non sit habilis vel
capax, sed omninò repellatur. Ex quo primò
infero q. filius spurius, nepharius, & incestuo-
sus, & à fortiori naturalis, si occidat parētes, te-
netur poena legis Pōpeia de parri. & ista con-
probat tex. no. in. l. hos accusare. §. omnib. ver-
fic. itē nec lex Pompeia. ff. de accusa. vbi ha-
betur quòd licet seruus videatur non posse ac-
cusari lege Pompeia, quia non videtur in eo cō-
siderari ius sanguinis, tamen attentio iure natu-
rali punit illa lege: et in expresso per illū text.
ita tenet Bal. in. l. parētes. ff. de in ius vocando.
2. col. nu. 4. reputans illū text. singu. ad hoc. te-
net etiā Alex. ibi. 3. col. nu. 10. Ioan. Faber. in. §.
alia deinde lex. Insti. de publi. iudi. Bal. in. l. ius
ciuile. 2. col. nu. 4. de iusti. & iure. idem Bal. in. l.
cū acutissimi. C. de fideicō. 2. col. idem Bal. in.
l. quisquis. C. ad. l. Iu. maies. 2. col. idē Bald. in. c.
nonnulli. de rescrip. 2. col. nu. 10. idē Bald. in. c.
pertuas. de prob. 2. col. idē Bal. in. c. naturales.
si de feudo fuerit cōtrouersia inter dominum
& agnatum. 3. col. nu. 12. vbi dicit quòd fuit tē-
busta quædam monialis professā quæ filium
spurium necauerat. Ange. in tract. male. in par-
te, & ex interuallo. fina. colum. versicu. quid si
pater. nihil allegando nisi solum Bald. in dict.
ca. naturales. Licet contrarium teneat Spec. in
titul.

titu. de accusato. in princ. & Ioan. de Imo. in. l.
Lucius. §. fina. ff. de lega. 2.

Secundo infero q. dispositio vel lex quæ se fun-
dat in exhibenda reuerentia parentibus habet
loqum cōtra filios naturales vel spurios. ita pro-
bat tex. no. in. l. parētes. ff. de in ius vocan. vbi
habetur q. talis filius non potest vocare paren-
tes in ius line venia, sub pœna illius tituli: ex
quo text. sumit ibi Guiler. de Cu. superiorem
doctrinam & conclu. q. dispositio quæ respicit
& cōsiderat ipsam naturalē causam vel rationē
& ipsum ius sanguinis, benè extenditur ad fi-
lios naturales vel spurios. & idē tenet ibi Ang.
dicente esse pulchra verba. tenet etiā Bald. ibi. 2.
col. nu. 4. Pau. de Cast. in. l. 4. illi. tit. Ang. in. d.
l. hos accusare. §. oibus. ff. de accus. 1. col. in fin.
tenet etiam Azo in summa. C. de in ius vocan-
do. 2. col. nu. 7. Præpo. in. c. per venerabilē, qui
fi. sint legi. fina. col. licet glo. in. d. l. parentes. ff.
de in ius vocand. teneat hoc esse verū in natu-
rali tantum: secus in spurio, nephario & ince-
stuofo: quam expressè tenet & sequitur Imola
in. l. Lucius. §. fi. de leg. 2. idē Imo. in. l. ex facto.
§. si quis rogatus. el. 2. ff. ad Trebel. 5. colum. &
pe. & ibi Alex. 11. col. nu. 25.

53 Tertio infero q. talis filius naturalis vel spurius
potest accusare de morte patris, tanquam pro-
sequens suā vel suorū iniuriā. ita Bart. in. l. 2. ff.
de accus. 2. q. Ange. in. l. 1. eiusdem titu. Bal. no.
no. in. l. 1. C. qui accusa. non po. 11. col. nu. 50. cū
modificatione de qua ibi per eum: quod tamē
intellige & declara, vt per Imo. in. l. ex facto. §.
si quis rogatus. el. 1. penul. colū. in medio. ff. ad
Trebel. & ibi Alex. 17. nu. 40.

Quarto infero q. sicut parentes possunt insti-
tuere filios legitimos & naturales in minus so-
lenni testamēto. vt in. l. hac cōsultissima. §. ex
imperfecto. C. de testa. ita etiā instituere filios
vel descendentes naturales tantum in eo quod
capere possunt, ita tenet Spec. in tit. de instru-
dit. §. compendiose. versu. quid si mulier. Albe.
& Pau. de Cast. in dict. §. ex imperfecto. de quo
articulo latiùs dixi suo loco.

Quinto infero quo sicut filius legitimus prohi-
betur testificare pro patre vel contra patrē. ra-
tione affectionis naturalis & reuerentiæ. vt in
l. parentes cū materia. C. de testi. & in. l. 4. ff. eo.
ita etiā prohibetur filius naturalis vel spurius: ita
reperio q. tenet in specie Bal. in dicta. l. paren-
tes. ff. de in ius vocand. 2. col. nu. 4. Imo. in. l. ex
facto. §. si quis rogatus. el. 1. ff. ad Trebel. fi. col.
in princ.

54 Sexto infero q. poena priuationis & inhabili-
tationis filiorum, quæ ipsis infertur propter de-

lictū criminis maiestatis diuine vel humanæ cō-
missum à patre. de qua per text. in. c. statutū. de
hær. li. 6. & in. l. quisquis. §. filij verò. C. ad. l. Iu-
ma. habet etiā locū in filijs naturalibus vel spu-
rijs, dum modò habeant patrē certū. ita Cin. in
dicto. §. filij verò. 2. col. 4. q. princ. & ibi bald.
3. con. 2. q. Ange. 1. con. nu. 5. Salice. 2. col. 3. q.
Septimò infero quòd talis filius naturalis vel
spurius poterit hodie retrahere rem patrimo-
nij vel generis, considerata affectione naturali,
in quale fundat. ll. regiar. & in expresso ita te-
net Montaluus in. l. 13. tit. 10. lib. 3. fo. ll. ante. pe.
columna. versu. item quæro. & c. & allegat Gui-
& Pe. ita tenentes. tenet etiam Rainun. in repe-
tit. l. dudum. C. de contra. empt. 24. q. Nec ob-
stat q. talis filius non succedat in bonis patris,
quia illud est si vult succedere imediate patri:
secus vero alijs, quia pōt, etiā in bonis patris: vñ
merito post quàm alteri vendidit, potest retra-
here: vel aliter & secūdò respondeo, q. licet non
possit succedere patri titulo lucratiuo, tamen
benè potest succedere titulo particulari onero-
so, vt supra conclusum est,

Cōtrariū tñ videtur verius, imò q. non possit re-
trahere, quia ratio in qua se fundant prædictæ
leges, scilicet ne res exeat de familia, non mili-
tat in spurio cū in eo cesset legitima succes-
sio. Secundò facit quia hodie de iure regio talis
filius spurius non potest acquirere bona patris
etiam titulo particulari oneroso: & istam par-
tē tenet doctor de Villa Diego in repe. c. con-
stitutus. de in integr. resti.

Octauò nota. infero q. filius naturalis natus ex
patre nobili, erit etiā nobilis. ita tenet Bar. in. l.
pronunciatio. §. familia. ff. de verb. sig. idē Bar.
& alij in. l. fi. C. eo. tit. idē Bar. in. l. tutelas. ff. de
cap. dimi. Ioan. Andr. in additi. ad Specu. in. ti.
quifil. sint legi. 2. col. in prin. Abb. Pa. notabili-
ter in. c. in p̄sentia. de proba. 7. col. nu. 23. vbi di-
cit q. quando tractatur de priuilegio vel cōmo-
do, veniunt filij naturales ex quadam humani-
tate & benignitate.

Contrariū tamen tenet Bal. in. l. cum antiquo-
ribus. C. de iure lib. 4. col. idem Bal. in. l. cum le-
gitimæ. ff. de statu. homi. idem Bal. in. l. genera-
liter. §. cūm autem. C. de insti. & substitu. idem
Bal. in. c. pertuas. de maio. & obe. idem Bald. in.
c. innotuit. de elec. fi. col. Platea in. l. si senator.
C. de digni. lib. 10. Flo. in. l. qui testamētū. ff. de
proba. pro qua sententia & conclus. est hodie
quædam no. l. Par. l. 3. tit. 15. 4. part. & c. l. 2. titu.
13. quarta part.

Sed pro concordia dico quòd aut filius natu-
ralis est natus ex concubina certa & retenta in
domo

domo, & tunc est nobilis, & gaudet honore & nobilitate patris. & ita procedat prima opinio pro qua est hodie. l. i. titu. ii. 7. part. & licet hodie non sit natus ex concubina retenta in domo, sufficit quod concurrant requisita in l. ii. sequenti: si vero non sit natus ex tali concubina certa, non sit nobilis & non gaudeat honore & nobilitate patris. & ita procedat secunda opinio, & leges Partitæ, primo loco allegatæ. & hoc intellige modò talis filius sit naturalis tantummodo incestuosus, nepharius, vel natus ex dånabili coitu.

Nonò infero quòd sicut filius, vel descendens potest trāsmittere hæreditatem iure sanguinis ad descendentes posteros legitimos & naturales, vt in l. vna. C. de his qui ante aper. tabu. ita etiã poterit trāsmittere ad filios vel descēdētes naturales tantum in casu quo possunt succedere: & eodem modo talis filius vel descendens naturalis qui est hæres patri vel matri, ex testamento vel abintestato, poterit hæreditatem trāsmittere in descendentes eius, quia prædicta. l. vna & eius priuilegium fundat se in ratione sanguinis, & in expresso ex isto fundamento istam sent. & concl. tenet Ioan. de Imo. in l. ventre præterito. ff. de acquir. hære. ii. col. Areti. ibi. 15. col. Sali. in l. apud hostes. C. de suis & legi. hære. fin. col. pen. q. & istam opi. ego teneo, licet contrarium teneat expressè Ang. & Corn. in l. vna. C. de his qui ante aper. tabu. Aduertendum tamen quòd omnia quæ supra dicta sunt habent locum & procedunt in filiis naturalibus vel spuris non legitimatis: si vero sint legitimati dubiũ est an succedant in bonis parentũ, & eorũ nobilitatibus, prærogatiuis, dignitatibus, & officijs: pro cuius perfecta & necessaria declaratione dico, quòd principaliter duobus modis potest in iure nostro fieri legitimatio: vno modo per rescriptum principis: alio modo per subsequens matrimonium. Per rescriptum principis fit quando princeps non recognoscens superiorem cõcedit legitimatiõnem filio naturali, vel spurio: & restituit eum primis natalibus quib⁹ oēs homines liberi & legitimi nascebantur, text. est in Authē. qui mo. natu. effi. legi. §. si quis verò non habens, & sit igitur licentia. & quasi per totum. colla. 6. & ibi commu. docto. text. in auth. qui. mo. natu. effi. sui. §. si quis ergo filios. & quasi per totum. colla. 7. & ibi etiam doct. text. in auth. præterea. & in auth. item sine. C. de natu. libe. tex. in. c. per verabilem. qui si. sint legitimi.

Secundo modo fit legitimatio per cõtractũ matrimonij. Nam si quis habet filios naturales ex

cõcubina & postea cõtrahit matrimoniũ cũ ea statim tales filij ipso iure legitimantur, tamq̃ si à principio essent legitimè nati: text. est famosus & capitalis in. c. tãta. qui filij sint legitimi. cui⁹ verba sunt, tanta est vis matrimonij, vt qui antea sunt geniti, per cõtractum matrimonij legitimi habeantur. text. in. c. i. eo. tit. tex. in. l. cũ qs. C. de natu. libe. tex. in. l. nuper. eod. tit. text. in. §. si. Insti. de nup. tex. in. §. quibus. Insti. de hære. quæ ab in testa. defe. tex. in. Authen. quibus modis natu. effi. sui. §. si quis igitur dotalia. colla. 7. text. in. l. i. in fin. titu. 13. 4. par.

56 Quod tamen intellige quando tempore quo suscepit prædictos filios naturales poterat legitimè contrahere matrimonium cum concubina, vt quia erant soluti: secus verò si aliquis eorum tunc erat vxoratus, vel coitus esset incestuosus: licet postea contrahant cum dispensatione vel ex qualibet alia causa, non poterant de iure cõtrahere matrimoniũ: quia tunc licet postea cesset illud impedimentũ & contrahant, nõ legitimantur filij, text. est in. d. c. tanta. versic. 1. qui filij sint legitimi. tex. in dict. l. cum quis. C. de natu. lib. in prin. ibi, cuius matrimoniũ non est legibus interdictum. text. in dicta. l. nuper eod. tit. ibi. eam tamen cum qua poterat habere cõnubium: tex. in dicto. §. fina. Insti. de nup. ibi. cuius matrimoniũ minimè legibus interdictum fuerat. text. in dicto. §. quibus. ibi eã tamen cum qua poterat habere. coniungium. text. in dicto Authen. qui. mo. na. effi. sui. §. si. quis igitur dotalia. colla. 7. ibi cui omninò licet copulari. tex. in. l. 2. in fi. titu. 15. part. 4. & in expresso istam sentent. & conclu. tenet Ioann. Anch. in dicto. c. tanta. 1. colũ. & ibi Cardinalis fin. q. Abb. pen. col. num. 14. Anto. 3. col. nu. 15. Anca. 2. col. nu. 8. Ioannes Faber. in. §. fina. Inst. de nuptijs. 2. col. n. 2. & ibi Platea, Christopho. & commu. doct.

57 Nunc verò extende superiorem conclu. quæ habet quòd per contractum matrimonij legitimantur filij, vt procedat etiam si pater contrahat cum concubina in articulo mortis & in extremis, taliter quòd euadere nõ possit, nec subsit aliqua spes proles recipiendæ. Primò quia proles vel susceptio liberorũ nõ est de substantia matrimonij quando illud deficit ex defectu accidentali. text. est in cap. commissum. de sponsali. vbi ille qui proposuit religionem intrare, potest contra here eo animo, vt statim in grediatur religionem, & tamen valet matrimonium. & ad hoc notat ibi Abb. & commu. scribentes. Secundo facit text. in cap. nuptiarum. 27. q. 1. in princ. iuncta glo. in verbo, in quibusdam

dam, vbi habetur quòd senex in maxima senectute constitutus potest contra here matrimonium, licet non sit aliqua spes suscipiendæ proles, & tenet matrimonium in humanitatis solatium: text. in. l. fin. C. de nuptijs vbi disponitur quòd senex qui habet sexaginta annos potest contrahere matrimonium: sed aduertendum quòd hoc debet intelligi quando impedimentum suscipiendæ proles non est certum: secus verò si sit certum & perpetuum, vt quia sit constitutus in postrema & decrepita ætate & senectute: taliter quòd impossibile sit generare, quia tunc non possunt cõtrahere: ita glos. in cap. 2. de frigidis. & ibi Vincē. Gofre. Ancha. Abb. Præpo. & commu. docto. & facit text. & ibi glos. or. & cõ. docto. antiqui in. l. si serua. §. si spadoni. ff. de iure dot. vbi ille qui est omninò castratus non potest contrahere, spado verò sic: & illum text. sic intelligit & declarat Soci. in. l. 1. ff. solut. matri. 3. col. in fin. idem Socinus in. l. sed est quæsitum. ff. de liber. & posthu. facit etiam text. in. l. nuper. versic. sufficiat. C. de natura. liber. ibi, & spem tollendæ sobolis habeant: vbi dicit quòd matrimonium debet contrahi spe procreandæ sobolis: facit etiam ipsa constitutio matrimonij, vt habetur Gene. cap. 2. quæ fuit causa procreandæ sobolis, dum dicit, Crescite & multiplicamini.

Tertiò pro hac sententia facit tex. nota. in. l. sed est quæsitum. in princ. ff. de liber. & posthu. iuncta glos. 1. vbi habetur quòd senex vel spado qui generare non possunt, licet possunt contrahere matrimonium, in specta potius natura quàm accidenti. confirmatur per text. in. l. 1. versic. illud. ff. de adoptio. vbi spado qui ex accidenti generare nõ potest, bene potest adoptare: secus tamen est in castrato qui omninò coire nec generare potest: quia nec contrahit nec adoptat, vt dixi supra p̃ximo fundamēto. Et in expresso istam sentent. & conclu. tenet Cinius in. l. nuper. C. de natura. libe. saltem eo casu quo filij naturales erant superstitēs, aliàs verò non. eis non extantibus, non teneat matrimonium: & ibi Bald. Ange. & Salic. tenet etiam Alberic. qui no. loquitur, in. l. cum quis eod. titu. 4. col. versic. circa tertium articulum. Ang. de Per. in. l. sed est quæsitum. ff. de liber. & posthu. & ibi Aretinus, Rapha. Cuma. Socinus, & Iaso. Ioan. de Imo. in. l. si quis post humos. in fine, eod. titu. & ibi Alexan. & alij docto. Imola in. l. Gallus. in princ. finali col. prope finem. versic. item nota. eod. titu. Bald. in. c. 1. §. naturales. 3. col. nu. 10. si de feudo fue. controuer. inter domi. & agnatum vassalli, idem Bald. in

rubr. C. de priui. dotis. 2. col. post prin. Ange. in Authen. qui. mod. natu. effi. legi. in prin. nume. 2. colla. 6. Angel. de Aret. in. §. fin. penult. colũ. nume. 11. Insti. de nupt. & ibi alij docto. Ioan. Andre. not. in dicto capitul. tanta. 1. col. in princip. qui filij sint legit. & ibi Cardina. 2. colũ. nume. 6. Anton. de Butr. 3. col. num. 14. Ancha. 1. col. in fin. nu. 4. Collectarius. 2. col. in fi. nume. 5. Præpo. 3. col. nume. 7. Abb. in. c. commissum. 1. col. nu. 3. de sponsa. idem Abb. in. c. 2. de coiu. lepro. 1. col. num. 4. latè Ioan. Andre. in regu. sine culpa. de regul. iur. in. 6. 1. & 2. col. Anton. de Rosel. in tracta. legitimatiõnis. fo. 3. ver. vltius quæro. Ludouicus de Sardinis, qui not. loquitur in tracta. de legitimatiõ. in parte & rub. de legitimati. per verum matrimonium in. 1. q. 2. volu. tractat. Contrariam tamen sen. tenet Richa. de Mal. in quadã disputatione sua. Bal. in dicta. l. sed est quæsitum. ff. de liber. & posthu. imò q̃ non legitimatur filij. gl. ibi. in verbo. nec ætas. quam ad hoc reputat sangu. tenet etiam Imola in. l. cum tale. §. Mauia. de con. & demõ. saltem eo casu quo esset penitus in vltimo articulo & extremo mortis, q̃ nulla subest spes salutis. Sed resolutiõne pro concordia dico quòd licet contrahatur matrimonium in articulo mortis, taliter quòd nunc nec agere nec generare possit, bene valet matrimoniũ, & filij legitimantur per iura superius adducta, quia illud est vitium accidentale, & etiam quia per conualescentiam subest spes sobolis procreandæ, nec reputatur impossibilis talis conualescentia quantuncũq; contrahens sit in articulo mortis, quia quo ad nos mors est incerta, quando & illa spes potèntialis debet sufficere: si verò cõtrahens matrimonium sit constitutus in maxima & decrepita ætate, taliter quòd naturaliter non subest iam spes generandi, non valeret matrimonium, nec legitimantur filij: de hoc tamen dubito, ideo cogita: nam vi. quòd legitimantur quia subest spes proles iam susceptæ. & potest dici de nouo suscepta propter nouam qualitatem legitimatiõnis: & hoc sentit Ioan. Andr. in dicto. cap. tanta. 1. col. & ibi Car. 2. col. nume. 6. Anto. 3. col. num. 34. Ancha. 2. col. in princ.

58 Limita tamen & intellige superiorem conclu. quæ habet quòd per subsequens matrimonium legitimantur filij, vt procedat, præter quàm si fiat in fraudem substituti vel fidei commissarij, qui ex aliqua dispositione est vocatus in defectũ legitimæ proles, & de illa fraude possit apparere vel cõstare, verè vel præsumptiue: ita sangu. Ange. de Peru. in dicta. l. sed est quæsitum. ff. de liber.

de lib. & posthu. & ibi Socinus. 2. col. Alex. vbi reputat hoc esse notabile, in l. si quis posthumus. 1. col. Et adde quod dicitur constare verè, quando expressè ipse pater vel mater dixisset & declarasset coram testibus se contrahere matrimonium propter odium & inimicitiam substituti vel fideicommissarij, vt excludatur à successione, quia tunc licet matrimonium teneat, non tamen excluditur substitutus: ita expressè tenet Alex. in dicta. l. si quis posthumus. 2. col. in med. versu. posset tamen. ff. de lib. & posthu. & confirmatur ex sing. sen. Abbatis antiqui in c. in presentia. de probat. vbi dicit quod licet monasterium in quo grauatus intrauit excludat substitutum. vt in dict. c. in presentia. & in Auth. nisi rogati. C. ad Treb. tamen debet intelligi præterq̄ si ingressus fiat in fraudem, quia tunc non excluditur: & q̄ de tali fraude pot̄ verè costare, si ante grauatus ipse cõminatus fuit substitutũ: argumẽto tex. in. c. sedes. de rescriptis. & in. c. in nostra. de sepul. & in. c. officij. & in. c. requisiti. & in. c. si. de testa. & text. no. in pposito. in. c. 2. de renũ. li. 6. & ista sen. & cõ. tenet Ioã And. in. d. c. in presentia. si. co. in si. & ibi notabiliter Abb. Panor. 16. col. nu. 45. & ibi moderni, p̄cipuè Felin. 15. col. nu. 34. in cuius confirmatio nem allegat dominus Abb. text. quem dicit singu. in. c. si. 20. q. 3. vbi si quis inducitur per Episcopum vel Abbatem ad intrandum religionẽ, causa bonorum non quæritur monasterio, sed remanent apud hæredes: & illum tex. ad hoc reputat singu. idem Abb. in. c. præterea. de offi. de leg. 1. col. in fin. nu. 5. idẽ Abb. in. c. cum dilectus. si. col. quod metus causa.

59 Item dicitur constare præsumptiuè eo ipso, q̄ contraxit in mortis articulo, vel maxima & decrepita senectute, & sic eo tempore q̄ non esset spes sobolis procreandæ: quia tunc alio nõ probato præsumitur contraxisse in fraudem: ita singu. tenet Ange. de Per. in. d. l. sed est quæsitum. ff. de lib. & posthu. argumento tex. in. d. l. nuper. C. de natu. libe. quem corruptè allegat. idem tenet Ang. in dict. l. nuper. nu. 3. Et confirmatur ista decisio Ange. ex doctrina sing. Bal. in. c. in presentia. de proba. sexta columna. nu. 34. vbi dicit quod si quis ingreditur religionem in articulo mortis & proficitur, non excludit substitutum: quia videtur fecisse in fraudẽ substituti: argumento tex. not. in. l. filia meæ. ff. solut. mati.

Sed ista decisio & conclusio Ang. apertè est falsa, quia aliàs sequeretur q̄ nullo calu legitimarentur filij per contractum matrimonij in articulo mortis: cuius cõtrarium tenet communis

opin. vt supra cõclusum est. Et ita in specie reprobatur Alex. in. d. l. si quis posthumus. 2. col. de lib. & posthu. & ibi Iaso. pe. col. nu. 10. similiter etiam est falsa illa sentẽ. & con. Bal. in dict. c. in presentia. vt patet ex superioribus, & in specie eam reprobatur ibi Felin. 15. col. nu. 34. Item etiam dicitur costare præsumptiuè de fraude, quando quis contraheret matrimonium in articulo mortis cum tali muliere cum qua honestè non potuit contrahere, attenta qualitate personarum & loci: puta si contraheret cum ancilla, vel famula: vel vili persona: quia tunc non excludere tur substitutus: argumento tex. in. l. cum ita legatum sit. ff. de conditio. & demonstratio. & in. l. nepos Proculo. ff. de verbo. significa. text. in. l. si rogatus. §. matrimonij. ff. de manu. vindi. text. in. l. non tantum. §. si emancipatus. ff. de contra tabu. facit etiam text. in Authen quib. mod. natura. effi. legi. §. si igitur licetia. colla. 6. vbi habetur quod licet eo casu quo potest fieri legitimatio per contractum matrimonij, nõ possit fieri per rescriptum principis: nec alio modo: tamen debet intelligi, si honestè potest contrahi, & sine dedecore & ignominia: secus verò aliàs, quia tunc non tenetur quis contrahere: & ad hoc notat ibi glo. or. Ange. & cõ. docto. & ad hoc illũ tex. dicit sing. & vnicũ Bal. in c. illud. 1. col. nu. 3. de præsump. notat etiã & cõ. mẽ. idem Bal. in. §. per tuas. de maio. & obe. nu. 5. notat etiam & commendat Platea in. §. si. In sti. de nup. fina. col. tenet etiam & reputat singularem Iaso. in. l. Gallus. §. & quid si tatum. ff. de libe. & posthu. 21. col. nu. 90. & illum text. iuncta glo. reputat singu. Anto. de Rosel. in tracta. legiti. fol. 96. versu. modo viso de causa. nu. 2. ita refert Socinus in dicta. l. sed est quæsitum ff. de libe. & posthu. 2. col. dicens ita vidisse consultum per aliquos solennes doctores: sed in veritate ista opinio & conclusio est falsa: quia tex. in dicto. c. tanta. cum simi. dicit quod indistinctè filij legitimantur per subsequens matrimonium, si tempore procreationis filiorum poterat esse inter parentes matrimonium. Sed constat quod matrimonium tenet etiam cum ancilla, vel famula, vel vili persona, vt in Authen. vt liberti de cætero. colla. 6. & in Authen. de trien. & femi. §. quod autem. colla. tertia. & ita expressè tenet Socinus vbi supra. Et ante eum expressè voluit Hostiens. in summa. qui filij sint legiti. §. fin.

Secundò principaliter limita, præterquã si talis infirmus existens in articulo mortis vel senex in decrepitate constitutus amiserit sensum, taliter quod deficeret sibi consensus ad cõtrahen-

trahendum: quia tunc nec matrimonium tenet, nec filij legitimantur. argumẽto text. in. capi. tur. despon. & in terminis ita tenet Anto. de Rosel. in tracta. legiti. Socinus in dicta. l. sed est quæsitum. ff. de lib. & posthu. 1. col. in. si.

60 Itẽ quæro in materia nostra si ille qui habet filios naturales ex concubina contrahit matrimonium cum legitima vxore, & ea mortua contrahat cum concubina, an prædicti filij legitimantur? & videtur quod non. Primò quia ista legitimatio quæ fit per subsequens matrimonium inducitur à iure per modum & viam fictionis, quia fingit ius matrimonium ante esse contractum. ita probat tex. in dict. c. tata. & ibi expressè tenet Inno. Abb. & cõ. mu. opinio. Sed fictio requirit duo extrema habilia, scilicet tempus à quo incipit, & tẽpus ad quod extenditur. tex. est in. l. bonorũ. ff. rem ra. ha. tex. in. l. quoties. versu. & ideo. ff. de noua. tex. in. l. cum hæredes. §. 1. ff. de acqui. posse. text. in l. eius qui apud hostes. ff. de testa. tex. in. l. donationes quas parentes. iuncta glo. or. & cõ. opi. C. de dona. inter vi. & vxor. tex. in. l. Gallus. §. si eius. ff. de libe. & posthu. & tenet magis traliter Bar. in. l. si is qui pro emptore. 3. col. & 3. oppo. ff. de vsuca. & ibi cõ. mu. docto. sed in nostro casu & q. licet reperiat habitas in tẽpore à quo incipit fictio. hoc est in tempore quo contrahitur matrimonium, tamẽ deficit habitas in tẽpore ad quod fit extensio, cum medium tempus sit in habile propter matrimonium contractum cum legitima vxore. quod quidẽ mediũ videtur impedire transitum fictionis ad extremum ad quod confirmatur: quia medium in habile impedit extrema coniungi in acquisitio ne iuris vel effectũ. tex. est in. l. seruitutes. la. 4. §. fin. ff. de serui. titu. general. tex. in. l. qui. fella. §. si. ff. de serui. rus. præ. tex. in. l. tria prædia. eo. tit. tex. in. l. hæredes palã. §. fin. ff. de testamen. tex. in. l. hac consultissima. C. de testa. tex. in. l. 1. ff. de verb. obligat. tex. in. l. continuus. eo. tit. & in expresso istam senten. & conclu. tenet Ludouicus de Sardis, in tractatu de legitimatione, in parte & rub. de legitimatione per verũ matrimonium. 2. q. Sed his nõ obstantibus contrariũ est tenendũ, in nõ q̄ prædicti filij legitimantur, & matrimonium retrahitur.

Primò, quia tex. in. dicto. c. tata. & iura similia non requirunt aliquam habitatem in medio tempore, sed tantum in suis extremis.

Secundò, pro hac sententia & con. facit bonus tex. in Auth. qui. mo. na. effi. legi. §. si verò solũ modò. in. fin. colla. 6. ibi. aut primitus natis. co. la. 6. vbi dicit quod filij naturales, modo nascã-

tur ante natiuitatem legitimorũ, modo post; semper legitimantur per subsequens matrimonium: ergo patet quod postquam quis habuit filios naturales, duxit vxorem ex qua procreauit legitimos, & ea mortua contraxit cum concubina: & ad hoc illum text. notat & commendat Ang. in. §. si quis verò non habes eo. Authentico. & illum tex. ad hoc reputat sing. Ang. in l. nuper. in. fin. C. de natu. libe. idem etiam probat tex. in. l. diui Constantini. C. de natu. libe. tex. in Auth. de incest. nup. §. dubitatũ. colla. 2. & in expresso istam sen. & conclu. tenet Ioan. And. in dicto. c. tanta. 1. col. post prin. & ibi Anto. 3. col. nu. 15. Car. 2. col. num. 5. Abb. Panor. 2. col. in. 2. no. Ancha. 3. col. nu. 12. Præpo. columna. 14. Ioã Andr. melius q̄ alibi. in regu. sine culpa. de reg. iur. in. 6. vbi plenè disputat. 3. & 4. col. Ancha. in. c. licet. de voto. si. col. & q. Bart. in. l. bonorum. ff. rem ra. ha. 2. colum. in fine Albe. in. l. cum quis. C. de natu. libe. 3. col. versu. circa secundum articulum. & ibi Ioan. Fab. in suo Breuiario. Bal. in. l. pen. §. vxor. in fine. ff. solu. mati. Ange. & Imo. in. l. cum decem mihi. §. si. ff. de solu. Ange. in. §. fin. In litu. de nup. si. col. & ibi Platea. 2. col. post princ. Paul. Alexan. & moderni in. le. Pomponius. §. quæsitũ. ff. de acqui. posse. tenet etiam no. & melius quam alibi Anto. de Rosellij in tractatu legitimatiõis. fol. 3. versu. quæro vltimus. 1. volu.

61 Itẽ quæro si quis habet filium naturalem, & ex eo nepotẽ legitimũ & naturalem qui non potest succedere auo ab intestato, nec habet iura legitimi quo ad ipsum auum, vt in. l. fina. C. de natu. libe. & postea mortuo filio naturali quierat in medio, contrahat matrimonium cum concubina, ex qua suscepit prædictum filium naturalem, an legitime tur nepos quo ad ipsum auũ? & certè est subtilis & notabilis quæstio, & vide tur dicendum quod non.

Primò quia legitimatio debet prius facere fundamentũ in ipso filio, vt ex eo faciat trãsitũ ad nepotes & alios descendentes: quia principaliter de eius persona & fauore tractatur, non de nepotibus vel alijs. argumento tex. in dicto capir. tata. cum similibus. Sed ille filius reperitur mortuus: ergo nepotes vel vltiores descendentes non possunt legitimari.

Secundò in confirmationem eius facit text. in l. qui libertinus. §. posthumus. ff. de ope. liber. vbi dicit text. quod si libertus promisit domino suo aliquas operas causa libertatis, non tenetur eas præstare si postea suscipiat duos plures filios, sed statim ab illa obligatione & promissione liberatur: vt dicit tex. in princip. illius

illius legis: tamen si talis libertus deceffit relicto posthumo in ventre vxoris qui natus est post mortem liberti patris eius, non liberatur heredes ab obligatione operatur: quia liberatio debet incipere & fundari in persona liberti. Tertio, quia inhabilitas medijs per quod fit tractus de vna persona ad aliam impedit iuris effectum & acquisitionem. text. est in l. i. §. certum. ff. de acqui. possess. & confirmatur, quia medium inhabile impedit extrema coniungi. text. est in l. qui sella. §. si. ff. de serui. rusti. præ. text. in l. tria prædia. eod. tit. cum simi. & in expresso ex prædicto fundamento istam sententiam. & con. tenet. Paul. de Cast. in dicta. l. i. §. certum. ff. de acquiren. poss. & ante ipsum tenet Guiliel. de Cu. in l. Benignus. ff. de legibus. & ibi tenet Albe. & Bald. tenet etiam Paul. in l. scire leges. eo. tit. Alexan. no. in l. Gallus. §. si eius pen. col. nu. 9. ff. de libe. & posthu. Anto. in c. p. venerabilem, qui filij sint legit. 13. col. in fine. vers. requiritur tertio. Iaso. no. in l. si is qui pro emptore. ff. de usufrucap. 31. col. nu. 138. Platea in §. fin. In sti. de nup. 2. col. in medio. Anto. de Rosel. in tracta. legi. 3. fol. nume. 31. Ludouicus de Sardis in tracta. de legitimatione. in parte & rub. de legitimatione per verum matrimonium. in §. q. princip. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod legitimetur nepos quoad ipsum auum.

62. Primo, quia considero quod legitimatio & virtus eius non procedit favore filiorum naturalium, sed principali favore ipsius matrimonij. ita probat text. in dicto. c. tanta. in prin. ibi dum dicit, tanta est vis matrimonij: &c. Et per eum ita tenet & declarat ibi Abb. Panor. eo. in. i. not. & Ancha. 2. col. in pri. Præp. 18. col. nu. 22. & est de mente omnium doctorum ibi. Ant. de Rosel. in tracta. legi. fol. 4. vers. venio ad examinandum. in princip. vnde si reperiatur filij superuiuentes ipso iure legitimantur, & similiter nepos & omnes alij descendentes: si verò filij non reperiuntur, tunc legitimabitur nepos & alij descendentes: quia cum ipsa legitimatio dependeat ab ipso matrimonio, virtute & potentia eius omnes personas respicit & comprehendit, & vna persona deficiente, legitimatio operabitur effectum suum in alijs.

Secundo pro ista sen. & con. facit, quia de adoptione vel arrogatione ad legitimationem valet argumentum glo. quæ est no. & or. in leg. 1. §. fina. in glo. si. in prin. ad municipales, quam ad hoc notat & commendat. Iaso. in Rub. ff. de libe. & posthu. l. col. nume. 7. simi. gl. est in l. cum in adoptiu. vers. & ideo sancimus. C. de

adopt. quam ad hoc notat & commen. Bal. in eadem. l. 2. colum. nu. 6. pro. quibus facit text. in l. iubeimus. in fi. C. de nat. libe. quem ad hoc notat Bal. in l. i. C. de iure aureo. annulo. 2. col. p. pe. fin. & isto argumento vtitur Bald. & doc. in l. si te parens. C. de suis & legi. hære. imò p. iuris debet esse in legitimatione, quam in adoptione vel arrogatione: quam filius legitimatus habet naturalia primordia quæ non habet adoptatus vel arrogatus, secundum Bal. in dict. l. si te parens. C. de suis & le. hære. fauorabilius est legitimatio quæ adoptio vel arrogatio, secundum eundem Bal. in l. nec absens. in fi. ff. de ado. sed bene potest quis adoptare vel arrogare aliquem in nepotem, dato quod nunquam habuerit filium, vel si habuit mortuus est, text. est in l. adoptare. ff. de adop. tex. in l. adoptiones. non solum eo. tit. text. in §. licet Inst. eo. tit. ergo in casu nostro per contractum matrimonij legitimetur nepos, licet filius iam sit mortuus. Tertio, pro hac sen. & con. considero nouitertext. in dict. c. tanta. ibi. dicit, ut qui antea sunt geniti, post contractum matrimonij legitimi habeantur: ubi probatur beneficium illius text. non restringitur solum ad filios naturales, sed extenditur etiam ad omnes alios descendentes ex eo: ergo licet aliqui eorum reperiantur mortui tempore contracti matrimonij, bene legitimantur qui sunt viuui. Quarto facit text. in l. si filium. ff. de gradibus. ubi habetur quod si quis adoptauit vel arrogauit aliquem in filium, filio legitimo iam mortuo, talis filius adoptiuus videtur frater alterius filij legitime iam defuncti. Quinto & singulariter facit, quia in materia fictionum ista est doctrina & regula valde notabilis, quod sufficiunt extrema habilia circa rem vel causam de qua principaliter agitur, & super qua principaliter fingitur: non vero requiruntur in his quæ in consequentia veniunt & aguntur. argumento text. in l. i. C. de capti. & in l. pen. ff. de suis & legi. hære. & istam theoreticam & doctrinam ponit Bart. in repetit. l. si is qui pro emptore. ff. de usufrucap. 7. colum. vers. vel dic clarus. & 16. col. vers. dicendum est ergo. & ibi alij doctores præcipue Iaso. 25. col. nu. 340. Sed in nostro casu principaliter agitur & tractatur de matrimonio, & circa illud principaliter versatur fictio: ergo sufficit quod extrema sint habilia respectu eius, incidenter verò & in consequentiam agitur de legitimatione filiorum. Ideo respectu eorum non requiruntur extrema habilia: & pro hoc facit bene text. in l. si filium. ff. de gradibus.

Et in expresso istam sen. & con. tenet Socinus, licet

licet non ita bene fundet, in l. Gallus. §. si eius. 2. col. in med. ff. de libe. & posthu. Præp. in dicto. c. tanta. 18. col. 14. q. nu. 24. Alciatus in tractatu præsumptionum. i. par. 20. col. & ibi eius additionator. Et confirmatur ex notabili sen. & doct. Bar. in l. Gallus. §. tunc de lege Veleia. fi. col. pe. q. ff. de libe. & posthu. vbi tenet quod bene potest quis legitimare per rescriptum principis nepotem spurium post mortem patris sui, & ibi tenet com. opi. doct. præcipue Iaso. pe. col. nu. 15. tenet etiam Anto. de Rosel. in tra. legi. fol. 96. vers. modo viso de causa. 2. col. nu. 9. 63. Item quæro si quis habet filium naturalem ex concubina, & postea habuit filium legitimum & naturalem ex vxore legitima, qua mortua contraxit matrimonium cum concubina, & per consequens legitimatur talis filius naturalis, cum medium matrimonium non obstat, ut supra dictum est, an talis filius legitimatus succedat in regno vel maioratu qui de necessitate debet venire ad primogenitum, an verò succedat & præferatur filius legitimus & naturalis secundo genitus? & videtur quod filius naturalis legitimus præferatur. Primo, quia matrimonium contractum cum concubina retrahitur ad tempus quo habuit accessum, ad concubinam, ut in dicto. c. tanta. cum similibus: & ibi com. opi. si retrahitur: ergo quo ad omnes effectus, argumentum text. in l. potior. ff. qui po. in pig. ha. text. in l. necessariò. §. quod si peditente. ff. de peri. & com. rei vè. confirmatur, quia quando lex vel canonicò inducit aliquem actum fictum loco alterius veri, intelligitur tribuere actui ficto omnes qualitates & effectus quæ resultarent ex actu vero: ita probat text. in l. lege Cornelia. ff. de testa. & ibi expressè notat Franc. de Aret. in. i. notabili Confirmatur & secundo, quia si contrarium diceremus & iste filius naturalis legitimatus non succederet, sequeretur quod certo tempore & quoad aliqua esset naturalis, & quoad alia esset legitimus. quod est monstrum & impossibile: argumento glo. ord. & eorum quæ ibi notantur in c. cum inhibito. §. 1. de cl. despon. Secundo & principaliter facit text. in Auth. qui. mo. na. effi. sui. §. reliqui. col. 7. vbi dicitur, quod filius naturalis legitimatus habet quod consequitur omnes illas successiones quas haberet si esset legitimus & naturalis: id probat text. in §. adoptiones. in fi. eo. Auth. facit bonustext. in l. qui in prouincia. §. diuus. in fi. ff. de ritu nupt. & in expresso istam sen. & con. tenebat Guilielmus Accursius doctor antiquus quem refert Ioan. An. in regula. sine culpa. de reg. iu. in. 6. 10. col. in fi. vers. ad solutionem. tenet etiam & firmat

Collectarius in dicto. c. tanta. qui filij sint legitimi. i. col. nu. 3. tenet etiam expresse Barto. si est eius lectura, in Auth. qui. mo. natu. effi. sui. §. tribus fina. q. Felin. in. c. prudentiam de offic. de. l. 3. colum. numero. 9.

64. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium imò quod præferatur filius legitimus & naturalis natus ex legitima vxore. Primo quia in filijs & descendibus ius successionis competens in bonis parentum, est considerabile etiam in vita eorum & est quædam spes probabalis tam de iure naturali quam positio text. est in l. scripto. ff. vnde liber. text. in l. cum ratio. ff. de bon. dam. text. in l. suis. ff. de liberis & posthum. text. in l. i. §. qui sunt in potestate. ff. si quis omi. cau. testamen. text. in §. sui. Institu. de hæredum qualitate & differentia. text. in §. sui. Institu. de hæred. quæ ab intesta. dese. & tradit Bartol. & doct. i. l. i. §. si impuberi. ff. de colla. bon. & in l. 2. ff. si à parente. quis sue. manu. & in l. final. ff. de libe. agnos. & in l. post emancipationem. §. illud. ff. de libe. legat. & in l. 3. C. de iu. & facigno. tradit etiam Bart. no. & melius quam alibi in l. is potest. ff. de acqui. hære. 2. colum. in fin. & facit autoritas Pauli ad Galatas, cap. 4. si filius. ergo hæres. & facit quod habetur Leuitici. capi. 25. ergo in nostro casu & quæst. illud ius successionis statim fuit quæsitum ipsi filio legitimo & naturali, quod sine eius facto vel culpa ab eo auferri non potest: ut in regula id quod nostrum. ff. de reg. iur. Secundo principaliter facit, quia legitimatio est quædam natalium restitutio: ut in Auth. qui. mo. na. effi. legi. §. liceat igitur. colla. 6. ibi filios restituere naturæ, sed restitutio nunquam trahitur retrò in præiudiciu alterius, & iuris sibi quæsitum: ut probat text. no. in l. 2. & in l. 4. ff. de nata. resti. text. in l. & sine §. sed quod Papinianus. ff. de mino. text. cum ibi notatis, in l. si. C. de repu. hære. & tenet glo. no. ordinaria. in l. Gallus. §. & quid si tantum. in verbo. emancipatus. in fine. ff. de libe. & posthu. & ibi Bar. 4. col. nu. 2. Bald. Pau. Inro. & com. doct. & in expresso, quod legitimatio non trahitur retrò in præiudiciu alterius, probat text. not. in dict. Auth. qui. mo. na. effi. le. §. liceat igitur. colla. 6. ibi, & suos de cætero sub potestate habere: text. etiam in §. sit igitur licentia. eod. Authen. ibi. & hoc facto exinde filios frui tali solatio: & notat & commendat Ang. in §. si quis verò non habens. eodem Authen. ergo in nostro casu & quæstione, ista legitimatio quæ fit per subsequens matrimonium, non trahatur retrò in præiudiciu filij legitimi & naturalis, & iuris sibi iam quæsitum, maxime quod ista legitimatio

Ant. Go. in. ll. Tau. H

timatio principaliter procedit fauore & virtute matrimonij: vt supra dixi. Sed ibi concurrunt aliud primū matrimonium, ergo in damnū & præiudicium nō debet fieri legitimatio, sed primū semper præferatur in omni iure & effectū descendenti matrimonio, argumento tex. qui bene in proposito facit, in l. asiduis. vers. exceptis. C. qui po. in. pig. ha. Tertio principaliter facit tex. in. c. si prote. de rescrip. lib. 6. vbi si alicui prius sub cōditione mādatur provideri de præbenda vel beneficio vacaturo, & alteri secundo purē, qui secundus pendente conditione primi receptus fuit, ille præfertur licet postea verificetur conditio & primus etiam receptus fuit. Quarto notabiliter facit text. in cap. quāuis. eo. tit. de rescrip. lib. 6. vbi si Papa concessit alicui gratiam. per quam mandabatur sibi prouideri in certa ecclesia de beneficio vacaturo, & talis gratia fuerit reuocata & alteri concessa, licet postea primus fuerit ad gratiam restitutus, nō præfertur secundo, cuius erat quæsitum: quia eius restitutio debet intelligi sine præiudicio tertij: facit etiam tex. in. c. si apostolica. de præbē. lib. 6. Quinto facit tex. in. l. quoties. C. de rei ven. vbi habetur, quod semper ille est potior in aliquo iure, in quo concurrunt traditio & qualitas prælationis: ergo in proposito nostro præferatur filius legitimus: quia in eo prius concurrerat qualitas legitimatis, & per consequens successione.

65 Sexto & finaliter pro hac sen. & cō. facit: quia in decisionibus causarum potest allegari æquitas & ratio naturalis tanquam lex scripta: tex. est valde no. in. l. scire oportet. §. sufficiat. ff. de excu. tut. ibi, cuius fidē sufficit firmare ex ipsa naturali iustitia. quem ad hoc no. & cō. ibi Iacob. Cinas, Bal. & alij doct. antiqui. illum etiam tex. ad hoc no. Bal. in. l. cū antiquioribus. pen. col. C. de in. de libe. tex. in. l. cū ratio. ff. de bonis damnā. cuius verba sunt, cum ratio naturalis quasi lex quædā &c. & ibi notat Alb. & alij doct. Item facit, quia ratio nihil aliud est secundum Philosophos quam adæquatio veritatis ad intellectum. Item etiam facit secundum Aristot. quod quærere legē vbi est ratio naturalis, est infirmitas intellectus. Sed in nostro casu & q. mulier nobilis vel quælibet alia vxor legitima reperiretur grauius decepta. si filius eius legitimus non succederet cum alias non contraheret, si alter naturalis legitimatus deberet succedere in maioratu, & præferri filio legitimo: ergo talis filius legitimus & naturalis succedat & præferatur filio naturali legitimo: & in expresso istam sen. & cō. scilicet q. præferatur fi-

lius legitimus, tenet Ioan. And. in dict. c. tanta, qui filij sint legi. r. col. post prin. & ibi Ant. pe. co. Card. 2. col. nu. 5. Ancha. pe. col. nu. 12. Prep. in. c. per venerabilem. §. quod autem. eo. tit. vbi plenē loquitur. 17. col. nu. 32. Ioan. Andr. latius & notabilius quam alibi in regula, sine culpa. de reg. in. in. 6. 8. colum. vers. secūda etiam principalis quæstio. Dominicus. in. c. si. pro te. 2. col. nu. 7. de rescriptis. lib. 6. & ibi Ancha. in fine. Iacob. de Bellouiso, in Auth. qui. mo. na. effi. sui. §. tribus. 1. col. vers. quæritur. Iaco. But. in. l. quoties. C. de rei ven. 1. col. post prin. & ibi Bal. 2. co. nu. 6. Sali. 3. co. nu. 11. Pau. 2. col. nu. 4. Iaso. 9. col. nu. 40. tenet etiā Raim. Ang. & Ioan. de Imo. in. l. cū decē mihi. §. si. ff. de solu. Albe. in. l. cū quis. penul. col. C. de natu. libe. idem Alb. in. l. si. 1. col. C. ad Mace. idem Alber. in. r. consti. ff. ve. §. discipuli. fi. col. pe. q. tenet etiam Ange. in. l. Gallus. §. & quid si tantum. fi. col. ff. de libe. & posthu. & ibi Paul. pe. col. Alexan. pen. col. Iaso. 18. col. nu. 77. Platea. in. §. si. in. l. de nupt. 2. col. post prin. tenet etiam latē & no. Anto. de Rose. in tract. legi. fol. 90. vers. restat. Martinus de Laude, in tract. de primo genitura. 2. fol. 32. & 33. q. Ioanes le Cirier. in tract. de primogenitura. 14. q. princ. Summa. syluestrina, in verbo filij. nu. 15. Cifuentes in. l. 40. infra his. II. Tauri, prima quæstio.

66 Quibus præsuppositis dico q. talis filius legitimatus vel per contractum matrimonij, vel per rescriptum principis, habetur in omnibus & per omnia pro legitimo, & succedit parentibus ab intestato, vel ex testamento ex quouis alio titulo: imo quod magis est, habet iura suita & omnes eius effectus sicut vere legitimus: istud est singulare & vnicum dictum Bal. in. l. eam quā. C. de fidei. r. col. in fine. quod dictum dicit vnicum & non alibi Iaso. in. l. qui se patris C. vnde libe. 4. col. nu. 12. idem Iaso. in. l. 2. ff. de vulga. 5. col. in. prin. nu. 20. pro qua sen. & con. facit tota rubrica, in rubro & nigro, in Authē. quibus mod. natu. effi. sui colla. 7. & in specie tex. in. §. & quoniam varie. eodem tit. ibi, nihil dissimilis legitimis. text. in. §. reliqui, eod. tit. ibi, damus habere etiam successione illam quam habent hi qui ab initio legitimi sunt, & in. §. si quis ergo. vers. sit igitur licentia. eo. tit. quæ iura ad hoc considerat Corneus. in. l. 3. C. de iure de libe. 21. col. nu. 17. tex. in. Authen. quibus mo. na. effi. legi. §. sit igitur licentia. ibi, vt sub potestate eius consistant, nihil à legitimis filijs differentes. tex. in. §. liceat. eiusdem tituli. ibi, & suos de cætero & sub potestate habere. tex. in. l. cū quis. in fine. C. de natu. lib. ibi. & omnes

omnes filios suos in potestate suis existere genitoribus. tex. no. & expressus in. §. quibus. In. l. de hæred. quæ ab intesta. dese. ibi, hæredum suorum iura nanciscuntur. quem ad hoc considerauit Iason in rub. de libe. & posthu. 3. colum. nume. 10. Ex quo infero, q. tali filio legitimo debetur legitima: item q. si sit præteritus habet ius dicēdi nullum de iure ciuili, & bono. posse. contra tabu. de iure prætorio, & si sit exhæredatus habet querelā: & deniq. habebit omnia illa remedia contra testamentū patris quæ habet filius legitimus & naturalis: vt est text. clarus & expressus in Authen. de incestis nupt. §. dubitatum. in fin. col. 2. & hoc nedum quando erat iam legitimatus tempore testamenti, sed etiam si legitimetur postea, nam rumpitur ipso iure testamentum, tanquam agnatione vel natiuitate sui hæredis: de quo articulo plenē & nota. per moder. præcipuē Iaso. vbi melius quam alibi tangit in rub. ff. de lib. & posthu. secunda & tertia columna.

67 Aduertendum tamen q. hoc clarē procedit nō extantibus alijs filijs legitimis & naturalibus, sed eis extantibus est dubium, an cum eis succedant legitimati? in quo articulo breuiter dico, q. si sunt legitimati per sublequens matrimonium tunc bene succedunt eum eis, quia inter eos nulla est differentia: si verō sunt legitimati per rescriptum principis, tunc dico, q. si in rescripto continetur, q. sint legitimati, etiam, extantibus legitimis & in eorum præiudicium, q. princeps facere potest, cum possit per legē vel rescriptum diminuerē legitimam, succedūt cum eis: alias verō si hoc non dictum est, nō possunt succedere cum eis, nec talis legitimatio eis aliquod præiudicium facit, quia præsumitur q. si princeps sciret non legitimaret, ita expresse tenet Iacob. de Bello visu, in Authen. qui. mo. na. effi. sui in prin. 2. col. ver. quæritur. & Salic. not. in Authen. item sine. C. de natu. libe. in prin. licet corrupte allegetur item si quis. & hoc aperte voluit Hostien. in. c. tanta. 2. col. in princ. qui si. sint legi. tenet etiam no. Anto. in. c. per venerabilem. eodem titu. 13. col. in medio. nume. 15. & ibi Abba. 6. col. nume. 27. tenet etiam Paul. in. l. Gallus. §. & quid si tantū. de lib. & posthu. penult. col. nume. 16. & ibi Aretinus. 13. colum. nu. 26. & ibi Iaso. 19. col. nu. 79. vbi dicit hęc cō. opi. Pau. in. l. ex facto, in fine. de vulga. Iaco. Aluarotus in. c. 1. §. naturales. si de feudo fuerit cōtrouersia inter do. & ag. 2. colum. nu. 4. Ant. de Rose. in tract. legi. fo. 97. vers. modo videamus 2. col. num. 3. Verū tamen est q. aliqui doctores summæ authoritatis tenent contrariū. imō.

q. non possit princeps de plenitudine potestatis legitimare vt succedat cum legitimis: quia videtur contra ius diuinum, quo cauetur, nō em̄ erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ. vt habetur Genesis, capite. 21. & transumptiuē in ca. dicat aliquis. 32. q. 4. & in epistola Pauli ad Galatas, capite. 4. si filius, ergo hæres per Deum ex quo fundamento & ratione ita tenet Andreas de Iset. in dicto. c. 1. §. naturales. si de feu. feu. contro. 2. col. nu. 4. licet in eius lectura corrupte sit allegata illa rubrica. Sed ad hoc potest responderi, q. illa authoritas potest & debet intelligi, q. spurius non succedat sine legitimatio: item & secūdo, q. princeps potest diminue re legitimam filiorum.

68 Vnum tamen est q. eo casu quotalis filius legitimatus potest succedere cum legitimis nō poterit eū pater meliorare in tertio & quinto per contractum vel vltimam voluntatem. imo nec poterit succedere in plus quam succedat filius legitimus, qui in minus succedit: ita probat tex. singu. & vnicus iniure, in Authen. qui. mo. na. effi. sui. §. & quoniam varie. colla. 7. ibi, ita vt non amplius habeat vno horum qui ab initio legitimi sunt, & inter omnes minus habente & ad hoc illum tex. dicit ibi sing. Ange. & illum tex. dicit vnicum Bal. in. c. per tuas. de maio. & obe. 1. col. nu. 3. & per illum tex. ita etiam tenet Iaso. in. l. Gallus. §. & quid si tantum. de libe. & posthu. 21. colum. num. 91. similis tamen text. est in l. cōmuniū. §. & quoniam. C. de natu. libe. Sed ego teneo contrariam sententiam. imō q. possit meliorari & in plus succedere, sicut vere legitimus argumento tex. in Authen. qui. mo. natu. effi. sui. §. reliqui. colla. 7. tex. in Authen. de incest. nup. §. dubitatum. colla. 2. tex. in Authen. qui. mo. natu. effi. legi. §. sit igitur. colla. 6. Nec obstat tex. in dicto. §. quoniam varie. quia intelligitur in legitimo per oblationē Curia, quia in eo coarctaret successio, vt patet ex sequētib. Item adde quod si tempore legitimationis pater non habebat filios legitimos & naturales, & postea illos habuit, q. de iure communi tales filij legitimati indistincte succedunt cum alijs legitimis & naturalibus postea habitis: ita probat tex. no. in. l. si te parens. C. de suis & legi. libe. p. quæ ita tenet ibi Bal. & cō. opi. tenet etiam Specu. in titu. de successio. ab intesta. versic. sed ex facto. num. 31. tenet etiam Albe. in Authen. licet. C. de natu. libe. pe. q. tenet etiā not. Anto. de But. in. c. per venerabilem. qui. si. sint legi. 15. col. num. 18. & ibi. Abba. 7. col. nu. 30. istam etiā con. tenet no. Bartol. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pu. 2. col. nu. 3. Bal. in. fi. Ange. 1. col. nu. 3. Imo. 3. Ant. Go. in. ll. Tau. H 2 col.

col. vers. extra glo. Alex. ibi. 3. col. nu. 20. Iaso. ibi. 4. col. nu. 15. qui dicit hanc esse magis communi. opi. Andre. de Iher. in. c. 1. §. naturales. si de feu. fue. con. inter do. & ag. in. 2. col. nu. 5. Sūma Syl. in patre filij. nu. 14. Anto. de Rose in tract. legi. fol. 99. vers. vltimo quæro. nu. 25. Confirmatur quia actus legitimationis fuit perfectus & consummatus tempore habili, vnde postea non irritatur: contrarium ex præse probat tex. no. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pu. in prin. vbi si pater qui habebat filium puberem & maiorem mutū, & impetrauit à principē vt possit ei pupillariter substituere & sic p eo testari, & postea talis filius mutus duxit vxorem & procreauit filium legitimum, statim censetur reuocata talis licentiā principis: & per consequens ipsa substitutio pupillaris quam pater fecit. q̄a videtur cessare causa, per quam fuit talis licentiā patri concessa: scilicet quia filios non habebat: & per illius text. ita tenet ibi Dinus quem refert Barto. Albe. & docto. Guido de Suza quem refert Ioan. And. in addit. ad Spec. In l. de succe. ab intesta. vers. sed ex facto. Oldradus singulariter in consi. 247. col. 2. Pau. de Cast. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. in fin. & ibi Aretinus. 4. col. nu. 8. Guid. de Suza, Albe. & alij docto. antiqui in. l. tale pactū. §. fina. ff. de pactis. quoad honores verō & alios effectus nō irritat prædicta legitimitas secundum eos, & licet opinio Bar. esset magis cōmunis. tamen hodie approbatur & cōfirmatur opinio Dini & sequacium, tanquam magis æqua, per. f. 12. infra his legibus Tauri, vbi expressē disponitur q̄ nō succedant cū filijs postea natis ex legitimo matrimonio, vel cū filijs legitimatis per subsequens matrimonium, licet quo ad alia remaneat legitimitas valida, scilicet quo ad honores & dignitates patris, & quo ad succedendum agnatis & cognatis.

69 Item adde q̄ tales filij legitimati per subsequens matrimonium, vel per rescriptū principis, succedunt indifferēter omnibus agnatis & cognatis patris vel matris: & ipsi succedunt eis ab intestato & ex testamento sicut veri legitimi. ita probat tex. in Authen. qui. mo. natu. effi. sui. §. reliqui. colla. 7. tex. in. §. si quis ergo. eodem tit. rex. in. §. & quoniam variē. eodem titu. neq; obstat tex. in Authen. qui. mo. natu. effi. sui. §. filium verō. colla. 7. quia tantum loquitur & debet intelligi in filio legitimo per oblationem Curie, non aliās: & ita tenet & declarat Barto. in Authen. qui. mo. natu. effi. sui. §. tribus. colla. 7. idem Barto. in. §. qualiter. nu. 5. eodem titu. idem Barto. in. Authen. de incestu. §. dubita-

tum. colla. 2. Specu. no. in titu. de succes. ab intestato. vers. quid de legitimatis per principem. nu. 21. Anto. de Bu. qui notabiliter loquitur in c. per venerabilem. qui si. sint legi. 15. col. num. 17. & ibi Abb. 7. col. num. 28. Iaso. in. l. si is qui pro emptore. ff. de vfuca. nu. 264.

70 Item quæro si rex vel princeps ad instantiam patris legitimauit filiū naturalem, hoc pacto, vel clauſula apposita, vt non possit succedere nisi in illa parte vel portione quam pater velit sibi relinquere, an valeat talis legitimitas vel non? & videtur q̄ talis legitimitas non valeat. imo quod illa clauſula & modificatio ipso iure tollatur de medio, & remaneat legitimitas valida, pura & perfecta: vt filius legitimatus succedat tanquam verē legitimus, ac si talis clauſula vel modificatio non esset pposita. Primo quia sicut filius legitimus & naturalis non potest dici legitimus quo ad quid, & quo ad quid nō: ita nec filius legitimatus, quia aliās esset quid monstrum & impossibile, argumento text. in cap. per venerabilem. §. 1. qui filij sint legi. & gl. ordi. & ibi communis opinio in capit. cum inhibito. §. 1. de clandest. despon.

Secundō facit tex. no. in. l. si tibi. ff. de adoptio. vbi dicitur q̄ non potest quis adoptare vel arrogare filium alterius, vsque ad certum tempus: sed illud tempus subditur de medio, & remanet adoptio vel arrogatio simplex & perfecta: & ad hoc notat ibi glo. ord. licet com. docto. intelligant, q̄ imō videtur totus actus adoptionis. Tertiō facit, quia non potest quis esse in duplici statu contrario: tex. est in. l. si pariter. in fine. ff. de libe. cau. tex. in. l. 1. versicu. fi. C. de lat. libe. causa. Confirmatur etiam, quia non potest pater filium suū emancipare quo ad vnum actū secundum cōmu. opinio. in. l. 1. §. hoc authen. ff. ad Trebel.

Quartō facit, quia pactum appositū cōtra naturam & substantiam alicuius actus vel cōtractus vitiat & tollitur de medio: tex. est in. l. cū precario. ff. de precario. tex. in. l. cum manu facta. in fine. ff. de contra. empt.

Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imō q̄ talis clauſula & modificatio posita in legitimatione valeat, & teneat, & non subducatur de medio: sed illa non est proprie legitimitas. sed potius quædam dispensatio, quæ potest fieri quo ad quædam, & quo ad quædam non, argumento tex. in. c. 1. de filijs natis ex matrimonio ad morganicam cōtracto: in vsibus feudorum. tex. in. l. 2. C. de iure aureorum annulorum. tex. in. l. si ab eo. C. de legi. hære. text. in. l. cum ex oratione. ff. de excu. tuto. & in. expresso

presso istam sen. & con. tenet Ant. de Bu. in. c. per venerabilem. 14. col. in prin. ver. sed est dubium an pater. qui si. sint legi. Pau. de Cast. qui no. loquitur in. l. pactum dotale. C. de colla. fi. co. & q. & ibi Alex. 2. col. nu. 5. Iaso. 2. col. in medio. Phi. Dec. 5. col. nu. 14. idem Pau. no. in. rub. C. de iure aure. annulorum. 1. col. nume. 5. idem Pau. post Angl. de Peru. in. l. si ab eo. C. de legi. hære. idem Paul. in. l. solet. ff. de iurif. om. iu. Soci. singu. in rub. ff. de libe. & posthu. 1. col. & ibi Iaso. 3. col. vers. 2. notabiliter limita. Alexā. in. l. 1. §. hoc autem. & ad Trebe. fi. colum. nu. 9. Geor. Natam. in. c. quamuis pactum. de pactis, lib. 6. 2. col. nu. 3. Ex his remanēt etiam. ll. 10. vn decima, & duodecima quæ secuntur sufficienter. declarata: ideo amplius in eis non insisto.

TEXTVS.

POr evitar muchas dudas que suelen ocurrir cerca de los hijos que mueren rezien nascidos sobre si: si son naturalmente nascidos, o son abortiuos. Ordenamos y mandamos que el tal hijo se diga que naturalmente es nascido, y que no es abortiuo quando nascio biuo todo, y que alomenos despues de nascido biuo. xxiiij. horas naturales y fue baptizado antes que muriesse, y si de otra manera nascido murio dentro del dicho termino, o no fue baptizado mandamos que el tal hijo sea auido por abortiuo, y que no pueda heredar a sus padres ni a sus madres, ni a sus ascendientes pero si por el ausencia del marido, o por el tiempo del casamiento claramente se prouasse que nascio en tiempo que no podia biuir naturalmente: mandamos que aunque concurren en el dicho hijo las calidades suso dichas q̄ no sea auido por parto natural, ni legitimo.

S V M A R I V M.

- 1 Filio præterito an competat ius dicendi nullum contra testamentum præteriti?
- 2 Intellectus ad textum in. §. ita demū. versiculo posthu. In l. de hered. quæ ab intesta. defer.
- 3 Si posthumus præteritus nascatur in vita patris, & similiter in eius vita deccedat, an testamentum re-

conualeſcat.

4 Per natiuitatem posthumi si rumpitur testamentum. & quid requiritur.

Lex xiiij.

NOta decisionem huius legis, pro cuius perfecta declaratione dico & præsuppono, q̄ testamentum in quo filius præteritus à patre, hoc est quando non est institutus nec legitime exheredatus, est ipso iure nullum, & filio competit ius dicendi nullum: tex. est in. l. inter cetera. ff. de libe. & posthu. tex. in. l. 1. & per totum. ff. de iniusto rupto. de quo magistraliter dixi suo proprio loco, scilicet in materia vltimarum voluntatum, in articulo de remedio & successione contra testamentum. q̄ tamē debet intelligi in filio iam nato: secus tamen est in posthumo, quia si præteratur nō redditur testamentum nullum antequā nascatur, sed postea statim ipso iure efficitur testamentū nullū. tex. est capitalis & expressus in. l. posthumo nato. C. de bono. poss. cōtra tabu. cuius verba sunt, posthumo nato qui neque hæres institutus à patre, neq; nominatim ex heredatus est testamentū rumpitur: quod probat aperte tex. quia ablatiuus absolutus resoluitur in conditionem, vt in l. à testatore. ff. de condi. & de. ergo cūm tex. dicit posthumo nato, intelligitur, id est si posthumus nascatur testamentum efficitur nullū: ergo ante natiuitatē bene valet: & ad hoc notat & cōmendat ibi glo. or. Odofre. Petrus. Corneus. Iaco. Bu. Bar. Bal. Ang. Sali. Paul. Alexan. Iaso. Corneus. Frā. Cur. Phi. Detius. tex. in. l. 1. ff. de iniusto. rup. text. in. l. posthumi. eod. titu. tex. in. §. posthumi. versicu. 1. In l. de ex hære. libe. cuius verba sunt, in præterito valet quidem testamentum, sed postea agnatione posthumi rumpitur, & ea ratione totum infirmatur: & in expresso idem disponit lex. 20. titu. 1. 6. part. cuius ratio vera & metalis est, quia dum posthumus est in ventre, ad huc nō est homo, nec, in patria potestate nec sinitate: sed omnia iura sinitatis referuntur sibi in tempus natiuitatis: text. est in l. si. ff. de colla. bono. ibi, nam antequam nascatur. non potest dici in potestate morientis fuisse, tex. in. l. si. ff. de assigna. liber. tex. in. l. 1. §. toties. ff. de ventre in posse. mitten. text. in. l. antiqui. ff. si pars hære. peti. cuius verba sunt, antiqui libero ventri ita prospexerunt, vt in tēpus nascēdi omnia ei iura integra referuntur. text. in. l. qui in vtero. ff. de statu homi. tex. in. l. in te Ant. Go. in. ll. Tau. H 3 stato-

stato. §. principem. ff. de suis & legi. hære. text. in. l. cum quidam. §. q. dicitur. ff. de acqui. here. tex. in. l. q. dicimus. ff. de verb. singni. text. in. l. posthumo. C. de colla. text. in. l. cum. inter vete res. C. de fideicom. liber. ibi. & homo fieri speraretur. tex. in. §. cum autem. Insti. de tutel. & in expresse istam rationem ponit Bal. in. l. si pater. C. de insti. & subst. 4. col. nu. 12. idem Bald. in. l. qui se patris. C. vnde lib. 2. co. ver. venio ad primu. Soci. in. l. Gallus. §. si eius. ff. de libe. & posthu. 1. col. in medio. Ias. in. l. si à primo. eod. titu. pe. col. versu. tamē aduerte. Philip. Detius in. l. posthumo. nato. C. de contrata. 2. col. nu. 3.

3 Aduertendum tamen q. contra istam rationem & iura prædicta, facit text. terribilis & expressus in. §. ita demū. versu. posthumi. Insti. de hæredi. quæ ab intesta. defe. vbi expresse probat text. q. posthumus dū est in vtre & antequam nascatur est suus, & habet iura & priuilegia suis: ergo testamentum deberet esse nullū: cuius verba sunt, posthumi quoq. quasi viuo parente nati essent, in potestate eius futuri fortēt, sui heredes sunt: & istam difficultatem mouet Iason in dicta. l. si à primo. ff. de libe. & posthu. penul. col. nu. 18. & eam non soluit, sed tantū dicit q. oportet ad illum text. facere aliquā uoluntati. idē Iason in. l. Posthumo nato. C. de cōtra tabu. 1. col. nu. 3. sed vltra doct. ego dico q. ad illum text. est facilis & vera responsio, q. intelligatur in posthumo iā nato: nā ille proprie dicitur posthumus quasi natus post humationem & mortem patris: vt est tex. clarus & expressus in. l. 3. versu. posthumos. ff. de iniusto rupto. cuius verba sunt, posthumos autem dicimus eos dum taxat, qui post mortem patris nascuntur. & ibi notat glo. or. Bar. & cōmu. doct. tenet etiam glo. ord. in. l. Gallus. ff. de libe. & posthu. in verbo, posthumos. & ibi Bar. & cōm. moderni. Alex. in rub. eod. titu. glo. & ibi cōmu. doct. in rub. C. de posthu. herē. insti. glo. & ibi cōmu. doct. in. §. Posthumoru. Insti. de exhæred. lib. & idē probat prædicta. l. 20. tit. 1. 6. par. & sic velit text. dicere, q. posthumus qui si viuo patre naceret deberet esse in potestate patris: nunc quando est natus post mortē patris est suus & habet iura suis: vnde merito ante natiuitatē nō est nullum testamentū, postea verō sic. & est vnus casus in quo quis habet suitatē, licet non sit in potestate patris, vt plenē tradit & declarat Iaso. & moderni in. l. qui se patris. C. vnde libe. quia satis est q. potentialiter potuit esse in potestate patris si eo viuo naceretur, & istud est q. proprie vult text. in dicto. §. posthumi. & volūt iura superiora. & istam solu. & declarationem

ego cogitavi & tenui legendo, & postea inueni Fran. Curti. in niorem ita tenere in. l. posthumo nato. C. de bono. po. contrata. 6. col. nu. 24.

Vnum tamen est q. si talis posthumus præteritus nascatur in vita patris, & similiter in vita patris decedat, dato q. per natiuitatem, testamentum fiat nullum, tamē per mortem statim ipso iure reconualescit, modo in eo sint instituti venientes ab intestato, modo extranei: quia principio tale testamentum valuit vnde de facili reuertitur ad suam naturam: tex. est. singu. & vnicus in. l. posthumus. ff. de iniusto rup. & ibi notat Bart. Albe. Paul. Imo. & cōmu. alij doct. & ad hoc illum text. reputat singu. & vnici. Paul. ibi. & illum text. ad hoc reputat singu. Iaso. in. l. posthumo. nato. C. de cōtra tabu. 2. col. Itaq. si filius iam natus præteritur & moriatur vjente patre reconualescit test. si in eo sint instituti venientes ab intestato: si verō posthumus præteritur & post natiuitatem decedat viuo patre testamentum indistinctē reconualescit, modo sint instituti venientes ab intestato, modo extranei. Aduertendum tamen q. prædicta debet intelligi quādo talis filius posthumus natus est viuus & ex legitimo partu, secus verō si abortiuus: vt in. l. vxoris abortu. C. de posthu. hæred. insti. vbi vide Pau. & doct.

4 Aduertendum tamen q. ad hoc vt per natiuitatem posthumi reputatur testamentum, requiritur q. nascatur totus viuus nō declinans ad monstrum vel prodigium, licet statim in ipso instanti decedat postquam in terram, vel in manus obstetricis ceciderit. tex. est. l. 2. & 3. C. de posthum. hæred. insti. & ibi glo. ord. & cōm. doct. Item etiam procedit licet matre mortua & secundo ventre nascatur: tex. est in. l. q. dicitur. ff. de libe. & posthu. & ibi glo. ordi. Bart. & cōmu. doct. hodie tamen per nostram. l. Tauri, non sufficiunt prædicta, sed requiritur q. totus nascatur viuus & q. sit baptizat⁹ & viuat per. 24. horas. Item etiam q. sit natus tali tempore q. secundum tempus matrimonij consideretur partus legitimus. & possit viuere: vt septimo vel nono vel decimo mense: secus verō aliis si nascatur alio tempore quo naturaliter non posset vivere, quia paria sunt, posthumum non nasci vel q. nascatur tali tempore quo naturaliter viuere non possit: argumento text. in. l. septimo mense. ff. de statu homi. cū similibus, & ita etiā tenebat de iure communi Paul. de Ca. Alex. & moderni in dicta. l. 2. C. de posthu. heredi. insti. & tenet Rapha. Cuma. & alij doct. in dicta. l. quod dicitur. ff. de libe. & posthu. & ista erat cōmuni opinio: pro qua cōmuni opinione facit. l.

4. & 5. titu. 22. 4. par. & l. 17. titu. 6. 6. par. Quod itetum limita & intellige præterquā si ante matrimonij talis mulier esset concubina alteriuscum quo postea contraxit matrimonium, & peperit infra aliquod breuissimū tēpus, quia præsumitur esse genitus & cōceptus ab ea tempore concubinatus, & per consequens legitimatus per subsequens matrimonium, & sic nascitur legitimatus: argumento text. in. l. miles. §. de functo. ff. de adulte. vbi probatur q. natus ex muliere coniugata quæ ante fuit concubina alterius, potius præsumitur filius legitimus & natus ex legitimo matrimonio, quā ex cōcubinario, licet naturaliter possit esse filius vtriusq. secundum tempus partus, fauore matrimonij quem rex. ad hoc no. & commendat ibi dot. & reputat sing. & vnici Bald. in. l. si matre. C. de suis & legi. hered. ergo eodem modo si ante matrimonium mulier esset concubina alicuius cum quo postea contraxisset, & infra breuissimum tempus peperit, præsumitur esse genitus & conceptus ab eis, & per consequens nasci legitimus: & hoc vltimum tenent glossatores in præfenti. Cætera quæ huic legi possunt applicari, vide in materia quæ de iure communi tracto, in materia successiois cōtra testamentum.

TEX. XIII.

Andamos q. el marido y la muger suelto el matrimonio aunque casen la segunda, o tercera vez, o mas pueda disponer libremente de los bienes multiplicados durante el primero, o segundo, o tercero matrimonio aunque aya abido hijos de los tales matrimonios: o de alguno de ellos durante los quales matrimonios los dichos bienes se multiplicaron como de los otros sus bienes propios que no ouiesse seydo de ganancia sin ser obligados a referuar a los tales hijos propiedad: ni vsofructo de los bienes.

TEX. XV.

En todos los casos que las mugeres casando segūda vez son obligadas a referuar a los hijos del primero matri-

monio la propiedad de lo que ouiere del primero marido, o heredare de los hijos del primero matrimonio, en los mismos casos el varon que casare segunda, o tercera vez sea obligado a referuar la propiedad dellos a los hijos del primero matrimonio. De mauera q. lo establecido cerca deste caso en las mugeres que casarē segunda vez aya lugar en los varones que passaren segūdo: o tercero matrimonio.

TEX. XVI.

Si el marido mādare alguna cosa a su muger al tiempo de su muerte de su testamento no se le cuente en la parte q. la muger ha de auer de los bienes multiplicados durante el matrimonio: mas a la dicha mitad de bienes y la tal manda en lo que de derecho deuiere valer

SVMMARIVM.

- 1 Mulier quæ post mortem mariti contrahit secundas nuptias, an teneatur referuare filijs primi matrimonij omnia quæ habuit a primo marito?
- 2 An hodie vxor teneatur referuare filijs primi matrimonij id quod habuit à filio?
- 3 Mulier an teneatur referuare filijs primi matrimonij illud quo habuit causa nuptiarum?
- 4 An pater teneatur referuare filijs ea quæ habuit ab vxore vel ab aliquo filio.
- 5 Mulier vel maritus transiens ad secunda vota, an possit alienare prædicta bona.
- 6 Casus in quibus potest mulier trāsire ad secūdas nuptias sine ista poena.
- 7 Vxor transiens ad secundas nuptias, an teneatur referuare filijs primi matrimonij ea quæ habuit à cōsanguineis mariti.
- 8 Si maritus aliqua bona reliquit vxori sub cōditione si non nupserit, an statim ea amittat per trāsitum ad secunda vota.
- 9 Si maritus relinquat vxori aliquod legatum donec honestè vixerit, an per trāsitum ad secundas nuptias perdat legatum.
- 10 An per trāsitum ad secunda vota mater perdat tutelam.
- 11 An ad hoc quod mater acceptet tutelam requiritur quod renunciet secundis nuptijs.
- 12 Postquam mater est exclusa à tutela per trāsitum ad

parentistranfeuntis ad secunda vota sunt tacite per. l. eis obligata: text. est in. l. si quis prioris. §. si. C. de secū. nupt. & ibi cōmunis opin. & idē disponit. l. 26. titu. 13. §. part. dubium tamē est si talis mater de facto alienauit prædicta bona q̄ tenebat referuare statim amittat illa, & filij prioris matrimonij possint in vita eius auocare & petere à possessoribus: & videt̄ q̄ sic, quia est tantum fructuaria, vnde alienando prædicta bona & ius vtendi quod habet, statim amittit vsum fructum, & cōsolidatur cum proprietate. argumento tex. in. l. sic vsum fructus. ff. de iure dot. & in. §. finitur. Insti. de vsum fruct. cum similibus. & in expresse istam sententiam. & cōclus. tenet Bald. in l. generaliter. §. in his. C. de secū. nuptijs, cū quo transeunt alij docto. Sed ego teneo cōtrarium, imò q̄ alienatio valebit & reuocabit post mortem matris, quia potest esse q̄ filij prioris matrimonij decedente a viuēte, & nihil ad eos pertineat, qd̄ secus est in alio vsum fructuario: & in terminis pro mea opinione contra Bald. est text. formalis & expresse in authen. de nō eligendo secundo nubent. §. hoc autem. colla. 1. & ibi not. Bar. Ange. & cōmu. docto. Item adde q̄ si talis mater ante transitum ad secunda vota alienauit aliqua bona prioris matrimonij: & post alienationem transeat ad secunda vota: q̄ filij primi matrimonij possunt prædicta bona petere & vendicare à possessoribus, licet videatur alienatio facta tempore congruo & permisso. text. est nota. & expresse in dicta authen. de nō eligendo secundo nubentes. §. hoc autem. collat. 1. & ibi Barto. Ange. & docto.

6 Limitata tamen & intellige superiorem materiam & cōclusionem, quæ habet q̄ mater quæ transit ad secunda vota teneatur referuare proprietatem filijs primi matrimonij, vt procedat & habeat locum præterquam si maritus in testamento vel aliā cōcedat sibi licentiam & facultatem vt nubere possit: quia tunc non priuabitur prædictis bonis habitis ab ipso marito, vel ex successione alicuius filij: & idē est ecōtra, si maritus superstes cōtraxit secundum matrimoniū de cōsensu & licentia vxoris decedentis, quia si militer non priuabitur proprietate prædictorum bonorum nec tenebitur referuare filijs primi matrimonij, & idem etiam est quando mater vel pater contraxit secundum matrimonium de cōsensu & voluntate filiorum primi matrimonij quibus tenebatur referuare. Primū probat tex. in authen. de nup. §. duo igitur. in fine. vbi vnum itaque. & in. §. disponat. colla. 4. cuius verba sunt, vnum itaque hoc permittatur legi, secundum verò illud vt omnia quæcunque

ex hodierna die testator disposuerit de talibus siue vir siue mulier consistat, hæc valeant. & ibi glo. ordi. & cōmu. docto. Secundū probat glo. singu. & ordinaria iuncto tex. in authen. de nō eligendo secundo nubentes. 3. colum. colla. 1. in verbo, copulantur. in quantum dicit inuita filia. & ad hoc illam glo. reputat ibi singu. Angelus de Perusio. 3. colum. nume. 8. qui dicit quod ex hoc debet esse cautus Aduocatus vt consulat mulieri vel marito secundo nubenti, vt faciat filios primi matrimonij cōsentire, quia tunc prædictas pœnas euitabit cum fauore filiorum fuerint inductæ. Et in expresse istam sententiam & cōclusionem tenet Bald. in. l. filium quæ habent. C. famil. hercis. 2. colum. numero. 5. & ibi Pau. 2. colum. in fine. nume. 3. Iaso. 6. colum. num. 12. cum modificatione & declaratione, de qua ibi Ange. de Peru. in. l. mater. 2. colū. C. ad Tertul. Nico. de Vbal. in tracta. de succ. ab intesta. 2. parte. 4. colū. vbi prædicta autem omnia. Socinus notabiliter in regula. 272. 1. fallentia. Roma. in cōsi. su. cōclu. 219. 1. & 2. colum. idē Romanus in singu. suis, singulari. 268. Cifuentes. hic. 2. colum. in fine. Didacus de Castello. fi. colum. in fine. Secundò limita præterquam si talis mater vel pater transeat ad secunda vota de licentia & consensu principis: quia tunc nō incurrit prædictas pœnas: ita probat tex. in. l. solet. ff. de his qui not. infra. & ibi gloss. ordin. & cōmu. docto. text. in. l. si qua mulier. C. ad Tertullia. & ibi glo. & cōm. doct. & in expresse ita tenet Ang. in. l. mater. C. ad Tertullia. secunda colum. & tenet not. & melius quàm alibi Phil. Detius. in lege. prima. C. de secun. nup. pe. & fi. colum. vbi bene declarat.

Item adde quod sicut mater vel pater transiens ad secunda vota tenetur referuare filijs primi matrimonij quicquid habuit ab illo primo matrimonio: ita eodem modo tenetur referuare filijs secundi, tertij: vel vltioris matrimonij, quicquid habuit ab illo secundo, tertio, vel vltiori matrimonio. text. est in. l. cum alijs. vbi. 1. de secun. nupt. cu. ver. su. itaq; si habens filios ad secundas nuptias fortassè transferit, spōsalitiam largitatem quam vir secundus contulerit in vxorem, tantummodò filij ex secundo matrimonio suscepti sunt p̄ soliditate possideant

7 Circa prædicta tamen se offert pulchra & necessaria dubitatio, si mulier transiens ad secunda vota teneatur referuare filijs primi matrimonij bona quæ habuit à consanguineis mariti, contemplatione ipsius mariti, vel in casu dubio: & eodē modo pater teneatur referuare bona quæ habuit à consanguineis ipsius vxoris,

contemplatione eius, vel in dubio: & certè videtur quòd. Primò quia legalis dispositio quæ priuat matrem vel patrem transeuntem ad secunda vota proprietate bonorum, & obligat ea referuare filijs primi matrimonij est odiosa & merè pœnalis. ita probat tex. iuncta cōmu. expositione doctorum in. l. femina. C. de secū. dis nupt. tex. in authen. de nup. §. si verò expectet. in fine. ibi, & hæc cōmunis mulieris & viri multa sit posita. colla. 4. Sed illa tantum loquitur in bonis habitis per vnum coniugem ab altero, vel eius filio, ergo nullo modo debet extendi ad alia bona habitata à consanguineis. argumento tex. in. l. interpretatiōe. ff. de pœnis. tex. in. l. factum. la. 2. vbi. ff. de regu. iur. text. in. l. semper in obscuris. eod. titu. text. in regula. odia. de regu. iur. lib. 6. tex. in regula. in obscuris. eod. tit. tex. in regula. in pœnis. eodem titu. Confirmatur etiam, quia licet donatio facta vxori à consanguineis mariti videatur facta ab ipso met marito tamen illud est per fictionem & iuris præsumptionem. vt in. l. aditio. in fine. ff. de acqui. hered. & in. l. cum oportet. vbi. de bonis quæ libe. iuncta glo. in verbo, ex eius substantia. & cōmu. opinio. ergo dispositio pœnalis simpliciter loquens non debet extendi ad casum fictum vel præsumptum. argumento tex. in. l. 3. §. hæc verba. d. 2. ff. de nego. gest. tex. in. l. 1. §. hoc inter dictum de cisterna. ff. de fonte. Et in expresse ex isto fundamento & ratione istam sententiam & cōclus. tenet Roma. in cōsi. suis. cōsil. 405. in cip. præsuppositis. vbi ino. loquitur Dadiacus de Castello in nostro. l. 15. Tauri. penul. colum. vbi. verū tamē nota. Sed his nō obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò q̄ mater vel pater teneatur referuare talia bona. Primò quia omnia data vel donata vxori à consanguineis mariti, eius cōtemplatione, vel in dubio quando hoc percipi potest ex qualitate rerum, videtur donata ab ipso marito & ipsi marito quaruntur, vt probat tex. formalis in. l. sed si plures §. interrogato. ff. de vulg. & pupilla. tex. in. l. cū oportet. & ibi glossa ordinaria. & cōm. doctores. C. de bon. quæ libe. & dicā latius in. l. 53. infra his legibus Tauri, ergo illa bona teneatur referuare tanquam si immediate ab ipso marito peruenirent, & idem ecōtra, vt maritus similiter teneatur referuare bona habitata à consanguineis vxoris.

Secundò & in terminis pro hac sententia & cōclus. facit tex. in authen. in donatione. C. de secundis nuptijs. vbi habetur quod si mulier recepit donationem propter nuptias ab aliquo tertio pro ipso marito, quod tenetur eam filijs

illius matrimonij referuare, tanquam si ab ipso marito processisset: & ibi notant doctores. tex. in authen. de nuptijs. §. si verò expectet. in fine. ibi, & non decernimus. &c. collat. quarta. ergo indistinctè ea quæ fuerint data vxori à consanguineis viri, eius contemplatione, vel ecōtra debent referuari.

Nec obstat si dicas quod illa iura loquuntur tantum & specialiter in donatione propter nuptias, & nō in alijs bonis datis vel donatis à consanguineis vel ab alijs personis contemplatione viri, vnde dicebat & respondebat Romanus in dicto cōsilio: quia certè. textus in dicto. §. si verò expectet. in fine. collatio. quarta. loquitur tam in donatione ante nuptias, quàm propter nuptias, & aperte videtur comprehendere omnia quæ dentur occasione matrimonij: ergo similiter habeat locum in omnibus bonis traditis & donatis à prædictis consanguineis: quia occasione illius contracti matrimonij videtur data: & sic in omnibus militat eadem ratio.

Et in expresse istam sententiam & cōclusionem tenet Pala. Ruui. in præsentī lege. penul. colū. vbi. sed quamuis. Nec obstat primum & secundum fundamentum pro contraria parte, quia respondeo quod licet dispositio sit pœnalis, tamen extenditur ad alium casum sibi similem, ex dispositione alterius. lex tendentis.

Et ex superioribus colligo & infero, quod per transitum ad secunda vota nō amittit vxor in vita sua bona à marito relicta licet teneatur ea referuare filijs primi matrimonij: sed pro perfecta expeditione huius. l. & materiam aliqua videamus satis vtilia & necessaria.

8 Et primò quæro, si maritus expresse aliqua bona reliquit vxori sub conditione si secundo nō nupserit, an statim ea amittat per transitum ad secunda vota, & applicentur hæredibus mariti tanquam defecta conditione: & breuiter & resolutiue, dico quod sic: quia licet conditio non nubedi tolleretur ipso iure de iure antiquo in qualibet persona. vt in. l. sed si hoc. §. si. cū. l. fe. ff. de cōdi. & demō. & in. l. cum tale. §. Meuię eodem titu. et in. l. quoties. eodem titulo. & in. l. Titia. eodem titulo. tamen secus est de iure nouo authentic. quia talis conditio tollitur & reijcitur in virgine vel homine qui nunquam nupsit, quando est absoluta respectu omnis personæ, vt nunquam possit contrahere matrimonium: secus verò si sit posita respectu certæ personæ vel certarum personarum, vt cum tali vel talibus non contrahat, quia bene valeret: tamen secus est in vidua vel viduo,

quia

quia indistincte bene valet conditio. ne nubat etiam absoluta respectu omnis personæ. text. est in authen. cui relictum: C. de indict. vid. & ibi tenet glo. ordina. Azō in summa illius titu. Odoffre. Cinus, Iacob. Butr. Barto. Albe. Bald. Ange. Paulus, Salicetus, & communiter doct. tex. in authen. de nuptijs. §. quæ vero nunc sequitur, collatio. 4. & ibi docto. tenet etiam Barto. & docto. in dicta. l. sed si hoc. §. fina. ff. de conditio. & demō. idem Bart. in l. mulieri & Titio. in sine. eodem titu. & in tantum est verum, q̄ in virgine & non nupta reijcitur prædicta conditio, si non nupserit, vt procedat & habeat locum etiam in sponsa de præsentī, non tamē congnita per copulam: quia etiam in ea tollitur prædicta conditio posita à sponso vel ab altero, quia eadem est ratio. ita singu. Bald. Ange. Pau. Iaso. fi. colum. & Iacob. de Sanct. Georg. authen. cui relictum. qui reputant esse vtile & quotidianum in practica.

Item adde quod idem etiam est in puella luxuriose viuente quæ nunquam contraxit matrimonium: quia si ei aliquid relinquitur sub conditione si non nubat, talis conditio reijcitur & poterit liberè contrahere matrimonium & consequi relictum: ita etiam tenet Ange. Salicetus Pau. Iacob. de Sanct. Georg. & alij docto. in dicta authen. cui relictum. quod est bene notandum in practica.

9 Secundo quæro si maritus vel alter reliquit uxori vel mulieri viduæ aliquod legatum vel fideicommissum sub conditione, vel donec castè & honestè vixerit, & transeat ad secunda vota, an perdat relictum & censetur defecta conditio? & videtur quod nō perdat, quia in matrimonio est castitas & maxima pudicitia. tex. in l. mulier. §. cū proponeretur. ff. ad Treb. ibi, qđ & mulieris pudicitia et patris voto cōgruebat: tex. in l. castitati. C. ad l. lul. de adul. tex. in l. cōsensu. §. si qua igitur. C. de repū. ibi. quod maxime etiam castas exa sperat. tex. in can. nicana. 31. distinctio. ibi, nuptias & castitatem esse cū propria coniuge. textus in capitulo hæc autem. trigesima distinctio. textus in capitu. Deus. trigesima prima quæstio prima. cuius verba sunt Deus masculinum & foeminam propagandi generis humani causa nuptiali castitati coniungit. textus in l. res uxoris. C. de donationibus inter virum & uxorem. ibi quia pudicitia præmio. tex. in lege attentari. ff. de nuptijs. text. in authen. de non eligen. secundo nubem. §. cū igitur ibi, vt metu castarum nuptiarum licet secundæ sint ab his quidem abstineant, & descendant ad quasdam interdicitas permissiones. te-

xtus in. §. sin autē. eiusdem authen. ibi, sed ad viri alterius veniat nuptias & honestè & omni luxuria abstineat. & in expresso isto fundamēto & consideratione istam senten. & conclusi. tenet Barto. quos Oldra. in dicta. l. mulier. §. cū proponeretur. ff. ad Trebell. & ante eum tenet ibi Iacob. de Areti. & Ray. idem Barto. in lege si. C. de indi. vidui. tollend. quod tamen limita & intellige quando talis conditio profertur à patre vel coniuncto vel penitus extraneo, quia tunc per transitum ad secunda vota non amittitur relictum, quia matrimonium in se licitum & honestum est.

Item quia nulla videtur eis fieri iniuria, imò interest sibi & honor toti generi conseruatur: ne fortè per viam in honestam & impudicam iniuria et infamia toti generi irrogetur: secus vero si talis conditio ponatur ab ipso marito vel filio eiusdem mulieris: quia tunc per transitum ad secunda vota amittitur relictum, quia eis fit maxima iniuria: vt in authen. de non eligen. secundo nubem. §. prospeximus. colla. 1. ibi, quoniam omnibus simul secūdis nuptijs fecit iniuriam. text. in authent. de nuptijs. §. soluto. collatio. 4. cuius verba sunt, soluto igitur matrimonio secundum prædictas omnes distinctiones feliciter quidem & beatum est vtrique contrahentium perdurare in priori coniugio, et non procreatam sobolem sequētibz matrimonijs forsitan contristare.

Item quia respectu eorum per transitum ad secunda vota non seruatur pudicitia. tex. est in authen. nec virum quod ex dote. versi. 1. colla. 8. ibi, si quidem aliquis coniunctorum seruauerit pudicitiam tex. in l. fina. C. quando mulier tu tel. offic. fung. po. ibi, sed pudicitiam suam intactam conseruet. tex. in authen. de non eligē. secundo nubem. §. optimum. colla. prima. cuius verba sunt, optimum itaque est atque laudabile et dignum oratione, vt mulieres se ita honestè tractent, quatenus quæ semel ad virum venerunt, seruent inuiolatam morientium thorum, et huiusmodi mulierem et miramur pariter et laudamus. ita singulariter tenet et declarat Ange. de Peru. in di. l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebell. secunda colum. num. 3. & ante eum ibi Alb. dicens quod semper ita vidit seruari in practica. tenet etiam ibi Ioan. de Imola. 1. colū. Pau. de Cast. 1. colū. nu. 5. Alexā. 3. colū. nu. 5. Bal. in l. fin. C. de indi. vidui. tollend. 2. colū. num. 4. et ibi Ang. Salic. Iaso. et Philip. Corne. idem Bal. in l. deo nobis. penult. colū. na. num. 9. C. de episcop. et cleri. idem Bald. in l. vna. C. de raptu virg. secunda colum. num. 15.

Ioan.

Ioan. de Imo. in l. cum filius. §. qui Mutianam. ff. de legatis. 2. Ang. de Peru. in authen. de non eligen. 2. nubem. §. cum igitur. colla. 1. Nicol. de Vbal. in tracta. de success. ab intestato. secunda parte. §. colum. versi. posset decidi etiam quæstio. Ioan. de Imo. in c. quod ad te. 1. colum. nu. 6. de cleri. coniug. & ibi alij docto. Canonistæ, vnde pro fugiendis opinionibus consilium est, quod testator in conditione declaret si castè & honestè vixerit, & vitam vidualem seruauerit: secundum prædictos doctores vbi supra. Adde tamen quod si tale legatum vel fideicommissum sit relictum mulieri quæ iam habuit duos viros, sub prædicta conditione si castè & honestè vixerit, & transeat ad tertias nuptias, illum indistinctè perderet modò talis conditio fuerit posita à marito vel filio, modò ab aliquo extraneo: quia tertium matrimonium videtur de testabile & arguit incontinentiam, & sic de isto non videtur testator sensisse: ita tenet Angel. de Peru. in dicta. l. mulier. §. cum proponeretur ff. ad Trebell. argumento tex. in authen. de nuptijs. §. hoc ideo de amabili. collat. 4. sed certè ille tex. ibi non inuenitur, vnde secundū Inuolā videtur voluisse allegare tex. in auth. de sancto episco. §. ideo autem. coll. nona. sed nec ille tex. aliquid facit neq; probat, vnde dico quod voluit allegare tex. in authen. quomodo oporteat episcopo. §. hæc autem. de deo amabilibus colla. 1. ibi, sed non ad tertias veniat nuptias: & ibi etiā expressè tenet & notat Ange. & istam eandem senten. & conclusi. tenet Pau. de Cast. in dicto. §. cum proponeretur. Felin. in capitu. si cautio. de fide instrumen. 10. colū. num. 4. sed salua eorum pace ista sentē. & conclusi. est falsa: quia tertium, quartū, vel aliud matrimonium ita est licitum & honestum sicut primū: vt in c. aperiam quæso aures. 31. quæst. 1. & isto fundamento & consideratione illam senten. & conclusi. reprobat Ioan. de Imo. in dict. §. cum proponeretur. 1. colū. Alexan. 5. col. num. 10.

10 Item adde quod per transitum ad secunda vota mater statim ipso iure amittit tutelam vel curam filiorum quam assumpserat: constat enim quod mater potest esse legitima tutrix filiorū suorum, & præfertur datiuis & legitimis, licet nō testamētarijs: tex. est formalis & expressus in authen. matri & auia. C. quādo mulier tut. offic. fungi. po. cuius verba sunt, matri & auia secundum ordinem tutelam subire etiam ante agnatos permittimus, si inter gesta nuptijs alijs & auxilio senatusconsulti Velleiani renūciauerit solis testamentarijs præcedentibus eas legitimis & datiuis postpositis; & ibi notat glo.

ordi. & communiter doctor. tex. in authen. de hæredi. ab intesta. veni. §. ex his. versic. fin. mulieribus. colla. 9. & ibi doctores, & idem expressè disponit. l. 4. & l. 9. titu. 16. 6. partit. Et licet prædicta iura non expriment, tamen idem est in cura: quia potest esse curatrix filiorum suorum propter quia militat eadem ratio ita tenet gloss. ordi. in dicta authent. matri vel auia. in verbo, tutelam: & ibi Bart. secunda colum. num. 7. Odoffre. Bald. Salic. & commun. docto. Bart. in l. si quis sub conditione. ff. de testamen. tute. 4. colum. nu. 11. Adde tamē quod prædictam tutelam & curam non tenetur mater recipere si non vellet, quia prædicta iura permittunt sibi habere, nō verò imponunt necessitatem: & ita tenet gloss. in dicta authent. matri & auia. in verbo, permittimus: & ibi Bart. secunda colum. numer. 8. Bald. 1. colum. numero. 2. idem Bartol. in dicta. l. quæ sub conditione, & idem probat prædicta. l. 9. titu. 16. 6. part.

Item adde quod ista dispositio & materia habet etiam locum in matre & auia naturali tantum. tex. est in l. si. C. quan. muli. tute. offi. fungi. po. & ibi docto. tenet etiam gloss. ordina. in dicta authent. matri. et auia. in glo. 1. et ibi Bart. secunda columna. 1. quæstio. et ibi commun. docto. et idem est etiam in filio spurio: ita gloss. in dicta. l. fin. in glo. 1. eodem titu. et ibi cōmu. docto. q̄mod intellige nisi talis filius sit natus ex damnabili coitu secundum Salicet. ibi.

Item fallit si mater sit illustris secundum doct. ibi, et secundum Bar. in dicta. l. si quis sub conditione. tertia colum. in sine. numero. 7. item quod dictum est in matre, habet etiam locum in auia et alijs ascendentibus, ita dicunt prædicta iura et ibi commun. doctores.

11 Aduertendum tamē quod ad hoc vt valeat talis datio vel acceptatio tutelæ vel curæ oportet quod mater expressè renunciet secundis nuptijs: et etiam auxilio Velleiani: aliās nō valeret officium tutelæ, vel curæ: quia licet non requiratur iuramentum eius de non nubendo, tamē renunciatio requiritur pro forma: vnde sicut de iure antiquo non valebat sine iuramento, ita hodie non debet valere sine prædicta renunciatione: et in expresso ita probat textus in dicta authentica matri et auia. ibi. si inter gesta nuptijs alijs et auxilio senatusconsulti Velleiani renunciauerit. Confirmatur, quia text. ille hoc ponit pro forma, ergo omnino debet seruari. argumento text. in lege cum hi. §. si prætor aditus. ff. de rãfact. cum similibus, et in expresso ita tenet et declarat Bartol. in dicta authent. matri et auia. 3. colum. numer. 11. et ibi

ibi Bald. r. colum. numero. 3. Ang. secunda col. in medio. idem Barto. in dicta. l. si quis sub conditione. quarta & quinta column. nume. 15. & ita probat prædicta. l. 4. titu. 16. 6. par. & ita commu. practicitur: alij autem auxilio non oportet de necessitate renunciare secundum doct. ibi. Vnum tamen est quod omnia gesta per ipsam matrem si non sit sibi oppositum per partem quæ cum ea gessit vel cõtraxit valeant. argumento text. in lege prima & per totum. ff. quod falso tuto. auto. & in. l. Barbarius. de offic. præto. ita Alb. in dicta auth. matri & auix. penultima columna.

Item adde quod debet renunciare omni alij auxilio sibi competenti unde posset pro debito tutelæ in carcerari, licet aliàs mulier nõ posset: ita Bar. in dict. l. si quis sub conditione. quinta column. idem Barto. in dicta authen. matri & auix. penul. colum. & ibi Salice. & alij doct. tenet etiam Alexan. in. l. plerique. fin. colum. & ibi Iaso. penul. colum. Roma. in. l. alia. §. eleganter. 3. col. ff. solu. matri. Adde tamen quod hoc casu superesset sibi remedium nõ conueniatur ad filio vltra quàm facere possit, & huic non posset renunciari secundum eos.

Item adde quod talis mater per transitum ad secunda vota statim amittit tutelam vel curam legitimam filiorum: quia præsumitur quod causa vel amore secundi maritum nõ bene gubernabit bona filiorum: tex. est in dicta authent. matri & auix. C. quando. mu. tute. offic. fung. po. tex. in authen. sacramentum. eo. tit. tex. in auth. vt sine prohibitione matr. debitrices tutelam gerant, colla. 7. text. in dict. l. 4. titu. 16. 6. part. pro qua ratione est bonus text. in. l. lex quæ tutores. in fine. C. de adm. tuto. tex. in. l. C. vbi pup. educa. debe. Item adde quod eodem modo per transitum ad secunda vota mater amittit tutelam testamentariam quæ sibi maritus relinquit in testamento: quia illa videtur relicta cum qualitatibus tutelæ legitimæ quæ defertur à iure: item etiã quia ratio quæ militat in legitima, scilicet nõ fiat præiudicium filijs, militat in testamentaria: & in expresso istam sententiam. & cõclu. tenet glo. ordi. secundum opinionem Ioan. in. l. omnem. C. ad Tertu. in qua videtur residere cum sit vltimo loco posita: & ibi Bar. Cinnus. Iaco. Butr. Alb. Sali. & Corneus post Oldr. & alios antiquos. Ang. de Aret. in. §. actionum. In sti. de actio. 19. col. nu. 42. & ista est cõmunis opinio, & tenenda in iudicando & cõsulendo: licet Bal. & alij teneant contrarium in dic. l. omnem. C. ad Tertu. ex eo quod iure non reperitur cautum, imò fortius posset attentari quod licet maritus dicat quod non ex-

piret tutela per transitum ad secunda vota debeat expirare: quia vertitur maximum damnum tertij, hoc est filiorum quibus lex respicit & ipse non potest præiudicare.

12 Dubium tamen est postquam mater est exclusa à tutela per transitum ad secunda vota ad quæ pertineat tutela, an ad legitimam, an verò ad datiuum? & videtur quod ad datiuum, quia in isto casu mater remouetur tanquam suspecta, sed tutore remoto tanquam suspecto deuenitur ad datiuum: vt in. l. si quis sub conditione. vers. idem dicimus. ff. de test. tute. & isto fundamento & ratione istam sententiam. & conclu. tenet glo. ordina. in dicta auth. sacramentum. C. quando mutute. offic. fung. po. & tenet Cinnus, Albe. Faber, Ang. in auth. matri & auix. eodem titu. in contrarium tamẽ, imò quod pertineat ad legitimam facit regula & conclusio generica, quæ habet quod donec reperitur legitimus non peruenitur ad datiuum, vt patet ex ordine titularum. ff. forum. C. & In sti. in materia tutelarum: & probat tex. in. l. si tutor reipublicæ. §. 1. ff. de tute. & ra. dif. & in. l. non solus. §. si libertus. ff. de excus. tuto. & certè est difficilis quæstio & refert Bar. in dict. auth. sacramentum quod ista quæstio contingit in filia Comitum de Marfano, & fuit cõmissa Bononiæ quatuor doctoribus, scilicet Ricard. de Malum. Iaco. do Bello. & Iaco. Bu. & Rayn. de For. & fuerunt discordes, nam duo tenuerunt vnum & alij duo aliud. Sed pro cõcordia videtur dicendum, quod si mater nunquam assumpsit tutelam, quia noluit, tunc perueniat ad legitimam, vt in. l. 2. C. qui pe. tut. si vero accepit & postea transiit ad secunda vota. tunc statim ipso iure definit esse tutrix, & similiter tutela pertinet ad legitimam: si vero mater tutrix cõparuit coram iudice & dixit quod volebat nubere & petit tutorem dari, tunc erit datiuus: ita tenet resolutiue & magistraliter Bar. in dict. lege. si quis sub conditione. ff. de testa. tute. pen. colum. nume. 27. idem Barto. in authen. sacramentorum. C. quando mul. tute. offic. fung. po. 1. colum. secunda quæstio. & ibi Bald. r. colum. Salicet. secunda & tertia columna.

13 Item adde notabiliter quod licet talis mater non transeat ad secunda vota, tamen si viuat luxuriosè amittit etiam tutelam vel curam filiorum, quia militat eadem vel maior ratio, quia non debet esse melioris conditionis luxuria & inhonestas quam castitas quæ est in secundo matrimonio: argumento tex. in authen. de restitutionibus, & ea quæ parit in vñ decimo mese. §. fin. collo. 4. probat etiam tex. in. l. final. C. quando mulie. tu. offic. fung. po. ibi, sed pudicitiam suam

tiam suam intactam conferuet: & in expresso ex illo fundamento & ratione istam sententiam. & conc. tenet glo. ordi. in dicta authen. sacramentum. C. quando mu. tute. offic. fung. po. in. glo. & ibi notat & commendat Barto. r. colum. & quæst. Sali. r. colum. 2. quæst. & commu. doct. Bar. in dict. l. si quis sub conditione. penultima colum. num. 26. Ange. de Aret. in. §. actionum. In sti. de actio. 19. columna. nume. 41. vbi dicit quod si multa secreta essent patefacta, multæ tutelæ essent expiratæ. Hippo. d. Mar. in. l. vna. C. de raptu virg. 11. colum. num. 54. pro qua sententiam. & con. vltra docto. facit tex. in. l. fin. C. quædo mul. tute. offic. fung. po. ibi. sed pudicitiam suam intactam conferuet, quem ad hoc considerat Barto. in dicta authen. sacramentum. r. colum. & quæst. tex. in. l. his folijs. in fine. C. de reuo. dona. & ibi notat docto. item facit tex. not. & expressus in. l. si. §. pen. C. de sent. pa. vbi habetur, quod licet pater sit legitimus administrator filij: tamen amittit illam administrationem si sit luxuriosus, & inhonestæ vitæ. vel habeat malos mores: de quibus ibi: ergo a fortiori mater debet perdere tutelam: item etiam facit tex. nota. in. l. cum quis. ff. de solu. tex. in. l. si cum Cornelius. eod. titu. vbi habetur quod si procurator post mandatum susceptum habeat malos mores, tacite videtur ei reuocatum mandatum: & ibi notat Bar. Albe. Pan. & commu. docto. Item pro hac sententia & con. facit expressa. l. p. tit. in dicta. l. 9. titu. 16. 6. part. Imò quod magis est si mulier viuat luxuriosè potest sibi fieri interdictione bonorum per iudicem tanquam prodiga: quia sicut prodiga est suæ personæ, ita etiam præsumitur esse rerum. tex. est singu. in iure in. l. & mulieri. ff. de curatoribus, furioso, vel alijs extra minores dandis. cuius verba sunt, & mulieri quæ luxuriosè viuat bonis interdici potest. & ad hoc notat & commendat ibi glo. ordina. & cõmu. docto. anti qui: not. etiam & commendat Romanus. in. l. is cui bonis. ff. de verbo. oblig. pen. col. nu. 25. Abba. Pan. in. c. pastoralis deiudi. pe. col. vers. vltimo, excipit casum. & ibi Fel. pen. col. in med. vbi hoc extēdit vt eo ipso mulier præsumatur prodiga, adeo quod non possit pbare cõtrarium nisi mutet mores, Bal. in ea. cõ. decorum. de vita & honesta. cle. 2. col. in me. vbi dicit quod isto casu consanguinei talis mulieris possunt sibi facere interdici bonis, vt non possit cõtrahere nec testari. Ias. vbi hoc valde cõmēdat, in. l. 4. §. sed quæ meretrici. de cõ. dict. obtur. cau. verum tamẽ est quod ille text. hoc præcisè nõ probat, quia potest intelligi in muliere prodiga respectu bonorum, quia illa

est quædam luxuria & effusio patrimonij. vn̄ de sicut masculo prodigo interdicitur bonis: ita & mulieri prodigæ quæ dicitur in hoc prodigabonorum: & ita intelligit ibi glo. ordina. illum tex. in secunda lectura per bonum tex. quæ allegat, & ita etiã illam tex. declarat & intelligit Aretinus in dict. l. is cui bonis. fi. col. nume. 9. 14 Adde tamen quod ista sententia. & cõ. nõ habet locum in masculo, quia licet luxuriosè viuat: nõ tamen ex hoc fit sibi interdictione bonorum, quia sexus muliebris est debilior & fragilior, unde cum illo vitio & improba vita præsumitur quod magis prodigaliter effundet bona sua: masculus verò constantior & fortior est, & in eo non tantum exardet stimulus & concupiscentia carnis: ita tenet origu. aliter Specu. in titu. de actore. 3. col. vers. sed vtrum masculo. nu. 12. & ibi Ioan. Andri. in addi. tenet etiam & sequitur Roma. in dicta. l. is cui bonis. penul. colum. num. 25. Abba. & commu. moderni in dicto. c. pastoralis. deiudi. Pala. Ru. in repe. cap. per vestras. de dona. inter virum & vxor. fo. 95. r. col. num. 23. & ista opinio est vera & tenenda, licet Bald. teneat expresse cõtrarium in. l. ea lege. fi. colum. nume. 20. C. de condi. ob causam. argumento tex. in. l. si. C. de senten. pas. & docto. Segura in repet. l. Imperator. penul. colum. ff. ad Trebellia. ponderando dictionem implicatiuam, & positam in dicta. l. & mulieri, quia implicat idem esse in masculo. Ripa in dicta. l. is cui bonis. de verb. oblig. 6. colum. nume. 18. Nec obstat tex. in dict. l. fin. C. de senten. pas. quia illa pcedit quando pater est legitimus administrator filij, vnde propter luxuriosam & inhonestam vitam & mores auertur sibi administratio bonorum filij, nõ verò priorum bonorum. Nec obstat etiam tex. in dicta. l. & mulieri. & eius implicatiua, quia illa non voluit implicare masculum, sed alium casum interdictionis bonorum. Nec obstat etiam text. qui posuit adduci pro hac parte contra communem in lege. si quis cum sciret. in fine. ff. pro emptore, vbi habetur quod si quis emat à luxurioso, vel scorto, vel ab eo quem sciat statim verisimiliter in malos vsus consumpturum nõ valet cõtractus neque obligatio: imò tenet sibi restituere rem, & non potest repetere pecuniam quam pro ea tradidit: et idem est si mutauit sibi pecuniam vel solutionem debiti fecit: quia non potest repetere, nec liberatur à debito: et ad hoc illum tex. reputat ibi singularem et vnicum Ioan. de Imola, et commendant ceteri doctores: notant etiam et commendant doctores in lege. si quum dotem. §. primo. ff. solu. matr. facit etiam

tex

tex. in l. si verò non remunerandi. §. adolescēs. ff. mādati quia illa iura pcedūt quando emptor vel cōtrahens scienter cōtraxit & tradidit pecuniam ei qui verisimiliter debeat conuētere in malos vsus, non tamē est luxuriōsus, vel inhonestā vitā, interdicitur sibi administratio quo ad alias personas vel cōtractus: imò nec potest sibi fieri interdictio per iudicem, cum non reperiatur iure cautum.

15 Adde tamen circa supra dicta, quod licet mater per transitum ad secunda vota amittat tutelam filiorum, tamen pater per transitum ad secunda vota non amittit legitimam administrationem quam habet à lege in bonis filiorum quia lege cauetur: item quia animus viri præsūmitur cōstantior & firmior, & nō subijcitur foeminae sicut ipsa subijcitur viro: vnde pater non amittit, licet mater sic: & in expresso ita pbat tex. in l. generaliter. in fi. versi. negotia. C. de secund. nupt. cuius verba sunt, negotia verò liberorum patri vtiliter administrare cōcedem. & illud tex. ad hoc reputat singu. Ange. in authen. de nō eligen. 2. nuben. §. quia verò. collat. 1. tex. in l. si. C. de bonis maternis. vbi pater per transitum ad secunda vota nō amittit vsum fructum bonorum quem habet in bonis filiorum: ergo per consequens non amittit legitimam administrationem: tex. in authen. de nuptijs. §. si verò spectet. versic. nam si & ille filios habens. colla. 4. & per ista iura istam sentē. & con. tenet Ioan. de Imo. in l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. 6. colum. in fi. versi. item adde. Corneus. in l. humanitatis. C. de impub. & alijs substit. secunda col. idem Corneus in l. iubemus. C. ad Trebel. secunda columna.

16 Item adde quod si talis mater post mortem viri viuat luxuriōse, & succedat alicui filio defuncto, an teneatur referuare illa bona alijs filijs, sicut quando transit ad secunda vota? & videtur quod sic: nē plus habeat luxuria quā castitas. argumēto supra dictorū, & in expresso istā sentē. & con. tenet Pau. de Cas. in l. omnem. C. ad Tertul. 1. colum. nume. 2. Pala. Ru. tamē mouet quæstionem & relinquit cogitandum in sua repetitione, rub. de dona. inter. vir. & vxor. fo. 48. 3. colum. versi. ita faciunt. §. 67. Sed his nō obstantibus in hoc articulo ego teneo contrariam sententiam, imò q̄ talis mulier non teneat referuare prædicta bona alijs filijs, quia dispositio legalis quæ priuat matrem transeuntem ad 2. vota proprietate bonorum, & obligat ea referuare filijs primi matrimoni, est odiosa & merè poenalis: & tātū loquitur in ea quæ secundas nuptias contraxit: vt indicta. l.

foemina. C. de secund. nupt. & in authē. de nuptijs. §. si verò spectet. colla. 4. cum similibus. ergo non debet extendi. argumento eorum quæ traduntur in authen. quas actiones. C. de sacro sanc. eccle. & hoc intelligo, modò habeat filios naturales ex tali vita inhonesta & luxuriōsa, modò nō quia nullo casu tenetur referuare.

Hodie tamen ista quæstio non potest verificari nec habere locum in nostro regno, cum tales filij naturales non succedant cum legitimis sed posset tantū verificari & procedere, respectu quinti bonorum, quod potest relinquere filijs naturalibus sicut extraneis: vnde prædicta mater posset quintū relinquere filijs naturalibus, tam in bonis habitis ex successione alterius filij legitimi, quā in alijs bonis proprijs habitis aliunde, sicut potest relinquere quibuscunque extraneis: & istud teneo pro firma veritate in hoc articulo.

Item adde q̄ si mulier post mortem viri viuat luxuriōse, amittit dotem & applicatur hæredibus mariti: de quo articulo vide in repetitione delictorum in materia adulterij.

17 Item etiam adde quod si mulier post mortem viri viuat luxuriōse, amittit medietatem lucrorum acquiritorum constante matrimonio & applicatur hæredibus mariti: ita expresse disponit lex in fin. titu. 4. lib. 5. ordina. & per eam ita tenet Pala. Ru. in sua repe. rub. & capitu. per vestras. de dona. inter virum & vxorem. fo. 6. 4. col. versi. ad prædicta facit lex regni, & c. idem Pala. Ru. latius. & not. fo. 47. 4. colum. ver. vnū demum. §. 67. per. 4. colum.

Item etiam adde quod si mulier post mortem viri viuat luxuriōse, amittit donationem quæ habuit à marito in vita: ita disponit lex. 9. tit. 12. lib. 3. fori. 11. & l. 3. titu. 12. 4. part. licet in veritate illa lex tantū loquatur, quando infra annū luctus viuat luxuriōse, sed hoc nō obstante cū l. fori indistinctè loquatur & ratio militet vtroque casu, indistinctè procedit vtroque tempore: & ita videtur tenere Pala. Ru. vbi supra.

Item etiam adde quod si mulier post mortem viri viuat luxuriōse, amittit hæreditatem vel legatum relictum à marito: ita Sali. in l. fideicommissi. C. de fideicom. & Pala. vbi supra.

Item etiam adde quod si mulier post mortem viri viuat luxuriōse, amittit facultatem testandi à marito concessam: ita apertè infertur ex superioribus: & in expresso ita tenet Pala. Ru. in dicta repe. fo. 48. prima colum. versi. & ex istis infero ad vnum quod non reperio in specie tactum, & c.

18 Item circa materiam nostrā adde quod si mater assum

ten assumpsit tutelam filiorum, & antequam transeat ad secunda vota non petierit à iudice tutorem eis dari. & rationem non reddiderit, & debitum occasione tutelæ gestæ non soluerit, amittit successione eorum vel eius qui mortuus sit infra pupillarem ætatem: & similiter amittit ius substitutionis pupillaris sibi competens in eorum personis, propter culpam & negligentiam quam habuit circa administrationem & gubernationem personarum & bonorum: textus est in l. omnem. C. ad Tertullianum, cuius verba sunt, omnem matrisue ab intestato, siue iure substitutionis, si filius impubes moritur denegandam volumus successione, si ea legitima liberorum tutela suscepta ad secunda contra sacramentum præstitū aspirauerit nuptias, ante quā tutorem alium ei fecerit ordinari, eique quod debetur ex ratione tutelæ gestæ soluerit. Et idem est quando mater noluit esse tutrix filiorum & nō petierit à iudice infra annum post mortem viri, eis tutorem dari: quia priuatur successione eorum vel eius qui infra pupillarem ætatem mortuus sit: & non extante matre eandem poenam incurrunt alij consanguinei qui nō petierunt tutorem dari: textus est in l. sciant qui. C. de legib. hæredi. cuius verba sunt, sciant qui ad successione vocantur pupilli mortui. si defuncto eius patre tutorem ei secundum leges non petierint intra annum: omnem eis siue ab intestato siue in iure substitutionis successione eius, si impubes moritur, denegandam: tex. in leg. secunda. §. si mater non petierit. ff. ad Tertu. tex. in §. confessi in autem. eo. titu. tex. in §. sed quemadmodū. In sti. de senatus cōsulto Tertulliano. & idem disponit lex. 12. titu. 16. 6. par. Limita tamen & intellige prædicta iura quādo mater vel cōsanguinei essent maiores, secūs verò si essent minores. 25. annorum: quia tunc etiam si non petierint tutorem prædictis impuberibus, nō amittunt eorū successione, nec est opus petere restitutionem: quia ipso iure seruantur illæ si, tex. est in l. 2. C. si aduersus delictum.

Item etiam limita & intellige quando tales filij vel consanguinei moriantur impuberes, vt supra dictum est: secūs verò si moriantur puberes, quia tunc etiam si prædicta mater vel consanguinei non petierunt tutorem eis dari, non amittunt eorum successione: tex. est in l. matres. C. ad Tertu. Item etiam limita & intellige prædicta iura vt procedant & habeant locum in successione ab intestato, vel in substitutione directa pupillari per quam succeditur pupillo:

secūs verò in substitutione fideicommissaria: quia eam non amittunt talis materialis consanguinei, licet tutorem non petierint quiaper eam non succeditur pupillo grauato, sed ipsi testatori à quo emanauit substitutio: tex. est notab. & expressus in l. finalis. §. si verò maritus. ff. qui petant tutores. & ad hoc ibi notat & commendat Bart. post antiquos. idem Bart. in dicta leg. sciant qui in fin. C. de legi. hære. & ibi Ange. de Peru. Pau. Sali. & Philippus Corneus, & commu. docto. Pau. Sali. & commu. docto. in dict. l. omnem. C. ad Tertu. Ange. de Aret. in §. sed quemadmodum. In sti. de senatus cōsulto Tertu. col. num. 5. Areti. in l. Centurio. ff. de vulga. & pupil. 10. colum.

Item etiam limita & intellige quod mater vel ea non extante proximior consanguineus in gradu amittat successione propter culpā & negligentiam in non petendo tutorem infra annum, non tamen amittit sequens in gradu, licet, ipse non petierit infra alium annum, nec alio tempore, quia ius succedendi sibi non competeat. Quod tamē intellige, quando proximior in gradu viuabat. secūs verò si mortuus sit viuente impubere, quia tunc sequens in gradu tenetur ei petere tutorem infra annū à tempore mortis primi: quia cum ius successione ex tunc incipit sibi competere, similiter etiam incumbit sibi onus & tempus petendi tutorem: & in expresso istam sent. & con. tenet. gl. ordi. in l. 2. ff. qui petant tutores. in glo. fi. in fi. & ibi Barto. fi. col. & commu. doct. antiqui. glo. ordi. in l. penult. & C. eod. tit. qui petant tutores. & ibi notat & commendat Bald. Salicetus. & commu. alij doctores: tenet etiam Bald. Ang. Paul. & Salicetus, Corneus, & commu. doct. in l. sciant. qui. C. de legi. hæredi. & ista opinio est tenenda tanquā vera & communis, licet Bar. expressè voluit contrarium in dict. l. penult. C. qui pe. tu. imò quò indistinctè necessitas petendi in cumbat secundo post lapsum anni dati primo: & sic in vltioribus argumento dictæ legis sciant qui. C. de legi. hæredi. & in l. fin. versi. eo adito. C. qui admitti.

Item etiā limita & intellige præter quā si mater vel consanguineus anno iam trāfacto velit moram purgare in continenti, quia videtur q̄ possit, quia quando dies & poena à lege est imposta, pot debitor in continenti moram purgare: vt in c. potuit. in fi. de locato. & facit tex. in l. si ita quis. §. Scia. de verb. oblig.

Sed his non obstantibus contrarium videtur de iure verius, imò quò non possit moram purgare etiam in continenti. Primo quia iura Ant. Co. in. 11. Tau. I simpli-

simpliciter & indistincte imponunt hanc poenam priuationis hereditatis, propter grauedamnam & praedictum quod minores incurunt propter defectum administrationis. Secundo quia talis mater vel confanguineus est tanquam creditor futurus in successione impuberis sub conditione si tutorem petant, sed creditor futurus non potest moram purgare ut ius vel actio ei quæratur, vt in .l. Thais. §. intra certa tempora, ff. de fideicommiss. liber. & in expresso isto fundamento & consideratione ista sententiam & conclusionem tenet Salic. in .d.l. sciant qui. C. de legi. hære. fi. col. num. ii. Ange. de Aretio, in dicto. §. sed quemadmodum. secunda colum. nume. 6.

19 Quæro tamen circa materiam nostram, si forte filius impubes mortuus est infra illum annum in quo mater debeat assumere tutelam, vel petere à iudice alium tutorem dari, & tamen decessit in fine anni, ita quod remanebat breuissimum tempus in quo verisimiliter non poterat mater sumere tutelam, vel facere alium tutorem dari secundum stylum Curie & requisita pro expeditione decernendæ tutelæ, an mater possit filio succedere cum annus profusus & omnino non erat lapsus, vel priuetur eius successione, quia videtur esse in tanta culpa & negligentia tanquam si totus annus esset transactus cum intra illud residuum temporis licet filius viuere impossibile esset quod mater possit expedire prædictam receptionem vel dationem tutelæ, & videtur quod mater amittat successione filij, ac si moreretur infra pupillarem aetatem post lapsum totius anni. Primo quia ille qui tenetur ad aliquod factum infra certum tempus explicandum sub poena, & labatur tantum tempus quod in residuo impossibile sit illud impleri, statim tenetur & incurrit poenam licet cum effectu non possit conueniri, nisi transacto toto tempore: ita probat tex. singularis in .l. cum stipulatus sim mihi à Proculo. ff. de verbo. obligat. quem ibi ad hoc notat & commendat Bar. Pau. & commu. doct. tex. in .l. in illa stipulatione si Kalendis. eod. titu. tex. in .l. quicquid astringenda. §. si. eo. tex. in .l. veluti. §. si. eo. tit. Secundo facit. tex. in .l. 2. §. si quis tamen cum posset. ff. si quis cautio. vbi habetur, quod semper est imputandum ei qui nimis se arctauit ad aliquid expediendum, cum sit in culpa: & in expresso ista sen. & co. tenet Pau. de Cas. in .l. no. oes. ff. si cerpet. pe. col. nu. 10. idem Pau. in .l. si decesserit. ff. qui satis. cogan. i. col. nu. 8. Alex. de Imo. in .l. cum stipulatus sim mihi à Proculo. penul. col. num. ii. de verbo. obliga. Sed his non obstantibus e-

go teneo contrariam sententiam: imo quod talem casu mater non priuetur successione filij nisi moriatur post lapsum totius anni. Primo quia ille qui tenetur ad aliquod factum infra certum tempus explicandum, non incurrit poenam legalem nisi labatur totum tempus integraliter: tex. est in .l. in insulam infra biennium. ff. de verbo. oblig. & ibi notat Bart. & communiter doct. Secundo facit tex. in .c. commissa. de electione. in .6. vbi habetur quod si quis addeptus est beneficium in ecclesia parochiali, & infra annum non fecit se ordinari, priuetur beneficio, tamen non incurrit in poenam priuationis nisi toto anno integraliter transacto, & in expresso istam sen. & conclu. tenet Pau. de Cast. sibi contrarius in .l. cum stipulatus sim mihi à Proculo. 2. col. nu. 6. de verbo. oblig. Alexan. de Imo. in .l. si decesserit. ff. qui satis. cogan. fi. col. nu. 10. & predicti doctores respondent. ad tex. qui videtur probare contrarium, in dicto. c. commissa. & ex his remanet sufficienter declarata. l. 15. & 16.

TEX. XVII.

QVando el padre, o la madre mejorar a alguno de sus hijos o descendientes legitimos en el tercio de sus bienes en testamento, o en otra postrimera voluntad, o por otro algun contrato entre viuos, ora el hijo este en poder del padre q hizo la dicha mejoría, o no falta la hora de su muerte la pueda reuocar quando quisiere: salvo si hecha la dicha mejoría por contrato entre viuos ouiere entregado la posesion de la cosa, o cosas en el dicho tercio contentidas a la persona a quié la hiziere, o a quien su poder ouier, o le ouiere entregado ante escriuano la escritura dello del dicho contrato se ouiere hecho por causa onerosa con otro tercero assi como por via de casamiento, o por otra cosa semejante, que en estos casos, mandamos que el dicho tercio no se pueda reuocar sino reseruar se el que lo hizo en el mismo contrato el poder para lo reuocar, o por alguna causa que segun leyes de nuestros reynos las donaciones perfectas, y con derecho fechas

se pua

Utrum pater possit in testamto meliorare filium tanquam auerandam de hoc. l. 19 n. 8 Vers. Arguuntur. C. de legi. hære. fi. col. num. ii. Ange. de Aretio. Praet. l. 12 lib. 2. Item ubi supra.

se pueden reuocar.

S V M M A R I V M.

- 1 Legitima filij quanta sit.
- 2 Quid detrahatur prius de hereditate patris, tertium bonorum vel quintum?
- 3 An melioratio facta filio per contractum inter viuos possit reuocari?
- 4 De iure communi donatio inter patrem & filium an valeat?
- 5 Donatio facta filio emancipato vel respectu matris, an valeat?
- 6 Quando heres grauatur per testatorem hereditatem restituere vni ex liberis post mortem, an possit heres illud restituere in vita?
- 7 Si quis grauatur aliquid restituere pauperibus, an possit restituere in vita?
- 8 An pater vel mater possit in vita meliorationem tertij bonorum facere?
- 9 Donatio simplex inter patrem & filium emancipatum, an hodie valeat sine traditione?
- 10 An melioratio facta de tertio & quinto & tradita possessione possit reuocari?
- 11 Si facta est melioratio tertij tradita possessione & postea pater plura bona acquisiuit, an sit irreuocabilis quo ad bona futura?
- 12 Clausula constituti, an extendatur ad bona futura?
- 13 Si tradita est possessio meliorationis limitata tantum in bonis presentibus an extendatur ad bona futura?
- 14 Si pater meliorauit filium & assignauit fundum in quo melioratur, & res assignata non æquiualeat tertio, sed sit minoris quantitatis, an suppleatur quod deficit?
- 15 An requiratur quod possessio meliorationis tradatur per actum verum: an sufficiat per actum fictum?
- 16 An per traditionem scripturam transferatur possessio?
- 17 Incertitudo an vitiet possessionem?
- 18 An pater teneatur meliorare filium magis dignum, vel possit meliorare quem velit?
- 19 An in vnico filio cadat melioratio?
- 20 Si pater dicat, melioro filium meum, non ex primo modo in quanta, an vitietur melioratio?
- 21 Si pater diuisit bona sua in vita inter filios. & vni eorum assignauit maiorem quantitatem, an possit pater talem diuisionem reuocare?
- 22 Si pater tempore meliorationis non posuit grauamen, si potest poni postea ex interuallo?
- 23 An valeat grauamen successuum tempore meliorationis positum?
- 24 An melioratio facta in vltima voluntate possit reuocari?

Lex decima septima.

N primis pro perfecta declaratione huius legis & materie præsuppono, quod de iure communi legitima filiorum erat quarta pars bonorum patris vel matris, quam de necessitate tenebatur eis relinquere, & in alijs bonis poterat ad libitum disponere in quem vellet, tam per viam contractus quam vltima voluntatis: text. est in .l. Papinianus. §. quarta autem. ff. de inoffi. testi. tex. in .l. cum quæritur. C. eod. tit. postea vero de iure nono Auth. legitima fuit augmentata, quia si pater vel mater habeat quatuor filios vel pauciores, legitima eorum erat tertia pars bonorum: si vero essent plures filij, legitima erat semis, hoc est dimidia pars omnium bonorum: text. est in auth. de triente & semisse. §. 1. & 2. colla. 3. tex. in. Auth. nouissima. C. de inoffi. testi. hodie tamen de iure nostro regio legitima filiorum est omnia bona patris vel matris, præter quintum bonorum, in quo pater vel mater potest ad libitum disponere pro anima, vel in fauorem extranei, vel pro qualibet causa. Item etiam potest disponere de tertio bonorum inter filios & descendentes tantum, quia potest meliorare vnum vel aliquos eorum quos voluerit in prædicto tertio in vita vel morte ita disponit l. 9. tit. 5. lib. 3. foro. ll. & nostra lex. 17. cum pluribus alijs infra his legibus Tauri.

Pulchrum tamen dubium est, quod istorum deducatur vel detrahatur prius de hereditate & patrimonio patris vel matris, an tertium uel quintum? nam ex hoc maxima resultat utilitas, nam si quid eorum prius deducatur vel detrahatur erit maioris valoris quam si postea deducatur, vel detrahatur: & videtur dicendum quod prius & ante omnia deducatur tertium bonorum: quia ferè omnes leges nostri regni prius loquuntur de tertio quam de quinto, dicendo quod pater vel mater possit meliorare filium quem velit in tertio & quinto bonorum: unde arguendo ab ordine literarum prius videtur deducendum tertium quam quintum: argumeto text. in .l. quoties. ff. de usufruct. vbi si testator reliquit usufructum Titio & Seio alternis annis fruendum, & sit inter eos contentio quis eorum utatur & fruatur primo anno, dicit text. quod Titius præfertur & prius debet uti & frui, quia cum in scriptura prius sit nominatus videtur magis dilectus, & per consequens præferendus: Scintantum hoc est verum ut procedat & habeat locum etiam si in secundo nominato con-

Ant. Go. in .ll. Tau. l. 2 curret

Utrum pater possit in testamento meliorare filium tanquam auerandam de hoc. l. 19 n. 8 Vers. Arguuntur. C. de legi. hære. fi. col. num. ii. Ange. de Aretio. Praet. l. 12 lib. 2. Item ubi supra.

turrat ordo charitatis vel sanguinis: vt quia sit coniunctus vel affinis, quia ad huc semper præfertur in primo nominatus: tex. est singu. in iure in. l. cum pater. §. penul. ff. de lega. 2. & ibi ad hoc notat & reputat singul. Pau. & alij docto. Sed his non obstantibus contrariū est dicendū in nostro casu & q. imò q. prius deducatur & detrahatur quintū bonorū de hæreditate patris vel matris quā tertiu, & hoc fauore animæ: vt sit maioris valoris & quantitatis, quā si deduceretur & detraheretur post tertiu: ita expresse disponit lex. 214. in. ll. styli. & ita communiter seruatur & practicatur in nostro regno: & practica & forma diuisionis erit ista, q. tota hæreditas & patrimonium patris vel matris debet fieri vnus aceruus & cumulus, & ex eo prius & ante omnia sunt deducēda debita, quia nō dicuntur bona nisi deducto ære alieno, vt in. l. sub signatum. §. bona. ff. de verb. signific. & de residuo fient quinque partes æquales & vna assignabitur & distribuetur pro quinto iunctim vel diuisim prout testator disposuit postea verò aliæ quatuor partes fient vnus aceruus & cumulus, & diuidetur in tres partes, & vna erit tertium & applicabitur filio meliorato, & aliæ duæ partes erunt legitima filiorū, & debēt diuidi inter eos æqualiter: & ita tenet Roder. Sua. in repe. l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testa. fol. 88. 4. column. versu. modus practicandi. & probat lex. 30. infra eo.

3 Item quæro si pater vel mater meliorauit filiū vel filiam in tertio bonorum per contractum inter viuos, an possit pœnitere & talem meliorationem reuocare in quo articulo magistraliter & resolutiue dico, quòd si tradita sit possessio prædictæ meliorationis, vel facta sit melioratio ex causa onerosa matrimonij, vel tradita sit scriptura: non potest reuocari: si verò nō sit tradita possessio nec interueniat aliqua alia causa vel solemnitas prædicta, bene potest ad libitum vsque ad mortem reuocari, modò filius sit in potestate, modò non: ita expresse disponit nostra lex. 17. Tauri, & ista est eius principalis decisio.

4 Sed aduertēdum pro eius perfecta declaratione, quòd ista lex videtur valde dubia & correctoria, iuris communis, quia de iure communi donatio inter patrem & filiū in potestate ipso iure non valet, adeò quòd non oritur ex ea aliqua obligatio ciuilibis nec naturalis: tex. est in. l. 2. C. de inoffic. dona. & ibi glo. ord. & commu. doct. text. in. l. donationes quas parentes. C. de dona. inter vi. & vxor. & ibi etiam docto. tex. in. l. cum de bonis. C. de donatio. tex. in. l. si dona-

tionem. C. de colla. tex. in. l. 1. §. si pater. ff. pro do nato. tex. in. l. Pōponius Philadelphus. ff. fam. herc. tex. in. l. 4. C. eo. tit. tex. in. l. cum oportet. §. sin. autem res. C. de bonis quæ libe. & vtrouique commu. doct. Cuius ratio est quia in ipso instanti prædicta donatio & eius virtus & effectus: re acquirere patri ratione patris potestatis: per regulam text. cum materia in. l. placet. ff. de acquirend. hære. ergo meritò non valet, quia videretur pater sibi met donare & obligari: argumēto tex. in. l. qui sic soluit. ff. de sol. tex. in. l. si quis pro eo. ff. de fideiu. tex. in. regu. vbi repugnantia. de regul. iuris. & in terminis istam rationem ponit glo. ordi. in. dicta. l. 2. C. de inoffic. dona. & ibi sequuntur communiter docto, tenet etiam Bart. qui notabiliter loquitur in. l. frater à fratre. ff. de condit. in debi. pe. col. 6. q. principali. & ibi commu. alij doc. & in tantum hoc est verū, vt talis donatio non confirmetur morte patris, quando in vita non interueniat traditio: si verò interueniat traditio, bene cōfirmatur morte & silētio patris: vt in dictis iuribus, cuius ratio est, quia nō interueniente traditione non est quid confirmetur, cū donatio & eius obligatio sit omninò nulla, sed quando est facta traditio, iam reperitur quid confirmabile, hoc est, ipsa traditio: quia cum pater promiserit filium habere vsque ad mortē, tacitè videtur velle ei perfectè dare, & priorem donationem confirmare.

Sed nostra lex vult quòd melioratio tertij nō tradita valeat saltē vt confirmetur morte: item q. melioratio tradita statim valeat, & non possit reuocari, nec egeat confirmatione: ergo aperte est correctoria iuris communis, & necessario esset quærenda & inuestiganda ratio.

5 Item etiam ista lex & eius dispositio videtur valde dubia & correctoria in alio, quia de iure communi donatio facta filio emancipato, vel respectu matris, indistinctè valet & tenet efficaciter, modò sit tradita possessio, modò non: quia cessat ratio superior & communis: ita probant prædicta iura, & ibi com. doc. Sed nostra lex dicit quòd melioratio tertij facta filio emancipato, vel respectu matris, habeat eadem vim, naturam, & effectum, quam habet donatio facta filio in potestate, & per consequēs non valet efficaciter, quando non est facta traditio, facta verò traditione valet & tenet irreuocabiliter: & sic aperte est correctoria iuris communis, & esset quærenda & inuestiganda ratio: sed provera & perfecta resolutione potest dici, quòd prædicta lex Tauri habeat locum & procedat in tertio bonorum quòd est legitima filiorum: & dona-

& donatio vel assignatio legitime facta in vita bene valet & tenet inter patrem & filium: quia non censetur merè liberalitas nec gratuita donatio, sed potius debiti solutio, & præuentio quædam facta per patrem in vita eius, quod tenebatur dare post mortem: ita probat text. in. l. si non mortis. ff. de inoffic. testamen. & ibi expresse notat Ange. de Peru. tex. in. l. si quando. §. & generaliter. C. eo. tit. text. not. in. l. cum quo. de peculio. §. fina. ff. ad. l. Fal. & ibi docto. Confirmatur per tex. in. l. sed si vir. §. quod vir vxori. ff. de donat. inter vi. & vxor. vbi habetur quod licet donatio inter virum & vxorem nō valeat, tamen si maritus erat debitor vxoris in diem, poterit statim soluere & anticipare diem solutionis. Sed ista ratio & solutio nullo modo concludit nec fati facit. Primò quia secundum eam lex nostra Tauri non requireret traditionem: Secundo quia in filijs emancipatis, vel respectu matris indistinctè debet valere donatio vel melioratio, etiam si non fieret pro legitima. Tertio quia assumptū & præsuppositum est falsum, quia de iure communi donatio inter patrem & filium, etiā pro legitima nō valet: nec obstant iura prædicta, quia bene probant quòd pater potest dare vel assignare pro legitima vt computetur in ea, sed non dicunt nec probant quòd statim valeat: & in terminis ita probat tex. in. l. cum de bonis. C. de dona. & ibi expresse no. & commen. Bald. & alij docto. tenet etiam Areti. in. l. placet. de acqui. hære. 3. col. nu. 4. Iaso. in. l. frater à fratre. ante pe. col. ff. de condi. in debi. & ibi Socinus. n. col. versu. notabistamen. docto Segura in repetit. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. fo. 50. vbi bene fundat, facit etiam glo. not. & ibi Baldus. & com. opi. in. l. 2. C. de inoffic. dona. vbi dicit quòd donatio inter patrem & filium non valet, etiam propter alimenta: ergo: à fortiori nec pro legitima vel aliter: & secundo & quidem notabiliter dico q. prædicta melioratio tertij non est mera & propria donatio: sed potius est quædam electio & assignatio facta inter filios: nam per legem antiquam fori poterat pater in vltima voluntate filium quem vellet meliorare in tertio bonorum: & in hoc maximum poterat esse dubium, an illammet facultatē habeat pater vel mater per contractū inter viuos, vt possit in vita vnum ex filijs eligere & meliorare ceteris præferendo, & an possit talem meliorationem vel electionem reuocare, sicut posset illam faciendò in vltima voluntate, de quo erat maxima controuersia ante nostram. l. Tauri, & vbi debatur quòd sic: quia de iure communi quam-

do hæres vel legatarius erat grauatus per testatorem hæreditatem vel legatum tempore mortis restituere vni ex liberis, vel vni ex cōsanguineis, vel vni ex certis personis, non poterat talis hæres vel legatarius illud efficaciter restituere in vita: & si de facto eligeret, & restitueret, talis electio & restitutio non tenet nec valet efficaciter, sed ipse grauatus potest eam vsque ad mortem reuocare, & alium eligere & præferre, & eo nō reuocata talis electio & restitutio confirmatur per mortē eius, modò sit tradita possessio, modò non: tex. est singularis in iure, in. l. cū pater. §. à filia. ff. de lega. 2. cuius verba sunt, à filia pater petierat, vt cui vellet ex liberis suis prædia cum moreretur restitueret, vni ex liberis prædia viua donauit, non esse electionē propter incertum diem fideicommissi certæ donationis videbatur: nam in eum destinatio dirigi potest qui fideicommissus inter ceteros habiturus est. remota matris electione. Et ibi notat & commendat glo. ordi. Barto. Albe. Bal. Paul. Imo. & Raha. Cuma. tex. in. l. vnum ex familia. eod. tit. & ibi prædicti doctores. tex. in. l. filius fa. §. diuus Seuerus. ff. de legatis. 1. cuius ratio est, quia cū talis hæres vel legatarius sit grauatus eligere & restituere tempore mortis, nō potest autea electionem facere, & tempus præuenire: quia fieret præiudicium eis inter quos debet fieri electio, cum tantum debebat eligere vnum ex eis qui reperiat viui tempore mortis, & fortè electus illo tempore erit mortuus. Item etiam quia tempore mortis potest esse vnus tantum in quo verificetur & consolidetur fideicommissum, & per consequens tempus mortis in quo est facienda restitutio, potest mutare personam & formam restitutionis & effectū acquisitionis. Secunda ratio est, quia cum talis hæres vel legatarius sit grauatus in diē incertum mortis, & sic sub conditione, vt in. l. dies incertus. ff. de condit. & demonst. sequitur quòd ante aduentum conditionis efficaciter nō potuit soluere nec eligere: vnde meritò ante mortem poterit electionem & restitutionem reuocare, argumento tex. in. l. sub conditione. ff. de condi. in de. text. l. sufficit. eod. tit. text. in. l. qui promisit. eod. titu. tex. in. l. 1. §. si. ff. quando dies vsus fructus. lega. cedat. text. in. l. quis reū §. Iulianus. ff. de libe. lega. tex. in. l. grege. §. fin. ff. de pignor. & vtrouique docto. Ex quibus infertur quòd si electus decedat in vita ipsius grauati & eligere debentis: non transmittit hæreditatem, legatum, vel fideicommissum ad hæredes, sed grauatus posset reuocare & eligere vsq. ad mortem: ita probant prædicta iura, & ibi tenent

ment communi docto. Nec obstat text. nota. in l. post mortem. C. de fideicom. vbi habetur qd hæresgrauatus per testatorem aliquam rē per fideicommissum post mortem restituere, pot statim quando voluerit restituere: quia debet intelligi quando erat grauatus restituere certa & determinata persona: quo casu merito potest fieri statim restitutio, quia dilatio tātum censetur posita fauore hæredis grauati, cui potest renunciare: iura verò superiora loquuntur & procedunt quando restitutio est facienda post mortem vni ex certis personis, quo casu non potest fieri antea, quia sequeretur præiudicium his qui illo tempore viuerent, & inter quos debet fieri electio per rationes superiores: & in expresso ita tenet & declarat glo. ord. in dict. l. post mortem. C. de fideicom. & ibi Petrus Cinus. lac. Bu. Bar. Albe. Ange. Sali. Iaf. & commu. docto.

7 Ex quo inferitur quod si testator in testamento iussit bona sua vel partem eorum post mortem hæredis inter pauperes restitui, vel inter virgines maritandas distribui, non possunt restitui nec distribui in vita. & in terminis ita tenet & reputat notandum Bartolus. Paul. Imo. & commu. docto. in dicta. l. cum pater. §. à filia. de lega. 2. idem Barto. Ange. Pau. Sali. & Iaf. in dicta. l. post mortem. C. de fideicom. tenet etiam Bal. Ange. & alij docto. in l. filius fa. §. diuus Seuerus. ff. de lega. 1. Ange. Imo. & commu. doct. in l. sed & si alio. §. si quis sub conditione. ff. ad Trebelli. Ang. Imo. & moderni in l. stipu. ista. §. inter certum. ff. de verb. oblig. contrarium tamen in hoc tenet Bal. in dict. l. post mortem. C. de fideicom. 3. col. num. 10. imò quod statim possit fieri restitutio vel distributio per grauatum, Primò quia si testator cogitasset de voluntate grauati, bene permisisset & disponderet fauore animæ suæ: ergo licet non dixerit, pro expresso debet haberi, argumento glo. singu. in l. tale pactum. §. si. ff. de pactis. Secundò quia non videtur illud legatum vel fideicommissum incertum nec conditionale, cum Deo immortalivideatur relictum: iuxta illud, Quod vni ex minimis fecistis, mihi fecistis. Tertio, quia licet persona singularis vel particularis sit incerta, tamē vniuersalis est certa & necessaria, id est collegium pauperum, argumento text. in Authen. omnes peregrini. C. commu. de succe. & probatur auctoritate Domini dicentis, pauperes autem semper habebitis vobiscū. Quarto quia testator nō videtur habuisse affectionem ad certam vel certas personas particulares, sed magis ad genus personarum, id est ad quantitatem

paupertatis vel pietatis: ergo videtur quod statim vel quando velit grauatus potest eligere & restituere nō expectata morte vel tēpore: & istam eandem sent. & con. Bald. tenet ibi. Paul. 2. col. Ioan. de Imo. in dict. l. filius fa. §. diuus Seuerus. ff. de lega. 1. fi. q. & certè istam ego teneo pro vera & æqua per rationes superiores in iudicando & consulendo. Ex quo secundo deducitur quod si eo casu quo hæres est grauatus restituere vni de certis personis, omnes illæ personæ decedant in vita grauati, excepta vna, poterit ei statim fieri restitutio: argumento text. in dicta. l. post mortem, & quia isto casu cessant prædictæ rationes prohibitiuæ. & in terminis ita tenet Bal. in d. l. post mortem. 1. col. & 1. oppo. 8 Modò his præsuppositis dico, quod de iure nostro regio attenda prædicta lege fori antiqua, poterat pater vel mater in vita talem electionē & meliorationem tertij bonorum facere, & filium quem velit eligere & nominare, sed per tēpus vitæ suæ vsque ad mortem ad libitum reuocare: & in expresso istam quæstionem ante. l. Tauri, mouit doctor de Segura. in rep. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. 22. colum. versic. 4. modo. ff. de lega. 2. vbi arguit ad partes, & finaliter concludit eam regulandò ad instar donationis inter patrem & filium: itaq; si talis melioratio fiat filio in potestate, non valet nec tenet, quando non interuenit traditio: si verò interueniat traditio similiter non valet statim: sed confirmatur morte: si verò fiat filio emancipato vel respectu matris statim valet & tenet irreuocabiliter: & sic in oibus iudicatur tanquam donatio simplex inter patrem & filium: & istam eandem sent. & con. tenet & fundat Ferdinandus de Loazes, in repe. l. filius familias. §. diui. ff. de lega. 1. num. 36. cuius auctoritatem non contemnimus, licet illam repetitionem fecerit in quinto anno studij sui, vt ipse attestatur in eadem repetitione. 2. col. & tenendo hanc partem nō obstat text. in dicta. l. cum pater. §. à filia. cum his: quæ in eius confirmationem adduximus: quia loquuntur quādo quis habet ius eligendi in rebns alienis, & in super habet illud ius coarctatum ad eligendum in articulo mortis: ideo si ante eligat, talis electio potest reuocari, quia non est valida nec perfecta: sed in nostro casu & questione pater habet ius eligendi vni ex filijs in proprijs bonis suis, nec illud ius eligendi habet a lege coarctatum tempore mortis. vnde videbatur quod in vita poterat eligere, meliorare, & donare, vt dictum est: & quod talis electio & melioratio reguletur ad instar alterius cuiuslibet donationis: sed istud dubiū voluit

voluit tollere nostra lex. & disponere qd si non tradatur possessio, possit melioratio reuocari: si vero tradatur possessio, nō possit amplius reuocari, modò fiat à patre, modò à matre: & modò filius sit in potestate, modò emancipatus: & iste est verus & realis sensus & intellectus huius legis: ex qua lege sic declarata videtur inferendum notabiliter & subtiliter, qd hodie in nostro regno donatio simplex inter patrem & filium in potestate, valet & tenet sine traditione, licet possit reuocari, sed morte confirmat licet hoc casu de iure communi esset omninò nulla, & non confirmaretur: donatio verò secuta traditione statim valet & tenet efficaciter, & non requirit confirmari per mortem, licet isto casu de iure communi requirebatur.

9 Item inferitur quod donatio simplex inter patrem & filium nō valeat neq; teneat efficaciter, nisi secuta traditione, licet de iure communi statim valeret & teneret, cum cesset impedimentū patris potestatis, vt in iuribus supra proximè allegatis: & hoc videtur apertè probare ista lex. 17. iud. de lege. 26. infra eodē: vbi habetur quod quælibet donatio simpliciter facta inter patrem & filium, intelligitur facta pro melioratione tertij, & censetur in ius in ea melioratus, sed melioratio sine traditione nō valet neq; tenet efficaciter: cum traditione verò valet & tenet statim & efficaciter in distincte: ergo apertè corrigitur tota materia donationis inter patrem & filium in potestate vel emancipatum, vel respectu matris: & in expresso ita tenet Cifuentes in dicta l. 26. 2. col. verb. sed dubitatur infra eo. & ibi Palacius Ruuius & alij glossatores: qui similiter tenent quod donatio facta filio emancipato, vel facta à matre nō valeat efficaciter: sed potest reuocari non secuta traditione cum habeat vim meliorationis. Sed his nō obstantibus ego teneo contrarium, imò quod donatio simplex facta filio in potestate vel emancipato, vel facta à matre habeat hodie eādem vim, naturā, & effectū, quo ad validitatē eius, & nihil in ea corrigatur per nostras. l. Tauri, nec obstat prædicta lex. 26. infra eodē, prout ponderaui: quia respōdeo quod tantum vult illa lex, quod donatio simplex postquam iam valet, & tenet, & est perfecta vel confirmata iuris sollemnitate & dispositione, computetur in tertio bonorum, & censetur filius in ea melioratus: & non teneatur conferre vel computare in sua legitima, sed habeat illam præcipuam tãquam si in ea esset melioratus: non tamen voluit lex aliquid mutare vel disponere circa sollemnitatē vel validi

tatem donationis, imò remanet in dispositione iuris communis. Confirmatur, quia aliàs sequeretur qd legatum simpliciter relictum à patre vel matre in testamento filio vel filia secuta traditione, non posset amplius reuocari, cum habeat vim meliorationis: sed istud est falsum vt infra ista lege dico: ergo &c. Et ista est vera & realis intelligentia & declaratio ad istas leges. Nūc verò circa nostram legem sic declaratam propono aliquas notabiles & necessarias quæstiones: & primo quæro si pater vel mater meliorauit filium in tertio & quinto bonorum, & tradidit possessionē, possit reuocare respectu quinti: & breuiter teneo quod sic, quia talis melioratio respicit bona præsentia & futura: vt in l. 23. infra eodē: ergo si valet irreuocabiliter, pater vel mater efficaciter intestabilis, cum in effectu esset donatio omnium bonorum præsentium & futurorum: & sic merito respectu quinti non valet efficaciter: imò posset per patrem vel matrem reuocari, argumento text. cum materia. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obliga. & ideo merito et cum mysterio nostra lex tātum loquitur in tertio, & non in quinto.

11 Secundo quæro, si pater vel mater meliorauit filium in tertio bonorum, & tradidit possessionem, et postea plura alia bona acquisiuit: quo casu talis melioratio extenditur ad ea, vt in l. 23. infra eodem, an sit irreuocabilis etiam respectu eorum, et sic respectu bonorum futurorum postea quæsiturum: vel an pater et mater possit eam reuocare in bonis postea quæsitis, cum non tradiderit possessionem eorum: et breuiter et resolutiue dico et teneo, qd si melioratio est facta ex causa onerosa matrimonij quæ nō respicit magis vna bona quàm alia, nō potest reuocari, argumento huius legis. 17. iud. de lege. 23. infra eodem. Si verò estradita scriptura meliorationis, similiter non potest reuocari, respectu aliquorum bonorum: si verò est tradita possessio simpliciter et genericè, taliter quod potest extendi ad bona futura: vt si pater vel mater se constituat possidere prædictam meliorationem nomine filij, tunc similiter non potest reuocari respectu futurorum, quia cum de natura meliorationis sit, quod extendatur ad bona futura prædicta clausula constituti, virtualiter habebit eandem naturam et effectum, et extendatur ad ea postquam sint acquisita, modo pater vel mater qui vel quæ meliorauit, expressè dixerit quod constituebat se pro bonis præsentibus et futuris, modo simpliciter meliorauit et dixit, quod constituebat

se nomine filij possidere: quia utroque casu virtus & effectus clausulæ constituti. extenditur ad bona presentia & futura, sicut ipsa melioratio: & per consequens non potest reuocari. Pro qua sententia & conclusione facit text. iuncta sententia Iaco. Butri. in. l. fin. C. quæ res pignori obligari possunt, vbi dicit text. quod hypotheca & obligatio bonorum simpliciter facta in aliquo actu vel contractu. extenditur ad bona futura: & dicit ibi Iaco. Bu. quod similiter clausula constituti, in eo simpliciter & genericè posita extenditur etiam ad bona futura, vt in eis queratur possessio creditorum: & illam sententiam & conclusionem tenet ibi Sali. Ioan. de Imol. in. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. l. fin. col. & ibi Ludo. Roma. tenet etiam Aretinus, Vincentius & Socinus in. l. 3. §. in certam. ff. de acqui. posse. Ang. de Are. in. §. actionem. Insti. de actionibus. 4. col. nu. 10. Bart. in consi. 76. Anto. Negu. in tracta. de pignoribus. 6. fol. 1. col. ergo ita dicimus in nostro casu, quod sicut melioratio ex sui natura extenditur ad bona futura: ita eodem modo clausula constituti, in ea posita debet extendi. Secundo facit text. in. l. quauis. ff. de precario. vbi si quis constituit se precario possidere ancillam, istud precarium & possessio extenditur ad partem ex ea nasciturum. Tertio facit text. in. l. pe. ff. vt legatum caue. vbi habetur quod si plures sunt hæredes: & vnus eorum præstitit cautionem cum fideiussoribus de soluendo legato. & postea aliqui hæredes repudiant, vel sine aditione moriantur & accrescant sibi alia partes, cautio fideiussoria extenditur ad partes quæ postea sibi obuenerunt. Quarto facit text. in. l. 2. ff. quorum legatorum. vbi dicit quod licet hæres non possit agere illo interdico quorum legatorum contra legatarium nisi satisfecerit pro toto legato, tamen si satisfecerit pro parte & postea accrescat ei alia pars, potest hæres vt illo interdico: quia illa prima satisfactio extenditur ad alias partes postea obuinentes. Quinto facit text. in. l. damni infecti stipulatio. l. 1. §. si is qui vicinas. ff. de dāna. infecto. vbi habetur quod cautio damni infecti præstita pro damno domus quæ tunc erat vacua, extenditur ad omnes res postea ibi inclusas. Sexto facit text. in. l. Lucius. ff. qui potio. in pigno. habe. vbi dicitur quod si quis contraxit cum debitore sub hypotheca, & postea secūdus etiam cum hypotheca, primus præferatur etiam in usufructibus, & accessorij obuinentibus post secundam hypothecam, Septimo confirmatur viua & subtili ratione, validitas & effectus constituti. dependet ab ipso actu

vel contractu super quo interponitur & regulatur ab eo: ita probat textus in. l. fina. de consi. pecu. tex. in. l. si quis ante. ff. de acqui. posse. tex. in. l. 4. §. penul. ff. de peculo. text. in. l. si vt certo. §. vsq; adeo. ff. com. dati. text. in. l. sed adest. §. si quis mulierem vehendam. ff. locati. Octauo facit text. in. l. 4. ff. de iure dotium. vbi incrementum dotis habet eandem naturam & qualitatem quod ipsa dos principalis. Nono facit textus in. l. si conuenerit. l. 2. §. 1. ff. de pigno. actio. vbi si proprietatis hypothecatur, vltimus fructus postea superueniens cadit etiam sub hypotheca. Decimo & finaliter facit text. in. l. id quod. ff. de peri. & commo. rei ven. vbi in venditione alicuius rei includitur etiam incrementum quod ei postea accedit.

13 Si verò est tradita possessio meliorationis, expresse limitata in bonis presentibus, quia pater meliorauit filium in tertio bonorum, & verè vel fictè tradidit sibi possessionem illius tertij tantum in bonis presentibus: quia per actum verum nisi in possessionem cuiuslibet rei pro tertia parte: vel per actum fictum transtulit possessionem constituto se possidere bona presentia pro tertia parte vel quolibet alio modo. & postea acquisiuit alia plura bona in quibus etiam censetur filius melioratus: certè hoc casu est fortius: & magis dubium, an saltè respectu futurorum possit fieri reuocatio, quia in eis non est tradita possessio cum fuerit expressa & limitata tantum in bonis presentibus. Sed adhuc in isto casu teneo quod nullo modo possit reuocari, quia ex eo quod melioratio est perfecta & irreuocabilis respectu presentium, est etiam irreuocabilis respectu futurorum, cum extendatur ad illa secundum suam naturam & qualitate per iura & fundamenta supra allegata: & hoc teneo pro firma veritate & reputo nouum & subtile.

14 Tertio quero, si pater vel mater meliorauit filium in tertio bonorum & assignauit illud in aliqua re certa prout facere potest, vt in. l. 19. infra eo. & talis res assignata non æquiualeat tertio, sed sit melioris valoris & æstimationis, an illud quod deficit pro complemento tertij debet solui & suppleri ex alijs bonis? & in super an illa melioratio possit reuocari respectu illius partis valoris & æstimationis, quæ deficit pro complemento tertij, cum respectu eius non sit tradita possessio? & certè quo ad primū videtur dicendum quod debeat suppleri. Primo quia assignatio rei pro solutione alicuius legati, fidei commissi, vel donationis non minuit, auget, nec alterat virtutem eius: text. est nota. in. l. quidam testamenta. ff. de lega. 1. & ibi Bart. & commu. docto.

docto. tex. in. l. Paulo. Callimacho. §. fina. ff. de lega. 3. text. in. l. Lucius. in fi. ff. de alimen. & ciba. lega. text. in. l. si sic. §. 1. ff. de lega. 2. tex. in. l. 1. §. si. ff. de dote prælegata. text. in. c. per tuas. de dona. & in expresse ita tenet hic Cifuentes & alij glossatores, Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod prædicta melioratio tertij non debeat suppleri ex alijs bonis, sed filius debeat esse contentus prædicta re sibi assignata, quia prædicta iura & eorum conclusio procedunt quando post dispositionem perfectam & consummatam res esset assignata solutioni, & sic executioni actus: secus verò si assignetur substantia ipsius dispositionis, vt in nostro casu & questione: quia tunc non debet fieri suppletio & solutio ex alijs bonis: text. est singularis & subtilis in. l. si quis seruum. §. si quis ita legauerit. ff. de lega. 2. & ibi communis opinio. text. in. l. si seruus legatus. §. qui quinq; ff. de leg. 1. tex. in. l. cum certus numerus. ff. de tritico, vino, & oleo legato. tex. in. l. Lucius Titius §. ciuibus. ff. de lega. 2. & tenet & declarat Bart. in. l. inter stipulatæ. §. faciam. ff. de verb. oblig. 3. col. & ibi moderni Petrus, Cinus, antiqui in. l. si quis argentum. C. de donat. Sed in nostro casu attenda dispositione & mente huius legis, & legis. 19. infra eodē, & similibus quæ permittunt patrem vel matrem assignare meliorationem tertij in aliqua re vel rebus certis, talis assignatio sit substantia dispositionis, & per consequens non debet suppleri ex alijs bonis. Ex quo sequitur & infero, quod si talis res assignata pereat casu fortuito, non debet suppleri melioratio ex alijs bonis.

Item etiam infero, quod si res assignata pro melioratione tertij æquiualeat plusquam tertium, & sit longè maioris valoris quam tertium, non debet filius melioratus habere totam rem pro melioratione tertij & quinti: quia mens & voluntas patris vel matris non fuit in plusquam tertio meliorare, & actus agentium non operatur ultra eorum intentionem: & limitata causa limitatum parit effectum, vt in. l. non omnis. ff. si certum petatur. text. in. l. cancellauerat. ff. de his quæ testamento delentur. tex. in. l. age cum geminiano. C. de transactionib. cum similibus. Item etiam infero, quod si isto casu pater vel mater postea plura bona acquirant, & tertium esset maioris valoris, habebit illud filius in re assignata, si sit tanti valoris & pretij quam tertium: quo ad secundum, an prædicta melioratio possit reuocari respectu valoris & pretij quod deficit pro complemento meliorationis, non est aliquod dubium: cum diximus quod non debe-

tur nec venit supplendum, sed filius debet esse contentus illa re assignata, & si non requiritur reuocatio: posset tamen iste casus verificari quando pater vel mater qui fecit meliorationem & assignauit eam in aliqua re certa dixit, quod debeat suppleri ex alijs bonis: quia tunc videtur, quod respectu illius pretij & valoris suppleri possit reuocari, cum non sit tradita possessio. Sed teneo contrarium, imò quod non possit reuocari: quia ex eo quod melioratio fuit facta & assignata in aliqua re, & fuit tradita possessio eius, efficitur tota melioratio irreuocabilis, & virtus & effectus possessionis tradita in illa re assignata extenditur ad totam meliorationem tertij, vt sit irreuocabilis per supra dicta.

15 Quarto quero, an requiratur quod possessio meliorationis tradatur per actum verum. ad hoc vt efficiatur irreuocabilis? an vero sufficiat, quod tradatur per actum fictum, vt per clausulam constituti, vel per visum & aspectum oculorum, vel per traditionem clauium, vel per retentionem vltimus fructus, vel per quemlibet alium actum fictum de his per quos potest transferri possessio, vt in. l. quod meo. ff. de acquiren. posse. & in. l. §. si iusserim. eod. titu. & in. l. clauibus. ff. de contrahenda emptio. & in. l. quisquis. C. de dona. cum similibus. de quibus, & de effectu, & natura magis traliter dixi in materia possessionis: & breuiter & resolutiue videtur, quod non sufficiat tradere possessionem per actum fictum.

Primo quia ista lex nostra Tauri loquitur per verbum traditionis facti, quod denotat veram & realem traditionem per actum verum, in quantum dicit: ouiere entregado la possession de la cosa, o cosas en el dicho tertio contenidas. & sic videtur, quod non sufficiat actus fictus. Secundo, quia ex inutili & inualido contractu, vt ex donatione inter maritum et uxorem, vel ex donatione inter maritum & filium, vel ex venditione & alienatione rei prohibita alienari, vel ex contractu simulato, vel ex similibus contractibus, non potest per actum fictum transferri possessio: ita expresse probat text. in. l. 1. §. si vir uxori. ff. de acquiren. posse. vbi dicit quod factum & actus verus traditionis non potest iure civili firmari, & ideo per eum transit possessio. Ergo actus fictus traditionis qui consistit tantum in iure bene potest annullari & improbari ab ipso iure civili: sicut annullatur & improbat ipsemet contractus: & in terminis ita tenet ibi Pau. de Cast. 1. col. in. fin. nu. 5. dicens ita fuisse determinatum in publica disputatione per Argentinum filium Rayne. de Ant. Go. in. l. Taur I 5 For

For. & ibi etiam tenet Aret. 2. col. Alexan. 3. co. nu. 8. Iaso. nimis commedando. 3. col. 3. no. Vin cen. 8. col. Bal. in. l. ex testamento. C. de don. fideicom. in fin. idem Bald. in. c. 2. 2. col. prope finem. de feudo dato in vicem legis comi. quia licet in acquirenda possessione per actum verum non requiratur titulus vel causa, tamen in acquirenda possessione per actum fictum bene requiritur: ita probat tex. in. l. quod meo iuncta glo. 1. ff. de acqui. posse. & ibi tenet Bar. Pau. & commu. docto. ergo cum in nostro casu & quaestione contractus vel titulus sit nullus, sequitur quod non potest transferri possessio per actum fictum.

Quarto quia quando contractus vel titulus est immediata causa possessionis, si non tenet nec valet contractus non transit possessio: ita probat tex. in. l. si aliquam rem. ff. de acqui. posse. tex. in. l. si quis ante. in fin. eod. titu. per quae iurata tenet Bal. in. l. non dubium. C. de legibus. 8. col. nu. 18. & ibi Iaso. pen. colum.

Quinto quia quando actus vel contractus principalis non valet, similiter non valet confessio, vel alia quaelibet clausula posita super eo. text. est singularis in. l. fina. ff. de consti. pecu. quem ibi ad hoc notat & commendat Paul. & alij docto. & ad hoc reputat singu. Bald. in. l. si absentis. fina. col. in medio. C. si cer. peta. illum etiam reputat singu. Iaso. in. l. certi conditio. §. si numeros. ff. si cert. peta. 7. col. nu. 34. idem Iaso. in. l. si ita stipulatus. §. Chrylogonus. 17. col. nu. 55. ff. de verbo. obliga. idem Iaso. in. l. 1. §. si vir vxori. ff. de acquiren. posse. 4. col. nu. 16. idem Iaso. in. l. non dubium. C. de legib. penult. col. idem Iaso. in. l. ex testamento. C. de fideicommiss. tenet etiam glos. ordin. licet non allegat illum tex. in. l. si Patronus. §. patronum. in verbo, Fabiana. ff. si quid in fraud. patro. quam ad hoc notat & commendat Bald. in. l. 1. C. de inoffi. dona. 3. colum. in fine. idem Bald. in. l. Imperator. la. ff. de statu homi. Ange. de Aret. in. §. fuerat. Insti. de actio. 11. col. nu. 16. & ibi Iaso. 15. col. nu. 76. ergo cum donatio vel melioratio inter patrem & filium sit nulla, sequitur quod actus fictus & clausula in eo posita erit nullius momenti, & per consequens nulla poterit transferri possessio.

Sexto & finaliter facit, quia incertitudo vitiat acquisitionem possessionis, tex. est in. l. 3. §. incertam. ff. de acquiren. posse. cuius verba sunt, incertam partem rei nemo potest possidere, veluti si hac mente sis, vt quicquid Titius possidet tu velis possidere: & ibi glo. ordin. Barto. & commu. docto. Sed in nostro casu & quaestione quando melioratio tertij non assignatur in

aliqua vel rebus certis, sed vniuersaliter & genericè pater vel mater vellet transferre possessionem per clausulam constituti, est omnimoda incertitudo: quia filius melioratus nesciret nec posset cognoscere quid & quantum possideat & esset incertus suae possessionis: ergo videtur, quod nulla potest transferri possessio. Sed his non obstantibus in hoc subtili & notabili articulo ego teneo contrariam, imò quod per clausulam constituti, vel quemlibet alium actum fictum possit pater vel mater transferre possessionem meliorationis, vt amplius non possit reuocare.

Primo quia ita vera & iuridica possessio causatur ex actu ficto, sicut ex vero: tex. est in. l. 1. §. si iusserim. ff. de acquiren. posse. tex. expressus & melior de iure, in. l. quod meo. §. si venditor. verficu. aut si vicinum. eo. titu. cuius verba sunt, aut si vicinum mihi fundum mercatum venditor ex mea turre demonstrat vacuam possessionem se tradere dicat, non minus possidere coepi, quam si pedes finibus intulissim. Sed nostra lex Tauri ad confirmationem meliorationis requirit translationem possessionis: ergo nihil refert ex quo actu transferatur & acquiratur. Secundo probatur expresse per nostram l. Tauri, in quantum dicit quod per traditionem scripturae vel instrumenti confirmatur talis melioratio & efficitur irreuocabilis: ergo idem erit ex quolibet alio actu ficto: cum non sit maior ratio, in vno quam in alio. Nec obstat si replices quod lex tantum expressit illum casum: ergo alios videtur excludere, cum casus exceptus firmet regulam in contrarium, vt in iuribus vulgaribus.

16 Quia respondeo quod nostra lex cum mysterio & necessitate expressit tantum istum casum scripturae, quia de iure communi requirebatur traditio scripturae & instrumenti antiqui, in quo continebatur ius & titulus ex quo illa res pertinebat tradenti: vt in. l. 1. C. de donatio. & ibi commu. docto. Sed hodie per nostram legem sufficit quod fiat traditio scripturae nouae ipsius tituli & meliorationis, quae nunc fit & iste est verus & realis intellectus nostrae l. & idem est hodie in nostro regno in quolibet alio contractu & titulo inter partes celebrato: ita disponit lex octaua tit. 30. part. 3. de quo articulo dixi not. in materia possessionum, in articulo de translatione possessionis per traditionem scripturae, vbi omnino vide: & istam principalem sententiam & conclusionem tenent in praesenti Cifuentes, Pala. Ruui. & alij glossatores. Nec obstant fundamenta contraria superius adducta: & primo non obstat, quod ista lex loquitur per verbum tradi-

traditionis facti, quia per hoc non inducit necessitatem, nec negat posse tradi possessionem meliorationis per alium actum fictum: imò etiam loquendo in actibus fictis, leges loquuntur per verbum traditionis facti, vt in. l. 1. §. si iusserim. ff. de acquiren. posse. & in. l. quod meo. §. si venditor. eodem tit. & in. l. 1. C. de don. & in. l. clauibus. ff. de contra. emp. cum simi. Secundo non obstat secundum fundamentum cum tribus sequentibus, in quo dicebam quod ex inuili & inualido contractu non potest transferri possessio per actum fictum, quia licet illa opinio, fulciatur pluribus auctoritatibus & rationibus, tamen contrariam sententiam & conclusionem tenet gloss. singu. & ordin. in. l. 2. in gloss. fina. in fine. C. de dote cau. non numet. quam ibi notat & reputat mirabilem Bartol. & tenet & sequitur ibi Cinus, Faber, Bald. Angel. Salicet. & commu. docto. idem Bart. Bald. & commu. doc. in. l. Papianianus. ff. de don. inter vi. & vxor. Vel aliter & secundo dico & respondeo, quod si actus vel contractus est omnino nullus sine aliqua spe conualescentiae, tunc ex actu vel contractu nullo, non transeat possessio per actum fictum: si vero actus vel contractus est nullus, sed tamen habet aliquam spem conualescentiae, vt donatio inter virum & vxorem, vel inter patrem & filium, vt in nostro casu: tunc per actum fictum bene transferatur possessio, & operatur eisdem effectus quos vera: & ita concordantur praedictae opiniones, & istam sententiam & concordiam tenet Socinus in dic. §. si vir vxori. 3. colum. & doctor Palacius Ruuius in sua repetitione, folio. 56. & ego dixi latius & notabiliter in materia possessionum, in quaestione & articulo principali, an & quando in quaerenda possessione requiratur causa: ergo cum in nostro casu talis melioratio inter patrem & filium de praesenti non valeat efficaciter, sed morte confirmetur, vt in nostra lege, sequitur quod potest, in ea transferri possessio per actum fictum.

17 Sexto & finaliter non obstat sexta & finalis difficultas, in qua dicebam, quod incertitudo vitiat acquisitionem possessionis: quia nota & subtiliter respondeo sequentibus modis. Primo, quod incertitudo vitiat possessionis acquisitionem, quando est omnimoda incertitudo, scilicet loci & quotae: secus vero quando est certitudo respectu quotae, quia licet sit incertitudo loci, non vitiat, ita probat tex. in. l. locus. verficu. ff. de acquiren. posse. & ibi commu. opi. per quem idem etiam tenet com. opin. in. l. 3. §. in certam. eod. titu. sed in nostro casu & quaestio

ne est certitudo respectu quotae, quia fuit facta melioratio in tercio bonorum: ergo licet non sit certitudo rerum sufficiat. Sed ista solutio non concludit nec procedit, quia quota vel pars proindiuiso tunc potest possideri, quando certus & determinatus est fundus, vel res, in quo constituitur vel assignatur: iste est proprius casus, in dicta l. locus. verficu. ff. de acquiren. posse. & in his terminis loquitur communis opinio. sed si fundus, vel res, non est certus nec determinatus, tunc quota vel pars non potest possideri: sicut si genericè, & indefinite velim possidere quicquid alius possidet, vt in dicta l. 3. §. incertam. eodem titu. Vel aliter & secundo respondo, quod incertitudo omnimoda vitiat possessionem quando datur talis incertitudo, tam ex parte acquirentis quam etiam ex parte tradentis: vt quia tradens dicat se transferre quicquid habet in tali villa, loco, vel termino, vel se constituit eius nomine possidere cum vterque ignoret quid habeat, & in quo loco, vel fundo: & ita debet intelligi tex. in dicta l. 3. §. incertam ff. de acquiren. posse. secus vero si tradens sciat & cognoscat, & sic in tradente sit certitudo: quia licet in acquirente sit incertitudo, non vitiat possessionem: ita probat gloss. singu. ordi. in dicta l. 3. §. in certam. in gl. 1. & ibi tenet & declarat ibi Ioan. de Imo. Franci. de Aret. Alexand. & Iaso. & est magis commu. opin. ex eo quia per relationem ad alium, hoc est, ad tradentem, acquirere efficitur certus: argumento tex. in. l. certum. cum similibus. ff. si certum petatur. ergo in nostro casu licet filius sit incertus rerum patris & loci vbi sint, sufficiat quod ipse pater sit certus. Sed ista solutio & praedicta commu. opi. similiter est falsa, salua pace doctorum: quia intentio text. in dicto §. incertam, & similibus iurium tantum est requirere certitudinem in ipso acquirente, cum actus possessionis & eius requisit. semper requirantur in eo: praeterea quod ista commu. opinio sit falsa, & quod non sufficiat certitudo ex parte tradentis, probat tex. in dicto §. incertam. dum praesupponit quod Titius tradens possidebat: ergo ipse certus erat, et tamen dicit quod acquirens si sit incertus non acquirat: ergo aperte probat quod certitudo formaliter requiritur ex parte acquirentis: et istam meam considerationem contra communem opinionem tenet ibi solus Socinus. 2. colu. Vel aliter et tertio et quidem singul. quod licet in nostro casu non adsit certitudo respectu rerum particularium, bene tamen adsit certitudo respectu vniuersi. cum tertia pars omnium bonorum veniat in constituto, et illa certitudo vniuersalis sufficit, argu-

cit, argumēto text. in .l. qui iure militari ff. de milit. testamen. & ita debent limitari iura quæ dicunt, quod incertitudo vitiat possessionem: & ita expresse limitat & intelligit Ioā. de monte Sperulo, in .l. ab emptione. ff. de pactis. & ita tenet & commendat Socinus in dicto. §. incertam. 2. colum. in fine. & ibi Iaso. fin. colum. sed certè saluatantum virorū pace, similiter ista solutio & eorum doctrina est falsa, quia certitudo requiritur in acquirente, tam in vniuersalibus, quàm in particularibus. cum particulariter debet fieri apprehensio in qualibet re, vnde semper debet esse certus, & hoc probat, expresse text. in dicto. §. incertam. ibi, dum dicit, quidquid Titius possidet &c. Vnde præsupponit quod quis volebat quærere vniuersaliter omne illud quod tradens possidebat, & tamen si acquirens sit incertus, non potest. Vel aliter & quartò propriè & subtiliter respondeo, quod iura quæ dicunt quod incertitudo ex parte acquirentis vitiat acquisitionem possessionis, debent intelligi quando possessio acquiritur mediante corpore & animo ipsius acquirentis, & sic mediante eius persona. secus verò si acquiritur mediante corpore & animo alterius, puta procuratoris, quia tunc nulla certitudo requiritur ex parte domini cui debet acquiri: text. est in .l. §. per procuratorē. ff. de acqui. possess. & ibi commu. opin. text. in .l. 1. C. eod. titu. & ibi etiam commu. opin. Sed quando quis se cōstituit nomine alterius possidere, interueniente consensu & voluntate eius cui sit cōstitutum, censetur constituens quidam procurator, mediante quo statim quæratur possessio ei cuius fauore sit constitutum. etiam ignorantibus: argumento text. in .l. quod meo. ff. de acquirent. posse. text. in .l. communis seruus. §. 1. eo. titu. & in expresse per illa iura tenet solus Rapha. Cuma in dicta. l. quod meo. ff. de acqui. possess. vnde cum in nostro casu & quæstione quando pater constituit se nomine filij possidere prædictum tertium bonorum censeatur esse procurator filij, & sit certus suarū rerum & possessionis, meritò statim mediante sua persona transit possessio in filium, licet ipse filius sit incertus: & ista est verissima & realis solutio huius articuli, & remanet notanter & vtiliter expeditus.

Et istam sententiam & conclusi. licet certè non sic declarata tenet in præfenti. Cifuentes. 2. colum. versicu. quintò limita. Palac. Ruuios. 6. colum. versicu. idem videtur si pater constituat se. Didacus Castellus. 21. col. vers. idē etiam dicitur in donatione facta cum clausula cōstitutu.

Item nota ex ista lege quod melioratio tertij facta filio vel filia ex causa onerosa matrimonij valet & tenet efficaciter, & non potest reuocari, etiā non secuta traditione: & idem est si promittat de meliorando: ita disponit lex. 22. in .2. parte, infra eodem. Quod tamē intelligo notabiliter quando talis melioratio vel promissio de meliorando fit pro matrimonio de præfenti, cum tertia persona: vt quia pater vel mater meliorat vel promittit meliorare filium vel filiam, vt contrahat matrimonium cum tali certa vel determinata persona, modò promissio fiat ipsi filio vel filia, modò ipsi genero vel nurui.

Secus verò si talis melioratio vel promissio fiat simpliciter & genericè causa matrimonij de futuro, scilicet, vt filius vel filia melius inueniat cum quo vel qua contrahere possit, quia tunc melioratio vel promissio non esset irrevocabilis, quia nō dicitur facta ex causa onerosa quæ tangat tertiam personam. Item intelligo, modò tale pactū fiat ipsi filio vel filia, modò ipsi genero vel nurui. Item intelligo quando matrimonium nondum est contractum: secus verò si matrimonium esset iam contractum inter eos: quia talis melioratio vel promissio non valeret irrevocabiliter, modò fiat vni, modò alteri: quia videtur cessare ratio harū. ll. & iste est verus & realis sensus earum, & necessaria declaratio: quod probat nostra lex, ibi, dum dicit: o el dicho contrato se ouiere hecho por causa onerosa con otro. probat etiam lex. 22. in .2. parte, infra eodem.

18 Item quæro an pater vel mater possit cum bona conscientia eligere & meliorare filium quæ velit, vel teneatur eligere magis dignum & bene meritum? & breuiter & resolutiue dico, quod de iure in foro contentioso poterit eligere & meliorare quem velit: argumento text. in .l. cum quidam. l. 2. ff. de lega. secundo. & in .l. vnum ex familia. per totam. l. eodem titu. cū similibus. Sed in foro conscientie tenetur eligere & meliorare filium magis dignum, meritis & virtutibus abundantem: argumento text. & eorum quæ ibi notantur, in .c. pen. de elect. lib. 6. & in expresse ita determinat Pala. Ruui. in repetitione capitul. per vestras. fol. 99. §. 26. vbi latissime loquitur & fundat, ad quem te remitto.

19 Item quæro si pater vel mater habeat vnicum tantum filium, an possit meliorari per patrem vel matrem in tertio bonorum? & si quæratur quæ utilitas potest considerari in hac melioratione, cum de necessitate filius debet succedere in om-

in omnibus bonis patris vel matris excepto quinto de quo potest ad libitum disponere, & tali casu melioratio tertij non cadat in filio, respondeo, quod utilitas maxima erit propter grauamen imponendum iuxta formam & dispositionem text. in .l. 27. infra eod. & videtur quod talis melioratio valeat, quo ad istum effectum ponendi grauamen, vel sine eo, quod pater melioraret prædictum filium vnicum, poterit eum grauare in tertio bonorum: argumento text. in dicta. l. 27. infra eod. vbi habetur & disponitur, quod in defectum aliorum filiorum possit pater vel mater grauare filium in prædicto tertio, vel vsq; ad quantitatem eius, fauore consanguineorum: & in defectum consanguineorum, fauore extraneorum: ergo nulla debet fieri differentia quod pater vel mater habeat alios filios: vel non confirmatur, quia fauore parentum & pro seruanda eorum memoria concessum & permissum est eis grauamen apponere in tertio bonorum secundum modum, formam, & dispositionem text. in dicta. l. 27. infra eod. ergo licet sit vnicus tantum filius potest poni prædictum grauamen in eodem modum consanguineorum vel extraneorum. Sed his non obstantibus teneo cōtrarium, imò quod talis filius vnicus non possit meliorari in prædicto tertio, nec eo poni aliquod grauamen, per sequentia.

Primò quia secundum philosophos & consultos qualitas non datur sine subiecto: text. est in .l. eius qui in provincia. §. fina. versic. quoniam. ff. si certum petatur. text. in .l. Pomponius. §. si ff. de acquirent. posse. text. in .l. si seruus. §. fina. ff. de actio. emp. text. in .l. 2. ff. de usufructu. text. in .l. 1. ff. de usufructu. lega. text. in .l. & non tantum. §. fina. ff. de petitione hæred. si ergo non datur nec valet subiectum meliorationis in nostro casu, sequitur necessariò quod non debet valere grauamen appositum.

Secundò & in terminis facit text. in .l. vtrum. l. 2. ff. de assignandis libertis. vbi habetur quod licet pater possit libertum suum & iura patronatus vni ex filijs cui vellent assignare & prælegare, tamen illud est verum & procedit quando sunt plures filij inter quos possit fieri & cadere electio: si verò vt vnicus tantum filius non valet nec potest in eo fieri talis assignatio, imò est ipso iure nulla: idem etiam probat text. in .l. 2. Instit. de assignatione libertorum. cuius verba sunt, datur autem hæc assignandi facultas ei qui duos pluresque liberos in potestate habet, & ibi glossa ordina. Faber, Augelus & communi. doctores.

Tertiò facit, quia in qualibet materia & dispositione, electio vel prælatio semper debet fieri inter plures: text. est in .l. vnum ex familia. per totam legem. ff. de legatis. 2. text. in .l. cum quidam. l. 2. eod. titu. text. in .l. cum pater. §. à filia. eodem titulo.

Quartò facit, quia ratio per quas pater vel mater potest filium in prædicto tertio grauare est, quia videtur eum honorare prælegendo & præferendo eum alijs filijs: argumento text. cum materia. in .l. ab eo. C. de fideicom. Sed quando est vnicus tantum filius non videtur honorari nec electus à patre vel matre cum de necessitate debet ad eum tota hæreditas pertinere: ergo non potest grauari.

Quintò quia omnia bona patris, vel matris sunt legitima filij, excepto quinto: ergo in eis non cadat grauamen.

Sextò facit, quia ista lex. 17. & lex. 27. infra eo. & cetera alia loquentes de melioratione tertij, & natura, & qualitate eius, semper loquuntur inter plures filios vel descendentes, & non aliter nec alio modo: ergo sequitur quod in vnico tantum filio non habet locum melioratio, nec grauamen: & ita tenet Pala. Ru. in dicta. l. 27. infra eod. licet sic non bene fundet. Ex quo lingu. & nouiter infero, quod licet melioratio possit fieri ne poti, vt in .l. 18. infra eod. tamē debet intelligi quando pater vel mater habet plures filios, & ex eis vel ex aliquo eorum habet nepotes: secus verò si habet vnicum tantum filium, & ex eo nepotem: quia tunc non cadit in eo melioratio. Itē infero, quod licet pater vel mater possit in melioratione tertij ponere grauamen quod velit secundum formam & dispositionem text. in .l. 27. infra eod. tamē debet intelligi quando haberet plures filios: secus verò si habeat vnicum tantum filium, quia tunc in melioratione non cadit aliquod grauamen, quia non potest dari subiectum meliorationis nec qualitas eius.

Item quæro si pater vel mater in testamento, vel contractu, meliorauit filium vel filiam simpliciter & genericè, non expressa nec determinata aliqua quotare, vel quantitate, dicendo, melioro talem filium meum: an talis melioratio valeat & teneat, vel vitietur propter incertitudinem? de quo articulo vide in repet. contra etuū, in contractu puro, in articulo an & quando incertitudo vitiet? Item quæro si pater vel mater meliorauit filium vel filiam in tertio bonorū irrevocabiliter, secuta traditione, vel ex causa onerosa, vel tali quod melioratio sit perfecta & irrevocabilis, an pater vel mater possit aliqua bona sua alienare, & eis alienatis possit filius

filii melioratus illam alienationem reuocare à quolibet possessore vel detentore, & reuocare saltè pro ea parte & quota, pro qua est melioratus: & videtur dicendum quòd possit reuocare & petere tam in vita quàm post mortem patris, cum in eum sit translatum dominiũ virtute tituli & traditionis, dum tamen nollet succedere in alijs bonis patris vel matris: vel dato quòd velit succedere, teneatur tãtũ de euictione, & repellatur pro ea parte & quota pro qua succedit & est hæres: argumento tex. cum materia in l. vendicantem. ff. de euictio. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam imò quòd in diuisione filius vel filia non possit alienationem reuocare in totum, nec in parte: quia in melioratione, & validitate eius habetur respectus ad tempus mortis patris vel matris, vt in l. 23. & 29. infra eod. ergo licet & iuste pater vel mater potuit in vita alienare ex causa onerosa fraude non probata: imò quòd magis est: dico quòd etiam si prædicta melioratio sit assignata in aliqua re certa, & sit tradita filio vel filia poterit pater vel mater alienare bona sua titulo oneroso, & filius habebit meliorationem in illa re certa, habito respectu ad valorem bonorum tempore mortis patris vel matris: non tamen poterit alienare re ipsam particularem vel specialem in qua est facta assignatio, cum filio sit facta traditio, & in ea sit translatum dominiũ & possessio vel traditio: sed poterit, vt dico, alia quælibet bona alienare, & per consequens diminuetur valor meliorationis, & valori meliorationis qui super sit soluetur in dicta re certa assignata, habita consideratione ad tempus mortis.

21 Item quæro si pater vel mater non dixit expressè quòd meliorabat filium in tertio vel quinto bonorum sed tantũ inter eos in vita diuisit bona sua, & tradidit possessionem, & vni assignauit maiorem partem quàm alijs, an possit pater talem assignationem & diuisionem reuocare, & videtur quòd sic, modò fiat in vltima voluntate, modò inter viuos: quia talis assignatio non est donatio nec contractus inter patrem & filium, sed potius quædam diuisio & præmatura assignatio, vt post mortem patris fortiatu plenum effectum, vnde ab eo potest reuocare: argumento text. nota, in l. si filia. §. si pater. ff. fami. herc. cuius verba sunt, si pater inter filios bona diuisit, non videtur simplicem donationem, sed potius fecisse supremi iudicij diuisionem, & ad hoc notat & commendat tibi Alberic. Baldus, & Flo. Bald. in cap. 1. §. item sacramenta. de pace iuramento fir

manda penul. col. in Vñ. feud. Oldra. in confi. suis, confi. 231. facit etiam tex. in l. fina. C. de pa. tis, sed melioratio facta per patrem vel matrem in vltima voluntate, potest reuocari etiam secuta traditione, vt supra dictum est: ergo & ista diuisio.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quòd talis diuisio & assignatio non possit reuocari, quia considero quòd est quædam tacita melioratio: & melioratio quam pater vel mater facit filio secundum dispositionem legis regni nostri non est mera donatio, sed potius quædam electio & assignatio facta inter filios, in qua per istam legem. 17. Tauri, datur certa forma, vt secuta traditione vel interueniente causa onerosa non possit reuocari: vnde de ista eadem ratio & dispositio militat & habet locum in nostro casu, & sic in diuisione facta inter filios.

22 Item quæro si pater vel mater meliorauit filium vel filiam in tertio bonorum, & tempore meliorationis non posuit aliquod pactum vel grauamen in ea, an postea ex interuallo possit illud apponere? & breuiter & resolutiue dico, quòd si melioratio erat reuocabilis, quia non est secuta traditio, tunc licet potest apponere, quia sicut ipsam totalem dispositionem & meliorationem potest reuocare, a fortiori poterit in ea quodlibet vinculum vel grauamen apponere: argumento text. in l. si Satio. §. fina. cum l. se. ff. de legat. primo. tex. in l. conficiuntur. ff. de iure codicil. tex. in l. prima. & per totum. ff. de adi. lega. Sic verò melioratio erat irreuocabilis, quia fuit secuta traditio, vel facta ex causa onerosa, tunc postea ex interuallo non poterit pater vel mater aliquod pactum, vinculum, vel grauamen apponere: argumento tex. in l. perfecta. C. de donationib. quæ sub mo. cuius verba sunt. perfecta donatio conditionem postea non capit: tex. in l. secunda. & per totum. C. de reuo. dona. tex. in l. nõ idcirco. C. de con. empt. tex. in l. quanuis. C. de transac. tex. in l. in commo dato. §. sicut. ff. com. tex. cum materia in l. si cut ab initio. C. de acti. & obli. tex. in l. illud. in fi. C. de colla. vbi si pater vel mater semel fecit filio vel filia donationem perfectam, regulariter illa non debet cõferri nisi contrarium dicat tempore donationis, non autẽ sufficit postea dicere ex interuallo: & ad hoc no. & cõ. comu. docto. ibi. tex. in l. i. in fi. ff. de solu. vbi habet quod si debitor simpliciter soluat, nõ dicendo vel declarando ex qua causa, creditor potest eligere & declarare causam ex qua intelligatur facta solutio, dũ tñ in cõtinẽti eligat & declaret, aliàs intelligit esse facta in duriorẽ

in duriorẽ vel antiquiorẽ causam: & ad hoc no. & cõ. ibi Bar. & cõ. doc. tex. in l. itẽ Labeo. vers. sed si pure. ff. fami. herc. vbi dicit quod licet iudex vel arbiter tempore diuisionis possint imponere seruitutem vni ex prædijs adiudicatis, tamen illud debet fieri in cõtinenti, non vero ex interuallo: tex. in l. licet. C. qui potio. in pig. ha. vbi disponitur quòd lice. quando quis mutuatur alteri pecuniam ad emendum aliquod prædiũ vel re cũ pacto & conditione vt sit ei obligata præferatur in ea ceteris creditoribus: tamen debet intelligi quando in cõtinenti tempore quo mutuabatur pecunia dictum & actum fuit: secus verò si postea ex interuallo: & faciunt etiã ea quæ tradit Bartol. in l. non solum. §. morte. ff. no. ope. nun. colum. 3. nume. 16. & super eo. comu. moderni.

23 Item quæro si pater vel mater meliorauit filium vel filiam in tertio bonorum, & apposuit grauamẽ & substitutionem, vt post mortem eius restituat alijs descendentijs, & post mortem omnium descendentiũ restituatur ascendentibus, & post mortem ascendentium restituatur extraneis, an tale grauamen successiuum tempore meliorationis positum valeat & teneat, vel requiratur quòd tempore meliorationis facta non sit alter descendens nisi ille cui sit melioratio: & videtur quod pro forma & necessitate requiratur, quòd tempore meliorationis non sit alter descendens: & declaratio est ista, quòd si tempore meliorationis habebat alios descendentes inter eos valet & tenet grauamẽ, & possunt vocari per patrem vel matrem, & si tempore meliorationis non erant alij descendentes possunt vocari ascendentes, & si tempore meliorationis non erant ascendentes possunt vocari extranei: & hoc videtur probare & fundare. l. 27. infra eodem. in quantum dicit, y a falta de descendentes, &c. Et aliquando fuit in hac opinione, sed postea altius cogitando videtur mihi contraria sententia, imò quòd possit pater vel mater prædictũ grauamẽ & substitutionem facere & apponere successiue, etiã si habet alios descendentes, vocando ascendentes in defectum descendentiũ & post mortem eorum, & extraneos in defectum ascendentium & post mortem eorum: quia eadem ratio militat & habet locum in vtroque casu.

Secundò quia aliàs raro vel nunquam posset illa lex vel eius dispositio verificari, & esset maxima rescriptio ad illam legem, & ita resideo, & ita tenuit maior pars doctorum in quodam examine.

24 Item quæro si pater vel mater meliorauit filium

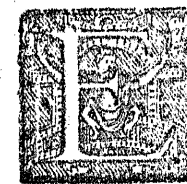
vel filiam in tertio bonorum, in testamento vel vltima voluntate, & tradit ei possessionem, an possit postea pœnitere & reuocare? & videtur quòd non. Primo per istam. l. quæ disponit quòd melioratio tertij non potest reuocari secuta traditione. Secundò per glo. nota. & sing. in l. legatum. ff. de lega. 2. quæ disponit quòd si res legata in testamento vel codicillis tradatur legatario in vita, non potest amplius reuocari per testatorem, & ad hoc no. & cõ. ibi Bar. & cõ. doc. Pau. de Gast. in l. Lucius. eo. tit. ergo in nostro casu melioratio sit irreuocabilis.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariũ, imò quod talis melioratio possit reuocari: quia nõ strallex & eius dispositio quæ habet, quòd melioratio non possit reuocari secuta traditione, debet intelligi quando sit per viam contractus: secus si per viam vltimæ voluntatis, quòd probatibi dũ dicit: saluo si hecha la dicha mejoría por contrato entre viuos.

Item etiam quia legatum vel dispositio relicta in vltima voluntate, semper potest reuocari etiã si sequatur traditio: argumento tex. in l. i. & per to. ff. de adi. lega. & in l. Lucius. ff. de leg. 2. nec obstat glo. ordi. & com. opi. in dict. l. legatum. quia debet intelligi quando traditio simpliciter sit nulla facta mentione legati: quia tunc trãsit in vim donationis & contractus inter viuos: secus tamen est, quando sit ex causa expressa legati, quia tunc bene potest reuocari, quia non transit in vim donationis, sed tantum censetur executio accessoria vltimæ voluntatis quæ potest reuocari: & in expresso ita tenet & declarat Cinus, Rayne. Bar. Bal. Alb. Ioã de Imocuma. & co. doc. in dic. l. legatũ. Paul. de Cast. & alij docto. in l. Lucius. eodem titulo.

Item etiam & secundò respondeo, quòd prædicta glossa & com. opi. procedit & habet locum, quando traditio rei legata sit ex interuallo, & nulla facta mentione legati: quia tunc transit in vim donationis, & non potest reuocari: secus tamen est si traditio fiat in cõtinenti, quia tunc modò fiat ex causa legati, modò simpliciter, semper intelligitur fieri ex causa legati, & regulatur secundum naturam eius, & per consequens potest reuocari.

T E X T. X V I I I.

L padre, o la madre, o qual quier dellos puedan si quieren hazer el tertio de la mejoría que podían hazer a sus hijos

fijos, o nietos conforme a la ley del fue- ro a qualquier de sus nietos, o descen- dientes legitimos [puesto que sus hijos padres de los dichos nietos, o descen- dientes sean viuos sin que en ello les sea puesto impedimento.

S V M M A R I V M.

- 1 Hodie de iure regio an auis possit nepotem me- liorare viuente patre ipsius nepotis?
- 2 An possit etiam meliorari pronepos?
- 3 An mater possit meliorare filium, quando pater habet vsum fructum in bonis matris.

Lex decima octaua.

NO T A ex ista lege, quod pater potest meliorare ne- potem in tertio bonorum, etiam viuente filio patre; ipsius nepotis: pro cuius perfecta declaratione dico, quod ratio dubitandi pote- rat esse, quia nepos non habet ius succedendi in bonis aui ab intestato, nec contra testamentum, nec sibi debetur legitima viuente filio patre; suo: sed tantum eo mortuo: text. est in .l. si quis posthumos. §. si filium. ff. de libe. & posthu. tex. in .l. Gallus. §. in omnibus. eo. titul. tex. in .l. si quis filio ex haereditate. ff. de iniusto rupto. tex. in .l. posthumorum. ff. eod. titul. text. in .l. post humorum. In sti. de ex ha. libe. tex. in Authen. in successione. C. de suis & legi. libe. tex. in Au- then. de haere. ab intest. ve. §. 1. colla. 9. tex. in .l. ita demum. Insti. de haere. quae ab intest. defe. cuius verba sunt, ita demum nepos neptisue, suorū haeredū loco numero sunt, si praecedens persona desiderit esse in medio: siue morte id acciderit, siue alia causa, sicut emancipatione. Nā si per id tempus quo quis moritur filius in po- testate eius esset, nepos ex eo suus haeres esse non potest. & per consequens videbatur quod talis ne- pos non poterat meliorari in tertio, cum non ha- beat ius succedendi, sed tantum mortuo patre suo: & ita videbatur disponere. l. 9. titul. 5. lib. 3. fo. ll. inquam dicit, quod filio vel nepoti qui habeat ius succedendi possit fieri melioratio, & non alteri: & per illam. l. ita tenebat Segura in repetitione. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. ff. de lega. 2. fo. 7. versi. u. differentia est. Sed co- trarium hodie disponit nostra lex, imo quod

possit meliorari: & ratio vera & fundamentalis est, quia illa iura communia intelliguntur in legiti- ma necessaria praecise debita filijs & descen- dentibus: secus vero in voluntaria: vt est melio- ratio tertij bonorum, quia illa potest relinqui nepoti, etiam viuente patre suo: & ista est pro- pria & realis decisio huius legis.

Itē adde quod nra lex & eius conclusio habet etiam locum in pronepote. & quolibet alio descenden- te, vt possit meliori. etiā viuente filio vel nepo- te, patre; vel auo vel proauo eorū: quia eadem est ratio in vno quā in alio: vt in .l. adigere. §. quan- uis. ff. de iure pat. Item quia appellatione filiorū veniunt nepotes & alij descēdentes in fauor abi- libus, vt in .l. liberorū. ff. de verb. signi. Itē quia nra lex dicit, nietos, o descendentes, & sic aper- tē vult, quod possit fieri melioratio pro nepo- tibus & vterioribus descēdentes: & ita tenet in praesenti Cifuentes, Pal. Ru. & alij glossatores. Itē adde quod sicut pater potest meliorare vnum filium vel nepotē, ita potest meliorare duos vel plures: quia de iure, ille qui potest eligere vnum in aliquo legato, fideicommissio, vel disposi- tione, potest eligere duos vel plures: text. est for- malis & expressus in .l. vnum ex familia. iuncto. §. si duos. ff. de leg. 2. & ibi notat Bar. Paul. & com- mu. doct. tex. in .l. cum quidam. eod. titu. & te- net etiā Cifuentes. Pala. Ru. & alij glossato. hic. Item adde quod mater poterit meliorare filium in tertio & quinto bonorū, vel aliquo eorū. quā est vidua & sit soluto matrimonio, vel quā bona eius sunt libera, in quibus maritus non habet vsum fructū. Si vero habeat vsum fructū valebit me- lioratio quantum ad hoc vt sit valida & perfecta, & non possit reuocari secuta traditione, vel quā sit ex causa onerosa iuxta dispositionē. l. 17. su- pra proximae: non vero quo ad vsum fructū au- ferendum marito, qui ille remanet apud eum & debet pertinere sibi pro oneribus matrimo- nij: vt in .l. dotis fructus. ff. de iure doti. & in .l. plerunque. eod. titu. & in .l. si maritus. ff. famil. here. & in .l. pro oneribus. C. de iure doti. Con- firmatur etiam, quia quando quis donat vel le- gat rem, videtur & intelligitur donare vel lega- re tantum ius quod habet in ea, saluo semper iu- re alterius: text. est in .l. si domus. §. si fundus. ff. de lega. 1. tex. in .l. si cui. §. si. eod. titu. tex. in .l. so- natus. §. fin. eod. titu. tex. in .l. non quocunque. §. 1. eod. titul. tex. in .l. serui. §. fina. eod. titu. tex. in .l. ff. de libe. lega. text. in .l. qui taber- nas. de contra. emptio. tex. in .l. si constante. C. de do. inter vi. & vxor. tex. in .c. pastoralis. de do- na. cum similibus.

Itē adde quod nostra lex & eius dispositio ha- bet

habet locum & procedit, quādo pater vel ma- ter habet plures filios, & ex eis nepotem vel nepotes: secus vero si haberet vnicum tantum filium, & ex eo aliquem nepotē vel nepotes: quia tum nepos non potest meliorari: ita dixi in .l. 17. supra eodem. vbi vide.

TEXT. XIX.

L padre y la madre y abue- los en vida al tiempo de su muerte, puedan señalar en cierta cosa, o parte de su ha- zienda el tercio y quinto de mejoría en que lo haya el hijo, o hijos, o nietos que ellos mejoraren con tanto que no exceda el dicho tercio de lo que montare, o valiere la tercera parte de todos sus bienes al tiempo de su muerte. Pero man- damos que esta facultad de lo poder se- ñalar el dicho tercio & quinto: como dicho es, que no lo pueda el testador co- meter a otra persona alguna.

S V M M A R I V M.

- 1 An melioratio possit assignari in re certa?
- 2 An facultas assignandi meliorationem possit alicui committi?
- 3 An possit tertia pars bonorum relinqui vni ex ascendentes, filijs non extantibus?
- 4 Filius habens ascendentes an possit tertiam partem relinquere extraneo?
- 5 Si res assignata pro melioratione alienetur, an videatur reuocata melioratio?

Lex decimanona.

NO T A ex ista lege, quod pater, mater vel ascendens potest assignare meliorationem tertij & quinti bonorū, quā potest face- re filio, nepoti, vel descēdenti in aliqua re vel rebus certis, dum tamen non excedat valorem praedictae meliorationis, habito re- spectu & consideratione ad tempus mortis, quā tamen facultatem non potest alteri committere. Item nota quod hanc facultatē assignandi me- liorationem in re certa, non potest pater vel ma- ter alteri committere: & adde quod in tertio bo-

norum hoc erat ante dispositum, vt in .l. 23. in legi. styli. & ita practicabatur secundum Roder. Suar. in repeti. l. quoniam in prioribus. fo. l. 88. 4. col. 1. q. hodie tamen per istam. l. idem dispo- nitur, in tertio & quinto: & ratio dubitandi po- tuit esse, quia legitima debetur filio in quali- betre haereditaria: text. est in .l. 2. C. quando & quibus quarta pars debeat. lib. 10. & ibi O- dofr. Bar. Ang. Pla. & com. doc. Itē etiam quar- ta Falcidia debetur in qualibet re haereditaria: tex. ex in .l. 2. C. ad. l. Falc. & ibi glo. ordi. & com- mu. docto. tex. in .l. in quarta. ff. ad. l. Falc. tex. in .l. Plautius. & in .l. linea margaritarū. eod. tit. & ibi Bar. & com. doct. Item etiā quarta Tre- bellianica debetur in qualibet re haereditaria: tex. in .l. 1. & per totum. ff. ad Trebel. tex. in .l. 1. & per totum. C. eo. titul. tex. in .c. Raynuntius. extra de testa. tex. in .c. Raynaldus. eo. titul. & vtrouique com. docto. tradunt etiam com. docto. in .l. scimus. C. de inoffi. testa. docto. etiā in .l. filium quem habet. C. fa. herc. ergo cum tertium bonorū respectu filiorū sit legitima, & extraneo relinqui non possit, videbatur quod non possit assignari in re certa: sed contrariā dispo- nit nostra lex, quia cum non sit legitima praeci- sa & necessaria, sed voluntaria in electione pa- tris, merito lex nostra determinat quod possit assignari in re certa: & ista est ratio decisiva huius legis. Sed necessariō quæro, quæ sit ratio per quā ista facultas assignandi in re certa non possit alteri committi: & certē in hoc ista lex est mihi dubia & difficilis in ratione, quia considero quod quidquid potest quis facere per se, potest etiā per alium, text. est in .l. 1. ver. vsum. & per totū. ff. de proc. tex. in .l. Arethusa. in fi. ff. de statu homi. in regula, potest quis. de reg. iur. in .l. 6. tex. in .c. si. de procu. in .l. 6. Sed respondeo quod ista facultas & animi declaratio est quoddam ius personalissi- mum cohærens personae patris, ideo alteri cedi & committi non potest, argumento tex. in .l. cen- tesimis. §. si. ff. de vet. oblig. text. in .l. 4. ff. locat. tex. in .l. post mortē. §. si. ff. de adopt. text. in .l. Paulus, alias per procuratorem. ff. de acqui. haer. red. tex. in .l. inter artifices. ff. de solu. text. in .l. idem Ponponius scribit si frumētum. §. si. ff. de rei vend. & ibi glo. ord. & com. docto. text. in .l. vna. §. ne autē versic. in verō. C. de cadu. tollent. tex. in .l. mandatum. C. mandati. tex. in .l. 2. C. de his qui ven. ata. impe. tex. in .l. 1. C. de asserto. tex. in .l. si. §. necessitatē. de iur. emhy. tex. in authen. ad hac. C. de iudi. Sed certē ista ratio & solutio non concludit, quia considero quod ipsa facultas testandi & meliorandi po- test per patrem vel ascendentem alteri committi. Ant. Go. in .l. Tau. K ti, vt

+ Contra hanc de fundit facta ad covara. lib. 1. ma. Cap. 19. n. 36 et asseruit esse vniuersam et communem opinionem

Commentarij,

si, vt in l. 3. infra his. ll. Tauri. Ergo a fortiori de beret posse committi ipsa facultas assignandi & declarandi rem in qua fiat solutio. Item quæro si talis res certa in qua fuit assignata melioratio sit cuius, an filius meliorat⁹ possit agere de euictione? vide in materia meliorationis & maioratus. Item quæro si res assignata pro melioratione tertij, valeat plus vel minus quam tertium, an debeat restitui vel suppleri? de quo vide omnino quæ dixi in l. 17. supra eo. 3. quæstio. principali.

Item quæro an filius vel filia non extantibus descendentibus possit tertiam partem de qua potest disponere relinquere vni ex ascendenti bus in re certa? & breuiter & resolutiue teneo q sic: quia iste successioes equiparatur & sunt correlatiue: & dispositum in vna censetur dispositum in alia nisi contrarium reperiatur expressum, vt in authen. de hære. ab in testa. ve. §. si igitur. colla. 9. & in authen. nouissima, iuncta glo. & com. opin. C. de inoffi. test. & in authen. defuncto. C. ad Tertul. & tenet in præsentia Cifuentes & alij glo. Sed aduertendū quod hoc est indubitabile & sine aliqua difficultate, quia illud tertium non est legitima parentū nec successio debita, quia potest cuilibet extraneo relinqui: ergo nimirum si ascendenti, vel collaterali, vel penitus extraneo possit relinqui genericè in quota, vel specialiter in re certa, tertium verò & melioratio eius respectu filiorū est legitima filiorum: ideo erat dubium, an possit relinqui vni ex filiis in re certa, quia videbat deberi in omnibus bonis: aliis ei vel alijs vt debatur fieri graua men.

4 Sed quæstio quæ potest esse dubia & necessaria est, si filius vel filia descendens habes ascendentes possit illam tertiam de qua disponere potest per l. 6. supra eod. relinquere cuilibet etiam extraneo in re certa: & videtur quod non quia ascendentes debent habere legitimam: & sic duas partes in omnibus rebus hæreditarijs ipsius defuncti, sicut e contra: argumento text. in l. nam & si parentibus. C. de inofficio. testam. iuncta. l. quoniam in prioribus. C. eodem tit. & forte ista fuit intentio Cifuentes & glossatorum, licet contrarium exemplum ponant: in qua indubitanter teneo quod non possit filius vel filia, uel descendens, prædictam tertiam relinquere in re certa, quia esset graua mē ipso rum parentum. Item quia lege nostra vel aliqua alia non cauerur: ergo nos dicere vel extēdere non debemus, argumento text. in l. illam. C. de colla. cum similibus.

Item quæro, si res in qua fuit facta prædicta assignatio meliorationis tertij alienetur, an videatur reuocata melioratio quando non fuit secuta traditio: & magistraliter & resolutiue dico, quod si facta fuit titulo lucratiuo, censetur reuocata, etiā si postea redemerit: text. est in l. re legata. ff. de adim. leg. tex. in l. cum seruus. eod. dem titu. Si verò alienauit titu. oneroso non reuocatur: text. est in l. fideicom. §. si rem. ff. de lega. 3. tex. in §. si rem. In l. de lega. Quod tamē est verum & procedit quando sit ex necessitate, quæ semper præsumitur: secus si ex voluntate, vt ibi disponitur, & idem disponit lex. 40. titu. 9. 6. parti. & latius dixi in materia legatorū, quod tamen notabiliter intellige in isto casu quando melioratio fuit assignata in aliqua re vel rebus certis: secus verò si simpliciter & genericè esset facta in omnibus bonis, quia tunc licet non possit reuocari: quia intervenit traditio vel aliqua causa onerosa, ex quibus melioratio est irreuocabilis. vt in l. 17. supra eodem. tamē in distincte videtur fieri reuocatio in parte, & tertio rei alienata: quia melioratio & valor eius refertur ad tempus mortis: vt in ista. l. 19. & in l. 23. infra eodem.

signatio meliorationis tertij alienetur, an videatur reuocata melioratio quando non fuit secuta traditio: & magistraliter & resolutiue dico, quod si facta fuit titulo lucratiuo, censetur reuocata, etiā si postea redemerit: text. est in l. re legata. ff. de adim. leg. tex. in l. cum seruus. eod. dem titu. Si verò alienauit titu. oneroso non reuocatur: text. est in l. fideicom. §. si rem. ff. de lega. 3. tex. in §. si rem. In l. de lega. Quod tamē est verum & procedit quando sit ex necessitate, quæ semper præsumitur: secus si ex voluntate, vt ibi disponitur, & idem disponit lex. 40. titu. 9. 6. parti. & latius dixi in materia legatorū, quod tamen notabiliter intellige in isto casu quando melioratio fuit assignata in aliqua re vel rebus certis: secus verò si simpliciter & genericè esset facta in omnibus bonis, quia tunc licet non possit reuocari: quia intervenit traditio vel aliqua causa onerosa, ex quibus melioratio est irreuocabilis. vt in l. 17. supra eodem. tamē in distincte videtur fieri reuocatio in parte, & tertio rei alienata: quia melioratio & valor eius refertur ad tempus mortis: vt in ista. l. 19. & in l. 23. infra eodem.

TEX. XX.

NOS hijos, o nietos de testador no puedan dezir que: quieren pagar en dinero el valor de tercio, ni del quinto de mejoría que el testador ouiere hecho a algũo de sus hijos, o nietos, o quando mejorar en el quinto a otra persona alguna, sino que en las cosas que el testador ouiere señalado la dicha mejoría del tercio & quinto, o quando no lo señalo en la parte de la hazienda quel testador dexare sean obligados los herederos a que lo dar, salvo si la haye da del testador fuere de tal qualidad que no se pueda conuenientemente diuidir que en este caso: mandamos que puedan dar los herederos del testador dicho mejorado, o mejorados el valor del dicho tercio & quinto en dineros,

S V M M A R I V M.

- 1 Conclusiones textus & rationem vide nume. r.
- 2 In quo defferat ille qui habet quotā hæreditatis vel

vel bonorum?
3 Melioratus an teneatur recipere æstimationem meliorationis?

Lex vigesima.

NOTA ex ista lege sequentes conclu. Prima q filius, vel filia, vel descendens melioratus in tertio & quinto bonorum, vel aliquo eorū debet habere meliorationē in ipsis rebus hæreditarijs: non vero teneat recipere valorem & pretium eius ab alijs cohæredibus. Secunda cōclus. q extraneus cui est relictum quintum bonorum, vel pars eius similiter debet habere in ipsis rebus hæreditarijs: & non tenetur recipere æstimationem eius ab hæredib⁹ sed in ipsa re vel reb⁹ assignatis, vel in omnibus rebus hæreditarijs pro rata & quota. Tertia cōclu. q quādo bona defuncti non possunt cōmodam diuisionem recipere, alij hæredes possunt meliorationes soluere in pecunia numerata: & ratio huius. l. & eius decisionis potest esse, quia sicut hæres vniuersalis per aditionem repræsentat defunctum in totum, & succedit vniuersaliter in omnibus bonis, iuribus, & actionibus, tam actiue quā passiuæ, & acquirit dominium eorū, vt in l. cum hæredes. ff. de acquiren. pos sessio. ita eodem modo hæres in quota & parte hæreditatis vel bonorum, efficitur hæres & dominus in ea, & in eum transeunt actiones pro illa parte. text. est in l. cum a matre. C. de rei vendit. tex. in l. 1. & perto. C. de hære. actio. tex. in l. 1. C. si cer. per. tex. in l. 3. C. de neg. gest. tex. in l. si vxor. C. de bon. auto. iud. poss. tex. in l. licet. C. ad leg. Falc. tex. in l. hæredes. ff. fam. her. tex. in l. si. testamēto. §. 1. ff. de fidei. tex. in l. seruus cōm. vn. ff. de stipu. seruo. tex. in l. in executio re. §. prima species; de verb. obliga. text. iuncta glo. singu. ord. in l. 2. §. si. ff. de præto. stipu. quā ibi notat & cōmendat Barto. & cōmu. docto. & reputat sing. Iaso in l. Iulianus scribit. ff. de ver. obli. idem Ias. in l. cum qui ita. §. te & Titu. eod. titu. ex quibus inferitur, quod si aliquis eorū efficiatur non soluendo, non tenentur alij, nec omnes & obligatio passiuæ eius onerat alios, quia semel & ipso iure sunt liberati: ita singu. Are. in l. 2. §. & harum. ff. de verbo. oblig. 2. colum.

2 In hoc tamen est differentia in quota hæreditatis & bonorum, quod melioratus vel ille cui relinquitur quota hæreditatis reputatur hæres & in eum transeunt iura & actiones actiue & passiuæ: pro parte melioratus verò, vel ille cui relinquitur quota bonorum, reputatur hæres & efficitur dominus pro illa parte, & in eum transeunt iura & actiones actiuæ, sed non passiuæ: quia priusquam soluat sibi pars, deducitur æ alienum de cumulo hæreditatis, & sic non potest cōueniri a creditoribus, & si fortē soluatur sibi pars sine deductione, tenetur pro ea: quia bona dicuntur deducto ære alieno, vt in l. sub signatū §. bona. ff. de verb. signi. tex. est sing. in iure quā istam distinc. & resol. probat. in l. si quis seruū. §. si. cum. l. sequen. ff. de lega. secundo. quem ad hoc not. & cōm. Bar. Albe. Imo. & cōmu. doct. & fortē non est alibi secundum Pau. ibi. in effectu tamen nulla videtur esse differentia, sed tantum prouenit ex voluntate defuncti, & significatiōe, & rigore vocabuli, vt patet ex prædictis Item etiam ratio huius legis & decisionis eius, in quantum vult quod filius melioratus non tenetur recipere pretium vel æstimationem est valde dubia, quia de iure communi ille cui erat relicta pars hæreditatis in diuisione debebat habere partem in qualibet re hæreditaria: ille verò cui erat relicta pars bonorum erat diuersitas inter consultos, quia aliqui dicebāt q debebatur æstimatio. alij verò dicebant q debebatur pars quotatiua in ipsis rebus & bonis defuncti: sed hæres habebat electionem vt possit soluiere in ipsis rebus pro parte vel in vna re vel rebus certis. vel in pecunia & æstimatione: text. est for. & expressus in l. non amplius. §. si. cum. l. sequen. ff. de leg. 1. secundum si. opi. quā ibi approbat Pompo. consultus, conditor illius legis. & ibi tenet & cōmēdat Bart. Albe. Bald. Pau. Imo. & cōmu. docto, cuius ratio est, quia propter difficultatem præstationis, aliud pro alio soluipotest: quod erat verum & procedebat, quando res & bona defuncti recipiebant commodam diuisionem, secus verò si non recipiebant ralem diuisionem, quia tunc precise tenebatur hæres soluere æstimationem, vel vnā rem certam pro ea hodie tamē per nostram legem, hoc est immutatum, quia quando bona recipiunt commodam diuisionem, non possunt alij hæredes soluere meliorationem tertij nec quinti factam filio vel extraneo in æstimatione, vel pecunia, nec in aliqua re, vel rebus certis: sed in ipsa re assignata per testatorem, vel in parte quotatiua cuiuslibet rei hæreditariæ: si verò bona non recipiunt cōmodam diuisionem, tunc possunt hæredes soluere meliorationem, in æstimatione, vel pecunia. Sed aduertendum q nostra lex non decidit nec determinat, an isto casu compellantur alij hæredes soluere in æstimatione & pecunia: & attento iure Ant. Go. in ll. Tau. K 2 re com

quitur quota bonorum, reputatur hæres & efficitur dominus pro illa parte, & in eum transeunt iura & actiones actiuæ, sed non passiuæ: quia priusquam soluat sibi pars, deducitur æ alienum de cumulo hæreditatis, & sic non potest cōueniri a creditoribus, & si fortē soluatur sibi pars sine deductione, tenetur pro ea: quia bona dicuntur deducto ære alieno, vt in l. sub signatū §. bona. ff. de verb. signi. tex. est sing. in iure quā istam distinc. & resol. probat. in l. si quis seruū. §. si. cum. l. sequen. ff. de lega. secundo. quem ad hoc not. & cōm. Bar. Albe. Imo. & cōmu. doct. & fortē non est alibi secundum Pau. ibi. in effectu tamen nulla videtur esse differentia, sed tantum prouenit ex voluntate defuncti, & significatiōe, & rigore vocabuli, vt patet ex prædictis Item etiam ratio huius legis & decisionis eius, in quantum vult quod filius melioratus non tenetur recipere pretium vel æstimationem est valde dubia, quia de iure communi ille cui erat relicta pars hæreditatis in diuisione debebat habere partem in qualibet re hæreditaria: ille verò cui erat relicta pars bonorum erat diuersitas inter consultos, quia aliqui dicebāt q debebatur æstimatio. alij verò dicebant q debebatur pars quotatiua in ipsis rebus & bonis defuncti: sed hæres habebat electionem vt possit soluiere in ipsis rebus pro parte vel in vna re vel rebus certis. vel in pecunia & æstimatione: text. est for. & expressus in l. non amplius. §. si. cum. l. sequen. ff. de leg. 1. secundum si. opi. quā ibi approbat Pompo. consultus, conditor illius legis. & ibi tenet & cōmēdat Bart. Albe. Bald. Pau. Imo. & cōmu. docto, cuius ratio est, quia propter difficultatem præstationis, aliud pro alio soluipotest: quod erat verum & procedebat, quando res & bona defuncti recipiebant commodam diuisionem, secus verò si non recipiebant ralem diuisionem, quia tunc precise tenebatur hæres soluere æstimationem, vel vnā rem certam pro ea hodie tamē per nostram legem, hoc est immutatum, quia quando bona recipiunt commodam diuisionem, non possunt alij hæredes soluere meliorationem tertij nec quinti factam filio vel extraneo in æstimatione, vel pecunia, nec in aliqua re, vel rebus certis: sed in ipsa re assignata per testatorem, vel in parte quotatiua cuiuslibet rei hæreditariæ: si verò bona non recipiunt cōmodam diuisionem, tunc possunt hæredes soluere meliorationem, in æstimatione, vel pecunia. Sed aduertendum q nostra lex non decidit nec determinat, an isto casu compellantur alij hæredes soluere in æstimatione & pecunia: & attento iure Ant. Go. in ll. Tau. K 2 re com

4 Sed quæstio quæ potest esse dubia & necessaria est, si filius vel filia descendens habes ascendentes possit illam tertiam de qua disponere potest per l. 6. supra eod. relinquere cuilibet etiam extraneo in re certa: & videtur quod non quia ascendentes debent habere legitimam: & sic duas partes in omnibus rebus hæreditarijs ipsius defuncti, sicut e contra: argumento text. in l. nam & si parentibus. C. de inofficio. testam. iuncta. l. quoniam in prioribus. C. eodem tit. & forte ista fuit intentio Cifuentes & glossatorum, licet contrarium exemplum ponant: in qua indubitanter teneo quod non possit filius vel filia, uel descendens, prædictam tertiam relinquere in re certa, quia esset graua mē ipso rum parentum. Item quia lege nostra vel aliqua alia non cauerur: ergo nos dicere vel extēdere non debemus, argumento text. in l. illam. C. de colla. cum similibus.

re communi videtur q sic sed crederem contraium, cum in voluntate hæredum ponat ista. l. non in necessitate: & cum corrigat in alio ius commune. ergo in hoc. Sed tenetur recipere in parte quotitatiua, & fiat diuisio secundum ius commune iuxta famam & dispositionem: tex. in. l. ad officium. c. cõ mu. diui. & in. §. eadẽ. Instit. de offi. iudi. & in. l. si. titu. 15. 6. par. prædi eta autem intellige in melioratione tertij & quinti, vel prælegato, secus tamen est in legitima filijs debita, quia illa debet solui de rebus hereditarijs, text. est in. l. scimus. §. repletionẽ. C. de inoffic. testamento. & ibi commu. docto. & tenet Bald. Pau. & Imola. in dict. l. non amplius §. fina. ff. de. legatis primo.

TEX. XXI.

MAndamos que el hijo, o otro qual quier descendiente legitimo mejorado ètertio, o quinto de los bienes de su padre, o madre o abuelos q puedã si quisierẽ repudiar la herencia de su padre y madre, o abuelos, y acceptar la dicha mejoría con tanto que sean primero pagadas las deudas del defuncto, y sacadas por rata dela dicha mejoría las q al tiempo dela partija par esciere, y por las otras que despues parescieren, sean obligados las tales mejorados a las pagar por rata dela dicha mejoría como si fueren herederos en la dicha mejoría de tercio y quinto, lo qual mandamos que se entienda, ora la dicha sea en cosa cierta, o en cierta parte de sus bienes.

S V M M A R I V M.

Filius melioratus an possit acceptare prælegatum & repudiare hæreditatem?

Lex vigesima prima.

NO T A lex ista lege, quod filius institutus cum alijs, vel, ab intestato succedens, melioratus in tercio, vel quinto bonorum, vel utroque, potest acceptare meliorationem & prælegatum & repudiare hæreditatem: p̄ quod tamen intellige & declara isto modo, q tali casu, si hæreditatẽ adit partem habebit ex sua persona iure hæreditario, cum a seipso nõ possit legati partem a cohærede iure prælegati: si verò hæreditatem repudiat, totum cõsequitur a cohærede iure prælegati: & de iure

cõmuni idem probat & disponit text. in. l. qui filijs. §. si. cum. l. sequenti. ff. de leg. 1. cuius verba sunt, si vni ex hæredibus fuerit legatum hoc debet ei officio iudicis familiarie hęciscũ manifestum est: sed & si abstinerit se ab hæreditate, consequi eum hoc legatum posse cõstat, & statim dicit lex sequens, & quidem totum legatũ petere potest, quanuis a semet ipso inutiliter ei legatum fuisset, sed partem habet ex sua persona iure hæreditario, cum a seipso non possit legari partem a cohærede iure prælegati: si verò hæreditatem repudiat, totum consequitur a cohærede iure prælegati: & ibi Bar. Alb. Bald. Ange. Are. Ioan. de Imo. Alexand. Lanfran. Socio. Iaso. & cõmu. doct. & declarat magistraliter & melius quã alibi, Paul. de Casfr. tex. in. l. legatũ est. §. 1. eod. tit. tex. in. l. planẽ. §. si duobus. eod. titu. tex. in. l. Titia. §. Lucius. ff. de lega. 2. text. in. l. miles. §. fin. eod. titu. text. in. l. si. §. quatuor. eod. dem titu. tex. in. l. ex facto. versi. itaigitur. ff. de hæred. in. l. si. tex. in. l. si ita legatum. ff. fami. hęciscũ. tex. in. l. inter cohæredes. §. eod. tit. tex. in. l. si qua. C. eod. titu. & utrobique commu. doct. idem etia. probat & disponit. l. 2. in. fi. ti. 9. 6. par

TEX. XXII.

SI el padre o la madre, o alguno de los ascendientes prometio por contrato en tre biuos: de no mejorar, a alguno que, sus hijos descendientes, y passo sobre ello escriptura publica, en tal caso no pueda hazer la dicha mejoría de tercio ni de quinto, y si la hiziere que no vale, y asimismo mandamos que si prometio el padre, o la madre, o algunos descendientes de mejorar alguno de sus hijos, o descendientes en el dicho tercio & quinto por via de casamiento, o por otra cosa onerosa alguna que en tal caso sean obligados a lo cumplir y hazer, & sino lo hizieren que passados los dias de su vida la dicha mejoría, o mejorías de tercio, quinto sean auidas por hechas.

S V M M A R I V M.

- 1 An & quando valeat pactum de non succedendo?
- 2 Qui effectus resultent ex iure, & spes succedendi etiam in vita patris?
- 3 An ascendentes possint renunciare hæreditati filiorum?

Si filius

- 4 Si filius recepit legitimam a patre, an possit renunciare hæreditati?
- 5 An filius possit præteriri vel exhæredari de volũtate & consensu eius?
- 6 Si interueniat iuramentum in isto pacto, an valeat?
- 7 Si filius vel filia recipiat aliquod pretium in præmium renunciationis, an valeat?
- 8 An pactum de nõ succedendo operetur vt filius excludatur, tam ex testamẽto, quã ab intestato?
- 9 An ille qui renunciauit hæreditati possit succedere contra testamentum?
- 10 An renunciatio facta a filio si decedat relicto filijs, talis renunciatio eis noceat?
- 11 An ille qui renunciauit cum iuramento admittatur, si tẽpore mortis patris nõ sunt alij filij?
- 12 An filius qui renunciauit tempore quo nõ erãt alij filij, nec sũt tẽpore mortis patris, a succedat?
- 13 Si filius renunciauit hæreditati patris, & ista hæreditas perueniat ad aliũ, an possit eis succedere?
- 14 An homicida possit succedere hæredib⁹ occisi?
- 15 An ista renunciatio valeat, quando renunciatur successioni futura alicuius defuncti?
- 16 An possit quis renunciare substitutioni pupillari?
- 17 An & quando valeat pactum de succedendo?
- 18 An istud pactum de succedendo valeat inter milites?
- 19 An & quando valeat pactum de futura successione conseruanda.
- 20 An pactũ de succedendo sit a iure reprobatũ?
- 21 Quomodo pcedat ista lex. 22. in vtraq; sui parte?
- 22 An ista promissio & pactum de meliorando filium propter contractum matrimonij debeat fieri ipsi filia vel genero?
- 23 Si maritus cum quo fuit gestum pactum de nõ inellorando, si remittat pactum, si possit tunc aliũ meliorare?
- 24 Si filius vel filia cui est factum pactum de non meliorando, remittat tale pactum vel moriatur an possit pater vel mater meliorare quem velit?
- 25 Si pater vel mater promissit meliorare vnum ex filijs & talis filius remittat hoc pactũ, an possit pater vel mater alium meliorare?
- 26 Si pater vel mater promissit non meliorare in tercio nec quinto, an possit disponere pro anima de quinto?
- 27 Si pater promissit non meliorare filios, an possit meliorare nepotes?
- 28 Si est facta scriptura publica, & est deperdita, an possit probari contentum in ea per testes?
- 29 Si pater promissit non meliorare vnum ex filijs quem expresse nominauit, an possit alium meliorare?

- 30 Virtus & natura pacti de futura successõẽ, certo modo diuidenda.
- 31 Si filius vel filia renunciauit cum iuramento hereditati patris fauore fratrum, an possit iuramento non obstante succedere patri?

Lex vigesima secunda.

NO T A ex prima parte huius legis, q si pater vel mater promissit alicui filio vel filia nõ meliorare aliquem ex filijs vel descendenti bus, valerẽ & tenet talis promissio & obligat eos ad implementum: ita demum, si de hoc fuerit cõfecta scriptura publica. Secundo nota ex secũda parte huius legis, q si pater vel mater promissit meliorare aliquem ex filijs vel descendenti bus in tercio & quinto bonorũ, vel aliquo eorũ, tenet illud adimplere si promissit ex causa matrimonij, vel ex aliqua alia causa onerosa, & si nõ fecerit habetur melioratio pro facta ipso iure: pro cuius perfecta declaratione dico, quod aliud est pactũ de non succedendo, quo quis priuatur futura successione: aliud est pactũ de succedendo quo quis vult acquirere aliquã futurã successione, aliud est pactum de futura successione conseruanda, quo quis vult conseruare futuram successione aliterius: aliud est pactum de hæreditate futura certo modo diuidenda: Quo ad primum dico quod pactum de non succedendo, est quando filius, vel descendens agnatus vel cognatus, qui potest de iure succedere ab intestato, promissit patri: vel matri, vel consanguineo, non succedere: nam tale pactum non valet: text. est in. l. qui superstitis. ff. de acquir. hæred. tex. in. l. fina. ff. de suis & legi. hæred. tex. in. l. quod de bonis. §. 1. ff. ad legem Falc. tex. in. l. si quando. §. illud. C. de inoffic. testa. text. in. l. pactum dotale. C. de colla. tex. in. l. neq; nos. C. de capt. & post limit. reuer. Quod notabiliter extendit etia si pactũ vel renunciatio fiat ex causa onerosa aliquo pretio sibi dato: text. est in dict. l. si. ff. de suis & legi. hæred. tex. in. l. si quando. §. illud. C. de inoffic. testa. text. in. l. pactum dotale. C. de colla. vbi si filia dote recepta renunciauit successioni patris, nihilominus potest succedere patri, quia talis renunciatio non valet: cuius ratio potest esse. Prima, quia cum talis hæreditas nõ dum sit delata, non cadit in ea repudiatio: vt in l. is potest. ff. de acquir. hæred. & ia. l. in qui hæres. §. 1. eod. tit. & in. l. si in ad quem. eo. tit. text. in. l. 1. §. semel. versi. sciẽtiã. ff. de bono. possess. secundum tabu. tex. in. l. si ita scriptum sit. §. si Ant. Go. in. ll. Tau. K 3 sub

sub conditione. ff. de lega. secundo. tex. in. l. r. §. decretalis. ff. de succe. edict. tex. in. l. qui potest facere. §. r. ff. de regu. iur. istam rationem ponit Imo. & ceteri doctores in dic. l. qui superstitis: ff. de acquir. hære. Bald. & alij doct. in. l. si quã do. §. illud. C. de inoffic. testa. Sed ista ratio nõ cõcludit, quia loquitur & proccedit in simplici renunciatione & repudiatione hæreditatis nõ dum delata, quia illa nõ valet cum nec possit adiri, sed nos loquimur in pacto & contractu, consensu partium vallato, in quo non militat illa ratio: quia ius nondum delatum potest pacto renunciari: tex. est in. l. r. C. De pactis, & ibi glo. ordi. & cõmu. docto. tex. secundũ vnã lecturam in. l. r. ff. de cura. bo. dan. & ibi glo. & cõmu. doct. tex. in. l. & hæredi. §. filia familias. ff. de pactis. tex. in. l. r. §. si quid minor. ff. de min. Secũda ratio sit, quia sicut ius naturale sanguinis in sui essentia & substantia non potest pacto & cõsensu partium renunciari: ita nec ipsũ ius succedendi tãquã effectus eius præcisus & inseparabilis: tex. est in. l. ius autem agnationis ff. de pactis. & ibi notat Bald. Pau. de Castr. & cõmu. doct. tex. in. l. iura sanguinis. ff. de regu. iur. tex. in. l. abdicatio. C. de patria potesta. bonus tex. & nota. in. l. r. ff. de interd. & relega. vbi habetur qd filij vel descendentes non amittunt factio vel delicto patris ea quæ proueniunt sibi à genere, vel à ciuitate, vel à rerum natura: sed ea tantum quæ immediatè proueniunt ab ipso patre: & istam rationem ponit Bar. in. l. is potest. ff. de acquir. hære. 2. col. nm. 6. & ibi sequuntur cõmu. doct. Sed aduertendũ qd ista ratio bene concluderet & procederet in agnato vel cognato transuersali. quia in eis ius succedendi non est in vita considerabile; nec distictum ad ipso iure sanguinis: vnde merito illud quod non est, non potest renũciari: sed nõ cõcludit in filio, nepote, vel descendente: quia in eis ius successionis competens in bonis parentum in vita est considerabile, & est ius de perse distictum & separatum à iure filiationis, & est quædam spes probabilis & approbata. tam à iure naturali quam positio: vt in. l. scripto. ff. vnde liberi. & in. l. cum ratio. ff. de bonis dãna. & talis successio saltem respectu legitimæ dicitur qsi debita, in vita, patris: tex. est in. l. sed qd plerumque. ff. pro socio. tex. in. l. si. §. si autè perpetuus. C. de cura. furio. tex. in. l. fin. §. pe. C. de codi. tex. in. l. cum in adoptiuis. §. omnia. C. de adopt. & tenet & not. Barto. & cõmu. doct. in. l. is potest. ff. de acquir. hære. 2. col. nm. & in. l. r. §. si impuberi. ff. de colla. bono. & in. l. r. ff. si à paren. fue. manu. & in. l. si. ff. de libe. agnos. &

in. l. post emãipationem. §. illud. ff. de lib. leg. & in. l. r. C. de iuris & facti ignor. & in. l. iuris ignorãtia. C. qui admitti. & in. l. de hæred. & Falei. §. si quis autem non implēs. collatio. r. Ex quo iure & spe succedendi etiam in vita patris resultat aliqui notabiles effectus: Primus quia si filius existens in primo gradu, decedat viuo patre, transmittit ius suum per viam representationis ad nepotes vel alios descendentes: vt in. l. r. §. si filius. ff. de suis & legi. hæred. in. §. cum filius. cum materia. Inst. de hære. quæ ab intesta. defect. Secundus effectus est quia sine causa nõ potest filius priuari sua legitima, vt p totũ. ff. & C. de inoff. testa. Tertius effectus est, quia si pater immensam & inofficiosam donationẽ fecerit, filius potest reuocare, saltẽ quo ad legitimam, vt in toto titu. C. de inoff. dona. Quartus effectus est, quia in vita patris filius reputatur quasi dominus, vt in. l. in suis. cũ materia. ff. de libe. & posthu. vnde ista secunda ratio non vñ concludere. Tertia ratio sit, quia si tale pactum de non succedendo valeret, & priuaretur filius spe successionis paternæ, forte deinceps nõ præstaret obsequia patri prout naturaliter tenetur, & inuitaretur ad delinquendum: vnde merito non valet, argumentum text. in. l. si vnus. §. illud. cum. §. sequenti. ff. de pactis tex. in. l. cõueniret. ff. de pactis dota. tex. in. l. r. §. illud. ff. de positi. tex. in. l. cõtractus quidam. §. r. ff. de regu. iuris. istam rationem ponit Bal. in. l. pactũ. C. de colla. pen. co. in fin. & Imol. in. c. cum contingat. de iure iuran. 26. colum. versic. dicit ius ciuile. Sed certè neq; ista ratio concludit, quia non est generalis respectu patris vel matris renunciantis, vel collateralis: sed tantũ particularis respectu filij, Item etiam ex alio, quia si ista ratio esset vera, sequeretur qd non firmaretur iuramento, quia esset contra bonos mores, vt in. c. non est obligatorum. de regu. iur. in. 6. Quarta ratio vera & iuridica sit, quod ideo tale pactum, & renũciatio nõ valet, quia præsumit lex qd pro modico pretio de præsentis renunciaret quis magna & opulenta hæreditati future, & in expresso istã rationem ponit Bar. in. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. oblig. r. col. in. si. nu. 4. & ibi alij docto. idem Barto. in. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. fin. col. in. fin. Pau. de Cast. in. l. pactũ. C. de colla. 2. col. Imol. in. c. cũ cõtingat. de iure iuran. aute penul. fo. 2. col. Domini. in. c. quãuis pactum. de pactis. in. 6. 3. col. Geor. Nathan. ibi. 15. col. Confirmatur ista ratio per text. cum materia in. l. r. & per totũ. C. de pactis pignororum.

gnorum, vbi ex ista ratione pactum legis cõmmissoriz in pignoribus, est reprobatũ. Secundo cõfirmatur per text. cum materia in. l. cum hi. ff. de trãfac. vbi ex ista ratione non permittitur à iure transactio super alimentis de futuro. Tertio confirmatur quia expedit reipublicæ prouidere vtilitatibus subditorum, nè quis resua male vtatur: tex. est in. §. si. Instit. de his qui sunt sui vel alie. iur. Nec obstat si dicatur, qd attenda ista ratione nõ debere valere pactum quo quis renunciat iuri de futuro, cùm militet ista ratio, cuius contrarium deciditur in. l. r. C. de pactis. iũta glo. & cõm. opin. & in iuribus ibi allegatis, quia respõdeo qd ibi erat ius de futuro ex causa de præsentis, & sic reputatur aliquod ius probabile inspecta causa de præsentis: sed in nostro casu est merũ ius de futuro, nõ dependens ab aliqua causa de præsentis. Et ex superioribus, iuncta finali ratione vera & cõmuni, reprobõ sententiam Bald. in. l. quãuis si. colũ. & quæst. C. de fideicom. vbi dicit qd pater vel ascendens bene potest renũciare successioni filij vel descendẽtis: quia cùm talis hæreditas nõ debeatur patri vel ascendenti de iure naturali: sed tãtum de iure positio, vt in. l. scripto. in. si. ff. vnde lib. & in. l. nam & si parẽtib. ff. de inoffic. test. & in. l. iure sucursum est. ff. de iure doti. facilius potest amitti vel renunciari. pro qua sententia vltra Bal. facit tex. singu. in. l. r. §. si parens. ff. si à parẽ. quis sue. manu. vbi dicit qd si pater in vita recepit aliquid à filio emãipato, repellitur post mortem ab eius successione, facit etiam, quia in iure nostro plures differentia reperiantur in successione parentũ & filiorum. Prima quia dispositio textus in. l. cùm aius. ff. de condi. & demonstr. cum simili bus, nõ habet locum in parẽtib. grauatis: ita Bar. & cõmu. docto. ibi. Secũda qua dispositio tex. in. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. nõ habet locum in parẽtib. ita Sali. & cõmu. alij docto. ibi. & in. l. si. C. famil. hercif Tertia quia dispositio. legis. si. C. de repu. hære. nõ habet locum in parentibus, ita Bal. & cõmu. doct. ibi. Quarta quia licet inter descendentes habeat locum collatio, non tamen inter parentes: ita Cinus, Bal. & cõmu. doct. in. l. si emãcipati. C. de colla. Quinta quia filij vel descendẽtes transmittunt hæreditatem non aditam ex potentia sũtatis vel sanguinis. parentes verò nõ: vt in. l. vnica. C. de his qui autea per. tabu. & ibi cõmu. docto. Sexta quia licet inter descendentes habeat locum representatio, inter parentes verò non: textus est in authen. de functo. C. ad Tertul. & ibi glo. ordi. & cõmu. do-

cto. sed dico qd prædicta opinio Bald. est falsa: imò teneo quod sicut filius vel descendens nõ potest renunciare successioni patris vel ascendentis, ita econtra pater vel ascendens non potest renũciare successioni filij vel descendentis, vel iura superius adducta iũta ratione finali: & in expresso istam sententiam & cõclusionẽ tenet glo. ordi. in. l. si quãdo. §. illud. C. de inofficio. testa. in. glo. si. in. fin. & ibi Petrus de Bella perti. qui formaliter dicit & tenet, quod pactũ de non succedendo est reprobatũ in ascendẽtib. & descendẽtib. & collateralibus: & ibi Iacob. Butr. Cinus, Albe. Faber. Bal. Pau. & cõmu. docto. Cinus, in. l. pactum. C. de coll. finalibus verbis. Roffre. in libelis suis, in rubric. de bono. posses. contra tabu. quæ datur patri, & cætera. 3. colũ. versic. septimũ. Rode. Sna. prædicta non allegando in repetitione legis, quoniã in prioribus. 46. fol. r. colum. versic. adde Bald. Neq; obstat prima ratio & fundamẽtum Bald. quod hæreditas non debetur patri vel ascendenti de iure naturali. sed tãrum positio: quia in nostro casu non irritatur à iure pactum de nõ succedendo, ex eo quod hæreditas debeat de iure naturali: vel nõ: sed propter rationes superiores præcipue finalem, & patet ex eo qd etiam inter collaterales est prohibitum prædictum pactũ, vt probatur per dicta iura & tenet prædicti doctores. vbi supra. Neq; obstat secundo ille text. singu. in. dic. §. si parens quia cum olim de iure antiquo pater nõ succedebat filio emãcipato, nisi ex pacto emancipando eum cõtracta fiducia: vt in. l. si ab eo. C. de legi. hære. & in. l. fina. C. de emancipa. libe. & in. l. 4. C. de legitut. & in. §. si. Instit. de legi. agna. succe. merito cõtrario pacto poterat repelli, argumẽto text. in. l. nihil. tam naturale. ff. de regu. iur. sed cũ hodie pater hæreditario iure succedat filio, & nulla sit differentia emãipationis & patriæ potestatis vt in auth. de hære. ab intesta. veni. §. nullam verò, colla. 9. clarè inferitur qd nõ paterit tali successioni renũciare: sicut neq; quilibet ali? & in expresso ita tenet & respondet glo. ordi. in dicto. §. si parens, quæ solutio vera in se secũdum doctores sibi. Vel aliter & secundo, & notabilis respondeo. qd in dicto. §. si parens pater recepit à filio in vita integrã legitimam, vnde merito potuit successioni futuræ renũciare imò etiam si non renũciat non potest rumpere testamẽtum in quo est præteritus vel ex hæredatus: cuius verba sunt, si parens vel accepit pecuniam vt emanciparet, vel postea viuus in eum filius quantum satis est contulit, nè iudicius inquietet, exceptione doli repellatur: Ant. Go. in. ll. Tau. K 4 & ita

& ita tenet & declarat ibi Dinus, Bart. Albe. & commu. docto. tenet etiã & declarat glo. ordi. in dict. l. si quando. §. illud. C. de inoffi. testa. in glo. si. in. 3. solu. & ibi Pe. Oldra. Alb. Bar. & commu. doct. Domini. in. dict. ca. quanuis pactum. de pact. in. 6. facit etiam tex. no. in. l. cum quo. de peculio. §. fin. ff. ad. leg. Falc. & ibi docto.

4. Ex quo inferitur qd idem esset si filius in vitareciperet à patre integram legitimam, quia valeret renunciatio hæreditatis, & licet non renunciaret non posset rumpere testamētum patris, in quo sit præteritus vel exhæredatus: imò qd magis est etiam si crescat vel diminuatur patrimonium patris vel matris, nō debet haberi respectus nisi ad tempus receptæ legitimæ: ita sing. Iaco. But. in. l. pactum. C. de colla. nihil allegando: sed pro eo facit text. in dict. §. si parens: & in dicta. l. cum quo. de peculio. §. si. & facit tex. in ratione sui. in. l. de fideicomisso. C. de transact. & facit bonus tex. in. l. si patronū ex debira. §. si. ff. de bo. lib. & tenet Georg. Natā, in. c. quanuis pact. de pac. in. 6. 2. col. nu. 6. & 7. vbi bene fundat. & dicit hanc esse magis commu. opi.

5. Ex quibus redditur valde difficilis & dubia illa gl. sing. cōmunit. approbata in. l. si quando. §. & generaliter. C. de inoffi. testa. vbi tenet qd si pater vel marer vult instituere filium vel filiam: vel e contra, si filius vel filia vult in stituere patrem vel matrem, & instituendus noluit institui, sed renūciauit titulo institutionis, & cōsentit qd alius instituatur: talis cōsentus & renūciatio valet & tenet: pro qua sententia & cōclusionone facit text. notabilis & capitalis in. l. nō putavit. §. si quis sua mand. ff. de bono. posse. contra tabu. vbi si ille qui de necessitate erat instituendus in testamēto manu propria exhæredauit se, cum dicitaret & scriberet testamētum, nō potest amplius rumpere testamētum per querelam vel cōtra tabulas, vel alio iuris remedio: quem in suo casu notat & cōmendat ibi gloss. ordi. Bart. Albe. & cōmuni. docto. antiqui. Secundo facit tex. in. l. v. xori. §. 2. ff. ad. l. Corn. de fal. vbi ille qui se tutorem impuberis scripserit in testamento alicuius, statim videtur consentire & officium acceptare: adeo qd licet alias haberet à iure iustam exculationē, non potest se excusare. Tertio facit tex. si ngu. in. l. sicut. §. v. ditionis. ff. qui. mod. pig. vel. hypo. solui. vbi habetur qd bene potest quis permittere aliū testari, & disponere de re sua, vel sibi debita, vel obligata: quæ ad hoc notat & cōmendat commu. doc. ibi notat etiam & commendat Bar. in. l. cum quis decedens. ff. de lega. 3. & illū tex. ad hoc reputat sing. & vnicum Bal. in. c. 1. §. præte-

rea. quibus mod. seru. amit. Idem Bal. in cap. §. donare qua. feud. alie. po. 2. col. prope. finem idem Bal. in. l. v. ditioni. C. de vsuca. pro emp. idem Bald. in. l. quoties. la. 1. C. de fideic. 2. col. nu. 2. idem Bald. in. l. 1. C. de sacro. eccle. 1. lectura. 4. col. idem Bald. in. l. cum alienam. C. de lega. 2. col. nu. 7. Alexan. vbi bene loquitur & declarat in cōsilijs suis. consi. 20. 3. volu. cōsiliorum 6. col. Iaso. in. l. cum proponas. la. 1. C. de pactis 2. col. Quarto facit tex. cum materia in. l. filio præterito. ff. de iniusto rupto. vbi post mortē patris filius potest approbare testamētum in quo est præteritus. vt valeat saltem de iure prætorio. Quinto & vltimo facit conclusō ratio, quia qd filius vel pater instituatur, est introductum eorum fauore: vt probat tex. melior de iure, in authen. vt cum de appellat. cogno. §. hęc autem disposuim. coll. 8. & vbi dicit qd ideo leges requirūt quod filius instituatur à patre, vel contra: nē alias afficiatur iniuria. Secunda tamen est opinio in hoc artic. scilicet qd talis consensus & renunciatio tituli institutionis nullo modo valeat, quia cum institutio vel exhæredatio cū legitima causa à iure expressa requiratur pro forma, etiam si talis forma requiratur in fauorem instituendi, nō potest cōsensu priuatæ personæ ei renunciare: argumento text. in. l. nemo potest. ff. de lega. 1. tex. in. l. 3. ff. de testamen. tex. in. l. qui in potestate. eod. titu. tex. in. l. quod de bonis. §. 1. ff. ad legem Falc. tex. in. l. contra iuris ciuilibus regulas. ff. de pactis. tex. in. l. ius publicum. eo. tit. tex. iu. l. c. donem. ff. de ope. liber. tex. in. l. nec ex prætorio. ff. de reg. iu. tex. in. l. nec pignus. vers. priuatorum conuentio. eod. titu. tex. in. l. obligationum ferē. §. placet. ff. de actio. & oblig. tex. in. l. si debitor. §. si. ff. quibus mod. pign. vel hypo. sol. text. in. l. cū hi. §. si prætor. ff. de transact. tex. iuncta glo. in. l. à diuo pio. ff. de ritu nuptia. tex. in. l. pacta quæ cōtra. C. de pactis. tex. in. §. 1. Instit. quibus non est permi. face. testa. & istam opinio. tenet expresse Bald. quem alij docto. sequuntur, in. l. si quando. §. illud. C. de inoffi. testa. Tertia opinio est quod tale testamētū valeat si in eo est incerta causa quia testator dicat qd ideo omittitur institutio, quia instituendus noluit institui, sed renūciauit institutioni. Nec obstat si dicas qd ista non est causa incerta, in authen. vt cum de appe. cog. §. causas. collat. 8. quia ille tex. loquitur in exhæredatione que fit invito filio: secus autem in exhæredatione, quæ fit eo volente, vt in nostro casu quia tūc nō videt correctus: tex. in. dict. l. nō putavit. §. si quis sua magna. ff. de cōtra tabu. & in expresso istam opinio. sic declarata tenet

tenet. Bart. in dict. l. si qñ. §. illud. C. de inoffi. testa. & ibi Ange. de Peru. & Pau. de Cast. Quarta opinio est, quod predicta gl. in dict. l. si quando. §. & generaliter, & eius con. procedat & sit vera in hæredatione, quia valet propter consensus institutiendi, modo in ea inferatur ista causa, modo non: quia iam est seruata forma à lege requisita: sed non procedat in præteritione licet instituendus consentiat: quia forma. l. non est seruata. & istam opinionem tenet Imo. in. l. si quis posthumus. §. 1. 1. col. post prin. ff. de libe. & posthu. Roma. in. l. 2. C. de bo. pos. cōtra tabu. 5. col. nu. 12. Iaso. ibi. 9. col. nu. 27. idem Iaso. in. l. inter cætera. ff. de libe. & posthu. fi. col. Alexan. in. Auth. non licet. C. de libe. præte. 2. col. nu. 3. Sed his non obstantibus dico, qd prædicta glo. in dict. l. si quando. §. & generaliter. & eius conclusio, magis cōmu. approbatur: imo qd modo instituendus præteratur, modo exhæredatur: & modo causa sit expressa, modo nō, testamētum valet & tenet ratione sui consensus & renūciationis, & in expresso istam glof. & eius con. sic declarata tenet ibi Pe. Cinus. Iaco. Bu. Albe. & Iaso. tenet etiam Bal. in. l. 2. C. de bo. po. contra tabu. 2. col. in fine. nu. 5. Ang. in. l. qui se patris. C. vnde liberi. pe. col. nu. 9. Bald. in. l. filio præterito. ff. de iniusto rupto. pen. col. in fine. Ange. ibi. 2. col. Imola ibi latius & notabiliter 25. col. vers. pro isto allegat hic Bald. & c. cū. seq. col. saltem intelligendo qd ille consensus & voluntas facit quod valeat testamētum de iure prætorio: argumento tex. in dict. l. filio præterito. Angel. in. l. si quis posthumus. §. 1. de libe. & posthu. in fine. Alexan. ibi. fi. col. & istam dicit magis cōmu. opi. Iaso. in. l. inter cætera. ff. de libe. & posthu. fi. col. in fine. Sed aduertendum qd prædicta glo. & cōmu. opi. nullo modo videtur procedere, quia talis consensus filij vel patris instituendi, & renunciatio tituli institutionis, in effectu nihil aliud est quàm renunciatio futuræ successioni: sed illa nō valet vt dicit materia nostra & supra late probauit: ergo nec talis consensus vel renunciatio tituli institutionis debet valere. Confirmatur. 1. quia prohibito aliquo actu vel dispositione, censetur prohibiti omne illud per quod peruenitur ad illud: tex. est in. l. oratio. ff. de sponsa. tex. in. l. cū lex. ff. de fidei. tex. in. l. quod dictum. ff. de pactis. tex. no. in proposito in. l. quæritur. ff. de bonis liber. text. in. l. qd si pater. eod. titu. tex. in. l. non min. ff. de here. in si. tex. in. l. nec per se. C. eo. titu. Secundo confirmatur per textū no. & expressum in. l. filio præterito. ff. de iniusto rupto. vbi dicitur quod si filius præteritus abstinuit

se bonis patris, videtur testamentum patris approbare: & sic aperte vult quod renunciatio bonorum patris post mortem eius idem importat quod approbatio testamenti: & renunciatio tituli considerato effectu: ergo ex illo text, bene inferitur, qd paria sunt renuntiare titulo institutionis: qd renūciare ipsi hæreditati, vel e cōtra: & certè ille textus inextimabiliter stringit cōtra prædictam glo. & cōmu. opi. Tertio confirmatur per text. expressum qui caret respon. in dict. l. si quando. §. illud. C. de inoffi. testa. vbi expresse disponitur, qd si filius aliquas res vel pecunias recepit à patre, & promisit non agere contra testamentum eius, querela vel alio quouis remedio, licet præteratur vel exhæredatur: qd talis promissio vel renunciatio non valet, sed mortuo patre poterit filius testamentum oppugnare. Quarto confirmatur, quia etiam hoc casu concurrunt omnes rationes superius per me assignatæ per quas reprobatum pactum de nō succedendo: & certè ista est valde subtilis & noua difficultas in nostra materia quam per alium non reperio tactam, & libenter audirem eius solutionem: sed huic difficultati possum respondere sequentibus modis. Primo modo, qd aliud sit renunciare hæreditati & futuræ successioni, & illa non valet: aliud sit renunciare titulo institutionis, & illa bene valet: cum diuersus sit titulus institutionis & ipsa hæreditas vel successio: sed ista solutio nihil valet, quia potius est verbalis quàm realis. Vel aliter & secundo respondeo, qd renunciatio successioni vel hæreditati non valet, quia est quædam priuatio bonorum generalis, tam ab intestato quàm contra testamentum, quia non poterit succedere ab intestato nec agere contra testamentum si sit præteritus vel exhæredatus: renunciatio vero tituli institutionis non est abdicatio hæreditatis generalis, sed tantū particularis, in casu quo fiat testamentum, vnde ab intestato bene posset succedere. Sed ista solutio non concludit, quia eadem est ratio, qd non valet in vno casu sicut in alio: præterea contra istam solut. facit text. apertus quem supra ponderaui in dicta. l. si quando. §. illud. C. de inoffi. testa. præterea ista solutio non valet, quia sequeretur quod pactū de non succedendo valeret, saltem vt nō possit instituendus agere contra testamentum defuncti, quod est falsum: ergo illud ex quo sequitur. Vnde huic difficultati aliter. & tertio, & quidē subtiliter, & nouissime respondeo: qd prædicta glo. in dicta. l. si quando. §. & generaliter. & cōmuni. opi. nec essario debet intelligi quando defunctus erat in actu testandi in vita vel morte,

Commentarij,

& ipse volebat instituere filium vel partem qui de necessitate erat instituendus, & illo tempore instituendus, consensit ut non institueretur, vel renunciauit titulo institutionis: quia tunc talis consensus & renunciatio valet & tenet cum per eum sterit, & testatori nihil est imputandum. & talis consensus non dicitur renunciatio iuris futuri sed presentis, hoc est tituli institutionis qui illo tempore quo fiebat testamentum sibi debebatur: & licet in consequentiam veniat priuatio hereditatis, non attenditur cum fundatur in iure de presenti. Ex quo singulis infero, quod si talis consensus & renunciatio tituli institutionis fieret non in ipso actu testandi, sed antea, non valeret per rationes superiores.

Item infero quod si pacto vel transactione aliquo dato vel retento in statuendus consentiat quod non instituat, & renunciat tituli institutionis, quod tale pactum & renunciatio non valet, quia non videtur libera & spontanea renunciatio sed coacta ratione pretij: & pro ista mea sententia & declaratione considero textum expressum in dicta leg. non putauit. §. si quis sua manu. ff. de contra tabu. & vbi aperte decidit, quod pater erat in actu testandi, & filius noluit institui, sed manu propria se scripsit ex herede: & talis consensus & ex hereditate valet. Secundo pro ista mea sententia & declaratione considero textum expressum in dict. l. si quis. §. illud. C. de inoff. testa. vbi dicitur text. quod si pacto vel transactione aliquo recepto renunciavit institutioni, & promissit non rumpere testamentum, talis promissio & renunciatio non valet: & certè iste est verus intellectus horum iurium, & huius difficultatis passus. & vera concordia in proposita difficultate: & istud est quod aperte voluit gloss. in dicta. l. si quando. §. & generaliter. prout apparet ex ea informatione quæ illi in quantum dicit, quid autem si filius patrem vel matrem, vel e contra, vult instituere, & instituendus dicat nolo. &c. & sic aperte loquitur quando talis consensus vel renunciatio adhibetur tempore testamenti, & sic in ipso actu testandi: & ita formant ibi questionem Petrus de Bella per. Iaco. Butri. Cinus, & docto. antiqui. & istam meam solu. & declarationem sentit Ioan. de Imo. in dict. l. filio preterito. 2. col. in fine. in versic. sed certè istud non sequitur. sentit etiam Ange. de Peru. in. l. si quis posthumus. §. 1. ff. de libe. & post hu. in fine.

6 Aduertendum tamen quod materia nostra & eius conclusio, quæ habet quod pactum de non succedendo non valeat, procedi & debet intelligi, quando non interuenit iuramentum: secusta-

men est si interueniat iuramentum: quia tunc bene valet: cuius ratio est, quia non est contra bonos mores, nec vergit in æternæ salutis dispendium, nec redundat in alterius detrimentum: text. est capitalis & expressus in. c. quauis pactum. de pactis. lib. 6. cuius verba sunt, quauis pactum patri factum à filia dum nuptui tradebatur, ut dote contenta, nullum ad bona paterna regressum haberet improbat lex civilis: si tamen iuramento, non vi nec dolo prestitito firmatum fuerit ab eadem, omnino seruari debet, cum non vergat in æternæ salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum.

Confirmatur per text. cum materia in cap. cum contingat. de iure iu. per. text. in. c. licet mulieres. eod. titu. lib. 6. ubi contractus super rebus dotabilibus firmatur iuramento, per text. in Authen. sacramenta puerum. cum materia. C. si aduer. ven. vbi contractus minoris, alias de iure inuolidus, firmatur iuramento, per text. in cap. significante. de pigno. vbi pactum. l. commissoria reprobatum in pignoribus, firmatur iuramento, secundum Inno. & cō. doct. ibi. de cuius tamen intellectu vide ibi Abba. & doct. Abba. in. c. cū contingat. 3. col. in medio. Imo. ibi. 5. co. num. 11. Barto. in. l. si quis pro eo. de fide iu. 4. col. versic. 4. dixi per text. in cap. ex rescripto. de iu. iu. vbi mulier quæ non potest esse fideiusor, efficaciter obligatur virtute iuramenti.

7 Vnum tamen est quod hoc videtur intelligendum, quando talis filius vel filia aliquid recepit in præmium vel recompensam renunciationis, quia tunc valet cum iuramento: secus tamē est si nihil penitus recepisset, quia tunc non valet: ita probat text. in dict. c. quauis pactum. vbi cum mysterio dicit quod filia renunciauit, dote contenta, quasi velit, quod solum isto casu corrigitur civile, & validatur pactum. Secundo quia quando filius vel filia nomine dotis vel donationis propter nup. vel alias aliquid recepit, renunciatio videtur in se habere quandam æquitatem. cui videatur illi receptio subrogari loco legitimæ, vnde merito firmatur iuramento. Tertio confirmatur quia si tale pactum & renunciatio successionis valeret aliquo non recepto, esset contra publicam & priuatam utilitatem: quia filius vel filia careret dote & alimentis, nec reperiret. quibus nuberent: argumēto. l. 1. solu. matrimonio. Quarto quia tale pactum aliquo non recepto, videtur in se continere dolum, saltem re ipsa: argumēto text. in. l. si quis cum aliter. de verbo. obligat. in. l. 2. §. circa. de do. excep. ergo non est verisimile quod ius canonicum tale pactum iniuriam velit approbare, maximè quod text. in dict. cap.

cap. quauis pactum. requirit, quod non interuenit vis vel dolus: ergo intelligatur ex proposito, vel re ipsa. & in expresso ita tenet Pe. de Ancha. in dict. c. quauis pactum. de pact. lib. 6. in. 2. notabili. & tenet Richardus de Sali. in. l. pactum quod dotali. C. de pactis. & Salic. ibi. 3. eolum. in fine. versic. aut paciscitur filia, &c. Contrarium est tamen tenendum, imò quod tale pactum & renunciatio cum iuramento valet & tenet, etiā si filius vel filia nihil penitus recepit, quia ratio text. in dict. c. quauis pactum. militat in vtroque casu & in terminis ita tenet ibi Dominicus. pe. col. nu. 12. qui bene prosequitur articulum. & adducit alia fundamenta: tenet etiā Probus ibi. in additio. ad Ioa. mona. in prin. Geor. Natan. 6. col. versic. quinto limita. Imo. in. c. quintaualis. de iure iu. pe. fo. 2. col. idem Imola. in. l. stipulatio hoc modo concepta. 2. col. in medio. & ibi Alex. 3. col. nu. 9. idē Imol. in. l. qui superstitijs. de acqui. hære. 1. col. in prin. Corneus in. l. pactum. C. de colla. 2. col. versic. quarto limita. & Alex. vbi dicit hanc esse magis communi. opi. in con. 42. fin. co. 1. volu. idem Alex. con. 125. 1. volu. ante pe. col. Iaso. in con. 13. in prin. 4. volu. ex quo text. & com. opi. collige aperte, quod metus reuerentialis filio vel filia non annullat contractum nec iuramentum gestum cum patre, vel matre, vel ascendentibus: de quo articulo vide in l. 1. §. quæ oneranda. quarum rerum actio non datur. Habemus igitur ex superioribus quod licet filius vel filia non possit renunciare successioni vel hereditati futura sine iuramento, tamen cum iuramento potest, & omnino repellit a successione.

8 Ex quibus primo inferitur quod mortuo patre vel matre ab intestato, non possit filius vel filia quæ renunciauit, eis in aliquo succedere de iure civili nec prætorio, nec ex vno capite nec alio: quia ex quo simpliciter & genericè renunciauit, vtri que via qua possit succedere videt renunciauit, & sic ab intestato: argumēto doctrinæ gloss. singu. iuncto text. in. l. 1. §. sed videndū. ff. de success. edict. vbi dicit quod si hæres qui potest venire ad successionem alterius, ex duplici capite vel duplici iure. scilicet prætorio quam civili, repudiet: simpliciter & genericè videtur repudiare vtrūque; caput & viam successionis, quam ad hoc dicit singu. & vnicā Pau. in. l. 3. ff. de acqui. hære. in. fi. Item etiam quia indefinita renunciatio æquipollet vniuersali: text. est in. l. si pluribus. ff. de lega. 2. tex. in. l. si plures. ff. de lega. 3. tex. in. l. turpia legata. §. si. ff. de lega. 1. tex. in. l. si hæres des nominatim. eod. titu. text. in. l. si is qui ductentia. §. vtrum. ff. de rebus dub. text. in. l. si ne necessariæ. §. si annua. ff. de pigno. actio. tex. in. l.

in vsu. ff. de verbo. sig. Item etiam quia tantum valet generalis dispositio, quo ad ea quæ possunt comprehendi sub genere, quantum particularis quo ad speciem: de qua specialiter agitur: text. est no. in. l. si chorus. ff. de lega. 3. tex. in. l. si duo. in fine. ff. de admi. tuto. text. in. l. si feruus eius qui in fine. ff. de acqui. hæred. tex. in. l. quoties. C. fami. hercis. tex. in. l. 2. versic. C. de quadrien. præf. tex. in. l. omnes. C. de præscr. 30. vel 40. anno. ergo ista renunciatio hereditatis vtrius que viam successionis debet comprehendere: & ita tenet & determinat no. Domi. in dicto cap. quauis pactum. fin. col. 8. q. & ibi Geor. Na. 10. col. num. 40. Aret. in. l. qui superstitijs. de acqui. hære. 3. col. in prin. Rom. in. l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. obli. 8. col. nu. 29. & ista est vera opi. licet aliqui teneant contrarium: imò quod possit succedere ab intestato, quia pater vel mater quibus est facta renunciatio, moriendo ab intestato, tacite videtur eos vocare cum alijs filijs ab intestato: argumēto text. in. l. conficiuntur. in prin. ff. de iure condici. notatur in. l. non iustam. C. ad Trebel. Sed huic rationi & fundamento faciliter respondeo, ut intelligatur quod ita demum filij vel successores proximi in gradu, tacite videntur vocati ab intestato per defunctum, quando nulla præcessit renunciatio cum iuramento: secus autem aliis ut hic, quia cum constet quod semel voluit pater vel mater eos excludere a successione sua virtute renunciationis, præsumitur perseuerasse & decedere in eadem voluntate.

Secundo & principaliter inferitur quod talis filius vel filia qui renunciauit, non potest succedere contra testamentum patris vel matris: vnde si talis filius vel filia præteratur in eorum testamento, & nil eis sit relictum, testamentum valet & tenet, & non possunt agere de nullitate vel alio quouis remedio: ita probat text. in dict. cap. quauis pactum. ibi, nullum ad bona paterna regressum haberet, & ibi notant & tenent commu. docto. & in expresso istam sententiam & conclu. tenet Bald. dicens esse notandam, in. l. filio præterito. ff. de iniur. rupt. fin. col. in principio. & ante ipsum reperio quod ita tenet Barto. in. l. 1. §. quod habebat. ff. de bo. pos. contra tabu. 2. col. nume. 6. Rapha. Cuma. in repetitione. l. si filius qui in potestate. ff. de libe. & post hu. 9. col. nume. 18. & ibi Iaso. 2. col. nume. 10. Confirmatur quia per talem renunciationem, filius vel filia efficitur extraneus, & amittit suam, & legitimam debitam in bonis patris vel matris quibus renunciatum est: vnde merito non agit contra testamentum eorum, quia

Renunciatio
non est
libera
quia
interuenit iuramentum

quia ius rumpendi testamentum regulatur à iure succedendi ab intestato: ita probat. *text. in l. cū querit. C. de inoff. testa. text. in l. parētibus. eo. titu. vbi habetur quod ad hoc vt filius possit agere de inoff. testa. inspicitur an ei debeat legitima vel non: sed huic non debetur virtute renunciationis iurata: ergo. & c. *text. in l. i. ff. de cōtra. tabu. text. in l. posthumus. §. si quis ex his. ff. de inoff. testa. text. in l. Papi. §. sed nec impuberis. eod. titu. §. in ratione sui. text. in l. maximum vitium. §. sancimus. C. de libe. prae. text. in l. i. §. pe. ff. si tabula testa. nulla extra. text. in l. si quis posthumus. §. si quis filium. de libe. & posthu. text. melior de iure. in. §. eadem hae obsequantur. vers. item adoptiuos. Insti. de hære. quæ ab intesta. defe. vbi expresse ponit regulam, quod ille qui non habet ius succedendi ab intesta. longè minus succedit contra testa. Confirmatur & c. quia filius vel filia exclusus à successione patris per exheredationem amittit iurata, cum amplius sibi non debeat legitima. *text. est not. in l. i. §. sciendum. ff. de suis & legi. hære. text. in l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acqui. hære. text. in l. si quis posthumus. §. i. de libe. & posthu. text. in l. si posthumus. in principi. eod. titu. text. in l. si ium. in principi. & in. §. sed cum ex hereditatio. de contra. ta. text. in l. Papianus. §. si ex causa. ff. de inoff. test. text. in l. si quis filio ex hereditate. ff. de iniust. rup. text. in l. si quis filium. C. de inoff. testa. text. in l. sed si plures. §. si ex alio. ff. de vulg. & pupil. Confirmatur & tertio: quia ille filius reputatur extraneus, quando se abstulit à bonis patris: *text. est in l. de cessarijs. ff. de acqui. hære. text. in l. si filius qui patri. de vulg. & pup. text. in. §. sui. vers. sed his prae. non permittit. Insti. de hære. quali. & disse. text. no. in proposito in l. 2. ff. q. cum eo. sed ille se abstulit à successione virtute renunciationis iurata: ergo reputatur extraneus. Confirmatur & c. ex doctrina egregia Bar. per *text. ibi in dicitur. §. sciendum. de suis & legi. hære. in fin. vbi dicitur: q. si caueatur statuto, quod extraneis masculis filia foemina non succedat ab intestato, talis filia efficitur extranea & amittit iurata, & per consequens non succedet ab intestato, nec poterit agere de nullitate vel alio quouis remedio si praeceatur in testamento: idem tamen tenet Bar. in l. si. ff. de col. nu. 5. ff. ad Ter. in d. eod. tenet Bald. in l. maximum vitium. ff. de libe. prae. pe. col. in fine. nu. 2. & ibi Paul. si. co. idem Bald. in l. Gallus. §. & quid si tatum ff. de libe. & posthu. 3. col. in fine. Ange. ibi. 4. col. nu. 7. Pau. ibi. 5. col. in medio nu. 10. Alex. 6. col. nu. 6. & istam dicitur. opi. Iaso. ibi. 4. col.*****

nu. 46. idē Bald. in l. posthumus. §. si quis ex his. lectu. in. ff. de inoff. testa. & ibi Ange. Pau. de Castr. in l. filia dote. 2. col. in prin. C. de colla. & ibi no. Alex. & Iaso. Roma. no. & melius quam alibi in. l. vt liberis. C. de colla. 3. col. nu. 6. Iaso. in l. si quis posthumus. §. i. 2. col. de libe. & posthu. ergo eodē modo filius vel filia qui renunciauit cum iuramento successioni patris, efficitur extraneus vel extranea, & amittit iurata, et nullo modo possit agere contra testamentum.

10. Quarto tamen pro maxime et necessaria declaratione prædictorum, si filius vel filia renunciauit cum iuramento successioni patris vel matris, vel recepit partem legitimam in vita vel morte eorum, vel forte integram legitimam, et in ea sit grauatius aliquo onere vel conditione, & promissit cum iuramento amplius non petere nec agere ad supplementum, nec rejicere grauaenem vel conditionem, sed illud subire: et mortuus est relicto nepote, pronepote, vel descendens: an eius renunciatio noceat et præiudicet eis? & certe passus et articulus est valde subtilis et dubius, in quo magistraliter & resolutiue dico q. duo casus sunt considerandi: Primus est quando talis filius vel filia quæ renunciauit, mortuus viuente patre vel matre de cuius successione tractatur: Secundus, est quādo moritur post mortem eorum. Primo casu videtur q. talis renunciatio iurata, non noceat nec præiudicet nepoti, pronepote, nec descendens eius: sed libere admittatur ad eorum successione. Primo, quia mortuo vel excluso filio de medio in vita patris, nepos, pronepos, vel descendens ex eo subintrat locum & gradum eius, & representatiue succedit in iure, parte, & portione filio prædefuncto competenti. *text. est. in l. i. §. quibus. ff. de succ. edict. text. in l. i. §. si filius. ff. de suis & legi. hære. text. in l. si quis posthumus. §. si filium ff. de libe. & posthu. text. in l. Gallus. per totam legem, eod. ritu. text. in l. posthumorum. ff. de iniusto rupto. text. in l. si quis filio ex hereditate. eod. titu. text. no. in l. si expatris. §. si. ff. de bonis liber. text. in l. 2. C. de libe. prae. text. in. §. posthumorum. Insti. de ex hære. libe. text. in. §. ita demū. Insti. de hære. quæ ab intesta. defe. Sed o facit, q. talis filius vel filia vt renunciare sub quadā tacita conditione, si hæreditas ad eū deuoluatur, sicut dicimus in stipulatione, acceptatione, vel reali solutione pure facta animo nouādi vel dissoluedi obligationē conditionale: quia habet tacitā conditionē si cōditio obligationis veniat & purificetur in l. si Stichus. §. i. ff. de noua. & in l. quoties. §. 2. eo. tit. & in l. sub conditione. ff. de solutio. ergo dicam? in nro casu, q. si prædicta ta-*

cita

cita cōditio de lationis hæreditatis nō veniat, renunciatio sit nullius momenti. Tertio facit quia hoc beneficiū & ius succedendi quod habet nepos, non prouenit immediate ab ipso filio vel filia renunciante, sed ab ipsa lege & eius dispositione: argum. *text. in l. ius autē agnationis. ff. de pactis. text. in l. si arrogator. ff. de adoptio. text. in l. si. ff. de pactis. text. in l. si postmortē. §. si. ff. de bono. po. cōtra tab. cū similibus. & in expresse istam sen. & cō. licet sic non benefundatā, tenet Bar. in l. qui superstitis. ff. de acqui. hære. 2. colum. nu. 2. & 2. q. & ibi Ang. de Peru. Pau. de Cast. 1. col. & q. Ioa. de Imo. 1. col. in medio. ver sic. an autē tale pactū. Ludo. Rom. 4. col. nu. 7. Rapha. Cuma. 2. col. nu. 5. Franc. de Aret. 5. col. ver. tangit etiā Bal. in l. pactū. C. de colla. 2. col. nu. 2. & 2. q. & 3. col. 18. q. & ibi singu. Paul. de Cast. 2. col. nu. 7. Fulgo. 2. col. nu. 7. Alexan. 3. col. nu. 8. idem Bald. in l. si. C. de pactis. 4. col. nu. 16. Georg. Natan. in c. quauis pactum. de pactis. in. 6. 2. coll. nu. 77. Rod. Sua. in repetitione. l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testa. fol. 33. 3. col. vers. superest circa prædicta vnum singulare dubium. idem Rod. Sua. in eadem repetitione. fol. 68. 3. col. vers. solum modō placuit. sentit etiā Oldra. con. 40. Sed aduertendum q. contra istam sententiam. & con. se offert subtilis & insolubilis difficultas, nam iste nepos vel descendens succedit auo representatiue ex persona patris, & loco eius, & in eadem parte & portione, & cum eadem qualitate & omnimoda subrogatione: *text. est in l. i. §. si filius. ff. de suis & legi. hære. cuius verba sunt, si filius suus hæreres esse desijt in eius lē parte succedunt omnes nepotes nepotesq. ex eo nati: text. i. l. si nepotes. ff. de colla. bono. text. in l. i. §. pe. ff. de cōiun. cōm. eman. libe. eius. text. in l. Papinianus. §. quoniam autem quarta. in fine. ff. de inoff. testa. textus in leg. posthumorum. ff. de iniusto rupto. text. in l. 2. C. de suis & legi. libe. text. in. §. cum filius. Insti. de hære. quæ ab intesta. defe. textus in Authentic. de hære. ab intesta. veni. §. primo, collatio. 9. text. in Authentic. in successione. C. de suis & legi. libe. Sed filius qui renunciauit cum iuramento, excluditur à successione patris vel matris & efficitur inhabilis: ergo similiter excludatur nepos vel descendens ex eo: sed sustinendo communem, potest dici quod talis nepos vel descendens non succedit ex persona patris prædefuncti, sed ex persona propria, licet representatiue & subrogatiue intret locum & gradum patris, per locum à remotione seu priuatione eius: non verò succedit in eadem**

parte & portione. vnde assumit sibi locum & gradum quem inuenit vacantem, non verò materiam vel portionem iam extinctam & repudiatam: ita singu. & valde subtiliter tenet & declarat Bald. in dicta leg. pactum. C. de collati. penult. colum. 18. quæstio. in fin. & ibi moderati. Quod tū notabiliter deberet intelligi q. filius vel filia qui renunciauit cum iuramento, nihil percepit à patre vel matre: vel si recipit reperitur cōsumptum, & non peruenit ad nepotem vel descendens: secus verò si recepit integram legitimam vel patrem eius quæ peruenit ad nepotem eius vel descendens: quia non succedet, vel saltem tenetur computare vel conferre eam, argumento textus in leg. si nepotes ff. de collatio. bono. text. in leg. quoniam nouella. C. de inoff. testa. textus in leg. vt liberis. C. de colla. textus in leg. illam. eodem titu. & ibi docto. & in specie tenet & declarat Paulus de Castro. in dicta leg. qui superstitis. ff. de acqui. hære. fin. colum. versic. prædicta vora. Limita tamen & intellige prædictam communem opinionem, quando talis nepos vel descendens veniat ad succedendum auo cum alijs nepotibus vel descendens, secus verò si cum patruis vel auunculis qui sunt in proximiori gradu ipsi auo vel ascendenti, de cuius successione tractatur: quia tunc non potest admitti nec succedere, quia non potest venire ex propria persona, sed ex persona patris vel matris qui renunciauit: vnde sicut ille si viueret excluderetur, ita nepos vel descendens ex eo: ita tenet & declarat solus Salic. in leg. pactum quod dotali. C. de pactis. si. col. & q. sed contrariū tenet cōm. opinio. in locis vbi supra imò quod indistincte nepos vel descendens succedat, etiā si concurrat cum patruis vel auunculis per iura & rationes superiores: & in terminis ita tenet & declarat Alexand. in dicta leg. pactum. C. de collatio. tertia colum. numer. septimo, & ibi Corneus, quinta colum. versic. nihilominus putarem. Ioan. de Imol. in dicta leg. qui superstitis. ff. de acqui. hære. 1. col. in fin. & ibi Aret. 5. col. vers. tangit etiam post Bar. qui idem voluit. Sed his non obstantibus in hoc arduo & subtili passu ego teneo contrariā sententiam & conclusionem, imò quod nepos vel descendens indistincte excludatur à successione auī per renunciationem sui patris vel matris, modō velit succedere cum patruis vel auunculis, modō cū alijs nepotibus vel descendens: & ita tene rem iudicando & cōsulendo. Primo, quia semper vtroque casu nepos vel descendens succedit representatiue ex persona patris vel matris,

non

remunhau

non ex propria: text. est in dict. l. r. §. si filius. ff. de suis & legi. hæredi. cuius verba sunt, si filius suus hæres esse desijt, in eiusdē partē succedunt omnes nepotes neptesq; ex eo nati: text. in. l. 2. C. de suis & legi. libe. cuius verba sunt, nepotes ex diuersis filijs varij numeri auo succedentes ab intestato, non virilibus portionibus sed ex stirpibus succedunt: text. in Authen. de hære. ab intestato venient. §. i. colla. 9. vbi, tãtam de hæreditate morientis accipientes partem, quãtam eorum parens si viueret habuisset, quam successiõnē in stirpes vocauit antiquitas. text. in. §. cum filius. versic. item si ex duobus. In sti. de hære. quæ ab intesta. dese. sed filius vel filia quæ renunciauit, est inhabilis ad succedendū: ergo nepos vel descendens ex eis similiter fit inhabilis: & representatiuē ex eorū persona non possunt succedere. Ex quo clarē deducitur & infertur, q̄ iura quæ habent quod mortuo filio nepos intrat locum & gradum patris, debent intelligi quando talis filius si viueret posset succedere alias non. Secundo, quia quando, aliquo casu vel respectu filius vel filia priuatur a lege vel statuto successiõne patris vel matris, priuatur etiam nepos vel descendens ex eo tanquam natus ex radice infecta & inhabili: ita probat text. notabilis in. l. si viua mater. versic. in nepotibus. C. de bonis maternis vbi habetur q̄ eiusdē conditionis & qualitatis debet esse descendens ex foemina, quod ipsa foemina: text. in. l. illam. C. de collatio. text. in lege fin. C. de natu. libe. vbi habetur quod sicut filius naturalis vel spurius non succedit patri, ita nec nepos vel descendens ex eo: text. sing. in proposito in cap. 1. §. hoc autem notandum est de his qui feu. dare possunt: in vsibus feudorum. vbi disponitur q̄ sicut in feudo non succedit filia foemina, ita nec filius vel descendens ex ea: & in expresso existo fundamento & consideratione ita tenet Bar. in. l. liberorum. ff. de verbo. sign. 6. col. nu. 14. idem Bartol. in. l. 2. §. videndum. in fin. ff. ad Tertul. Cinus. in. l. 1. C. quæ sit longa consuetudo. 2. col. in fin. Bal. notabiliter in. l. maximum vitium. C. de libe. præte. 2. col. & ibi Paul. Sali. Alex. & Corne. idem Bal. in. l. si verò. §. de viro. in fine. ff. solu. matri. & ibi Imol. fi. col. & cõm. docto. idem Bald. in. l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius vocan. & ibi Pau. & alij docto. idem Bal. in Authen. si quas ruinas. C. de sacro. eccl. fin. col. idem Bal. in. l. r. C. de cõdi. infer. & ibi Pau. & cõm. doct. Paul. de Cast. in. l. Gallus. §. nunc de leg. Valleia. ff. de libe. & posthu. fi. col. & ibi Areti. Alex. & Iaso. idē Paul. in. l. qui exceptio. nem. ff. de cõdi. inde. 2. col. idem Paul. in. l. illa

C. de colla. pen. col. Sali. in. l. illud. C. de sacro. eccl. in fin. Iaso. in. l. si quis ad quod. ff. de iurisd. omni. iudi. 5. col. Specu. in tit. de locato. §. nunc verò aliqua. vers. 146. Ioan. Andre. in tit. de testa. super rubri. Pala. Ru. in repe. rubricæ, inter vi. & vxo. fo. 52. 4. col. vers. ad cuius confirmationem. Martinus de Laude in tract. de primo genitura. 23. q. Tertio, quia quando medium per quod alicui extremo debet fieri acquisitio est in habile, impedit effectū acquisitionis: text. est in. l. qui sella. §. si. ff. de serui. rusli. prædio. text. in. l. in tradendis. §. interpositas. ff. cõm. prædio. cum simi. Quarto, quia iuramentum interpositum in hac renūtiarione vel in quolibet alio pacto vel contractu inualido, nedū obligat personam iurantem, sed etiam ipse actus & contractus remanet perpetuò firmus & validus, & virtus & effectus eius transit ad hæredes: ita probat text. in dic. cap. quanuis pactum. de pactis. lib. 6. in fine. ibi, firmatū fuerit. & ibi tenet glo. ordi. fi. Domi. 2. col. & cõmu. docto. Bar. in. l. si quis pro eo. ff. de fidei. 3. col. vers. 3. dixi. & ibi Pau. de Cast. 2. col. nu. 5. Pau. in Authen. sacramenta puberū. C. si aduer. vdi. 2. col. & magis cõmuniter moderni ibi. Imo. Are. & alij doctores in. l. qui superstitis. ff. de acqui. hære. Abb. in. c. cum contingat. de iurei. 6. col. nu. 8. vbi dicit hac esse magis cõmu. opi. Dominicus & alij doctores in. c. licet mulieres. eodem titulo. Quintò, quia prædicta renūtiatio videtur facta fauore aliorum filiorum & eorū descendētium, quibus videtur prospicere & diligere potius quam filio renūciantis & eius descendētibus: argumēto text. cū materia in. l. cum auus. ff. de condi. & demonstra. ergo indistincte nepos vel descendēs ex eo excludat & nō admittatur cū alijs filijs vel descendētibus, quorū fauore est facta renūciatio. Sexto, & quidē nouiter & subtiliter facit quia quando debitor est in diem vel sub conditione potest ante diem vel cõditio nem soluere: text. est in. l. quod in diē. ff. de sol. text. in. l. stipulatio ista. §. inter certā. ff. de verbo. obli. text. in. l. quod quis. ff. de actio. & obli. text. in. l. intra dies. ff. de re. iu. text. in. l. eum qui. ff. de annuis legatis. text. in leg. in diem. ff. de condi. in debi. text. in. l. sub conditione. cum lege sequenti eo. titu. text. in. l. cum tempus. ff. de regul. iu. nisi dies vel cõditio si tposita gratia & fauore creditoris. vt in. l. eum qui. ff. de annu. lega. & in. l. qui Romæ. ff. de verbo. obli. & in. l. fideicommissi. §. cum polidius. ff. de vsuris. & in. l. si ita relictum. §. Pegafus. ff. de leg. 2. sed pater est quasi debitor filij in legitima, vt probat text. in. l. nec ei. §. i. vers. præterea. ff. de adoptio. text.

text. in. l. i. §. si impuberi. in fine. ff. de collatio. bono. tradit Bartol. & docto. antiqui in. l. fin. ff. de libe. agnos. text. in. l. scripto. ff. vnde liberi: text. in. l. cum ratio. ff. de bonis damnatorum. text. in. l. in suis. ff. de liberis & posthumis. text. melior de iure in Authen. de triente. & semisse. §. i. colla. 3. ibi, quibusque quod relinquitur iam etiam debitum vocant. idem Bartol. in. l. potest ff. de acqui. hæredi. 2. col. & ibi modernij. & per consequens potest pater præmature in vita soluere legitimam filio, & satisfacit debito legali: argumēto text. in. l. cum quo peculio. §. hna. ff. ad. l. Falci. & in. l. r. §. si parens. ff. si a parente quis fuerit manumissus. & in. l. Papirianus. §. si quis mortis. ff. de inoffi. testa. & in. l. si nō mortis. eodem tit. & vtrobiq; doctores. prætere paria sunt, quod debitum alicui soluat, vel alio modo de eius voluntate sei sit satisfactū: text. est in. l. si rem alienam. l. r. §. omnis. ff. de pigno. actio. text. in. l. item liberatur. ff. quibus mo. pignus vel hypothe. solui. text. in lege. quanuis. §. interdum. ff. ad Velleia. erga si filius in vita recepit legitimam suam vel partem eius, vel nihil recepit & renunciauit cum iuramento successiõni, omnino & perpetuò exoluitur a successiõne & similiter nepos & descendens ex eo, tanquam si verè & realiter ei. esset solutū. Secundo casu principali, scilicet quando filius vel filia quæ renunciauit moritur post mortem patris vel matris, indistincte excluditur nepos vel descendens modò concurrat cum alijs nepotibus & descendētibus, modò cum patris vel auunculis: quia tunc cum successiõ sit a iure delata ipsi filio vel filia tempore mortis patris vel matris, & repellatur per renūciantem iurata, necessario nepos & descendēs ex eo repellitur, ac si illo tempore interueniret abstentio vel repudiatio: & per consequens admittuntur alij filij vel descendentes parentum: argumēto textus in lege. si quis posthumos. §. si filium. ff. de libe. & posthu. textus in lege. si quis filio ex hæredato. ff. de iniusto rupto. text. in lege si quis filiu. C. de inoffi. testa. vbi habet quod qñ filius vel filia superuixit tēpore mortis patris vel matris, nepos vel descendens ex eo de necessitate non debet institui nec ex hæredari, nec intrat locū ei: & in expresso ita tenet Pau. de Cast. Imola, Romanus, Areti. & cõmu. doc. in dicta lege. qui superstitis. ff. de acqui. hæred. Alexand. notabiliter in dicta leg. pactum. C. de collatio. penult. col. versic. secundo casu principali. & ibi communiter moderni. Rode. Sua. in repetitione legis quoniam in prioribus. fo. 33. quarta col. versic. si autem filius. idem

Rode. Sua. in eadem repet. fo. 69. prima col. versic. secundus casus. Annum tamen est, quod si non reperiantur alij filij nepotes, vel descendentes huius defuncti de cuius successiõne tractatur, sed tantum collaterales, tunc nepos vel descendens ex filio vel filia quæ renunciauit, potest indistincte succedere: modò pater vel mater eorum decedat viuente auo vel auia, modò post mortem eorum: imò ipse filius vel filia quæ renunciauit, si viueret posset succedere, vt infra proxime dicō: versic. aduertendum tamen. Nec obstat si subtiliter dicas, quod etiam si filius superuivat post mortem patris, & sit legitime ex hæredato & penitus excludit a successiõne patris, admittitur nepos vel descendens ex eo per successiõnem medietatis, quia respondeo notabiliter vt per Rode. Sua. in dicta repet. fo. 34. secunda col. versic. vnde præsupponit cum pluribus sequentibus. Secundo dō: in his respondet, quod illa sententia & opilio est falsa, vt late dixi & probaui supra loco: ex testamento tamen bene poterit succedere talis filius vel filia, vnde si pater vel mater quibus est facta renūciatio instituat in testamento prædictum filium vel filiam, vel eis relinquat legatum vel si deicommissum, bene poterit talis filius vel filia succedere, licet renūciant cum iuramento. Pro qua sententia & con. primo facit talis ratio, quia in tertio patris & filij renunciatis videtur esse quod non sit recursus ad bona paterna inuito patre, non autem quod excludatur eo volente: vnde ex ista noua causa & sic superueniente consensu patris licet poterit succedere: argumēto textus in capit. ad nostram. el. prim. de iure iuran. iuncta glo. & cõ. opi: text. in. l. si. ff. qui satis. cogan. Secundo facit textus not. in capitulo secundo de renun. vbi ille qui cum iuramento renunciauit beneficio, si postea de eo nouiter & canonicè sit inuestitus & electus, non prohibetur recipere: ex quo notat ibi Abba. & cõm. docto, quod renūciatio iurata semper restringitur ad ius competens & subsistens tempore renūciantionis: non verò ad ius nouiter ex aliqua causa superueniens. Ex quo textu infert notabiliter ibi dominus Anto. in fin. col. num. 12. quod si licentiat iurauit non recipere gradum doctoratus alibi quàm in loco vbi est examinatus, quod si de nouo in alio studio subintrat examē, potest prætextu nouæ licentiæ ibi doctorari sine metu periurij, quia assumit doctoratum ex noua causa superuenienti: quem sequitur Imo. 2. col. nu. 8. qui etiā infert q̄ si quis pmittit aliū nō offendere sub poena vel iuramēto, q̄ debet intelli-

intelligi ex offensa & inimicia præterita, non futura ex noua causa tenet etiam expresse Bar. in l. ex facta. §. causa. ff. de pœn. Tertio facit quia generalis remissio vel renuntiatio non comprehendit futurum, sed tantum præsens, quia de iure futuro non videntur partes cogitasse: text. est in l. cum Aquiliana. ff. de rra. text. in l. qui eum tutoribus. §. si. eod. tit. text. in l. si ita scripserit. ff. de leg. 2. text. in l. si stipulatus fuerim. §. n. de verb. oblig. text. in l. si a colonio. eod. tit. imò quod magis est, licet talis remissio vel renuntiatio generalis de consensu partium extendatur ad ius de futuro, quia expresse ita cautum est, tamen debet intelligi, quod censetur remissum ius de futuro, quod habeat dependentiam à causa de præterito vel presenti: text. est in l. q. seruus. ff. de con. ob causam. & ibi tenet Bar. Bald. Alex. Iaso. & cō. docto. idē Bart. vbi plenius de materia in l. q. Rom. §. duo fratres. §. q. de verb. oblig. Quarto facit text. singu. in iure in l. si. C. de non nu. p. vbi probatur quod tacita conditio & natura quæ in est in cōtractu censetur virtualiter inesse in iuramento in eo interposito: & ad hoc notat & cōmendat doct. ibi. & reputat sing. Bal. in c. quæ in cōtractu. de cō. n. §. col. nu. 32. & illum text. ad hoc dicit vnicū Iaso. in l. qui pecuniā. ff. si ter. p. l. col. in prin. Quinto facit quia si talis filius vel filia qui renuntiavit cū iuramento non possit succedere ex testamento patris vel matris quibus non p̄clarū est, sequeretur quod redundaret in præiudiciū patris vel matris, & auferre rursus ab eis libera testamenti factio: quod nō est dicendū, vti in l. stipu. hoc modo concepta cum materia de verbo obligat. Sexto facit not. in l. Aurelius. §. testamēto facto. ff. de libe. lega. vbi habetur quod liberatio relicta in testamento non extenditur ad debita contracta ex noua causa post factum testamentum: & ad hoc not. & cōmendat ibi Bar. & cō. docto. Septimo facit text. singu. & melior de iure in proposito in l. si patronus non aluerit. ff. de bō. libe. vbi disponitur quod licet patronus amittit ius succedendi in bonis liberti si eum non aluerit tempore necessitatis, tamen bene poterit ei succedere ex testamēto liberti si instituitur. Octauo facit text. in l. iubemus. C. ad Velleia. vbi habetur quod omnis renuntiatio restringitur ad contractum & personā & causam super qua interponitur, & non extenditur ad aliam: & in expresse quod talis filius vel filia qui renunciauit cū iuramento possit succedere ex testamento patris vel matris, tenet Bald. in l. pactū. C. de colla. 2. col. 3. q. & ibi Roma. 4. col. post prin. Corne. ibi. r. co. 3. limitatione. idē Bal. no. in l. si. C. de pact. 4. col. nu. 3. & ibi la-

so. 7. col. nu. 23. Ioā. de Imo. in l. qui superstitis. ff. de acq. hære. 1. col. post prin. & ibi Are. 2. col. ver. circa secundā fallentiā. Domi. in d. c. quāuis pactū. ff. col. 8. q. & ibi Geor. Natan. 4. col. nu. 11. Rom. in dict. l. stipulatio hoc modo concepta de verbo oblig. 8. col. nu. 30. Alex. 3. col. nu. 8. Iaso. 6. col. nu. 7. & voluit aperte Bar. ibi. 1. col. in fi. Specu. in titu. de testa. §. 1. vers. pone filius. & ibi Ioā. An. in addi. imò quod magis est, ista cōclu. procederet etiam si talis filius vel filia reperitur institutus in testamēto patris vel matris cōn. dito ante renuntiationē iurata, quia ex quo remansit in eadem voluntate nō mutauit testamētū, sed creditur voluisse decedere cū illō testamento & institu. filij. & in terminis ita tenet solus Are. in d. l. qui superstitis. 2. col. prope fi. ff. de acq. hære. & in tñ superior con. est vera, vt talis filius vel filia institutus sit ius, & recuperet iura sinitatis quæ amiserat per renuntiationē: vnde transmittere poterit hereditatē, & oīa alia priuilegia sinitatis habebit, ac si nunq̄ renunciaisset ita probat text. singu. & vnicus in l. q. in aliena. §. interdū. ff. de acqui. hære. vbi habet quod licet nepos matris ex filio ex hereditate non sit suus auo: quia pater eius tū præcedit in gradu, tamē si instituitur ab ipso auo statim efficitur suus & necessarius: & ad hoc illū text. no. & cōmendat ibi Bar. r. col. in 3. oppo. & reputat mirabilem Bal. & dicit vnicū Pau. de Castr. & Cuma. & dicit singu. Areti. Alex. & illum text. dicit singu. Ioā. de Imo. in l. sub cōditione. ff. de libe. & posthu. Alex. in l. si q̄ posthumos. §. 1. r. col. nu. 3. eo. titu. & ibi Iaso. 5. col. nu. 23. Imo. in c. rainu. tius. de testa. 1. col. nu. 106. Iaso. vbi nota. loquitur et declarat in l. neptē. C. de inoffi. test. Faber in §. sui. Insti. de hære. quali. et disse. 2. co. in prin. et licet ille text. allegetur pro singu. et vnicō, tñ similis text. est et expressus in l. filius patroni. ff. de bonis libe. quæ ad hoc allegat et considerat Barto. in l. si. ff. de condi. insti. fi. col. post prin. nu. 4. Alexā. in dict. l. si quis posthumos. §. 1. de libe. et posthu. r. col. nu. 3. Iason in dicta. l. qui in aliena. §. interdū. 1. col. in fine. ergo in nostro casu si talis filius vel filia qui renunciauit, instituitur à pater efficitur suus, et habeat oīa iura et priuilegia sinitatis: et in terminis ita per illū text. videt tenere Socinus in l. si filius qui patri. ff. de vulg. et pupi. 10. col. in fi. ver. infert. et. 2. vbi dicit quod si cauet lege vel statuto, quod extantibus masculis filia foemina nō succedat, et talis filia instituitur in testamento patris efficitur sua, et habet omnia iura sinitatis. per text. quæ reputat singu. in dict. §. interdū. imò quod magis est, teneo quod superior cōclu. habet locū, nedū quā talis filius vel

vel filia qui renunciauit sit institutus à patre expresse & nominatiu, verū etiā si in genere vel indifinitē, vt quæ pater vel mater dicat, instituo oēs meos filios hæredes vel instituo meos filios hæredes: quia etiā hoc casu succedet filius vel filia qui renunciauit, quia vñ institutus vnā cū alijs & idē est si instituitur equaliter vel in equaliter alios filios qui nō renunciauerunt: in aliqua parte testamenti vel codicilli fecit aliquod legatum simpliciter & genericē filiis suis, quia crede rem quod ad tale legatū admittetur etiam filius vel filia qui renunciauit: & ita in q. de facto dixi & cōsului, & fuit iudicatum: pro qua sententiā & cō. facit, quia licet in actu ex hæredationis vel alio actu odioso genericē factō & indifinite nō cōprehendatur aliquis filius, tñ in actu fauorabili institutionis vel legati bene cōprehenditur oēs nisi ex aliquibus coniecturis de cōtraria voluntate patris appareat. text. est iuncta. glo. & cō. opi. in l. 2. ff. de libe. & posthu. text. in l. si q̄ ita dixerit. in prin. & in §. 1. ff. de testa. tute. text. in l. qui filibus. §. 1. ff. de lega. text. in l. plurib. ff. de acceptila. text. in l. qui habet. §. fina. ff. de tutelis.

11 Aduertendum tamen quod superior conclu. & materia, quæ habet quod filius vel filia qui renunciauit cū iuramento non pōt succedere patri vel matri, debet notabiliter intelligi, quando super sunt alij filij vel filia descendentes: secus tñ est si tempore mortis patris vel matris nulli reperiantur filij vel descendentes: quia tūc talis renuntiatio annullatur, & filius vel filia qui renunciauit libere poterit succedere, tam ab intestato quā ex testamento, quā etiam contra testamētū: cuius ratio est, quia talis renuntiatio censetur facta fauore aliorum filiorum, & sub quadā tacita conditione, vt hæreditas perueniat ad eos, vnde de eis nō extantibus censetur de defecta conditio & potest libere succedere: argumento text. cum ratione in l. cum auus. ff. de con. & demon. text. in l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. & sub sti. text. in l. cum acutissimi. C. de fideicom. text. in l. 2. C. de inoffi. test. in l. 1. ff. de iniust. rupt. text. in l. certum est. eo. tit. Secundo, argumento text. in ca. 2. de renun. & eorum que supra dixi vbi probatur quod renuntiatio etiā iurata restringit ad ius competens & subsistens tempore renuntiationis: non vero ad ius ex noua causa superueniens Tertio argumento text. cū ratione in l. si vnquā. C. de reuo. dona. vbi donatio reuocatur per superueniētiā liberorū: ergo pari rōne in l. donatio vel renuntiatio facta fauore & contemplatione liberorum existentium reuocatur eis de defunctis, Quarto, argumento text. no. in l. ex

facto. ff. de vulg. & pupil. vbi habetur quod si pater exemplariter substituit filio suo maiori muto & surdo, mente capto vel furioso, & post mortē patris talis filius mutus & surdus suscipit liberos ex vxore propria, ipso iure reuocatur substitutio pupillaris: quia ob aliā causam non videtur fuisse facta, nisi propter carentiam liberorum. Quinto pro hac sententiā & cō. cōsidero casum nota. nō commendatum in c. 1. in fi. de filijs natis ex matrimonio ad Morganiticam cōtracto. vbi dicit text. quod si auis habuit filios ex prima vxore mortua, & postea suscipit aliā vxorem cū qua fecit pactū quod filij ex isto secundo matrimonio non succedant nisi eo quod pater dixerit tempore matrimonij: certe si filij primi matrimonij moriantur in vita patris, bene possunt filij secūdi matrimonij tunc succedere: & in expresse istam sententiam tenet Bal. in l. pactum. C. de colla. 2. col. num. 3. Pau. de Cast. ibi. 2. colum. nu. 6. Roma. 5. col. nu. 12. Detius. 4. col. nu. 9. Corne. 3. col. vers. 7. limita. Bal. post Guiler. in l. ius autē agnationis. 1. lectura. in fi. ff. de pactis. Imol. in l. q. superstitis. ff. de acqui. hære. 1. col. post prin. & ibi Roma. 2. col. & ibi Areti. 3. col. vers. circa tertiam limitationem Ange. in con. suis. 52. 2. colum. in fine. licet ibi dicat quod non posset succedere contra testamētum. Alexan. in l. stipulatio hoc modo cōcepta. de verbo oblig. 4. col. num. 11. Sali post Sichar. in lege pactum quod dotali. C. de pactis. tertia colum. in fi. Geor. Natan. vbi reputat hoc singu. in dicto cap. quamuis pactū. 10. colum. in prin. num. 38. Philip. Detius in con. suis. con. 32. col.

12 Dubium tamen est singulare circa hoc, si tempore renuntiationis pater vel mater nullos alios habebat filios, nec postea nati sint, an filius vel filia qui renunciauit cū iuramento, possit succedere patri vel matri ab intestato vel cōtra testamētum, si reperiatur præteritus & extraneus institutus, & certē videtur quod talis filius vel filia non possit succedere, sed alij venientes ab intestato, si pater vel mater decessit ab intestato, vel extraneus hæres institutus si decessit cum testamento: quia talis renuntiatio non potest dici fauore & contemplatione liberorū facta, cum nulli extant filij tempore renuntiationis, nec postea nati sunt. Sed teneo contrarium, imò quod isto casu talis filius vel filia qui renunciauit cum iuramento possit succedere patri vel matri quibus est facta renuntiatio, tam ab intestato quā cōtra testamētū: quia considero quod licet tempore renuntiationis pater vel mater nullos alios haberet filios Ant. Go. in li. Tau. L vel

vel descendentes, tamen ex tacita coniectura pre-
sumitur renunciatio facta favore & contempla-
tione aliorum filiorum nascendorum: quia sicut quoniam
filius grauat alteri restituere post mortem, sub
intelligitur si non habuerit liberos: ut in d. l. cum
auus. cum si milib⁹ supra allegatis: ita in nostro
casu, filius vel filia qui renunciauit, intelligatur
renunciasset si pater vel mater suscipiat liberos:
unde eis non natis deficit illa conditio, & per con-
sequens talis filius vel filia qui renunciauit, opti-
me potest succedere. quod tamen nota, intelligo
præterquam si aperte constaret quod talis filius vel
filia non fecit prædictam renunciatiorem fauore
& contemplatione aliorum liberorum nato-
rum vel nascendorum: quia dixit si non na-
scantur liberi, possit pater vel mater sua bona
relinquere uenientibus ab intestato, vel cui-
libet extraneo: quia tunc nullo modo posset suc-
cedere: & in expresso istam sententiam. & declara-
tionem ponit notabiliter Collectarius in ca. si.
extra de dona. si. col. nu. 34. Similiter etiam ad-
dendum est in ista materia, quod licet filius vel fi-
lia qui renunciauit cum iuramento non possit
succedere patri vel matri quibus renunciatum
est, tamen bene potest petere ab eis alimenta si
egeat, & non habeat unde se alatur, etiam si renun-
ciaret iuri petendi alimenta cum iuramento: quia
tale pactum & renunciatio esset contra ius natu-
rale, quo tenetur pater alere filium, egeritem: ut
in capit. ius naturale. i. distinct. & in l. i. §. ius na-
turale. ff. de iustitia & iure. pro qua sententia faci-
cit text. in c. cum quidam. §. illi vero. de iure iur-
vbi improbat iuramentum quo quis promit-
tit non exhibere alimenta parentibus, vel econ-
tra, ergo idem est & a fortiori, si quis iurat non
petere sibi, cum charitas bene ordinata incipiat
a se: ut in l. præses. de ser. & aqua. Secundo facit
text. in l. necare. ff. de libe. agnos. vbi habetur quod
ille qui negat alteri alimenta debita, videtur ne-
care: ergo si tale iuramentum valeret, præstare-
tur via delinquendi & in expresso istam senten-
tiam & con. tenet Specu. in tit. qui filij sint legi. ver-
sicul. sed pone quidam. nu. 12. tenet etiam Bal.
qui no. loquitur in l. pactum. C. de colla. fin. co.
& q. Ioan. de Imol. in l. stipu. hoc modo conce-
pta. de ver. obli. 2. co. in medio: & ibi Alex. ad. 3.
column. num. nono. Dominicus in dicto capit.
quauis pactum. 2. column. num. 6. Corneus in
dicta. l. pactum. C. de colla. 2. col. uers. 4. limita
13 Vnum tamen est, quod prædicta conclusio &
materia quæ habet quod filius vel filia qui re-
nunciauit successioni patris vel matris cum iu-
ramento non possit succedere, debet intelligi
quando immediate vult succedere patri vel ma-

tri post mortem in hæreditate sua: se cuius autem
si hæreditas patris vel matris iam peruenit ad al-
ium filium, vel descendente: quia indistincte be-
ne poterit ei succedere iste filius vel filia, qui re-
nunciauit etiam in bonis habitis ab ipso patre vel
matre quibus renunciatum erat: Primo quia hæ-
reditas patris vel matris postquam est adita per
alium filium vel descendente, & est incorporata
in bonis & patrimonio eius, amplius non dicitur
hæreditas patris vel matris prædefuncti: text. est
in l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de vulga. &
pupi. text. est in l. eius qui in prouincia. §. si. ff.
si cer. pe. text. in l. i. §. prætere. ff. de separationi-
bus. text. in l. si. C. de inoffic. testam. text. in l. pa-
ter familias. ff. de priui. credi. text. melior de iure
in. §. i. Insti. de hære. quali. & diffe. quem ad hoc
dicit meliorem de iure, Iaso. in. §. actionu. Insti.
de actio. fin. col. licet corrupte alleget. tradit gl.
ordi. & commu. scribentes in l. i. §. veteres. ff. de
acqui. posse. gloss. similis & or. in l. heres per ser-
uum. ff. de acqui. hære. ergo postquam bona pa-
tris vel matris perueniunt ad alium filium vel descen-
dentem, non dicuntur amplius bona patrum
sed bona aliorum filiorum vel descendentiū: &
talis filius vel filia qui renunciauit cum iuramē-
to, non dicitur succedere patri vel matri, sed al-
teri filio vel descendenti ad quem bona perue-
nerunt. Secundo & magis in specie pro hac sen-
tentia & conclusione facit text. nota. in l. qui Ti-
tij testamentum. ff. de his qui. ut indig. vbi dici-
tur quod licet ille qui accusat testamentum alicuius
testatoris de falso, & succubuit, non possit ei
succedere: tamen non prohibetur succedere hæ-
redi eius, vel alteri ad quem bona testatoris per-
ueniunt: & ibi notat Alberic. & com. doct. an-
tiqui. Tertio facit text. in l. Paulus, alias incipit
per procuratorem in fine. ff. de acqui. hære. vbi
habetur quod si filius familias miles fecit testamen-
tum de castrensi peculio, in quo instituit filium
suum hæredem, quod talis filius hæres institutus acqui-
rit illa bona castrensia a quo in cuius est potestate
Neque obstat quod olim erant bona castrensia in per-
sona filij descendenti, que non quaeruntur patri
quia iam mutatio personæ. & sic in persona ne-
potis, desinunt esse castrensia & merito quaeruntur
a quo, sicut alia bona nepotis, & sic mutatio per-
sonæ mutatur qualitas bonorum. Quarto facit bo-
nus text. in l. si. in princ. ff. de lega. 3. vbi filius ex
hæredatus non prohibetur postea succedere hæ-
redi patris etiam in bonis prouentibus ab ipso patre
quia non dicitur succedere patri, sed ultimo pos-
sessori: text. in l. pe. §. si hæres. ff. de inoffic. testa-
tam. text. in l. si. eo. tit. Quinto facit text. in l. iube-
mus. C. ad Velleia: vbi habet quod omnis renuncia-
tio

rio restringitur ad contractum, personam, & causam
super qua interponitur, & non extenditur ad aliam:
& ad hoc notat ibi com. doct. ergo in nostro ca-
su talis renunciatio iurata intelligatur de non suc-
cedendo ipsi patri vel matri quibus tantum re-
nunciatum est non vero alteri filio descendenti vel
hæredi eius, etiam in suis bonis. Sexto facit text.
nota. in l. si seruo meo. ff. de lega. 1. vbi habetur
quod si dominus repudiavit legatum factum ser-
uo suo, non prohibetur succedere & acceptare
illud met legatum sibi factum in codicillis: quia
venit ex propria persona & non ex persona ser-
ui: melior text. & nota. in l. si duobus seruis. ff.
de lega. 2. vbi dicit text. quod si eadem res est legata
duobus seruis meis, & ex persona vnius repu-
diaui legatum, & ex persona alterius volo ac-
ceptare, acquiri totam rem: quia parte repudia-
tam conseruatur ex persona secundi serui cui ac-
creuit: text. in leg. si mihi pure. eodem titulo. bo-
nus text. in l. si mater. §. si quis autem. & in. §.
eandem. ff. de excep. rei iudi. text. in l. & an ea-
dem. §. actiones. eodem titulo. vbi habetur quod si
petij fundum ex vna causa & succubui, possum
petere postea ex alia noua causa: & non obstat
mihi exceptio rei iudicatæ: facit etiam text. in l.
pater familias. ff. de priui. credi. vbi filius qui se
abstinuit ab hæreditate patris, non prohibetur
postea succedere alteri, cui obuenit illa hæredi-
tas patris: & in expresso ista sententia & conclu-
sionem tenet Albe. in l. si quando. §. illud. C. de
inoffic. testa. pe. col. in princ. Bal. in loco remoto.
in l. i. ff. de rerum diui. lectu. si. col. nume. 41.
Pau. de Cast. notabiliter in l. Paulus. alias inci-
pit per procuratorem. vers. fin. ff. de acqui. hære.
& ibi Aretinus. 1. col. 2. notabili. Romanus in l.
1. §. veteres. ff. de acqui. posse. 1. col. in medio lo-
quendo in simili casu: scilicet quod si filia foemina
non potest succedere patri extantibus mascu-
lis, quod bene poterit succedere fratribus, etiam
in bonis patris: & ibi Aretinus. 1. col. in princ.
ci. Alexan. 5. col. n. 8. Socinus. 1. col. in princ. Ia-
son. 10. colum. cum sequenti. nume. 20. & sentit
aperte Barto. in l. si. i. q. princ. ff. ad Tertu. tenet
etiam Aretinus in l. sed si plures. §. filio impu-
beri. ff. de vulga. & pupi. 1. col. in 2. notabili. Ful-
gofius in l. quanquam. C. ad l. Falci. Iaso notabili-
ter. in l. eius qui in prouincia. §. si. ff. si certu pe-
tat. 5. col. vers. tertio principaliter. Phi. Deci⁹
in l. qui se patris. 4. colum. num. 16. C. Vnde li-
beri. idem Phil. Decius in regula hæreditas de
regu. iur. si. colum. nume. 8. vbi dicit se ita con-
sultuiffe ultra montes Valentie in Delphinatu.
idem Philippus Decius in regula, quoties du-
plici iure. eodem titulo. de regu. iur. fin. col. nu. 6.

Georg. Natan in dicto capit. quauis pactum.
de pactis. lib. 6. §. 8. colum. versicu. 4. pulchre fa-
cit Romanus con. 168. in prin. Aret. cōclu. 160.
in. 1. colum. vers. 2. est præmittendum. Soci-
nus conclud. 73. 1. colum. vers. 1. igitur sit conclud.
3. volu. consiliorum. Corneus con. 305. 1. & 2. col-
lum. 4. volu. con. Philip. Decius con. 266. 2. col-
lum. 1. Quod. notabiliter extendo, etiam si talis
frater cui alter frater. qui renunciauit vult succe-
dere nondum adiuit hæreditatem patris: quia
cum frater qui renunciauit veniat ex alterius
fratris persona & non propria, merito potest
vtranque hæreditatem adire: hæreditatem fra-
tris ex propria persona & successione, item hæ-
reditatem patris ex persona fratris defuncti, ra-
tione iuris adeundi quod reperit in eius hæredita-
te transmissum. vel ex potentia suaratis, vel deli-
berandi: argumento text. cum materia in l. cum
antiquioribus. C. de iure delibe. & eorum quæ
tradit Bar. in l. qui duos. ff. de rebus dubijs, ma-
ximè in pe. col. nu. 11. & eorum quæ ego tradidi
latius in repetitioe vltimarum vol. in l. i. de vulg.
& pup. & interminis reperio quod tenet Aretinus
in dicto con. 160. in. 1. col. Philippus Decius in
regula quoties duplici iure. si. col. in fine. de re-
gulis iuris. Ex qua doctrina & conclusione in-
fero notabiliter, quod licet filius spurius, nephari-
us, & incestuosus non possit succedere patri
vel matri, tamen debet intelligi quando vult suc-
cedere immediate ipsis parentibus ab intesta-
to, vel ex eorum testamento & dispositione, se-
cūs tamen est si velit succedere alteri, puta hæ-
redi patris vel matris, vel extraneo, ad quæ per-
ueniunt bona patrum: quia bene poterit ei
succedere etiam in bonis patrum si a tali hære-
de vel extraneo sit institutus, quod aperte fundat
ex superioribus: & in expresso ita tenet Bart. in
l. si is qui ex bonis. 1. col. & q. ff. de vulg. & pup.
& ibi Paul. de Cast. 1. col. in. si. nu. 6. Ioan. de Imo.
2. col. in medio. Alex. 3. col. nu. 6. Ias. 3. col. nu. 9.
& est communis opinio secundum eos. Specu.
in tit. de succe. ab intest. §. 1. ver. sed quid si pater
nu. 30. Bal. in l. eam quæ. C. de fideicō. pe. cō. nu.
54. Albe. in Auth. licet. 1. col. post mediū. vers.
itē quaeritur. C. de natu. lib. Sali. in l. matre. eo.
tit. si. q. Cæpo. cautela. 38. si. col. in si. Ludo. de
14 Sardis in libello suo de natu. lib. in si. Itē etiā ex
superioribus: redditur valde difficilis & dubia
illa notanda conclusio glossæ iuncto text. in l. Lu-
cius. ff. de iure fisci. in glo. si. in fine. vbi tenet quod
homicida non potest succedere hæredibus occisi
in bonis quæ puerunt ab ipso occiso: quæ ap-
probat & commendat ibi Bar. & cō. doct. de qua
gl. & eius conclusione latius & magis straliter dixi
Ant. Go. in ll. Tau. L 2 in

in materia delictorū, quā posui in l. de publi. iud. in delicto homicidij: quia respōdeo duplici ter. Primo modo q̄ illa glos. procedat & sit vera q̄n talis homicida vult succedere ab intestato hæredibus occisi, q̄a non potest: quia expressē propter delictum est sibi denegata illa successio: sed ista solutio non est tuta, quia etiam illa glossa & eius conclusio procedit ex testamento sicut ab intestato. Secundo respondeo q̄ licet oīa bona sint vnita & incorporata in persona hæredis, & dicantur vnū patrimonium eius & non occisi tamen in pœnam delicti & tacitam prohibitionem defuncti efficitur perpetuò indignus ab eius successione & bonis, & repellitur ab eius successione: sed in nostra materia non repellitur filius propter delictum, sed propter iuramentum, vel aliam causam, & ideo succedit. Nec obstat si replices de textu in l. q̄ Titij testamentum. ff. de his qui. vt in indig. vbi quis repellitur à successione alteri? propter delictum: quia accusauit testamentum eius de falso & non obtinuit, & tamen repellitur à successione ipsius testatoris tantum, non verò à successione hæredum suorum: quia eis potest succedere ex testamento & ab intestato etiā in bonis habitis à defuncto testatore; quia subtiliter respondeo quòd illud delictum & causa eius erat limitata respectu testamenti tantum impugnat, vnde t̄m afficit rem vt nō succedat ex illo testamento impugato: secus verò si delictum sit commissum in personam alicuius, quia eius offensa & iniuria perpetuò durat vnde tanquā indignus repellitur perpetuò à successione bonorum suorum. Sed contra hoc replico subtiliter de textu in dicta. l. fin. ff. de lega. 3. & de leg. pe. §. si hæres. ff. de in offi. testa. & de leg. si. §. fin. eod. tit. vbi si pater exhæredat filium propter offensam, tantum repellitur à sua successione: non verò à successione hæredis, etiam in bonis patris: sed respōdeo quòd illud est verū, quia ipse pater vivebat tempore exhæredationis, & potuit apertis mentem & intentionem prohibitionis declarare, vnde cum non fecit, tantum videtur filius exclusus a successione sua: secus verò quando quis est occisus, quia tali causa censetur ab eo & a iure tacita prohibitio, & idem esset si pater esset occisus ab ipso filio.

15 Aduertendum etiam quòd materia nostra & superior conclusio quæ habet quòd pactum de non succedendo non valet, debet intelligi quādo quis renunciat hereditati futuræ alicuius viuentis: secus tamen est si renunciat futuræ successioni alicui? defuncti, licet debeatur sibi per viam fideicommissi & restitutionis post mortem

alterius: tex. est no. in l. i. C. de pactis. vbi filius grauatus de restituenda sua parte hereditatis alteri fratri si liberos non suscepit, fecit pactum cum fratre fideicommissario, vt restituta de presenti certa parte hereditatis remitteret sibi alter frater ius & spem fideicommissi conditionalis: & dicit tex. quod alter remisit, & valet illud pactum: cuius ratio potest esse: quia per fideicommissariam substitutionem succeditur testatori defuncto & non hæredi grauato. vt in l. cohæredi. §. cum filia. de vulga. & pupil. & ad hoc illum tex. in dicta. l. i. C. de pact. notat & commendat ibi glo. or Pe. de Bella per. 2. col. in fi. 2. opi. Iaco. But. 2. col. in prin. Cinus. 2. col. 4. oppo. Bar. 2. col. n. 5. Bal. 3. col. 7. oppo. Salic. 4. col. nu. 21. Iaso. fi. col. nu. 2. illum etiam tex. ad hoc notat & commendat Ange. in l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. obli. r. col. ver. 7. fallit. & ibi Imo. 2. col. post. prin. Roma. 7. col. nu. 25. tex. in l. cum proponas. la. r. eo. titu. text. in l. de fideicommissio. C. de transact. text. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. obli. Quod notabiliter extende, vt etiam si renuncians sit deceptus etiam vltra dimidiam, quia postea steterit cōditio fideicommissi non possit agi remedio. l. 2. C. de rescin. vend. ita Sali. in dict. l. i. C. de pactis. in prin. Alex. 2. col. & confirmatur per tex. in l. Lucius. §. fina. ff. ad Trebel. & in l. spem. C. de donatio.

Secundo notabiliter extende vt procedat etiā in minore renunciante, quia, ad hoc non poterit restitui: text. est singu. & vnicus in iure in l. de fideicommissio. C. de transa. quem ad hoc notat & cōmendat ibi Barto. Bal. Pau. Sali. Areti. Alex. Iaso. & cōmu. docto. & illum text. ad hoc dicit vnicum Bal. in l. cum Archimedoram. C. vt in posse. leg. 1. col. nu. 3. & q̄ magis est. tali casu valet remissio & renunciatio rerum immobilium sine decreto: ita per illum text. tenet & declarat Iaso. in l. 2. ff. de offic. eius cui est man. iuris. nu. 6. & licet ille text. loquatur in reciproca remissione vel pacto, tamen etiam habet locū in simplici renunciatione vnus minoris: ita tenet & declarat Sali. in dict. l. i. C. de pactis. r. col. nu. 3. Alex. ibi. 2. col. nu. 3.

16 Ex quibus probabiliter & necessario quero an substitutus pupillaris possit viuēte pupillo pacto & conuentione renunciare iure substitutionis pupillaris? & videtur quòd nō. Primo quia esset renunciatio successione viuētis, cum per substitutionem pupillarem succedatur directè pupillo, & non testatori: vt in l. 2. §. ad substitutum. de vul. & pup. cum simi. Confirmatur per tex. in l. ita tamen. §. à patre. ff. ad Trebel. vbi si filius

filius impubes sit exhæredatus, & extraneus hæres institutus, & pupillariter substitutus dicto filio impuberi exhæredato, & grauatus sit restituere alicui tertio bona quæ sibi debent puenire ex pupillari substitutione, non potest cogi adire hereditatem viuente pupillo, pro cōseruando fideicommissio: & ponit text. rationē quia non probè de hereditate pueri viuētis agitur. tex. in l. 2. §. interdum. ff. de vulg. & pupil. & in expresso istam senten. & con. tenet Bal. in l. i. C. de pactis. 3. col. n. 7. Salic. 4. col. nu. 13. Alexan. pen. col. nu. 6. & ante eos reperio quòd ita tenet Barto. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obli. 8. col. 7. q̄ prin. & ibi Ang. in repetitione illius. §. quæ posita est in fine tituli, pen. col. num. 11. Imo. fin. col. pen. q̄. Pau. 3. col. nu. 6. versi. & prædicta. Alex. 31. col. n. 57. Iaso. 29. col. nu. 11. in. 7. q̄. princi. Quod intellige nisi hodie interueniat iuramentum in tali pacto vel renunciatione, quia tunc valeret. argumēto tex. in dicto. c. quauis pactum. & ibi tenet Pau. & modern in dict. §. duo fratres. Contrarium tamen expressè tenet Bal. in c. cōm contingat. de iure iu. 6. col. versi. ex his apparet, imò quòd talis renunciatio non valet etiam cum iuramento, quia videtur pactū de successione non habenda vel certo modo diuidenda, quòd non potest valere nisi consentiat ille de cuius successione tractatur, & pupillus consentire non potest. Sed his non obstantibus ergo teneo contrarium, imò q̄ substitutus possit renunciare substitutioni pupillari sine iuramento. Primo quia talis substitutio est ius cōditionale de futuro Proueniens ex dispositione patris iam defuncti, vnde ei potest renunciari argumento text. cum materia in dict. l. i. C. de pactis.

Secundo & quidem subtiliter, quia hoc casu nō renunciat quis successioni debita ab intestato iure sanguinis, sed potius resistit à successione debita ex dispositione hominis, & sic testatoris defuncti, & applicat eam venientibus ab intestato ipsius pupilli: & sic potius est pactū de cōseruanda successione, quàm de perdenda: & sic videtur valere argumēto tex. in l. si ab eo. C. de legi. hæ. & in. §. si. In sti. de legi. agna. succe. Tertio confirmatur quia substitutio pupillaris est quædam captatoria voluntas disponendi de hereditate filij impuberis, quæ specialiter est permessa in solo patre, vnde renunciatio eius merito debet valere, quia reducitur successio ad propriam & ordinariam viam succedendi. Quarto facit text. in l. 2. ff. de statu. lib. vbi probatur quòd ius substitutionis pupillaris dicitur, quædā spes habēs causam de p̄terito vel p̄senti

rōne testamēti & dispositionis patris defuncti. Quinto facit tex. singu. in proposito. in l. 2. §. il lud. ff. de hære. vel actio. ven. vbi habetur quòd si hæres qui etiam est substitutus filio impuberi vendat simpliciter hereditatem, nō censetur vendere hereditatē pupillari quam sperat virtute substitutionis, nisi hoc exp̄sse dicat quòd vendit utranq; hereditatem: qui tunc talis venditio valet, maximè si iam erat mortuus pupillus: ergo a p̄tē vult tex. quòd etiam si pupillus viuar, valet contractus & venditio. & per consequens pactum vel renunciatio substitutionis pupillaris: & certe ille videtur text. expressus pro me a sententia cōtra cōmu. Nec obstat quòd glo. ordinaria ibi, in verbo, maximè. in prima expositione: & ibi Alb. & Salic. dicat quòd illa dicitio, maximè. abundat secundum quòd ille tex. esset pro com. opi. quia illa est euidentis diuinatio & non tenenda & contrarium vult illa glossa in secunda expositione, & contrarium vult apertè Barto. in l. stipulatio hoc modo cōcepta. de verb. oblig. fi. col. in fine.

17 Aliud est pactum de succedendo quo quis vult acquirere aliquam futuram successione, vt si quis promittat alium post mortem instituere: vel ei relinquere bona sua, nam talis promissio non valet ipso iure: adeò quòd non oritur aliqua obligatio ciuili: vel naturalis: text. est expressus & capitalis in l. stipulatio hoc modo cōcepta. ff. de uerbo. oblig. cuius verba sunt, stipulatio hoc modo concepta, si hæredem me non feceris, tātum dare spondes? inutilis est: quia cōtra bonos mores est hæc stipulatio: & ibi cōmu. opi. docto. tex. in l. tres fratres. §. idē respōdit. el. r. ff. pro socio. text. in l. ex eo. C. de inuti. stipula. tex. in l. hereditas. C. de pactis conuentis. tex. in l. cum donationis. in. fi. C. de transa. tex. in l. pactum quòd dotali. C. de pactis. Cuius ratio est prima, quia tale pactū vel promissio est contra bonos mores: text. est in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. Secunda ratio est, quia tale pactum vel promissio inducit potum captandæ mortis vnde non valet, quia daretur materia delinquendi, argumēto tex. in l. si vnus. §. illud. cum. §. sequenti. ff. de pactis. tex. in l. conuenire. ff. de pactis dota. Confirmatur ista ratio per tex. in c. nē captandæ. de con. præ. libr. 6. Tertia ratio est vera & magis conclusiua, quòd ideo tale pactum & promissio non valet, quia aufert liberam facultatem testandi, quæ cui libet est concessa vsq; in extremum. vitē suæ à iure naturali vel gentium, vt in l. i. C. de sacro. eccle. & ibi docto. & tradit plene Bart. & docto. in l. interdum. 2. col. ff. de condi. in debi. moder. Ant. Go. in ll. Tau. L 3 ni in

ni in Rub. extra. de testa. vnde talis facultas naturalis non potest pacto vel contractu sibi auferri, argumento tex. cum materia in §. sed naturalia quidem iura. Insti. de iure na. gen. & cini. & in effectu istam rationem voluit Bar. in dict. l. stipulatio hoc modo concepta. r. col. num. 3. & ibi communi. docto. & istam rationem probat tex. melius quam alibi. in. l. pactū quod dotali. C. de pactis. in fin. ibi, ne libertatem testamenti faciendi patri potuit auferri. & ibi Salic. 2. col. & commu. docto ponit etiam Albe. Bar. & cōdocto. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. Ex quo inferitur quod tale pactum & promissio de succedendo non firmatur iuramento, cū sit contra bonos mores attenda qualibet ratione superiore, & probat tex. in. c. non est obligatorium. de regu. iu. lib. 6. cuius verba sunt, non est obligatorium contra bonos mores prestitū iuramentum tex. in cap. 1. & per totum. 22. q. 4. tex. in. c. si diligenti. in fin. de foro compe. text. in. l. si quis in quillinus. §. fina. de iega. 1. & in expresso istam sententiam. & con. tenet Bar. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta de ver. obli. r. col. nu. 3. Secundo inferitur quod non valet pactum etiam reciprocum inter duos vel plures conuentio nec promissio, quod si quis eorū prius decedat, alter superuiuens succedat, argumento prædictorium iurium cum ratione nec obstat tex. singu. & vnicus in suo casu. in. l. de fideicommissio. C. de transa. vbi habetur quod renunciatio hæreditatis & futuræ successiois valet etiam inter minores, quia est reciproca, quia procedit & debet intelligi in remissione & renunciatione futuræ successiois testatoris iam defuncti, quam quis sperabat virtute fideicommissi conditionalis: nos vero loquimur in pacto vel promissione simplici vel reciproca propria hæreditatis viuents, quæ non valet nec obligat paciscentes: imo quod magis est si vnus eorum libenter & sponte instituatur alterum, & alter non vel ambo ad inuicem se instituant, vitiatur talis institutio, quia non censetur libera, sed præsumitur coacta virtute & spe pacti præcedentis: ita singu. determinat Bal. in. l. ille autem institutioes. ff. de hæred. insti. & ibi expressis & notabiliter Ioan. de Imo. 2. col. in medio.

18 Quod est verum & procedit inter priuatos, secus vero inter milites, quia bene valeret illud pactum & conuentio per quam inuicem se instituant. tex. est sing. & vnicus in iure, in. l. licet inter priuatos. C. de pactis. quem ad hoc notat & commendat ibi Pe. Cinus. Iaco. Bu. Albe. Fab. & dicit singu. & vnicus Bart. Bald. Ange. Pau. Alexā. & Iaco. & dicit unicum Bald. in. l. ex. eo

C. de inuti. stipu. & dicit vnicus Imo. in. l. illæ autem institutiones. 2. col. ff. de hære. insti. & dicit vnicus Ange. in. l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. obli. r. col. nu. 3. & ibi Ioan. de Imo. 2. col. nu. 3. & pro illo tex. & decisione est hodie l. 33. titu. 11. 5. part. Quod tamen debet intelligi quando tales milites essent in expeditione belli: ita probat tex. in dicta. l. licet. ibi. ad discrimen prælij per gentes. & ibi tenet glo. ord. Angel. Salic. & alij docto. & probat apertè prædicta. l. part.

Item debet intelligi quod istud pactum & conuentio & reciproca institutio inter milites valeat, si perseuerent in eadem voluntate vsq; ad mortem: secus autè si ambo vel aliquis eorum vellet illud pactum, conuentionem, vel institutionem reuocare: quia licite poterit, quia illud pactum non obligat eos efficaciter & irreuocabiliter, quia alias esset contra bonos mores, & potius in præiudicium militum quam eorum fauore: ita expressè tenet & declarat Pe. de Bel. per in dicta. l. licet inter priuatos. in prin. & ibi Ange. Pau. & Alexan. Imo in dict. l. illæ autem institutiones. 2. col. vbi notabiliter loquitur. idè Pe. in. l. fi. C. de pact. 2. col. in prin. & ibi Cinus. 2. col. in. princ. & ita disponit & declarat prædicta. l. partitæ, & ex his declaratur sententia & con. Bar. & communis in. l. patris & filij. 2. col. vltima. q. de vulg. & pupil. vbi tenet quod duo vel plures possunt testari in vna & eadem charta & scriptura, cum vnica & eadem solemnitate, argumento tex. in. l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de ædendo. & in. l. scire debeinus. ff. de verbo. obli. quia debet intelligi quando vnusquisq; instituit alterum extraneum hæredem, vel quando se inuicem institunt sed nullo præcedente pacto: secus vero si pacto vel conuentione inter eos præcedente, quia eorum testamentum & reciproca institutio nõ valebit: & ex his nõ potest quæri, & iam de hoc fui interrogatus, si duo inuicem promittunt inter se de instituendo aliquem tertium hæredem, certum est quod pactum non valet, sed si vnus eorū primo decedat & adimpleat promissa quia illum tertium instituat & superuiuens nolit eum instituere nec adimplere promissa. an reuocet institutio primi, quasi illa spe ductus fecerit, & quasi sit captatoria voluntas, & quasi deficiente causa finali: & licet videatur satis dubium, tamen teneo quod non reuocetur talis institutio tertij: quia cum illo tertio hærede institutio nullum negocium pactū nec conuentio inita fuit, nec sibi est quid imputandum, vnde merito eius institutio non debet reuocari. Item etiam: quia hoc

hoc casu non reperitur contrarium in iure dispositum.

19 Aliud est pactum de futura successione cōseruanda, quo quis vult sibi cōseruare futuram successioem alterius: in quo articulo resolutiue dico quod tale pactum bene valet. ita probat tex. no. in. l. si ab eo. C. de legi. hæ. tex. in. l. fi. C. de emanc. libero. tex. in. l. 4. C. de legitima tutela. tex. melior ceteris in. §. fina. Insti. de legi. agna. succe. quibus probatur quod si pater emancipabat filium contracta fiducia, hoc est cum pacto de succedendo & reseruata sibi successione, poterat ei succedere, alias non: ergo apertè inferitur quod pactum de cōseruanda futura successione alterius valet & tenet: & ita per illa iura, licet omnia non alleget. tenet magistraliter Bar. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. obli. 2. col. in fine. nu. 7. & ibi communiter moderni. Nec obstat. quod illa antiqua decisio sit hodie correctæ vt in eis patet, quia hodie pater succedit filio emancipato, licet eum non emancipet contracta fiducia: & apertius hodie hoc decisum est de iure nouo Authenticorum, cum sit sublata differentia patris potestatis & emancipationis, vt in Authen. de hæ. abintesta. ve. §. nullam verò. colla. 9. tex. in. Auth. defuncto. C. ad Tertu. tex. in. Auth. in successione. C. de suis & legi. hæ. & ad huc ante ius Auth. probat tex. in. l. meminimus. C. de legi. hæred. quia respondeo quod licet prædicta iura sint correctæ in principali decisione, tamen nõ sunt correctæ in quantum volebant quod valet pactum de futura successione cōseruanda. Confirmatur, quia facilius iura nostra cōseruamus quam acquiramus de nouo: text. est in l. 1. §. quod autè ait prætor. ff. de superficiebus. text. in. l. Papinianus. §. si filius. ff. de inoffi. testa. tex. in. l. patre furioso. versi. nam si furiosus. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. text. in. l. si is qui animo. ff. de acqui. posse. text. in. l. iudex datus. ff. iudici. text. in. l. inuitus. ver. 1. ff. de re. iur. Ex qua doctrina & conclusione primo & notabiliter infero, quod si filius vel filia fecisset pactum de non succedendo patri vel matri cum iuramento, quod contrario pacto etiam nõ iurato posset talis filius vel filia cōseruare sibi successioem amissam. Secundo infero quod si lege vel statuto caueatur, quod contra voluntatem patris filia foemina non succedat extantibus potestulis, vel quando sit dotata, vel alias, quod poterit per pactum sibi cōseruare ius successiois. Tertio infero, quod si filius vel filia commisit causam ingratitude per quam poterat à pa-

tre vel matre ex hæredari, quod per pactū potest sibi cōseruare ius successiois, & fieri remissio ingratitude præterita.

Quarto & quidem nouiter & subtiliter infero quod licet pater possit substituere pupillariter filijs suis impuberibus, & decedente pupillo in pupillari ætate admittatur substitutus in omnibus bonis exclusa matre, etiã in legitima, vt in. l. 2. cum materia. ff. de vul. & pup. tamen si talis mater vxorq; testatoris fecit pactū cū patre maritoq; suo tempore cōtractus matrimonij, vel cōstãte matrimonio ante mortem eius, quod non possit pater facere prædictam substitutionem pupillarem filijs suis, quod valebit & tenebit tale pactum: quia censetur per illud mater cōseruare suam legitimam successioem potius quam de nouo acquirere, & certè essent in practica satis notanda & utilis conclusio, & est noua consideratio mea quam non reperi per aliquem positam.

Aduertendum tamè quod contra superiorem doctrinam & conclusionem facit tex. sing. qui non consideratur in. l. pactum quod dotali. C. de pactis. vbi disponitur quod si filia tempore matrimonij fecit pactū cū patre suo, vt post mortem patris succederet æqualiter in ei⁹ bonis & hæreditate cū alijs fratribus, nec possit eis prælegare vel meliorationem relinquere: tale pactum non valet neq; tenet tanquam contra bonos mores & impeditionem libertatis testamenti, & tamen ibi filia intēdebat cōseruare futuram successioem sibi debitam in bonis patris, & tamen pactum non valet: ergo &c. Quia notabiliter respōdeo quod merito illud pactum non valet, quia non est cōseruatiuum successiois, quia licet filia debeat successioem in bonis patris, non tamen debetur æqualiter cum alijs fratribus, sed relicta sibi legitima potest pater in æqualiter instituere filios in alijs bonis, & prælegatū vel meliorationem relinquere cui velit: vnde pactū per quod pater promisit non prælegare vel meliorare aliquos ex filijs, sed eos æqualiter instituere merito non valet, quia esset contra bonos mores, & contra libertatem testandi: & ista est vera & mētalis ratio & intentio illius legis. Hodie tamen per nostram. l. Tauri. 22. apertè deciditur cōtrarium in prima parte, qua cauetur quod si pater vel mater vel ascēdēs per contractū inter viuos promisit nõ meliorare aliquem ex filijs, & super hoc interueniat scriptura publica, quod tale pactū & promissio valet & tenet: ergo apertè approbatur quod hodie inter filios valet pactum, quod nõ possit fieri prælegatum vel melioratio, sed tenetur

neatur pater, mater, vel ascendēs, omnes filios æqualiter instituere: & aperte corrigitur text. in dict. l. pactū quod dotali. C. de pactis. cum commu. opi. Similiter etiā vult nostra lex Tauri in. 2. parte, quod si pater, vel mater, vel ascendens promisit aliquem filiū, vel filiā, vel descendētem meliorare per viam matrimonij, vel ex alia causa onerosa: quod tale pactū & promissio valet: & sic aperte vult q̄ inter filios valeat pactum de succedendo.

20 Sed contra nostram legem & vtranq; eius partem se offert pulchra & necessaria difficultas, cuius solutionem libenter audirem à cōditoribus eiusdem legis: pactū de succedendo est improbatum à iure, quia est contra bonos mores & tollit libertatem testandi, vt supra cōclusum est, nec potest tale pactum iuramento validari, vt supra dixi, sed per legem vel statutum non potest aliquid disponi quod sit contra bonos mores: ergo ista lex Tauri non potuit inducere vt valeat pactum de succedendo. Pro qua sententia & cōclusionem primo facit, quia lex inferior non potest tollere legem superiorem: sed lex naturalis vel gentium tribuit vnicuiq; liberam facultatem testandi, & per consequens improbat pactum de succedendo: ergo lex nostra ciuilibis positua Tauri non potuit illam superiorem tollere, argumento text. in. l. nam magistratus. ff. de arbi. tex. in. l. ille à quo. §. tempestiuū. ff. ad Trebel. tex. in. l. apud filium familias. verfic. r. ff. de manu vindi. tex. in. l. minor. autē magistratus. ff. de mino. text. in. l. r. §. si quis in appellatione. ff. de appella. tex. in. l. fin. C. si cōtrarius vel vti. publi. & ibi gloss. ord. & com. opin. Confirmatur, quia lex debet esse honesta, iusta, possibilis, & secundum naturam, & nō contra bonos mores: tex. est in. c. erit autem lex. 4. distict. text. in. c. quæ contra. 8. distict.

Secundo in specie facit glo. or. communiter recepta in rub. de decretis decurio. lib. 10. quæ dicit quod illud quod nō potest fieri per pactum, ex eo quia est contra bonos mores, non potest fieri per legem vel statutum: quam glossam sic intelligit & declarat ibi Platea & comu. docto. Bart. notabiliter in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. 9. col. 3. q. princ. verfic. pro quibus glossis concordandis: & ibi Rayne. 16. col. in medio, & commu. docto. præcipue Iaso. i. lectura. fi. col. Alexā. in addi. ad Bal. in. l. cum Archimedorā. fi. col. pe. q. C. vt in po. le. Bald. in. l. 2. C. quæ sit long. on sue. 3. col. nu. 4. Alex. no. in dista. l. stipulatio hoc modo cōcepta. de verb. obli. 3. col. nu. 7. Alex. in. l. pactum quod dotali. 2. col. C. de pactis. & ibi Iaso. i. col. nu. 4. Geor. Natā in

dicto. c. quanuis pactum. 16. col. nu. 59. Confirmatur ex sententia Paul. per. tex. ibi. in. l. ex facto. ff. de vul. & pupi. 2. co. nu. 6. vbi dicit quod non valet statutum prohibens mulierem testari si nē licentia viri, tanquam iniquum.

Tertio facit quia iuramentum quod est supra legem ciuilem non confirmatur pactum de succedendo, quia est contra bonos mores, vt in. c. non est obligatorium. de regu. iur. libr. 6. & est com. opi. vt supra conclusum est. ergo. l. nostra Tauri non potuit confirmare tale pactum & promissionem. Confirmatur etiā, quia etiā fauore piæ causæ non valet pactum de succedendo. argumento text. in. l. pactum quod dotali. C. de pactis. quia si non valet tale pactum inter liberos: ergo nec fauore piæ causæ, argumento text. & eorum quæ ibi not. in. l. si quis ad declinandam. C. de episcop. & cleri. & isto fundamento ita tenet Roma. in Authent. simili. C. ad. l. Fal. 5. column. num. 14.

21 Sed sustinendo nostram legem dico quod bene procedit & est seruanda in vtraq; sui parte, nec obstant supradicta, quia primo notabiliter respondeo, quod lex vel statutum bene potest inducere quod valeat pactū & promissio de succedendo: ita probat text. in. c. r. de filijs natis ex matrimonio ad Morganiticam contracto: in Vlibus feudo. tex. in. c. filij nati. si de feudo defuncti contentio sit inter dominum & agnatos Vassalli. tex. in. c. muliereo. tit. vbi habetur, quod si quis habebat filios ex vxore prima mortua, & postea cōtraxit matrimonium cum alia hoc pacto vt filij ex secūdo matrimonio non succedāt cum primis. tale pactum valet. quia consuetudine est approbatum: & per illa iura istam sententiam & conclusionem tenet Bal. in. l. cū Archimedorā. C. vt in. po. lega. fin. col. pe. q. idem Bal. in. l. pactum. C. de colla. 1. col. 2. oppo. idē Bal. in. l. de quibus. ff. de legi. 2. col. loā. de Imol. in. l. illæ aut in stituciones. fi. col. ff. de hære. insti. Iaso. & moderni in dict. l. pactum quod dotali. C. de pactis. ex quibus videtur nostra lex confirmata & declarata. Ex quo deducitur & infertur, q̄ licet de iure communi pactum per quod tollitur liberum arbitrium & facultas testandi non valeat, etiam in præiudiciū dotis, vt in dict. l. pactum quod dotali. & ibi tenet & ponderat solus Franc. Curt. 2. colū. in fin. tamen de iure nostro regio, fauor dotis & matrimonij præualet huic libero arbitrio & facultati testandi. Sed certē iura superiora nihil probant. Primo quia ibi non agitur de succedendo, sed de non succedendo: vnde merito tale pactum cōsuetudine vel lege potest validari

lidari: & ita intelligit illa iura Bal. in. l. pactum C. de coll. 2. oppo. Alex. in. l. stipulatio hoc modo cōcepta. 3. col. nu. 7. Sed ista solutio non videtur concludere, quia respectu filiorū primi matrimonij ibi agitur de succedendo: vnde aliter & secundo respondeo, quod illa est consuetudo iniqua & irrationabilis, & ideo non seruanda: ita tenet formaliter Andreas, de Ifernia, in dicto capitu. 1. de filijs natis ex matrimonio, & c. in finalibus verbis.

Secundo pro ista parte facit, quia licet pactum de succedendo dicatur esse contra bonos mores, tamē debet intelligi præsumptiuē & ex quadam suspitione, non verē: ita Bald. in dict. l. cū Archimedoram. Sed ista ratio nihil valet, quia procederet si pactum improbaretur solum ex eo quod inducit votum captandæ mortis, sed non improbat solum ex hoc, sed principaliter ex eo, quia tollit libertatem testandi indutam de iure naturali vel gentium.

Tertio pro ista parte facit text. singularis & vnicus in suo casu in. l. licet interpretuatos. C. de pactis. vbi habetur quod inter milites valet pactū de succedendo: ergo lex potest disponere quod valeat pactum de succedendo: & illum text. ad hoc notat & cōsiderat Soci. in. l. pactum quod dotali. C. de pactis, vers. 2. circa aliam. & c. Sed certē etiam ille text. nihil probat. Primò quia ibi pactum fuit reciprocum inter eos, vnde ratione mutui damni vel commodi sustinetur: Vel aliter & secūdo & melius respondeo, q̄ ibi illud pactum etiam reciprocum non obligat milites vt necessario & præcisē teneantur ad implere promissa, sed tantum valet si perseuerauerint vsque ad mortem in eadem voluntate: secus verò si velint reuocare, quia licet possunt, quia aliā esset contra bonos mores, vt dixi supra, sed in nostra. l. Tauri pactum & promissio de meliorando & sic succedendo, est obligatoria & præcisā. Vel aliter & secundo sustinendo nostram legem Tauri respondeo, quod pactum de succedendo dicatur reprobatur à iure naturali & ciuili inter extraneos: secus verò inter filios, & ita procedat ista lex. Sed ista solutio non satisfacit, quia etiam inter filios reprobatur vtroque iure, vt est casus apertus in dict. l. pactum quod dotali. C. de pactis. Vel aliter & tertio respondeo, quod nostra lex procedat, quia est facta cum causa particulari quando interuenit scriptura in tali pacto vel promissio ne: sed ista solutio nihil valet, quia ista non est vrgens causa. Vel aliter & quarto potest responderi, quod ista lex procedat tantum in tertio in quo potest pater præuenire, promittendo de

meliorando vel non meliorando, quum sit quædam electio quam habet à lege regia: vnde nostra lex noua potuit dare formam vt electio filij sit irreuocabilis: vnde in quinto remanet patri libera facultas disponendi: sed ista solutio nullo modo procedit, quia nostra lex aperte dicit quod valet pactum & promissio tam in tertio quam in quinto. Vel aliter & quinto & certē notabiliter sustinendo nostram legem respondeo, quod ista lex rectē & iuridicē procedit in prima parte, & potuit optimē disponere quod valeat pactū & promissio, quo alitringitur pater de non meliorando aliquem filium, sed omnes æqualiter instituere vel quod omnes æqualiter succedant: quia lex humana ciuilibis positua intantū iustior & æquior est, in quantum se cōformat cum lege diuina vel naturali: ita determinat Sāctus Thomas. in. 1. 2. quæst. 95. art. 2. vbi notabiliter fundat: sed per legem diuinam vel naturalem omnes filij æqualiter debent succedere patri, vel matri, vel ascendentibus ab intestato: vt pbat text. in. l. scripto. ff. vnde lib. text. in. l. cū ratio. ff. de bo. dam. tex. in. l. pen. post princ. ff. de bo. lib. tex. in. l. inter filios. C. fami hercis. text. in authen. de hære. & falc. §. primū itaque. colla. 1. tex. in authen. de hære. ab intest. veni. §. 1. colla. 9. lex. in authen. in successione. C. de suis & legi. hære. tex. in ca. ius naturale. r. distict. ibi, liberorum successio. Sed ista. l. Tauri mediante isto pacto vel promissione reducit filios ad successione æqualem quam ab intestato erant habituri ergo valet & tenet, & licet potuit disponere. Sed aduertendum q̄ licet ratio videatur colorata & persua sua, tamē non concludit: quia verum est quod ab intestato filij succedant æqualiter de iure diuino, naturali, & positiuo: tamen ex testamento non succedunt æqualiter, imò de vtroque iure diuino, naturali, positiuo, pater vel ascendens habet liberum arbitrium disponendi de rebus suis prout voluerit relicta legitima: & auferri per pactū hanc libertatem testandi est contra ius naturale: & ita probat text. expressus qui aperte superiorem rationem & solutionem confundit in. l. pactum quod dotali. C. de pactis. vbi pactum quod pater fecit filia & eius marito quipacta succedet cum filijs æqualiter non valet: quia contra bonos mores, & quia tollit libertatem testandi. Vnde aliter & sexto potest dici, quod pactum de succedendo non est prohibitum de iure naturali, quia de illo iure non erant cognita dominia, nec factio testamenti, nec contractus, cum omnia erant communia. sed tantum est prohibitum de iure gentium, nam cum de

illo iure sit cognita testamenti factio: ergo de illo iure est inducta prohibitio ista, pro qua sententia & conclusione considero nouum casum & expressum in.l. quidam in iure. §. finali. ff. de dona. vbi formaliter dicitur text. quod pactum super futura successione viuentis est reprobatum, quia est contra ius gentium. Sed in his quæ inducta sunt de iure gentium potest optimè lex ciuiliis positua ad libitum disponere supplendo, declarando, vel corrigendo: text. est cū materia in.l. iuris gentium. ff. de pactis. & ideo cōcludo quod nostra lex bene potuit inducere quod pactum vel promissio quam pater facit in scriptura publica de non meliorando valeat & teneat: & istud est quod sentio in hoc articulo, qui mihi visus fuit valde dubius.

Item etiam ista lex rectè & iudicè procedit in secunda parte, in quantum determinat quod valeat pactum quo pater astringitur per viam matrimonij vel aliam causam onerosam de meliorando filium vel filiam in tertio & quinto bonorum: quia vt supra dixi istud pactum tantum erat reprobatum de iure gentium, & de iure ciuili: imò plus dico, quod licet esset reprobatum de mero iure naturali, ista lex potuit in isto casu ex ista iusta causa onerosa istud disponere: quia lex humana positua licet non possit tollere vel mutare legem superiorem diuinam vel naturalem, tamē ex aliqua iusta & rationabili causa bene potest eam restringere, modificare & limitare in aliquo casu particulari: ita singulariter tenet Innocen. in cap. quæ in ecclesiarū. in fin. extra de consti. & ibi Abb. 4. col. num. 8. Feli. qui bene loquitur. 2. col. idem Innoc. & Abbas. & commu. docto. in ca. fin. de consue. Bar. magistraliter in.l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. 8. col. 2. quæst. prin. num. 22. & ibi Rayn. 14. col. quam ponit ibi Albe. in sua lectura. idē Barto. in. l. cōstiti. forum. 4. col. Bal. in. l. 1. C. de summa. Trini. & fid. catho. 7. col. idem Bald. in. l. fi. C. si cōtra ius vel vti. pu. 1. col. Cin. post antiquos in. l. rescripta. C. de pre. impe. offe. tenet etiā glo. ordi. in. l. 1. ff. de cōsti. prin. glo. in. l. ius ciuile. ff. de iustit. & iur. glo. in epistola, inter claras. C. de Sum. Trin. & fid. cath. in prin. glo. in. l. fi. C. si cōtra ius vel vti. pu. gl. in ca. à nobis. extra de decimis: ergo in præsentī bene potuit nostra lex Tauri validare istud pactum de succedendo vel meliorando ex ista iusta & rationabili causa, scilicet per viam matrimonij, ne decipiatur & lædatur genere qui contraxit matrimonium cum filia patris paciscentis, vel ex alia causa onerosa: & ista est vera & decisua responsio: ex qua collige quod licet de iure communi

istud pactum etiā respectu generis esset nullius momenti, nec possit agere ad interessē, vt probat expressè text. in. dicta. l. pactum quod dotali. C. de pactis. & per eum tenebat expressè & notabiliter Bald. in. l. cū Archimedoram. C. vt in po. lega. 2. col. in. fi. nu. 10. vers. vlt. etius quæro. Pala. Ru. in repetitione sua. fo. 84. 2. col. versu. ex istis similiter infertur ad dubiū de facto contingens. Iaso. in dicta. l. pactū quod dotali. C. de pactis. l. colū. vers. tertio extende. quia per maritum & sic per tertiam liberam personam non posset quæri actio vxori, & sic filia ipsius promittentis, nec ipsi marito, cū principaliter ei non interfit: tamen hodie tale pactum & obligatio bene valet per nostram legem. & tenetur pater adimplere & sic meliorationem facere, & si non fecerit habetur pro facta.

22 Vnum tamē est pro declaratione nostræ legis, quod videtur requiri quod tale pactum & promissio fiat ipsi genero ex illa causa matrimonij vnde non sufficit si fieret filia quia tunc non esset quæsitum ius vel actio genero: & per consequens tunc pactum non valeret & iura communia remaneret incorrecta, & hoc videtur probare. l. 17. supra eod. ibi, con otro. Sed ego teneo cōtrariam, imò quod tale pactum & promissio valeat. modò fiat ipsi genero, modò filia cū fiat ex causa onerosa matrimonij: & sic in vtroque casu procedat nostra lex. & confirmatur, quia ipsa melioratio ipsi filia debet acquiri, licet genero proueniat utilitas ratione fructuū & successionis filiorum: vnde non refert cui fiat promissio dum tamen illa causa interueniat, argumento text. in. l. seruo legato. §. si testator. de lega. 1. Quod tamen notabiliter intelligo, quādo expressè & specificè in pacto vel promissione fieret mentio de persona generi cum quo matrimonium contrahitur: secus autem est si soli filia fieret pactum vel promissio ex causa matrimonij in genere, vt melius possit contrahere: quia tunc non valeret cū non cōsideretur causa onerosa tertij, nec eius læsio: vnde si sub spe talis pacti contrahat, sibi imputandum est, cū pactum à principio nō valeat: & hoc casu ius commune remanet incorrectum, nec comprehenditur sub ista lege. & hoc fundat etiam lex. 17. supra eod. ibi, con otro. & c.

Item etiam videtur quod si iam erat contractū matrimonium, quod pactum & promissio de meliorando quam pater faciat filia vel genero similiter non valeat: quia cessat ratio nostræ legis: & ista aperiunt intellectum huius legis.

23 Item etiam ex prædictis infero, quod si marit⁹ ipse cum quo fuit factum pactum de meliorando fi-

do filiam, vel de nō meliorando alios, remittat pactū & promissionē, vel moriatur antequam pater vel mater promittēs decedat, non per hoc tollitur virtus pacti & cōventionis, sed adhuc debet adimpleri, qua licet maritus fuit causa acquisitionis, tamen postquam illud ius est filia quæsitum, non potest ab ea auferri sine eius consensu, argumento text. valde notabilis in. l. si post mortem. §. si. ff. de cōtratabu. & ibi glo. ordin. Bart. & communiter doctores.

24 Item quæro circa nostram legem, si filius vel filia cui est facta promissio de non meliorando, remittat huiusmodi pactum, & cōsentiat vt pater vel mater melioraret quem velit, vel moriatur in vita patris vel matris, an possit pater alium quem velit meliorare? & videtur quod non. Primo quia quando ex pacto vel persona alterius quæritur mihi ius, non potest amplius illud ius mihi auferri, imò liberè possum eo vti, etiam inuito ex cuius persona mihi quæsitum fuit: text. est singu. in. l. fin. ff. de pactis. vbi si ex pacto de non petēdo fuit semel quæsitum ius exceptionis fideiussori, non potest amplius illud ius sibi auferri per aliud pactum de petendo quod principalis debitor faciat: & ad hoc ibi notat & commendat glo. or. Bar. Alb. Bal. Pau. & commu. docto. sed in nostro casu ex illo pacto & promissione quam pater fecit vni filio de nō meliorādo, est quæsitum ius omnibus alijs filijs, ergo in eorum præiudicium non possit aliquē meliorare: etiam mortuo vel consentiente eo cui principaliter fuit facta promissio. Secundo facit text. in. l. si post mortem. §. si. ff. de contratabu. vbi habetur quod si filius est præteritus in testamēto patris, nedum ipse potest dicere testamentum nullum, verum etiam oēs alij filij instituti, ex persona & beneficio ipsius præteriti: quod procedit nedum quando filius præteritus vult dicere nullum testamētum, & vti remedio sibi competenti, sed etiam quando expresse vult approbare ipsum testamentum & renūciare remedio nullitatis, quia postquā semel ex eius persona cōpit illud ius & beneficium nullitatis competere alijs filijs, nō potest amplius ab eis auferri per ipsum filium præteritum: ita probat text. in dict. l. si post mortem, §. fina. & ille est eius verus sensus & ad hoc notat & commendat Bal. in. l. posthumo nato. C. de contratabu. 2. col. 1. quæst. & ibi Pau. & commun. mode. ex quo datur notabilis declaratio ad text. cū materia in. l. filio præterito. ff. de iniur. vbi habetur quod si filius præteritus approbat testamentū, cōualefcit saltem de æquitate prætoria: vt procedat & intelligatur quan-

do non erant alij filij instituti quibus esset ius quæsitum ex præteritione alterius: secus vord aliās quia in eorum præiudicium non potuit præteritus approbare: & interminis ita tenet Imola. in dicta. l. filio præterito. 29. colū. versu. ex prædictis glossis. & ibi Pau. de Castro. 3. col. nu. 8. licet Bar. ibi & in dicta. l. si post mortem. §. fina. expressè teneat contrarium.

Tertio facit text. in. l. petēda. in fi. C. de temp. in integr. resti. pet. iuncta cō. sentē. vbi habetur quod si dilatio vel terminus conceditur vni ex litigantibus de iure cōmuni. vel de iure speciali restitutionis, quæritur etiam alteri. & non potest sibi auferri licet ille cui principaliter concessa fuit dilatio vel terminus ei renūciat, & nolit eo vti: & in expresso ita tenet & declarat ibi Bal. 2. column. 6. & magis com. opin. licet Bartol. & alij doct. teneant contrarium in dilatione vel termino concessio iure speciali restitutionis.

Quarto facit text. vnicus in suo casu iuncta commu. opin. in. l. ampliorē. C. de appe. vbi habetur quod appellatio in interposita ab vna parte pdest alteri etiā nō appellanti, vt iudex possit in eius fauorē reformare sententiā: & ad hoc dicit eū singu. & vnicū Bal. & alij docto. ibi notat etiam & cōmendat Cano. in ca. cum Ioan. de fide instru. Domini de Rota, decisione. 358. quæ extendit vt procedat & habeat locum etiam si pars quæ appellauit velit renunciare appellationi: qui non potest in præiudicium alterius partis cui est quæsitum ius appellationis: & ita illum text. intelligit & declarat Bald. in. l. fi. C. quando prouo. non est necess. 1. col. nu. 4. Bar. & alij docto. in. l. si quis libellos. C. de appellat. nu. 2. Sal. in. l. per hanc. C. de tēpo. appe. fi. col.

Quinto facit text. no. in. l. si constanter. ver. si. ex ceptis. C. de donat. ante nupt vbi probatur quo quando ex contractu vel pacto contrahentiū per dispositionem legalem quæritur ius tertio, re. vel spe. nō possunt partes recedere à tali pacto vel contractu in præiudicium tertij cui semel est quæsitum ius: & ad hoc notat & cōmendat ibi Bald. 2. column. & communiter docto.

Sexto facit text. in. l. in sulam. §. si. ff. solu. matri. vbi habetur quod si ex pacto vel stipulatione in casu soluti matrimonij debeatur doscuidam tertio forte dotanti, & postea contingat quod sit factum diortium inter maritum & vxorem, statim poterit ille tertius petere dotem: & licet maritus & vxor postea reconcilientur, non potest auferri ius quæsitum tertio in petenda dote: & ibi notat Pau. & commu. docto. facit etiā bonus text. in. l. cū maritus. §. Titius. ff. de pacto. text. in. l. certi cōdictio. §. si numos. iunc. gl. & com.

Commentarij,

& commu. opi. ff. si cert. pet. tex. in. l. seruus & in. l. filius paciscendo. C. de pactis. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quòd tali filio mortuo vel consentiente possit pater alium filiū quem velit meliorare. Primo quia illud fuit pactum merè personale factum cum illo solo filio, ex quo nullum ius fuit quæsitum alijs filijs: vnde merito pater eis inuitis poterit quem velit meliorare: argumento text. in. l. iuris gēt. §. pactorum. ff. de pactis. text. in. l. idem. §. personale eod. tit. tex. in. l. epistola. §. pactum. eodem titulo. tex. in. l. 2. & final. C. sine censu vel reli. & ibi Bald. & docto.

Secundò facit etiam in proposito bonus text. & nota. in. c. si Titius. si de feudo defuncti contentio sit inter dominum & agnatos Vasalli. in. V. si. feud. tex. in. ca. 1. de eo qui finem fecit agnato. eod. lib. & vtrobique Bald. & docto. vbi habetur quòd pactum inter aliquos factum super feudo, nunquam nocet nec prodest alijs successoribus, nisi solum paciscentibus.

Tertiò facit ratio notabilis & concludens, quia pactum gratuitum, donatio, legatum, vel prælegatum semper fit vel propter bene meritareipientis, vel propter maximam eius affectionem, vt in. l. nec adiecit. ff. pro socio. quæ ratio cessat in alijs filijs quibus pater non prospexit in tali pacto vel promissione: ergo eis nullum fuit quæsitum ius, & per consequens mortuo vel consentiente filio possit alium quem velit meliorare: argumento text. in. l. non omnis. ff. si cert. pet. tex. in. l. cancellauerat. ff. de his quæ in testa. de len. tex. in. l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. tex. in. l. cum tale. §. fina. ff. de condi. & de mostr. tex. in. l. age cum Geminiano. C. de tract. fact. tex. in. l. in agris. ff. de acqui. rerum domi. vbi habetur & probatur quòd actus agentium non operantur vltra eorum intentionem: & limitata causa limitatum parit effectum. Nec obstat tex. in. dicta. l. fin. ff. de pactis, quia ibi ex pacto debitoris principalis quantuncumque personali. necessario fuit quæsitum ius fideiussori, cum ei obligatio sit accessoria: vnde extincta obligatione principali, solutio, præscriptione, pacto de non petendo, vel quouis alio iure vel remedio, in consequentiam extinguitur obligatio accessoria fideiussoris: vt in. l. in omnibus. ff. de solu. text. in. l. nouatione. ff. de noua. text. in. l. vbi cunq; ff. eo. titu. text. in. l. ex persona. ff. eo. titu. text. in. l. solutum. vers. nouata. ff. de pign. actio. tex. in. l. nouatione. C. de fideiussor. tex. in. l. 1. C. etiã ob chiro. pecu. tex. in. l. exceptiones. la. 2. ff. de except. text. in. l. cum filius famil. ff. de ver. oblig. tex. in. l. morari. eo. titu. text. in. l. om.

nibus. ff. de reg. iur. Secundò non obstat text. in. l. si post mortem. §. si. ff. de contra tab. quia ex præteritione filij competit ius nullitatis ex legis dispositione, nedum ipsi filio, sed etiã omnibus alijs etiam institutis: vnde merito approbante filio præterito non auferitur alijs quæsitum. Præterea non obstant alia fundamenta pro contraria parte adducta, quia loquuntur quando ex pacto vel contractu fuit ius quæsitum tertio ex legis dispositione: vnde eo inuito non potest ab eo auferri: sed in nostro casu & quæstione, ex pacto vel promissione vni facta de non meliorando, nullum ius fuit quæsitum alijs filijs: vnde merito eo mortuo vel consentiente poterit pater quem velit meliorare: & istam sententiam & conclusionem videtur tenere Pala. Ru. in præsent. 6. col. vers. pater qui promissit. Didacus Castellus. 12. col. vers. sed quæro pater. Quod tamē intelligo & extendo, modo filius qui remisit habeat filios vel descendentes, modo non: quia eis bene potuit præiudicare in quærendis: secus tamen est si filius cui pater promissit de non meliorando decedat in vita patris cum liberis vel descendentes: quia tunc non potest pater aliquem filium meliorare, quia liberi representatiue subintrant locum patris præmortui, & succedunt ex eius persona in omni iure sibi competenti: ergo in hoc pacto & obligatione vt non possit pater & si auus eorum aliquem filium meliorare, licet bene possit meliorare vnum ex nepotibus eius natis & descendentes ex filio cui est factum prædictum pactum de non meliorando.

25 Item adde quod idem est in secunda parte huius legis: quia si pater vel mater promissit meliorare vnum ex filijs suis & talis filius remittat hoc pactum, & ius ex eo sibi quæsitum, vel decedat & moriatur in vita patris, poterit pater alium quem velit meliorare: secus tamē si decedat & moriatur in vita patris cum liberis vel descendentes quia tunc non potest alium meliorare: imò tenetur meliorare omnes nepotes vel descendentes ex filio præmortuo, quia representant patrem suum defunctum & succedunt in iure sibi competenti: imò teneo quod hoc casu non possit auus vnum ex nepotibus vel descendentes meliorare. Nec obstat lex. 18. supra eod. vbi dicitur quod auus potest facere in meliorationem tertij vni ex nepotibus, etiã viuentis filio, vel eo mortuo, quia illam legem intelligo non præcedere pacto de non meliorando aliquem filium: sed tali pacto præcedente non potest auus nepotem ex eo meliorare in vita vel post mortem patris sine eius consensu & voluntate: pro quo confidero omnia iura dicen

dicentia quod mortuo filio in vita patris, nepotes ex eo subintrant. locum eius & representatiue succedunt ex eius persona & omni iure sibi competenti. Secundò etiã considero text. in. authen. de nupt. §. si verò filiorum. colla. 4. vbi dicit quod nepotes ex filio præmortuo succedunt in illam parte & portione quam pater eius erat habiturus: & illum tex. reputat singu. Sali. in. l. pactum quod dotali. C. de pactis. si. col. & istam conclusionem tenet Pala. Ruuius, hic. 6. col. & Didacus Castellus antepe. column. vers. vltimus.

26 Item quæro si pater vel mater promissit non meliorare aliquem ex filijs in tertio nec quinto, an possit pro anima vel pijs causis vel pro quibuscunq; alijs causis de quinto disponere? & certè videtur tenendum quod sic: quia cum legitima sit necessaria, & in tertio non possit meliorare, remaneret intestabilis per supra dicta: & ita tenet hic Pala. Ruuius. 6. column. vers. sed pulchra est dubitatio. Castellus. 12. column.

27 Item quæro si pater vel mater promissit in scriptura publica non meliorare aliquem ex filijs suis, an possit meliorare nepotes vel alios descendentes. & videtur quod sic: quia in materia odiosa, appellatione liberorum non veniunt nepotes, vt in filij appellatione. ff. de verbo. sign. & in. l. senatus. ff. de ritu nup. Sed hoc non obstante contrarium est tenendum, imò quod non possit etiam isto casu meliorare nepotes neque alium descendentes, quia quando constat de voluntate disponentis, & est eadem ratio, etiã in materia odiosa semper appellatione filiorum comprehenduntur nepotes & alij descendentes, vt in prædictis iuribus probatur: sed in nostro casu & quæstione constat de voluntate disponentis, quia ille qui promittit non meliorare filium, videtur etiam velle non meliorare nepotem. Item etiam eadē est ratio & ad huc fortior cum maiorem dilectionem habeat ad filios quam ad nepotes vel alios descendentes: argumento text. in. l. cum auus. ff. de conditio. & demonstra. & in. l. cum acutissimi. C. de fideicō. & in. l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. & substi. in. authen. multo magis. C. de sacro. eccles. cum simili lib. & tenet in præsent. Cifuen. licet Pala. Ru. relinquat cogitandum.

28 Item adde quod licet in isto pacto vel promissione de non meliorando requiratur scriptura publica, & disponit nostra lex, tamen si sit deperdita poterit pactum vel promissio probari per testes: argumento text. in. l. testium. vers. si. C. de testibus. vbi habetur quod in omnibus casibus in quibus requiritur scriptura pro forma & substantia actus, & sit deperdita, potest bene-

talis actus probari per testes: & ad hoc not. & commendat ibi Petrus, Iacob. Burr. Cinus, Barto. Albe. Bald. Ange. Pau. Salic. & commu. doctores. Bartol. & docto. in. l. emancipatione. C. de fide instrum. idem Bart. & communiter doct. in. l. 2. de bono. posses. secundum tab. idem Bart. & commu. docto. in. l. pactum quod bona fide. C. de pactis.

29 Item quæro si pater vel mater promissit non meliorare vnum ex filijs suis quem expresse nominauit, an poterit alium meliorare? & teneo absque dubio quod sic: quia actus agentium non operantur vltra eorum intentionem: & limitata causa limitatum parit effectum: vt in iuribus supra allegatis. Confirmatur etiã, quia si testator determinatè & specificè prohibuit certum filium alienare, talis prohibitio non extenditur ad alios, imò nec ad nepotes, nec vltiores, text. est non in. auth. de resti. fideic. §. nos igitur. colla. 9. per quem ita tenet Bald. in. l. voluntas. C. de fideicō. fin. col. num. 13. & ibi commu. docto. Bar. in. l. Lucius. §. 1. ff. de leg. 3. Moder. in. l. filius fami. §. diui. ff. de legatis facit etiam tex. in. l. pater filium. §. fundus. ff. de legatis tertio: vbi habetur quòd alienatio prohibita ad tempus videtur permissa post tempus: & ad hoc notat. Bart. & communiter doctores ibi.

30 Aliud est pactum de futura successione certo modo diuidenda, vt puta si filij vel hæredes diuidunt inter se hæreditatem patris vel alterius quam sperant post mortem eius: nam tale pactum, conuentio, vel diuisio, non valet tanquam contra bonos mores, cum tractetur de hæreditate viuentis, & inducat votum captandæ mortis, nisi pater vel ille de cuius successione diuidenda tractatur consentiet in tali pacto & diuisione, & in eadem voluntate perseueret vsque ad mortem: text. est singularis & vnicus in iure in. l. fin. C. de pactis. & ad hoc notat & commendat ibi Odo. Cinus, Albe. Bart. & commu. doct. idem Bart. & alij doctores. in. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obli. fin. col. & illud tex. ad hoc dicit vnicum Bald. in. ca. ad nostram. el. 1. de iure iur. 2. column. num. 9. adeo quòd talis conuentio & diuisio non firmatur iuramento secundum omnes doctores, vbi supra adeo etiã vt tales filij vel hæredes in casu quo talis hæreditas ad eos perueniat, priuatur successione tanquam indigni, & applicat fisco: ita probat text. no. in. l. quidam in iure. §. si. cum. l. sequē. ff. de dona. vbi habetur quod quis donat rem vel partem hæreditatis quam sperat post mortem alterius, priuatur successione & applicatur fisco: text. in. l. secunda. vers. fin. ff. de his qui. vt indign. & ibi Bar.

ibi Barto. & cōmu. docto. & in expresso ita tenet glo. ord. in dic. l. fi. C. de pactis. in verbo obseruari, & ibi Bar. 1. colum. 4. oppo. Bald. 2. colum. nume. 7. Iaso. 3. colū. versu. 3. limita Roma. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. 7. colum. numer. 24. Dubium tamen singulare est, quare pactum de succedendo factum principaliter cum ipso de cuius successione tractatur non valet, etiam data perseverantia in eius consensu vsque ad mortem: sed pactum de successione sua factum cum tertio bene valet de eius consensu si in eo perseveravit vsque ad mortem: de quo vide omnino Petrum de Bella Per. in dict. l. fin. C. de pactis. 2. colum. versu. sed quaritur. Cinus. 1. colum. numer. 2. Alber. fi. colum. in fin. Bald. 2. colum. 5. oppo.

31 Ex quo sing. inferitur, quod si filius vel filia renunciauit cum iuramento hereditati patris, in manibus & favore fratrum vel eorum & patris simul, quod non obstante tali pacto & renunciatione iurata poterit succedere patri, si non perseveravit in eadem voluntate: & in expresso ita tenet Bald. in ca. ad nostram. el. 1. extra de iure iuran. 2. col. nu. 9. argumento tex. in dicta. l. fi. C. de pactis. dicens quod licet lex illa sit omnibus nota, tamen ad hoc non est per aliquem specialiter allegata: & istam sententiam & conclusionem non allegando Bald. tenet Fulgo. in l. pactum. C. de colla. Rapha. Cuma. in dict. l. stipulatio hoc modo concepta, de verbo obligat. & ibi Alexan. 4. colū. nu. 12. Iaso. 4. colum. prope finem. Corneus in l. pactum. C. de collat. 2. colū. versu. 5. limita. Are. notabiliter in l. qui superstitis. ff. de acquir. hered. 4. colū. versu. est quarta fallentia. Georg. Natam in dicto. c. quanuis pactum in fin. versu. quod singu. limita, vbi dicit quod est omni cura memoria commendandum. Rode. Suar. sing. & melius quam alibi in repet. legis. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testamē. 70. fol. 4. colum. versu. quinto & c. quē omnino vide: vbi ex hoc inferit, quod filius in cuius favorem est renunciatum ab alio fratre vel fratribus, habebit illam partem vel portionem ultra meliorationem tertij & quinti. Iaso. tamē in dicta. l. fin. C. de pactis. 4. col. nume. 13. reprobatur expressē Bal. & tenet quod imò tale pactum valeat cum iuramento, quia illud est pactum de non succedendo quod firmatur iuramento, vt supra conclusum est, & ante Iason. istam opinionē tenet Roma. in l. qui superstitis. ff. de acquir. hered. quem refert ibi Are. 4. colum. in prin. & Alexand. in dict. l. stipulatio hoc modo concepta. 4. colum. nume. 12. sed certe sententia Bal. est verissima & notanda, & Iaso.

son non intellexit eum, quia intentio Bald. est quod licet pactum de non succedendo, quod fit patri firmetur iuramento, tamen pactū de non succedendo quod fit fratribus vel sororibus: licet in verbis sonet de non succedendo, tamen virtualiter & effectiue est pactum de succedendo, & de hereditate & futura successione certo modo diuidenda, quod non valet nec firmatur iuramento: quia est contra bonos mores & inducit votum captandæ mortis: nam sicut quando agitur inter fratres quod post mortem patris vel eius cuius successione sperat, vnus habeat certam partem & alter aliam dicitur pactum de futura successione diuidenda, & non valet: vt in dict. l. fi. C. de pactis. ita in nostro casu quando vnus filius promisit alijs fratribus non succedere, videtur diuidere inæqualiter vt ipse nihil percipiat, alij verò totum: vnde tale pactū non debet valere, quia censetur de hereditate viuentis certo modo disponenda vel diuidenda: & merito non firmatur iuramento: vnde in nostro casu Bald. dixit optimè, quia respectu fratrum censetur pactum de hereditate diuidenda, & non valet, etiam cum iuramento, nisi pater consentiat & in tali consensu perseveret vsque ad mortē, respectu patris est pactū de non succedendo & bene firmatur iuramento, vt filius non succedat in vita patri ab intestato nec contra testamētum, sed ex testamento vel secundum eius voluntatem bene potest succedere vt supra conclusum est. Ex quo infero, quod licet pactum de non succedendo firmetur iuramento, debet intelligi quando fit patri: secus tamen est quando fit fratribus, quia non dicitur pactū de non succedendo, sed de hereditate diuidenda vel certo modo disponenda: ista est intentio Bald. sic per alium non declarata: & in expresso considero quod ante Bald. istam eadem sententiam & conclusionem voluit Bart. in dicta l. stipulatio hoc modo concepta. 1. col. in fi. & iste casus iam mihi contigit, & in eo habui consilere inter filios cuiusdam militis huius ciuitatis. Limita tamen superiorē conclusionem quæ habet quod pactū de hereditate viuētis certo modo disponenda non valet vt procedat quando pactum interponitur super hereditate certi & determinati hominis, vt supra hereditate tertij vel alterius: scilicet si incerti, vt si quis contrahit societate cum alio de comunicandis bonis futuris, proventis ex aliqua successione, nulla expressa vel determinata persona: quia tale pactum & cōuentio valet, text. est notabilis in l. 3. §. de illo. ff. pro socio. quem ad hoc notat & commendat ibi glo. ordi. Bart. Bald. Sali. & cōmu. docto.

doct. Bar. in l. stipulatio hoc modo concepta, de verbo oblig. 2. colū. in fi. & ibi cōmu. docto. glo. ordi. in l. fi. C. de pactis. in glo. penul. in princ. & ibi Per. 1. colū. in fi. Cinus. 1. colū. 3. oppo. Bar. 1. lectura penul. col. nu. 17. Albe. pe. col. in fi. Ang. fi. col. in fi. Bald. 2. col. nu. 10. Sali. pe. col. in fi. Iaso. 3. col. versu. limita. Secundo limita vt procedat quando agitur de futura successione diuidenda, & aliqua obligatione super ea contrahenda: secus vero quando agitur de aliqua liberatione vel debiti remissione, vt si filius qui sperat hereditatem patris fecit pactum cum creditoribus patris viuentis, vt non conueniantur ab eis postquam hereditas patris ad eum perueniat: nam tale pactū & cōuentio valet: fauore liberationis: text. est notabilis in l. & suum heredem. §. idem probat. ff. de pactis. & ad hoc reputat singu. Pau. & cōmu. scribentes, reputat etiam singu. Iaso. in l. iurifigentium. §. fina. eo. titu. & per illum tex. ita etiā tenet Barto. in dict. l. stipulatio hoc modo concepta, de verbo oblig. fin. colum. in fi. & post eum ceteri doctores, Alber. in l. fin. C. de pact. fin. colum. in fi. & ibi Ange. fina. colum. in fin. Paul. 2. colum. post medium. Sali. penul. col. in fin. Iaso. 3. colum. num. 7. Vnum tamen est, quod illa decisio videtur tantum procedere in filijs fauore filiationis & liberationis: non vero in alijs heredibus agnatis vel cognatis: & in specie ita tenet Paul. in l. fi. C. de pactis. 2. colum. post medium. Sed certe intentio omnium doctorum, vbi supra est in contrarium, dubium tamen est quidē cōtra, an filius vel alter futurus hæres viuentis patris, vel eo cuius successione sperat, possit liberare eius debitores: & videtur quod non. Primo, quia est pactum super futura hereditate viuentis, quod est reprobatur. Secundo quia sicut pactum de non succedendo non valet sine iuramento, nec quis pro modico renunciet futuræ successioni, ita hoc pactum quo quis remittit partem successione non debet valere. Tertio quia in vita non potuit remittere ex propria persona cum ei nihil debeatur: itē nec ex persona patris, quia in eius vita non est hæres, nec representat eum: ergo post mortem potest petere debitum ex persona defuncti cui successit, in cuius locum intrat representatiue, vt in authen. de iure iu. a mo. præ. in princ. & in l. hæres & hereditas. ff. de vfuca. cum simi. Quarto facit quia inuito patre non potest filius remittere debitum patris, etiam si ex cōtractu filij acquisitam fuit: text. est in l. filius familias. ff. de solu. tex. in l. filius pacificedi. C. de pactis.

cū simi. Sed his non obstantibus teneo cōtrariū, imo quod valet pactum & remissio fauore liberationis: pro qua sententia facit tex. in dicta. l. & suum heredem. §. idem probat. ff. de pactis. Secundo facit tex. in l. si non fortem. §. si filius familias. ff. de cōdi. inde. vbi habetur quod non potest quis venire contra factum propriū, etiā ex persona alterius: tex. in l. filiam fratribus ff. ad Trebel. tex. in l. cum dominus. §. fina. ff. de pecu. lega. tex. in l. penul. ff. de fund. dota. text. cum materia in l. cum vir. ff. de vfuca. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Specu. in titu. de pactis. §. postremo. versu. quid si filius familias. & ibi Ioan. Andr. in addi. Sed Barto. in l. filius familias. ff. de solut. in principio. distinguit notabiliter, & dicit hoc esse verū quando ex causa onerosa liberauit aliquid a debitorē recipiēdo: secus vero si ex causa lucratia: & cum eo transit ibi Ange. & ceteri doctores: & cum Barto. transit Pau. & Moderni in dicta. l. & suum heredem. §. fina. ff. de pactis. & ista est veritas.

TEXT. XXIII.

Vando el padre, o la madre por contrato entre viuos, o en otra postrimera voluntad hiziere a alguno de sus hijos, o descendientes alguna mejoria del tercio de sus bienes que la tal mejoria aya cōsideracion a lo que sus bienes valierē al tiēpo de su muerte: y no al tiempo que se hizo la dicha mejoria.

S V M M A R I V M.

Melioratio tertij si debeat considerari tempore mortis, vel tempore donationis?

Lex vigesima tertia.

Nota decisionem huius legis, quod melioratio tertij facta filio vel filia generaliter de toto tertio vel partis eius, debet attendi & considerari habito respectu ad tempus mortis: non vero ad tempus ipsius contractus & meliorationis, cuius ratio est, quia legitima & valor eius attenditur & consideratur tempore mortis, non vero in vita: text. est in l. cum quaritur. C. de inoffi. test. tex. in l. omni modo. eo. titu. tex. in l. Papinian. §. qm autē. & in l. quarta autē. ff. de inoffi. testa. tex. in l. cum quo. de peculio. §. fi. ff. ad legem Falcid. text. in l. 1. §. si parens

parens. ff. si quis à parente sue. manu. text. in. l. etiam. §. si. ff. de bon. libe. text. in. l. si patronum §. si. eod. ritu. text. in. l. si. ff. si quid in frau. patro. sed melioratio tertij dicitur legitima respectu filiorum, cum extraneo relinqui non possit: vt in l. 9. titul. de las mandas. libr. 3. fo. 11. ergo illo tempore attendatur valor eius: & istam rationem ponit doctor Pala. Ruui. in. l. 19. supra eod. nume. §. licet idem doctor Pala. Ru. relinquat istam questionem in decisam & cogitandam in sua repetica. per vestras. de donat. inter virum & vxor. fol. 97. colum. 1. versi. & ista faciunt. ex quo inferitur qd si tempore mortis pater vel mater haberet plura bona, de omnib⁹ debet ei solui melioratio: si verò haberet pauciora quàm tempore contractus & promissionis, de illis tantum debet fieri solutio. Et extendit conclusionem huius text. vt procedat & habeat locum tam in melioratione expressa, quàm etiam in donatione simpliciter facta alicuius rei vel quantitatis, modò sit statim valida & firma, modò non, sed morte confirmetur: quia cum illa habeat vim meliorationis, vt in. l. 26. infra eod. debet etiam in ea attendi & considerari tempus mortis: & ita tenet expressè Cifuentes in presenti. si. quæst. & adde pro maxima declaratione & extensione huius legis, qd talis melioratio etiam respectu bonorum futurorum nõ potest reuocari licet in eis non fuerit tradita possessio, si fuerit tradita de presentibus: vt dixi & fundauit in. l. 17. supra eod. num. 1.

TEXT. XXIII.

Vando el testamento se rompiere, o anulare por causa de pretericion, o exheredacion en el qual ouiere mejoria de tercio, o quinto. no. por esso se rompani menos dexe de valer el dicho tercio y quinto, como si el dicho testamento no se rompiesse.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

- 1 Quibus modis & casibus annulletur testamētū.
- 2 An & quando institutio directa contenta in tali testamento nullo & inualido obligetur & conuertatur in fideicommissum.
- 3 Quando testamētum defuncti ratione præteritionis vel exheredationis, an cõseruetur legata.
- 4 Melioratio tertij & quinti, relicta in testamēto, an cõseruetur rupto vel annullato testamento.

NO T A ex ista lege: qd rupto vel an nullato testamēto ex causa præteritionis vel exheredationis, confirmatur & validatur melioratio tertij & quinti in eo contenta. Procius perfecta declaratio magistraliter & resolutiue: dico quòd testamētum primo modo potest annullari propter defectum testantis: quia minor vel in potestate alterius vel furiosus mente captus. Et sic carens intellectu vel prodigus, vel condemnatus crimine capitali, vel ex aliqua alia causa prohibitus testari, & tali casu legata & fideicommissa, in eo relicta non valent nec tenent, quia prohibitus testari videtur etiam prohibitus codicillari: text. est formalis & expressus in. l. secunda. ff. de lega. primo. cuius verba sunt. sciendum est eos demum fideicommissum posse relinquere qui testandi ius habent. & ibi glos. ordina. Barto. Alberi. Bald. Panormit. Imol. Angel. Areti. Rocinus. Cuma. Alexan. Iaso. & communiter docto. text. in. l. diui. §. licet versic. codicillos. ff. de iure codic. text. in. l. conficiuntur. versic. 1. eod. titul. text. in. l. 1. titu. 12. parti. 6. ex quo notabiliter inferitur qd si lex noua vel statutum disponat, qd minor viginti quinque annorum vel senex post certam ætatem vel aduena & forensis vel limilis persona non possit testari, non poterit etiam codicillari: quia licet non debeat extendi, vt in. l. si vero. §. de viro. ff. soluto matrim. iuncta communi opinione. Ex eo qd est correctoria. tamen ex eo qd sunt casus æquiparati per legem antiquam, dispositum in vno censetur etiam dispositum in reliquo argumen. text. in. l. si quis seruo. C. de furtis. & ibi notat & commendat glos. sin. Barto. & commu. docto. text. in. l. 1. §. 2. ff. ad legem Falid. text. in. l. 1. §. 1. ff. de muner. & hono. cum simi. & in expresso ita tenet & infert Barto. in dicta. l. 2. ff. de lega. 1. colum. 1. & q. & ibi Panor. Aret. Alex. & Modern. & istam dicit commu. opin. Socinus Iunior, in repet. illius l. pen. fol. num. 134. tenet etiam Paul. de Cast. & alij docto. in. l. non est nouum. ff. de legibus. Secundo & principaliter testamētum potest annullari ratione voluntatis imperfectæ & non consummata: quia ante quàm impleretur testamētum testator mortuus est, & tali etiam casu legata & fideicommissa in eo relicta non valent, text. est in. l. si is qui testamētum. ff. de testamētis. textus in. l. ex ea scriptura. eodem titulo. text. in. l. fideicommissa. §. quoties. ff. de legatis. 3. & vtrouique glos. ordina. & communiter do-

ter doctores. Tertio & principaliter testamētum potest annullari propter defectum solennitatis quia testator instituit hæredem, sed non fuit adhibitus legitimus numerus testium. Et hoc casu dico, quòd legata & fideicommissa in eo relicta non valent nec tenent, quia cum institutio sit nulla, omnia in eo contenta debent annullari. Item quia ex eo hæreditas non potest adiri: item quia testamētum est actus indiuiduus & non potest valere pro parte, imò nec valebit vt codicillus, licet habeat solennitatem in codicillis requisitam, quia constat qd voluit testari & non codicillari. text. est formalis & expressus in lege. non codicillum. C. de testamēt. cuius verba sunt, non codicillum sed testamētum auiam vestram facere voluisse institutio & exhereditatio facta probant euidenter & ibi glossa ordinaria & communiter doctores, textus in lege. illud. §. tractari. ff. de iure codic. text. in lege. finali. C. de codicil. Ex quo singulariter inferas quòd præsumptio voluntatis defuncti colligitur & consideratur secundum formam & solennitatem quam adhibuit in actu, & ad hoc summè notat & commendat Fulgo. Alexan. & alij doctores in dict. l. non codicillum.

Quarto & principaliter testamētum potest annullari propter defectum institutionis quia bene est adhibitus legitimus numerus testium, sed deficit institutio hæredis: quo casu legata & fideicommissa in eo relicta non valent, quia militant rationes superiores: textus est in lege, finali. §. illud. C. de codicil. cuius verba sunt, illud quoque pari ratione seruandum est, vt testator qui decreuerit facere testamētum, si id implere nequiecit, in testatus videatur esse defunctus, nec traducere liceat ad fideicommissi interpretationem velut ex codicillis vltimam voluntatem, nisi id ille amplexus sit vt vim etiam codicillorū scriptura debeat obtinere. & ibi notat & commendat glossa ordinaria & communis opinio doctorum. text. in lege prima. ff. de iure codicil. & ibi glos. ordina. Barto. & communiter doctores. text. in. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de vulga. & pupilla. Hodie tamen in hoc corrigitur ius commune, quia legata & fideicommissa in tali testamento relicta valent & tenent, licet in eo nullus hæres sit institutus, vel si fuerit institutus repudiavit hæreditatem: ita disponit lex prima titulo de los testamentos, libro quinto ordi. Cuius ratio est ne omissione tam leui solennitatis, desinat seruari voluntas defuncti, & legatarius & fideicommissarius amittat commodum sibi relictu.

Quinto & principaliter testamētum potest annullari propter incapacitatem hæredis, vt quia naturaliter vel ciuilitate erat mortuus, vel alio quouis modo vel causa erat inhabilis quia hoc etiam casu legata & fideicommissa non valent: textus est in lege tertia, & per totum. ff. de his qui pro non scriptis habentur, text. in. lege prima. C. de hæred. in l. i. text. in lege vnica. §. & cum triplici. & in. §. in primo. & in. §. pro secundo. C. de caducis tollendis. & vtrouique communiter docto. text. in. lege. quarta. titu. 5. Par. Pulchrum tamen dubium est an hoc casu hodie de iure regio corrigatur ista conclusio, & videtur quòd non, quia lex correctoria non debet extendi ex paritate vel maiori ratione, vt in lege si vero. §. de viro. ff. solu. mat. cum similibus.

Sed firmiter teneo contrarium, imò quòd corrigatur: cuius ratio est, quia quando duo casus æquiparantur à iure dispositum in vno censetur etiam dispositum in alio etiam in materia odiosa & correctoria: ita probat text. in. l. si quis seruo. C. de furtis. & ibi communiter doctores. Sed in iure nostro caput impotentia & caput voluntatis æquiparantur & tacite ex iuris dispositione vnum comprehendit alium. vt in. l. Gallus. §. & quid si tatum. ff. de libe. & posthu. cum similibus. & ibi Bar. & communiter doct. Ergo in nostro casu prædicta lex regia procedat & habeat locum.

Sexto & principaliter testamētum potest annullari propter præteritionem filij, quo casu institutio hæredis & legata & fideicommissa in eo contenta annullantur & non cõseruantur text. est capitalis & expressus in. l. filio præterito. ff. de iniusto rupto. cū similibus: cuius verba sunt, filio præterito qui fuit in patris potestate, nec libertates competunt, nec legata præstantur. & ibi glos. ordi. Barto. & communiter doct. quòd est verum & procedit, quando filius in potestate præteritus agit contra testamētum per ius dicendi nullum: secus tamen est quando filius emancipatus sit præteritus, & rumpit testamētum per bonorum possessionem contra tabulas: quia tunc cum admittatur tantum de iure prætorio, & eius equitate voluit quòd legata & fideicommissa præstentur liberis, & parentibus, & quibusdam alijs personis: de quibus in lege prima. & per totum. ff. de legatis præstandis. & in. l. prima. C. de bono. posse. contra tab. & ibi commu. docto.

Vnum tamē est quòd si filius in potestate præteritus intet prædicta bonorū possessionem cõtratabulas, quæ sibi etiam competit de iure prætorio. Ant. Go. in. l. Tau. M. torio

torio, non tenetur legata & fideicommissa præstare etiam illis personis priuilegiatis: quia aliàs licet non vteretur isto remedio posset dicere testamentum nullum de iure ciuili, vel tanquam si non esset factum, succedere ab intestato. Et per consequens nulla fit alicui iniuria, licet intentet bonorum possess. contra tabulas: vnde non tenetur prædicta legata nec fideicommissa soluere: tex est nota. & subtilis in lege. is qui in potestate. ff. de legatis præstandis. & ibi Bartolus & communiter doctores antiqui.

Septimo & principaliter testamentum potest annullari propter exhæredationem filij, quo etiam casu institutio hæredis & legata & fideicommissa annullantur & non conseruantur: textus est capitalis & expressus in lege. Papinianus. §. si ex causa. ff. de inofficio. testamenti. cum similibus, & ibi communiter doctores: cuius verba sunt, si ex causa de inofficio cognouerit iudex. & pronunciauerit contra testamentum, nec fuerit prouocatum, ipso iure rescissum est, & suus hæres erit secundum quem iudicatum est, & bonorum possessor si hoc secutendit, & libertates ipso iure nõ valent, nec legata debentur.

Octauo & principaliter testamentum potest annullari propter arrogationem & legitimacionem vel agnitionem sui hæredis, & hoc etiam casu legata & fideicommissa annullantur, & non conseruantur. textus est in lege prima. ff. de iniusto rupto. textus in lege certum. eodem titulo cum similibus, & ibi glo. ord. Barto. & commu. docto.

Nono & principaliter, testamentum potest annullari propter non aditam hæreditatem, & hoc etiam casu legata & fideicommissa annullantur & irritantur: textus est in lege. si nemo. la. primera. ff. de testament. tute. cuius verba sunt, si nemo hæreditatem adierit nihil valet ex his quæ testamento scripta sunt: textus in lege. proximè. ff. de his quæ in testament. delen. textus in lege prima. §. primo. ff. de legatis tertio. textus in lege. eam quam. C. de fideicommissis. textus in lege. ex testamento. eodem titulo. textus in lege. secunda. §. adeo. ff. de vulgar. & pupillar. textus in lege. si nemo. ff. de regulis iuris. & vtrouique communiter doctores, quod extendit etiam si legata vel fideicommissa sint relicta ad pias causas: ista est commu. opinio. in dicta. l. eam quam secundum Iasonem ibi decima columna. numero. 19.

Decimo & finaliter testamētum potest annul-

lari propter errorem testatoris, quia errauit in persona instituta in coniunctione naturali vel ciuili, quia instituit aliquem tanquam filium proprium, vel tanquam adoptiuum, vel tanquam legitimatum, vel tanquam sibi coniunctum & consanguineum: cum in veritate non esset quia tunc talis institutio non valet nec tenet, quia deficit consensus ipsius testatoris, ex eo quod est erratum in causa efficienti & finali: textus est in lege. si pater. C. de hæred. institu. text. in. l. nec apud. eodem titulo. text. in lege. quoties. eodem titulo. textus in lege. nec professio. C. de testament. & vtrouique communiter Doctores. Sed isto casu legata & fideicommissa in eo relicta bene valent & tenent: quia nullus error in eis censetur adhibitus, & testator qui ea relinquebat à filio vel coniuncto à fortiori præsumitur reliquisse à venientibus ab intestato: textus est singularis & vnicus in lege. eam quam. C. de fideicommissis. secundum intellectum Azonis verum & communem: secundum Doctores antiquos & modernos ibi. confirmatur etiam per textum singularem & vnicum in lege finali. ff. de hæredi. institu. vbi habetur quod si testator instituit Titium hæredem & postea ruïnore & fama interueniente credebat eum mortuum, & ex hoc errore fecit secundum testamentum, in quo legata & fideicommissa reliquit: institutio in hoc secundo testamento facta annullatur & irritatur: tamen legata & fideicommissa in eo contenta valent & tenent: & ad hoc reputat singularem & vnicum Bartolus & communiter Doctores ibi. quod extendit modo error testatoris esset expressus, modo non secundum eos.

Et si quæras cum testamentum secundum non valeat propter errorem & defectum consensus testatoris in ipsa principali dispositione, hoc est in institutione: quare etiam non irritatur in legatis & fideicommissis, cum sit eadem & adhuc maior ratio: respondeo quod error tantum fuit limitatus & adhibitus circa solam institutionem. Ideo illa sola vitatur: non verò legata & fideicommissa, nec alia contenta in ipso secundo testamento: sed valent & tenent et conseruantur tanquam non à secundo testamento, tanquam nullo. nec ab intestato: cum primum testamentum remaneat validum circa institutionem, sed conseruantur tanquam codicillus qui sumit vires ab ipso primo testamento. et ita tenet et declarat Bartolus & communiter alij Doctores in dicta. l. finali. idem

idē Bar. & communiter docto. in. l. si iure. ff. de lega. 3. & probat text. & ibi Bart. & communis opinio in. l. posthumus. §. si paganus. ff. de iniusto rupto. Sed attēde subtiliter vltra doctores, quod certè maior difficultas est apud me quæ sit ratio, per quam legata & fideicommissa relicta in primo testamento non valeant nec teneant, com sit credendum & plus quam verisimile, quod cum ea reliquit & voluit præstari à primo hærede instituto in primo testamento, quem magis diligebat, à fortiori voluit præstari à secundo hærede ex errore institutum. Et certè nouiter & subtiliter potest dici quod prædicta lex finalis hoc nõ negat, imò præsupponit & vult quod prædicta legata & fideicommissa relicta in primo testamento valeant & teneant. Sed tantum erat dubium, an contenta in secundo testamento debeant valere & tenere: & respondet & determinat quod sic: ideo dicendum & tenendum est, quod omnia prædicta legata & fideicommissa valeant, tam relicta in primo testamento quam in secundo: & in expresso ita disponit & determinat lex regia. 21. titu. 16. partit.

2. Prædicta tamen omnia & casus superiores præter duos primos limita & intellige, præter quam si testator voluit codicillari & in codicillis fecit legata & fideicommissa: quia illa valent & tenent, textus est in lege secunda. & per totum. ff. de iure codicillorum. text. in lege prima. & per totum. & maximè in lege finali. C. de codicillis. tex. in. §. primo. & per totum. in. l. de codicillis. tex. in lege prima. & per totum. titu. 12. sexta part. imò quod magis est institutio directa contenta in codicillis, obligatur & inducit repetitionem à venientibus ab intestato: quia videntur grauatis restituere hæreditatem per fideicommissum hæredi instituto: textus est in lege secunda. §. finali. ff. de iure codicil. textus in lege tertia eodem titu. text. in lege secunda. C. de codicil. tex. in. §. penul. in. l. i. eodem titu. & vtrouique communiter doctores. Aduertendum tamen quod prædicta iura bene dicunt quod in codicillis possunt hæres ab intestato grauari, de restituenda hæreditate cui testator velit: non tamen dicunt quod institutio directa simpliciter facta & in eis contenta obligetur. Sed licet prædicta iura hoc expresse non disponant: bene tamen probatur & colligitur ex eis, quod illa institutio & dispositio quæ non potuit valere iure directo, valeat eo modo quo melius valere possit. & in terminis ita probat text. in lege: Scæuola. ff. ad Trebellia. vbi habetur, quod substitutio directa pupil-

laris facta in codicillis obligatur & valet iure fideicommissi: ergo idem fit in ipsa directa institutione: & ad hoc notat & commendat ibi Dinus, Bar. Albericus. Ange. Paulus. Imola. & com. doc. & per illū tex. ita tenet Pau. de Cast. in lege secunda. C. de codicil. & dicit ita tenere Dinum in quadam sua dispositione. Ioannes de Imol. in lege prima in fine. ff. de iniusto rupto. Ex quo singulariter inferitur, quod si præcessit primum testamentum solenne, & postea fiat codicillus in quo alter instituitur hæres; censetur hæres institutus in primo solenni testamento, rogatus restituere hæreditatem secundo hæredi instituto in codicillis: ita tenet & declarat Imola in dicta lege prima in fine. ff. de iniusto rupto. & ibi commu. docto. Et idem est, si in tali testamento quod deficit & annullatur ex aliquo prædicto defectu ponatur clausula codicillaris, vt si dicat testator: si non valeat iure testamenti, valeat iure codicillorum, quia tunc legata & fideicommissa conseruantur & similiter institutio directa obligatur: argumentum prædictorum iurium, & in expresso ita tenet glossa ordinaria in Authent. ex causa. C. de libe. præ. in glossa finali. questione fina. secundum primam opinionem: vbi dicit, quod annullato vel rupto testamento ex causa præteritionis vel exhæredationis, licet annulletur institutio in eo contenta & nõ conseruetur in aliquo: tamen si fuerit posita clausula codicillaris conuertitur in fideicommissum, vt hæres ab intestato venientes teneantur restituere hæreditatem ipsi hæredi instituto. & ibi tenet Nico. de Mata. Odofred. finali columna. penultima questione. Cin. finali columna. numero. 12. Bartol. finali columna & questione. Bald. 12. col. septima questione. & finali col. in fine. Angelus de Peru. in fin. Paulus finali columna. numero. 15. Alexander. sexta columna. numero. 13. Iaso antepenultima columna. numero. 22. Corneus numero. 47. Curcius. 20. col. numero. 69. glossa etiam notabilis & ordinaria in lege ex. ea scriptura. ff. de testamen. in glossa finali. & ibi Bar. Baldus. Angelus. Paulus. Imola. & communiter doctores idem Bartolus in lege prima. ff. de iure codicillorum. quinta questione principali cū se. Confirmatur: quia dispositio directa defuncti, quæ non potest valere iure directo ratione personæ vel solennitatis obligatur, vt valeat iure fideicommissi: tex. est capitalis & expressus in. l. Scæuola. ff. ad Trebe. tex. in. l. si quis priore. eo. tit. in. l. ex facto. eo. titu. text. in. l. si patroni. §. fin. eo. tit. text. in. l. filius familias. §. vt quis Ant. Go. in. l. Tau. M 2 hære

hæredē. ff. de lega. 1. text. in lege. posthumus. §. finali. ff. de iniusto rupto. textus in lege. generaliter. §. ex testamento. ff. de fideicommi. libe. text. in. l. cum quis decedens. §. feram. ff. de leg. 2. tex. in. l. Lucius. §. filiam. eo. tit. tex. in. l. codicillis. §. si. eo. tit. & vtrobiq; Bar. Bal. Pau. Imol. & cōm. doc. notat etiam & declarat Bar. & cōmu. doct. in. l. verbis civilibus. ff. de vulg. & pupi. Et adde quòd in aliquibus casibus prædicta clausula codicillaris, tacitè censetur appositā, licet expressè non ponatur: primus est, quādo testator dixit, valeat omni meliori modo quo possit valere: text. est not. in. l. codicillis. §. Lucius Titius. ff. de leg. 2. & ibi notant & commendant indifferenter omnes doct. Secundus est, quando apponitur iuramentum: text. est singul. & vnicus in. l. cum patrem. §. filius matrem. ff. de lega. 2. & ibi notat Bar. Bal. & cōmun. doct. Tertius est, quando pater testatur inter liberos, glo. est sing. & vnica in. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de vulg. & pupi. & ibi notant cōmu. doct. antiqui & moderni de quo articulo vide per doc. in. l. fi. C. de codi. & in. l. eam quam. C. de fideicommi. & omninò posita per me in. l. 3. suprà his. ll. Tauri num. 62. & nu. 74.

3 Item adde quòd quando testamentum deficit ratione præteritionis vel exhæredationis, licet prædicta clausula codicillaris nō sit posita, oīa legata & fideicommissa in eo contenta conseruantur: text. est formalis & expressus in authen. ex causa. C. de liber. præter. cuius verba sunt, ex causa exhæredationis vel præteritionis, irritum est testamentū quantū ad institutiones, cætera nanq; firma permanent. & ibi glo. ord. & cōmu. doc. & idē disponit lex si. tit. 8. 6. par. Et similiter valet & cōseruatur substitutio pupillaris, item substitutio fideicommissaria, item tutela, itē executoria & alia iura similia, per quæ non succeditur directo ipsi defuncto, secundū glo. & cōmu. doct. in. di. authen. ex causa. Ex quo subtiliter poterat dubitari, an hodie stante illa authentica, conseruetur melioratio tertij & quinti filio facta, quando testamentum rumpitur vel annullatur ex causa præteritionis vel exhæredationis. Et videtur quòd non: quia talis melioratus reputatur hæres, & tenetur ad omnia debita defuncti pro rata tanquā verus hæres, vt in. l. 21. suprà his legibus Tauri: ergo sicut ipsa institutio irritatur, ita ista melioratio. Sed contrarium est dicendum, imò quod prædicta melioratio valeat & teneat, & non irritetur rupto vel annullato testamento ex prædictis causis exhæredationis vel præteritionis. Cuius ratio est, quia talis meliora-

tio potius censetur prælegatum, quā institutio vniuersalis: argumento tex. in lege. qui filius. §. si. cum. l. se. ff. de lega. 1. & ibi communiter doctores, & dixi & declaravi in leg. 21. suprà his legibus Tauri. & in expresso ita decidit & determinat nostra lex, & iste est verus & realis intellectus eius. Pro cuius perfecta declaratione quæro, an dispositio prædictæ authenticæ, habeat locum in præteritione filij nati vel posthumi, quem testator ignorabat habere: & breuiter & resolutiue dico quòd non: imò tali casu legata & fideicommissa non conseruantur: quia præsumitur, quòd si cogitaret vel sciret, non relinqueret, argumento tex. in lege. si cum vel in vtero. C. de testament. mili. vbi habetur quòd præteritio facta à milite de filio quem sciebat habere, non reddit testamētum nullum, sed habet vim exhæredationis. Præteritio tamen de filio facta, quem ignorabat habere, reddit testamentum nullum, & omnia in eo contenta irritantur, & in expresso per illum tex. ita tenet ibi Bartolus. Paul. & cōmuniter doctores. idem Bar. in dicta Authent. ex causa. 3. colū. & ibi Baldus quarta columna. Paulus secunda columna. & communiter alij doctores: & hanc dicit communem opinionē ibi Iaso. quarta columna. & Franciscus Curcius Iunior quinta columna. idem tenet Bar. in lege. filio præterito. ff. de iniusto rupto. tertia colū. idem Bartolus in lege. 1. ff. de iure codicil. tertia columna. numer. 10.

Nec obstat textus in lege finali. ff. de hære. in. sti. vbi habetur quòd quando præteritio est facta ab ignorante vitatur institutio & legata & fideicommissa remanēt firma: quia ibi loquitur, quando præteritio est talis personæ, cuius præteritio non rumpit testamentum, sed institutio rumpitur propter defectum causæ quam testator adesse putabat, quæ causa respiciebat institutionem solam, non verò legata nec fideicommissa: ideo meritò remanēt firma, quia in eis non deficit voluntas defuncti: ita Bar. et cōmuniter doctores vbi suprà, et maximè in dic. authen. ex causa. Quod tamen limita et intellige sequentibus modis. Primo modo quando testator fecit testamentum, secus tamen si codicillos tantum, quibus legata vel fideicommissa relinquit à venientibus ab intestato, quia tunc licet ignorasset habere filium, valet et tenent. Secundo modo limita & intellige quando in testamento non fuit appositā clausula codicillaris: secus tamen si fuit appositā, quia indistinctè valent, licet ignoret habere filium. Tertio modo limita & intellige quando legata vel fideicom-

deicommissa sunt prophan a, secus tamē si pia pro anima, quia debentur. Quarto modo quādo testator prædicta legata vel fideicommissa reliquit extraneis personis, secus verò si coniūctis. Quinto modo quando vnicū tantum filij haberet quem præterisset ignoranter, secus tamē si plures filios haberet, & vnum eorū ignoranter præteriuuit. Sexto modo si legata essent magna, secus verò si parua & modicæ quātitatibus: quia tunc bene cōseruantur, quia verisimiliter potest præsumi, quod etiam si testator sciret filium habere, legaret & relinqueret: argumento tex. cum cōmu. opi. in. l. tale pactum. §. si. ff. de pact. cum simi. & in. l. cum alienam. C. de lega. & in expresso ita tenet & declarat Bal. in. l. Titius. ff. de libe. & posthu. idem Bal. in. l. filio præterito. ff. de iniusto rupto. 2. col. idem Bald. in dict. authent. ex causa. C. de libe. præ. 4. columna. numero. 8. & ibi Alexand. 10. columna. & alij moderni.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod omnes prædictæ limitationes non sint veræ nec procedant: sed indistinctè hoc casu annullentur & irritentur legata & fideicommissa, quia dispositio testatoris deficit ratione præsumptæ voluntatis. & ex defectu consensus. Ex quibus infero maximam & singularem declarationē ad nostram. l. 24. qua cauetur quod rupto testamento ex causa præteritionis vel exhæredationis conseruetur melioratio, vt intelligatur & procedat quādo filius est præteritus sciētè, secus verò si ignorāter, quia non conseruabitur, sed erit nullius momenti. Secundo principaliter quæro, si legatum vel fideicommissum relinquantur ipsi filio præterito vel exhæredato, an valeat & cōseruetur per dictam Authen. ex causa. rupto vel annullato testamento ad eius instantiam & petitionem, & videtur quòd sic, quia dispositio prædictæ authenticæ loquitur simpliciter & generaliter, ergo videtur quod etiā intelligatur & procedat in isto casu, & in expresso ita tenet ibi Cingus. 5. colū. post Dinum & antiquos quos ipse refert. Pau. de Cast. in. l. si eiusdem tit. ff. col. Ang. in auth. vt cum de appella. con. of. §. si. colla. 8. finali. colū. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod prædicta legata & fideicommissa non conseruentur, quia aut filius petit legatum vel fideicommissum ante expugnationem testamenti, & videtur approbare cum argumento textus in lege, parentibus. C. de inoffic. testament. aut filius petit legatum vel fideicommissum post impugnationem testamenti, & repellitur tanquā indignus, quia

ille qui iudicium testatoris impugnat, non debet ex eo aliquid in commodum consequi: text. est in lege. quæsitum. ff. de acquirenda hæreditate. text. in lege. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. testamen. text. in lege post legatum. §. si pater. & §. qui principale. ff. de his qui. vt indig. text. in lege. is qui contra tabulas. ff. de vul. & pup. tex. in lege. in seruitute. §. si quis bonorum possessionem. ff. de bonis liber. text. in lege. sub conditione. versiculo finali. ff. de bono. po. contra tabu. textus. in lege filium. §. oibus. ff. de legatis præstandis. textus in. l. alia C. de his qui vt indig. text. in. c. ex eo. de regul. iur. in. 6. & in expresso isto fundamento & consideratione istam sententiam & conclusionem tenet Bartolus in dicta authen. ex causa. nona columna. nume. 19. post Mar. Silē. & alios antiquos quos allegat. & ibi Baldus penulti. colū. Sal. septima colū. nu. 14. Iaso. 9. col. num. 14. & communiter alij doctores: idem Bar. in. l. filio præterito. ff. de iniusto rupto. 7. colū. nu. 13. & ibi Ioā. de Imo. 17. col. idem Bar. in. l. filij. §. omnibus. ff. de legatis præstandis. Ange. in. l. si. C. de libe. præ. & ibi Fulgo. secunda columna. Alexand. fina. colū. qui dicit hanc esse communem opinionem. Iaso. fin. col. in si. qui similiter dicit hanc esse communem opinionem. Ex quibus etiam infero aliam singularem & necessariam declarationem ad nostram legē. 24. qua cauetur, quòd rupto vel annullato testamento ex causa præteritionis vel exhæredationis, cōseruetur melioratio, vt intelligatur quando melioratio est relicta filio instituto. secus verò si relinquatur ipsi filio præterito vel exhæredato qui expugnauit testamentū patris: quia tunc non conseruabitur prædicta melioratio: & ita tenet in præsentī egregius doctor Palacios Ruuios. 3. colū. nu. 7. & Didacus de Castillo. secunda columna. Tertio principaliter quæro, si pater vel mater instituit aliquos filios hæredes, & unum præteriuuit vel exhæredauit, & alterum tertium & diuersum in tertio & quinto meliorauit per viam institutionis, dicendo talem filium meum instituo in tertio, et quinto bonorum: vel per alia verba directæ institutionis, & postea filius præteritus vel exhæredatus annuller vel rumpat testamentum. an omnes æqualiter succedant ab intestato in sua legitima, et vltra hoc filius melioratus habeat integram meliorationem tertij et quinti: et videtur quòd sic per supradicta, cum ipse non fuit causa nullitatis vel rupturæ testamenti per nostram legem. Sed contrarium tenet in præsentī Palacios Ruuios secunda col. Ant. Go. in. ll. Tau. M 3 num.

numero.5.versiculo tertio pone, & quarta columna. numero octavo. versiculo accedo nunc ad tertiam casus positionem: imò quòd in totum annulletur & irritetur: quia cum sit relicta talis melioratio per viam institutionis, necessario sequitur, quòd debet rumpi & annullari in totum per textum cum materia in dicta authentica. ex causa. vbi expresse disponitur quòd rupto vel annullato testamento ex causa præteritionis vel ex hæredationis, irritum est testamentum quantum ad institutiones, licet cætera remaneant firma, sed ista melioratio est relicta per viam institutionis. ergo reuocetur & nullo modo conseruetur, & tantum succedant æqualiter ab intestato. Sed salua pace tanti doctoris ego teneo contrarium, imò quòd melioratio conseruetur, teneo pro constanti quòd iste filius melioratus succedat ab intestato in sua legitima, & in super per viam prælegati & fideicommissi, fiat sibi restitutio residui vbi ad valorem tertij & quinti, quia dispositio patris vel matris erga filios etiam respectu solennitatis inualida, debet ab intestato seruari. Item etiam. quia semper in testamento condito inter liberos censetur tacite appositae clausula codicillaris, quæ facit actum valerè omni meliori modo quo possit, & per consequens operatur, vt maior pars & portio quam legitima, filio relicta vel assignata in testamento restituatur sibi ab intestato per coheredes, per viam prælegati & fideicommissi: argumento text. in lege fin. C. fami. hercis. & tenet glossa ordinaria singularis & vnica in lege. cohæredi. §. cum filia. ff. de vulgar. & pupi. & ibi communiter doctores. & dixi supra ista lege. Ergo in nostro casu & questione, licet filius melioratus succedat ab intestato vnà cum alijs fratribus, tamen per viam prælegati & fideicommissi alij fratres tenentur sibi restituere residuum tertij et quinti, non quòd habeat integram legitimam & insuper tertium & quintum, quia repugnaret voluntas defuncti. Sed quòd in effectu habeat tertium et quintum succedendo ab intestato.

4 Quarto principaliter queritur, si pater vel mater instituit aliquos filios hæredes, & vnũ præteritum vel ex hæredauit, & alterum in tertio & quinto bonorum meliorauit per viam legati vel fideicommissi, dicendo meliorem talẽ filiũ meũ in tertio & quinto bonorũ meorũ, vel lego filio meo tertium & quintum bonorũ, quo casu si filius præteritus vel ex hæredatus annullauit vel rumpit testamentũ, an alter filius melioratus succedat ab intestato æqualiter cum alijs fratribus, & insu-

per habeat integram meliorationẽ tertij et quinti, ex eo quòd non fuit relicta melioratio per viam institutionis, sed per viam legati & fideicommissi: & videtur q. sic: argumento text. cũ materia. in. d. auth. ex causa. & in nostra. l. 24. Tau. & in expresso ita tenet et declarat in præfenti Palatios Ruuios. 6. col. nu. 4. versi. vel pone casum aliter & quarto. Sed salua eius pace, similiter isto casu ego teneo contrarium, imò quòd talis filius melioratus habeat legitimã ab intestato. & insuper illud plus & residuum vsq; ad complementum tertij et quinti: quòd tenentur alij fratres sibi restituere per viam prælegati & fideicommissi: argumento supra proxima. q. Aduertendum tamen, q. in casibus in quibus legata & fideicommissa sunt relicta in codicillis, vel conseruentur virtute clausulæ codicillaris vel ex causa præteritionis vel ex hæredationis, vel ex qualibet alia causa, semper requiritur aditio hæreditatis, saltem ab intestato: ista est gl. sing. & vni. in. l. qui filio. §. seruus. ff. de hæred. insti. in glo. pe. in fine. & ibi notat & commendat Bart. & commu. doct. & eam reputat sing. & vni. Bal. et Ang. notat etiam & commendat Bal. in. l. eam quam. C. de fideicom. 2. col. et ibi Pau. 2. col. in fine. Iaso. 6. col. nu. 13. Bar. Bal. Cumanus & alij, docto. in. l. si quis cum nullum. §. si. ff. de iure codi. illam etiam reputat sing. Bal. in auth. ex causa. C. de libe. præte. 2. oppo. nu. 25. & ibi comm. alij doct. idem Bal. in. l. si. C. de testa. manu. Ang. de Aretim. in. §. si. insti. de codicil. pro qua glo. & comm. opi. est text. formali & expressus in. l. 2. ff. de fideicom. liber. quẽ ibi ad hoc notat & commendat Iacob. de Arenis Bar. Albe. & comu. doct. antiqui. Cuius ratio est, quia hæres non potest obligari nisi ex quasi contractu qui inducitur per aditionẽ hæreditatis: vt in. l. apud Iulianum. §. si. ff. ex quib. cau. in po. ea. & in. §. hæres inst. de obli. quæ ex quasi con. naf. Item, quia vbi non est obligatio passiva, non potest actiua deduci in iudicio, vt in. l. in tribus. ff. de iudi. Item quia hæreditas iacens non obligatur: quia representat personam defuncti. non vero hæredis: defunctus enim non tenetur ex proprio legato, vt in. l. legatum. l. 2. ff. de lega. 1. & in lege. legatum. ff. delegat. 2.

Ex quo videtur inferri singularis intellectus & declaratio ad legem primam. titulo secundo. libro quinto ordi. vbi disponitur. quòd licet in testamento non sit aliquis hæres institutus, vel dato quòd sit, non adierit hæreditatem, debentur & conseruantur legata & fideicommissa & omnia alia contenta in testamento

mento, vt intelligatur quòd his casibus saltem requiratur aditio hæreditatis ab intestato per supra dicta. Sed ego firmiter teneo contrarium, imò quòd hodie omnia valeant & teneant & conseruentur, nulla facta aditione ex testamento nec ab intestato, per prædictã legem regiam quæ apertissime hoc probat, & ideim dixi & tenui in materia iuris communis. capit. quinto. numer. 8. Confirmatur, quia leges huius regni procedunt generaliter, attenta veritate & intentione disponentis potius quam ex iuris subtilitate: argumento text. in lege tertia. titulo octavo. libro tertio ordin. Item etiam confirmatur, quia per nouam legem vel statutum bene potest induci, quòd non adita hæreditate ex testamento vel ab intestato, debeatur legata & fideicommissa, & omnia alia per testatorem disposita: argumento text. in lege. hæreditas etiam. versiculo finali. ff. de peti. hære. & ibi expresse notat & commendat Baldus. Angelus. Paulus. & communiter Doctores: text. in. l. Quintus Mutius. ff. de annuis. legatis. textus in lege. his consequenter. §. sed & cum monumentum. ff. fami. hercis. textus in lege finali. §. illo videlicet. C. de nece. ser. hæredi. insti. & in expresso tenet Baldus in lege prima. C. si quis omnia cau. testamen. finali columna. nume. 9. Alexander in lege prima. ff. de lega. 1. decima columna. num. 24. & ibi Iaso. 19. columna. nu. 19. Nec obstant fundamenta & quidem vrgentia in contrarium adducta, quibus probatur difficultas, imò impossibilitas conueniendi, cum nulla reperitur persona obligata, quia respondeo, quòd facta aditione ex testamento vel ab intestato, clare procedit nostra conclusio. Nulla verò facta aditione, posset procedere & habere locum fisco ad eunte: cui bona sint applicata tanquam vacantia: fisco vero non ad eunte, competeret officium iudicis, quòd nullam præsupponit obligationem, vt in lege. qui per conclusionem. §. finali. ff. de actio. empt. cum similib. vel melius & clarius dico quòd daretur curator bonis, & sic hæreditati iacenti qui possit conueniri à creditoribus: argumento text. in lege prima. & per totũ. ff. de curatore bonis dando. & ibi glo. ord. & communiter doctores.

TEX. XXV.

In tertio y quinto de mejoría fecho por el testador no se faque de los dotes, y donaciones propter nuptias, ni

Teckhu... no mandare...

de las otras donaciones que los hijos descendientes traxeren a colation o particion

S V M M A R I V M.

Quãdo donatio propter nuptias, & quelibet alia donatio conseruetur, an debeat melioratio facta alteri filio solui ex eis vel de residuis bonis?

Lex vigesima quinta.

Ota ex ista lege, q. in casibus in quibus dos vel donatio propter nuptias, vel quolibet alia donatio conseruetur, per recipientẽ non debet melioratio facta alteri filio extrahi & solui ex eis, sed tantum de alijs bonis: & ratio dubitandi poterat esse & quidẽ maxima: quia postquam res & bona patris vel matris conferuntur, est perinde ac si nunquam exirent patrimonium & substantiam eorũ, & efficiuntur hæreditaria, sicut alia bona hæreditaria: ita probat text. in. l. 3. §. 1. ff. de colla. bono. ibi, dũ dicit, si cut hereditatẽ, ita quæ collata sunt præstet, text. in. l. si. ff. de coll. dotis. text. in. l. si foror. C. de colla. text. in. l. vt liberis. cũ similib. eo. tit. text. in athen. vnde si parens. C. de inoffi. testa. Sed nostra lex decidit contrariũ, & ratio fundamentalis decidendi est, quia postquam pater vel mater dotauit vel donauit, iam erit de patrimonio eius, & acquisitum fuit filio vel filia recipienti: vnde si postea alteri meliorationem fecit, videtur de residuis bonis tantum meliorare. Confirmatur, quia melioratio respicit tantum bona quæ pater vel mater habet & possidet tempore mortis. vt in. l. 19. & 23. supra eo. Ergo nõ possit detrahi de prædicta dote & donatione in collationem adducta, cum tempore mortis nõ fuerunt patris vel matris, de cuius successione tractatur sed filij vel filia conferentis: & ita tenent in præfenti Cifuentes. Pala. Ruui. & alij glossatores: licet certè nullus eorũ sic declarat. Nec obstat si replices, q. in bonis futuris quarrendis de nouo, filius melioratus debet habere meliorationẽ, quia intelligo quando bona sunt patris vel matris tempore mortis: non vero aliàs: vnde de rebus vel bonis femel donatis & postea collatis, non deducitur nec detrahitur melioratio: quia non sunt propria patris vel matris tempore mortis, & per consequens pater vel mater visus est de illis nolle meliorare: & in hoc consistit verus, proprius, & realis intellectus Ant. Go. in. ll. Tau. M 4 lectus

Quæ... lib. 29... vbi de da... promissio... vnde si postea alteri meliorationem fecit, videtur de residuis bonis tantum meliorare. Confir... quæ pater vel mater habet & possidet tempore mortis. vt in. l. 19. & 23. supra eo. Ergo nõ possit detrahi de prædicta dote & donatione in collationem adducta, cum tempore mortis nõ fuerunt patris vel matris, de cuius successione tractatur sed filij vel filia conferentis: & ita tenent in præfenti Cifuentes. Pala. Ruui. & alij glossatores: licet certè nullus eorũ sic declarat. Nec obstat si replices, q. in bonis futuris quarrendis de nouo, filius melioratus debet habere meliorationẽ, quia intelligo quando bona sunt patris vel matris tempore mortis: non vero aliàs: vnde de rebus vel bonis femel donatis & postea collatis, non deducitur nec detrahitur melioratio: quia non sunt propria patris vel matris tempore mortis, & per consequens pater vel mater visus est de illis nolle meliorare: & in hoc consistit verus, proprius, & realis intellectus

Beate... 23 - Melgarey's de... Cur man de veritate...

Commentarij,

lectus huius legis. & cetera ad propriam materiam collationis inter filios pertinentia vide in. l. 29, infra eodem.

TEX. XXVI.

Si el padre, o la madre en testamēto, o por otro qualquier vltima volūdad opor otro algun contrato entre viuos fizieren alguna donacion a alguno de sus hijos, o descendientes aun que no digan q̄ lo mejoran en el tercio, o en el quinto, entiēde se que le mejoraran en el tercio y quinto de sus bienes: y que la tal donaciō se cuente en el dicho tercio y quinto de sus bienes en lo que cupiere, para que a el ni a otro no pueda mejorar mas de lo que mas fuere el valor del dicho tercio y quinto: y si demaior ualor fuere, mandamos que vala falta en la cantidad del dicho tercio y quinto y legitima de lo q̄ deuijan auer de los bienes de su padre y madre y abuelos, y no en mas.

TEX. XXVII.

Mandamos q̄ quando el padre o la madre mejoraren a algūo d̄ sus hijos, o descendientes legitimos en el tercio de sus bienes en testamento, o en otra qualquier vltima voluntad o por contrato entre viuos, q̄ le pueda poner el grauamen q̄ quisierē, así de restitucion como de fideicomisso: y hazer en el dicho tercio los vinculos, submisiones y substitutiones q̄ q̄ siere: cō tanto q̄ los hagan entre sus descendientes legitimos, y a falta dellos que lo puedā hazer entre sus descendientes legitimos que ayā derecho de les poder heredar, y a falta de los dichos descendientes, q̄ lo puedan hazer entre sus ascendientes, y a falta de los suso dichos, puedan hazer las dichas submisiones entre sus parientes, y a falta de parientes entre los extraños, y que de otra manera no puedan poner grauamē alguno, ni condi-

cion en l dicho tercio. Los quales dichos vinculos y submisiones, ora se hagan en el dicho tercio de mejoría, ora en el quinto. Mandamos que valgan para siempre, o por el tiempo que el testador declarare sin hazer diferencia de quarta ni quinta generacion

TEX. XXVIII.

LA ley del fuero q̄ permite q̄ el que tuuiere hijo o descendiēte legitimo pueda hazer donacion fasta la quinta parte de sus bienes y no mas, y la otra ley del fuero q̄ así mismo permite q̄ puedā mandar teniēdo hijos o descendiētes legitimos a tiempo de su muerte la quinta parte de sus bienes se entienda y platique q̄ por virtud de la vna ley, y de la otra no pueda mandar el padre ni la madre a ningūo de sus hijos ni descendiētes mas de vn quinto de sus bienes en vida y muerte.

Lex. 26. 27. & 28.

Nota dispositionem harum legū, pro quarum declaratione vide omnino ea quae dixi in. l. 17. supra eodē. vbi perfectē oēs istas leges declarantur: ideo ad ibi dicta me remitto.

TEX. XXIX.

Mando algun hijo o hija viuiere a heredar, o partir los bienes de su padre o de su madre, o de sus ascendientes sean obligados ellos y sus herederos a traer a colacion y particion la dote y donacion proprer nuptias, y las otras donaciones que ouiere recebido de aq̄l cuyos bienes vienena heredar: pero si se quisieren apartar de la herencia que lo puedā hazer, saluo si la tal dote, o donaciones fueren inoficiosas, q̄ en este caso mādamos q̄ sean obligados los q̄ las recibieren así los hijos y descendientes en lo que toca a las dona-

Los ayals segund adagyon a favor de el marido que da la dote. La dote meeta bono unido del que la conuirtio (aun q̄ sea vno)

de jando hijos... los mādamos así mismo a q̄ se de... In. l. xxix.

las donaciones como las hijas y sus maridos en lo q̄ toca a los dotes: puelto q̄ sea durāte el matrimonio a tornar a los otros herederos del testador aq̄llo en q̄ son inoficiosas para q̄ lo partā entre sí: y para se dezir la tal dote inoficiosa se mire a lo q̄ excede de su legitima y tercio y quinto de mejoría: en caso q̄ el q̄ la dio podia hazer la dicha mejoría quādo hizo la dicha donaciō, o dio la dicha dote ahiēdo cōsideraciō al valor de los bienes del q̄ dio, o prometio la dicha dote al tiēpo q̄ la dicha dote fue constituyda, o mādada, o a tiēpo de la muerte del q̄ dio la dicha dote, o la prometio do mas quisiere re escoger aq̄l a quiē fue la dicha dote prometida, o mādada: pero las otras donaciones q̄ se hizierē a los hijos: mādamos q̄ para se dezir inoficiosas se aya cōsideracion a lo que los dichos bienes del donador valieren al tiempo de su muerte.

S V M M A R I V M.

- Quibus modis accipiatur istud nomen collatio?
Quae sit ratio inducētia collationis?
Collatio an habeat locū ex testamēto & ab intestato.
An teneant filij conferre ea q̄ sunt relicta in testamento?
Si filij sint inaequaliter instituti, an ille qui in vita patris aliquid recepit teneatur conferre?
Quae personae teneantur conferre?
Si au' dedit dotē vel quid aliud nepoti, patre iā mortuo, an teneatur conferre?
Filius vel filia quae renūciauit successioni patris, si postea instituat a patre, si teneat conferre?
Inter ascendentes an habeat locum collatio?
Quae bona sint conferenda?
An omnia bona profectitia conferantur?
An donatio ob causam conferatur?
Dos vel donatio propter nuptias, an cōferatur?
An illud quod datur pro filia ingrediente in religionem conferendum sit?
Si pater donat & tradit aliquas vestes & ornamente spōse vel vxori filij, si filius teneatur cōferre?
An expēsa quas pater vel mater fecit pro filio in studio debeant conferri?
An libri conferantur?
An pater teneatur sumptus & expēsas ministrare filio studere volēti, & possit pater ad hoc per filium compelli?

- Si pater soluit aliquid pro filio redimēdo eum ab hostibus, an conferatur?
Si pater soluit pro filio poenam pecuniaria in qua est condemnatus, an conferat?
An militia quam pater emit filio debeat cōferri?
Quādo conferatur aestimatio alicuius dignitatis, si debet fieri aestimatio attento tempore mortis patris vel matris, vel attēto tēpore quo fuit quaesita dignitas?
Si est facta donatio a patre vel matre propter bene merita, an conferatur?
An lucrum quod filius acquisiuit de bonis patrum debeat conferri?
Si fili' nō gessit negotia patris, nec aliquid acquirat ex pecunia eius, si viuo patre surripuit vel furatus est pecunias, an teneatur conferre?
Donatio simplex facta a patre, an conferatur?
In casu in quo ista donatio debeat cōferri, ex eo quod pater dixit quod cōferatur, an debeat dici re tēpore factae donationis vel ex interuallo?
An donatio simplex in dubio censeatur data a legitima?
Si pater remittat filio in potestate vsum fructum bonorum aduentitiorum, an teneatur filius fructus perceptos conferre?
Si donatio simplex prius cōputetur & cōferatur in legitima, an in residuo videat filius meliorat', an vero tota donatio conferatur. 3. & 5?
Quae requiratur ad hoc vt habeat locū collatio?
An ille qui nō vult succedere debeat conferre?
Si donatio est inoficiosa, an conferatur, licet filius vellet se abstinere ab hāreditate?
quid si pater dedit dotē immensam quae excedit legitimam, & 3. & 5. an teneatur conferre, licet vellet se abstinere ab hāreditate.
Quod tēpus debet inspicere ad hoc vt donatio vel dos data filio vel filiae dicatur inoficiosa.
Qualiter & quibus remedijs sit conferendum?
Ius conferendi an transeat ad hāredes?
Quid sit computatio & in quibus casibus fiat?
Differentia inter collationē & cūputationem.
An donatio pp nuptias, vel dos, vel qd simile d̄ sui natura cōputabile, cōputetur nepotibus in legitima.
Si auus dedit dotem vel donationem propter nuptias nepoti vel nepti viuēte patre, an cōferatur ab ipso patre, succedendo auo patriq; suo?

Lex vigesima nona.

OTA singularem dispositionē huius legis in isto regno in materia collationū, quae subtilis & quotidiana est, quā magistraliter intēdo tractare. Pro cui' perfecta intelligētia

Ant. Go. in. ll. Tau. M 5 & de-

& declaratione queram primo quid sit collatio? secundo quæ sit ratio inductiua collationis? tertio quæ personæ teneatur conferre, & quibus sit conferendum? quarto quæ bona sint conferenda? quinto quæ requirantur ad hoc vt habeat locum collatio? sexto & vltimo qualiter sit conferendum, & quibus remedijs compellatur quis conferre?

1 Quo ad primum dico, quod istud nomen collatio varijs modis accipitur in iure nostro, nam aliquando dicitur beneficij ecclesiastici assignatio: vt in capi, fina, de institutionibus. Aliquando dicitur munerum publicorum impositio, vt in lege. cõperit, in fin. C. de præscript. 30. vel 40. annorũ. & in l. prima. C. de episco. & cleri. & in Auth. de collatoribus. colla. 9. & in l. quicumque. C. de apoclis publi. lib. 10. & in lege. 1. de collatione donatorum. eodem libr. & in l. 1. & per totum. C. de collatione fundorum patrimonialium. lib. 11. & in l. 1. & per totũ. C. de collatione fundorũ fiscalium. eo. lib. Aliquãdo accipitur pro diuisione librorum: vt in libro Authenticorum qui est diuifus in nouem collationes. Aliquando accipitur pro cõtributione propriorum bonorum, & de ista loquitur materia nostra & totustitulus. ff. de colla. bono. & c. de colla. & isto mō sumpta dico quod collatio est rei propriæ in cõmune latio, pro hæreditarijs portionibus diuidenda: ita probat tex. in l. 1. ff. de colla. bon. ibi, vt sua quoq; bona in medium conferant qui appetunt paterna: text. in l. 3. §. Julian. ibi, nam si bona à patre relicta & emancipatorũ in medium conferantur, & ita viriles partes sumantur. & c. tex. in l. filia dotem. C. de colla. cuius verba sunt, filia dotem in medium ita demũ cõferre cogantur: tex. in l. si soror. eo. tit. ibi, cũ bonis dotem confundi iubebit: tex. in l. illa. eo. tit. in fi. ibi, vt cõmixtis huiusmodi collationibus cum bonis mortuæ personæ, duas quidẽ partes nepotes vel neptes habeant. & c. & ideo dixi in definitione rei propriæ, quia si res esset testatoris vel defuncti & cõmunis hæredum, non esset conferenda, sed diuidenda: vt in l. filia licet. C. de colla. & in l. certum. C. fam. her. cum similibus.

Item etiam quia bona aliena non conferuntur, vt in l. ea demũ. C. de coll. & in expresso ista definitionem, licet sic non declarata, ponit gloss. ordi. in rub. ff. de colla. bono. & ibi Albe. de Rosa, & cõmuniter doctores antiqui, Azo in Summa. C. de colla. 1. colu. nu. 1. Odofred. in Rub. eod. titu. & ibi Alexan. Iaso. Phil. Detius, Curtius & Moderni: Cinus in l. si emancipati eod. titu. 1. col. nu. 4. & ibi Bart. 2. col. nu. 2. Bal.

pe. col. in medio. Sali. 2. col. in fine. Cornens. 7. col. nu. 13. Fulgo. 3. colu. nu. 4. Bart. in l. pater filii. ff. de colla. dotis. 1. col. nu. 1. Vitalis Nemaufensis in tracta. de colla. in. 6. volu. 1. colu. nu. 2. 2 Quo ad secundum, scilicet quæ sit ratio inductiua collationis, resolutiue dico qd de iure antiquo ratio particularis & primordialiserat, quia de illo iure filius emancipatus non succedebat patri cũ filio suo & in potestate, & postea de iure prætorio inductũ fuit, vt pariter succederent nulla inter eos facta differentia: & ex hoc resultabat maximum inconueniens & præiudicium filio in potestate, quia auferbat sibi partem successione: item etiam quidquid ipse acquireret sibi quærebat, similiter etiam donatio sibi facta à patre, statim valebat & sibi quærebatur: filius autem suus & in potestate nihil sibi acquirere poterat sed patri: & donatio sibi facta à patre non valebat, & sic filius emancipatus in successione p̄ris erat melioris conditionis quã filius suus & in potestate, cũ habebat præcipua bona quæ ipse acquirerebat, & bona sibi donata per patrẽ: filius verò suus & in potestate, non: vnde in recompensam huius iniuriæ & præiudicij quod ius prætorium fecit filiis in potestate, statuit & decreuit vt solus emancipatus teneretur cõferre filiis in potestate ea quæ sibi non acquireret, si emancipatus non esset. Hodie tamen cum vterq; filius æqualiter succedat, vt in l. meminimus. C. de legi. hæred. & in Authen. de hære. ab intest. veni. §. 1. & in §. nullam verò. colla. 9. & in Authent. in successione. C. de suis & legitimis liberis. Ratio vera & vniuersalis inductiua collationis est propter æqualitatem inter fratres seruandam, & inuidiam et discordiam inter eos euitandam: argumento tex. in l. vt liberis. C. de colla. tex. in l. illud eo. tit. text. in l. si. C. commu. vtriusq; iudi. Confirmatur, quia lex positiua intantum iustior et æquior est, in quantum se conformat cum lege diuina vel naturali, vt dicit S. Tho. 1. 2. 95. q. art. 2. sed de iure diuino et naturali æqualiter deferretur successio filiis: vt in epistola Pauli, si filius: ergo hæres. et Levitici capite. 25. prope finem. et in l. inter filios. C. fami. hercis. et in l. cum ratio. ff. de bonis damnatorũ. et in l. scripto. verf. si. ff. vnde libe. ergo merito inducitur collatio vt ista æqualitas inter eos seruetur, et reducatur ad debitam successione de iure diuino et naturali. Confirmatur etiam autoritate Philosophi. 7. Ethicorũ dicentis, qd filij sunt æqualiter pars suorum parentum: ergo iure naturæ debent esse æquales in successione bonorũ. Rursum confirmatur, quia omnes filij representant personam

personam patris, & eius persona & memoria per eos quodam modo conseruatur & perpetuatur: textus est in l. liberorum. in fine. ff. de verborum signific. textus in l. lege. 12. tabul. C. de legi. hæred. textus 1. in fine. C. de impub. & alij. tex. in Authent. de nuptijs, in princip. colla. 4. ergo merito lex positiua in quantum potest debet eos reducere ad æqualem successione bonorum patris: & in effectu istam rationem licet certè non sic fundatam nec confirmatam, ponit Azo. in summa. C. de collationibus. colum. 2. nume. 2. Bart. in l. pater filium. ff. de collat. dotis. colum. 1. num. 2. idem Bartol. in l. si emancipati. C. de collat. 2. colum. nume. 3. & ibi Cinus. colum. & quæstione. 2. Fulgosus. colum. 3. nume. 4. & cõmuniter doctores. Bald. in rub. eiusdem tituli & ibi notabiliter Pau. de Castr. Iaso. Philippus Decius, Franciscus Curtius & cõmuniter moderni. Alexand. in lege prima. eiusdem tituli. Vitalis Nemaufensis in dicto suo tracta. de collatio. 2. colum. nume. quinto. & istam rationem ponit lex. 4. titu. 15. par. 6. Necalicui videatur leuis & parũ vrgens ista ratio inuidiæ & discordiæ euitandæ, quia imò est fortissima & vrgentissima, cum tot mala inter homines, & maxime inter fratres producat, vt autoritate & exemplis sacre paginæ comprehendipotest. vt patet Genes. capite. 4. vbi habetur quod propter inuidiam Caim suũ fratrem Abel interfecit: fratres enim erant, & filij Adam & Eux: Caim agricola, & Abel pastor ouium. Caim obtulit Domino de fructibus terræ. Abel verò de primogenitis gregis sui: & respexit Dominus ad Abel & munera eius, non verò ad Caim nec ad munera eius. Iratusq; est Caim vehementer, dixitque ad Abel, egrediamur foras: cumque essent in agro confurrexit Caim aduersus fratrem suum Abel, & interfecit eum: & ait Dominus ad Caim, vbi est Abel frater tuus? qui respondit, nescio, nunquid custos fratris mei ego sum? dixitq; ad eum, quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra: nũc igitur maledictus eris super terrã. Item etiam propter inuidiam, fratres Ioseph eũ interficere decreuerunt, licet postea non fecerunt: sed vendiderunt Ismahelitis. 20. argenteis tum propter beneuolentiam quam pater Iacob erga eum ostendebat. tum etiã quia eis somniũ quod viderat declarabat: in quo ipsi fratres intellexerunt, quod eis ditior atque superior futurus esset: vt patet Genes. 37. capite: vbi dicitur, quod videntes fratres eius à patre plus diligi: oderunt eum, & dixerunt: venite occidamus eum, & mittamus in cisternam, & dicemus qd

fera pessima deuorauit eum, audiens autem hoc Ruben nitebatur liberare eum & dicebat, non interficiamus, sed proiecite in cisternam: & sic fecerunt, & confestim viderunt Ismahelitas viatores de Galaad & Camelos eorum portantes aromata & resinam & stacten in Aegyptum, & extrahentes de cisterna vendiderunt eis pro dictis. 20. argenteis. Item etiam propter inuidiam facta fuit contentio inter discipulos Domini, quis eorum esset maior, vt habetur Lucæ capite. 22.

Item etiam cum mater filiorũ Zebedæi petijisset à Christo vt vnus ex filiis eius sederet ad dexteram, & alius ad sinistram: audientes alij decẽ discipuli indignati sunt de duobus fratribus, vt habetur Matthæi. 20. capite.

Item etiam in confirmatione faciunt ea quæ de inuidia tradit & cumulat beat⁹ Augustinus in sermone. 18. ad fratres in Eremo, dicens: fratres mei desideratissimi, nolite inuicem inuidere, sed studeat vnusquisq; Deo in cunctis place re: inuidia enim oēs virtutes concremat, omnia bona dissipat, omnia mala generat. Attendite quod ille inuidus est qui alienum bonum suum facit, & si facere non potest, clamat per vicos & plateas & velut canis latrat & ardet: sed primò seipsum more Phœnicis occidit: quid enim agit Phœnix nisi quia dũ senescit ad partes calidissimas volat, ligna siccatissima cõgregat, & lignis congregatis, alis ligna percutit, & sic ignem accendit, & in eo se comburi permittit: ex quibus cineribus vermiculus nascitur, & postmodum Phœnix alius efficit: sic & hypocrita facit, sic & inuidus agit, cunctis diebus vitæ suæ intus & extrã seipsum comburens, seipsum infestans, seipsum vulnerans & vexãs. O inuide quã paucos habes amicos? & forsità neminem de cuius bono non doleas, et de cuius malo non gaudeas: meritò omni amico priuari debes, eo quod de nullo amicorum bono gaudere probaris. O inuidia omni vitio peior et omni peste deterior? O inuide qui nunquã quiescere potes? an ignoras qd omnis malitia habet aliquam fœlicitatis vmbra? sed tu ipsa inuidia nequissima pestis, tormentum sine refrigerio, morbum sine remedio, laborem sine respiratione, poenam sine intermissione, famem sine saturitate semper habere videris. O inuide vermis mortifere qui in hædera Ionæ quotidie nasceris? O igne serpens quo populus Israel pungitur: hic est enim, fratres, bruchus qui fructus terrarum depascitur: ipsa em inuidia est illa pessima tineas, quæ purpura menta virtutũ demolitur: ærugo quæ thesaurum sapientiæ deprædatur: bruchus qui ter-

rarum virentia comburit, quia quidquid boni operis virentia in homine, penè pestis iniuriæ perdit: hæc est quæ angelos de cælo proiecit: quæ hominem de Paradiſo exulare compulit: quæ filios Israel in deserto percussit: quæ cõtra Ioseph fratres armavit: quæ Danielem in lacu leonum misit: quæ Caput nostrum Cruci affixit: quæ Indam suspendit.

Item invidia est illa fera pessima, quæ fidem tollit, concordiam dissipat, tertiam linguam multiplicat, iustitiam disperdit, & omnia mala generat. Hæc est quæ Abel occidit: Adam oneravit: pastorem suspendit. Petru iugulavit, dum Christum negavit: Paulum decollavit, & Ioan nẽ: Stephanum lapidavit: Goliath prostravit: David decepit: muros Hierusalem evertit: Romam depopulavit: Carthaginem destruxit: Troiam devastavit. hæc omnia beatus Augustinus, ubi supra.

3 Quod extende ut procedat & habeat locu, modo filij succedat patri ab intestato, modo ex testamento: quia licet de iure antiquo solum ab intestato haberet locum collatio, ut in. l. 1. 2. & quasi per totum. C. de colla. tamẽ hodie etiam habet locum ex testamento, nisi pater contrarium exprimat: tex. est in Authen. ex testamento. C. de collat. cuius verba sunt, ex testamento & ab intestato cessat dotis & aliorum datoru collatio, ita demu si parens hoc designavit expressim, &c. tex. in Auth. de triente & semisse. §. illud quoque, colla. 3. quod probat argumentum a contrariõ sensu, quod est validissimum in iure, ut in. l. 1. §. huius rei. ff. de officio eius cui manda. est in. l. cum similibus. nisi resultet absõnus intellectus vel legum correctio: ut in. l. 2. C. de condi. inser. & in. l. Conuenticulum. C. de episc. & cleri. nisi aliàs lex noua nihil dispõneret, ut in dicta Authen. ex testamento. C. de colla. secundum modernos sibi.

Sed advertendum quia contra hoc & totã materiã se offert pãlchra & necessaria difficultas, nam pater habet liberã facultatem & arbitrium inter viuos, vel in vltima voluntate, relinquendi filio ex bonis suis quidquid velit: imò & cui libet extraneo, dum tamen non tangat legitimam aliorum: tex. est in. l. cum quæritur. C. de in officio. testamen. tex. in. l. parentibus. eodem titu. tex. in authent. unde si parens; eodem titu. text. in. l. i. secunda: & per totum. C. de in officio. dona. tex. in. l. filia cuius. C. familia herciscunda, ergo filius qui donationem vel liberalitatem recepit non teneatur eam conferre, sed habeat præcipuam, cum videantur à patre in ea melioratus: sed resolutiue respondeo, quod

illud est verum & procedit quando constat de voluntate patris expressẽ vel tacitẽ per aliquas vehementes & verisimiles coniecturas, de quibus infra dicetur, quod voluit liberẽ donare, gratificare, & meliorare, secus verò aliàs in casu dubio, quia tunc tenetur conferre: quia potius videtur pater anticipare debiti solutionem, & velle compensare cum legitima & debita successione, quã liberẽ donare & meliorare, & ita procedant iura quæ inducunt collationem.

Confirmatur etiam per text. cum materia, in Authen. præterea. C. unde vir & vxor. & in. l. si cum dotem. §. si pater. ff. sol. matr. & ibi latẽ doctores, ubi habetur quod legatum relictum creditori, semper videtur relictum animo compensandicum debito necessario proveniente ex legis dispositione, nisi aliud constet de voluntate disponentis.

4 Intellige tamen qd prædicti filij succedentes ex testamento tenentur conferre donata & habitã a patre in vita, non verò ea quæ sunt sibi relictã in testamento, quia illa non conferuntur sed habentur præcipua, ut in lege à patre. C. de collationibus. & in. l. filiam. la. 2. eodem titu. & iste est verus sensus & intellectus prædictorum iurium, & in specie ita declarat Paulus de Cast. in. l. prima. C. de collationib. & Philippus Decius in authentica. ex testamento. eodem titu. in principio.

5 Item etiam est alia, non minus pulchra quã subtilis difficultas, nam prædicta clarẽ procedunt quando filij sunt instituti simpliciter vel æqualiter: sed quid si in æqualiter sunt instituti? an ille qui in vita patris aliquid recepit teneatur conferre? & videtur quod non, quia iam constat & apparet de intentione & voluntate patris quod non voluit inter eos æqualitatem seruare, & cessat ratio fundamentalis inductiua collationis, quod magis specificẽ probo, quia aut filius qui aliquid in vita à patre recepit est institutus in maiori parte & portione, quã alij: & apertẽ & verisimiliter videtur quod plus illum dilexit, & voluit ceteris præferre, & in bonis suis meliorare: ergo euidenter colligitur quod donata in vita voluit liberẽ concedere & donare, & in eis meliorare, & per consequens non teneantur conferre: aut filius fuit in minori parte & portione institutus quã alij, & tunc apertẽ etiam & verisimiliter videtur & colligitur ex mente & intentione patris, habere respectum ad id quod in vita donavit, & velle illud compensare, & ideo minorem partem in testamento relinquere, & per consequens velle quod nõ teneatur conferre.

Sed resolutiue respondeo qd etiam his casibus filius teneatur conferre per prædicta iura Authen. quæ simpliciter & indistincte loquuntur & disponunt, quod ex testamento filius teneatur conferre: nec obstat superior consideratio & difficultas, quia pater bene voluit in æqualitatem seruare inter filios in ipso testamento & institutione: non verò in bonis & rebus donatis in eius vita: & æqualitas inter fratres seruanda quam iura attendunt, debet intelligi tantum quo ad ipsa donata in vita, ut illa teneatur vterq; filius adinuicem conferre, non quo ad relictã in testamento vel vltima voluntate, nec quo ad hoc ut in portionibus quæ conferuntur sit æqualitas: & certẽ est singularis & necessaria declaratio in materia: & in expresso ita tenet Ludo. Roma. licet nõ ita fundet nec declaret in. l. si emancipati. C. de colla. 2. colum. nume. 9. & ibi Fulgosus §. colum. num. 9. Philippus Decius in dicta Authen. eod. titu. fin. col. & quæst.

Vnum tamen est quod omnia prædicta debent intelligi quando filius succedit ex testamento vel ab intestato. titulo vniuersali tanquã hæres: secus verò si succedat titulo particulari, ut quia sit institutus in aliqua re certa, alijs fratribus hæredibus institutis vniuersaliter: vel ei legatum sit relictum quod vult acceptare, vel si ab intestato decedat pater, & in codicillis vel qualibet dispositione legatũ ei relinquat: quia hoc casu non tenetur filius conferre sibi donata à patre in eius vita: quia non succedit titulo vniuersali sed particulari, & capit sicut extraneus: tex. est in. l. si pater pro filia. ff. de colla. dotis. tex. in. l. à patre. C. de colla. cuius verba sunt, à præ verbis precarijs in codicillis relictũ extero iure capiens filia, ad collationem vrgeri non potest: tex. in. l. ex causa. C. fami. herc. & in expresso istam sententiam & conclusionem tanquã summẽ necessariam in materia tenet Alb. de Rosa. in. l. si emancipati. C. de colla. 1. col. in fin. & ibi Iaso. pe. col. nu. 35. Bald. in dicta. l. à patre. C. de colla. & ibi Ange. Pau. Roma. Alex. Fulgo. Cornus, Iaso. & Lancelotus, Detius, idem Bal. ubi valde cõmẽdat, in dict. l. ex causa. C. fami. herc. & ibi Ange. Pau. & commu. docto.

Ex quo subtiliter posset quæri si filij sunt instituti in diuersis rebus certis, qui habentur pro vniuersaliter institutis, & æquales partes debent habere, licet res sint diuersi valoris: ut in. l. quoties. §. si duo. ff. de hære. insti. & traditur plenẽ in. l. 1. §. si ex fundo. eod. titu. an tunc ille qui in vita aliquid à patre recepit teneatur conferre? & videtur qd non: quia ex ipsa vera & propria institutione defuncti sunt particulares succes-

sores in certis rebus: vnde licet iuris fictione & dispositione videantur instituti vniuersaliter, tamen illud est verum quo ad alia bona hæreditaria diuidenda: non verò quod ad inducendam collationem in rebus in vita donatis.

Sed hoc non obstante ego teneo contrarium imò, quod teneatur cõferre, quia iam succedunt filij vniuersaliter & in omnibus, & per omnia habentur pro vniuersalibus hæredibus quo ad extrinsecos effectus, licet quo ad ipsam rem videatur legatarius, argumento tex. cum materia in dict. l. 1. §. si ex fundo. ff. de hære. insti. & in dicta. l. quoties. §. si duo. eod. titu. & in. l. quoties. C. eod. titu. & vtrobiq; Bar. & cõiter docto.

6 Quo ad tertium, quæ personæ teneantur conferre, & quibus sit conferendum, dico ponẽdo regulam & cõclusionem generalem: qd omnes descendentes quibus ab intestato debetur legitima. conferunt inter se succedendo ascendentibus, nulla differentia facta sexus vel gradus, emancipationis vel patriæ potestatis: & nulla alia persona tenetur cõferre, ut infra clarissimẽ apparebit: tex. est capitalis & expressus in. l. vt liberis. C. de colla. cuius verba sunt, vt liberis tã masculini quam foemini sexus, siue iuris sui vel in potestate constitutis, quocunq; iure intestatæ successiõis æqua lance pariq; modo prospici possit: &c. tex. in. l. illud. §. eo. titu. & in expresso istam regulam & cõclusionem ponit Bald. in. l. si emancipati. C. de colla. 2. col. in fin. versu. item potes notare. & ibi Paul. de Castr. 2. col. nu. 2. dicens perpetuò mente tenendã, quia illuminat totam materiã collationu. Philippus Detius. 6. colu. nu. 9. qui reputat singularẽ, Ex quo primò infero qd filius suus & in potestate, cõfert filio suo & in potestate. Secundo infero qd filius suus & in potestate confert emancipato. Tertio infero qd filius emancipatus confert filio suo & in potestate. Quarto infero qd filius emancipatus confert filio emancipato, licet de iure antiquo contrariũ esset dispositum, ut in. l. emancipati. eod. titu. Quinto infero qd filius nec suus nec emancipatus descendens ex linea materna confert alteri filio vel descendenti ex ea, quando de eius successione tractatur. Sexto infero, qd filius adoptatus ab auo, pro auo, vel alio ascendente, cum efficiatur suus & in potestate eius ab intestato & ex testamento, & sibi debeat legitima: vel adoptatus ab extraneo cum efficiatur tantum suus ab intestato, ut in. l. cum adoptiuus. C. de adoptio. confer. ita probat text. in. l. 1. §. is quoq;. ff. de colla. bono. tex. in. l. 2. ff. de colla. dotis. & tenet Bart. in. l. pater filiu. eod. titu. de colla. dotis. 2. co. in fin. Paul. de Castr.

de Castr. in. l. si emancipati. prope finem. C. de colla. Confirmatur, quia filius adoptiuus quo ad omnia habetur vt filius legitimus & naturalis, & habet eadem iura: tex. est in. §. adoptiuu. Instit. de exhære. libe. cuius verba sunt, adoptiuu liberi quandiu sunt in potestate patris adoptiuu, eiusdem iuris habentur cuius iuris sunt ex iustis nuptijs procreati. Septimo infero, qd filius legitimatus confert, quia est filius & descendens, & debetur ei legitima & efficitur suus: ita probat tex. in Auth. qui. mo. natu. effi. sui, in rub. & in toto titu. maximè in. §. quoniã variè. & §. quo modo. tex. in Authen. qui. mo. na. effi. legiti. §. igit licetia. & §. igit. tex. in. §. quib⁹. Instit. de hære. quæ ab intest. defe. tex. in Auth. de inceff. nup. §. dubitatum. colla. 2. text. in. l. cū qs. in fi. C. de natu. libe. & in expresso qd efficitur suus, tenet Bal. in. l. eam quam. C. de fidei com. 1. col. in. fi. quod dictum reputat vnicū & singu. Iason. in. l. qui se patris. C. vnde liber. 4. colum. & in. l. 2. ff. de vul. & pup. 4. co. nu. 20. ex quo etiam inferitur qd transmittit & potest institui coram duobus testibus, vt in. l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. ita Bal. in. c. de causis. fi. col. de offi. delega. quod est singul. & non alibi secundum Iaso. in dicta. l. 2. de vul. & pup. Octauo infero, quod si auus dedit dotē vel donationem ppter nuptias, vel quid aliud de sua natura conferibile, filio vel filia: & talis filius vel filia decedat in vita patris, nepos vel neptis, vel nepotes vel neptes ex eo vel ea tenentur cōferre, succedendo ipsi auo cū patris vel auūculis, amitis vel materteris, vel cum alijs nepotibus ex altero filio vel filia, sicut pater vel mater eorū defunctus vel defuncta tenebatur conferre: & similiter e contra alij conferunt eis, sicut patri vel matri eorū prædefunctis erat cōferendum: cuius ratio est, quia cū tales nepotes succedant representatiuè loco & portione parentum defunctorum, meritò conferunt & eis est conferendum: text. est in. l. si nepotes. ff. de collat. bono. text. capitalis & expressus in. l. illam. versi. talem. C. de colla. cuius verba sunt, talem igitur subilem disputationem amputantes, præcipimus tam filios quàm filias defunctæ personæ dotem, & ante nuptias donationem à parentibus sibi datam conferre nepotibus mortuæ personæ, quam eosdem nepotes vel neptes patris suis aut auūculis, amitis etiam & materteris. dotem vel ante nuptias donationem matris vel sui patris, quam pro eo vel ea mortua persona dedit similiter conferre. Confirmatur, quia ius collationis tam actiuè quàm passiuè transmittitur ad hæredes, vt infra dicitur. fi. q.

7 Nono infero, qd si auus dedit dotem vel donationē propter nuptias, vel qd aliud de sui natura conferibile nepoti vel nepti patre iam mortuo, indistinctè tenentur conferre, modò succedat cū patris vel auūculis, amitis vel materteris. modò cū alijs nepotibus ex alio filio mortuo: quia ei debetur legitima, & iam videtur auus dedisse ex causa & ratione successioneis quam sperabat in bonis aui, licet debeat succedere representatiuè ex persona patris prædefuncti: ita probat text. in. l. quoniã nouella. C. de inoffi. testa. & ibi cōmu. docto. tex. in. l. vt liberis. C. de collat. quod est verum & procedit, nedum quando est vnicus nepos vel neptis ex filio vel filia mortua, qd vel quæ dotē vel donationē recepit, verū etiã si plures: quia semper oēs succedunt representatiuè loco filij vel filia prædefunctæ: sed postea inter eosdem fratres confertur ab ipso recipiente: & in effectu ita tenet glo. ord. in. l. illam. C. de coll. in verbo, mortua. quæ sic debet intelligi. & ibi tenet Cinus, Albe. Bal. Ange. Roma. Pau. Alexan. & Iason. & in effectu ita tenet Barto. & in hoc debet resoluti sua distinctio in. l. si emancipati. eo. titu. 3. col. nu. 6. idem Barto. in. l. 1. §. si sit. ff. de colla. dotis. Decimo infero, quod si pater instituat filium & nepotem vel nepotes, ex eo qd inter eos non habet locum collatio. cū nepoti vel nepotibus non debeat legitima filio præcedente, sed succedunt tãquam extranei: similiter etiam inter eosdem nepotes nō habet locum collatio si vni in vita donauit plusquàm alteri: vnde si fortè pater instituat filium in sua legitima, & nepotes ex eo vniuersaliter non tenentur inter se cōferre qd est singulare, & in expresso ita tenet Bal. in. l. si emancipati. C. de colla. 2. col. in fine. & ibi Pau. 2. colum. nume. 3. Alexand. 3. colum. versic. per prædicta. Iaso. 8. colum. nume. 32. & alij moderni: licet Salice: valde dubitet & relinquat cogitandum.

8 Vndecimò infero, quod si filius vel filia renunciauit successionei patris vel matris cum iuramento, licet ex hoc reputetur extraneus, & si binon debeat legitima, nec agere querela, per tex. in cap. quanuis pactum. de pactis in. 6. & argumento text. in. l. 1. §. si filius. ff. de suis & legi. hæred. tex. in. l. Gallus. per totam legem. ff. de libe. & posthu. tex. in. l. posthumorū. ff. de iniuf. rup. tex. in. l. cūm quæritur. C. de inoffi. testa. & tenet Barto. in. l. 1. §. qui habebat. ff. de bono. posses. contra tabu. 2. colum. num. 6. Bal. in. l. filius præterito. ff. de iniuf. rup. fi. col. Paul. de Castr. in. l. qui superstis. ff. de acqui. hæred. 2. colum. Cuma.

Cuma. in. l. si filius qui in potestate. ff. de lib. & posthu. 9. colum. nume. 18. & ibi Iaso. 2. colum. nume. 10. tamen si à patre vel matre instituantur, quod potest fieri, & filius vel filia tunc licite & absq; periurio & relaxatione capit, vt tenet Bald. in. l. pactum. C. de colla. 2. colum. 3. q. & ibi docto. idem Bald. in leg. fin. C. de pactis. 4. colum. & ibi moderni. Ioan. de Imo. & Aret. in. l. qui superstis. ff. de acqui. hære. Dominicus in dicto capi. quanuis pactum. fi. colum. & ibi Georg. Natan. 4. col. Roma. in. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. oblig. 8. colū. & ibi alij docto. imò tali casu efficitur suus & habet iura suitatis & transmissionis quæ amiserat per renunciationem ac si nunquam renuncialet: ita probat text. singularis & vnicus in. l. qui in aliena, §. interdum. ff. de acqui. hære. vbi habetur quod licet nepos natus ex filio exhæredato non sit suus auo, quia pater eum præcedit in gradu, tamen si instituat ab ipso auo statim efficitur suus & necessarius: & ad hoc notat & cōmendat ibi Bart. & reputat mirabilem Bald. & dicit vnicum. Paul. de Cast. & alij doct. dicit etiam vnicum Soci. in. l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pupi. 10. colum. tamen dico & teneo quod isto casu teneretur filius vel filia conferre, quia concurrunt necessaria & requisita in materia collationis cum sint filij, & iam eis debeat legitima ex testamento & institutione patris vel matris.

Item etiam quia per institutionem tollitur illa priuatio successioneis & reducitur filius vel filia ad pristinum ius quod habebat.

Item, quia non debet esse melioris conditionis quam alij filij vel nepotes: ergo teneatur cōferre, ex quo etiam subinfero, quod si caueatur lege vel statuto, quod extatibus masculis filia non succedat & instituat à patre vel matre, tenetur conferre: licet contrarium teneat Alexā. in. l. si emancipati. 3. colum. nu. 8. prædicta motiua non allegando nec considerando, quem ibi reprobat Iason. 8. col. nu. 33. & melius. 9. colum. versicu. circa verò illationem. & in hoc relidet ibi Curtius. 9. colum. nume. 32.

Duodecimò infero, quod filij naturales tantū, non conferunt, cū eis non debeat legitima, modò succedant soli inter se, modò cum alijs legitimis per dictam reglam.

9 Decimotertiò & notabiliter infero & quæro, an inter ascendentes succedentibus habeat locum collatio? & videtur quod sic. Primo quia sicut descendentes succedunt ascendentes: ita e conuerso ascendentes succedunt descendentes & eis debetur legitima: text. est

in. l. pater filium. ff. de inoffi. testa. text. in lege. nam & si parentibus. eod. titu. tex. in. l. fi. C. ad Tert. tex. in. l. fi. C. cōm. de succe. text. in Auth. defuncto. C. ad Tertu. tex. in Auth. de hæ. ab intest. ve. §. si igitur defunctus. coll. 9. Secundo quia sicut filij vel descendentes præteriti vel iniustè exhæredati possunt rūpere testamēta ascendentiū: ita e conuerso ascendentes possunt rūmpere testamenta filiorū & descendentiū: text. est in dic. l. nã & si parētibus. ff. de inoffi. testa. text. in. l. filiam. & in. l. cum filium. C. eod. titu. Tertio quia sicut de legitima filiorum & descendentiū tollitur ipso iure grauamē, vt in. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. ita de legitima ascendentiū: ita glo. nota. ordi. in. l. Panthonus. ff. si à paren. quis sue. manu. glo. in Authen. de hæ. & fal. §. si verò expressim colla. 1. & ibi Bar. & docto. & latè Rodē. Sua. in repetitiōe dic. l. qm̄ in prioribus. fo. 44. 16. ampliatio ne. Quarto quia sicut alimenta debentur filiis & descendentiū, ita e conuerso alimenta debentur ascendentiū: text. est in. l. si quis aliter. §. parrēs. ff. de libe. agnos. tex. in. l. non quē admodū. eo. tit. tex. in Auth. licet. in fi. C. de natu. libe. Quinto quia dispositio simpliciter loquens & aliquid disponens circa filios vel descendentes legitimos vel naturales, tantū extēditur vt habeat locum in ipsis ascendentiū: text. est singu. & valde nota. in Authen. quibus mo. natu. effi. sui. §. de nepotibus. collat. 7.

Sexto facit hodie. l. 6. supra istis legibus Tauri, quæ simpliciter & absolutè vult qd eodē modo quo descendentes succedunt ascendentiū: ita & eodem modo ascendentes succedant descendentiū: sed inter descendentes habet locum collatio, ergo etiam inter ascendentes: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet solus Angel. de Peru. in leg. vt liberis. in fine. C. de collatio.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam. mō quod inter ascendentes non habeat locum collatio: vnde si pater & mater succedant filio & pariter concurrant, vel his deficientibus succedant alij ascendentes qui sint in æquali gradu, & vnus eorum habeat aliquam donationē à filio, vel filia, vel descendente, non tenetur cōferre ab intestato nec ex testamento. Primò, quia solum inter descendentes quibus debetur legitima est inuenta collatio. & nō inter alios: ita apertè probant iura antiqua & noua de ista materia loquentia. Cōfirmatur, quia collatio est de genere prohibitorum, vbi nunquam teneatur quis conferre nisi lege caueatur: text. est in. l. illā. C. de colla. ibi, eo quod nullo modo

la constitutio super huiusmodi collatione posita est: & ibi notat & commendat Fulgo. 1. col. & Iaso. 2. column. numer. 5. Secundo & quidem subtiliter quia de iure antiquo Digestorū & Codicis quo fuit inuēta collatio, pater solus succedebat filio si erat suus & in potestate, exclusa matre & oībus alijs, non iure hæreditario sed iure patrio: quia occupat oīa bona eius iure peculij, mō essent bona profectitia, modō aduentitia: quia omnia quæ rebātur patri ratione patriæ potestatis, modō essent bona castrensi vel quasi, modō profectitia vel aduentitia: tex. est formalis & expressus in l. 2. ff. de castrensi peculio, & ibi gl. or. & commu. doc. antiqui: si verō filius erat emancipatus, similiter pater ei succedebat in oībus bonis exclusa matre & alijs personis, si cōtracta fiducia eū emanciparet: si verō nō emanciparet cōtracta fiducia succedebat de iure prætorio: postea vero decisum fuit, q̄ semper censeret emancipatus cōtracta fiducia: text. est in l. 2. §. obijcitur. ff. ad Tert. tex. in l. si ad patrē. ff. de suis, & legi. hæ. tex. in l. 2. C. ad Tert. tex. in l. si ab eo. C. de legi. hæ. tex. in l. si. C. de emanci. libe. text. in l. 4. C. de legi. tute. tex. in §. præferūtur. In l. ad Tert. text. in §. si. In l. de legi. agna. succe. si ergo solus pater succedit nec cōcurrit cū eo alia persona, sequitur q̄ nō reperitur cui debeat cōferre: neq; obstat q̄ hodie de iure nouo Codicis & Authēticorū ascendētes succedūt descendētibus iure hæreditario, sicut e contra descendētes succedūt ascendētibus, & pariter vocantur pater & mater, & post eos alij ascendētes qui sunt in pari gradu: tex. est in l. 3. C. de bonis quæ libe. tex. in l. si. C. cōm. de succe. tex. in l. si. C. ad Tertu. tex. in Auth. defuncto. eod. titu. text. in Auth. in successione. C. de suis & legi. libe. tex. in Authent. de hæredib. ab intesta. venienti. §. si igitur defunctus. colla. 9. & idem expressē disponit lex. 4. tit. 13. 6. par. clariūs & expressiūs lex 6. suprā his legibus Tauri, quæ formaliter & genericē vult quōd ascendentes sint legitimi hæredes descendētū ex testamento & ab intestato, seruata gradus prærogatiua, sicut e contra: quia respondeo quod est verum & procedit respectu ipsius successione, & hæreditatis, ordinis, & gradus. non verō quo ad qualitatem succedendi, quia inter eos non habet locum collatio, sicut nec de iure antiquo, licet inter descendētes bene habeat locū. Cōfirmatur, quia etiā hodie stante isto iure nouo & lege. 6. Tauri, inter ascendentes non habet locū transmissio, nec repræsentatio, nec aliæ qualitates quæ dantur in descendētibus, vt dixi in dict. l. 6. Tauri, &

latius in materia successione. Secundo pro hac sententia & cōclusionem facit mea noua & subtilis ratio, quia quando pater vel ascendens donat vel tradit aliquid filio vel descendenti, tam ipse quā lex præsumit, q̄ filius vel descendens naturaliter debet superuere: imō hoc est votum & propositum parentum: & per consequens videtur dare vel soluere animo compensandi cum legitima quam ei debet in suis bonis: & non est intentio patris liberē & absolutē donare. Et confirmatur, quia quando alia præsumptio potest colligi non est præsumēda donatio, vt in l. cum in debito, de proba. cum similibus, vnde meritō filius vel descendens tenetur conferre: sed quando filius vel descendens aliquid donat vel tradit patri vel ascendenti, non præsumit ipse nec lex q̄ filius donator præmoriatur: & idē non videtur sibi dare vel tradere animo cōpensandi cum legitima quam non præsumit sibi obuenire: vnde meritō non habet locum collatio, argumento text. in l. scripto. ver. si. ff. vnde liberi. cuius verba sunt, non sic parentibus liberorū vt liberis debetur hæreditas: cum parentes ad bona liberorum ratio miserationis admittat, liberos naturæ simul & parentum cōmune votum: tex. in l. cum ratio. ff. de bonis dam. text. in l. nā & si parētibus. ff. de inoffi. test. tex. in l. liberorū. ff. de verb. signi. & in expresso istam sententiam & conclusionem, licet certē non sic fundatam nec declaratam, tenet Pe. de Be. per in Auth. ex testamento. C. de colla. pe. colum. in fine. C. inus in l. si emancipati. eod. titu. fina. colum. & ibi Bal. 3. col. nu. 3. Paul. 2. col. nume. 2. Alexā. 2. colū. nu. 5. Iaso. 5. colū. nu. 27. Philippus Decius 5. colū. nume. 8. Curtius. 6. colum. nume. 27. Roma. 2. colum. Lance. 2. colū. Bald. in l. quoniam nouella. C. de inoffi. testa. 1. col. & sentit Bartol. in l. pater filium. ff. & colla. do. si. colum. ver. vltimo, nume. 8. vbi dicit quod solum inter descendentes habet locum collatio & non inter alios. Vitalis in suo tractatu, de colla. 2. quæsti. Decimo quarto infero, quod inter consanguineos collaterales non habet locum collatio, ita apertē probatur ex superioribus: & in expresso ita determinat glos. singularis & ordinaria, in l. 1. C. de legi. hæ. in gloss. si. & ibi notat & commendat Bal. Ang. Fulgo. Coreus, & Ioan. Fab. in Breuiario: & illam glossam reputat singu. Albe. in rub. ff. de colla. bono. 2. colū. in medio: reputat etiam singu. Iaso. in l. si emancipati. C. de colla. 5. colum. nume. 27. & ibi tenet Cinus, fin. colū. penul. q. Bal. 3. colū. nume. 3. Paul. 2. col. nu. 2. Roma. 2. colū. nume. 6. Fulgo. si. col. Alexan.

Alexan. 2. col. nume. 4. Philippus Decius. 5. column. nu. 7. & comu. alij docto. Bart. indicta. l. pater filium. si. colum. ver. vltimo. nume. 8. Decimo quinto infero, quod inter extraneos succedētes ex testamento non habet locū collatio per prædictam regulā, iura, & rationes incōuincibiles, & similiter inter filios & extraneos simul in testamento institutos cessat collatio: & in expresso ita tenet gloss. ord. in dic. l. si emancipati. C. de colla. in gl. 1. & ibi Bar. si. col. nu. 10. Alb. 1. col. Bal. 3. col. nu. 3. Ang. 2. col. Rom. 2. colum. nu. 5. Ful. si. col. Alex. 2. col. in medio. Pau. 2. col. nu. 2. Iaso. 5. colum. num. 25. Corn. 9. colū. Curtius. 5. colum. nu. 24. Philip. Decius. 4. col. num. 8. gloss. in l. si. C. commu. vtriusque iudi. in verbo omni modo. iuncto text. & ibi cōmuniter docto. glo. in authen. de trien. & semi. §. illud quoq; in verbo, omnino. coll. 3. & ibi Bar. & docto. idem etiam tenet Barto. in l. pater filium. ff. de colla. dotis. fin. colum. 5. quæstione. 10 Quo ad quartum principale, scilicet quæ bona sint conferenda? dico, proponendo regulā & conclusionem generalem, quōd illa tātum bona conferuntur quæ sunt prouēta filio vel descendenti, de substantia eius ascendētis de cuius successione tractatur: non verō de alia: & in expresso ista regulam & conclusionem ponit textus in l. quoniam nouella. C. de inofficio. testamen. in fin. ibi, si ex substantia eius profecta sit, de cuius hæreditate agitur: & ibi communiter docto. textus in l. vt liberis. versicu. vt in diuidendis. C. de collatio. cuius verba sunt, vt in diuidendis rebus ab intestato defuncti parentis, cuius de hæreditate agitur. eadē dos vel ante nuptias donatio ex substantia eius profecta conferatur: & ibi communiter doctores. Ex quo primo inferitur quod bona castrensi vel quasi, quæ filius acquirit in castris vel ex aliquo officio & salario publico, vel ex largitiōe & beneficio principis, cum reputetur castrense vel quasi, nō conferuntur: tex. est in l. 1. §. nec castrense. ff. de colla. bono. text. in l. filia. licet. C. de colla. tex. in l. fina. C. de inoffi. testamē. text. in l. cum multa. C. de bonis quæ liberis. Ex quo subinferitur, quod illud quod pater vel ascendens dedit vel donauit filio eunti ad castra vel in feruitium & palatium Regis, non conferitur, cum reputetur castrense peculium: & in terminis ita probat tex. in l. castrense peculium. ff. de castren. pecu. & tenet Barto. in dicta. l. 1. §. nec castrense. ff. de colla. bono. 2. colū. Secundo inferitur & magis genericē, quod bona aduentitia quæ filius ex proprio labore vel industria, vel ex alia qualibet persona acqui-

rit, non conferuntur: quia non processerunt ex substantia eius de cuius successione tractatur: tex. est formalis & expressus in l. si. C. de coll. cuius verba sunt, vt enim castrense peculium in commune conferre in hæreditate diuidenda ex præfati iuris autoritate minimē cogebantur: ita & aliæ res, quæ minimē parentibus acquiruntur, proprias liberis manere censemus: & ibi cōmunit. docto. superest igitur vt sola bona profectitia conferantur, quæ proueniunt ex propria substantia eius de cuius successione tractatur: & ex ista ratione dicuntur in hac materia profectitia: modo proueniant à patre vel eius linea, modo à matre vel eius linea. vt dict. l. quoniam nouella. C. de inoffi. testa. & dict. l. vt liberis. de collatio.

11 Sed quia non omnia bona profectitia quæ proueniunt ex persona & substantia eius de cuius successione tractatur conferuntur, ideo adhuc oportet insistere & cognoscere quæ bona profectitia conferantur, vnde dico quod sit secūda regula & conclusio, q̄ omnia illa conferuntur quæ in legitimam computantur: tex. est in l. il lud. C. de collat. quod declaro sic nam de iure antiquo filius ex hæredatus, vel pro ex hæredato habitus cui minus legitima in testamento erat relicta, agebat querela inofficio: text. est in l. cum quæritur. C. de inoffi. testa. cum similibus. hodie tamen de iure nouo est inuentum & decisum, quod si in testamento patris vel matris aliquid sit relicta filio, non possit rumpere vel annullare testamētum per querelam, vel contra tabulas, vel aliud iuris remediū sed debet agere ad supplementum contra hæredes scriptos, vt sibi suppleatur integra legitima, ac si in ea esset institutus: text. est in l. omni modo. C. de inoffi. testa. & ibi cōmu. docto. & tunc tenetur filius in prædicta legitima computare illa bona quæ habuit in vita a patre vel matre, de cuius successione tractatur, vt sibi non fiat aliud supplementum, modo dicit prædicta regula, quod omnia illa quæ computantur filio in legitima facta testamento vt excludatur à querela, vel à iure agendi ad supplementū, tenetur cōferre si succedat ab intestato vel ex testamento, quando simpliciter fuit institutus: nisi in casibus in quibus in cōtrariū reperiatur decisum: & iste est verus sensus & declaratio ad dictam regulam. Pulchrum tamē dubium est si pater vel mater instituat filium simpliciter in legitima, an teneatur conferre ea quæ ab eis recepit in vita quæ aliās de sui natura sunt conferenda: & videtur quod non quia pater vel mater videtur ei relinquere integram legitimam Ant. Go. in ll. Tau. N sine

sine eo quod teneatur aliquid conferre.

Sed contrariū est dicendum, imò quod etiam hoc casu teneatur conferre: ita tenet singulariter & originaliter Iaco. de Aret. in. l. si cum dotem. §. si pater. ff. solu. matr. & ibi moder. Bal. in. l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. test. 2. col. nu. 6. Pau. de Ca. vbi reputat sing. in. l. quoniam nouella. eod. titu. 1. col. & ibi Sali. fi. colū. & quæst. Iaso. 2. column. nume. 4.

12 Sed quia adhuc per istam regulam non perfectè cognoscim⁹ particulariter & in specie quæ sint illa bona profectitia quæ cōferantur, ideo condescendo ad aliam particularem & magis specificam regulam & doctrinam: & dico sic quod aliqua est donatio ob causam necessariā vtilē, vel piam: & filius vel descendēs recipiēs tenetur conferre, quia non videtur facta ex mera liberalitate, sed motus vel compulsus ex illa causa, & per consequens videtur facta animo compensandi: alia verò est donatio pura, mera & simplex, sine fomento alicuius causæ: & illa non conferitur, quia procedit ex mera & absoluta liberalitate, & non pendet ab aliqua alia causa, & per consequens non videtur facta animo compensandi: & in expresso istam regulam & cōclusionem probat text. in authentic. ex testamēto. C. de collationibus. cuius verba sunt, ex testamento & ab intestato cessat dotis & aliorum datorum collatio. ita demum si parens hoc designauit expressim ergo à contrario sensu. si parens nihil dixit, bene fit collatio dotis & aliorum datorum: & in quantum dicit text. & aliorum datorum, debet intelligi similiū doti. s. ob causam quia dicitio alius alia aliud, est repetitiua similium: vt est glo. iuncto text. in. l. si fugitiui. C. de seruis fugitiuis. & libertis. & c. in glossa fina. & ibi communiter doctores: ergo apertè colligitur ex illo textu. prædicta mea regula & cōclusio. quod donata ob causam conferantur: & donationes simplices non probat etiam text. in. l. prima. ff. de dona. cuius verba sunt, donationes quā plures sunt dat aliquis ea mente vt statim vellet accipientis fieri, nec villo casu ad se reuerti: & propter nullā aliam causam facit, quā vt liberalitatem & munificentiam exercent: hæc propriè donatio appellatur: text. in. l. cum multa. versicu. fina. C. de dona. ante. nuptias. cuius verba sunt fancimus itaque omnes licentiam habere donationem, vt non simplices donationes, sed propter dotem & propter nuptias factæ: text. melior ceteris in. l. illud. in fine. C. de collatio. vbi habetur quod donatio simplex nō conferitur

nisi in duobus casibus quos ibi ponit text. ergo donatio ob causam regulariter conferitur: & in expresso istam regulam & cōclusionem ponit Bald. in. l. omnimodo. §. imputari. C. de inofficio. testamento. fi. colum. nume. 8. Iason. in. l. quoniam nouella. eodem titulo. prima colū. nu. 3. Carolus Runius. in. l. in quartam. ff. ad legem Falcidiam. 12. colum. nume. 23. & ista est vera & concludens ratio, licet Petrus de Bella pert. in. l. omnimodo. §. imputari. fi. colum. in fin. C. de inoffi. testa. dicat quod ratio est, quia prædictæ donationes ob causam, communiter continent magnam quantitatem, & sic partem hæreditariam. donationes vero simplices regulariter continent modicam quantitatem & nō partem hæreditatis.

13 Ex quibus resolutiū è primo infero in materia quod dos data filiæ vel descendenti debet conferri, vt supra latè dictum est: iuxta quod tamen potest quæri, si res vel fundus fuit datus in dotem, æstimatus ea æstimatione quæ facit emptionem, an debeat conferri ipsa res, vel fundus, vel æstimatio: & videtur quod res vel fundus prout extat tēpore mortis, vt in. l. eadem & l. illud. C. de colla. sed teneo cōtrarium, imò quod solum æstimatio, modo valor fundi creuerit, modo non: quia illa tantū videtur data in dotē: argumento. text. in. l. quoties. C. de iure dot. cū materia. & in. l. æstimata. & in. l. si æstimatis. ff. solu. matri.

Secundo iuero quod donatio propter nuptias vel ante nuptias, vel sponsalitia largitas, vel arrha, quam pater vel mater dederit pro filio vel descendente, debet conferri: quia censetur donatio facta ob causam matrimonij, sicut ipsa dos: text. est in. l. vt liberis. C. de colla. text. in. l. illud. eodem. titu. text. in. l. illam eodem titulo. text. in. l. quoniam nouella. C. de inoffic. testa.

14 Tertio infero, quod illud quod pater vel mater dederit pro filia vel descendente ingrediēte religionem debet conferri: quia dicitur vera dos, & filia dicitur nupta Christo: & valet argumentum d. matrimonio carnali ad spirituale: vt in cap. 2. de translatione episcopi. & in ca. in præsentia. de probat. & in authent. nisi rogati. C. ad Trebell. cum similibus. & in expresso ita tenet Barto. in. l. prima. §. si parens. ff. si à parē quis fue. manu. Bald. ibi vbi valde commendat in. l. quoniam nouella. C. de inoffi. testa. fi. colum. & quæstio. Ioan. de Imo. in. l. in quartā. ff. ad legē falcid. & ibi Pau. & Alexā. 12. colum. nume. 24. Confirmatur, quia sicut pater tenetur filiam dotare, ita etiam tenetur dotem sibi dare

dare redigionem intrando: ita notabiliter tenet Bald. in. l. fi. C. de dotis promissione & puda polli. tertia columna: numeto quinto: & ibi alij doctores.

Item confirmatur: quia sicut bona subiecta restitutioni possunt alienari ex causa dotis, ita possunt alienari pro dote vel assignatione quā quis præstat vel promittit pro ingressu religionis ita singul. Barto. in. l. authen. res quæ. C. commu. de lega. secund. colum. & ibi Bald. & commu. docto.

15 Quarto infero, quod si pater donat & tradit aliquas vestes & ornamenta sponsæ vel vxori filij secundum qualitatem & conditionem eius, & secundum consuetudinem patriæ, cū talis donatio valeat & censetur ob causam matrimonij, & facta cōtemplatione filij tanquam si ipse filius donaret, modo soluto matrimonio debeant redire ad filium, modo debeant remanere penes sponsam vel vxorem per osculum, vel copulam, vel mortis confirmationem, secundum ea quæ notantur in. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupill. & in. l. cum plures. §. fina. ff. de administra. tuto. & in. l. penultima. §. seruus. ff. solu. matri. & in. l. 53. infra his legibus Tauri, quod tales vestes & ornamenta cōferuntur ab ipso filio, cū eius causa & vtilitate sit facta donatio: quod extendo etiam si prædictæ res sint iam cōsumptæ vel deterioratæ, quia conferitur æstimatio, quia videtur filius factus locupletior.

Quinto infero & quæro, an sumptus & expensas quas fecit pater tempore nuptiarum pro filio vel filia in cōiuiuiū vel festiuitate nuptiarū teneatur filius vel filia conferre: & videtur quæ sic: quia sunt factæ ob causam matrimonij sicut donationes præcedentes: sed teneo cōtrarium, imò quod non teneatur conferre, quia illi sumptus, & impensæ pertinent ad ipsum patrem & eius honorem: argumento text. iuncta glo. ordi. & cōmuni opinio: & in expresso ita tenet Barto. in. l. 1. §. nec castrense. ff. de collatio. bono. 4. colum. numero. 9. Baldus in Authentica. ex testamento. C. eodem titu. penultima colum. num. 12. Vitalis Nemaufensis in tracta. de collat. 22. quæst.

16 Sexto infero & quæro, an expensæ quas pater vel mater fecit & expendit pro filio in studio debeant conferri: & videtur quod sic.

Primo quia est donatio ob causam per quam pater vel mater mouetur ad donandum: nō vero est simplex ex mera liberalitate procedens: ergo debeant conferri

Secundo quia debitum ex causa dotis & causa

studij æquiparantur, vt tenet & fundat Barto. in. l. 1. ff. solu. matr. in finalib⁹ verbis: & ibi Bal. Angel. & communiter moderni. præcipuè Ias. fina. colum. Ex quo inferitur quod sicut valet donatio causa dotis, ita valet causa studij: ergo bene sequitur quod sicut vna conferitur, conferatur alia.

Sed his nō obstantibus contrarium est tenendum: imò quod prædictæ impensæ non conferuntur.

Primo quia sunt factæ pro alimentis, & alimenta non conferuntur, quia debentur filio ex necessitate: vt in. l. si quis à liberis. ff. de liber. agnoscen. cum similibus.

Item etiam quia reperiuntur cōsumptæ tempore mortis patris, & non dicuntur extare, & per consequens non possunt conferri: argumento text. in. l. ea demum. C. de colla.

Secundo quia donatum vel acquisitum causa studij & literarum censetur quasi castrense, vt in. l. fi. C. de inoffi. testamē. & ibi glo. ordin. & cōmu. opinio. sed castrense vel quasi, non conferuntur: vt in. l. 1. §. nec castrense. ff. de collatio. bono. & in. l. fi. C. de colla. ergo nec ista. & in expresso istam sententiam & cōclusionem probat text. singularis in. l. quæ pater. ff. fami. herci cuius verbalunt, quæ pater filio emancipato studiorum causa peregrè agenti subministrauit, si nō credendi animo pater misisse fuerit cōprobatus, sed pietate debita ductus, in rationē portionis quæ ex defuncti bonis ad eundem filium pertinuit computari æquitas non patitur. per quem ita tenet ibi glo. ordina. Odoffr. Bar. Albe. Bald. Flo. Fulgo. & communiter docto. & licet loquatur emancipato, tamen eadem ratione vel maiori habet etiam locum in filio in potestate, & in eo qui nec est sui iuris nec emancipatus, vt filius vel descendens ex linea materna secundum eisdē: & idem disponit lex quinta. titu. 15. 6. part. Quod tamen limita & intellige, præterquam si pater haberet apud se aliqua bona filij, consistentia in pecunia numerata ex castrensi peculio vel quasi, vel aduentitio, quia tunc de ea videtur mittere & erogare, argumento text. in. l. Nefenius. ff. de nego. gestis. vbi habetur quod si pater vel ascendēs præstitit alimenta filio vel descendenti, potest repetere si habet apud se aliqua bona eius: probat etiam text. in. l. fin. ff. de peti. hered. vbi habetur quod si pater fecit sumptus & impensas p. adipiscenda dignitate filij, potest repetere si habet apud se hæreditatem pertinentem filio.

Confirmatur etiam, quia cū pater sit legitimus administrator filij, in dubio videtur &

presumitur facere ad ministratorio nomine, vt in. l. cum post. §. i. ff. de administr. tuto. & in. l. si post mortem. ff. quando ex facto tutorum, nec obstat text. in. l. fina. C. de dotis promi. vbi quādo pater dat vel promittit dotem filiaz, in telligitur dare vel promittere de bonis proprijs, licet habeat apud se bona aduentitia filiaz: quia debet intelligi in dote ad quam pater precisē & de necessitate tenebatur, & poterat cogi praestare. vt in. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum, secus verò in illis expensis factis in studio, quia ad eas pater non tenebatur, ideo in dubio praesumuntur datae de bonis filij: & si replices. aliment. tenetur pater vel ascendens de necessitate praestare vt in. l. si quis a liberis. ff. de libe. agnos. ergo licet habeat apud se bona filij, non debet excusari: quia respondeo quod non tenetur, quando filius habet de suo: ad dotē verò tenetur fauore publico. vt inueniat cui nūbere possit: & in expresso ita tenet & declarat Barto. in. l. i. §. nec castrense. ff. de colla. bona. quarta colum. num. 8. idem Barto. in tracta. de duobus fratribus. quarta colum. num. 17. Bald. in. l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffi. testa. fina. colum. Floria. in. l. quā pater. ff. fami. herc. i. colum. Bal. in cap. bonae memoriae. el. i. de potula. praela. fi. colum. Pal. Ru. in sua repe. fo. 91. secunda colum. num. quarto.

Aduertendum tamen quod in quantum Bart. & commu. docto. vbi supra tenet, quod ad hoc vtilis sententia & conclusio sit vera, oportet quod bona filij consistant in pecunia numerata, videtur falsum: & ego firmiter teneo contrarium, imò quod procedat & habeat locum in quibuscunque bonis.

Primo quia non est maior ratio, quod bona filij consistant in pecunia numerata, quā in rebus mobilibus vel immobilibus: quia vtroque casu colligitur animus patris volentis de eis erogare. Secundo, quia text. in. l. si. ff. de peti. hære. expressè dicit quod sumptus vel expensas quas fecit pater pro dignitate filij adipiscenda, videtur & praesumitur fecisse de hereditate filij quam pater possidebat & administrabat, & cū ea velle cōpensare: sed hereditas est quoddam ius vniuersale comprehendens bona mobilia & immobilia iura & actiones: vt in. l. nihil aliud. ff. de verbo. sig. & in. l. hereditas. ff. de regu. iur. cum similib. ergo. &c.

Secundo limita & intellige, praeter quā si pater, mater, vel ascendens tempore cōmittebat filio pecunias vel expensas in studio vel pro alia causa & dignitate consequenda, protestatus est quod mittebat & erogabat animo compu-

tandi, vel repetendi: vel alias per aliquā cōiecturam hoc possit constare, vt quia scribebat in libro rationum, vel interueniat alia similis cōiectura: quia tunc aperte videtur habere animum computandi & repetendi: ita probat text. in dicta. l. quā pater filio. ff. fami. herc. ibi. si nō credendū animo pater misisse fuerit comprobatur. & ibi notat Barto. & cōmuniter docto. Vnum tamen est quod. impensae quas pater esset factururus domi in alimentis filij, non debent conferri. etiam si expressè vel tacitè sit protestatus: quia cū in eis precisè sit debitor à. l. & alias esset factururus, nō debent conferri: argumēto text. in. l. sed & si. §. quod autem. el. segundo. in fi. ff. de peti. hære. vbi habetur quod licet bonae fidei possessor deducat de hereditate sumptus & expensas quas fecit. tamen nō potest deducere eas quas fecisset etiam si nō esset hères nec talis reputaret. Secundo, argumēto etiam text. in. l. ex parte. ff. fami. herc. vbi habet quod si gerens negotium cōmune nō plus expendit quam pro se & sua parte erat consumpturus, nihil repetit à cohærede, quem ad hoc reputat singu. & vnicū. Albe. & notat cōter alij docto. ibi, Tertio argumēto etiā text. in. l. castrense peculium. ff. de castre. pecu. vbi habet quod filius qui acquirit in castris aliqua bona, quae etiā si non militaret esset acquisiturus, nō dicuntur castrensia.

Quarto, argumēto etiā text. iuncta sententia & doctrina Cini. Salic. & aliorū in. l. quoniam liberi. C. de testibus. vbi dicunt quod licet pars quae producit testes extra domū suam teneatur eis ministrare sumptus & expensas alimentorum in eundo, stando. & redeundo, antequam pedem moueant: vt est ibi text. tamē nō debet ministrare eas quas testes domi facerent, etiam si alibi nō ducerentur. Quinto argumēto etiam text. iuncta sententia Salic. & aliorū in. l. non ignoret. C. de fruct. & liti. impē. vbi dicunt. quod licet victus cōdemnetur in expensis, vt est ibi text. in. l. eum quem temere. ff. de iudi. & in. l. prope randum. §. & si quidē. C. eod. tit. tamen nō debet condemnari in his quas victor alias domi esset factururus, si non litigaret. Sexto argumēto etiam text. iuncta sententia & doctrina Bart. Albe. & commu. in. l. i. §. si pupillis. ff. de tute. & ratio. distra. vbi dicunt quod licet tutor vel curator debet consequi à pupillo vel adulto & bonis eius sumptus & expensas liti & alimentorū, vt probat ibi text. tamen non consequitur eas quas alias sine onere tutela vel curae esset factururus: & idem probat text. in. l. à tutoribus. §. fin. ff. de admi. tut. & ibi notat & commēdat Bar. Alber. & cōmu. docto. Faber. in. §. i. Insti. de tute. & in expresso

expresso istam sententiam & conclusionem, scilicet quod filius vel descendens non teneatur cōferre sumptus vel expensas, quas in domo patris erat factururus, licet pater vel ascendens sit protestatus quando misit in studium: reperio quod tenet singulariter solus Christoph. in. §. i. Insti. per quas perso. no. acqui. fin. column. Nec obstat quod donatio vel traditio patris quae fit ob causam, conferatur, vt supra dictum est: ergo filius conferat etiam alimenta quae in domo patris perciperet, modo pater protestetur, modo nō: quia respondeo quod illud est verum, quoniam talis causa non est precisè obligatiua, sed voluntaria: secus verò quādo est precisè obligatiua, vt in nostro casu. Nec iterum obstat si replices, quod datio vel traditio causa dotis conferatur, licet sit precisè & necessaria: quia respondeo quod excedit summā alimentorum, & in super pater postea non tenetur alimentare, sed eximitur ab illo onere. Nec iterum obstat, si dicas quod istae expensae & excessiua alimenta quae filius recepit in studio sunt consumpta & non extant tempore mortis patris: ergo non debeat conferri etiam si pater contrarium sit protestatus: argumēto. textus in. l. ea demum. C. de colla. quia respondeo quod illud debet intelligi, nisi ex consumptione filius sit factus leuicior vt in nostro casu. Itē adde quod praedicta debent intelligi quādo pater esset protestatus tempore quo misit vel tradidit pecunias filio causa studij: secus verò sit ex post facto, quia teneo quod non sufficeret respectu temporis praeteriti, sed tantum futuri, argumēto text. in. l. illud. in fine. C. de colla. vbi habetur quod donatio quae non conferatur, ita demum debet conferri quando pater protestatus est tempore factae donationis de articulo infra suo loco latius & notabiliter ponam.

17. Praedicta tamē procedunt & habent locum in sumptibus & expensis datis filio in studio & cōsumptis: sed dubium est quid in sumptibus & expensis nō consumptis sed extantibus tempore mortis patris vel matris, vt in libris: & breuiter & resolutiue comprehendendo omnia dicta Doctorum latissimè loquentium in diuersis locis in hac materia, ista est cōmunis doctrina & resolutio, quod si talis filius qui libros recepit factus est Doctor, vel Licētiatus, vel Aduocatus, vel publicam Repetitionem fecit, vel studium iam compleuit viuo patre vel matre: vel sit factus clericus etiam primae tonsurae, nō debent conferri: quia iam censetur peculium quae si castrense, & habere qualitatem eius: argumē-

to tex. in. l. i. §. nec castrense. ff. de colla. bonorū. tex. in. l. castrense peculium. ff. de castre. pecu. tex. in. l. si. C. de colla. tex. in. l. i. C. de castre. pecu. lib. 12. text. in. l. fina. C. de inoffi. testamen. Si verò nondum compleuit studium in vita patris vel matris, si similiter nō debent cōferri: quia censetur donatio morte confirmata: si vero ante mortem & ante completum studium pater vel mater dixit quod conferantur, tunc bene debent conferri. Ex quo corollariè & compræhensiue inferitur & deducitur, quod praedicti libri regulariter non debent cōferri, nisi quādo pater vel mater hoc dixit & voluit, in vita & ante completum studium: & in effectu istam sententiam & cōclusionē tenet Bar. in. l. i. §. nec castrense. ff. de colla. bono. 2. col. nu. 2. Bald. in auth. ex testamēto. C. de colla. 2. col. nume. 6. & ibi alij docto. Alb. in. l. si donatione. eo. titu. penu. colum. & ibi Pau. si. quæst. Alex. 8. col. nu. 19. Philip. Decius. 8. col. nu. 4. Iaso. in. l. filij licet. eo. titu. per tres colūnas: qui dicunt hanc esse communem opinio. Bald. in. l. i. ff. solu. matri. pen. col. & ibi moderni. Albe. Paul. Cuna. & cōmu. docto. in. l. donationes. §. si pater. ff. de don. Adde tamen quod in casu quo libri debent cōferri debet intelligi aestimatio tantū habito respectu ad tēpus diuisionis & collationis: non verò cōferuntur ipsi libri. argumēto text. iuncta glo. in. l. nepos Proculo. ff. de verbo. sign. & tenet Bal. in. l. Macedoniani. C. ad Maced. Sal. in. l. filiaz cuius. C. fami. herc. Alexan. in. l. si donatione. C. de colla. Paul. in. l. illud eodem titu. Iaso. in. l. filij licet. eodem titu. & ibi communiter moderni. Sed salua pace tantorum doctorum: ista sententia & longa distinctio in aliquibus videtur falsa & non tenenda: quia nullo iure probatur nec potest sciri quādo filius cōpleuit studiū, vñ nō. Item quia est donatio fauorabilis causa studij, vnde firmiter teneo quod in distincte talis donatio librorū non conferatur, nisi pater vel mater hoc dicit & voluit tempore donationis, sicut dictum est in alimentis: pro qua mea sententia & conclusione facit text. notabilis & expressus in. l. si filius familia. C. fam. herc. vbi habetur quod sicut peculium castrense dicitur illud quod pater tradit filio iam militi existenti in castris, vt in. l. castrense peculium. ff. de castren. pecul. ita illud quod tradit filio eunti ad castra: & per illum text. sic ponderatum in nostra questione tenet ibi Odoff. idem Odoff. in authen. ex testamēto. eodē titu. 3. col. in fin. idem Odoff. in. l. si donatione. eodem titu. 1. col. Cuius in. l. filiaz licet. eod. titu. quæst. glo. ord. quæ sic debet intelligi in. l. quae pater filio. ff. fami. herc. Ant. Go. in. l. Tau. N 3 gloss.

Bar. in l. i. §. nec castrense. ff. de colla. bona. quarta colum. num. 8. idem Barto. in tracta. de duobus fratribus. quarta colum. num. 17. Bald. in. l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffi. testa. fina. colum. Floria. in. l. quā pater. ff. fami. herc. i. colum. Bal. in cap. bonae memoriae. el. i. de potula. praela. fi. colum. Pal. Ru. in sua repe. fo. 91. secunda colum. num. quarto.

Commentarij,

glo. etiam ordi. in. l. filia cuius. C. eodem. tit. & idē expresse probat & disponit lex. §. titu. 15. 6. par. quæ expresse a qui parat libros & expēsas factas in studio: & simpliciter & indistincte dicit vtrunque non conferri.

18 Sed iuxta prædicta se offert pulchrum & notabile dubium, an pater teneatur sumptus & expensas, & omnia alia necessaria ministrare filio volenti studere, & ad hoc possit per filium compelli? Secundo, an eo casu quo filius missus est in studium, & de voluntate patris cepit studere, teneatur pater perseverare & necessaria filio ministrare quousque perficiat studium? Tertio, an mortuo patre teneatur fratres eiusque cohæredes ad prædictos sumptus & expensas, omniaque necessaria? & breviter & resolutiue respōdeo quo ad primū, quod pater non tenetur sumptus & expensas ministrare filio volenti studere contra voluntatē patris, nisi tantū in disciplina grammaticali, si filius habilis sit & aptus ad hoc: quia est quasi necessaria & ad omnia fere communis & generalis: in alia verò scientia non tenetur: quo ad secundū dico quod pater qui misit filium in studium, non tenetur perseverare & alimenta & alia necessaria sibi ministrare: quia ad illud onus & officium nullo iure tenetur: & licet teneatur alimenta præstare, tamen intelligitur in domo propria & non alibi: qua ratione similiter dico, quod mortuo patre non tenentur alij fratres eiusque cohæredes prædictos sumptus & expensas ministrare, quia cum pater non teneatur, similiter nec eius hæredes, argumento text. in. l. de bonis. §. non solum. C. de Carbo. edict. text. in. l. qui filium. ff. vbi pupi. educ. debe. text. in. l. si filium. ff. de mune. & hono. text. in. l. si filia. alias, si vni. §. idem scribit. ff. fami. her. et. & in effectu ita tenet Bar. in. l. de bonis. §. non solum. ff. de Carbo. edicto. idem Bartol. in. l. §. nec castrense. ff. de colla. bono. penul. colum. num. 12. idem Bartol. in tracta. de duo. fra. penul. col. 3. quæst. Bal. in l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffi. testam. fin. col. idem Bald. in. l. filia cuius. C. fami. her. §. colum. nu. 12. 4. q. Salic. & alij docto. in. l. Macedoniani. C. ad Macedo. Iaso. in. l. quidam cum filium. ff. de verbo. obliga. 12. colū. nume. 33. moder. in. l. si donatione. C. de colla.

19 Septimo infero & quero, si pater vel mater expendit vel soluit aliquid pro filio pro redimento eum ab hostibus an conferatur? & breviter dico quod non: quia videtur soluisse ex affectione & pietate, & non animo repetendi: text. est in. l. liber. aptus. C. de capt. & post limi. reuer. & ibi commu. docto. & per illum text. ita tenet Bartol. in. l. Stichus. ff. de pecu. lega. si. colū. An-

gel. de Perusio in. l. in quartam. ff. ad. l. Falci. 4. colum. nu. 6. Bald. in authen. ex testamento. C. de colla. 6. colum. nume. 12.

20 Octavo infero & quero, si pater vel mater soluit pro filio poenam pecuniarum in qua fuit condemnatus propter maleficium, an teneatur conferre? & dicendum est quod non: quia videtur solutum causa pietatis, præterquam si soluisset ex necessitate, quia esset fideiussor: vel nisi filius haberet bona aduentitia in quibus pater esset legitimus administrator quia de eis videtur soluisse: argumento text. in. l. i. C. de neg. gestis. text. in. l. liber. captus. C. de capt. & post limi. reuer. text. in. l. is qui. ff. de nego. gestis. text. in. l. Neseuius. eodē tit. text. in. l. post mortē ff. quando ex facto tuto. text. in. l. cum post. ff. de administ. tuto. & in expresse ita tenet Bart. in. l. Stichus. ff. de pecu. lega. 1. col. nu. 2. Bal. in authē ex testamēto. C. de coll. 6. col. nu. 13. Ange. de Are. in. §. actiones autē de peculio. Insti. de actio. 4. col. nu. 10. & hæc dicit magis commu. opi. Alex. i. l. in quartā. ff. ad. l. Falci. 12. col. nu. 23.

21 Non infero & quero, an militia quam pater vel mater emit filio vel æstimatio eius debeat conferri? & breviter & resolutiue dico, quod militia in materia nostra est dignitas seu quoddam officium publicū, ex quo aliquod commodū annuatim percipitur: ut in. l. Lucius. la. 1. ff. de lega. 2. & in. l. si deicōmissa. §. si seruo. ff. de lega. 3. & in. l. penul. §. penul. eodem titulo. & in. l. finali. C. de pigno. & in authentica de exi. & intro. re. §. optimum. collatione quinta. & vtrubi que doctores. quo præsupposito dico, quod aut queritur, an ipsa militia seu officium conferatur? & dico quod non: quia est quoddam ius merè personale & indiuisibile, & non consistit in patrimonio, nec principaliter respicit commodum pecuniarū, ut probant prædicta iura, aut queritur an æstimatio, pretiū, & valor, ipsius militiae conferatur? & hoc casu distinguo: aut militia est talis quæ non potest vendi nec ad hæredes transmitti, & non conferatur: text. est in. l. §. sed an id. ff. de coll. bono. cuius verba sunt, sed an id quod dignitatis nomine à patre datū est vel debetur, conferre quis in comune cogatur videamus: & ait Papinianus. lib. 13. quæstionū, non esse cogendum: aut militia est talis quæ potest vendi & ad hæredes transmitti: aut venditā tūm licet non transmitti: aut transmitti tantum licet non vendi: & tunc conferatur, text. est in. l. omnimodō. §. imputari. C. de inoffi. testamē. cuius verba sunt, imputari & cætera, eodē quod talis militia sit ut vendatur, vel mortuo militate certa pecunia ad eius hæredes perueniat: text. in. l.

in. l. illud. C. de colla. & vtrubi que doctores.

Ex quo subinfero, quod si pater vel mater aliquid expendit pro filio pro adipiscenda dignitate Episcopatus, vel Canonicatus, vel præbendæ ecclesiasticæ, vel doctoratus, vel simili dignitate, non conferatur: quia talis dignitas seu militia nec potest vendi, nec ad hæredes transmitti. Item subinfero, quod si pater vel mater dedit & concessit filio aliquam rem vel fundū, ut possit ordinari ad titulum sui patrimonij, non conferatur: quia reputatur quasi castrense: & licet dignitas sola non conferatur, ita nec illa res vel fundus, occasione eius data & concessa: argumento text. in. l. castrense peculium. ff. de castren. pecul. text. notabilis in. l. sacrosanctæ. C. de epif. & cle. Item subinfero, quod si pater vel mater aliquid expendit pro filio, pro habendo officio Decurionatus, vel scriptorie, vel Tabellionatus, vel simili officio, conferatur: quia de generali consuetudine potest vendi, saltem de licetia principis, quæ faciliter solet concedi, & ex hoc dicitur alienabile, argumento text. in. l. apud Iulianum. §. ina. ff. de lega. 1. & in terminis ita tenet Pau. de Castri. in. l. omnimodō. §. imputari. C. de inoffi. testam. in. l. si ibi Iaso. idem Iaso. in. l. illud. C. de colla. 3. colum. num. 6. Ripain. in. l. in quartā ff. ad. l. Falci. num. 163.

Item subinfero, quod si in aliquacivitate vel loco culto dia carceris, pondus, statera, vel simili officium reperitur quod possit vendi, non tamē transmitti: vel transmitti: licet non vendi: illud conferatur.

Item subinfero, quod si pater vel mater pretio vel pecunia habuit feudum à principe pro se & descendens suis, & dedit & tradidit alicui filio suo, conferatur: quia est transmissibile, licet non alienabile: argumento text. in cap. imperialē, de pro. feu. alie. per Fede. & in. l. si quis in sacris. C. de proxi. sacro. sacri. lib. 12.

Item subinfero, quod si pater vel mater accepit fundum in emphyteulim certo pretio & pecunia, & dedit & concessit alicui filio, æstimatio & valor eius debet conferri, & annua pensione & onere quod annuatim percipitur: quia potest transmitti, licet non vendi: & in effectu ista sententiam & resolutionem cum aliquibus superioribus exemplis, licet certe non sic declarata, nec isto ordine & stylo, tenet Bartol. in. l. §. nec castrense. ff. de colla. bono. 2. colum. nu. 4. per. 2. col. vique ad numerū. 8. Bal. in. l. omnimodō. §. imputari. C. de inoffi. test. 1. & 2. col. & ibi Salic. Petr. de Bella. per. Cinus. Iaso. Bu. Ang. Paulus. Iaso. & cō. moder. in. dic. l. illud infra illo tit. Item adde quod in casibus superioribus in qui-

bus militia vel officium conferatur, debet extendi etiam si gratis & precibus suis pater vel mater illud habuit & acquisiuit: quia etiam tunc tenetur filius conferre, quia ab ipso pater vel mater videtur provenitum: ita singula determinat Pet. de Bel. per. in dict. §. imputari. 2. col. & ibi Cinus in fin. & Pau. de Castri.

22 Item adde quod in casibus in quibus militia vel officium conferatur, debet intelligi facta estimatione eius, tempore mortis patris vel matris de cuius successione tractatur: non vero tempore quo facta quæsit: ita probat text. formalis & expressus in. l. illud. C. de collat. & ibi communiter doctores, quod ego intelligo quando ipsa militia est tradita & donata, & agit de ipsa militia conferenda & valore eius: secus vero si tantum certa pecunia est tradita & donata pro habenda militia, & agit de ipsa pecunia conferenda: quia illa tantum conferatur, & non valor & æstimatio ipsius militiae tempore mortis: & postquam cogitavi reperij quod ita tenet & declarat Ius. la. in. dic. l. illud. C. de coll. 2. col. nu. 5.

23 Decimo infero & quero, si pater vel mater fecit filio aliquam donationē propter benemerita, an teneatur eam conferre? & breviter & resolutiue dico quod non: quia potius conferatur filio solutio quam donatio, & per consequens videtur facta filio tanquam extraneo: argumento text. in. l. quod aut. §. si vir. ff. de dona. inter virum & vxor. text. in. ca. relatū. el. 2. de testa. text. in. l. filia cuius. C. fami. her. iuncta glo. ordi. in. l. si donatione. C. de coll. glo. ordi. in. l. si parens. C. de inoffi. testa. Quod tamen intellige quando merita sunt condigna & æquivalentia donationi, vel sunt talia quæ commodo pecuniario æstimari non possunt: non vero si liceret quod sint obsequialia, ad quæ ipse filius tenetur: text. est in. l. si pater. §. i. ff. de dona. Item adde quod talia benemerita debent probari per filium, non autem sufficeret confessio patris vel matris, dicentis ea recepisse etiā cum iuramento: quia agit de præiudicio aliorum filiorum quibus non potest præiudicare in legitima, licet hoc casu valeret donatio & confessio patris tanquam donatio simplex, saltim & de quædam legitima aliorum: argumento text. in. l. qui testamentum. ff. de proba. text. in. l. si forte ff. de castren. pecu. text. in. l. nec adieci. ff. p. so. cio. text. in. l. si vero. ff. de mand. Papinianus. ff. mandati. text. in. l. Lucius. la. 2. §. quisquis. ff. de leg. 2. text. in. l. Lucius. §. Sempronius. de leg. 3. text. in. l. cui quis decedens. §. Titia. eodem titu. text. in. l. qui vxori. ff. de auro & argen. lega. text. in. l. Aurelius. §. si. ff. de libera. lega. text. in. l. 2. C. de fale. Ant. Go. in. l. Tau. N 4 causa

causa adiecta. lega. & vtrouique docto. & in effectu istam sententiam & resolutionē in hoc articulo ponit glo. ord. in l. si donatione. C. de colla. & ibi cōmu. docto. Ex quibus infertur notabilis doctrina & conclusio, quod confessio facta ab eo qui liberē actum vel contractum vel dispositionem non potest facere propter qualitatem personæ vel præiudicium tertij, est nulla vel suspecta, & ei non statur nisi verē & realiter probetur illud quod continetur in confessione, & necessario requiratur pro validitate eius. & in expresso istam doctrinam & conclusionem ponit Bart. in l. si forte. ff. de castr. pec. idē Bar. in l. per diuersas. C. manda. idem Bar. in authen. si quis in aliquo documēto. C. de ædendo idem Bar. in l. sciendum. ff. de verb. oblig. 2. col. nu. 3. & 4. & ibi cōmu. doct. idem Bar. per text. ibi in l. doli clausula. §. diuersum. ff. de noua. & sic exprædictis habes, quod in hoc ista donatio remuneratoria est priuilegiata, vt nō conferatur. Confirmatur etiam quia in pluribus alijs est priuilegiata. Primò quia licet donatio si excedit quingētos solidos, requirat insinuationem, vt in l. lancimus. & in l. pen. C. de donatione. tamen donatio remuneratoria non tenet istam glo. singu. & ord. in l. Aquilius Regulus. ff. de dona. & ibi notat Albe. Paul. lmo. & communiter doctores.

Secundo quia licet donatio semel perfecta possit reuocari per superuenientem ingratitudinē vt in l. si. C. de reuoc. dona. tamen ista donatio remuneratoria nō tenet. est in l. si pater. §. i. ff. de dona. & ibi cōmu. docto.

Tertio quia licet donatio iam perfecta reuocetur per superuenientiam liberorū. vt in l. si vnqua. C. de reuoc. dona. tamen ista donatio remuneratoria non reuocatur: ita singula tenet Angel. & alij docto. ibi. & Tiraquel. in repetitione illius legis: & ego dixi latius in materia donationum: & alia & plura priuilegia huius donationis remuneratoriæ vide singu. & melius quam alibi per Iaso. in l. hoc iure. ff. de iudi. & in l. de. colū. cum sequentibus. eundem Iaso. in l. pater à fratre. ff. de condic. inde. 21. col. Pala. Ru. in sua repetitione. fo. 29. Tiraquellum in repetitio. dicta. l. si vnquam. C. de reuoc. donat. in verbo, donatione largitus.

24 Vnde in infero & quæro, an lucrum quod filius acquisiuit de bonis patris vel matris conferatur in quo articulo omittis pluribus & diuersis opinionibus, quas ponit glo. ord. in l. cum oportet. C. de bon. qua. lib. & ibi docto. & alijs locis dico, quod ista est verior & æquior opinio quod si filius totum lucrum acquisiuit ex pe-

cutia & patrimonio patris absque opera & labore suo, quia pecuniam mutauit, vel posuit apud campforem, vel mercatorē, vel aliter potest constare: tunc illud lucrum est profectiuū, & venit diuidendum inter omnes fratres: si vero filius totum lucrum acquisiuit ex opera & industria sua, & labore proprio, & hoc potest constare: tunc illud lucrum est aduentitium, & sibi soli quaritur: & non venit conferendū nec diuidendum cum fratribus: si vero sumus in dubio: quia non potest constare, an sit quaesitum ex ipsa pecunia & substantia patris, an ex opera, industria, & labore filij, tunc dimidia pars huius lucri attribuitur pecuniæ & substantiæ patris alia vero dimidia attribuitur personæ filij, & eius labori, & industriæ: argumentō tex. in l. i. C. pro socio. tex. in l. si non fuerit. ff. eodē tit. tex. in §. i. In lit. de societate. & vtrouique glo. & cōmu. docto. vbi habetur quod potest contrahi licita societas, vt vnus ponat pecuniā & capitale, & alius operam & industriam & tunc omne lucrū æqualiter diuiditur inter eos, & dimidia pars attribuitur pecuniæ & sorti capitali, & alia pars dimidia attribuitur operæ & industriæ. & in expresso isto fundamentō & ratione istam sententiam & conclusionem tenet.

Bart. in l. prima. §. nec castrens. ff. de coll. bo. 3. col. nu. 1. yadem Bar. in l. illud. ff. de colla. idē Bart. in l. cum oportet. C. de bonis qua. liberis. idem Bar. in tracta. de duobus fratribus. 1. colū. & quæst. Pau. & alij docto. in dict. l. illud. C. de colla. & ibi Iaso. notabiliter et melius quam alibi. 3. col. nu. 7. & secundum hanc distinctionem intellige. l. 3. titu. 15. 6. part. Ex quo subinfertur, quod si filius gubernat bona patris, & ipse solus habet curam & administrationem bonorū patris et patrimoniij eius, fortē quia pater est senex et decrepitæ ætatis, et alij filij sunt minores, q̄ mortuo p̄re potest petere salariū pro tali gestione & administratione, quod habebit præcipuū in diuisione: quia si aliquid acquirit cū pecunia patris, lucrum et cōmodum consequitur, vel totum, vel partem secundum distinctionem superiorem, ergo hoc casu aliquod salariū percipiet pro suo labore, opera, et administratione, arbitrio iudicis moderandum, quod venissimiliter daretur ex officio negotiorum gestorij: et illud erit aduentitium et præcipuum filij. Confirmatur etiam ex sententia, et decisione tex. iuncta. gl. si. quæ non est alibi in l. excepto. C. de locato. et conducto. secundum Bald. et doct. ibi. et in terminis ita tenet solus Fulgosius in dicta. illud. C. de colla. 2. colū. nu. 1. et reputat singulare & quotidianum. et alibi non

*de summa
confratru
pau. in
alij
n. 7.
Bart. de
pau. in
de h
si filij
nu. 3. ff.
pau. in
n. 29.*

reperiri Iaso. 4. col. nu. 8. licet ipse reprobet Fulgosium, & teneat cōtrarium, nihil iuridicum allegando: sed teneo opinionem Fulgosi, quia apertē fundatur ex superiorib⁹, & videtur equa & iusta, & ita practicarem. Secundo. & à fortiori subinfertur, quod si filius aliquid acquirit aliunde de suo labore & persona, vt quia seruit alteri, & est famulus eius, & quolibet anno vel mense consequitur salariū vel mercedem, q̄ illud non venit conferendum nec diuidendum: sed debet habere præcipuum tanquam aduentitium, licet viuente patre ei pertineat vsusfructus: argumento text. in dicta. l. cum oportet. Duodecimo infero & quæro, quid de rebus duobus, si filius quaesiuisset aliqua bona viuente patre, & illa habet & possidet post mortē eius, & non potest constare ex cuius bonis vel persona acquisiuit, an præsumatur quaesita ex substantia patris, & eius contemplatione vt conferantur, an ex industria & persona propria vt non conferantur? & respondeo quod glossa ordinata in l. cum oportet. C. de bonis qua. liberis in glossa magna, in fin. tenet, quod ex qualitate personarum & patrimoniij hoc est præsumendum: sed vera & communis opinio est, q̄ illa glossa & eius conclusio procedat, quando filius administrabat bona patris: secus vero si non administrabat, sed seorsum habitabat: quia in dubio præsumuntur aduentitia: & non debent conferri: ita tenet ibi Bald. & magis communi docto. Bart. in dicto tracta. de duo. fra. 2. col. nu. 4. Doctores in l. filia cuius. C. fami. her. & in l. fin. C. de colla.

25 Decimotertio infero & quæro, si filius nō gessit negotia patris, nec aliquid acquirit ex pecunia & substantia eius, sed res patris dilapidauit & cōsumpsit, vel viuo patre pecunias vel alias res surripuit & furatus est, an mortuo patre ex testamento vel ab intestato teneatur ille filius eas conferre? & videtur quod non: argumento tex. in l. & puto. §. sed si solo. ff. fami. her. & in l. procul. ff. de proba. & in l. omni. modo. C. de inoffi. testa. & in l. si. C. de reuoc. dona. Sed vera resolutio est, quod si filius erat emancipatus teneatur conferre, vel soluere, & restituere: quia cōtra eum est nata actio, & competit patri & hæredibus eius: argumento tex. in l. si quis vxori. §. i. ff. de furis. si vero filius erat in potestate nō fuit nata actio, sed tantum obligatio naturalis ad restituendam: argumēto tex. in l. serui & filij. ff. de fartis. vnde alij fratres & hæredes poterunt consequi remedio compensationis vel retentionis, argumēto text. cum materia in l. frater à fratre. ff. de cond. in deb. & in l. quod natu-

ra. eo. tit. & in l. 3. §. si pupillus. ff. de nego. gest. & in expresso ita tenet Bal. post Guil. in l. filia cuius. C. fami. her. pe. col. nu. 18. & ibi Sali. pe. col. 7. q. Bald. in Authen. ex testamento. C. de colla. in fin. & in Authen. quod locum. 1. colū. eod. tit. Pala. Ruui. vbi valde commendat in sua repetitione, fol. 61. 4. column.

26 Decimoquarto infero & quæro, si pater donauit & tradidit filio in potestate simpliciter aliquam rem vel quantitatem, nulla causa posita vel adiecta, an teneatur conferre? & magistraliter & resolutiue dico quod non: quia talis donatio simplex non valet propter impedimentum patris potestatis, sed confirmatur morte, præcedente traditione in vita: vt in l. Papinia nus iuncta glo. & cōmu. opin. ff. de dona. inter vi. & vxor. & in l. donationes quas parentes. C. eod. tit. & in l. 2. C. de inoffi. dona. & in Authen. vnde si parēs. C. de inoffic. testam. & in l. 2. C. si quis alteri vel sibi: & in l. siue emancipatis. C. de dona. & vtrouique docto. & dixi latius suo loco, & habet vim relicti & vltimæ voluntatis: vt in l. in donationibus. C. ad legem Fal. quæ non est alibi secundum Pau. ibi. & legata vel relicta filio in testamento vel codicillis non conferuntur, vt in l. à patre. C. de colla. cuius verba sunt, à patre verbis precarijs in codicillis relicti extero iure capiens filia, ad collationem dotis vgeri non potest: vnde merito non cōfertur per regulam & doctrinam supra positam. Nec obstat tex. de iure nouo in Authen. ex testamento. C. de colla. vbi habetur q̄ ita demum cessat collatio dotis & aliorum datorum si pater hoc dixit expresse: ergo nihil dicendo nec protestādo semper habet locum collatio, quia ille text. debet intelligi in donationibus ob causam similibus doti. quia dictio, alius alia aliud, est repetitiua similibus: vt in l. si fugitiui. C. de seruis fugitiuis. & ibi glo. or. & commu. docto. tex. in l. plures apochis. C. de fide instrum. text. iuncta glo. in l. per diuersas. C. mandati. & dictio, oratio, vel sermo copulatus recipit interpretationem & proprietatem sui copulati vel adiuncti: argumento tex. in l. si. §. cui dulcia. ff. de vino, tri. & oleo le. & in l. Seix. §. Caio. ff. de fun. inst. Quod intellige præterquam in duobus casibus: Primus est quando pater dixit expresse quod talis donatio conferatur. Secundus est quando emergit inæqualitas inter filios: quia alius filius vel filia habet dotem vel aliquam donationem conferendam, quia tunc iste qui habet donationem simplicem tenetur eam conferre: text. est notabilis & expressus in l. illud. ver. ad hoc. C. de colla. & ibi commu. docto. & idem disponit

l.4 tit.15.6.par.Et adde:quod ista sententia & conclusio debet intelligi in donatione simplici morte confirmata,& similiter in donatione simplici quæ statim valeat facta à patre filio in potestate. in casibus in quibus valere potest, ut quia fit cum iuramento, vel ex alijs causis ex quibus statim efficitur valida: si vero talis donatio simplex fiat à patre filio emancipato, hene conferatur: quia statim valet absq; confirmatione per mortem: text. est in l. vt liberis. verfic. fin. C. de colla. cuius verba sunt, emancipatis uidelicet liberis vtriusq; sexus pro tenore præcedentium ll. ea quæ in ipsa emancipatione à parentibus suis, vt assolet fieri, consequuntur: vel post etiã emancipationem ab eisdem acquisierint collaturis: si vero talis donatio simplex est facta à mære, vel ab ascēdēte ex linea materna filio, vel filia; vel descēdēti, licet statim valeat, quia cessat impedimentū patriæ potestatis, tamē non confertur nisi in prædictis duobus casibus: scilicet quando mater vel ascendens expressè dixerit vel emergerit in æqualitas: text. in dicta. l. illud. verfic. ad hoc. C. de coll. qui loquitur tam in patre, quam in matre & alijs ascendentibus ex vtraq; linea. Et si queras quæ potest esse ratio per quã emancipatus tenetur conferre simplicem donationem, filius vero vel filia respectu matris non tenetur illam conferre? respondeo quod de iure antiquo civili filius emancipatus nō succedebat, sed postea de iure prætorio fuit cognitus & admittus: vnde in recompensam in iuriã tenetur conferre. Vel aliter & secūdo potest esse ratio, quia filius emancipatus magis participat de natura filiorum in potestate, quia in eo remanent reliquæ patriæ potestatis & iuratis, & sic tenetur conferre, vt filius in potestate qui tenetur conferre quādo donatio statim valet: sed filius respectu matris nec est suus nec emancipatus, & participat de natura extraneorum qui sunt in collatione remoti & in effectu illam sententiam & resolutionem ponit Bar. in dict. l. 1. §. nec castrense. ff. de colla. bono. 4. col. verfic. quandoq; dat pater filio simpliciter. C. de colla. r. q. post Dinum quem ipse refert & allegat: & ibi Barto. Alber. Bald. r. oppo. per. 3. column. Paul. Angel. Roma. Alexand. Iaso. & commu. moderni.

27 Adde tamē quod in casibus in quibus ista donatio simplex facta à patre, vel matre, vel eius linea, quæ statim valet licet debeat conferri, quādo persona quæ donauit hoc dixit & protestata est, tamen oportet & requiritur quod dicat & protestetur tempore ipso donationis factæ:

non vero postea ex interuallo: quia iam esset quæsitum eius parti, & non posset ab eo auferri: ita probat singulariter tex. in dict. l. illud. C. de colla. in finalibus verbis. ibi, nisi huiusmodi legem donator tempore donationis suæ indulgentiã imposuerit: & ad hoc notat & commendat ibi Odo. Fre. Pet. Cinus, Iaco. Butri. Bar. Albe. Bal. Pau. Sali. & commu. docto. facit etiam tex. in l. quoties. ff. so. ma. tex. in l. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. actio. tex. in l. itē Labeo. verficu. sed etiam. & verfic. sed pone. ff. fami. herc. tex. in l. 1. in fine. ff. de sol. text. in l. licet. C. qui po. in pig. ha. text. in l. perfecta donatio. C. de dona. quæ sub modo tex. in l. 1. §. si quis simpliciter. ver. adijcitur. ff. de verbo. oblig. text. in l. duos. §. 1. ff. de duobus reis. si vero ista donatio simplex fiat à patre filio in potestate, quando statim non valet, sed morte venit confirmanda, poterit pater quocunq; tempore vsque ad mortem dicere & protestari, vt conferatur.

28 Aduertendum tamen quod videtur quod talis donatio simplex in dubio videatur data vel tradita pro legitima: & per consequens veniat conferenda, argumento text. sing. in l. eū quo. de peculio. §. si. ff. ad l. Falc. vbi habetur quod si testator in vita simpliciter dedit hæredi tantum, quātum sibi competeret pro quarta Falcidiæ, & postea distribuatur reliqua bona in legatis, non potest detrahere Falcidiã: cuius verba sunt, sæpius euenit nē emolumentum eius legis hæres consequatur: nam si centum aureorum dominus, viginti quinque alicui dedisset, & eum institueret hæredem & dodrantem legauerit, nihil aliud sub occasione legis Falcidiæ interuenire potest: quia vnus videtur hæredi futuro providere: quem text. in sua principali decisione summe notat & commendat ibi Bar. Albe. & commu. docto. quia notabiliter respondeo, quod ille text. & eius dispositio nō obstat: quia ibi testator expressè dedit & donauit ea mente vt in quartam Falcidiæ computetur: non vero alias: & ita tenet ibi Dinus, Alberi. & antiqui: ergo in nostro casu donatio simplex ita demum conferatur quando pater dixit expressè. Sed certè iste intellectus nō placet, quia ibi non apparet testatorem dixisse quod computetur in quarta Falcidiæ: vnde aliter & secundo respondeo, quod ibi testator simpliciter tradidit vnde in dubio videtur dare & soluere pro quarta Falcidiæ: secus vero si expressè donaret per verba apta & congrua donationis: quia tunc præcipua habetur, & non computatur in quarta Falcidiæ: ita tenet ibi Bar. idem Bart. in l. 1. §. si parēs. ff. si à pa. quis sue. manu. Ex quo inferatur

tur, quod in casu & questione nostra, si pater simpliciter traderet rem vel pecuniam filio, tenetur eam conferre: si vero expressè donauit confirmata morte, & præcipua habetur, & nō confertur: sed similiter iste intellectus non placet, quia in dicto. §. fin. non constat quod testator simpliciter tradidit vel donauit: vnde tertio notabiliter respondeo, quod in dicto. §. si. testator in vita tradidit hæredi tantum quantum erat quarta Falcidiæ, & ex hoc præsumptio maxima inducitur quod in dubio voluit computare in prædicta quarta: secus vero si minus vel plus daret: ex quo deducitur & inferitur quod idem esset in legitima filij, nam si pater vel mater simpliciter traderet vel donaret filio tantum quantum valet legitima sua debet conferri, aliàs si minus vel plus traderet vel donaret, non deberet conferri: ita probat tex. qui sic debet intelligi in dicto. §. si. text. in l. Papi. §. si quis mortis. ff. de in offi. testa. text. in l. si quādo. §. & generaliter. C. eod. tit. & in expresso ita tenet & declarat singu. Ange. de Pe. & Ioan. de Imo. in dict. l. cum quo, de peculio. §. fin. ff. ad l. Falc.

29 Decimo quinto iuxta prædicta notabiliter quæro, si pater remittat filio in potestate vsum fructum bonorum aduentitiorum, an teneatur filius omnes fructus perceptos vel commodum & æstimationem eorum conferre? & breuiter et resolutiue teneo quod non, etiam si fructus sint extantes, vel ex eis sit factus locupletior: quia ista proprie non est donatio sed quædã remissio, & refutatio, & abdicatio iuris patri competentis: quæ statim valet non spectata mortis confirmatione nec præcedente aliqua traditione in vita: & non possunt alij filij vel hæredes patris aliquid petere vel vindicare: ita probat tex. singul. & vnicus. in l. cum oportet. §. fin. autem. C. de bonis quæ libe. cuius verba sunt, si autem res sibi memorato modo acquisitas parens noluerit retinere, sed apud filium, vel filiam, vel deinceps personas reliquerit, nullam post obitum eius licentiam habeant hæredes eundem vsum fructum, vel quod ex hoc ad filium peruenit sibi vindicare, sed quasi diurna donatione in filium celebranda, ista causa intelligatur, vt eundem vsum fructum post obitum patris ipse succretur: & illud tex. in sua principali decisione reputat singu. & vbi Bald. ibi, quem legit in §. præcedente. & summe notant & comendant ceteri doctores. idem Bald. in §. cum autē. eiusdem legis. glo. or. in l. 2. C. de in offi. dona. & ibi Bal. & commu. doct. glo. or. in l. si longius. §. filius fa. ff. de iudi. & ibi Barto. & commu. docto. idem Bar. in l. frater à fratre. ff. de cond. in deb.

pen. col. in fine. Vitalis Nemaufensis in tracta. de colla. 8. q. Quod extendit, modo remittat vsum fructus, modo ipsos fructus. Itē modo remittat in perpetuum respectu futuri tēporis, modo simpliciter quia semper censetur esse generica & vniuersalis remissio pro toto tpe futuro: argumento text. in l. Lucius. ff. de fun. instru. text. in l. gregge. ff. de lega. 1. & in l. peculium. ff. de lega. 2. ita tenet Bald. in Auth. excipitur. C. de bonis quæ libe. fin. col. & q. quem sequuntur alij docto. Quod limita & intellige quando expressè donaret vel remitteret: secus si tacite permitteret filio percipere fructus quia tantum valebit donatio pro illo tempore quo tacuit & permisit: non vero alias: ita Pau. ibi, in dicto. §. fin. autem. argumento illius tex. in quantū dicit, sed quasi diurna donatione in filium celebranda, quasi dicat quod videtur facta donatio tantū de die in diem. Confirmatur etiam, quia præsumptio & acquisitio quæ resultat ex patientia nō plus se extendit quā ipsa patientia se extendit: argumen. tex. in l. 1. §. Iulianus. ff. de iti. acti. q; priua. Et in expresso per illum text. cum ratione, quod prædicti fructus vel commodum eorum non conferantur, tenet Bal. in Authen. ex testamento. C. de colla. 4. col. in fi. & ibi Philippus Decius. r. col. nu. 1. Angel. de Perus. in dicto. §. fin. autem. licet Iaso teneat contrarium in dicta Authen. ex testamento. r. col. nu. 1. motus ex regula quæ habet, quod donatio quæ statim valet regulariter debet conferri. Sed certe non obstat quia in nostro casu & questione expressè reperitur dispositum quod non conferatur vt in dicto. §. fin. autem. Confirmatur etiam primo per tex. nota. in proposito, in l. si sponfus. §. si marites. ff. de dona. inter vi. & vxo. vbi habetur quod licet donatio inter maritum & vxorē non valeat, tamen potest vnus fauore alterius remittere & repudiare hæreditatem vel legatū sibi relictum, vt veniat & acquiratur aliteri quī forte substitutus est, vel successor ab intestato. secundo confirmatur per tex. in l. qui autem. ff. de his quæ in fraud. credi. vbi habetur quod debitor potest remittere & repudiare hæreditatem uel legatum sibi relictum in fraudem creditorum, quia non diminuit patrimonium suum, sed definit acquirere, Tertio confirmatur per tex. singu. & subtilem in l. 4. ff. de iure dot. vbi habetur quod remissio vsum fructus adeo valet & est firma, quod statim quæritur & consolidatur cum proprietate, & iudicatur vna & eadem res, & non quid distinctū ab ea: ergo sicut proprietates bonorum aduentitiorum non conferuntur, ita

Commentarij,

tur, ita nec usus fructus ei consolidatus: quia in materia collationis tantum debent conferri bona proprie habita ab hereditate eius, de cuius successione tractatur: ut in l. vt liberis. C. de colla. & in l. quoniam nouella. C. de inoffi. testamēt. Et sic ex prædictis patet resolutiōe, quod donatio simplex facta à patre vel matre vel ei⁹ linea, non conferitur, præterquam in tribus casibus. Primus est quando donator hoc dixit & voluit expressè, Secundus est quando emergit in æqualitas, quia alius habet quod conferat. Tertius est quando pater vel mater tantundem donasset filio, quantum esset sua legitima. Hodie autem de iure Regio in diffinitè talis donatio simplex facta à patre filio in potestate, vel emancipato: vel à matre, vel eius linea non cōfertur: sed præcipua habetur & in ea videtur filius melioratus, dum tamen non excedat tertium & quintum bonorum licet emergat in æqualitas, & alius filius habeat quid conferendum: ita expressè disponit lex. 26. supra his. II. Tauri. & iste est eius verus sensus & intellectus. Nec obstat lex. 29. in eisdem legibus Tauri, quæ expressè dicit quod dos & donatio propter nuptias & alia donationes conferuntur, quia debet intelligi de similibus donationibus, scilicet ob causam: non autem de simplicibus: argumento text. in Authē. ex testamento. C. de coll. iuncta communi sententia & resolutione, de qua supra, & in terminis ita tenet & declarat Rode. Sua. in repetitione. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testamēt. fo. 91. 3. colum.

30 Pulchrum tamen dubium est circa prædictam legem. 26. Tauri, si talis donatio simplex plus computetur & conferatur in legitima, vt in residuo tantum videatur filius melioratus, an vero tota donatio computetur, & conferatur in tertio & quinto, vt censeatur melioratus in ea: & ultra hoc habeat etiam legitimam: & reperio quod solus doctor Pala. Ruui. in sua repetitione. c. per vestras. de dona. inter vi. & vxor. fo. 96. 3. col. versic. intellige. etiam tenet, quod prius & ante omnia computetur & conferatur in ipsa legitima: quia in dubio magis videtur pater vel mater debitum soluere quam donare: ergo cum legitima filij sit quasi debita, prius videtur eam soluere: & subdit, quod sic intellexit ipse & alij auditores regales illam legem quando eam condiderunt. Sed salua eius pace ego firmiter teneo contrarium, imò quod talis donatio simplex nullo modo computetur nec cōferatur, sed sit præcipua, & in ea tota videatur filius melioratus, & insuper habeat legitimam: quia sicut de iure communi donatio simplex facta à patre filio

in potestate morte confirmata, vel à matre, vel eius linea non conferatur, vt supra dictum est: ita hodie prædicta lex Tauri quod vult in diffinitè talis donatio facta à patre filio in potestate vel emancipato: vel à matre, vel eius linea non conferatur. Et pro hac mea sententia & conclusione pondero singulariter & subtiliter illam legem. 26. multipliciter. Primo in quantum dicit quod modo pater vel mater donec in vltima voluntate, modo in contractu inter viuos, videtur filium meliorare: sed relicta in vltima voluntate sunt præcipua & non conferuntur: ergo similiter ista donatio cum in hac lege quo ad hoc æquiparentur. Secundo in quantum dicit illa. l. quod licet pater vel mater nihil dicat censeatur filius melioratus: sed melioratio est extra legitimam & habetur præcipua & non conferitur: ergo nec ista donatio simplex loco eius surrogata. Tertio in quantum illa lex in fi. dicit, quod si est donatio magna valeat in tertio & quinto & in legitima: ergo ab ordine literæ aperte colligitur, quod prius censeatur filius melioratus in tertio & postea in quinto. & insuper si donatio excedat tertium & quintum, habeat legitimam: ergo nullo modo prius debet censeari donatio facta pro legitima. Quarto in quantum dicit illa lex quod donatio facta filio intelligatur melioratio in tertio & quinto, vt ei vel alteri non possit fieri melioratio, nisi in residuo tertij & quinti: ergo si prius esset computanda & soluenda legitima, bene posset alteri fieri melioratio. Quinto & singulariter, quia ita demum donatio simplex quam pater facit computatur in legitima & videtur facta pro legitima, quando eadem quantitas & summa est data, vt est text. singularis secundum verum intellectum in dict. l. cum quo. de peculio. §. si. ff. ad. l. Falc. & supra conclusum est: & certe istud tenet pro firma veritate, & ita practicarem iudicando & consulendo: & contrarium tenentes deciperentur: & in effectu ita videtur tenere Rode. Sua. in sua repetitione. l. quoniam in prioribus. fo. 90. 3. col. versic. & sunt hæc notanda, &c.

Item etiam exprædicta. l. 26. Tauri videtur pulchre & subtiliter inferendū, quod hodie omnis donatio simplex facta filio in potestate, statim valeat & teneat sine eo quod confirmetur morte, si interueniat traditio & postea nō possit reuocari: & similiter donatio simplex nulla interueniente traditione cōfirmetur morte, licet ante possit reuocari: quia prædicta lex. 26. dicit, quod talis donatio habet vim meliorationis, sed melioratio est valida & perfecta cum traditione, & non

& non eget confirmatione: si vero fiat sine traditione valet & confirmatur morte, sed potest ante per patrem reuocari, vt aperte disponit lex 17. Tauri: ergo hodie quælibet donatio simplex fortitur eandem vim & naturam meliorationis. Sed teneo contrarium, imò quod debet intelligi & regulari secundum dispositionem iuris communis. Nec obstat prædicta lex. 26. Tauri, quia debet intelligi quod post mortem patris, & sic postquam iam donatio simplex est valida & perfecta habeat vim meliorationis, vt non conferatur: sicut nec ipsa melioratio cōfertur, & non fiat in hoc distinctio illa quæ de iure communi in collatione fiebat, vt supra proxime dixi & probaui.

31 Quo ad quintum principale, scilicet quæ requirantur ad hoc vt habeat locum collatio, dico, quod requiruntur sequentia. Primum requisitum est, quod ille qui petit collationem, & ille à quo petitur, sint de liberis & descendentes illius de cuius hereditate agitur. Ex quo sequitur quod inter collaterales, vel ascendentes, vel extraneos non habet locum collatio, vt late dixi supra in. 3. q. principali: imò quod magis est, ad hoc vt inter liberos descendentes habeat locum collatio requiritur, quod veniant ad successione tamquam liberi, ex primo capite: non vero tamquam agnati vel cognati, ex. 2. vel. 3. capite: iuxta dispositionem text. in. l. 1. §. sed videndum. ff. de succe. edic. quia tunc reputarentur collaterales qui in hac materia collationum repelluntur: & in expresso isto fundamento & ratione ita tenet Bal. in. l. si emancipati. C. de colla. 3. col. nume. 3. quod est notabile, & subtile: & idem tenet ibi Aretinus fin. col. in fin. Alex. 3. col. Philippus Decius. 6. col. qui dicit hanc esse magis communem opinionem.

Sed aduertendum quod cōtrarium videtur de iure verius: imò quod inter eos habeat locum collatio, modo succedant tamquam liberi, modo succedant tamquam agnati vel cognati. Primo quia ex quocūque capite velint succedere, tractantur vt filij, & succedunt tamquam sui, & habent tempus anni concessum filiis & descendentes ad petendam successione, vt in. l. 1. §. largius. ff. de succe. edic. & in. l. pe. §. filius. ff. quis ordo in bono. posse. serue. & in. l. de bonis. §. 1. ff. de Carbo. edic. Secundo quia eadem ratio collationis militat hoc casu, quando succedunt ex. 2. vel. 3. capite tamquam agnati vel cognati sicut in alio quando succedunt ex primo tamquam liberi: scilicet ratio inuidiæ & discordiæ euitadæ inter fratres: & ex his fundamentis istam sententiam & conclusionem contra communem

tenet Fulgo. in dicta. l. si emancipati. si. col. Roma. 9. col. nu. 24. Iaso. licet non se firmet. 7. col. nu. 30. Curtius. 7. col. nu. 28. & ista videtur mihi magis vera & iuridica opinio.

Secundum requisitū est, quod tales descendentes succedant titulo vniuersali, non particulari legati vel fideicommissi, quia tunc possent habere legatum vel fideicommissum: & non tenerentur conferre dotem vel donationem quam receperunt à patre vel matre in vita, quia non succedit tamquam hæres, sed tamquam extraneus: text. est in. l. à patre. C. de colla. cuius verba sunt, à patre verbis precarijs in codicillis relicto, ex tero iure capiēs filia, ad collationem dotis vrgeri non potest: & ibi. glo. or. & cōm. docto. text. notabilis & expressus in. l. si pater pro filia. ff. de collatione dotis. cuius verba sunt si pater pro filia dotem promiserit, d. inde exhæredata, vel emancipata, & præterita legatū dederit, habebit filia etiam dotem præcipuam & legatā. Quod intellige nisi ex tali donatione & legato resultaret inofficiosa donatio, quia tunc residuū teneretur restituere: vt in Auth. vnde si parens. C. de inoffic. test. & in. l. 1. & per totum. C. de inoffi. dona.

Tertium requisitum est, quod bona quæ petuntur conferri processerint de patrimonio illius, de cuius hereditate & successione tractatur, text. est in. l. vt liberis. C. de colla. in fi. ibi, vt in diuidendis rebus ab intestato defuncti parentis, cuius de hereditate agitur, eadem dos vel ante nuptias donatio ex substantia eius profecta, conferatur: & ibi comm. docto.

Quartum requisitum est, quod illud quod petitur conferri sit acquisitum in vita eius de cuius successione tractatur: secus si post mortem: vt legatū, vel fideicommissum, vel donatio causa mortis, vel donatio quæ morte confirmatur: text. est in. l. filiam cum fratribus. C. de colla. Quintum requisitū est, quod liberi descendentes inter quos agitur de collatione fienda sint tales quibus debeatur legitima, vt supra dixi, in. 3. quæst. principali.

32 Sextum requisitum est, quod filius vel descendens qui debet conferre velit succedere: quia alias si vult se abstinere & renunciare successioni patris, vel matris, vel ascendentes, non tenetur conferre: sed potest retinere quod est sibi datum: & si quid est promissum poterit petere. text. est in. l. fin. ff. de colla. dotis, cuius verba sunt, fuit quæstionis, an si sua hæres filia patri cum fratribus contenta dote abstineat se bonis, compellatur eam conferre? & diuus Marcus rescripsit, non compelli abstinentem se ab hæredi

hæreditate patris: ergo non tantum data apud maritum remanebunt, sed ex promissa exigetur etiam à fratribus: & ibi notat & commendat Dinus, Barto. Albe. & commu. docto. antiqui. tex. in l. 2. §. si tres. ff. de colla. bono. tex. in l. ex causa donationis. C. fami. her. & ibi notat Bal. Sali. & communiter doctores: & istam regulam & doctrinam ponit Bal. in l. si emancipati. C. de colla. in finalibus verbis: & ibi Iaso. pen. col. nume. 35. Philippus Decius antepe. col. nu. 11. & communiter moderni.

33 Quod intellige quando donatio quæ venit conferenda non est inofficiosa: secus vero si sit inofficiosa, & tangat legitimam aliorum filiorum: & hodie in nostro regno excederet legitimam ipsius recipiētis, & tertium & quintum bonorum patris vel matris quia tunc licet vellet se abstinere, & renunciare successione eorum, teneatur restituere illud residuum quod tangit legitimam aliorum filiorum: tex. est in Authen. vnde si parens. C. de inoffi. testa. tex. in l. 1. 2. & per totum. C. de inoffi. dona. & vtrobique; doc. tradit etiã plene Bart. in l. Titia. §. Imperator. ff. de leg. 2. & in expresso in materia nostra ita tenet Bal. in l. si emancipati. C. de colla. in finalibus verbis. & ibi communiter moderni, & idẽ disponit lex. 4. tit. 15. 6. partit.

34 Aduertendum tamen quod hoc procedit clarè & absq; dubio in donatione merè lucratiua: sed pulchrũ & subtile dubium est quid in dote, si pater vel mater dedit filia immensam & inofficiosam dotem, quæ excedat tertium & quintum, & legitimam ipsius filia dotata, & tangat legitimam aliorum filiorum: an talis filia dotata teneatur restituere illud residuum quod tangit legitimam aliorum filiorum, licet velit se abstinere à successione parētum? & certe si loquimur matrimonio iã soluto, talis filia dotata vel eius hæres tenetur restituere: quia postquam est reuerſa ad filiam habet ex causa lucratiua; vt in l. Marcia. §. fin. in fin. & ibi glo. ord. & communi. doct. ff. solu. matri. si vero loquimur constante matrimonio, tunc est maximum dubiũ & procedit quæſtio nostra & videtur quod non teneatur filia nec maritus eius illud residuum, nec aliquam partem in qua dos est inofficiosa, restituere.

Primo quia constante matrimonio dos pertinet marito ex causa onerosa, vt in l. pro oneribus. C. de iure doti. & in l. ex promissione. ff. de acti. & obliga. & constat quod pater vel mater vel quilibet debitor potest bona sua alienare titulo oneroso, etiam in fraudem filiorum vel creditorum, quando recipiens non partici-

pauit de fraude: tex. est in l. fina. ff. de his quæ in fraudem credi. tex. in l. pe. C. de reuocã. his quæ in frau. cred. gesta sunt. text. in l. si. in fi. si quid in fraud. patro. tex. gloss. ord. & communiter doctores in §. item si quis in fraudem. Instititu. de adioni.

Secundo & in expresso facit tex. in l. fin. §. si à focero. ff. de his quæ in fraud. cred. vbi habetur quod si pater vel mater in fraudem creditorum dotauit filiam, non possunt creditores reuocare illam dotem & aliam actionem constãte matrimonio, nisi maritus participauerit de fraude: per quem text. dicebat ibi singulariter Bar. qd si pater vel mater dotauit filiam spuriam & incapacem, non potest fiscus auferre vel confiscare prædictam dotẽ constãte matrimonio: & ibi sequitur & commendat Ange. Cuma. & alij docto. & in expresso in nostra quæſtione principali istam sententiam & conclusionem tenet doct. de Segura in repetitio. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de vulg. & pupil. 12. fol. 3. colum. vers. præmitte. cum pluribus sequentibus: scilicet quod constãte matrimonio non teneatur maritus dotem inofficiosam vel partem eius restituere. Sed his non obstantibus contrarium est tenendũ, imo quod pars dotis quæ est inofficiosa restituatur alijs filijs, etiam constãte matrimonio. Primò per prædicta iura superiora, quæ disponunt quod filius vel filia qui vult se abstinere ab hæreditate patris vel matris, teneatur illud quod immensè est sibi donatum in præiudicium legitimæ aliorum, eis restituere. Secundo & in specie per text. singu. & expressum in l. vnica. C. de inoffi. dotibus. maximè secundum secundam lecturam veram & com. approbatam: vbi dicit quod sicut donatio n. r. & pura reuocatur, quando est inofficiosa in fraudem legitimæ filiorum: ita etiã quãdo est inofficiosa dos: & licet text. non dicat, nec aperiat an intelligatur constãte matrimonio, vel eo soluto: tamen cum text. & doctores loquantur simpliciter & indistinctè, vtroque casu debet intelligi: & in expresso qd etiam ille text. intelligatur & procedat constãte matrimonio, tenet ibi Pau. de Cast. 2. colum. & tenet singu. Pal. Ruui. iusua repe. c. per vestras. fo. 96. 2. col. nu. 6. vbi refert, qd cum iste casus accidisset in Cancellaria Regia, fuit valde dubius: sed ita iudicauit ipse & alij auditores. Pro qua sententia & conclusione est hodie ista nostra lex. 29. in ll. Tauri, quæ expressè hoc disponit: & si quæras, quæ potest esse ratio quare creditores veri non reuocant alienata per debitores titulo oneroso, nisi vterque participet de fraude, tam debitor

debitor qd recipiens filij vero reuocant dotem in officiosam, etiam fraude mariti non interueniente nec probata: potest responderi, qd titulus dotis nõ est ita onerosus sicut alius titulus: quia in alio titulo emens vel recipiens dedit verũ pretium loco rei, & transfuit in patrimoniũ alienãtis, quod non est in dote. Vel aliter & secundo potest responderi, qd creditores indistinctè reuocant in totum, & si agitur de maiori præiudicio: ideo requiritur qd vterq; participet de fraude, si filij vero reuocant quatenus tangit legitimam eorum. Vel aliter, & tertio potest responderi, qd si filij habent ius in re in bonis patris, vel matris & debent habere legitimam in ipsis rebus, substantia, & patrimonio eorum vt in l. scimus. §. repletionẽ. C. de inoffi. test. vnde merito tãquã reales cõditores possunt reuocare immensè donatũ vel datum pro dote, alij vero creditores sunt mere personales, respectu personæ nõ respectu bonorũ, ideo non ita facilliter reuocant.

35 Circa prædicta tamen cadit singulare & necessarium dubium, quod tẽpus inspiciatur ad hoc vt donatio vel dos data filio vel filia à patre vel matre dicatur inofficiosa? & certè articulus est valde dubius, & non bene decisis de iure communi: & in eo maximè insudauit & magno labore & studio illum reddam clarissimũ: & breuiter & resolutiue dico, qd tam de iure communi quã regio debet inspicere tempus mortis ipsius patris vel matris: quia legitima debetur filijs habito respectu ad bona quæ pater vel mater habet tempore mortis & non alio: tex. est in l. cum quæritur. C. de inoffi. testa. tex. in Authen. nouissima. eod. titu. text. in l. scimus. §. repletionem. eod. tit. tex. in l. etiam. §. si patronus. ff. de bonis libe. tex. in l. si patronum ex debita §. si. eod. tit. text. in l. si. ff. si quid in frau. patro. tex. in Authen. de nuptijs. §. quia vero hæctenus. colla. 4. tex. in l. 1. §. si impuberi. ff. de colla. bono. Ex quo in terminis nostris notabiliter infero, qd si tempore facte donationis donatio fuit inofficiosa, & postea non crescunt bona & facultates patris vel matris, illa donatio reuocabitur habito respectu ad tẽpus mortis, computãdo bona quæ erant tempore donationis, vt fiat eorũ vnus cumulus: & valebit donatio in quinto bonorum si fuit facta extraneo: vel in tertio & quinto & legitima si fuit facta filio vel descẽdenti: & residuum erit legitima aliorum: ita probat tex. formalis & expressus in Authen. vnde & si parens. C. de inoffi. testa. cuius verba sunt, vnde & si parens in quendam liberorum vel in quosdam fecit immensam donationem, quisq; tantum ferat ex hæreditate nomine falcidiaz,

quantum poterat ante donationem deberi: & ibi notat & commendat Pau. de Cast. & com. doct. tex. in l. 1. & per totũ. C. de inoffi. do. Confirmatur ratione, quia alias si ita non fieret cumulus & computatio, semper possent parentes defraudare filios in vita, si tãtum ex bonis quæ habet tempore mortis deberetur.

Secundo infero, quod si donatio non fuit inofficiosa tempore quo fuit facta, sed postea diminuitur patrimoniũ patris vel matris, debet haberi consideratio ad bona quæ habebat tẽpore donationis & etiã tẽpore mortis, & fieri eorum vnus cumulus, & tẽm valebit in eo in quo nõ reditur inofficiosa, vltra vero nõ: sicut diximus in superiori casu: & in expõsso ita tenet Petrus de Be. per. in l. 1. C. de inoffi. don. si. col. 8. q. & ibi Mar. quem refert Cinus in. 5. q. & ista opinio videtur mihi pura veritas: licet cõtrarium in hoc tenebat glo. ord. in dict. l. 1. C. de inoffi. don. in glo. magna, prope finem. 9. q. & ibi Cinus. 3. col. 5. q. & cum hac opi. gloss. transit ibi. Bart. Albe. & Iaco. Bu. in fine. & eam expressè tenet & approbat Bal. 4. col. 5. q. Pau. de Cast. pe. col. Sali. pen. col. 5. q. moti hac tantũ ratione. scilicet quia prædicta donatio à principio fuit valida, iusta, & perfecta: vnde ex post facto retractari non potest, argumẽto tex. in l. perfecta donatio. C. de do. quæ sub mo. & ista sententia & con. Pet. de Be. per. hodie approbatur: & confirmatur per istã nostram. l. 29. in finalibus verbis, quæ est æquissima & iuridica attentis superioribus.

Tertio infero, qd si donatio tpe quo fuit facta, fuit inofficiosa, sed postea creſcunt bona & facultates donatoris taliter qd habito respectu ad tempus donationis & ad tẽpus mortis facti vno acceruo & cumulo, non resultat inofficiosa, valet & tenet & non debet retractari, & in expõsso ita tenet gl. or. in. d. l. 1. C. de inoffi. do. in glo. mag. 8. q. & ibi Cinus. 3. col. 4. q. Bal. 4. col. 6. q. Salic. pe. col. 4. q. Pau. pe. col. & communiter alij doctores & istud idem vult et disponit etiam nostra lex. 29. in quantum dicit qd inspiciatur tempus mortis. Aduertendũ tẽm, qd omnia ista habent locum in donatione merè lucratiua, sed in dote idẽ erat dicendum de iure cõi, argumento text. in l. vnica. C. de inoffi. doti. iuncto titulo præcedenti. de inoffi. dona. Sed hodie nostra lex. 29. Tauri expressè vult qd maritus eligat, vt inspiciat tempus dotis datae, vel tempus mortis: et ratio fundamentalis potest esse, quia titulus dotis non est mere lucratiuus, sed onerosus, vt in l. pro oneribus. C. de iure doti. cum similibus.

Item etiã iuxta prædicta quæro, si pater vel mater dedit filio vel filia dotem, vel donationem propter

propter nuptias, & talis filius vel filia conferta: an filius melioratus habeat & deducet meliorationem de prædicta dote vel donatione propter nuptias iam vnita & incorporata in bonis & patrimonio defuncti: vel solum habeat eam de alijs bonis, non vero de dote & donatione, quæ fuit adducta ad collationem: & dico quod l. 27. supra eod. expresse decidit quod nõ: & iste est eius verus sensus.

36 Quo ad sextum & vltimū principale. f. qualiter & quibus remedijs fit conferendum? breuiter & resolutiue respondeo, quod vno de tribus modis. Primo modo per liberationem, quādo illud quod debet conferri est promissum, sed nõ traditum nec solutum text. in. l. 2. C. de colla. & ibi glo. ord. & commu. docto.

Secundo modo in mediū adducendo, quando illud quod debet conferri est traditum & solutum: text. est in l. filia dotem. C. de colla. & ibi glo. or. & commu. docto.

Tertio modo tantū minus accipiendo, quā illud quod debet conferri est traditum & solutum: sed nõ est in potestate cõferre debentis, vt quia maritus possidet dotē datam filia, text. est in l. dotis quidem petitio. C. de colla. & ibi glo. ord. & com. doct. & in expresso istā doctrinā & resolutionem ponit notabiliter Bar. vbi valde cõmēdat in dicta. l. dotis quidem petitio. C. de colla. & ibi Bal. Pau. Sali. & cõmu. moderni idē Bart. in. l. 1. §. filiam. ff. de colla. dotis. idem Bart. in. l. pater filium. ff. de colla. dotis. idem Barto. in Auth. de trien. & semil. §. illud quoq; in fin. col. 2. Petrus de Bella per. in Authen. ex testamēto. C. de colla. 3. col. in fine. Cinus in. l. si emancipati. eod. titu. 2. col. 7. q.

37 Item adde pro cõplemento materiae, quæ ius conferendi transit ad hæredes actiue: quia mortuo hærede qui poterat petere collationē post aditam hæreditatē, vel eo casu quo hæreditas non adita transmittitur, possunt hæredes eius petere collationem, sicut hæres defunctus poterat: text. est in. l. §. ibidē. ff. de colla. bono. text. in. l. si maritus. C. de colla. & ibi com. docto. & similiter transit ad hæredes passiue: quia mortuo eo qui tenebatur cõferre, tenebitur etiā hæres eius: text. est in. l. 2. ff. de colla. bono. & ibi no. Bart. & com. docto. Confirmatur, quia sicut hæreditas ipsa transmittit, eodē modo ius & qualitas eius. Secundo cõfirmatur, quia ex persona hærediscõditio obligacionis non mutatur, vt in. l. 2. §. ex his. ff. de verbo. obliga. Tertio, quia ius petendi supplementum legitimæ transmittitur: quia fit ipso iure per legem, & reputatur ius iam quæsitum, & petitio venit ad executionem iuris iam

quæsitam argumēto text. in. l. scimus. C. de inoff. testa. & ibi docto. præcipue Salic. Quarto quia ius accrescendi transmittitur. vt in. l. si explari bus. ff. de suis & legi. hære. & in. l. qui patri. ff. de acqui. hære. Quinto quia ius detrahendi quartam Trebellianicam & Falcidiam transmittitur ad hæredes, vt in. l. Marcellus. §. si. ff. ad Trebel. & in. l. quāquā. C. ad. l. Fal. Sexto quia ius petendi restitutionem, transit ad hæredes, vt in. l. non solum. ff. de integrum restitutione.

38 Sed quia materia nostra maximā habet cõmunionē cum comparatione quæ fit in legitima filiorum, quæ post collationem inuenta fuit à in re, vt patet ex nouis legibus de ea loquentibus, maximē ex lege quoniam nouella. C. de inoff. testa. iuncta lege, vt liberis. C. de coll. & ex lege. omnimodo. §. imputari. C. de inoff. testa. & ex lege. si quando. §. & generaliter. eod. titu. & ibi notant doctores: & notat & declarat Paul. de Cast. in. l. illud. C. de colla. 1. col. licet dicit iure anti quo etiam fit inuenta in quarta falcidia quæ debetur hæredi instituto iure institutionis, vt in. l. in quartam. ff. ad legem Falc. & similiter inueniatur in legitima filiorum, quādo expresse pater vel ascendens dixit, quod datum vel donatum in vita cõputet in legitima, vt in. l. si nõ mortis. ff. de inoff. testa. ideo volo hos terminos, differētiās, & effectus declarare: & magistraliter & resolutiue dico, quod computatio est alicuius rei vel quātitatis donatæ in legitima vel partē eius assumptio, & fit tantum in casibus sequentibus. Primus est quando de iure antiquo ante Iustinianum pater vel mater, vel ascendens relinqueret filio vel descendenti minus quā sit legitima, quo casu filius vel descendens agebat querelam inoff. testa. vt in. l. conqueritur. C. de inoff. testa. nam tunc tenebatur computare in sua legitima bona sibi à patre donata in vita, vt excluderetur à querela. Secundus casus est, quā hodie de iure nouo post Iustinianum pater relinquat filio titulo institutionis minus quā sit legitima, quo casu agit ad supplementum, vt in. l. omnimodo. C. de inof. test. nam hodie non agit, si potest integra legitima solui & repleti ex bonis sibi donatis à p̄re, vel matre, vel ascēdēte in vita, quia illa tenetur computare in prædicta legitima, & excludetur à iure agendi ad supplementum.

Tertius casus est, quā filius simpliciter sit institutus à patre vel matre in sua legitima: quia similiter tunc computabit in ea bona sibi donata à patre vel matre in vita, & si sufficiat ad legitimā nihil plus petere poterit, si vero non sufficiant: petet residuū virtute testamēti & institutionis.

Quartus

Quartus casus est, quando filius esset exheredatus cum expressione legitimæ causæ, quæ tamē postea nõ fuit probata, quo casu filius poterit agere querela ad r̄p̄d̄ū testamēti: sed tunc tenetur filius cõputare in sua legitima, bona sibi donata à patre vel matre in vita, vt excludatur à querela in totum vel in parte recepta.

Quintus casus est, quando pater vel mater instituat filium vel filiam hæredem in dote vel in donatione sibi facta, quæ de iure debet imputari, nam valet institutio licet sit proprium patrimonium filij vel filia, & non patris vel matris: vt est glo. no. ord. & ibi com. opin. in. l. 3. §. sed vtrum. ff. de mino. in. glo. si. & si talis dos vel donatio sufficit ad legitimam, non poterit aliquid aliud petere: si vero nõ sufficeret, ageret ad supplementum: secus verò si esset institutus in re propria ipsius filij vel filia: quia tunc testamēti esset nullum, tanquā si in aliquo non esset institutus, & censetur oīno præteritus, & non ageret ad supplementum. Sextus casus est, quando filius vel filia esset institutus vniuersaliter, & grauatus de restituenda hæreditate alteri: quia licet possit detrahere legitimam in qua non potuit grauari, tñ in ea tenetur computare dotem & prædictam donationem receptam: & in effectu istam sententiā & resolutionē probat text. in. l. quoniam nouella. C. de inoff. testa. text. in. l. omnimodo. §. imputari. eod. titu. text. in. l. vt liberis. C. de collat. text. in. l. illud. eod. titu. text. in. l. si non mortis. ff. de inoff. testa. & ponit singulariter & melius quā alibi Pau. de Cast. in dicta. l. quoniam nouella. C. de inoff. testa. & si quæras quæ bona sunt cõputanda? respondeo quod donatio facta ob causam, vt dos, donatio propter nuptias, & similis, cõputat: quia non videtur intentio patris: vel matris, liberè & absolutè donare, vt apte probat prædicta iura: donatio verò simplex quæ statim valet, vt quæ est facta ex causa pro qua statim valeat, vel sit iurata, vel sit facta filio emancipato vel à matre, vel à linea materna, vel filio in potestate, quæ postea viuo patre emancipet, non cõputat: nisi expresse sit dictum à donatē, quia intentio eius fuit liberè donare. donatio verò simplex quæ statim non valet, sed, morte cõfirmatur, cõputat: quia habet vim relicti: & legata vel relicta computantur: ita probat text. in. l. si quoniam. §. generaliter. C. de inoff. testa. text. in. l. filium quem habentē. C. fami. her. text. in. l. etiā. §. si. ff. de bo. lib. & ratio potest esse, quia cum pater vel mater in testamento nihil aliud filio vel filia reliquit, intentio sua est, velle quod illa donatio quæ tempore mortis poterat reuocare, & similiter legata vel fideicommissum cõputetur. & habeat pro sua le-

gitima: unde merito cõputatur: & in expresso ita tenet Bar. in. l. in quartam. ff. ad. l. Fal. 4. col. nu. 10. & ibi cõmu. docto. præcipue Pau. de morte Pico in repe. illius. l. 5. 5. col. nu. 62. ver. septima conclusio. vbi vide exempla. & 59. col. nu. 66. ver. octaua conclusio est. & ibi Carolus Ruin. 12. col. nu. 23. idē Bar. in. l. 1. §. nec castrēse. ff. de coll. bon. pe. col. Pau. de Cast. qui notabiliter loquitur in dicta. l. quoniam nouella. C. de inoff. testa. 1. col. & ibi Bald. & Iaso. idem Pau. in. l. cum queritur. eod. titu. idem Pau. in. l. si, quando. §. generaliter. eod. titu. & ibi Iaso. Bald. in. l. quoniam in prioribus. eod. titu. 2. col. nu. 6. idem Bal. Paul. Iaso. Corneus, & commu. moder. in. l. illud. C. de colla. Fabia. de Giochis in repetitione Authen. nouissima. C. de inoff. testa. nu. 76.

39 Et ex prædictis collige, quod vera & realis differentia inter computationem & collationem est, quod computatio fit tantum in casibus supra positis, & nõ in alijs, vt dixi & probaui, collatio verò in pluribus alijs. Item cõputatio habet locum tantum ex testamento, non vero ab intestato. collatio verò ex testamento. & ab intestato, vt in Authen. ex testamento. C. de colla. Item computatio habet locum modo succedat filius cum alijs filijs & descendentes, modo cum extraneis, collatio verò tantum habet locum inter filios & descendentes, vt in. l. 1. & per totum. ff. de collat. bono. & in. l. vt liberis. & per totum. C. eo. tit. Itē etiā circa prædicta dat talis regula. quod ea quæ in dictis casibus facta testamēto cõputantur, omnia illa ex testamento & ab intestato cõferuntur, non vero econtrā. istam regulam ponit text. in. l. illud. C. de colla. & si replices, quod legata, vel relicta, vel donatio quæ morte confirmatur, computantur, tamen illa nõ conferuntur, vt in. l. à patre. C. de colla. ergo ista regula videtur falsa. respondeo quod debet intelligi quoniam nihil inuenitur dispositum de collatione, secus si expresse inuenitur quod non conferatur, vt hic. Vnum tamen finaliter in materia quæro, an pater vel mater, vel ascendens, cui minus legitima per filium vel descendētem est relicta, teneatur cõputare in legitima quod in vita sibi donatum est à filio vel descēdēte? & videtur quod nõ, quia non tenetur conferre, vt supra dictum est, sed contrarium tenet Pau. de morte Pico, in dicta repetitione. l. in quartam. 79. col. nu. 87. ver. quæro etiam. & hoc per argumentum à maiori ratione, nam si filius computat cui maior debetur legitima, ergo similiter pater vel ascendens, sed ego tenerem primam opinionem per rationem quam posui supra, in articulo, an ascendentes teneantur conferre.

Ant. Go. in. ll. Tau. O Circa

40 Circa quod tamen se offerunt pulchra, subti- lia, & quotidiana dubia. Primum est an hoc ca- su dos, vel donatio propter nuptias, vel quid si- mile de sui natura cōputabile cōputetur nepo- tib⁹ in legitima, si min⁹ legitima sit eis relicta, si- cut ipsi filio vñ filie p̄ defunctis cōputaret: & vñ q̄ nō, quia illa tm̄ bona cōputant q̄ immediatē pueniūt ex substantia & patrimonio ei⁹, de cui⁹ successione tractat: vt in l. oī modo. §. imputari. C. de inoffi. testa. & in l. scim⁹. §. repletionē. eo. tit. & in l. qm̄. nouella. eo. tit. sed ista dos vel do- natio prouenit nepotibus ex substantia p̄ris vel matris p̄defuncta: non verō ex substantia vel patrimonio auis ergo nō cōputetur. Confirmat quia mutatione personæ mutat qualitas bono- rū, & ampli⁹ non dicuntur bona primi sed secū- di possessoris, argumēto tex. in l. Paul⁹. alias in- cipit, per procuratorē. ff. de acq. hē. tex. in l. sed si plures. §. filii impuberi. ff. de vulg. & pupi. & ex isto principali fundamēto istā sniam & con- clusionem tenet Bald. in l. illā. C. de collat. 2. co. nu. 6. Ang. in l. in quartā. ff. ad l. Fal. si. co. nu. 9. Secunda est opinio principalis in hoc dubio & difficili passu. f. quod si nepotes succedunt auo cum patris vel auunculis, tenentur computa- re: quia tm̄ ex persona patris vel matris defun- ctæ veniūt: si verō succedūt cū alijs nepotibus, non tenentur cōputare: quia ex propria perso- na veniunt ita tenet Io. de Imo. in l. in quartam ff. ad l. Fal. pe. col. vers. vltimus. idē Imo. in l. post dotem. ff. solut. matr. Salic. in l. scimus. §. imputari. C. de inoffi. testa. 2. col. nu. 5. Tertia principalis opinio vera & tenenda est, q̄ indistincte talis dos, & donatio propter nu- ptias, & simile imputabile, debet cōputari ne- potib⁹ in legitima, sicut cōputaretur p̄ri vel ma- tri eorū p̄defunctis, modo succedant cū pa- tris vel auunculis, mō cum alijs nepotibus. Pri- mō per tex. in l. qm̄. nouella. C. de inoffi. testa. vbi dicitur q̄ sicut dos & donatio propter nu- ptias vel ante nuptias confertur, à filijs vel ne- potib⁹, ita debet computari: & licet nō valeat ar- gumentum, confertur, ergo computatur, vt in l. illud. C. de collat. tñ fallit in casibus à iure ex- pressis, vt ibi notatur. Secūdo facit, quia nepos vel nepotes ex filio vel filia p̄defunctis semp̄ succedūt representatiuē ex persona, loco, & por- tione eorū, mō succedāt cū patris vel auuncu- lis, mō cū alijs nepotibus, & ex hoc resultat esse eus, q̄ succedūt in stirpes & nō in capita, licet dispares sint in numero: vt in l. 2. C. de suis & le- gi. libe. & in §. cum filius. vers. itē si ex duobus In sti. de hāre. quæ ab intesta. defe. & in Authē. de hāred. ab intest. veni. §. 1. collat. 6. cum alijs,

Tertio quia non debent esse melioris conditio- nis & prerogatiuæ nepotes succedentes auo, quā pater vel mater eorum: & ex persona hā- redum conditio obligationis nō mutatur: argu- mento tex. in l. postulatē. ff. ad Treb. & in l. si viua matre. C. de bonis maternis. & in l. 2. §. ex his. ff. de verb. obli. ergo dos vel similis donatio quæ semper habet in se qualitatem conferendi & computandi in ipso filio vel filia, non mute- tur in nepotibus vel descendentes. Quarto & notabiliter, quia de iure etiam extā- tibus liberis dos redit ad patrē, vt in l. dos à pa- tre. C. solu. mat. ergo ab ipso p̄re auoq; videtur prouenire nepoti vel descendenti, de consuetu- dine tñ remanet apud nepotes & descendentes, vt ibi est glo. ordi. & communi. opi. & sic consue- tudo aufert ab auo & applicat nepotibus: ergo vtroque casu ab ipso auo dicitur prouenire, & per consequens est ab omnibus conferenda & computanda, & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Iaco. Butr. in l. scimus. §. repletionem. r. q. C. de inoffi. testa. Bart. in l. in quartam. ff. ad l. Falc. 4. col. nu. 12. & ibi Pau. de Cast. pe. col. nu. 9. Pau. de monte Pico in re- petitione illius legis. 63. col. nu. 73. quilate pro- sequitur per. 12. colūnas Carolus Ruinus in re- petitione illius l. 10. col. num. 21. Fran. de Ripa- 33. colū. num. 189. Paul. de Cast. in l. illam. C. de colla. fin. col. & q. qui dicit quod audiuit à Bal- do in scholis, quod in hac quæstione fuerunt. Barto. & ipse Bald. aduocati contrarij, & quod ipse Pau. semel consuluit pro Bal. & postea mu- tauit propositum & consuluit pro Bar. Roma. 3. col. num. 12. Alex. ad. fin. col. & q. Iaso. in fin. Philippus Decius fin. col. Bal. sibi cōtrarius in l. qm̄. nouella. C. de inoffi. testa. 2. col. nu. 6. & ibi Pau. 2. colū. vers. vltimō dubitatur. Fran. de Aret. & communi. docto. ibi Fabianus in re- petitio. Authē. nouissima. eod. tit. 22. col. 6. q. nu. 85. Rodericus Sua in repetitio. l. quoniā in prioribus. eod. titu. fo. 69. 4. colum. vers. sed su- perest quæstio elegans. Bart. in consilio. 190. in- cipiēte, Gilbertus, Quod tñ primo limita p̄ter- quā si au⁹ stipulet tacite vel expresse dotē reddi filia vel hāredibus. quia tunc nō tenentur con- ferre nec cōputare: quia nō habet ab ipso auo, sed à patre vel matre secundū docto. vbi supra. Sed ego teneo contrariū. quia licet ex pacto & contractu auī prouenit ad nepotes, tñ dicitur p- uenire ex bonis & substantia eius: & in terminis ita tenet Pau. in dicta. l. illam. & ibi alij docto. Secūdo limita. p̄terquā si fili⁹ vel filia q̄ re- cepit dotē vel donationē sit emācipat⁹ vel emā- cipata, vel sit in potestate & postea emancipet: quia

quia tunc dos vel donatio pleno iure sibi qua- ritur, & postea nepotibus & descendentes: ar- gumēto tex. in l. vnica. §. accedit. C. de re vxo. actio. ergo non tenentur conferre nec cōputare succedēdo auo: quia nō videtur habere ab eo; sed à patre vel matre secundū eosdē. Ex quo in- fertur q̄ cū hodie per contractum matrimo- nij filius vel filia efficiatur sui iuris, & cōferatur emancipatus & emancipata, nepotes & descen- dentes non tenentur cōferre nec cōputare tecū- dum p̄dictos doctores. vbi supra. Sed ego te- deo cōtrariū, imō q̄ indistincte in omnibus ca- sibus superioribus teneantur p̄dicti nepotes, cōferre & computare in successione auī, sicut ipse filius vel filia, pater vel mater eorū teneat, per fundamēta & ratiōes de quibus supra quæ- militant in isto casu, & maximē per tex. expref- sum in dict. l. qm̄. nouella. C. de inoffi. testa. vbi habetur q̄ indistincte dos data à patre vel ma- tre, auo vel auia, cōfertur & cōputat per descen- dētes, mō sint in potestate, mō emācipati, mō sui iuris: & in terminis ita tenet Pau. de monte Pico, in dic. repe. l. in quartā. ff. ad l. Fal. nu. 81. vers. 3. limita. & ibi Carol. Rui. 4. col. num. 197. 41 Secundum dubiū est, si auus dedit dotem vel donationem propter nuptias, vel fecit aliā do- nationem sui natura conferibile & computabi- lem nepoti vel nepti viuēte patre, an conferat & computetur ab ipso patre succedendo auo pa- triq; suo: & breuiter & resolutiue dico, q̄ si a- uus dedit & fecit cōtēplatione filij patrisq; ne- potis vel neptis, & hoc possit constare tacite vel expresse, quia ipse filius ad hoc tenebatur vel ex alia cōiectura, quia in dubio non p̄sumit- ur fecisse cōtēplatione filij, tunc ipse filius pa- terq; nepotis tenentur conferre & cōputare suc- cedēdo patri auoq; nepotis vel neptis: sed pos- tea ipse nepos vel neptis tenentur conferre inter suos fratres in successione patris eorū: similiter etiā retēto isto casu, si filius paterq; nepotis vel neptis decedat ante auū, talis nepos vel neptis succedendo auo cum patris vel auunculis vel cum alijs nepotibus tenentur conferre & compu- tare, sicut pater eius tenebatur cū loco eius suc- cedat: & si fortē cum isto nepote vel nepte, qui dotem vel donationē recepit cōcurrant alij ne- potes ex eodē filio mortuo, fratresq; eius tene- rentur postea inter eos cōferre & cōputare, cū ad eum tātūm & non ad alios dos vel donatio illa & cōmodum prouenit. Si autē auus dotem vel donationem dedit nepoti vel nepti non cō- tēplatione filij patrisq; nepotis vel neptis, non teneretur filius conferre vel computare, nec ne- pos vel neptis succedēdo patri: imō etiam si fi-

lius decederet in vita auī, non teneretur nepos vel neptis cōferre vel cōputare succedēdo auo: quia succedit ex persona patris, & pater ei⁹ non tenebat conferre nec cōputare. Item etiā quia huic nepoti nō debebatur legitima viuēte p̄re, vnde nō tenet conferre per supra dicta. Et in ef- fectu istam sniam & resolutionem prabat text. in l. dedit dotē. ff. de colla. bono. tex. in l. auus. ff. de iure doti. tex. in l. sed si plures. §. in arroga- to. ff. de vulg. & pup. tex. in l. 3. §. si. ff. de dona- inter vi. & vxo. tex. in l. vt liberis. ver. nulla di- scretione. C. de colla. & tenet singula. Ange. in l. in quartā. ff. ad l. Fal. si. col. pen. q. nu. 10. & ibi Alex. antepe. & penul. col. nu. 27. & 28. Pau. de Cast. in l. qm̄. nouella. C. de inoffi. testa. in fine.

TEXT. XXX.

A cera & missas y gastos del enterramiento se faquen con las otras mandas graciosas del quinto de la hazienda del testador, y no del cuerpo de la hazienda aunque el testator mande lo contrario.

SVMMARIVM.

- 1 Impensa funeris ex quo deducatur?
2 Impensa funeris an p̄feratur debitis?

Lex. XXX.

Nota ex ista lege, quod impensa funeris deducitur de quinto bono- rū: pro cuius perfecta decla- ratione dico, q̄ qñ quis moritur sine filijs impensa funeris dedu- cit & soluitur de tota hāreditate & p̄monio defuncti & de residuo soluuntur legata: & pos- tea qd̄ superest pertinet hāredibus & diuidēt inter se: filijs verō extantibus similiter impēsa funeris deducitur & de residuo soluitur legiti- ma & alia legata: tex. est in l. i. §. si. ff. ad l. Falc. tex. in l. Papinian⁹. §. quarta autē. ff. de inoffic. testa. text. in l. si quis sepulchrum. §. fina. ff. de reli. & sump. fune. text. in l. at si quis. §. funeris causa. & §. æquum. eod. titu. Imo quod magis est p̄feratur hęc impēsa fu- neris omnibus alijs debitis & creditoribus, vt ante eos deducatur et soluatur: text. est notabi- lis in l. pe. ff. de reli. & sump. fune. et ibi glo. or- et communi. docto. tex. in l. fin. §. in computa- tione. impensa.

duo by quinty filijs degus deducitur
videa l. huius lib. 5 quod 58
si aly labore dos ponat qd de tota deducit, fu-
neris impensa, et alia legata p̄ra. et de quinto
nula mentio facit q̄ faciondy et deducitur

liberis
num.
in p̄re

Signatura C.
132132

Videatur libro
lib. 2 q. 52 - 0

lib. 1. c. 21

lib. 1. c. 21

lib. 1. c. 21

lib. 1. c. 21

omnino videas ex quibus infero verum intellectum & declarationē ad nostram legem Tauri qua cauetur, q̄ possit pater electionem alteri committere meliorandi & eligendi vnum ex filiis vel descendētibz quem velit. vt ista lex sit recta & iuridica: quia cōmittitur tñ electio in certā personā de certis quæ valet & tenet de iure & non dicitur captatoria voluntas, & similiter ex hoc videtur inferendum q̄ si testator dixit & cōmisit amico de quo nimis confidebat, q̄ bona sua diuidat inter pauperes quos ipse elegerit valet & tenet talis dispositio cum sit electio incertā personā de certis. & nedum habet locū & procedit de iure Canonico per tex. iun. Etā cōm. sentētia in. c. cum tibi. de testa. sed etiā de iure ciuili per iura superiora. & in terminis: ita tenet Cinus, Iaco. Bu. Bar. Bal. Ang. Pau. Salice. Alex. Iaso. Corneus & Phi. Decius. & com. alij doct. antiqui & moderni in. l. captatorias. C. de test. mili. & in. l. r. C. de sac. eccle. & in. l. nulli. C. de episc. & cle. nec obstat si dicas, q̄ sit electio incertā de incertis & nimis generica, & sic videat captatoria voluntas, quia respon. q̄ nō est generica, sed particularis cum debeat fieri tantum inter pauperes & non vniuersaliter inter omnes personas de mundo. Imo etiam non inter omnes pauperes, sed tantū illius loci vel domicilij testatoris, vt infra in sequenti lege dico. fin. col. nu. 4. & in. l. 40. num. 49. infra his. ll. Tauri vbi omnino vide. Iuxta prædicta tñ subtiliter quæro si pater vel ascendens commisit filio vel descendenti, & sic ei qui possit meliorari facultatem & licentiam meliorandi, & fortē morte præuentus vel ex aliqua alia causa impeditus non meliorauit, an videatur, se ipsum eligere & meliorare. & videtur, q̄ sic & sic ipso iure censetur melioratus, argumēto text. in. l. 4. C. de contra. & cōmi. stipu. vbi disponitur, q̄ si mulier stipulat dotem post mortem sibi reddi, vel ei quem elegerit vel nominauerit, vel rem sibi debitam ea non eligente vel nomināte, censetur ipse vel hæres eius electus et nominatus, & ad hoc summe notat et commendat ibi glo. ord. & commu. docto. et reputat singu. et vni. cum Bal. ibi et notat et cōmendat Bald. in. l. r. in fine. ff. de pactis. Alex. et Iaso. in. l. stipulatio ista. §. si quis ita. ff. de verb. obli. Decius in. l. fin. §. fin. ff. si cert. pera. col. pe. nu. 13. sed firmiter tenet contrarium. imō q̄ ipse nec hæres eius censetur melioratus & electus: nec obstat text. in dict. l. 4. quia loquitur et pcedit quādo pactū vel stipulatio interponitur sup re mea quæ debet durare mea vel mihi debita. argumēt. text. in. l. stipulatio ista. §. si stipuler. & in. §. si quis in

fulam. ff. de verb. obli. & in. l. debitori. C. de pactis. & in. l. cum res. C. de dona. & in. §. sed et si quis. instit. de inuti. stipula. & dixi in materia contractuum. c. 11. de qualitatibus contractuum. numero. 18.

5 Pulchrum tamē dubium est in materia an per legem genericē & absolutē possit disponi q̄ valeat et teneat captatoria voluntas, et videtur q̄ non quia facultas testandi est ius personalissimum: dependēs à sola voluntate ipsius testatoris. vt in. l. 3. C. de sacro. eccle. & quando actus pendet à mera et propria voluntate alicuius talis voluntas adeo ei coheret, q̄ non sit transmissibilis ad alium: argumento text. in. l. centesimis. §. si. ff. de verbo. obli. tex. in. l. 4. ff. locati scribit si frumentum. ff. de rei. ven. & vtrobiq; cōm. docto. Sed firmiter et absque dubio teneo q̄ possit cum sit condita à rege non recognoscen- te superiorem: qui habet potestatem a summo Deo & dño nostro iura condere pro gubernanda re publica. Et non sit nutritiuā peccati. nec contra aliquod præceptū diuinū. vt in. c. quo iure. 8. distin. et Prouerb. 8. et nō deficiat aliquod requisitum pro validitate legis de his quæ posui in. l. r. supra his. ll. Tauri. & in terminis probat text. in. c. cum tibi. extra de testa. secundum communem intellectum vbi probatur, q̄ valet & tenet captatoria voluntas ad pias causas. probat etiam text. in. l. fidei commissaria libertas. la. 3. ff. de fideicom. liber. Vbi disponitur quod fauore libertatis, valet & tenet captatoria voluntas: et ibi tenet glo. ord. Raine. Bar. Albe. & cōm. docto. tenet etiam glo. ordi. Salic. & cōm. moderni in. l. captatorias. C. de testa. mili. & pbat apertē nostra lex cum lege sequenti.

6 Item etiam prosequendo materiam pro declaratione huius. l. quæro an foemina possit esse commissaria ad expedienda ea quæ continent in ista lege. & videtur, quod nō quia non potest esse procuratrix. vt in lege. foemina. ff. de procuratorib. & in. l. alienam. C. eodem titu. Item non potest esse tutrix. vt in. l. tutela. & in. l. fina. ff. de tute. et in. l. prima. et secūda. C. quādo mulier tutelæ officio fungi possit. ergo nec possit esse commissaria, quia ista officia æquiparantur, vt tenet glo. not. commu. appro. in dicta. l. tutela. Sed teneo contrarium, imō quod possit esse commissaria, vt probat text. iuncta glossa in lege vnica. §. pro secundo. C. de cadu. tollen. textus in. l. à filio. ff. de alimen. & ciba. lega. ubi habetur. quod potest esse executrix testamenti. probat etiam text. in. l. sed et si quis. §. primo. ff. de institoria. vbi habet. quod foemina potest esse institutor, & negotiorum gestor sicu

sicut masculus ex quo notat ibi Bal. q̄ potest esse executrix in testamēto, & in expresso ita tenet Bar. in dict. l. à filio. idem Bart. in. l. foemina. ff. de reg. iu. Bal. in. l. id quod pauperibus. C. de episc. & cle. 2. col. Itē quæro vtrum talis cōmissarius possit talem facultatem & licentiam quam habet à testatore alteri cōmittere & suo loco substituere? & vñ q̄ sic, quia videt procurator ad negotia, qui pōt aliū suo loco substituere, ut in. l. si procurator. §. i. ff. mādātū licet procurator ad iudicia non ante litem cōtestatam: vt in. l. quod quis. C. de procur. & ibi glo. ord. & cōm. doc. sed contrarium dico & teneo, imō q̄ non possit alium suo loco substituere. argum. tex. no. in. c. si. §. i. de officio delegati. vbi habetur, q̄ qñ alicui cōmittitur actus nudi ministri non pōt delegare, nec alium suo loco substituere: nec obstat tex. in dict. l. si procurator. §. i. ff. mādātū. quia procedit & habet locum in procuratore generali ad negotia propter amplam facultatē quam habet ad non cōstituentem se vero in procuratore particulari alicuius actus vel negotij secundum doct. commu. ibi & in di. l. quod quis. C. de procura.

dor por causas pias y prouechosas a la anima del que le dio el poder, y no en otra cosa alguna.

S V M M A R I V M.

- 1 An quis committit voluntatem suam alteri, vt disponat de bonis suis, an valeat?
- 2 Quando testator committit alteri, vt disponat de bonis suis inter pauperes, an possit cōmissarius distribuere bona, etiam extante vxore?
- 3 Quā testator cōmittit alteri, vt distribuatur bona inter pauperes, potest ea distribuere & excludi- tur fiscus.
- 4 An ista distributio bonorum inter pauperes debeat fieri in domicilio testatoris?

Lex. XXXII.

Ota istā nouā & singularē dispositionē legis, pro cuius perfecta declaratione nota & collige sequentes cōcl. Prima cōclusio, q̄ de iure cōi, nedū qñ quis expressē cōmittit voluntatē suā alteri, vt disponat de bonis suis ad pias causas, verū etiā qñ quis simpliciter & absolutē cōmittit, dicendo, q̄ disponat de bonis suis ad libitū & voluntatē suā: talis dispositio & vltima voluntas valet & tenet de iure Canonico & eius æquitate: & ille cōsetur hæres nomine, & tenet oia bona testatoris diuide re & distribuere inter pauperes: tex. est in. c. cū tibi. extrā. de test. cuius verba sunt. cū tibi de benignitate. & infra in. 2. q. dicimus, q̄ qui extremā voluntatē in alterius dispositionē cōmittit nō videt decedere intestatus: & ita tenet & declarat ibi Inno. Io. And. Hoff. Ant. Abb. Card. Anch. Imo. & cō. doc. Bar. in. l. r. C. de sac. eccle. co. 12. nu. 64. licet intelligat & modifict, qñ cōmittit per verbū denotās arbitriū, nō merā voluntatem: sed superior est verus & communis. Secūda cōclu. q̄ hodie per nrām legē, qñ quis cōmittit alteri, expressē dicēdo q̄ disponat de bonis suis inter pauperes vel pias causas, valet & tenet, & nō cōset aliqd imutātū. Tertia cōcl. q̄ hodie per nrām. l. qñ quis simpliciter & absolute cōmittit alteri voluntatē & dispositionem suā vt testet pro eo, tñ pōt quintā partē bonorū distribuere inter pauperes & pias causas, solutis debitis & eis quæ aggrauant conscientia testatoris: reliqua verō pertinent successoribus ab intestato: & isto casu restringit & modifictur maximē dispositio tex. in dict. c. cum tibi. Quarta cōcl. q̄ non extatibus successoribus Ant. Co. in. ll. Tau. O 4 abinte

TEXT. XXXII.

Vando el testador no fizo heredero, ni menos dio poder al cōmissario q̄ lo fiziesse por el ni le dio poder para hazer alguna cosa de las dichas en la ley proxima sino solamente le dio poder para que por el pueda hazer testamento el tal cōmissario mandamos que pueda descargar los cargos de consciencia del testador q̄ le dio el poder pagando sus deudas y cargos de seruicio y otras deudas semejantes, y mandar distribuyl por el anima del testador la quinta parte de sus bienes que pagadas las deudas mōtare y el remanente se parta entre los parentes q̄ vniereen a heredar aquellos bienes ab intestato, y si parientes tales no tuuiere el testador mandamos que el dicho cōmissario dexando le a la muger del q̄ le dio el poder lo que segun leyes de nuestros reynos le puede pertenecer, sea obligado a disponer de todos los bienes del testa-

ab intestato, in eodem casu quando quis simpliciter & absolute committit alteri voluntate & dispositionem suam, potest omnia bona eius distribuere inter pauperes & pias causas: & isto casu remanet incorruptus & seruatus textus in dicto capit. cum tibi.

- 2 Quinta conclusio, qd qn quis committit alteri ex preste dicendo, qd disponat de bonis suis inter pauperes vel causas pias, vel simpfr & absolute vt testet pro eo no extatib' successorib' ab intestato, pot' commissari' omnia bona ei' distribuere inter pauperes vel pias causas, etiā extate vxore legitima vel ea mortua q talē facultatē relinquit extate marito, & p cōsequēs hoc casu nō habet locū inter eos reciproca successio ab intestato, ex capite, vñ vir & vxor. d quo in l. v nica. ff. vñ vir & vxor. & in l. i. C. eo. tit. & in l. 6. tit. 13. 6. par. dū tñ isto casu relinquat & soluat vxori commissari' dotē, & arrhas, & spōnsalitiā largitatē, & medietatē lucrorum, & omnia illa quæ de iure cōmuni & regio pertinet vxori in bonis mariti. vt in l. i. & per totū. ff. solu. marr. & in l. 50. cū trib' sequētibus, infra his. ll. Tauri
- 3 Sexta conclusio, qn quis committit alteri voluntatē & dispositionē suā, ex preste dicēdo, qd disponat de bonis suis inter pauperes, vel simpliciter & absolute vt testetur pro eo, non extantibus successoribus ab intestato nec extate vxore, pot' commissarius omnia bona eius distribuere inter pauperes vel pias causas & excluditur fiscus: & per cōsequēs isto casu cessat & non habet locū successio ab intestato fisci, licet aliās si omninō decederet ab intestato haberet locū vt in l. prima. §. final. ff. de iure fisci. & in l. prima. C. de bonis vacantibus. libr. 10. & in l. prima. ff. de succē. edict. & in l. sexta. in fin. tit. 13. 6. part.
- 4 Addē tamen qd in prædictis casibus in quibus bona debet diuidere & distribuere inter pauperes vel pias causas, debet intelligi illius loci in quo testator habebat domiciliū habitationis: argumēto text. in l. si quis ad declinandā. C. de epi. & cle. & ibi Bar. Bal. & cōm. doc. & expressē tenet Imo. in l. illa institutio. de hær. in l. 2. col. cōfirmatur per tex. sing. & vnicū in l. quæ cōditio. §. si. ff. de cōdi. & demō. vbi habet qd si testator iussit opus vel adificiū fieri in foro & domicilio eius vel alterius intelligit in foro & domicilio habitationis. & nō alio: & ad hoc reputat sing. & vnicū Bal. Ange. Imo. & Soc. ibi. Item intellige & extēde nostrā legē & omnia superiora, etiam si præcessit longum tempus in quo testator fecit prædictum commissariū, præterquam si illo medio tempore aliud testamentum fecisset: quia tunc prima dispositio &

commissaria censetur reuocata, argumēto textus in l. sancimus. C. de testamētis. & ibi communiter doctores.

TEX. XXX III.

L commissario para hazer testamento, o mandas, o para declarar por virtud del poder q tiene lo q ha d hazer de los bienes del testador no tenga mas termino de quatro meses si estaua al tiempo que se le dio el poder en la ciudad, villa, o lugar donde se le dio el poder: e si al dicho tiempo estaua ausente pero dentro de estos nuestros reynos no tenga ni du re su poder mas de seys meses, y si estuuiere fuera de los dichos Reynos al dicho tiempo tenga termino de vn año, y no mas, y passados los dichos terminos no pueda mas hazer que si el poder no le fuera dado, y vengan los dichos bienes a los que los auian de auer muriendo el testador ab intestato, los quales terminos mandamos q corran al tal commissario aunque diga y alegue que nunca vino a su noticia quel tal poder le auia sido dado, pero lo q el testador le mando señalada y determinada mēte señalando la persona del heredero, o señalando cierta cosa que auia de hazer el tal commissario, mandamos que en tal caso el commissario sea obligado a lo hazer, y si passado el dicho termino no lo hiziere que sea auido como si el tal commissario lo hiziesse, o declarasse,

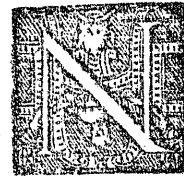
S V M M A R I V M.

- 1 Commissarius testamenti quod tēpus habet ad cōdēdum testamentum.
- 2 An testator possit concedere commissario mai' vel minus tempus ad cōdēdum testamentum, quam in lege est expressum? *
- 3 An commissarius post lapsum huius tēporis possit moram purgare & cōdere testamentum?
- 4 Si commissarius sit ignorās cōmissiōis sibi cōcessē & tractatum fuit tempus, an possit restituī?

Nota

*1) h' 29 165
Vesp*
**
testator ab
mat' p'or
pro xpo q
he h' 29
ny p'or
y in hac
galli in x
p'or qe
h' 29
la de i' in de
ille s' d' uo
p'or h' 29
p'or xpo
h' 29*

Lex. xxxiiij.

Ota ex ista lege sequētes conclusiones. Prima conclusio, qd commissarius cui est cōmissa dispositio & ordinatio testamētis secundū legē superiorē, habet tēpus determinatū in ista l. scilicet quatuor mensū si sit in ciuitate vel loco vbi defunctus qui sibi cōmissiōē & facultatem dedit, decēdit: & sex mensū si sit extra illum locum, in regno tamen sit & non extra regnum: & vnus anni si sit extra regnum: ex quo declaratur textus, in cap. nos quidem. de testa. & in Authen. hoc amplius. C. de fideicom. & in Authen. de hære. & falc. §. si quis autem non implens. colla. i. & in Authen. de Ecclesiasticis titulis. §. Si quis ædificatio ē. colla. 9. Vbi habetur quōd regulariter executor testamenti habet annum ad implendam voluntatem defuncti, tñ hodie habet tempus contentū in ista lege. Secunda conclusio, quōd illud tempus sibi currit, etiam si talis commissarius dicat & alleget qd fuit ignorās cōmissiōis & voluntatis defuncti. Tertia conclusio, qd transacto illo tempore non potest aliquid facere & disponere commissarius, tanquam si nunquā tale mandatum vel commissiō esset sibi data vel cōcessa, sed bona defuncti pertinet successoribus ab intestato eius. Quarta conclusio, quōd si aliquid certum & determinatū sit sibi cōmissum, & commissarius intra istud tempus legale non fecit habetur pro facto & disposito.

- 2. Pro cuius perfecta declaratione: Primò quæro, an in casu huius legis testator possit maius, vel minus tempus concedere commissario ad ordinandum testamentum? & breuiter & resolutiue teneo qd sic: quia plena & libera potestas & facultas testandi est sibi à iure concessa, & per consequens modum, conditionem, & tempus apponere: vt in l. i. C. de sacro. Eccl. cum simi. in his quæ non repugnant iuri communi: & hoc exp'le pbat tex. iuncta sententia Abba. ibi secunda. col. nume. 10. in cap. nos pridem. de testa. vbi dicit & tenet Abba. qd licet executori testamenti sit certum tempus assignatum per illum tex. tamē testator potest maius vel minus tempus assignare: & sequuntur ibi communiter docto.
- 3. Secundò quæro, an commissarius post lapsum huius tēporis possit morā purgare. & disporre & ordinare testamentum defuncti secundū facultatem sibi concessam ab eo? & videtur qd sic: quia regulariter in quolibet actu vel dispo-

sitione post lapsum termini habet locum purgatio moræ: text. est in l. si in sulā. ff. de verb. obli ga. & ibi latē docto. text. in l. continuus. §. item qui in sulam. eodem titu. Sed his non obstantibus in casu huius legis ego teneo contrarium. Primò, per nostrā legē, quæ hoc expressē vult & determinat. Secundò, quia quando in aliquo actu vel dispositione ponitur dies & pœna, nūquā habet locum purgatio moræ: text. est in l. traiecitia. §. de illo. ff. de actio. & oblig. tex. in l. i. versiculo. nisi forte. ff. de penu. legata. tex. in l. 2. §. confestim. ff. ad Tertu. tex. in l. qui fundum. la. i. ff. de contra. emp. tex. in l. qui ob rem non defensam. ff. de condi. in deb. text. in l. magnam. C. de contra. & commit. stipu. tex. in Authen. hoc amplius. C. de fideicom. tex. in c. nos quidem. de testa. Tertiò, quia quando executio est facta à lege & priuat vnum aliquo iure & transfert in alium, non habet locum purgatio moræ. ita probat tex. in l. is cui. ff. de lega. 2. & ibi notat Barto. & commu. docto. tex. in l. quam diu. la. 3. ff. de acqui. hær. & ibi docto. tex. expressior ceteris in l. si. §. sed si quis. C. cōmu. de le. & tenet expressē Bar. in d. l. si in sulā. ff. de verbo. obliga. 4. col. & q. & ibi communiter moderni.

Tertiò quæro, si talis commissarius fuit ignorās cōmissiōis & facultatis sibi concessæ à defuncto, & propter hoc non fecit, disposuit, nec ordinauit testamentum & voluntatem defuncti infra tempus assignatum in hac lege, an possit restituī, modò sit minor, modò maior: & certe videtur qd sic, nam si est minor, potest restituī iure minoris ætatis aduersus quem liber actum, vel contractum in quo est læsus, vel aduersus negligentiam, omisionem, vel lapsum temporis. & aduersus quamlibet præscriptionē legalem, vt in l. i. & per totum. ff. de mino. & in l. i. & per totum cum pluribus sequentibus titulis. C. de in integr. resti. mino. si verò est maior, potest restituī ex clau sula generali vel speciali cuius facti vel iusti impedimenti, & similiter iustæ & probabilis ignorantia: vt in l. i. & per totum. ff. ex quibus cau. ma. Sed his nō obstantibus teneo contrarium, imò quōd nullo modo in nostro casu habeat locū restitutio: quia prædicta iurā & similia loquuntur & procedunt, quando minor vel maior vellet sibi restituī ex prædictis causis ad suum commodum & propriam vtilitatem: secus tamen est quādo vellet restituī ad commodum & vtilitatem alterius, quia tunc non potest, sed prædicta iura isto casu loquuntur nec habēt locum: cuius ratio potest esse, quia imputadum est ei qui minus sol-

O s lito

*Com au.
re p'or
en negociis
u' l'or*

licito & industriofo amico negotia sua commi-
fit gerenda & gubernanda. Confirmatur, quia
licet minor .25. annis non possit esse procura-
tor ad iudicia agendo, nec defendendo, vt in l.
minor. 25. annis. ff. de procu. & ibi comm. opin.
& in l. exigendi. C. eodem titu. & in c. qui gene-
raliter. §. si. extra de pecu. lib. 6. & in l. 5. titu. 5. 3.
par. tamen ad negotia minor, vel maior potest
esse procurator, nec ei isto casu reperitur con-
cessa restitutio, vt in d. c. qui generaliter. §. si. de
procu. li. 6. & ibi commu. opi. & tenent etiā cō-
mu. doct. in p̄dictis locis, & idem disponit. l.
19. titu. 5. 3. parti.

TEXT. XXXIIII.

L cōmissario por virtud del
poder que tuuiera para ha-
zer testamento no pueda re-
uocar el testamento que el
testador auia hecho en todo ni en par-
te: saluo si el testador especialmente le
dio poder para ello.

S V M M A R I V M.

1 Ratio dubitandi huius legis.

Lex. xxxiiiij.

Nota dispositionem tex. cuius ratio
dubitandi potest esse, quia eo ipso
quod testator commisit alteri li-
centiam & facultatem testandi pro
eo, aperte & clarē colligitur, quod
voluit recedere à suo primo testamento quod
fecerat: ergo sicut secundo eius testamento &
volūtate recederetur à primo, ita eodem modo
isto testamento secundo cōmissarij: argumen-
to tex. in. l. cum in secūdo. ff. quibus mo. testa-
in fir. text. in. §. posteriore. Inst. eod. titu. cum
similibus.

Secunda ratio dubitandi potest esse, quia ille
qui habet facultatē & licentiā gerendi aliquem
actum affirmatiuē & dispositiuē, potest etiam
illum gerere priuatiuē, & per consequens actū
semel gestum reuocare: tex. est in l. solēt. verfi.
nec liberandi. ff. de officio proconsulis & lega-
ti. tex. in. l. 2. ff. de re iudi. cum similibus. Tertia
ratio dubitandi potest esse, quia distractus &
reuocatio alicuius actus est eiusdem naturæ &
qualitatis, cuius ipse contractus & ordinatio
actus: tex. in. l. ab emptione. ff. de pactis. & ibi
notat Bar. Pau. & cōmu. docto. Quarta ratio du-
bitandi potest esse, quia eiusdem naturæ, formæ, &

qualitatis cuius est missio ex primo vel secūdo
decreto est eius reuocatio: tex. est singu. & vni-
cus in iure in. l. 4. §. si forte. ff. de dam. infecto.
quem ibi notant & commendant doct. & repu-
tat singu. & vnicū Pau. in. l. iubere cauere. ff. de
iurisd. omn. iud. in fine.

Sed his non obstantibus contrariū in nostro ca-
su decidit nostra lex, & notāter, imò q̄ cōmis-
sarius cui est concessa facultas testandi pro ali-
quo, nō pōt eius testamentū reuocare: & cōfir-
matur ex sequentibus. Primò quia solennitas
quæ requiritur in aliquo actu cōstruēdo & facien-
do, illa requiritur in destruēdo & reuocādo: text.
est nota. in. l. hæredes palā. §. si quid post. ff. de
testa. tex. in. l. 1. & per totū. ff. de iniusto rupto.
ergo sicut cōmissarius non pōt facere nec ordi-
nare testamentū pro aliquo, nec hæredē in suis
bonis facere nec instituere sine expressa & spe-
ciali cōmissione, vt in. l. 31. suprā eodē, ita eodē
modo non potest testamentū iam factū, & hæ-
redem institutum reuocare: & in hoc consistit
vera & fundamentalis ratio huius legis.

TEXT. XXXV.

L commissario no pueda re-
uocar el testamento que uie-
re por virtud de su poder v-
na vez fecho ni pueda des-
pues de hecho hazer codicilo aunque sea
ad pias causas aunque reserue en si el po-
der para lo reuocar, o para añadir, o men-
guar, o para hazer codicilo, o declara-
cion alguna.

S V M M A R I V M.

1 Fideicommissarius quando fecit testamentum,
an possit illud reuocare infra tēpus ei assignatū?

Lex. xxxv.

Nota singularem decisionē
huius legis, cuius ratio vera
& fundamentalis potest esse:
quia cū commissarius non
fecit testamentū nomine pro-
prio & ad eius commodū & v-
tilitatē, sed alterius, statim vt semel fecit & con-
summauit, est priuatus iure & facultate sibi cō-
cessa: argumento tex. in. l. iudex postea quā
ff. de re iu. tex. in. l. diuifratres. ff. de p̄nis. tex.
in. l. si vt proponis. C. quō & quando iu. tex. in
l. dicere. §. si. cum. l. sequenti. ff. de arbitris. vbi
habetur & disponitur, q̄ iudex ordinarius de-
legatus

Alc. 2. P. de ar. 102

legatus vel arbiter post quā semel sententiā
dixit & pronunciauit, amplius nō potest illam
mutare vel alterare: facit etiam & probat text.
in. l. serui. electione. ff. de lega. 1. tex. in. l. huius-
modi. §. Stichū. eod. tit. tex. in. l. si is cui. ff. de le-
ga. 2. tex. in. l. apud Aufidium. ff. de optio. leg.
Vbi habetur q̄ commissarius cui est cōmissa
electio personarū vel rerū, postquā semel e-
legit non pōt variare: si tamen nulliter fecit &
nō secundū formā à lege vel defuncto sibi tra-
ditam pōt reuocare & aliud perfectū & validū
facere: argumēto tex. in. d. l. dicere. §. si. cum. l.
sequenti. & sequenti. ff. de arbitris.

TEXT. XXXVI.

VANDO el cōmissario
no hizo testamento ni dispu-
so de los bienes del testador
porque passo el tiēpo, o porq̄
no quiso, o porque se murio sin hazer lo:
los tales bienes vengā derechamente a
los parientes del q̄ le dio el poder q̄ ouies-
sen de heredar sus bienes ab intestato: los
quales en caso que no sean hijos ni descen-
dientes legitimos, sean obligados a dispo-
ner de la quinta parte de los tales bienes
por su anima del testador a lo qual si den-
tro del año contado dende la muerte del
testador no la cumpliere. Mandamos que
nuestras justicias los compelan a ello ante
las quales lo puedan demandar, y sea par-
te para ello qualquiera del pueblo.

S V M M A R I V M.

1 Quinta pars bonorum debet distribui pro ani-
ma defuncti infra annum.
2 Si quis decedat ab intestato, nullo dato commif-
sario an proximior successor teneatur dare quin-
tam partem pro anima?

Lex. XXXVI.

Nota ex ista lege duas nota-
biles conclusiones: Prima quod si
commissarius cui est data ab ali-
quo facultas testandi non fecit
testamentum infra tempus legi-
timum, quia noluit vel non potuit, non potest
postea facere, sed priuatur iure & facultate si-
bi concessa: & hæreditas venit & defertur ab in-

testato proximiori successori cui deberet appli-
cari si talis commissio non esset data.

1 Secunda conclusio, q̄ non extāte legitimo suc-
cessore ab intestato ex filijs, vel deicendētibz,
vel ascendētibz: q̄ quinta pars bonorum ne-
cessariò infra annum debet distribui pro ani-
ma defuncti. & ad hoc potest compelli per quē
libet de populo: & ista decisio non reperitur
alibi de iure communi: modustamē executioni-
nis eius bene potest cōfirmari per text. in. l. nul-
li. C. de epif. & cle. vbi habetur quod legatum
pium per testatorem relictum, debet exequi in
fra annum, modo & forma de qua ibi: & potest
peti à iudice per quem libet de populo eius exe-
cutio: & ad hoc notat & reputat singu. Bal. pe-
col. nu. 13. & alij doct. Anto. & Canonista in. c.
si hæredes de testamētis. Spec. in tit. de instru-
edi. §. nunc verò aliqua. verfic. fed nō ne. Roma.
in authent. similiter. C. ad. l. fal. nu. 4. & probat
lex. 1. & per totū. tit. 10. 6. par. Circa quā legem:
2 Primò quæro, si quis decedat ab intestato nul-
lo dato cōmissario, an habeat locū nostra lex,
vt proximior successor teneatur quintā partem
bonorum defuncti pro anima eius distribuere?
& resolutiuē teneo quod nō: cūm conditionali-
ter & in casu certo & limitato loquatur, scilicet
quādo est datus cōmissarius à testatore: & con-
ditio testatoris contrahētis vel legis debet serua-
ri in forma specifica: vt in. l. in conditionibus
primū locum. & per totum. ff. de condit. & de
monf. & in. l. 1. & per totū. C. de condi. insertis.
Item etiam quia limitata causa, limitatum parit
effectū: vt in. l. age cum Geminiano. C. de tran-
sa. & in. l. in agris. ff. de acquir. re. do.
Secundò quæro, si infra annum non compella-
tur per aliquem de populo, an iudex ex offi-
cio possit compellere? & similiter teneo quod
sic: quia regulariter in casibus in quibus admit-
titur quilibet de populo ad petitionem vel ac-
cusationem, admittitur etiam iudex ex officio
pro bono publico: argumento tex. in. l. con-
gruit. ff. de offi. præ. tex. in. l. nec quicquā. §.
aduocatos. ff. de offi. procon. text. in. l. pe. ff. de
offi. præfec. vigi. tex. in. l. profectitia. ver. fed &
si proponas. ff. de iure doti.
Tertio quæro, si hæredes ab intestato de qui-
bus in ista. l. non adimpleant voluntatem de-
functi infra istum annum, an priuentur hære-
ditate? & teneo quod non: quia quando ex-
pressè ipsi vel commissarij specialiter grauātur
aliquid adimplere, priuātur cōmodo sibi re-
licto si non fecerint: vt in Authen. hoc ampliū.
C. de fideicom. & in Authen. de hæ. & falsi. §.
si quis verò non implens. coll. 1. tamen in ne-
stro ca-

Alc. 2. P. de ar. 102

faciendum
 siro casu non priuantur, quia expressè & specialiter non fuerunt grauari, sed grauamen descendit ab ista lege quæ expressè disponit quid faciendum in casu quo non impletur: quia distribuitur prædicta quinta pars bonorum. Ex qua lege sic intellecta & declarata notandum & inferendum est, quòd licet regulariter & indistinctè mortuo aliquo ab intestato nunquam auferatur aliqua pars bonorum à successoribus ab intestato, nec applicetur alteri, tamen hodie per nostram legem solùm isto casu quo relinquitur commissarius & nihil disposuit, applicatur ista quinta pars bonorum defuncti distribuenda pro anima eius. Ex qua etiam lege collariè inferas vnum singulare & speciale piæ causæ, quod alibi non reperitur erat de iure communi & regio, ex omnibus quas colligunt docto. in proprijs locis: & melius quàm alibi Roma. in Authen. similiter. C. ad. l. fal. Adde & nota & huic adiunge sequentes. Prima quòd transit dominium sine traditione: text. est in lege finali. C. de sacro. Eccle. & ibi communiter doctores. Secunda, quod valet donatio præsentium & futurorum, argumento text. in Authen. ingressi. C. de sacro. Eccle. quia si per ingressum religionis potest quis alienare personam & subijcere monasterio vel pio loco, à fortiori bona sua præsentia & futura: & isto fundamento & consideratione hoc tenet Bar. in lege finali. C. de pactis. fi. col. num. 13. Bal. in Authen. si qua mulier. C. de sacro. Eccle. finali columna. Abbas, vbi reputat singu. in cap. fin. de succe. ab intesta. idem Abbas & alij Canonistæ in ca. in præsentia. de proba. Iaso. qui bene loquitur in dicta lege finali. C. de pactis. fi. col. pro quibus facit etiam bonus tex. secundum eos in. l. iubemus nulli. C. de sacro. Eccle. licet contrariū teneat Alex. in. l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. obliga. & Ludo. Roma. in dict. Authen. similiter. 4. colum. numero. 19. Tertia quæ si mulier fideius sit pro dote vel causa pia, non iuuatur Velleiano: text. est in. l. pe. & fi. C. ad Velleianum & ibi commu. doct. Quarta, quòd licet grauatus restituere hæreditatem si sine liberis decesserit non teneatur restituere, si ingrediatur monasterium vel religionem: quia habetur loco filij & expirat conditio, tamen illud est verum præterquam si Ecclesia, monasteriū, vel quælibet alia causa pia sit substituta: quia per ingressum religionis non expirat conditio, imò admittitur prædicta pia causa: text. est in Authen. nisi rogati. C. ad Trebel. & in Authen. vnde sumitur & ibi comm. docto. & tenet & declarat bene Roma. in dict.

Authen. similiter. numer. 64. Quinta, quòd licet legatum piæ causæ reperitur cancellatum, in dubio censetur & præsumitur cancellatum, casu & errore magis quàm ex voluntate defuncti, vt sic valeat & teneat: ita probat text. singu. in. l. proximè. versicu. finali. ff. de his quæ in testamen. delen. & ibi notat & commendat Barto. & cõmuniter doctores. Roma. in dicta Authen. similiter nume. 51. Sexta, quòd si duæ vel plures proferantur sententiæ contrariæ, vel probationes æquales reperiantur contrariæ, illa præualet siue fauet piæ causæ: text. est in. l. lege. Iulia. ff. de manu. & ibi notat & commendat glossa ordinaria Barto. Albe. & communiter doctores antiqui. tex. in. l. inter pares. ff. de rei. iu. textus in capit. ex literis. extra, de proba. & ibi glossa ordinaria & communiter Cano. Septima, quòd licet donatio omnium bonorum annulletur per superuentiam liberorum, vt in lege. si vnquam. C. de reuoca. dona. tamèn si fiat piæ causæ, non reuocatur nisi quo ad legitimam: gloss. est singularis & ord. in cap. quicumque. 12. quæstione fina. quam ibi summè notat & communiter docto. Bartol. & legistæ in. l. Titia. ff. de lega. 2. Bal. & alij in. l. i. C. de inof. don. Octaua, quòd licet eo casu quo quis vendit rem suam duobus, præferatur ille cui prius est tradita: vt in. l. quoties. C. de rei. v. tamen illud est verū, præterquam si prius vendatur piæ causæ, quia illa præfertur: ita Ioan. And. in. c. continebatur. de his quæ fiunt à præ. sine con. cap. & fundat bene Roma. in. d. Authen. si mili. nu. 29. Nona quæ licet in contractibus innominatis re integra habeat locum pœnitentia, vt. l. si pecuniam. de con. ob causam. tamen in contractibus gellis ad piam causam non habet locum pœnitentia: ita probat text. in. l. si ego. §. 1. ff. de iure doti. quæ ad hoc reputat singularè & vnicum Bal. in. l. sicut ab initio. C. de actio. & obli. in fin. quilibet loquatur in dote, eadem ratione debet extendi ad aliam causam piam, vt in lege. si quis pro redemptione. C. de dona. Decima, quòd quilibet admittitur sine mandato pro causa pia: ita Specu. in titulo de instru. edi. §. nunc verò aliqua. versicu. sed nonne. Roma. vbi suprà, numero quarto. Vndecima, quòd licet delictum vel legatum tali anno vel tempore debeat in fine, vt in. l. qui hoc anno. de verbo. tamen in causa pia debetur in principio: ita probat text. in. l. si ita fuerit libertas relicta. ff. de manu. testa. Duodecima, quòd licet regulariter quando legatum fit genericè & obscure debeat intelligi de minori re vel summa, tamen fallit si fiat pro-

piacua-

pia causa: ita probat textus singularis in lege. Titia. §. si. ff. de auro & argen. le. & ibi communiter doctores.

TEX. XXXVII.

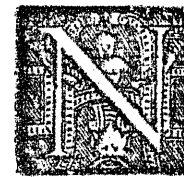

VANDO el testador nombrada o señalamamente hizo heredero, y hecho dio poder a otro que acabasse por el su testamento, el tal commissario no pueda mandar mas despues de pagadas las deudas y cargos de seruicios del testador de la quinta parte de sus bienes del testador: y si mas mandare que no vala, saluo si el testador especialmente le dio el poder para mas.

SVMMARIVM.

- 1 Commissarius cui est data facultas testandi, & est nominatus hæres, de qua parte hæreditatis potest disponere?
- 2 Si testator in commissione dicit, quòd disponat vltra quintam partem an possit?

Lex. xxxvij.

NOTA decisionem huius legis, quod commissarius cui est data ab aliquo defuncto facultas testandi, & fuit nominatus hæres, potest debita eius persolvere, & de quinta parte bonorū disponere: per quam legem declaratur & ostenditur lex superior, vt sicut in casu quo commissarius non fecit testamentum ex facultate sibi concessa, quinta pars bonorū debet applicari pro causis pijs, vt ibi diximus: ita eodè modo quando talis commissarius est datus & vult vt facultate sibi cõcessa, & dispone re de bonis defuncti, non pòt vltra quintam partem eorū disponere. Quod adhuc intellige & declara vt habeat locum & procedat nõ extantibus descendentibus vel ascendentibus, quia eis extantibus nihil potest disponere, argumento etiã præcedentis legis. vel aliter & melius potest dici quæ præcedens lex intelligatur & habeat locum quando commissarius nullum fecit testamentum nec vsus est potestate & facultate sibi concessa: ista verò lex loquatur & intelligatur

quando est vsusea, & fecit, & compleuit testamentum: quia tunc etiam extantibus descendentibus vel ascendentibus potest de quinta parte disponere. Cõfirmat, quia ista lex nullam exceptionem facit de liberis vel ascendentibus extantibus, vel non sicut lex præcedens. Item maior ratio videtur in disponendo de prædicta quinta parte, quando commissarius testatur & aliquid disposuit de quo loquitur ista lex. quàm eo casu quo non est testatus nec aliquid disposuit vt ibi.

Item rursus intellige quando aliud non habet in mandatis vel commissione, quia tunc potest vltra quintam partem disponere, vt dicit nostra lex in fine: quam necessario intellige non extantibus descendentibus nec ascendentibus: quia eis extantibus non potest talis commissarius vltra quintam vel tertiam partem bonorum disponere. vt in. l. 6. suprà eod.

TEX. XXXVIII.

VANDO el testador dexare dos o mas commissarios si alguno o algunos dellos requieridos no quisieren, o no pudieren vsar del dicho poder, o se murieren, el poder quede por entero al otro, o otros que quisieren y pudieren vsar del dicho poder, y en caso que los tales commissarios discordaren, cumpla sey execute lo que mandare y declarar la mayor parte dellos: y en caso que no aya mayor parte, y fueren discordes, sean obligados a tomar por tercero al corregidor, o asistente, o gouernador, o alcalde mayor del lugar donde fuere el testador, y si no vuiere corregidor, ni asistente, ni gouernador, ni alcalde mayor, que tomen el alcalde ordinario del dicho lugar por tercero. E si muchos alcaldes ordinarios ouiere, y no se concertaren los dichos commissarios, qual sea en tal caso echen suertes, y el alcalde a quien cupiere la suerte se junte con ellos, e lo que la mayor parte declarar, o mandare, que aquello se guarde y execute.

§VM.

S V M M A R I V M.

- 1 Quando plures sunt commissarij vel executores testamenti, quando vnus sine alio possit testamentum facere?
- 2 Si plures sunt iudices ordinarij, vnus sine alio an possit cognoscere de causa?
- 3 Si plures sunt iudices delegati, vnus sine alio nõ potest iudicare, & quid iuris si vnus dicat vnũ, aliter aliud & sunt pares?
- 4 Quid si in pluribus arbitris?
- 5 Quid si in pluribus procuratoribus ad tale negotium constitutis, quando possit quilibet actum per se gerere?
- 6 Si plures sunt curatores, vel administratores, quãdo valeat actus cũ autoritate vnus tantũ?
- 7 Quando habeat locum iudicium sortis?

Lex. xxxviij.

NO T A existalege sequentes conclusiones. Prima q̄ quãdo plures sunt commissarij & executores testamenti, omnibus simul collectiue videtur data & cõcessa facultas & licentia, & vnus sine alio non potest testamentum facere. Secunda conclusio, quod si aliquis eorum requisitus non venerit cum alijs ad actum gerendum, & testamentum ordinandum vel mortuus sit, poterit licite fieri ab alijs. Tertia conclusio, quod in casu quo prædicti commissarij & executores discordent in actu & testamento ordinando, præualeat quod fecerit maior pars. Quarta conclusio, quod quando prædicti commissarij & executores discordent & sint pares & æquales numero, debet eligi iudex loci testatoris, & tunc debet stari maiori parti. Quinta conclusio, quod si in tali loco sint plures iudices ordinarij commissarij vel executores, debent inter se vnum eligere: qui assintat cum eis ad actum & testamentum gerendum. Sexta conclusio, quod si forte prædicti commissarij & executores non possint inter se concordare quis eorum eligatur, tunc committitur & statur iudicio sortis, quis eorum iudicium sit electus? & statur maiori parti eorum. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione adde & nota, quod primò confirmatur principalis decisio huius legis, quia idem est in pluribus iudicibus ordinarijs, quia licet quilibet solus & de per se qui prius aditur, possit de qualibet causa cognoscere & iudicare: quia vterque habet à lege iurisdictionem in solidum, vt in l. i. ff. de officio consulis. & ibi glo. ordi. & cõmuniter do-

cto. tamen si omnes simul cõperunt cognoscere, vnus sine alio non potest iudicare & tententia proferre, sed omnes simul: & tunc si discordant præualeat maior pars: tex. est in l. Pomponius. cum lege ff. de re iudicata. tex. in lege. inter pares. eodem titulo. tex. in lege. duo ex tribus. eodem titulo. facit bonus text. cum materia in l. quod maior. ff. ad municipales. text. in cap. primo. de his quæ fi. à maio. par. capi. & si sint æquales, neutra sententia præualeat, præterquam si sententia vnus sit lata pro libertate vel causa pia vel sit absolutoria, vt ibi dicitur & disponitur.

3 Secundò confirmatur, quia idem est in pluribus iudicibus delegatis, quia omnes simul debent cognoscere & iudicare: & si discordent, præualeat maior pars: & si fuerint iudices pars & sententia contraria neutra præualeat: sed sunt in pendentia, vt illa valeat quam postea confirmauerit superior qui causam commisit & delegauit: quod intellige quando omnes viuunt tempore sententia, secus si aliquis moriatur, quia expirat iurisdicatio: tex. est in l. duo iudices. ff. de re iudicata. tex. in c. prudentia. de offi. delegati. tex. in c. quãuis. eod. tit. tex. in c. cum causa. eod. tit. tex. in cap. vno delegatorum. eod. tit. & ibi glo. ord. & commu. Cano.

Ex quibus nota & collige maximam differentiam in iudicibus delegatis & ordinarijs, quia licet in delegatis, si sunt pares & ferantur sententia contraria, sunt in pendentia donec confirmetur aliqua earum: tamen in ordinarijs neutra valet, nec sunt in pendentia, quia à lege & iure proprio habent iurisdictionem, & nõ est superior à quo confirmetur. Item etiam in alio est maxima differentia, quia licet in iudicibus ordinarijs, quando sunt sententia contraria, præualeat illa quæ est lata super libertate vel causa pia, tamen secus est in iudicibus delegatis: quia neutra valet, sed sunt in pendentia donec aliqua earum confirmetur per dictam rationem: & ibi tenent communiter doctores.

4 Terrio confirmatur, quia idem est in pluribus arbitris, quia vnus sine alio non potest iudicare, sed omnes simul eodem loco & tempore: & si discordent, præualeat maior pars, dum tamen omnes adsint & sint presentes: secus verò si quis eorum sit absens vel mortuus, quia tunc non valet sententia alicuius nec maioris partis etiam si sit citatus & requisitus, & habeat iustam causam vel non: quia sententia & ratio vnus potuit alios trahere in suam: text. est in l. si in tres. ff. de arbitris. text. in l. item si vnus. §. item si plures. eodem titulo. text. in l. diem pro ferre.

ferre. §. si plures. eodem tit. & vtrouque glossa ordinariæ. & communiter Doctores. & idem disponit lex. 28. & l. 32. titulo quarto. tertia parti. licet in casu absentia contrarium sit dispositum de iure Canonico, imò quod si absens sit citatus & requisitus. & nolit adesse & iudicare, alij possunt facere & definire negotium, vt in cap. fin. de arbit. libro. 6. & ibi communiter docto. quod tamen debet seruari in terris Ecclesiæ, cum sit materia spiritualis secundum glo. & communiter docto. ibi. Item etiam debet intelligi tantum quando vnus ex arbitris sit absens & contumax: secus tamen si sit mortuus, quia ibi non cadit citatio nec cõtumacia secundum Dominicum ibi. si. col. & q. Anch. & communiter alios doctores.

5 Quartò confirmatur, quia idem est in pluribus procuratoribus, quia licet eo casu quo in solidum sunt dati & constituti, quilibet possit actum & negotium per se gerere, & sit locus præuentioni: tamen si simpliciter sunt dati & constituti, omnes simul debent officium exercere, & non vnus sine alio: & tunc q̄ fecerit maior pars valet & tenet: tex. est in l. pluribus. ff. de p. cu. & ibi gl. or. & cõm. doc. tex. in c. si duo. de proc. li. 6.

6 Quintò confirmatur, quia idem est in pluribus tutoribus, curatoribus, vel administratoribus legitimis datiuus vel testamentarijs: quia ius tutela vel curæ est penes eos in solidum, licet administratio possit inter eos diuidi: & quando non est diuisa, sufficit in quolibet actu vel negotio autoritas vnus: quando verò est diuisa, requiritur autoritas eius cui administratio pertinet: tex. est in l. tutela legitima. §. si duo. ff. de legi. tuto. tex. in lege. si plures. eodem titu. tex. in lege. si plures. ff. de adm. tuto. text. in l. cum pleres. eodem titu. text. in l. 1. & per totum. C. si ex plu. tuto. text. melior. & expressior ceteris in l. si. C. de autho. præstan.

Sextò confirmatur, quia idem est in pluribus executoribus testamenti, quia omnes simul debent exequi voluntatem defuncti: & aliquo eorum mortuo vel longè absente, alter solus exequitur: tex. est in cap. 2. §. sanè. de testa. in. 6. & ibi commu. docto. & tenet Bal. & ibi alij docto. in l. nulli. C. de epif. & cle.

7 Finaliter & postremò nota ex ista lege casum in quo recurritur ad iudicium sortis: pro cuius confirmatione & declaratione adde & nota, q̄ iudicium sortis nunquam habet locum nisi in casibus à iure expressis: tex. est, & ibi comm. docto. in l. si duobus. C. commu. de lega. tenet etiam Bart. in l. meminimus. C. quando & qui. quarta pars. debe. lib. 10.

Item adde q̄ nunquam habet locum iudicium sortis nisi eo casu quo vertitur dubium in iure, non superfacto: ista est glossa singul. in iure, in l. vnica. C. vt possi. in verbo prohibebit: & ibi commu. docto. & illam reputat singul. Imol. moderni in l. huiusmodi. §. si. ff. de lega. 1. Iason & moderni in dicta. l. si duobus. C. cõm. de lege. Itẽ adde q̄ ab isto iudicio sortis nunquam potest appellari, nec iterũ fortiri: quia fors vel fortuna non habet superiorem in hoc mundo: ita singul. Bal. in dicta. l. si duobus. C. cõm. de lega. & ibi sequitur & cõmẽdat Iason & commu. moderni. idem tenet Iaso. in l. huiusmodi. §. fina. de lega. 1. 3. columna. nume. 12.

T E X T. X X X I X.

Nel poder que se diere al commissario para hazer todo lo suso dicho, o parte dello interuenga la solenidad del escriuano y testigos que segun leyes de nuestros reynos ha de interuenir en los testamentos, y de otra manera no valan ni han gan se los dichos poderes.

S V M M A R I V M.

- 1 Quando commissarijs est data facultas faciendi testamentum, quæ solennitas requiritur in cõcedenda hac facultate?
- 2 Quæ sit ratio propter quã in ista cõcessione requiritur idẽ numerus testium, vt in testamẽto?

Lex. X X X I X.

NO T A decisionem huius legis, quod eadem solennitas quæ requiritur in testamento, requiritur in mandato, facultate, & commissione, quam quis alteri concedit & committit ad illud faciendum pro eo: ex quo necessario inferitur, q̄ si postea commissarius testetur nuncupatiue, requiritur quod habeat facultatem & commissionem sibi concessam nuncupatiue corã testibus legitimis & necessarijs requisitis in testamento nuncupatiuo: si verò testetur in scriptis, requiritur quod habeat facultatem & commissionem sibi concessam in scriptis, eum forma & solennitate requisita in testamento in scriptis per nostram legem expressam.

fam,iuncta.l.3.supra eodem.Sed licet grauisi-
mi & clarissimi patres istam legem ediderunt,
contra eam tamen se offert difficultas insolu-
bilisin reddenda ratione: nam licet commissa
rius,cui datur & conceditur facultas testadi pro
aliquo,debeat adhibere eandem solennitatem
quam ipsemet testator & mandator deberet in
terponere, quia gerit & repraesentat personam
& vices eius,vt in.l.1.& per totum.ff. de procu-
ra.& in regula, qui in alterius.ff. de regul.iur.&
in regula, is qui in ius succedit alterius eodem
titul. lib. 6. in .l. cum haeres. ff. de diuers. & tem-
po. praef.

2 Tamen quando testator & mandator conce-
dit hanc facultatem & commissionem alteri ad
testamentum faciendum, illa non est testamen-
tum & vltima voluntas, sed quidam actus & di-
spofitio inter viuos de per se, per quam probatur
habilitas personae, & mandatum, & commif-
sio: & per consequens videbatur valere cum legi-
tima & ordinaria solennitate duorum testiū:
& certe difficile videtur congruam rationem af-
signare, sed cogitauit quod ratio subtilis & noua
quae potest considerari est ista: nam eadem ra-
tio, virtus, & effectus, quod est in consequenti,
dicitur etiam esse in antecedenti eius, argumen-
to tex. in .l. illud. ff. de acqui. haere. tex. in .l. 2. ff.
de iur. om. iu. tex. in .l. 1. §. fi. & in .l. fi. ff. de of-
fi. ei. cui est ma. iuris. tex. in .l. 2. §. inspectio. ff.
quemad. testa. ape. tex. in .l. 3. §. qui habet. ff. de
serui. iusti. praef. tex. in .l. ad rem mobilem. & .l.
ad legatum. ff. de procu. ergo cum in testamen-
to requiratur certa & legitima solennitas à iu-
re introducta pro euitanda falsitate, merito il-
lamet requiritur in mandato & commissione
alteri facta & concessa pro testamento ordinan-
do, cum sit antecedens necessarium ad illud:
& in hoc tantum consistit vera & fundamen-
talis ratio huius legis.

quien el dicho mayorazgo pertenesca.
Lo qual no solamente mandamos que
se guarde, y platique en la succession del
mayorazgo a los ascendientes, pero aun
en la succession de los mayorazgos a los
transuerfales, de manera que siempre
el hijo, y sus descendientes legitimos por
su orden representen en la persona de sus
padres, aunque sus padres no ayan suc-
cedido en los dichos mayorazgos, saluo
si otra cosa estuviere dispuesta, por el
que primeramente constituyo, y ordeno
el mayorazgo, que en tal caso, manda-
mos que se guarde la voluntad del que lo
instituyo.

S V M M A R I V M.

- 1 Quid sit maioratus?
- 2 Quo iure sit introductus maioratus?
- 3 Regnum quo iure fuit inductum?
- 4 Quando populus non recognoscit superiorem, an possit sibi eligere regem?
- 5 Quando tractatur de successione regni, vsque ad quem gradum admittantur successores eius.
- 6 An successor in regno debeat esse vnus, vel possint esse plures?
- 7 Successor in regno an debeat esse maior aetate?
- 8 Foemina an possit succedere in regno?
- 9 Si Rex sit maior aetate, & minor quinq; & viginti annorum, an possit per se regere sine curatore?
- 10 Priuilegia quae competunt soli principi ex plenitudine potestatis.
- 11 Maioratus Ducis, Comitatus, vel Marchionis, unde proveniat?
- 12 Si Rex vel Princeps concessit alicui villam vel castrum cum titulo & dignitate Comitatus, an transeat ad haereses maioratus?
- 13 Maioratus qui consistit in alijs bonis & personis particularibus, unde proveniat?
- 14 In obligationibus facti non cogitur quis praesentare ad factum, sed tantum ad interesse.
- 15 Pactum adiectum contra naturam & substantiam actus non valet.
- 16 Sicut ex solo titulo non tranfit dominium, ita solo titulo non amittitur.
- 17 Intellectus ad text. in .l. finali. C. de pactis inter emp. & vendit.
- 18 An & quando solo titulo vel contractu possit impediri alienatio?

19 An

- 19 An & quando valeat pactum & coentio, quod fundus in quo est appofita seruitus, per dominum non alienetur.
- 20 Quando in pacto prohibitiuo de non alienando ponitur clausula translatiua possessionis non potest fieri alienatio.
- 21 An prohibitio de non alienando habeat tantum effectum in vita prohibiti, & tantum sit personalis, vel sit perpetua vel realis.
- 22 Clausula constituti, virtus & effectus eius, an transeat ad haereses?
- 23 Per iudicis decretum a possit prohiberi alienatio?
- 24 An ex sola sententia iudicis sine actuali traditione transferatur dominium?
- 25 Quando apponitur persona cuius contemplatione fit prohibitio, an valeat & teneat?
- 26 Intellectus & declaratio ad text. in .l. quoties. C. de don. quae sub modo.
- 27 Donatio vel contractus an possit fieri ad tempus, ita vt post tempus res reuertatur donatoris?
- 28 Declaratio ad text. in .l. 7. tit. 4. §. part.
- 29 donator qui donauit alteri fundum vel rem, hoc pacto vt restituat tertio, si possit istud pactum reuocari inuito tertio.
- 30 Quando ex actu vel contractu aliquorum quae ritur actio tertio, an possit eo inuito illud ius sibi auferri?
- 31 Intellectus ad text. in .l. 3. ff. de seruis exportan.
- 32 In contractibus an & quando habeat locum poenitentia?
- 33 Si pater meliorauit filium & grauauit restituere alteri, an possit postea pater illud grauamen tollere?
- 34 Si quis constituat maioratum in persona certa & tradidit possessionem, & post mortem eius vocauit alium, an respectu tertij possit maioratus reuocari?
- 35 An & quando possit per legem prohiberi alienatio?
- 36 An & quando in melioratione tertij possit prohiberi alienatio?
- 37 An possit prohiberi alienatio per vltimam voluntatem?
- 38 Si prohibitio alienationis est facta cum legitima causa an possit prohiberi alienatio?
- 39 Si in prohibitione alienationis apponatur iuramentum, an valeat prohibitio?
- 40 Si testator prohibuit alienare extra familiam, an videatur vocare omnes de familia simul, vel gradatim?
- 41 An isto casu habeat locum representatio?
- 42 Si testator vocauit familiam alterius, an veniant pariter & simul, vel proximior in gradu praefertur.

- 43 Si legatum vel fideicommissum relinquatur familiae, an consanguinei admittantur ordine successiuo?
- 44 Si simpliciter est facta prohibitio alienationis extra familiam, an ex hoc inducatur fideicommissum?
- 45 Vsque ad quem gradum intelligatur vocata familia?
- 46 Si quis prohibetur alienare inter certas personas & decedat ab intestato, an possit ei succedere persona quae erat prohibita?
- 47 Quando per testatorem est facta prohibitio alienationis extra familiam, an ille ad quem legitimo iure bona preuenerunt, possit libere alienare in extraneum?
- 48 An & quando electio personae possit committi haeredi vel alteri tertio?
- 49 Regula quae habet quod legatum factum incertae personae non valet, quomodo intelligatur?
- 50 Commissarius si elegit, an possit postea reuocare electionem?
- 51 Pater qui meliorauit filium in tertio bonorum an possit reuocare meliorationem in vita vel morte?
- 52 Si testator instituit plures haereses, & vnus grauauit simpliciter non alienare, an videatur facta prohibitio fauore coharedum?
- 53 Si testator pluribus fecit legatum, & grauauit vt non uisum & sic vltimo loco decedens restituat haereditatem alicui, a per hoc videatur inter legatarios tacite fideicommissum inductum, vt primo decedens restituat alijs?
- 54 Si testator iussit haereditatem restituere, an per hoc videatur haeres grauatus interim non alienare?
- 55 Quis effectus & utilitas resultet ex hoc, quod maioratus fuit cum autoritate principis?
- 56 An pater vel mater possit cum bona conscientia facere & constituere maioratum?
- 57 An constitutus maioratum possit filium vel descendente quem vellet eligere, & alios sua legitima priuare?
- 58 An pater vel mater constitutus maioratum teneatur eligere & nominare filium maiorem?
- 59 An pater vel mater constitutus maioratum, & simpliciter dicendo quod veniat ad vnum, videatur vocare maiorem?
- 60 An pater vel mater constitutus maioratum possit vocare & eligere filiam extantibus masculis?
- 61 Si constitutus maioratum vocauit tantum masculos exclusis foeminis. an masculus descendens ex foemina possit succedere?
- 62 Si constitutus maioratum dixit & voluit quod veniat in filium vel descendente maiorem, & contingat reperiri filium & filiam, & filia sit maior: an praefertur filius vel descendens masculus minor?

Ant, Go. in .l. Tau, P Si con

*aliqui representatio locum habeat in reuocacione maioratus
in eo casu. & de re iuris. t. vlt. de iur. iudic. p. l. 1. q. 1.
p. l. 1. q. 1. l. 1. q. 1. l. 1. q. 1. l. 1. q. 1. l. 1. q. 1. l. 1. q. 1.*

Lex. 5. in .l. 3. cap. XL.

*de clara
sonia de
in leges
de l. 13
de l. 13
de l. 13*

IN la successione del mayor-
azgo aunque el hijo mayor
muera en vida del tenedor
del mayorazgo; o de aquel
a quien pertenesce si el tal hijo mayor de-
xare fijo, o nieto, o descendiente legiti-
mo: estos tales descendientes del hijo
mayor por su orden preferan al hijo se-
gundo del dicho tenedor, o de aquel a

*de quibus vmbra non excluditur excludit de la successione de el
mayorazgo padronario etc. sino que aya expresa exclusion
aun de ve algun presunzion que aya vna aganonda =*

- 63 Si constituens maioratum vacavit masculos, & in defectum eorum foeminas, an masculus ex foemina succedat & praeratur?
- 64 Si constituens maioratum simpliciter dicat quod veniat in filium vel descendente maiorem, & alias personas non expressit, an mortuo filio nominato maiorat^o postea successiue veniat in alios?
- 65 An nepos filij maioris descendens in vita aui praeratur filio secundogenito?
- 66 Si primogenitus sit monachus vel religiosus, an succedat in maioratum?
- 67 Si Rex, Dux, Comes, Marchio, vel alius successor maiorat^o, ate qua aequaliter succedat habuit filium, & post regnum vel maioratum adeptum habuit alium quiseorum succedat?
- 68 Si duo vel plures simul & successiue nascatur ex eadem matre, & non possit cognosci quis eorum prius aditus sit, quis succedit & praeratur?
- 69 Si primogenitus est demens furiosus, vel mente captus an excludatur a successione, & succedat sequens in gradu?
- 70 An primogenitus possit renunciare ius primogeniturae?
- 71 An pater vel possessor maiorat^o, possit priuare filium vel successorem ex aliqua causa iure maioratus?
- 72 An successor maioratus teneatur soluere debita praerata decessoris?
- 73 An sententia lata contra possessorem maioratus noceat & praerudicet sequentibus successoribus?
- 74 Si possessor maioratus decedat fructibus pendebus cui pertineant tales fructus?
- 75 Si possessor maiorat^o decedat relicto filio primogenito, & alijs filijs minoribus & agentibus, ex relicta uxore matreque eorum diuite, quis teneatur ad alimenta?
- 76 An successor & possessor maioratus sit verè dominus per tempus vite suae antequam veniat dies restitutionis?
- 77 An valeat argumentum de feudo ad maioratum?
- 78 An possessor maiorat^o teneatur satisficere de restituendis bonis sequenti successori?
- 79 An proximior successor maiorat^o possit in vita possessoris petere, vt declaretur maioratum ad se pertinere?
- 80 Si possessor maioratus instituat successorem in bonis maioratus, an institutio valeat?
- 81 An bona maioratus possint alienari?
- 82 An bona maioratus possint permutari?
- 83 An bona maiorat^o possint in pignus vel hypothecam dari?
- 84 An bona maioratus possint locari?
- 85 An in bonis maiorat^o possit constitui seruitus?
- 86 An in bonis maioratus possit fieri transactio?

- 87 An bona maioratus possint alienari propter aliquam causam piam?
- 88 Si possessor maioratus de facto alienauit, an sequens proximior successor possit fratim res alienatas petere & vendicare?
- 89 An Rex vel Princeps possit concedere licentiam & facultatem alienandi res maioratus?
- 90 An bona maioratus possint praeribi?
- 91 An bona maioratus possint per delictum confiscari?

LEX XL.

ISTA lex tractat de alta, subtili, & vtili materia Maioratus, qua intendo late, subtili, & magistraliter tractare: pro cuius perfecta intelligentia & declaratione, Primo quero quid sit Maioratus? & resolutiue dico, quod Maioratus est quedam dignitas & praerogatiua cum successione qua habet primogenit^o in cognatione sua: & potest dici quod habuit ortum tam de iure diuino quam gentium & positio: de iure diuino, quia primogenitus praerabatur alijs fratribus in sacrificijs offerendis. Item sedebat ad dexteram patris. Item duplicatos cibos recipiebat. Item diebus festiuis vestis pretiosa ferebat. Item benedictione a patre in articulo mortis recipiebat. Item maior parte hereditatis recipiebat: ita probat tex. & ibi glo. ordina. Archi. & communiter doct. in capitu. qua periculo sum. 7. quaest. 1. tenet etiam Ioan. And. Abbas, & communiter doct. in capitu. licet de voto Marti. de Lau. in tracta. de primogenitura. prima & secunda quaest. Ioan. le Cirier in tractatu de primogenitura. 1. 2. & 3. quaest. probatur etiam Genesis. c. 25. in fine: vbi dicit, vede mihi primogenita tua, & in cap. 27. eodem lib. vbi tempore mortis Isaac benedixit Jacob, credens fore Esau fratrem ei^o primogenitum: & in benedictione dixit ei, det tibi Deus de rore caeli & de pinguedine terrae abundantiam frumenti, vini, & olei: & feruent tibi populi & adorent tibus: Esto dominus fratrum tuorum & incuruentur ante te filij matris tuae. Habuit etiam ortum de iure gentium, argumento text. in. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. Confirmatur etiam, quia si hereditas dicitur provenire de iure gentium, vt plenè tradit Bart. in. l. interdum. ff. de condi. inde. idem Bartol. & doct. in rubri. ff. de acquiren. haere. Moderni praecipue Barba. in rubri. de testa. ergo & maioratus habet etiam ortum de iure nostro civili positio, vt in toto titulo. C. & ff. ad Trebel. & in. l. filius familias. §. diui. cum materia. ff. de legatis. 1. & in. l. vnum ex familia. ff. de legatis. 2. & in. l. peto. §. fratre. eodem titulo. & in. l. cum

cum pater. eodem titulo. in lege. 40. num. 3. ibi & in. l. cum pater. eod. titulo. quibus iuribus probatur quod potest quis grauari per testatorem bona sibi relicta vel rem particularem post mortem, vel post certum tempus alteri restituere. Et idem approbat nostra lex. Pro cui^o perfecta declaratio ne dico quod maioratus aliquando consistit in regno, aliquando in titulo inferiori magnatum, puta Ducis, Marchionis, vel similis, aliquando in alijs bonis & personis particularibus. Quo ad primum scilicet de regno dico, quod regnum processit de iure gentium, nam post creationem mundi, gentes & populi constituerunt sibi reges qui praedominarentur & iustitiam administrarent: tex. est in. l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure. cuius verba sunt, ex hoc iure gentium introducta sunt bella, descriptae gentes, regna condita, dominia distincta, &c. Et ad hoc notat ibi glo. ordi. Barto. 2. colum. versicu. vltius oppono. Alberi. 1. colum. Bal. 2. colum. Ange. 2. colu. Pau. 5. colum. nume. 15. Iaso. 2. colum. 3. notabili. Rapha. Fulg. 3. col. nume. 5. & communiter doct. & ideo dicit Bal. in cap. 1. de ma. & obe. quod dignitates non sunt a natura sed ab inuentione humana & sunt eis imposita nomina, sedes, & insignia: idem tenet Marti. de Laud. in tractatu de primogenitura. 2. colum. 5. q. principi. Ioan. le Cirier in tractatu de primogenitura. in. 1. libro 3. q. principali. & idem probat & disponunt leges valde notabiles & morales Partit. scilicet lex. 1. & l. 7. titu. 1. 2. Part. Aduertendum tamen quod substantia & origine regnum dicitur provenire a summo Deo, quia licet post creationem mundi potestatem dedit homini vt praeresset cunctis animalibus terrae & volatilibus coeli: & piscibus maris, vt habetur Genesis capitu. 1. tamen non commisit vt aliquis homo praeresset alteri & dominaretur ei, sed homines procreauit cum libero & recto iudicio rationis: & ipsi inter se moti congrua & optima ratione elegerunt sibi reges pro bono publico & vtili regimine populorum: sed illud liberum & rectum iudicium rationis immediate processit a Deo. ergo & regnum quod ex eo deriuatur. Praeterea & magis in specie hoc probatur. Proverbiorum. 8. Per me reges regnant & legum conditores iusta decernunt: per me principes imperant & potentes decernunt iustitiam: & probatur in. c. Imperatores. 9. dist. & in epistola, inter claras. C. de summa Tri. & fid. ca. probatur etiam ex dicto Augustini dicentis, qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, vbi habet in. c. qui resistit. 11. q. 3. facit etiam autoritas Petri Apostoli, Estote subditi principibus vestris tanquam

praecellētibus: vt habetur in. c. solita. de maioribus & obe. probatur etiam. 3. Reg. cap. 19. vbi Dñs dicit Heliaz, vade & reuertere per viam tuam per desertum in Damascum, cum perueneris illac vnges Hazael regem super Syriam: & patet in Dauid, Salomone, Saule, & pluribus alijs regibus approbatis a Deo, vt habetur in sacra pagina: & transumptiue in cap. 1. versu. vnde de sacra vnctioe.

4 Ex quo deducitur & infertur, quod deficiente successore in regno, vel eo casu quo populi sunt liberi & non recognoscunt superiorem, possunt eligere sibi Regem: & talis electio erit valida & perfecta, tanquam de iure gentium: & in expresso ita tenet Bald. in dicta. l. ex hoc iure. de iust. & iure. 2. col. 3. q. & ibi Pau. 5. col. nu. 17. & commu. doct. idem Bald. in. c. significauit. extra. de rescriptis. 1. col. nu. 2. idem Bal. in. c. cum in magistrum. in fin. extra. de electione. pro qua sententia & conclusionem est tex. formalis in. l. 9. tit. 1. 2. par. Vnum tamen est quod postquam in regnum constitutum est de iure gentium, semper vadit & defertur per successionem: tex. est in. c. licet extra. de voto. & ibi notat & commendat Abb. Pau. 1. col. nu. 6. & co. doct. tex. in. c. significauit. de rescriptis. & ibi notat Bal. & co. doct. tex. in. c. intellecto. de iure iur. tex. in. c. grandi. de suppl. negli. praer. & ibi notat Ioan. Mona. & co. alij doct. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Bal. in. d. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. 2. co. 4. q. prin. & ibi co. doc. Albe. in. 1. constitutione. ff. de §. discipuli. 3. col. in fin. idem Albe. in. l. pen. C. de do. inter vi. & vxo. 3. col. versu. nunc transeamus. Mar. de Lau. in tract. de primogenitura. 4. col. 8. q. prin. & idem disponit lex. 12. titu. 1. 2. par. & lex. 8. & 9. eodem titulo. & part.

5 Imò quod magis est, licet eo casu quo tractatur de successione vel hereditate simplici & particulari agnati vel cognati collaterales tamen succedunt vsq; ad decimum gradum. vt tenet glo. ord. & co. opi. in. §. si. Insti. de succes. cogna. glo. & co. opi. in Auth. in successione. C. de suis & le. libe. glo. & com. opi. in Auth. de he. ab intest. ve. §. si vero nec fratres. coll. 9. tamen in nostro casu quoniam tractatur de successione Regni, Ducatus, Marchionaturum vel alterius cuiuslibet maioratus, in distincte succedunt collaterales secundum gradus praerogatiua vsq; in infinitum: ita singu. determinat Bal. per tex. ibi, in. c. 1. de feudo Marchia. 1. col. in fine. Iaco. Alua. in. §. si capitanei. eiusdem titulo. pe. col. quod reputat singu. & alibi non reperiri Iaso. in. l. si. C. vnde legitimi. 2. col. licet relinquat cogitandum. Philippus Decius ibi. 3. col. nu. 8. Capola. cautela. 95. Pro qua sententia & Ant. Go. in. ll. Tau. P 2 con

conclusionem facit bene lex. 9. ti. 1. 2. par. & lex. 2. in fine. titu. 15. eadem part.

6 Item adde quod successor in regno debet esse vnus & non plures: quia ratio illa generalis & vniuersalis per quam diximus quod regna fuerunt cōdita & statuta dicitur, quod sit vnus rex & non plures: quia alias regnū faciliter destrueretur: præterea confirmatur, quia sic videmus quod in vniuerso mundo est vnus Deus & Dominus noster omnium creator & rector: in toto corpore & membrorum pluralitate vnū caput: in apibus vnus est princeps: aues & grues vnā sequuntur: ecclesiæ vnus episcopus: in archiepiscopatu vnus archiepiscopus: & denique in prouincia vnus præses: vt in. c. in apibus. 7. q. 1. Confirmatur etiam autoritatē Euangelica dicitur, omne regnum in se diuisum desolabitur: & ex prædictis rationibus istam sententiam & conclusionem tenet Oldradus in consilijs suis, consi. 94. 3. colum. Alberi. in prima consiliu. ff. vet. §. discipuli. idem Alberic. in. l. penulti. C. de do. inter vi. & vxor. 3. colum. Ioan. And. Hostiæ. Abbas, Cardina. Anchara. & cōmuniter doctores. in. c. licet. de voto. Felin. in cap. quæ in ecclesiarum. de consi. antepenult. colum. nume. 60. Bald. Andreas de Ifernina, Aluarotus, & cōmuni. Feudistæ in cap. 1. §. præterea Ducatus. de prohi. feud. ali. per Federi. tenet etiam nota. Ioan. le Cirier, in tractatu de primogenitura. 2. lib. 14. q. Bertrandus in tracta. de origine iuris. 1. q. Ancha. in consi. 339. 1. & 2. col.

7 Item dato quod successor in regno debet esse vnus, dico quod debet esse maior: vnde si plures sint in eodem gradu, semper maior debet præferri & succedere. Primo, quia cum naturaliter parentes desiderant filios procreare propter sui conseruationem. vt in. l. liberorum. ff. de verbo. signifi. cum similibus & istud desiderium adimpleat filius maior qui primo æditus est, sequitur quod in eo viget maior amor & dilectio paterna, & per consequens in omnibus debet præferri alijs fratribus. Secundo quia cū ille sit maior a tate, alij fratres minores tenentur ei præstare reuerentiam: argumento tex. in. l. semper. ff. de iure immunitatis. vbi plura bona dicit Albe. tex. in. l. 1. ff. de albo scriben. text. in. l. 1. C. de cōsulibus. lib. 12. tex. in. l. Alexandri. C. de decurionibus. lib. 10. tex. in. l. fin. C. de tyronibus. lib. 12. tex. in. c. 1. de maio. & obe.

Tertio, quia magis sanum & integrum consilium est in maiore quam in minore ad gubernationē exercendam: nam vt ait philosophus 7. Politico natura quidē humano generi dedit hos seniores, hoc iuniores: quorum quidem pri-

mos principari, secūdos subijci decet: nec indignari debet iunior subditus futurus, honestum enim est iuuenibus ministrare & obedire senioribus. & in expresso istam sententiam & conclusionem probat textus in dicto. c. licet. de voto. & ibi tenet Abbas. 2. col. nu. 9. & cōmu. docto. & tenet Old. in dict. consi. 94. 4. col. & tenet Albe. in prima consi. ff. vet. §. discipuli. 4. col. versicu. & ad tollendam discordiam, & c. & in l. penult. C. de dona. inter vir. & vxor. 3. colum. Ioan. le Cirier. in tractatu de primoge. in. 2. lib. 14. q. 2. colum. versu. vltius dicitur. & idem disponit hodie lex valde not. & moralis Partitæ, scilicet lex. 2. titu. 15. 2. part.

8 Item adde quod foemina de iure & consuetudine extantibus masculis non succedit in regno, sed eis non extantibus bene succedit. Primo, quia officia publica & dignitates quæ consistunt in administratione sunt interdicta foeminis, tam propter honestatem quam propter animi constantiam & rectitudinem iudicij: tex. est in. l. foemina. ff. de reg. iur. cuius verba sunt, foemina ab omnibus officijs ciuilibus vel publicis remotæ sunt, & ideo nec iudices esse possunt, nec magistratū gerere, nec postulare, & c. tex. in. l. cū prætor. in. ff. de iudicij. tex. in. l. 3. versu. corporalia. ff. de mune. & hono. text. in. l. 1. §. sexum. ff. de postulando. text. in. c. mulier. 33. q. 5. tex. in. l. fin. C. de arbi. Secūdo & principaliter per tex. in. c. cū deuotissimam. iuncto. c. sequenti. 12. q. 2. & ibi expresse notat & tenet glo. fin. Archi. & cōmu. doctores. Tertio per tex. in. c. significauit. de rescriptis. vbi foror non extantibus masculis successit fratri suo in Comitatu. Quarto per tex. in. c. dilecti. de arbitris. vbi expresse dicit tex. quod licet foemina non possit officium publicum vel iurisdictionem exercere, tamen virtute consuetudinis bene potest habere & exercere: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Abb. Panor. in. c. dilecti. extra, de arbitris. 1. col. & 1. no. & melius. 3. col. nu. 11. & ibi Ioan. de Imo. 2. col. num. 11. post Innocen. & antiquos ibi. idem Abb. in. c. significauit. de rescriptis. 2. colum. nume. 3. & ibi alij docto. idem Abbas in. c. dilecti. 1. colum. & 1. no. de maio. & obe. & ibi Feli. & alij docto. Bald. in. l. in multis. 2. lectu. ff. de statu homi. Angel. de Perus. in. l. cū prætor. §. 1. ff. de iudi. vbi dicit quod foemina potest habere iurisdictionē iure proprietatis, & eam per se ipsam exercere: vt facit spectabilis Comitissa Matilda. & illustrissima Regina Ioanna, quæ tulit sententiam in folio regali cōtra illos de Balso. Philip. De. in. l. foemina. ff. de regu. iur. 1. col. num. 3. & in effectu Martinus de Laude.

Laude. in dicto tracta. de primoge. n. q. Ioan. le Ci. tract. de primogen. in. 1. lib. 19. q. Paris de Puteo in suo tracta. syndicus. 28. fo. in parte dicitur. 2. col. Bal. per text. ibi. in. c. 1. §. foemina. per quos fiat inuestitura. in Vfi. feud. vbi dicit quod foemina potest habere Vasallos & iurisdictionem: pro qua sententia & cōclusionem est hodie in nostro regno expressa & notauit. lex Part. lex. 2. prope finem. titu. 15. 2. part.

9 Item adde quod si talis rex & successor sit minor. 14. annorum, clarum est quod debet habere tutorem per quem debeat regere & gubernare: sed dubium est si sit maior. 14. annorum, minor tamen. 25. annorum, an possit per se regere & gubernare: in quo breuiter dico: quod licet in alijs successoribus & bonis particularibus persona priuata possit per se administrare & negotia gerere, & non teneatur de iure recipere curatorē, vt in. §. 1. versu. item inuiti. Inst. de cura. cum simi. tamen in regno, & per consequens in alijs successioneibus vniuersalibus quæ consistunt in publica & generali administratione, bene cogitur & tenetur recipere curatorē, & per eum regere & gubernare propter bonū publicum: quia fragile & imperfectum est tale consilium: argumento tex. in. l. 1. & per to. ff. de min. & presumptio naturalis est cōtra eum, vt non sciat bene regere & gubernare: & ideo scriptū est nemo iuuenes elegit duces, quia cōstat eos non esse prudētes: præterea etiam sapiētissimus Salomon licet tria dicat sibi esse difficilia tñ fatetur quartum penitus ignorare. scilicet viā iuuenis in adolescentia. Et dñs comminās perueris regionibus: ait dabo pueros principes eorum. Esaiæ. c. 4. Et vā terræ cuius rex puer est. Eccl. 10. Nec est eadē ratio in rege quod in alijs personis priuatis quia eius officiū est alios regere & gubernare, & subditis iustitiā ministrare: vt in. c. Reg. 25. q. 5. & in. l. ad rē publicā. ff. de mune. & hono. cuius verba sunt. ad rem publicā administratā ante. 25. annū, vel ad munera quæ non patrimonij sunt vel honores, admitti minores non oportet: facit etiā bonus tex. in. l. spurij. §. minor. ff. de decurionibus. vbi licet minor possit esse decurio & in eo fundari officiū publicū decurionatus vel simile, tñ non habet vocem in. c. vel cōcilio, nec administrationē officij ante. 25. annos: facit etiā text. in. c. indecorum. extra, de ætate & qualitate: & in expresso ex his fundamentis & rationibus istā sententiā & cōclusionem tenet Old. in cōsilijs suis, con. 52. Alb. in rubri. C. quā tutores esse desināt. Ioā. And. in addi. ad Spec. in rub. de tutore. in. 1. additione Bart. in. l. quidā cōsulebant. ff. de re iur. in. fi. col. pe. q. Abb.

in. c. cū vigesimū. de offi. deleg. 2. col. nu. 3. & ibi Barb. 5. col. Anania in rub. de delict. puero. 1. col. in med. Dominicus in. c. grādi. de supplē. negli. præ. lib. 6. pe. col. & ibi Ancha. fi. col. Ioā. Monachus. 1. col. qui subdit. quod si non recognoscatur superiorem debet dari tutor vel curator a summo Pōtifice, argumento tex. in. c. per venerabilē, qui filij sunt legi. Philippus Probus fin. col. tenet etiā & reputat sing. Iaso. in. l. fi. C. de test. mili. 1. col. nu. 4. Corneus ibi. 1. col. nu. 3. & ante eos Romanus ibi. 2. col. num. 4. quia hoc allegat & cōsiderat nouum text. in. l. 1. C. de tutoribus vel curatoribus illustrium vel charissimarum personarū. Antonius Corsetus in tractatu de potestate regia, fol. 94. 18. quest. Circa hoc tamen vnum est notandum & mēte tenendum, quod cum isto casu fideiussores idonei non possent verisimiliter reperiri, sufficiēt quales inueniri possent: quia alias propter impossibilitatem remaneret Rex pupillus vel adules, sine tutore vel curatore: argumento tex. in Authen. generaliter. C. de episc. & cleri. tex. in. l. de creationibus. versicu. fin. autem. C. de episc. audien. cuius verba sunt, fin. autē non talis eius census inueniatur, tunc & fideiussio in quantum possibile est ab eo exploretur: & ibi ad hoc expresse notat Alb. 2. colum. in medio: dicens ita consultum esse in fauorem Regina Fraciæ que fit tutrix filij primogeniti. Iac. de sancti. Geor. in tract. feud. 1. col. tex. qui eadem verba ponit in. l. fina. §. fin. autem non talis. C. de curato. furio. quem ad hoc notat & commendat Bal. in. l. fin. C. de magis. conue. 1. col. nu. 3. Roder. Sua. in repe. l. quoniam in prioribus. fol. 169. 3. colū. versu. vnum tene menti. tex. in. l. mulier. C. de iure dotium.

10 Item adde quod rex vel princeps in suo regno habet aliqua iura & privilegia quæ sibi cōpetunt ex plenitudine potestatis, & non cōpetunt alteri magnati vel domino temporali, nisi ex cōcessione eius. Nam primo solus princeps potest legem cōdere & interpretari: tex. est in. l. 3. & in. l. digna vox. & in. l. leges sacratissimæ. & in. l. fi. C. de legibus. in fin. cuius verba sunt, tam conditor quam interpret legum solus Imperator iuste existimabitur. Secundo, quia si princeps, vel fiscus, vel procurator eius vendat rem alienam, valeat venditio & potest auferrī ius patris, & tantum dominus vel qui habet ius in re habet regressum contra regem vel fiscum infra quadriennium. text. est in. l. bene a Zeno. C. de quadri. præscri. Tertio, quia solus rex vel princeps potest monetam facere vel fabricare: text. est in. l. 1. C. de falsa moneta. Quarto Ant. Go. in. ll. Tau. P 3 quia

quia licet alius inferior à principe non possit sententiam diffinitiuam transactum in rem iudicatam reuocare, etiam si constet de innocentia condemnati, tamen rex vel princeps bene potest eam rescindere vel reuocare: textus est singularis in iure. in. l. prima. §. si quis ultro. ff. de quaestionibus. de quolatus dixi suo loco. Quinto, quia solus rex vel princeps legē transgreditur, dispensando, & spurij & incestuosus legitimationem cōcedēdo: textus est in. l. qua in prouincia. §. diuus. ff. de ritu nuptiarum. & in Authent. quibus modis natura. effici. sui. & in authent. quibus modis natu. effi. legi. Sexto quia ille qui offendit regem vel principem committit crimen læsæ maiestatis, sed non ille qui offendit alium dominium temporalē: text. est in. l. i. & per totū. ff. ad legem Iuliam maiestatis. Septimo quia solus rex vel princeps restituit famam: text. est in. l. i. §. de qua. ff. de postulando. Octauo quia solus rex vel princeps potest pœnam delicti remittere, & veniā eius concedere: textus est in. l. seruos. C. ad. l. Iulianā. de vi. & ibi notat Bal. & alij doctores: quod intellige quando non est pars quæ accuset, quia tunc potest facere cum conscientia & iustitia: ita sanctus Thomas. 2. 2. quaest. 67. artic. 4. Nono quia solus rex vel princeps potest dilationem temporalem debitoribus cōcedere: textus est in. l. quoties. C. de precibus impe. offe. Decimo quia solus rex vel princeps potest appellationem sententiæ remouere: text. est in. l. si. C. de sent. & interloc. omni. iudi. Undecimo, quia solus rex vel princeps potest de causa propria cognoscere: text. est in. l. proximè. ff. de his quæ in test. delen. Duodecimo quia solus rex vel princeps potest veniā a tatis minoribus cōcedere: text. est in. l. i. & 2. C. de his qui veniā a ta. impe. & alia plures specialia & priuilegia quæ soli regi. & principi cōpetūt & nō alij, ponit notabiliter Bal. in. l. recripta. C. de preci. impe. offe. 3. col. nu. 6. & alia plura, plus quā. 60. ponit Lucas de Penna in. l. cōtra publicam. C. de re militari. lib. 12. & Iaco. de san. Geor. in trac. feudorū. fo. 9. cum sequētib. Et adde quod licet rex vel princeps concedat alicui duci, comiti, magnati, vel cui libet domino temporalis simpliciter & generice priuilegia regalia, non videtur concedere ista quæ concernunt supremā potestatem & dignitatem regis vel principis: ita singulariter tenet Lucas de Pēna. in. l. i. C. de priuilegijs Scholasticorum. penult. colum. in fin. Paris de Puteo in tracta. syndica. fol. ii. nume. 8.

II Aliquando maioratus consistit in titulo inferiori magnatū, puta Ducis, Comitum, Marchionis

vel similis: & talis maioratus dicitur provenire ab ipso Principe vel Rege, cum ab eo habeat titulum & priuilegiū: vñ isti magnates & illustres personæ dicuntur habere iura sua & priuilegia ab ipso rege vel principe sibi cōcedēte, vel mediante præscriptione vel consuetudine quam adepti sunt: vnde largo modo & saltē mediātē videntur habere ab eodem iure à quo habuerunt ipsi reges vel principes: imo quod magis est in his personis & maioratu ista sit talis regula & doctrina: quod isti magnates & illustres personæ habent in suo territorio omnia illa iura quæ habent principes & reges in suo regno, præterquam illa quæ insignum supremæ potestatis sunt eis reserua: quia dispositū in regno quod est caput: videtur etiam dispositum & debet seruari in membris, & sic in alijs dominis tēporalibus & successione inferioribus existentibus infra regnum, quæ deferuntur primogenito: argumēto tex. in. c. cum non liceat. extra. de præscrip. vbi habetur quod non licet membra à capite recedere. Item etiam quia cōsuetudo vrbis Romæ quæ erat caput mudi seruanda erat in prouincijs, vt in. l. de quibus. ff. de legibus. facit etiam bonus textus in capit. i. de feudo Marchiæ in vrbibus feudorum. text. in cap. 1. §. præterea ducatus. de prohibita feudi alienatione per Federicum. & ibi Bald. & cōmuniter doctores, & in expresso ex his fundamentis & rationibus istam sententiam & conclusionem tenet Pau. de Cast. in con. suis, cōsi. 154. i. col. in med. 2. vol. con. Bologninus vbi valde commendat in consi. suis, consil. 62. Pro qua sententia & conclusione allego & considero in nostro regno expressum & notabile legē Partitæ. f. l. 12. in fin. titu. 1. 2. part. vbi expresse dicit quod isti magnates & illustres personæ debēt vti in suo territorio eodem modo, quo reges & principes in suo regno.

III Quæro tamen si rex vel princeps concessit alicui villam, oppidum, vel castrum, cū titulo & dignitate Ducatus, Comitatus, Marchionatus, vel simili, an transeat ad hæredes iure maioratus & primogenituræ, vt perpetuo veniat in filium vel descendētem maiorem: & sit in alienabilis & indiuisibilis, vel per mortē dignitas expiret, & bona diuidantur inter hæredes: & certè articulus est valde subtilis & magni pōderis: & videtur quod titulus & dignitas expiret, et bona diuidantur inter hæredes. Primo quia talis dignitas est personalis & finitur cū persona, nisi rex vel princeps de nouo inuestiret et concederet hæredibus. Itē etiam quia talis dignitas non defertur nec acquiritur per successionem, sed per electio-

electionem: text. est in. c. i. de feudo Marchiæ. cuius verba sunt, de Marchia. Ducatu, vel Comitatu, vel aliqua regali dignitate si quis inuestiturus fuerit per beneficium ab Imperatore, ille tñ debet habere: hæres enim non succedit villo modo nisi ab Imperatore per inuestiturā acquisierit: text. in. c. i. sed diuersum. vers. si. ibi. Item feudo Comitatus, vel Marchiæ, vel aliarum dignitatum non est successio: text. in. c. i. quis dicatur Dux. text. in Authent. de exhiben. reis. §. optinam. colla. §. tex. in. l. 6. titu. 26. 4. part.

Secundo quia in dubio donatio vel concessio regis vel principis, imo etiā cuiuslibet alterius censetur simplex, perpetua, & transitua ad hæredes: & sine villo onere, grauamine, vel conditione: nisi expresse per concedentem aliud dicatur, argumento tex. in. l. perfecta. C. de donat. quæ sub modo. cum similibus.

Tertio quia dato quod diceremus quod talis dignitas & bona transeat ad filios, nepotes, & alios descendentes: tñ debet intelligi ad omnes, non verò ad filium vel descendētem maiorem argumēto text. in. c. i. §. præterea ducatus. de prohibita feudi alienatione per Federicum. cuius verba sunt. præterea Ducatus, Marchiæ, Comitatus, de cætero nō diuidatur, quia nō est valida consequētia ista, bona non diuiduntur, ergo vadant ad filium maiorem: imò pertinent ad omnes filios vel hæredes pro indiuiso: text. est in. l. 2. §. ex his. ff. de verbo. obligat. tex. in. l. 4. §. Cato. eod. titu. tex. in. stipulationes non diuiduntur. cum materia. eod. titu. tex. in. l. viā itineris. ff. de seruitutibus. tex. in. l. hæredes. §. an ea stipulatio. ff. fami. herc. cum simili. & in expresso quod titulus siue dignitas expiret & bona diuidantur, tenet late Roder. Sua. post patrem & genitorem suum, in repetitione. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testā. fo. 78. vers. ii. limita cum sequentibus. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam & conclusionem, imo quod talis dignitas cum ipsis bonis perpetuo transeat ad filium maiorem iure primogenituræ sicut maioratus: & bona sint indiuisibilia & inalienabilia. Primo quia illud quod repetitur dispositum in regno, quod est caput, videtur etiam dispositum in alijs dignitatibus, tanquam in membris: vt supra proximè dixi. Sed in regno succedit filius, nepos, vel descendens maiori iure primogenituræ, ergo similiter in Ducatu, Comitatu, Marchionatu, & alijs similibus dignitatibus: text. est singu. & expressus in. c. licet. de voto. & ibi notat & extendit Abb. & alij doct. & extantibus masculis foemina non succedit, sed eis nō extantibus bene admittitur, vt fu-

pra dixi in regno, per iura & rationes de quibus ibi. Secundo quia est in dubio quā rex vel princeps facit talē concessionē, videtur eam facere cum qualitate & pro rogatiua quæ inest in similibus dignitatibus. In eadem lege. nu. ii. ibi. Secundo, quia in dubio quando rex vel princeps facit talem cōcessio nō videtur eam facere cum qualitate & prærogatiua quæ inest in similibus dignitatibus: text. in. l. nec leges, & in. l. non posuit. & in. l. miuime. & in. l. de quibus. eū materia. ff. de legibus. tex. in. l. interpretatione. eo. ii. cuius verba sunt. Si de interpretatione legis quæ ratur in primis in speciedū est, quo iure ciuitas retro in huiusmodi casu vsa est: optima em est legū interpretatio consuetudo: text. in. c. i. de a. li. feu. tex. in. c. an maritus succedat vxori ibi qñ secundum vsu regni ad beneficium vocantur paternum, & non maternum: text. in. c. i. de feudi cognatione. tex. in cap. 1. §. sed etiam per quos fiat inuestitura. tex. in. cap. 1. §. fina. de inuestitura de re aliena facta. text. in cap. primo. §. quis dicatur Dux vel Marchio: text. in. l. more maiorum. ff. de iurisd. omni. iudic. text. in. l. anniculus. ff. de verb. sign. text. in. l. testamenta omnia. C. de testa. tex. in. c. cum dilectus. de cōsuetudine. tex. in. c. certificari. de sepultur. text. in. c. vt inā. 76. dist. no. & melior d iure in. c. Rainucius. de testa. prope finē. ibi itaq; deductio fiat tñ de his rebus de quibus secundū eius sue consuetudinē ciuitatis fieri consuevit & est singularis & vnicus in sua decisione scdm Roma. in. l. si sequēs. §. si. ff. ad syllania. Ex quo singulr inferit quod si quis haberet bono & loca ppria immobilia absq; dignitate & postea rex vel princeps cōcedat sibi titulum vel dignitatē Ducatus Comitatus vel Marchionatus vt quotidie fit talia bona debent pertinere ad filium maiorem iure maiorat⁹ & erūt perpetuo inalienabilia & vinculata & deinceps pertinebunt ad proximum descendētem primogenitū iure maioratus cum illo titulo & dignitate licet aliter maioratus nō probetur ex cōstitutione domini possessoris vs longa & præscripta consuetudine. Sed cōiter omnes magnates & possessores habent & possidēt eas iure maioratus: & primogenituræ, ergo &c. Nec obstant fundamenta cōtraria, quæ habent quod dignitas est personalis & finitur cū persona: quia debent intelligi quā datur & conceditur de per se sine aliquo territorio: fecus tñ si cū aliquo loco vs territorio. Nec obstat etiā tex. in dict. c. i. §. præterea ducatus. quia debet intelligi in feudo quā in pluribus differt ab alijs bonis & dignitatibus. Vnum tñ est, quod si quis haberet loca propria absque dignitate, & postea rex vel Ant. Go. in. ll. Tau. P 4 prin

princeps cōcedat sibi titulū vel dignitatē Ducatus, Comitatus, vel Marchionatus, vt quotidie fit non praxerea sequeretur q̄ talia bona pertineant ad filium maiorem, & sint effecta maioratus & inalienabilia: sed diuidentur inter hāres, & dignitas tanquā personalis expiraret, nisi maioratus in eis p̄betur ex constitutione domini possessoris, vel lōga & p̄scripta cōsuetudine.

13 Aliquando maioratus cōsistit in alijs bonis & personis particularibus, qui fit cum principis auctoritate & facultate: vt q̄n quis succedit in aliquib⁹ bonis vnitis & vinculatis ex dispositione hoīs. & sic personā priuatā, cū principis auctoritate & facultate, hoc pacto, modo, v̄ cōditione, vt nō possint alienari, sed semper veniant ad vnū tantū: pro cuius perfecta intelligētia & declaratione dico q̄ p̄suppono, q̄ regulariter dñs & possessor nō pōt vinculū & grauamen de nō alianando apponere in sua re per contractū inter viuos: sed facta alienatione transfertur dñum, licet grauatus & prohibitus alienare, teneatur ad interesse: & ista sententiā & conclusionē nō primo probat tex. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. obli. vbi habetur, q̄ si quis vendidit, donauit, vel tradidit alteri rem, eo pacto & conditione, vt non possit alienare, bene & libere pōt eam alienare, licet grauatus & prohibitus teneatur ab interesse: & ad hoc notat & commendat ibi Bart. Albe. Bal. Ange. Pau. Imo. Aret. Alex. Iaso. & com. doct. Secundo istam etiam sententiam & conclusionem probat tex. in l. penultima. ff. de pactis. vbi disponitur quod nemo potest per contractum obligari suam rem nō alienare: & ibi notat Bar. & com. doct. Tertio istam etiam sententiam & conclusionem probat tex. in l. si sterilis. §. si tibi. si de actio. empt. vbi disponitur q̄ si vendo alicui fundum eo pacto & conditione, vt nulli alij vēdat nisi mihi: per hoc nō impedit libera alienatio in quemlibet, licet mihi teneatur ad interesse: & ad hoc notat & cōmēdat ibi Bar. Albe. Bald. Pau. Fulgo. & cōmu. doct. Quarto istam etiam sententiam & cōclu. probat. tex. in l. ea lege. C. de condi. ob causam. vbi habetur q̄ si quis donauit rē duobus, pacto apposito vt neuter alienet partem suam: q̄ aut nemo debet alienare, aut donatori vel eius hāredi competit cōdictio ob causam ad interesse: & ad hoc notat & commendat ibi glo. ord. Bal. Sali. & cō. doc. Quinto istam etiam sententiā & cōclu. probat tex. per argumentum ab speciali in l. i. C. de donat. quā sub modo. vbi habet q̄ donatio facta eo pacto, modo, & conditione, vt recipiens teneatur p̄stare alimenta, si contra faciat, ipso iure retro transfertur dominium in donantē, &

potest rem à quocunq; possessore vēdicare qd procedit in fauore alimētorū, ergo aperte sequitur & infertur contrariū esse in alijs casibus: & ad hoc notat & cōmēdat ibi Petrus de Bella per. Cinus, Iaco. Butri. Bart. Albe. Bal. Ange. Sali. & commu. doct. Sexto istam etiam sententiam & conclusionem probat tex. bene ponderatus in l. quoties. C. de rei vendi. & in l. qui tibi. C. de hāre. vel actio. vendi. & in l. j. C. de his qui à non domi. manu. sunt. & in l. si ancilla. C. de acti. emp. quib⁹ probatur & disponit, q̄ licet ille qui vendit rem primo teneatur sibi tradere, & nullo modo vendere nec alienare, vt in l. i. & per totū. ff. de act. emp. & in l. qui fundum. ff. de contra. emp. & in l. qui duobus. ff. ad legē Cor. de fal. & in l. venditor hominis. & per totum. ff. de euiction. & in l. ex his. & per totum. C. eod. titu. tamen si talis venditor veniat contra promissionem vel obligationem, & vendat & alienet alteri, valet & tenet alienatio, & transfertur dominium, licet emptori primo teneatur ad interesse. Septimo istam etiam sententiam & cōclu. probat tex. notabilis & expressus in l. fin. §. fina. ff. de contra. empr. & in l. ad huc. §. si operas. ff. de usufructu. & in l. quaedam. §. his autem. ff. de edendo. & in l. i. §. si hāres. ff. ad Trebellia. & in l. fluminum. §. adijcitur. ff. de damno infecto. & in l. cum tibi. C. qui potio. in pign. habe. & in l. aris alieni. C. de dona. & in l. incendium. C. si certum peta. & in l. eum cui. C. de actio. & obligatio. vbi probatur quod actio vel obligatio personalis causata vel emanata respectu alicuius rei, non sequitur eius possessorem, sed tantum personam principaliter obligatam, vel eius hāredes. Octauo istam etiam sententiā & conclusionem probat tex. in l. i. & per totum. ff. de his quā in fraud. crediti. et in l. i. et per totum. C. eod. titu. vbi habetur quod alienatis bonis debitoris, non potest creditor agere contra particulares successores et possessores eorū, nisi dolo vel fraude in vtroq; probata, modo et forma de qua ibi: ergo ita dicamus in nostro casu, quod illa promissio et obligatio qua quis tenetur non alienare, non afficiat rem nec impediatur alienationem eius, sed libere transeat et pertineat ad successorem particularem.

14 Nono pro ista sententia et conclusione facir, quia in obligationibus facti, tantum succedit obligatio ad interesse: nō verò transit nec acquiratur aliquod ius in re nec ad rem: textus in l. stipulationes non diuiduntur. versicul. Celsus. ff. de verbo. obligatio. textus in l. si fundum certa die. eodem titu. textus in l. cum stipulatus sum

sum mihi à Proculo. §. fin. eodem tit. text. in l. si tertius. §. officium. ff. de aqua pluuiā arcēda. text. in l. si quis ab alio. §. fina. ff. de re iudicata text. in l. prima. ff. de actio. empti. Sed in nostro casu promissor promisit factū, & sic rem suam non alienare: ergo tantum est obligatus personaliter ad interesse: & obligatio non afficit rem nec impedit eius alienationem nec dominij translationem.

15 Decimo & finaliter pro ista sententia & cōclusionē facit, quia pactum adiectum cōtra naturam & substantiam actus vel dispositionis, est nullum: tex. est in l. cum precario. ff. de precario. & ibi not. Bartol. Alberi. & antiqui. Notat etiam Paul. Iaso. & alij doctores in l. fina. ff. de cōdictio. ob causam. vltra quos allego similia notanda iura: tex. in l. quarta. ff. de pigno. quē ibi reputat sing. Bar. & alij doc. tex. in l. i. §. i. ff. si usufructus petatur. tex. in l. si peculium seruo. ff. de pecul. lega. tex. in l. obligationem ferē versic. sic & in tradendo. ff. de actio. & obligatio. tex. in l. si fundum sub cōditione. §. qui fundum. ff. de legatis primo. textus in l. eum qui. §. ff. de verbo. obligatio. text. in l. Iulianus scribit eodem titu. textus in l. continuus. §. finali. eodem titu. textus in l. tale pactum. §. finali. ff. de pactis. Sed dominium, virtus & effectus eius est ius perfecte disponendi de re, vt in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquirenda possess. & ibi Barto. & commu. doctores. ergo pactum appositum in contrarium, est cōtra naturam & effectum eius, & per consequens non debet valere.

16 Item etiā cōfirmatur tertia viua & subtili ratione, quia sicut regulariter ex solo titulo non trāsit dominium sine traditione, vt in l. traditōibus. C. de pactis. tex. in l. traditio. ff. de acquir. rerum domi. text. in l. si ager. ff. de rei ven. tex. in l. quaedam mulier. eodem titu. text. in l. clauibus. ff. de cōtrahē. emptio. at ex. in l. quod vēdidi. eodē tit. text. in l. i. C. de don. tex. in l. quisquis. eod. tit. text. in l. penul. C. de rei vēdi. text. in l. qui p̄radium. C. de distra. pigno. tex. in l. per traditionem. Insti. de rerū diu. tex. in l. in terdum. eod. titu. ita eodē modo non amittitur dominium solo pacto sine noua retraditione: & in expresso istam rationem ponit gloss. ordi. in l. ea lege. C. de condi. ob causam. & ibi Petr. Cinus. Bar. Albe. Bal. & cōmu. doct. glo. etiam ordi. in l. si. C. de rebus alie. nō alie. & ibi Odo fred. & cōmu. doct. Bald. in l. peto. §. fratre. §. opposi. ff. de legatis. 2. & ibi Imola & alij doct. Iaso. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig. 6. colū. nu. 2. tenet etiam Innocen. in c. Raynal

pus. de testa. penul. colū. & ibi Canonista. pro qua sententia & cōmuni ratione cōsidero tex. expressum in l. ab emptione. ff. de pactis. vbi probatur quod non potest recedi à contractu perfecto & consummato mediante traditione, nisi interueniat retraditio in dissolutione contractus: probat etiam tex. in l. i. & 2. C. quādo liceat ab empti. disce. text. in l. cum emptor. ff. de rescind. ven. tex. in l. iurisgētium. §. adeo. ff. de pactis. Confirmatur etiam, quia solennitas quā requiritur in actu, requiritur in eius distractu: tex. est in l. hāeres palām. §. si quid post. ff. de testa. aē. tex. in l. solent. ff. de offic. procōsulis. tex. in l. si ad resoluendam. C. de p̄radij. min. tex. in l. 2. C. d. codicillis. tex. in l. si iudex. C. comini. vel episc. tex. in l. §. ex eo autem solo. Insti. quibus mod. test. infir. text. vnicus in suo casu in l. 4. §. si forte. ff. de dāno infecto. vbi dicitur quod eisdem naturā est reuocatio possessionis, cuius fuit missio, & ad hoc notat & commendat ibi doctores & reputat vniquam Pau. de Cast. in l. iubere cauere. ff. de iuris. om. iudi. ergo sic dicamus in nostro casu, quod sicut in acquisitione & translatione dominij requiritur traditio sic etiā requiritur in priuatione & reuocatione eius: & ex solo pacto & conuentione partium non amittatur. Ex quibus infero singulariter, quod in casibus in quibus ex solo titulo sine traditione vera velficta trāsfertur dominium, qui habentur & notantur per gloss. & doctores in l. si ager. ff. de rei vendi. & in l. traditionibus. C. de pactis. in eisdem potest impediri alienatio & translatio dominij solo pacto & conuentione partium: & in terminis ita tenet Bald. in l. peto. §. fratre. ff. de lega. 2. §. oppo. & ibi Ioan. de Imo. 2. colum. Iaso. quī valde commendat in l. filiusfamil. §. diui. ff. de legatis. 1. 2. lectura. 19. colū. num. 90. & ibi Ripa. 19. colū. nu. 92. versic. 6. limita. Ex quibus etiam infero, quod in casibus in quibus ex solo titulo constituitur ius in re sine traditione, ille p̄feratur qui est prior in titulo. Ex quo primo deducitur & infertur, quod si vendatur res ecclesie, & postea alteri: quod p̄feratur ecclesie, licet actualiter sit facta traditio. Secundo, argumento text. & ibi commu. opin. in l. fina. C. de sacro. eccles. Secundo deducitur & infertur, q̄ si eadem res pluribus pignoretur & obligetur, quod primus p̄feratur, licet secūdo sit prius tradita: quia in hypotheca solo titulo & cōtractu constituitur ius in re: tex. est in l. i. ff. de pigno. actio. tex. in l. si tibi. §. de pignore. ff. de pactis. tex. in l. contrahitur. ff. de pigno. textus in l. 4. ff. de fide instru. text. in l. iusto. §. non mu-

tat. ff. de vfuca. Tertio deducitur & inferitur, qd si in primo titulo vel cōtractu fit aliquis actus vel clauſula tranſlatiua poſſeſſionis, vel quali bet alia per quam de iure cōſtituatur ius in re quod ille præfertur ſecundo cui res fit actuali ter tradita. Quarto deducitur & inferitur, qd si ex traditione non cauſetur ius in re, quod præ feratur primus, licet ſecūdo fit tradita: vt in eo qui rem locauit duobus, nā primus præfertur, licet ſecundo fit tradita: quia ex traditione nō ſe quitur ius in re conductori: & in terminis ita voluit ſolus Iaf. in dict. l. quoties. C. de rei vē di. 8. colum. dicēs eſſe ſingulare, & quotidianū. & ab alio non tactum: ſed ante eum hoc idem voluit Bald. in l. emptorem. C. locati. 2. colum. Sed cōtrarium tenet expreſſe Socinus in cōſil. ſuis, cōſi. 29. 4. vol. & cerrē opinio Soci. videtur uerior & tenēda: quia actio perſonalis nō ſequi tur fundi poſſeſſorem nec detentatorem, vt in l. ſi. ſ. ſina. ff. de contrah. empt. cum ſimilibus & ſic non poteſt intentari contra ſecundum conductorem, ſed tantum cōtra locatē obli gatū: ſi vero res non eſſet tradita, primus de bet preferri per tex. in l. in operis. ff. locati. quē ibi reputat ſingularem Bartol. & alij docto. & idem eſſe in re pluribus vendita, ſed non tradi ta: quia ſi concurrant, prior debet præferri: li cet ſecūs fit in pluribus creditoribus perſonali bus in quātitate: quia omnes concurrūt, vt in l. priuilegia. ff. de priui. credi. & in l. procurato ris. §. ſi plures. & §. planē. ff. de tributo. & in l. quidam fundum. ff. de in rem verſo. Nec prædictis obſtat text. in l. pen. C. ſi māci. ita fuerit alie. vbi habetur quod ſi vendatur & tradatur ſeruus eo pacto & conuentione nē alie netur, impeditur eius alienatio, etiā pia: vt eſt datio libertatis: quia reſpōdeo quod vera ratio deciſiua illius textus eſt, quia ſi ſemel libertas eſſet data & competere, eſſet irreuocabilis: vn de merito à iuri impeditur: & in expreſſo ita te net & reſpondet ibi glo. ordin. & cōmu. doct. tenet etiam & reſpondet gl. or. in l. ea lege. C. de cōdi. ob cauſam. & ibi Petrus de bel. per. Iaco. But. Bart. Ang. Salic. & commu. doct. Bart. in l. ſi ita quis. §. ea lege. ff. de verb. oblig. 2. col. nu. 3. & ibi Ang. Imo. Alexan. & Iaf. 9. colum. num. 34. & idem probat & diſponit etiā text. in l. ſeruus hac. l. ff. de manumifſionibus. text. in l. quarta. §. in illis eod. tit. text. in l. ille ſeruus. §. ſina. ff. qui & à quibus. text. in l. 1. & 2. C. qui non poſſunt ad libe. perue. text. in l. ſi ſeruum. verſic. Sed etiā ſit. ff. de verbor. obligatio. text. in l. contra voluntatem. C. de teſta. manu. text. in l. libertas. ff. de regulis iuris.

17 Secundo non obſtat tex. ſubtilis & difficilis in l. ſi. C. de pactis inter empto. & vendito. vbi di ſponitur quod ſi vendo rem meam pacto ap poſito vt emptori vel alteri tertio nō liceat in ea facere eccleſiam vel monumentum, tale pa ctū valet & tenet, & debet præciſe ſeruari: quia ad illam legem poteſt primo ſic reſponderi, qd ibi pactū fuit appoſitū in traditione rei meæ tempore traditionis, vnde valet & tenet, tāquā in continenti poſitum: ita reſpondet glo. ordi. in dict. l. penul. ff. de pactis. & ibi plures doct. Sed iſta ſolutio aperte eſt falſa, quia omnia iu ra ſuperiora loquūt in eiſdem terminis quā do pactum apponitur tempore traditionis, & tamen non valet. Secundo quod ille tex. loquitur quādo vendi tor aliter nō alienaret: ita probat ibi tex. dum dicit, nō alia. ius ſuum trāſferre paſſus: & iſta ſolutio eſt de mēte aliquorum doctorum ibi: ſed non placet, quia idem poſſemus ſemper di cere & præſumere quando apponitur pactum de non alienando. Tertio quod ille textus intelligatur ſecūdum alia iura, quod ibi valet pactū, vt agatur ad in tereſſe, ſi contra fiat: non vero vt impediatur alienatio: ita tenet ibi glo. ord. Cinus. Bald. & Salice. & tenet Bar. Albe. Bald. & alij doct. in l. nemo. ff. de pactis. Cinus. Bar. Alb. ip. l. ea lege C. de cōdi. ob cauſam. & hanc dicit commu nem opinionem & ſolutionem Alexan. in l. ſi liusfam. §. diui. ff. de legatis primo. 6. colū. nu. 16. ſed certē iſta ſolutio non videtur vera, quia videtur aperte contra mentem & verba illius legis, nam ibi Iuſtinianus decidit caſum nouū de quo apud veteres dubitabatur, & non erat deciſus: ſed caſus & intellectus prædictus com munis, iam erat deciſus per plura iura antiqua ſuprà allegata: vnde ſit quartus noua & vera ſo lutio, quod ille text. intelligatur quando quis prohibetur alienare vel ædificare in grauem & duriorē cauſam per quam res eximatur de hu mano commercio, & efficiatur difficilis vel im poſſibilis recuperationis, vt putanē liceat ædi ficare in ea monumentum, eccleſiam, vel ho ſpitale, vel vt non liceat eam prædictis locis alienari, quia tūc lex illa nouiſſimē vult quod impediatur eius alienatio, vel ædificium: & iſtū intellectum aperte tenet Baldus in dict. l. ea le ge. C. de cōdi. ob cauſam. 1. colum. nu. 1. & ibi Ange. 1. colum. poſt medium. idem Bar. in l. ſi ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig. 2. co lum. nume. 4. & ibi Aretinus, & Imola. 1. colū. & Iaf. 10. colum. ex qua ſolutione vera & cō muni infero ſingulariter, quod ſi vendo tibi fundum

fundum vel aream tali pacto vt non ædifices ibi caſtrum vel fortalitium, tale pactum valebit & tenebit, vt debeat præciſe ſeruari: & ſi contra facias, poteris, cogi tuis ſumptibus demoliri, nec liberari poteris ſoluendo interſſe: quia talis fundus vel area cum tali edificio cenſeretur irrecuperabilis, & quodam modo exire à com mercio communi: & in expreſſo ita tenet ſo lus Bald. & eſt noua inueſtigatio in dict. l. ſina. C. de pactis inter emptorem & vendito. i. colū. in medio. verſi. ſed pone. 18 Aduertendum tamē quod licet ſit verum quod per contractum & conuentionem partium nō poſſit impediari vel prohiberi alienatio, vt ſu præconcluſum eſt, tamen in aliquibus caſibus bene poteſt dari forma & modus per quē poſ ſit impediari & prohiberi. Primus eſt, quando ille cui eſt facta promiſſio de non alienando aliquam rem, reſeruat ſibi aliquod ius in ea: vt ſi quis per contractum ven dit, donat, vel quouis alio titulo in alium tran ſfert aliquam rem, pacto appoſito quod nō poſ ſit alienari, & pro obſeruatione illius pacti & conuentionis imponitur ius hypothecæ in ea dem re, vel aliter aliquo modo alienari: & ſi de facto alienetur, impeditur dominij tranſlatio. iſtam ſententiam & cōcluſionem probat text. ſingularis & vnicus in iure in l. ſi creditor. §. ſina. ff. de diſtra. pigno. vbi dicitur, quod ſi creditor qui habet pignus vel hypothecam in re debito ris ſui, fecit pactum cum debitore nē liceat de bitori illam rem vendere vel alienare, non po terit aliquo modo alienari: & ibi tenet Bar. Ange. Fulgo. & communiter docto. & illum textum reputat ſingularem & vnicum Bal. ibi & illum tex. ad hoc notat etiam & cōmendat Barto. in l. ſi ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. obli. 2. colū. num. 3. & ibi Ang. 1. col. Pau. 1. col. 2. op po. Imola. 1. colū. Are. 1. col. Iaf. 7. col. nu. 29. il lum etiam notat & cōmendat Ange. Imola. Iaf. & alij docto. in l. qui Romæ. §. cohæredes. eodē titu. notat etiam & cōmendat Bar. Ange. Pau. & Iaf. in l. pen. ff. de pactis. & illū tex. ad hoc notat etiam & cōmendat Bart. in l. qui abſenti. §. 1. in fine. ff. de acquiren. poſſeſ. & ibi reputat ſingularem & vnicum Pau. Imo. Rom. & Alexan. notat etiam & cōmendat Barto. in l. ea lege. C. de cōdi. ob cauſam. 1. colū. nu. me. 4. & ibi Ange. Bald. & alij docto. notat etiā & cōmendat Bar. in l. filius familias. §. diui. ff. de legatis. 1. nu. 14. & ibi reputat ſingularem & vnicum Ioan. de Imo. 3. colum. not. etiam & cō mendat Abb. in c. Raynaldus. de teſtamen. 4. col. nu. 2. & idem hodie diſponit lex noſtra Re-

gia. ſina. titu. §. 5. par. Ex qua ſentētia & conclu ſione primo infero, quod ſi proprietarius pro mittat fruſtuario non vēdere vel alienare rem prohibetur & impeditur eius alienatio, ita Ale xā. in. d. l. qui abſenti. §. 1. ff. de acqui. poſ. 2. col. 19 Secundo infero, quod ſi quis habet aliquam ſeruitutem realem in re vel fundo, valet pactū & conuentio quod dominus fundum ſeruien tem non alienet. Tertio infero, quod ſi in caſu legis, emptorem Calocati fiat pactum de non alienando, prohi betur alienatio. Quarto inferitur, quod ex prædicta cauſa & ra tione ſi in aliqua re ſit conſtitutus cenſus vel emphyteuſis, directus dominus non poteſt vē dere rem in qua tale ius eſt conſtitutum: tex tus eſt in l. ſina. C. de iure emphyt. & ibi com muni. doctores. Superiorem tamen cōcluſio nem intellige quando ius pignoris vel hypo thecæ eſſet ſpecialiter conſtitutum in illa repro hibita alienari, non autem ſufficeret genera lis obligatio bonorum. ita probat textus in di cta. l. ſi creditor. §. ſina. & ita tenet & declarat Bar. in l. qui abſenti. §. 1. ff. de acqui. poſſ. & ibi Ioan. de Imo. & Are. idem Ioan. de Imo. in l. ſi ita quis. §. ea lege. de verbo. oblig. & ibi Aret. & Iaf. 9. col. nu. 33. Alexan. in l. ſi filioſa. §. ſi vir. ff. ſolu. mat. 2. col. Ant. Nebri. de Fano. in tracta. de pigno. 3. fo. num. 5. vbi dicit hanc eſſe commu. opin. facit tex. in l. ab eo. C. de ſeruo pignori dato. manumifſo. vbi debitor qui gene raliter bona ſua obligauit, poteſt dare liberta tem ſeruo: ſecūs vero ſi ſpecialiter & expreſſe aliquis ſeruus ſit pignori datus vel obligat. text. in l. ff. de manumif. text. in l. 4. ff. qui & à qui bus. text. in l. eſt differentia. ff. in quibus cauſis pignus. vel hypo. taci. conclu. Secundo facit text. gloſ. & cōmuni opinio in l. prima. in fin. C. de neceſ. ſeru. hære. in ſti. vbi habetur qd licet debitor poſſit ſeruum neceſſa rium facere & inſtituere hæredem, etiā in frau dem creditorum: tam hoc eſt verum præterquā ſi ſpecialiter ille ſeruus ſit pignori datus vel o bligatus, quia tunc non poteſt. Tertio facit, quia hypotheca ſpecialis aliquan do plus efficit quam generalis: text. eſt vnicus in iure ſecūdū Bald. & docto. ibi. in l. 2. C. de pig. Quarto facit, quia ius pignoris vel hypothecæ ſpecialis nō ita cadit in re aliena, licet poſtea ef ficiatur debitoris, ſicut cadit quando contrahi tur hypotheca generaliter: text. eſt notabilis, v bi plenē tractat glo. Barto. & docto. in l. 1. ff. de pign. ex quo textu ſic intellecto, ſecūdō pōt in ferri maxima reſtrictio & declaratio ad tex. in l. empto.

emptorem. C. locati. de qua latè dixi suo loco, 20
 Secundus modus subtilis & notabilis est, quan-
 do in pacto & prohibitione de nō alienādo ap-
 ponitur aliqua clausula translatiua possessionis
 vt si quis dicat dono vel vendo tibi hoc pacto,
 vt nō liceat alienare: & si ad aliquē actum alie-
 nationis peruenieris, tunc dominium ad me re-
 uertatur: & in eum casum ex nunc constituis te,
 meo nomine possidere, quo casu statim cum il-
 le inceperit alienare, concedens qui prohibitio-
 nem fecit, efficitur dominus & possessor virtute
 illius si cetera traditionis: & hoc argumēto tex.
 in l. quod meo. ff. de acquir. posses. & in specie
 argumento tex. in l. qui absentis. §. 1. eodem titu-
 lo. vbi dicitur, quod dominium & possessio po-
 test sub conditione trāsferrī: facit etiam tex-
 tus in l. quidam testamento. ff. de fideicommiss.
 libe. & per ista iura istam sententiam & conclu-
 sionem tenet Barto. qui singulariter loquitur
 in dicta l. qui absentis. §. 1. ff. de acquir. posses.
 2. colū. in fin. num. 3. & ibi Imola prope finem.
 Pau. de Castr. 1. colū. prope finem. Aret. 2. col.
 Roma. ibi. 1. colū. post prin. Alexan. 2. colū.
 post princ. tenet etiam notabiliter Iaco. But. in
 ea. l. ea lege. C. de conc. ob causam. 2. colū. i.
 quæst. versū. quarto. & ibi Pet. de Bel. per. pen.
 colū. in fin. Albe. 2. colū. in princ. dicens quod
 ita sæpe cōsuluit & quod est verum & vtile con-
 silium: & allegat idē ante omnes ibi tenere
 Odrose, & Iaco. de Aret. tenet etiam Salice. ibi
 transitiuē. 6. colū. 1. quæst. princ. dicens quod
 iste est tutior modus ceteris: istam etiam cōclu-
 sionem tenet Barto. in l. filius fami. §. diui. ff. de
 legatis primo. per. colū. num. 14. & ibi Iaso.
 prima lectura. 14. colū. nu. 63. Ioā. Fab. in l. fin.
 C. de rebus alie. non alienā. Aduertēdum tamē
 quia contra hoc videtur mihi noua & subtilis
 difficultas cui non videtur posse responderi, nā
 iste modus & forma prohibitionis solum ha-
 bebūt locum durante vita prohibiti & obligati
 non alienare, non verò durabit post mortem
 eius, quod probatur sic, cōstitutum & eius vir-
 tus & effectus nihil operatur, ino extinguitur
 post mortem constituentis, cum illo tempore
 nulla sit apud eum possessio quam possit nomi-
 ne alterius habere argumento tex. in l. cum hæ-
 redes. de acquir. posses. & in l. 1. §. Scruola. ff. si
 quis testamēto liber esse iur. fue. & pbat aperte
 textus in oratione. in l. q. meo. de acquir. posses. fa-
 cit etiam nota. doct. rina & theoric glo. ordi. in
 l. quantis. §. si conductor. ff. de acquir. posses.
 per quā in expresso hoc tenet ibi Ange. Cuma.
 & Alex. de quo latius dixi in materia possessio-
 nis ergo iste modus & forma prohibitionis nō

habebit vires post mortem prohibiti, cū illo tē-
 pore extinguitur virtus & effectus constituti.
 21 Sed huic difficultati aliquibus modis potest re-
 spōderi. Primò sic, quod iste modus & forma
 prohibitionis solum valeat & habeat effectum
 in vita prohibiti. nam si ad actum alienationis
 perueniat, impediatur alienatio & statim tran-
 seat dominium & possessio in eum qui fecit pro-
 hibitionē, & tantum in isto casu pcedat & pos-
 sit verificari superior sententia & cōclusio Bar.
 & cōmu. sed mortuo prohibito, ille modus &
 forma prohibitionis nihil operetur per rationē
 prædictam in conuincibilem: vnde si hæres ei⁹
 alienet, non impeditur alienatio & translatio
 dominij, licet ex persona & obligatione defun-
 cti teneatur ad interesse & est noua et maxi-
 ma modificatio & limitatio ad prædictam cō-
 munem opinionem quam ab aliquo tactam
 nō reperio. Vel aliter et secundo potest dici, quod
 imò iste modus et forma prohibitionis duret
 perpetuo, et transeat ad hæredes: et virtus et ef-
 fectus eius efficiat rem etiam post mortē prohi-
 biti: & hoc tali cōsideratione, quia illud pactū
 et obligatio de non alienando, et similiter pa-
 ctum et promissio cōstituendi se nomine alte-
 rius possidere, si peruenit ad aliquē actū alie-
 nationis, obligat hæredes et successores sicut
 se: vnde quando ipsi procederēt ad actum alie-
 nationis, statim virtute prædictæ obligationis
 videtur se constituere nomine alterius possi-
 dere: imò nō possent illam possessionem quæ-
 rendam alteri interuerrere: argumento text. in
 l. fin. C. de acquir. posses. Sed attende quod ista
 responsio et solutio nō videtur vera nec cōclu-
 dens, quia ille tex. loquitur in propria et actua-
 li possessione quæ est iam quæsitā dominio in
 re quæ detinetur à seruo, colono, vel inquilino
 suo, in qua non potest sibi fieri præiudicium.
 sed in nostro casu non est quæsitā possessio ipsi
 prohibenti, sed agitur de quærenda per consti-
 tutum in casu alienationis.

22 Sed virtus et extremum constituti cessat post
 mortē promissionis, ergo ad hæredes nō trāsit,
 maximè quod tex. in dicta l. si. in secunda par.
 in versū. sin. autem. aperte dicit, quod illa dispo-
 sitio tantū habeat locum in possessione quæsi-
 ta: secus vero in quærenda, quia in ea bene pos-
 sunt illa psona domino præiudicare: facit etiā
 textus cum materia. in l. si quis societatem con-
 traxerit. ff. pro soci. Vel aliter et tertio, et valde
 subtiliter potest dici, quod iste modus et forma
 prohibitionis indistinctè sit verissima et perpe-
 tua: et transeat ad hæredes: nam licet constitu-
 tum et virtus et effectus eius nō trāseat ad hære-
 des

des, sed extinguitur morte constitutis, tamen
 illa habitas, potentia, & extremum constituti
 quod aderat in ipso contrahēte prohibito alie-
 nare à principio & in ipso instanti, affecit rem
 illam vt amplius non possit alienari: & consti-
 tutum fuit quoddā ius reale impeditiuū alie-
 nationis, quod perpetuo durat & tranfit ad suc-
 cessores, licet illa habitas, qualitas, & extre-
 mū cōstitutiuū duret post mortē prohibiti: ar-
 gumento tex. iuncta gloss. singulari & declara-
 tione Baldi, & cōmuni in l. 3. C. de usufructu.
 vbi habetur, quod licet requiratur patria po-
 testas ad hoc vt pater possit habere vsum fru-
 ctū in bonis filij, tamen sufficit quod illa sit an
 principio tempore acquisitionis: nō autē requi-
 ritur in duratione vel continuatione: facit etiā
 tex. in l. fina. C. ad Tertul. & ibi Bartol. & com-
 mu. docto. in l. fin. C. commu. de succe. tex. in
 l. quod scitis. C. de bonis quæ libe. tex. in l. fin.
 §. filijs autem. eodem titu. tex. in l. si is qui ani-
 mo. ff. de acquir. posses. tex. in l. item illa. §. 1.
 ff. de consti. pecu. tex. in auth. de hæred. ab in-
 testa. veni. colla. 9. Sed aduertendum quod simili-
 ter ista responsio & solutio non videtur vera nec
 concludens, quia illa iura procedunt & loqui-
 tur quando ius de quo tractatur est iam perfe-
 ctè quæsitum parti, vnde si illo tempore acqui-
 sitionis ille actus habuit sua essentialia non vi-
 tiatur, licet illa non durent: sed in nostro casu
 actus constituti non est consummatus, nec ex-
 eo est quæsitum, contrahenti ius possessionis,
 sed pendet eius virtus & effectus in tempus exi-
 stentis conditionis: sed illo tempore deficient
 sua essentialia & extrema, ergo cessat virtus &
 effectus eius: pro quo facit, quia si actus est con-
 ditionalis, & cōditio verificatur re iam perem-
 pta, non trahitur retro: quia deficit extremum
 habile: tex. est in l. necessario. versū. sanè si pen-
 dente cōditione. ff. de peri. & commo. rei ven.
 vbi si cōditio cōtractus extiterit re perem-
 pta, non trahitur retro. Vel aliter & quartò po-
 test dici quod iste modus prohibitionis indi-
 stinctè sit verissimus & perpetuus, & trāseat ad
 hæredes ratione constituti: quia quando con-
 tractus in quo ponitur constitutum fit sub con-
 ditione quæ de necessitate secundum iuris di-
 spositionem debet retrahit, & illa cōditio ad
 impletur, modo in vita, modo post mortem
 constituentis: sicut retrahitur ipse principa-
 lis contractus, ita etiam retrahitur constitu-
 tum & virtus, & effectus eius: ita determinat
 Oldradus, cōsi. 39. 2. colū. versū. tertium erit.
 Philippus Decius in regula contractus. 9. col.
 nume. 12. de reg. iur. Sed istud etiam reprobaui

in materia possessionis, in actu ficto clausula
 cōstitutiuā, quā pono in l. 45. infra eisdē leg. Tau-
 ri. vbi omnino vide Vnde teneo primam solut.
 & modificationē quam posui in isto articulo.
 Tertius modus per quem impeditur alienatio
 & translatio dominij est per iudicis decretum
 & auctoritatem: vnde si fiat contractus inter
 partes & pactum de non alienādo, & iudex con-
 firmet tale in contractum, & auctoritate, & de-
 creto suo interdicit alienationem, impediatur
 alienatio: argumento tex. in l. Iulianus. ff. de cu-
 rato. furio. & quasi per totum tex. in l. si sciens.
 ff. de contrah. empt. tex. in l. is cui bonis. cū ma-
 teria. ff. de verb. oblig. & argumento optimi tex-
 tus. in l. iudicē. ff. cōmu. diui. tex. in l. diuus. ff.
 de petr. hæ. in prin. per quæ iura ita tenet Pet.
 de Be. per. in l. ea lege. C. de cōdi & ob causam.
 penul. colū. in fin. Albe. 3. colū. in prin. Aret.
 in l. si ita quis. §. ea lege. de verbo. oblig. si. colū.
 in fin. tenet etiam expressè Bar. in l. filius fami.
 §. diui. ff. de leg. 1. pen. col. nu. 6. licet corruptè
 alleget dict. l. Iulianus. tenet etiam Bal. in l. si.
 C. de pactis inter empto. & vend. 1. col. & quæ
 cōtrarium tamē & melius tenet Bal. in dic. l. ea
 lege. fin. col. & quæst. Sali. ibi. si. col. & q. Imol.
 in dic. l. filius fa. §. diui. de lega. 1. 3. col. post prin-
 ci. & melius ibi Alex. 6. co. nu. 19. Iaso. ibi. 14. co-
 lum. nu. 66. qui bene loquitur. Cinus in l. si. C.
 de rebus alie. non alie. 1. column. nume. 3.
 24 Et hoc tali fundamento, quia ex sententia &
 decreto iudicis non transfertur dominium in
 aliquem sine actuali traditione, vt notatur la-
 tē per omnes in l. Pōponius. §. si iussa. ff. de ac-
 qui. poss. maximè per Are. ibi. 3. col. nu. 29. qui
 dicit hanc esse communē opinionē: & ibi Ro-
 ma. 3. col. in prin. Alex. 4. colū. nu. 9. & in ex-
 presso tenet glo. not. ord. in §. fin. In sti. de offi.
 iu. in glo. fin. post prin. vbi dicit quod sola sen-
 tentia non facit quem dominum, sed traditio.
 quam ibi notat & commendat Ange. de Aret.
 2. col. nu. 2. & commu. doct. tenet etiam Bar. in
 l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. 2. col. nu. 2. & ibi
 Paul. pe. col. nu. 12. & ibi latè Iaso. 6. col. nu. 44.
 Bal. in l. 1. 2. colū. nu. 5. C. commu. vtriusque
 iudi. & ibi alij docto. Confirmatur etiam, quia
 factum iudicis & partis æquiparantur, vt in l.
 non est mirum. ff. de pignor. actio. & in l. si ob
 causam. C. de euictio. si ergo auctoritate & sen-
 tentia iudicis non transfertur dominium sine
 traditione, sequitur, quod sola iudicis auctori-
 tas non potest impedire translationem domi-
 nij: nec obstant iura superius allegata, quia lo-
 quantur & debent intelligi quando prohibi-
 tio iudicis fit cum legitima causa & à iure ap-
 probata,

probata, puta si quis est prodigus & dissipator bonorum, ut in l. Julianus. de curat. furio. cum simi. vel propter litis pendentiam & aliquam suspicionem, ut in l. diuus. ff. de peti. h. red. vel propter suspicionem fugæ debitoris: quo casu sicut potest fieri sequestratio bonorum mobilium, ita potest fieri interdictio alienationis bonorum immobilium. tex. est singularis & vnicus in l. de pollicitationibus. in fine. ff. de pollicita. ibi, aut prohibebunt distrahi fundum quæ in territorio Gabinorum habet: & ad hoc not. & commendat ibi Barto. & dicit mirabilè Alber. & dicit singu. Bal. in l. per diuersas. C. mandati. 3. col. 9. quæst. & dicit vnicum Alex. in l. filiusfam. §. diui. ff. de lega. 1. 6. col. nu. 20. & not. & cõmendat Alb. post antiquos in l. si fideiusfor. §. si satisfidatum. ff. qui satisfida. cog. & ibi Iaso. 2. colum. num. 8. idem Iaso. in. §. 1. Instit. de actio. 10. column. nu. 80.

25 Quartus modus per quem impeditur alienatio & translatio dominij est, quãdo apponitur persona cuius contemplatione fit prohibitio, ut puta si quis donet alteri fundum vel aliquã rem, hoc pacto, vt post mortẽ vel certum tempus restituatur cuidam tertio: & per consequẽs post mortẽ tertij restituatur alteri, & quod talis res vel fundus nõ possit alienari, nam tunc in contractu donationis fauore exercentis liberalitatem, post mortem vel tempus grauari quæritur actio illi tertio, imò & dominium eius: text. est sing. in l. quoties. C. de dona. quæ sub modo. quem notant & cõmendant ibi docto. & dicit sing. Imo. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. fin. colu. in fin. de verb. oblig. facit tex. in l. 2. eodẽ titu. vbi habetur quod donatio potest fieri ad tempus certum vel incertũ: text. not. in l. fi. C. de leg. vbi dicitur quod donatio & contractus potest fieri ad tempus, & similiter legatum vel fideicommissum: & in expresso pro hac sententiã & conclusione est hodie nouissima & singularis lex par. l. 7. titu. 4. 5. part. quæ disponit, quod si quis donet rem vel fundum alteri vsque ad diẽ vel tempus certum, vt post illud tempus pertineat & restituatur donatori, vel hæredib⁹ eius vel cuidam tertio, quod statim illo die vel tempore trãfacto, dominium & possessio illius rei, quæritur ipsi donatori vel hæredibus eius vel illi tertio: & sic est ibi nouissima & singu. lex quod hodie in cõtractu donationis potest fieri prohibitio alienatiõis, quãdo designatur persona cuius fauore fiat prohibitio: imo licet non fiat expressa prohibitio, sufficit quod sit persona cui debeat res donata post tempus restituari quia tali casu in eam tranfit dominium & pos-

sessio: vnde infertur quod non potest alienari, & si de facto alienatur, quod veniẽte casu restitutionis dominium & possessio tranfit in eam & poterit rem vindicare à quocunq; possessore: & per illam legẽ ita tenet & declarat solus Rodericus Suarez in repeti. legis. quoniam in prioribus. fol. 97. 2. col. in princ. Sed aduertendum quod ista opinio apertè est falsa, imò tenet quod tam de iure communi quã etiam extante illa. l. Regia, in contractu donationis nec in alio oneroso vellucratiuo, nõquam potest prohiberi alienatio, etiã si designetur persona cuius fauore fiat prohibitio, vel post aliquod tẽpusei debeat restituari: & ista est verissima & tenenda sententiã: pro qua facit expressus tex. in dict. l. ea lege. C. de cõdictio. ob causam. vbi habetur quod si quis donauit alteri aliquã rem hoc pacto, vt eam nõ alienet, nõ prohibetur alienare, sed tantũ tenetur donatori vel hæredibus eius ad interesse. Sed tali casu semper intelligitur in cõtractibus persona cuius fauore cõsetur prohibita alienatio, scilicet, ipse cõtrahens vel hæres eius, & tamen hoc nõ sufficit vt impediatur alienare, sed tantum poterit ad interesse, vt ibi disponitur: ergo idẽ fit in nostro casu, quia licet designet tertia persona cui⁹ fauore prohibeatur alienatio non tamen possit impediri: & non expressè probat illa lex secundum verum & communem intellectum. Faciunt etiam pro hac parte omnia fundamenta & rationes quæ allegauimus supra in fauorem cõmuni. opinio. quæ habet q̄ per cõtractũ nõ p̄t impediri alienatio: præterea in terminis facit tex. & cõm. opin. & resolutio in l. filiusfam. §. diui. de leg. 1. de quo latius infra dicemus: vbi habetur quod specialiter in vltimis voluntati- buseorum fauore per testatorem potest impediri alienatio, quãdo apponitur iusta causa vel designatur persona cuius fauore impediatur alienatio: ergo indistinctè etiam in illis casibus contrarium dicendũ est in cõtractibus. Facit etiã concludens ratio & fundamentum, quia in cõtractibus nullo modo potest transferri dominium nec possessio ex contractu vel ex distractu, etiam concurrente voluntate partium, nisi interueniat vera vel ficta traditio, vt in l. traditionibus. C. de pactis. cum similibus & in l. ab emptione. ff. de pactis. & in l. 1. & 2. C. quando liceat ab empt. dif. Confirmatur etiam ex doctrina glo. not. in l. 1. C. de inoffic. do. in glo. mag. in vers. at hic non ita credo. vbi dicit quod in casibus in quibus ex aliqua dispositione ipso iure transfertur dominium sine traditione resoluta illa dispositione & titulo re trãfertur ipso

ipso iure dominium sine traditione: secus verò si in dispositione requiratur traditio ad translationem dominij: quia similiter requiratur in eius dissolutione: & illam glo. ad hoc dicit ibi valde nota. Bald. in si. ver. & Alex. in l. fi. C. de lega. 2. col. nu. 3. & istam doctrinã ponit Bart. licet illam glo. non alleget. in l. & ideo. ff. de condi. furt. 1. colum. num. secundo. Et tenendo 26 istam partem prout est tenenda dico quod nõ obstat tex. in dicta. l. quoties. C. de donat. quæ sub modo. vbi videtur probari contrarium, imò quod illi tertio quæritur actio, quia respondeo quod quæritur sibi actio merè personalis contra donatarium vel hæredes, vt restituatur sibi res quam sub hoc pacto & modo recepit: non vero quæritur sibi dominium nec possessio aliqua actio realis vtiles nec directæ: & ita intelligi ibi glo. ordi. Pet. Cinus. Albe. Fab. Bar. Bald. Ange. Salic. & cõmuni. docto. & vt verus & perfectus intellectus illius legis. ap̄pareat, dico q̄ regulariter ex pacto appposito super re mea quæ debet durare mea, bene quæritur actio tertio: secus quando non debet durare mea: tex. est in l. Publi. in princ. ff. de positi. vbi si depono rem meam apud te vt alteri restituas, quæritur illi actio: & ad hoc notat & cõm. ibi Bartolus Bald. Salic. Paul. de Castr. & cõmuniter docto res. tex. in l. penul. C. ad exhiben. & ibi notat, Cinus, Pet. Iacobus But. Bart. Ange. Bald. Salic. Pau. & cõmuni. docto. si vero apponatur super re quæ non debet durare mea, non quæritur actio tertio. tex. est in l. certi cõdictio. §. quoniam. ff. si certum peta. & in l. debitor. §. fina. ff. ad Trebel. & in l. filia. ff. de solu. hoc tamen fallit in contractu donationis fauore exercentis liberalitatem, quia ex pacto in tali contractu posito quæritur actio personalis tertio licet res non duret mea: iste est tex. qui sic debet intelligi in dicta. l. quoties. C. de dona. quæ sub modo. & in specie istam doctrinã & resolutionẽ ponit Bart. in l. certi cõdictio. §. quoniam. ff. si cert. peta. 2. col. nu. 6. & ibi Ange. in fin. & not. ibi Pau. de Cast. 1. col. nu. 9. Iaso. 2. col. nu. 2. Phil. Decius in fin. Bart. n. 1. stipulatio ista. §. si stipuler. penul. col. in fin. de verbo. obliga. & ibi Alexan. pen. col. & fin. col. Iaso. pen. col. nu. 20. idẽ Iaso. in l. quod dicitur, eodẽ tit. fin. col. & quæstio. Imo. in l. ex facto. §. si quis rogatus. el primo. quarta colum. ad Trebel.

27 Non obstat etiam tex. in l. 2. eiusdẽ titu. C. de dona. quæ sub modo. & in l. fin. C. de legat. vbi habetur quod donatio vel cõtractus potest fieri ad tempus, ita vt post tempus res debeat restituari vel reuerti donatori vel hæredibus, quia

respondeo quod debet intelligi modo prædicto scilicet vt quæritur eis tantum actio personalis, nõ vero dominium, nec possessio nec actio realis: & in terminis ita tenet & declarat. Petr. de Bella pert. in dict. l. 2. & est de mète Bald. & oim docto. ibi tenet etiã Pet. de Bel. pert. in dict. l. fi. C. de lega. Secus tamen est in vltimis voluntati- bus, quia si testator legauit rem vsque ad tempus, vt post tẽpus sit hæres, post illud tempus ipso iure tranfertur dominium rei in hæredẽ: ita debet intelligi tex. in dict. l. fi. C. de lega. in quãtum loquitur in legato vel fideicõ. & ita tenet & declarat ibi glo. no. ord. in glo. pen. in verbo remeantibus. & ibi Pet. de Bel. per. Bar. Salic. Alexã. & cõmuni. docto. idem probat tex. in auth. cui relictum. versi. fi. C. de indic. vi. to. quæ ibi no. solus Salic. facit etiam not. doct. glo. ordi. in l. 1. in glo. magna. in fin. versi. at hic non ita credõ. C. de inoffic. don. vbi dicit quod in casibus in quibus ipso iure ex aliqua dispositione tranfertur dominium sine traditione, resoluta illa dispositione & titu. retransfertur ipso iure dominium sine aliqua alio traditione: secus vero econtra, si in aliqua dispositiõẽ requiratur traditio prout regulariter requiritur in cõtractibus: quia similiter requiritur in dissolutione: quã glo. dicit ibi valde no. Bal. in finalibus verbis. Alex. in l. fi. C. de lega. 2. col. nu. 3. & istam doctrinã ponit Bart. licet illã glo. non alleget. in l. & ideo. ff. de condi. furt. 1. col. nu. 2. Pro qua sententiã & doctrina considero text. singu. in proposito in l. si mortis causa res donata. cum. l. sequenti. ff. de donatione caus. mor. quem sic induco, in donatione causa mortis solo titulo tranfit dominium in eum cui fit donatio sine aliqua traditione: tex. est vnicus in iure iuncta glo. in l. 2. ff. de publi. quem ibi dicit vnicum Bald. & Ange. de Per. & dicit vnicum Bal. in l. 2. C. si quis alteri vel sibi. post princ. nu. 2. isto enim casu, si reuocet donatio expressè vel tacitè statim ipso iure re acquiritur dominium ipsi donatori: iste est verus & realis casus in dicta. l. si mortis causa, cum lege sequenti: quem ad hoc considerat & reputat valde singu. Pau. de Cast. ibi. ex quo textu in dicta. l. fina. C. de lega. sic declarato & cõfirmato infero & dico, quod procedit & debet extendi, nedum quando res legata debet post tempus redire ad ipsos hæredes testatoris sed etiam si ex dispositione testatoris debeat redire ad quemlibet tertium extraneum: quod apertè fundatur ex superioribus: & in expresso ita tenet ibi solus Pet. de Bel. per. 1. col. prope fi.

28 Non obstat etiã dicta lex Partita, quia in quãtum dicit quod tranfacto die vel tempore hæ-

Commentarij,

res donatoris vel alter tertius cōsequetur & acquirere dūm & possessionē rei, debet intelligi quod respectu ipsius donatoris vel haredis bene reuertitur dominiū & possessio: quia non recesserat ab eis cum tantum rem concessit vendam & fruendā respectu vsusfructus, & sic dominiū & ciuilibus possessio erat penes eos, sed respectu extranei est difficultas illius legis, vnde potest dici quod respectu extranei intelligatur, quod quæritur ei dominiū & possessio mediante actione personali quam habet ex pacto donatoris, iuxta tex. cum materia in dicta l. quoties. C. de dona. quæ sub mo. & iste sit verissimus sensus & intellectus illius legis partite: & cōfirmatur, quia cum leges Partitæ regulari ter non sint correctoriæ iuris cōmunis, non est dicendum nec credendū quod illa lex corrigat in hoc ius cōmune tot & tantis legibus & rationibus confirmatum. Vel aliter, & secundo, & quidem subtiliter potest intelligi illa lex, quando primo res donatur quo ad vsusfructum pro certo tempore, vt post tempus respertineat alteri: nam tali casu post illud tempus quæritur illi tertio dominiū & possessio ipso iure, quia videtur interuenire quidam actus fictus translatiōnis possessionis, scilicet retentio vsusfructus: argumēto tex. in l. quisquis. C. de dona. & eorū quæ latē dico in materia possessionis in quarto actu ficto. Vel aliter & tertio dicamus, quod illa lex sit noua & exorbitans à regulis iuris cōmunis, & per eam deciditur quod illo casu trāseat dominiū & possessio in illum tertium: & forte potest esse ratio, quia loquitur in bonis vinctularis & restitutioni subiectis, in quibus specialiter hoc voluit decidere illa lex & ex ea forte hodie habuit ortum lex. 45. infra his legibus Tauri. Sed adhuc primus intellectus supra assignatus videtur mihi verior & tenendus. Item adde pro intellectu & declaratione text. in dicta l. quoties. C. de dona, quæ sub modo. quod licet vellet quod si res donatur eo pacto vel modo vt post mortem donatarij vel post certum tempus pertineat alicui tertio, acquiratur ei actio personalis, quod tantum habet locum & procedit in contractu donationis: secus tamen est in alio, vt venditionis, vel quouis alio: ita notabiliter Alexā. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. fin. col. & est de mente Bar. & aliorū docto. ibi. Item adde ad prædictam l. quoties. cum com. opin. quod licet in prædicto casu quando quis donat eo pacto vt post mortē vel tempus quæritur alteri, licet illi tertio quæritur actio personalis pro re vel interesse, tamen debet intelligi contra obligatum vel eius haredem, tamen nō

habebit actionem contra tertium possessorem rei: quia actio realis hoc casu non competit cū nō transeat dominiū nec possessio actio verò personalis similiter non competit, quia illa tantum dirigitur contra primum donatarium obligatum, & non sequitur particularem successorem: argumēto tex. in l. si. §. fin. ff. de contra hen. empt. Sed hoc aperte hodie videtur corrigi per dictam legē Partitæ. Ex quo subtiliter deducitur & infertur, quod si donator fecit pactum fauore plurium, quia donauit rem hoc pacto, vt post mortem vel tempus primus tradat secundo, & secundus tertio, & sic de alijs: quod omnibus quæritur actio successiue contra grauatum.

Item infero quod si forte primus donatarius grauatus alienauit rem, & secundus consequatur ab eo interesse, quod tertius habebit actionem contra secundum pro illo interesse consequendo: quia licet in particularibus pretium non succedat loco rei, tamen quando cōsequutum est ex causa lucratiua bene subrogatur & peti potest: argumēto tex. cum materia in l. si eum seruum. ff. si certum peta. & in l. si & me & Titium. eodem titu. iuncta communi. opin.

29 Sed circa prædicta pro maxima declaratione prædictorū quæro de subtili & necessaria questione, scilicet si iste donator qui donauit alicui fundū vel rem hoc pacto vel modo, vt post mortem vel certum tempus restituat alteri tertio, si possit talis donator istud pactum, modū, vel grauamen remittere & reuocare, vt illi tertio non restituatur? & videtur quod sic.

Primo, argumēto tex. notabilis. in l. 3. de seruis exportandis. vbi si dominus vendidit vel donauit seruum suum hac l. & pacto, vt intra certū tempus manumittatur, transacto illo tempore efficitur liber, ita demum si dominus perseuerauit in eadem voluntate: vnde si ante tempus completum illud pactum vel modum reuocauit, non erit liber: & sic in præiudiciū serui potuit dominus pactum vel modum tollere ad idem est tex. in l. 1. & 2. §. si man. C. si micipiū ita fuerit alienatum vt manumittatur. text. in l. 3. ff. qui sin e manumissione ad libertatem perueniunt. tex. in l. si pecuniam. §. si seruum. ff. de condict. ob causam. ergo ita in nostro casu donator possit reuocare illud pactum vel modū positū in fauorē tertij. Secundo, quia in nostro casu & questione illi tertio est quæsitā actio virtute contractus innominati resultantis habita relatione ad id quod deuenit in modo: ergo merito habebit locum penitentia, vt in l. si pecuniam, in principio. cum materia. ff. de condictio. ob

di. ob causam. vnde sicut in contractu innominato tota dispositio per poenitentiam reuocari potest, ita quælibet eius pars. Tertio, & in terminis ista sententiā & conclusionē tenet Bart. in l. qui Romæ. §. Flauius. l. col. nu. 1. ff. de ver. oblig. qui extēdit hoc vt habeat locū etiā si illud pactum sit positū in fauorem ecclesiæ vel piæ causæ: & ibi Ioan. de Imo. 2. col. in medi. Aret. 3. col. qui latē disputat, & tandem se firmat in fi. col. dicens: quod tutius est tenere opin. Bart. Alex. 3. col. nu. 8. Soci. 4. col. Iaf. 7. col. nu. 28. Rapha. Cuma. & Pe. de Befu. idem etiam tenet Bar. in dict. l. 2. ff. de ser. expor. cum quo transeunt ibi docto. tenet etiam Ioan. de Imo. in c. potuit. de locato. pe. col. in medi. & in fin. Bal. in l. eum à focero. C. de iure dot. 2. col. istam etiam cōclus. tenet Aret. in con. 74. 4. col. nu. 9. qui notabiliter loquitur: & istam dicit magis communē opinionē Socinus & Iaso. in dicta l. qui Romæ. §. Flauius. Sed his non obstantibus, teneo contrarium sententiā, imò quod prædictus donator nō possit reuocare illud pactum vel modum positum in fauorem tertij, modò interueniat cōsensus solius donantis, modò vtriusque, scilicet ipsius donantis & ipsius primi donatarij: & istam sententiā contra Bar. & commun. opin. tenet Paul. de Cast. in dicta l. qui Romæ. §. Flauius. l. col. in fin. nu. 2. idem Pau. in l. in infulā. §. fina. in fin. ff. solu. mati. idē in l. si pecuniam. ff. de condi. ob causam. 3. col. 4. q. idem Paul. in l. si cum venderet. ff. de pigno. acti. 2. col. num. 5. licet litera eius sit corrupta: & ante eum istam partē tenet Franc. de Albergo Florentinus, qui fuit discipulus Bar. in dicta l. 3. ff. de seruis export. istam etiā partē tenet Salic. in dicta l. quoties. C. de dona. quæ sub modo. in fi. idem Salic. in l. 1. C. si manci. ita fue. alie. vt manu. l. col. nu. 5. & dicit Paul. vbi supra quod ista partem tenet Spec. in titu. de instru. edi. §. nūc verò aliqua. vers. cum quis legat. in additione quæ incipit, Titio decem. Sed certē ibi non loquitur an donatio possit reuocari vel non respectu tertij qui erat Seius, sed tantum dicit quod donatio non potest reuocari à primo donatario qui erat Titius cui res erat tradita: & sic non tangit quæstionem nostram, nec ad eam potest allegari, istam etiam partē tenet Roderi. Suarez in repetitio. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. fo. 97. 8. q. princ. qui dicit quod ferè omnis schola scribentium tenet contra Bar. idem Rode. Sua. allegatione. 19. 3. col. fo. 176. Sed certē in hoc deceptus est, quia imò magis cōmune est cū Bart. vt ex superioribus pater: istam etiam conclusionem tenet Pau. in con. 164. ante penul.

tima. col. versic. sed contra hoc facit. 2. vo. con. 30 Pro qua sententia contra Bar. & communē primò facit text. capitalis bene ponderatus in dicta l. quoties. C. de dona. quæ sub modo. vbi expressè dicitur, quod ex tali pacto vel modo, restitutionis statim est quæsitā utilis actio illi tertio: ergo eo inuito per donatē reuocari non possit: quia quando ex contractu alterius mihi quæritur ius, actio vel obligatio, nō potest me inuito mihi auferri: argumēto tex. in l. sicut ab initio. C. de actio. & obli. tex. in l. de contractu. C. de ref. ven. text. in l. non idcirco. C. de cōtra. empt. tex. in l. quamuis. C. de transa. tex. in l. in commodato. §. sicut. ff. commo. dati. tex. in l. si mandauero. la. 2. §. sicut man. text. in l. statu liberum. §. Stichū. de lega. 2. tex. in l. si socius. vers. i. ff. p. socio. tex. in regula. id quod nostrū. ff. de regu. iur. nec obstat tex. in l. 2. §. sed & si quis donaturus. ff. de dona. & in l. si pater. versic. sin autem. ff. de manu. vin. cum simi. & notata in l. 1. §. si. ff. de con. empt. & in l. cōsensu. C. de actio. & oblig. & in l. absentis. de dona. quia ibi actus, actio, vel obligatio non erat quæsitā illi absentis, vt ibi notatur: hic verò sic cōfirmatur subtiliter ex prædicta l. quoties. in quantum dicit, quod acquiritur illi tertio actio, licet stipulatus non sit: sed eo casu quo esset stipulatus quæreretur irrevocabiliter, adeò quod à donatore nullo modo posset reuocari, vt in l. perfecta donatio. eodem titu. de dona. quæ sub modo. ergo similiter in nostro casu reuocari non possit, cū efficacax actio iam quæsitā sit. Secundo facit text. no. in l. fin. ff. de pactis. vbi si creditor fecit pactū de non petendo ipsi debitori: ex quo quæritur liberatio fideiussori, nō potest debitor illud reuocare in præiudiciū fideiussoris: ex quo tex. sumitur notab. doctrina & theoria. quod ius mihi quæsitum ex contractu vel pacto alicuius non potest mihi auferri: & ad hoc eum notat ibi Sali. Angel. Pau. Iaso. & commun. docto. tex. in l. si seruus. & in l. filius paciscendo. C. de pactis. & ibi Paul. & commun. docto. vbi dicitur quod ius mihi quæsitum ex contractu filij vel serui, non potest ad eis mihi auferri: tex. in l. si partem. versic. fin. in fin. ff. quemad. ser. ami. vbi si testator legauit seruitutem, & legatarius antequam agnosceret vel repudiaret legatū vendidit fundū dominantē, illi emptori quæritur ius seruitutis quod amplius à legatario auferri nō potest repudiatione legati, vel alijs: tex. in l. in infulam. §. si. ff. fo. ma. vbi si quis dedit dotē mulieri hoc pacto, vt soluto matrimonio dos ad eū reuertatur, factō diuortio potest petere dotē, adeò quod si postea maritus & vxor reuertantur

Ant. Go. in. ll. Tau. Q tantur

tantur in matrimonium, non aufertur ius qua-
situm dotē repetenti: & ad hoc notat Bal. An-
ge. Imo. Paul. & cōmu. docto. tex. in. l. cum ma-
ritus. §. si. ff. de pactis. dota. vbi mulier dedit do-
tem hoc pacto, vt post mortē suam restituatur
fratri: & ille frater stipulatus est, & dicit tex. q̄
nō potest mulier de dōte disponere in vita vel
morte in praiudicium fratris: quem ad hoc no-
tat ibi Bal. Sali. & cōmu. doct. & dicit singu.
Aret. con. 24. p. e. col. tex. in. l. certi conditio. §.
si nūmos. iuncta glos. 1. ordi. in versic. vel dic.
ff. si cer. pet. vbi si quis mutuauit nūmos nomi-
ne alicuius tertij absentis, ei quaerit actionem
quam postea eo inuito auferre non poterit: &
ad hoc notant & commendant omnes doctores.
tex. nota. in. l. si post mortem. §. fin. ff. de bo-
no. poss. cōtra. tabu. vbi si ex dispositione legis
ex persona alicuius competit mihi aliquod ius,
nō potest me inuito mihi auferri: & ad hoc no-
tat ibi Bar. Albe. & cōmu. docto. tex. singula.
in. l. si constante. versic. exceptis. C. de dona. an-
te nupt. per quē infertur ibi Bal. quod quando ex
contractu vel pacto contrahentiū vel occasio-
ne contractus per dispositionem legalem, est
alicui tertio ius quaesitum re vel spe, nō potest
ab eo recedi in eius praiudicium: & illū text.
ad hoc dicit solēnem Areti. in conf. 74. p. e. col.
nu. 10. Iaso. in. l. si. ff. de pactis. 2. col. post princ.
tex. in. c. si tibi absentis. de praebedis. libr. 6. vbi
si episcopus vel superior contulit beneficium
alicui absentis, etiam non interueniente nuncio
vel epistola, non potest amplius poenitere nec
reuocare: & ibi notat & commendat glo. ordi.
& cōmu. docto. Tertio, & principaliter & ma-
gis in expresso hodie in nostro regno facit lex
3. titu. 8. libr. 3. ordi. qua cauetur q̄ indistincte
potest quis alteri obligari, etiam absentis, sine
aliqua stipulatione vel solēnitate, dum constet
de voluntate obligantis: ergo in nostro casu illi
tertio fuit quaesita actio & obligatio ex volun-
tate donantis, & ex eius pacto vel contractu: si
fuit quaesita, ergo reuocari non potest. Confir-
matur hoc, quia Bal. in. l. cum a facero. 2. col. in
finē. C. de infedot. & cōmunis opinio moder-
norum, in dicta. l. qui Romae. §. Flauius. de ver-
oblig. dicit, quod si in proposita quaestione no-
tarius stipuletur pro ipso tertio non pōt postea
per donantem reuocari, sed hodie attenda illa
lege regia, quaeritur ius vel actio illi tertio & cui
libet absenti tāquam si interuenisset stipulatio:
ergo reuocari non potest. Et tenendo istam
partem quam teneo pro verissima dico, quod
31 non obstat primō tex. capitalis in quo se fun-
dabat Barto. & cōmu. opin. in dict. l. i. ff. de ser-

uis exportan. quia dupliciter respōdeo, & pri-
mō sic, quod in illa lege aperte requiritur per-
seuerantia in domino alienante seruū pacto
vel modo, de quo ibi, vnde meritō dominus po-
test illud pactum vel modum reuocare, quod
probat ibi tex. dum dicit, si istamen qui vendi-
dit in eadem voluntate perseueret: probat etiā
tex. in. l. si pater. ver. fin. autem. ff. de manu. vin-
dict. in nostra verō quaestione & casu dicta. l.
quoties. talis perseuerantia nō requiritur, ideo
reuocari non potest. Vel aliter & secundō re-
spondeo q̄ ibi, scilicet in dict. l. 1. de ser. expor-
pactum vel modus fuit appositus in fauorem
serui, cui non potuit aliquo modo quaeri actio
vel obligatio, cū sit omninō in capax: vt in re-
gula. quod attinet. ff. de regu. iur. & ex hoc iura
disponunt quod tali pacto vel modo non re-
uocato, seruus efficitur ipso iure liber secundū
voluntatem dominici: ita dicit tex. in dicta. l. 3. de
ser. expor. tex. in. l. 1. & 2. C. si māci. ita fuae. alie.
vt manu. tex. in. l. 3. ff. qui sine manu. ad liber-
p. tex. in. l. si pecuniā. §. si seruus. de cō. ob caus.
Sed in nostra quaestione & sic in casu praedict.
l. quoties ille tertius in cuius fauorem pactum
vel modus ponitur est libera persona & capax
actionis & obligationis, & ei est quaesita actio
& obligatio: vnde meritō in eius praiudicium
reuocari non potest: & si replices, quomodo
potuit huic tertio absentis quaeri actio sine ac-
ceptatione & consensu, imō sine eo quod in-
terueniret nuncius vel epistola, quia aliās non
potest valere per tex. no. iuncta cōmu. doctri-
na in. l. absentis. ff. de dona. vbi quādo donatio
fit absentis, requiritur acceptatio, voluntas, &
consensus donatarij: imō si postquam quis do-
nauit donatarij scierit & acceptet, non suffi-
cit sed requiritur quod interueniat nuncius vel
epistola ad coniungendos voluntates. ita tenet
ibi. Bart. in prin. Albe. Iaco. & Oldra. quos ipse
refert Pau. Imo. Cuma. & ceteri docto. facit glo.
ordi. in. l. cōsensu. ff. de actio. & oblig. glo. in. l. 1.
§. si. ff. de cō. empt. §. in. l. illud. C. de sa. eccles. &
ibi notat Alb. Iaco. But. & omnes, glo. in. l. nec
ambigi. C. de don. & ibi expressē notat Cinus,
Bal. & Sali. Respōdeo q̄ ille tex. & cōm. opin.
loquitur & procedit, quando donatio incipit
à traditione vera vel ficta, & fiebat absentis: nam
tunc requiritur acceptatio & consensus modo
praedicto, scilicet interueniente nuncio vel epi-
stola: nos verō loquimur quando donatio inci-
pit à promissione vel obligatione. Sed aduertē-
dum subtiliter quod ista solutio non satisfacit,
quia quando donatio incipit à promissio-
ne vel obligatione, à fortiori vel eadem ratione
non

nō valet si fiat absentis: nā deiure antiquo hoc
expeditū est, cū requirebatur stipulatio qua
non poterat fieri inter absentes, etiam median-
te nuncio vel epistola, vt in. l. i. ff. de verb. oblig.
hodie verō de iure nouo Codicis bene valet p
pactum nudum & sic per consensum vtriusq̄:
sed tunc si fieret absentis, requiritur nūcius vel
epistola ad coniungendam voluntatem & con-
sensum: ita singu. tenet & declarat Iaco. But. &
post eum alij doct. in. l. illud. C. de sa. eccle. Fab.
& Ange. in prin. Insti. de oblig. ex consensu:
& secundum hoc in nostro casu & quaestione,
modo donatio incipiat à traditione, modo à
promissione & obligatione, non potuit quaeri
actio illi tertio absentis, nisi postquam consen-
sit interueniente nuncio vel epistola: ergo be-
ne potuit donator reuocare: & ista est noua &
subtilis difficultas quam nemo posuit in hoc
articulo. Sed ea non obstante teneo istā senten-
tiam & conclusionem contra Bar. quam supra
fundauit, & praedicta difficultati respondeo sub-
tiliter, quod procedit quando principaliter &
de perfit donatio, & nō dependet ab alio actu
nec psona: vt si quis donat rem vel aliquā quā-
ritati absentis, tunc enim non valebat in eius
persona quo ad dominium, nec quo ad obli-
gationem: secus verō quando donatio fit pra-
sentis taliter quod valeat & in eius persona ha-
beat vires: quia tunc si grauetur alteri dare vel
restituere, tunc illi tertio quaeritur per legē vti-
lis actio etiam ignorantis, & non interueniente
nuncio vel epistola: quia fortificatur ex prima
donatione valida, & ab eo recipit formētum: &
iste est verus & realis sensus & intellectus illius
tex. in dicta. l. quoties. sic alibi nō dilucidatus:
vnde illa donatio non potest reuocari, quia iā
per legem est quaesitum ius: hodie tamen de iu-
re regio hoc magis clarē procedit & habet lo-
cum per legem tertiam, titu. 8. libr. 3. ordi. modo
fiat donatio praesentis, modo absentis: modo fiat
de quantitate, modo de aliqua re in specie: mo-
do incipiat à traditione, modo à promissione.
Non obstat secundō, quod in nostro casu & q̄.
resultat contractus innominatus, scilicet do vt
des, vel facias: habita relatione ad id quod ve-
nit in modo: ergo meritō potest reuocari, quia
habet locum poenitentia: quod fundamentum
in hoc articulo posuit Ioan. de Imo. Alexan. &
alij docto. in dicto. §. Flauius. quia subtiliter re-
spondeo, quod in nostro casu & q̄. non resul-
tat aliquis contractus in nominatus, imō est cō-
tractus nominatus donationis in persona pri-
mi qui reuocari non potest, similiter respectu
tertij cui est fienda restitutio non est contra-

facienda

ctus innominatus, imō est donatio ex qua qua-
ritur ei actio per d. l. quoties.
32 Confirmatur etiam, quia in cōtractibus inno-
minatis, ita demum habet locum poenitentia,
quando nulla est nata actio ei à quo fit reuoca-
tio: quia res est omninō integra ex parte vtri-
usque contrahentis, vel quando vnus ex con-
trahentibus impleuit ex sua parte, alter verō
non: tunc ille qui impleuit potest poenitere &
contractum reuocare ex eo, quia contractus
censetur debilis, & nulla fuit quaesita actio ei
cui impletum est: ista est propria & realis di-
spositio textus in dicta. l. si pecuniā. ff. de con-
dition. ob causam. Sed in nostro casu & qua-
estione non est contractus innominatus, sed ve-
rus & nominatus contractus donationis, tam
in persona primi donatarij, quam secundi vel
tertij, cui est fienda restitutio: praeterea illi se-
cundo vel tertio statim est quaesita efficax ac-
tio ex illo pacto & modo donationis & resti-
tutionis, per textum in dicta. l. quoties. ergo re-
uocari non potest nec habere locum poeniten-
tia. Vel aliter respondeo, quod licet in nostro
casu & quaestione resultaret contractus inno-
minatus, tamen hodie de iure regio non pos-
set reuocari nec habere locum poenitentia, vt
supra dixi: quia hodie in contractibus in nomi-
natis etiam nullo implemento secuto oritur ac-
tio, & non habet locum poenitentia per dictā
l. 3. tit. 8. libr. 3. ordi.

33 Et ex his infero singularem & vtilem declar-
ationem ad legem. 27. supra his legibus Tauri,
vbi habetur quod pater potest per contractum
& donationem inter viuos meliorare filium
quem velit in tertio bonorum, & in eo appo-
nere substitutiones, vincula, & grauamina qua
voluerit: nam dico quod si pater graualet ta-
lem filium melioratum restituere praedictum
tertium alteri filio vel descendenti, vel in defe-
ctum eorum altera, personae secundum formā
& dispositionem praedictae legis, nō posset pa-
ter solus, nec concurrente consensu primi fi-
lij meliorati, postea illud grauamē, vinculum,
vel submissionem tollere vel reuocare in pra-
iudicium alterius filij vel descendenti, vel ter-
tij in cuius fauorem positum est grauamen vel
vinculum restitutionis, cū per illam legem
iam sit ei ius quaesitum: & in terminis ita te-
net & concludit Rodericus Suarez in repetitio-
ne legis, quoniam in prioribus. fol. 97. 8. qua-
quam tamen ego declaro isto modo, nam si
parte adhuc non tradidit praedictam meliora-
tionem primo filio meliorato, nec scripturam
eius, nec fuit facta ex causa onerosa, tunc be-
Ant Go. in ll. Tau. Q2 ne pos-

ne possit reuocari tā respectu primo quā al-
terius qui successiue in tali melioratione nomi-
natus est: nam cum indistincte sit reuocabilis
per legem. 17. Tauri, sequitur quod poterit pa-
ter reuocare respectu vtriusque, vel respectu il-
lius tertij successiue nominati: cum nulli eo-
rum sit quæsitum ius perfecte & irreuocabili-
ter: si verò dicta melioratio si tradita primo fi-
lio meliorato, vel eius scriptura, vel fuerit facta
ex causa onerosa, vel aliter sit effecta irreuoca-
bilis ex causis & modis contentis in dicta le-
ge. 17. Tauri. tunc dico quod nullo modo pos-
set reuocari respectu primi nec respectu tertij
successiue nominati, quia iam à principio fuit
perfecta irreuocabilis: & si dicas quod tan-
tū respectu primi prædicta melioratio est ir-
reuocabilis, quia ei fuit tradita possessio, vel
scriptura, vel causa onerosa, vel alia per quam
efficitur irreuocabilis, respicit tantū primū
filium melioratum, non verò tertium successi-
uē nominatum vnde videtur quod respectu
eius possit reuocari, quia subtiliter respondeo,
quod ex eo, quod iam melioratio semel est ir-
reuocabilis respectu primi propter aliquam cau-
sam de contentis in his legibus Tauri, maxime
in lege. 17. statim iam est quæsitum ius & actio
tertio, & alijs successiue nominatis: & quo ad
omnes censetur irreuocabilis, quia possessio,
causa vel qualitas per quam efficitur irreuoca-
bilis, requiritur tantū in primo filio vel descen-
dente meliorato, & non in alio: ergo amplius
reuocari non possit, argumento textus singu-
laris in l. pater filium. §. quindecim liberis. ff.
de legatis. 3. vbi habetur quod res prohibita a-
lienari, si aliquo casu permittatur alienari, &
veniat casus in quo iam semel sit alienari, perpe-
tuò remanet libera & alienabilis: & ibi notat
Bar. & commu. docto. facit etiam textus singu-
lari & vnicus in l. fin. C. de remi. pigno. secun-
dum Bal. Salic. & commu. docto. vbi habetur
quod si res obligata vel hypothecata à debi-
tore semel aliquo casu alienetur, creditore con-
sentiente perpetuò eximitur ab obligatione
& hypotheca, adeò quod licet postea reuertatur
ad personam debitoris, amplius nō reinci-
dit in primam generalem obligationem, etiam
bonorū futurorū: facit etiam tex. in l. videam.
ff. quod metus causa. tex. etiam in l. tutor rerū.
ff. de adm. tuto.

34 Itē etiam & secundò ex prædictis infero, q̄ si
quis faciat & constituat maioratum in perso-
na certa & determinata, & post mortē eius vo-
cauit & substituit alijs successiue, & primæ tra-
didit possessionem eius vel scripturam, vel fiat

ex causa onerosa iuxta formam & dispositio-
nem tex. in. 44. infra his ll. Tauri, quod si se-
mel fuerit tradita possessio vel scriptura primæ
personæ nominatæ, vel concurrat causa onero-
sa, nō potest amplius maioratus reuocari, etiam
quo ad alias personas nominatas vel substitu-
tas, sed perpetuò remanet firmus, validus, & ir-
reuocabilis.

Item etiam & tertio ex prædictis infero quod li-
cet iura regalia quæ pertinent principi in signū
supremæ iurisdictionis, non possint præscribi
nisi tēpore immemoriali: tamen si semel sunt
præscripta ab aliquo magnate vel domino tem-
porali, perpetuò efficiuntur præscriptibilia tē-
pore ordinario, decem vel viginti, vel triginta
annorum: sicut quælibet alia res priuata, vel
iurisdictionis.

Item etiam & quartò ex prædictis infero, q̄ si
aliqua res patrimonij semel est alienata in hoc
regno per descendentes possessores, & nō fuit
per proximiorē consanguineum retracta pro
eodē pretio secundū leges huius regni, nō pote-
rit amplius per aliquem retrahi iure sanguinis,
sed perpetuò remanet libera & alienabilis.

35 Quintus modus per quem impeditur aliena-
tio & translatio dominij est, quando expressē
prohibetur per legem: tex. est in l. non dubiū.
vers. nullū. C. de legibus. cuius verba sunt, nul-
lum enim pactum, nullā conuentionē, nullum
contractum inter eos videri volumus subsecu-
tum, qui contrahunt lege prohibente. tex. in l.
1. & per totum. ff. de fundo dotali. tex. in l. quæ-
dam. ff. de acqui. rerum domi. text. in l. 1. & per
totum. ff. de rebus eorum. tex. in l. 1. & per totū
C. de præ. mino. tex. in l. lex quæ tutores. C. de
admi. tuto. tex. in l. alienationis. ff. fami. herci.
tex. in l. post contractū. in fi. ff. de don. text. in
l. 2. & fin. C. de litigiosis: tex. in l. commissā. ff. de
publi. & vecti. tex. in l. si. C. ad legem Iu. maie.
tex. in l. qui contra. C. de inces. nup. tex. in l. ex
iudiciorum. ff. de accus. text. in l. quæsitum. ff.
qui & à quibus. text. in l. 3. §. sciendum. ff. de do-
na. intervi. & vxo. tex. in §. 1. Insti. quibus alie-
licet vel non. tex. in c. cum secundum leges, de
hære. lib. 6.

36 Sextus modus per quem potest impedi ali-
natio & translatio, domini, est in melioratione
tertij: nam si pater vel mater melioret filium
in tertio bonorum suorum in vltima volunta-
te vel per contractum inter viuos, potest in eo
apponere quodlibet grauamen vel vinculum
restitutionis vel submissionis iuxta formam &
dispositionem legis. 27. supra his legibus Tau-
ri: de quo magistraliter dixi in propria mate-
ria quam

ria quam posui in l. decimaseptima. supra eod.
37 Septimus modus per quem impeditur aliena-
tio & translatio dominij est per vltimā volun-
tatē & dispositionē testatoris: nā si testator in
stituit hæredē in tota hæreditate, vel in aliqua
parte: vel legat alicui aliquā, rem pot̄ prohibe-
re alienationē eius, & talis prohibitio valet &
tenet: quod tñ intelligo & declaro isto modo,
nam si prohibitio est simpliciter facta sine cau-
sa vel nulla demonstrata persona in cuius fau-
rē fiat, vt si testator dicat grauo hæredē vel le-
gatariū ne alienet, talis prohibitio nō valet: sed
hæres vel legatarius liberē & iustē poterit rem
alienare, quia illud est quoddā nudū præcepto
testatoris, & resoluitur in cōsiliū quod nō obli-
gat recipientem, sed tantū mouet eum: vt in l.
2. §. si. ff. mandati. tex. est capitalis & expressus
in l. filiusfa. §. diui. ff. de lega. 1. & ad hoc notat
& commēdati glo. or. Bar. Albe. Pau. Alex.
Iaso. & communiter docto. tex. in l. cum pater.
§. mando. ff. de lega. 1. tex. in l. pater filii. §. Lu-
lianus Agrippa. ff. de lega. 3. text. in l. Lucius.
eod. tit. tex. in l. Titio cētum. ff. de condi. & de
mon. & vtrōq; commu. doct. Confirmatur,
quia in qualibet dispositione semper requiritur
causa pro eius validitate. text. est in l. cum hi. §.
vultigitur. vers. in causa. ff. de trans. text. in l.
si procuratorem. vers. 1. ff. mandati. text. in l. si
pariter. ff. de liberal. causa. tex. in l. 2. §. circa. ff.
de doli excep. tex. in l. properandum. §. illo p-
cul dubio. C. de iudi. tex. in l. cū indebito. §. si.
ff. de proba.

8 Si verò prohibitio est facta cum legitima cau-
sa vt quia testator prohibuit rem alienari, quia
fuit maiorum suorum, vel habuit eam ab Im-
peratore, vel principe, vel erat fortalitiū vel
turris fortissima quæ erat protectio & defen-
sio cognationis suæ, vel quia hæres vel legata-
rius cui relinquebatur erat minor, vel fuit facta
prohibitio fauore alienis: certæ personæ, vt
quia prohibuit rem alienari, quia voluit rem
peruenire alicui de genere vel alteri personæ,
vel ex alia simili & iusta causa: nam tunc talis
prohibitio valet & tenet, & non poterit alie-
nari: tex. est in dicti. filiusfa. §. diui. ff. de lega.
1. ibi, nisi inueniatur persona cuius respectu
hoc a testatore dispositum est, & c. tex. in l. cū
pater. §. libertis. de lega. 2. tex. in l. Titia Seo. §.
Seia libertis. eod. tit. tex. in l. peto. §. fratres. ff.
eod. tit. tex. in l. codicillis. §. instituto. eod. tit.
tex. in l. voluntas. C. de fideicom. & idē dispo-
nit lex nota. Par. lex. 44. titu. §. 5. Par. Imò licet
causa prohibitionis non exprimat, tacitē vi-
detur inesse ex qualitate rei: vt si fuit res maio-

rum, vel turris fortissima: ita probat glo. sing.
& vnica in l. quoties. la. 1. C. de fideicom. in glo.
1. quam ad hoc notat & commendat ibi Bart.
Sal. & non est alibi secundum Corneum secū-
da colum. & alios modernos ibi. Et ratio vera
& fundamentalis per quam in prædictis casu-
bus per vltimā voluntatem potest impedi ali-
natio est, quia sicut per vltimā voluntatē tran-
sfertur ipso iure dominium, tam in hæreditate
vniuersali aditione secuta quā in legato vel
fideicommissio sine aliquo actu traditionis vel
apprehensionis, vt in l. cum heredes. ff. de acqui.
posse. & in l. facta. & in l. restituta. ff. ad Trebe.
& in l. à Titio. ff. de fur. & in l. cum pater. §. fur-
do. ff. de lega. 2. & in l. si tibi homo. §. cū seruis,
de lega. 1. ita eodem modo per ipsam vltimam
voluntatem potest alienatio & dominium im-
pediri & de vno in alium transferri: ita probat
tex. in l. fin. C. de lega. vbi testator potest relin-
quere legatū vel fideicommissum vsq; ad certum
tēpus vni, & post illud tēpus alteri: tex. in Au-
then. cui relictum. vers. si. C. de iudic. vi. tol. &
in expresso istam rationem ponit Pe. de Bella
per. in l. ea lege. C. de con. ob causam. 1. col. in fi-
ne. & ibi Cinus. 2. col. in fine & commu. docto.
ibi Albe. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de ver. obli.
2. col. prope finē. & ibi doct. Inno. in c. Rainal-
das. extra. de testa. pe. col. confirmatur ex illa
glo. singu. in l. 1. in glo. magna in fi. C. de inof.
dona. vbi ponit nota. doctrinam. quod in casu-
bus in quibus ipso iure ex aliqua dispositione
transfertur dominium sine traditione, in eisdē
casib; resoluta illa dispositione, impeditur do-
minium & retrahitur in disponentem, vel a-
lium: quā ad hoc summē notat & commēdat
ibi Bal. in finalibus verbis: & commu. doct.

39 Quod nota. extende, etiā si testator in tali pro-
hibitione apposuit iuramentum, quia prohibi-
tio non valet nec roboratur iuramēto, vt tenet
Inno. & doct. in c. dilecto. de prebē. imò etiā si
vterq; iuret, tā testator q̄ heres grauatus potest
fieri alienatio, licet alienas sit periurus: quia iu-
ramētum non afficit ipsam rem, vt impedit ei
alienationē ita sing. Inno. in c. dilecto. de prebē.
& ibi cō. doc. Abb. c. intellectu. 3. col. nu. 8. de
iure iu. & ibi cōmu. doct. & in specie tenet Ri-
pa. in d. l. filiusfa. §. diui. 4. col. nu. 21. Contrariū
tñ tenet ibi expressē Ferd. de Loazes. 16. colū.
nu. 21. argumento. tex. in l. cum quis decedens.
§. codicillis. de lega. 3. Item etiam ratione, quia
ex tali iuramento resultat testatores voluisse
imperpetuum non alienare: text. in l. cum ita
legatur. §. in fideicom.

Pro cuius perfecta intelligētia & declaratione,
Ant. Go. in ll. Tau. Q3 Primo

40 Primò quærò, si testator dixit & prohibuit alienari, ne res vel fundus exiret de familia, an per hoc videat vocare oēs de familia simul, vel gradatim ordine successiuo? & resolutiue dico q̄ gradatim ordine successiuo: vt proximior in gradu semper p̄feratur: & eadē ratione idē esset q̄n̄ prohibuit alienari, ne res vel fundus exiret de domo sua v̄p̄ desipite suo. tex. est in l. peto. §. fratre. ff. de lega. 2. cuius verba sunt, fratre hærede instituto petijt ne domus alienaretur, sed vt in familia relinqueret: si non paruerit hæres voluntati, sed domus alienauerit vel extero hærede instituto decesserit, oēs fideicommissum petēt qui in familia fuerint: quid ergo si non sint eiusdē gradus, ita res tēperari debet, vt proxim⁹ quisq; primo loco videatur inuitatus: & ibi notat Bar. Alb. Bal. Joā. de Imo. Pau. de Castro. & Raph. Cuma. tex. in l. cū ita legat. §. in fideicommiss. eo. tit. tex. in l. si. C. de ver. sig. rex. in l. i. C. de secun. nup. in fin. ibi. §. gradib⁹ seruatis. & ibi ad hoc notat Bal. 3. col. nu. 7. & Phil. Dec. 7. col. nu. 19. & idē est si legatū vel fideicommissū relitū est cognatis vel consanguineis, vel quis est grauatus eis restituere, vel extra eos non alienare: quia debet intelligi prædicto modo, vt ordine successiuo proximiores censeantur vocati: tex. est in l. si cognatis. ff. de rebus dubijs. & ibi Bar. 2. col. in fine. & commu. docto.

41 Vnum tamē est, quòd hoc casu non habet locum representatio: itaq; proximior in gradu semper debet p̄ferri, licet alter vellet succedere per viā representationis: vnde si mortuo hærede grauato. concurrat frater ipsius testatoris ex vna parte, & filius alterius fratris mortui: ex alia, p̄feratur pater tāquam proximior: quia iura quæ admittūt representationem; loquuntur & habent locum in successione quæ procedit ex dispositione legis: non verò in successione quæ procedit ex dispositione hominis. & sic testatoris vt in nostro casu: quia illa regulatur ex p̄sumpta charitate & affectione, vnde merito proximior in gradu est p̄ferendus: ita tenet subtiliter Bald. in dicta. l. cū ita legatus. §. fina. ff. de lega. 2. §. q. & ibi Cuma. reputans hoc esse singulare: tenet etiam Philippus Decius in l. i. C. de secun. nup. 7. col. num. 19. Angel. de Are. in §. cū filius. l. i. de hære. quæ ab intesta. de se. i. col. vers. de inde. Alex. col. 204. 2. col. nu. 62. v. & cons. 43. col. 4. vo. & cons. 129. 2. col. 5. vo. Cuma. cons. 106. Philipp. Decius melius quā alibi, col. 1. vo. vbi dicit hæc esse magis comunē opinionē, & ita fuisse iudicatū in Nota. idē Philippus Decius in l. 2. C. de succ. edic. & istud videtur verius & tenendum, li-

cet cōtrariū teneat glo. ordi. in d. l. cū ita legatur. §. fina. in gl. penul. imò q̄ filius alterius fratris mortui æqualiter admittatur cum fratre v̄ uo per viā representationis: quia videtur proximior vocatur per testatorē secundū legis dispositionem: & ibi Ioan. de Imo. in si. Socinus in l. si cognatis. pe. col. de rebus du. et ibi Alex. in addit. ad Bar. Ex quibus in quæst. de facto dixi et consului, q̄ si testator dixit et disposuit q̄ in legato vel fideicommissō q̄ eligat quē velit ex familia testatoris, quòd poterit eligere abfolutē quem velit in quocunque gradu positum: quia prædicta procedunt quando testator simpliciter aliquid relinquit generi vel familiæ suæ quia tunc intelligitur gradatim: secus verò si expressē detur electio, vt commissarius eligat quem velit de familia, quia tunc potest eligere quem velit, etiam remotum.

42 Aduertendum tamen est, q̄ prædicta debēt intelligi quando testator vocauit propriam familiam suam, & in ea cōmisit electionem fieri: secus verò si vocauit familiam extraneam: quia tunc omnes de familia pariter et simul debent admitti: non verò proximior tantum, quia cessat ratio coniunctionis: ita singu. Barto. in l. si cognatis. ff. de rebus dub. fina. col. 1. & q. quod sequitur et reputat singulare Socinus. ibi. 15. col. num. Versic. circa ista dicta. Bart. & ibi Cuma. 2. col. et facit bonus textus in l. is qui cōplures. ff. de lega. 3. et ibi Bar. et cōmu. doctores, et in l. quis Titio. §. fina. ff. de lega. 2. quòd intelligere quādo vo caretur familia alicuius tertij iam defuncti, secus verò si vocaretur familia alicuius viuētis: vt si testator instituathæredem extraneum vel extraneo aliquid legauit, et post eos vocauit familiam eorum, quia tunc intelligitur vocato ordine successiuo, vt proximior in gradu semper p̄feratur, quia eadē ratione qua prætulit ipsū hæredem vel legatariū, ita post eos videtur p̄ferre proximiores.

43 Item adde q̄ si legatum vel fideicommissum relinquitur familiæ vt perpetuo in familia remaneat, censetur relitū ordine successiuo vt proximior in gradu p̄feratur, et eo. excludit sequens admittatur; vt perpetuo. transit de vno ad alium: secus tamen est quando legatum vel fideicommissum simpliciter relinquitur familiæ, quia tunc non transit perpetuo de vno ad alium, sed tantum primus proximior solus admittatur: ita singulariter determinat Socinus post Cuma. ibi, in d. l. si cognatis. ff. de rebus dubijs. 9. col.

Adde tamen quòd licet prohibitio alienationis facta per testatorem fauore familiæ vel alterius

*Clec
no*

rius certæ personæ valeat & teneat, & per hoc videatur sibi relicto fideicommissum, vt in d. l. filiusfa. §. diui. ff. de legatis. 1. & in l. peto. §. fratre. ff. de legatis. 2. cum similibus.

44 Tamen hoc debet intelligi quādo expressē dicitur quòd illa bona remaneant apud familiam vel apud illam certam personam cuius fauore ponitur grauamen de non alienando: secus verò si simpliciter esset facta prohibitio alienationis extra familiā vel illā certam personā: quia ex hoc non inducitur fideicommissum restitutionis, sed solū operabit q̄ non possit prohibito alienare in extraneos, nisi prius requisitis illis de familia vel illa certa persona: & illis nolētibus emere, possit liberē vendere vel alienare cui velit. per tex. singularem & vni. in l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verb. oblig. vbi habetur quòd ille qui tenetur rem non alienare nec vili alij v̄dere nisi cuidā certæ personæ, ea requisita emere & existēte in mora, potest cuilibet alteri vendere: & ad hoc in sua principali decisio ne reputat singu. & vnicū Dinus, Barto. & commu. docto. ibi, quo casu ad hoc, vt prohibitus possit vendere vel alienare, oportet quòd requiratur & interpellat illam certam personam vt emat, & post requisitionē debet expectare per duos menses intra quos possit temere, quibus trāfactis poterit v̄dere liberē cui velit: argumēto tex. in l. si. C. de iure emphy. ita tenet & declarat Bar. & cō. doct. in dict. §. cohæredes. ergo ex illo tex. sic inducto bene inferitur in nostra materia & q. quādo quis prohibetur alienare extra familiam vel certam personam, nō inducitur fideicommissum restitutionis, nisi expressē dicatur per testatorem, q̄ illa bona remaneant penes familiam, vel illam certā personam: & in expresso istam senten. & conclu. tenet Dinus in dicto. §. cohæredes. & ibi Bart. 1. col. nu. 3. Ioan. de Imo. 1. col. Areti. 1. col. Soci. 9. col. vers. quinta & vltima conclu. Pau. de Cas. in l. filiusfa. §. diui. ff. de lega. 1. 3. col. nu. 10. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quòd etiam si prohibitio simpliciter fiat ne alienetur extra familiam vel certam personam, videtur inductum fideicommissum vt teneatur prohibitus restituere familiæ vel illi certæ personæ, & per consequens non poterit alienare, etiam requisita familia vel illa certa persona: quia testator eo ipso quod prodibuit alienare extra familiam vel certam personam, videtur velle quòd remaneat apud eam: & sic per hoc inducitur fideicommissum: & in expresso istam sententiam & conclu. tenet Pau. de Ca. in dicto. §. cohæredes. 2. col. & ibi Cuma. Alex.

2. col. Iaso. §. col. Cuma in l. filiusfa. §. diui. ff. de lega. 1. 2. col. nume. 4. & ibi Ioan. Crottus. 6. col. num. 23. Pe. de Bella. per. in l. quoties. l. 1. C. de fideicommiss. in fin. & ibi Cinus. 2. q. Salice. 1. col. in medio. Alberi. in l. voluntas. C. eodem titul. 2. col. in medio. Cinus in l. ea lege. C. de condi. ob causam. 3. col. & ista videtur magis commu. opin. pro qua facit, quia in vltimis voluntatibus tacitē inducitur fideicommissum ex tacita & cōiecturata mēte defuncti vt in l. fideicommissa. §. hæc verba. ff. de leg. 3. & in l. pater filii. eodem titul. & in l. cū proponebatur. ff. de lega. 2. cum similibus. & ibi commu. doctores. Nec obstat tex. in dicta. l. qui Romæ. §. cohæredes. quia loquitur in contractibus in quibus non ita faciliter nec tacitē inducitur fideicommissum sicut in vltimis voluntatibus: quia contra hentes sunt in culpa, cum potuerunt apertius legem dicere: argumento tex. in l. veteribus. ff. de pactis: secundū Alex. & Iaso. in dicto. §. cohæredes. Dubium tamen est eo casu quo testator grauatur hæredē vel legatariū non alienare extra familiā, v̄p̄ grauatur restituere familiæ, de qua familia intelligat, an testatoris vel ipsius grauati: in quo articulo resolutiue dico, q̄ debet intelligi de familia ipsius testatoris, non verò hæredis vel legatarij grauati: argumento text. in l. cū auus. ff. de cond. & de. et in l. cū acutissimi. C. de fideic. cum fini. & in terminis ita probat text. in l. vnum ex familia. §. si de Falcidia. ff. de lega. 1. ibi: itaq; si cum fortē tres ex familia essent eius qui fideicommissum reliquit &c. Et in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Bar. in l. peto. §. fratre. 1. q. ff. de lega. 2. & ibi Dinus. Petrus & cōmu. doct. item Bar. in l. si cognatis. ff. de rebus dubijs. 2. col. in fine. nu. 2. Petrus, Cinus, & communiter docto. in l. quoties. l. 1. C. de fideicommiss. Ioan. Crottus. vbi dicit hanc esse cōmu. opin. in l. filiusfa. §. diui. nu. 161. Quod notabiliter intelligo quando hæres vel legatarius grauatus esset de familia testatoris, secus verò si hæres vel legatarius grauatus sit extraneus quia tūc videtur intellexisse de familia ipsius grauati, quia eadem ratione qua prætulit in illa re vel bonis ipsū hæredem vel legatarium extraneum, eadē videtur p̄ferre eius familiam: argumento eorum que notantur per gloss. & doctores in d. l. cū acutissimi. in glo. 2. in fine. & in expresso ista consideratione ita tenet Sali. in d. l. quoties. l. 1. 2. col. nu. 3. C. de fideicom.

45 Item etiam iuxta hoc dubitatur vsq; ad quem gradum intelligitur vocata familia in ista materia: & breuiter & resolutiue dico, quòd vsq; Ant. Go. in l. Tau. Q 4 ad

ad quartum gradum post ipsum grauatum vel prohibutum: text. est singu. in iure in auth. de resti. fideicommissi in rubro. et in. §. non igitur. prope fin. ibi, multum nobis visum est plenum esse pietate, quatuor postea generationis huiusmodi in medium deduci questionem: quem ibi ad hoc notat & commendat Iaco. de Bellouiso. 1. col. in fine. ver. & nota. Bar. 1. col. 2. notabili. Ang. 1. col. & illud text. ad hoc reputat notabilem Alex. in 1. filius. §. diu. ff. de lega. 1. 8. col. nu. 27. & ibi Ioa. Crotus fin. col. nu. 174. & illud text. ad hoc reputat notabile Alex. in addi. ad Bar. in 1. pronuciato. §. familia. in 1. additione. ff. de ver. sig. Iaso. in 1. voluntas. C. de fideicō. 2. col. & Rode. Sua. in repetitio. 1. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. fo. 66. 2. col. vers. vnum est. quod intellige respectu collateralium: secus vero respectu descendentium, quia vacantur in infinitum. argumento text. in 1. liberorum. ff. de verbo. sig. cū simi. ita expressè tenet Iaco. de Bellou. in d. Auth. de resti. fideic. 1. co. in fi. & ibi Bart. similiter etiam circa hoc dubitatur, an prohibitus alienare extra familiam vel certas personas possit extraneum heredem instituire? & resolutiuè dicendum est quod non: imò sit regula & conclusio generica in materia, quod modò quis sit prohibitus alienare generaliter inter omnes, excepta familia vel certo genere personarum, modò quis sit prohibitus alienare inter certas & determinatas personas, nō potest personam prohibita heredem instituire: aliàs veniunt contra prohibitionem, & incidit in poenam in ea contentam: text. est capitalis & expressus in 1. peto. §. fratre. ff. de lega. 2. cuius verba sunt, fratre herede instituto petijt nē domus alienaretur, sed vtr in familia reliqueretur: si non paruerit hares voluntati, sed domū alienauerit, vel extero herede instituto decesserit, omnes fideicommissum petēt qui in familia fuerint. & ibi notat & commendat glo. or. Bar. Albe. Bal. Pau. Ioan. de Imo. & Rapha. Cuma. text. in 1. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig. & ibi tenet Bar. 2. col. Imo. 1. & 3. col. Pau. 2. col. Iaso. 2. col. nu. 8. & melius. 12. col. probat etiam text. in 1. si quis prioris. §. certum. C. de secun. nupt. & ibi glo. Bald. & communi. docto. text. in 1. pater filii. §. fundū. ff. de lega. 3. & ibi Bar. & com. docto. facit bonus text. & eius regula in 1. 1. vers. fina. C. de fundo dotali. textus cum materia in 1. ea lege. C. de condit. ob. causam. & ibi tenet Bald. 4. col. Ang. 2. col. & latius quàm alibi Salic. 6. col. 2. quæst. princi.

46 Ex quo notabiliter inferitur, quod si prohibitus alienare inter certas & determinatas per-

sonas decedat ad intestato & aliqua prædictarum succedat ei ab intestato, tenetur bona prohibita restituere ei in cuius fauorem facta fuit prohibitio vel hæreditex. est singularis in 1. codicilis. §. matre. ff. de lega. 2. & ibi notat Bar. Albe. Bald. Ioan. de Imo. Rapha. Cuma. tenet etiã glo. singularis & vnica. in 1. si ita quis. §. ea lege. de verbo. oblig. in verbo interest. in vers. unde & si intestatus decedit. licet non alleget illud text. quem reputat singula. & vnicum Bald. in cap. qualiter. in fine. extra, de pactis. Quod tamen intellige quando quis sit prohibitus alienare inter certas & determinatas personas, vt dixi: secus tamen est si quis est prohibitus alienare generaliter, excepta familia testatoris vel excepto quodam genere personarum: quia tunc prohibitus alienare poterit decedere ab intestato & liberè succedet sibi legitimus hæres ab intestato, nec tenebitur bona restituere familiae, nec illi certo generi personarum: ita probat textus singularis & vnicus in iure in 1. cum pater. §. cum inter. ff. de legatis. 2. & ad hoc notat & commendat ibi Dinus, Rayne. Bart. Bald. Paul. de Cast. & reputat singularem & vnicum Ioan. de Imol. ibi, tenet etiam glossa ordinaria in 1. pater filium. §. Iulianus Arippa. in glo. fina. & ibi doctores. Notat etiam & commendat Barto. in 1. peto. §. fratre. ff. de legatis. 2. idē Barto. in 1. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. obligat. 2. colum. & ibi Paul. de Cast. final. colum. Imo. 1. colum. Iaso. 3. col. nume. 9. & 12. colum. nu. 46. idem Iaso. vbi dicit hanc esse comunem opinionem in 1. filius familias. §. diu. ff. de legatis. 1. 15. colum. num. 67. imò etiam hoc casu poterit prohibitus in illis bonis instituire illum legitimū, qui aliàs esset successurus ab intestato: quia cum tacitè potuit sibi relinquere moriendo ab intestato, a fortiori potuit sibi relinquere expressè, argumento text. in 1. conficiuntur. ff. de iure codi. & in terminis ita tenet Paul. de Cast. in dicto. §. cum inter. & Ioan. de Imol. in dicta. 1. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig. 3. colum. in medio. & ibi Iaso. 12. colum. nume. 46. idem Iaso. in 1. voluntas. C. de fideicommiss. & ante eos hoc voluit Barto. in dicta. 1. peto. §. fratre. 2. colum. in distinctione sua. Ego tamen salua pace tantorum virorum teneo contrariū, imò quod modo sit prohibitus alienare inter certas personas, modò generaliter excepta familia, vel excepto quodam genere personarum, non potest ex testamento nec ab intestato illa bona extra illas personas relinquere: quia eadem est ratio manifesta in vtroque casu. Item etiam quia militat & habet locum dispositio

textus

textus in dicta. 1. codicillis. §. matre. ff. de leg. 2. Confirmatur etiam, quia prohibitus alienare 47 extra familiam vel extra certum genus personarum, videtur tacitè grauatus restituere proximiori, & successiuè in perpetuum de vno in alium, vt supra conclusi & probati: ergo in nostro casu non poterit illa bona relinquere successoribus ab intestato, quia secundum hoc deciperet voluntatem testatoris: & in expresso ita tenet Cuman. in dicto. §. cum inter. licet dicat esse difficile recedere à communi sententia, idē Cuman. in dicto. §. matre. Salicetus in 1. ea lege. C. de con. ob. causam. 8. col. in sua distinctione. Prædicta tamen intellige & declara, quando prohibitio erat personalis & limitata respectu solius personæ alienantis: secus verò si prohibitio esset realis & perpetua: vt quia quis prohibuit re alienari, & disposuit vt perpetuò perueniat de vno in alium successiuè, vt semper remaneat in familia: quia tunc nullus poterit alienare. argumento textus in 1. peto. §. fratre. ff. de legatis. 2. & in 1. cum pater. §. libertis. eodem titulo. per quæ iura ita tenet Barto. in dicta. 1. pater filium. §. quindecim libertis. ff. de legatis. 3. 1. oppo. idem Barto. in dicta. 1. peto. §. fratre. ff. de legatis. 2. versicul. venio ad tertiam partem. & ibi communi. docto. idem Barto. in 1. Scauola. in fine. ff. ad Trebel. tenet etiam Odofred. Cinus, Iaco. Butri. Bal. Paul. & communiter docto. in 1. voluntas. C. de fideicommiss. Iaco. Butrien. vbi notabilis loquitur in 1. 1. C. qui pro sua iurisdictione. 2. col. Bal. in 1. cum hi. §. si pluribus. ff. de tranfa.

48 Item quæro an & quando electio personæ legatarij possit committi hæredi vel alteri tertio? in quo articulo resolutiuè dico, quod electio de incertis personis nō potest committi: vt si testator dicat, lego centum vel rem ei quem hæres meus vel Titius elegerit: quia esset voluntas captatoria, sed electio de certis bene potest committi: vt si dicat, lego vni ex filijs libertis vel cognatione meis quem hæres vel Titius elegerit: quia tunc bene valet & tenet, quia substantia legati non confertur in eius voluntatem, sed tantum accessorium vel qualitas, hoc est illa electio personæ. text. est capi. & expressus in 1. cū quidā. de lega. 2. & ibi notat & commendat Bart. Albe. Bal. Pau. Imo. & com. docto. text. in 1. vnum ex familia. ff. de lega. 2. cuius verba sunt, vnum ex familia propter fideicommissum à se relictu, cum moreretur hæres eligere debet: & ei quem elegit frustra testamento suo legat, quod postea quā decius est ex alio testamento petere potest: text. expressior in 1. si de falcidia. ver. itaq; eius-

dem. 1. cuius verba sunt, itaq; si cum forte tres ex familia essent eius qui fideicommissum reliquit eodem vel dispari gradu, satis erit vni reliquisse: nam postquam paritum est voluntati, ceteri conditione deficiunt. & ibi glo. no. or. in verbo, vni. Paul. de Ca. Imo. & com. docto. imò poterit etiam eligere propinquirem vel remotiorem ad libitum voluntatis, nec tenetur eligere ordine successiuo secundum proximitatē graduum, quia in libera eius facultate & electione relictu est: ita probant prædicta iura, & ibi com. docto. Item etiam talis grauatus, potest si velit eligere duos vel plures, text. est in dicta. 1. vnum ex familia. §. si duos. & ad hoc notat & commendat ibi Bart. Bald. Pau. Imo. Cuma. & com. docto. ex quo datur notabilis declaratio ad 1. 30. cū materia, supra his. 11. Tauri, vt commissarius qui habet facultatem meliorandi vnū ex filijs vel descendentibus testatoris, ex licentia & commissione sua possit eligere & meliorare duos vel plures: & idem est si quis habet facultatem eligendi plures, possit eligere vnum.

49 Item adde quòd isto casu, si hæres vel commissarius nullum eligat admittentur omnes de familia simul ad legatū vel fideicommissum. text. est in dicta. 1. vnum ex familia. §. rogo. ff. de lega. 2. Nec obstat quòd legatum incertæ personæ relictu non valet. vt in 1. incertis. Insti. de legatis. quia debet intelligi de omnino incerta persona non verò de incerta de certis, quæ potest certificari, vt legatum factū vni de familia vel de certo genere & cognatione: quia tunc valet legatum & fideicommissum, & hærede vel commissario eligente admittitur electus: eo vero non eligente admittentur omnes de familia vel genere. Ex quo inferitur quòd si testator relinquit pauperibus talis loci, ciuitatis, parrochiæ vel hospitalis, quos hæres vel commissarius elegerit eo non eligente admittentur omnes pauperes illius loci, vel ciuitatis. ita Barto. in dicto §. rogo. & ibi comm. docto.

Vnum tamē est, quòd isto casu fauore pauperum, etiam si simpliciter relinquit pauperibus & iussit distribui inter eos etiam nullo electo per hæredem vel commissarium, valet legatū nec vitiatū propter incertitudinem: quò casu si in illo loco vel ciuitate vbi testator fecit testamentum reperitur hospitale, illi dabitur: & si sunt plura, dabitur pauperi, iori: si verò non reperitur hospitale, episcopus vel eius vicarius distribuet inter pauperes. text. est in 1. id quod pauperibus. C. de epis. & cleri. text. in 1. nulli. eod. titu. text. in 1. si quis ad declinandam. eod. titu. & ibi communi. docto. & idem disponit lex. 10. ti

Ant. Go. in 11. Tau: Q5 tu. 3.

tu.3.part.6. Aduertendum tamen quod hodie de iure nouo & canonico indistinctè committitur electio episcopo vt distribuat inter pauperes illius loci quos veli teligere, modò sit ibi hospitalis, modò non. ita probat text. in Authen. de ecclesi. titul. §. si quis autem pro redemptione. colla. 6. per quem ita determinat Bart. in dicta. l. si quis ad declinandam. dicens quòd miratur quòd alij non dicant. & sequitur ibi Bal. 2. colun. nume. 4. Paul. de Castr. et Salice. et facit textus in. c. 2. de sepulturis. & in. c. si pater. de testamen. in. 6.

Item adde quòd talicafu ille electus vel nominatus non dicitur capere de manu eligētis, sed de manu et dispositione primi testatoris. text. est nota. in dicta. l. vnum ex familia. versic. i. cuius verba sunt, quod postea quā electus est ex alio testamēto petere potest. et ibi notat et commendat Bar. 1. col. nu. 3. Albe. si. col. in fin. Ioan. de Imo. 1. col. nu. 2. Cuma. 2. col. et commu. doc. text. expressior ceteris in. §. si de falcidia. eiusdem. l. 1. text. in. §. sed si fundum. eiusdem. l. prope si. ibi. petitur deinceps ceteris ex primo testamento. text. in. l. Lucius. la. 2. §. fina. eod. titul. de lega. 2. & ibi no. Bar. et commu. doc. text. in. l. vtrum. §. cum quidā. ff. de rebus dub. text. in. l. pater ex prouincia. ff. de manu. vind. text. in. l. pater filium. ff. ad. l. fal. facit text. in. l. in edibus. §. quod filius familias. ff. de dona text. in. l. profectitia. §. si quis certam. ff. de iure dot. text. in. l. Campanus. ff. de ope. liber. in. l. si cōsentiente. et in. l. nepos. ff. de manu. text. no. in. l. affetoto. ff. de hære. insti. text. cum materia in. l. si ita scripsero. ff. de con. et de. text. no. in. l. item eorum. §. si decuriones. ff. q. cuiusque vniuer. nomine.

Item ex hoc sub infertur, quod talis grauatus et commissarius potest eligere per qualibet verba declaratiua, licet nō dispositiua: vt talem eligo: non vero tenetur dicere, lego vel relinquo tali rem. Item etiam sub infertur, quòd si ex forma legis vel statuti ex aliqua concessione, donatione, vel dispositione debeatur Gabella vel aliud ius, nō debetur ex hac electione, cum ex ea nō queratur ius vel acquisitio electo vel nominato, sed ex primo testamento: ita probant prædicta iura, et expressè tenet Bart. in dicta. l. vnū. ex familia. nu. 5. et. 6. et ibi Imo. et commu. doctores. Bald. in. §. si de falcidia. eiusdem legis. Item infertur, quod hoc casu talis grauatus potest eligere in absentia familiaris vel eorum inter quos debet fieri electio. Item infertur quòd poterit fieri coram duobus testibus. ita Bar. in dicta. l. vnum ex familia. §. si de falcidia, vltimo no. et ibi Bal. & commu. docto. Paul. in dicta. l.

vnum ex familia. 2. col. nu. 4. & ibi commu. docto. idem Bar. in. l. 1. ff. eod. tit. 4. col. nu. 16. Ioā. de Imo. in dicta. l. vnum ex familia. §. si duos. facit text. in. l. hæres palam. §. si quid post. ff. de testa. vbi habetur quod quando fit aliqua declaratio eorum quæ relinquuntur in testamento, sufficit fieri corā duobus testibus. Item infertur quod talis hæres vel commissarius non potest electum in aliquo grauare: quia non dicitur electus vel nominatus capere demanū heredis vel commissarii, sed primi testatoris.

50 Item infertur, quod talis hæres vel commissarius postquam semel elegit, non potest electionem reuocare. text. est in. l. statu liberum. §. si. ff. de lega. 2. cuius verba sunt, cum autē semel dixerit hæres vtrum dare velit, mutare sententiam nō poterit. & ibi Bar. & commu. docto. text. in. l. huiusmodi. §. si Stichū aut Paphilum. ff. de lega. 1. text. in. l. serui electione. eod. tit. text. in. l. apud Aufidiū. ff. de optio. lega. text. in. l. quod in hæredē. §. eligere de tribu. & vtrubiq. commu. doc. quod tamen intellige quando simpliciter est grauatus restituere, vel commissio simpliciter est sibi facta eligendi vel restituendi: secus vero si vsq. ad mortem vel tēpore mortis, quia tunc potest variare & electionē semel factam reuocare: ita probat text. in dicta. l. vnum ex familia. ff. de lega. 2. & ibi expressè tenet & commendat Bar. in fin. Pau. de Castr. Ioan. de Imo. Raph. Cuma. & commu. docto. ibi text. in. l. cum patre. §. a filia. eo. titul. et ibi commu. docto. quod iterum subintellige quando electio esset facta de incerta persona de familia, vel de aliquo genere personarum: secus verò si de persona omnino certa, quia tunc etiam si tempore mortis sit relicta potest fieri electio in vita. text. est notabilis. et ibi glo. or. et commu. opi. in. l. post mortem de fideicom.

51 Et ex hoc ante nostras leges Tauri oriebant maximum dubium, cum possit pater filium quem vellet tempore mortis meliorare in tertio bonorum vltra quintum quod potest dare extraneis vt disponit lex. 9. titu. 5. lib. 3. foro. 11. et pater meliorauit in vita, an possit pater talem meliorationem reuocare: et certè videbatur q. sic, quia sicut hæres vel commissarius cui est commissio electio faciendā tempore mortis, si faciat in vita potest reuocare: ita pater qui habet facultatem ab ipsa lege. Item etiam et secundo, quia si illam meliorationē iudicamus donationem patris. ergo, pater potest eam reuocare: quia nō valet: vñ in hoc maximo dubio lex noua. 17. supra his. 11. Tauri posuit quoddam medium, scilicet quod non tradita possessione possit eā pater

pater reuocare: tradita verò possessione efficitur perpetuo irreuocabilis, modò filius sit in potestate, modò nō: & adde quòd ante legē Tauri talis melioratio tertij, potius esset alsimilanda donationi, quàm electioni: & idem de ea iudicari deberet quòd de donatione simplici inter viuos: sed hodie stāte nostra lege Tauri. 17. non potest ista melioratio alsimilari electioni, quia non requireretur possessio, & sine ea efficeretur irreuocabilis: nec potest alsimilari donationi, quia etiam cum possessione non valeret si fieret filio in potestate, & si fieret filio emancipato vel filio respectu matris valeret sine ea: vnde dicendum est, quòd lex Tauri elegit quoddam medium quod denotat maximam deliberationem & constantiam animi & voluntatis in actu gerendo. l. tradere possessionem.

52 Secundo principaliter quero, si testator instituit plures hæres, & vnum, vel aliquos, vel omnes simpliciter grauauit non alienare, an ex hoc videatur inesse aliqua causa vel persona cuius respectu & fauore videatur facta prohibitio: & per consequens, an videatur facta prohibitio fauore cohæredum, vt ille qui prius decedat teneatur alijs rem vel bona sibi relicta restituere? & videtur quòd sic ex tacita mente defuncti, argumento prædictorum iurium: & magis in specie pro hac sententia & cōclusionem facit text. in. l. cum pater. §. libertis. ff. de leg. 2. vbi testator reliquit fundum libertis suis, & iussit non alienare, sed in eorum familia remaneret: dicit text. q. nullus eorum potest alienare: imò aliquo alienante alij possunt vendicare: sed certè ille text. non probat, quia ibi testator expressè designauit personas cohæredum quibus fieret restitutio. text. in. l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. eod. tit. de lega. 2. vbi testator reliquit fundum libertatis suis, & grauauit vt nonissimus alijs restitueret: & dicit text. quòd nemo potest alienare, imò inter eos videtur inductum tacitum fideicommissum: sed certè nec ille text. vrget, quia ibi nonissimus, hoc est, vltimo loco decedens, grauatus est restituere: vnde ex hoc vñ inter eos tacitè fideicommissum relictu. text. no. in. l. qui filium & filiam. ff. ad Trebel. vbi pater instituit filium & filiam hæres, & filiam grauauit de sua pater non testari: per hoc videtur eam per fideicommissum grauare illam partem fratri cohæredi quam suo restituere. Sed ad huc ille text. non probat, quia ibi loquitur quando cohæres erat filius testatoris, & sic valde cōiuncta persona: quo casu tacitè videntur illa verba fuisse prolata eius fauore, & inducere fideicommissum. & in expresse istam sententiam & cō-

clusionem tenet glossa singu. & ordina. in. l. codicillis. §. instituto. in verbo, filijs. ff. de legat. 2. vbi dicit gloss. quòd eo ipso quòd testator prohibet hæres alienare, videtur inter eos reciprocum fideicommissum inducere. & ad hoc illam gl. summè notat & commendat ibi solus Ioan. de Imo. dicens nō esse meliorem in iure. Ambrosi^o de Opizo in. l. filiusfam. §. diui. ff. de lega. 1. fina. col. nu. 118. Sed his non obstantibus, ego teneo contrarium, imò quòd tale grauamē vel præceptum de non alienando sit nudum, & per consequens nō valeat, nec ex eo inducitur aliquod fideicommissum: quia sicut tale grauamen vel præceptū non valet tāquam sine causa & persona, quando vnus solus hæres reperitur institutus: ita eodem modo quādo plures sunt instituti, quia eodē est ratio: & hoc probant iura superius allegata, in quantum simpliciter. & indistinctè loquuntur: & in expresse istam sententiam & cōclusionem tenet glo. or. in dict. l. filiusfam. §. diui. ff. de legat. 1. in verbo, eos ibi vel etiā in hærede vel hæredibus. &c. & ibi notat & commendat Alex. fin. col. & voluit ibi Paul. 20. col. nu. 5. Iaso. 3. col. nu. 13. idē Iaso. 2. lectura. 5. col. nu. 24. Ioā. Crotus. 1. col. nu. 2. Frā. de Ripa. 4. col. nu. 16. Ambrosius de Opizo. 3. col. nu. 4. Ferdinandus de Loazes. 2. col. in fin. tenet etiā notabiliter Salicetus in. l. quoties. la. 1. C. de fideicommissis. Alex. in. l. qui Romæ. §. cohæredes. 4. colum. Quod tamen notabiliter limita & intellige præterquam si ex aliquibus verbis vel coniecturis appareat, quòd fauore cohæredum esset facta prohibitio, vt si testator iussit eos inuicem cauere de non alienando: quia aliās cautio præstaretur in vnum: & idem est q. si essent apposita aliqua verba ex quibus talis coniectura capi possit, ita probat text. not. in. l. pater filium. §. pater filios. ff. de lega. 3. text. in. l. fideicommissa. §. hæc verba. ff. eod. tit. text. in. l. Pamphilo. eod. titu. text. in. l. vnum ex familia. §. si. ff. de lega. 2. text. in. l. cum præponebatur. in fin. eo. titu. text. in. l. si frater. in fin. C. de fideicō. text. in. l. quamuis. eod. titu. cum similibus. & in expresse ita tenet & declarat Socinus in. dic. l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de ver. obli. 5. colun. in me. Franc. de Ripa in dicta. l. filiusfam. §. diui. ff. de legatis. 1. 4. colum. nu. 19. & ibi Ferdinandus de Loazes. num. 44.

53 Tertio principaliter quero, si testator instituit plures hæres, vel pluribus fecit legatū & grauauit vt nonissimus, hoc est, vltimo loco decedens restituat totam hereditatem vel rem Titio, an per hoc videatur posita aliqua causa vel persona cuius fauore valeat & teneat grauamen? & resolutiue

resolutive dico quod sic, quia per hoc videtur inter hæredes vel legatarius tacite fideicommissum inductum, vt primò decedens restituat alijs superuenientibus: & vltimo loco decedens restituat totam hæreditatem vel rem Titio: cuius ratio vera & subtilis est, quia aliter non posset vltimo loco decedens integraliter bona restituere Titio: tex. est singularis & vnicus in. l. Titia Seio. §. Sei alibertis. ff. de lega. 2. & ad hoc illum text. notat & reputat ibi singularem Bar. & reputat singu. & vnicum Pau. & Imol. notat etiam & commendat Pau. Alexã. & doct. in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. & ibi reputat singu. & vnicum Socinus. 2. col. versi. secundus casus. Imol. Alex. & alij docto. in. l. pater filium. §. duobus. ff. ad. l. Fal. Paul. & comu. doct. in. l. si pater impubes. ff. de vul. & pupi. & ibi reputat singu. & vnicum Alex. 2. col. Imo. in. l. Ceturio. eo. titu. de vulg. & pup. 12. col. versi. fallit quando præcederet. & ibi moderni: Iaso. vbi sing. loquitur & omnino vide in. l. potest quis. 3. col. nu. 11. versi. nota diligenter. Paul. de Cast. in. l. pe. C. de impu. & alijs substi. 2. col. nu. 3. & ibi comu. docto. Secus tamẽ esset si testator simpliciter substituisset vltimo morienti, non dicendo in tota re vel hæreditate, quia ipsi hæredes inter se non videntur tacite substituti secundum docto. quod nota & tene menti, quia est singu. & quotidianum.

54 Quartò principaliter quæro, si testator iussit hæreditatem vel rem alteri restitui, an per hoc videatur hæredem vel legatarium grauari; interim non alienare: in quo articulo magistraliter & resolutiue dico sic, quod si hæres vel legatarius est grauatus restituere purè vel in diem certum, nõ potest alienare. tex. est in. l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Trebel. vbi habetur quod hæres grauatus restituere hæreditatem alteri non potest alienare vltra quartam Trebellianicam. intra eam verò sic: & ad hoc notat glo. or. Bart. Alb. Ang. Pau. Imo. Alex. Soci. & Iaso. text. in. l. si. §. sed quia. ver. nemo: C. comu. de lega. cuius verba sunt, nemo itaq; hæres ea quæ per legatum, vel purè, vel sub certo die relicta sunt, vel quæ restitui alijs disposita sunt, vel substitutioni supposita, secundum veterem dispositionem putet esse in posterum alienanda: & c. & ibi glof. or. Bar. & comu. docto. tex. in auth. res quæ eod. titu. & ibi glo. & comu. docto. tex. in auth. de restitutionibus. §. quam ob rem. præsentem. colla. 4. & ibi Iaco. de Bel. vi. Bar. & Ange. & alij doct. Si verò hæres vel legatarius est grauatus sub conditione sub die incerto vel post mortem ipsius grauati, bene poterit alienare pen-

dente conditione vel die incerto: sed ea adueniẽte statim ipso iure rescinditur & annullatur alienatio, ac si nõquã esset facta vel celebrata. text. est formalis & expressus in. l. si. §. sin autem. C. comu. de lega. & ibi notat glo. or. Odofr. Pe. de Bel. per. Cinus, Iaco. Bu. Bar. Alb. Bal. Ange. Pau. Salic. & Iaso. probat etiam text. in. l. seruo legato. §. 1. ff. de lega. 1. & ibi Bar. & com. docto. tex. in. l. si fundum à testatore. ff. de cõdit. & dem. Confirmatur, quia resolutio & extinctio iure dantis vel alienantis, semper resolutur ipso iure ius accipientis: tex. est singul. in. l. lex vestigali. ff. de pigno. vbi habetur quod si possessor emphyteotahypothecauit fundum in quo est vestigal, & postea fundus cadit in commissum, quia non est soluta pensio, ipso iure extinguitur & annullatur pignus vel hypotheca: & dominium reuertitur ad dominum: & ad hoc illum text. notat & comendat ibi Bar. Bal. Sali. Ange. & comu. docto. & illum text. ad hoc reputat singu. Bal. in. l. vsucapio. 1. col. in med. C. de pigno. notat etiam & commendat idem Bal. in. l. 2. C. de re. ven. 12. q. nu. 17. tex. in. l. grege. ver. statu. libe. ff. eod. titu. de pigno. vbi habetur quod seruus statim liber cui est data libertas sub conditione potest interim pendente conditione pignori vel hypothecari, sed postea impleta conditione ipso iure extinguitur & annullatur pignus vel hypotheca, pro quibus est tex. in. l. si. titu. r. par. 5. probat etiam text. in. l. si quis domum. §. 1. ff. locati. vbi si fructuarius locauit fundum in quo habet vsufructum per aliquod tempus, et illo medio tempore decedat, statim extinguitur & finitur contractus locationis, & fundus reuertitur ad dominum pleno iure. & ibi notat Bart. Paul. & comu. docto. tex. in. l. si ex duobus. §. 1. ff. de in diem adiec. vbi habetur, quod si dominus vendat rem vel fundum cum pacto adiectionis in diem, & pendente conditione emptor alij pignoraui & hypothecauit, & postea extitit conditio, quia melior conditio lata sit extinguitur pignus vel hypotheca ipso iure. tex. in. l. 3. ff. qui. mo. pign. vel hypo. sol. text. in. l. si quis hac lege. ff. de rei ven. tex. in. l. si is cui. §. hæres. ff. quemad. serui. ami. vbi hæres grauatus restituere sub conditione, interim pendente conditione potest imponere seruitutem: sed postea impleta conditione ipso iure extinguitur & annullatur. tex. in. l. si fundum à testatore. in fin. ff. de condi. & demonstra.

Octauus modus per quem impeditur alienatio & translatio dominij est in bonis maioratus, de quibus loquimur propter principis auctoritatem & facultatem in eo interuenientem: quia regu-

regulariter illud quod potest fieri per. l. potest fieri per principem, qui est lex animata. vt in. l. 1. ff. de consli. princ. & in. l. Cæsar. ff. de publi. & vecti. & in. l. pe. C. de dona. inter vi. & vxo. & in Authen. de consulibus. §. fin. colla. 4. & in. §. sed & quod principi. Inst. de iure natu. gen. & ciui. sed per legem potest impedi alienatio & translatio dominij, vt supra dictum est: ergo & per principis auctoritatem: & isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Inno. in. c. si. de accusa. in finalibus verbis. & ibi Abb. fin. col. Anania. 5. col. in fin. Abb. Panor. in. c. Raynaldus. de testa. 5. col. idem Abb. in. c. dilectus. el. 2. de præbendis. & ita disponi nostra lex.

55 Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione, Primò principaliter quæro, quis effectus & utilitas resultat ex hoc, quod quis constituat maioratum cum auctoritate & licentia principis, cum sine ea possit quis per contractum & vltimam voluntatem bona sua vinculare & subijcere restitutioni, & eorum alienationem prohibere, vt supra conclusum est: ad quod notabiliter respondeo, quod maximus est effectus & utilitas. Primus quod si habet filios vel descendentes, poterit per viam maioratus vltra tertium & quintum & legitimam electo vel nominato relinquere, dum tamen alimenta alijs præstentur, vt latius infra proximè dicetur. Secundus effectus est, quod in vinculo & grauamine non tenetur pater vel ascendens seruare ordinem & modum positum in. l. 27. supra his. ll. Tauri. Tertius effectus, quod si constituens non habet filios nec descendentes, poterit indistinctè tam per contractum quam vltimam voluntatè bonam vinculare & subijcere restitutioni, & quodlibet onus vel grauamen apponere, & alienationem prohibere, sine clausulis superioribus: de quibus supra dictum est. Quartus effectus, quod in bonis maioratus transit ipso iure possessio in successorem, vt in. l. 45. infra, his. ll. Tauri. Secus tamen est in alijs bonis ex alia causa vinculatis & restitutioni subiectis, vt ibi dicam. Quintus effectus est, quod melioratio tertij, vinculum & grauamẽ eius non cadit in vnico tantum filio, sed eo casu quo sunt plures, vt suo loco dixi in materia meliorationis: maioratus verò sic, quia non est quid repugnet. Item etiam alij plures effectus possunt colligi, ex infra dicendis in materia.

56 Secundò, principaliter quæro, an pater vel mater possit cum bona conscientia & sine peccato facere maioratum vel meliorationem? & breuiter dico quod sic: quia fit auctoritate & licentia legis communis & vniuersalis consuetudinis in-

ducta propter bonum publicum, & propter memoriam & honorem constituentis seruandam, & propter regni & rei publicæ utilitatẽ & defensionem: vt probat aperte. l. 12. titulo. 1. 2. par. & euidentia facta & experientia quotidie docet: præterea quia habet fomentum à iure diuino, vt supra dictum est. Item etiam quia ista est notabilis & utilis doctrina, quod lex humana positiua condita à rege vel principe non recognoscens superiorem ex iusta vel rationabili causa est seruanda in foro conscientia: ita tenet & determinat suanctus Thomas in. 1. 2. q. 96. articulo. 4. & 6. Henricus in quolibetis suis, quolibeto. 8. q. 22. & est cõ. opin. theologorum: tenet etiam apud nos glo. singu. & vnica in cap. quæ in Ecclesiarum. de consli. in glo. 1. quam ibi ad hoc reputat sing. & vnica Bal. 1. col. & comu. docto. ibi tenet etiam Abbas Panor. in procepio Decretalium, in parte. rex pacificus. 4. col. nu. 4. idem Abb. in cap. 1. de consli. 6. col. & ibi Feli. 13. col. num. 44. Feli. in cap. 1. de consli. 13. col. nu. 44. Bal. in Authen. ingressi. 6. col. nu. 15. C. de sacro. ecclesijs. idem Bal. in. l. cum quis. C. de iuris & fac. igno. 6. col. nu. 14. idem Bal. in. l. pe. §. illo. C. de nece. ser. hære. insti. & ibi Pau. & comu. docto. idẽ Bal. in cap. in omni negotio. 1. col. extra, de testibus. Pau. Areti. & moderni in rub. ff. de acqui. hære. Ancha. in regula, possessor. 7. col. de regu. iu. nu. 6. Iaso. in. l. si post diuisionem. 2. col. C. de iuris & fac. igno. idem Iaso. in. §. sed iste quidẽ. Insti. de actio. 20. col. nu. 12. & in expresso istam sententiam & conclusionem. f. quod possit quis facere maioratum & meliorationem cum bona conscientia & sine peccato, tenet Albe. in. l. Barbarius. ff. de offi. præto. 7. col. nu. 10. in quantum dicit quod secus alias, si successor haberet conscientiam læsam. Abb. & comu. docto. in dicto cap. licet. de voto. Mar. de Lau. in tracta. de primogeni. 12. q. Ioan. le Cirier in tracta. de primoge. in. 2. lib. 15. q. Pala. Ruui. in sua elegati rep. fo. 99. 2. col. §. 26. Quod tamẽ notabiliter intellige quando talis filius electus in maioratum vel meliorationem esset dignus & benemeritus, alias secus: vnde si ex sola affectione pater vel mater præferret filium minus dignum & bene meritum, peccaret: debet ergo attendere rei & bonorum qualitatem: nam si maioratus vel melioratio consistit in iurisdictione, vel gubernatione, præferat filium doctum, vel sapientem, re cõtæ conscientia, & honesta vita: qui verisimiliter melius sciat & possit subditos gubernare, & eadem ratione si maioratus & bona in eo contenta, habet aliam qualitatem annexam, eligat talem filium in quo magis viget illa qualitas

litas: ita singulariter determinat Pal. Ru. in præ allegata repetitione. fo. 99. §. 26. quem omnino vide: quia notabiliter & plenè loquitur & fundat per. 4. colum.

57 Tertio, principaliter quæro, an pater vel mater constituens maioratum autoritate & licentia principis, possit filium quem vellet eligere & nominare, & alios sua legitima priuare: in quo articulo breuiter & resolutiue dico, quod sic: dum tamen eius saltem necessaria relinquat: cuius ratio vera & fundamentalis est, quia licet legitima quæ succedit loco alimentorum sit inducta de iure naturali, vt in l. scripto. ff. vn. de liberi. & in l. cum ratio. ff. de bonis damn. & in Authen. de here. & sal. §. primū itaq; colla. 1. & in Authen. de triente & semisse. §. si verò. el. 1. colla. 3. & in Authen. vt cum de appe. cognos. §. considerare. collat. 8. & in Authen. nouissima. C. de inoffi. testa. & in l. 1. §. ius naturale. ff. de iust. & iure. & in cap. ius naturale. i. distin. & per consequens sit immutabile: vt in l. ius agnationis. ff. de pactis. in l. iura sanguinis. ff. de reg. iu. in l. si quis à liberis. §. 1. & quasi per totam. ff. de libe. ag. in l. abdicatio. & in l. n. c. filium. C. de patria potestate. in §. sed naturalia. Insti. de iu. da. gen. & ciu. tamen eius quota & quantitas non est inuēta nec inducta de iure naturali, sed tantum de iure merè positio, vt patet in prædictis iuris: vnde sicut princeps vel rex condendo legē communem generale, potest talem legitimā taxare, augere, & diminuerè: ita potest per rescriptum vel priuilegium in concessione maioratus illam restringere, modificare, vt loco eius tantum præstentur alimenta necessaria: quia per hoc non tollitur nec immutatur per principem ius naturale, se reducimur ad illud: & in expresso ista consideratione & fundamento ista sententiā & conclusionē tenet Cinus in l. sancim⁹. 2. col. C. de nuptijs. Bar. in l. Titio cētū. §. Titio genero. penul. col. nu. 6. ff. de condi. & de. & ibi Ioan. de Imo. pen. col. in fine. Bal. in l. cunctos populos. C. de summat. & si. ca. 11. col. nu. 17. idem Bal. in l. cum lege. C. de epis. & cle. 1. col. nu. 3. idem Bal. in l. si. §. ipsum autem. 1. col. & 1. no. C. de bo. quæ libe. Albe. in l. quoniā in prioribus. pe. col. C. de inoffi. testa. vbi notabiliter loquitur. Sali. in Authen. nouissima. 6. col. 11. q. prin. C. eodem titulo. Hostiēsis, Ioan. An. Abb. Cardinalis, Ancharra. & communiter docto. in cap. licet. extra de voto. & istam dicit communem opinionem Iaso. in dicta Authen. nouissima. C. de inoffi. testa. pen. col. Ioan. le Cirier in tracta. de primogenitura. in. 2. lib. 16. q. pro qua communi sententiā & conclusionē facit bonus

& expressus tex. in cap. Raynuntius. Extra, de testa. prope. si. ibi, ita quod deductio fiat tantum modo de his rebus de quibus secundum Threscanæ consuetudinem ciuitatis fieri consuevit: vbi expressè probatur, quod lex vel consuetudo potest augere, diminuerè, vel disponere circa legitimā filiorum: & ad hoc illum tex. notat & commendat Abb. antiquus. Ioā. An. Cardi. Anch. Abb. Panor. 5. col. nu. 12. Barba. latē. 34. col. nu. 30. & illum tex. ad hoc reputat singu. & vnicū Ludo. Roma. in l. si sequens. §. si. ad Syllania. Sed certè ille tex. hoc non bene probat, quia tantum vult quod consuetudo possit inducere, vt in certis rebus soluat legitima & non in qualibet re hæreditaria: & iste est eius verus & proprius sensus secundum Abbatem & cōmu. doctores ibi, & ad hoc est bene notandus secundum eos.

58 Quarto principaliter quæro, dato quod pater vel mater possit licitè & cum bona conscientia facere maioratum vel meliorationem, & vnū ex filiis eligere vel nominare, an teneatur eligere vel nominare maiorē, vel possit eligere vel nominare secundum vel minorem? & breuiter respondendo, quod licitè & iustè potest secundum vel minorem, vel alium quem vellet eligere & nominare, nec præcisè tenetur filium primogenitum præferre, præsupposito quod electus & nominatus sit dignus & benemeritus sicut primogenitus: quia tam de iure cōmuni quàm per. 11. regias talis electio & nominatio residet in persona patris: vnde meritò potest cui velit gratificare, dum tamen alijs relinquat legitima vel alimenta: argumento eorū quæ supra proximè dixit & argumento text. in l. 1. & per totum. C. & ff. de inoffi. testa. & in specie probat text. in l. parentibus. C. eodē titulo. text. in Authenti. vnde si parens. eodem titulo. text. in l. si totas. C. de inoffi. dona. text. in l. pactum quod dotali. C. de pactis. text. in l. foemina. C. de secund. nup. text. in l. cum quidam. ff. de lega. 2. text. in l. vnum ex familia. & per totam legem. probat etiam text. 18. & lex. 44. his. 11. Tauri. Confirmatur etiam auctoritate diuinæ scripturæ. Genesis, capite. 27. vbi habetur, quod Iacob diligebat filium suum iuuenem & minorem Ioseph plus quàm alios filios, & fecit ei tunicam polymiticam vel sericam in signum maioris dilectionis: vel ex eo quod in senectute genuit eum, vel ex eo quod in eo vigeat maxima virtus, prudentia, & sapientia. Rursus cōfirmatur exemplo Dauid, qui prætulit Salomon filium suum iuniorem alijs fratribus eius, & præposuit in regno propter eius sapientiam & bonitatem, vt habetur 3. Regum. capi. 1. regulariter tamē hodie semper fit &

fit & constituit maioratum vel melioratio in filio maiori, propter rationes quas assignaui in successione regni. quas vide.

59 Quinto principaliter quæro, si pater vel mater fecit & constituit maioratum vel meliorationē, non exprimendo quod veniret ad filium maiorē, sed tantum dicendo quod veniat ad vnum ex filiis suis, vel fortè cum non haberet filios vocauit consanguineum vel extraneum, & post mortē eorum dixit & voluit quod veniret ad vnum ex filiis eorum, & disponit quod bona sint indiuisibilia & inalienabilia, an talis constitutio maioratus vel meliorationis vitietur propter incertitudinem personæ, vel valeat & teneat et succedat filius maior & ille præferatur & censeatur vocatus per constituentem? & certè articulus est nouus, subtilis, & vtilis: in quo breuiter videtur dicendum, quod talis constitutio & dispositio vitietur: quia in iure nostro incertitudo circa personam honoratam semper vitiat dispositionem: tex. est in l. quoties. §. si quis nomē. ff. de here. insti. text. in l. in tempus. §. quoties. eodē titulo. text. in l. Paulus. la. 2. ff. de rebus dubijs. text. in l. si fuerit, eodem titulo. text. in l. qui plures. ff. de usufruct. legat. text. in l. cum ex pluribus. ff. de manu. testa. quod procedit et habet locum etiā si actus sit pius & fauorabilis, vt habetur indictis iniuris. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiā, imò quod talis constitutio & dispositio maioratus vel meliorationis valeat & teneat, & in dubio semper censeatur vocatus filius maior primogenitus, & per consequens postea successiue deueniat in maiorem: pro qua sententiā et conclusionē. Primo, facit tale fundamentum, quia cum pater vel disponens voluit quod bona essent indiuisibilia & inalienabilia, per consequens voluit quod ad vnū tantum veniret: si ad vnum, ergo in dubio ad primo genitum per rationes notabiles quas supra assignaui in successione regni. Secundo et magis in specie pro hac sententiā et conclusionē facit tex. singu. in iure in l. si. ff. de fide instru. vbi habetur quod si diuisio et contentio sit in terfratres vel hæredes apud quem debet esse testamētum patris vel testatoris, iudex debet præcipere vt sit penes maiorē: cuius verba sunt si de tabulis testamenti agatur deponendis, & dubitetur cui eas deponi oportet, semper seniorum iuniori, et amplioris honoris inferiori, et matrem foemina, et ingenium libertino præferemus. et illum tex. in sua decisio ne notat et commendat ibi Bar. Odofre. Bal. et cōmuniter docto. idem Bal. et alij docto. in l. procurator. C. de edendo. idem Bal. in cap. 1. §.

præterea ducatus. de prohi. feu. alie. per Feder. si. col. in medio. Iaso. in l. cum quid. ff. si cer. pe. ta. pe. col. et ibi moderni. Ioan. le Cirier in trac. de primo genitura. in. 2. lib. 2. q. et. 2. col. Tertio facit text. in l. cum pater. §. pater pluribus. ff. de lega. 2. vbi probatur quod clauis domus vel rerum hæreditariarum semper debent esse penes maiorem. et in expresso istam sententiā et conclusionem tenet, licet non ita bene fundet, Fran. de Are. in consilijs suis. cons. 162. col. 3. versicul. et pro istorum verborum declaratione. Rode. Sua. vbi valde commendat in repetitio. 1. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. 27. fo. col. 3. vers. vnum tene menti perpetuo. Ex quibus nouiter et sing. infero, quod si pater, vel descēdēs, vel cōstituēs maioratum vocauit filiū maiorē & dixit quod bona essent indiuisibilia et in alienabilia, dato casu quod alias personas vel descendentes successores non noīaret, non finietur maioratus vel vinculum in persona filij maioris nominati, sed perpetuo transibit ad omnes successores in infinitum, præferendo semper primo genitum alteri, et proximiorē in gradu alteri: quod aperte fundatur ex superioribus, licet Pala. Ruui. tangendo istum passum relinquat cogitandum in sua repetitione. fol. 101. 2. col. versiculo, ex quibus posset attentari. & adde circa prædicta quod in maioratu vel melioratione sufficeret successorē vocari tacitè, licet non expressè: vt si lex vel testator disponat, quod extantibus masculis foemina non succedat, vel extantibus filiis vel descendētibus ex tali persona, domo, vel genere, alij non succedant. tali casu: licet expressè non vocetur masculus, tamen ex eo, quod dicta verba fuerūt posita eius fauore succedite: quia ista est sententiā & conclusio singularis in iure, quod quando ex lege vel testamento semper oritur ius vel actio illis quorum interest, licet verba despositiua ad eos non dirigantur. text. est in l. seruo legato. §. si testator. de lega. 1. et ibi summè notat et commendat Bar. et communiter docto. præcipue Iaso. qui hoc latius ponit & declarat. text. in l. fideicommissa. §. cum esset. & in §. interdum. de leg. 3. per quæ iura idem tenet Bart. in l. 2. videndum. ff. ad Tertu. idē Bar. in l. 1. §. quidam filium. ff. de contra ta. Bal. in l. si defunctus. C. de suis et legi. hære. idem Bal. in l. maximum vitium. C. de libe. præte. idem Bal. in l. quod verò contra. de legi. Confirmatur, quia quando quis remouetur a lucro contemplatione alicuius, illi debet applicari, cuius cōtemplatione remouetur. text. est in l. si legatarius. C. de lega. text. in l. legatum. §. amittere. ff. de his qui. vt indign. text. in l. 2. §. fin. ff. de collatio. bonor. & ibi

& ibi Barto. & communiter doctores.
 60 Sexto, principaliter quæro an pater vel mater faciens vel constituens maioratum vel meliorationem possit vocare vel eligere filium extantibus masculis? & breuiter & resolutiue dico, quod de iure bene potest eam eligere & masculis præferre: argumento eorum quæ dixi in supra proxima. q. & in specie argumento tex. in l. maximum vitium. C. de libe. præte. cum similibus. quod intelligo præterquam si secundum qualitatem maioratus vel meliorationis magis conueniat masculus quam femina: quia tunc secundum rectam conscientiam tenetur illum eligere & præferre: argu. eorum quæ dixi supra eo. in. 3. q. prin.
 61 Septimo, principaliter quæro, si constituens maioratum vel meliorationem vocauit tantum masculos & prohibuit foeminas succedere, & reperitur masculus descendens ex foemina, an possit succedere & maioratum vel meliorationem obtinere? & breuiter & resolutiue dico quod non: quia ea ratione qua excluditur foemina & est inhabilis ad succedendum, eadem debet excludi masculus descendens ex ea: ita probat tex. in l. si viua mater. C. de bo. mater. ibi, hoc iure vtatur quod de filiis constitutum est. cum versu. sequenti, vbi habetur quod non debent habere plus iuris nepotes quam filius vel filia, à quo vel qua descendunt: & ad hoc notat & commendat ibi Cinus, Iaco. Bu. Bar. Albe. Bal. Sali. Pau. & Philippus Corneus. probat etiam tex. notabilis & expressus in cap. 1. §. hoc autem notandum est. de his qui feudum dare possunt. in vsu. feu. vbi habetur quod si in feudo vel alia dispositione prohibetur filia foemina succedere, pari ratione videtur prohibitus masculus descendens ex ea, tanquam ex radice infecta: & ad hoc notat & commendat Bal. & communiter Feudistæ: probat etiam tex. in l. si. C. de natu. libe. vbi habetur quod sicut filius naturalis non successit patri ab intestato, ita eodem modo non succedit nepos quantuncunque legitimus & naturalis natus ex eo. Confirmatur etiam ratione naturali & philosophica, quia in causato non potest esse plus virtutis quam procedat ab influenti potentia causæ, secundum philosophos. & in expresso ex his fundamentis & rationibus istam sententiam & conclusionem tenet Specu. in titul. de locato. §. nunc verò aliqua. ver. 166. Ioã. An. in addit. ad Specu. in titulo. de testa. supe. rub. Bar. in l. 2. §. videndum. ff. ad Tertul. idem Bar. in l. liberorum. ff. de verb. si. 6. colū. & in versu. sequenti. Bal. in l. sed si hac. §. liberos. 2. lectu. ff. de in ius vo. & ibi Pau. & alij docto. idem Bald. in authen. si quas ruinas. si. col. in si. C. de sacro.

eccle. idem Bal. in l. maximum vitium. 5. colū. C. de libe. præ. idem Bald. in l. 1. ff. de senatoribus. idem Bal. Pau. & communiter docto. in l. 1. de condi. insertis. Pau. de Cast. vbi singul. loquitur in l. Gallus. §. nunc de lege Velleia. si. col. ff. de libe. & posthu. & ibi Areti. Alex. & communiter moderni præcipue Iaso. antepe. col. idē Iaso. in l. si quis id quod. 5. col. ff. de iurisd. om. iud. Pau. de Cast. in l. qui exceptionem. ff. de condi. indebi. 2. col. nu. 5. Pala. Ruui. in rep. rub. de dona. inter vi. & vxor. fo. 52. col. 4. ver. ad cuius confirmationem. Mar. de Lau. in tract. de primogenitura. 26. q. Ioan. le Cirier. in tract. de primogenitura in. 23. q. Cifuentes in ista. l. 40. q. 2.
 Item quæro, si eo casu quo tantum masculus debet succedere in maioratu, an succedat Hermaphroditus? & breuiter dico & teneo, quod si in sexu masculino magis incalescit, succedit: si vero in sexu foemineo magis incalescit, non succedit, & si in ytroque æqualiter incalescit, ipse potest eligere in quo sexu vult viuere & seruare. argumento text. nota. in l. queritur. ff. de statu homi. & ibi expresso tenet & inducit Bal. 2. lec.
 62 Octauo principaliter quæro, si faciens vel constituens maioratum vel meliorationem dicat quod veniat in filium maiorem, vel in certam & determinatam personam, & quod postea veniat ad filios & filias descendentes eius maiores, vel dicat quod veniat ad filios aut ad filias & descendentes maiores, & contingat quod reperitur filius & filia, & filia sit maior, vel reperiantur alij descendentes quorum vnus sit masculus & alia foemina, & foemina sit maior, quis eorum succedet? in qua quæstione noua & subtili dico, quod succedet filius vel descendens masculus, & excluditur foemina quantuncunque sit maior, taliter quod semper præferatur linea masculina lineæ foemininæ: & deficiente linea masculina succedat foemina: & maior præferatur minori: et in quæstione de facto ita dixi & respondi.
 Primo, quia quædo quis vocat vel instituit plures hæredes collectiuo modo, inter quos cadit ordo charitatis et naturæ, non intelligitur eos simul vocare vel instituire, sed ordine successiuo: ita probat tex. iuncta glos. or. in l. Gallus. §. quidam recte. ff. de libe. & posthu. in glos. si. quam ad hoc reputat ibi singul. et vnicam Dinus, et communiter alij docto. ergo in præsententi attenda natura et qualitate maioratus vel meliorationis, qui semper fit pro conseruanda memoria constituentis, et regulariter solet præferri, linea masculina præferatur in isto casu.
 Secundo, quia quando testator vel disponens grauat

grauat hæredem vel legatarium extra familiam non alienare, sed ei restituere, non videtur vocare simul oēs de familia, sed ordine successiuo, vt proximo in gradu præferatur: tex. est in l. cum ita legatur. §. in fideicomisso. ff. de lega. 3. & ibi gl. & communiter docto. tex. in l. peto. §. fratre. eod. titu. & latius dixi supra.
 Tertio pro hac sententia & conclusione facit tex. notabilis & ferè expressus in l. cum pater. §. penul. ff. de leg. 2. vbi habet quod si vxor instituit maritum hæredem, & eum grauauit vt si decedat sine liberis restituat hereditatem propinquis suis vel propinquis vxoris, non admittuntur omnes simul, nec alternatiua stat in sua propria significatio: sed admittuntur propinqui ordine successiuo scripturæ quia prius debet admitti propinqui ipsius mariti, & eis non extantibus admittuntur propinqui ipsius vxori: & ad hoc not. & commendat ibi Bar. Albe. & comu. doct.
 Quarto facit quia cum constituens vel disponens prius vocauit masculum in successione, eadem ratione videtur postea etiam velle vt semper masculus succedat & præferatur foeminæ etiã maiori, & per consequens linea masculina præferatur foeminæ: ita probat tex. not. in ca. 1. de eo qui si bi vel hæredibus suis masculis & foeminis inuestituram accepit. in vsibus feudo. & ad hoc ibi not. glo. ord. notat etiam & commendat Bald. in cap. significauit. de rescriptis. 1. col. in med. Iac. de Sanct. Georg. in tractat. feudo. 20. fo. nu. 12. probat etiam tex. in ca. 1. §. quinetiam episcopum vel Abbatem. in vsibus feu. vbi habetur, quod si quis accepit feudum pro se & suis descendentibus masculis & foeminis, semper masculus præferatur. & eo extante foemina excluditur: & ibi not. & commendat Bald. & communiter doctores, nec obstat si dicatur quod prædicta lineæ vel personæ vocentur copulatiue, modo alternatiue, semper debeant admitti pariter & simul: quia copulatiua semper coniungit personas vel res viriliter & pro pater: vt in l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. & in l. si hæredi plures. ff. de conditio. instit.
 Item etiam quia alternatiua posita inter personas honoratas, tam in contractibus quam in vltimis voluntatibus, resoluitur in coniunctam, vt vtraque simul admittatur pro parte: tex. est singularis in iure in l. penul. C. de verb. signi. ergo in nostro casu & quæstione omnes pariter & simul deberent admitti, quia notabiliter respondet deo, quod prædicta debent intelligi præterquam si talis copulatiua vel alternatiua ponatur inter personas vel lineas inter quas cadat affectio ordinata: quia tunc debent admitti ordi-

ne successiuo: argumento tex. nota. in dict. l. cum pater. §. pen. ff. de lega. 2. & ibi comu. doct.
 63 Nono quæro, si faciens vel constituens maioratum vel meliorationem vocauit masculus, & in defectum eorum vocauit foeminas, & contingat quod sit extincta & finita linea masculorum, & tantum superest linea foemina, & ex ea reperitur masculus & foemina, quis eorum succedet & præferatur? & teneo & respondeo quod succedet & præferatur masculus, nam ex eo quod constituens & disponens prius vocauit masculum, & in eorum defectum vocauit foeminas, videtur semper vel le præferre masculum: tex. est valde notabilis in iure in ca. 1. de eo qui sibi vel hæredibus suis masculis & foeminis inuestituram accepit. in vsibus feud. & ibi not. & commendat glo. ordi. Bal. Andreas de Iser. & communiter feudistæ: notat etiam & commendat Bald. in c. significauit. 1. col. in medio. extra de rescriptis.
 64 Decimo principaliter quæro, si quis constituit maioratum vel meliorationem dicendo quod bona deueniant in filium maiorem per viam maioratus, ita vt non possint vendi nec alienari & alias personas quæ post mortem filij maioris succederent non expressit nec nominauit, an mortuo filio maiore prædicta bona perueniant ad filium eius primogenitum: & post cum in alios successores per viam & ordinem communem maioratus taliter quod semper & perpetuo perueniant in filium maiorem masculum, & deficiente masculo perueniant ad foeminam. Et videtur quod non, imo quod solus primus filius masculus vocatus succedat cum illo vinculo & grauamine de non alienando: sed post mortem eius expiraret maioratus & omne vinculum & grauamen eius. & per consequens non censeatur vocati alij filij & descendentes maiores ordine successiuo per viam maioratus: nec amplius bona sint vinculata nec subiecta restitutioni, sed bona efficiantur libera sine aliquo vinculo & grauamine, & diuidantur inter hæredes & successores sicut alia bona libera: quia ipse pater vel constituens maioratum solum primum vocauit & vltimus non procedit nec alias personas vocauit nec nominauit, & talis prohibitio alienationis ex iuris dispositione vltra personam grauatam non extenditur nisi expresse per disponentem dicatur & exprimat. ita probat textus. in authen. de restitu. fideicom. §. nos igitur. col. lum. 9. & ibi tenet glo. si. & comu. doctores. & per illum tex. iuncta glo. tenet Dinus in l. filius fami. §. diui. ff. de lega. 1. & ibi Bart. penul. col. lum. num. 20. Bald. 1. colū. & quæst. Imol. 3. col. num. 2. Alex. 7. col. num. 25. Iaso. prima lectura. Ant. Go. in. ll. Tau. R 16. vol.

16. colū. num. 71. & secunda lectura. 10. quæstio. C. de fideicom. si. col. & q. & ibi Bald. & cōmu. docto. Bar. in l. Lucius. §. r. ff. de leg. 3. Rodericus Suarez. in repe. l. quoniā in prioribus. C. de inoffic. testamēt. fol. 66. licet Pala. Ru. relinquat cogitandum in sua repetit. fol. 107. 2. colū. sed in hoc articulo ego firmiter teneo contrariam sententiam, imo q̄ mortuo filio maiore primo nominato prædicta bona perueniāt ad alios successiue per viam maioratus præferendo semper maiorem masculum & in defectum eius foeminam, & hoc ex tacita & coniecturata mente disponentis: quia ex eo q̄ voluit q̄ prædicta bona peruenirent in filium maiorem per viam maioratus & essent in alienabilia aperte voluit q̄ perpetuo peruenirent in alios successiue & sic de maiori in maiorem. & in defectum eorum in foeminas præferendo semper masculum foeminæ & maiorem minori per viam & ordinem communem maioratus. Et hoc tali fundamento, quia dispositio legis vel principis vel cuiuslibet personæ priuatæ colata in vno casu expresso & determinato habet etiam locum in alio omisso: quando verisimiliter idem disposuisset si de illo cogitaret & esset interrogatus: ita probat text. singul. in iure. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis. & ibi glof. ordin. & cōmu. doct. tex. in l. Titius. §. Lucius. ff. de libe. & posth. tex. in l. si ita scriptum. eodem titu. tex. cum materia in l. cum auus. ff. de condit. & demonstrat. tex. vnicus in suo casu. in l. 3. C. de inoffic. testamēt. & in terminis in casu nostro & quæstione istā sententiā & concl. tenet Bald. post glo. ibi in ca. 1. quibus mod. feu. consti. po. 2. colū. num. 4. vbi reputat singulare & mentite nendum & faciunt expresse ea quæ dixi supra ista lege. nume. 12. vbi fundauit q̄ in dubio, quando rex vel princeps vel priuata persona facit aliquid quem actum vel concedit priuilegium semper videt facere & cōcedere cū qualitate & prærogatiua q̄ inest in simili actu priui. vel dignitate.

66. Vnde cōmō quæro, si possessor regni, ducatus, maioratus, vel meliorationis vinculatę decedat cū nepote nato ex filio maiori iam præmortuo & cum alio filio secūdo viuo, quis eorum præferatur & succedat? & certe quæstio est ardua & subtilissima in qua dixit Bal. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & in. q̄ in ea habet oculos nycti coracis. idem Bal. in l. cū antiquioribus. C. de iur. delibe. si. col. dicit, soluat Apollo. idē Bald. in cōsilijs suis. cōf. 275. 2. col. 2. vol. dicit q̄ in hac q̄ asserere aliquid certitudinaliter, esset potius superstitiosum quam discretū: & magistraliter & perfectē hanc quæstionē intendo disputare &

declarare vt melius veritas appareat: & videtur q̄ secūdo filius viuus præferatur nepoti vel de scendēti ex filio primogenito mortuo. Primō quia certū est q̄ siue respicias personā fundatoris siue personā vltimi possessoris filij? secundus est proximior in gradu, ergo est præferendus: argum. tex. in l. 1. & per totū. ff. de gradib. tex. in l. 2. §. hæreditas. ff. de suis & legit. hæred. tex. in l. 1. §. p̄ximus. ff. vnde cognati. text. in l. lege. 12. tabul. §. huiusmodi. C. de legi. her. tex. in §. si plures. Insti. de legi. agna. succe. tex. in §. si. Insti. de ferui. cogn. tex. in regu. qui prior. de regu. iur. in 6. text. in l. quoties vtriusq. ff. de regu. iur.

Secundō, ordo naturæ, dilectio, & dispositio iuris semp̄ præfert filiū nepoti in his quæ nō possunt esse vel exerceri p̄ plures sed per vnū: tex. est in l. cū ita. §. si. ff. de leg. 1. tex. in l. peto. §. fra tre. eodē titu. tex. in l. si. C. de verbo. signi.

Tertiō pro ista parte facit tex. sing. in l. si libertus præterito. §. si libertus intestato. ff. de bo. lib. vbi disponit, q̄ si patronus decedat relicto filio & ex altero filio præmortuo relicto nepote, filij præferatur in iure patronatus: quia reputatur proximior in gradu: idem etiā probat tex. in l. 3. §. si duo. vers. p̄ inde. ff. de legitimis tuto. vbi quādo libertus minor habet plures patronos quorum vnus decessit relicto filio, alter relicto nepote ex filio mortuo, hæreditas & tutela illius liberti p̄tinet filio & nō nepoti: & ad hoc nō. & cōmendat ibi Bald. & docto. antiqui.

Quartō facit, quia cōstituens maioratū qui vocauit proximiores videt se referre ad ordinē & causam naturalem & nō fictā. argum. tex. in l. qui liberis. §. hac verba. vbi habet, q̄ si testator substituit p̄ hæc verba, quisquis mihi hæres erit sit heres filio meo, nō cēset vocatus ille qui ex persona alterius venit: text. in l. filio quē p̄. ff. de lib. & posth. ibi. nē imagine naturæ veritas obūbretur: text. in l. 3. §. hæc verba. el. 2. ff. de nego. gest. tex. in l. 1. §. hæc autē verba. ff. quod quisq. iuris. tex. in l. si. C. de his qui veniā eta. impetr. sed q̄ nepos præferat patrem est per quādam iuris fictionē nō habentē naturalem veritatem, ergo præferat secundus filius nepoti, cum inspecta veritate & ordine naturali sit proximior. Et cōfirmatur, quia q̄ cōcurrat causa naturalis & accidentalis semp̄ præualet naturalis, vt est casus singularis & vnicus secundum Alb. ibi, in l. qui habet. ff. de tutelis.

Quintō facit tex. in l. si viua matre. C. de bonis mat. vbi habetur q̄ nō debet esse deterioris cōditionis filius quā nepos quādo tractatur de aliquo genere successiois.

Sextō & quidē subtiliter facit quia ius cōditionale

nale nullo modo trāsmittitur etiā ad posteros descendentes ex potentia fuitatis vel sanguinis: ita p̄bat tex. in l. vnica. C. de his qui ante aper. tabu. & ibi tenet expresse glof. ord. fin. & cōmu. doct. sed in. q. nostra possessor maioratus censet grauatus post mortē restituere filio suo primogenito, ergo si ante maioratus nō potest transmittere, cū dies mortis incertus habeatur pro cōditione, vt in l. dies incertus. & in l. hæres meus. ff. de cōd. & demō. & in. expresse istā sniam & cōcl. tenet Richar. Malūbre in l. si viua matre. C. de bonis mater. quæ ibi refert & sequitur Cinus, Albe. Bal. Pau. & Sali. tenet etiā & sequitur Bar. Pau. de Cast. & alij doct. in authē. post fratres. la. 1. C. de legi. hære. idē Pau. & Philip. Corneus in auth. post fratres, la. 2. eodē titu. Bal. Paul. & Phil. Corneus in l. 3. C. de suis & leg. libe. Cumanus in l. cū ita legatur. §. si. ff. de leg. 2. Dominicus in ca. grādi. de supplen. negli. præla. lib. 6. si. q. Andre. del ser. in. c. 1. de natura. succe. feu. 4. col. nu. 14. Lucas de Penna in l. 1. C. de priui. eorū qui in sacro palatio militāt lib. 12. Marti. de Lau. in tracta. primogenituræ. 38. q. Bald. cōf. 275. 2. col. 2. vol. Ancha. cōf. 82. si. col. Aret. cōf. 162. Alex. cōf. 4. pen. col. 4. vol. vbi dicit hanc opin. semper secutum fuisse & esse magis cōmunem. Phil. Decius in cōsil. 1. 4. volu. qui dicit ita cōsuluisse in causa ardua sibi cōmissa de Regno Portugallię, & dicit hæc esse magis cōm. opin. Sed his non obstantibus contraria opinio est verior & tenēda. imō q̄ in nostra ardua. q. præferatur nepos natus ex filio primogenito mortuo in regno, ducatu, maioratu, melioratiōe vinculatā, & in qualibet alia successiōe indiuisibili. Primo, quia certū est q̄ in qualibet successiōe nepos succedit auō representādo personā patris sui præmortui, et p̄ viā representationis cēset esse in eodē gradu quo erat pater: tex. est in l. 3. C. de suis et leg. lib. test. in authē. in successiōe eo. titu. tex. in authē. de hære. ab intest. veni. §. 1. colla. 9. text. in §. cū filius. Insti. de hære. quæ ab intest. defe. ergo si cut q̄ tractatur de successiōe et hæreditate diuisibili, talis nepos succedit in locū sui patris vnā cū alio filio viuo et sic patris suo in illa parte et portione in qua pater ei? erat successurus si viueret, ita etiā in hac successiōe maioratus indiuisibili debet solus succedere et præferri ex persona patris, cū talis successiō soli patri suo primogenito mortuo cōpeteret si viueret. Secundō et principaliter, quia primogenitura est quædā dignitas cui est ius successiōis et prælationis annexū, quæ de iure diuino & humano descendit ad posteros: tex. est in. c. quā periculo

sum. 7. q. 1. text. in. ca. significauit. de rescriptis. tex. in. c. licet. de voto. tex. in. c. grandi. de supple. negli. præla. lib. 6. ergo ista dignitas et eius effectus trāseat ad istū nepotē per viā representationis. Tertiō facit, quia regulariter valet argū de feudo ad maioratū, et cōtra: vt supra ista. l. dixi: sed in feudo nepos succedit representādo personā sui patris, vt in. c. 1. de successiōe fratru. vbi gradibus succedētiū in feudo. et ibi not. Bal. et cō. doc. tex. in. c. 1. de natura successiōis feudi. Quartō & principaliter pro hac parte ego nouiter cōsidero subtiliter tex. cū ratione sua in l. cū auus. ff. de cōd. et demō. vbi si testator instituit filiū et nepotē ex altero filio mortuo, et grauet nepotē restituere partē suā alteri filio testatoris, nō tenet restituere si talis nepos habeat filios vel descendentes. Ex quo tex. clarē inferitur, q̄ pater auus vel ascendens qui in aliqua re vel successiōe vocauit filiū vel nepotē, et in ea prætulit alteri filio, per cōsequens et eadē ratiōe videtur vocare et præferre ones descendentes ex eo, & postquam aliquē filiū vel descendētē elegit, alijs videtur etiā præferre omnes nepotes et descendentes ex illa persona et linea: ergo cū in nostro casu & quæstione præferatur filius maior, per consequens debet præferri nepos et descendens ex eo, et generaliter eius linea: et in expresse, licet nō ita bene et iuridicē fundent istam sententiā et conclusionē, tenet Ioan. And. in addit. Specu. in titu. de feudis. 3. col. Bal. in l. ex hoc iure. de iust. et iure. 2. col. 6. quæst. Alb. in procmio. ff. veteris. §. discipuli. antepe. col. dicit ita fuisse pronunciatum in Romana Curia. Bal. in l. liberti libertæque. C. de ope. liber. 6. col. nu. 18. Pau. de Cast. in l. maximū vitiū. C. de libe. præte. 2. col. nu. 3. idem Pau. in l. is potest. ff. de acqui. hære. 2. col. nu. 2. dicens q̄ in causa sibi cōmissa de Hispania ita consulisset. Aret. ibi. i. col. dicens ita cōsuluisse pro principe Salernitano. Iaso. etiā ibi. 4. col. nu. 32. Faber. et Nico. de Neap. in. §. cū filius. Insti. de hære. quæ ab intest. defe. Cardi. in. c. licet de voto. si. col. et. q. et. ibi. 2. Abb. 1. col. nu. 8. & Ancha. pen. col. nu. 18. Philip. Probus aduocatus Parisiēsis in addit. ad Ioannē monachum, in. c. grandi. de supplen. negli. præla. lib. 6. 2. col. nu. 4. qui fuit modernior Decio et Iaso. quos ipse refert. istam sententiā et conclusionē tenet Oldra. in cōf. suis. cōf. 224. qui notabiliter loquitur. Pau. de Cast. conf. 164. 2. vol. Abb. cōf. 85. 1. volu. Barba. con. 10. pen. col. 2. volu. vbi dicit hanc esse magis cōm. opi. Soci. cōf. 272. 2. volu. idem Soc. in cō. facto in materia feudorū quā ponit in lectura ordinaria post titu. ff. sol. Ant. Go. in. ll. Tau. R 2 matri.

matri. Bertachinus in Repertorio suo, in verbo nepos, asserens quod audiuit a quodam auditore Rotæ legisse in Annalibus, quod Otho Imperator cum iste casus coram eo occurrisset commisit litem & iustitiam iudicio pugnae & gladiatorio, & vicit nepos & existimatum est miraculose accidisse. Ioan. le Cirier in tract. de primogenitura. 25. quaest. & tandem ista semper mihi visa fuit & videtur verior & communiter opinio, quam semper secutus sum legendo & nunc scribendo. per fundamenta superiora, licet non esset aliqua lex quae hoc decideret in nostro regno: sed hodie pro ista parte & conclusione in nostro regno est lex. 2. in fin. tit. 15. 2. part. in fi. quae hoc expresse de terminat in regno: & licet pertinaces aduocati diceret non habere locum in alijs maioratibus, tamen eadem ratione idem esset in eis dicendum quia dispositum in regno quod est caput, debet seruari in membris, ut in ca. cum non liceat, de praescrip. & in l. de quibus. ff. de leg. tamen hodie ve nulla sit dubitatio idem expresse dicitur in quolibet maioratu per nostram legem Tauri. Ex quibus infero, quod idem erit hodie in bonis annuatiarij quae in isto regno solent relinqui & vinculari pro aliquo annuo officio diuino: & ita iudicauit in quaestione de facto tanquam asessor iudicis recusati.

66. Duodecimo principaliter quaero, si primogenitus sit monachus vel religiosus, an succedat in regno, maioratu, vel melioratione? & breuiter & resolutiue dico, quod non poterit succedere in regno, maioratu, nec melioratione, quando consistit in iurisdictione, gubernatione, & regimine: quia cum ipse non possit habere proprium nec per se regere, et regimē non debeat esse commune per supra dicta, sequitur quod subducitur de medio tanquam incapax, & admittitur sequens in gradu, arg. tex. in l. si post mortem. §. liberi. ff. de bono. posses. cōtratabu. cū simi. Confirmatur etiā, quia quando filius vel descendens grauat hāreditatē restituere post mortem si sine liberis decesserit, ad hoc ut filij postea nati excludant substitutum, oportet quod sint de iure successibiles ipsi filio grauato: secus vero si sint omnino incapaces et non successibiles, ut de portat. §. spurius, frater minor, & similes: ita probat tex. notabilis in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebel. & ibi cōmu. docto. et per eum ita tenet Bar. et cōmu. doc. et in l. filius. §. cum quis. ff. de leg. 1. Item etiam confirmatur, quia talis successio natura et consuetudine tantum pertinet ad successores sanguinis, non ad alios: et ex ista ratione & consideratione istam sententiam et conclusionem tenet Bald. in ca. cum magistrum. fin. quaest. ex

tra de electione. idem Bal. in l. deo. n. obis. §. 1. C. de episc. et cler. 1. col. nu. 2. idem Bal. in l. si quis prioris. §. talem. 1. col. in fi. C. de secund. nuptijs. Mar. de Lau. in tract. primogenitura. 22. q. Ioannes le Cirier in tracta. de primogenitura in. 4. quaest. 3. lib. versi. salua reuerentia. nu. 15. Cifuentes in ista. l. 40. Tauri. q. 6. et Pala. Ru. nu. 17. & ante eos ita tenet glo. ord. in ca. scripsit. 27. q. 2. in glo. 1. et ibi Archi. et alij docto. et ita fuit obseruatum in beato Ludouico primogenito Regni Franciae, qui ingressus fuit ordinem fratrum mendicantium, et sequens in gradu statim successit in regno, secundum Bal. in dicta. l. si quis prioris. §. talem. de secund. nup. Vnum tamen est quod hoc casu propter bonum reipublicae, si non reperitur successor sanguinis qui succedat, potest Papa dispensare ut exeat monasterium et contrahat matrimonium pro generatione suscipienda, licet iam fecerit professionem: et in expresso ita tenet Bald. in l. si pater. §. in arrogationibus. ff. de adoptio. arg. illius text. ubi dicit quod magis debet studere homo naturali pro creationi liberorum quam fictae & artificiali per arrogationem: et illud dictum sequitur & reputa. singulare Iaso. in l. si arrogator. ff. eodem titu. 2. col. nu. 4. sequitur etiam & reputat mirabile Iaso. in l. fina. C. de transact. 2. colū. tenet etiam Anch. in consilijs suis, consil. 339. 3. colū. ubi dicit quod quidam nomine Reminus ex sanguine Regis Aragonum fuit monachus et sacerdos, & propter defectum successorum Papa dispensauit ut exiret monasterium et duceret uxorem, ex qua habuit filiam quae successit in Regno: & propter hoc semper in scriptura & constitutione maioratus expresse dicitur, quod non succedat clericus vel religiosus. Si vero maioratus vel melioratio non consistit in iurisdictione vel regimine, bene poterit talis monachus vel religiosus succedere, & bona erunt penes monasterium pro tempore vitae ipsius monachi vel religiosi, & post eius mortem venient in sequentem successorem secundum dispositionem constituentis, argumento tex. in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccles. argumento etiam tex. in l. Statius Florus. §. Cornelio foelici. ff. de iur. fisci. & ibi expresse tenet Bar. Albe. et cōmu. docto. tex. in l. peto. §. predium. ff. de leg. 2. tex. in l. cum pater. §. hāreditatē. el. 1. eodem titu. et ibi etiam tenet Bar. & cōmu. docto. tex. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebel. tex. in l. sed si mors. ff. de dona. inter virum & uxorem. tex. in l. cum fisco. ff. ad Sylla. tex. in l. arboribus. §. 1. ff. de usufru. tex. in l. ex ea parte. §. in insulam. ff. de verb. oblig. Confirmatur etiam ex doct. in glo. ord. in. dic. auth. ingressi.

ingressi. C. de sacro. eccles. in glo. mag. in fin. & glo. in auth. idem est. C. de bonis quae libere. & vtrobiq; doct. ubi habetur quod si fructuarius in grediatur religionem, non extinguitur usufructus, sed transit in monasterium per tempus vitae suae. Quid autem si primogenitus sit clericus in factis, an succedat in regno, maioratu, vel melioratione? & breuiter dicendum est, quod sic: quia dispositio vel constitutio generalis & fauorabilis semper extenditur ad clericos: ita tenet Abbas in ca. ecclesia sanctae Mariae. de consti. ante pe. & pen. col. nu. 25. & ibi magis cōm. docto. & in alijs locis per eos relatis, & in terminis existo fundamento istam sententiam & conclusionem tenet Ioan. le Cirier in tracta. de primogenitura. 23. quaest. 1. libri, ubi late vide: & Martinus de Laude, in tracta. de primogenitura. 30. quaest. 67. Decimo tertio principaliter quaero, si Rex, dux Comes, Marchio, vel alius dominus temporalis vel successor maioratus antequam esset rex vel actualiter successor habuit filium, & postea alium, quis istorum succedat & praferatur? & videtur quod secundum natus, postquam pater successit in regno vel maioratu, argumento tex. in l. si senator. C. de dignitatibus. libro. 12. ubi habetur quod filius natus & conceptus antequam pater consequutus esset dignitatem, non gaudet eius priuilegio: & ibi ad hoc notat & commendat Bar. Pla. & communiter doctores, textus in l. filij. versiculo. senatores. el. 1. ff. ad municipales. ubi dicitur, quod ita demum filius vel nepos senatoris gaudet eius priuilegio & dignitate, quando est natus post dignitatem consecutam: & ad hoc notat glo. ordi. & cōmu. docto. tex. in l. 2. §. in filiis. ff. de decurionibus. tex. in l. fin. C. eodem titu. libro. 10. ubi, anterioribus filiis in conditione pristina remansuris. tex. in l. diuo Marco. C. de quaestio. iuncta gl. & alijs docto. tex. in l. emancipatum. ff. de sena. tex. in l. 2. C. de libere. & eorum libere. tex. in l. Titius. ff. de mili. test. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet glo. ordi. reputata singu. in l. Imperialis. §. illud. in gloss. r. C. de nuptijs. & ad hoc eam notat & commendat ibi Bart. qui dicit quod contingit de facto in duobus filiis Philippi regis Franciae. Pet. de Bella. per. Cinus, Albe. Bal. & cōmu. docto. & illam glossam ad hoc notat & commendat Bar. in l. cum satis. C. de agri. & cens. lib. 10. 2. col. nu. 7. idem Bar. in l. si senator. C. de digni. lib. 12. & ibi Lucas de Penna qui refert ita fuisse iudicatum per Anaphernem inter Xerxem & Arthemem filios Darij Regis Persarum: nam Xerxes fuit rex pronuntiatus, ex eo quod natus fuit postquam pater eius esse tetr.

Albe. in l. senatoris filium. ff. de senato. & ibi Iac. de Raue. & Andr. de Pisis, quos ipse refert. idem Albe. post Dinum in l. moris. versi. parentes. ff. de poenis. Dinus & antiqui in l. 2. §. in filiis. ff. de de curio. Abbas Panor. in ca. licet, de voto. 3. colū. nu. 11. Anania, in. c. 2. de Iudeis. fi. col. in medio. Felinus in ca. prudentia. de officio deleg. 3. col. nu. 8. Mar. de Laude in tracta. de primogenitura. 31. quaest. Cifuentes in hac. l. 40. in. ll. Tauri. 4. quaest. facit etiam glossam in ca. iam itaq; 1. quaest. 4. Adde tamen quod praedicta conclusio debet intelligi, quando regnum vel dignitas deferretur alicui de nouo per electionem, quia debet succedere & praferri filius natus post regnum vel dignitatem adeptam: secus vero si deferatur alicui iure successionis, quia descendit ab auo vel ab alijs ascendentibus, quia tunc debet succedere & praferri filius antea natus: ita fing. tenet & declarat Pe. de bella per. in l. ex libera. C. de suis & leg. hār. idem Pet. Cinus, Bald. & alij docto. in l. Imperialis. §. illud. C. de nuptijs. Iac. de Sancto Georg. in tract. feud. in parte, quid sit rex. 3. fol. fi. col. nu. 11. *Sed aduertendum quod indistincte ego teneo contrarium, imo quod vtroque casu filius antea natus succedat in regno vel dignitate, quia cum habeat ius succedendi in bonis futuris acquirendis per patrem merito succedit in istis, licet in eis sit dignitas annexa. Item etiam sequeretur, quod si rex ille vel possessor maioratus non haberet alium filium nisi antea natum quod succedat, quod esset absurdum: & in expresso ista consideratione ita tenet Sali. in dict. l. Imperialis. §. illud in fin. C. de nupt. & tenet notabiliter & copiose Ioan. le Cirier in tract. de primogenitura. 12. quaest. primi libri: ubi subdit in finalibus verbis, quod ea approbat consuetudo, quae est optima legum interpretum. Confirmatur etiam, quia ius succedendi causatur a iure sanguinis, & est inseparabilis: non vero causatur a dignitate.*

Item facit, quia si filius antea natus decederet relicto nepote non succederet: nec obstat tex. in dict. l. si senator. C. de dignit. cum similibus. quia debet intelligi quando dignitas competit per viam electionis & non habet causam successionis annexam.

68. Decimo quarto principaliter quaero, si duo vel plures successiue nascantur ex eadem matre, & non possit cognosci quis eorum prius aedit? sit quis eorum succedat & praferatur in regno vel maioratu? constat enim quod naturaliter vno partu & imperu non possunt simul nasci, sed successiue vnus post alium, ut in l. Arethusa. ff. de statu hom. ibi, nec enim natura permittit simul vno impetu duos infantes de vtero matris pro-

Ant. Go. in. ll. Tau. R 3 cedere

Sententia
Authoris

cedere. Hoc enim casu, quando successiue nascitur, & non potest constare quis eorū prius aditus sit, forte quia mater peperit sola, vel dato quod ibi essent obstetrices & alia matrona peperit in loco obscuro & secreto, vel forte in hoc predicta matrona non attenderunt, est dubium maximum quis eorū succedat & præferatur. Pro cuius perfecta declaratione dico & præsuppono, quod si constare possit quis eorum prius de ventre matris natus sit, ipse debet præferri: ita probat text. formalis in dicta. l. Arethusa. cum. l. sequenti. ff. de statu hom. & ibi Bar. & comu. docto. tex. in. l. si fuerit. §. si. ff. de reb. dub. & probatur etiam ex diuina scriptura, ex historia Esau & Iacob, Genes. ca. 25. & 27. vbi habetur quod Rebecca vxor Isaac erat prægnans, & duo filij gemelli erant in utero eius, Esau & Iacob, & tunc partus, vnus manu sua plantam alterius tenebat, & tandem Esau prius natus est & præcessit Iacob: & consequutus fuit primogenituram. Confirmatur etiam, quia quando in aliquo actu vel dispositione potest considerari prælatio vel priuilegium ex anterioritate vel posterioritate temporis, sufficit constare de prioritate, etiam per momentum temporis ista est glossa. in iuncto tex. in. l. si ex pluribus. §. si. gl. ff. de solu. quam ibi ad hoc notat Pau. & commendat doctor. & illam glossa. ad hoc notat & commendat Bald. dicens raro alibi reperiri, in. l. Imperator. la. 1. 3. col. idem Bald. iu. c. ego enim extra. de in re in. 1. col. nu. 1. notat etiam & commendat Socinus in. l. 1. ff. solu. matr. 1. col. Barb. in. c. consuluit. de offic. deleg. 8. col. nu. 35. similis tamen glossa. est & expressa in ca. duobus. in verbo, si non appareat. de rescriptis. in. 6. alia in cap. si a sede Apostolica. in glossa. 2. de præbend. eod. libr. & ibi comu. doct. pro qua sententia & conclusione facit bonus text. in. l. si fundus. §. si duo. ff. de pigno. & ibi glo. ord. & com. opi. docto. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Ioan. Andr. in addit. ad Specu. in rubrica de feudis. 4. col. Areti. in. l. ex duobus. de vulga. & pupil. 1. col. numer. 3.

Item etiam dico & præsuppono, quod si vnus sit masculus & alia femina, semper præfertur masculus, dato quod non constet de prioritate vel posterioritate, etiam in casu quo maior deberet admitti, nulla facta distinctione sexus: argumento text. no. in. l. 3. §. si duo. ff. de legitimis tutoribus. tex. in. l. si fuerit. §. si. ff. de rebus dub. text. in. l. fin. ff. de fide instru. tex. in. l. idem erit. ff. de statu homi. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet glo. ordi. Bald. & comu. docto. in dicta. l. idem erit. ff. de statu homi. Ioan. le Cirier

in tracta. de primogenitura. in. 1. lib. 11. quaest. in prima conclus. pro qua sententia et conclusio est hodie lex not. par. l. 12. titu. si. 7. par. Si vero oēs sint masculi vel oēs feminae, & nullo modo constet nec possit constare quis eorū prius natus sit tunc est ardua quaestio nostro, quis eorū præferatur: in qua reperio varias & diuersas opinio. Prima est, quod nullus eorū succedat propter incertitudinem, sed regnum vel maioratus deferatur alteri sequenti in gradu vel non extante successore in regno eligatur rex, & in alio maioratu inferiori, statim ipso iure annuletur & extinguatur ipse maioratus, & bona sint diuisibilia, & habeant naturam aliarum rerum particularium & patrimonialium: & hoc tali fundamento, quia modo loquamur in institutione vniuersali, modo in legato particulari, semper incertitudo vitiat dispositionem: tex. est in. l. tempus. §. 1. ff. de hære. in l. sit. tex. in. l. quoties. §. si quis nomē. eo. tit. tex. in. l. si fuerit. ff. de reb. dub. tex. in. l. si quis de pluribus. eod. tit. tex. in. l. cum pluribus. de manu. testa. tex. in. l. duo sunt Titij. ff. de test. tute. & tradit magistraliter Bar. in. l. quidam relegate. ff. de rebus dub. & ibi comu. docto. & Iaso. in. l. si quis a filio. §. si quis plures. ff. de lega. 1. & in expresso ex isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Ioan. de Imo. in. l. ex duobus. 1. col. in med. ff. de vulg. & pup. Sed ista opinio & conclusio non vera nec tenenda, quia sequeret maximum in conueniens, quod extantibus proximioribus, regnum vel maioratus deferatur remotioribus in gradu: & eis non extantibus, deferatur per electionem. Secunda principalis opinio est, quod formosior ex eis admittatur & præferatur in successione: ita Bal. in. l. constit. ff. veteris. §. itaq. 2. col. in medio, pro quo facit dictum Buridani. 1. Poli. 9. q. dicētis, quod ille inter ceteros eligendus est in dignitate vel officio, cuius aspectus inducere potest amorem in subditos & timorem in hostes: & Francisci Barbari in libello quem de re vxoria addidit, dicētis. formosos cum ceteri diligunt, dignos credunt Imperio, eis, facilius obsequuntur: & Porphirij dicētis, species Priami digna est Imperio: & Virgi. dicētis, Gratior est pulchro veniens ex corpore virtus. Sed ista opinio & conclusio nullo modo est tenenda, tum quia nullo iure probatur, tum etiam quia formositas vel deformitas non est causa successione, sed coniunctio sanguinis, & proximitas graduū, quoniam defertur ab intestato, vel voluntas de functi, quoniam defertur ex testamento: vt in. l. 2. §. hæred. ff. de suis et leg. hære. et. 1. l. 1. & per totum. ff. et. C. de succe. edic. et in. l. 1. et per totum. ff. vnde cognati et in. §. 1. et per totum. In l. de legi. agna. succe. et in. l. 3. §. de illo. ff. pro socio. et in. l. 1. et per totum. C. et. ff. de hære. insti.

Item

Item quia formositas & pulchritudo ætate vel ex alijs causis euanescent, vt quotidie videmus. Tertia principalis opinio est, quod robustior admittatur & præferatur, quia celerius præsumitur exisse de ventre matris suæ, arguunt. text. in. l. si fuerit. §. si. ff. de rebus dub. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Bald. in dict. 1. constitutio. ff. Veteris. §. itaq. 2. col. in med. Sed ista opinio similiter nullo modo potest esse vera nec tenenda. Primo, quia nullo iure nec ratione probatur. Secundo, quia in infanti ætate impossibile esset illam qualitatem cognoscere. Tercio, quia si superueniente ætate expectarem illud cognoscere, interim vacaret regnum vel maioratus & esset maximum inconueniens & discordia: nec adhuc postea posset illud cognosci nisi per pugnam & duellum, quod est illicitum & reprobatum: vt in cap. 1. & per totum de clericis pugnantibus in duello. Quarta principalis opinio est quod pater eorum eligatur quem velit succedere, & sit locus gratificationi propter maximum dubium & incertitudinem, quia quando actus explicandus in vno exploribus est indiuiduus, semper est locus gratificationi. tex. est not. in. l. generaliter. §. quid ergo. el. 2. ff. de fideicō. lib. tex. in. l. 3. §. si cum omnes. ff. ad Sylla. tex. in cap. duobus. de rescript. libro. 6. & in expresso ita tenet Ioan. Andr. in ad di. ad Specu. in titu. de feudis. 4. col. Bald. in. l. in quibus casibus. C. de secund. nupt. 2. col. in fine. nu. 2. Alex. in addit. ad Bart. in. l. si fuerit. ff. de rebus dub. Corsetus in tract. de potestate regia. 7. quaest. principali. Ioan. le Cirier qui plenius quam alius tetigit quaestionem, in tracta. de primogenitura. lib. 11. q. in. 4. conclusione, cum hac tamē modificatione, quod sit locus gratificationi per magnates & populos regni: non verò per ipsam patrem. sed ista opinio & conclusio similiter non est vera nec tenenda, quia nullo iure nec ratione probatur. Item etiam quia non est generalis, quia forte pater ratio eliget, vel morte præuentus, vel alia quavis causa vel impedimento.

Quinta principalis opinio est, quod istud dubium dirimat inter eos iudicio fortis: arguunt. tex. in. l. 3. vers. sancimus. C. comu. de lega. vbi habetur quod si pluribus est legata res quam velint eligere, & in electione discordant, standum est iudicio fortis: cuius verba sunt, sancimus itaq. in oibus huiusmodi casibus, rei iudicē fortunā esse, & fortem inter altercantes adhibendā: & ad hoc notat ibi glo. ord. tex. in. l. sed cum ambo. ff. de iudi. vbi dicitur quod quando in iudicijs communibus fam. herc. comuni diuidendo, finiu regundorum quis prius prouocat vel prouenit in causa ille dicitur actor: sed quando ambo simul prouocant

& apparerit, forte dirimitur quis eorum censendus sit actor: probatur etiam text. in. l. si qua sunt cautiones. ff. fam. her. vbi habetur quod quando hæres discordant apud quem debeant esse in strumēta hæreditaria, dirimitur iudicio fortis. text. in. l. 2. C. quando & qui. quar. pars de bea. lib. 10. vbi electio ex fortis felicitate contingat. nota. in ca. fors. 26. quaest. 2. & in ca. 1. & per totum. extra. de sortilegijs. & hoc iudicium fortis est tantæ potentia: quod ab eo non potest appellari ita Bald. in dict. l. 3. C. de leg. 1. col. in fi. & sequitur & reputat ibi singulare Iaso. 2. col. nu. 10. & sequuntur commun. alij docto. idem Iaso. in. l. hmoi. §. si. 3. col. nu. 12. ff. de lega. 1. Sed ista opinio & conclusio similiter non est vera nec tenenda. Primo, quia quando dubium vertitur super facto & non super iure non habet locum iudicium fortis: ista est glossa. reputata singularis in. l. vna. C. vt possidetis. in verbo prolihebit. in fine. quam ibi notant & commendant doct. tenet etiam Bar. in. l. si duo. ff. vt poss. 2. col. in fi. loā. Andr. in ca. licet. extra. de probat. fi. col. & ibi comu. docto. sed istud dubium constituit in facto, vt in. l. idem erit. ff. de statu homi. ergo & c. Secundo quia iudicium fortis nunquam habet locum nisi in casibus a iure expressis: ita tenet singu. Bal. in. l. 2. C. quando & qui. quar. pars de. lib. 10. arguunt illius text. & argumento text. in dict. l. 3. vers. sancimus. C. comu. de legat. quod dictum sequitur & reputat sing. Iaso. in dicta. l. 3. 2. colum. num. 9. Tercio, quia iudicium fortis non habet locum nisi in leuibus causis. arguunt predictorum iurium: ita Ang. Pau. & comu. doct. in. l. sed cum ambo. ff. de iudi. Sexto principalis opinio est, quod hoc casu propter maximum dubium & incertitudinem, vterque admittatur & succedat in regno vel maioratu quantumcunque indiuisibili. Pro qua sententia & conclusio. Primo facit text. in. l. ex duobus. ff. de vulg. & pupil. vbi habetur quod si pater hæredem substituit vni ex duobus filijs suis impuberibus qui supremus moreretur, & contingat, quod ambo simul decedant & moriantur vtrique, debet succedere substitutus: tex. in. l. qui ex liberis. ff. de bono. poss. secundum tabu. text. in. l. qui filiabus. §. 1. ff. de lega. 1. vbi si testator legat centum si qua filia sibi nata sit, & nascantur plures, vtrique debentur integra centum, text. in. l. 2. §. hæreditas. ff. de suis & leg. hære. vbi habet. quod proximus dicitur ille quem nemo antecedit: ergo in proposito nostro vterque simul debet admitti, quia æqualiter est proximior & primogenitus: tex. in. l. cum inter. C. de fideicō. libe. vbi habetur, quod si libertas fuerit relicta posthumo nascituro, & simul plures nascantur vno partu, oēs consequuntur libertatem: & in expresso istam sententiam Ant. Go. in. ll. Tau. R 4 tentia

rentiam & conclusionē tenet Bald. in l. ex duobus. in. fi. ff. de vul. & pupil. & ibi Ang. de Peru. Alex. de Imo. & alij moderni. idem Bal. vbi notabiliter loquitur, in auth. ex testamēto. C. de colla. fi. colū. verfi. 18. capitulū idem Bal. in. a. cō. fi. ff. vete. §. itaq; 2. col. in medio. Alex. in. l. qui filiabus. §. i. fi. col. ff. de lega. & ibi moderni. Floria. in. l. quæ pater. ff. fami. herc. 4. colū. num. 13. Iaso. in. l. fi extraneus. 4. col. num. 16. ff. de cōdi. ob causam. Feli. in ca. capitulū Sanctæ Crucis. de rescriptis. 16. col. verfi. de duobus. Mar. de Lau. in tract. de primogenitura. 57. q. Cifuentes in hac. l. 40. Tauri. 3. q. & ibi Pala. Ru. num. 6. Pro qua sententia & cōclusionē est hodie in nostro regno no. lex. par. l. 12. titu. fin. 7. par. Confirmitur, quia in iure nostro & historijs reperimus duos simul fuisse reges vel maioratus in Regno vel imperio: tex. est in. l. diui fratres. ff. de iu. repatro. tex. in. l. diui fratres. ff. de pœnis. tex. in. l. si adulteriū cū incestu. §. Imperatores. ff. de adul. tex. in. l. Imperator. ff. ad municipales. tex. in. l. Imperatores. eodē tit. tex. expressus & formalis in. c. nunc autē. 21. dist. & ibi no. glo. ordi. & cōmu. docto. in. ca. nō autē. 7. quæst. 1. & ibi bona glo. & cōmu. docto. Nec obitat si dicatur q̄ regnum, vel imperium, vel maioratus qui cōstitit in iurisdictione est indiuisibile: vt in. c. 1. §. præterea ducat de prohi. feu. alie. per Fede. & in ca. licet. de voto. & latē supra probatū est ergo impossibile videtur q̄ sit penes duos: qui ad hoc subtiliter respondeo, q̄ regnum imperium vel maioratus, & eius iurisdictione non diuiditur, sed penes quēlibet est in solidū: quia modo loquamur in iurisdictione, modo in alio iure indiuiduo, si cōpetat plurib⁹, semper cōpetit omnib⁹ in solidū: tex. est in. l. 1. ff. de offi. cōsulis. tex. in. l. 2. §. ex his. & §. item si in factō. ff. de verbo. oblig. tex. in. l. stipulatione nō diuiditur, cum ma. eod. tit. 1. ex in. l. heredes. §. an ea stipulatio. ff. fam. her. tex. in. l. viç. i. fi. ff. de serui. tex. in. l. si vnus. verfi. fi. ff. de serui. rust. præd. tex. in. l. si deicōmissa. §. fi. de leg. tex. in. l. si. ff. de serui. lega. quo casu vterq; habebit administrationem in solidū, taliter q̄ sit loc⁹ præuentioni, vel possunt inter se administrationem diuidere per regiones: argumento tex. nota. in. d. l. 1. ff. de offi. cōsulis. argu. etiam tex. no. in. l. inter tutores. ff. de admin. tuto. vbi habet q̄ plures possunt esse tutores alicuius pupilli: & vterque habet ius tutela in solidū tanq̄ indiuiduū, & vterque poterit in solidū administrare nisi administratio sit inter eos diuisa per loca, vel regionē: & ibi not. Bar. & cōmū. doct. tex. in. l. decreto. §. si duob⁹. eod. titu. text. in. l. 3. §. fin. eod. tit. tex. not. in. l.

fin. C. de auto. præf. tex. in. l. 1. C. si ex pluribus tutoribus, & c. tex. in. l. §. si plures. ff. de exercitu. tex. in. l. 2. C. de diuidenda tutela. not. plenē Bar. & ibi cōmu. doct. in. l. si vni. ff. de re iu. Abba. & Cano. in. c. prudētia de offi. delegati. quo etiā casu si vnus eorū habeat liberos et nō alter succedet maior: si vero vterque habeat liberos, succedet etiā ille q̄ prius ex aliquo ædictus sit. Item etiam ex his potest iuferrī, q̄ si ille qui cōstituit vel fundauit maioratum vocauit aliquos alternatiuo modo dicendo, q̄ nominabat Titium aut Seyū, q̄ nō vitietur dispositio sed vterque admittatur. Sicut supra dixi et fundauit in pluribus simul natis ex eodem partu: quia alternatiua positua inter personas honoratas resoluat in coniuētam. ita probat tex. singularis & vnicus in iure. in. l. penul. C. de verb. sign. vbi disponitur q̄ si hæreditas legatum tutela vel libertas relinquitur duobus vel pluribus alternatiuo mō, talis alternatiua resoluatur in copulatiua, et sic oēs pariter et simul admittant: intelligēdo & declarādo isto mō: q̄ si tale cōmodū vel reliētū est mere diuiduū vt hæreditas legatū vel quelibet alia res. similis: quilibet admittatur, p parte: si vero sit mere indiuiduū vt tutela libertas, seruitus, iurisd. maiorat⁹ vñ similis dignitas, quilibet admittit in solidū, et in terminis ita tenet et declarat ibi gl. or. Odo. Pet. Cin. Lac. Bu. Bar. Bal. Pau. Ang. Sali. Alex. Ias. & cō. doct.

69 Decimo quinto principaliter quæro, si primogenit⁹ est demēs furiosus vñ mēte capt⁹, an excludat a successiōe regni vñ maioratus, et succedat sequēs in gradu: in quo art. resolutiue dico, q̄ si talis priō genitus habet illud vitiiū ppetuū à sua natiuitate, itatim excludit, et succedit se quēs i gradu, quia lex vel dispositio q̄ vocat priō ge. ad successiōē debet intelligi de eo q̄ naturalis nascit habilis. arg. tex. in. l. vt gradatim. ff. de mun. & hon. si aut habet illum vitiiū ex post facto, ex aliquo casu vel accidēti, tūc ipemet succedit dato sibi curatore vel administratore: quia i psona sua iā est radicatū ius successiōis, nisi alius dicat expresse p disponētē vel cōstituētē ita pbat tex. sing. & vnic⁹ in iure in. c. grādi. de supplē. negli. pla. vbi ex ista causa dat⁹ fuit curator vel administrator p summū Pōtificē. regi Portug. et ad hoc no. et cōmēdat ibi gl. or. Io. And. Arch. Do mi. Ancha. et cō. doc. & in exp̄sso pillū tex. istā sniam et cōcl. tenet Bal. i. c. 1. fi. col. de successiōe feudī. idē Bal. in auth. l. hoc amplius. 3. col. n. 10. C. de fideic. Aluarot⁹. in. c. 1. §. mutus. 3. col. n. 7. Ep̄m vel Abbatē. in vñ. feud. Mar. de Lau. intra cta de priogēn. 40. q. principal. Anto. Corfe. in tract. d. ptate regia. 10. q. principa. Iac. d. S. Gen. in tract.

in trac. feu. pte. qd sit rex. 2. fo. nu. 7. in. l. nemo pot. ff. de leg. 1. 2. col. nu. 4. Pala. Ru. in repe. c. per vñas. fo. 100. 1. co. nu. 8. Cifuentes in hac. l. 40. Tauri. 17. q. Qd tñ notabiliter limita & itellige, quando maioratur consistit in iurisdictione vel administratione, vt regnū, ducatus, vel quid simile: nam lex cōsuetudo vel dispositio quæ vocat primogenitū ad successiōē, debet intelligi de habili: secus vero de inhabili, p supra dicta. si verō maioratus nō cōsistit in iurisdictione vel administratione, sed tñ in pura & simplici successiōe bonorum, tunc bene succedit talis primogenitus, licet sit demēs, furiosus, vel mēte captus: quia quando agitur de successiōe bonorū ipse est capax. ex test. vel ab intest. sicut quilibet alius sanæ mentis, vt in. l. fi. §. tali. C. de cura. furio. & in. §. fui. Insti. de hæ. quæ ab intest. deferūtur. & in exp̄sso ita tenet & declarat solus Ioan. le Crier in tract. de primogenitura, in. 3. lib. 4. quæst. principali. verfi. salua reuerentia.

70 Decimo sexto principaliter quæro, an primogenitus possit cedere & renūciare ius primogenituræ in sequētē in gradu? & breuiter dico, q̄ sic: ita probat tex. nota. in. c. q̄ periculosum. 7. q. 1. cuius verba sunt, quā periculosum sit in diuinis reb⁹, vt quis cedat iuri suo & potestati, scriptura sacra declarat, cū Esau primatus suos inde perdidit, nec recipere post modum potuit quod semel cessit: & per illū tex. ita tenet Hostien. Ioā. An. & comū. doct. in. c. licet. extra. de voto. Bal. in. c. 1. §. præterea. nu. 2. quibus mo. feu. ami. Mar. de Laude in tracta. de primoge. 23. q. Iac. de san. Geor. in. l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. fi. col. nu. 21. Cifuentes in hac. l. 45. in. ll. Tauri. 14. q. Quod tamen limita & itellige, quando primogenitus qui renūciat esset maior. 25. anno. secus vero si sit minor quia posset se restituere nisi iurasset: arg. tex. i auth. sacramēta puberum. C. si aduer. vñ. ita tenet & declarat Mar. Iac. de S. Geor. & alij doc. vbi supra. Itē etiā limita & itellige, quando primogenitus iam successerat in maioratu: secus vero si pater eius vel prædecessor viueret, quia tūc eius voluntas & consensus requiritur cum perseuerantia vsq; ad mortē: argu. tex. in. l. fi. C. de patris. & in exp̄sso ita tenet Bal. in auth. hoc amplius. C. de fideic. 3. col. nu. 10. qd est notabile.

71 Decimo septimo principaliter quæro, an pater possit priuare filiū primogenitū iure maioratus & primo geniture? & breuiter & resolutiue dico, q̄ nō: nisi ex magna causa per quā posset eum exhæredare & priuare sua legitima: argu. tex. in Auth. vt cū de appell. cogn. §. causas colla. 8. & in. l. fin. C. de reuo. dona. & in exp̄sso

ita tenet Hostien. Ioan. And. & comm. doct. in dict. cap. licet, de voto. Alb. in procemio. ff. ve. §. discipuli. 5. col. in medio. Bal. in ca. 1. de natura feudī. Ripa. in. l. nemo pot. ff. de leg. 1. 2. col. nu. 7. Iaco. de sancto Geor. in. l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. fi. col. nu. 20. Bal. in. c. 1. quibus modis feu. ami. 5. col. nu. 22. vbi dicit q̄ quæcunq; causa iustæ exhæredationis vel reuocandæ perfectæ donationis, sunt iustæ causæ priuationis feudī. Mart. de Lau. in tract. de primogenitura. 18. & 16. quæstione. Aduertēdum tamen vltra doctores, q̄ hoc intelligerem & limitarem, quādo maioratus prouenisset ab illo patre qui offensus est, licet esset irreuocabilis per traditionē possessionis vel ex alia causa: secus vero si proueniret ab alijs ascēdētibus vel ab alio tertio, quia tunc nō posset eū tali iure priuare argumēto eorū q̄ dicā infra ista. l. in illa. q. an & qñ bona maioratus possint p delictū cōfiscari?

72 Decimo octauo principaliter quæro, an successor in regno vel maioratu teneatur soluere debita prædecessoris? & videtur q̄ sic: Primo quia succedit iure hæreditario: tex. est in. c. licet. extra. de voto. & ibi notat & cōmēdat. Abb. & cōm. doct. tex. in. c. grādi. de supplē. ne. præ. & ibi cō. doc. & latius supra, dictū est: ergo tāquā successor teneat soluere debita sui pdecessoris: arg. tex. in. l. 1. 2. & per totum. C. de hære. actio. Secundo pro hac sententia & cōclusionē facit notabilis & expressus tex. in. c. significauit. extra. de rescriptis. vbi successor in comitatu non pot conueniri virtute rescripti impetrati cōtra prædecessorē qui erat debitor certæ quātitatis, si talis prædecessor mortuus sit re integra antequā ad iudiciū fuisset vocatus: ergo si rescriptum extenderetur ad successorē, bene posset conueniri, vel alias sine rescripto posset via ordinaria corā proprio iudice cōueniri: & ad hoc notat & cōmēdat ibi Bald. 1. col. in. 2. notabili. Sed his non obstantibus contrarium videtur de iure verius, imō q̄ talis successor maioratus non teneatur soluere debita prædecessoris. Primo singulari fundamēto & ratione, quia quando maioratus non est cōstitutus ab ipso prædecessore sed ab antiquo, non dicitur talis successor immediatē succedere ipsi proximo prædecessori, sed primo fundatori constituenti maioratū: tex. est notabilis in. l. vnū ex familia. ver. 1. ff. de lega. 2. & ibi notat & cōmēdat Bar. Albe. & com. doct. tex. in. §. si de falcidia. eiusdē legis. tex. in. §. sed si fundū. prope finē eiusdē legis. text. in. l. vtrū. §. cū quidam. ff. de rebus dub. tex. in. l. pater ex prouincia. ff. de manu. vind. tex. in. l. pater filium. ff. ad legē fal. facit bonus

tex. in. l. affe toto. ff. de hær. in sti. tex. in. l. si ita scripsero. ff. de condi. & demon. ergo libere de bet bona recipere, nec potest à proximo prædecessore granari, nec debita eius persolvere: argum. tex. cum ma. in. l. ab eo. C. de fidei. Sed in hoc articulo ista est vera cõcordia & resolutio, qd si debitum est cõtractu in vtilitatem ipsius maioratus, tuc bene tenetur successor illud soluere. Quod tamẽ intelligo & declaro qd teneatur successor soluere non personaliter ex proprio patrimonio sed ex patrimonio & bonis maioratus quatenus patiuntur vires eius cu in eius vtilitate sit versum: quia alias esset iniquum qd successor qui forte per momentu succederet, & possideret maioratu, teneatur ad oia debita. Si vero non est conuersum in eius vtilitate, non tenetur soluere: ita probat text. notabilis in. c. i. extra de solu. vbi successio. in beneficio vel dignitate, tenetur soluere debita prædecessoris pro necessitate ecclesiæ contracta: cuius verba sunt, sicut filius debita patris soluere tenet, ita prælatus sui prædecessoris pro ecclesiæ necessitate cõtracta. Secundo pro hac sententia & cõcl. facit tex. in. c. ex præsentiu. de pign. vbi habetur, qd si rector ecclesiæ pro necessitate propriæ ecclesiæ obligauit non tenetur ecclesia vel successor in beneficio vel dignitate liberare: ergo secus est si pro necessitate vel vtilitate ipsius ecclesiæ debitum cõtraheret. Tertio facit tex. in. c. qd quibusdã: extra de fidei. vbi habet, qd si religiosus sine consensu abbatis vel capituli pecuniã mutuã accepit, non tenet monasteriu, nisi in vtilitate eius conuersafit: Quarto facit tex. notabilis & expressus in. c. i. §. si Vasallus. hic finit lex: deinde cõsuetudines regni incipiunt. in V. h. feud. cuius verba sunt, si Vasallus in feudo aliquod ædificiu fecerit, vel ipsum sua pecuniã meliorauerit, & cõtigerit postea qd Vasallus sine filio masculino decedat, dominus aut patiatu ædificiu cõferri, aut soluat pretiu meliorationis. Quinto facit text. notabilis cum materia. in. l. in fun do. ff. de rei v. tex. in. l. sumptus. eo. tit. tex. in. l. domum, cum materia. C. eo. tit. Sexto facit tex. notabilis in. l. domus hæreditarias. ff. de lega. i. vbi probatur qd faciẽs sumptus vtiliter in re subiecta restitutioni, potest eos repetere in casu restitutionis: & ad hoc notat & commendat ibi Ioan. de Imo. & cõm. doct. bonus text. in. l. mulier. §. sed enim. ff. ad Trebell. Septimo facit text. in. l. si in area. in fine. ff. de cõ. in debi. tex. in. l. Paulus. ff. eodem titulo. Octauo facit bonus text. in. l. Iulianus. §. præterea. ff. de actio. emp. vbi habetur qd veditor potest repetere ab emptore sumptus necessarios vel

vtilis consumptos in re vedita: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Ant. de But. An. h. & alij doct. in dict. cap. significauit. de rescriptis. Abb. & cõm. doct. in dict. ca. i. de solut. pro qua sententia & conclusione est hodie lex notabilis par. l. 4. titu. 15. 2. p. quæ apertè dicit qd successor in regno tenetur de iure soluere debita regis prædecessoris: & eadem ratio eadem debet esse in alio successore maioratus, per ea quæ supra dixi. Sed aduertèdũ qd illa lex indistinctè loquitur, & dicit qd teneatur debita soluere de iure, & debet esse: sed eã intelligo isto modo, qd de iure teneatur soluere debita cõtracta in vtilitatem regni debere esse, teneatur soluere alia debita voluntaria: nec etiã prædictis obstat lex no. 46. infra his. ll. Tauri, quia illa debet tantum intelligi in sumptibus & expensis ædificiorum, non in alijs: & qua sit ratio illius legis, vide super ea. Ex quibus notabiliter infero, qd licet maioratus & constitutio eius incepta ab ipso prædecessore debitore, tamẽ si debita contraxit postq maioratus & eius constitutio fuit irreuocabilis mediãte tradicione, vel ex alijs causis contentis in his. ll. Tauri, nõ tenetur successor illa soluere: quia alias posset per indirectum maioratum reuocare.

73 Decimonono principaliter quæro, an sententia lata cõtra possessorem maioratus, per quã priuatur maioratu & declaratur ad alium pertinere, præiudicet sequenti successori etiã nõ citato nec vocato? & videtur qd nõ. Primo, quia sicut per cõtractu vel delictu vel aliã causam non potest possessor bona maioratus alienare, ita etiã non poterit per quasi cõtractu qui inducitur ligando in iudicijs: argumento tex. in. l. 3. §. idẽ scribit. ff. de peculio. & ibi notat Bar. Bal. & cõm. doct. Secundo facit tex. in. l. in diem. ff. de aqua pluuiã arcenda. vbi habetur qd successor particularis ad quem res secundario pertinet, & habet ius vel spem de futuro, debet consentire in alienatione rei: & ad hoc summè notat & commendat ibi glo. or. Bar. Bal. Ange. Imo. Cuma. Roma. & cõm. doct. facit etiam tex. in. l. nihil. §. omnibus. ff. de leg. i. text. in. l. quoties. la. i. C. de fideicõ. vbi habetur qd in alienatione rei restitutioni subiectæ debet cõsentire illi ad quos res debet peruenire, aliàs non valet alienatio: & in expresso ita tenet Bart. in. l. filiusfamilias. §. diui. ff. de leg. i. 3. col. nu. 9. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò qd talis sententia præiudicet sequenti successori, etiam nõ vocato nec citato. Primo, per tex. in. l. i. §. denunciari. ff. de ventre in spi. vbi quando lis vertitur super hæreditate vel bonis alicuius defuncti, solũ est

est citandus hæres vniuersalis ad quem principaliter & immediate spectat negotiu: non vero substitutus vel alter cui secundario bona possunt pertinere & ad hoc notant & commendant ibi doct. Secundo facit talis doctrina & regula generalis, qd qn processus vel causa principaliter tendit & ordinatur in præiudiciu certæ personæ, licet in consequentiam resultet præiudiciu tertio, non propterea ille tertius est citandus vt cõpareat & assilut in causa, sed tantum primus quẽ principaliter negotium tangit: ita probat tex. notabilis & expressus in. l. cum filiusfamilias. ff. de verbo. oblig. & ibi summè notat & cõmendat Ange. de Peru. 2. col. & post eum cõm. alij doct. Tertio & in terminis facit, quia sententia lata in querela inofficiosi testamenti cõtra hæredẽ vniuersalem, nocet & præiudicat fideicõmillario substituto, etiã nõ citato: text. est singularis in. l. si patroni filius. §. si. ff. ad Trebe. & ibi notant & cõmendant cõm. doct. notat etiam & cõmendat Bart. Pau. & cõm. alij doct. in. l. i. C. de inoffi. testa. Quarto pro hac sententia & cõclusionẽ facit tex. in. c. i. §. si Vasallus. el final. si de feudo defuncti contentio sit inter dominum & agnatos Vasalli. in V. feudo. vbi disponitur qd si Vasallus agat vel cõueniatur super re feudali, valet iudiciu & sententia etiam in præiudiciu successoris ad quẽ feudum debet peruenire: text. in. c. i. de controuersia inter Vasallum & alium de beneficio: & in expresso in nostro casu & q. l. qd talis sententia definitiua lata in bonis maioratus præiudicet successori, tenet Ioan. de Imo. in. l. filiusfamilias. §. diu. ff. de lega. 2. col. Ange. de Peru. ibi, si. col. Io. Crotus, nu. 42. Ferdi. de Loazes. nu. 62. & cõm. moderni. Albe. in poemio. ff. veteris. §. discipuli. §. col. idẽ Albe. in. l. pennu. C. de dona. inter vi. & vxor. Alexan. in. l. sepe. ff. de re iudi. 42. co. & ibi moderni. Ancha. in cap. licet, de voto. pe. co. nu. 17. Marti. de Laude in tract. maio. 46. quæst. Cõfirmatur, quia sententia lata contra maritum in re dotali agendo vel defendendo, nocet & præiudicat vxori nisi dolo succubuerit & non sit soluendo: quia censetur procurator in rem suam: ita probat tex. in. l. si p. pupilli. §. i. ff. de euiçio. tex. i. l. si mater. §. hoc iure. ff. de excep. rei iudi. tex. in. l. Titio centu. §. si. ff. de condi. & de moff. tex. in. l. & eleganter. §. pe. ff. de dolo. tex. in. l. pater. in fine. ff. de dote præle. textus in. l. doce ancillam. C. de rei vendi. & ibi tenet Guiler. Cinus. Bal. Pau. Sali. & communiter doct. Vnum tamen est, qd si ipse successor vellet comparere p suo interesse in iudicio, & adesse causæ, & probationes inducere, poterit hoc facere

etiã inuito possessore: quia quando aliqua causa agitur principaliter inter aliquos, cuius euentus potest alteri in consequentiam præiudicare, potest ille tertius pro iure suo comparere & probationes adducere, text. est singularis in. l. principaliter. in fi. C. de liberali causa. & ad hoc notat & commendat ibi Bal. & cõm. alij doct. 74 Secundo principaliter quæro, si possessor maioratus decessit fructibus pendentes, an pertineat successor maioratus, an vero pertineant omnibus hæredibus & successoribus vt diuidantur inter eos tanquam bona defuncti? & videtur quod diuidantur inter eos sicut alia bona communia & libera habita à defuncto. Primo, quia tales fructus sunt res mobiles in quibus non consistit maioratus, vnde merito inter eos debent diuidi sicut alia res mobiles non vinculata nec subiecta restitutioni: argumento tex. in. l. sciendũ. §. i. ff. qui satis. co. text. in. l. i. ff. ad Sylla. text. in. l. si. vers. pe. ff. de requirẽd. reis. cuius verba sunt, sed & diuus Traianus inter mouetia, fructus quoq; haberi rescriptit. Secundo facit text. mirabilis & expressus in. c. i. §. his consequenter: hic finitur lex, deinde cõsuetudines regni incipiunt. in V. feud. vbi disponitur quod mortuo Vasallo sine hærede masculino, taliter quod feudum debeat amitti si decedat ante Martiu, omnes fructus pertinent domino: si vero post Martiu vsque ad Augustum, pertinent hæredibus vel successoribus suis, & diuidantur inter eos tanquam bona propria & communia. ergo ita dicamus in nostro casu, mortuo possessore maioratus, fructus pendentes pertineant hæredibus & successoribus eius: & de illo tex. & de eius decisione miratur ibi doct. & ponunt varias & diuersas rationes: & illum tex. in sua decisione reputat singulari iure Ange. in. l. defuncta. ff. de vsufructu. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam: imò quod indistinctè mortuo possessore maioratus, in qualibet parte anni fructus pendentes pertineant soli successor maioratus & non alijs hæredibus vel successoribus. Pro qua sententia & cõclusionẽ primo facit text. notabilis & expressus in. l. fructus pendentes. ff. de rei ven. cuius verba sunt, fructus pendentes pars fundi esse videtur. & ibi notat & cõmendat glo. or. Albe. & cõm. doct. tex. in. l. cum filius. §. dominus. ff. de lega. 2. tex. in. l. si feruus communis. §. locauit. ff. de furtis. tex. in. l. in lege falcidia placuit. ff. ad legem fal. ex quo dicit Albe. in dicta. l. fructus pendentes. ff. de rei ven. qd tales fructus cõsuntur res immobilis, sicut ipse fundus cui coherent: nec obstat text. in dict. l. fin.

fin. versicu. pe. ff. de reuocandis re. cum simi. quia intelliguntur quando fructus sunt iam separati à solo: tenet etiam glo. or. iuncto text. in c. 1. §. si. de feudi cognitione. in Vlibus feudorū. ex quo etiam & secundo dicit Bal. in l. 1. pe. col. C. de fruct. & litum expen. quod in petitione reali vel personali fundi, veniunt & includuntur fructus pendentes, absque aliqua petitione vel declaratione: tenet etiam Ange. in §. 1. In l. de offi. iudi. 2. col. nu. 4. ergo sicut fundus vel res mobilis pertinet successori maioratus, ita etiam fructus pendentes debent ei pertinere: quia nō censetur res diuersa & distincta, sed vna & eadem rescui altera cohaeret: & istud est inconuincibile fundamentum.

Secundo & in specie pro hac sententia & conclusione facit text. bene notāus in l. defuncta. ff. de usufructu. vbi habetur quod si usufructuarius vel usufructuaria decedat fructibus iam collectis, ipsi vel pensiones eorum pertinent hæredibus eius, licet pensionis dies vel terminus non cesserit, si vero fructibus pendentes decessit, ipse fundus cum fructibus pertinent ipsi domino proprietatis, cui fundus debet restitui: & ad hoc illum text. in sua decisione notat & commendat Odo. Bar. Albe. Bal. Ange. & commu. doct. tex. in l. si fur. eod. tit. in l. si usufructuarius mellem. ff. qui. mod. usufruct. amit. tex. in l. in singulos. in fi. ff. de amit. lega. text. in l. qui scit. verlic. prætereā. ff. de usufris. tex. in §. is vero ad quem. Instit. de rerum diuisione.

Tertio facit text. etiam notabilis in materia, in l. Iulianus. §. si fructibus. ff. de actio. emp. vbi habetur quod si quis vendidit fundum alteri fructibus in eo pendentes, tales fructus pertinent emptori tanquam pars propria fundi, & nullo modo pertinent venditori: & ad hoc ibi notat glo. or. Bart. Albe. Pau. Salic. & commu. docto. probat etiam tex. in l. si. §. si. ff. de iure fisci. & ibi notat Bar. & com. doct. ex quibus iuribus inferbat Bal. in c. 1. si. col. in fi. de pace tenē. & eius viola. quod si per. l. vel statutum bona tantum mobilia debeant confiscari, bona vero immobilia non, sed hæredibus reseruari, & delictū sit commissum fructibus pendentes, nō debent confiscari fructus, sed pertinent hæredibus sicut ipsæ res immobiles quibus adhærent: quia pars earum censentur esse: si vero fructus consistunt in pensionibus, confiscantur pro rata temporis casu: & certè est notanda & expressa decisio in nostro proposito.

Quarto facit text. in l. fin. §. non solum. & in §. fructus. ff. de his quæ in frau. cre. vbi disponitur quod in casibus in quibus fundus vel res immo-

bilis alienata in fraudem reuocetur, reuocatur & debet restitui cum fructibus pendentes, quia cæsetur vna & eadem res: & ibi notat Bar. & alij docto. idem probat text. in l. ait prætor. §. per hanc. & prætereā. eod. titu. text. in l. videamus. §. in Fauiana. ff. de usufris.

Quinto facit, quia quando legatur fundus vel res immobilis, semper debet restitui legatario cum fructibus pendentes tempore mortis testatoris: quia tales fructus sunt qualitas fundi, fertilitas, & incrementum eius: non vero pars à re separata: ita probat tex. in l. nihil. §. fructus. ff. de lega. 1. iuncta, glo. & commu. opi. docto. & probant iura superiora: & in expresso ita tenet Bal. in l. 1. C. de usufris & fruct. lega. 2. col. nu. 12. Sexto facit vna & subtilis ratio, nā cum in successorem maioratus transeat possessio ciuilibis & naturalis per. l. 45. infra eo. & sola ciuilibis possessio sit causa acquisitionis fructuum, vt latè ibi dixi, sequitur quod talis successor acquirit prædictos fructus, nec obstat quod fructus sunt res mobilis in quibus non consistit maioratus, vt dixi in primo fundamento pro contraria parte: quia illud est verum & procedit quādo sunt iam collecti & separati à solo, vt statim proxime dicam. Nec obstat etiam secundū fundamentum adductū pro parte contraria de tex. in dic. c. 1. §. his cosequēter. quia ille tex. non habet in se rationem. & tantum seruabatur de consuetudine in materia feudali: vnde non procedit nec habet locum de iure communi in alia materia secundum commu. docto. ibi, & secundum Alb. in l. defuncta. ff. de usufruct. in finalibus ver.

Quod tamen limita & intellige quando tales fructus rerum maioratus actualiter sunt pendentes: secus verò si iam sunt collecti, & à solo separati: quia tunc reputantur res mobilis, & nullā habent naturam vel qualitatem rerum maioratus. Ex quo deducitur & infertur quod debent diuidi inter omnes hæredes tanq̄ alia bona mobilia. Secūdo deducitur & infertur, quod possessor maioratus licite potest tales fructus vendere, alienare, & in eis quidquid vellet disponere, & in eis potest fieri contra eum executio per contractū vel delictum, & deniq; de eis ita in omnibus iudicatur sicut de alijs bonis mobilibus nō vinculis nec subiectis restitutioni: imo quod magis est, etiā si tales fructus adhuc sint pendentes vel nondum nati, potest possessor maioratus super eis disponere alienando vel obligando in tempus quo nascantur & colligantur, & in eis potest sibi fieri executio per contractum vel delictum, vel ex qualibet alia causa: ita probat tex. no. in l. si. versu. pe. ff. de reuocandis re. cuius

eius verba sunt, sed & diuus Traianus inter nouentia fructus quoq; haberi rescriptit: & ibi notat Albe. & comm. alij doct. tex. in l. in ædibus. §. ex rebus. ff. de dona. vbi lōge differt ipsa res donata à fructibus eius collectis, vel à fructuum perceptione: text. in l. nec emptio. ff. de contractu. emp. vbi habetur quod valet contractus super fructibus nascituris: tex. in l. qui pendentes. ff. de actio. empt. tex. in l. interdū. ff. de verb. obli. tex. in l. 1. & quæ nondum. ff. de pignoribus. tex. in l. ff. de condi. & demonstra. text. cū materia in l. Staius Florus. §. Cornelio foelici. ff. de iure fisci. tex. l. si. §. si. C. de adm. tuto. vbi dicitur quod tutor vel curator licet non possit alienare res immobiles minoris sine decreto, tamen bene potest alienare fructus earum rerum absq; decreto & solennitate: quia reputantur & iudicantur mobiles: & ibi ad hoc notat & commendat commu. docto. tex. valde nota. & expressus in l. codicillis. §. instituto. ff. de lega. 2. vbi habetur quod ille qui est prohibitus alienare aliqua bona, non prohibetur cedere, alienare, vel obligare fructus vel pensiones eorum: & ad hoc notat & commendat glo. ord. Bart. & commu. doct. Et in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Bal. licet non ita benefundet. in c. 1. §. donare. qualiter feudum alienari possit. 1. col. nu. 1. idem Bal. in Authē. & qui iurat. 7. col. nu. 32. C. de bonis autho. iu. po. Iaco. de sanct. Geor. in l. dotis fructus. §. si fructus. 1. col. nu. 2. ff. de iure dot. idem Bald. in l. pro hærede. §. si quid tamen. de acqui. hære. & idem Bald. in c. 1. si. col. nu. 24. an agnatus vel filius. per tex. ibi quæ dicit satis notabilem Bart. in l. si finita. §. si de vctigalibus. 2. col. nu. 5. ff. de dam. infec. & ibi commu. doc. Roma. nota. in l. usufructu. Specu. in tit. de primo decreto. §. restat. versu. quid si reus non habuit. cum pluribus versiculis sequentibus. idem Specu. in titulo de executione sententiæ. §. sequitur. versu. quid si habet tantum feudum. Pala. Ru. in sua repetitione fo. 38. 2. col. idē Pala. Ru. fo. 75. 3. co.

75 Vice simo primo principaliter quæro, si possessor maioratus decessit, relicto filio primogenito successore maioratus, & relicto alijs filijs & relicta vxore matreque eorum diuite, & prædicti filij minores sint egentes, quis teneatur eis præstare alimenta, an ipse filius primogenitus maior qui successit in maioratu, an vero ipsa mater diues? & ista quæstio est valde subtilis & quotidiana in isto regno, in qua videtur dicendum, quod filius primogenitus successor in maioratu teneatur prædictos filios fratresq; suos minores alere, per sequentia. Primo quia onus

alimētorum pertinebat patri in vita de iure naturali & positiuo, vt in l. si quis à liberis. ff. de libe. agnos. per totam legem, cum simi. ergo eodē modo teneatur filius primogenitus ad quem omnia bona vel maior pars eorum peruenerūt virtute maioratus cum ad eum debeant transferri cum illo onere, argumento text. in dicta. l. si quis à liberis. §. item rescriptū est. ff. de liber. agnos. & ibi notat & commendat Bart. & com. docto. imo quod magis est, si mater aluisset prædictos filios posset actione negotiorum gestorū repetere ab ipso filio maiori, sicut posset repetere à patre si viueret: & in expresso ex isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet originaliter Cinus in l. alimenta. C. de nego. gestis. si. q. vbi dicit quod ita consuevit in quæstione defacto. & ibi Bald. l. col. nu. 3. Pau. de Cast. fin. q. Rode. Sua. in repetitione. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testamē. fo. 3. col. versu. ex quibus infertur. & ista opinio seruatur in practica in Cancellaria regia, de illo vbi ita fuit iudicatum in pluribus causis occurrentibus. Sed his non obstantibus ego firmiter teneo contrariam sententiam, imo quod in prædicto casu mater teneatur prædictos filios minores egentes alere: & à fortiori si aluit nō possit repetere, & per consequens filius primogenitus qui successit in maioratu non teneatur eis alimenta præstare nec alimēta iam præstita soluere. Primo, quia mortuo patre mater tenetur de iure alere filios: text. est formalis & expressus in l. si quis à liberis. §. vtrum. ff. de lib. agnos. cum simi. & ibi notat Bar. & comu. docto. & licet frater teneatur alere fratres inopes & sorores dotare, vt probat text. in l. qui filium. ff. vbi pupi. educa. debe. & ibi notat Barto. in 2. lectu. Albe. & commu. docto. antiqui. text. in l. 1. sed nonnullos. ff. de tute. & ratio. dist. tex. in l. tutor secundum dignitatem. §. fina. ff. de adm. tuto. tex. in l. cum plures. §. fina. eod. titu. & ibi glo. ord. & docto. antiqui. tex. in l. quanuis. ff. solu. ma. tex. in l. mutus. §. manente. ff. de iure dot. tenet Bar. & commu. docto. in dicta. l. si quis à liberis. §. vtrum. ff. de liber. agnos. Alberi. in eadem lege. 3. col. versu. sed an frater. Cinus, Albe. & communi. docto. in l. 1. C. de alend. libe. glo. ordi. in l. non omni. C. de adm. tuto. & ibi Cinus, Bald. Salic. & commu. docto. tamen quando concurrunt mater & frater, mater tenetur præstare alimenta: non vero frater: quia in ea vrget & consideratur potentius ius sanguinis quàm in fratre, vt probat textus in dicto. §. trum. Item quādo solus frater reperitur, tunc tenetur non tanquam hæres sed tanquam frater:

ter: quod intellige quando esset ex eodem patre non alias, vt probat textus indicta. l. cum plures. §. fina. ff. de administratio. tuto. & ibi gloss. ordina. & communiter docto. gloss. etiam & communiter doct. in. l. non omni. C. eodem titu. Rodericus Suarez, vbi dicit sic fuisse pronuntiatum. in repetitione. l. quoniam in prioribus. fo. 64. 3. colum. versiculo ex quibus. C. de inoffi. testamen.

Secundò pro hac sententia & conclusione considero subtile fundamentum, nam aut maioratus fuit constitutus ab ipso patre pramortuo, & tunc de necessitate tenebatur relinquere & prestare alimenta alijs filijs vt supra conclusum est: ergo iam pater onus legale adimpleuit, & per consequens licet postea prædicti filij veniant ad inopiam, illa obligatio quæ semel fuit extincta, amplius non reuiuiscit: aut vero maioratus fuit constitutus ab antiquo, & tunc similiter constitutus satisfecit legi præstando alimentis filijs qui tunc viuebant, non vero futuris forte non natis nec conceptis in eius vita: ergo nullo casu frater maior primogenitus tenetur prestare alimenta ex persona patris vel obligatione paterna, nec ex propria persona tanquam frater: quia ille nunquam tenetur nisi in subsidium non extantibus ascendentibus. Cõfirmatur etiam, quia si pater reliquit filijs integram legitimitam, & maiori vel alteri cætera bona: vel forte omnes æqualiter instituat, & aliquis eorum veniat ad inopiam, certè alij fratres non tenentur eum alere pro rata tanquam hæredes, sed tanquam fratres & coniuncti: ergo in nostro casu & questione non tenetur filijs primogenitus alere ex tante matre, cum iam semel pater alimenta præstiterit: & in expresso istam sententiam & conclusionem, licet non ita benefundatam, tenet Petrus, Iaco. Butri. Bart. & antiqui in l. alimenta. C. de negot. gest. melius & expressè Ioan. And. in additio. ad Spec. in rubric. de statu monacho. tenet etiam expressè Bart. in. l. si quis à liberis. §. item rescriptum. ff. de libe. agno. r. q. num. 2. & ibi alij docto.

76 Vicefimo secundo quæro, an verus successor & possessor maioratus per tēpus vitæ suæ sit dñs antequam veniat dies vel cõditio restitutionis? & videtur quod non. Primo per text. in. l. final. §. sed quia. C. commu. de lega. ibi, rem quam in suis bonis purè non possidet &c. vbi probatur quod ille qui habet rem subiectam restitutioni, nõ dicitur dominus illius rei, etiam antequam veniat dies vel tēpus restitutionis: & ad hoc notat & cõmendatibi Cinus, Petrus, & alij doct.

Secundò per text. in. l. 2. §. hoc interdictum. el. 2. ff. ne quid in loco publico. vbi habetur qd Rex vel Imperator non est verè nec plenè dominus rerum fiscalium suæ coronæ pertinetium. Sed his non obstantibus ego teneo cõtrariã sententiã, imò qd talis successor & possessor maioratus sit dñs ante tempus restitutionis. Pro qua sententia & cõclusionem. Primo facit text. singularis in iure in. l. generaliter. §. sub cõditio. ff. q. & à quibus. vbi expresse probatur, qd ille qui possidet rem subiectam restitutioni in diem vel sub conditione, interim est dominus: cuius verba sunt, sub conditione seruus legatus pendente conditione pleno iure hæredis est, sed nullam libertatem ab eo consequi potest, nè legatario iniuria fieret: & illum text. ad hoc not. & commendat Bal. licet corruptè alleget in. l. voluntas. C. de fideicõ. si. col. nu. 10. idem Bal. in. l. Iulianus. 2. lect. ff. de rei ven. Iaso. in. l. seruo legato. §. r. nu. 4. ff. de lega. 1. Secundo facit text. in. l. Iulianus. §. si. in finalibus verbis. ff. de rei ven. ibi, qd plenè ius incipit habere. text. in. l. si post acceptum. eod. titu. text. in. l. non ideo minus. eod. titu. cuius verba sunt, non ideo minus recte quid nostrum esse vendicamus, quod abire à nobis dominium speratur, si cõditio legati vel libertatis extiterit: text. in. l. si ancilla. C. de actio. emp. text. in. l. si seruus furibus. ff. de condi. furti. vbi licet soli domino illa actio competat, tamen datur hæredi vel domino qui habet rem subiectam restitutioni: text. in Authent. de resti. fideicom. versi. volo ibi possessione & proprietate. colla. 6. text. in. l. si. C. de lega. text. in Authen. cui relietum. de indict. vidui. tollen. Nec obstat text. in dicta. l. si. §. sed quia. C. commu. de lega. cum simili. supra allegatis, quia debent intelligi quod ille qui habet rem subiectam restitutioni, non est dominus quo ad hoc vt possit rem vendere vel alienare sicut alias videmus, quod maritus constante matrimonio bene est dominus: item & minor. 25. annorum. Item & alia personæ, & tamen non possunt alienare, vt in toto titu. ff. & C. de fun. dota. cum simili. & ita apertè soluit Bal. in dicta. l. si. §. sed quia. r. oppo. & commu. docto. ibi. Ex quia sententia & conclusione. Primo infero notabiliter, quod si res maioratus sint penes aliquem tertium, potest successor maioratus, qui forte amisit possessionem earum, eas vendicare tanquam dominus: vel si forte nõ amisit possessionem, sed eam habet, potest agere remedio possessorio vel petitorio rei vendicationis.

77 Vicefimo tertio quæro, vtrum valeat argumentum de feudo ad maioratum: quia ista quæstio est

est valde necessaria in ista materia: & videtur quod non, quia iura feudorum sunt quædam consuetudines particulares, quæ tantum debent seruari in materia feudorum, eorum causis: non vero in alijs: ita expresse tenet Bar. in. l. vt iuris iurandi. §. si liberi. r. col. nu. 4. ff. de ope. libert. Bal. in præludijs feu. 3. col. nu. 5. idem Bal. Imo. & alij doct. in. c. 2. de feudis. Sed breuiter & resolutiue ego teneo contrariam sententiam, nisi sit diuersa ratio. Primò quia sicut feudum est inalienabile & semper vadit in certas & determinatas personas secundum formam & dispositionem cõstituentis, ita eodem modo maioratus, vt patet & probatur ex diffinitione feudi: nam feudum est ius vel beneficium quod alicui datur vel conceditur super re immobili, cuius proprietates apud concedentem remanet: vsufructus vero ad accipientem transit, vt ad eum hæredes quæ suos masculos & foeminas, si de eis nominatim dictum sit, in perpetuum pertineat: ad hoc vt ipse & hæredes sui fideliter domino seruire teneantur, siue seruitium illud nominatim quale esse debeat, sit expressum, siue indeterminate sit permissum. Et in expresso istam definitionem ponit text. in. c. 1. §. si. versi. huius autem. in quibus causis feudum amittatur. in Vfibus feu. & ibi notat Bald. & commu. doct. Feudista. & per illum text. istam definitionem ponit Bal. in præludijs feudorum. r. col. num. 8. Iaco. de Bellouiso in proce. feud. r. col. 8. & q. Iac. Aluarotus in proce. feu. 4. col. 5. q. Mar. de Laud. etiam in proce. feudorum. 2. col. 1. q. Francisquius Curtius iunior in tract. de feud. 6. q. princi. Iaco. de sanct. Geor. in tracta. feud. in parte, in feudum fol. 23. idem Iaco. de sanct. Geor. in quæstionibus feudalibus quas ponit in fine. ff. vete. r. q. Iaso. in tract. feud. 3. col. 2. q. Hosti. in summa, extra, de feudis. r. col. versicu. quid sit feudum. Cardi. in. c. 2. eiusdem titu. 4. column. nume. 5. & ibi commu. docto. Secundo, quia quando iura feudalia aliquid disponunt quod non est contra regulas iuris cõmunis, sed secundum ipsas, vel præter, isto casu iura feudalia possunt allegari & applicari in alia simili materia: istam doctrinam ponit notabiliter Alexand. in. l. diuortio. §. si fundum. r. col. in fin. ff. solu. ma. tenet etiam notabiliter & melius quam alibi Francisquius Curtius in tract. feud. 8. col. nume. 8. istam etiam doctrinam videtur tenere Bal. in. c. 1. §. quid ergo. r. col. nu. 3. de inuestitura, de re aliena facta. vbi dicit qd ille text. loquens in feudo habet etiã locum in emphyteusi, cum contineat ius commune. Cõfirmatur etiam ex doctrina nota. Innoc. in. c. di

lecta de offi. Archidiaconi. 2. col. nu. 6. vbi dicit quod consuetudo odiosa vel contra ius non est extendenda, si vero sit æqua, & laudabilis, & fundata in aliqua iusta ratione, bene potest extendi: idem Innocen. & alij doct. in. c. si. de cõsue. pro qua sententia & conclusione facit bonus text. in. l. quod non ratione. ff. de legibus. vbi dicit text. quod illud quod non ratione introductum est, sed errore & consuetudine cõprobatum est, non debet extendi ad alios similes casus: ergo apertè vult text. à cõtrario sensu quod vbi aliquid statutum est cum bona & iusta ratione possit extendi: & in expresso istam sententiam & conclusionem, scilicet quod valeat argu. de feudo ad maioratum, tenet expressè Bald. licet non ita bene fundet, in. l. cum antiquioribus. C. de iure deli. 6. col. versic. 6. hoc probatur. ex quo etiam deducitur & inferitur, quod eadem ratione valeat argumentum de vsufructu ad maioratum: quia feudatarius qui habet rem feudalem est maior fructuario qui in iure reperitur secundum Bald. in prælu. feud. 8. col. nu. 40. & secundum eundem Bal. in. c. 1. §. hoc quo q. 4. col. vbi dicit quod plenus vsufructus est in vsu fructuario, plenior in Vasallo possessore feudi, plenissimus in vero domino.

78 Vicefimo quarto principaliter quæro, an possessor succedens in maioratu vel in bonis restitutioni subiectis teneatur cauere cum fideiusforibus de restituendis bonis sequenti successori proximiori in gradu post mortem vel tempus restitutionis? & videtur quod sic: quia quædo testator grauat hæredem vel legatarium aliqua bona vel rem alteri restituere in diem vel sub conditione, tenetur grauatus prestare cautionem cum fideiusforibus de restituendo, adueniente die vel conditione. text. est in. l. prima & per totum. ff. vt leg. nomi. cauea. & ibi notat Barto. Albe. & comamuni. docto. text. in. l. cum Archimedoram. & quasi per totum. C. vt in possess. leg. & declarat magistraliter & nota. Paul. in rub. eod. titu. text. in. l. peto. §. fratre. ff. de legat. 2. ibi, sed ita proximus quisq. admittendus est si paratus sit cauere se familie domum restitutum: & ibi notat Pau. Imo. & commu. doct. text. in. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. in fine. eod. titu. text. in. l. fin. versic. fina. C. de leg. text. in. l. iubemus. §. in supra dictis. & §. illud. C. ad Trebellia. text. in. l. 1. & per totum. ff. de vsufruc. quemad. c. vbi habetur quod fructuaris tenetur prestare cautionem de restituenda re non deteriorata dño proprietatis: quod est verum & procedit, præterquam si notoriè & euidenter constaret tale relictum vel fideicommissum

missum nō deberi: text. est in l. hęc stipulatio. §. diuus. ff. vt le. no. ca. & ibi cōmuniter notant doctores. Ex quo inferitur quōd si quis est grauatū restituere alteri hęc hereditatem vel bona si decesserit sine liberis, potest fideicommissarius prædictam cautionem petere: ergo ex superioribus bene inferitur q̄ possessor maioratus teneat prædictam cautionē præstare, & si nō possit præstare præter magnitudinē patrimonij, ex alia causa poterit fieri missio causa rei seruandæ, vel alio iuris remedio prouideri: argumēto text. in l. 1. & per totū. C. & ff. vt in po. le. & in expresso istam senten. & concl. tenet Palat. Ru. in sua repe. fol. 76. 3. colum. ver. & ista possunt adduci. Sed aduertendum quōd ista opinio & conclusio procederet & esset vera, quando maioratus melioratio vel grauatū restitutio constitueretur in vltima voluntate: quia illo casu loquuntur & procedunt iura superioris allegata pro conseruanda voluntate defuncti: & quia lex supplet q̄ illo tempore forte non potuit testator prouidere: secus tamen est si maioratus melioratio vel grauatū pōneretur & constitueretur per actum vel contractum inter viuos, quia tunc nō teneretur possessor præstare prædictam cautionem nisi constaret de dilapidatione vel dissipatione, quia ille actus strictus interpretatur, cū apertius sibi potuit disponens prouidere: ita pbat text. notabilis & expressus in l. in omnibus. ff. de iud. vbi habetur quod q̄ quis est debitor in diem vel sub conditione, & mergat aliqua causa suspicionis, pōt compelli satisfacere de soluendo debito, adueniente die vel conditione: & ad hoc notat & commendat ibi Bar. Paul. & commu. doct. text. in l. si credito res. ff. de priui. cred. & ibi etiam notant doctores. quod tamen est intelligendum quando prædicta causa suspicionis interuenit de nouo post obligationem contractam: secus verō si ipsa causa subesset tempore contractus: text. est in l. si is a quo. §. si. ff. vt in po. le. text. in l. arbitro. §. si. ff. qui facit. cogā. & si quærās cuius effectus est talis cautio vel satisfactio in vltima voluntate vel in casu dilapidationis cū bona sint immobilia & subiecta restitutioni, & mortuo possessore dominium eorum transit in sequentē in gradu, & per consequens possunt vendicari à quo cūq̄ tertio possessore penes quem reperiantur: respondeo quōd effectus erit, vt timore cautionis de facto non fiat alienatio, & si forte fiat q̄ fideiussores teneantur soluere sumptus & expensas quas successor fecerit in vendicandis rebus alienatis, quia forte à tertio possessore nō poterit recuperare ppter paupertatē vel quia

non sit tertius possessor per iudicem condemnatus in expensas: argumēto text. cum materia in l. stipulatio ista habere licere. per totam legem. ff. de verbo. obliga. & eorum quæ latius dixi in repetitione & materia cōtractuū, in artic. euictionis.

76 Vicefimo quinto principaliter quæro, an proximior successor maioratus possit in vita possessoris petere, vt per iudicem declaretur bona maioratus ad se pertinere post mortem possessoris, maxime si alius prætendit se proximiorē successorem, vel prætendit bona non esse maioratus, sed libera & diuisibilia: & hoc dicit, & asserit, & publicè se iactat: & certè est notabilis, subtilis, & quotidianus articulus, in quo videtur dicendum quod sic. Primò quia quando ius com petit actori ex causa de præterito, bene potest agere & illud ius deducere in iudicio, & iudex pro eo potest pronunciare: text. est in l. si rem alienam. la. 1. §. si. ff. de pigno. actio. text. in l. si mandauero tibi. la. 1. ff. mandati. sed in nostro casu ius successionis maioratus cōpetit huic proximiori successori ex cōstitutione vel ordinatione fundatoris maioratum per contractū vel vltimam voluntatem, & sic ex causa de præterito: ergo poterit agere & petere quod per iudicem pronuncietur sibi pertinere.

Secundo, quia creditor potest debitorē suum conditionalem vel in diem cōpellere vt faciat sibi instrumentum debiti ad faciliorem probationem, ne postea super debito debeat litigari: cuius ratio est, quia sicut nō potest venire contra factum suum, ita non debet eius probatio occultari: text. est in l. sicut datā. C. de libe. cau. vbi habetur, q̄ dominus qui manumisit seruum, cogitur ei facere & præstare instrumentū libertatis: & ad hoc notat & commendat ibi glo. ordi. Bal. & commu. doct. facit text. in l. plures apochis. C. de fide instr. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet glo. or. in l. 2. ff. sol. ma. in verbo, suspectū. in fin. & ibi Bar. pe. col. nume. 15. Albe. ante pe. in fin. Bal. 2. col. Imo. si. col. Paul. si. col. in fin. Imo. Areti. Alex. Iaso & commu. doct. ibi Bartol. in l. finita. §. eleganter. pe. colū. ff. de dam. infec. & ibi communiter moder. idē Bart. in l. si pupillus. ff. de noua. idem Bar. in l. 3. §. nunc de effectu. ff. de libe. lega glo. ord. in c. significauit. extra de testibus. in glo. pe. & ibi Bal. & commu. doct. quod tamen limita & intellige vt debitor teneatur facere simplex instrumentum debiti, non tamē cum clausula Guarentigia, vt habeat executionem paratam: quia secundu hoc grauaretur debitor: ita sing. determinat Ang. de Peru. in l. in omni

omnibus. ff. de iudi. idem Angel. in l. si popill. ff. de noua. tenet etiam & sequitur Iaso. in dict. l. 2. ff. sol. ma. si. col. & ibi commu. moder. Feli. in dict. c. significauit. si. col. extra. de testibus. Ex quo inferitur, quod non tenetur se obligare cum iuramento: ita Fran. de Ripa in dict. l. 2. ff. sol. ma. ante pe. col. nu. 48. & idem est econuerso vt creditor teneatur facere debitori quitationem debiti soluti, non tamē generalem sed specialem de recepto: quia generalis potest esse dubia vel captiosa: ita no. Sali. in dic. l. sicut datā. C. de lib. cau. dicens esse menti tenendū. Tertio quia bene valet iudicium & sententia super iure de futuro, quādo pendet à iure vel causa de præsentis: text. est in l. 1. C. de fideicō. & ibi cō. opi. text. in l. 1. C. de sen. quæ sine cer. quanti. pro. & ibi glo. & commu. doct. & dixi latius in repeti. contractuum: in contractu causa multiplicandæ obligationis: sed in nostro casu ius: vel causa primogenituræ & maioratus est & cōpetit de præsentis. licet exactio differatur in futurum, hoc est post mortem possessoris, ergo &c. Quartò & principaliter facit, quia quando aliqua exceptio velius defensionis competit reo, poterit per officium iudicis petere, vt per sententiam declaretur exceptionem vel defensionem contra actorem sibi cōpetere: ista est glo. singu. iuncto text. in l. si contendat. ff. de fidei. quam ad hoc reputat ibi singu. Bart. Bal. Ange. Paul. & commu. docto.

Quinto facit textus cum materia in l. diffamari. C. de ingenuis & manumisis. Sextò facit text. in l. vti frui. §. vtrum. ff. si usufructus petatur. per quem tenet ibi cō. Bar. q̄ licet Comes possideat comitatū suum, tamē bene potest petere vt declaret ius sibi competens: idem tenet Bart. in l. & si forte. §. sciendum. ff. si ferui. vendi. & ibi alij doct. Iaso. in §. omnium. Insti. de acti. nu. 65. idem Iaso. in §. equè si agat. eodē. titul. nume. 40. & in expresso istam sententiam & conclu. tenet Roderic. Sua. in alleg. suis, allegatione. 4. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quōd talia proximior successor maioratus nō possit in vita possessoris petere, vt declaretur bona maioratus sibi pertinere post mortem possessoris. Primò quia iudicium, processus, vel sententia non valet nec potest fundari super iure de futuro: text. est formalis in l. non quemadmodum. ff. de iudi. cuius verba sunt, non quemadmodū fideiussoris obligatio pēdenti potest esse vel in futurum concepi, ita iudicium in pēdenti potest esse vel de his rebus q̄ postea in obligationem aduerturæ sunt. & c. ibi notat glo. ordi.

Bar. & commu. doct. Sed in nostro casu est huiusmodi, quia bona maioratus velius successione non pertinet de præsentis in vita possessoris, sed in futurum post eius mortē, adeo quod nec oritur aliqua actio vel obligatio: quia debetur post diem incertū mortis. vt in l. dies incertus. & l. hæres meus. ff. de cond. & demō. cum similibus, ergo antè nō possit peti. Secundo & inuitabiliter facit, quia proximior in successione maioratus dicitur & vocatur ille qui reperitur proximior tempore mortis possessoris: & non ante: text. est in l. cum ita legatur. §. in fideicommissio. ff. de lega. 2. text. in l. peto. §. fratre. eod. titu. cum sumi. sed in nostro casu poterit esse quod iste moriatur & decedat in vita possessoris, taliter quōd non habeat aliud ius tempore mortis: ergo &c. Nec prædictis obstat primum fundamentum, quia respondeo quōd ibi pendente indicio superuenit illud ius de futuro, quod intentarum erat: in nostro verò casu non, vnde super eo nō potest ferri sententia definitiua. Secundò non obstat secundum fundamentum, quia fateor quōd ad faciliorem probationem posset fieri instrumentum vt suo debito tempore petatur: sed in præsentis petitur ius futurum per sententiam declarari, quod fieri non potest. Tertio non obstat tertium fundamentum, quia respondeo quod illud est verum & procedit quando verè & realiter iam cōpetit aliquod ius de præsentis: nam ratione eius potest peti & fieri cōdenatio super futura, sed hic nullum cōpetit. Quartò non obstat glo. singu. iuncto text. in l. si contendat. ff. de fidei. quia illud habet locū in reo cui competit exceptio, quia in sua potestate non est agere: secus verò est in actore. qui potest suo tempore agere. Quintò non obstat text. in l. diffamari. C. de inge. & ma. quia habet locum contra actorem diffamantem, non vero contra reum. Item etiam habet locum quando actor qui diffamat habet ius de præsentis: secus vero si de futuro, vt hic. Sexto non obstat text. in dicta. l. vti frui. §. vtrum. ff. si usufruct. petat. iuncta sententia Bart. & cō. quia respondeo, q̄ ibi comiti vel possidenti cōpetebat ius de præsentis, & ita secundum istam meam opi. fuit iudicatum in Cancel. de Valladolid: quæ sententia videtur mihi iustissima, licet ipse Rode. Sua. vbi supra dicat, & fundet contrarium.

80 Vicefimo sexto principaliter quæro, si possessor maioratus instituat successorem maioratus in ipsi bonis, an institutio valeat & habeat effectū: & videtur quod non. Primò, quia de rebus alicuius nemo directo testari potest. text. est: Ant. Go. in l. Tau. §. singu.

singularis.in.l.fi.C.de hære.insti. quem ad hoc ibi summè notat & commendat Bal.18. opposi-
tione per viam & subtilem rationem text. in
Authen.ingressi.C.de sacro.eccle. & ibi cõmu.
docto.tex.in.l.conficiuntur.§.si post.ff.de iure
codi.& ibi glo.ord.& commu.docto.
Secundo, quia quãdo quis ex vna causa semel
quærit dominium, non potest amplius quere-
re ex alia: vt in.l.3.§.ex pluribus. ff. de acquirẽ.
posse. per rationem suam ibi ponunt docto.
Sed resolutiue in nostra quæstione dico, quod
si testator haberet alia bona, simpliciter insti-
tuendo videtur in omnibus eum instituere, &
tunc bona maioratus transibunt cum vniuer-
sitate: ita probat tex.in.c.1. de successione feu-
di.& ibi tenet Bal.2.col.in fi. & commu. docto.
& facit tex.in.l.item videndum.§.fi. ff. de peti.
hære. Item etiam si hoc casu instituat in solis re-
bus maioratus, si tamen habet alia bona libera
& propria, videtur in omnibus instituisse: ar-
gumento text.in.l.1.§.si ex fundo. ff. de hære.
insti. si verò nulla alia bona habet præter ma-
ioratũ, tunc modò simpliciter eũ instituatur, mo-
do expressè in bonis maioratus, tunc etiam te-
neo quod dispositio & institutio valeat: quia saltẽ
transferatur ius succedendi per quod represen-
tat personã defuncti, & posset acquirere omnia
quæ in futurũ ibi possent obuenire: argumen-
to tex.in.l.hæreditas etiã. ff. de peti. hære. neq;
obstat quod de rebus alienis nemo possit testa-
ri, vt supra dixi: quia respondeo quod illud est
verum quã bona sunt penitus aliena, secº verò si
propria, licet subiecta restitutioni, vt in nro casu.
81 Vice simo septimo principaliter quæro, an bo-
na maioratus vel subiecta restitutioni possint
alienari: & resolutiue dico, quod non possunt
alienari aliquo cõtractu vel titulo oneroso vel
lucratiuo, puta venditionis, donationis, vel alte-
rius similis contractus: per quem potest media
tẽ vel immediatẽ transferri dominium: tex. est
capitalis & expressus in.l.fina.C. de rebus alie.
non alie. vbi expressè ponitur regula & cõclu-
sio generalis, quod modo prohibitio fiat per
legem, modo per testatorem, modo per contra-
ctum inter viuos, non potest fieri alienatio ex
aliquo contractu oneroso vel lucratiuo, ex quo
sequatur translatio dominij: cuius verba sunt,
sancimus siue lex alienationem inhibuerit, si-
ue testator hoc fecerit, siue pactio contrahentiũ
hoc admiserit, non solũ dominij alienationẽ
vel mancipiorum manumissionem esse prohi-
bendam, sed vsusfructus dationem, vel hypo-
thecam, vel pignoris nexum penitus prohiberi.
& ad hoc notat ibi glo. or. Odofre. Pet. Cinº,

Fab. Albe. Bal. Ang. Sali. Pau. & commu. doct.
& eum reputat singu. in materia Bar. ibi tex. in
l.1. & in.l. magis puto. & quasi per totum. ff. de
rebus eorum. text. in.l. non. solũ. & quasi per
totũ. C. de præ. mi. tex. in.c. nulli. extra de re-
bus eccle. alie. vel non. text. in Authen. de non
alienandis aut permutãdis rebus ecclesiasticis.
§. alienationis autem. colla. 2. tex. in. 10. titu. fin.
7. par. Cuius ratio est, quia prohibita alienatio-
ne videtur prohibitus omnis actus per quem
dominium potest trãsferri: tex. est. in.l.1. ver-
fina. C. de fun. dotali. cuius verba sunt, est autẽ
alienatio ois actus per quem dominium transfer-
tur: & ibi notat glo. ordi. & commu. docto. &
hoc habet locum nedũ quando est prohibi-
tio expressa, verũ etiam si sit tacita, tex. est in
l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Trebel. tex. in Au-
then. res quæ. C. commu. de lega. & vtrõiq; cõ-
mu. docto. imo quod magis est, si in maioratu,
mẽlioratione, vel alia dispositione tantũ pro-
hibeatur venditio, videtur etiã prohibitus ois
alius actus vel contractus per quem dominium
trãsferatur: quia eadem est ratio prohibitionis:
tex. et nota in.l. statu liberi à cãteris. §. Labeo.
ibi, quando lex. 12. tabularum emptionis verbo
omnem alienationem completi videtur. ff. de
statu liberis. & per illum text. ita tenet glo. quæ
reputatur singu. & vnica in.l. 2. C. de vlucap. p
empto. in glo. 1. quam ad hoc notat & commen-
dat ibi Bal. & commu. docto. notat etiam & cõ-
mendat Bart. in.l. filius familias. §. diui. 3. col. nu.
18. ff. de lega. 1. & ibi Ioan. de Imo. 3. colũ. in me-
dio. verfi. item adde. Alex. 6. colũ. nu. 21. Iaso. 16.
col. n. 71. Ripa. 21. col. nu. 100. Imo. in.l. si ita qs.
§. ea lege. fi. col. ff. de ver. obli. & ibi moderni. &
illam glo. ad hoc reputat singu. & vnica Bald.
in rubr. extra, de pactis. 2. col. nu. 6. idem Bald.
in.c. literã. extra, de dilationibus. 2. col. in fin. fa-
cit etiam bonus text. in.l. sicut. §. venditionis. ff.
quibus mo. pigno. vel hypothe. sol. & ibi notat
glo. & commu. docto. antiqui, tex. in.l. 1. §. eam
rem. ff. quæ respigno. obli. pos. & ibi expressè
notat glo. & commu. doct. tex. in.l. voluntas.
C. de fideic. & ibi notat Cinus, Bar. & alij doct.
82 Vice simo octauo principaliter quæro, an bona
maioratº vel prohibita alienari possint permutari:
& videtur quod sic, saltẽ eo casu quo ap-
paret aliqua vtilitas: ita probat text. nota. in.l.
ita constante. ff. de iure doti. & in.l. fi. eod. titu.
vbi habetur quod fundus dotalis qui per legẽ
prohibetur alienari, potest permutari: cuiº ver-
ba sunt, ita constante matrimonio permutari
posse dotem dicimus, si hoc mulieri vtile sit: &
ibi ad hoc notat & commendat Bart. & alij do-
ctores.

ctores. tex. in.l. fi. eod. titu. Secũdo facit bonus
tex. in.c. vt super. §. possessionẽ. extra. de rebus
eccle. non alie. vbi habetur, quod res ecclesiæ pro-
hibita alienari potest permutari, quando verti-
tur vtilitas ecclesiæ: & ibi notat glo. or. & com-
muni. docto Tertio facit, quia non est voti vel
promissionis transgressor, qui illud in meliũs
commutat: tex. est in.c. scripturã. extra, de vo-
to. tex. in ca. peruenit. de iure ieu. & in expresso
istam sententiam. & cõclusionem tenet Bal. in
Authen. res quæ. C. comm. de lega. pe. col. nu.
23. Sed his non obstantibus ego teneo contrariã
sententiam, imò quod bona maioratus vel pro-
hibita alienari non possit permutare. etiã pro-
pter vtilitatem: quia permutatio est actus per
quẽ transferatur dominium & assimilatur ven-
ditioni: tex. est in.l. sciẽdum la. 1. §. de in de ver-
f. & si quis. ff. de adilit. edic. cuius verba sunt.
sed & si quis permutauit, dicẽdum est vtrũq;
loco emptoris & venditoris haberi: tex. in.l. fi.
ff. ex qui. cau. in po. ca. text. in.l. 2. C. de rerum
permu. tex. in Auth. de non alienandis aut per-
mutãdis rebus ecclesiasticis. §. alienationis. col-
la. 1. tex. in.c. nulli. extra. de rebus ecclesiæ alie.
vel non. Nec obstat tex. in dict. l. ita constante.
& in.l. fi. ff. de iure dot. quia ibi interuenit con-
sensus mariti & ipsius vxoris ad quos principa-
liter spectat damnum vel cõmodum illius con-
tractus: secũs verò in re maioratus vel prohi-
bita alienari: quia in ea non interuenit nec in-
teruenire potest cõsensus illius ad quem prin-
cipaliter res pertinet, cum successiue debet in
perpetuum transire ad alios, nec obstat etiam
tex. iuncta glo. & cõm. opin. in dic. c. vt super.
§. possessiones. extra, de rebº eccle. nõ alie. quia
loquitur in re ecclesiastica, in cuiº permutatio-
ne interuenit consensus legitimi administrato-
ris, nomine ipsius ecclesiæ: in nostro verò casu
non reperitur aliquis, qui nomine omnium ad
quos res debet peruenire, consentiat: & ita vi-
demus quod pro huiusmodi permutatiõe sem-
per impetratur licentia & facultas principis: &
ita consulo quod fiat.
83 Vice simo nono principaliter quæro, an bona
maioratus vel prohibita alienari possint in pi-
gnus vel hypothecã dari: & videtur quod sic.
Primo per tex. in.l. in quorũ. ff. de pignoribus.
vbi apertè probatur quod res prohibita alienari:
potest in pignus vel hypothecã dari: cuius
verba sunt, in quorum finibus emere quis pro-
hibetur, pignus accipere non prohibetur.
Secũdo cõfirmatur ratione, quia alienare pro-
prie est dominium transferre: tex. est in.l. alie-
nationis verbum. ff. de verbo. sign. melior tex.

& expressus in.l. 1. ver. fi. C. de fundo dotali. cuius
verba sunt, est autem alienatio omnis actus
per quem dominium transfertur. sed pignus
vel hypotheca non cuiusmodi: ergo &c.
Sed his non obstantibus ego teneo contrariam
sententiam, imò quod nullo modo valeat & te-
neat pignus vel hypotheca in rebus maioratus.
Pro qua sententia & cõclusionem tenet Bal. in
text. formalis & expressus in.l. fin. C. de rebus
alie. non alie. ibi, vel hypothecam vel pignoris
nexum penitus prohiberi.
Secundo tex. in.l. fina. §. sed quia. verfi. nemo-
C. commu. de lega. cuius verba sunt, nemo ita q;
hæres ea quæ per legatum vel purè vel sub cer-
to die relicta sunt, vel quæ restitui alijs dispo-
sita sunt vel restitutioni supposita, putet esse in
posterum alienanda, vel pignoris vel hypothe-
cæ titulo assignanda.
Tertio textus in.l. 1. §. eã rem. ff. quæ res pign.
oblig. po. vbi disponitur quod res in qua non
potest haberi commercium vel contractus, non
potest loco pignoris vel hypothecæ obligari.
Quarto textus in.c. 1. verfi. habito. de prohibi-
ta feudi alienatione per Federicũ, vbi habetur,
quod sicut bona feudalia non possunt alienari,
ita nec in pignus vel hypothecã obligari: cuius
verba sunt, sancimus vt nulli liceat feudũ ven-
dere vel pignorare.
Quinto text. in.l. si pupillorum. §. si pupillus. ff.
de rebus eorum. vbi habetur quod sicut bona
immobilia minorum non possunt sine decreto
alienari, ita nec pignorari.
Sexto text. in.l. 3. C. de his qui veni. æta. impe-
tra. vbi habetur quod minor etiam post veniam
ætatis impetratã, sicut non põt bona immobili-
lia sine decreto alienare, ita nec pignorare.
Septimo textus in.c. nulli. de rebus ecclesi. vbi
habetur quod sicut res ecclesiæ nõ possunt alienari
sine debita iuris solẽnitãte, ita nec pignorari.
Octauo facit fundamentalis ratio, quia quan-
do aliquid prohibetur semper videtur prohi-
bitus omnis actus per quem peruenitur ad il-
lud: tex. est in.l. oratio. ff. de sponsa. textus. in.l.
cũm lex. ff. de fideiũ. cum similibus. sed per pi-
gnus vel hypothecam peruenitur ad venditio-
nem vel alienationem, vt in toto titulo. C. & ff.
de distra. pigno. ergo &c. Nec obstat text. in di-
cta. l. in quorum. ff. de pigno. quia debet intel-
ligi quando aliqua persona prohibetur emere
per iudicem vel per legem, quia tunc non pro-
hibetur pignus vel hypothecam accipere: quia
per hoc non fit dominus, nec per hoc sequitur
quod accipiat insolutum vel emat sibi, sed tñ
quod alij vendet pro suo debito quod non est
Ant. Go. in.l. Tau. S 2 pro-

prohibitum:secus verò quando res ipsa prohibetur alienari, & non persona: quia talis prohibitio afficit rem vt non possit alienari nec obligari per supra dicta: contra expresso ita tenet & declarat Bar. & commu. alij docto. in dict. l. in quorum. Secundo non obstat quòd alienare propriè sit dominium transferre, quia verum est immediate, sed mediatè & effectiue constitutio pignoris hypothecæ similiter est alienatio, vt supra deduxi & probaui in sexto fundamento. Vnum tamè est quòd ista opinio & conclusio videtur intelligenda quòd bona maiorat⁹ vel prohibita alienari pignorantur vel obligantur pro tanto pretio q^o non sit spes lutionis: secus verò aliàs quando pignorantur vel obligantur pro modico pretio, taliter quòd sit spes lutionis: ita probat textus notabilis in. l. qui habebat. ff. de legatis. 3. vbi habetur quòd si testator legat omnia bona quæ in certo loco habet, non videtur legare bona aliena quæ sibi data sunt in pignus vel hypothecæ præterquam si sint pignorata vel obligata pro tanto pretio q^o non sit spes lutionis: quia tunc etiam illa veniunt in legato: & ad hoc in terminis notis notat & commendat ibi Bartolus & doctores antiqui, qui expressè dicunt & inferunt, quòd bona prohibita alienari non possunt pignorari vel obligari pro tanto pretio vel pecunia, quòd non sit spes lutionis, aliàs sic: & per illum textum istam sententiam & conclusionem tenet Iacob. de Rauen. Alberi. Bald. Salic. Pau. & communiter doctores in. l. finali. C. de rebus alien. non alienand. Bald. in. l. voluntas. C. de fideicommiss. 3. colum. nume. 9. idem Barto. in. c. 1. 2. colū. de prohibita feudi alienatio. per Feder. probat etiam text. in. l. legata. in fine. ff. de supellect. lega. & ibi expressè notat Barto. Sed certè ista opinio nò videtur vera, imò indistinctè teneo, quòd bona maioratus vel prohibita alienari, nò possint pignorari vel obligari pro modico vel magno pretio, per iura & fundamenta superius adducta: quòd extendo vt non possint per tempus vite possessoris nec post: nec obstant iura in contrarium adducta: quia debent intelligi quando prohibitio alienationis est tacita, secus verò si expressa, vt in nostro casu.

84 Tricesimo principaliter quæro: an bona maioratus vel prohibita alienari possint locari? & videtur quòd sic: quia contractus locationis non inducit translationem dominij nec alienationem rei: textus est in. l. non solet. ff. locari. cuius verba sunt; non solet locatio dominium mutare: textus in. l. codicillis. §. instituto. ff. de legatis. 2.

vbi habetur quòd prohibitus vendere vel alienare, non censetur prohibitus locare: textus in. l. arboribus. §. usufructuariis. ff. de usufructu. vbi habetur quòd fructuarius, licet non possit vendere vel alienare, tamen potest locare: text. in. c. 1. §. donare. qualiter olim feudum pote. alien. vbi disponitur, quòd feudatarius non potest aliquo modo alienare, sed bene potest locare: imò quòd magis est, prædicta bona possunt etiam locari per longum vel longissimum tempus, durante vita possessoris: ista est gloss. singularis & vnica in. l. codicillis. §. instituto. in gloss. fina. ff. de legatis. 2. & ad hoc eam reputat singularem & vnica in. l. de Imol. ibi idem Imola in. c. ad audientiam. de rebus ecclesi. nò alienand. 2. colum. num. 2. illam etiam reputat singularem & vnica in. c. querelam. de electione. in fine. illam etiam reputat singularem & vnica Ang. in. l. si quis ante. ff. de acquir. posses. in fine. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quòd bona maioratus vel prohibita alienari, possint locari ad modicum tempus, non vero ad longum vel longissimum, decem, vel viginti, vel plurium annorum: quia talis locatio est species alienationis, & per eam transfertur ius in re: argumento textus in. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectigal, vel emphyteo. peta. textus in. l. 1. §. quòd ait prætor. ff. de superficiebus. & talis locatio ad longum tempus dicitur illa quæ fit per decem, vel viginti, vel vteriores annos: vt in rubrica. C. de longitempo. præscri. & in rubrica. C. quæ si longa consuetudo. & tenet gloss. or. & commu. opin. in. l. nam Imperator. ff. de legibus. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Dinus, Bartol. Alberic. Bald. Paul. Imola, & communiter Doctores contra glossam ibi in dicta. l. codicillis. §. institutio. ff. de legatis. 2. tenet etiam Imola & communiter doctores in. l. si filio. §. si vir in quinquennium. ff. solut. matrimo. Pau. & communiter docto. in. l. fin. C. de rebus alie. non alienan. Bal. in. c. quæ in ecclesiarum. de constituti. 4. colū. num. 28. tenet etiam doctores post glossam ibi, in Clementina. 1. de rebus ecclesi. non alienand. idem Bald. in. l. 1. fin. colum. & quæstio. de his qui feudum dare possunt. vbi adducit rationem, quia quælibet perpetua utilitas potest dici dominium. idem Bald. in. c. 1. colum. 2. in fine, de prohibita feudi alienatione per Federicum. Iacobinus de sancto Georg. in tractatu feudorū, fol. 44. numer. 13. Iuxta quòd tamen notabiliter quæro, si talis possessor maioratus qui locauit pro modico tempore interim moriatur, an talis

talis contractus locationis transeat ad successorem maioratus, vt teneatur adimplere contractum, & non possit expellere colonum vel inquilinum. & breuiter & resolutiue dico, quòd non tenetur stare contractui si non est successor eius vniuersalis: quia non erat plenè dominus nec legitimus administrator bonorum, sed tantum dominus temporalis respectu iuris usufructus qui post mortem extinguitur, & non descendit in successorem ius nec dominium bonorum ex persona immediati possessoris, sed ex persona primi fundatoris, & quando bonorum priuationem causatam per mortem possessoris: argumento textus cum materia in. l. vnum ex familia. ff. de legatis. 2. textus in. l. cū quidam. eodem titulo. textus in. l. pater filium. ff. ad legem Falcidiam: textus in. l. vtrum. §. cū quidam. ff. de rebus dubijs. text. in. l. post mortem. C. de fideicommiss. cum similibus. & in terminis istam sententiam & conclusionem probat textus in. l. si quis domum. §. 1. ff. locati. vbi habetur quòd si fructuarius locauit rē per certos annos, & pendente tempore locationis moriatur, extinguitur contractus & non transit ad proprietarium: & ad hoc notat & commendat ibi Barto. Bald. Paul. Salice. Fulgo. & communiter doctores: idem Bartol. & alij doctores in. l. si filio. §. si vir in quinquennium. ff. soluto matrimo. Bald. & communiter doctores in. l. diuortio. eodem titu. Abb. & communiter doct. in. c. querelam. ne prælati vices suas. probat etiam textus in. l. lex vectigali. ff. de pignor. vbi habetur quòd: resolutio iure dantis, resoluitur ius accipientis: de quo dicam in sequenti. q.

85 Tricesimo primò principaliter quæro: an in bonis maioratus vel prohibitis alienari possit imponi & constitui seruitus? & videtur quòd sic, salte vt valeat & teneat per tempus vite ipsius possessoris, & post mortem annullatur: ita probat textus in lege, si is cui. §. hæres. ff. quemadmodum serui. amittan. vbi habetur quòd si testator legauit alicui fundum sub conditione, & pendente conditione hæres imposuit in eo seruitutem, valet medio tempore, & conditione existente ipso iure extinguitur: & ad hoc notat & commendat Bartol. Alberic. Bald. Angelus, Paulus, & communiter doctores: textus in. l. si fundum à testatore. in fine. ff. de conditio. & demonstra. & ibi notat & commendat Barto. Imola & communiter doctores. textus in. l. plenius. ff. de regulis iuris. text. in. l. 1. §. penul. & fina. ff. de superficiebus. text. in. l. 1. §. 1. ff. quibus modis usufructus amittit. text. in. l. arboribus. ver. usufructuarius. ff. de usufructu. text. in. l. peto.

§. prædium. ff. de legatis. 2. textus in. l. pater. §. hæreditatem. el. 1. eodem titu. textus in. l. Statius Florus. §. Cornelio Fœlici. ff. de iure fisci. textus in. c. 1. §. quid ergo. de inuestitura. de re alienata. in V. lib. seu. vbi habetur quòd Vassallus potest imponere seruitutem in re feudali, pro tempore quo apud cum debet remanere feudum: & ad hoc reputat singularè ibi Bal. & cōmu. doct. Confirmatur etiā, quia resolutio iure dantis, resoluitur ius accipientis: textus est in. l. lex vectigali. ff. de pignor. quem ad hoc notat & commendat ibi Bartol. & communiter doctores. text. in. l. grege. §. 1. eod. titu. text. in. l. 3. ff. quibus modis pign. vel hypothec. sol. textus in. l. si quis hæc lege. ff. de rei vend. text. in. l. si quis domum. §. 1. ff. locati. text. in. l. fina. §. 1. ff. ad Velleianum. text. in. l. tutor. §. fina. ff. de pigno. action. textus in. l. si ex dubijs. §. fina. ff. de in diem adiect. text. in. l. si filiofamilias. §. si vir in quinquennium. cum materia. ff. solu matrimo. text. in. l. fin. §. fin. autem. C. commu. de legat. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Alberi. in. l. 1. fina. quæstio. ff. si ager vecti. vel emphyteo. peta. loquendo in emphyteota & Vassallo. & eo qui habet rem prohibitam alienari. Bald. in. l. 1. ff. quibus modis usufructus amittit. Bald. & communiter doctores in. l. 3. C. de serui. & aqua. Iason in. l. fina. C. de iure emphyteo. 8. quæstio. Capola in tractatu de seruitutibus. c. 14.

Sed his non obstantibus ego teneo contrarium imò quòd talis possessor maioratus nullo modo possit constituere seruitutem, etiam pro tempore vite suæ, per iura superius allegata: quibus probauit quòd bona maioratus non possunt alienari nec obligari temporaliter nec perpetuo: & in specie per textum expressum in. l. fina. C. de rebus alienis non alienandis. verfic. similique modo, cuius verba sunt, similiq; modo & seruitutes minimè imponi. &c.

Nec obstat textus in dicta. l. si is cui. §. hæres. ff. quemadmodum serui. amittan. cum similibus. supra allegatis: quia debent intelligi in re tacite prohibita alienari, in qua regulariter valet alienatio pro tempore vite possessoris, secus tñ est in re expressè prohibita alienari, vt in nostro casu: cuius ratio est, quia tacita prohibitio in rebus restitutioni subiectis: inducitur ab ipsa lege: vnde ex permissione & dispensatione eius non ita afficit rem: argumēto text. cum materia, in. l. fina. §. sed quia. C. commu. de legat. expressa verò prohibitio ab homine facta & inducta magis afficit rem, vt nullu modo vel tempore possit alienari.

86 Tricesimo secundo principaliter quæro, an possessor maioratus possit transigere super rebus maioratus: ut transactio noccat ceteris successoribus? & videtur quod sic, quando fit sine dolo & fraude, & super re non liquida nec certa: ita probat textus notabilis & expressus in cap. 1. §. si Vassallus. el. final. ibi, nam & transigere rectè poterit, si de feudo defuncti contentio sit inter dominium & agnatos Vassalli. text. in cap. 1. de controuersia inter Vassallum & alium de beneficio in V. sibus feud. quibus probatur quòd licitè potest Vassallus transigere sup feudo, etiam sine consensu & voluntate domini ad quem feudum postea deberet pertinere: ergo ita dicamus in maioratu, quod tamen videt intelligendum, quando talis Vassallus feudum dimittit apud alium possessorem, secus verò quando ipse Vassallus possidet, & virtute transactionis vult in alium transferre: quia primo casu non est alienatio, secundo vero sic arguendo textus cum materia in l. si pro fundo. C. de transact. ita Bald. & commu. Feudistæ in dicto. §. si Vassallus. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quòd indistincte nullo modo possit valere transactio in præiudicium successorum qui reperiuntur vocati in constitutione maioratus quia ille qui non potest alienare, non potest aliquomodo transigere: text. est in l. nò solum. C. de prædijs minorum, cuius verba sunt, non solum per venditionem rustica prædia vel suburbana pupilli vel adolescentis alienare prohibentur, sed nec transactionis ratione. Nec obstant prædicta iura: quia debent intelligi solum in materia feudali, quæ non debent extendi ad nostrum casum, cum aperte si diuersa ratio, & in hoc sint contra ius commune. Vel aliter & secundo respondeo, quod valet transactio dimittendo res apud alium in præiudicium cedentis & transigentis, nec ex hoc incidit in poenam priuationis: quia hoc casu non dicitur alienare, non tamen nocet successoribus eius, tradedo verò nullo modo valet transactio, quia dicitur vera alienatio: vnde nedum non fit præiudicium successoribus, verum etiam statim in vita possessoris transigentis poterunt successores vindicare in poenam alienationis argumento textus iuncta glo. & commu. opi. in l. cum pater. §. liberis. ff. de legatis. 1. & eorum quæ supra dixi: & in effectum ita tenet & declarat Bald. & alij docto. Feudistæ in dicto. c. si Vassallus. & ex hoc infero quod eodem modo non poterit talis possessor maioratus compromittere, cum valeat argumentum de transactione ad compromissum, vt probat

textus in l. non distinguemus. §. Iulianus. ff. de arbitris. & ibi notat Bart. & commun. docto. de quo per doct. in dicto. §. si Vassallus.

87 Tricesimo tertio principaliter quæro, an bona maioratus vel phibita alienari, possint alienari propter aliquam causam piã, puta dotis, donationis propter nuptias, alimentorum: vel aliam similem causam? & breuiter & resolutiue dico, quod si bona tacitè sunt prohibita alienari per legis dispositionem, quia testator grauatur hæredem vel legatarium bona alteri restituere, quo casu tacitè per legem sunt prohibita alienari, tunc bene potest grauatur prædicta bona vel partem eorù alienare ex causa dotis vel donationis propter nuptias, text. est capitalis, & expressus in Authen. res quæ. C. commu. de lega. cuius verba sunt. res quæ subiacent restitutioni, prohibentur alienari vel obligari: sed si liberis portio legitima non sufficit ad dotis siue donationis propter nuptias obligationem, per mittitur res prædictas in eam causam alienare vel obligare pro modo honestati personarù congruo: & ibi notat glo. ordi. & communi. docto.

Quod primò notabiliter intellige & declara, vt possit his casibus grauatus alienare tam pro se quam pro filiis suis: ita probat ibi textus iuncta glo. ordi. & tenet expressè Bart. 1. col. nu. 3. Sali. 1. col. 4. q. & communiter doctores.

Secundò intellige & declara, vt procedat nedum in dote danda, verum etiam in dote soluenda: vt si filius vel pater pro eo recepit dotem, & nò habet vnde soluat, nò potest soluere de his bonis subiectis restitutioni: ita tenet ibi glo. ordi. 2. & ibi Barto. 1. col. nume. 2. & commu. doct. facit tex. in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel. & ibi notat Paul. & commu. doct. tex. in l. à filia. cod. titu. & ibi docto.

Tertio notabiliter intellige & declara, quod grauatus possit alienare ex causa dotis vel donationis propter nuptias, quod talis grauatus de iure teneretur dotare vel donationem propter nuptias constituere, vt pro filia, vel filio, vel alijs descendentes, secus verò est si non teneretur, vt si esset mater grauata quæ non teneretur de iure dotem vel donationem propter nuptias constituere: & à fortiori frater vel extraneus, quia tunc non poterit ex his causis alienare: argumento tex. in l. qui liberos. ff. de ritu nupt. & in l. si. C. de dotis promiss. & in expresso ita probat tex. in dict. Auth. res quæ. c. de lega. & ibi tenet Petr. de Bella per. 2. col. Cinus. 1. col. 2. q. Bar. 1. col. 3. Faber. 1. col. in fin. Bald. & Salice. 1. col. 4. q. tenet etiam glo. ordi. in l. à filia. in verbo, datum. ff. ad Trebel. & ibi Bar. & commu. docto.

Vnum

Vnum tamen est, quod in casu quo mater vel frater teneretur dotare, quia pater esset inops, posset prædicta bona subiecta restitutioni ex his causis alienare: ita Barto. in dicta Authent. res quæ. 2. column. nume. 3. & ibi alij doctores, Quarto notabiliter intellige & declara, quando filij vel descendentes grauantur per ascendentes bona restituere, secus tamen est si heres vel legatarius extraneus grauatur bona restituere: quia tunc ex his causis non posset prædicta bona alienare: ita probat text. in dicta Authent. res quæ. & in Auth. vnde sumitur. & in expresso ita tenet Bar. in dicta Authent. res quæ. 2. col. nu. 4. versi. illud tamè. & ibi Odo. 1. col. Sali. 1. col. 2. q. Pau. 1. col. nu. 4. tenet etiam Pau. & alij docto. in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel. tenet etiam Cuma. in l. filius. §. di. ui. si. col. ff. de lega. 1. Alexan. ibi. 4. col. nu. 10. & ista est communis opinio doctorum.

Quintò notabiliter intellige & declara, vt nedum possit grauatus ex his causis prædicta bona alienare in vita per contractum inter viuos, verum etiam in articulo mortis per testamētum vel aliam vltimam voluntatem: quia illud quod ipse grauatus potest propter istas causas deducere, nunquam videtur esse in restitutione fideicommissi: argumento textus in dicta l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebellianum. imò quod magis est, licet grauatus non alienasset ex his causis in vita vel morte, posset per filium vel filiam vel descendentes peti ab eo cui debet fieri restitutio: ita tenet Bar. in dicta Authent. res quæ. 2. col. nu. 5. & ibi Ang. 2. column. nu. 4. Paul. 2. col. nu. 8. Iaso. 5. col. nu. 13. latius & nota. Barto. in l. à filia. ff. ad Trebellia. & ibi Alexand. pen. column. dicens hoc esse notabile & quædianum.

Sextò intellige & declara, quando filia pro qua posset grauatus dotem constituere, non esset nupta: secus tamen est si esset nupta, quia tunc non posset pro ea dotem constituere ex his bonis prohibicis alienari, cum isto casu pater nò teneatur eam dotare: ita Bar. in dicta Authent. res quæ. 2. column. nume. 6. & ibi Salice. 2. col. nu. 8. Sed in hoc contrarium & melius tenet ibi Bald. 1. col. in fin. nu. 10. Ange. 2. col. nu. 4. Paul. 2. column. num. 7. Iaso. 5. col. nume. 14. quia pater teneretur copulatiue maritare filiam & ipsam dotare, vt in dicta lege, qui liberos. ff. de ritu nuptiar. vnde licet vnum fecerit superest aliud.

Septimò intellige & declara, quòd eodem modo posset grauatus prædicta bona alienare pro filia ingrediente monasterium: quia talis in

gressus est fauorabilior matrimonio vel dote, argumento textus de sanct. episc. §. sed & hoc præfenti. collatio. 9. & in Auth. nisi rogati. C. ad Trebellianum. & ex isto fundamento & ratione ita tenet Bart. in dicta Authent. res quæ. 2. column. in fine. Bal. 2. col. num. 13. Ange. 2. col. nu. 4. Salice. 2. col. nume. 10. Iaso. 5. col. num. 18. Octauò intelligi vt procedat & habeat locum, vt prædicta bona possint alienari. nedum propter dotem vel donationem propter nuptias, verum etiam propter causam alimentorù pro se & filiis suis descendentes quibus tenetur alimenta præstare, vel propter redimendos filios vel descendentes ab hostibus, vel propter aliam similem causam: quia militat eadem vel maior ratio: ita Bar. in dicta Authent. res quæ. fi. col. & ibi Cinus. 4. q. Faber. 1. col. in fin. Bal. fi. col. Ange. fina. column. nume. 5. & 6. Pau. final. column. num. 23. Corneus fina. col. Alexan. vbi dicit hanc esse commu. opini. in dict. l. mulier. §. cum proponeretur. 3. col. ff. ad Trebel. & ista opinio tanquam vera & communis est tenenda, licet gloss. in dicta Authent. res quæ. in glo. 2. vel in fine, velit contrarium: quam sequitur solus Salicetus ibi.

Nonò notabiliter intellige & declara vt procedat & habeat locum, nedum quando talis descendens sit grauatus restituere in diem vel sub conditione, verum etiam si purè & simpliciter, per rationem textus in dicta Authentica, res quæ. & in expresso ita tenet ibi singul. Bald. 1. column. nu. 6. Ange. 2. col. nu. 5. & ista opinio videtur vera & tenenda, licet Iaso. relinquat cogitandum in dicta Authent. res quæ. 7. col. nu. 25. Decimò intellige & declara, vt illud quod ex his causis semel detrahit de bonis subiectis restitutioni, perpetuò remaneant penes filiù vel descendentes cui tradita sunt, taliter quòd soluto matrimonio, vel causa pia cessante, non teneatur restituere fideicommissario: ita sing. tenet Pau. de Ca. in dicta Authent. res quæ. 2. col. argumento tex. in dict. l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel. & ibi Iaso. 11. col. versi. 16. & vltimo. Corneus. 2. col. n. 2. tenet etiam Pau. de Cast. in l. à filia. fi. q. ff. ad Trebel. Confirmatur ex sententia Faber. & commu. in §. idem est si quis. Insti. de actio. fina. col. & q. vbi tenet quod illud quod est relictum pro alimentis, in casibus in quibus debitor habet priuilegium ne conueniatur vltra quàm facere potest, remanet sibi perpetuò, & non tenetur restituere creditori: si vero bona ex presse sunt prohibita alienari in vltima voluntate fauore alicuius personæ cui debet fieri restitutio, vel ex causa, tali

ter quod prohibitio valeat & teneat, vt plenè supra dictum est, tunc maximum dubium est, an possint alienari propter dotem, vel donationem propter nuptias, vel aliam similem causam piam: & videtur quòd sic, quia eadem est ratio: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Bart. in l. filiusfamilias. §. diui. ff. de legat. 1. 3. colum. nume. 10. & ibi Alexand. 4. colu. nu. 10. Ioan. Crotus nume. 51. Ripa. 15. colu. nu. 70. Ambrosius de Opizonibus. nu. 34. Cirtinus in l. voluntas. C. de fideicommi. 4. q. & ibi Bald. 3. colu. nume. 6. & communiter alij doct. Barba. qui latius quam alibi eam pro vtraque parte tangit in rubri. extra. de rebus eccles. non alienan. fina. q. Pala. Ruui. in sua repetitione. c. per vestras. de donatio. inter vi. & vxo. 8. fol. 4. colum. versic. & ex istis potest inferi. & istam dicit magis comunem opinionem Iason in dicta. l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. 1. 8. colum. nu. 39. & ibi Ioan. Crotus nume. 51. & Ferdinandus Loazes nume. 6. 8. versicul. secundò successiue querit Barto. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quòd bona expressè prohibita alienari, non possint alienari, etiam propter dotem, vel aliam similem causam piam. Primò quia magis afficit expressa prohibitio, quam tacita: argumento text. iuncta glo. ordi. & eorum quæ ibi notantur in l. cum pater. §. libertis. ff. de lega. 2. Secundò, quia nulla lex per mittit alienationem, etiam ex causa pia, quando prohibitio alienationis est expressa. Tertio quia fortior est prohibitio alienationis facta in vltima voluntate quam per contractum: quia prohibitio facta in vltima voluntate impedit translationem dominij, quando fit cum causa vel respectu certæ personæ, vt in l. filiusfam. §. diui. cum materia. ff. de lega. 1. & supra late dictum est: prohibitio verò per contractum, regulariter non impedit translationem dominij, vt etiam plenè supra dictum est. Sed ego habeo quòd bona prohibita alienari per contractum inter viuos, in casibus in quibus prohibitio impedit translationem dominij, nò possunt alienari, etiam propter dotem vel aliam causam piam: ista est gloss. sing. & vnica. in l. nulla. C. de iure doti. in gloss. 1. in fine. ibi, & idem si datu est aliquid ea lege vt non alienet: & ad hoc eam summè notat & comendat ibi Bald. in. 1. & 2. lectura, & ceteri doctores: & illam gloss. ad hoc reputat singularem & vnicam Alexand. in dicta. l. filiusfamilias. §. diui. ff. de legatis. 1. 4. colum. nume. 10. & ibi Ioan. Crotus. nume. 63. ergo similiter bona expressa prohibita alienari in vltima voluntate, non possunt alienari, etiã pro-

pter dotem vel aliam causam piam: & in expresso, istam sententiam & conclusionem contra communem tenet Bald. in cap. 1. §. donare. 2. colum. 1. oppositione: qualiter olim feudum poterat alienari. idem Bald. qui non allegatur, in cap. 1. 2. colum. nume. 6. de prohibita feudi alienatione per Federicum. Iason in Authent. res quæ. C. commu. de legatis. 7. colum. nume. 24. idem Iason in dicta. l. filiusfamilias. §. diui. ff. de legatis. 1. 8. colum. nume. 39. idem Iason in 2. lectura illius. §. numer. 70. Vnum tamen est, quòd si testator expressè dixit & disposuit, qd prædicta bona subiecta restitutioni, & prohibita alienari, non possint alienari etiam propter dotem vel aliam causam piam, eius voluntas est seruanda, & non poterunt prædicta bona alienari etiam ex his causis: ita Iason in dicta. Authent. res quæ. C. commu. de legatis. 7. colum. nume. 24. Ioan. Crotus in dicta. l. filiusfamilias. §. diui. 16. colum. numero. 65. & ibi Franciscus de Ripa. 15. column. numero. 73. Ambrosius de Opizonibus nume. 34. Alexan. in conf. suis, conf. 56. 2. col. 1. volu. confi. Rodericus Sua. in repetitione. l. quoniam in prioribus. foli. 63. 3. colum. versicul. vtrum autem. cuius ratio est, quia dispositio textus in dict. Authet. res quæ. procedit. & fundatur in præsumptione testatoris: vnde secus est in casu certo quando testator expressè se declarauit: & ista opinio est necessaria tenendo communem opinionem quæ habet quòd bona expressè prohibita alienari, possunt alienari propter dotem vel causam piam: & tenendo meam opinionem quam supra tenui, pro vera ista opinio non est necessaria, sed procedit à fortiori.

88 Tricesimo quartò principaliter quæro, si possessor maioratus vel rei prohibite alienari, de facto alienauit: an sequens successor proximior in gradu possit statim licitè & de iure rem alienatam vendicare à quocunq; possessore: & breuiter & resolutiue dico, quòd si talis res expressè est prohibita alienari, vt res maioratus vel meliorationis, vel alia quæ per disponentem vel concedentem expressè fuit prohibita alienari per contractum vel vltimam voluntatem, eo casu, modo, & forma qua potuit de iure valere prohibitio, tunc talis alienatio est nullius momenti, nec ex ea transfertur dominium nec aliquod ius in re: imò statim pot sequens successor proximior in gradu prædictam rem petere & vendicare à quocunq; possessore: ita probat text. in l. cū pater. §. libertis. ff. de legatis secundo. vbi habetur, quod si testator legauit prædium libertis, ea lege & conditione,

vt non

vt non alienarent, sed reliquatur in familia ipsorum libertorum, & aliqui eorum partes suas alienauerunt, alij qui non alienauerunt poterunt statim partes alienatas petere & vendicare: & per illum textum ita tenet ibi glo. or. 2. Paul. de Castro, Imola, Rapha. Cuman. & communiter doctores, tenet etiam Albericus in Authent. res quæ. C. communi. de legatis. 2. colum. & illam gloss. iunctò textu reputat ad hoc singularem & vnicam Paul. de Cast. in l. seruo legat. §. 1. ff. de legat. 1. notat etiam & comendat idem Pau. in l. filiusfamilias. §. diui. ff. de legatis. 1. 2. colum. & ibi communiter alij doctores. illam etiam gloss. ad hoc reputat singularem Bald. in c. 1. §. hoc quoque. 3. col. nu. 9. de success. feud. in v. sibus feud. tenet etiam Rodericus Suar. in allegationibus suis. allegatione. 3. pen. col. fo. 131. Nec obstat textus in l. nec vilem. ff. ex quibus cau. ma. vbi probatur, quòd quando quis vendit vel alienat ius quod habet in re, si emptori vel accipienti non pot queri, non amittit illud tradens, nec abdicatur à se: quia sub illa conditione tacitè videtur tradere: & ibi ad hoc notat Barto. Alberic. & communiter doctores, textus in lege. cum quis. §. si debitorem. ff. de solution. & ibi Barto. & doctores. Sed in nostro casu dominium & ius rei non recessit ab alienante, nec quis quæsitum accipienti, cū alienatio sit ipso iure nulla: ergo videtur quòd ipse tradens repetat & non amittat ius suum: quia respondeo notabiliter, quòd illud procederet & esset verum, nisi tradens delinquat veniendo contra expressam voluntatem concedentis: & ista sententia & conclusio à fortiori habebit locum & erit vera, quando ipse constituens vel disponens expressè dixit & voluit, quòd statim facta alienatione, possessor qui re alienauit, amittit ius quod habet in ea, & applicetur proximo successor, argumento prædictorum. imò quòd magis est, ipse constituens vel disponens qui prohibuit rem alienari, vel successor eius potest prædictam rem à quocunq; possessore propria autoritate apprehendere & occupare: ista est glo. no. iunctò text. in Auth. vt de cetero commutationes ecclesiasticarum rerum non fiant. §. de cetero. in verbo, licentiã damus. colla. 5. & illa glo. ad hoc reputat singu. Bal. in c. ceteru. extra. de iudi. 2. co. in fine. reputat etiam singu. Roma. in l. qui absentis. §. 1. ff. de acqui. posse. 2. col. notat etiam & comendat Ange. in l. pe. secunda col. ff. de pactis. Iaso. in l. filiusfa. §. diui. ff. de lega. 1. 6. col. num. 28. idem Iason in 2. lectura illius. §. nume. 42. Ferdi. de Loazes. nu. 58. Sed his non obstantibus

ego teneo contrariam sententiã, imò qd constituens vel eius successor non possit propria autoritate rem alienatam apprehendere vel occupare, sed competenti remedio agere, quia negare non possumus, qd ille tertius possideat: vt de propria autoritate ab eo res non debet auferri. argumento text. in l. 1. C. ne quis in sua causa ius sibi di. & in l. extat. ff. qd metus caus. & in l. si quis in tantã. cum materia. C. vnde vi. & in expresso ita tenet Iaco. de Bellou. Bar. Ang. & comu. doct. in d. §. de cetero. cõtra gloss. ibi. Aretin. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de ver. obl. 2. col. in med. idem Aretinus in d. l. qui absentis. §. 1. 2. col. de acqui. posse. Si verò res non est expressè prohibita alienari, sed tacitè: vt quia hæres vel legatarius est grauatus hæreditate, vel rem alteri restituere post mortem, vel in diem, vel sub conditione, quo casu res censetur tacitè prohibita alienari, tunc interimante mortem, diè vel conditionem, potest grauatus hæreditate vel rem alienare: & valet & tenet mero iure alienatio: & trãsit dominium in accipientem, & ius in re: sed adueniente morte, diè, vel conditione, statim ipso iure extinguitur & annullatur alienatio, & per consequens dominium & omne ius quod fuit translatum in re, & acquiritur & applicat proximiori successor in gradu, qui successiue reperitur vocatus in tali maioratu, melioratione, vel dispositione: textus est nota. in lege. cum pater. §. hæreditatem. el. 1. ff. de legat. 2. text. in lege. peto. §. prædium. eodem titulo. text. in l. vnum ex familia. §. fed. & si fundum. versicu. quod si talia. eodem titu. text. in l. seruo legato. §. 1. ff. de lega. 1. textus in lege. generaliter. §. quoties. ff. de fideicom. liber. text. in l. plerumque. ff. de regu. iur. text. in l. si is cui. §. hæres. ff. quemad. ser. ami. text. in l. si. §. fin autè sub conditione. C. commu. delega. & ibi communiter doctores.

6 Tricesimo quintò principaliter quæro, an rex vel princeps possit concedere licentiã & facultatem vt vendatur vel alienetur res maioratus vel subiecta restitutioni, & emptor sit securus in iustitia & conscientia: & videtur qd sic. Primò quia cum facultas & licentia regia fuit immediata causa maioratus, prohibitionis, & vinculi, vt non possit alienari, sequitur quòd re uocata & sublata tali licentia remanent bona libere, & licitè possunt alienari: argumento text. in l. nihil tam naturale. ff. de regu. iur. text. in l. ab emptione. ff. de pactis. text. in l. 1. & 2. C. quando lice. ab emp. dif.

Secundò quia quando aliquis actus non potest fieri sine alicuius licentia, ab illo videtur

S 5

actus

actus recipere firmitatem : argumento textus in l. in adibus . §. quod filiusfamilias . ff. de donatio . vbi habetur qd si filius donet voluntate & licentia patri , illa donatio videtur puenisse ab ipso patre : & ad hoc illum tex. notat & comendat ibi Bart . Pau . & communiter doctores : & tradit plenè Barto . in l. more maiorum . ff. de iurisd. omnium iud . 1 . & 2 . colum . & ibi communiter moderni .

Tertio quia omnia nostra facimus quibus auctoritatem impartimur , textus est in l. 1 . versi . omnia . C . de veteri . iu . enucle . cuius verba sunt oia enim merito nostra facimus , quia ex nobis omnis eis impartiet auctoritas : textu . in proemio . C . § . supra dictis . text . in l . 2 . § . postea . ff . de ori . iu . tex . in l . legit . ff . de pactis . text . in c . si apostolica : de prae . in . 6 . tex . in . § . respo . sa prudum . In sti . de iu . natu . gen . & ciui . Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam , imò quod rex vel princeps ex plenitudine potestatis non possit concedere talem licentiam & facultatem ; nec virtute eius possit possessor rem maioratus vel subiectam restitutioni vendere vel alienare , nec emptor erit securus in iustitia & conscientia .

Primo quia in ipso instanti quo quis constituit maioratum cum licentia & facultate regia , bona sunt effecta inalienabilia & vinculata , & per consequens fait ius quæsitum omnibus personis nominatis & vocatis ad maioratum : unde illud ius ab eis non potest auferri sine eorum voluntate : argumento text . in l . id quod nostrum . ff . de regu . iur . tex . in l . si . ff . de pact . cum simi . Secundo quia rex vel princeps licet condendo legem communem & generalem possit auferre ius quæsitum subditis suis , vt in l . bene à Zenone . C . de qua . praef . textus in l . venditor . § . si constat . ff . commun . praef . textus in l . Lucius . ff . de euitio . textus in l . item si verberatum . § . 1 . ff . de rei vendi . textus in l . Antiochenium . ff . de priuileg . credito . textus in l . si locus . ff . quem admod . serui . amitta . textus in l . fina . C . de iure domi . in pe . textus in l . si quis sepulchrum . ff . de religion . & sumpt . fune . textus in l . 1 . & per totum . C . quibus ex causis serui pro praemio libertatem accipiunt . tamè per rescriptum vel priuilegium particulare non posset auferre ius quæsitum subditis nisi ex causa , & tunc debet eis satisfieri de pretio & aestimatione : tex . est in l . damnosa . C . de preci . Impe . offe . textus in l . rescripta . eod . tit . & ibi communiter docto . tenet Bart . in proce . ff . vete . 3 . colum . idem Bart . Pau . & communiter doctores , in l . si . C . si contra ius vel vti . pu . idem Bar . & communi . moderni . in

l . Gallus . § . & quid si tantum . ff . de lib . & post hu Canonista in c . qua in ecclesiarum , extra , de cõf . ti . & idem disponit lex . no . par . l . 2 . titu . 1 . 2 . par . Tertio facit , quia actus vel contractus semel cõfirmatus iuramento non potest reuocari nec annullari , licet postea sequatur absolutio & relatio superioris , sed tantum valet quo ad effectum agendi sine poena periurij , vt dixi & probaui suo proprio loco , facit notabile fundamentum , quia aut rex vel princeps concessit praedictam licentiam & facultatem pretio aut gratis : si pretio , iam transiit in vim contractus , & non potest reuocari : argumento text . in l . sicut ab initio . C . de acti . & obli . & in specie probat text . in l . fundi . C . de fundis patrimonialibus . lib . 11 . Confirmatur , quia rex vel princeps ex proprio contractu cum subdito celebrato obligatur ciuilitè & naturaliter . vel secum veriore & magis commu . opi . saltem obligatur naturaliter , & illa obligatio naturalis est efficax ad agendum : ita probat text . nota . in c . 1 . extra , de proba . què ibi ad hoc notat & commendat Ioan . And . Abb . & commun . docto . tenet etiam Bal . & commu . opi . in l . princeps . ff . de legibus . C . inus , & alij docto . in l . digna vox . C . de legibus . ergo postquam se obligauit non potest tollere illud ius iam quæsitum patri : si verò rex vel princeps concessit praedictam licentiam & facultatem gratis , & si per viam priuilegij , tunc videtur quod possit ad libitum voluntatis ipse princeps vel successor eius reuocare , etià si ex tali priuilegio sit ius alteri quæsitum : ita probat text . in l . qui fundos . C . de omni agro deserto . lib . 11 . vbi dicitur , qd si quis habet fundum fertilem & fructibus abundantem à rege vel principe gratis vel propter aliquam minimam pensionem , cogitur alium fundum sterilem & minus vtilem suscipere : vel fertili renuciare & ad hoc notat & commendat ibi Barto . Plat . & communi . docto . ex quo text . notat & colligit ibi Platea , quod licet priuatus non possit reuocare donationem alteri factam , nec in ea apponere onus vel aliquod grauamen , vt in l . perfecta donatio . C . de dona . quæ sub mo . cum simi . tamen rex vel princeps qui aliquam donationem vel libertatem subdito concessit , bene poterit postea onus , grauamen , vel conditionem apponere : idem probat text . in l . qui vtilia . eo . titu . text . in l . fundos . de fundis patrimonialibus . eo . lib . & in expresso ex isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet singu . Bal . in l . qui se patris . C . vnde liberi . antepe . col . idem Bald . in l . nupta . ff . de senatoribus . Paul . de Castro . in l . rescripta . C . de precibus Impe . offe . 2 . col . nu . 3 . idem

idem Pau . in l . fin . C . si contra ius vel vti . pu . 1 . col . in si . Pala . Ruui . in repe . rub . de dona . inter vi . & vxor . § . 15 . fo . 29 . 2 . col . Sed ad hoc isto casu ego teneo contrarium , imò quod modo rex vel princeps concedat praedictam licentiam & facultatem pretio , modo gratis , non possit eam reuocare , per iura & fundamenta superiora . Nec obstat tex . in quo se fundant praedicti doct . in d . l . si fundos . C . de omni agro deserto . lib . 11 . quia illa non est mera & absoluta reuocatio , sed potius quædam cõpensatio vnici fundi vtilis & fertilis ad alium inutilem & minus fructuosum , quæ censetur esse iusta causa , vt rex vel princeps illud faciat cum etià priuato aliquando hoc permittat , vt in l . licet cum materia . C . locati . & in ca . propter sterilitatem . extra , de locato . Cõfirmatur etiam ista mea opi . & seten . quia vt aliàs dixi , quando in aliquo dubio casu non reperitur lex scripta , sufficit allegare rationem naturalem & æquitatem , vt in l . scire oportet . § . sufficit . ff . de excu . tuto . cum simi . Sed in nostro casu intentione fundatoris est mediante leccia & facultate regia cõdere & statuere maioratum perpetuum , vt memoria eius cõseruetur : nam aliàs ipse diuideret bona inter cõiunctos vel amicos : ergo rex vel princeps non possit cõtra eius voluntatem & intentionem talè licentiam & facultatem reuocare , vt bona efficiantur alienabilia , imò hoc esset iniustum & contra omnem rationem naturalem : & ista mea opi . à fortiori procedit & est vera in melioratione vinculata , vel in hæreditate , legato , vel fideicomisso subiecto restitutioni & prohibito alienari per ius commune vel leges Tauri : quia tali casu nullo modo posset rex vel princeps dare vel concedere licentiam vel facultatem alienandi , cum successoribus quibus est fienda restitutio , sit ius quæsitum .

90 Tricesimo sexto principaliter quæro , an bona maioratus vel prohibita alienari possint praescribi tempore ordinario , etiam data bona fide & titulo in praescribente : & magistraliter & resolutiue teneo quod non : tex . est in l . vbi lex . ff . de vsuc . cuius verba sunt , vbi lex inhihit vsucapionem , bona fides possidendi nihil prodest : & ibi notat Bar . ponendo regulam & doctrinam generalem , quod bona prohibita alienari , modo per legem modo per testatorem , modo per contractum inter viuos , non possunt praescribi : & idem tenet & notat ibi Alb . Ang . Imo . Raph . Cuma . & Paul . de Cast . qui reputat hoc esse notabile & quotidianum : tex . in l . alienationis verbu . ff . de ver . sig . text . in l . bona fidei . versi . nec interest . ff . de acq . re . do . tex . in l . 1 . & per totum . C . si quis ignorans re minoris esse sine decreto cõparauerit . text .

cum materia in l . vna . C . si aduersus vsucapionem . text . in l . si . C . in quibus cau . resti . in integ . non est necesse . text . in l . 3 . C . quibus non obijcitur logi tempo . praef . tex . in l . si . § . sin autem sub conditione . C . com . de lega . tex . nota . & melior ceteris in l . 2 . C . de vsuca . pro emp . & in expresso istam sententiam & conclu . tenet Barto . in l . filiusfa . § . diui . ff . de lega . 1 . pe . colum . & q . & ibi Ioan . de Imo . pen . colum . Alexand . antepe . col . nu . 28 . Iaso . pen . co . nu . 75 . Abbas Panor . qui notabiliter loquitur in c . cum non liceat . extra . de praef . 3 . colu . cum sequenti . & ibi communiter Canonista . Quod tamen primo notabiliter limita & intellige , praeterquam si praescriptio fiat videtibus & cõsentientibus his in quorum fauore fuit facta prohibitio : quia sicut possunt cõsentire alienationi , vt in l . nihil . § . omnibus . ff . de legat . 1 . & in l . cum pater . § . libertis . de lega . 2 . & in l . quoties . la . 1 . C . de fideic . ita possunt cõsentire praescriptioni : & in expresso ita tenet Bart . in l . filiusfa . § . diui . ff . de lega . 1 . penult . col . & q . & ibi communiter moderni . Ioan . de Imol . notabiliter in dict . l . vbi lex . in fine . ff . de vsuca .

Secundo limita & intellige , quod bona maioratus vel prohibita alienari , non possunt praescribi tempore ordinario . 10 . vel 20 . annorum : quia illa requirit titulum , & hoc casu titulus censetur nullus & à iure reprobatus , bene tamè possunt praescribi tempore longissimo . 30 . vel 40 . annorum : quia talis praescriptio non requirit titulum & in expresso ita tenet & determinat Paul . de Cast . in l . si . § . sed quia . C . commu . de leg . 3 . col . versi . adde aliam vtilitatem & cum eo transiunt ibi docto . Quod tamè subintellige vt talis praescriptio currat contra ipsam alienantem : item etiam cõtra eius successorem postquam cessit dies vel conditio restitutionis , antea vero non , cum non possit agere , & impedito agere non currat praescriptio : vt in l . 1 . C . de anna . excep . cum simi . Quod iterum subintellige quando ipse successor erat solus cui praedicta bona deberent restitui : secus verò si essent plures alij successores successiue vocati : quia tunc non censentur bona praescripta quo ad omnes , sed quo ad illum tantum cui iam cessit dies vel conditio restitutionis : & iste est sensus Paul . vbi supra , & in expresso ita tenent & declarant moderni in dicta l . filiusfa . § . diui . de lega . 1 . super pe . q . Bar . Fran . Bal . in trac . praef . in . 5 . par . 5 . par . prin . 5 . q . Rode . Sua . in allegationibus suis , alleg . 3 . fo . 130 . Sed certè ego teneo contrarium , imò quod praedicta bona non possunt praescribi tempore ordinario nec longissimo , per iura & fundamenta superius adducta , quæ simpliciter & indistinctè dicunt ,

dicitur quod predicta bona non possunt alienari nec praescribi: & pro hoc confidero text. iuncta glossa in ca. 1. §. quid ergo. de inuestitura. de aliena facta. in V. sibus feudorum. & ibi expressè notat Bal. & communiter doctores, & adducitibi Bal. talem rationem, quia cuius non nocet pactio eius, non nocet contra se lapsa praescriptio. probat etiam text. in cap. 1. §. praeterea. de capitulis Corradi: cuius verba sunt, praeterea ut liceat dominis omnes alienationes fundi factas nulla obstant praescriptione reuocare: & ibi notat Andreas de Isernia. & alij docto. text. in. c. 1. vers. nos autè. de prohibita feudi alienatione per Federicum. ibi, nullius temporis praescriptione impediende.

Tertio & singulariter limita & intellige, quod bona maioratus vel prohibita alienari, non possunt praescribi quando titulus fuit habitus ab ipso prohibito alienare: secus tamen est quando fuisse habitus ab aliquo tertio non prohibito: quia tunc possessor qui habet causam ab eo licite potest praescribere: ita singulariter determinat Bal. in. l. 2. in fin. C. de vsuca. pro empto. quia prohibitio est personalis, & constituens maioratum, tantum potuit obligare successorem eius vniuersalem vel particularem quia ab eo habuit causam: non verò alium tertium: & cum Baldo transeuntibi doct. idem etiam tenet Bal. qui non allegatur. in rubric. extra, de praescrip. si. col. tenet etiam & reputat subtile & quotidianum Pau. de Cast. in. l. fi. §. sed quia. C. comm. de lega. si. col. & ibi Iaso. si. col. nu. 4. idem Iaso. in Authent. res quae eodem titulo. 1. col. idem etiam videtur aperte tenere Pe. Cino. Bald. Sali. Pau. & communiter doct. in. l. fi. C. in qui. cau. resti. in integ. nõ est neces. idem etiam tenet & valde commendat Fran. Bal. in tracta. praescrip. 5. par. prin. §. q. Fran. de Ripa. in. l. filius fami. §. diu. ff. de leg. 1. 25. co. nu. 115. & ibi Ioã. Crotus. 32. col. nu. 144. Ferdinan. de Loazes. 75. col. nu. 101. Sed salua pace tantorum doctorum ego teneo contraria sententiam, imò quod predicta bona maioratus vel prohibita alienari non possunt praescribi, modo titulus sit habitus ab ipso prohibito, modo à tertio. Primò, quia prohibitio alienationis afficit re, vt perpetuò non possit alienari, non verò dicitur prohibitio personalis: ita probat text. in. l. 2. C. de vsuca. pro empto. vbi dicitur text. quod res prohibita alienari est impraescriptibilis, & sic vitium vel impedimentum est in re, non in persona: & ad hoc illum text. dicit singularem & vnicum Bal. in cap. quonia frequenter. §. in alijs. 2. col. vt lite non cõteft. ergo nõ debet fieri aliqua differentia, modo alie-

netur ab vno, modo ab alio. Secundo pro hac mea sententia & conclusione confidero nouiter & subtiliter text. singularem & vnicum in suo casu, in. l. fundum. ff. de fundo dotali. vbi dicitur text. quod si aliquis vendidit vel alienauit alteri fundum alicuius mulieris, & postea ista mulier contraxit matrimonium cum Titio, & constante matrimonio illa res fuit praescripta, culpa & negligentia mariti, ipse tenetur soluere aestimationem vxori: nec obstat si dicatur quod res dotalis non potest praescribi, quia illud est verum quando praescriptio incipit constante matrimonio, & sic postquam iam res esset dotalis, secus tamen est, si praescriptio inciperet antequam esset dotalis: quia tunc bene potest praescribi: ista est principalis decisio illius text. & ad hoc notat & commendat ibi glo. or. Odofre. Bar. Bal. Bal. & commu. doct. idem Bar. Pau. & commu. doct. in. l. fi. C. in quibus cau. in integ. resti. nõ est necesse. & illum text. ad hoc reputat sing. Sal. in. l. 1. in fine. C. de longi. tempo. praescrip. illum etiam reputat singula. & vnicum Bal. in rubric. extra, de cau. posse. & proprie. 3. col. nu. 10. & sic ille text. tantum se fundat in eo, quod fundus fuit alienatus antequam daretur in dotem. secus tamen est si postquam esset dotalis, quia tunc nõ potest praescribi modo alienetur à marito, modo à quolibet tertio.

Tertio pro hac sententia & conclusione confidero legè. 45. infra his. 11. Tauri, vbi disponitur quod in successione maioratus transit vtraque possessio, tam civilis quam naturalis, etiã si bona sint ab alio occupata: ergo ille tetius nullo modo potuit praescribere cum non habeat civilem possessionem, quae est causa praescriptionis: sed istud fundamentum omninò non vrget, quia procederet quando in vita possessoris non essent bona praescripta, secus verò si completa esset praescriptio: quia tunc non transiret aliqua possessio in successorem.

Quarto facit, quia ratio prohibitua alienationis militat etiã hoc casu, ne bona alienentur & diminuantur, & conseruentur memoria constitutis.

Quinto facit, quia titulus vel causa quae est habilis ad transferendum dominium, si traditio fiat à domino in eisdem casibus, titulus vel causa est causa ad transferendam vsucapiendi conditionem: & conuerso, illa quae non est habilis ad transferendum dominium si traditio fiat à domino in eisdem, non est sufficiens ad praescribendum si traditio fiat à non domino: text. est in. l. clanibus. de contra. emp. sed in nostro casu titulus habitus à successore & possessore maioratus

ratus, non est habilis, ergo nec habitus à tertio. Confirmatur, quia si conclusio Bal. & communis & eius ratio procederet, sequeretur quod etiam si titulus esset habitus ab ipso grauato, causaret praescriptionem saltem. 30. an. quia licet titulus non valeat, sola bona fides & possessio. p. 30. an. sufficeret. vt in. l. si quis emptio. §. 1. de praescrip. 30. vel. 40. an. sed cõsequens est falsum. ergo. & c. Sextò, limita & intellige, praeterquam si ille tertius possessor habuit & praescripsit predicta bona maioratus, vel subiecta restitutioni per tempus immemorabile: quia tunc nõ possunt ab eo auocari: Primò, quia nõ posset cognosci an ille tertius habuit predicta bona ante prohibitionem vel postea: vnde merito poterit ea retinere. Secundo, quia possessio per tempus immemorabile habet vim legitimi tituli & concessionis: textus est in. l. ex hoc iure. §. ductus aqua. ff. de aqua quo. & aesti. cuius verba sunt, ductus aquae cuius origo memoriam excefferit iure constituti loco habet, text. in. l. 1. §. si. in fi. ff. de aqua plu. ar. text. in. l. pen. in fi. ff. de proba. text. in ca. hæc quippe. 3. q. 6. text. in cap. conquestus. 3. q. 9. text. in cap. mos antiquus. 65. dist. text. in cap. super quibusdam. de ver. signi. text. in. c. 1. de praescrip. lib. 6.

¶ Trigesimo septimò principaliter quero, an bona maioratus vel prohibita alienari possint per delictum confiscari in casibus in quibus bona veniunt confiscanda: & magistraliter & resolutiue dico & teneo quod non: imò debent restitui proximiori successori qui secundum formam & tenorem maioratus vel vinculi reperitur vocatus. Primò, quis confiscatio per delictum dicitur vera & perfecta alienatio: & valet argumentum iste non potest alienare per contractum, ergo nec per delictum: ita probat text. singularis in. l. Imperator. ff. de fideicom. liberta. & ibi expressè notat Bart. & doctores antiqui. Socinus in. l. Marcellus. §. res quae. ff. ad Trebel. 2. col. in fine. Secundo pro hac sententia & conclusione facit text. capitalis & expressus in. l. 3. ff. de interdic. & relega. vbi dicitur text. quod ille qui commisit aliquo delictum per quod bona veniunt confiscanda, tantum imittit bona propria sua, non verò ea quae habuit a genere vel a maioribus suis, cuius verba sunt, eum qui ciuitate amisit nihil aliud iuris adimere liberis, nisi quod ab ipso peruenturum esset ad eos si interstus in ciuitate moreretur: hoc est hæreditate eius ad liberos, & si quid aliud in hoc genere reperiri potest: quae verò non a patre, sed a genere a ciuitate, a rerum natura tribuerentur, ea manere eis incolumia: & ibi ad hoc notat &

commendat Bart. Albe. & communiter docto. Tertio facit text. expressus in. l. cum pater. §. hæreditatem el. 1. ff. de lega. 2. vbi habetur quod si ille qui erat grauatus bona post mortem restituere commisit delictum per quod deportatus fuit, non confiscantur illa bona subiecta restitutioni, sed pertinent fideicommissario, cui alias deberet fieri restitutio, licet realiter non est facienda restitutio, donec grauatus delinquens naturaliter moriatur: sed medio tempore debent esse penes fiscum: & ad hoc notat & commendatibi Bar. Albe. Bal. Pau. Imo. Cuma. & communiter alij docto. Quarto facit text. in. l. 4. ff. de iure patro. vbi habetur quod iura patronatus quae ad hæredes extraneos non possunt transire, vt ius successione, vel iura obsequialia non confiscantur, sed reseruantur liberis & descendenti bus ipsius patroni condemnati: & ibi notat Bart. & Albe. text. in. l. diui fratres. eodem titulo. text. in. l. etiam. C. de obsequijs patrono praestandis text. in. l. si in libertinum. ff. de bonis liber. vbi habetur quod bona quae spectant ad patronum in bonis liberti, non confiscantur per delictum liberti, sed eodem modo pertinent sibi, ac si libertus sua morte decessisset. Quinto facit text. in. l. emancipatum. §. si. ff. de senatoribus. vbi habetur quod si auus & pater fuerunt senatores, & pater commisit delictum per quod efficitur infamis, non amittit filius priuilegium senatoris quod competit sibi ex persona aui, licet amittat priuilegium quod competit sibi ex persona patris. Sexto facit text. singularis & vnicus in suo casu in. l. si dotem. C. de iure dotium. vbi habetur quod si pater vel extraneus stipulatus est dotem sibi reddi, & mulier commisit delictum propter quod bona eius veniunt confiscanda, non confiscatur illa dos patri vel extraneo debita ex suo contractu: & illum text. reputat vnicum & non alibi in suo casu Bal. ibi. 2. lectura. & alij docto. ibi. & in expresse ista sententiam & conclusionem tenet Dinus, arguendo de feudo ad maioratum, in regula, non debet, fin. eo. in fine. de regu. iu. in. 6. vbi dicit, quod si pater possessor feudi commisit delictum propter quod bona debent confiscari, confiscabitur illud feudum nouum quod incepit ab ipso patre & immediate ex eius persona deberet filijs vel successoribus competere: si verò peruenit ab auo vel ab alijs maioribus, & in concessione feudi sunt vocati filij vel descendentes vel certae personae designatae, & possessor eius committat delictum per quod bona veniunt confiscanda, non debet tale feudum in praedictum eorum confiscari: idem etiam in effectu tenet Bart. in dicta. l. 3. de inter

inter. & relega. i. q. Cinus in. l. 2. C. de liberis & eorum libe. si. q. & ibi no. Bal. 2. col. num. 1. Sali. 2. col. num. 3. Ange. Pau. & communiter doctores. glo. or. & ibi Albe. Bal. & communiter doctores in. l. emancipatum. §. si. ff. de senato. glof. & ibi notat Pau. de Castro, & communiter doctores in. l. adoptium. §. si. ff. de in ius vocan. Ioan. de Imo. in. l. stipulatio ista. §. si quis ita. si. col. & q. ff. de verbo. obliga. & ibi communiter moder. Bal. in. l. qui se patris. 9. col. versiculo, & collige. C. vnde liberi. Bart. in. l. si finita. §. si de ve. sigalibus. 1. col. & q. ff. de dāno infect. & ibi Ioan. de Imo. 2. col. nu. 5. Alexan. 3. col. nu. 21. & communiter moder. Platea. in. l. priuile. 1. colū. nu. 2. C. de decurio. lib. 10. Abbas & communiter Canonistę in cap. si. extrā, de feudis. Aduertendum tamen est, quod si constituens maioratū, vel pater faciens meliorationē, committat delictum per quod bona veniant confiscanda, posse probabiliter dubitari an confiscetur ille maioratus vel melioratio? & resolutiue teneo. quod si tradita sit possessio, vel aliās actus sit irreuocabilis secundum formam & dispositionem. l. 44. Tauri, infra his. ll. Tauri, non poterit confiscari: quia ius est iam quæsitum tertio: si verò non sit tradita possessio, sed erat reuocabilis tunc videtur quod possit confiscari quia fiscus vniuersaliter successit in omnibus bonis & in omni iure condemnato competenti, vt in l. 2. C. ad legem Iu. de vi. & in. l. si cōstante. §. si. ff. solu. ma. cum simi. vnde sicut ipse principalis constituens vel disponens poterat reuocare per dictas leges Tauri, ita fiscus tanquam eius successor. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quòd non possit talis maioratus vel melioratio confiscari: quia bona alteri obligata vel promissa quantūcūque reuocabiliter, quia donans vel promissor possit ea reuocare, non veniunt in confiscationem, nec illa potentia reuocandi transit ad fiscum: text. est singu. in iure. in. l. res vxoris. C. de dona. inter vi. & vxor. vbi habetur quod donatio quam maritus fecit vxori constante matrimonio, vel econtrā, non potest reuocari per fiscum, licet talis maritus sit cōdemnatus per delictum, & bona eius confiscata: & ad illum text. notat & commendat ibi Odo. Petrus, Cinus, Iaco. Bu. Albe. Bal. Ange. & Sali. & illum text. ad hoc sum me notat & commendat Ange. in. l. si filius. C. de bonis proferri. in fine. Pulchrum tamen & quotidianum dubium est, si talis possessor maioratus vel meliorationis vincularę, vel aliorū bonorum subiectorum restitutioni, committat grauissimum & enorme crimen læsę ma-

iestatis diuinę, vel crimen læsę maiestatis humanę, vel crimen nefandum contra naturam Sodomie, an prædicta bona maioratus vel vincularę & subiecta restitutioni, confiscentur: in quo articulo magistraliter & resolutiue dico, quod si in licentia & facultate Regia dictum fuit, quòd possint confiscari propter talia delicta, sine dubio confiscantur: si verò dictum sit quòd etiam propter talia delicta non possint confiscari, non confiscantur: quia in rebus & bonis suis potuit constituens vel disponens apponere legem vel pactum quod voluit argumento textus in. l. Caius Seius. ff. de manu. tex. in. l. seruus hac lege. eod. titu. text. in. l. causam. §. puellam. eod. tit. text. in. l. 1. & per totum. C. si mancipium ita fuerit alienatum, vt manu mittatur, vel contrā. text. in. l. prima & recenda. C. de iure emphy. tex. in. l. si. C. de rebus alie. nō alie. tex. in. l. filius. §. diui. cum materia. ff. de lega. 1. & in expresso ex isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Ange. de Peru in. l. secunda. C. de libertis & eorum libe. 2. colū. si vero in licentia, facultate, vel in ipsa dispositione non fuit dictum quòd possint vel non possint confiscari propter ista delicta, tunc videtur quòd si possessor commisit aliquod ex prædictis delictis, confiscetur prædicta bona maioratus vel subiecta restitutioni. Primò, qui talis delinquens efficitur ingratus ipsi regi vel principi, qui sibi concessit prædictam licentiam & facultatem constituendi maioratum & eo ipso videtur reuocata, & remanent bona libera: vnde meritò possunt confiscari, argumento text. in. l. si. C. de reuocan. do. tex. in cap. si. extrā, de dona. & vtrobiq; docto. tex. in cap. 1. de natura feudū. in V sibus feudo. vbi expressè dicitur qd si rex vel princeps concessit alicui nobili vel magnati feudum, non potest eos prædicto beneficio priuare nisi ex culpa: & ad hoc notat & commendat Bal. & communiter docto. Sed in nostro casu commisit grauissimam culpam, talis licentia & facultas videatur reuocata, & per cōsequens bona remaneant libera vt possint confiscari. Confirmatur etiam per text. expressum in cap. 1. §. deniq; quæ fuit prima causa beneficij amittendi, in V sibus feudo. vbi dicitur, qd si vasallus cōmisit delictum per quod dominus principaliter offendatur, tunc feudū ad dominum reuertitur, vt habeat suę iniurię vltionem: si verò cōmisit delictum contra alium, tunc peruenit ad alios successores qui ex forma & constitutione feudi reperiuntur vocati: & ad hoc notat & commendat ibi Iaco. de Bellouiso, Bal. & communiter Feudistę. Secun-

Secundò pro hac sententia & cōclusionione facit, quia aliās si propter talia delicta bona maioratus vel subiecta restitutioni non possent confiscari, præstaretur possessoribus materia delinquendi: quia propter bona redderentur audaciores & potentiores, ergo licitè de iure etiam in his casibus bona debent confiscari, argumēto text. in. l. si vnus. §. illud. cum. §. sequenti. ff. de pactis. tex. in. l. conuenire. ff. de pactis dotalibus. cum similibus.

Tertiò & principaliter facit quia in tam nefando & grauissimo delicto læsę maiestatis diuinę vel humanę, propter culpā parētū puniuntur filij & nepotes eorū etiam innocentes: quia efficiūtur infames & inhabiles ad officia publica, honores, & dignitates, & efficiuntur inhabiles & incapaces ad succedendū: nedum ipsi delinquenti, verum etiam omnibus alijs consanguineis & collateralibus ex testamēto & ab intestato, & similiter priuātur successione extraneorum si ab eis instituuntur: text. est in. l. quif quis. §. filij verò. C. ad. l. Iu. ma. tex. in Authen. Gazaros. C. de hæreticis. tex. in cap. statutum. de hære. in. 6. Ex quo inferitur, quòd licet filius nunquā puniatur poena æterna propter delictū patris, iuxta illud quod habetur in sacra scriptura, filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij: & illud Leuitici, Anima quæ peccauerit ipsa morietur: tamē filius secundum legem diuinam & humanam bene potest puniri temporaliter in bonis: ita expresse probant prædicta iura: & probat text. in cap. vergentis. in fine. extrā, de hære. ibi, cum in multis casibus etiam secundum diuinum iudicium filij pro parētibus temporaliter puniuntur: imò propter tale delictum læsę maiestatis humanę, domus habitationis delinquentis demolitur, vt perpetuò nō erigatur in perpetuā memoriā & infamiam eius: ita probat text. in cap. foelicis. de poenis lib. 6. ibi fiant habitationes eius desertæ. &c. & idem disponit hodie lex. 6. titulo. 27. 2. par. ergo meritò propter ista nefanda & grauissima delicta prædicta bona maioratus & subiecta restitutioni debent confiscari, & successores priuari successione: quia in hoc puniuntur temporaliter propter delictum possessoris. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam & conclusionem, imò qd etiam in istis casibus in quibus prædicta bona maioratus vel subiecta restitutioni non possint confiscari, per iura & fundamenta superioris adducta, quibus probaui qd ista bona nullo modo possunt confiscari propter delictum, nec distinguūt in genere delicti commissi, & si

militer in istis viget & habet locū ratio prohibitionis, & voluntas constituentis & disponentis. Nec obstant fundamenta cōtraria, quia primò non obstat primum fundamentum, in quo dicebamus qd talis delinquens efficitur ingratus ipsi regi vel principi, & meritò potest licentia reuocari: quia respondeo qd ista ratio vtget in delicto læsę maiestatis humanę, non verò in alijs. Item & secundò respōdeo, qd procederet quando ipse rex offensus esset qui concessit prædictam licentiam, non verò quādo alius. Item & tertio respondeo, qd dato qd esset ipsemet rex posset reuocare prædictā licentiam, & bona confiscare quo ad præiudiciū solū ipsius delinquentis ingrati, & in eius vita, vt statim dicemus: non verò quo ad alios sequentes successores quibus est quæsitum ius ex ipsa constitutione maioratus iuxta licentia & facultate regia. Secundò nō obstat secundum fundamentum, in quo dicebamus qd præstaretur possessoribus materia delinquendi, quia respondeo qd istud procederet quando delictum efficeretur impunitum, respectu poenę corporalis ipsius delinquentis, vel respectu bonorum eius: sed in nostro casu delictū est impunitum respectu aliorum bonorum ipsius constituentis & disponentis, & successorum eius.

Tertiò non obstat tertium fundamentum, in quo dicebamus qd in his nefandis & grauissimis delictis puniuntur filij & nepotes delinquentium inhabiles & incapaces ad succedendum: quia respondeo qd illud procedit in successione legali quæ defertur ex legis dispositione post delictū commissum: quia priuātur successores propter culpam parentum: secus verò in successione & dispositione hominis eis debita & acquisita saltem spe, ex constitutione & dispositione ipsius fundatoris quia illa non debet eis auferri. Vnum tamē est, qd modo loquamur in istis delictis grauissimis, modò in alijs, & possessor maioratus cōmittat delictum per quod bona veniant confiscanda, possunt etiā confiscari bona maioratus & subiecta restitutioni pro tempore vitę ipsius possessoris delinquentis, vt fiscus habeat interim commoditatem & fructus prædictorum bonorū, & post mortem eius naturalem bona reuertantur ad eum qui secundum formam & dispositionem maioratus vel vinculi debet succedere: & hoc potest contingere quando possessor delinquens cōdemnatur in absentia, vel fortè in præsentia & non imponitur poena mortis, sed mitior, & bonorum confiscatio: & in expresso ita probat text. singu. in. l. Statius Florius. §. Cornelio foelicis. ff.

ci. ff. de iure fisci. vbi mater rogata erat post mortem hereditatem restituere filio suo, & interim commisit delictum per quod bona eius veniebant in confiscationem, & dicit textus, quod similiter confiscabuntur bona subiecta restitutione durante vita ipsius matris condemnata: & ad illud textum notat & commendat ibi Bartolus, Albe. & communiter. Doctores. tex. in l. cum pater. §. hereditatem. el. i. ff. de lega. 2. vbi si quis est grauatus restituere hereditatem cum moreretur filiis suis, vel his quibus voluisset, & per delictum sit deportatus, non amittit ius eligendi ante mortem naturalem, neque antecedit dies fideicommissi, sed interim fiscus habebit bona, commodatam, & fructus eorum: & ad hoc notat & commendat ibi Bartolus, Albe. Bald. Paul. Imol. & communiter Doctores. text. in lege. peto. §. praedium. eo dem titulo. vbi habetur quod si bona heredis grauati post mortem restituere capiuntur pro aliquo debito, & contra eum fit executio, possunt etiam capi bona subiecta restitutioni durante vita heredis grauati & in eis fieri executio: & ad hoc notat & commendat ibi Bartolus, Albe. & doctores antiqui: & reputat singulari. Pau. & Ioan. de Imo. tex. in l. ex facto. §. ex facto. in fi. ff. ad Trebel. ibi, maxime cum etiam bona sua quodam modo cum sua causa fisco sint vendicanda: & ad hoc notat & commendat ibi Bartolus, Albe. Ange. Pau. Ioan. de Imo. & communiter doctores: text. in l. cum fisco. ff. ad Sylla. tex. in l. Caius Seius. ff. de manumissionibus & ibi notat Alb. tex. in l. si postulauerit. §. iubet. ff. de adulte. vbi habetur quod fructuario condemnato, confiscatur commoditas vsus fructus: & ibi expresse notat Bar. & alij Doctores. tex. in l. ex ea parte. §. in insulam. ff. de ver. oblig. textus valde notabi. & expressus in ea. i. §. si de capitulis. Corradi. in V sibus seu. vbi habetur quod si possessor feudi commisit delictum per quod bona confiscantur, non debet confiscari feudum, sed bene potest confiscari comoditas & perceptio fructuum per tempus vitae ipsius possessoris delinquentis: & ad hoc notat & commendat ibi Bald. Andre. de Isernia & communiter Feudistae. Confirmatur etiam, quia possessor maioratus durante eius vita bene potest per contractum alienare vel obligare fructus bonorum maioratus, vel subiectorum restitutioni, vt late & notabiliter supra dictum est, ergo similiter poterit eos per delictum alienare: & in expresse istam sententiam & conclusionem, licet non sic fundatam, tenet Paul. de Cast. in lege. filius

familias. §. diui. ff. de legat. i. tertia colum. & ibi alij Doctores. praecipue Ambro. de Opizo. 21. colum. nume. 30. Ange. de Peru. & ibi alij Doctores in l. Papinianus. §. meminisse. ff. de offic. testa. prima colum. in fine. Specu. in tit. de feudis. §. quoniam versi. 40. quaeritur. Platea in l. 1. 2. colum. in fin. C. poenis fiscalibus creditores praeferi. Pal. Ru. in sua repetitione. fol. 75. §. 38. 2. col. nu. 4. ver. ex quibus. & ista opinio debet teneri in iudicando & consulendo, licet contrarium teneat late doctor Segura in repetitione l. cohæredi. §. cum filie. ff. d. vul. & pu. fo. 333. co. versi. 1. con. motus praecipue per tex. iuncta gl. sing. in dicta. l. cum pater. §. libertis. ff. de leg. 2. vbi habetur quod si bona expresse prohibita alienari. de facto alienentur per possessorem, statim veniunt ad sequentem in gradu: ergo eadem ratione & a fortiori veniant quando alienantur per delictum: sed huic fundamento iam respondi supra: & ante doctorem de Segura ita tenet Alexan. de Imo. in con. 23. 1. volu. consiliorum. Quod tamen singu. limita & intellige, praeterquam si per disponentem sit dictum, quod praedicta bona nullo modo possint alienari, nec per momentum penes alium residere, sed quod facta vel a tertia alienatione vel delicto, statim transeant in sequentem successorem: quia tunc bona non transirent in fiscum durante vita condemnati, etiam quo ad commoditatem vel perceptionem fructuum, sed statim debent peruenire ad sequentem proximum successorem: & a fortiori quando expresse per disponentem dictum sit quod praedicta bona non transeant in fiscum, etiam quo ad fructus durante vita condemnati, ita probat tex. singu. in l. Imperator. ff. de fideicom. liber. vbi habetur quod si testator legauit alicui certos seruos suos, ea lege & conditione ne alicui alij seruiant, sed continuo sint penes ipsum legatarium, & talis legatarius commisit delictum per quod bona eius debent publicari, non debent publicari praedicti serui etiam durante vita condemnati, sed statim debent manumitti: & ad hoc notat & commendat ibi Bart. & communiter doctores. Segura in dicto loco, & Alex. in dicto con. Item adde quod etiam si de iure bona maioratus deberent confiscari per delictum in praedictis casibus grauissimis laesa maiestatis diuinae, vel humanae, vel contra naturam, tamen illud deberet intelligi proprie in bonis maioratus vinculis cum principis licentia & facultate: non vero ex hominis dispositione, & legis permissione, vt in melioratione tertij & quinti, quae secundum formam & dispositionem harum legum Tauri potest fieri, vel in bonis eo

TEXT. XLI.

Andamos quel mayorazgo se pueda prouar la escritura de la institucion del con la escriptura de la licencia del rey que la dio seyedo tales las dichas escripturas q hagan fe: o por testigos que depogan en la forma quel derecho quiere del tenor de las dichas escripturas: y asy mismo por costumbre immemorial prouada con las qualidades que concluyan los passados auer tenido y possyedo aquellos bienes por mayorazgo: es a saber que los hijos mayores legitimos y sus descendientes succedian en los dichos bienes por via de mayorazgo caso quel tenedor del dexasse otro hijo, o hijos legitimos sin dar les los que succedia en el dicho mayorazgo alguna cosa, o equialencia por succeder en el: y q los testigos sean de buena fama: y digan que asy lo vieron ellos passar por tiempo de quarēta años: y asy lo oyeron dezir a sus mayores: y ancianos que ellos siēpre asy lo vierā y oyeran. y que nunca vieron ni oyerō dezir lo contrario: y que dello es publica boz y fama: y comun opinion entre los vezinos y moradores de la tierra.

S V M M A R I V M.

- 1 Quomodo probetur maioratus?
2 In constitutioni maioratus, an requiratur scriptura pro forma?
3 Quando scriptura perdita est, licet pro forma requiratur, an probetur per testes?
4 Consuetudo praescribitur per decem annos.

Lex xli.

Nota dispositionem huius text. qualiter probetur maioratus: ex qua non sequentes con. Prima con. quod maioratus probatur per ipsam originalem scripturam institutionis maioratus cum licentia regia ad constitutionem eius. Secunda con. quod non extantibus praedictis scripturis, probatur per testes qui deponant de earum tenore. Tertia conclusio, quod his deficientibus & nulla interueniente scriptura nec probatione earum, probatur maioratus

Ant. Go. in l. Tau.

T

per

Handwritten marginal notes in Spanish, including 'Villan', 'L. de p', 'lib. 8. q. 6', 'Blon gage', 'Venenas', 'uexlon', 'pexa', 'pauca', 'car. laspe', 'fimo nra', 'digo', 'don de con', 'pasa que', 'nuncate', 'diu dione', 'ni onellas', 'sepe', 'dijo', 'sepe', 'diu dione', 'partie'.

per testes qui deponant de cōsuetudine immemoriali quod antecessores habuerunt & possederunt illa bona per viam maioratus, & semper maior praeferatur alijs. Quarto cōclusio, q̄ hoc casu testes necessarii & pro forma debent esse bonae opinionis & sanæ. Quinta cōclusio, q̄ praedicti testes debent deponere ad minus se ita vidisse per tempus. 40. annorū. Sexta cōclusio, quod vltra praedicta, testes etiā dicant & deponant se ita audiuisse à suis maioribus & ancianis, & quod ita se habet, publica boz y fama, nunquam viderunt nec audierunt cōtrariū.

2 Ex quibus infertur, quod sicut regulariter in alijs actibus non requiritur scriptura pro forma & solennitate eorum, sed tantum ad facilitiorem probationem, ita eodem modo in constitutione maioratus: & pbat. tex. in. l. in exercendis, & per totum. C. de fide instrum. tex. in. l. prima. & per totum. ff. eodem titulo. text. in capit. primo. & per totum, extra. eodem titulo. Confirmatur etiam, quia pro essentia & validitate legis non requiritur scriptura, sed tantum ad facilitiorem probationem, & posset probari per testes, argumento text. in capit. cōsuetudo. prima distinct. text. in. §. pro nō scripto. Infit. de iure natu. gen. & ciui. textus in capit. primo. de iure iu. lib. sexto. tex. in ca. primo de renun. eodem lib. & tenet Ioan. And. in regula, nemo potest. de regul. iur. in sexto. Anto. Abb. Imo. Felin. & moderni in rubrica de constitu. Item etiam confirmatur, quia gratia, privilegium, vel licentia regis, principis, vel summi pontificis, non requirit scripturam pro forma & substantia eius, sed tantum pro faciliori probatione, argumento praedictorum iurium: ex quo infertur quod si Rex, Princeps, vel summus Pontifex concessit alicui gratiam vel privilegium, & antequam sit de ea facta scriptura decedat et moriatur, non expirat nec finitur si per testes vel alio modo possit probari, et debet denominari ab illo praedeceffore & non à successore: ita singu. Bald. in. l. humanum. C. de legibus. fina. colum. & quaestione, qui reputat notandum & mente tenendum: & sequuntur ibi commu. docto. et latè Felinus quem vide in rubric. de consti. tertia colum. num. 5. Item confirmatur, quia quando aliquis actus ponitur in scriptura, modo requiratur pro forma, modo non, si illa perdat vel non inueniatur, bene potest eius tenor probari per testes: ita probat text. in capit. Albericus. de testibus. et ibi commu. opinio. text. in capit. sicut. de re iudi. text. in capit. cum olim de priui. vbi expresse disponitur quod privilegium de perditum probatur

per testes: & ibi commu. opinio. tenet etiam Barto. in. l. i. ff. si cert. pet. 5. colum. num. 26. & ibi communiter moderni.

Et adde quod regulariter de iure cōmuni per dita scriptura, modo esset requisita pro forma, modo non, ita demum probatur per testes, quādo concurrunt sequentia scilicet, vt probetur casus amissionis. Item quod testes probent de tenore eius. Item quod probentur substantia lia ibi esse contenta scilicet, locus dies, singnum tabellionis vel notarij: & quod appaebat sine aliquo vitio falsitatis. Item quod testes super hoc deponentes sint periti literarum, vt docto res, aduocati, tabelliones vel notarij: quia si essent alij, tantum probarent semiplenè: ita probat tex. notab. in materia, in cap. cum olim de priui. et ibi gloss. ordi. Abb. & communiter docto. tex. in Authen. si quis in aliquo documento. C. de ædendo. et ibi commu. docto. tex. in. l. fina. C. de fide instru. tenet Pau. et docto. in. l. sicut iniquum. C. de fide instru. et in alijs locis ibi allegatis per eos: necessario ita debet intelligi et suppleri ista nostra lex, in quantum dicit, Oportet testigos que deponā en la forma quel de recho quiere del tenor de las dichas scripturas.

4 Item adde ad. l. nostram, quod licet regulariter omnis consuetudo inducatur et praescribatur per decem annos, sine distinctione aliqua q̄ sit inducta in praesentia vel absentia, q̄a ciuitas vel populus semper est praesens, vt in. l. de quibus. ff. de legi. et ibi Barto. in repet. 3. quaest. principi. num. 14. Albe. Bald. Paulus. et cōmu. docto. & in. l. i. et per tot. C. quā sit longa consue. pro cuius probatione testes debent deponere de actibus illo medio tempore gestis, ex quibus resultat consuetudo: et non sufficit dicere hanc esse consuetudinem in tali casu, nisi testis sit literatus vel aduocatus vel procurator expertus: quā peritis est credendum in arte sua argu. tex. in. l. i. §. de ventr. inspi. & in. l. semel. C. de re militari. lib. 12. tamen in nostra lege et materia eius, quando non reperitur scriptura maioratus, consuetudo eius debet probari per formam et modum de quibus hic.

TEX. XLII.

Rdenamos y mandamos que la licencia del Rey para hazer mayorazgo proceda al hazer del mayorazgo de manera que aunque el Rey de licencia para hazer mayorazgo por virtud de la tal licencia no se confirme el mayorazgo que de an-

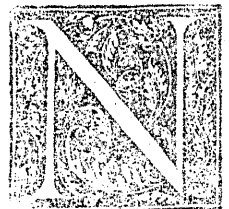
Conu
de
Bo
de
2 cp
num
250

tes estuuiere fecho, saluo si en la tal licencia expressemente se dixesse que aprouaua el mayorazgo q̄ estaua hecho.

S V M M A R I V M.

- 1 Quando aliqua forma requiritur in actu, requiritur quod praecedat.
- 2 Aliquando forma quae requiritur in actu potest concedi post actum gestum, & valebit actus.
- 3 Si maioratus sit constitutus, & in eodem die est impetrata licentia in dubio, a videat praecessisse?
- 4 Si eodem die est facta filio melioratio, & in eodem die filius emancipetur, an videatur praecessisse emancipatio?

LEX. XLII.

MOTA ex ista lege quod licentia & autoritas regia debet praecedere in constitutione maioratus, & non sufficit quod subsequatur, nisi expresse per principem dicatur, quod confirmetur maioratus antea factus & ordinatus.

1 Ex qua etiam nota, quod quando aliqua forma vel solennitas requiritur in actu, oportet q̄ illa praecedat & non subsequatur: quae quidem lex & eius dispositio confirmatur ex sequentibus: Primò, quia licentia & consensus patris vt filius a deat hereditatem debet praecedere: tex. est in. l. si quis mihi bona. §. iustum. ff. de acqui. here. & ibi glo. ord. Bar. & communiter docto. Secundò confirmatur, quia licentia & consensus patris ad hoc vt filius possit esse in iudicio, debet praecedere & non sequi: text. est in. l. si. necessitate. C. de bo. qua libe. & ibi glo. or. Bal. & communiter doctores. Tertio confirmatur, quia autoritas tutoris vel curatoris in actu gesto à pupillo vel adulto, debet praecedere & in ipso actu interponi: nō verò sufficit ex post facto: text. est in. l. obligari. §. tutor. ff. de autho. tuto. text. in. §. tutor autem. Infit. de autho. tuto. Quarto confirmatur, quia decretum iudicis in alienatione rerum immobilium minor debet praecedere & non subsequi: text. est in. l. i. & per tot. ff. de rebus eorum. tex. in. l. i. & per tot. C. de pri. mino. Quintò confirmatur, quia mandatū regulariter semper debet praecedere actum: text. est in. l. si verò non remunerandi. §. post. ff. mandati. & ibi glo. or. & commu. doct. Sextò confirmatur, quia licet miles condēnatus crimine militari possit testari, & de bonis suis disponere q̄n sibi permittitur & conceditur à iudice, tamē debet intelligi quādo permittitur & reseruatur in ipsa sententia, & nō postea, text. est in. l. & militi

bus. C. de mili. test. & ibi gl. or. & com. opi. tex. in. l. cum hic stat. §. si miles. ff. de dona. inter vi. vxor. & ibi etiā glo. or. & com. opi. & ex his videbatur referendum q̄ hodie in nostro regno licentia mariti, quae requiritur in actibus & contractibus vxoris deberet praecedere & non subsequi, sed contrariū disponit lex. 58. infra eod. Sed aduertendum, quod contra praedicta facit tex. singu. in iure, in. l. si quis filio ex hereditato. §. irritū. versi. qua ratione. ff. de iniusto rupto. vbi disponitur, quod si inhabilis ad testandum impetrauit à principe licentiam & facultatem testandi, nedum poterit testari, sed etiam confirmatur testamentum antea factum tempore inhabilitatis: & ad hoc notat & cōmendat glo. or. Bar. & communiter doctores, ex quo textu inferuntur aliqua notāda & vtilia. Primò inferitur, quod si emphyteuta vel feudatarius vendit rem irrequisito domino, & incidit in poenā commissi, & postea dominus requisitus cōcessit licentiam, confirmatur venditio antea facta sine eius consensu & licentia, & excusatur à poena. Secūdo infertur, q̄ licet nemo possit facere molendinum in flumine nauigabili sine licentia principis, tamē si fecit & postea impetrauit praedictam licentiam, confirmabitur molendinum antea factum. Tertio infertur, quod si Papa concessit alicui clerico licentiam vt possit testari de fructibus beneficiorum suorum, talis licentia extenditur ad testamentum iam factum. Quarto infertur, quod licet nemo possit habere duo beneficia curata incompatibilia sine licentia Papae, tamen si quis habeat praedicta beneficia, & postea impetrauit licentiam, valet & tenet dispensatio, vt possit illa retinere, ita singu. Pau. de Cast. in dicto. §. irritum. & ibi Imo. & alij docto. idem Pau. in. l. & militibus. C. de mili. testa. idem Pau. & alij doctores. in. l. si iam facta. ff. de con. & de. Iaso. in. l. quo min. de flumi. 21. q. num. 128. Quintò infertur, quod si quis impetrauit à summo pontifice certam praebendam vacaturam, & tempore concessionis iam erat vacans, valet & tenet impetratio & potest retineri: ita glos. not. & ord. in Clement. prima in verbo, notitia. de conce. praeben. glos. in capit. si postquam. de praeben. in sexto. & ibi Domini. & docto. Sexto infertur, maxima declaratio ad. l. 4. supra his. 11. Tauri, vbi habetur q̄ condemnatus ad mortem potest testari, certe si tempore quo emanauit illa lex, quis haberet testamentum factum, valeret & confirmaretur: sed substinendo nostram. l. & primo ex ea adducta in confirmationem dico, quod non obstat tex. in dicto. §. irritum. versiculo. qua ratione. quia Ant. Go. in. 11. Tau. T 2 procedit

procedit quando ex certa scientia testatoris vel concedentis datur & conceditur licentia, & a-
 ctus pendet à sua sola voluntate: quia cum a-
 ctum possit de nouo facere, à fortiori confir-
 mare & approbare: ita singul. Cinus in lege si-
 iam facta. de condi. & demonst. & Imola, Soci,
 & alij docto. idem Cinus in l. cum vxori. C. quã
 dies lega. cc. de quo per doct. ibi: & per Alexã.
 in l. Titius. §. Lucius. de libe. & posthu. & per la-
 so. in di. l. quo minus. ff. de flumi. 21. q. nu. 128.
 3 Quæro tamen si eodem die sit factus & consti-
 tutus maioratus, & eodem sit concessa licen-
 tia & facultas regia, & non constet nec appa-
 reat quod eorum præcedat, an valebit & tene-
 bit maioratus & constitutio eius? & breuiter &
 resolutiue ego teneo quod sic, & quod presuma-
 tur licentiam regis præcessisse: & hoc tali fun-
 damento & ratione, quia quando in aliquo a-
 ctu duo vel plura concurrunt quorum vnũ re-
 quiritur de necessitate quod præcedat & nõ ap-
 paret de prioritate vel posterioritate, semper
 præsumitur illud præcessisse quod requiritur
 de necessitate pro forma & validitate illius a-
 ctus: tex. est notã. & subtilis in l. cum in testa-
 mento. §. hæc verba. ff. de hære. in sti. cuius ver-
 ba sunt, hæc verba Publicus, Marcus, & Caius
 inuicẽ substituti hæredes mihi sunt. sic inter
 pretanda sunt, vt breuiter videret testator tres
 instituisse hæredes, & inuicem eos substituisse
 & ibi notat Cinus & antiqui, Bald. Imo. & alij
 docto. tex. etiam simi. & expressus in l. secun-
 da. §. prius. vers. sed si quisita. ff. de vulga. & pu-
 pilla. pro qua sententia et conclu. est glos. sin-
 gul. et expressa in Clementina. de rescrip. &
 ibi com. doct. facit doctrina Arif. in prædica-
 mentis. vbi dicit quod illud est prius altero à quo
 non conuertitur cõtinẽtia subsistendi. Ex qua
 regula et conclu. generica infero sequentia.
 4 Primò infero quod si eodẽ die appareat dona-
 tio vel contractus inter patrem & filiũ et simi-
 liter emancipatio, & non appareat de hora vel
 tempore, præsumitur quod præcessit emancipatio
 quia requiritur pro validitate actus. ita Bal. An-
 gel. Imo. & commu. docto. in dicta. l. cũ in testa-
 mento. §. hæc verba. Secũdo infero, quod si eodem
 die appareat de contractu et alienatione mino-
 ris super re immobili, et decreto, & licentia iudi-
 cis super eo, et nõ appareat de prioritate et po-
 sterioritate, præsumitur decretum et licentiam
 iudicis præcessisse. Tertio infero, quod si eodẽ die
 appareat hæreditas alicui delata ex testamẽto
 vel a intestato per mortem alicuius, et simili-
 ter aditio hæreditatis, & præsumit prius hære-
 ditas declarata quã aditio eius, cum alias aditio non

valeat antequam hæreditas sit delata, vt in l. q
 hæreditatem. & in l. neminem. & in l. hæres in-
 stitutus. cum simi. ff. de acqui. hære. Quarto in-
 fero, quod si eadem die fiat appellatio: & commis-
 sio appellationes præsumitur quod præcessit appel-
 latio. Item poteris inferre singularia in no-
 stro iure communi & regio.

TEX. XLIII.

As licencias que nos auemos
 dado, o dieremos de aqui a-
 delante, o los Reyes que de-
 spues de nos vinieren para ha-
 zer mayorazgo no espiren por muerte
 del Rey que las dio aun que aquellos a
 quien se dieron no ayan vsado dellas en
 vida del Rey que las concedio.

S V M M A R I V M.

1 An licentia principis expiret morte ipsius prin-
 cipis?

LEX. XLIII.

NO T A ex ista lege quod
 licentia regis vel principis
 alicui concessa ad consti-
 tuendum maioratum, non
 expirat nec finitur morte
 eiusdem regis vel princi-
 pis concedentis, quanuis
 ille cui fuit concessa non sit vsusca. in vita con-
 cedentis: & confirmatur nostra lex et eius disposi-
 tio, quia regulariter concessio, gratia, vel priuile-
 giũ principis est perpetuũ, licet decedat re in-
 tegra antequam si executioni mandatũ: text.
 est in capit. si super gratia. de officio delegati.
 lib. 6. et ibi glo. ord. et communiter docto. tex.
 in. c. si gratiosẽ. de rescriptis. in. 6. vbi disponitur
 quod solum quando exprimitur ad vitam vel vo-
 luntatẽ expirat per mortem: secus vero si sim-
 pliciter vel in dubio, quia semper durat perpet-
 uo, etiã si causa propter quam fuit concessum
 expirauit et sic extincta: & ibi notat Domini-
 cus, Ancharanus, et cõmu. doc. text. in. c. si. de
 precarijs. vbi habetur quod licet precarium sit re-
 uocabile per expressam voluntatem conceden-
 tis, tamen non finitur morte facit etiam tex. in
 l. i. ff. de constitu. prin. text. etiam in l. Imperia-
 lis. §. i. vers. sed et si talis. C. de nuptis. et ibi no-
 tat Barto. et alij docto. Cetera tamen circa istã
 l. et materiam eius pertinentia vide in l. 40. su-
 præ eod. et ad ibi dicta me remitto.

TEX.

TEX. XLIII.

L q hiziere segũdo mayorazgo
 aũ q sea cõ autoridad nuestra: o
 de los Reyes q de nos vinierẽ, o-
 ra por via d cõtracto, ora en qualquier vl-
 tima voluntad despues de, hecho pueda lo
 reuocar a su volũtad saluo si el q lo hiziere
 por contrato entre biuos ouiere entrega-
 do la possessiõ de las cosas, o cosa cõteni-
 das en el dicho mayorazgo a la persona
 en qen lo hiziere, o a quiẽ su poder ouiere
 o le ouiere ètregado la escriptura dello
 ante escriuano, o si el dicho cõtrato de ma-
 yorazgo se ouiere hecho por causa onero-
 sa cõ otro tercero asì como por via de ca-
 famiẽto, o por otra causa semejãte q en e-
 stos casos mãdamos q no se pueda reuo-
 car: saluo si en el poder de la licẽcia que el
 Rey le dio estuuiessẽ clausula para q des-
 pues de hecho lo pudiesse reuocar, o q al
 tiẽpo q lo hizo el q lo instituyo reseruassẽ
 en la misma escriptura q hizo del dicho
 mayorazgo el poder para lo reuocar q en
 estos casos mandamos que despues de he-
 cho lo pueda reuocar.

Lex XLIII.

NO T A dispositionẽ huius textus,
 cuius materia declaratur in lege. 17.
 supra eodẽ, & ideo hic non repetõ.

TEX. XLV.

MAndamos que las cosas que
 son de mayorazgo agora
 sean villas, o fortalezas: o de
 otra qualquier calidad que
 sean muerto el tenedor del mayorazgo
 luego sin otro acto de reprehension de
 possession se traspasse la possession ciuil y
 natural en el siguiente en grado q segũ la
 disposicion del mayorazgo deuiere suc-
 ceder en el aun q aya otro tomado la pos-
 session dellas en vida del tenedor del
 mayorazgo, o el muerto, o el dicho te-
 nedor le aya dado la possession dellas.

S V M M A R I V M.

- 1 Possessio naturalis & ciuili per legem ipso iure
 transit in successorem maioratus.
- 2 Quid sit dominium?
- 3 Dominium in rebus vacantibus à iure ciuili nõ
 esse immutatum?
- 4 Quibus modis acquiratur dominium de iure ciuili
 in rebus immobilibus?
- 5 Definitio dominij.
- 6 Quid sit detentatio?
- 7 In quibus actibus quæratũ tantũ sola nuda de-
 tentatio?
- 8 Quando res traditur ex causa vel titulo nõ ha-
 bili ad transferendum dominium tunc quæri-
 tur detentatio.
- 9 Quando iudicis autoritate causa custodia vel
 iuris sui conseruadi datur aliqua res mea, quæri-
 tur detentatio.
- 10 Quãdo persona est incapax possessionis, tunc
 in eo transit detentatio: vt in seruo.
- 11 Quãdo quis tantũ habet detentationem in re, an
 possit vti capere, & an habeat remedia possessio-
 ria si turbetur in detentatione?
- 12 Si detentator turbatur in sua detentatione, an
 habeat officium iudicis nobile?
- 13 Si verus dominus possessionis sit præfens, an de-
 tẽtator possit istud officium iudicis intentare?
- 14 In detentatione iuris in corporalibus, an detenta-
 tori competat istud officium iudicis?
- 15 Ista detentatio facti, an retineatur animo in ab-
 sentia?
- 16 Si detentator sit in cospectu, vel de proximo, an
 conseruet detentationem?
- 17 Quid sit possessio? & eius definitio.
- 18 Possessio an dicatur ius?
- 19 Quotplex sit possessio?
- 20 An in quærenda possessione requiratur causa
 vel titulus?
- 21 In acquirenda possessione per actum fictum, an
 requiratur causa vel titulus?
- 22 Intellectus ad textum in l. qui bona fide. ff. de
 acquirenda possessione.
- 23 Ex inutili & inualido contractu, an transfera-
 tur possessio?
- 24 Si quis tradat possessionẽ alteri, & illi non põt
 quæri ex legis dispositione, an tradens perdat
 iã possessionẽ?
- 25 An ex cõtractu factõ à minore sine decreto trá-
 feratur possessio?
- 26 Si bona maioratus alienantur, an in accipientẽ
 transeat possessio?
- 27 Contractus simulatus an valeat? et si ex tali cõ-
 tractu sequatur traditio, tráseat possessio?
- 28 An tradens possessionem ex cõtractu simulato
 Ant. Go. in. ll. Tau, T 3 perdat

*J. de al.
 Guzman
 lib. 5. f. 62
 61-65-*

*es talidue antonder en los binulos de honores de la corona
 contra hunc autoris in n. 116 Polina de p. i. m. g. i. p. 1. lib. 1.
 num 16*

- perdat possessionem vel non?
 29 An ex inutili & inualido contractu transferatur possessio per actum fictum?
 30 Quando contractus principalis non valet, an valet aliqua clausula in eo posita?
 31 Contractus licet sit inualidus, tamē si habet spē conualescentiæ bene potest ex tali contractu transferri possessio.
 32 Per quos actus quæritur possessio?
 33 An requiratur semper corpus & animus ad quærendum possessionem?
 34 Actus corporei qui dicuntur naturales?
 35 Ad hoc ut quærat possessio in toto fundo, an sufficiat intrare vnam glebam fundi?
 36 Intellectus ad tex. in l. 3. ff. de acquir. poss.
 37 Quibus modis quæritur possessio in feruitutibus & iuribus incorporalibus?
 38 Si sunt plures fundi diuersi & distincti, an per ingressum vnus fundi quærantur omnes alij fundi?
 39 Si qualibet fundus suo distincto nomine noiat, an per ingressum vnus quæritur possessio in omnibus, licet omnes sint eiusdē naturæ & qualitatatis?
 40 Si quis quærat possessionē domus, an per hoc videatur querere possessionem in omnibus rebus mobilibus in domo existentibus?
 41 Si quis cogitabat se habere possessionem in aliquo fundo & intrauit in fundū causa continuandī possessionem, an ex tali actu videatur querere possessionem de nouo?
 42 Qualiter quærat possessio in iurisdictione?
 43 An vna possessio possit quæri sine alia?
 44 An ille qui acquirit possessionem possit quærerē vnam quam vellet, protestando se tantum illam velle acquirere.
 45 Per quos actus fictos quærat possessio? & primus est per visum & aspectum oculorū.
 46 Per visum & aspectum oculorū nō possunt acquiri eo quæ celo, mari, terra quæ capiuntur.
 47 Ille qui inuenit thesaurū, an acquirat possessionē eius per visum & aspectum oculorum?
 48 Si statuto cauetur quod inuentus cum armis perdat ea, intelligit si fuerit apprehensus cū eis.
 49 Si quis prohibeat portare aurū, vel vestes pretiosas, vel perlas, an possit portare perlas fictas?
 50 Si in domo quis portet vestes phibitas, an incidat in pœnam?
 51 Si quis inueniat thesaurum, an totus thesaurus sit inuentoris, vel pro qua parte?
 52 Si quis inueniat thesaurū in loco principis, vel in loco publico, vel in loco ecclesiæ, an inuētor habeat aliquā partem eius?
 53 An tutor, curator, vel procurator alicuius possit

- trāsferre possessionem per actum fictum?
 54 An executor iudicis possit in aliquē trāsferre possessionem per actum fictum?
 55 Hæres postquā est factus dñs, & ante apprehensam possessionem si vendat aliquā rem hæreditariā an transferat possessionem in ea per actum fictum?
 56 Secundus actus fictus per quē transit possessio est per traditionem instrumenti.
 57 An requiratur traditio instrumenti noui vel antiqui, vt transeat possessio?
 58 An requiratur quod res quæ traditur per instrumentum sit præsens?
 59 Si quis simpliciter tradit alicui instrumentū per quod ipse habet possessionem alicui rei, an per hoc videatur ei tradere possessionem eius?
 60 Tertius actus fictus per quem transit possessio, est per traditionem clauium.
 61 Ad hoc ut per traditionem clauū quærat possessio, an requiratur quod traditio fiat in præsentia domus vel loci in quo res sunt?
 62 Si quis donat vel vendit habenas equi, an per hoc videat donatus vel venditus equus?
 63 Quartus actus fictus est per retentionē vsusfructus.
 64 Si venditor referuat sibi proprietatem, & alteri cōcedit vsusfructum, an in ea transferat possessionem?
 65 Intellectus ad tex. in l. quisquis. C. de donatio.
 66 Quintus actus vel modus fictus est p cōductionem rei.
 67 Si colonus post mortem domini possessoris cōducit ab hærede, vel ei soluit pensionē, an per hoc acquirat possessionem.
 68 An requiratur quod cōductio fiat in præsentia domus vel rei, vt acquiratur possessio?
 69 Sextus actus fictus per quem trāsfit possessio est quā cōcedo detentatori habere rem meā mediā te aliquo titulo.
 70 Si concedo tibi rem meā mediāte aliquo titulo nouo, an transeat in te possessio in absentia rei?
 71 Si ille qui concessit titulum ignorabat rem esse penes acquirentē, an in eum transeat possessio?
 72 Si res sit penes aliquem, & ei sit dimissa virtute transactionis, an possit vsucapere?
 73 Si ab illo penes quē res est dimissa ex causa transactionis sit euita, an actor qui dimisit teneatur de euictione?
 74 Septimus actus fictus per quem quæritur possessio est per appositionem custodis.
 75 Verus intellectus ad textum, in l. quarundam rerū. ff. de acquirenda posses.
 76 Octauus fictus per quem quæritur possessio est per assignationem rei.

Siani

- 77 Si animal habet signum meum quo ego vtor si gnare an censeatur meum?
 78 Nonus actus fictus per quē quæritur possessio est per clausulam constituti.
 79 Si cōstituens possidet tantū naturalē, an trāsferat illā solā naturalē possessionem: & idem si habet ciuilem tātum?
 80 An per clausulam constituti transferatur possessio in absentia rei?
 81 Si quis habet possessionem quæsitā p actū, an possit istam possessionem transferre per clausulam constituti?
 82 An requiratur quod ille in cuius fauorem fit cōstitutum sit præsens?
 83 Si ille in cuius fauorem fuit positum cōstitutū sit absens, & antequā ratum habeat cōstituens tradat alteri possessionem quis præfertur?
 84 An requiratur quod cōstituēs possideat ad hoc ut in alium transferat possessionem?
 85 An requiratur quod ille in quē trāsferatur possessio per clausulam constituti probet constitutionem habere possessionem tempore constituti?
 86 Intellectus ad tex. in l. pen. C. de nō num. pecu.
 87 Si clausula cōstituti reperitur in instrumento antiquo, an ex hoc censeatur probata possessio?
 88 An procurator possit transferre in aliquem possessionem per clausulam constituti?
 89 Si quis constituat se post mortem possidere, an transferat in alium possessionem?
 90 Si ille qui cōstituit tātū habet nudā detentationem, an p clausulam cōstituti trāsferat eā in alium? & quæ sit effectus.
 91 An procurator, tutor, vel curator possit domino suo acquirere possessionē per actum fictum?
 92 Si quis vendat rem suā alicui, & ei tradat possessionē p clausulam constituti, & postea eādem rem vendat alteri, & ei tradat possessionem vere, quis præferatur?
 93 Si res sit vendita primo sub cōditione, & sub ea fiat cōstitutū, & pendente cōditione, secūdo sit tradita possessio vere quis præferatur?
 94 Si emphyteuta vendit rem emphyteuticam sine consensu domini, & non tradit, an cadat à iure suo?
 95 Si emphyteuta tradat rem fictē, an incidat in pœnam?
 96 Incertitudo, an, & quando vitiet possessionem?
 97 Possessio, an quærat ex pluribus causis vel titulo?
 98 Dominium plenum & perfectum rei, an & quādo possit quæri ex pluribus causis?
 99 Possessio, an possit esse pœnes plures in solidum?
 100 Quæ personæ habeant solā possessionem natu-

- ralem, & quæ habeant solam ciuilem?
 101 Possessio iam quæsitā qualiter perdatur?
 102 An & quā per absentiam amittat quis possessionem?
 103 Possessio perditur morte, & non transit in hæreditatem iacentem, sicut dominium.
 104 Ciuilis possessio amissa statim cōsolidatur cū naturali.
 105 Ciuilis possessio est illa qua causat præscriptionem.
 106 Ciuilis possessio est illa quæ causat acquisitionem fructuum.
 107 Naturalis possessio quā est sola siue ciuili, retinetur aīo.
 108 In rebus mobilibus qualiter quærat possessio.
 109 An & quā possessio iā quæsitā possit retineri per alium?
 110 Differentia inter dominium & possessionem.
 111 An lex vel statutum possit disponere, quod transeat possessio sine aliquo actu apprehensionis?
 112 Si successor maioratus sit infans vel inforsus, an in eum transeat ipso iure possessio?
 113 An possit per legem induci, quod ista possessio transeat in hæreditatem iacentem?
 114 An illa possessio quæ transit in successorem p legē sit eadem et possessio quæ erat penes defunctum?
 115 Si successor maioratus in quem trāsferatur possessio per legem peruenit in veram & actualement possessionem, an desinat statim habere legalē possessionem?
 116 An ista lex. 45. habeat locū in quibuscunq; bonis vinculis, & subiectis restitutioni?
 117 An ista lex. 45. habeat tātum locum in primū successorem maioratus?
 118 Si res maioratus sint penes alium, & qui habet eas negat & recusat earum restitutionem, quæ remedia cōpetant contra ipsum?
 119 Quando res maioratus sint penes alium, an detur successorī remedium recuperandæ?
 120 Si res maioratus sint penes alium, an detur successorī remedium retinendæ possessionis?
 121 Quis sit effectus vt successorī maioratus magis cōpetat remediū retinendæ. s. vt possidetis, quæ recuperandæ?
 122 An agenti interdico, vt possidetis, obstat exceptio dñij?
 123 An successor maioratus possit intentare petitionem hæreditatis contra tertiū detentarem?
 124 An successor maioratus possit propria auctoritate bona auferre à tertio detentatore?
 125 Si duo vel plures dicūt & contendūt se successores maioratus in solidum, & inter eos est maxima contentio, taliter quod speratur rixa, quod
 Ant. Go. in. ll. Tau. T 4 faciat

*in mol
 in ubi
 supra*

- faciat iudex?
 126 Si duo vel plures asserunt se successores maioratus, qd faciet iudex? & an possit tuc ponere res in secreto?
 127 Effectus possessioni legalis, & an competat p ea remedia possessoria?
 128 Interdum adipiscenda, an competat successori maioratus, vel ei qui habet à lege possessionem?
 129 An istud interdictum competat cōtra debitores hereditarios personaliter obligatos?
 130 Interdictū quorum legatorum, an & quando competat?
 131 Istud interdictū quorū legatorū, pro quibus rebus cōpetat?
 132 Intellectus ad text. in. l. non est dubium. C. de lega.
 133 Si legatarius occupat rem legatā propria auctoritate, an in cidat in poenam?
 134 Edictū diui Adri. tollē: quid sit, & quando cōpetat?
 135 An. l. si. de edict. diui Adria. tollen. habeat locū in testamento nuncupatio?
 136 Remedium legis fin. an competat hāredi vniuersaliter instituto?
 137 Legatum relictum in testamento, an habeat executionem paratam.
 138 An illa. l. si. competat fideicommissario vniuersali.
 139 An illa. l. competat substituto pupillari vel vulgari scripto in testamento.
 140 Remedium illius. l. fin. si competat hāredi in quem sit transmissa hereditas.
 141 An illa lex si. competat hāredi qui venit per ius accrescendi?
 142 An illa lex fin. cōpetat patri vel domino qui venit ex personali filij vel serui?
 143 An beneficium illius. l. si. competat filio tacite instituto à matre quæ decessit in puerperio?
 144 Hæres pōt mitti in possessionem per. l. si. de edicto diui Adri. toll. etiam si hæres non probet mortem defuncti.
 145 Ad hoc vt hæres possit mitti in possessionem virtute legis si. requiritur qd testamentum non sit cancellatum.
 146 An requiratur quod cācellatio corrigatur vel emēdetur in corpore instrumenti?
 147 Si appareat legitimus contradictor, an impediatur missio?
 148 Si duo testamenta contraria appareāt, qd illorum preferat.
 149 Limitationes ad prædictam. l. fin.
 150 Quid sit legitimus contradictor?
 151 Quis si iudex competens ad dandam possessionem per. l. si.
- 152 Differentia inter remedium legis fin. & inter remedium quorum bonorum.
 153 Remedium petitionis hereditatis, cui competat?
 154 Ista petitio hereditatis, an competat omnibus hæredibus?
 155 Quid ista petitio hereditatis competat hæredi vniuersali?
 156 Petitio hereditatis pro quibus rebus competat?
 157 An petitio hereditatis comperat pro rebus quas defunctus detentabat.
 158 Petitio hereditatis, an detur contra possidentem totam hereditatem?
 159 Si hæres accumulet rei vendicationem cū petitione hereditatis, an possit agere contra titulum possidentem.
 160 Quid detur petitio hereditatis contra titulum possidentem?
 161 Petitio hereditatis solum competit contra eum, qui possidet vel detentat rem sine titulo.
 162 Si petitio hereditatis poterat intentari contra aliquem qui simpliciter possidet sine titulo. eo mortuo, an possit intentari cōtra ipsum heredem.
 163 Titulus qui fuit acquisitus post mortem defuncti, an excludat petitionem hereditatis?
 164 Ista petitio hereditatis, an competat post apprehensionem rerum hereditariarum, valente?
 165 Qualiter debet intentari ista petitio hereditatis?
 166 Intellectus ad text. in. l. 4. ff. de peti. hæred.
 167 Differentia inter petitionem hereditatis, & inter remedium quorum bonorum?
 168 Interdictum vti possidetis quid sit: & pro quibus rebus competat?
 169 Si quis possidet vi, clam, vel presario, an ei cōpetat istud interdictum, vti possidetis?
 170 Contra quis personas competat istud interdictum, vti possidetis?
 171 Si reus conuentus isto interdicto, vti possidetis, nunquam molestauit actorem, an actori cōpetat istud interdictum?
 172 An istud interdictum competat pro quasi possessione annuæ præstationis?
 173 Quid debeat petere & concludere actor vt obtineat in hoc interdicto?
 174 Quid debeat principaliter actor probare in hoc interdicto?
 175 Quis sit effectus & naturæ huius interdicti?
 176 An reus condemnetur ad interesse in hoc interdicto?
 177 Si actor intērauit istud interdictum, & reus fuit absolutus, & postea reus molestat actorem, an ad hoc possit iterum intentare istud interdictum?
 Si hoc

- 178 Si hoc interdictum intentatur, & vterque litigantium præterdit se possidere, qualiter iudex præferat sententiam?
 179 Si vterque litigantium probat se possidere in solidum eodem iure possidendi per tertios omnino æquales numero & dignitate, & de æquali tempore possessionis, quid faciat iudex?
 180 Quid sit interdictum recuperandæ, & effectus eius?
 181 Quid requiratur ad hoc vt competat istud interdictum recuperandæ?
 182 An agenti interdicto, vñ vi, obstat exceptio dominij.
 183 Spoliatus quod ante omnia sit restituendus.
 184 Spoliatus an sit restituendus, si sit absens?
 185 Istud interdictum, an transeat ad hæredes et cōtra hæredes?
 186 Interdictum vnde vi, an detur contra particularem successorem?
 187 Quando intentetur remedium legis, si quis intantam. C. vnde vi.
 188 Remedium legis si. C. vnde vi. quando competat?
 189 An lex fin. C. vnde vi. procedat tam in re mobili, quam in re immobili?
 190 Quando possit possessor de facto resistere ei qui dicit se spoliatum esse sua possessione?
 191 Interdictum vnde vi, an cōpetat pro rebus incorporalibus?
 192 Si res quæ ego antea possidebam reperiatur penes alium, an per hoc videatur qd ille possidet vitiote vel clandestinè?
 193 Qualiter probetur possessio?
 194 An in iudicio possessorio admittat appellatio?

Lex xlv.

Nota singulariter ex ista. l. qd in rebus maioratus mortuo possessore vel detentatore maioratus, ipso iure transit vtraque possessio tã civilis quã naturalis in sequentem successorem sine aliquo actu vero vel ficto, licet penes alium tertium sit possessio in vita possessoris vel detentatoris maioratus. Pro cuius perfecta declaratione dico & præsuppono quod aliud est dominium aliud est detentatio, aliud est possessio.
 2. Dñum attēto iure primæuo naturali, post creationem mundi & gñis humani nulli quærebatur, sed rōne simplicis vsus bona erant cōia: postea vero de iure gentium qd vocamus naturale secūdariū: diuisa & distincta sunt dñia rerum immobilium qd in cōmuni possidebantur, & qd postea de nono inueniebatur vel apprehēdebatur efficiēbatur occupatis: mobilia verò qd celo, terra, ma-

riq; capiebatur, de vtroque iure efficiēbant occupantis. tex. est in. c. ius naturale. & in. c. ius gentium. i. dist. tex. in. c. dilectissimis. 12. q. 1. tex. in. l. 1. ff. de acq. re. do. tex. in. l. 1. ff. de acq. pos. tex. in. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. tex. in. §. 1. & in §. singulorum. & in. §. ferè. cū alijs. Insti. de rerum diui. tex. in. l. 10. cum pluribus alijs. tit. 28. 3. par. & ita tenet & declarat Pau. de Cast. in dic. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. 6. col. in fi. dicens sic ab alio nō esse dictū nec inuestigatū: sed ante ipsum ita voluit ibi Albe. 2. col. nu. 4. & doct. antiqui. tenet etiā & declarat Inno. in. c. qd sup. de voto. & ibi Host. Ioā. And. & alij doct. idem Hostie. Ioan. Andr. & cō. doct. in. c. 1. de sum. Trin. & fi. de ca. tenent etiā do. in dict. l. 1. ff. de acq. pos. Ex quo subtiliter potest inferri, qd hodie istud ius potest seruari & practicari in terris & bonis immobilibus vacantibus & a nemine occupatis: nã si reperiantur aliqua bona immobilia vacantia quæ nō reperiuntur ab aliquo possessa, statim fierent occupatis: ita tenet & determinat Aretinus in di. l. 1. ff. de acq. pos. l. 2. notabili. idem Areti. in. l. rem quæ nobis. eodem. tit. 1. col. Idem Areti. dicens se ita consulisse Matuæ, in cons. 15. 2. colū. & ante ipsum tenet Bald. in rubr. extra. de præscri. 2. col. nu. 6. contrarium tamen tenet Socin. in dict. l. 1. ff. de acq. pos. 3. colū. in med. imò qd postq̃ bona immobilia & dominia eorum fuerunt de iure gentium diuisa & appropriata, præsumuntur esse in dominio alicuius & non vacantia: & non reposito domino particulari, cēsentur esse illius ciuitatis, villæ vel castri, in cuius territorio & iurisdictione sunt sita: & ex hoc videtur fundata intentio illius republicæ, per fundamenta & rationes de quibus ibi per eum. & idem tenet. & sequitur Iaso. & istant opinionem sequor in tam dubio passu, quia videtur verior & securior in conscientia & iustitia, quibus addo qd esset notabile dubium si talia bona nō essent in territorio & intra limites illius reipublicæ, sed ita longè qd non possit discerni an sint in territorio huius reipublicæ vel alteri: quia inæqualiter distat ab vno qd ab alio, et omnium sunt æquè proxima, & vltra quàm ciuitas vel reipublica præterdit esse in dominio & territorio eius: in quo articulo dico & teneo, qd si possit constare & probari cui loco, ciuitati, vel reipublicæ magis adhereat, illi adiudicari: si verò nō possit cōstare nec probari tunc p æquis partibus adiudicabit vtraque: ciuitati vel reipublicæ, argu. text. sing. in proposito, in. l. adeo. §. insula. ff. de acq. re. do. tex. in. l. 1. §. si insula. ff. de flumi. tex. in. §. insula. Insti. de rerum diui. et interminisita tener Bal. in. c. cum Ant. Gom. in. ll. Ta. I 5 cau

Subne esta Ley = Videtur. Sub. l. 1. ex quibus de usq. ad 23

causam. de proba. 2. col. Ioan. de Pla. in dic. §. in
sula. In lit. de rerū diui. post Dinū quē allegat
Confirmatur etiā ex sententia Bart. & cōm. in
l. si duo. ff. vti possidetis. si. colū. vbi dicit quōd
quādo plures habent & possidēt æqualiter. ali-
quam rem, vel ostendunt titulum æqualem in
ea, iudex pronūciabit vtrūque possidere cōmu-
niter, & æqualiter ad eos pertinere in proprieta-
te & possessione & iurisdictione.

3 Postea verò de iure ciuili positio, illa cōstitu-
tio iuris naturalis & gentium circa ea quæ cœ-
lo, terra, mirisque capiuntur remanet intacta &
confirmata: quia etiam hodie sunt occupan-
tis, cum antē in nullius bonis sunt. tex. est in di-
cta. l. i. ff. de acqui. poss. in. l. i. & per totum.
ff. de acqui. rerum domi. Quod limita & intelli-
ge quando in sua plena libertate capiuntur: se-
cūs verò si habeant vel portent aliqua signa cō-
traria, vt sonalia, vel similia: quia tunc non fie-
rent occupantis, quia psumuntur prius ab alio
occupata, nec dicuntur pristinam libertatem re-
cuperasse: ita elegāter Bar. in trac. de falcone.
1. colū. arg. tex. in. l. fin. C. vnde vi. & facit text.
in. l. Stigmata. C. de fabricē. lib. r. tex. in. l. pe.
C. de aqua ductu. eo. lib. ex quo etiā deducitur
& infertur, qd si quis inueniat pecuniā vel aliam
quamlibet rem mobilem, non efficitur inuēto-
ris; imò committit furtum si animo quærendi
sibi acceperit: quia ex qualitate rerū non præ-
sumuntur vacantes, sed in bonis alicuius: vnde
tunc in conscientia & iustitia debet inquirere
dominiū præconijs, vel libellum in aliquo loco
publico ponēdo, vel alijs modis; ita pbat text.
singu. in. l. falsus. §. qui alienū. ff. de furtis. & ibi
no. & commendat Bar. Albe. & cōm. doct. Bal.
post antiquos in. l. i. ff. de re. diui. l. i. lec. 6. col. nu.
21. & 2. lectura. 1. col. & dño nō inuento, tenetur
inter pauperes restituere secundum eosdem.

4 Similiter etiā prædicta cōstitutio iuris natura-
lis & gentium remāsit cōfirmata circa bona im-
mobilia, & insuper alios actus, cōtractus, & mo-
dos induxit, quibus dñium quæritur: vt per cō-
tractū onerosum vel lucratiuū secuta traditione
vera vel ficta. vt in. l. traditionibus. C. de pactis.
in. l. traditio. ff. de acqui. re. do. in. §. per traditio-
nem. In lit. de rerū diui. in. l. qd meo. ff. de acqui.
poss. in. l. clauibus. ff. de cōtrah. empt. in. l. i. C.
de donatio. Item per vsucapionē. vt in. l. vnica.
C. de vsuca. trans. in. l. i. & per totū. C. de longi-
tēporis præscriptio. in. §. i. & per totum. In lit.
de vsucap. Item per successionē vniuersalē secu-
ta postea aditione. vt in. l. cū hæredes. ff. de acq.
possef. in. l. i. & per totum. ff. de peti. hæred. in. l.
i. & per totum. C. eod. titu. Item per restitutio-

nem factam ab hærede grauato. vt in. l. i. & per
totū. ff. ad Treb. in. l. i. & per totum. C. eo. titu.
Itē per legatum particulare. vt in. l. à Titio. ff.
de fur. in. l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de lega-
tis. i. cum similibus. Item per adoptionem vel
arrogationē. vt in. l. i. & per totum. ff. de adopt.
in. l. i. & per totū. C. eod. titu. in. §. i. In lit. de ac-
quisi. per arrog. Item per ingressum religionis
& professionē secutam, vt in authen. ingressi.
C. de sacrosan. eccles. Item quādo quis habet rē
pro derelicto & alius occupat eam. vt in. l. i. pri-
ma. & per totum. ff. pro delicto. & in. §. pen.
In lit. de rerū diui. Item pro contractum onero-
sum vel lucratiuum factum cum ecclesia, ciui-
tate, vel pio loco. vt in. l. si. C. de sacro. eccle.
Item per contractum matrimonij. vt in. l. doce
ancillā. C. de rei v. Itē etiā per alios similes mo-
dos à iure ciuili inuentos & dispositos.

5 Et istud dominiū sic declaratū de quo loqui-
mur est ius de re corporali perfectē disponēdi
nisi. l. phibeatur. ita probat tex. in. l. si. C. de re-
bus alie. nō alie. tex. in. l. qua ratione. §. hæc quo
que. ff. de acqui. rerum domi. tex. in. l. generali-
ter. §. sub cōditione. ff. qui. & à quibus tex. in. l. si
itā stipulatus fuero. §. Titius. in. fin. ff. de verbo.
oblig. tex. in. l. sciendum. §. i. ff. qui satis. cogan-
tex. in. l. in edibus. §. fina. ff. de dona. tex. in. l. in
re mandata. C. mandati. tex. in. l. in eo. versi. ne-
mo. ff. de regu. iur. text. in. l. id quod nostrū. eo.
tit. tex. in. §. i. In lit. quibus alie. licet vel nō: tex.
in. l. fina. ver. sin. autem. C. de iure domi. impe.
vbi dicit quōd dominiū est plenissimū ius rei.
quē ad hoc not. & cōmendant ibi docto. & di-
cit vnicum Ioan. Igneus in. l. i. §. seruus pignori
dat. ff. ad Sylla. tex. in. l. vnica. C. de nudo iure
quiritū. quē dicit ibi Bal. rarō alibi inueniri: &
in expresso istā definitionē ponit Bar. licet ista
iura nō allegat in. l. si qs vi. §. differētia. ff. de acq.
poss. & ibi Pau. de Calt. Cumanus, Areti. & A-
lex. Bald. in. l. foeminæ. §. illud. C. de secū. nupt.
vbi dicit quōd de hoc fuit interrogatus à dño
Papa, idem Bal. in. l. in rebus. C. de iure dot. Sa-
lic. post Richar. in. l. traditionibus. C. de pactis,
Ancha. in. c. pastoralis. de causa pos. & proprie.
Ripa in rub. eiusdem tituli vbi dicit hæc esse cō-
mu. opin. Socii. in cōsi. 103. 3. col. & istam etiam
definitionē expressē ponit & appbat lex. i. ti.
28. 3. par. Ex quib⁹ deducit & infertur quōd do-
miniū nō est qualitas cohærens rei sicut seruitus
nec est idem qd ipsa res corporalis: sed est quod-
dam ius plenū & totale cohærens personæ pro-
ducens plures effectus qui dirigunt in ipsam rē
& eius possessores: ita subtiliter & fundamētali-
ter infert ex superioribus, & expressē tenet Bar.
in. l.

in. l. i. ff. de iurisd. om. iud. si. co. & ibi cō. docto.
Item etiā infertur, qd si duo vel plures habent ti-
tulū ab eodē domino, ille præfertur, cui prius
res sit tradita, quia in eum est trāslatum dñium
vt in. l. quoties. de rei ven. & ibi cō. opin. Item
etiā si infertur quōd ille qui est dñs rei potest
eam à quocunque possessore vindicare modò
habeat titulum, modò non, mediante actione
reali vēdicationis per quam declaratur dñs: &
in cōsequentiā fit restitutio rei. tex. est in. l. i.
& per totum. C. & ff. de rei vend. & in. §. omni.
In litu. de actio. cum simi. & ibi cōm. docto.

6 Aliud dixi quod est detentatio, & illa nihil a-
liud est quàm sola, nuda, & simplex insistentia
rei quæ consistit in facto, ex qua nec dominium
nec possessio aliqua resultat propter qualita-
tem personæ vel rei, vel ex ipsa natura actus:
puta si traditur mihi aliqua res, vel ego eam ac-
cipio, & est actus per quem non potest causari
possessio iuridica, certe tunc dicor habere nuda-
dam detentationem: & illa dicitur nuda et sim-
plex detentatio.

7 Pro cuius perfectā intelligentia operæ pretium
est cognoscere actus in quibus sola detentatio
quærit, & qui effectus resultāt ex hoc qd quæra-
tur detentatio sola & nō possessio: in quo subtili
artic. resolutiue dico quōd primus actus est qd
quis simpliciter tradit alteri suam rem nullo ti-
tulo vel causa determinata nec expressa: quia
tunc sola detentatio transit in accipientem, adeò
quōd dominus poterit illam rem petere, vel rei
vindicatione, vel iudicio possessorio retinen-
dæ, cum remansit possessor & non sit trāslatū
dominiū nec possessio in accipientem: iste
est tex. nō qui sic potest intelligi in. l. nunq̄ nuda.
ff. de acq. re. do. cui⁹ verba sunt, nunq̄ nuda tra-
ditio trāsferit dñium, sed ita si venditio aut ali-
qua iusta causa pcesserit propter quam traditio
sequeret. & illū tex. licet nullus docto. sic eū in-
telligat nec declaret, reperio qd in terminis ita
ad hoc eum not. & cōsiderat Raphael Fulg. in
l. cū qd. ff. si cer. pe. in. 2. col. in fi. & Ioā. de Imo.
in. l. à Titio. 2. col. post med. de ver. oblig. & sic
tali casu nullus censet etiā tacitus cōtractus in-
teruenisse. Sed attēde qd ista cōclū. est verissima
qd in isto casu sola detentio trāsfit, sed nō est vera
in eo qd dicti docto. dicūt, qd tali casu nō censet
gestus aliquis cōtractus saltē tacitus: quia imò est
vel depositum vel alius ex qualitate rei: ista est
glo. sing. & vnica in di. l. cū quid. ff. si cer. pe. in
glo. pe. quā ibi dicit mirabilē Bar. & cōmēdant
doc. & eam dicit vnicā in iure Imo. in. l. cotem
ferro. §. q. maximos. ff. de pub. vect. i. col. in me.
& in hoc cō. approbat illa glo. in cuius declara-

tione dicit ibi Paul. Alex. Soci. Iaso. & cō. doc.
qd si fuit tradita aliqua res vel species mobilis vř
immobilis vel pecunia in sacculo, erit tacitus cō-
tractus depositi, in quo sola trāsfit detentatio: si
verò sit tradita pecunia incerta, præsumit mu-
tuū, nūq̄ verò præsumet donatio nisi aliqua cō-
iecturā interueniat: de quibus ibi per doct. & ita
debet intelligi tex. in dic. l. nunq̄ nuda. de agr.
re. do. nam in quantū dicit ibi text. qd nuda tra-
ditio nō trāsferit dñium, est verum qd est nuda
traditio. i. abstracta à causa vel ti. habili ad trās-
lationē dñij, & isto solo respectu est nuda tradi-
tio: non tñ negat tex. qd interuenit alius titu. vel
cōtractus expressus vel tacitus, ex quo non re-
sultat acquisitio dñij nec possessionis. ex quali-
tate rei traditæ & scdm superiorē distinctionē:
& ita declarat illā. l. Soci. in dic. l. cū quid. si cer.
peta. 6. col. nu. 11. & ante eum ista est mēs & de-
claratio Alb. in dic. l. nunq̄ nuda. facit etiā text.
iuncta glo. & cō. opin. in. l. cū pater. §. pater plu-
ribus. de leg. 2. & istū intellectū & superiorē cō-
mu. opin. tenēdo collige & tene primū casum,
in quo in accipientem trāsfit sola detentatio
quādo sit nuda traditio rei, nullo expresso con-
tractu, vel causa inter partes.

8 Secundus casus, in quo sola detentatio transit ex
traditione vel apprehensione secuta est, qd ex
pressa traditur res ex causa vel titu. nō habili ad
trāslationē dñij: vt si tradatur ex causa cōmoda-
ti, vel ex causa depositi, vel ex causa locationis:
tex. est in. l. rei cōmodatæ. ff. cōmodati. tex. i. l.
licet. versi. rei depositæ. ff. depositi. tex. in. l. qui
vniuersas. §. fin. ff. de acquiren. poss. text. in. l. si
rem mobilē. in prin. eo. titu. tex. in. l. si id quod
§. i. eo. tit. tex. in. §. possidere. versi. per eos quo-
que. In lit. de interdicitis. tex. in. l. malē agif. C.
de præscri. 30. vel. 40. anno. tex. in. l. si. C. de acq.
pos. tex. optimus. in. l. officium. ff. de rei v. tex.
in. l. nō solum. §. qd vulgò. de vsuca. versi. quanto
magis. tex. in. l. 2. titu. 3. 5. par. quibus casibus do-
miniū & vtraq; possessio est penes dñum, sola
verò detentatio penes cōmodatarium, deposita-
rium, colonū, vel inquilinū: cuius ratio est, quia
traditio tantum fuit facta ad vsuū vř custodiā,
& nō respectū alterius plenæ acquisitionis: ita
Odofr. in dic. l. rei cōmodatæ. & ibi Angel. de
Peru. facit etiā tex. in. l. i. §. cū inquilinus. ff. vti
possidetis. per quē tenet ibi Albe. quōd aliud
est habitare, aliud possidere: ex quo infert qd v-
xores nō vident possidere domos maritorū in
quibus habitauerunt: ex quo videt mihi dubia
decisio Bart. in. l. pen. in. fin. C. de pigno. actio.
de quo articu. latius suo loco dixi.

Terti⁹ casus in quo sola detentatio trāsfit in acci-
pientē

piens est, quoniam utraque possessio rei est occupata, modo per ipsum dominum, modo per alium quolibet possessoris rei, & utraque possessionem retinet: quia est presentis & sic est in ipsa re: vel dato quod non sit actualiter in ea, est in conspectu vel est prope rem, taliter quod citò possit ingredi: quo casu utraque possessionem dominus vel possessor retinet. arg. text. in. l. 1. §. si infferim. ff. de acqui. poss. & in. l. q. meo. §. si venditor. eod. titu. & in. l. clauibus. ff. de condit. empt. quibus probatur quod per visum vel aspectum rei, vel per traditionem clauium prope rem acquiritur possessio. ut infra latius dicemus: ergo melius postquam est acquisita retinetur & conseruabitur. arg. text. in. l. 1. §. quod autem ait praetor, ibi, nam cui damus. & ff. de superfic. text. in. l. inuitus. vers. 1. ff. de reg. iur. bonus text. in. l. Papi. §. si filius. ff. de inoff. testamen. text. in. l. 3. §. bonorum. ibi, retineturque, & ff. de bo. pos. text. in. l. patre furioso de his qui sunt sui vel alie. & ex isto fundamento, licet sic inducitur, ista causa. l. tenet gl. or. in. l. 1. ff. de acq. pos. in. gl. 2. in. med. ver. sed quid si non est in conspectu. quia glo. & eius causa. approbat ibi Bar. fi. col. in. me. ver. vnde quarto loco. & vbi dicit quod glo. loquitur perfectissime cui nihil est addendum Pau. de Cast. ibi. 2. col. prope finem. dicens esse menti tenendum. & sequitur ibi Alex. 9. col. num. 34. Socinus ibi. 8. col. in. fin. Cuma, ibi. fina. col. in. med. & Vincen. ibi. nu. 106. Cum in. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. eod. titu. 3. col. post princ. & ibi lafo. 2. col. in. prin. & ibi Ludo. Rom. in. prin. & istam causa. expressè tenet Card. in. c. olim. el. 1. 3. col. de resti. spoli. et sic ista est causa. opin. ex qua datur vera intelligentia & declaratio ad text. in. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. eod. titu. vbi habetur quod absens perdit naturalem possess. & retinet civilem: nam debet intelligi quando est longè absens, secus vero si in conspectu vel prope: quia nullam perdit: isto ergo casu si alius quam ille possessor tradat alteri illam rem, modo cum titulo vel causa modo sine ea vel sua autoritate ingrediat, nullam acquirit possessionem sed tantum detentationem.

Quartus casus in quo sola detentatio transit in accipientem, est quando utramque possessionem habeo mediante persona alterius, ut per procuratorem, tutorem, colonum, inquilinum, filium vel seruum: quo casu etiam eis existentibus in absentia rei retineo utramque possessionem. text. est in. l. si colonus. ff. de acqui. poss. text. in. l. si id quod. §. 1. eod. titu. text. hodie expressior in. l. fin. C. eod. titu. glo. ordin. in. l. 1. in. glo. 2. post medium. vers. in. autem. ff. eodem. & utrobique commu. opin. isto ergo casu si forte res occupetur

ab aliquo vel per alium sibi tradatur, nulla possessio transit in accipientem sed tantum sola nuda, & simplex detentatio.

Quintus casus, in quo sola detentatio transit in accipientem est, quando utraque possessio est penes duos, quia vnus habet civilem alius naturalem, ut in eo qui est ingressus naturalem vacantem retenta civili possessione per alium in absentia, vel in proprietario & fructuario, vel in precario rogante, vel in similibus casibus, ut in. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. poss. in. l. naturaliter. in. princ. eod. titu. in. l. habet. §. fina. vers. placet. ff. de precario. nam in his casibus & similibus, si dicta res occupetur per aliquem tertium, vel sibi tradatur ab alio, quam à possessore, sola transit detentatio & non possessio aliqua cum utraque sit occupata. Sextus casus, in quo sola detentatio transit in accipientem erit hodie in terminis huius legis. 45. qua cauetur quod in successorem maioratus transit possessio mortuo possessore, quia si alius tertius apprehendat, vel ingrediat rem, vel ab alio tradatur cum titu. vel sine titulo, non acquirit possessionem sed nudam detentationem.

Septimus casus, in quo sola detentatio transit in accipientem est, quando iudicis autoritate causa custodia, idemnitatis, vel causa rei & iuris sui conseruandi traditur aliqua res: ut quia creditor missus est ex primo decreto in possessionem bonorum debitoris qui citatus est, & non comparet in iudicio ad se defendendum, ut in. l. 1. & per totum titulum. ff. quibus ex cau. in. poss. eatur. & C. de bonis author. iu. poss. maxime in authen. & qui iurat. eodem titulo. traditur plenè per Bar. & docto. in. l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infect. vel quia legatarius in die vel sub conditione vel plurè quando mora iudicij interuenit, mittit in possessionem bonorum hereditatis, si sibi non satisfatur per heredem de legato praestando: ut in toto titulo. ff. & C. ut in possessione legatorum, vel quia mulier ventris nomine mittitur in possessionem bonorum defuncti. ut in toto titulo. ff. de ventre in possessionem mittendo. vel quia ex eo quod non praestatur cautio damni infecti mittitur quis in possessionem domus ruinosae. ut in. l. 4. §. 1. & in. l. si finita. §. ex hoc edicto. & per totum. ff. de dam. infect. quibus casibus talis missus non conseruatur possessionem rerum, sed tantum nudam detentationem. iste est casus expressus & ibi Albe. & communiter doctores. in. l. cum legati. ff. quibus ex causis. in. poss. eatur. cuius verba sunt, cum legati, vel fideicommissi seruandi, causa, vel quia damni infecti nobis non caueatur

tur

tur bona possidere praetor permittit, vel utris nomine in possessionem nos mittit, non possidemus, sed magis custodiam rerum & obseruatio nem nobis concedit. text. in. l. is cui. ff. ut in posse. legatorum. text. in. l. 3. §. genera. vers. q. autem. ff. de acqui. poss. text. in. l. si quis ante. vers. denique. eod. titu. text. in. l. si duo. §. creditores. ff. uti possit. text. in. l. 1. §. q. ait praetor. vers. quae sit. ff. quorum lega. text. in. l. 2. ff. pro haere. in. princ.

10 Octauus casus, in quo sola detentatio transit in accipientem, & non possessio, est, quando persona recipiens non est capax possessionis, sed tantum nudae detentationis, ut puta seruus cui res tradita est: quia tantum habet nudam detentationem. text. est not. in. l. q. seruus. ff. de acquir. poss. & ibi glo. Bar. & communis opinio. text. in. l. stipulatio ista. §. haec quoque. ff. de verbo. obliga. & ibi doctores, quod tamen intellige quando seruo tradita esset talis res ex iniusta causa: secus si ex iusta, quia tunc statim substantia possessionis ipso iure quaeritur domino sicut quaeritur dominium & obligatio, ut concludit Barto. Pau. & commu. opin. in dicta. l. q. seruus. pro qua sententia est casus in. l. si id quod. §. 1. ff. de acquir. poss. text. in. l. 1. §. item acquirimus. eodem titu. text. in. l. fina. C. eodem titulo. & tunc etiam penes seruum est sola detentatio. & idem est in filio familias, & in monacho, & in eis per quos possumus acquirere, secundum Paul. & docto. in dict. l. q. seruus. Confirmatur, quia tales personae capaces sunt facti. ut in. §. sed cum factum. Instit. de stipu. seru. & in. l. qui haeredi. de condit. & demò. ibi, quae facti sunt non transeunt ad dominum.

11 Et adde quod effectus maximus resultat ex hoc, an solum detineat vel possideat, quia si quis solum habet detentationem, non potest vsucapere nec praescribere: ut in regula, sine possessione. de regulis iuris.

Item non competunt sibi aliqua remedia possessoria, vnde si talis detentator per vim expellatur de possessione, non habet remedium recuperandae, vnde vi, quod datur possessoribus: text. est in. l. 1. §. de iur. ff. de vi & vi arm. & ibi Bart. Alb. Ang. & comm. doct. similiter si talis detentator turbetur vel molestetur in sua detentatione, non habet remedium possessorium retinendi, uti possidetis, ut defendatur à turbatione vel molestia: quia illud solum competit possessoribus: text. est in. l. 1. in. princ. ff. uti possi. text. in. §. interdictum autem ea. l. text. expressior ceteris. in. l. si duo. §. creditores. eod. tit. cuius verba sunt, creditores missos in possessionem rei seruandae causa, interdicto uti possidetis uti non posse: & meri

to, quia non possidet: idem quod & in ceteris omnibus qui custodia causa missi sunt in possessionem dicendum est. Ex quo dicebat Rosfr. in libro. su. in rubri. de actione ex conducto, quod talis causa nullum remedium datur colono vel inquilino contra turbantes vel violentes possessores ut defendatur in sua detentatione: argumeto text. in. l. cum in pluribus. §. messem. ff. locati. & in. l. 2. versu. 2. ff. ad legem Rhodiā, de iactu. vel potest dici quod ille qui missus est in detentationem causa custodia, habet remedium tituli non vis fiat ei: ita Faber in. §. retinenda. de interdictis. 2. col. num. 4. & ibi Ang. 2. column. num. 2.

12 Vel potest etiam dici, quod licet talis detentator non habeat aliqua remedia possessoria, ut dictum est, tamen si expellitur de sua detentatione, vel turbatur in ea, habet officium iudicis nobile ut restituatur sua detentatio vel non molestetur in ea: ita probat text. singul. in iure in. l. Aquilius Regulus. ff. de donati. in. fin. ibi, quod si expulsus Nicostratus. & c. vbi Aquilius Regulus iuuenis coecepit Nicostrato magistro suo facultatem habitandi in certa domo vel coenaculo, & mortuo Regulo controuersia & molestia patiebatur magister, & tandem expulsus fuit: & dicit text. quod per iudicem defendendus est quasi loco possessoris: & ad hoc etiam ibi notat Bar. in. fin. iuncta gl. si. in. fin. & Ang. de Peru. ibi in. princ. & Ioā. de Imola. in. 2. col. prope finem. & ad hoc etiam reputat sing. Paul. de Cast. ibi. 2. col. in. fin. num. 5. & etiam ad hoc notat ibi Cumanus & Rom. in. fi. & vtille text. restituetur intelligi quod ibi sola nuda facultas & actus habitandi concessa est donatario: & ita explicant verba text. dum dicit, dono & permitto tibi habitare in illo coenaculo: secus vero si ius habitationis esset donatum, quia tunc esset concessa seruitus personalis vel mixta, ut in toto titulo. ff. de vsu & habitatione. & Instit. eod. & in. l. cum antiquitas. C. de vsu fructu. & donatarius possideret naturaliter sicut fructuarius quilibet, & haberet remedia possessoria si expelleretur vel perturbaretur: & ita intelligit & declarat ibi illud text. Iaco. de Arenis & ibi Bartol. 1. column. num. 2. Pau. not. ibi in. princ. numero. 2. & communiter alij doctores. Secundo pro ista conclusione, quod pro recuperanda dicta detentatione competat officium iudicis facit text. not. in. l. & non tantum. ff. de peti. haered. in. fin. vbi dicitur quod petitione hereditatis proposita, aequum est restitui res commo-datas, expositas, & similes: cuius verba sunt, sed licet earum nomine quae commodatae sunt vel dispositae nulla sit facile actio: quia tamen periculum earum ad nos pertinet, aequum est eas restitui: quem notabiliter sic induco, nam peti-tio

tio hereditatis solū datur ad hoc vt quis declaretur heres, vt in l. 3. eodē titulo, & ibi Bar. in fine, tamē restitutio rerū venit iudicis officio. text. est in l. licet minimā. eodē titu. quē ibi ad hoc notat Bar. Ange. & cōmuniter doctores, meritō ergo dicitur res in quib⁹ sola detentatio erat penes defunctū restituuntur heredi: & ista est vera declaratio illius text. & istā sententiā & cōclusionē expressē tenet ibi gl. or. in verbo, facile in fin. licet sic nō inducat illū text. & illā gloss. reputat ad hoc ibi singu. Ange. & ea sequuntur Baldus Paul. & doct. in l. itē videndū. §. nūc videm⁹. eodē tit. Tertio pro hac cōclusionē & sententia facit text. expressior ceteris in l. manifestissimi. §. sed cū in secundā. in princ. C. de furtis. iuncta glo. in verbo, rē furtiuā, vbi dicit text. quod cōmodatarius vel similes personæ possunt agere cōtra eū qui furto vel vitio subtraxit sibi rē, & nedū cōsequetur à fure pōnā legalē, sed etiā ipsam rem cōmodatam: & licet text. nō aperiat quo iure vel remedio, glo. ibi dicit qd officio iudicis, cū nulla remedia possessoria habeat: quē text. iuncta glo. sic intelligit & nō ibi Bar. Bald. Paul. Salic. Angel. de Peru. & cōmuniter doctores: tenet etiā Bart. vbi reputat quotidianum, in l. rem quæ nobis. 1. colum. post princ. de acquiren. possessio. Quarto pro ista snā & cōclus. allego gloss. expressā meliorē de iure in l. & ideo. §. Neratius. in gl. ff. de cōdi. fur. vbi in expresso istā cōcl. tenet, quā ibi notat & cōmēdat Bar. Bal. Pau. Salic. Fulg. & cōmuniter doct. Quinto pro ista sententia facit bonus text. in sui generalitate in l. illicitas. in princ. ff. de offic. præsid. cuius verba sunt, illicitas exactiones & violētias factas & extortas metu vēditiones & cautiones vel sine pretij numeratione prohibeat præses prouinciar: quem pro ista sententiā allegat & cōsiderat Salic. in dict. l. & ideo. §. Neratius. prope fin. & in dicta. l. manifestissimi. §. sed cū in secundā. Sexto, pro ista sententiā & cōclusionē facit aqua & cōmunis ratio, quæ habet qd cū iactura alterius nemo debet locupletari, vt in l. nam hoc natura. ff. de cōdict. indebi. & in regula, iure naturæ. ff. de regu. iuris. quod esset si detentator priuatur iniuste cōmodo vel vsu suæ detentationis.

13 Limita tamen & intellige hanc cōmunem cōclusionem, quando dominus verus rei esset absens, & faciliter non posset agere in iudicio: secus verò si sit præsens: quia nullo modo posset agere iste detentator: ita Salicetus in dicta. l. & ideo. §. Neratius. in fine. de condi. fur. idem Salic. in dict. l. manifestissimi. §. sed cum in secundam. C. de furtis. argumēto text. in l. cū in pluribus. §. mellem. ff. locati. & in expresso idem te-

net Fulgo. in dict. §. Neratius post princ. sed salua eorū pace, nō videtur vera ista opinio & militatio, imò quod indistinctē habeat officium iudicis cum indistinctē loquatur prædicta iura: nec obstat text. in dic. §. mellem. quia ibi nō detentabat colonus fruct⁹ illos subtractos, ideo domin⁹ debet agere. Vel secundò, qd ibi voluit agere colonus cōtra dñm locantē, tāquā sibi obligatum vt agat contra subtrahētes, nō tamē negat quod possit ipse agere officio iudicis, si velit eo casu quo detentat: intellige tamen & declara superiorē cōmu. opinio. vt procedat quando res peruenisset ad alium cū vitio, puta ex furto vel violētia: vel fortē vacātem rem occupauit: aliās autem non cōpeteret detentatori aliquod ius vel remediū auocādi detentationē, sicut nec possessori cōpeteret quando non haberet dominium vel titulum: ita Ang. in dicta. l. & non tantum. ff. de peti. hære. & Bald. in l. item videndū. §. nūc videamus. 1. colū. eodē titulo. nisi eam haberet ab ipso vitioso possessore: ita sing. Bar. in dicta. l. manifestissimi. §. sed cum in secundā. C. de furtis. 2. col. nu. 5. qui ita intelligit gloss. in l. 2. C. de furtis. & per eam ita tenet ibi Bald. Paul. & ceteri doct. in dict. l. 2. in quo tamen articulo resolutiue dicas, quod in casibus in quibus possessori datur aliquod remediū possessorum, in eisdem detentatori dabitur istud iudicis officium pro sua detentatione recuperāda vel cōseruanda: istam notabilem doctrinam ponit Angel. de Peru. in dicta. l. manifestissimi. §. sed cum in secundum. C. de furtis. 2. colum. in fin. versiculo, detentatori autem, & c. & quādo possessori cōpetat dicta remedia possessoria, & quādo non vide singu. & melius quā alibi in iure per Bart. Paulus Iaso. & melius quā per alium in toto iure per Socinum in l. rem quæ nobis. ff. de acquirenda possessio.

14 Extende tamē superiorē cōmu. con. quæ habet qd detentatori detur officium iudicis pro sua detentatione recuperāda vel cōseruanda, vt procedat etiam in detentatione alicuius iuris incorporalis, vt puta si quis tantum detentat aliquē vsu seruitutis, non verò ipsum ius seruitutis, ita probat text. singu. secundum vsu intellectum in l. de vsu aquæ. ff. de varijs & extraord. cogn. quem ad hoc reputat ibi singu. Barto. & expressē per illam. l. ita tenet Speculator in titul. de offic. omn. iud. §. 13. colum. versu. Item imploratur loco principalis actionis. idem Specu. in titul. de causa posses. & proprie. §. priuata. auth. interdicta. 7. colum. num. 19. versu. sed & si me habētem vsu. & c. Et ex superiori bus inferitur quod talis detentator posset propria

pria autoritate destruere opus vel ædificium factū in re quā detinet: & in expresso probat text. in l. 1. C. vt nemini liceat sine licentia principis signum imponere, & ibi communiter doc. & tenet Bar. & cōm. doct. in l. 1. §. nūtiatio d oper. no. nuncia. vbi reputat singu. Rom.

15 Item quæro, an ista detentatio facti retineatur animo in absentia, sicut retinetur sola ciuili possessio vel sola naturalis? in quo subtili articulo dico, qd videtur qd retinetur animo, & operetur eosdē effectus quos operaretur si detentator esset præsens: & hoc quod de detentatio est iuste quæsitā iudicis autoritate, vel explicito cōtractu partiū: ita probat text. singu. & vnicus in l. si finita. §. si quis metu. ff. de dā. infec. vbi si missus in possessio nē ex primo decreto ex causa dāni infecti discesserit de re & sit absens animo non deferēdi rē, retinet ius suum quod habet in ea, perinde ac si præsens esset: cuius verba sunt, si quis metu rui nā discesserit de possessione, si quidē cum adiuuare rem non posset id fecit, Labeo scribit, intergrū ius eū habere perinde ac si in possessione perseverasset: & ad hoc eum notat ibi Ang. de Perus. in princ. & ad hoc reputat eū singu. Paulus ibi. nu. 2. & ad hoc eū dicit fortē non alibi, Imo. in princ. & dicit singu. Romanus ibi in princ. & etiam Ange. in l. peregrē. §. fin. in fin. ff. de acquir. posses. Pau. de Cast. in l. 1. 2. co. eodem. titu. Imo la ibi. 4. co. in fin. & Alex. ibi nu. 63. Pro qua subtili sententiā vltra prædictos doctores facit text. in l. si colonus. eodē tit. vbi dicit text. qd si colonus animo non deferendæ possess. exit de fundo, ad huc locator retinet per eū possessionē naturā, & sic colonus retinet in absentia suam detentationē, mediāte qua locator cōseruat suam possessionē: & ad hoc illū text. notat ibi Pau. in princ. & in l. peregrē. eod. titu. contrariā tamē sententiā tenēt plures, imò qd detentatio sit meri facti, & nullo mō retineatur in absentia. ita Bar. in l. 1. ff. de acqui. posses. 5. colū. in prin. nu. 13. & in fin. col. & q. nu. 27. optimo fundamēto & ratione. & idē tenet Rapha. Cuma. ibi. 4. col. in fin. & Roma. nota. pe. colū. versu. vltimo, circa hoc aduerte. Iaso. 19. colū. nu. 86. & in hoc residet Vincēt. etiam. 24. colū. num. 81. vbi latius quā alii stāgit: idē etiam tenet Franc. de Ripa. 12. colum. num. 44. & istā tenendo non obstat textus ille singu. in quo se fundabant primi doctores in dic. l. si finita. §. si quis metu. ff. de dāno infecto. quia text. non dicit qd ipsa detentatio retinetur in absentia, sed quod ipsum ius causatum ex detentatione iudicis autoritate data, hoc est pignus prætorium, non admittitur, sed retinetur etiā in absentia, & poterit per hypothecariā ipsam

rē & eius custodia & detentationē cōsequi, & a quocūq; reuocare. vt in l. 2. C. de præto. pigno. & in l. non est mirū. ff. de pignori. actio. & ita respondet Bar. & doct. vbi supra. licet non ita clare: & respondet Cumanus expresse in dicto. §. si quis metu. in principio. imò ille text. probat istā opinio. secundā ibi, perinde ac si in possessione perseverasset: nā præsupponit qd detentatio & custodia nō durabit sed ius quæsitū ex ea durat. Item apertius probat hoc ille text. in sibi. restituentū eū in possessionē: nā aperte dat intelligere qd eā perdidit: & ita pōderat & intelligit ibi Raph. Cuma. in prin. q. no. loquit. Secundò nō obstat text. in di. l. si colonus. quia ibi nō dicitur qd animo colon⁹ retineat detentationē, sed qd animus nō deferēdi rē sed reddendi, quāuis actualiter nō detēter, facit vt dñs & sic locator nō desinat possidere nē absentia coloni sibi sit nociua: ita solus Vincen. ibi. 27. colum. nu. 77. sed tamē prima opin. est magis cōmunis & tenenda.

16 Adde tamē in hoc vnum not. & subtile, quod si detentator est in conspectu vel de proximo conseruat suam detentationem, sicut naturalis possessio iuncta cum ciuili, conseruatur. ita solus Ang. in l. clā possidere. §. qui ad nūdinās. 1. colū. nu. 2. eodē. titu. ex qua sententia & cōclusionē sic verificata infero, qd si detentator esset in absentia rei, & sic nec in re, nec in conspectu, nec prope rē: & esset dominus verus rei, non posset ex aliquo titulo trāsferre dominium in alium per clausulā cōstituti, cum nec possideat nec detēter: sed maius dubiū & valde subtile esset, si detentator & dominus rei esset in ipsamet re, vel in conspectu eius, vel prope si per cōstitutum posset trāsferre dominium: & certē ego tenerem qd sic: quia illā detentationem videtur deinceps tenere loco & nomine alterius, vt in l. quod nemo. ff. de acqui. pos. cum ratione text. & materia: sed sola detentatio nuda cū titulo habito à domino non sufficit ad acquisitionem dominij, ergo. & c. de quo articulo infra latius dicam.

Item adde quod probata detentatione censetur probata possessio, nisi ex aduerso probetur aliquid de superioribus, ex quo resultat quod solum detinet & non possidet, de quo per glo. & doct. in l. stipulatio ista. §. hæc quoque. ff. de verborum obliga.

17 Aliud dixi qd est possessio iuridica de qua principaliter est sermo noster, & magistraliter & resolutiue dico, qd possessio est ius in sibi rei non prohibet possideri: quā definitionē ponit Bart. in l. 1. 2. col. ff. de acqui. pos. quā ibi sequit Alex. 4. col. nu. 13. qui late eam psequitur, & saluat ab impugnationibus aliorū Socinus. 6. col. in medio.

dio. vers. circa secundū. Ias. ibi. 8. col. nu. 35. Vin-
cen. 21. col. nu. 51. quia latissimè loquit ab. 11. col.
nu. 31. vsq; ad. 22. col. ponēdo nouē vel decē de-
finitiones antiquorū & modern. & rationes, &
impugnationes cuiuslibet: et tamē dicit quod
nulla quæ assignatur vel q̄ assignari possit satisfi-
faciet, nec in omnib; & per omnia cōueniet, sed
quod definitio Bar. videt min⁹ periculosa, istam
etiā tenet Sal. in. l. licet. eodē tit. 4. colū. in prin.
et istā tanquam breuē & perfectā approbat An-
charra. in ca. pastoralis. de causa pos. & proprie.
2. col. in medio. & ista est cōmu. opin. secundum
Frāc. de Ripa in dict. l. 1. 6. col. nu. 26. & idē in ru-
bri extrā de causa poss. & proprie. 1. col. in prin.
qui remissiuē ibi ponit. 14. definitiōes, & vltra
additiā suā: vnde meritō dixit gl. in. l. stipula-
tio ista. §. hęc quoq; in verbo, stipuletur. de ver-
borū obligat. q̄ possessionē peritissimi nō sunt
ausi definire: et interpretat̄ diuersas definitio-
nes reperio quōd. l. 1. titu. 30. 3. par. approbat ex-
pressē definitionē gl. & Azo. quā posuit in di-
cta. l. 1. in gl. v. r. tu dic. Sed certe illa nō est de-
finitio possessionis producta in esse & iā forma-
ta, sed cum est in fieri & in esse producitur & il-
la non est possessio vt statim dicā. Vel aliter &
melius potest per me sic definiri: possessio est
ius habēdi, retinēdi, atq; recuperādi rem, p̄cipu-
plentim; domini; iudicē fructusq; percipiē-
di; atq; vti cupiēdi, & p̄hibēdi cōmōnē: nec
obstat quōd definitio nō debet fieri ab effectu,
quia imō melius denotat substantiā rei definite,
& nulla est ferē materia quæ nō habeat eius de-
finitionē ab effectu: sed omīssis omnibus dico
quod si redēd. inspiatur quilibet definitio & in
effectū & substantiā tendit ad idē, licet per diuer-
sa verba: sed tenēdo definitionē Bart. quæ est in
seuera & cōmunis, eius verba deciaro pro intel-
ligētiā totius materiæ, & vt ex hoc aliqua resul-
tet vtilitas: ideo autē dico q̄ possessio est ius,
quia nō est idē quōd ipsamet res in qua habetur
possessio, licet quādoq; appelletur possessio. vt
in. l. interdū. ff. de verbo. signi. & in. l. 2. C. d̄ pro-
ba. in prin. & in. l. cum res. C. de cōtrahē. empt.
& in. l. 2. C. de fideiuss. mino. & in. l. si quidē. C.
de dona. inter virū & vxor. & in. l. quoties. vers. si
igitur. & C. de rei vendic.
Itē & secūdo ideo dicimur ius, quia possessio non
est detentatio nuda, cum illa potius sit facti q̄ iu-
ris, vt supra latē dixi in art. detētatione. Item &
tertio ideo dixi in definitiōe q̄ possessio est ius,
quia ipsa corporalis apprehēsiō, vel ipse actus
verus vel fictus per quē apprehēditur ipsa pos-
sessio, non est possessio, sed tantū est actus meri

facti: iste est text. qui sic debet intelligi in. l. 1. §.
adipiscimur. ff. eodē titu. in fine. ibi, eā rē enim
facti nō iuris esse. tex. in eadē. l. 1. §. si vir vxori.
ibi, quoniā res facti. & c. tex. in. l. deniq; in fi. ff.
ex qui. cau. maio. text. in. l. 1. §. Sczuola. ibi, quæ
facti & animi. ff. si quis testa. liber. esse iu. fuit. l.
text. in. l. possessionē pupillū. ff. de acquir. pos-
ses. ibi, q̄ em facti est, & c. tex. in. l. bonæ fidei. §.
in cōtrariū ibi, illud ad factū pertinere. ff. de ac-
quir. rerū domi. Sed ex illo actu verō vel ficto re-
sultat & causatur ipsa possessio, de qua in præsen-
ti loquimur: & illa postquā est acquisita, forma-
ta, & producta in esse, est ius intellectuale, & in-
uisibile, & non factum: & illa est quæ hic defi-
nitur: & quōd sit ius, probat text. expressus in
l. peregr. ff. de acquir. posses. post principium. ibi
ius possessionis. & c.

18 Text. in. l. possessio quoque, in prin. eodē titu.
text. in. l. cum hæredes. eodē titu. vbi dicitur, q̄
omnia iura hæreditaria transeunt in hæredem
exceptio debeat esse de regula. text. in. l. nemo.
in fi. C. isto titu. ibi, super iure possessionis. & c.
tex. in. l. non ideo minus. in fi. C. de lib. cau. ibi
inconclusum ius possessionis obtinebis. text.
in. l. si ea res. §. si ibi, qui priorius eius apprehē-
derit. ff. de actio. emp. & istam doctrinam & de-
clarationem ponit Bar. in dicta. l. 1. 2. colum. in
medio. Pau. de Cast. 1. colum. in fi. nume. 6. Al-
ber. 2. colum. in medio. Imola. 1. columna. post
medium. Aret. 4. colum. in medio. num. 13. Cu-
ma. ibi. 2. colum. Alexan. 3. col. nu. 11. Soci. 5. col.
in fi. ver. circa tertiu. Vincē. ibi. no. 6. col. in prin.
nu. 39. Ias. ibi. 6. col. no. 16. col. nu. 31. Frā. de Ripa
6. col. nu. 26. idē in rub. de causa posses. & pro. 2.
colum. num. 6. Bar. in. §. adipiscimur. eiusdem
legis. & ibi Paul. not. num. 3. & Ias. nu. 13. & fina.
colum. num. 23. Petrus in. l. licet. 3. colum. C. eo-
titu. Barto. in dicto. §. si vir vxori. in prin. Aret.
in. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. 1. colū.
in fine. idem. Aret. in. l. quēadmodum eodem
titu. nume. 1. colum. num. 3. & ibi doctor Segu-
ra. 7. colum. vers. & illud. confirmatur ista com-
mun. opin. & declaratio: quia sicut ex contra-
ctu qui est facti, vt in. l. cōsilio. §. si. in fi. ff. decu-
ra. furio. ibi, quia solutio, venditio, traditio, ma-
gis facti quam iuris sunt: resultat obligatio iuri-
dica & ex ea actio. vt in. l. licet. §. ea obligatio. ff.
de procura. & ibi cōmunis doctrina. & in prin-
cipio. In li. de actio. præterea sicut ex actibus,
moribus, & vsibus, qui sunt meri facti resultat
ipsa cōsuetudo formata et in esse pducta quæ
vocatur ius, vt in. l. de quibus. ff. de legibus. &
ibi tenet & declarat Bart. in. l. 1. lectura. 2. col. pro
pe. fi.

pe. fi. & in fi. col. idē Bar. meli⁹ in repetitiōe. 3.
col. nu. 6. & ibi Pau. 2. col. nu. 5. meli⁹ quā alibi
Alb. ibi. 10. colum. 16. & ibi cōmu. schola. Anto.
de Bu. in c. fi. de cōsue. §. missa materia. 2. col. in
prin. & ibi Cardi. in. §. licet. 10. col. 6. quæstio.
nu. 14. & est cōmu. intelligētia: ita ex actu vel
mō apto & à. l. determinato ad acquirēdā posses-
sionē queritur & resultat ipsa possessio, quæ est
iuris: & ita se habet sicut causa & causam. Item
sicut ex actu & exercitio seruitutis resultat ius
seruitutis & possessio eius. vt in. l. 3. §. dare. d̄ vsu
fruct. & in. l. quoties de seruitutibus ita ex isto
actu queritur possessio iuris: et sicut ex obliga-
tione queritur actio: ita ex possessione oriūtur
interdicta. In q̄ vnū nota & cōsidera subtile &
necessariū, quod licet possessio sit de iure natu-
rali primæuo respectu eorū quæ illo iure fiebāt
occupatis, vel respectu eorū quæ fiebāt cōmu-
nia, & postea magis genericē fuerit de iure gen-
tiū in oibus reb; post quā dominia fuerūt distin-
cta, vt in. l. ex hoc iure. cum materia. ff. de iustit.
& iu. & probat aperte in leg. 1. ff. de acquirē. pos-
se. tñ illo iure nō erat aliqua possessio iuris, sicut
hodie: nec erat qd diuersum ab ipso actu & ap-
prehensione: nā ipsemet act⁹ & apprehensio natu-
ralis idē erat quōd ipsa possessio: ita probat
tex. expressus in. l. 1. in principio. ff. de acquirē-
da poss. & ita expressē tenet & declarat Pau. ibi
2. col. in medio. nu. 8. Imol. pen. col. in fi. Cum.
2. col. in fi. & notabili⁹ Vincēti⁹. 36. col. in medi.
nu. 85. ex quo inferit q̄ illo iure nō cōsistebat in
iure, sed in facto: itē nō erat distinctio possessio-
nū ciuilib; & naturalis, sed vnica tātū, & dicebat
naturalis. Itē tantū durabat illa posse. quātū q̄
inhibebat naturaliter in re posse. vnde eo ipso q̄
definebat operari & sic retinere rē definebat ip-
sam possidere. Itē nō erāt prædicta remedia pos-
sessoria p̄ illa possessionē sola recuperāda vel re-
tinēda. Itē nō erat inuēt⁹ aliq; act⁹ fict⁹ acquirēdi
possessionē, sed tantū naturalis vel corporalis:
quæ oīa aperte pbat tex. in ista. l. 1. ibi, quia na-
turaliter tenet ab eo qui ei insistit, intentio do-
ctorū vbi supra, & sic oīa ista & alia fuerūt inuē-
ta & ordinata de iure ciuili positio: & maximē
cōstitit istā possessionē inuentā de iure naturali
vel gētiū, vt patet in p̄cessu huius materiæ. qd
nota quæ est nouū, singulare, & necessariū. Itē
ideo dicit̄ in definitiōe insistēdi rei, quæ ppria na-
tura, substantiā & effectus possessionis cōsistit in
hoc q̄ possessor insistat in re & illā habeat, te-
neat, & possideat: & in eā nō inquietet vel mo-
leste ab alio: & ideo ad hoc principaliter sunt
p̄dita oīa interdicta & remedia possessoria: &
dicit̄ etiā ad differētiā dñij, quod est ius plenum

& perfectū disponēdi de re, & eā vēdicādi, vt di-
cit Bar. in. l. 1. de acquir. pos. 2. col. in fi. & in. l. si
qs vi. §. differētia. eod. tit. quæ sequūtur omnes
& ego supra dixi præterea dicitur etiam ad
differētiā vsusfruct⁹, nā est i⁹ vtendi & fruēdi sal-
ua rerū substantiā, vt in. l. 1. ff. de vsusfruct. & de-
clarat Bar. in. d. l. 1. 2. col. ¶ Itē ideo dicit̄ in dñi-
tiōe, rei nō phibitā possideri, ad differētiā rei q̄
nō pōt possideri, vt rei sacre vel religiosæ, vt in.
l. q̄ vniuersas. §. 1. ff. de acquir. posse. & in. l. inter
stipulatē. §. sacra. de verbo. oblig. & sic patet q̄
tex. in. d. l. 1. ff. de acquir. posse. dū dicit, possessio
appellata est a pedib; vt & Labeo ait quasi pe-
dū positio: quia naturaliter tenetur ab eo q̄ ei insi-
stit: nō ponit definitionē possessionis, sed ety-
mologiā vocabuli secundū glo. 1. & oēs doct. ibi.
nā duo sunt instrumēta naturalia, instrumenta
principalia, siue act⁹ naturales acquirēdi posses-
sionē. s. pedes ad acquirēdā possessionē rerū im-
mobiliū quæ pedib; calcatur. ita tex. in. d. l. tex.
in. l. 3. in principio. ff. de acquir. posses. manus ad
acquirēdā possessionē rerū mobiliū, est in. l. 1. §.
adipiscimur, eod. titulo. ibi, aliqd in manu pon-
nat. ita Pau. de Cast. in. l. 1. eod. tit. 1. col. vers. itē
nota. Aret. ibi. col. in principio. nu. 2. Alexā. ibi.
2. col. in. 2. notabili. Vincē. ibi, in principio. 1. no.
& Iaso. ibi. 1. col. post princ. ideo sumpta est ety-
mologia ab illo instrumēto naturali. s. pedū, &
vocat pedū positio. Et si iterū quæras quare ma-
gis denominat̄ ab illo instrumēto quā ab alio. s.
manu? dico q̄ possessio rerū immobiliū est di-
gnior & magis cōseruat̄ & retinet̄: possessio vero
rerū mobiliū vilis & abiecta est, & facilius p̄dit
vt in. l. 3. §. Nerua fili. isto tit. & in. l. rē quæ no-
bis. & in. l. si rē mobilē. eo. titu. ideo à digniori
fit dñominatio. ita Pau. & Iaso. d. l. 1. col. post
prin. Vel aliter & secūdo pōt dicere, q̄ ideo de-
nominat̄ a pedib; quia pedes sunt firmū tot⁹ cor-
poris sustētaculū, & habēt se ad corp⁹, sicut ba-
ses ad columnā: itē Bal. in rub. de causa. pos. &
pprie. 1. colū. in principio. nu. 2. ¶ Itē principaliter
quæro, quōduplex sit possessio? & iste art-
icul⁹ est subtilis & necessari⁹: in quo dico q̄ vñ
q̄ vnica tātū sit possessio. Prima per tex. in. d. l.
1. ff. de acquir. posse. q̄ dicit possessio appellata.
& c. & sic loquit in singulari, & similiter tota ru-
brica. Scdo p̄ ista partē facit bon⁹ tex. in. l. 3. §.
gñra. eodē titulo. cū verba sunt. & in summa ma-
gis, vnū gen⁹ est possidēdi: species autē infinitæ
sunt. similiter in. l. 3. §. ex cōtrario. ibi, qm in sum-
ma possessionis. & c. Tertio facit tex. in. l. licet.
C. eo in prin. vbi licet possessio acquiratur cor-
pore & animo, tñ postquā est quæsitā solo ani-
mo, retinet̄, & sic vnū est i⁹ resultat̄ ex actu cor-
Ant. Go. in. ll. Tau. V. poreo,

poreo, & sic ex apprehensione, quod vacat possessio retinetur animo. Quarto text. in. l. i. §. siue autem corpore. in fin. ff. de vi & vi arma. vbi dicit text. quod si animo possidet in absentia prohibetur post reuersionem fundi ingredi, dicitur deiectus per vim de possessione quam animo retinebat, licet non corpore: & sic clare vult, quod illam possessionem numero quam retinetur animo, est eadem cum ea quam corpore retinetur: ergo vna tantum est: cuius verba sunt admissi enim ei possessionem quam animo retinebat, & si non corpore: & illud text. ad hoc inducit Soci. in ista. l. i. §. col. Quinto, pro ista parte facit vna & subtilis ratio, nam si in iure non esset priusquam vna possessio, maxime illud consideraretur tempore acquisitionis & productionis in esse: sed illo tempore tantum vna in singulari consideratur, & non plures, modo quamramus per nos, modo per alium: ergo non est danda pluralitas possessionum: text. est in in. l. i. §. adipsimur. & in. §. item acquirimus. eo. titulo. Sexto facit, quia quoniam per legem tractatur de amittenda possessione, & penitus abdicandi a possessore, vel de illa retinenda vel conseruanda semper iura & consulti loquuntur in vnica tantum & sola possessione. text. est in. l. 3. §. in amittenda eod. tit. text. in. §. si quis nunciet. text. in. §. si seruus. & in. §. Nerua filius. & in. §. si re. eiusdem legis. text. in. l. i. si rem mobile, eodem titulo. Septimo facit text. in. l. pupillus. ff. de acqui. re. do. vbi dicit text. quod pupillus non potest alienare aliquam rem & nec quidem possessionem quam naturalis: est & sic videtur probare quod vna sit tantum, & illa est naturalis, licet aliqui illum text. in contrario considerent: & istam sententiam & conclusionem, quod vnica tantum sit possessio, tenet Azo in summa. C. de acqui. pos. 2. col. in principio. n. 3. & tenet Placemius glossator antiquus quem refert gl. in. l. i. ff. eod. tit. in verbo, ait. glo. or. in. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. como. in gl. mag. in fi. & tenet Iaco. de Puteo, & Pe. de Beneficio in dicta. l. i. quos refert ibi Iaso. 13. col. n. 54. et istam opi. tenet ibi Fra. de Ripa. 6. col. n. 27. et ista videtur expressè approbare. l. 12. tit. 30. 3. par. & sensus horum doctorum est, quod vnica tantum sit possessio & illa naturaliter tenetur quando possessor insistit in re: ciuilitate vero quando eam retinet animo in absentia. Sed his non obstantibus teneo contrariam sententiam, in modo quod sit duplex possessio realiter & in substantia distincta, vna naturalis, alia, ciuilis Pro qua sententia & conclusione. Primo facit text. in l. clā possidere. §. q. ad nudinas. ff. de acquire. pos. vbi expressè dicitur quod absens possidet, & similiter ingressus possidet, ergo vnus ciuilitate & alius naturaliter. et sic duplex est possessio realiter distincta, nec potest dici quod vna et eadem pos-

sessio si penes illos, quia impossibile est quod vna et eadem possessio sit penes duos in solidum, vel secundum naturam, vel secundum artem text. est formalis. in l. 3. §. ex contrario. eodem titulo. cuius verba sunt ex contrario plures eandem rem in solidum possidere non possunt: contra naturam quippe est, vt cum aliquid ego teneam, tu quoque id tenere videaris: text. in. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. como. ibi. et ait duorum quidem in solidum dominium vel possessionem esse non posse. text. in. l. duo in solidum. ff. de precario. cuius verba sunt, nam nec iuste nec iniuste possessiones duae concurrere possunt. Confirmatur, quia lex nunquam fingit nec potest fingere super eo quod est impossibile de natura in genere: textus est in. l. qui ad certum, ff. locati. text. in. l. certum. in principio. infra de precario. text. in. l. adoptio. la. i. ff. de adop. text. in. §. minorem. Insti. de adop. text. in. l. lex Cornelia. prope finem. ff. de vul. et pu. ibi, quia non efficitur per eam. &c. text. expressus in. l. mulier, in fine. ff. de verborum obligat. text. in. l. qui decem. §. 1. in fine. ff. de solu. tenet glo. ord. in. l. Gallus. §. si eius. de libe. et posthu. in glo. si. prope finem. et ibi Bart. Paul. et commu. opi. glo. Bar. et docto. in. l. 3. ff. pro socio. tenet magistratraliter Bar. in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. 9. col. nu. 22. idem Bar. in. l. eandem. ff. de duo. reis. tenet late et notabiliter Iaso. in d. l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. nume. 241. imò quod magis est, fictio non cadit super eo quod est impossibile de iure positivo: ita solus Aret. in dicto. §. ex contrario. 1. col. post principi. Nec obstat si dicas quod ibi in dicto. §. qui ad nudinas, non est duplex possessio, sed vna, et illa tenetur ab ingressu naturaliter iniuste, et ab absente ciuilitate iuste: quia respondeo quod qualitas possidendi iuste vel iniuste non alterat naturam et substantiam possessionis. vt est text. formalis in dicto. §. ex contrario. text. in. l. duo in solidum. ff. de precar. text. in. l. 2. ff. vt possi. Item etiam quia illud quod est vnicum in substantia non diuersificatur propter qualitates, vt notatur in. l. i. ff. si cer. pe. et in. l. cui fundi de co. et de. in. l. si. §. quoties. ff. de publi. et vec. et per illum text. in. d. §. qui ad nudinas. tenet ibi Alberi. 3. col. Ange. 1. col. post principi. Imo. 2. col. in prin. Iaso. 4. col. nu. 21. Ro. 1. col. Cuma. 2. col. Secundo et principaliter pro ista sententia et conclusione facit text. in. l. naturaliter. eod. titu. vbi disponitur quod fructuarius possidet naturaliter illam rem in qua habet vsum fructum, et proprietarius possidet ciuilitate: text. in. l. possessio quoque in prin. eod. titu. text. in. l. cuiuscunq; §. si fundus. ff. de vsufu.

Ter

Tertio facit text. in. l. quemadmodum. ff. de acquire. posse. vbi dicit text. quod sicut nulla possessio acquiritur sine corpore & animo, ita nulla amittitur: ergo text. ille in illa distinctione vniuersali dat intelligere pluralitatem possessionum. Quarto facit text. in. l. i. §. deicitur. ff. de vi & vi ar. vbi dicitur quod illo interdicto non potest vti nisi possessor, & dicit text. quod sufficit quod possideat naturaliter siue ciuilitate: & ad hoc notat eum ibi Barto. Ange. de perusio. Quinto facit text. in. l. 3. §. si. ver. sciendum. ff. ad exhibendum. vbi dicit text. quod actione ad exhibendum potest agi contra ciuilitate possidentem, vel contra naturaliter possidentem. Sexto facit text. in. l. & habet. §. si. versi. placet. ff. de precario. vbi est text. quod in re concessa precario ille qui rogauit habet possessionem naturalem ille vero qui concessit habet ciuilem: & ibi tenet com. opin. & in. l. Pöpo. §. cum quis de acquir. pos. ergo clare ibi patet duas esse realiter distinctas possessiones, cum vna & eadem non potest esse penes eos, vt in fundamento dictum est: & ad hoc illum text. notat ibi expresse Ange. de Pe. Septimo facit text. in. l. nemo ambigit. C. de acqui. pos. ibi, duplicem esse rationem. aliam quam iure consistit, aliam quam corpore. &c. & sic clare probat quod sit duplex possessio. Octauo facit subtilis ratio, nam ciuilis possessio est illa quam causat prescriptionem: text. est in. l. acquiritur. §. fina. de acqui. re. do. Si ergo esset vnica possessio vel duae eiusdem speciei, operarentur eundem effectum, sed non operantur eundem effectum, vt ex dictis iuribus patet, ergo predictae possessiones non sunt eiusdem speciei, sed distinctae & separatae. Nono facit text. nota. in. l. si id quod. §. si. ff. de acquir. posse. vbi dicit text. quod si quis habet ciuilem possessionem in absentia, non perdit illam licet alius occupauerit possessionem corporalem, nisi suspicatus est se posse repelli ab eo qui est in possessionem: ergo clare dat intelligere duas esse possessiones. Decimo facit text. optimus. & expressus in. l. 3. §. Nerua filius. eodem titulo. vbi dicit quod in rebus mobilibus retinemus possessionem ciuilem in absentia, quatenus habemus facultatem nancisci possessionem naturalem: ergo naturalis, est possessio distincta à ciuili quam nancisci possit: & ad hoc illum text. notat ibi Bart. Angel. Imol. Paul. Roma. & Areti. qui dicit quod ibi melius quam alibi probatur, & communiter doctores. Undecimo facit expressior text. & singu. in. l. 2. §. q. vulgo. ff. pro haerede. vbi dicitur quod regula quam habet quod nemo potest sibi causam possessionis mutare, de

bet intelligi modo possessio sit ciuilis, modo naturalis: & ille text. non est alibi secundum Dinum. Alber. & Ange. ibi, ad hoc in quantum loquitur in hoc articulo nominaliter nominando possessionem ciuilem & possessionem naturalem, & sic denotando substantiam rei: & est vni cus secundum Bald. in. l. licet. C. eod. titu. 2. col. in. si. licet corrupte alleget: & Paul. in. l. i. ff. eo. titulo. pen. col. post. principi. Ioan. de Imo. ibi. 4. col. in prin. Ange. 2. col. in medio. Istam sententiam & con. s. q. in iure nostro sunt duae possessiones realiter in substantia distinctae, tenet Dinus per aliqua ex predictis fundamentis, vbi notabiliter loquitur in regula, sine possessione. de regu. iu. 5. col. versic. ad cuius declarationem. 1. est quarendum. tenet glo. or. post. Ioan. glossatores antiqui in. l. i. ff. de acqui. posse. in verbo, ait. post prin. & tenet & sequitur ibi Albe. pen. col. in fine. Pau. de Cast. ibi pe. col. in prin. Ioan. de Imo. 4. col. in prin. Ange. 2. col. in medio. Roma. 5. col. in medio. Alex. 10. col. n. 45. Iaso. 13. col. nu. 54. Vincen. 20. col. nu. 53. istam etiam opi. tenet Angel. de Peru. in. l. licet. C. isto titulo. 2. col. nu. 6. Pau. ibi. 2. & 3. col. Bal. ibi. 1. lec. 2. col. nu. 6. Sali. 4. col. nu. 13. Fulgo. in. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. como. 3. col. Sali. ibi. 3. col. Pau. de Cast. 2. col. nu. 7. qui nota. loquitur. Bal. no. in. l. i. C. vt possi. 5. col. num. 12. Bald. in rub. extra, de causa posse. & proprie. 2. col. nu. 4. & ista con. tenet Bar. in. l. 3. §. genera. supra isto titulo. 1. oppo. licet ipse in. l. i. supra. eo. 3. col. post medium, teneat nouam & distinctam opin. imò quod sint tres possessiones realiter distinctae, vna ciuilis, alia naturalis, alia corporalis: quae opi. communi, reprobatu à docto. ibi: & ista est magis commu. opi. secundum doctores vbi supra: pro qua communi sententia ego allego hodie in nostro regno legem secundam, titu. 30. 3. parti. quae expresse istam opi. fundat, & allego & considero expressiorē & clariorem legem in ista. l. 45. in. l. Tauri, quod est summè necessarium pro intelligentia dicendorum reiecta opi. Iac. But. quam tenet in. l. licet. fi. col. C. isto. titulo: vbi tenet quod quando possessio est penes vnum sit vnica possessio in substantia, sed quando est penes duos sint duae possessiones distinctae: quae opi. communiter reprobatu. Item reiecta opin. Bar. in dicta. l. 1. 3. col. dicentis esse tres possessiones realiter distinctas, scilicet naturalem, ciuilem, & corporalem: nam illa corporalis idem est quod naturalis, quae opinio Bartoli communiter reprobatu.

20 Item in nostra materia principaliter quaero an in acquirenda possessione requiritur causa vel Ant. Go. in. l. Tauri. V 2 titu-

titulus: in quo notabili & necessario articulo resolutiue procedendo, sit prima con. q. si in acquirenda possessione interuenit actus verus & naturalis, nulla requiritur causa vel titulus: itaq; si aliquis possessor tradat alteri, re animo transferendi possessionem, statim quaeritur accipienti sine aliquo titulo vel causa: vel si quis per actum naturalem apprehendat rem cuius possessio vacabat, statim quaeri possessionem: pro qua sententia & conclusione facit text. in l. 3. §. in admittenda. ff. de acq. pos. & in l. si quis vi. §. differentia. eod. titu. vbi habetur quod possessor sola sua voluntate potest amittere possessionem, ergo a fortiori, facta traditione animo transferendi possessionem, acquiretur accipienti: maxime quod tunc possemus dicere, quod licet non habeat titulum vel causam in proprietate, habet tamen in possessione, & erit titulus precarij si concessio fuit non determinato tempore tacite nec expressè, & sic potest ad libitum reuocari per concedentem: alias verò si concessio fuit facta determinato tempore tacite vel expressè erit titulus donationis: argumento text. sing. in l. Lucius Ticius. supra de don. tex. in l. 1. ff. de precario. tex. in l. & habet. §. si. eod. titu. confirmatur etiam, quia super sola possessione rei, potest constitui titulus: vt est casus nota. in l. si aliquam rem. ff. de acq. pos. §. ibi, nam si rem meam tu possideas, & ego emam a te possessione eius rei, vel stipuler, utilis erit emptio. & stipulatio: idem probat text. in l. si emptio. §. item si emptor. verfi. rei suae supra de contra. emp. bonus text. in l. in debiti. §. sed & si numi. in princip. de condic. indebi. Secundò pro ista con. principali, quae habet quòd si in acquirenda possessione interuenit actus verus & naturalis nulla requiritur causa vel titulus, facit text. expressus in l. clam possidere. §. qui ad nūdinās. ff. de acq. pos. §. vbi habetur quod in gressus rem absentis acquirit possessionem naturalem vacantem, & tamen ibi nulla interuenit causa vel titulus. Tertio pro ista con. facit text. in l. si. C. vnde vi. ille qui ingreditur rem omninò vacantem alicuius absentis, acquirit vtranque possessione sine aliquo titulo vel causa. Quarto pro ista sententia & conclusione facit totus titulus. ff. de vi & vi arma. vbi habetur quod ille qui per vim expellit alium de possessione, acquirit eam: licet iniuste & sine titulo vel causa: & istam sententiam & conclusionem tenet Bart. in l. quòd meo. ff. de acq. ren. pos. §. prima colum. nume. 1. licet non allegat nec consideret superiora iura, sed allegat text. in lege. 1. §. si vir. vxori. eod. titu. sed certè ibi causa

interuenit, licet de iure inualida: & ille tex. pro priè loquitur id casu conclusionis tertiae, infra eo. proxime allegat etiam alia iura Bar. quae certè nihil probant. Idem etiam tenet Pau. ibi. 2. col. prope si. & Ioan de Imo. post prin. legis. & ibi Ludo. & commu. opi. secundum Alex. ibi. 3. col. nume. 11. & istam dicit commu. opin. Aretin. in l. locus. eodem titulo.

21 Secunda conclusio principalis sit, q. in acquirenda possessione per actum fictum bene requiritur causa vel titulus, vnde si quis nulla interueniente causa vel titulo constituat se nomine alterius possidere vel per aspectum velit transferre, posse vel per retentionem vsusfructus vel per conductionem factam de re propria non transfertur possessio: ista est glo. singul. iuncto text. in d. l. quod meo. in glo. 1. in princ. & per eam tenet ibi Bar. 1. col. nume. 1. Paul. Cuman. Ludo. Roma, & commu. doct. & ad hoc illam glo. iuncto text. reputat singul. Saly. in l. traditionibus. C. de pactis. si. columna. 3. q. pro qua sententia & con. facit text. iuncto communi intellectu in l. si aliquam rem. ff. de acq. ren. pos. §. vbi probatur q. si dominus & possessor alicuius rei conducatur rem quam possidet ab alio non transfert in eum aliquam possessionem: facit etiam bonus & subtilis casus in l. ei a quo. ff. de vsucapio. pro qua sententia & con. facit inconuincibilis ratio, quia quando clausula constituti vel quilibet actus fictus ponitur super contractu nullo vel inualido. similiter illa clausula vel actus fictus possessionis est inuallus vt probat text. in l. si. ff. de consi. pe. text. in l. non dubium. C. de legibus. text. in regula, cum principalis. ff. de regul. iur. & latius pono, infra proxime in. 4. cò. ergo quado nullus ponitur titulus contractus: nec causa interuenit, dicta clausula constituti, vel alius actus fictus, nihil potest operari: & intantum ista con. est vera vt procedat etiam si praedictus dominus & possessor rei scienter sine causa & titulo constituat se nomine alterius possidere, vel apponat in eius fauorem alium actum fictum: quia non videtur donare, & sic per illum praesumptum & fictum titulum donationis iunctum cum dicta clausula constituti & actu ficto possessionis non transfertur dominium nec possessio in eum: & iura quae dicunt quòd ille qui scienter sine causa vel subsistente obligatione tradit suam rem donare, vt in l. cuius per errorem. ff. de regul. iur. in l. 1. in. si. ff. de condi. indebiti. in prin. C. eo. titu. & vtrobique docto. debent intelligi quando traditio rei sit per actum verum & naturalem, secus vero si per actum fictum, vt in hac nostra

nostra conclusione ne de duplex fictio vel specialitas: ita singul. Bar. in d. l. si aliquam rem. 3. col. in princ. ff. de acq. hære. Paul. de Cast. fin. col. in princ. Albe. 1. col. in fine. Cuma. pe. col. in fine. Alex. 6. col. nu. 18. Fran. de Rip. 9. col. num. 26. istam etiã con. tenet Cinus, Bal. Saly. & docto. in l. qui re. C. locati. tenet etiã Saly. melius quam alibi in l. traditionibus. C. de pactis. si. colum. 3. q. tenet etiam Bal. in cap. 1. de capitaneis qui Curiam vendidit. pe. colum. in prin. in Vsi bus feu. & ista est vera & communis opinio, licet glo. singul. & ordinaria teneat contrarium in dicta. l. si aliquam rem. ff. de acquirenda possessio. in glo. fin. prope finem, quam sequebatur ibi Imola, & latius & subtiliter Aretinus. §. colum. num. 3. quam superiorem communem opinio. intelligas procedere in casibus in quibus aliàs de iure communi per veram traditionem scienter factam induceretur donatio, vt qn fit traditio expressa, causa adiecta, tanquam ex debito cum nihil deberetur: vel quando ex qualitate rei & persona praesumatur donatio, vt notatur per Bar. & docto. in l. cum quid. ff. si cer. pe. post glo. ibi: nã in illis casibus interueniente vera traditione erit donatio. aliàs verò si interueniat ficta traditio non valebit, vt in hac communione opinio. Confirmatur ista commu. opinio subtili fundamento & consideratione. nam licet de iure nouo Codicis ex nudo pacto donationis oriatur actio, & promissor efficaciter sit obligatus: & in l. si quis argentum. §. fin autem hoc in princ. C. de donatio. & ibi commu. opin. tamen illud debet intelligi in expressa & propria donatione & promissione: secus verò in ficta & praesumpta, puta quado quis per pactum nudum scienter promitteret indebitum, ne detur concursus duplicis specialitatis contra regulam tex. in l. 1. C. de dotis pro. & in l. cum post §. gener. de iure dotium. ita sing. Bart. in l. iuris gentium. §. quinimo. si. col. in medio. ff. de pactis. idem Bar. in l. si tibi decem. in si. eo. tit. idem etiã tenet Bald. Ang. Pau. de Cast. Alexan. & commu. docto. in l. iuris gentium. §. sed cum nulla. eod. titu. Iaso. in dict. §. quinimo. 18. col. num. 21. Paul. in l. generaliter. 3. col. C. de non nu. pec. Bal. in l. si pacto quo pœnã. C. de pactis. 2. col. in fine. Saly. in l. legem. 5. col. in medio. eo. titu. Bald. in rub. extra. de pactis. 2. col. in fine. Imo. in l. in ædibus. §. 1. 3. col. ff. de dona. & ibi Ludo. Ro. pe. col. in si. Ange. de Peru. in dicta. l. si quis argentum. §. sed & si quis. post prin. C. de donat. & ibi Bald. nu. 4. Paul. de Castr. notabiliter in l. quae dotis. penu. col. nume. 9. ff. solut. matrim. Anto. & Imol. in cap. qualiter. extra de pactis.

Ex qua superiori. 2. con. sic declarata & confirmata inferitur singulariter, quòd si quis scienter confitetur extra iudicium rem suam esse alterius, & constituit se nomine eius possidere, vel alium actum fictum interponat, non transfert in illum dominium nec possessionem: & hoc solum ex ista ratione, quia ex tit. praesumpto & ficta traditione non potest quaeri dominium nec possessio, ne detur duplex specialitas: & ita tenet expressè Bar. in l. cum falsa. C. de iuris & fac. igno. 2. col. nu. 6. & ante eum tenet ibi Petrus de Bella pert. 2. col. post prin. Cin. 2. col. 4. q. quos Par. non refert. & tenet ibi Faber in suo Breuiario in prin. illius. l. & Bald. ibi. si. col. nu. 7. & 8. Pau. de Castr. 2. col. in fin. tenet An. in c. si. extra de confessis. 6. col. in prin. Imola ibi, si. col. in fine. Sed adde subtiliter in hoc art. quod tunc, alia ratione & consideratione ista opi. & illatio est vera, quia tali casu nullus concurrat titulus verus nec praesumptus, quia illa confessio scienter facta non inducit donationem nec alium titulum: quia non habet verba dispositiua apta producere obligationes, sed tantum fit ad probationem: vnde cum conset de contrario, eliditur confessio: & sic clausula constituti vel actus fictus in isto casu ponitur de perse sine subiecto alicuius contractus expressi nec taciti: vnde ex ea non transfertur possessio nec alius effectus: ita dicit & declarat subtiliter Paulus ibi in d. l. cum falsa. si. col. in princ. & ante eum Bal. ibi. si. col. nu. 8. & in expresso quod ex tali confessione scienter facta non inducatur titulus donationis tacitus vel praesumptus, tenet expressè Bald. in l. vna. C. de confessis. 3. col. nu. 7. Pau. in l. generaliter. C. de non nume. pecunia. 2. colum. in medio. numero. sexto, & melius. 3. colum. in princ. idem Paul. in l. publica. §. si. ff. de positi. & expressè Petrus in dicta. l. cum falsa. 2. colum. in principio.

Nec huic secundae con. principali cum ex ea deductis obstat notabilis tex. subtiliter inductus in l. 1. C. de dona. iuncta communi opi. vbi est casus quòd donato & tradito instrumento alicuius rei videtur donata & tradita ipsa res contenta in instrumento, & tamen ibi concurrat praesumptus titulus & ficta traditio rei: ergo non deberet transferri dominium & possessio eius: quia respondeo quòd ibi verus titulus & vera traditio interuenit, saltem illius instrumenti corporalis quòd traditum fuit: vnde ex hoc resultat titulus & possessio rei contentae sub eo cum aliud non potest operari, & sic continet & repraesentat contentum sub eo, concurrente legis dispositione: & iste est verus sensus & intellectus Ant. Go. in l. Tau. V 3 illius

illius legis & solutio huius difficultatis: facit textus in l. qui chirographū. ff. de lega. tertio. textus in lege. feruum filij. §. eum chirographum. de lega. i. ex. in lege secunda. C. qui res pigno. obligat. po. in lege tertia & quarta. ff. de libet. legat. notatur in l. 2. ff. de pactis.

22 Secundo non obstat tex. expressus & non de claratus a doctor. in lege. qui bona fide. ff. de acquiren. possessio. & in l. interdum. §. fina. infra eodem. vbi dicitur, quod si ille qui non est dominus possideat aliquam rem quam bona fide emit, & eam conducit a vero domino, quod statim definit possidere: & per istum actum fictum etiā sine causa vel titulo transfertur possessio in ipsum dominium & ad hoc notari commu. opinio, quia ad illum tex. dupliciter respondeo.

Primò modo quod verus dominus & possessor nō potest transferre in aliū possessionē per actum fictum nisi præcedat causa vel titulus habilis: & ita procedat istam nostra secunda cō. ille verò qui nō est dominus, si possideat bene pōt transferre possessionem in aliū etiā per actū fictū sine causa vel tit. & ita procedat & intelligatur tex. in d. l. qui bona fide. & in l. interdū. §. fina. & in expresso ita tenet & declarat Barto. in l. quod meo. i. col. num. 1. licet communiter deficiunt ibi aliqua verba: & istam declarationem & concordiam ponit ibi Pau. 2. colum. in fine, & cum ea transeunt in differenter ibi doct. & expressè dicit ibi Roma. i. colū. in fine, quod dissimul. Bar. communiter tenetur. Sed attende quod iste intellectus videtur esse verus, cum nulla ratio differentie possit assignari, vnde cogitavi quod vera & propria ratio est, quia in istis iuribus interuenit vera & iustissima causa, scilicet quod ille cui tradebatur possessio, erat verus dominus: vnde non oportet sibi concedere causam vel titulum de nouo, cum ipse perfectum titulum & causam habeat: & ideo non dominus possessor potest per actū fictum transferre possessionē: & iste est verus & clarus intellectus illarum. II. Ex quo resultat contra Bar. & doct. quod indistincte dominus & possessor vel non dominus, non potest transferre possessionem sine causa vel titu. & per cōsequens venit reprobanda glossa cum qua omnes ibi trāsunt in dict. lege. qui bona fidei. vbi dicit quod illa lex procedit etiā si non dominus qui possidet conducit rem ab alio non domino, cum ibi nulla subsit causa vel titulus habilis, mediante quo, per actum fictum possit trāferri possessio.

23 Tertia con. quod ex inutili & inualido contra-

ctu bene transfertur possessio, interueniente actu vero traditionis: tex. est notabilis & subtilis in l. 1. §. si vir vxori. supra. ff. de acquirenda possessio. text. in l. quod vxor. eod. titu. tex. in l. 1. §. de iur. in verbi. denique. ff. de vi & vi. ar. tex. in l. si donate. in princip. ff. de donat. inter vi. & vxor. tex. in l. nec vllam. §. omnibus. verbi. Item in tit. p. donato. ff. de peti. hære. qbus probatur quod ex donatione inter maritū & vxorem, licet penitus contractus vel titulus sit nullus, adeo q ex eo nulla oritur actio vel obligatio ciuili nec naturalis, vt in l. 1. in princip. ff. de dona. inter virū & vxor. & in l. 3. §. sciendū. eod. titu. & in l. si sponsus. §. si vxor viri. eo. tit. vbi dicitur quod ei nō accedit fideiussor. & tenet Barto. magistraliter in l. cū lex. ff. de fideiussor. 2. col. num. 8. idem Bart. in l. quod meo. i. col. num. 1. ff. de acquir. possess. & vtrobique cōmu. opin. tamen ex tali cōtractu possessio bene transit in vxorem interueniente actu vero traditionis, sed difficultas subtilis est in hoc articulo, pro intellectu illorum iurium, cum de iure talis cōtractus sit inualidus ipso iure: quare valeat & acquiratur ex eo possessio. & dico quod vera & subtilis ratio est, quia possessio non causatur ex cōtractu tanquam ex proxima et immediata causa, sed ex facto naturali, et sic ex traditione ipsius rei: vnde licet cōtractus sit nullus, non impeditur acquisitio possessionis si ibi interuenit verū factum & traditio: & in expresso ista ratione ponit cōsultus in d. l. 1. §. si vir vxori. ibi quoniam res facti infirmari iure ciuili non potest, cuius sensus est, q cum possessio causetur ab ipso facto traditionis, vt supra late deductū est in definitione: et istud factum secundum veritatem nō possit infirmari iure ciuili, merito ex tali facto transit possessio, licet ipse contractus sit nullus: & ista est vera et propria intentio Bart. Paul. et aliorum, et expressè ista rationem per illum text. ponit Bald. in l. non dubium. C. de legibus. octaua columna. numero decimo octauo, et Paul. ibi, penultima columna, in princip. Iason ibi, penultima columna. numero quinquagesimo quinto. et istam doctrinam in alio proposito ponit gl. in l. 3. §. ex pluribus. in gl. si. et ibi expressè Alb. i. colū. in fine. ff. de acquir. possess. nec huic subtili rationi obstat si dicas, quod licet factum illud naturale, et sic tradito, non possit infirmari et infringi per ius ciuile secundum veritatem, tamen potuit infringi secundum fictionem iuris vt fingatur non esse factum, cum ius ciuile semper possit fingere contra veritatem in his quæ sunt facti:

facti: vt in l. rerro. ff. de captiuis. & in l. in omni bus. & in l. bona eorum. eod. titu. & quasi per totum: & in §. si ab hostibus. Insti. quibus mo. ius. pa. po. sol. quia respondeo quod lex num; quam fingit nisi subsistente æquitate & necessitate: tex. est in l. sciendum. ff. ex quibus caus. maior. text. in l. post liminium. ff. de captiuis. text. in l. non dubito. eodem titu. in princ. & istam regulam & doctrinam ponit Bartol. in l. si is qui pro emptore. de vsucapi. tertia columna. numero secundo. Sed in isto casu cessat æquitas & necessitas fingendi, & ideo lex non fingit, nam cum sola voluntate amittat quis possessionem, vt in l. tertia. §. in admittenda. & in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acqu. possess. sequitur quod licet per traditionē rei non quæreretur possessio vxori, amitteret eam maritus: imò etiā amitteret sua voluntate, licet rem non tradiderit, sed in eius detentatione permanerit vt dictis iuribus: vnde marito cum maritus debeat perdere possessionem, quæritur ipsi vxori virtute traditionis, licet contractus sit inutilis: & iste est verus sensus & intellectus text. in dicto. §. si vir vxori. ibi dum dicit, & quid attinet dicere: non possidere mulierem, cum maritus vbi noluit possidere protinus amiserit possessionem: & ita intelligit & declarat illum textum Bar. ibi, vno verbo. numer. secund. Ioan. de Imol. in principio. Roma. in prin. Vincent. melius quam alter ibi. 1. & 2. col. Iaso. ibi. 2. col. nu. 3. & ita intelligit & declarat illum tex. Iatius & expressus Bar. in l. si is qui pro emptore. in frā de vsuca. 10. col. post medium. nu. 27. Imol. 7. colū. prope finem. Iaso. ibi. 51. colū. nu. 250. & iste fuit sensus Bal. in l. siue possidetis. 2. col. post prin. C. de proba.

24 Nec obstat si iterū replices contra istum verū & subtilem intellectum, q si vxor non acquiret possessionē ex isto inutili cōtractu, q maritus non perderet eam, licet rem tradiderit: quia regula notabilis iuris est, quod si quis vult rem suam vel aliud ius quod habet transferre in alium, si illi alteri non potest ex iuris dispositione dari, non admittit radens, nec abdicatur a se quasi sub illa conditione datum: istam regulā & conclusionē probat tex. no. in l. nec vtilē. ff. ex quibus cau. maio. quem ibi ad hoc notat Albe. Bar. Bal. & commu. doct. & istā doctrinā per illū tex. ponit Bar. vbi infert adnotat. q. in l. qui Romæ. §. duo fratres. 10. q. ff. de ver. obliga. & ibi commu. doct. super illa. q. istam etiam regulam probat tex. & ibi notat Bar. & docto. in l. cum quis. §. si debitorem. ff. de solu. text. in l. vir vxori. verbi. sed si promissor. ff. de dona. in-

tervi. & vxor. si ergo in præfanti casu & sciend. §. si vir vxor. & similibus, possessio non quæretur vxori, non amitteret eam maritus: & sic ratio prædicta communis non videtur concludere: quia ad hoc respondeo q prædicta regula & doctrina contraria procedit & habet locū tantum in dominio quod quis vult a se abdicare & in alium transferre: quia si non potest ibi quæri, nō recedit a dominio, sed remanet penes eum: secus verò est, in possessione, quia etiā si non quærat nec possit quæri accipienti, deperditur & abdicatur a possessore: ita notabiliter Alb. in d. l. nec vtilē. in princip. ex quibus cau. ma. & ita tenet et declarat Bar. in l. si ego. in fine. ff. de nego. ges. & ibi Albe. 3. col. Paul. in fine. nume. 7. et ita tenet & declarat glo. ord. in dict. l. cum quis. §. si debitorem. in glo. 3. ff. de solu. et ibi Bar. num. 2. Pau. nu. 5. Albe. & commu. doct. Bar. Albe. Paul. etceteri in l. qui hominē. §. si debitore. eo. titu. et ita etiā tenet & declarat glo. or. in d. l. vir vxori. verbi. sed si promissor. ff. de dona. inter vi. et vxor. et reputat ibi notabile Fulgo. pro qua sententia & declaratione est casus expressus in l. quod meo. §. si furioso. ff. de acquir. possess. & ibi expressè tenet glof. 2. et ibi Bar. Alb. Pau. Imol. Areti. Alex. & commu. doctor. tex. etiam expressus in l. 1. §. p. procuratorem. in fine, eo. titu. istam doctrinam et declarationem ponit Areti. in l. naturaliter. §. nihil commune. 7. colum. eod. tit. et ita defensatur intellectus subtilis et communis dicti. §. si vir vxori. et similibus: quia merito ibi acquiritur possessio, quia etsi non quæretur nec possit quæri ex iuris resistentia, nō remaneret penes maritū, sed amitteret eam per supra dicta: & ista est perfecta resolutio illius text. & sensus eius, sic ab alio non dilucidata. Ex qua superiori. 3. principali conclusione sic declarata & confirmata, quæ habet quod ex inutili cōtractu transfertur possessio interueniente actu vero traditionis. infero

25 Primò quod ex contractu facto a minore super re immobili sine decreto cum autoritate tutoris vel curatoris, secuta traditione, transit possessio. glo. est no. in l. 2. §. si a pupillo. ff. pro emptore. in glo. pri. prope finem: quem ibi cōmendat Ioan. de Imo. 2. col. in fine. cōmendat Alexan. in dicto. §. si vir vxori. secund. columna, numero quarto, & dicit eam notabilem Iason ibi tertia columna, numero decimo quarto, & Vincentius, ibi quinta columna. in fine: & illam glossam reputat singul. Alexand. in l. possessionem pupillum. eod. titu. secunda col. in principio. & hoc etiam tenet Bal. licet non Ant. Go. in l. Tau. V 4 alle-

allegat illam glo. in l. magis puto. in principio. ff. de rebus eor. post Iacob. de Aterio. pro qua glof. & sententia facit text. in dicta. l. possessio- nem pupillum. ff. de acqui. possess. vbi est text. quod pupillus sine tutoris autoritate non potest animo amittere possessionem, ergo cum tu- toris autoritate videtur quod possit: & per eum ita tenet ibi Rapha. Cuma. post princip. ex quo ibi infert, quod si pupillus cum tutore, vel adul- tus cum curatore, fecisset compromissum su- per re immobili sine decreto, quod licet arbi- tri non possint pronunciare super proprie- tate, poterunt tamen pronunciare super posses- sione: facit etiam bonus textus in l. pupillus. su- pra de acquiren. rer. do mi. cuius verba sunt, alie- nare vero nullam rem potest, nisi praesente tu- tore auctore, & nec quidem possessionem quae est naturalis: ergo tutore auctore possit. Tertio pro ista sententia ultra doctores considero text. expressum & meliorem de iure in l. secunda. C. si quis ignorans rem minor. esse, sine decreto comparauerit. vbi dicitur quod si res sit aliena- ta sine decreto, possessio retrahatur & reuoce- tur a possessore: ergo translata fuit, ex quo etiam deducitur, quod adultus carens curatore alienan- do rem sine decreto possit transferre posses- sionem per supra dicta: pupillus vero sine tutoris autoritate, vel adultus habens curatorem sine curatoris autoritate, non possit alienando vel contrahendo transferre in alium possessionem civilem nec naturalem: de civili est text. in di- cta. l. possessionem pupillum. de naturali est text. in dicta. l. pupillus. ff. de acquiren. rerum do. ibi, & nec quidem possessionem quae est na- turalis, & vtrouque com. opin. quod procedit modo pupillus vel adultus vere tradat, modo ficte, secundum doctores ibi. Adde tamen quod natura- lem possessionem bene possit minor perde- re, etiam sine tutoris vel curatoris autorita- te, ex eandem de fundo, ita quod non sit in con- spectu vel prope: quia quilibet maior sic amit- teret. text. est in hoc notabilis in dicta. l. posses- sionem pupillum. & per eum ita tenet ibi glof. ordi. Alber. Paul. Ioan. de Imol. Cuma. Aretin. & Alexand. & Dynus, & Oldradus, quos ibi re- fert Alber. tenet etiam Vincent. qui in hoc pun- cto notabiliter loquitur in dict. l. si vir vxori. 5. col. nume. 12. cuius ratio est, quia tunc non amittit immediate ex sua voluntate vel contra- ctu, sed ex legis dispositione. & in hac ratione fundat text. glo. & com. opi. Ex quo text. sic intellecto cum ratione infert ibi Franc. de Are. 1. col. in medio, quod latio quae infertur alicui ex immediata dispositione iuris, ita comprae-

hendit pupillum sicut maiorem: & licet ipse non allegat, ita expressè notat ibi Alberic. post Iaco- bum de Ra. pro qua consideratione facit bonus text. in l. si sine haerede. §. Lucius. ff. de admi. tu- to. per quem ita tenet Bal. in l. non videtur. C. de in integr. restit. 1. col. post prin. & ultra eos facit melior text. de iure. in l. si. §. defensionem. C. de administ. tuto. Ex quo deducitur quod si praedi- ctus minor haberet solam possessionem natu- ralem quam animo quis potest retinere quocum- que vadat, quod per absentiam eam non possit amittere, etiam si vellet eam amittere & a se ab- dicare. argumeto illius text. cum ratione: & ita ibi tenet Alber. Paul. & Cuma. & Vincen. in d. §. si vir vxori. 5. col. nu. 12. Sed contra istam pri- mam illationem facit expressus & no. text. in l. iubemus. la. 2. §. sanè. cl. 2. in fine. ibi, sed posses- sionem ecclesiasticam. &c. Vbi probatur, quod si res ecclesiae vendatur, etiam cum autoritate administratoris, non adhibita iuris solennitate, non potest transferri possessio: imò ipso iure tradi- tio est nulla: quia. 1. respondo quod ille textus loquitur tantum respectu dominij, & sic pro- prietatis, & non respectu possessionis: & ibi pos- sessio ponitur pro ipsamet re, sicut in iure no- stro multoties reperitur, ut in lege. interdum. ff. de verbor. significa. & ita soluit & responderet Barto. in dict. §. si vir vxori. numero tertio. Vel aliter & secundò respondet ibi Barto. quod ille textus loquitur in persona quae non potest per- dere possessionem, ut pupillus, vel ecclesia: & cum ista secunda solutione Bart. transeunt ibi Cuma. & Alex. 2. col. & Roma. ibi in prin. Sed attende quod ista solutio possit esse vera, & clarè procede- ret, quando talis inhabilis persona per se transfer- ret possessionem sine autoritate administra- toris: vnde praesupposito quod ibi interuenit au- thoritas administratoris, videtur difficile con- trarium, cum per superiora iura sit conclusum quod cum autoritate alterius possit persona inha- bilis transferre possessionem: vnde. 3. possit di- ci quod ille textus solum procedat in rebus ec- clesiasticis propter fauorem earum. Sed certè verior & propria solutio est prima quam assi- gnauit, quod ibi possessio ponitur pro ipsamet re, & sic pro dominio vel proprietate: & illa impe- ditur & ipso iure non transit: & ita dicit quod il- le text. debet intelligi Vincen. in d. §. si vir vxori. 5. col. in medio. nu. 11.

26. Secundò ex praedicta. 3. con. principali infe- ro notabiliter, quod si res maioratus vel prohi- bita alienari alienetur, quod in accipientem transit possessio tam civilis quam naturalis, licet contra- ctus ipse nullus & inutilis sit, argumeto text. & supe-

superioris conclusio in dict. §. si vir vxori. & in ex- presso per eum ita tenet Bald. in l. 2. ff. de iuri. omni. iudi. fin. col. in fin. & hoc tenet & reputat notabile Franc. de Are. in dict. §. si vir vxori. 2. co. in medio. Alex. ibi pe. col. si. q. Iaf. 3. col. nu. 12. Vincent. ibi. 14. col. nu. 28. hoc etiam tenet & reputat notabile Ludouic. Roman. in l. is cui bonis. 1. col. nu. 3. infra. de ver. obl. & tenet & seq- tur ibi Are. 1. col. 1. no. Alex. 1. col. 2. no. Iaf. 2. co. num. 5. & ibi Fran. de Rip. 12. col. nu. 52. pro qua sentent. facit bonus textus quem doc. non alle- gat in l. non alienat. ff. de regul. iur. cuius verba sunt, non alienat quod dicitur omittit possessionem. & ibi expressè notat ad hoc Io. Ferrar. post anti- quos. text. in l. item si res. §. 1. vers. potest. ff. de alien. iud. mut. cau. fa. vbi eadem verba ponuntur. facit etiam text. valde notabilis in l. bonae fidei. vers. nec interest. supra. de acq. re. do. vbi expresse dicit, quod si res affecta aliquo vitio reali alienet, li- cèt non trahatur dominiū nec vsucapiendi conditio, bñtā sit possessio & acquisitio fructuum. Pro qua etiā sententia considero subtiliter legē nostrā. 45. Tauri. in fine. vbi dicit quod mortuo possessore maioratus, possessio trahatur in successorē, quāuis aliquis tertius occupauerit possessionem in vi- ta vel post mortem possessoris, vel de manu eius eam habuerit: ergo aperte praesupponit quod licet sit res maioratus, vel prohibita alienari, & contractus vel alienatio non teneat, tamen bene transfertur possessio: & in tantum hoc est verū vt procedat etiam si lex vel dispositio hominis quae prohibet alienare vel contrahere, & expresse dicat & disponat quod etiam non possit fieri traditio: & si fiat, quod nullus sit momenti: tamen debet intelligi quod nihil valeat quo ad translationem dominij, sed possessio civilis & naturalis bene transfertur: ita probat text. not. & subtilis in l. 3. §. sciendū ibi, nec traditio quicquam valet. ff. de dona. inter vi. & vxor. vbi dis- ponitur quod donatio inter coniuges est om- nino nulla, a deo quod traditio nihil valet, & ta- mē intelligitur quo ad dominium: quia posses- sio bene transfertur, ut est casus expressus in dict. §. si vir vxori. ergo aperte ista illatio est ve- rissima. & illū text. ad hoc ita inducit Aretinus in dicto. §. si vir vxori. 2. col. num. 4. dicens sem- per esse mētē tenendum. Socinus in confi. 13. 4. volu. & ista opi. & consideratio est verissima, ni- si lex ultra procederet annullando acquisitio- ne possessionis. vt probat text. nota. & expresse in l. vna. C. non licere habitatoribus metro comiaē loca sua ad extraneum transferre. lib. 11. ibi, quoquo modo possidendū licentia tribua- tur. nec consideratione Aretini obstat text. in

lis cui bonis. ff. de verbo. obli. ibi, tradere verò non potest. per quam notat ibi Ang. de Peru. in prin. nume. secund. quod ille qui non potest alienare vel se obligare, non potest etiam tradē- do transferre possessionem: quia ille text. & de terminatio Angeli debet per supra dicta intel- ligi, quando persona est inhabilis contrahere vel alienare ex defectu animi & intellectus: quo casu impeditur etiam translatio possessio- nis: quia animo non potest eam amittere: con- clusio verò Aretini in qua sumus procedit quā- do persona non est inhabilis ex defectu animi, sed ex aliaratione vel qualitate extrinseca, pu- ta nē res alienetur extra familiā, vel aliās quia tunc non impeditur translatio possessionis li- cēt impediatur translatio dominij: & ita intelli- git & declarat Vincentius in dict. §. si vir vxori. 14. col. nu. 28. & Fran. de Ripa in dict. l. is cui bonis. 12. col. nu. 52. Vnum tamē est, quod talis prohibitus licet trahatur possessio cum titu. tamē non transfert eam qualificatā vt transeat quasi dominiū in accipientē & cōpetat sibi pu- bliciana. ita pbat text. 1. l. magis puto. vers. si pu- pill. iuncta gl. ff. de rebus eo. vbi dicitur quod si pupillus alienū fundū bona fide possideat, non potest talis fundus sine decreto alienari, & sic illud quasi dominium quod pupillus habebat non potest alienari: vnde clarè deducitur quod prohibitus alienare non transfert quasi domi- nium nec Publicianam, & per consequens non competit accipienti. & ad hoc illū text. iuncta glof. reputat sibi Aretin. in dict. §. si vir vxori. 2. columna. in fine. Sed tu adde quod ille text. bene probat quod prohibitus alienare non po- test alienare rem in qua habet quasi dominium, sed non reatē probat quod accipiens non habeat pu- blicianā: quia licet possessor qui alienat re non habeat quasi dominium nec sibi competat Pu- bliciana, puta quia possidet cum mala fide: tamē si alienat & quis recipit ab eo cum titul. & bo- na fide, bene acquirit quasi dominium & Pu- blicianam. text. est & ibi commu. opi. in l. eum qui praetor. §. ait. ff. de Publiciana. quod procedit etiam stante hodie Authen. malae fidei. C. de longi tempo. praeser. quia illa debet intelligi quo ad effectū praescriptionis secus quo ad Pu- blicianā, ita ibi Bar. Bal. Alb. Ang. & Peru. & cō- mu. doct. Bal. notabiliter. in l. ancillae. C. de fur- tis. 3. col. post pri. gl. no. in. c. Abbate sanè de re iud. in. 6. in gl. magna. in medio. Saly. post alios in dic. Auth. malae fidei. pe. col. 8. q. Iaf. no. in. §. sed iste quidē. Inst. de acti. 15. col. num. 78. vnde pro sententia & notabili conclusione Aretini est text. formalis & expressus. in l. cum spōsus. Ant. Go. in. ll. Tau. V 5 §. si. res.

§. si res. ff. de Publiciana. cuius verba sunt. si res talis sit ut eam lex aut constitutio alienari prohibeat, eo casu Publiciana non competit. & ad hoc notat ibi Bal. Alb. & Ang. & illū tex. ad hoc notat & commendat Vincent. in dic. §. si vir uxori. pe. col. in. fi. Confirmatur etiam, quia res prohibita alienari non potest praescribi. ut in l. 2. et ibi doct. C. de vfu cap. pro empt. sed regulariter quando non habet locum praescriptio, non competit Publiciana. ut in l. cum qui. in princip. ff. de Publi. ergo. &c.

Tertio ex praedicta tertia co. prin. infero, quod licet fundus dotalis non possit alienari, ut per totum titulum. ff. de fundo dota. tñ si alienetur, bene transit possessio. Quarto infero quod si mulier sine licentia viri non possit contrahere vel quasi contrahere prout hodie disponitur in nostro regno, si alienat & tradit, bene transfert possessionem. Quinto infero quod licet de iure communi donatio omnium bonorum praesentium & futurorum non valeat, ut in l. stipulatio hoc modo concepta. infra. de verb. obl. & ibi com. doct. & in l. fi. C. de pac. & hodie de iure nri regni donatio solū bonorū praesentium nō valeat. ut in l. Tauri. & similiter donatio ultra quingentos solidos sine insinuatione non valeat. ut in l. pe. vers. ceteris. de dona. & in l. 9. titu. 4. part. 5. tamen si res donatae tradantur, bene transit possessio.

27 Sexto ex praedicta. 3. con. principali infero notabiliter, quod licet contractus simulatus sit ipso iure nullus, ut est casus in l. nuda. ff. de contra. emp. cuius litera est nuda & imaginaria venditio pro non facta est, & ideo nec alienatio eius rei intelligitur. & ibi notat Bar. Albe. Bald. Sali. & commu. opin. tex. in l. contractus. ff. de actio. & oblig. tex. in l. imaginaria. ff. de regul. iur. tex. in l. Sulpitius Marcello. ff. de donatio. inter vir. & vxo. tex. in l. vir mulieri. eod. titu. tex. in l. simulatē. ff. de ritu nup. textus in l. & qui sub imagine. C. de distra. pigno. tex. in l. 1. & per totū. C. plus vale. quod agi. tradit Barto. vbi bene declarat in l. post contractum. ff. de donat. 2. col. num. 4. Pau. de Cast. in l. iurifigentium. §. dolo malo. ff. de pacis. notabiliter Ange. in l. contractus. ff. de actio. & obliga. Iaso. in §. item si quis in fraudem. Instit. de actio. 1. col. num. 7. quod procedit etiam si in tali contractu ponatur iuramentum. glof. est singu. in iure in l. emptio. C. plus valere quod agitur. &c. quam ibi reputat singu. Ange. & tenet & commendat Cinus, Bald. Saly. & commu. Doct. & illam glo. dicit vnicam & non alibi Ang. in l. 1. in fin. C. de dote cauta non nu. illam glo. di-

cit etiam singula. Abb. in c. ad nostram. de emptio. & vend. 1. col. num. 5. illam etiam notat & sequitur Imo. in c. cum contingat. de iure iura 16. fo. nume. 76. et dicit singul. Iaso. in §. item si quis in fraudem. Instit. de actio. 1. col. nume. 7. idem Iaso. in §. fuerat. eod. tit. 17. colū. nu. 87. idem Iaso. in l. cū ea. C. de transac. 2. col. nume. 4. & ista est commun. opin. secundum Alex. in l. nemo potest. ff. de legat. 1. 4. col. in fine. num. 16. & Iaso. ibi. 8. colū. num. 39. & ratio huius est, quia in tali contractu non interuenit consensus partium, & est sicut corpus sine spiritu. ita Bal. in l. 1. C. plus vale. quod agi. 2. col. num. 4. idem Bald. in l. 1. C. de ope. lib. 2. col. in princip. Pau. de Castr. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuf. 3. colū. in princip. pro qua ratione facit bonus textus. & ibi commu. opin. in l. fi. C. de non numerata pecu. tamen si ex tali contractu sequatur traditio, bene transit possessio in accipientem. ita expressē tenet Bar. in l. emptor. ff. de aqua plu. ar. per text. in dict. §. si vir uxori. supra. allega. quae sequuntur ibi commu. Doct. pro qua sententia facit bonus textus in l. quem ad modum. C. de agric. & cen. lib. 11. quem ibi ad hoc expressē notat Bar. 1. col. 2. no. tenet Bal. per text. ibi in cap. 1. §. calidis. post princ. de prohibita alie. per Fede. quod procedit & est verum quando constat, quod tradens habuit animum transferendi possessionem, cum in eius acquisitione non requiratur causa, ut supra conclusum est, tamē in dubio quando simpliciter tradatur praecedente contractu simulato, nō transfertur possessio in accipientem. ita singu. Bar. in dict. l. emptor. de aqua plu. ar. quia traditio ipsa ita est praesumpta simulata sicut contractus, et ibi non consideratur voluntas & animus possidendi cum deficiat consensus. argumento etiam text. quae Barto. allegat, licet corrupte, in l. cum propria. C. si quis alteri vel sibi. qui text. parū vel nihil probat. & istam sententiam & conclusionē Bart. tenet Io. de Imo. reputans esse singulare in d. l. emptor. in fine. & tenet ibi Cumanus. in fine. Ange. de Peru. in l. contractus. in fin. ff. de actio. & obligat. per text. quem dicit vnicum et non alibi. in dict. l. emptor. de aqua plu. ar. & illum tex. etiam ad hoc dicit vnicum in l. si donationem. C. de colla. 1. col. nume. 2. sed certē ille tex. nihil penitus probat. istam etiam con. Bart. per rōnem supra dictam tenet expressē & notabiliter, Alexan. in dicto. §. si vir uxori. 3. col. num. 9. & tenet ibi Cumanus. 2. col. in fin. Ludou. Ro. in princip. Aretinus. 3. col. post princ. Vincen. ibi. 8. col. in fine. num. 17. & ista est commun. opi. licet Bald. expressē teneat contrarium in l. emptio.

emptio: finalis quaestione. C. plus vale. quod agi. & ibi Saly. 2. col. nu. 3. & Ioan. de Imo. in c. cum contingat. de iure iur. 19. fol. num. 76. imō quod ex contractu simulato secuta vera & actuali traditione in dubio transeat possessio in accipientem, sed certē verior est superior communis opinio quam ego sequor: nec ei obstat textus cum communi doctrina in dict. §. si vir uxori. vbi ex contractu penitus nullo transit possessio quia in ea non requiritur aliqua causa, quia debet intelligi quando constat, quod tradēs voluit transferre possessionem, ut supra bene conclusum est: in contractu verò simulato cessat talis voluntas, tamen tradente quam in accipiente: vnde possessio non transfertur, & ista fuit mens: & intentio Bar. & commu. opin. Nunc autem nouiter, & singulariter limita, & intellige praedictam commu. opi. quae habet quod in dubio ex contractu simulato secuta traditio non transit possessio, ut procedat quā contractus omnino & proprie esset simulatus, ut quia ibi nullus alius praecessit contractus, titulus, nec causa iusta: secus tamen si praecessit, & illa nō exprimatur, sed fingatur alia: quia tunc secuta traditio bene transeat possessio non virtute causae simulatae, sed ex vera quae praecessit inter partes, & possessio, & voluntas tradentis, & accipientis ab ea recepit momentum: imō non solum acquiretur possessio, sed etiam dominium si causa illa quae verē praecessit erat sufficiens ad translationem dominij: & hoc tali fundamento & consideratione, quia in praedicto casu, licet titulus, contractus vel causa fingitur vel simulatur sit nulla, tamen illa causa quae verē agitur inter partes & in veritate praecedit remanet valida & firma, & habet omnes suos effectus ac si verē illa sola & non alia exprimeretur: iste est text. singul. qui istam doctrinam & conclus. probat in l. 3. C. de contra. emp. tex. in l. empti. fides vericulo. si. eod. titu. textus. in l. cum ea. C. de transac. tioni. tex. in l. si ex pretio. C. si cert. pet. tex. not. iuncta gl. & commu. intellectu. in l. si sub specie. C. de postulando. tex. expressus in l. 1. 2. & 3. & per totum. C. plus valere quod agitur. & iste est sensus illius tituli: & in expresso istam con. & declarationē ponit glo. ordi. in l. nuda. ff. de contra. emptio. glof. in dict. l. si sub specie. C. de posthum. in verbo, non numerata. ponit etiam Bar. in dicta. l. emptor. in principi. de aqua plu. ar. idē Bart. in l. Lucius. la. 2. ff. depositi. & ibi Paul. & commu. Doct. idē Bart. in l. si ex pretio. & ibi alij Doct. C. si cert. pet. Paul. de Cast. no. in l. iurifigentium. §. dolo. in principi. ff. de pacis. ergo si illa causa iusta & vera quae

praecessit valet, sequitur quod per traditionem quaritur possessio accipienti: licet alia causa vel contractus simulatur: pro qua facit viua concludens ratio, quia ex contractu simulato, etiā si traditio sequatur, non quaritur possessio accipienti, quia ibi deficit omnino animus acquiriti, ut supra dixi: sed quando causa vera praecessit & alia simulatur & sequitur traditio, ibi consideratur animus vtriusque; respectu illius causae verae, ergo possessio quaritur accipienti: & ista est vera & notabilis consideratio quam expressē tenet solus Saly. licet sic non funder, in dict. l. emptio. 3. col. in fine.

28 Ad vnum tamen aduerte circa superiora, quod bene probatum est, quod ex contractu simulato traditio sequuta non transit possessio in accipientem, sed dubium est quod ab aliquo in hoc articulo non reperio decisum, an tradēs eam amittat vel apud eum remaneat. In quo breuiter teneo, quod si res est in conspectu vel prope, quod vtranque possessionem retinet & conseruat. argumento gl. & commu. doctrinae in l. 1. ff. de acqui. poss. & supra late dixi: si verō sit absens à re, retinebit tamen possessionem civilem & amittit naturalem, non virtute contractus vel traditionis, sed virtute absentiae sicut perderet si nunquam alteri traderet. argumento text. in dicta. l. clam possidere. §. quia ad nudinas. ff. de acqui. poss. tex. glof. & commu. opi. in l. possessionem pupillum. eod. titu. & iste casu ad huc ille cui res fuit tradita nullam quaerit possessionem, etiam naturalem absente domino: quia non habuit nec praesumitur habere animum possidendi, ut supra probatum est. Vel aliter & 2. dicas, quod semper & indistincte tradens, habeat vtramque possessionem, civilem animo suo, naturalem corpore & custodia eius cui fuit tradita. argumento text. in l. 3. §. quod si seruus. in l. clam possidere. §. qui ad nudinas. ibi, neminem reliquit. & in l. si colonus, & in l. si id quod. §. 1. ff. de acqui. poss. & tex. in hoc notabilis in l. cum propria. C. si quis alteri vel sibi. ibi, custodiae suae.

29 Quarta conclu. singularis & subtilis est, quod ex contractu inutili et inualido de iure non potest transferri possessio per actum fictum: vnde ex donatione inter virū & uxorem, vel ex contractu alienatione rei prohibita alienari, vel ex contractu simulato & similibus inualidis contractibus, non potest transferri possessio per actum fictum: ita probat expressē text. in d. l. 1. §. si vir uxori. supra eodē ibi, quoniam res facti. &c. vbi praesupponit veram traditionem praecessisse, ergo non sufficit ficta, probatur etiam ex ratione

ex ratione illus tex. qui fundat se ex eo quod factum verum & naturale traditionis non potest infirmari iure civili, sed ficta traditio cum consistat in iure bene potest improbari ab ipso iure civili, sicut improbat & annullatur ipse met contractus, ergo bene & subtiliter probatur ibi quod ex contractu nullo non transit possessio per actum fictum: & in expresso istam tenet ibi Paul. de Castr. 1. col. in fine. num. 7. & dicit quod ita fuit determinatum in publica disputatione per Argentinum filium Raineri. de For. istam etiam conc. tenet ibi Aretinus 2. col. in fine. Alex. vno verbo. in 3. col. num. 8. & tenet Iaso. ibi nimis commendando. 3. col. 3. no. Vincen. ibi. 8. col. in fine & istam co. tenet expressè Bald. in l. ex testamento. in fine. C. de fideicō. idem Bald. in cap. 2. 2. col. prope finem. de feudo dato in vicem legis commissariæ. in vñibus feudorū, licet in fine relinquat cogitandum. Et primò ista opinio Pau. & commu. confirmatur, quia licet in acquisitione possessionis per actum verum non requiratur causa, tamen in acquisitione possessionis per actum fictum bene requiritur causa vel titulus, vt est glos. singulari. iūcto tex. in l. quod meus. in gl. 1. in prin. ff. de acquir. posses. & ibi Bar. Paul. & commu. Docto. & dixi in 2. superiori conclusionem principali. ergo in nostro casu cum iste titulus vel contractus sit ipso iure nullus habetur pro non titulo, & est perinde ac si nulla causa vel titulus interuenisset. argumento text. & ibi notat Barto. & doct. in l. nec vllam. §. omnibus. ff. de peti. hære. Secūdo confirmatur ex notabili sententia & theorica Bald. in l. non dubium. C. de legibus. 8. col. nu. 18. vbi dicit quod quando contractus vel titulus est immediata causa possessionis, tunc si non tenet, nec valet contractus non transit possessio. argu. text. in l. si aliquamrē. infra eo. & in l. si quis sancte. in fi. vers. si qui de nūmo vno, supra eo. & illam sententiam Bal. sequitur & commendat ibi Ias. in dist. l. non dubium. pe. col. Alex. in dist. l. 1. §. si vir vxori. supra eo. 2. col. in fine. & ibi Iaso. 3. col. 2. notabili. Sed quando in aliquo contractu ponitur vel interuenit clausula constituti, vel alius actus fictus, tota virtus possessionis & intentio partiū dependet ab ipso contractu: quia clausula illa accessorie ponitur & non principaliter, ergo si contractus non tenet, non potest transferri possessio: quia illa clausula vel actus fictus non habet effectum, licet secus sit quando interuenit traditio vera: quia transfertur possessio, quia tunc contractus non est immediata causa acquisitionis possessionis, sed ipsa vera & actualis

traditio. argumento disti. §. si vir vxori. & iste est sensus Bal. & doc. vbi supra.
 30 Tertio confirmatur sententia Paul. & communitali fundamento notabili, quia quando contractus principalis non valet, nec tenet, similiter non valet confessio vel alia quilibet clausula posita in tali contractu. tex. est singul. in l. si ff. de cōsti. pecu. quem ibi ad hoc notat Pau. & Doct. & ad hoc illum tex. dicit singul. Bal. in l. si absentis. fin. colum. in medio. C. si cer. pet. & ad hoc etiam eum notat idem Bal. in rubri. C. de consti. pe. 2. col. & illum tex. ad hoc dicit singul. Iaso. in dist. §. si vir vxori. 4. col. num. 19. idē Iaso. in l. certi cōdictio. §. si nummos. ff. si certū pet. 7. col. num. 34. idem Iaso. in l. si ita stipulatus. §. Chrysofonus. 17. col. nu. 55. ff. de ver. obligatione. idem Ias. in l. non dubium. C. de legibus. pe. col. num. 56. idem Ias. in l. ex testamēto. C. de fideicom. illum etiam tex. dicit singul. Soci. in l. 3. §. incertam. supra isto titu. si. colu. in princip. facit etiam text. not. qui non allegatur in l. 1. C. de cōdict. ob causam. & istam regulam & doctrinam ponit glos. ordina. notabilis, licet non alleget illum text. in l. si patronus. §. patronum. in verbo Fabiana. ff. si quid in fraudem patroni. quam ad hoc reputat singul. Angel. de Aretio in §. fuerat. Instit. de actio. 11. colu. nu. 16 & ibi Iaso. 13. col. num. 76. & ante eos illam glo. ad hoc cōmendat Bald. in l. 1. C. de inoffi. donatio. 3. col. in fin. num. 4. idem Bald. in l. Imperator. la. 1. ff. de statu hominū. 3. colu. post mediū. commendat etiam Socinus in dista. l. 3. §. incertam. si. col. in principi. supra isto titu. facit etiam regula tex. in l. cum principalis. ff. de regu. iur. text. in l. non dubium. cum materia. C. de legibus. ergo cum contractus sit ipso iure nullus, clausula constituti vel quilibet alius actus fictus in eo positus si uiliter erit nullus, & per consequens nulla transfertur possessio: & ista videntur in euittauiliter fundare sententiam Pau. & communem. Sed his non obstantibus cōtrariā sententiam & conclusionem Paul. & communem est glo. singul. & expressa in l. 2. in glos. fi. in fin. C. de dote cau. non num. vbi dicit quod sicut donatio inter virum & vxorem confirmatur morte mediante traditione vera, ita mediante ficta traditione: quam glos. ad hoc notat et dicit mirabilem Barto. ibi: & tenet ibi Cinus. 2. oppo. & Ioā. Faber in suo Breuiario. et idem tenet ibi Ange. de Pau. valde commendando. & tenet Bal. ibi. in principio. & Saly. 4. oppo. et per illam glo. ita etiam tenet Bar. Bald. Saly. & Fulgo. in l. Papinianus. ff. de dona. inter vir. & vxor. & est de mente Cini, Saly. & omnium Doctor.

stor. in l. 1. C. de dona. ante nup. Doctor Segura in repetitione. l. vnū ex familia. §. sed si fundū. 8. fo. 3. col. vers. ex hoc ego infero, & certè ista est cōmu. opi. pro qua videtur facere text. in l. cum hic status. §. siue autem. ff. de dona. inter vir. & vxor. vbi si maritus remittit obligationem vxori qua tenebatur talis donatio, confirmatur morte, & tamē ibi non interuenit traditio vera sed ficta, ergo illa sufficit: sed ille text. non rectè probat, quia loquitur in casu quo nulla traditio vera potest interuenire, puta in remissionem obligationis: nec igitur de donatione alicuius rei corporeæ, sed tantum de donatione obligationis cōsistentis in iure. vnde aliter non potest tradi quam per remissionem, per acceptationem: & iste est verus sensus & intellectus illius tex. præterea pro illa glo. & communi opi. videtur facere text. subtilis in l. 3. §. sed si debitorem. vers. cæterum. eo. titu. vbi est casus, quod si maritus iusserit debitorem suum solvere vxori quantantem sibi debitam, & debitor soluit. debitor remanet liberatus & vxor videtur talem pecuniam habere ab ipso marito: vnde donatio statim non valet, sed morte confirmatur, ergo ficta traditio sufficit: sed ad illum tex. possit respondere. Primò quod textus non aperit an confirmetur donatio. Secundo quod vxor verè accipit rem ab alio, licet fictè videatur habere à marito propter mandatum factum debitori. Et sic ex prædictis patet et quod istæ opi. communes ad inuicem contrariantur, nec veritas reperitur bene decisa: sed pro vera solutione & concordia dicas, quod si actus vel contractus est omnino nullus sine aliqua spe conualescentiæ, tunc facta traditio nihil operatur, nec ex ea, transit possessio nec aliquod ius: & ita procedit superior nostra. 4. conclu. bene fulcita & confirmata, & sententia Pau. & commu. Si tamen actus vel contractus est nullus, tamen habet spem conualescentiæ, tunc ficta traditio in tali contractu idem operatur quod vera: & ex ea transfertur possessio: & ita intelligatur & procedat glo. illa singul. & communis opin. in dist. l. 2. C. de dote cau. non num. & in expresso istam concordiam, & doctrinam posuit & tenet solus Socinus & non alius in dist. §. si vir vxori. 3. colu. in medio. vers. aduerte tamen. & refert, & sequitur doct. Palacius Ruuius in sua repe. rubr. de dona. inter vi. & vxor. fo. 56. §. 76. 1. col. vers. ista dudum me fecerunt dubitare. & certè ista est vera & notabilis concordia: pro qua considero text. notabilem in l. sub conditione. in fine. ff. de solutio. vbi habetur quod licet nuda & simplex traditio sine titulo vel causa non

transerat dominium, vt in l. nunquam nuda. supra de acqui. re. do. cum mat. tamen intelligitur quando talis titulus vel causa non subest re nec spe, & sic de præfenti, nec de futuro: secus verò si subest in spe: vt si contractus sit conditionalis, & conditione pendente dominus tradat ei cui erat obligatus sub conditione: quia interim etiā transit in eum dominium, cum contractus non sit omnino nullus, sed habet spem validitatis & confirmationis: & ad hoc illu textum notat & commendat ibi Bart. in 2. col. nume. 9. & ibi tenet Pau. de Castr. & communiter Doctores. ad idem est tex. in l. dotis fructus. vers. quid ergo. cum lege sequenti. ff. de iure dot. & ibi notat Bart. Bald. & Docto. & istam doctrinam & conclu. tenet glo. ord. notabilis in l. cōtractus C. de fid. instru. in verb. vel id quod emptoris. in princip. & ibi expressè Bald. pe. col. in fi. nu. 15. Pau. de Castr. 4. col. in fine. num. 12. Salice. 3. col. 3. q. & ante eos Cinus. 2. col. 4. q. Petr. 2. colu. in medio. & tenet, & commendat Socinus in l. si ante nuptias. ff. solut. matri. si. col. in fin. facit etiam bonus & expressus tex. in l. quod Seruius. ff. de condic. ob causam. sic ergo dicamus in proposito, quod licet in acquirenda possessione per actum fictum requiratur titulus vel causa, tamen sufficiat titulus vel causa quæ habet spem confirmationis. Ex qua concordia & doctrina sic confirmata. Primò infero, quod ex contractu alienationis rei minoris sine debita iuris sollemnitate, vel ex contractu alienationis rei prohibitiæ alienari, vel ex contractu omnino simulato, vel ex contractu mulieris sine viri licentia, vel ex similibus contractibus à iure inualidis, non potest transferri possessio per actum fictum: quia contractus vel titulus est omnino nullus sine spe conualescentiæ: vnde eodem modo est ipso iure nullus actus fictus in eo interpositus, p iura & rones supra deductas. 31 Secundo infero quod ex contractu donationis inter maritum & vxorem, licet sit nullus ipso iure, tamen quia habet spem confirmationis & conualescentiæ, puta per mortem donantis vel alijs modis, potest optimè transferri possessio per actum fictum, vt illa ficta traditio operetur eisdem effectus in tali contractu quod vera: quia illa ficta traditio non est omnino sine causa, sed recipit fomentum ab illa spe confirmationis probabilis, per iura & rationes superiores. Tertio infero quod si venditio vel alius contractus habilis ad translationem dominij fiat sub conditione, quod pendente conditione dominus qui contraxit poterit transferre possessionem

nem & dominium etiam per actum fictum, cū ibi non deficiat omnino causa & titulus propter spem cōfirmationis, & ista est noua & subtilis extensio ad text. in dicta. l. sub conditione. de solu. & ad iura superius allegata.

Quartò infero singulariter maximam extēsiōnem & declaratiōem ad. l. 17. Tauri. quæ disponit, quod si pater vel mater meliorauerit filiū vel descendentem in. 3. bonorum, & tradiderit ei possessionem rei vel rerum intertio contentarū, talis melioratio non possit reuocari: quia illa lex debet intelligi, nedūm quando traditio est facta per actum verum, sed etiam quando est facta per actum fictum, vt dixi super ea.

32 Item in materia nostra principaliter quæro, qualiter & per quos actus quærat possesio? & in primis dico, quod quæritur corpore & animo, & sic requiritur actus corporeus cum animo & voluntate quærendi possessionem, & vnum sine alio non sufficeret: text. est in. l. 3. ff. de acquirend. pos. cuius verba sunt, & adipiscimus possessionem corpore & animo, nec per se animo, aut per se corpore: text. in. l. quem admodum. eod. tit. text. in. l. 1. §. adipiscimus. eod. titu. text. in eadem. l. 1. §. per procuratorem. & in §. si iusserim. text. in. l. 3. in amittenda. eod. titu. text. in. l. licet. C. eod. tit. text. in. l. si pignus mihi traditum. in fine. ff. de pigno. actio. text. in. l. ei? qui in prouincia. §. si. versi. quoniā. ff. si certum petatur. text. in. §. possidere. versi. nec vlla dubitatio est. Insi. de interdicitis. & istam regulam & doctrinam ponit lex. 6. titu. 30. 3. par. & ratio vera & mentalis per quam actus corporeus requiritur est, quia lex humana positua intantum iustior & rationabilior est, in quantum se cōformat cum iure naturali vel diuino: ita Beatus Augustinus in l. 2. de libero arbitrio. Isidorus. 1. Etymologiarum. Sanctus Thomas. 1. 2. q. 95. arti. 2. Archidiaconus in. c. ius naturale. 1. distinctione. Sed de iure naturali possessio quærebatur per apprehensionem, vt in. l. 1. ff. de acquirend. posse. ergo hodie similiter ista apprehensio & actus naturalis requiratur. Item etiam ratio vera & iuridica per quam vltra actum naturalem requiratur animus & voluntas vltra doctores potest esse, quia talis actus naturalis vel corporeus est nimis generalis, & ex multiplici causa & effectu potest fieri: vnde oportet quod reguletur, restringatur, & declaretur secundum animum & intentionem gerentis, & credo quod in hoc fundati sunt consulti & legislatores: argumento text. in. l. qui iure familiaritatis. ff. de acqui. posse. text. & ibi Barto. & Docto. in. l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itin. actuque pri. text. in. l.

non omnis. ff. si cert. pet. text. in. l. obligationum substantia. §. non satis. ff. de actio. & obligatio. text. in. l. cancellauerat. ff. de his quæ in testa. de len. text. in. l. cum tale. §. fin. ff. de cōdi. & demō. text. in. l. legata inutiliter. ff. de lega. 1. text. in. l. legata inutiliter. ff. de adimen. lega. text. in. c. cum ecclesia futrina. de cau. posse. & pro. & ibi glof. ord. Innocen. & commu. docto.

33 Et ex hoc oritur illa communis practica qua vtuntur tabelliones in scriptura possessionis, qui dicunt quod in signum possessionis emptor vel alius ingressus est talem fundum, & deambulauit per eum, cæcidit ramos, vel quid simile fecit, vt colligatur animus possidendi, & ex his maxima cum ratione reprobō nouam summam & opinionem Aretin. in. l. si me in vacuam. ff. de acquirend. pos. 1. col. 3. notabili. vbi tenet quod omnia iura dicentia quod solo animo nō quæritur possessio, sed requiritur actus corporeus & animus acquirētis, intelligatur, quando non concurrat animus vtriusq; s. tradentis: & acquirētis, sed solum animus acquirētis, sed si cōcurreret animus volētis transferre possessionem & animus acquirētis, tunc sine aliquo actu corporeo quæritur possessio: quod reputat nouum & subtile in materia, nec reperio ab alio relatum: sed ante Aretinum hoc voluit Cumanus vno verbo. in. l. quod meo. ff. de acquirend. pos. pen. col. allegando text. in dicta. l. si me in vacuam. Sed salua eorum pace, ista opinio & conclusio est falsa, quia iura per me superius adducta expressē pro forma requirunt actum corporeum & animum querendi possessionem: vnde non sufficeret animus vtriusq; si ne actu corporeo. Secundò & in specie, quia cōsidero quod in quæreda possessione per visum vel aspectum oculorum, requiratur quod ibi concurrat animus & voluntas tradentis possessionem, & similiter acquirētis, nec sufficeret visus & aspectus oculorū cum animo & voluntate quærentis possessionem, text. est in. l. quod meo. §. si venditorē. ff. de acquirend. pos. & ibi cōmu. opi. text. in. l. 1. §. si iusserim. eod. tit. & latius infra suo loco dicitur: ergo si sola volūtas & animus tradentis cum animo & voluntate quærentis sufficeret, nō esset necesse quod interueniret visus & aspectus oculorum, qui est actus fictus acquisitiuus possessionis, & est incōuincibile fundamentū. Tertio pro hac mea sententia & conclusione contra Aretinum & Cuman. considero text. in. ca. de consuetudinē recti feudi. vt in V. si. feu. vbi disponitur specialiter in causa feudali, quod si dominus dixit alicui coram paribus Curie, vade in possessionem illius fundi, &

di, & teneas illum pro feudo, transfertur possessio eius, licet non tangat rem, nec interueniat aliquis actus corporeus: si ergo de iure sufficeret animus & voluntas vtriusq; s. tradentis & accipientis in quærenda possessione, frustra ibi hoc de nouo induceretur in feudo: & in terminis istam sententiam & conclusionem reperio quod tenet Bald. in. capi. cum ecclesia futrina. de causa posse. & pro. 2. colum. nume. 5.

34 Vlteriùs procedēdo in materia dico, quod conclusio superior & fundamentum capitale in materia quod habet quod in acqutenda possessione requiritur actus corporeus, debet intelligi verus & naturalis, vel fictus loco eius subrogatus: & de quolibet particulariter & magistratiter videamus, & dico quod actus verus & naturalis est duplex: Primus apprehensio manū, & iste cadit in rebus mobilibus: text. est formalis & expressus in. l. 1. §. adipiscimur. ff. de acqui. posse. ibi, aliquid in manu ponat. per quem istam doctrinam & conclu. ponit Pau. de Cast. in. l. 1. eiusdem tituli. 1. col. versic. item not. & ibi Franc. de Areti. 1. col. num. 2. Alex. 2. col. 2. notabili. Vincent. Iaso. & communiter moderni. Secundus actus verus & naturalis est pedum positio, & si ingressus & insistentia rei, & iste cadit in rebus immobilibus: text. est in. l. 1. ff. de acqui. posse. text. in. l. 3. eod. tit. & ibi commu. opi. Pro cuius perfecta intelligentia dico, quod

35 intantum est verum, quod per ingressum & pedum positionem quæritur possessio, vt sufficiat quamlibet partem vel glebam fundi intrare, nec est necesse omnes eius partes deambulare. text. est notabilis in dicta. l. 3. cuius verba sunt, nō vtiq; ita accipiendū est, vt qui fundum possidere velit omnes glebas eius circūambulet, sed sufficit quamlibet partem eius fundi intrare, dum ea mente & cogitatione sit, vt totū fundum vsq; ad terminū velit possidere. & ratio vera & mentalis est, quia cum fundus sit vnus, indiuisus, & continuus, nec habeat partes distinctas & separatas ratione vtilitatis & necessitatis, inductum est vt sufficiat tangere & intrare quamlibet partē fundi: aliās esset nimis difficile omnes partes tangere: & conueniens fuit acquisitionem & possessionem totius fundi referri ad certū subiectum vel partem, cuius possessione apprehensa videatur quærita in toto fundo: & in hoc se fundat decisiō illius notabilis legis. 3. & est de mēte omnium doctorum ibi: & in terminis istam rationem ponit Innocentius vno verbo, in. c. dilectus. de cape. mona. 2. col. Antonius in. c. in literis. de resti. spolia. 10. col. num. 30. Ancha. in regula. sine possessione.

de regulis iuris in. 6. 15. col. num. 12. facit bonus text. & ibi Bart. in. l. vulgaris. ff. de furtis. text. in. l. si cui res. ff. de legat. 2. text. optimus in proposito in. c. 2. de consuetudine. adde tamen singulariter quod talis apprehensio & ingressio partis solū est verus & naturalis actus respectu partis occupatæ. sed respectu aliarum partium fundi non dicitur actus naturalis, sed fictus & apprehensio ficta: quia alias frustra dubitaret consultus, an censeatur in alijs partibus fundi quærita possessio? Ita singulariter tenet & declarat Socinus in dic. l. 3. 2. col. 4. notabili. Vincē. in. §. ex contrario, eiusdē legis. 3. col. nu. 5. nec alius hoc tangit nec declarat: sed salua eorum pace: ego teneo contrarium, imò quod etiam in alijs partibus fundi censeatur interuenisse actus verus & naturalis, & non censeatur fictus: quia confidero quod ille actus verus & naturalis qui interuenit in parte fundi, & virtus & effectus eius extenditur ad omnes alias partes, & sic virtualiter & extensiuē censeatur aliæ partes possideri verē, & naturaliter, & nō ficto modo, & per consequens quicquid dispositum & statutum est in actu naturali & possessione naturaliter quærita, habet locum in nostro casu, & sic in alijs partibus fundi: & istud est quod proprie & interminis voluit textus in dict. l. 3. nouiter & subtiliter per me declarata: et hoc videtur voluisse Bald. in. c. 2. de consuetudine. 1. col. num. 2. vbi dicit, quod illud quod deriuatur ab aliquo et est ei annexum sapit naturam concretī vt gleba alicuius fundi. Ex quo deducitur et inferitur, quod si lex noua vel regia excluderet omnes actus et modos fictos quærendi possessionem, non censeatur exclusisse.

Secundò inferitur quod licet lege vel statuto caueatur, quod procurator non possit quærare possessionem per actum fictum, tamen bene possit quærare per actum naturalem in parte fundi, vt per hoc videatur etiam quærare in alijs partibus. Tertio deducitur et inferitur, quod licet per visum vel alium actum fictum non possit quis quærare possessionem nisi concurrente voluntate tradentis, vt infra dicitur, tamen isto casu per ingressum vnus partis fundi potest quis querere possessionem in omnibus alijs partibus fundi. nulla concurrente voluntate tradentis.

Quarto et generaliter deducitur et inferitur, quod omnia illa quæ sunt disposita à iure in possessione quærita vel quærenda per actum verum, et naturalem, et effectus eius: habebūt etiam locum in alijs partibus fundi non apprehensis vel occupatis, quia virtus et effectus adhibi-

habitus in parte fundi occupata, virtualiter extenditur ad alias partes.

36 Sed attende quod contra dispositionem text. in dicta. l. 3. & eius conclusionem sic declaratam quæ habet, quod per ingressum partis quæritur possessio totius fundi: facit text. notabilis & subtilis in l. 1. §. Iulianus ait. ff. de itin. actu que priua. vbi dicitur quod pro illa tantum parte fundi in qua quis ingressus est competit inter dictum: & sic præsupponit quod ad alias partes non extenditur possessio: cuius verba sunt, Iulianus ait, quod ad usq; ingressus est fundum, eo usq; ei competere interdicitur: quod verum est, sed ad illum text. vera & notabilis solutio & intellectus est, quod ibi loquitur in quærenda seruitute vel iure super fundo alieno, & quærenda quasi possessione eius alio existente in vera & actuali possessione, quæ quidem quasi possessio iuris vel seruitutis solum quæritur in parte fundi in qua ingressus fuit: non verò in alijs partibus, quia in eis non habuit animum quærendi possessionem: nec dominus vel possessor fundi habuit animum perdendi: qui quidem animum præsumitur ex actu vel usu limitato vsque ad certam partem fundi, vnde merito in alijs non est quæsitæ possessio: in dicta verò lege. 3. & conclusione superiori, ille qui ingressus est certam partem fundi aperte habuit animum quærendi possessionem etiam in alijs partibus, & præcessit voluntas possessoris fundi tradentis, vel res vel fundus vacabat: & hoc probat text. in dicta. l. 3. dum dicit, dum ea mente, & cogitatione hac sit, vt totum fundum vsque ad terminum vel sit possidere: & iste est verus & realis sensus & intellectus prædictorum iurium: & in terminis ita voluit glos. ordi. in dict. §. Iulianus ait. & ibi Bar. Albe. & Ange. de Peru. qui summe notant & commendant illum text. in sua principali decisione. & ita etiam videtur tenere & declarare Bar. in l. cum de in rem verso. ff. de vsuris. pe. col. nu. 10. idem Barto. in l. si publica nus. §. si. ff. de publica. & veti. idem Bart. in Auth. qui rem. si. col. C. de sacro. eccle. Cuma. in l. 3. ff. de acqui. posse. 2. col. u. prope finem. & ibi Alex. pe. col. in medio. Vincen. 16. col. nu. 38. Abb. notabiliter in cap. cum olim. de præscriptio. pe. col. vltimo notabili. Cæpola in tracta. serui. russi. præd. c. 1. de seruitutibus itineris. 9. col. vers. & nota diligenter.

37 Ex quibus infero singulariter, quod si quis vult quærere aliquod ius, puta vsu fructum, vel aliam quemlibet seruitutem in aliquo fundo de voluntate & consensu domini possidentis fundum, quod acquirat illud ius, seruitutem, & qua

si possessionem eius per ingressum vel usum in qualibet parte eiusdem fundi, per supra dicta. Pro qua sententia facit text. in l. 3. vers. dare. ff. de vsu fructu. vbi probatur quod per ingressum fundi de voluntate concedentis, quæritur ius vsu fructus, non ergo est necesse quod in omnibus partibus ingrediatur, sed sufficit attingere quamlibet eius partem: & per illum text. in dict. §. dare. ita tenet & declarat Innocen. in c. in literis. de rest. spolia. 2. col. nu. 6. tenet etiam & declarat Alexan. in dic. l. 3. pe. col. facit etiam text. in l. si stillicidij. §. si. cum lege sequenti. ff. quem ad. seru. amittan. vbi dicitur quod si quis habet seruitutem in fundo alieno, conseruat & retinet quasi possessionem eius per vsu patris fundi, idem etiam probat text. in l. is qui vsu fructum. ff. quibus modis vsu fructus amittatur: textus. in l. arboribus. §. de illo. ff. de vsu fructu. & ibi commu. Doct. & si dicas quod ista iura loquuntur in retinenda & conseruanda seruitute iam quæsitæ, & in esse deducta, & quasi possessione eius: non verò in acquirenda de nouo: respondeo quod eadem ratio videtur in vtroque casu cum non tractetur de præiudicio alterius possessoris fundi, sed de eius voluntate & consensu quærat vel retineatur: & ex ista consideratione & ratione & non alia hoc expresse tenet Bar. in d. l. 3. si. col. ff. de acqui. posse. vbi dicit quod si quis vult quærere iurisdictionem & quasi possessionem eius in aliquo territorio vel castro, illam quærit si exerceat solum vnum actum de voluntate & consensu domini habentis ipsam iurisdictionem, aliam si vult eam acquirere ex propria persona sine consensu & voluntate domini, tunc per vsu & exercitium alicuius actus iurisdictionis non acquirat totam iurisdictionem, sed tantum quærit iurisdictionem & quasi possessionem illius certi actus: quam sententiam & conclusionem Bart. sequuntur indifferenter omnes doctores in dict. l. 3. de acqui. posse. idem tenet Bar. Albe. Ange. & commu. Doct. in dic. l. 1. §. Iulianus ait. ff. de itin. actu que priua. quem legit Bart. in §. præcedenti. Aduertendum tamen, quod contra communem intellectum quem assignauit ad text. in dic. l. 3. ff. de acqui. posse. & ad text. in dict. §. Iulianus ait. se offert subtilis difficultas: nam sequeretur quod si quis emeret rem à non domino bona fide: vel alio titulo, haberet & intraret fundum in certa parte pro quærenda possessione, non posset præscribere alias partes, nec eas possidere: quia tunc possessio non est quæsitæ de voluntate domini sed notabiliter respondeo, quod imo quæritur possessio & præscriptio in alijs. Nec obstat text. in dict.

in dicto. §. Iulianus. & communis intellectus eius quia debet intelligi respectu seruitutis quæ potest respicere magis vnam partem fundi: secus vero in dominio quod respicit vniformiter totum fundum, quod declaro sic, nam quando agitur de quærenda seruitute ingressus non videtur habere animum possidendi in alijs partibus, sed quando agitur de quærendo dominio ingressus videtur habere animum possidendi totum fundum, & ita præsumitur, ideo per ingressum partis quæritur possessio in omnibus & per consequens dominium & præscriptio. Vnum tamen est quod, licet per ingressum alicuius glebæ vel partis fundi censeatur quæsitæ possessio totius fundi, vt supra dictum est, tamè illud est verum & procedit, quando totus fundus est vnicus & contiguus.

38 Sed necessario quæro: quid si sunt plures fundi diuersi & distincti, an per ingressum vnus fundi vel partis eius cum animo & voluntate quærendi omnes, acquiratur possessio omnium: in quo subtili & necessario articulo resolutiue dico sic, quod si alij fundi sunt eiusdem naturæ & quantitatis, vt plures fundi rustici ad arandum & se minandum, per ingressum vnus vel partis eius acquiruntur ceteri etiam si inter se diuisi sint per limites, sepes, vel fossata: quia illa non est propria & realis diuisio, vt faciat plures diuersos & distinctos fundos de per se, sed fit tamen gratia commodioris cultura, argumento text. in l. Caius Seius. 6. Titius. ff. de legat. 2. vbi si testator simpliciter legauit fundum Seianum quem per partes locabat, omnes partes veniunt in legato: quem textum ad hoc reputat ibi vnicum Alber. & commendant ceteri doctores notat etiam glos. ordi. ibi docto. in l. iubemus, la. 2. C. de sacrosan. eccle. si vero sunt fundi penitus distincti & separati, vt fundus rusticus, vinea, hortus, nemus, mons, pratium, vel pascua, & a fortiori si sit fundus vrbani, vt domus, ædificium, vel quid simile tunc per ingressum, vel apprehensionem vnus vel partis eius, non quæritur possessio aliorum: sed oportet particulariter in quolibet fundo intrare & quærere possessionem, etiam si ea intentione & animo intret, vt in omnibus velit quærere, etiam præcedente titulo: & licetia domini adhibita in absentia rerum: vel dato quod res sint vacantes, quia, cessat ratio & intentio text. in dicta. l. 3. ff. de acqui. posse. quia aperte fundat se in continuatione vnus & eiusdem rei, vnde eo casu quo fundi sunt distincti & separati, non habet locum nec procedit illa lex: & hoc expresse voluit in quantum dicit, vt totum fundum vsque ad terminum velit possidere. & ista

doctrinam & resolutionem, licet non sic specificè declaratam. tenet glo. ordi. valde notabilis in dicta. l. 3. ff. de acqui. posse. in glo. si. fin. quæst. & ibi Bar. 2. col. num. 4. Cumanus. 2. col. post medium. Alex. 6. col. num. 21. Socinus si. col. in si. Iaso. 5. col. num. 30. Vincen. 15. col. num. 30. idem Bar. in l. recta dicimus. §. si. ff. de verbo. sign. Dinius in ca. 1. de regu. iu. in. 6. 7. col. 4. q. Ange. in l. licet. C. de acqui. posse. 1. col. in fin. & ibi Bald. 1. lectura. 2. col. nu. 5. & ibi Sali. si. col. in medio. Innocen. vno verbo, in ca. dilectus. de capel. monach. 1. col. S peculator in titu. de primo decreto. §. iam defectu. ver. sed quæritur. Anto. de Bu. in ca. literis. de restit. spolia. 10. col. nu. 30.

39 Aduertendum tamè est, quod istam communem doctrinam & conclusionem superiorè ego singulis limito. & intelligo modis sequentibus. Primo quod licet per ingressum & apprehensionem vnus fundi vel partis censeatur quæsitæ possessio in omnibus alijs fundis eiusdem naturæ & qualitatis, tamen illud debet intelligi quando omnes illi fundi vno & eodem nomine nominarentur: secus verò si quilibet haberet proprium nomen distinctum, & habent limites suos distinctos, & tunc etiam si sunt fundi eiusdem naturæ & qualitatis & omnes sint contigui, quæsitæ possessione in vno vel parte eius, non censeatur quæsitæ in alijs: quia per diuersitatem nominis censeatur inter se fundi distincti, & separati: ita probat mihi text. not. & expressus in dict. l. Caius. §. Titius. de lega. 2. vbi vnus & idem fundus iudicatur, quando vtraque pars fundi nominatur. vno & eodem nomine: ergo aperte datur intelligere, quod si diuerso nomine nuncupantur, reputantur diuersi fundi. si diuersi, ergo apprehensa possessione in vno, non censeatur quæsitæ in alijs, & ita illum text. intelligit ibi solus Pau. de Cast. qui subdit, quod si totus fundus continuabatur nulla facta diuisione, tamè singulæ partes habebant singula nomina, & testator legauit simpliciter, fundum sub nomine vnus partis, non censeatur legasse omnes partes, sed tantum illam nominatam. quod est singulare, & dicit sibi contigisse de facto. facit etiã bonus text. in l. quod in rerum. §. si quis po. de lega. 1. text. in l. locus. ff. de verbo. sign. Secundo intelligo prædictam communem doctrinam, quæ do fundus eiusdem qualitatis & naturæ esset tamen diuisus per limites: quia in dubio semper censeatur vnus, vt dixi: secus tamen si esset diuisus aliquo magno & notabili signo, puta quia pars fundi esset vallata & confirmata aliquo edificio: quia tunc iudicaretur diuersus fundus & apprehensa possessione in vno, non censeatur

Ant. Go. in. ll. Tau. X appre

apprehensa in alijs, etiam si omnes eodem nomine nuncuparentur, argumento text. in dicto §. Titius. & ibi expressè tenet Pau. de Castro. Tertio intelligo prædictam communem doctrinam quando talis fundus eiusdem qualitatis & naturæ esset configuus: secus verò si interuallu esset in medio, vt quia vnus est in vno loco & regione, alius in alio: nam licet eodem nomine nuncupentur, apprehensa possessione vnus, non censetur quæ sita in alio: ita probat textus notabilis in l. si quis duas. §. si quis partem. verfic. planè. ff. commu. prædio. tex. in l. comuni diuidendo. §. Neratius. ff. com. diui. & in terminis ita tenet Bar. in l. i. ff. de rebus dubijs. 2. colū. num. 3. & ibi Pau. i. colū. num. 2. & commu. Docto. ita intelligēdo tex. in dict. §. Titius. & tenet etiam Pau. in eodem. §. Titius. Quarto intelligo prædictam comunem doctrinam, quod per ingressum fundi non quæritur possessio aliorum fundorum, quando quis vult quærere possessionem per actum verum & naturalem possessionis mediante titulo, vel quia res sunt vacantes: secus verò si quis vellet acquirere possessionem per visum & aspectum oculorum, fundis existentibus in præsentia: quia tunc modò sint penitus distincti & separati, modo non potest illam acquirere concurrente voluntate tradentis, argumēto tex. in l. i. §. si iusserim. ff. de acqui. re. poss. & in l. quod meo. §. si venditorem. eod. titu. ita tenet & declarat solus Romanus in l. 3. eodē titu. 2. col. Ex quibus infertur notabiliter in practica, quod quando iudex vel executor mittit aliquem in possessionem plurium fundorum, debet seruari prædicta distinctio e nam si fundus est vnus & continuus, sufficit mittere in vno vel in aliqua parte: si verò sunt plures realiter distincti, ex causis vel rationibus superioribus non sufficit mittere in vno vel in aliqua parte pro alijs, sed particulariter debet mittere in quolibet eorum: quod apertè fundatur ex superioribus: & in terminis tenet Speculator in titu. de primo decreto. §. iam de effectu. verfic. sed quæritur præterea, ex superioribus etiā infertur, quod si hæres postquam est factus dominus per aditionē hereditatis vellet apprehendere possessionem rerum hereditariarum, debet seruari prædicta distinctio: nam si sunt plures fundi qui iudicantur vnus & idem, sufficiat apprehendere possessionem vnus vel partis eius pro omnibus: si vero sunt plures fundi distincti, ita vt supra declaratum est, tunc non sufficit vnum apprehendere pro omnibus, sed particulariter debet apprehendere possessionē in quolibet eorum: ita expresse tenet Andreas

de Herem in titu, quid sit inuestitura. in 2. colū. in fin. & in princ. 3. in vltibus feudorum. Alexā. in dict. l. ff. de acqui. poss. 6. colū. num. 22. Iaso. ibi. 6. colū. nu. 31. pro qua sententia in specie facit tex. in l. i. §. veteris. supra eodē. text. in l. qui absenti. §. fin. tex. in l. prædia. eodē titu. quibus probatur quod apprehensa possessione vnus rei hereditariæ, non censetur quæ sita possessio in alijs rebus, nisi particulariter apprehendatur nec obstat tex. ille not. in l. restituta. ff. ad Trebel. vbi disponitur quod restitutione vnus tantum rei hereditariæ facta per hæredem grauatum in fideicommissarium, inducit plenam restitutionem in omnibus alijs rebus: quia ille text. debet intelligi respectu ipsius iuris vniuersalis vt statim efficiatur dominus omnium rerum hereditariarum, quia cum verbalis restitutio sufficeret vt ibi: meritò sufficit traditio & restitutio vnus rei, sicut dicimus in hærede directo: quia aditio hereditatis & actus gestus in vna sola re hereditaria qui non potest fieri citra ius & nomen hæredis: inducit aditionem in tota hereditate vniuersali. tex. est in l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit. ibi, aut rem hereditariā distrahat. ff. de acqui. hære. text. in l. gerit. cum ma. tex. in l. pro hærede. tex. in l. si ex asse. eodē titu. secus tamen est in acquisitione possessionis, quia vna restituta per hæredem grauatum vel vna re apprehensa per hæredem directum, non quæritur possessio in alijs, nisi expressè apprehendantur: ita expressè tenet Bart. in dicta l. restituta. in princ. & ibi commu. Doct. Dinus in cap. i. de regu. iu. in. 6. 4. q. & ista est intentio Bar. in dict. l. 3. supra eod. 2. col. nu. 4. & ista est veritas: & facit expressè tex. in l. cum hæredes. infra isto titu.

40 Itē iuxta prædicta notabiliter quæro si hæres vel ali⁹ successor vniuersalis vellet quærere possessionē rerum mobilium existentium in aliqua domo, vel re, vtrū sufficiat apprehendere possessionem ipsius domus vel rei in qua prædictæ res mobiles continentur: Et breuiter dico quod sic, quia qui possidet continens, videtur possidere contentum argumento tex. in l. clauibus ff. de contrahē. emp. vbi apprehensa possessione clauium sub quarum custodia sunt merces vel aliquæ res, statim quæritur possessio earum: ergo melius & à fortiori apprehensa possessione domus vel rei continentis in se res mobiles, censetur quæ sita possessio earum, si ad hoc cōcurrit animus: & ex isto fundamēto & ratione ita fing. tenet Bar. in l. de his. C. de furtis. i. col. nu. 1. Alex. in l. 3. ff. de acqui. posse. fi. col. nu. 27. So. ibi, pe. col. in medio, reputans esse notabile. Ibi

ibi pe. col. num. 33. pro qua sententia facit bonus tex. in l. si ego. §. dotis autem causa. verfic. quid enim inter est. ff. de iure dotiū. vbi dicit text. q̄ paria sunt, quod res alicui tradantur, vel quod de voluntate eius ponantur in aliqua domo sua quem etiam ad hoc considerauit Bald. in dict. l. de his. facit etiam text. qui non allegatur in l. quod meo. §. si venditorem. ff. de acqui. posses. in princ. qui expressè hoc probat: facit etiam expressus & notabilis. tex. qui ab aliquo nō consideratus. in l. tertia. §. item feras. eodem titulo: in verficul. alioquin & c. vbi dicit quod si emofyluam alterius in quo sunt animalia, q̄ non possidebat: ergo si dominus possideret, ergo emptor possidendo syluam possiderem animalia: facit etiam vltra eum optimus tex. in l. i. §. planè si quæ res. ff. iūcto. §. superiori. ff. de vi & vi arma. vbi dicitur quod licet interdētum illud vnde vi, non competat pro violentia facta in remobili, sed tantum pro re immobili, tamen si fiat violentia in re immobili in qua sunt aliquæ res mobiles, bene competit illud interdētum, etiam pro illis rebus mobilibus: & sic idē iudicatur de rebus mobilibus contentis sub aliqua domo vel re immobili, quod iudicatur de ipsa re immobili, quasi accessoriæ habeantur ad ipsam: nec superiori conclusioni obstat textus in l. qui vniuersas. in prin. ff. de acqui. poss. vbi qui possidet domum, non possidet singulas res ibi contentas: quia ille text. loquitur de rebus cohærentibus suo integrali, quæ per se nō iudicantur: vnde non possidentur singulariter sed in concreto. sic ita ibi Ange. de Peru. Roma. & docto. facit. l. eum qui edem in princ. & l. rerū mixtura in princ. infra de vsucapio.

41 Item circa prædicta subtiliter quæro, si quid aliquis intravit fundum vel partem eius, vel occupauit rem animo & intētionē cōtinuandi possessionem. cum ex aliqua causa crederet eam adeptam, quam antea nunquam adeptus fuit, an ex tali actu & apprehensione videatur quærere possessionem de nouo? & exemplū huius quæstionis potest esse, si lapsu memoriæ credit apprehendisse possessionem, vel sibi persuasum est procuratorē eius accepisse, vel perdidit possessionē in absentia per lapsum decēnij, vel aliās. in qua quæst. glo. singu. & ordi. in l. 3. ff. de acqui. posses. in glo. 3. in fi. expressè tenet quod non videtur acquirere de nouo: quia semper in acquirenda possessione necessario requiritur animus & intentio quærendi vt est tex. in dict. l. 3. & supra probaui, qui animus in præsentia deficit, ergo non quæritur possessio:

& istam conclus. glof. tenet ibi Iaco. de Arena Raynerius, & Albe. 2. colū. in princ. pro quibus facit eam tex. in l. 3. §. subtilius. ff. de condi. obcau. vbi ille qui tradidit rem suam alteri credēs esse eius tradidit, non transfert dominium in eum. Secundo facit tex. in l. h. qui putat. de ac qui. hæred. vbi ille qui se immiscer hæreditati, credens esse necessarium hæredem, nō videtur adire. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod ille qui intravit animo continuandi, quærit possessionem de nouo: ita tenet Bar. reprobando illam gloss. in dict. l. 3. 2. col. nu. 2. Pau. ibi in fin. Imo. 2. colū. post princip. Ang. ibi in fin. notabiliter Romanus in 2. colū. post princ. Areti. 3. colū. in prin. Cuna. 2. colū. post prin. Alex. 4. colū. num. 18. Socinus. 3. col. post medium. Iaso. 4. colū. num. 21. Vincen. 11. col. nu. 31. Cuna. in l. sed si nolit. eod. titu. 1. col. post medium. Bar. in l. gerit. ff. de acqui. hære. pen. col. post princ. idem Bar. in l. sequitur. §. de illo. ff. de vsuc. & ibi Imo. idē Bart. in eadē l. sequitur. §. item Labeo. & ibi Ang. & Cuna. Bar. in cōsi. 206. 1. col. in medio. vbi dicit quod nullus repræhendit illam gloss. nisi ipse. Bald. in rub. extra de prescri. 3. colū. num. 16. Sa lice. in l. licet. C. de acqui. posses. fin. colū. in princ. Alexā. in cōsi. 14. 3. colū. in princ. §. volum. pro qua comm. sententia. i. facit tex. nota iuncta glo. penul. in l. 2. §. C. commu. vtriusq; iuris. vbi si partes confirmant, sententiam ipso iure nullam talis confirmatio licet non validet sententiam, tamen inducit obligationem de nouo vt obseruetur vi pacti vel contractus: & in suo casu ille text. est singul. in iure secundum Bald. ibi, & ad hoc notat & commendat Bar. Pau. & commu. docto. ibi. Bart. Bald. Pau. & commu. doc in l. i. C. qui pro sua iuris. sic ergo dicamus in nostro casu, quod ille qui intendit conseruare & continuare possessionem quam putabat habere, videatur acquirere de nouo. Secundo pro ista sententia & conclusione commu. facit tex. in l. post humus. §. si paganus. ff. de iniur. rupto. & in l. si quis priore ad Trebel. vbi si q̄ in secūdo testamento approbat primum quod erat nullum, licet talis confirmatio nō valeat, tamen inducit de nouo restitutionem bonorū per fideicommissum. Tertio facit tex. in l. quod vulgo. ff. pro emptore. & in l. qui ob pactione. & in l. seruus. eodē tit. quibus probatur quod si recipio rem à seruo meo tanquam prius sibi traditam, & per eum mihi quæ sitam, cum non esset talis animus continuandi, inducit acquisitionem de nouo: ergo sic dicamus in nostro casu. Quarto pro hac sententia facit bonus text. in l. Ant. Go. in ll. Tau. X 2 si in

si in venditione. in prin. ff. commu. prædio. vbi si vendens fundum excipit seruitutem. quæ nulla erat, potest eam constituere de nouo, & sic animus conferuandi operatur acquisitionem de nouo & illum tex. pro nostra cõmuni opinione considerat ibi Ange. de Peru & notabiliter Paul. de Castr. ibi. 2. colum. nume. 3.

Quinto pro hac sententia & conclu. facit text. singularis in. l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit. ff. de acquir. hæredi. vbi disponit qd si pater credebatur filium agnouisse bonorũ possessionem quam non agnouit & ratum habeat: illa rati habitio adhibita ad confirmandũ actũ qui non precessit inducit mandatum de nouo, vt filius possit adire vel agnoscere: ergo sic dicamus in nostro casu, vt talis actus inducat acquisitionem possessionis de nouo: & in expreso ad hoc illũ tex. notat & commendat ibi Paulus. Imola, Areti. & Alex. nec est similis in iure secundum Iaso. ibi. 2. colum. nu. 9. & ad hoc illum tex. reputat singularẽ Aretinus in. l. legata inutiliter. ff. de lega. 1. 2. colũ. reputat etiã singularẽ. Ias. in. l. 1. §. si quis ita interroget. ff. de verbo oblig. 7. colum. num. 17. Sexto pro hac sententia & conclusione ego considero viam rationem: quia in dependentibus ab animo. nostro, vnus actus seu dispositio ex sola voluntate nostra conuertitur in alium: tex. est sing. in l. cũ quidam. ff. de bono posses. vbi dicit quod legitimus successor ab intestato qui egit querela falsi contra testamẽtum alicuius defuncti, & probauit intentionem suam, visus est adire: quem ad hoc not. & commendat ibi Bar. Alb. & commu. docto. antiqui. idem Bart. in. l. quem admodum. ff. de in offic. testamen. idem Bar. in l. gerit. ff. de acquir. hæred. quinta colum. facit etiam tex. in. l. filius familiã. §. vt quis hæredẽ. ff. de lega. primo textus in. l. ex facto. ff. ad Trebel. textus in. l. qui filium eodem titu. Sic ergo dicamus in proposito quod actus retinendæ possessionis conuertatur in effectum acquisitionis, cum solum hoc pendeat ab animo gerentis: nec obstat ratio in qua se fundabat gloria. in dicta. l. tertia. & doctores eam sequentes. scilicet, quod isto casu deficit animus & voluntas possidendi: quia negandum est, imò ibi est implicitus animus possidendi: quia ille qui vult continuare possessionẽ apertẽ vult possidere: & iura non requirunt animum acquirendi de nouo, sed tantum simpliciter possidendi: ita subtiliter respondet & declarat Bart. in. dicta. l. tertia & communiter doct. vbi supra. pro qua consideratione est casus melior de iure in. l. 1. §. adipicimur. ff. de acquir. possessio. ibi, quia

affectionem tenendi non habent. tex. in. §. per procuratorem. eiusdem legis. ibi, animum possidendi. tex. in. l. 3. §. Neratius. eodem tit. ibi, atq; possidendi affectum, neque obstat etiam tex. in. l. tertia. §. subtilius. ff. de cõdictione ob caus. quia ibi dominus qui tradebat rem non intendebat ab se abdicare dominũ eius, in casu quo esset sua: sed solum restituere eam tãquam alienam, vnde accipiens non potuit querere dominium: argumento tex. in. l. id quod nostri. ff. de regul. iuris. secus vero in nostro casu, vbi possessio erat vacans, & talis quæ potuit queri animo & corpore ingredientis vel occupãtis, vnde merito illam quæsiuit: quia interuenerunt necessaria scilicet actus corporeus & animus possidendi, licet crederet continuare & non acquirere de nouo: & ista est intentio Bart. Imola, Romani, & modernorum in dicta. l. tertia. licet sic non declarẽt: nec obstat etiam textus subtilis in. l. is qui putat. cum. l. sequenti. ff. de acquirend. hæred. de quo nimis dubitat Paul. Imola, & moderni in dicta. l. tertia: quia respondeo punctualiter & verè quod ibi hæres ex errore credebatur gerere actum necessarium, quẽ euitare non poterat, cum credebatur se necessarium hæredem, & repudiare non posse: & forte si sciret se voluntarium nõ adiret: vnde ideo ille animus continuandi non inducit acquisitionem de nouo, quia in additione hæreditatis oportet quod quis intelligat causam suæ additionis, vt in. l. quod si dubitet. eodem titulo. cũ similibus. ita apertè tenet & declarat glo. Bart. & communiter doct. in dicta. l. is qui putat. & declarat Iaso. in dicta. l. tertia. ff. de acquirenda posse. quinta colum. in medio.

42 Et ex superioribus inferitur ad notabilem & subtilem quæstionem: qualiter acquiratur possessio in iurisdictione? In qua resolutiue propono tres principales veras & communes conclusiones, Prima conclusio, quod si quis habet titulum vel ius in aliqua villa, castro, vel territorio, per ingressum eius & naturalem apprehensionem ædificij non videtur acquirere possessionem iurisdictionis, etiam concurrente voluntate domini concedentis, vel concurrente legitimo titulo, ex contractu vel vltima voluntate: quia vnum est longe diuersum ab alio, vnde requiritur vsus & exercitium iurisdictionis, argumento tex. in. l. quoties. la. secunda. ff. de seruitu. & in. l. secũda cum materia. C. de seruitut. & aqua. & in expreso istam sententiam & conclusio. tenet Barto. in dicta. l. tertia. ff. de acquirenda possess. fin. colum. & quæst. & ibi Vincent. tenet. fina. colum. nume. 51. licet Alexander ibi

ibi penultima columna, teneat cõtrarium, imò quod per ingressum castri, & naturalem apprehensionem ædificij quærat possessionem iurisdictionis, & dicat quod ista est intentio Bartol. & idem tenet Socinus, ibi fin. colum. in fi. Sed aduertendum subtiliter, quia contra hoc videtur facere text. in. l. tertia. versicul. dare. ff. de vsufructu. vbi habetur quod per ingressum fundi vel partis de voluntate concedentis vel hæredis, acquiritur ius incorporale vsufructus vel alterius seruitutis sine aliquo vsu. vel exercitio, vt latiùs dixi & fundauit suo loco: sed respondeo quod ibi loquitur in vsufructu vel alio iure seruitutis reali vel mixto quod cohæret rei, vel rei & personæ: nostra vero conclusio loquitur in iurisdictione quæ est merè personalis, & principaliter cohæret personæ, licet debeat exerceri in territorio, vt plenè & magistraliter tradit Barto. in. l. prima. ff. de iurisd. omnium iudi. in fi. & ibi cõm. docto. Secundo etiam contra hoc videtur ob stare, quia possessa vel prescripta re principali, censentur in consequentiam possessa. & præscripta omnia eius accessoria: textus est in. l. si aliena. §. primo. ff. de vsucap. vbi habetur quod præscripta re, censentur præscripta seruitus etiã discontinua: quem ad hoc notat & commendat Barto. & commu. docto. ibi qui notabiliter ex eo inferunt quod præscripto territorio, censentur præscripta eius iurisdictione. quod necessario intelligo etiam si medio tempore nullus actus iurisdictionis exerceatur idem etiam tenet Barto. in. l. de quibus. ff. de legi. in repet. secunda columna. prima opposi. & super eo communiter docto. facit etiam bonus & singularis tex. in. l. eos. C. de vsuris. vbi disponitur quod præscripta re, censentur in consequentiam præscripti fructus ex eo percepti: quem ibi ad hoc notant & commendant doctores tenent etiam docto. in. l. sequitur. §. fructus. ff. de vsucap. facit etiam tex. in. l. via constitui. §. si fundos. ff. de seruitu. rusticorum prædio. cum similibus. vbi habetur quod seruitus non consideratur de perse, sed est quædam qualitas quæ accessoriè transit cum ipso fundo & re principali: quia notabili. respondeo quod illud est in accessorio formato & in esse producto, vt seruitus vel simile ius quod omnino cohæret prædio: secus tamẽ est in iurisdictione quæ principaliter non cohæret prædio sed personæ, vt supra dixi. Vel aliter & secundo loquitur in re omnino accessoria quæ sine principali stare non potest: secus vero in iurisdictione quæ nõ est accessoria, sed ius equè principale, Vel aliter & tertio, quod illud pro-

cedat respectu proprietatis, non vero respectu possessionis, vt in nostro casu & conclusione. **Secunda conclusio**, quod si quis exercet vnum actum iurisdictionis de voluntate domini concedentis, quæritur possessio genericè & absolute in omni iurisdictione & gradibus eius, argumento tex. in. l. si Stillicidij. §. finali. cum. l. sequenti. ff. quemadmodum serui. amit. tex. in l. secunda. eodem titu. tex. in. l. is qui. ff. quibus modis vsufructus amittatur. vbi habetur qd ille qui vtitur seruitute in parte fundi seruitutis, retinet & conseruat totum ius seruitutis Sed certè illa iura non concludunt, quia loquuntur in retinenda & conseruanda possessione iam quæsitã: non vero in quærenda de nouo: & facilius iura nostra conseruamus quam acquiramus de nouo, vt in. l. 1. §. quod autem. ff. de superfi. & in. l. parte furioso. ff. de his q sunt sui vel alieni iuris. cum similibus. sed melius facit tex. in dicta. l. tertia. ff. de acquirenda possess. arguendo de re corporali ad incorporalem: vbi per apprehensionem partis quæritur possessio totius: sic ergo dicamus in iurisdictione, quod quæsitã possessio in vno actu virtualiter & extensiuè, quærat in omni iurisdictione: & in expreso istam sententiam & conclusionem tenet Barto. in dicta. l. tertia. in fine, & ibi commu. Docto. Paulus de Castr. notabiliter in. l. restituta. ff. ad Trebel. & ibi alij doctores. Specu. in titulo. de iurisd. omnium iudicum. §. primo penult. colum. versicu. illud etiam notat Innoc. in capitu. dilectus. de capel. monach. pri. colũ. versiculo, & potest induci. Abb. in capitu. cum olim. de præscrip. penultima columna, numero sexto.

Tertia conclusio, quod si quis exercet vnum actum iurisdictionis contra vel præter voluntatem domini, solum quærit possessionem illius actus & similitium eiusdem gradus & qualitatis: argumento tex. in. l. 1. §. Julianus. ff. de itinere, actuque priuato. vbi habetur quod si quis exercet actum seruitutis in parte fundi, in ea tantum parte quærit possessionem, non vero in alijs, ergo ita dicamus in iurisdictione, & in expreso per illum textum ita tenet ibi Bart. Angel. & commu. docto. idem Bar. in dicta. l. tertia in fin. & ibi communiter doctores. facit etiam tex. notabiliter in. l. quod meo. §. si. ff. de acquir. possessio. Ex quo inferitur vtilis & notabilis effectus, quod præscriptio vno actu iurisdictionis ille, solus censetur præscriptus & alij consimiles eiusdem qualitatis, gradus, & speciei, nõ vero alij maioris gradus vel minoris, vnde cum iurisdictione simpliciter & absolute sumpta con-

tineat in tres gradus vel species iurisdictionis merum imperium, mixtum imperium, & simplex iurisdictionis: si quis præscripisset vnum actum de mero imperio, puta cognoscendi & condemnandi de homicidio, & nunquam exercuit alium actum maiorem vel minorem, completa præscriptione poterit exercere omnes alios actus & casus similes quibus venit imponenda poena mortis: nõ vero alios, scilicet, mutilationis nembri, relegationis, vel causarum civilium: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Barto. in dicta. l. prima. §. Iulianus quem legit in. §. si quis hoc interdicto. ff. de itineri. actuque priuat. & ibi Ange. & alij docto. Alex. in dicta. l. tertia. penultim. colum. in medio, & ibi commu. alij moderni. Innocen. in capitul. dilectus. de capel. monach. prima colum. num. 3. versicu. & hoc est verum. idem Innocen. in capit. dilecto. de offic. archi. secund. colum. num. sexto. Abb. in. c. auditis. de præscrip. 3. colum. nu. 9. idem Abb. in capit. cum in tua. de de cimis. in fin. Alber. in. l. imperium. ff. de iu. om. iud. 14. colum. num. 25. versiculo.

Item quæro. & ibi Bald. 4. colum. versicu. circa ultimam. Iaso. 12. colum. num. 23. qui dicit hanc esse commu. opini. C. in. l. C. de man. lib. si. colum. & quæst. Franc. Balb. in tracta. præf. secunda parte, secund. quæst. 8. fol. nec obstat tex. in. l. nec in ea. ff. ad. l. Iulian. de adult. vbi. ille cui cõpetit ius occidendi, cõpetit ius offendendi & afficiendi qualibet alia iniuria: quia respondeo quod illud est quando vindicta vel ius occidendi cõpetit a. l. de iure communi: secus verò si competit ex præscriptione, quia illa est odiosa & restringenda. Vnũ tamen est quod præscripto actu absoluendi censetur præscriptus actus condemnandi, argum. text. in. l. solent. versicu. primo. ff. de offi. procon. vbi ille qui potest absolueret, potest condemnare: & extra tex. in. l. 3. ff. de re iu. & in expresso ita tenet Albe. in dict. l. imperium. 6. colum. num. 14. & ibi Baldus quarta colum. & commu. docto.

43 Circa prædicta tamẽ se offert pulchra & subtilis quæstio, si vna possessio possit quæri sine alia? In quo articulo breuiter & resolutiue considero sequentes conclusio. Prima cõclusio, quod quando possessio sola naturalis vacat, ingressus potest solam illam quærere sine civili: text. est formalis qui istam conclus. probat in. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquire. possessio. vbi absens retinet possessionem civilem in animo, & tamẽ ingressus acquirit solam naturalem vacantem. similiter etiam si possessio sola civilis vacaret, & naturalis esset occupata,

puta a fructuario, feudatario, emphyteuta, vel simili persona, ingressus quæreret solam illam civilem: & in expresso istam conclus. probat gl. ord. reputata singularis in dicta. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. in. glo. 3. quam sequitur & reputat ibi singularem Aretinus. 1. colum. post medium. Pau. de Cast. Imo. & Cumanus. 2. colum. Socinus. 3. colum. versicu. ex qua tamẽ potestremo notabis. tenet etiã & commendat Ange. de Peru. Roma. & Aretinus in. l. quemadmodum. eod. tit. & notabiliter ibi doctor de Segura. 6. colum. versicu. infertur. & 2. & tamẽ ista est cõmunis opin. quam ego teneo & sequor: licet Barto. apertẽ velit contrarium, in dicto. §. q. ad nundinas. prima colum. versicu. istud. quod gl. dicit non est bene dictum. & Iason. ibi octaua colum. nu. 37. arguit ad partes & relinquit cogitandum. nec obstat si subtiliter dicas quod possessio civilis sola nõ potest vacare: quia statim ipso iure quæritur habenti naturalem & consolidatur cum ea: vt est gl. singu. & ordin. in. l. sed & si nolit. ff. de acquirenda possessio. & ibi commun. opinio. quia respondeo quod necessariò debet intelligi illa gl. quando habens naturalem habet animum quærendi vtranque possessionem: secus verò quando ex natura actus vel contractus vel ipsius rei colligitur a principio, quod habens naturalem non intendit habere civilem, vt patet in personis & exemplis superiorib⁹, secus verò si simpliciter ingrediatur animo quærendi vtranque, & tantum quærat naturalem quæ sola vacabat: nam si postea civiliter possidens, animo desinat possidere civiliter, ipso iure quæritur ei: & ita procedat & intelligatur gl. & communis opinio. in dicta. l. sed & si nolit. & certẽ est vera & subtilis declaratio ab alio non tacta. Secunda conclusio, quod quando vtraque possessio est occupata & sic penes aliquem, bene potest alteri quæri vna possessio sine alia de voluntate partium expressa vel tacita ex natura vel qualitate actus, mediante actu vero vel ficto: istam conclusionẽ probat mihi tex. notabi. in. l. & habet. §. si. vers. placet. ff. de precario. iuncta gl. & cõmu. opinio. vbi in contractu precarij transit sola possessio naturalis in accipientem, & remanet civilis in concedente: tex. in. l. quisquis. C. de donatio. vbi per retentionem vsusfructus trãfertur sola civilis in alium, & remanet sola possessio naturalis penes concedentem, tex. in. l. tertia. §. dare. ff. de vsufructu. vbi per inductionem in fundum transit ius vsusfructus, & per consequens naturalis possessio in fructuarium, & remanet civilis penes proprietarium, tex. in. l. locũ. versu.

versiculo, proprietarius. ff. de vsufructu. tex. in. l. tertia. §. si heres. ff. vsufruct. quemadmodum ca. vbi proprietarius potest vendere vel alienare suam proprietatem, & tradere ipsam rem, & transferre ius suum: ergo apertẽ infertur quod transfertur dominium & civilis possessio sola quæ erat penes eum: bonus text. & notabiliter in. l. quædam mulier. ff. de rei vendi. vbi per cõditionẽ vel clausulam constituti potest quis in alium transferre solam possessionem civilem absque naturali: per quem tex. ita determinat Bart. in. l. quod meo. secunda columna, num. tertio. ff. de acquirenda possessio.

44 Tertia conclusio, quod quando vtraque possessio vacat, potest ingressus quærere vnam quam velit sine alia, protestando se illam tantum velle acquirere: istam conclusionem probat apertẽ gl. & communis opinio quam adduxi supra in prima conclusione huius articuli: & in specie pro hac sententia & conclusione facit subtilis & concludens ratio, quia quando actus vel factum regulatur secundum animũ & voluntatem gerentis, protestatio eius modificat & declarat illud: vt in. l. qui in aliena. §. fina. cum similibus. ff. de acquirenda hæreditate. sed acquisitio possessionis est huiusmodi, vt in. l. 3. in princ. ff. de acquirenda possessio. & in. l. licet. C. eodem titulo. cum similibus. ergo, & ex isto fundamento & ratione istam conclus. tenet gl. notabil. ordi. in. l. una. C. vti posside. in verbo, nec vi. post principi. ibi, vel aliter pone exemplũ. quæ habet quod actus inuasionis violenter factus in re vel possessione alterius, nõ operatur vltimentem & intentionem ingredientis, de qua constare potest per protestationem eius. quam ibi sequuntur commu. doctores. similibus glo. est in. l. si duo. ff. vti poss. in glo. prima, versiculo. vel secundo pone casum. tenet etiã Bar. qui notabil. loquitur in. l. non solum. §. morte. ff. de oper. noui nuncia. septima colum. num. 30. & ibi Iaso. numero. 25. Anchar. in capitul. pastoralis. de causa possessio. & pro. sexta colum. numero. 19. confirmatur etiam per textum, iuncta glo. & commu. opin. in. l. certẽ. versu. is qui. ff. de precario. vbi licet ex contractu precarij ingressus quærat possessionem naturalem, tamẽ ex protestatione sua vel partium conuentione potest fieri vt nullam quærat possessionem, ergo idem fit quando res omninò vacat, cum tunc actus pendeat de sola voluntate ingredientis. Nec obstat si subtiliter dicas, quod hoc videt impossibile, quia actus acquisitiuus possessionis est ingressus rei, ergo post ingressum necessariò est quærita possessio naturalis. Confir

matur, quia pro testatio cõtraria actui nullus est momenti, vt in ca. sollicitudinem. de appel. in ca. primo quod met. caus. in. l. 2. C. eodem titulo. ergo vel quæratur possessio naturalis, vel omnino vitatur ingressus vt nulla possessio quæratur, quia respondeo notabiliter. 1. quod quãdo actus qui postea fit protestationis cõtrarius dependet solum a facto & volũtate ipsius protestantis. vt testamentum, hæreditatis aditio, & acquisitio possessionis, tunc per talem actum contrarium non tollitur præcedẽs protestatio, vt in dicta. l. qui in aliena. §. fin. ff. de acquirenda hæred. in. l. si quis in principio testamẽti. ff. de legat. tertio. si verò ille actus protestationi contrarius celebratur cum aliquo tertio, tunc per illum videtur a protestatione recedere: & ita procedat tex. in dicto. c. sollicitudinem. cum similibus. & istam doctrinam & theoriam per prædicta iura tradit magistraliter Bart. in. l. nõ solum. §. morte. ff. de oper. noui nuncia. 4. colum. num. 17. & quinta colum. nu. 22. & super eo cõmuniter doct. sed acquisitio possessionis dependet solum a facto & voluntate ipsius protestantis, ergo & c. Vel aliter & secundò & valde subtiliter respõdeo, quod ipse ingressus & sic actus quærendi possessionem non est idem quod possessio naturalis, vt supra de duxi & probaui, sed est actus nudi facti mediante quo vtraque possessio quæratur: vnde si ingressus non vult vtranque quærere sed tantum vnam, illa sola quæratur.

Nec obstat etiam. 2. si subtiliter replices, quod per ingressum non potest quis quærere solam naturalem sine civili, quia cum civilis sit illa quæ animo retinetur & cõseruatur vel deperditur, vt in. l. licet. cum similibus. C. isto titulo, ergo si in nostro casu ingressus nõ habeat animum possidendi, sequitur quod nullam gerit possessionem etiam naturalem: quia respondeo quod non habet animum possidendi civiliter, sed bene habet animum possidendi naturaliter: & cõ duplex & diuersa sit possessio & quo ad diuersos effectus bene potest actus corporeus & animus producere acquisitionem vnus possessionis sine alia, cum limitata causalitatum patriat effectum, & actus agentium non operentur vltra eorum intentionem iustaiura vulgaria. Ex quibus omnibus infero notabiliter, quod modo possessio sit vacans, modò ab alio occupata, potest iudex ratione sententiæ vel decreti, vel alterius causæ quem mittere in sola possessione civili vel in sola possessione naturali alicuius rei secundum qualitatem actus vel negotij: nam illud quod potest fieri per partem Ant. Go. in. l. Tau. X 4 potest

potest fieri per iudicem, vt in l. nō est mirum. ff. de pigno. actio. & in l. si ob causam. C. de eui. Etio. & in expresso istam doctrinam & conclusionem tenet glo. singu. in l. secunda. C. vbi in rem actio. in gl. prima. in fin. & ibi notat & commendat Iacob. Butr. secunda colum. in princi. Ange. secunda columna. num. quart. reputans esse notabilem. Bald. secunda colum. numero quinto. versicul. de secundo constat. Salicetus tertia colum. sexta opposi. & ibi cōmu. Doct. illam etiam gloss. ad hoc notat & commendat Bald. in authen. & qui iurat. C. de bon. auctoritate iud. post. 7. colum. nu. 3. Salice. in l. nemo C. de acqui. pos. si. col. in fi. Iaso. in §. omnium. Instit. de actio. 6. col. nume. 106.

Quarta conclusio, quod quando vtraq; possessio vacat, si quis simpliciter nulla præcedente protestatione rem ingressus sit statim quærit vtranque, nec tunc vna quæritur sine alia: quia actus & animus non magis respicit vnā quam aliam, imò vtranque respicit: istam conclusio. probat aperte tex. in l. tertia. in prin. de acquirenda possessio. cum similibus dicentibus quod corpore & animo quærit possessio. sed illa est duplex, ergo vtraque simul quæritur, quā sententiam & conclusionem declaro isto modo, quod ciuili possessio non acquiritur mediāte naturali, vel vna quærat prius altera: sed quæ vtraque simul quærat per ingressum rei cum animo possidendi: & istam declarationem voluit vno verbo Aret. in dicta. l. clam possidere §. qui ad nundinas. ff. de acqui. possess. l. colum. in fin. versic. sed hoc non videtur dicendum. idem Aretinus in l. quemadmodum. eod. titu. 1. colum. nu. 3. & doctor Segura in prædicta. l. quemadmodum. 7. colum. ver. & illud quod. & in veritate fortè ista fuit mens & intentio Bar. in dicto. §. qui ad nundinas. 1. col. ver. istud quod gloss. dicit licet à doctoribus reprobetur. & cum his remanet expeditus iste articulus, qui certè valde subtilis & notabilis est: & non sic declaratus à doctoribus.

45 Quæritur etiam possessio per actus fictos, de quo articulo magistraliter & vtiliter intendo tractare, quia est subtilis & quotidiana materia: & primo dico quod acquirit possessio per visum & aspectum oculorum præcedente titulo habili: tex. est in l. 1. §. si iusserim. ff. de acqui. possess. tex. melior de iure in l. quod meo. §. si venditor rem. vers. aut si vicinum. eod. titu. cuius verba sunt, aut si vicinum michi fundum venditor exterre demōstret, vacuamque possessionem ferredere dicat, nō minùs possidere coepi, quàm si pedes finibus intulisset. tex. in l. pecuniam.

ff. de soluti. tex. in l. falsus. §. falsus. ff. de furtis. tex. in l. quod statu liber. ff. de donatiōe causa mortis. tex. in l. donationes. §. species. ff. de donatio. & idem disponit lex sexta. titu. 30. tertia part. cuius ratio est, quia talis visus & aspectus oculorum, cum sit sensus de nobilitatibus corporis, habetur pro apprehensione ipsius rei, & videor iuris interpretatiōe porrigere corpus vsque ad ipsam rem: & in terminis istam rationem probat text. in dicta. l. quod meo. §. si venditor. probat etiam tex. in dic. l. pecuniam ff. de solutio. ibi, & quodammodo manu longa tradita existimanda est. & istam rationem ponit solus Cumanus in l. tertia. ff. de acquirenda possessio. prima columna: & adde quod visus dicitur actus fictus, quia licet sit sensus naturalis & principalior cæteris, non tamen est aptus vel cōueniēs ad apprehendendā possessionem: quia propriè ordinatur ad discernendum omnia quæ subijciuntur visui secundum proprias qualitates & differentias: in materia verò nostra tam de iure naturali quàm ciuili solus tactus & sic apprehensio naturalis per manus vel pedes est sensus aptus ad acquirendam possessionem: vnde tenendum est quod visus vel aspectus in acquisitione possessionis censetur actus fictus, & non verus nec proprius: & in terminis ita tenet, & declarat Aret. in l. prima. §. si iusserim. ff. de acquirend. poss. 3. not. & ibi Socinus. 2. columna. vltim. notab. Vincen. 3. colum. vltimo notab. idem Aretin. in dict. l. quod meo. §. si venditor. prima colum. in fine. tenet etiam Barto. in l. prima. eod. titulo. quinta colum. nume. 18. & probant iura per me superius adducta, & intantum est verum quod per visum & aspectum oculorum quæritur possessio, vt procedat etiam si res sit valde longè & distet perdecē miliaria vel plus, dum tamen determinatè possit videri: gloss. est notabilis & ordinaria in l. prima. ff. de acqui. possess. in gloss. secunda. in medio. quam ibi sequuntur & approbant omnes doctores, licet Cumanus eam reprobet: & in expresso ita tenet & declarat Aretin⁹ in dicta. l. quod meo. §. si venditor. secundo notabili. & Cardinalis in ca. olim. el. primero. penul. colum. de restitu. spolia. Aduertendū tamē quod licet per visum vel aspectum oculorū quærat possessio præcedente titulo, vt dixi, tamē hoc debet intelligi & limitari quando concurrat simul voluntas tradentis possessionem & volūtas accipientis in præsentia rei, quasi animus vtriusque & rei præsentia hoc inducat & operetur: ita probat iura per me superius allegata: & tenet & declarat Barto.

Bart. in l. prima. ff. de acquirenda possessione. quinta colum. numero decimo octauo. Paul. fina. colum. Alexan. 18. col. num. 77. & ibi. commu. docto. idem Barto. Ange. Imo. Romanus, Aretinus, Socin⁹, Iaso. & Vincent. in §. si iusserim. eiusdem legis. Pau. Imo. Alexad. & communi. docto. in dicta. l. quod meo. §. si venditor. Salicet. in l. licet. C. de acquirenda possess. tertia colum. Abb. in capitulo secundo. de consuet. octaua colum. Ex qua conclusione & doctrina communi.

46 Primò infero notabiliter, quod si quis velit acquirere possessionem & dominium in rebus vacantibus, quæ cælo, terra, marique capiuntur, vel habitis pro derelicto quæ fiunt occupatis, non poterit acquirere per visum & aspectum oculorum: quia non est aliquis possessor de cuius voluntate tradantur: sed requiritur vera & actualis apprehensio: ita probat text. in l. prima. ff. de acquirenda possessione. & ibi tenet gloss. ordina. in verbo, qui primi. & ibi magistraliter Barto. quinta columna, numero decimo octauo. Paul. fina. colum. numero. 18. Alexand. 18. columna. numero. 75. Vincent. 37. colum. numero. 89. Salicet. in l. licet. C. eod. titu. tertia colum. versiculo, vnde dicas. pro qua sententia. & conclusio. facit text. in l. naturalem. §. il. lud. ff. de acquirend. rerum domi. tex. in l. in laqueum. eod. titu. tex. in §. illud. Instit. de rerum diui. vbi habetur quod fera à nobis visa & vulnerata non est nostra nisi eam apprehendamus: & idem disponit lex vigesima, titulo. 28. tertia part.

47 Secundò infero quod si quis inueniat thesaurum in aliquo prædio vel fundo non efficitur dominus nec possessor eius per visum cum animo possidendi, sed requiritur vera & naturalis apprehensio: textus est expressus in l. tertia. §. Neratius. in fine. in versicu. quidam putant. ff. de acquirenda possessio. & ibi commu. opinio. quod intellige & extende modo fundus sit alienus, modò sit proprius inuenientis: ita expresse probat ibi textus dum loquitur eo casu quo quis præscripsit fundum, nam si ibi est thesaurus non efficitur dominus nec possessor nisi sequuta apprehensione. Ex quo subdeducitur quod si plures vidissent & inuenissent thesaurum vel aliam quam libet rem vacantem, efficitur eius qui prius eam apprehenderit: & in specie ita tenet Barto. Faber, & Docto. in §. ite la pilli. Instit. de rerum diui. confirmatum per tex. in l. naturalem. §. illud. ff. de acquire. rer. do. & in §. illud. Instit. de rerum di. vbi licet quis viderit & vulnerauerit feram non efficitur sua, sed

eius qui prius eam apprehenderit: quæ decisio & sententia hodie est confirmata per. l. 20. tit. 28. tertia part. licet contraria opi. consultorum esset approbata per. l. 12. tit. 4. lib. tertio. fo. 11. Sed aduertendum quod in nostro articulo in quo habem⁹ quod etiam si in nostro proprio fundo sit thesaurus, modò illum videamus modò, non, non quærimus eius possessionem nec dominium nisi sequuta naturali apprehensione, videtur esse maxima difficultas: nā ille qui possidet continens videtur possidere contentum: argumento tex. in l. clauibus. ff. de contr. empt. vbi apprehensa possessio clauium censetur apprehensa possessio rerum contentarum sub clauibus: & dixi latius supra, quia omnis alius solu. respōdeo in forma, quod tex. in dict. l. clauibus. & superior regula loquitur & procedit in rebus non vacantibus, sed ab alio occupatis & possessis: nam tunc si tradantur clauis, vel tradatur quid aliud sub cuius custodia prædictæ res sunt, transfertur dominium & possessio earum: quia concurrat voluntas tradentis & accipientis cum illo actu traditionis clauium qui representat ipsam traditionem rerum: sed in nostro casu, hoc est in thesauro, loquimur in rebus vacatibus quæ in nullius sunt bonis quo ad dominium nec possessionem in quibus non interuenit voluntas alterius tradentis: imò nec potest interuenire, cum thesaurus vel res vacantes non sunt in custodia propria alicuius tradentis vel acquirentis possessionem: vnde meritò licet quis sit dominus & possessor fundi nō efficitur dominus nec possessor thesauri: & iste est proprius sensus tex. in dicto. §. Neratius. in fine dum dicit, quia nō sit sub custodia nostra. & ista fuit intentio Bart. ibi in fina. oppo. & folu. de dicta. l. clauibus. licet sic non declaret, & ita tenet & intelligit ibi Alexan. prima columna. post principium. Socinus, secunda colum. quarto nota. Vincent. prima columna. numero secundo. & clarius penul. colum. in medio. Iaso. 2. colum. num. 4.

Item adde quod intantum est verum quod in thesauro vel alijs rebus vacantibus requiritur naturalis apprehensio ad hoc vt acquiratur in eis dominium & possessio, vt procedat etiam si lex vel statutum simpliciter diceret quod tales res requirantur per inuentionem, & sic quod fiant inuentoris: nam etiam tunc requiritur quod sequatur apprehensio nisi lex vel statutum expresse diceret contrarium: ita probat tex. not. in §. thesauros. Instit. de re. di. iuncto tex. in dicto. l. tertia. §. Neratius. & istam concl. tenet expresse Barto. in §. item lapilli. Instit. de re. diuifi.

Commentarij.

contraglof. ibi, & ibi tenet. Faber, Angel. Nico. & commu. docto. licet Iaso. ibi in additionibus ad Christopho. tenet contrarium. istam etiam conclu. & extensionem tenet Bart. in. l. prima. ff. de acquiren. posses. pen. col. quarta quæstio. principali. & ibi Pau. fin. colum. in fine. Imo. pe. columna. in medio. Ioan. de Ferra. in dict. §. thesauros. In sti. de re. di. & istam conclu. tenet Pau. de Castr. Imo. Areti. & commu. moderni. in dicto. §. Neratius. pro qua sententia confideratur tex. vulgaris in. l. si Barfatoram. C. de fidei. vbi ille qui promissit inuenire latronē, intelligitur promississe apprehendere, & illum representare iudici. & ad hoc notant & commentantur docto.

48 Ex qua conclusione & sententia, Primò infero, quòd si lege vel statuto cauetur quòd inuentus cum armis à iudice vel familia perdat ea vel puniatur certa pœna, intelligi debet si fuerit apprehensus cum eis: & ita expressè tenet Bar. in dict. l. i. ff. de acquire. pos. pe. col. 4. q. Pau. fin. col. in. fin. Imo. pe. col. Alex. nume. 77. Iaso. nume. 87. idem tenet Barto. in dicta. l. si Barfatoram. & ibi Bald. & Salice. Barto. in. l. prima. ff. ad. l. Iuliam. de vi. & ante eos idem tenet Cinus in. l. licet. fin. colum. in fine. C. de acquirend. pos. & hoc idem videtur disponere. l. 33. titu. decimoquarto. li. 2. ordi. vbi dicit quòd in locis vbi arma sint prohibita, si quis apprehensus sit cū eis, modo sint officiosa, modo de fessina, perdat ea. circa hoc tamen est notabile dubiū, quòd si portans arma visus est periudicem vel executorem in via vel loco prohibito, & aufugiat quousque ingressus est domum suam vel locum tutum, iudex que semper insecutus est eum, an possit sibi auferre arma in domo sua vel loco tuto? & reperio quòd Bald. in l. plerique. prima lectu. in fi. ff. de in ius vocan. per tex. ibi, videtur expressè tenere quòd non: nam dicit ibi quòd si pro debito ciuili familia insequatur debitorem vsque in domum suam, non potest ab ea extrahi: cum text. dicat ibi quòd domus propria est cui libet tutissimū refugium. & idem tenet ibi Alexand. secunda colum. numero octauo. & Iaso. ibi secunda colū. numero duodecimo. sed certè ego crederē contrarium, imò quòd possit tunc arma auferre, argumento text. notabilis in. l. quod ait lex. §. quod ait. ff. de adulter. vbi ille qui non potest occidere adulteros nisi in certo loco & flagranti delicto, si aufugiant & insequitur eos in continenti, vno impetu potest eos alibi occidere: & ex illo tex. notat ibi Barto. & Docto. quòd quando finis habet necessariam causam cum

principio inspicitur principium: facit etiam quòd dicit ibi Barto. in fine, quòd si quis possit occidere vel offendere inuentum in sua possessione, quòd si ibi inueniat & insequatur eum potest extra possessionē offendere vel occidere: quia initium fuit licitum. facit etiam doctrina Ang. in. l. Grachus. C. de adult. vbi dicit quòd si iudex vel executor insequitur delinquentē in territorio suo potest capere etiā in alieno: argumento text. in dict. §. quòd ait. de cuius tamen veritate vide Ange. de malefi. in parte, fama publica. 6. fo. versi. 6. quæritur. non obstat text. & doctrina Bald. & moder. in dicta. l. plerique. quia confidero quòd ibi non loquimur in delictis, nec in re illicita commissa extra domū, sed in causa ciuili, in qua tutissimum refugium est domus propria: sed in nostro casu delictum vel culpa consideratur eo ipso quòd quis portat arma in via publica & loco prohibito: vnde licet postea aufugiat, iudex qui insecutus est eum potest auferre inspecto initio culpabili: & credo quòd ista sit veritas. Confirmatur, quia de iure delatio armorum, vel emptio, vel venditio eorum est prohibita, vt in Auth. de armis. colla. 6. & ibi glo. ordi. & commu. Doct. & in. l. vna. C. vt armorum vsus in scio principe interdictus sit. libro vndecimo. & ibi Doct. licet de consuetudine non sit prohibitus, ne puniatur quis nisi de hoc sit statutū vel proclamatio, vt hodie communiter fit: ita tenet Platea in. §. itē lex Iulia. de vi. secunda colum. In sti. de publi. iudi. Ex qua etiam conclusione secundo infero, quòd si per legem vel statutum puniatur in uetus in ludo, debet intelligi si in eo apprehendatur: nec sufficit quòd postea possit probari per testes: ita determinat Alb. in. l. qd ait lex. ff. de adulte. Ang. in. l. si fugitiui. C. de seruis fugi. Platea in. §. thesauros. In sti. de rerum diu. Iaso. in. l. prima. ff. de acquire. posse. 20. columna. numer. 99. & istud idem hodie approbat & confirmat lex pen. titu. 10. libro octauo ordin. vbi dicit quòd si executor inuenit & apprehenderit aliquos in ludo, lucrata omne quòd ibi sit inuentum & positum causa ludi. nec obstat lex secunda eod. titu. vbi nõ requirit quòd inueniat nec apprehendat lusores in ipso ludo, quia procedit quando iudex vult petere à lusore illud quòd lucratus fuit in ludo, eo casu quo pars non vult petere. Tertio infero quòd si tempore carellie vel necessitatis imponatur pœna extrahentibus triticum vel aliquas merces extraciuitatem vel oppidum, puniatur in amissione earum vel in aliqua alia pœna, debet intelligi si apprehendatur cum eis, ita singulariter

gulariter Capola in. l. si fugitiui. C. de seruis fugi. pen. & si. columna. numero. 30. cum sequentibus.

49 Quarto infero quòd si lex vel statutum puniat mulieres vel alias personas portantes vestes pretiosas, aurum, vel perlas, intelligitur si cum eis apprehendatur: ita notabiliter Bal. in. l. ite in pupilli. ff. de rerum diu. fin. columna in fine. Capola in dicta. l. si fugitiui. penultima columna. C. de seruis fugi. Alexand. in. l. tertia. §. Neratius. ff. de acquirend. possessione. secund. columna. Iaso. in. l. prima eodem titulo. vigesima columna. numero octuagesimonono. Angel. da malefi. in parte, dictus Andreas armatus. in fine. Adde tamen quòd hoc casu est dubium, an tales mulieres vel personæ prohibita incident in prædictam pœnam si possent per las fictas, aurum, vel vestimenta ficta? In quo reperio quòd Barto. notabiliter in. l. prima. §. primo. ff. de fonte. determinat expressè quòd non, per text. ibi, quem inducit hoc modo: nam ibi est casus, quòd licet prohibens alium vt aqua quam vult haurire vel ducere de fonte puniatur & teneatur illo interdicto, tamen debet intelligi de aqua perpetua & viuua: secus tamē de aqua cisternæ, cum nõ habeat perpetuam nec viuam aquam: ergo statutum vel lex puniens portantes perlas, aurum, vel vestes, intelligatur veras & naturales non fictas. Sed in contrariū facit textus notabilis & expressus in. l. vellera. C. de vestibus holobaris & auratis. libro. ii. qui apertè probat, quòd prohibitus portare vestes versicolores puniatur, etiam si talis vestis vel color non sit verus & naturalis sed fictus: & ita per illum textum notat & tenet ibi Bartol. & Platea: & certè est dubia difficultas: sed in hoc articulo ista sit notabilis & vera concordia. scilicet quòd si statutum sit factum pro euitandis sumptibus & expensis in regno vel loco, tunc procedat sententia Bar. in dict. l. i. §. i. ff. de fonte. quia tali casu cessat ratio: si verò fiat ea ratione ne mulieres vel viles personæ æquiparentur & assimilentur matronis vel dignioribus personis, quòd iustissimum est, vt in. l. mimæ. & ibi Bal. & comm. Docto. C. de episc. & cle. tunc procedat doctrina Bar. & aliorū Doctorum per text. ibi in. l. vellera. C. de vestibus holobaris & auratis. libr. ii. quia militat eadem ratio: & in terminis istam doctrinam & concordiam ponit Geor. Natan in cap. quamuis pactum. de pactis. in. 6. 43. colum. nu. 144.

50 Vnū tamen est, quòd si in domo propria quis portet vestes prohibitas, non incidet in pœnam: quia videtur cessare ratio prohibitiua: &

in terminis ita pbat pragmatica finalis de Valladolid, anni. 1537. loquēdo in secundo casu & membro nostræ distinctionis. Aduertendum tamen quòd contra superiora expressè tenet Ange. in dicta. l. 3. §. Neratius. ff. de acquirenda possessio. imò quòd in omnibus prædictis casibus non requiritur apprehensio ad hoc vt quis incidat in pœnam, sed sufficiat quòd sit cōiunctus per probationes, argumēto text. in. l. vna. C. de raptu virgin. sed melius facit lex. 2. C. de custo. reo. tex. in. l. 3. ff. de furtis. tex. in. l. si quis in seruitute. in fine. eod. titu. Nec obstat secundo dicta lex. si barfatoriam. C. de fidei. quia ibi non imponit pœnam delinquenti, sed cōcedit præmium iudici vel alteri personæ inuenienti furem, quo casu requiritur apprehensio & repressentatio: & istud tenet & sequitur Imola in dicto. §. Neratius. Roma. in. l. prima. ff. de acquirenda possessio. fina. columna. Sed his non obstantibus superior doctrina & conclusio est vera & magis communis, imò quòd indistincte lex vel statutum intelligatur de actuali apprehensione: sed in hoc pro vera concordia & doctrina dico, quòd si lex vel statutum puniat delictum aliàs à iure naturali vel communi punibile, nõ requiritur apprehensio: & ita procedant iura in contrariū adducta: si vero delictum non sit à iure punibile sed nouiter puniatur à lege vel statuto, vt in casibus & exemplis superioribus tunc requiratur actualis apprehensio: ita singulariter determinat & cōcordat Ang. in Auth. de sanctissimis Episcopis. §. reuerendissimis. colla. nona. quem sequitur & commēdat Capola in dict. l. si fugitiui. penul. colum. C. de seruis fugi. & istam doctrinam & concordiam sequitur & reputat mirabilem Augustinus in additionibus ad Angelum de male. in parte, dictus Andreas armatus. fin. colum.

51 Pro complemento tamen huius articuli & materiæ thesauri quæro, dato quòd per apprehensionem thesauri consequatur quis possessionē eius, an totus thesaurus efficiatur suus, vel pro qua parte? In quo articulo breuiter & resolutiuè dico, quòd sit prima cōclusio, quòd si quis inueniat & apprehendat thesaurum in proprio solo vel fundo, totus efficitur suus: textus est in. l. nunquam nuda. §. thesaurus. ff. de acquirendo rerum domi. tex. melior & formalis. in. §. thesauros. In sti. de rerum diu. & hoc si ue reperiat casu siue data opera, dum tamē nõ arte magica quærat: quia tunc totus confiscatur: text. est in. l. prima. C. de thesauris. libro decimo, & ibi glof. ordin. Platea, Lucas de Penna. & communi. Docto. cuius ratio est, quia inuentio

uentio thesauri est donum & beneficium Dei, quod sordidis artibus maculari non debet, nec quæri arte magica, quæ est omnino reprobata: & idem probat & disponit lex. 45. titulo vigesimo octauo. tertia par.. Dubium tamen est, an hodie hoc sit correctum per legem octauam, titulo duodecimo, libro sexto ordinamen. vbi disponitur quod hoc casu deducta prius expensâ inuentor habeat tertiam partem, alias verò duas habeat Rex: sed certè videtur quod illa lex tantum intelligatur in locis vbi sunt aliquæ minæ, non alias. Secunda conclusio quod si reperiatur in alieno fundo casu, non data opera, medietas est inuentoris, medietas verò est domini fundi: si vero data ad hoc opera, totum erit domini fundi, modò præstiterit licentiam, modò non: text. est in lege vna. C. de thesauris, libro decimo. tex. in dict. §. thesauros. & vtrubiq; communi. gloss. ordi. & doct. in ca. si quid inuenisti. l. 4. quæst. 5. & idem determinat dic. l. partitæ, & ratio, per quam etiã si quærat de domini voluntate nihil habet inuentor si data operafecit est, nè homines propter hoc derelinquant culturas rurales vel inuitentur ad malas artes: ita Pla. in dict. l. vna. 2. col. nu. 5. & ante eum Faber in dict. §. thesauros. 2. col. prope fi. adde tamen quod hodie de iure nostro regio si quis inueniat thesaurum in fundo, vel loco alieno casu, tunc videtur quod tertia pars diuidatur inter inuentores & dominos, cum semper duæ partes sint Regis, & hoc argumento. l. 8. tit. 12. lib. 6. ordi. & ita dixi in quæst. de facto: si vero data opera cum licentia domini nullam partem habebit dominus, sed 3. pars. erit inuentoris, alia duæ partes regis, ut dicta. l. ordi. si vero data opera & sine voluntate domini, videtur quod tertia pars sit domini fundi, alia vero duæ partes regis, argumento illius. l. ordi. cogita tamè si dici possit quod præ. or. l. loquatur tatum in minis, iura vero communia in thesauro, & sic remaneant in correctâ, & ita teneo.

52 Tertia cõcl. si quis inueniat thesaurum in loco principis vel in loco publico ciuitatis, dimidia pars pertinet inuētori, alia dimidia ipsi principi vel ciuitati: text. est in l. 3. §. ff. de iure fil. & ibi notant Doct. tex. in dict. §. thesauros. & ibi communi. opi. & idem disponit dict. l. part. in fine. Quarta con. quod si quis inueniat thesaurum in ecclesia, vel loco sacro, vel religioso, totus erit inuentoris si casu inueniat: ita probat text. in dic. §. thesauros. & ita tenet ibi Faber. 2. col. & gl. in dic. cap. si quid inuenisti. Sed contraria sententia est verior, imo quod diuidatur & medietas sit inuentoris, medietas loci religiosi:

ita tex. expressus in dict. l. 3. §. ff. de iur. fil. & ibi Bar. ita expresse Pla. in dict. l. vna. C. de thesauris. fi. col. idem Pla. in dict. §. thesauros. In sti. de re. di. l. col. & ita tenet ibi glof. in verbo, religiofo. in fine. & ibi Nicol. de Neapo. & istam dicit magis com. opin. Iaso. in addit. ad Christopho. ibi. 2. col. nec obstat text. in dicto. §. thesauros. qui loquitur in spectu naturali ratione, sed expressa cõstitutione iuris debet diuidi, vt in dic. l. 3. §. ff. de iure fil. & ita respondent doct. vbi supra. si vero data opera quis inuenisset, totus esset ecclesiæ vel loci religiosi, argu. prædictorū,

53 Tertio infero quod si tutor vel curator vel procurator alicuius cum legitima & debita solennitate vendat rem minoris vel domini sui, non potest per visum vel aspectum transferre possessionem cum isti non possideant, & sic non cõcurrit voluntas possessoris tradentis: ita expresse determinat Bart. in dict. l. 1. ff. de acqui. poss. fi. col. in princ. nu. 24. Ioan. de Imo. pe. col. in fin. versi. item diligenter pondera. Areti. fi. col. nu. 32. versi. vltimo adde. Alex. in antepe. col. nu. 87. Iaso. penulti. col. num. 101. Vincenti. ibi nu. 68. Ripa nume. 66. & eadem ratione idem esset in prælato syndico ecclesiæ, & in executore testamenti: nec distinguo an habeat ista personæ generale vel speciale mandatum ad alienandum & possessionem tradendum, cum vtroque casu militet superior ratio.

54 Quarto infero quod iudex executor vel nuncius pro executione sententiæ non potest per visum & aspectum trāsferre possessionem, sed requiritur quod actualiter mittat partem in possessionem, cum talis iudex vel exequutor non possideat. ita etiam determinat Bar. in dict. l. 1. pe. col. in princ. num. 23. Ange. 2. col. prope finem. Imo. pe. col. in fi. Aret. no. ibi pen. col. nu. 31. Cuma. pe. col. in prin. Ro. pen. col. in fin. Alex. antepe. col. num. 85. Vincen. nu. 95. Iaso. in antepe. col. num. 96. Fran. de Ripa num. 60. & istam con. tenet etiam Spec. in tit. de primo decreto. §. iã de effectu. in prin. idè tenet Abb. reputans esse singulare in. c. 2. de cõsuetudine. antepe. col. ver. hoc tamen non procederet. & reputat etiam singu. ibi Barba. 15. colum. num. 86. facit bonus text. in l. 2. C. qui potio. in pign. ha. tex. in l. non est mirum. de pign. actio. Quod tamen limita & intellige singu. quando actualiter potest fieri missio, secus tamè est si propter potentiam & resistantiam aduersarij vel alio iusto impedimento non possit fieri missio, quia tunc sufficit quod iudex executor vel nuncius ostendat rem vel fundum de longe, & per visum tradat possessionem, & si adhuc non possit in conspe-

pectum rei peruenire, poterit in absentia solo verbo tradere possessionem: ita probat tex. singu. & vnicus in l. cum vnus. §. ff. cum lege sequenti. ff. de bonis auto. iudi. possi. vbi dicitur quod si propter latronum potentiam seu inundationem fundi res non possit possideri, creditor qui iustus est mitti in possessionem habetur pro possessore vel detentatore, ac si actualiter missus esset: & ad hoc notat & commendat ibi glo. or. & reputat singularem & vnicum Bar. Alb. & Ang. & istam conclusio. per illum text. tenet Bart. in l. 1. fi. col. ff. de acqui. posse. & ibi Imola pe. col. Aretinus pe. col. Alexand. antepe. col. num. 85. Romanus pe. col. in fine. Iason. 21. col. num. 96. vbi valde commendat in practica, quia ex hoc possunt euitari plura vulnera & cædes quæ propter itales introitus & apprehensiones solent perpetrari: & illud text. etiam ad hoc notat & cõmendat Bald. Paul. Sali. & Fulgo. in l. non est mirum. ff. de pigno. actio. & illum etiam reputat vnicum Bal. in l. ob maritorum. C. nè vxor pro marito. 2. col. nu. 3. idem Bal. in l. 3. C. vt in posse. lega. pro qua sententia & conclusio ne facit etiã text. in l. si finita. §. illud quæritur. ff. de damno infecto. in fine. vbi probatur quod si quis ex causa non potest venire in possessionem perinde est ac si missus esset: & ad hoc notat & commendat ibi Bart. Paul. Imola, & Cumanus: facit etiam text. expressus in. c. contingit. de dolo & contu. vbi ille qui iustus est mitti in possessionem, si dolo vel potentia aduersarij non admittatur habetur pro nullo, & illa ficta missio operatur eosdè effectus quos vera & actualis missio operaretur. & ad hoc notat & cõmendat ibi Hostiensis, Cardinalis, Bald. Imola, Anchara. & communi. docto. notat. etiam & cõmendat Anto. de Bu. in. c. cum aliquibus, in fine. de re iudic. & ibi Imola, & notabiliter Felinus. 2. col. nu. 4. Albe. in l. 1. §. si iusserim. 1. col. in fine. ff. de acqui. poss.

Quinto subtiliter infero quod si hæres postquam est factus dominus per aditionem hæreditatis velit acquirere possessionem debet eam apprehendere per actum verum & naturalem, & non poterit quærere per visum vel aspectum oculorum, ex eo quod non est aliquis possessor de cuius voluntate sibi fiat traditio: & in terminis ita probat text. quem ad hoc nouiter considero in l. cum hæredes. ff. de acqui. posses. ibi, possessio autem nisi naturaliter comprehensa sit ad nos non pertinet: & sic aperte requirit quod possessio quæratur per actum verum & naturalem.

55 Sexto etiam infero, quod si hæres postquam est factus dominus, & ante apprehensam possessionem vendat, donet vel alienet aliquam rem hæreditariam, non poterit trāsferre possessionem per visum vel aspectum oculorum, per rationem superiorem: cum ipse non possideat, nec obstat quod hæres qui tradit sit dominus: quia iura superiora & communis opinio formaliter requirunt quod tradens possideat, nec est in consideratione an sit dominus vel non. Vnũ tamè est quod licet non possit quis quærere possessionem per visum vel aspectum, nisi concurrat voluntas tradentis possessoris, tamen illud est verum quando quis vult de nouo illam quærere, secus verò si amisit possessionem naturalem per absentiam & retineat ciuilem: quia si postea redeat in conspectu rei statim recuperat possessionem naturalem quam perdidit, ista est gl. sing. in l. 1. ff. de acqui. posse. in glo. 2. in medio. versic. item quid si non est in conspectu. quam ad hoc notat & commendat ibi Pau. de Castr. 2. col. in fine. Cuma. fin. col. in medio. Alex. 9. col. nu. 35. Socinus. 8. col. vers. 1. dum vult. Vincen. antepe. col. num. 106. Ripa. pe. col. nu. 72. Confirmatur, quia cum iste possideat ciuilitè & possit per visum alteri tradere possessionem merito sua voluntate poterit sibi quærere. & idem est quando redderet prope rem, quia si habeat ciuilem statim recuperat naturalem: ita glof. & communiter docto. vbi supra, quia ea quæ sunt habitu & potentia propinqua videntur esse in actu, vt in l. pe. ff. de testa. mili. vnde facilitas apprehendendi possessionem naturalem hoc operatur: & ista est intentio glof. & docto. vbi supra. Ex quibus subinfero vnum nouum & singulare, quod si quis per longam absentiam & obliuionem amiserit possessionem vtranq; tam ciuilem quam naturalem, & sit omnino vacans iuxta notata per Bart. & docto. in l. si de eo. §. si forte. ff. de acquiren. pos. & in l. furtu. §. fundi. ff. de vsu cap. & per glo. & doct. in l. fi. C. vnde vi. tamen si talis quondam possessor reuertatur animo quærendi possessionem, acquirat eam per visum vel aspectum rei vel eo ipso quod proximus sit, nec requiritur actualis apprehensio ex supra dicta ratione: quia non tractatur de quærèda possessione de nouo, sed de recuperanda amissa. Nec obstat quod non sit possessor & in hoc actu ficto requiratur quod quæratur possessio de voluntate possessoris, vt supra dixi & declarauit: quia dedit intelligi quando agitur de quærèda possessione de nouo, secus verò si de antiqua amissa recuperada: quia facilius permittitur & acquiritur, quia res reuertitur ad suam naturam: argumento tex. in l. in rebus. C. de iure doti. vbi licet in quærèndo dominio

domino de nouo requiratur traditio, vt in .l. traditionibus. C. de pact. cum similibus. tamen in reacquirendo & recuperando dominio amisso non requiritur: facit etiam text. notabilis in §. si. Inst. de legi. agna. succe. vbi probatur quod licet pactum de futura successione quarrenda de nouo non valeat, vt in .l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obliga. & in .l. si. C. de pactis. cum simi. tamen pactum de conseruanda vel recuperanda successione amissa bene valet & tenet: facit etiam bonus text. in .l. videim. la. 2. §. item si indebitum. & §. si actionem. ff. de vsuris. & in .l. 2. C. de pactis inter empto. & vendi. vbi fauorabilior est restituito quando peto illud quod aliquando quam fuit meum, quando peto de nouo illud quod nunquam fuit meum sed intendo de nouo acquirere. Ex quibus infero vnum singulare & vtile, quod si ille qui habet ciuilem possessionem in absentia, postea consequatur naturalem possessionem vacantem, non dicitur eam de nouo acquirere sed potius continuare: vnde si caueatur lege vel statuto quod pro qualibet possessione quaesita de nouo soluatur certa Gabella, non tenetur soluere ille qui ingressus est praedictam possessionem naturalem vacantem: ita singu. Abb. in .c. cum venisset. de ressi. spolia. 2. col. nu. 7. & ante eum ibi dominus Anto. 2. col. in princ. num. 7. & tenet & commendat. Ioan. de Firmo, aduocatus consistorialis in .8. parte principali. in .2. membro. in finali. q. num. 29. Quod tamen limita. & intellige quando talis possessio naturalis esset amissa per solam absentiam, & post reuersionem recuperaret: quia ista acquisitio nullam vel modicam videtur afferre utilitatem: secus vero quando acquireretur naturalis in cuius acquisitione esset utilitas: quia forte erat apud fructuarium vel usufructum, & talis usus fructus vel usus extinctus est, quia reputaretur noua acquisitio & deberetur Gabella: ita singul. Socinus in .l. 3. §. Nerva filius. 2. col. in princ. ff. de acqui. poss. & ibi Iaso. 2. col. in .3. notabili. Sed certe ista opinio mihi non videtur vera, imo etiam in hoc casu crederem quod non sit acquisitio noua nec de beatur Gabella: argumento text. in .l. 4. ff. de iure dotium. & eorum quae supra dixi. Praeterea vltra praedictas doctores infero quod etiam si absens vtranque possessionem amiserit, vt in casu. l. fin. C. vnde vi. & postea reuersus ingrediatur suam rem vacantem & consequatur vtranque possessionem non dicitur de nouo acquirere, sed potius continuare. & sic non deberet Gabellam argumento eorum quae supra dixi, quod reputo nouum & subtile. Confirmatur per text.

no. in .l. 1. C. de imponenda lucra. descrip. lib. 10. vbi probatur quod lex, statutum, vel dispositio disponens quod de donatione vel alijs quae tit, lucratio acquiruntur soluatur Gabella, non habet locum nec debet solui de donatione vel his rebus quae acquiruntur inter ascendentes & descendentes: quia non videtur proprie donatio vel lucrum: & similiter si haeres ardetur ad soluendam Gabellam de hereditate, non tenetur eam soluere filius quia non dicitur de nouo acquirere: & ad hoc notat & commendat illum text. ibi Bar. & Pla. in prin. tenet & commendat Ange. in .§. sui insti. de here. qua. & disse. 2. col. in fine. facit text. & quae ibi late notantur in .l. in suis. ff. de libe. & posthu. Vnum tamen est quod ista erit semper noua possessio & non antiqua cum alia iam fuit amissa. vt dixi late supra.

56 Secundus actus vel modus factus per quem acquiritur possessio est per traditionem instrumenti in quo continetur ius vel titulus ipsius rei, vt si quis vendat. donet, vel ex alia causa permittat alteri suam rem, & tradat scripturam vel instrumentum in quo continetur ius vel titulus mediante quo tradens habuit illam rem, statim in emptorem, donatarium, vel recipientem transit possessio ipsius rei, & per consequens dominium vsu capiendi conditio: text. est singu. in iure. in .l. 1. C. de dona. & ibi glo. or. & commu. opi. docto. & illum text. reputat singu. Ioan. de Imo. in .l. si. 2. col. in fine. ff. de dona. & illum text. reputat singu. Alexand. in .l. 3. ff. de acqui. posse. 3. col. num. 9. & ratio est. quia per traditionem instrumenti in quo continetur ius vel titulus ipsius rei fingitur tradita ipsa res: nam cum traditio instrumenti respectu sui nihil principaliter operetur, conueniens fuit quod operetur in re ipsa contenta in instrumento vt figuratur tradita, ne actus sit inutilis: & istam rationem ponit Salic. in .l. licet. C. de acqui. poss. 2. col. v. in quinto casu. argumeto text. in .l. Labeo. cum .l. sequenti. iuncta glo. & commu. opin. ff. de pactis. & istam doctrinam & conclusionem intelligo tam in rebus immobilibus quam mobilibus: cum praedicta lex prima & eius ratio militet in vtroque casu, licet solus Ange. de Perigliis in .l. 3. ff. de acqui. poss. teneat quod solum procedat in rebus mobilibus, cum loquatur in instrumentis emptorum seruorum donatis, & possessio rei mobilis vilis & abiecta, sit, quae facilliter transit. & deperditur, vt in .l. si rem mobilem. iuncta glo. ff. de acqui. poss. quae videtur sequi Vicentini. in dict. l. 3. 9. col. nu. 11. Sed teneo absque dubio quod habet locum in omnibus, quia illud exemplum text. & facti contingentia non ardet regulam

lam nec potest assignari ratio concludens differentia: & pro hac mea sententia est hodie casus apertus in .l. 8. tit. 30. 3. par. quae ponit exemplum expresse in re immobili.

57 Item adde quod ista conclusio & doctrina quae habet quod per traditionem instrumenti transit possessio ipsius rei, debet intelligi quando traditur instrumentum in quo continetur ius vel titulus, mediante quo tradens habuit illam rem, non tamen sufficit traditio instrumenti non uiter consecuti de tit. causa, vel contractu per quem nunc res alienatur ita expresse tenet & declarat Pe. Cinus, Albe. Bald. Salic. & commu. Docto. in dict. l. 1. C. de dona. Imola in dict. l. 3. ff. de acqui. posse. 1. col. post medium. Aret. 2. col. in medio. Alex. no. 3. col. post prin. Vincen. 7. col. num. 17. Bald. in .l. ab emptione. 1. lectura. 3. col. post prin. ff. de pactis. pro qua sententia facit text. in dict. l. 1. in prin. C. de dona. dum dicit quod instrumenta emptionum seruorum fuerunt donata & tradita, & sic loquitur de instrumentis iuris vel tituli antiqui: sed certe ille text. parum vrget, quia ibi non potuit interuenire traditio alterius instrumenti tituli noui, cum nullus titulus verus vel contractus ibi geratur, sed tantum fuit traditum instrumentum emptionum seruorum, ex qua traditione resultat praesumpta & tacita donatio ipsorum seruorum: quid quid tamen sit, superior conclusio. & opinio est vera & communis omnium Doctorum quos supra allegaui, scilicet, quod requiratur traditio instrumenti iuris vel tituli antiqui mediante quo tradens habebat illam rem. hodie tamen aperte istud corrigitur per .l. nostri regni, imo quod sufficiat traditio instrumenti noui praesentis alienationis: ita probat & determinat lex. 8. titulo 30. 3. par. ibi, dum dicit, Ofaziendo otra de nueuo, y dandogela. idem probat lex. 2. tit. 12. libro 3. fo. 11. ibi, dum dicit, Ole diere dede carta. quae iura sic intelligit & commendat Doctor Pala. Ru. in repetitioe sua fo. 56. 1. col. nu. 6. Cifuetes in .l. 17. supra his. 11. Tauri. 3. col. v. Tertius casus. & ibi Pala. Ru. 10. col. v. per traditionem scripturae: considerauit tamen si possit dici quod praedicta lex part. istud non velit dicere, nam cum illae leges ferere nunquam intendunt corrigere ius commune, sed tantum confirmare vel declarare, vt dicitur in prin. & prologo ipsarum, non est credendum quod dicta lex corrigat ius commune: vnde vt illa lex non obstat possit intelligi in instrumento iuris vel tituli antiqui tradito, vt ipsa dicit in prin. & dum dicit, Ofaziendo otro de nueuo, y dandogela. intelligatur quando antiqua scriptura iuris vel tituli sit de

perdita vel consumpta vel cancellata: & sit de nouo refecta ex hoc vel ex alia iusta causa iuxta glo. no. & ibi Doct. in Authen. de heredi. & fal. in princ. colla. 1. & iuxta doctrinam Bal. in Authen. si quas ruinas. C. de sacro. eccle. 2. col. nume. 4. vbi ponit quod ex quatuor causis potest instrumentum renouari. Imola in .l. 2. ff. solut. ma. pe. col. in princ. Bart. per tex. ibi. in .l. chirographis. ff. de adm. tu. Iaso in .l. fin. C. de iure emphy. nume. 33. & in .l. 10. 11. 12. tit. 19. 3. par. & de tali scriptura loquatur praedicta lex. nec obstat etiam dicta lex fori, ibi dum dicit, Ole diere dede carta: quia potest intelligi de instrumento iuris & tituli antiqui quo tradens habebat rem. Sed, quidquid sit, certe hodie videtur esse expressa lex. 17. supra his. 11. Tauri. ibi, Ole ouie re entregado ante escriuano la scriptura dello. & lex. 44. etiam his. 11. Tauri.

58 Item adde quod praedicta conclusio superius verificata quae habet quod per traditionem instrumenti transfertur possessio, debet intelligi & extendi modo res illa, quae continetur in instrumento sit praesens, modo absens: ita expresse gloss. ord. in dicta. l. 1. in verbo, & traditis. cum praedicta lex generaliter loquatur & quasi praesentia instrumenti traditi representet ipsam rem contentam in eo: & ita etiam tenet ibi Pe. Cinus, Ioan. Faber in suo Breuiario, Albe. Ange. de Per. & Sali. idem tenet Imo. dicens esse bene notandum in .c. 2. de consue. pe. col. nu. 14. argumento text. in dicta. l. 1. C. de dona. quae indistincte loquitur & ista est comm. opi. quidquid teneat Bal. in dict. l. 1. quod tamen declaro isto modo: nam si tradens, instrumentum possidebat ipsam rem ciuilitate, & naturaliter quia erat prope realiter quae facilliter possit ingredi, quo casu retinet vtranque possessionem, vt supra dixi, tunc transfertur vtranque possessio: si vero possidebat tantum ciuilitate quia res erat longe absens, tunc per traditionem instrumenti transfertur sola illa ciuilitate, cum in alium non possit transferre plus iuris quam ipse habuit, vt in .l. nemo plus iuris. ff. de regul. iuris. in .l. traditio. supra de acqui. rerum domi. in .l. exepro. ff. de actio. empt. in .l. si debitor. C. de distra. pigno. in regula. nemo potest. de reg. iur. in .6. in .q. & nuper. ver. nos autem de donat. inter vi. & vxo. Ex qua conclusio sic declarata inferitur clare quod si tradens instrumentum nullo modo possidebat, quod tunc non transfertur possessio aliqua in accipientem, argumeto text. in .l. quaedam. ff. de rei ven. & .l. quamuis. §. si conductor iuncta glo. ff. de acqui. posse. & in expresso ita tenet gloss. ord. in dict. l. 1. C. de dona. in gl. si. & ibi tenet Cinus, Faber. & Sali.

& Salyc. Alij verò Doctores nihil tangunt.

59 Adde tamen quòd supra dicta debent intelligi nedum quando quis expressè vendit, donat, vel cõcedit rem, & postea pro eius executione tradit instrumentũ quo habuit rem, verum etiam quando simpliciter vendit, donat, vel concedit ipsũ instrumentum: quia eo ipso videtur illũ titulum cõferre: in ipsa re & possessionem eius transferre: ita probat tex. in l. 1. C. de don. text. in l. 1. Labeo. ff. de pactis. tex. in l. cum qui chirographum. ff. de lega. 1. text. in l. 3. ff. de libe. lega. text. in l. moris causa capimus. §. Titia. ff. de dona. caus. mor. text. in l. 2. C. quæ res pign. obli. po. text. in l. nomẽ. eo. tit. tex. in l. credito rẽ. C. de remis. pign. tex. in c. pe. vt lite penden te. & vtrobique comm. doct. Nec obstat quòd quando simpliciter traditur res non videtur donari nisi sit modica: & tradens diues, & recipiẽs pauper: vt est gl. singularis & vnica iuncta sententia & communi opinione Doctorum in l. 1. cum quid. ff. si cert. petatur. in gloss. pe. in fine. quam dicit vnica Imola, in l. cote in ferro. §. qui maximos. ff. de publi. & vecti. 1. col. & probat bene tex. in c. & si quæstioes de Symonia, quem ibi notat & reputat singularem Abb. 1. colum. nu. 3. & commu. alij docto. de quo vide plura bona & vtilia per Pal. Ru. in sua repetit. 4. fol. quia respondeo quòd illa gl. & commu. opinio debet intelligi quando alia coniectura potest capi vt non præsumatur donatio, in no stro vero causa quando instrumentum veditur, donatur, vel traditur, nulla alia præsumptio vel coniectura potest capi, nisi quòd ille titulus cõferatur adhibitus in re in instrumento contenta. Ex quo subdeducitur & subinfertur quòd si quis venderet, donaret, vel traderet alicui arcã, vel clauẽ, vel frænũ alicuius animalis, videtur vendere, donare, vel concedere contenta in arca, vel sub clauibus, vel animal quòd regitur illo fræno. Vel veriũs & subtiliũs ego dicerem quòd si esset talis res vedita, donata, vel legata quæ de per se nullam aliam vtilitatem contine ret, videtur vendita, donata, vel legata res sub ea contenta, vt in chirographo, vel clauibus: si vero esset talis res quæ de per se afferat vtilita tem ipsa sola videtur vendita, donata, vel lega ta, vt in arca, sella vel fræno, nisi ex pretio aliud debeat præsumi: argumento dictæ glossæ in l. cum quid. ff. si cert. petat. & ibi comm. opi. & in dict. cap. & si quæstiones. de Symonia.

60 Tertius fictus actus per quẽ acquiritur posses sio est per traditionem clauium: nam si quis vedit, donet, vel alio titulo alienet res vel merces existentes in domo sua, & tradat clauẽ illius do

mus vel loci vbi res sunt, statim transit possessio in accipientem, & per consequens dominium earum vel vsucapiendi cõditio: tex. est notabi lis in l. clauibus. ff. de contra. emptio. quem ibi ad hoc notat Bart. Bald. Albe. Odo. Salic. & Fulgo. & commu. doct. tex. in l. 1. §. si iusserim. in fine, supra isto titu. ibi, & vina tradita videri cum clauẽ cellæ vinariæ tradita fuerint. text. in l. 2. C. de peric. & cõmo. rei ven. ibi. & clauẽ emptoribus traditas allegas. tex. in l. qua ratio ne. §. item si quis merces. ff. de acquire. rerum domin. ibi, simulatque clauẽ horrei emptori tradiderit, &c. tex. in §. itẽ si quis merces. Inst. de rerum diui. & idem disponit lex. 7. titu. 30. 3. part. & ratio huius est, quia cum res ipsæ sint sub custodia clauium, traditis clauibus videntur iuris fictione ipsæ res tradita, ex facili aperiendi & apprehendendi potestate: istam ratio nem ponit Alberi. in dicta. l. clauibus. de con. emptio. & ibi Fulgosus, istam rationem ponit etiam Salicet. in l. licet. C. de acqui. possessio. 2. colum. prope medium. Socinus in l. 1. ff. eo. tit. pen. col. post medium. Nicol. de Neapol. in §. item si quis merces. in fine. Insti. de rerum di. & ante omnes ista fuit intentio Dini in capi. 1. de regu. iur. in 6. 5. folio. 3. quæstione.

62 Adde tamen quòd ad hoc vt per traditionem clauium trãseratur possessio est necessè quòd ipsa traditio fiat in præsentia domi vel loci vbi res sunt: ita glo. ord. in dicta. l. clauibus. de contra. emptio. in gloss. 1. & ibi expresse tenet Odo. Sal. & est de mente aliorum. idem etiam tenet Bar. in l. 1. ff. de acqui. possess. 5. col. 4. 9. prin cipali. num. 17. & 18. & ibi Imo. pe. col. & ibi Iaso. 20. num. 91. Vincen. 39. col. num. 93. Ripa. 10. 15. col. nume. 57. tenet Aretinus dicta. l. 1. §. si iusserim. eo. tit. in fine. tenet etiam Albe. Imo. Cum. Pau. de Cast. in l. 3. eo. tit. 1. col. & ibi Socin^o 3. col. in medio. idem etiam tenet gloss. in l. 1. C. de donat. in gloss. 3. & ibi expresse Pe. Cinus, & Sal. glo. in l. qua ratione. §. item si quis merces. supra de acqui. rerũ dominio. cũ qua trãseunt. Docto. alij gl. in §. item si quis merces. Insti. de rerum diui. in glo. fin. & ibi tenet Bart. Faber, Ang. & Platea, Andre. de Isernia in c. 1. in prin cip. quid sit inuestitura. in V sibus feudorum. Collectarius in c. ceterum. de donatio. Petrus de Anchar. in regula, sine possessione. de regu. iur. in 6. 16. colum. in medio Barba. in c. 2. de cõ sue. col. 17. nu. 96. & certe ista est commu. opi. Sed attende quòd cõtra eam expresse facit tex. in dic. l. clauibus. de con. empt. dum dicit si clauẽ apud horrea tradita sunt. vbi probatur quòd non requiritur præsentia rei, sed sufficit quòd clauẽ

clauẽ tradantur apud horrea, & sic in loco pro ximo domus vel loci vbi res cõtinentur: & ista est vera & propria significatio illius vocabuli secundum peritos latinos & Præterea contra cõ munẽ. opi. facit vrgens & fortissima ratio, quia si præsentia domus vel loci requireretur, frustra interueniret traditio clauium, cum sola præsen tia, & visus sufficeret concurrente voluntate tra dentis: & per ista ita tenet Alexand. expresse dicens esse notandum in dicta. l. prima. supra eod. 19. col. num. 78. & ita videtur tenere ibi gl. 2. in medio. in vers. sed quid si non est in conspe ctu, &c. dum allegat dictam. l. clauibus. Sed his non obstantibus ego teneo superiorẽ com mu. opi. imò quòd oportet quòd clauẽ tradan tur in præsentia domi vel loci. Nec obstat text. dict. l. clauibus. dum dicit, apud horrea, quia di ctio, apud, multoties in iure nostro accipitur pro coram, & pro præsentia: vt in l. de iure. in princ. ff. ad municipales. & in l. eum pro quo. & ibi gl. & Doct. ff. de in ius vocã. Non obstat etiam illa subtilis ratio formata contra com munem opi. quia respondeo quòd hic non agi mus de quærenda possessione ipsius domus, horrei, vel loci: sed de quærenda possessione re rum vel mercium ibi contentarum quæ non vi dentur nec sunt in præsentia vel conspectu sed clauẽ. ideo traditio facta in conspectu domus nullum operatur: quia transfert possessionem rerum vel mercium: & iste est sensus & verus intellectus illius text. in dicta. l. clauibus. & ita defendit commu. opin. Iaso. in dicta. l. 1. supra eod. 20. col. num. 91. & licet ipse nec alius alleget ista est respondeo & declaratio Barto. in §. item si quis merces. Insti. de rerum diui. & ista est ve ritas. Pro qua cõmuni opinione sic defensata f. quòd requiratur præsentia domus vel horrei facit optimus tex. bene consideratus in dicta. l. 1. §. si iusserim, vbi text. dicit quòd per visum & aspectum quæritur possessio rei, concurrente voluntate tradentis: & postea subiungit text. per dictionem copulatiuam, & de cuius na tura est vniformiter copulare: & vina tradita vi deri cum clauẽ cellæ vinariæ emptori tradita fuerint: ergo debet intelligi in præsentia domi vel loci in quo res continentur, prout supra lo quitur. & illum tex. ad hoc ita considerat solus Franc. de Ripa in dict. l. 1. 25. col. num. 57. Item pro cõmuni sententia allego hodie expressam legem regni quæ hoc determinat. f. l. 7. titu. 30. 3. par. ibi. Estando y delante. vnde si quis velit se iuuare ex tali possessione, oportet probare tra ditionem clauium esse factam in præsentia. cũ sit qualitas suæ intentionis. pro quo facit doctri

na Aret. in l. 3. col. 2. nu. 4. eo. tit. vbi dicit quòd in casu quo actus debet fieri in præsentia non præsumitur nisi probetur. Item superiorem cõ. ego limito & intelligo quando domus, locus, vel horrea, vbi res continentur sunt clauẽ, secus tamẽ si essent aperta: nam tunc licet clauẽ tra dantur, non transfertur possessio, & in expresse ita probat tex. in dict. l. clauibus ibi. & si non aperuerit horrea. & certè est de mente iurium & doctorum, vbi supra. Confirmatur etiam ra tione, quia isto casu non censetur res esse ita sub custodia accipientis clauẽ: nec est ita facilis po testas apprehendendi ipsas res: & istud credo verum, licet nemo Doctorum hoc tangat. Ad uertendum tamen est quòd prædicta con. quæ habet, quòd per traditionem clauium quæritur possessio debet intelligi quando tradens possi debat: si vero non possidebat nullam transfert possessionem nec effectũ eius. argumento tex. iuncta gloss. in l. quanuis. §. si conductor. infra isto titu. & in expresse ita tenet Oldra. in con. suis, con. 209. col. 1. in fine. num. 3.

62 Vltimò pro declaratione huius articuli quæro an sicut per traditionem clauium transfertur possessio, ita sit per traditionem alterius instru menti quo aliqua res ducitur & gubernatur, vt puta si quis vendat vel alienet equum vel aliud animal, & tradat frænũ, capistrũ, vel sellã, an ex hoc transferatur possessio ipsius equi, & per consequens dominium vel vsucapiendi cõ ditio. & reperio quòd gloss. singularis in iure, in §. item si quis merces. in glo. fi. in fine. Insti. de rerum diui. tenet expresse quòd sic, argumẽto illius text. & text. in dicta. l. clauibus. & iurium dicentium quòd per traditionem clauium trã fertur possessio: & illam glo. commendat & di cit notabilẽ. Socinus. 4. volum. consi. con. 55. col. 2. num. 9. Sed attende quòd illa glo. & cõ clu. debet intelligi quãdo frænũ vel capistrũ est impositum in dicto equo vel animali: nam tunc capiẽdo equum per frænũ videtur ap prehensa possessio eius rei equi, nam aliã non potest commodè vel aptè apprehendi, & tunc erit possessio quæ sita per actum naturalem: se cùs verò si frænũ tradatur non super equo, sed in absentia: quia tunc non censetur quæ sita possessio, ita no. Faber in dict. §. item si quis merces. in fine. & ibi Ange. & Plat. licet sic non declarent.

63 Quart^o actus vel modus fictus per quẽ acquirit^r possessio est per retentionem vsufructus: nam si quis vendat, donet, vel alienet aliquam rem quam possidet retento sibi vsufructu, statim per talem clausulam nulla traditione interue niente

Ant. Go. in ll. Tau. Y niente

niente transit possessio civilis in eum in quem fit alienatio, & per consequens dominium vel usufructuendi conditio, & possessio naturalis remanet penes alienantem ratione usufructus retenti iste est text. singu. in l. quisquis. C. de donat. quæ ad hoc notat & cõmendat ibi Pet. Cin. Bar. Albe. Angel. Bald. Sali. & commu. Docto. & illum tex. notat ad hoc glossa ordi. in l. 3. ff. de acquir. pos. in verb. animo. vers. sextus, per retentionem usufructus. & ibi commu. Doct. glo. & commu. docto. in l. 1. C. eo. titu. & illum text. reputat mirabilem Azo in summa. C. eo titu. 2. colum. in fin. num. 8. & reputat mirabilem Pe. in l. 1. eiusdem titu. 2. col. in fine. & reputat mirabilem Cuman. in dict. l. 3. ff. de acquir. pos. 1. col. in fine. similis tex. est in l. si quis argentu. §. sed si quidem. eod. titu. de dona. qui extendit ut procedat etiam in cõtractu vel alienatione vniuersali omnium rerum: & ista duo iura non sunt alibi secundum Bald. in dicta. l. quisquis. in princ. pro qua conclusione & decisione est hodie. l. 9. titu. 30. 3. part. & ratio viua & subtilis huius con. est, nam cum secundum iuris dispositionem dominus non possit habere usufructum formale in sua propria re, ut in l. uti frui. in princ. ff. si usufructus. pe. & in l. cum in fundo. ff. de iure dotiu. & in l. in re communi. ff. de seruf. vrb. præ. & vtrobiq; Doct. necessario inferi pro validitate actus, quod si in alienatione rei dominus retinet usufructum, statim ipso iure transeat proprietatis ad alium in cuius acquisitione fingitur traditio possessionis: cum sine ea non quaratur, ne alias concurrant in eadem re. & vna & eadẽ persona duo iura incompatibilia: istam rationem in effectu, licet non sic declaratam. posuit Azo in summa. C. isto tit. 2. col. num. 8. Pe. de Bella per. in l. 1. eiusdem titu. 2. col. in fine istam etiam rationem posuit Pe. Cinus Faber. & Albe. in dicta. l. quisquis. C. de dona. Salice. & alij Docto. in l. licet. C. de acquir. pos. Secunda ratio sit quod ideo transfertur possessio & dominium, quia retinens usufructum videtur se constituere possidere rem nomine alterius, & censetur hoc casu tacite posita clausula constituti: istam rationem ponit Cuman. in dicta. l. quod meo. 2. col. in fine. & licet ista ratio non videatur concludere cum usufructuarius non possideat nomine alterius sed proprio, tamen optimè potest defendi, quia negari non potest quod licet usufructum retineat nomine proprio, tamẽ proprietatem retinet nomine alterius. Tertia ratio vera & subtilis potest esse, quia usufructuarius semper censetur esse tanquam

procurator ipsius proprietarij, & eandem rem tenere, omniaque quæ eam concernunt exercere tanquam procurator & custos: tex. est singularis & vnicus in l. in fine. cum al. l. sequente. ff. usufruct. quemad. caue. quemad hoc notat & commendat Bart. in l. 1. §. fin. ff. neui ope. nun. 1. col. in fine. & ibi communiter moderni. & illum text. ad hoc dicit vnicum Bald. in rubri. extra. de procura. 4. col. ergo mediante persona eius quaritur possessio & omne ius rei ipsi proprietario, argumento tex. in l. 1. §. per procuratorem. ff. de acquir. pos. & in l. 1. C. eod. titu. & certè istam rationem ego inuestigauit, & postea reperi. quod eam ponit Barba. in additionibus ad Bal. in cap. 1. quid sit inuestitura. in vsibus feudorum. Ex quibus subtiliter infero, quod idem erit generaliter quãdo venditor vel alienator reseruet sibi aliud ius quod est incompatible cum dominio, vt si retineret re in emphyteosim promittendo pensionem quolibet anno, vel retineat expressè rem in pignus quousque soluat pretium, vel retineat de voluntate emptoris in pignus pro alio debito: nã tunc statim ipso iure transit dominium in eum in quem fit alienatio sine aliquo actu traditionis: ita in specie singu. Faber. in §. interdum. In sit. de rerum diui. post prin. pro quo est glos. singu. quam ipse allegat in l. 1. §. si. in verb. emerit. in fine. ff. de rebus eorum, quæ tantum loquitur in pignore retento. & illam glos. ibi sequitur & approbat Albe. & Dinus, & Iaco. de Are. quos ipse refert. & illam glo. reputat singul. Iaso. in l. traditionibus. C. de pactis. 2. col. in fine. illam etiam glos. sequitur & commendat Nico. de Neapo. in dicto. §. interdum. In sit. de re. di. idem expressè tenet Faber in suo Breuiario in dict. l. quisquis. in fine. idem tenet Cuman. dicens se habuisse de facto in l. 3. de acquir. pos. in 2. col. in prin. facit etiam bonus text. in argu. in l. quædam mulier. ff. de rei vend.

46 Item etiam infero singu, quod dispositio text. in dicta. l. quisquis. & eius conclusio non procedit e contra, quando venditor vel alienator reseruet sibi proprietatem rei, vt quia alienaret vel cõcederet usufructum retenta sibi proprietate: nam tunc non transfertur ius usufructus formalis & eius possessio in accipientem nisi sequatur traditio vel quasi: quia hoc casu cessant cõmunes rationes superiores: & in expresso ita probat text. expressus in l. 3. §. dare. ff. de usufructu. ibi ad translationem usufructus & quasi possessionis eius requiritur inductio in fundum, vel parientia vtendi & fruendi: non ergo sola concessio usufructus & retentio proprietatis

prietatis sufficit: per quẽ in terminis ita tenet Bald. in cap. cum venisset. fi. col. nu. 8. de restit. spolia. idem Bal. in c. 1. 2. col. prope finem. quid sit inuestitura. in vsibus feudorum. idem Bal. in dict. l. quisquis. C. de donationibus. & per illum tex. ita etiam tenet Ludou. Ro. in l. 3. ff. de acquir. pos. 1. col. prope finem. & ibi Aretinus 2. col. in fine. Alexand. 4. col. num. 14. Vincen. 10. column. numer. 25.

65 Adde tamen pro intelligentia & declaratione tex. in dicta. l. quisquis. & superioris con. quod ad hoc vt per retentionem usufructus transferatur dominium & possessio proprietatis requiritur quod retinens usufructum possideat & retineat rem pleno iure illo tempore, alias non transfertur, argumento tex. iuncta gl. in l. quãuis. §. si conditor. ff. de acquirenda possessione. ita Angelus de Peru. in dicta. l. quisquis. C. de dona. vbi etiam dicit, quod ille qui prætendit possessionem & dominium proprietatis sibi quæsitu, debet omnino probare qualiter prædicta res pleno iure erat penes alienantem illo tempore, alias succumberet: & idem tenet Sali-cetus ibi.

Item adde singula. quod prædicta iura & communis opi. quæ habet per retentionem usufructus transfir & acquirunt possessio, debet intelligi & extendi vt procedat etiã si ille qui retinet usufructum sit in absentia rei vel reru: ita subtiliter probat tex. in dict. l. quisquis. vbi non constat re fuisse in presentia, imò non præsumitur esse per regulam quam ponit Anto. in c. cum venisset. de rest. spo. pe. colu. uu. 13. & Aretinus in l. 3. ff. de acquir. posse. 2. col. nu. 5. Præterea hoc probatur, quia si ibi res esset præsens, visu quæretur possessio, & frustra interueniret alius actus fictus. Præterea & 3. hoc deduco & pbo ex litera illius tex. dum dicit nec quid amplius requiratur quo magis videatur facta traditio. idem probat text. subtiliter consideratus in l. si quis argentum. §. sed si quidem. C. de dona. vbi si quis donat vniuersaliter omnia bona sua & retineat usufructum, statim transit possessio civilis in donatarium: & sic apertè colligitur quod ille actus interuenit in absentia, quia non est præsumendum quod omnia bona sua erant in presentia: & si subtiliter replices, ergo tunc bene transfertur possessio civilis in nouum proprietarium, quia illam solam retinebat dominus in absentia, tamen non video qualiter tunc remaneat possessio naturalis penes dominum qui nunc retinet usufructum cum nullam habeat in absentia quia nouiter respondeo quod in illo instanti creatur noua possessio natura-

lis causata & inducta ex retentione & fomento civilis quæ retinebatur in absentia: & sic idem operatur talis retentio usufructus ac si fieret in ipsa re præsentia, quæ quidem possessio naturalis cum sit sola, poterit postquam fuit creata retineri in absentia, vt supra suo loco dictum & probatum est: & potest confirmari ex sententia Bar. quæ in proposito bene facit in l. quod meo. ff. de acquirend. possessio. 2. colum. nu. 5. & ibi commun. opinio.

66 Quintus actus vel modus fictus per quẽ acquiritur possessio est per conductionem rei: nã si quis vendat, donet, vel alienet rem quam possidet alteri, & ab eo eam conducatur pretio determinato, statim quaritur possessio ipsi emptori, donatario, vel ei in quem fit alienatio, & per consequens dominium vel usufructuendi conditio, & omnes alij effectus qui resultant ex possessione: tex. est expressus in l. quædam mulier. ff. de rei ven. cuius verba sunt, quædam mulier fundum non marito donauit per epistolam, & eundem fundum ab eo conduxit posse defendi, in rem ei competeret actionem quasi per ipsam acquireret possessionem. & illum text. ad hoc notat & cõmendat ibi Odo. Bar. Alb. Bal. Ang. & communi, Docto. tex. in l. qui bona fide. in fra isto titu. tex. in l. interdum. §. si. eo. tit. text. in l. si quis ante. eo. tit. tex. in l. serui emptor. ff. de peri. & commo. rei ven. & idẽ disponit lex. 9. titu. 30. part. 3. Et ratio huius est, quia eo ipso quod venditor vel alienator conducit suam rem ab emptore vel alio in quem fit alienatio, videtur se constituere nomine eius, deinceps eam rem detinere & possidere, vnde merito transit possessio: argumento nostræ. l. quod meo. & istam rationem ponit expressè glo. ord. in dic. l. quædam mulier. in glo. 4. ibi Odo. Bar. & Alber. Abb. in c. 2. de consuetudine. fi. col. post prin. & videtur esse communis ratio omnium doctorum. & istam rationem apertè voluit Bart. in ista. l. quod meo. 2. col. numer. 3. vers. 2. pone vbi dicit quod idem est constituere se nomine alterius possidere, vel conducere ab eo. Et confirmatur, quia colonus vel inquilinus semper recognoscit locatorem in dominum & possessorem, & semper suo nomine videtur tenere, vt probat casus in proposito no. in l. malè agitur. de præf. 30. vel. 40. anno. tex. in l. non solum. §. quod vulgò. in fi. de vsuca. l. certè. §. 1. ff. de præca. tex. in l. si id quod. §. 1. ff. de acq. posse. text. in l. si. C. de acquir. posse. tex. in l. peregrè. §. qui bus. ff. eo. titu. Secunda ratio & subtilis est, quia cum in re propria non cadat conductione, & sit ius incompatible cum dominio necessario Ant. Go. in ll. Tau. Y 2 condu

conducendo, transfertur dominium: & cum ipsum non possit acquiri sine possessione vel traditione, possessio ipsa fictione iuris censeatur tradita: istam rationem ponit solus Ang. de Per. in dict. l. quædam mulier. in prin. & confirmatur ex his quæ dixi in superiori proximo. 4. actu ficto & eius ratione: quam con. & doctrinam declaro isto modo nam si alienans rem & conducens habebat vtranq; possessionem, vtranque trāsfert in eū cui fit alienatio, & penes conducentem sola remanet detentatio & custodia, argumento tex. no. in. l. officium. ver. deniq; ff. de rei vend. & in dic. l. malè agitur. cum similibus. C. de præf. 30. vel. 40. anno. si vero sola possessio civilis vel naturalis est penes eū, illa sola transit & quæritur ei cui fit alienatio: & ita probat expresse dicta. l. quædam mulier. in ver. vcluti. vbi præsupponit quod mulier quæ ibi donauit & conduxit non erat in fundo sed absens, & sic tantum possidebat civiliter, & tamē illā trāsfert in donatarium: & ita in expresse per illum text. tenet & declarat Bar. in. l. q. meo. 2. col. num. 3. ff. de acqui. posses. & secuūtur commu. Doctor. si vero nullo modo possideat, tunc per conductionem nullam transfert possessionem in eum cui fit alienatio, argumento tex. in regula, nemo plus iuris. ff. de regu. iu. & in. l. traditio. in prin. ff. de acq. re. domi. & in expresse pro hac sententia & con. est tex. in. l. quanuis. §. si conductor. ff. de acq. poss. vbi si colonus vel inquilinus meus vendit rem meā alteri, & ab eo conducit. non trāsfert in eum aliquam possessionem: cuius ratio nulla alia est, nisi quia non possidet: & ita per illum tex. tenet ibi glo. no. or. in fine. Ang. Pau. Imola, Roma. Arc. Cum. & Alexan. qui hoc valde cōmendant. pro qua sententia facit tex. in. l. Pōponius. ff. quibus mo. vsufruct. amit. quæ dicunt no. & meliorem de iure do. in dict. §. si conductor. & in. l. qui vniuersas. §. quod per colonū. eo. tit. & ex hoc inferunt quod ille qui iuuat se ex possessione quæ sita per conductionem rei, tenetur probare possessionem esse penes conducentē tēpore contractus: idē tenet Angel. in dict. l. quædam mulier. 2. col. in prin. Et ex superioribus infero singu. quod si colonus vel inquilinus post mortem domini & possessoris conducit ab hærede, vel ei soluit pensionem recognoscens eum in dominū, eo ipso videtur hæres acquirere possessionem: quia colonus vel inquilinus videtur velle insistere & habererē nomine ipsius hæredis, & tanquā eius procurator: ita probat tex. sing. iuncta sua gl. in. l. qui vniuersas. §. q. per colonū. ff. de acq. poss. ibi tenet & notat Bar. Alb. Paul. Imo. Ro.

Cuma. & Arc. & licet glo. & Bar. ibi tantum videatur dicere quod ex hoc probatur possessio, & non bene aperiunt an ex tali actu censeatur realiter quæ sita ipsa possessio, tamē omnes alij Doctores dicunt expresse & tenēt quod censeatur acquisita possessio: & in expresse ita tenet Paul. de Cast. in. l. qui bona fide. eo. tit. Bal. in. l. cum notissimi. C. de præf. 30. vel. 40. anno. pe. col. nu. 13. vbi dicit quod caueant hæredes, quia post mortem defuncti non videntur possidere, etiā colonus vel inquilinus remanente in conductione. nisi si conducatur ab eo vel eum recognoscat soluendo sibi pensionem per dic. §. q. per colonū. pro qua sententia & con. facit text. no. in. c. cum venisset. de rest. spo. ibi, perceperūt annuam pensionem. vbi probatur quod per solutionem pensionis rei donata quam percipit donatarius de voluntate & consensu donatoris acquirat donatarius illius rei possessionem: & ad hoc no. ibi gl. or. 2. & ibi ad hoc notat & cōmendat illū text. Abb. 3. col. nu. 11. Anto. 3. col. num. 13. Card. in fine. Ancharr. nume. 6. Nec obstat si dicas: quod ista con. non videtur vera, quia per conductionem ita demum acquiritur possessio locatori, quando ille qui conducit possideret rem, vt supra p. bavi & conclusi. Sed in casu nostro, iste colonus vel inquilinus non possidet, ergo nullam possit trāsfere possessionem: quia notabiliter respondeo quod illud est verum quando possessio est ab alio occupata: secus vero quando possessio sit vacans vt in casu nostro, quia res est hæreditaria, quia tūc colonus vel inquilinus per conductionem trāsfert possessionem in hæredem quem recognoscūt in dominum & statim sibi est quæ sita possessio: & in expresse ita tenet & declarat Paul. Imola, Rom. & Areti. in dicto. §. q. per colonum. idem Paul. in dicta. l. qui bona fide. & ita etiā expresse tenet & declarat Bar. in dicta lege. q. meo column. 2. in fine, num. 6.

68 Attende tamen singu. quod ista conclu. & cōmuni. opi. debet intelligi quando colonus vel inquilinus conduceret ab hærede actualiter insistens in ipsa re, vel in conspectu rei: secus tamē esset si conduceret in absentia rei, quia tūc nulla possessio quæritur hæredi locatori: ita sing. Ioan. de Imo. in dicto. §. q. per colonum. reputans esse no. in practica: & idem tenet ibi Roma. Fran. de Aret. Adde tamē quod si postea colonus vel inquilinus reuertitur & ingressus sit rem conductā statim erit quæ sita possessio hæredi, quia per locacionem factam ab hærede videtur commissum colonus, vt habeat & teneat rem nomine locantis, & ipse colonus quando ingreditur videtur habere & tenere nomine eius, vnde acquireret

quiret ei possessionem tanquam procurator: ita singul. & subtiliter solus Aretinus in dicto. §. quod per colonū. 2. col. nu. 6. Sed attende valde sing. vltra oēs quod ego teneo cōtrariā sententiā, inō quod etiā si in absentia rei fiat cōductio acquiratur statim possessio hæredi, quia considero quod in absentia retinetur detentatio civiliter in animo quando est iuste quæ sita ex licito cōtractu vel iudicis auctoritate, & operatur omnes illos effectus quos operaretur si detentator esset præfens in re: ita probat tex. sing. & vnicus in. l. si finita. §. si quis metu. supra de dam. infect. quem ad hoc notat & cōmendat Ang. & reputat sing. Pau. & Roma. & dicit fortē non alibi Imola: probat etiam tex. no. subtiliter adductus in. l. si colonus. ff. de acqui. re. pos. vbi dicitur quod si colonus animo non deferendæ possessionis exit de fundo, aut adhuc dominus & locator retinet per eum possessionem civilē & naturalē: & sic subtiliter probatur quod colonus retinet in absentia detentationem rei, mediante qua locator conseruat suā possessionem ac si colonus actualiter esset in ipsa: & ad hoc illum tex. notat ibi solus Pau. in prin. probat etiam singu. tex. & subtiliter in. l. qui vniuersas. §. fina. ff. eod. tit. vbi dicitur quod si ego possideo per colonum, inquilinum, commodatarium vel depositarium, licet aliquis eorum locet vel deponat apud aliū, semper retineo meā possessionem etiam si ille secundus non vtatur re nomine meo: quia tantum inspicitur animus primi coloni, inquilini, vel depositarij, & mediante animo eius qui adhuc videtur retinere rem in absentia, retineo & conseruo meā possessionem: & ad hoc eum ibi reputat singu. Paul. de Cast. Imo. Areti. & com. Doctor. ergo cum iste colonus vel inquilinus retineat detentationem rei in animo in absentia, merito conducendo ab hærede, videt in animo suo deinceps eā habere & retinere nomine hæredis ac si esset præfens in re, & per consequens statim ei quæritur possessio & habet locum dispositio text. iuncta gl. in dict. §. quod per colonum. & superior conclu. & militat eius ratio, & hoc est subtile & quotidianum: nec obstat quod in isto casu nullus actus corporeus ipsius hæredis nec coloni tanquam procuratoris videatur interuenire in hac possessione quærenda: vnde non videtur posse acquiri, quia respondeo quod ille primus actus corporeus, & sic illa naturalis apprehensio & detentatio coloni interueniens tempore quo habuit rem sufficit, cum videatur semper durare & retineri saltem civiliter in animo: vnde ista acquisitio possessionis non est sine actu corporeo: & hoc potest fundari ex sententia &

Doctrina Bar. in dict. l. quod meo. 2. col. num. 3. & aliorū, vbi dicit quod civiliter possidens animo in absentia potest transferre in alium illam civillem possessionem constituendo se nomine eius possidere ex prædicta ratione.

69 Sextus actus vel modus per quē quæritur possessio est quando concedo tibi & permitto habere mediante aliquo titulo rem meam quæ est apud te: nam si comodauit, deposui, vel locauit tibi rem & tradidi & postea vendā tibi vel alio titu. habili ad translationem dominij concessi & habere promisi, statim transit possessio & quærit tibi qui rem detinebas, nulla alia de nouo interueniente traditione: tex. est in. l. qua ratio. §. interdū. ff. de acqu. re. do. tex. in. l. si seruus meus. in versu. si. eo. tit. tex. in. l. 3. §. illud quoque. ff. de acq. pos. tex. in. l. si rem quæ apud te esset. ff. de euid. tex. in. l. siue autem. versu. si quis rem. ff. de publi. tex. in. l. eius rei. cum lege sequē. ff. de rei vendi. vbi reus conuentus rei vendicatione, si soluat æstimationem eius secundū quod actor iuravit. statim consequitur dominium & possessio rei existētis apud eum. tex. in. l. certi cōditio. §. si. ff. si cer. pet. vbi si pecuniam apud te deposui, & postea mutauit efficitur tua, & eius est periculum etiā si non moueatur. tex. in. §. interdū. Inst. de rerū diui. & ista conclusio & decisio hodie cōfirmatur per. l. 47. in prin. tit. 28. 3. part. & rō est, quia illa voluntas & patientia domini post nouum & verū titulū re existente penes acquirētem habetur pro traditione ex iuris dispositio ne & sic detentatio præcedens mutatur & trāsfunditur in possessionem iuridicā ex nouo titulo superueniente, cōcurrēte aīo & voluntate acquirētis, & ista rationem colligo ex mente iurū supra dictorū, & ista est mens & intentio Doctorū ibi.

70 Et in tantum ista conclusio & doctrina est vera vt procedat etiam si tempore quo cōceditur nouus titulus res sit in absentia: ita tenet gl. ordinaria in dict. l. qua ratione. §. interdum. in gl. si. cum qua ibi transeunt cōm. Doct. gl. in dict. §. interdum. Insti. de rerum diui. & ibi expresse Faber. Ang. Platea. & cō. Doctor. tenet etiā Bar. Albe. Ang. Pau. & cōm. moderni in. l. certi cōditio. §. si. ff. si cer. pe. & ista est vera & communis opin. licet glo. in. l. siue autē. versu. ff. de publi. velit contrariū: & Christophorus in dict. §. interdum. & aliqui Doctor. & pro cōmuni opin. est hodie. l. par. supra allegata facit etiam ratio, quia si esset in præsentia, non esset dubium nisi quod quæreret, vt in. l. i. §. si iusserim. ff. de acq. pos. cum sani. & supra dictū. nec huic cōmuni opi. obstat tex. in. l. hac si res. ff. de rei ven. vbi reus conuentus rei venditione qui soluit litis æsti

Ant. Go. in. ll. Tau. Y 3 ma

mationem, ita demum consequitur dominium & possessio rei quando erat res praesens: quia respondet quod praesens dicitur esse res quando est penes ipsum reum conventum, & ita soluit ibi glo. or. 1. & sequuntur plures Docto. & tenet expressè Dinus in regula, pro possessore. de regu. iu. in 6. 4. quest. Vel secundo responde quod ille text. loquitur quando non interuenit verus & expressus titulus, sed tacitus, & insuper res non erat penes illum de voluntate domini: in conclusio. vero nostra superiori interuenit verus & expressus titulus, & res erat penes acquirentem de voluntate domini: ita Odo. Albe. & Ang. in dict. l. hac si res. & ita etiam soluit & declarat Barto. Bal. & commu. moderni in dicta. l. certi conditio. §. si. ff. si cert. peta. & notabi. Ioan. de Imo. in. l. secunda. §. fina. ff. de vfucapion. pro emptore. tertia columna. Adde tamen quod ista conclusio & opinio communis debet intelligi, licet nemo tangat, quod re existente in absentia transfertur possessio scilicet civilis tantum, non verò naturalis: quia cum illa etià postquam est quaesita non conseruetur nec retineatur in absentia, ergo nullo modo acquiratur argumento tex. & eius regulæ in. l. prima. §. qd autè ait prator. ff. de superficibus. cum similibus. Attende etià quod contra supra dicta facit vrgens ratio, nam in isto casu quando res est in absentia, nullus actus traditionis videtur interuenire qui semper requiritur in quaerenda possessio. sed tantum interuenit voluntas & titulus domini & possessoris: sed constat hoc non sufficere etiam concurrente voluntate quaerentis, unde in nostro casu non videtur posse quaeri possessionem, sed sustinendo superiorē con. & comu. doctrinā Doct. respōdeo nota. quod ille penes quē detentatio rei erat retinet civiliter in animo in absentia illam detentationem & effectū eius, vt supra bene probaui in superiore proximo actu factō. vnde ex titulo & voluntate dñi concedentis rem acquirit detentator possessionem eius ex iuris dispositione, quia cum videatur esse in re & in eius detentatione saltem civiliter in animo, nunc illam rem intendit in animo habere & possidere ex nouo titulo & concessione domini, & illa detentatio praecedens mutatur in possessionem iuridicam: vnde merito dixi quod illa possessio qua in nostro casu quaeritur in absentia tantum erit civilis, sed si in re vel in praesentia rei concederetur titulus à domino, esset quaesita vtraque possessio, & ista est noua & vera declaratio & intentio superiorum iurium: pro qua sententia & declaratione considero expressum & subtilem tex. in. l. certi conditio. §.

si. ff. si cert. peta. vbi dicit text. quod si depositus penes te pecuniam, & postea permisi tibi ea vti, statim transit dominium & possessio pecuniae, etià si non moueatur: & subiugit tex. rationē, animo enim coepit possidere: ergo patet quod pecunia erat in absentia, quia si in praesentia, animo & corpore possideret, & similiter est ibi casus quod tantum erit translata possessio civilis, cum tex. dicat aō enim coepit possidere, ergo solū civiliter & illa civilis quaeritur eo modo quo supra declarauit.

71 Item adde quod superior conc. & doctrina debet intelligi quando dominus concedens titulum sciebat rem illam esse penes acquirentem: secus autem si ignorabat: ista est glo. singu. in. l. quaedam mulier. ff. de rei ven. in glo. pe. in fine. quā dicit singu. Roma. in dict. l. certi conditio. §. si. & ibi Iaso. 2. col. simi. glo. quam Docto. non allegant in dict. l. hac si res. ff. de rei ven. in gl. 1. vbi ponit no. rationē. si nē sit occasio quod dominus decipiat, & eo inuito careat sua re & alteri applicetur: argumento tex. in. l. nec quasi. eo. ti. de rei ven. cuius verba sunt, nē in potestate cuius sit per rapinā ab inuito dño rem iniusto pretio comparare. quā gl. ibi sequuntur Bar. & cō. Do. in. d. l. hac si res. & illā gl. ad hoc dicit sing. Are. in dict. l. quod meo. 2. col. nu. 6. quo casu quādo perueniat in notitiam domini, erat in potestate eius restituere pecuniā quā accepit & recuperare suam rem, ita singu. tenet & declarat Pau. de Cast. in. l. 1. ff. pro emptore. 1. col. in fin. argumento tex. in. l. ei qui furti actionem. in fine. ff. de furtis.

Item adde quod intantum est verū quod si ex titulo vel causa habili ad translationem dominij dimitto rem qua est apud te, transfertur in te dominium vel vfucapiendi conditio, vt procedat etiam si illam re prius non haberes ex mea voluntate, sed haberes à quolibet alio tertio: text. est no. & expressus in. l. non solum. §. quod vulgo. post prin. infra de vfuca. & ibi ad hoc notat Bart. Pau. Cuma. & com. Docto. & idē Bar. vbi no. loquitur in. l. cum solus. 2. col. num. 4. vers. 2. casu. eod. titu. & ibi Pau. fin. col. nu. 5. Imola. 2. col. ante mediū. & no. ibi Cuma. 2. col. ante mediū. facit etiā tex. in. l. 2. §. si pro emptore. text. in sui generalitate in. l. qui bona fide. §. si. ff. de acqui. pos. tex. in. l. eius rei. ff. de rei ven.

Sed attende quod contra superiorē con. & comu. doctrinā, qua habet quod ille penes quē res dimittitur mediāte aliquo titulo statim acquirit dominium & vfucapiendi conditionē sine alia traditione, facit ille sing. & subtilis tex. in. l. siue apud aeta. vers. 1. C. de tranfa. vbi probatur quod si quis

si quis petit à possessore rem vel fundum, & fiat inter eos transactio vt aliquo dato actor dimittat rem penes reum conuentum & discedat à lite, tunc non transfertur dominium si actor erat dominus, nec vfucapiendi conditio si non erat dominus: sed tantum paratur reo exceptio si amplius ille fundus vel res petatur ab actore vel successoribus eius: quod probat ibi text. dū dicit, tamen rerum vēdicatione pēdente: quia si facta transactio & litis desistētia remanet actori rei vēdicatione, ergo & dominium vt, in. l. 1. rē actio. ff. de rei ven. & ad hoc illū text. notat ibi glo. ord. in verbo, pēdente. Bar. 1. lectura in fine. Angel. secunda colum. numero. 4. Bald. pe. col. nu. 9. Pau. 1. col. nu. 4. Salicet. sexta colum. numer. 15. Iaso. tertia colum. num. 14. idem probat tex. sing. & subtilis in. l. si. pro fundo. vers. fin. eod. tit. vbi dicit tex. quod si actor ex causa transactio dimisit rem apud reum conuentum, & postea res illa euincatur ab aliquo tertio, non tenetur actor de euictione qui de iure teneretur si ex natura contractus & diuisionis rei veniret translatio dominij: & ad hoc illū text. notat & dicit perpetuō menti tenendum Bar. in tertio notabili. Bal. in vltimo notabili. & ad hoc dicit eum singu. Ange. ibi in prin. Pau. 2. col. num. 7. & dicit ibi vnicum Alexan. 2. col. vltimo no. & dicit vnicum Iason pe. co. 6. no. & eum dicit singu. ibi Iacobinus de Sancto Georgio vltimo no. & ad hoc illum text. dicit vnicū Bald. in cap. 1. in fine, de controuersia inter Vassallum & alium de benefi. in v. sib. feu. & dicit vnicum Iaso. in. l. fin. C. de iure emphyt. nu. 122. & per ista iura tenet expressè glo. ordi. in. l. pe. C. de vfucap. pro empto. & ibi Bart. Albe. Pet. C. inus. Bald. Saly. Paul. & commu. Docto. glof. in l. stipulatio ista. in prin. vers. sed quatenus. in glo. fin. in prin. ff. de verbo. oblig. quam ibi notat & commendat Ang. 1. colum. num. 4. & ibi Imola. 3. col. vers. & nota diligenter. Roma. 4. col. num. 10. Iaso. in. §. si quis forte. eiusdem. l. 2. col. num. 7. dicens esse singulariter notandum pro Principibus & Regibus facientibus ad inuicem pacē, & promittentibus in capitulis non mouere controuersia de castellis, locis vel oppi disperse eos possessis, quia per hoc non videtur translatum dominium de vno in alium, nec possit agi de euictione: facit etiā text. in. l. si super possessione. tex. in. l. si quis maior. eo. titu. ibi, & rerū proprietate careat. & per illum text. in dic. l. si pro fundo. ita tenet & declarat Bar. in. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqu. poss. 3. col. post medium. vers. pro declaratione huius lecturæ. & ibi Aret. 4. col. in fin. Socinus. 9.

col. vers. 2. conclusio. Alex. 13. col. num. 39. Iaso. 13. col. num. 57. Ex quibus etiam resultat verus intellectus & declaratio ad tex. in. l. postquam liti. C. de pactis. vbi habetur quod si quis renunciat liti & causae, amplius ad eam redire non potest vt non transeat dominium reo, sed tantum quaratur sibi exceptio: ita Bar. & Doct. in dic. §. nihil comune. in locis, columnis & numeris allegatis. Confirmatur superior conclusio & decisio per tex. quem reputat ibi sing. Bald. in l. si te. C. de ingenuis & manu. vbi probatur quod ille qui renunciat, non videtur fateri aduersarium habere ius. commendat etiam per no. Alex. in dict. §. nihil comune. 14. col. nu. 39. Ias. nu. 58. quia respondeo notabiliter, quod superior con. & doctrina procedit & habet locū quando res dimittitur penes aliquē ex causa & titulo habili ad translationem dominij, vt venditionis, donationis, vel similibus: secus tamē est quando dimittitur ex causa vel titulo non habili ad dominij translationem: quia tunc non transfertur: transactio vero per quam dimittitur res apud reum conuentum non est titulus habilis ad translationem dominij: quia actor & dominus qui ex causa transactiois rem dimisit non intendit à se abdicare dominium, sed tantum à lite recedere: vt in. l. fratris. C. de tranfa. & ille qui retinet rem retinet vt propriam, & non vt rem alteris, & sic non dicitur ab eo causam habere: vnde merito dominium non acquiritur, argumento tex. in. l. 3. §. subtilius. ff. de cōdi. ob causam. & in expresso istam solutionem & rationem, licet non sic declaratam, ponit Bal. in dict. l. si profundo. in fin. C. de tranfa. & notabiliter Pau. de Cal. ibi, si. co. vbi dicit ista esse subtilia & singularia: & tenet com. ibi Doct. & tenet C. inus. Bal. Pau. & commu. Doctores in l. pe. C. de vfucap. pro empt. Ex quia subtili & notabili solutione & ratione. infero, quod talis possessor penes quē res fuit dimissa ex causa transactiois, si cadat à possessione non poterit agere rei vendicatione contra tertium possessorem, nec contra ipsum actorem & dominum: si sine vitio res adeum peruenit, cum non fuerit dominium ex praedicta causa translatum: argumento tex. in. l. in rem actio. ff. de rei ven. & in l. si quis emptionis. §. quod si quis eam rem. C. de praescri. 30. vel. 40. anno. similiter si actor qui dimisit rem non erat dominus, non erit transfatum quasi dominium in eum penes quem res fuit dimissa: vñ si cadat à possessione non poterit agere Publiciana, quia ille titulus qui non est habilis ad acquisitionem dominij nec causandam rei vendicationem, quando est habitus à Ant. Go. in. ll. Tau. Y 4 domi

domino non est habilis ad acquirendum quia si dominium, nec causandam Publicianam si est habitus a non domino: text. est qui istam regulam ponit in l. quæcūque. ff. de Publiciana, & ibi Bart. Alb. Bald. & commu. Doct. & probat aperte text. in l. prima. cum sex legibus sequentibus, eod. titu. tenet glo. in §. sed ille qui dem. in verbo, ex iusta causa. Instit. de actio. & ibi commu. Docto. Bar. in l. cum vir. 2. colum. in fine. ff. de vsucapionibus.

72 Secundo infero quod ille penes quem res dimissa est virtute transactionis, non poterit vsucapere vel præscribere cōcurrente tēpore legitimo & bona fide: ista est gloss. no. & ord. in l. pe. C. de vsuca. pro empto. in gloss. vna in principio. & istam conclusionem tenet ibi Azo in summa illi substituti in. l. column. in fine, numero. 29. Petrus. Cinus, Bar. Alberic. Angel. Bald. Salic. Pau. & commu. Docto. istam etiam conclu. tenet glo. ordi. in l. i. ff. pro emptore. in glo. i. in principio: & ibi Barto. in princ. Alberi. Ange. Imola. Pau. de Cast. & cōm. Doct. cuius rō est, quia in casibus in quibus causa vel titulus habitus à domino nō trāsferat dominium, in eisdē causa, vel titul^o habitus à non domino nō debet trāsferre vsucapiēdi cōditionē: argumēto text. & eius regulæ in l. clauibus. in fine. ff. de cōtra. empt. & in hac ratione se fundant omnes Docto. vbi supra. Tertio infero qd si res non dimittitur ex causa transactionis, sed potius datur & tradit ab vno alteri, vt si actor qui moueat litem vel sperabat mouere ex causa trāsact. tradidit reo aliquam rem pro recuperanda repetita vel econtra, reus pro retētionē rei tradidit actori aliquā rem, ille cui fit traditio efficitur dominus si tradens erat dominus: si verō non erat dominus poterit vsucapere vel præscribere tanquam si alio legitimo titu. traderetur: ita probat text. expressus, & iste est eius proprius casus in l. pen. C. de vsuca. pro empt. cuius verba sunt, ex causa transactionis habētis iustam causam possessionis vsucapere possunt, & ita tenet & intelligit ibi glo. ord. & cōm. opi. Doctōrū. & ita tenet & declarat Bar. Pau. & commu. docto. in dict. l. i. ff. pro emptore. & pro ista con. facit text. singu. & expressus in dict. l. si pro fundo: C. de transa. & ibi tenent commu. docto. ex eo, quia hoc casu cessant rationes primæ impeditiua: quas supra posui.

Quarto infero quod si ille qui dimittit rem cedat possessori penes quem res dimittitur omne ius quod sibi competit in illa re: trāsferatur dominium si dimittēs erat dominus, vel vsucapiēdi cōditio si non erat dominus: ita singu. Bar.

in dict. l. i. ff. pro emptore. i. col. in medio. Alb. in fine. Ang. in. i. & Bald. in dict. l. pe. C. de vsuca. pro empto. nu. 2. idem tenet expressē Bar. in l. eius rei. ff. de rei vendi. facit bonus text. & quæ ibi notant Doct. in l. emptor fundi. ff. pro emptore.

Quinto infero, quod si res non dimittitur ex causa transactionis, sed ex eo, quod possessor soluit litis æstimationem non restituendo rem, transit dominium & vsucapiendi cōditio: quia talis causa inducit titulū similit̄ emptioni & vēditioni: text. est expressus qui sic debet intelligi in l. eius rei. ff. de rei vē. tex. in l. i. ff. pro empto. re. tex. in l. 3. eo. tit. cuius verba sunt, litis æstimatio similis est emptori. text. in l. sed & si res. ff. de Publiciana. Et differentia realis & propria inter litis æstimationē & transactionē est, quia litis æstimatio est quādo ius partis recipiētis æstimationē erat certū & liquidū, licet esset lis, vt si petatur executio sententiæ vel instrumēti, & reo conuento non restituente soluat actori litis æstimationem, tunc illa solutio & receptio pretij est litis æstimatio, & assimilatur emptio ni potius quam transactioni: si vero lis esset dubia, & aliquo recepto dimittatur res apud reū possessorē, non est litis æstimatio, sed trāsactio: ita in specie declarat Bart. in dict. l. i. ff. pro emptore. & ibi Paul. de Cast. & commu. Docto.

73 Sexto infero quod si ab illo penes quem res dimittitur ex causa transactionis res sit euicta à tertio vero domino, quod actor qui rem dimittit aliquo recepto nō tenetur de euictione: text. est expressus & formalis in dict. l. si pro fundo. in versi. si tamen ipsa res. C. de transa. & ista est eius principalis decisio. & ad hoc notat cōm. opin. in locis supra allegatis: fecit tamen est si res daretur vel traderetur ab vno alteri etiā ex causa transa. quia tradens teneretur de euictione, vt est textus. ibi. in. i. part. & ratio huius est, quia ita demum quis tenetur de euictione, quādo cōcessit titulū habilem ad translationem dominij, aliās vero non - Attende tamen valde singu. quia licet in omnibus superioribus ita se habeat cōm. opi. tamen probabiliter dici possit. quod ille qui rem dimittit ex causa transactionis, trāsferat dominium vel vsucapiēdi cōditionē in eū penes quē fuit dimissa: quia videtur titul^o habilis ad hoc, nec est qd repugnet: & ita potest intelligi text. qui generaliter loquitur, in dict. l. pe. C. de vsuca. pro empto. & in l. i. ff. pro empt. Et confirmatur ratione, quia intentio descendētis à lite est vt omne ius suum trāsferat in possessorē, vt perpetuo eam possit habere pro sua: & sic militat text. & dispositio in dict. l. qua

qua ratione. §. interdum. supra de acqui. re. do. cum similibus supra allegatis. & tenendo istam partem non obstat text. in d. l. siue apud acta. C. de transa. quia responderi posset qd ibi reus non seruauit promissa, vnde actor potuit reuerti ad actionem & litem primā: argumēto text. & quæ ibi traduntur in l. cū proponas. la. 2. C. de pactis. nec obstat etiam text. in d. l. si profundo. in fine. C. de transa. quia ibi tantum dicitur quod actor non teneatur de euictione re euicta, & non est inconueniens qd licet contractus sit habilis ad translationem dominij, ex eo non debeatur euictio quando ex intentione partiū fuit tradere vel recipere tantum ius quā haberet, argumēto tex. in l. Aristo. ff. de dona. & ibi Bart. Paul. & commu. doct. & notatur in l. i. C. de iure dotium. & per prædicta istam sententiam contra communem opini. reperio qd tenet Raphael Cuma. qui singu. & subtiliter loquitur in l. i. ff. pro emptore. sed licet eius opin. sustentabilis sit. non est recedendum à superiori commu. opinione.

74 Septimus actus fictus per quē trāsfit & acquiritur possessio est per appositionem custodis: nam si quis vendat, donet, vel alio tit. alienet aliquā rē, & emptor vel ille cui fit alienatio de voluntate alienantis apponat custodem in illa re, statim trāsfit & acquiritur ei possessio: text. est no. in l. quarundā rerum. ff. de acqui. pos. cuius verba sunt, veluti si acervū lignorū emerō, & eū vēditor tollere me iusserit, simulatq; custodiā appo- fuissem traditus mihi videtur: & ad hoc notat & cōmendat Alb. Pau. & cō. doct. ibi gloss. & cō. doct. in l. 3. eo. ti. cuius ratio est, quia factū custodis reputatur factum & apprehensio mittētis, argumēto tex. in l. qui autē. §. si. ff. de cōst. pecu. & ista rationē ponit solus Iaso. in addit. ad Christopho. in §. interdū. 2. col. Instit. de rerū di. Adde tñ qd talis custos debet poni re existente in præsentia contrahētium: ita probat ibi text. dū dicit, & eū venditor me tollere iusserit, simulatq; custodiā posuissem. & c. vbi dat intelligere quod contrahentes erant in præsentia rei & similiter custos positus fuit in præsentia rei & cōtrahētium, tursus probat ille text. hoc modo: nā statim qd venditor dixit emptori vt tolleret rē apposuit custodē vt sonant prædicta verba, ergo res erat in præsentia: quia si esset in absentia nō posset emptor statim ponere custodē: & in expresso qd in isto casu requiratur præsentia rei & contrahētium tēpore quo ponitur custos, tenet ibi gl. pe. Alb. Ang. Cuma. & Alex. tenet Azo in summa. C. de acquiren. pos. 2. col. nu. 7. Pe. in l. i. eo. tit. 2. co. ppe finē. Sed attēde qd iste

intellectus non pōt esse verus, quia de nihilo feruiret custos cū sola p̄sentia rei sufficeret absque custodis appositione, vt in l. qd meo. §. si vēditorē. ff. de acqu. poss. & in l. i. §. si iusserim. eo. ti. cū sim. & dictū est supra in. i. actu ficto: vnde secundus intellectus ad illā legē est, qd ibi res empta erat inclusa in aliqua domo & non videbat: vnde tunc per appositionē custodis ante ostiū transit possessio propter facilē potestātē apprehendendi: ita tenet ibi solus Ioan. de Imo. in fine. idē Imo. in l. 3. eo. titu. i. col. post prin. sed in intellectu iste aperte est diuinatorius, ideo nullo modo tenendus.

75 Tertius intellectus verisimilis & no. quē teneo ad illā legē est, qd ibi non requiritur p̄sentia rei: vnde si quis vendat vel alienet alteri suā rē quæ nō sit p̄sens sed absens, & de voluntate alienātis emptor vel ille cui fit alienatio mittat & apponat custodē in ea, statim qd custos peruenit ad res & incipit custodire erit ei quæ sita possessio, nec ille text. requirit aliquo modo p̄sentia: imō in dubio nūquā p̄sumitur, vt eleganter tenet & determinat Ant. in c. cum venisset. de resti. spo. pe. col. nu. 13. & Frā. de Aret. in l. 3. eo. tit. 2. col. nu. 5. nec obstat verba illi^o tex. qd supra pōderavi, quia ex eis necessariō non sequitur qd res erat p̄sens, & dato qd esset p̄sens virtus acquisitionis possessioni nō causat ex visu sed ex appositione custodis: & ista est intentio illius text. & ita videtur velle Pau. & Cuma. ibi. & in exp̄fo ita tenet & declarat illū text. sing. Socinus in dict. l. 3. eo. tit. 2. col. in fine. & Alex. 2. col. nu. 7. Vincent. 6. col. in prin. num. 15. & ista est intentio glo. in dicta. l. 3. dum inter actus fictos ponit istum tanquā diuersum à visu: pro qua facit text. in l. si ego. §. dotis. versi. quid. n. interest. ff. de iure dot. vbi dicitur qd dominium & possessio quaritur, & traditio censetur facta quā de voluntate alicuius res ponitur in domū eius, & sic sub eius custodia: idē pbat text. in l. i. §. si. ff. nauar. caupo. stabu. ergo idē sit per expressam appositionem custodis. Nec obstat si subtiliter dicas qd iste actus fictus, & sic appositio custodis, nihil videtur operari, nec à iure fuit necessaria eius inductio: nā talis custos censetur esse procurator mittentis cum vtatur opera & ministerio custodis cui mādatur: vnde per eum quaritur possessio tanquā per procuratorē: quia ad hoc notabiliter respondeo quod est maxima differentia & vtilitas. Prima, quia non est necesse qd aliter constet de mandato. sed tantū quod missus sit custos. Secunda & principalior quia quādo quis vult quarere possessionē per procuratorem necessarius est animus & voluntas ipsius

ipſius procuratoris, & ſic quòd intendat acquirere vt in l. 1. §. hæc quæ de ſeruis. & in §. per procuratorem. ff. de acquir. poſ. ſed quando quis vult quærere mediante cultode, non requiritur quòd intendat quærere mittenti vel apponenti, ſed tantum cuſtodire, licet ignoret ad quem effectus: ita in ſpecie Socin. in l. 3. eo. titu. 3. col. in princ. & Vinc. ibi. 6. col. in prin. nu. 15. quod eſt ſubtile & ſingulare, nec ita alibi iſte paſſus eſt declaratus.

Ex quo tex. & ſuperiori declaratione. 1. infero qd ſiquis emat oues vel aliqua alia animalia in abſentia, & de voluntate venditoris emptor mittat & apponat paſtorẽ vel cuſtodẽ, qd eo ipſo qd incipit cuſtodire eſt ei quæſita poſſeſſio, & per confequens dominiũ & oĩs alius effectus. Secũdo infero qd ſi paſcua, nemora, vel fundi vendatur alicui, & emptor mittat & apponat cuſtodem pro herba vel fructu conſeruando, ſtatim cenſetur quæſita poſſeſſio. & effectus eius. Tertio infero quòd ſi quis emat vel alio titulo acquirat caſtrũ vel fortaliũ, & mittat & apponat cuſtodem, ſtatim qd ingreditur cuſtos & incipit cuſtodire erit quæſita poſſeſſio: & in ſpecie ita determinat Bal. in l. traditionibus. C. de pact. 2. col. in princ.

76 Octauus actus fictus per quẽ tranſit & acquiritur poſſeſſio eſt per ſignationẽ rei: nã ſi ex grege vendatur tot capita vel animalia in genere, & ſic non certa nec determinata: vel ex nemo re vel ſylua tot trabes vel ligna, & poſtea de voluntate vẽditoris in præſentia vel abſentia ſignetur, ſtatim cenſetur facta traditio, & qrit dominiũ & poſſeſſio emptori & tranſit ad eũ periculũ rei: iſte eſt tex. ſingu. in l. qd ſi nequã. in fine, ff. de peri. & cõmo. rei vẽ. cuius verba ſunt. vide ri autẽ trabes traditas quas emptor ſignaffer, & ad hoc notat & cõmendat ibi glo. ordi. Bal. & cõmu. doct. & cõmendat Sali. in l. lectos. eo. tit. & ad hoc notat etiã & cõmendat Bal. in rub. C. de peri. & cõmo. rei vendit. 1. col. poſt princ. Salic. qui no. loquitur in l. fi. eod. tit. fi. q. nũ. 6. Iſo. in l. traditionibus. C. de pactis. 2. col. in fine. idẽ Iſo. in l. quoties. C. de rei vendi. 4. col. in 6. limi. principali.

77 Attende tñ circa hoc. quia eſſet notabile dubium, an eo ipſo qd aliquod animal, puta equus, bos, vel ouis, vel alia res reperitur habere ſignũ meũ quo vtor ſignare, probetur eſſe mea? & videtur qd ſic, argumento text. ſingu. in l. ſtigmata. in prin. C. de fabricenſibus. lib. 11. vbi dicitur qd fabricenſibus imponebatur ſignũ in brachijs, vt ex eo poſſint, ſi latitauerint, agnoſci. idẽ probat tex. in l. pe. ver. ſic. vniuerſos. C. de aquæ du

ctu. eo. lib. 11. bono text. in c. ſi iudex. verſi. iuſtũ eſt enim. de ſent. excom. lib. 6. facit etiã illud Lucz. 20. cap. Offendite. mihi denariũ, cuius habet imaginẽ & inſcriptionẽ? & reſpondentes dixerunt, Caſaris: & ait illis. Reddite ergo quæ ſunt Caſaris Caſari, & quæ ſunt Dei Deo, & in expreſſo ita tenet & determinat Bar. in d. l. ſtigmata. & ibi Lucas de Penna. 1. colum. poſt medium. contrarium tamẽ tenet ibi Plat. 1. col. nu. 1. quia de facili poſſet fraus cõmitti, & probatio non videtur concludere neceſſariõ. Item ex eo, quia poteſt quis alieno ſigno ſignare. vt in l. ad teſſium. §. ſi ab ipſo. ff. de teſta. vn de dicit ipſe qd licet non ſit plena probatio, erit tamen optima præſumptio, argumento diſtorũ iuriũ: & iſta opi. mihi placet & ſic iuncta cũ alijs probaret, argumento. l. quæro. §. ſi. de ædilit. edict. & tex. & de eorũ que ibi notantur in c. ſi. de ſucce. ab in teſt. & doct. in Bar. in l. admonedi. de iur. iur. 8. col. nu. 48. & ibi doct. orũ. Nec obſtat iura ſuperius adducta, quia procedunt in ſigno publico & determinato, ex quo per legem eſt inducenda probatio: ſecus in ſigno priuato per ſuperiorem rationem. Nec obſtat quod habetur Lucz. 20. cap. quia ibi Domino Deo noſtro notiſſimũ erat qd illud denarium & eius imago eſſet Caſaris, & ideo ei applicabat. Præterea ibi loquitur in ſigno & imagine Imperatoris vel alicuius principis, & illud non poteſt poni ab alio priuato in ſua re, & ſic videtur ſignũ vnicũ & indubitabile quod vni perſonæ applicari poteſt: ideo probat argumento text. in l. 1. & 2. C. vt nemo priuatus titulos ſuos prædijs ſuis vel alienis imponat, vel vela regia ſuſpendat. & ibi doct. dicit etiã Pla. vnũ no. in d. l. ſtigmata. qd optimus officialis & peccatus in arte poterit prohibere aliũ vt ſuo ſigno, quia intereſt eius propter ſui operis bonitatem, ne alius imperitus in arte vtatur tali ſigno, ne inducatur operis cõfuſio, argumento text. in c. nonnullis. de Iudæis. & tenet expreſſe Bart. in tractat. de inſignibus & armis. 2. col. num. 9.

78 Nonus actus fictus per quẽ acquiritur poſſeſſio eſt p clauſulã cõſtituti: nã ſi quis pcedete titulo habili ad tráſlationẽ domini, puta ſi vëdat, donet, vel alio ſimili titulo alienet ſuã rẽ, & conſtituat ſe eã poſſidere nomine eius cui fit alienatio, ſtatim tranſit & quæritur ei poſſeſſio, & p cõſequens dominiõ vel vſucapiendi conditio, nullo actu traditionis interueniẽte. tex. eſt ſubtilis & no. in l. q. meo. ff. de acquir. poſ. cuius verba ſunt, quod meo nomine poſſideo. poſſũ & alieno noie poſſidere. & c. facit tex. in l. q bona fide. eo. ti. tex. i. l. interdũ. §. ſi. eo. ti. te. in l. ſi qs ante.

ante. eod. tit. tex. in l. quædam mulier. ff. de rei ven. tex. in ca. cum veniſſet. de reſti. ſpo. ibi, cũ ſicut cautũ eſt is poſſideat cuius nomine poſſidetur. tex. in ca. ſi deligenti. de præſ. ibi, & is etiã poſſidere dicitur cuius nomine poſſidetur. & idẽ diſponit. l. 9. in fine. tit. 30. 3. par. & ratio vera & mentalis eſt, quia ille qui ſe cõſtituit nomine alterius poſſidere, in continẽti, id eſt, in ipſo actu conſtitutionis, videtur inſiſtere rei & eã habere & tenere nomine eius, & tanquam eius procurator: vn de ſtatim ſibi quæritur poſſeſſio & conſtituens remanet in ſimplici & nuda detentatione: ſicut ergo procurator de nouo apprehendens poſſeſſionem illam in continenti quærit domino, vt in l. 1. §. per procuratorem. ff. de acquir. poſſ. in l. 1. C. eo. tit. in l. per procuratorem. eo. tit. tex. in l. 1. C. per quas perſonas. tex. in §. ex his itaq; apparet. Inſtit. per quas perſo. nobis acquiri. tex. in c. accedens, de præben. cũ ſimilibus. ita eodẽ modo cõſtituens acquirit ei cuius nomine ſe conſtituit poſſidere iſtã rationẽ aperte probat tex. in d. l. q meo. 1. ibi, dũ dicit, ſed de ſigno poſſidere & aliũ poſſeſſorẽ miniſterio meo facio: nam procurator in quæreda poſſeſſione tm̄ opera, miniſteriũ, ſeu inſtrumentũ corporis ponit, quo mediãte ipſa poſſeſſio quærit dño: ſecundõ probat ibi dũ dicit, procurator alienæ poſſeſſionis præſtat miniſteriũ: & ſic ille verſiculus videtur adductus per Conſultum in ſimilitudinem & rationem deciſionis text. denotando quòd conſtituens cõſeatur eſſe tanquam procurator: & iſtam rationem voluit Bart. licet ſic non declaret, in dicta. l. quòd meo. 1. col. poſt prin. verſicu. ad hoc reſpondet quòd procurator. & c. Angel. Imol. & Roman. in prin. & magis in expreſſo Fran. de Aret. in prin. in 1. notabili. Cumanus ſi. col. in medio. Pau. de Caſt. in l. Iulianus. §. ex vendito. ſi. column. num. 7. ff. de actio. empt. pro cuius perfecta declaratione dico, ſi cõſtituens poſſidebat ciuilitè & naturaliter, tranſfert in rem cuius nomine ſe conſtituit poſſidere vtranque poſſeſſionẽ tam ciuilem quam naturalem per rationem ſuperiorem: ita Bar. in dicta. l. quòd meo. 2. column. num. 3. & eſt commun. opi. pro qua facit text. ibi ſic inductus: nã poſſeſſio ſimpliciter prolata intelligit de ciuili & naturali, ni ſi ſecundum ſubiectam materiam aliud debeat dici, ita probat tex. in l. 1. eod. tit. & eſt doctrina Bald. in l. prima. in princ. C. cõmu. de vſuc. tenet not. Lu. Roma. in l. 3. §. ex pluribus. 2. col. in princ. ff. de acquir. poſſeſſ. melius quam alibi Aret. in Rub. eod. ritu. 2. col. num. 4. ſed tex. ille ſimpliciter & diſtincte dicit qd tranſit poſ-

ſeſſio, ergo intelligatur vtraq; eſt gloſſ. iunctõ text. in l. 1. C. eod. tit. in glo. 3. tenet Cuman. in l. naturaliter. §. nihil annuire. 6. colum. in fin. & ante omnes Bart. 3. colum. num. 12. pro qua ſententia allegat ibi Bart. text. in l. 2. §. q vulgo. ff. pro hærede. tex. in leg. prima. §. de iur. ff. de vi. & vi armata.

79 Similiter procedit & habet locũ quando conſtituens tantum naturaliter poſſidebat, vt quia eſſet ingreſſus rem alio ciuilitè poſſidente in abſentia, vel eſſet fructuarius; vel haberet rem precariõ, vel ex alia cauſa ſit penes eũ poſſeſſio naturalis, vt dixi: nam iſtis calibus ſi conſtituat ſe nomine alterius poſſidere, tranſfert in eum illam poſſeſſionem naturalem ſolam quã habebat: ita probat tex. no. in l. interdum. §. ſi. eod. tit. vbi eſt caſus quòd ſi quis habebat rem precariõ, quo caſu regulariter eſt penes eũ poſſeſſio naturalis, vt in l. & habet. §. ſi. verſi. placet. infra de precario. cum ſimilibus & eãdem rem ab eodem a quo habuit vel ab alio conducatur, ſtatim tráſfert in eum illam poſſeſſ. naturalem quæ penes eũ erat: & ad hoc notat illũ text. ibi Bart. Pau. Ioan. de imo. & Alex. & per illũ tex. tenet etiã Pau. de Caſt. in dic. l. quòd meo. 2. col. in prin. & eſt de mente omnium doct. orũ: pro qua ſententia facit tex. nota. & ſubtilis in l. Pomponius. verſic. quanquam. ff. quibus mo. vſufr. amittatur. vbi eſt caſus, quòd ſi vſufructuarius qui tantum habet poſſeſſionem naturalem cõducatur vſufructum fundi domino vel alteri, imò etiã ſi conductor alteri conducatur, retinet fructuarius ſuam poſſeſſionem naturalem per cõductores, ergo eodem modo ille qui tantum naturaliter poſſidet, ſi conſtituat ſe poſſidere & tenere illam rem nomine alterius, poterit in eum tranſferre prædict. poſſeſſ.

Similiter procedit & habet locum quando cõſtituens tantum ciuilitè poſſidebat, vt quia eſſet abſens in abſentia lõginqua: nam ſi præcedente aliquo tit. habili ad tráſlationẽ domini cõſtituat ſe nomine alteri poſſidere, ſtatim tráſfert in eum prædictã poſſeſſionem ciuilem quã habebat: ita probat tex. ſingul. in l. quædã mulier. ff. de rei vend. vbi dicitur quòd mulier quæ donauit fundum erat abſens ab ipſo fundo, & tamen conducendo a donatario mediante nũcio velepiſtola tranſfert in eum poſſeſſionem, ergo ſolam ciuilem tranſtulit, cum aliam non haberet in abſentia: & per illũ tex. ita tenet & determinat Bar. in dic. l. quòd meo. 2. col. nu. 3. Pau. de Caſt. 2. co. ver. item tertio. Cuman. 3. col. Alex. 4. col. nu. 17. Aretinus in l. interdum. §. ſi. 2. con. eo. tit. Ant. in c. cum veniſſet. de reſti. ſpo. pe.

spo. penultima column. prope finem, & est de mente Innoc. & omnium Doctorum ibi. Anto. in. c. 2. de consue. 3. colum. nume. 28. Abb. penulti. colum. nume. 14. tenet etiam Host. Ioan And. Cardina. Ancharr. Abb. & communiter doct. in. ca. fi. de precarijs. & ista est communis opi. Legistæ. & Canon. pro qua communis sententia ego considero text. expressum in. l. quif. quis. C. de don. vbi per retentionem vsusfructus transit possessio civilis in emptorem, donatariū, vel in eū cui fit alienatio, & tamen res non erat in presentia nec præsuntur: quia si esset, frustra alius actus fictus interueniret vel requireretur: & hoc subtiliter deduco ex litera illius text. (dū dicit ne quid amplius requiratur quo magis videtur facta traditio) idē probat text. subtiliter consideratus in. l. si quis argentū. §. sed si quidem. eod. tit. vbi si quis donat vniuersaliter omnia sua bona, & retineat vsusfructū, ceterum statim translata possessio civilis in donatarium: & aperte ibi colligitur quod ille actus interuenit in absentia rerum: nam non est præsument dū quod omnia bona sua quæ habebat, essent in presentia, vt latius dixi supra in. 4. actu ficto, ergo idem dicamus in actu ficto clausulæ constituti, vt per eam civiliter possidens in absentia possit transferre possessionem civilem quam habet.

Tertio considero text. no. & subtilem iuncta glo. & commu. opi. in. l. qui vniuersas. §. quod per colonum. eo. tit. vbi habetur quod si colonus vel inquilinus post mortem domini condicit ab hærede, vel ei soluit pensionem recognoscens eum in dominum: eo ipso videtur hæres acquirere possessionem, modò cūducatur in presentia rei, modò in absentia: quia colonus vel inquilinus videtur deinceps insistere & habere rem & eius detentationem in absentia nomine ipsius hæredis, & tanquam eius procurator, vt latius & notabiliter conclusi supra in quinto actu ficto, & ibi omnino vide: & sic eo ipso quod colonus vel inquilinus retinet in absentia illam detentationem nomine hæredis, sibi querit possessionem, ergo eadem & fortiori ratione si possessor retineat civilem possessionem in animo nomine alterius, sibi queret possessionem. Quarto facit notabilis text. in proposito in. l. certi condiclio. §. si. ff. si cer. pet. vbi probatur quod regula & iura quæ habent quod si ex titulo. vel habili causa dimittit quis rem suam apud alium, trāsferunt in eum dominium & possessionem. procedunt etiam si res erat in absentia contrahentium, quod probat ibi text. dum dicit, animo enim cœpit possidere: quod nulla

alia ratione prouenit nisi quia detentationem quā animo retinebat intendit nunc habere in animo suo pro vera & iuridica pos. & sic ex se perueniente causa & titulo illa detentatio transfunditur & mutatur in verā & iuridicam possessionem, ergo eodem modo civiliter possidens posset in animo suo illam civilem possessionem quam habet retinere nomine alterius, vt mediante animo constitutentis illi queratur. Confirmatur nouo & subtili consideratione, ille qui tantum civiliter possidet animo in absentia, potest conueniri rei vendicatione: text. est in. l. cuiuscunq;. §. si fundus. ff. de vsufruc. & ibi notat Albe. Bal. & Ange. text. in. l. 3. §. si. ff. ad exhibē. tex. in. l. Celsus. §. si. eod. titu. tex. iuncta glo. in l. permisceri §. species. ff. de acqui. possel. text. iuncta glo. in. l. 2. C. vbi in re actio. bonus text. in. l. officium. ff. de rei ven. tenet glo. Bar. & commun. opi. in. l. Pompo. §. si is qui precario. ff. de acqui. possel. glo. & commu. opi. in dicta. l. 2. C. vbi in rem actio. glof. & commu. opi. in. l. serui nomine. ff. de vsucap. glo. & commun. opin. in rub. ff. de rei vend. quo casu cōdennatione facta contra civiliter possidentem, fiet restitutio & executio dupliciter. Primo modo inducendo actorem realiter in fundum, vt tantum civiliter possideat: ita singu. Butri. Bal. & communiter docto. iu. d. l. 2. C. vbi in rem actio. Bald. in Authen. & qui iurat. 7. col. num. 33. C. de bo. auto. iu. poss. Ange. in dict. l. cuiuscunq;. §. si fundus. ff. de vsufruct. modernū in. §. omniū. Inst. de actio.

Secundo modo fiet executio. & restitutio per iudicis præceptum, vt designat animo possidere si bi constituat se nomine actoris possidere: ita singul. Ang. Imo. & doct. in. l. serui nomine. ff. de vsuca. Alexā. & moder. in. d. l. Pōponius. §. si is qui precario. Pau. de Cast. & alij doc. in. l. permisceri. §. species. eod. tit. ergo eodē modo talis civiliter possidens sua voluntate & cōtractu, poterit se constituere nomine alterius possidere, & in eum transferre dictam solam civilem possessionem quam habet.

80 Et si dicas quod nulla possessio queritur sine actu corporeo, vel ex parte acquirentis, vel ex parte procuratoris. vel alterius qui intēdit querere domino, vel sine actu ficto representatiuo & subrogato loco naturalis, modò tractetur de acquirenda vtraque possessione iuncta, modò tractetur de acquirenda sola civili vel sola naturali. text. est in. l. 3. ff. de acqui. possel. text. in. l. quemadmodum. eo. tit. cum similibus. sed hic nullus actus interuenit verus, imò nec fictus ex parte acquirentis, nec ex parte constitutentis: ergo

ergo non possit in absentia transferri prædicta possessio civilis per clausulam constituti: quia respondeo notabiliter quod bene interuenit actus, nam à principio quando constituens querit possessionem, interuenit actus acquisitiuus possessionis, mediante quo fuit querita possessio, & in esse producta quam possessionem sic queritam constituens intendit habere & tenere nomine alterius: & sicut si à principio constituens actum illum gereret & possessionem quereret nomine alterius, sibi quereret possessionem, & ille actus sibi prodesset: ita nunc postquam possessio est querita si vult eam habere & tenere nomine alterius sibi queritur: & sic talis possessio non dicitur queri sine actu, quia sustentat ex actu primo, & in effectu ita voluit & respondet Bart. in. l. quod meo. 2. col. nu. 3. Alex. §. col. in prin. & ista est realis & propria intentio Innocentij in. c. cum venisset. post principium. de re si. spo. & Antonius ibi pe. col. in medio. melius & notabiliter idem Antonius in. c. 2. de consuetudine. 3. col. num. 28.

81 Similiter procedit & habet locum textus in. l. quod meo. & eius conclusio, quando quis haberet possessionem queritam ex quolibet actu ficto, vt per constitutum, vel contractum conductionis, vel receptionem instrumenti, vel quælibet actum fictum: nam tunc talis possessor poterit etiam in absentia possessionem quam habet transferre in alium per clausulam constituti: imò quod magis est, si ex forma legis vel statuti haberet ipso iure queritam civilissimam possessionem, posset in absentia mediante licito & habili cōtractu prædictam possessionem transferre per clausulam constituti: quod aperte fundatur ex superioribus, quod reputo nouum & subtile in materia: & ex hoc reprobato sententiā Bald. in rubri. extra de cau. possel. & pro. pen. col. post medium. vers. sed pone. vbi ipse solus nec alibi aliud reperio tantum expresse tenet contrarium, imò quod tali casu non possit transferri possessio: quod constitutum. quia cum ipse possideat fictè non poterit in alium per actum fictum transferre possessionem, ne detur concursus duarum fictionum: & istud videtur tenere Aretin. in. l. quauis. §. si conductor. ff. de acquire. pos. si. col. num. 5. vbi dicit quod iura quæ dicunt quod per constitutum transfertur possessio, videtur loqui & intelligere quando constituens habeat veram possessionem queritam ex actu vero: vnde non debent trahi ad acquisitam ex actu ficto, argumento. l. 3. §. hæc. verba. ff. de nego. gest. quia aperte ex superioribus probatur contrarium. nec obstat ratio Bald.

quia illa militaret quando in vno & eodē actus concurrerent, & respectu eiusdē personæ: sed in nostro casu nec concurrunt in eodem actu nec in eadem persona, sed in diuersis: quia à principio quando possessio fuit querita per actum fictum vel mediante lege vel statuto, illa fictio vel specialitas interuenit respectu primæ personæ acquirentis, & iam habuit suum effectum, & sibi fuit querita vera & iuridica possessio, postea verò quando talis possessor iterum se constituit nomine alter. us illa. 2. fictio interuenit in. 2. actu distincto à primo, & respectu diuersæ personæ in cuius fauorem nunc sit constitutum vnde permittuntur argumento doctrinæ Bart. & ibi Docto. in. l. si is qui pro emptore. de vsuca. pen. col. si. q. & Bart. & Docto. in. l. singularia. ff. si cer. pet. pro qua mea subtili consideratione bene facit glo. sing. in. l. ab emptione. ff. de passis. in glo. si. & ibi Bart. Pau. & communis. Docto. vbi dicitur quod si venditor constituit se nomine emptoris possidere, non poterit emptor discedere a cōtractu solo cōsensu nisi interueniat actus traditionis retrò similis, & sic emptor se constituat nomine venditoris possidere: & idē tenet Bal. in. l. 1. C. quando liceat ab emp. disce. 2. col. post princ. & ibi commu. docto. ergo ibi patet quod possessionem quam emptor querit ex clausula. 1. constituti, & sic ex actu ficto potest retransferre postea per aliud eius constitutum. Pro hac etiam con. facit ratio concludens. quia ita vera & realis possessio acquiritur ex actu ficto sicut ex vero. In iliter procedit & habet locum conclusio & materia nostra etiam si constituens haberet possessionem per alium vt per colonum, inquilinum, vel similes: quia per clausulam constituti possum illam possessionem in alium transferre: glo. est sing. & vnicuique in iure in. l. 1. §. non alij autem. in verbo, retineo. prope finē. ff. de vi & vi ar. de qua glo. & articulo vide supra. similiter procedit & habet locum conclusio. & materia nostra etiam si constituens non possideat civiliter nec naturaliter, sed tantum habeat commoditatem possessionis, vt quia debitor obligauit creditori omnia bona sua vel aliquam rem, & tradidit creditori, vel suo nomine se constituit possidere, quo casu de iure transfuit vtranque possessionem in creditore: text. est in. l. 1. §. per seruum corporali ter. ff. de acqui. pos. tex. in. l. qui pignoris. eod. titulo. tex. in. l. pignori. ff. de vsucap. text. in. l. sciendum. §. creditor. qui satisd. cogan. text. in l. serui nomine. ff. de vsucapi. text. in. l. perferuum pignori. ff. de acqui. re. do. tex. in. l. si rem alienam. la. 1. §. 1. vers. proprie. ff. de pigno. actio.

text.

Commentarij.

tex. in. l. cum & fortis. §. si. eod. tit. tex. in. l. si pignus mihi traditum. eo. titu. tex. in. l. debitor à creditore. eod. titu. notatur per glo. & scribentes in. l. cum notissimi. §. 2. C. de præf. 30. vel. 40. anno. in debitorem verò est commodum possessionis, ut est tex. expressus in dicta. l. ferui nomine. de vsuca. & probant prædicta iura, si talis debitor vendat vel alio titulo alienet aliquam de prædictis rebus obligatis, & constituat se nomine emptoris eam possidere, transfert in eum dominium vel vsucapiendi conditionem, & omnneius quod erat penes debitorem, & sic omnne commodum possessionis: ita Bart. singul. in l. Celsus. 3. col. num. 15. ff. de vsucap. post Iacob. Bu. quem ipse allegat. & ibi Cuma. pe. col. post prin. idè tenet ibi Fran. Bal. in repetitione illius l. 28. col. nu. 69. idè tenet Cuma. in. l. qui pignoris. ff. de acquir. pos. & istud tenet & reputat notabile Pau. de Castr. in. l. quavis. §. si conductor. in fine. eod. titu. & ibi subtiliter Aretin. si. col. nu. 4. tenet etiam & reputat notabile Bald. in. l. nullo. si. q. C. de rei ven. idem tenet & valde commendat Ange. de Aretio. in. §. actionum 5. col. in medio. versu. quæro iam est mensis. Insti. de actio. & tenet etiam Anto. de Bu. in. c. cum venisset. pen. col. in fine. versu. item si possideat. de resti. spo.

82. Aduertendum tamen est quòd con. nostra & materia quæ habet quòd per clausulam constituti transfertur & acquiritur possessio, debet necessariò intelligi, quando ille in cuius fauorè fit constitutum erat præsens & cõsentiens tempore constituti: secus verò si sit absens, quia tunc nulla sibi quæritur possessio nisi absens ratum habeat constitutum factum nomine eius: cuius ratio est, quia cum constituens non habeat mādatum virtute cuius statim quærat sibi tantquam procurator, sed tantquam negotiorum gestor faciat & constituat se, meritò requiritur quòd ille in cuius fauorem actus geritur consentiat, vel ratum habeat, argumento text. in. l. si ego. ff. de nego. gest. text. in. l. 1. §. si ratum. ff. quòd iussu. text. in. l. licet. ff. de iudi. tex. in. l. hoc iure. §. 1. ff. de regu. iur. tex. in. l. si. C. ad Macedo. text. in regula. rati habitationem. de regu. iur. in. 6. & in expresso pro hac necessaria conclusione & sententia facit tex. expressus in. l. communis feruus. §. si. ff. de acquir. pos. vbi dicit text. quòd si quis cum mandato & sic tantquam verus procurator emat rem nomine domini & apprehendat possessionem statim quærit dominium & possessionem domino: si verò emat sine mādato, non quæritur sibi dominium nec possessio nisi ratum habuerit: & isto fundamēto & considera-

tione istam con. & declarationem tenet solus Alex. de Imò. qui saepe laudatur in practica in. d. l. quòd meo. de acquir. pos. 1. col. in fine. idè tenet Alex. in con. suis. 6. vol. cò. 153. 1. col. nu. 3. idè tenet & summè commendat Philippus Decius in. c. 226. 2. col. nu. 52. vo. con. idè Philippus Decius in regu. cõtractus. ff. de regu. iur. 7. col. versu. quinto limitatur. sed ante eos idè tenet Raph. Cuma. in dicta. l. quòd meo. 2. colum. in medio. per tex. in dicta. l. communis feruus. §. si. licet litera sit corrupta, & apertè est de mente Aretin. in princ. 1. col. num. 1. & similiter est de mente glo. in dicta. l. quòd meo. in glo. 1. in versu. Itè scientia & volùtns, &c. vbi dicit quòd exigitur scientia & voluntas eius cui quæritur, ut in casu nostro quærat posse. & ante eos etiam idè reperio quòd tenet Bal. in. l. cum nemo. 1. lectura. num. 2. C. de acquir. pos. qui tantum allegat regu. text. in dict. l. si ego. istam etiam con. & declarationem tenet Anto. de Bu. in. c. cum venisset. de resti. spo. si. col. in fine. Abb. Panor. ibi. 2. col. num. 6. istam etiam con. & declarationem tenent domini de Rota, in sua decisione 150. incipiēti. Licet amicus. & ante omnes istud fuit dictum originale Iacob. But. in. l. quædam mulier. ff. de rei ven. quem refert Alex. in dict. con. pro qua sententia vltra prædictos Doctores facit tex. expressus & no. in. l. ea quæ ciuilliter. ff. de acquir. rer. do. cuius verba sunt, quòd naturaliter acquiritur sicuti est possessio per quemlibet volentibus nobis possidere acquirimus. pro qua sententia & declaratione vltra doctores considero tex. expressum in. l. certè. §. si procurator. ff. de precario. vbi dicit quòd si quis accipit rem precario nomine alterius, acquirat ei possessionem si habebat mandatum: si vero non habebat, acquirat ei si ille alter ratum habeat precarium. considero etiam tex. expressum in. l. precaria possessio. eod. titu. de precario. vbi dicit text. quia demum per precarium transit & acquiritur possessio quando fit inter præsentem vel inter absentes, si interueniat consensus & voluntas contrahentium, mediante epistola vel nuncio. pro qua etiam sententia & declaratione facit ratio inconuincibilis, in quærenda possessione etiam per actum verum & naturalem semper requiritur animus & voluntas explicita vel saltem implicita acquirētis: tex. est in. l. 3. ff. de acquir. pos. tex. in. l. quemadmodum. eod. titu. text. in. l. 1. §. adipiscimur. & in. §. per procuratorem. & in. §. si iusserim. eod. titu. tex. in. l. licet. in princ. C. eod. titu. ergo si militer requiratur in possessione quærenda per actum fictum, argumēto tex. in. l. qui ad certum. ff. locati.

locati. text. in. l. qui decem. §. ff. de solu. tex. in. l. si spõsalibus. §. 1. ff. de iure. do. text. in. l. adoptio. la. 1. ff. de adoptio. tex. in. l. lex. Cornelia. in fin. ff. de vulga. & pu. bonus & realis tex. in proposito in. l. 3. §. ex contrario. ff. de acqu. posses. in dicta sententia & declaratione Are. ibi. 1. colum. faciunt ea quæ notantur per glo. & docto. in. l. Gallas. §. si eius. de libe. & post. per glo. Bart. & docto. in. l. 3. ff. pro socio. per Bart. & docto. in. l. si is qui pro emptore. 9. col. 1. q. principali. ff. de vsucap. per Bart. & docto. in. l. singularia. ff. si cer. pe. Et in expresso pro hac sententia & declaratione, quòd etiam in quærenda possessione per actum fictum requiratur animus & voluntas acquirētis, considero nouissimum & expressum text. in. l. si pignus mihi traditum. in fin. ff. de pign. actione. vbi dicitur quòd creditor conseruat vel acquirat possessionem rei pignoratæ per actum fictum conductionis, ita demum si habeat animum & voluntatem possidendi: tex. in. l. 1. §. si iusserim. ff. de acqu. pos. ibi, sed etiam oculis & affectu. vbi per actum visus, qui est actus fictus, ita demum quæritur possessio si interueniat animus & voluntas quærentis possessionem: tex. in. l. quædam. in fine. ibi. animi quodam genere. &c. eod. titu. ergo in nostro casu quando quis se constituit nomine alterius possidere, nullo modo quærat ei possessio nisi sit præsens tempore constituti, vel si sit absens ratum habeat cum aliis non dicatur interuenire animus & voluntas acquirēdi: & ista est pura veritas in hoc articulo.

83. Ex qua sententia & conclusione infero vtiliter in practica, quòd si antequam ratum habeat ille absens in cuius fauorem ponitur constitutum, venditor, donator, vel alienatur qui se constituit, vendat, donet, vel alienet rem alteri, & tradat verè vel fictè, ille secundus erit præferendus in re, in dominio, vel vsucapiendi conditione, vel in omni alio iure concessio in re: argumēto. l. quoties. cum materia. C. de rei vend. quòd procedit etiam si postea ille primus ratum habeat, ut statim dicam. licet secus esset si ex primo actu constituti vel alio actu ficto esset quæ sita possessio: quia concurreret animus & voluntas quærentis, quia tunc licet alteri postea traderet verè vel fictè primus præferetur, ut eleganter dicit & tenet Ioā. Andr. in addit. ad Specu. in tit. de empt. & vend. §. sciendum. 10. col. versu. sic. quòd si res vendita. Bald. in rub. C. de contra. emp. 16. q. Ant. de But. in. c. cum venisset. pe. col. in medio. de resti. spo. Abb. Panor. in. c. 2. de consue. si. col. in princ. originaliter Gui. de Suza in. l. quoties. C. de rei ven. & ibi Iason. 4.

col. in quinta limitat. Infertur & 2. quòd si interim antequam ille absens in cuius fauore ponitur constitutum ratum habeat expelleretur de possessione, ille qui eius nomine se constituit non poterit ille in cuius fauorem fuit positum constitutum agere interdicto recuperandæ possessionis, etiam si post violētiam ratificet: quia ratificatio non fuit adhibita tempore congruo, scilicet existente possessione penes constituentem sed tempore inhabili quo iam non possidebat. ita notabiliter Dñi de Rota in allegata decisione. 150. Anto. de Bu. in dicto. c. cum venisset. de resti. spo. si. col. in fine. Solus Alex. in dicta. l. quòd meo. 2. col. in princ. Iaso. in. l. generaliter. eod. titu. argumento tex. & eius regula. in. l. bonorum. ff. rem ratam. vbi probatur quòd rati habitio debet fieri illo tempore quòd actus principalis debuit geri: quem summè commendat ibi Bart. & docto. tex. in. l. si. ff. quis ordo in bono. pos. serue. tex. iuncta glo. & commun. sent. in. l. cum quidam. ff. de bono. pos. text. in. c. non solent. 2. q. 6. in princ. glo. & commun. opi. in. c. rati habitationem. de regu. iur. in. 6. A lex. & moder. in. l. 1. C. qui admittit. Si verò esset expulsus post rati habitationem, bene posset agere interdicto, vnde vi. argumento text. cum materia in. l. si. C. vnde vi. vbi habetur quòd si colonus vel ille per quem dominus possidet expellatur per vim competit domino illud interdictum, vnde vi. Infertur & 3. quòd si ille qui se constituit nomine alterius possidere moriatur antequam alter ratum habeat non quæritur sibi aliqua possessio, cum illo tempore constituens nullam possessionem habeat: quia extincta fuit per mortem, ut in lege, cum hæredes. ff. de acquir. pos. in. l. 1. §. Scruola. ff. si quis testa. liber esse iussu. vñ si fortè per mortem defuncti constituentis hæres apprehēdat possessionem rei venditæ, & illam alteri vēdat & tradat, præferatur primo emptori. Sed attende quòd cõtra superiora facit noua & subtilis difficultas: nam si ille in cuius fauorem ponitur constitutum sit absens, nullo modo potest sibi quæri possessio, licet ratum habeat: quia in instanti quo constitutus se constituit nomine eius possidere, iā amisit possessionem animo suo cum solo animo amittatur, ut in. l. 3. §. in amittēda. supra eo. si amisit, ergo ille alter non potest acquirere, licet ratum habeat. cum tempore inhabili superueniat rati habitio: & sic tempore quo constitutus non possidet. Confirmatur quia solo animo amittitur possessio, licet alteri non quærat, ut dixi supra, in illo articulo & q. an in quærenda possessio. requiratur causa? quia

no. respondeo q̄ illa regula & con. habet locū & procedit quando possessor expressē & verē velit amittere possessionem, puta animo & voluntate expressa declarata, vel ex eo quod per actum verum & naturalem alteri tradidit: secus verō in nostro casu, vbi ipse constituens non abdicat à se possessionem, nec animo vult desinere possidere, nec alteri tradit verē, sed adhuc retinet possessionem quam vult nomine alterius habere: vnde si illi non queritur, tamen constituens non amittit eam: quia nō est sua intentio perdere. Cōfirmatur, quia in transferenda possessione per actum fictum non consideratur animus, intentio, nec voluntas determinata & absoluta perdendi posses. sicut quando possessor animo expresso & claro vult perdere, vel quando alteri tradidit: vnde ius nō asistit, quod per actum fictum perdat, quando alteri non queritur.

84 Preterea aduertendum est, quod ita demum per clausulam constituti transfertur & acquiritur possessio si constituens actualiter possidebat tempore constituti: secus verō si non possidebat, quia tunc nulla transfertur vel acquiritur possessio ei in cuius fauorem sit constitutum, argumento text. in regula, nemo plus iuris. ff. de regu. iur. text. in l. traditio. in prin. ff. de acquir. rer. do. text. in l. ex empto. in prin. ff. de acq. iur. empt. text. in l. alienatio. ff. de contra. empt. text. in c. nuper. in medio, de do. inter vi. & vxor. text. in c. q̄ autem. in fin. de iure patro. text. in l. debitorem. C. de pigno. text. in l. si debitor. C. de distra. pig. text. in l. si conueniret. la. 2. §. si fundus. ff. de pig. ac bonus text. in l. quod in rerum. §. i. de legat. i. text. in l. si domus. eod. titul. text. in l. vxor patru. C. delegat. & in expresso istam cō. & declarationem probat text. singu. iuncta glo. ord. in l. quan. uis. §. si conductor. ff. de acquir. posses. vbi dicitur quod per cōductionem rei ita demum transit possessio & acquiritur locatori, si conducēs possidebat, aliās non: ergo idem sit in actu & clausula constituti cum æquiparentur in ratione: & isto fundamento & consideratione ita expressē tenet ibi Ange. de Peru. qui plus dicit, quod ille qui prætendit possessionem sibi quæsitam ex clausula constituti, oportet allegare & probare possessionem fuisse penes constituētē tempore cōstituti, aliās succumbet. Idem tenet ibi Paul. de Cast. idem etiam tenet & reputat valde nota. Joā. de Imo. Roma. Aret. 2. col. Alex. in fine. istam etiam con. tenet expressē glo. ord. in l. 2. C. eod. titu. in verbo. tradita. vbi dicit ita demum per constitutum transferri possessionem, cum

constat constituentem possidere. quam ibi ad hoc notat & commendat Ange. & Bald. 1. lect. 2. col. in fine. istam etiam con. tenet Ange. in l. quædam mulier. de rei vend. idem Angel. in l. quisquis. C. de dona. Alex. in dic. l. quod meo. 5. col. nu. 22. Bal. in l. siue autem. §. 1. ff. de publi. Oldra. no. con. 114. nu. 2. Anto. in c. cum venisset de resti. spo. pe. col. post prin. Et intantum hoc est verum, vt non sufficiat quod cōstitues postea incipiat possidere, quia in illa noua possessione non est consensus inter partes: ita singu. Bal. in l. 1. 2. col. in prin. C. quando liceat ab emp. dif. tenet etiam & commendat Salyc. ibi si. colū. in prin. idem tenet Aretinus in dicta. l. quamuis. §. si cōductor. 2. col. qui no. loquitur in puncto. ff. de acqu. posses. Nec obstat si subtiliter dicatur, quod clausula constituti bene operatur & extenditur ad bona futura, vt postquam iam sit quæsitā, virtus & effectus constituti militet in eis, vt notanter dixi subrà ista. l. quia illud est verum & procedit quando constitutum respicit bona futura ex expressa intentione & voluntate partiū: secus verō si tantum intendunt habere respectum ad possessionem de presenti, vt in nostro casu: quia tunc non extenditur ad nouam possessionem futuram. quia in ea nullus est consensus partium: & ista est mens & intentio Bald. vbi supra: & ita subtiliter declarat Aretinus in dict. §. si conductor.

85 Adde tamen q̄ ista con. & doctrina quæ habet, quod ita demum per clausulam constituti transit & acquiritur possessio quando constituens possidebat tempore constituti & hoc probatum fuerit, procedit & debet intelligi, quando lis vel quæstio possessionis vertitur inter eum in cuius fauorem emanauit clausula constituti & inter alium tertium qui prætendit non esse quæsitam possessionem: secus tamen est si lis vel quæstio vertitur inter ipsum constituentē, & eum in cuius fauorem apposta fuit clausula cōstituti: quia tunc prædicta clausula & eius confessio sibi præiudicat, vt alter nihil teneatur probare: ita singula. & in terminis voluit solus Bald. in l. si. C. de edic. diui Adria. tollen. antepe. co. 8. q. principali. idem Bal. expressius pōderando text. in l. ibi quædam mulier. ff. de rei ven. 1. lect. in prin. de rei ven. vbi dicit quod per cōductionem rei probatur possessio inter partes. licet non constet quod cōductor possidebat, licet secus sit respectu tertij: & idem tenet ibi no. Ange. de Peru. 2. col. in princ. ver. itē attende. idem etiam tenet Socinus. 2. vo. con. 187. 5. colum. nu. 14. in cuius confirmationem licet

licet ipsi non allegent, facit tex. in l. optima. C. de contra. & cōmit. stipu. vbi dicitur quod clausula vel confessio posita in instrumento probat inter easdem partes, non verō respectu tertij: & ad hoc notat illum tex. Iaco. Bu. & commu. docto. ibi. Bar. in Authent. si quis in aliquo documento. fin. col. pe. q. C. de ædendo, idem Barto. no. in l. sciendum. de verbo. oblig. 3. col. in prin. nune. 5. & ibi moderni. Secundo confirmatur ex sententia Bart. in l. per diuersas. C. mandati. 2. col. num. 12. vbi dicit quod licet confessio pretij recepti in instrumento cessionis nō probet, vt colligitur ex tex. in l. ab Anastasio. eo. titul. ibi re ipsa persoluit. tamen debet intelligi respectu tertij contra quem fit cessio: sed quo ad cedentem bene noceret & probaret illa confessio cum qua sententia transeunt commu. Docto. ibi. Tertio confirmatur ex sententia no. Bald. & commu. in l. emptione. C. plus vale, quod agi. in 2. col. vbi dicit quod quando simulatio contractus allegatur ab aliquo tertio, potest probari per coniecturas, puta per cōtinuatam possessionem venditoris: si vero allegatur ab aliquo ex contrahentibus, contractus & cōfessio: partis omnino sibi nocet, nec ex retentione & continuatione possessionis præsumitur simulatio. facit tex. no. & ibi doctrina. Bart. in fin. Ange. & docto. in l. sicut. §. superuacuum. ff. qui. mo. pig. vel hypo. solu. Quarto facit text. & ibi communiter Docto. in l. generaliter. C. de non nu. pe. vbi ponitur regula generalis, quod semper confessio partis adhibita in aliquo contractu, nocet & præiudicat sibi, & probat in quacunq; causa præter quam in causa mutui.

86 Quinto facit ille sing. text. in l. pen. C. de non nume. pecu. vbi probatur quod licet confessio mutui noceat & præiudicet ipsi debitori principali lapsō biennio, tamen non nocet nec præiudicat alijs creditoribus eius, & talis confessio in præiudicium eorum non probat etiam lapsō biennio: quod subtiliter probat illa lex ibi, dum dicit, nec eo prohibeantur, quod principalis debitor ea nunquam vsus est: & licet ab aliquo doctore antiquo nec moderno ille text. ad hoc non sit consideratus, reperiō quod expresse eum ad hoc notat Salic. in l. si quis post hac. C. de bonis pos. 2. col. in princ. & ad hoc etiam illum tex. notat Angel. de Are. in §. fuerat. In sit. de actio. 11. col. num. 16. in fine. illum etiam tex. ad hoc notat & reputat mirabilem Iaso. non allegando prædictos Doctores in dicto. §. fuerat 17. col. num. 84. Verum tamen est quod licet ille tex. ita videatur probare, tamen verior intellectus & sensus est quem sequor, quod credito-

res possint opponere except. non nume. pecu. pro suo interesse. s. intra tempora quibus possit opponere debitor qui confessus est mutuū recepisse, & sic intra biennium a die suæ confessionis, non ultra: & ita expresso tenet solus Ange. de Peru. in dict. l. pen. qui aliud verbum in illa. l. nō dicit. & idem tenet ibi Salic. nu. 2. & nullus alius tēgit hoc: & hoc aperte probat tex. ibi in fine: recte ponderatus, nec obstat ibi tex. in ver. nec eo prohibeantur dum dicit, debitor ea nunquam vsus est, quia debet intelligi quod nunquam ea vsus est, poterat tamen ea vti, quia non erat lapsum biennium, vel si erat lapsum, creditor admittitur si vult probare contrarium sicut ipse debitor principalis possit: & vltra prædictos doctores. Angelum, & Salicetum, istam opinio. & intellectum ad illum textum aperte vult Bart. in l. asiduis. si. col. pe. q. C. qui potio. in pigno. ha. & ibi Ange. 2. col. num. 2. & ibi Salic. si. col. 8. q. principali. Alex. in l. 1. ff. sol. mat. 9. col. uir. 35.

Sexto confirmatur ex gl. reputata sing. iuncto tex. in l. asiduis. C. qui potio. in verbo. dare, vbi dicit quod licet confessio mariti de dote recepta præiudicet sibi, & probet contra eum, si nō opponat exceptionem non nu. dotis intra legitima tempora statuta, in l. si. cum Authent. ibi posita in titulo. C. de dot. caut. non nu. tamen illa confessio non nocet creditoribus mariti, nec probat contra eos etiam post illa tempora, nisi fiat vera & plena probatio dotis, pro qua sententia facit tex. ibi in vers. cum enim. ibi, si tamen re ipsa fuerint parti mariti date: vbi aperte videtur text. requirere veram & realem numerationem, vt fiat præiudicium creditoribus. idem probat tex. in l. si quis post hac. C. de bonis pos. ibi, sed quam se corporaliter tradidisse docuerit representetur. vbi expresse probatur quod si bona mariti sunt confiscata, & vxor agit contra fiscum pro dote, oportet probare veram & actualem numerationem & traditionē dotis: de quo articulo late per Alexand. & modernos in l. 1. ff. sol. mat. & per Iaso. in §. fuerat. In sit. de actio. Septimo confirmatur per text. in Authent. sed iam necesse. C. de dona. ante nupt. vbi habetur quod confessio mariti, imo vera probatio de aliquo augmento dotis factō ab vxore constante matrimonio, non probat aliquo modo in præiudicium creditorum mariti, licet probet in præiudicium ipsius mariti confidentis. & ad hoc no. ibi Docto. Octauo confirmatur ex sententia Joā. de Pla. in §. item si quis in fraudem. In sit. de actio. vbi dicit quod licet pater possit præiudicare filiis alienando titulo Ant. Go. in ll. Tau. Z onero

oneroso, tamen debet constare de numeratione pretij, & non sufficit confessio partis, licet talis confessio sibi noceat: & facit tex. in l. 1. §. si mittam. ff. si quid in frau. pa. quod reputat singulare Iaso. in l. 1. 2. col. ff. de eo per quem factū est. idem Iaso. in Authent. unde si parens. C. de inoffic. testa. 2. col. notat Pau. in l. 1. §. col. C. de inoffic. do. & posui suo loco. Non confirmatur per text. in Authen. quod obtinet. C. de proba. vbi habetur quod confessio etiam iurata testatoris dicentis se debitorem alicuius, non nocet creditoribus, sed bene nocet sibi & heredibus. Decimò confirmatur notabili & utili fundamento. nam licet instrumentum in quo continetur confessio partis vel etiam tabellionis, quod alteri tradidit possessionem, non probet quando fit in absentia rei, sed ita demum si fiat in ipsa re vel eius presentia, cum alias actus traditionis non potuit interuenire, sed tantum videtur data licentia intrandi possessionem propria auctoritate, vt probat text. singu. secundū vnum intellectum in l. prædia. ff. de acqui. pos. per quē ita tenet ibi Dinus. Iaco. de Are. & Oldrad. quod refert Bald. tenet etiā ibi Bar. Albe. Ang. Pau. Imo. Roma. Cuma. & Alexā. istam etiam con. tenet no. Cinus in l. 2. in fin. C. eod. ritu. & ibi Barto. Ang. ibi. 1. col. num. 4. Bald. 1. lect. 2. col. num. 5. Salic. in f. Pau. in fine. & commu. docto. istam etiam con. tenet Specu. in tit. de emp. & ved. §. 1. 10. col. vers. sed quid si in instrumento continetur. istam etiam concl. tenet Bald. in c. 1. §. col. in fine. quid sit inuestitura. in Vfibus. feu. Anto. de Bu. in c. cum venisset. de testi. spo. pen. col. iu prin. idem Anto. in c. 2. de consue. fin. col. in fine. & ibi Imola in fine. & ibi Car. si. q. Bald. in rubric. C. de contra. emp. pe. col. 19. q. Alex. 4. vo. con. conf. 10. nu. 5. Platea in §. actionem. Insti. de actio. 4. col. num. 16. tamen ista concl. debet intelligi quando lis vertitur super possessione inter eum qui præterdit sibi quæsitam possessionem, & alium tertium: secus vero si lis vertatur inter easdem partes contentas in instrumento, vel earum successores: quia tunc talis confessio probat: ita singu. tenet Iaco. But. in l. 2. C. de acqui. posses. 2. col. ibi Albe. in fine. argumento tex. in l. optimam. C. de contra. & commit. stipu.

87 Item adde quod ista conclu. & doctrina debe intelligi, præterquam si clausula constituti reperitur in instrumento antiquo, quia tunc bene censetur probata possessio etiam respectu tertij: istud est singu. dictum Socini. in 2. vol. con. consi. 187. §. col. in princip. ex eo quod propter difficultatem probationis sufficit minor siue

verisimilis probatio, vt in l. non omnes. §. à bar baris. ff. de remis. cum simi. & idem videtur tenere Abb. in c. cum nobis de praescrip. 2. col. in fine. vbi quærendo qualiter probetur possessio in factis vel instrumentis antiquis: inter alios modos dicit, quod per clausulam constituti positam in instrumento: & sic expresse præsupponit quod tali casu non requiratur probare possessionem fuisse penes constituentem: quia alias non esset dubium, nec esset aliqua specialitas in facto vel instrumento antiquo: & ita pōderat Socinus, vbi supra. Confirmatur etiam, quia licet instrumentum publicum manu notarij vel tabellionis confectum non facit fidem nisi probetur illum esse notarium vel tabellionem, quando negatur à parte esse publicum, vt notat Innocē. & docto. in c. 1. de fide instrumē. Bald. in Authen. sed nouo iure. 2. col. C. si cert. pe. & ibi Docto. & est lex no. 114. titu. 18. 3. par. tamen illud debet intelligi nisi instrumentum sit valde antiquum, quia tunc facit fidem, nec aliqua probatio requiritur: ita singu. Bald. in Auth. quas actiones. si. col. num. 18. C. de sacro. eccle. idem tenet Bal. in l. comparationes. C. de fid. instru. 4. col. prope finem. tenet etiam Iaso. in l. Barbarius. ff. de offic. præto. u. col. num. 48.

88 Et ex superiori conclusione & doctrina quæ habet quod per clausulam constituti non transfertur possessio, nisi constituens possideat tempore constituti, infero. Primo, quod si procurator alicuius cum generali vel speciali mandato ad vendendum vel alienandum, & etiam, possessionem tradendam vendat, vel alienet rem domini, & constituat se nomine emptoris possidere, non transfertur in eum possessio, nec per consequens dominium vel alius effectus possessionis, quia cum talis procurator nō possideat nihil operatur clausula constituti, quod est notandum in practica. Secūdo infero quod si tutor vel curator cum legitima & debita solemnitate vendat vel alienet rem minoris, & constituat se nomine emptoris possidere, nō transfertur in eum possessio. ex prædicta ratione. confirmatur ex sententia expressa Bart. in l. 1. ff. de acqui. posses. fin. col. in princ. num. 24. vbi dicit quod istæ personæ non possunt per visum vel aspectum transferre possessionem, cum nō possideant: & cum Barto. se habet commu. opin. vt dixi supra in 3. actu factō, per quem acquiritur possessio, in l. latione: Tertio infero quod siyndicus ecclesiæ, vniuersitatis, vel collegij non poterit per clausulam constituti transferre possessionem. Quarto infero quod executores testamentorum vendendo vel alienando non possunt

funt transferre possessionem per clausulam constituti ex prædicta ratione. Quinto infero quod si hæres postquam est factus dominus per additionem hereditatis: ante tamē quam apprehēdat possessionem vendat, donet, vel alienet aliquam rem hereditariam, & constituat se nomine emptoris possidere, non transfertur in eum possessio: cum talis hæres non possideat, licet sit iam factus dominus per additionem, vt in l. cum hæres. ff. de acquirend. posses. & idem est in legatario, vel illo in quem transit dominium alicuius rei solo titulo sine possessione: nam si talis dominus vendat vel alienet illam rem, & constituat se nomine emptoris possidere, nō poterit in eum transferre possessionem virtute prædictæ clausulæ, cum constituens non possidebat.

89 Sexto & singulariter infero quod si in alienatione vel contractu quis constituat se post mortem suam nomine alterius possidere, nō transfertur aliqua possessio, nec tunc clausula constituti aliquid operatur: & ratio est quia cum conferatur in tempus in quo non sit possessio penes constituentem, imò extincta sit per mortem eius, merito ex prædicta clausula nulla transit possessio vel effectus: & hoc est notabile & quotidianum, & in specie reperio quod ita tenet Ange. de Peru. in dicta. l. quamuis. §. si conductor. num. 1. ff. de acqui. posses. & tenet etiam ibi expresse Cuma. 2. col. in prin. vers. per hoc dicit Ange. Alexand. 2. col. num. 7. idem etiam tenet & reputat singulare Alexā. in 2. vol. con. conf. 82. 3. col. nu. 11. Iaso. in l. quoties. C. de re. vend. 4. col. nu. 17. & ante eos reperio quod expresse hoc voluit Bald. in c. 1. de confirma. vtili vel inuti. 2. colum. nu. 13. quem refert & sequitur Iaso. in l. nemo potest. 7. colum. nu. 32. ff. de legat. 1. idem Iaso. in l. quoties. ff. de hære. insti. pe. col. in fine. ex quibus infero nouiter & singul. quod si contractus super quo appositum est constitutum fieret sub conditione, quæ secundum iuris dispositionem debet retrahi, & illa conditio adimpleatur & purificetur post mortem constituentis, non retrahitur constitutum in eo positum, nec virtus & effectus eius, vt posui & fundavi in alio proposito infra ista. l. vers. dubium tamen esset in hoc satis singulare & subtile. Imò quod magis est, dato quod quis se constituat nomine alterius possidere purē, & simpliciter, & de presenti, & translata sit possessio in eum in cuius fauorem fuit positum constitutum, tamen statim quod moritur constituens, ipso iure amittitur & extinguatur possessio quæ iā erat alteri quæsitā: ita

sing. determinat Lud. Ro. in con. suis. con. 189. in fi. nu. 9. tenet etiam & reputat sing. Ias. in §. item si quis in fraudē. Insti. de actio. 14. col. num. 77. Aduertendum tamen quod ista con. aperte est falsa, per tex. in l. si de eo. §. si fortē. ff. de acqui. poss. vbi habetur quod quando possessio retinetur per aliū, puta procuratorem, tutorem, seruum, vel similem personam, non amittitur per mortem eorum nisi data negligentia recuperandi: quem ad hoc not. & commen. docto. & dicit vnicum Bald. in c. licet causam. pe. col. de probat. simi. text. est in l. si id quod. §. 1. eod. titu. vnde dicerem quod si ille in cuius fauorem erat posita clausula sit absens, & constituens moriatur antequam alter sciat & ratum habeat, extinguatur virtus clausulæ & non quæritur possessio: secus vero si erat præsens & iam semel ei fuit quæsitā, quia postea morte constituentis non perditur nisi data eius negligentia, per supra dicta.

90 Et ex superiori doctrina & resolutione, quæ habet quod per clausulam constituti non transit possessio quando constituens non possidebat tempore constituti, se offert pulchrum & valde subtile dubium, si ille qui se constituit solam nudam & simplicem detentionem habeat, non vero possessionem, an per talem clausulam trāseat saltem illa sola nuda & simplex detentatio? & effectus est maximus, nam si poneretur in contractu venditionis vel alio titu. habili ad translationem dominij. statim virtute eius trāfiret dominium: quia ad eius translationem & acquisitionem nō requiritur traditio possessionis, sed sufficit traditio nudæ & simplicis detentationis ipsi rei. text. est vnicus in iure in l. si fundū. ff. de fundo dota. quæ ibi ad hoc notat & considerat glo. ord. Odofre. Bar. Bal. Sali. & Fulgo. & illum text. ad hoc dicit vnicum Bal. in rub. de cau. pos. & pro. 3. col. nu. 10. illum etiam text. dicit vnicum Bal. in c. contingit. de dolo & cōtu. si. col. in fine. illum text. dicit singu. Salic. in l. traditionibus. C. de pactis. si. col. in fin. illum etiam dicit singu. Areti. in rub. ff. de acqui. possess. 1. col. in princ. Iaso. ibi. 2. col. num. 8. & per illum tex. tenet glo. or. Pe. Cinus, Iaco. Bu. Bar. Bald. Sali. Pau. & commu. docto. in l. cum res. C. de proba. glo. & commu. opin. in l. qui prædium. C. de distra. pig. glo. & commu. opi. in §. per traditionem. Insti. de rerum di. gl. & com. opi. in l. 1. §. sed & per eum. ff. de acqu. poss. punctus ergo singularis & subtilis stat in hoc, an ille qui tantum habet nudam & simplicem detentionem transferat eam per clausulam constituti mediante titu. habili, vt per eam transeat

Ant. Go. in ll. Tau. Z 2 domi

dominium & plenum rei ac si verè tradere-
tur: & certè est subtilis & necessaria quæstio:
in qua resolutiue dico. qd si omnino res est pe-
nes aliu, tunc nulla possessio vel detentatio tra-
sit, cum non sit penes constituẽtem, per doctri-
nam, & rationem superiore: si verò res sit pe-
nes constituentem, & eius nuda & simplex de-
tentatio sine possessione, tunc stat punctus no-
ster difficilis, an isto casu per clausulam consti-
tuti transeat illa detentatio, per consequens do-
minium: & videtur quod nõ. Primo, quia iura
quæ dicunt quod per clausulam constituti transe-
feruntur possessio loquitur per nomẽ iuris, & sic
referri debent tantum ad possessionem, unde
non videtur verificari in nuda & simplici detẽ-
tatione. Secundo pro ista parte nouiter & sub-
tiliter pondero text. in l. quod meo. ff. de acq.
posse. ibi. sed desino. possidere, & alium posses-
sorẽ ministerio meo facio. vbi patet, quod pos-
sessor qui se constituit statim desinit possidere
& remanet in nuda & simplici detentatione, &
alium facit possessorem: sed si sola detentatio
esset penes constituentem, illa non cessaret per
clausulam constituti, sed semper esset penes co-
stituentem: quia non est reperire quid inferius
ab ipsa detentatione, in qua dicamus remane-
re ipsum constituentem: ergo ipsa detentatio
non transit per constitutum: & in terminis ista
con. reperio quod tenet Bald. in rub. C. de con-
trah. 4. col. 16. quæst. in fine. qui fundatur tali
ratione, quia cum detentatio nuda & simplex
sit meri facti, non transit per constitutum, quia
illud habet plurimum iuris, & nõ pertinet nisi
ad veram & realem possessionem iuris: idem
etiam tenet solus Alexan. in dict. l. q. meo. fin.
col. nu. 26. simpliciter referendo verba Bald. idẽ
etiã simpliciter tenet Ias. in l. 1. eo. tit. 19. col. nu.
86. idem videtur velle Ant. de Bu. in. c. cū venis-
set. de rest. spo. pe. col. in medio. ver. quandoq;
vtra titulum. tenet etiam Philippus Decius in
regula contractus. de regu. iu. 7. col. vers. 1. quã-
do possessio &c. & tenendo istam partem non
obstaret text. in dict. l. si fundum. ff. de fundo.
cum similibus. vbi disponitur quod sola tradi-
tio nuda & simplicis detentationis sufficit ad
acquirendum dominium: quia debet intelligi
quãdo interuenit vera & naturalis traditio rei
& vera & naturalis detentatio: secus verò si inter-
ueniat facta per clausulam constituti vel alium
actum fictum: quia non sufficeret: & ista est inten-
tio Bal. & Doctorum vbi supra. Sed his non ob-
stantibus ego teneo contrariam sententiã, imò qd
per clausulam constituti vel alium actum fictum
transeat nuda & simplex detentatio quæ est pe-

nes constituẽtẽ, & inducatur ficta traditio rei,
& per consequens acquiratur dominium, & sequa-
tur omnis alius effectus qui sequi posset ex ve-
ra traditione. Primo, quia considero quod per
clausulam constituti illi qui se constituit prin-
cipaliter, agit & intendit rem habere & tene-
re nomine eius in cuius fauorẽ se constituit, &
censetur tanquam eius procurator, vt probat
tex. in d. l. q. meo. & supra dixi in prin. ergo si
possessio vtraq; vel aliqua est penes constituẽ-
tem, illa transfertur & omnis effectus eius: si ve-
ro nulla sit penes eum possessio, sed tãtum deten-
tatio, tunc per dictam clausulam detinebit, & ha-
bebit rem nomine eius pro quo se constituit, ac
si ipse ibi esset: & sic virtus & effectus illius de-
tentationis transit ad eum, ac si sibi verè tradere-
tur res. In quo tamen considero nouam & sub-
tilem differentiam inter possessionẽ & detenta-
tionem: nã possessio omnino & plenè transit in
eum pro quo quis se constituit, & nõ remanet
penes constituentem: sed detentatio semper re-
manet penes constituentem, verè & naturaliter:
quia ipsum factum in iurimari iure ciuili non po-
test, vt l. 1. si vir vxori. ff. de acq. posse. sed illa
detentatio virtualiter & effectiue trãsit ad aliũ,
vnde queritur sibi dominium & omnis alius effe-
ctus, ac si sibi verè res traderetur: & in hoc confi-
sit intelligentia huius subtilis articuli. Secũdo
pro ista parte inconiungibiliter facit. Certũ est
qd de iure ipsa possessio causatur & producitur
ab ipsa apprehensione, insistẽtia, vel detentatio-
ne rei, vt est casus & ibi com. opi. in l. ff. de acq.
posse. sed clausula constituti vel quilibet alius
actus fictus nihil aliud est qd representatio ap-
prehensionis naturalis ipsius rei, & ad hoc ordi-
natur vt mediante actu ficto videatur quis esse
in re, vnde per prius videtur esse ficto modo in
detentatione ipsius rei: & sic inferri clare qd si pe-
nes constituẽtẽ sit possessio, statim queritur illi
pro quo se constituit: si vero nulla possessio sit
penes eum saltẽ queritur ei virtualiter & effe-
ctiue illa nuda & simplex detentatio & insisten-
tia rei quã constituens videtur habere & tenere
nomine eius, & per consequens sibi queritur &
causatur omnis effectus qui posset resultare ex
apprehensione & detentatione vera: sed vera &
naturalis traditio & detentatio rei sine possessio-
ne operatur acquisitionem dominij, vt in d. l.
si fundũ. cū similibus. ergo & traditio vel de-
tentatio ficta. Tertio pro ista parte facit subtile
fundamentum, detentatio vel saltem eius effe-
ctus solo animo põt retineri in absentia sicut
ipsa possessio ciuilis: tex. est vnicus in iure in l.
si finita. §. si quis metu. ff. de dam. infect. quem
adhoc

ad hoc reputat fing. & vnicũ Ioã. de. Imo. Paul.
& Ludo. Ro. ibi, & latius dixi supra ista lege, in
articulo de detentatione, & sic patet qd iuris dispo-
sicio ficta cadit etiã & habet locũ in detentatio-
ne sicut in possessione ergo in nostro casu dicen-
dũ est qd clausula constituti vel quilibet actus fi-
ctus verificetur & operetur effectũ circa ipsam
nudã & simplicẽ detentationem. Quarto facit
tex. qui in suo casu reputatur fing. secũdũ Pau.
Imo. Are. & doc. ibi, in l. qui vniuersas. §. si. ff. de
acqui. pos. vbi dicitur qd si colonus meus cõmo-
datarius vel depositarius: qui tm̃ habent nudã
& simplicẽ detentationem, alteri locet vel apud
aliũ deponat, vñ esse etiam in absentia saltem ci-
uilitè in sua nuda & simplici detentatione, me-
diantè qua dñs retinet & cõseruat omnẽ posses-
sionẽ & ius suũ: & sic est ibi casus valde subtilis,
qd nuda & simplex detentatio & rei insistẽtia &
effectus eius põt ciuilitè in animo retineri cor-
pore & ministerio alterius, ergo nimirũ si idem
dicamus in nro casu. Quinto facit, quia licet qd
in absentia nõ retineat possessionẽ naturã, sed
tm̃ ciuile, tm̃ si amicus, procurator, filius, vel ser-
uus sit in actuali detentatione & insistẽtia rei nõ
mine absentis, per eos retinet absens etiã natu-
ralẽ possessionẽ: text. est in l. etiã possidere. §. qd
ad nudinas. ibi, neminẽ reliquit, supra. ff. de ac-
qui. pos. tex. in l. gñaliter. eo. ti. tex. in l. si id qd
§. 1. tex. in l. peregrin. §. quib⁹ explicitis. 2. respõ.
eo. tit. tex. in l. si. C. eo. tit. tex. in §. possidere in
prin. In l. de interdic. ex quib⁹ patet qd nuda &
simplex detentatio & rei insistẽtia saltẽ virtualitè
& effectiue potest retineri p aliũ, sed in nostro
casu ille qui se constituit vult & intẽdit nomine
alterius rẽ habere & tenere ergo illa detentatio
& rei insistẽtia saltẽ in effectu sibi queratur ac
si ipse insisteret in re: Sexto pro ista parte facit
tex. valde subtilis & expressior cãteris in l. ho-
mo liber. §. quid quid. supra. de acq. re. do. iun-
cto tex. & ibi glo. ord. & com. opi. in l. 1. §. sed &
per eum. ff. de acquiren. pos. vbi habetur quod
si seruus alienus qui possidetur ab aliquo bona
fide acquirit aliquid ex re possessoris vñ ex ope-
ra ipsius serui, statim queritur possessori: tamẽ
si extra has causas aliquid acquirit, dominium
eius queritur domino, sed possessio nulli qua-
ritur cũ ab alio possideatur: sed ista acquisitio
domini fit domino mediante nuda & simplici
insistentia & detentatione serui, & non aliter:
sed illa censetur fieri fictè domino, quia tradi-
tio vere facta seruo videt fictione iuris fieri do-
mino, vt in l. 1. in fin. C. per quas personas. tex.
in l. placet cum materia, de acquir. hære. text.
in regula, qui facit per alium de regulis iu. in. 6.

tex. in l. 1. ita autẽ. §. gelsisse. ff. de adm. tuto. text.
in l. 1. §. deiecessisse. ff. de vi & vi arm. text. in l. Itẽ
eorũ. §. 1. ff. quod cuiusq; vniuer. no. ergo apertè
constat quod nuda & simplex detentatio & in-
sistentia & virtus & effectus eius transit ad aliũ
fictione iuris ergo eodẽ modo dicamus quod
transeat per clausulam constituti. & ex isto funda-
mento, licet nõ sic declarato, reperio qd istã meã
con. in expresso tenet Areti. in l. quantis. §. si
cõductor. fi. col. in fin. ff. de acq. pos. & ante eũ
idem tenet ibi Pau. in fine. nihil allegãdo: & sic
expredicis remanet expedit⁹ iste nota. & sub-
tilis articulus: & est concl. firma qd per clausulam
constituti vel aliũ actum fictũ potest trãferri
sola nuda & simplex detentatio, saltem virtuali-
ter & effectiue licet nulla possessio sit penes cõ-
stituentẽ, & inferur maxima extensio ad text.
cum com. opi. in d. l. si fundũ. ff. de fundo dota-
li. vbi dicitur qd ex nuda traditione & detentatio-
ne rei mediante tit. habili queritur dominium
sine possessione, vt procedat nedum quãdo in-
teruenit vera & naturalis traditio & detentatio,
sed etiam si interueniat ficta per clausulam cõ-
stituti vel aliũ actum fictum: qd nota, quia ali-
bi nõ reperies istum articulum sic declaratũ.
91 Item etiam iuxta prædictã subtiliteẽ & necessã-
riò quarto, an pcurator, tutor, curator, vel si-
milis persona possit querere possessionem dño
suo per aliquẽ actum fictũ ex supra positis? Et
ista quæstio habet duos principalis articulos.
Primus est, an pcurator vel similis psona pos-
sit transferre possessionẽ alteri per actũ fictũ: &
expedit⁹ est qd nõ. vt latè & notabilite, dixi su-
pra ista. l. in primo actu ficto. f. visus. & in actu
ficto clausule constituti. Secũd⁹ articulus princi-
palis est, an procurator, tutor vel curator possit
acquirere, possessionem dño per actũ fictũ, vt
puta si talis procurator ad emendũ, vel cõtra hẽ-
dum & possessionẽ recipiendã emit & cõtrahit
cũ aliquo, & talis procurator nõ accipit posses-
sionẽ vere & realiter per actum verũ appren-
sionis, sed per actũ fictũ, quia vẽditor, donator
vel contrahens constituit se nomine talis procu-
ratoris possidere, vel se constituit noie dñi præ-
sente & acceptante procuratore, vel per visum,
cõductionẽ, retentionem vsusfructus, traditio-
nem clauũ vel instrumentũ, vel quemlibet aliũ
actum fictũ vult in talẽ procuratorẽ vel domi-
nũ transferre possessionẽ, an tali casu queratur
possessio dño, ac si verè & realiter interuenisset
traditio: & certè iste articulus est valde subtilis,
vtilis, & quotidianus, quẽ intendo bene & vtili-
ter examinare, & videtur qd per talẽ actum fi-
ctum, nõ possit queri possessio domino mediã
Ant. Go. in. ll. Tau, Z 3 te pro

reprocuratore: & hoc tali potissimo fundamēto, quia duæ fictiones vel specialitates non possunt concurrere in vno eodemque actu: vt in l. i. C. de dotis promiss. & ibi glo. & com. opi. & in l. cū post. §. gener. ff. iure docti. Sed in isto casu interueniret duplex fictio: vna quod procurator fictè representat dominū, & per eū videtur dñs ipse facere: text. est in l. ita autem. §. gessisse. vers. gessisse. ff. de adm. tut. cuius verba sunt. gessisse enim videtur qui per aliū gessit. text. in l. itē eorum. §. si decuriones. ff. q. cuiusq. vniuersitatis nomine. text. in l. si quis solutioni. vers. mora videtur. ff. de vsuris. text. in l. i. vers. fecisse. ff. de eo per quem factū est. text. in l. i. §. deiecisse. ff. de vi & vi ar. text. in l. item apud Labeonē. §. si ff. de iniur. text. in l. si quis id quod. §. fin. ff. de iuris. om. iur. text. in l. si per aliū. ff. ne quis eū qui in ius voca. est vi. exi. text. in l. o. l. a. vers. si. ff. de re li. & sumpt. fune. text. in l. is damnū. ff. de regu. iur. text. in l. hoc iure. §. i. eo. tit. text. in l. q. iuliu. eod. tit. text. in reg. qui facit. de regu. iur. in 6. Secūda fictio est quod actus fictus possessionis habet & reputat pro vero: text. est in l. i. §. si iusserim. ff. de acq. poss. text. in d. l. q. meo. eo. tit. text. in l. quarūdā. eo. tit. text. in l. clauibus. ff. de cō. emp. text. in l. quādā mulier. de rei ven. text. in l. i. & in l. i. quisq. C. de don. ergo nullo modo potest quæri possessio. Secundo & principaliter pro ista parte facit, quia quando concurrit præsumptus titulus & ficta traditio, non quæritur aliqua possessio: ita nota. Bar. in l. si aliquam rem. 3. col. in prin. ff. de acq. poss. & ibi com. docto. Tertio quia licet dominium & possessio, & omnia illa quæ quærantur per actum naturalem traditionis quærantur domino, mediante procuratore, vt in l. i. C. per quas personas. & in l. per procuratorem. C. de acq. poss. tamen ea quæ ex actu civili quærantur non trāseūt in dominium mediante procuratore, sed resident prius in personam procuratoris, vt ab eo cedantur ipsi domino, vt in l. ea quæ ciuilit. ff. de acq. re. do. & in l. possessio quoque. §. & si possessio. infra isto titulo. sed iste est actus fictus ciuilis, ergo per eum non quæritur domino. Quarto, quia licet solo titulo transeat dominium in Ecclesiam vel ciuitatem. vt in l. fin. C. de sacro. Eccles. Item etiā licet sola pollicitatione quis obligetur rei publicæ, vel pio loco, vt in l. i. ff. de pollicita. tamen si sola pollicitatione quis promittat rem Ecclesie vel ciuitati, non transfertur dominium ipso iure, ne duæ fictiones vel specialitates concurrant: ita probat textus in l. si quis rem. vers. res enim. ff. de pollicita. & ibi tenet glo. ord. Bar. & commu. Docto. & ex his, max

mē ex primo fundamento, istam sententiam. & concludit. tenet originaliter Guil. in l. ab emptione. ff. de pactis. si. q. idem Guil. in l. licet. C. de acq. poss. in l. col. num. 20. Alb. in dict. lab. emptione. 2. col. nu. 3. Ang. & Perz. in l. i. §. per procuratorem. ff. de acq. poss. idem Ange. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. pe. col. nu. & ibi Ioan. de Imol. pe. col. nu. 9. Bald. in cap. cum venisset. de restit. spolia. 2. col. nu. 3. Sed his non obstantibus in proposita. q. teneo contrariam sententiam, imò quod quæritur possessio & omnis effectus eius domino mediante procuratore etiam per actum fictum: & in expresso ista sententia. & con. tenet sing. magistraliter Bar. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. pe. col. vers. quid dicemus. Cuius ibi si. col. & q. Bar. in l. ab emptione. si. col. nu. & q. ff. de pactis. Bal. ibi. si. col. & q. Ang. 2. col. nu. 4. Imola. in l. i. ff. de acq. poss. pe. col. in fine. vers. Item diligēter pondera. & ibi Alex. pen. col. nu. 88. Iaso. pe. col. nu. 104. Imola in §. per procuratorem. eiusdem legis. 2. col. nu. 2. Rom. ibi. 1. col. in fi. Aret. ibi. 4. col. vers. extra glo. q. no. & melius quam alibi loquitur Alex. ibi si. col. nu. 14. Vincent. ibi late. 1. col. nu. 28. vbi dicit hanc esse magis commu. opin. Bald. in l. i. C. quando liceat ab em. dif. 2. col. nu. 7. & ibi Salic. si. col. & q. idē Salic. in l. i. C. per quas personas. si. col. & q. Iaso. qui no. loquitur in dict. l. si is qui pro emptore. si. fol. & q. num. 387. vbi dicit hanc esse magis commu. opin. idem Iaso. vbi dicit hanc esse magis commu. opi. l. ab emptione. ff. de pactis. fin. col. & q. Diuus in cō. suis, cō. 15. incipit, quæstio talis est. vbi plus dicit, quod per constitutū factum negotiorum gestori quæritur dominium & possessio domino secuta ratihabitione. Pro qua communi sententia. & con. i. facit text. sing. & vnicus in l. certē. §. i. ff. de precario. vbi expresse dicitur quod possessio quæ resultat & acquiritur ex actu ficto dicit vera & propria, sicut si quæreretur per actum verum: & ad hoc eum notat ibi Bar. Ang. & Doct. & Bart. & com. Docto. in locis supra citatis. in quibus ille text. adducitur pro capitali fundamento: & illum text. ad hoc dicit vnicum in iure Bald. in l. vna. §. ne autē. C. de cadu. tol. si. col. nu. 19. & illū text. dicit sing. Ias. in §. actionū. Insti. de actio. 20. col. nu. 149. & dicit vnicū Iaso in prin. Insti. de actio. si. col. in fi. Confirmatur etiā, quia quæ lex inducit actum fictū loco actus veri, intelligitur attribuere casui ficto omnes qualitates & effectus, quæ resultarent ex actu vero: ita pbat text. in l. leg. Cornelia. ff. de testa. ibi expresse notat Are. in. n. no. Sed aduertendum quod ille text. in dict. l. certē,

§. i. ff. de precario. nihil probat, quia ipse loquitur in actu naturali possessionis: nam dico quod si procurator accipit rem precario nomine domini: quæritur possessio dño: & tamē ille actus apprehensionis ex tit. & causa precarij est verus & naturalis, & per eā quæritur possessio naturalis accipiēti, & ciuilibus remanet penes cōcedētē, vt in l. & habet. §. si. ver. placet. eo. tit. & ibi gl. & com. opi. & latius dixi supra ista. l. vnde ibi nullo modo probatur ista cōcl. sed dico quod ille text. probat isto modo: nam licet ibi actus naturalis apprehensionis sit naturalis & verus, tamen respectu personæ gerentis interuenit fictio: quia ibi procurator apprehēdit possessionem & nō ipse dominus, & tamē repræsentatur persona dñi per procuratorem, & sic per fictionē & dicit text. quod ipse dñs propriè rem habere & apprehēdere videt, ergo similiter quā esset ficta traditio & actus fictus possessionis, resultaret possessio vera: & iste est verus & realis sensus, per quē ille text. nostrā con. probat. Sed aduertendum rursus quod secundū hoc etiā ille text. nō probat principalem con. Bar. & com. quia licet quā interuenit vna fictio. s. procurator & actus verus apprehensionis quæritur possessio domino. Itē etiā quando interuenit vel verus dominus, & sic propria persona & actus fictus, quæritur possessio domino, per omnia iura loquētia de actu ficto: tamē ille text. non probat, quod quādo cōcurrit duplex fictio. s. procurator & actus fictus, quæritur possessio domino, vnde ille text. capitalis non probat com. opi. Sed adhuc sustinendo comm. opi. dico quod etiā eo casu quo concurrunt vtraque fictio quæritur possessio dño, vt in nostro casu & q. quia considero quod qui libet actus reputatur verus & proprius quo ad effectum: nā procurator repræsentat dominū, adeo quod verè dicitur dominus facere: text. est expressus qui sic debet intelligi in dic. l. certē. §. i. de precario. & in hoc est sing. & vnicus secundum doct. vbi supra. Itē etiam actus fictus possessionis habetur pro vero & producit veram realem & propriam possessionē ac si actus esset verus, & hoc non probat text. in dict. l. certē §. i. neq. Doctores adducunt text. per hoc, sed ego adduco text. expressum in dic. l. q. meo. §. si venditorem. ff. de acq. poss. in fine: vbi dicit text. quod per visum qui est actus fictus non minus quæritur possessio quā si pedē finibus intulisset: vnde ex his duobus actibus iūctis, cū sint perfecti, quæritur possessio. nec obstat quod concurrunt duæ fictiones vel specialitates, quia statim respondebo. Secūdo pro hac sententia. & commu. con. facit text. in l. quarundam. ff. de acq.

possessionis vbi expresse probatur quod per fictam traditionē factā procuratori quæritur possessio domino sicuti per verā: & ad hoc notat ibi Cum. & ad hoc etiā illum text. notat idē Cum. in dic. l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. si. col. in fin. Alex. in l. i. §. per procuratorem. ff. de acq. poss. si. col. sed ille text. nihil probat, quia ibi per appositionē custodis quæritur possessio, quia fuit positus ab ipso domino nō verò a procuratore, & sic vnustātum actus fictus interuenit & non duplex. Tertio vltra Doct. facit bonus text. in l. i. §. si iusserim. in princ. ff. de acq. poss. vbi procurator potest quærire possessionē domino per visum, & sic videtur casus expressus pro decisione huius questionis, sed adhuc ille text. nō probat, quia ibi ipse dominus etiā erat in præsentia rei, vnde potius videtur possessio quæsitā dño ex persona eius, quā ex persona procuratoris: & ita tenet & declarat ibi Diuus, Rainerius, Alb. Pau. Alex. Cum. Iaso. Vincent. & commu. doc. cuius effectus potest esse maximus, quia si procurator sit inhabilis, vt in fans, furiosus, vel similibus, quæritur domino, & non vitiat actus. facit etiam text. in l. si procuratori præsentis. ff. de verbo. obliga. facit etiam gloss. singu. & vnicu. in l. quæ extrinsecus. eod. titu. Quarto facit text. in cap. accedens extra, de præbendis. vbi possessio beneficij quæritur per procuratorem mediante inuestitura qui est actus fictus: & ad hoc illum text. notat Bald. in dict. l. i. C. quando liceat ab em. dif. 2. col. nu. 7. & certē ille text. optimè facit, nisi dicas quod ibi non potest cadere actus verus & naturalis ex qualitate rei. Quinto facit text. in capi. i. §. i. vers. item inuestitura. de notis feudorū. in Vsi. bus feudorū. vbi habetur quod inuestitura & eius effectus potest quæri domino per nūcium vel procuratorem: & ad hoc pro casu nostræ questionis notat ibi Bald. & illum text. ad hoc commendat & dicit optimū Aretin. in l. i. §. per procuratorem. pen. col. ff. de acq. ren. poss. Sexto & finaliter pro ista communi sententia & conclusione pōdero hodie expressam l. in l. 17. supra. his. ll. Tauri, vbi dicitur quod melioratio est irrevocabilis si fuerit tradita possessio verè vel fictè per traditionē instrumētū ipsi filio meliorato vel procuratori eius: ergo aperte vult quod possessio possit quæri per procuratorem mediāte actu ficto: idem probat. l. 44. supra. his. ll. Tauri. nec obstat si dixeris quod solum loquūtur in casu meliorationis & maioratus: quia certē eadē ratione idem esset in alijs casibus. nec obstat iterum si dicas quod solum illæ. ll. loquūtur in actu ficto traditionis instrumētū. Ant. Go. in. ll. Tau. Z 4 menti

mēti, quia gratia exēpli illud posuit, vnde idē esset in quolibet alio actu ficto. Nec obstat huic sententiæ & communi opinioni primum capitale fundamentum, in quo dicebamus quod in nostro casu & quæstio. concurrunt duæ fictiones vel specialitates, ideo actus debet vitari: quia respondeo quod concurrunt respectu diuersarum personarum, & procedunt ex diuersis fontibus & ex diuersis respectibus: nam quod procurator repræsentet dominum est respectu domini. Item quod actus fictus habeatur pro vero est respectu tradentis, quod nō est prohibitum, vt probat text. in l. singularia. ff. si cer. pet. per quem ita determinat Bartol. in dict. l. si is qui pro emptore. pen. columna. numero. 71. & super eo commu. repetentes. idem Bartol. in l. gerit. penult. column. de acquiren. hæredit. idem Bart. in l. ex facto. quinta colum. de vulga. & pupil. idem Bartol. in l. sub conditione. ff. de solut. Bal. in l. prima. C. de dotis promiss. Bal. in l. i. C. quando liceat ab emp. dis. finalibus verbis. Alex. Iaso. & Philippus Decius in dict. l. singularia. ff. si cer. pet. facit text. & ibi pōderat Are. in l. sed si plures. §. ad substitutos. de vulg. & pup. & in specie in nostro casu & quæst. ita respōdet Are. in dic. l. i. §. per procuratorē. si. col. cum quo transeunt com. Doct. ff. de acq. poss. Sed ista ratio & sol. licet videatur colorata & subtilis, tamen mihi nō cōcludit, quia ita demum plures fictiones respectu diuersarū personarum admittuntur, quando tēdunt ad commodum vtriusq; personæ: secus si ad cōmodum vnius, quia tunc non debent admitti: & ita probat & debet intelligi text. in dict. l. singularia. & iste est sensus Bar. in dict. l. si is qui pro emptore. pe. col. versic. 2. casu. & est sensus omnium doc. vbi supra & in specie ita tenet & declarat Iaso. in d. l. si is qui pro emptore. pe. col. vers. sed ad istud fundamētū. Secūdo & subtilius ista ratio & solutio non cōcludit, quia in nostro casu vtraq; fictio interuenit & cōcurrit respectu eiusdem personæ & ad eius vtilitatem. s. respectu solius accipiētis: quia procurator repræsentat eius personam: item actus fictus possessionis reputatur verus, & iste magis attribuitur sibi quam alteri, cum actus acquisitionis possessionis semper consideretur in acquirente, vt in l. 3. ff. de acquir. posses. cum simi. & sic potest teneri quælibet solutio, sed melior solutio videtur, q̄ licet concurrant duæ fictiones respectu vnius personæ. s. acquirētis, tamen susinētur, quia sunt tales actus ficti, qui quoad effectum reperitur in iure decusum quod omnino & propriè habeantur pro veris,

vt supra bene probaui, & subintrant & subrogantur loco actus naturalis, vnde debent operari eodē effectus quos operantur actus veri & naturales: & ista est mens & intentio prædictorum iurū, & est ipsa veritas in hoc articulo: & secundum hoc infertur responsio ad superiora fundamenta contraria, quia ibi specialitates & fictiones stant in istis finibus, nec omnino dicitur quod habeantur pro actu vero, nec famunt eius naturam.

92 Subsequenter etiam quæro, si quis vēdat rem suam alicui & tradat possessionē per clausulam constituti, vel per quēlibet aliū actum fictū, & postea vendiderit alteri & tradiderit ei verè & naturaliter ipsam rem & possessionē eius, quis eorū præferatur: & breuiter & resolutiue dico, quod primus debet præferri cui est facta traditio per actum fictū, per regulā & rationē text. in l. quoties. C. de rei vend. cū simi. item etiam, quia ius, effectus, & possessio quæ resultat ex actu ficto reputatur esse vera & perfecta sicut illa quæ resultat ex actu vero & naturali: ita pbat text. singularis & vnicus in l. certē. §. i. ff. de precario. quē notat & commendat ibi Bar. Ange, & doctores: & dicit vnicum Bal. in l. vna. §. nē autem. C. de cadu. tollen. si. col. nu. 19. & dicit vnicū Iaso. in prin. Instit. de actio. si. col. in fin. & vltra doc. facit melior text. in ista. l. q. meo. §. si venditorē. in si. ibi, nō minus possidere cōpī quā si pedē finibus intulisset. & in expresso istā sententiā et conclusionē tenet originaliter Guido de Suza, in d. l. quoties. C. de rei vē. idē in l. si. C. de Sacro. Eccl. Ioā. And. in addi. Spec. in tit. de emp. et ven. §. sciendū. ver. nota quod si res vendita. num. 29. Bal. in rub. C. de contra. emp. 4. col. 16. q. Bal. in præludijs seu. 6. col. nu. 29. vbi dicit quod licet sit fictio in modo tradēdi, tamen veritas est in substantia possessionis. Iaso in d. l. quoties. C. de rei ven. 4. co. in 5. limitatione principali. nu. 14. Ant. de Bu. in c. cum venisset. de restit. spo. 3. col. ver. et nota quod si aliquis. Abb. in c. 2. de cōsue. si. col. in prin. Decius in regula, cōtractus, de regu. iur. in 6. nu. 14. Oldr. in con. suis, con. 114. Abb. con. 91. pe. col. num. 71. volu. Alex. con. 14. si. col. num. 10. i. volu. idem Alex. confi. 25. si. col. in 3. volu. idem Alex. 166. si. co. in fin. 7. volu. Bal. con. 369. 5. vo. Ang. con. 106. in fine: quam con. ego extendo. i. vt pcedat etiā si talis traditio ficta fuerit facta procuratori prædicti emptoris, per ea quæ supra dixi. Secūdo extēdo vt procedat etiā si tēpore cōstituti vel actus ficti venditor nō possideret, sed tantum haberet nudā detentationē: tēpore verò secundæ venditionis et traditionis possideret

sideret per ea etiam quæ supra proximè dixi in quæstio. an per clau. constit. vel actum fictū transeat detentatio.

93 Dubium tamen esset in hoc satis singulare & subtile si talis res sit vendita primo emptori sub conditione, & sub ea fiat cōstitutum, & pendēte conditione sit vendita secundo, & ei tradita sit possessio verè & realiter, & postea purificetur conditio, an præferatur primus ratione constituti? Et videtur q̄ sic: Primò quia purificata conditione habetur contractus pro puro, ac si a principio purè esset celebratus: textus est not. in l. fina. §. Titius. versic. sed si exiterit cōditio duæ puræ sunt. ff. de vulga. & pupil. & ibi notat glo. ordi. Angel. Imo. & commu. moder. Secūdo facit, quia in contractibus conditio & omnis virtus & effectus eius retrotrahit ad tēpore cōtractus celebrati. text. est no. in l. potior. versic. videamus. ff. qui potio. in pigno. habe. vbi disponitur q̄ hypotheca cōditionalis ratione primi contractus postquam conditio sit purificata, præfertur hypotheca puræ quæ fuit medio tempore contracta purè & simpliciter. Et ad hoc notat Bar. & cōmu. docto. text. in l. necessaria. §. quod si pēdente. ff. de peri. & cōmo. rei vend. text. in l. sub cōditione. ff. de solu. text. in l. quæ legata. cum. l. sequenti. ff. de regu. iuris. quod tamē intellige in cōditione casuali, secus in potestatiua, vt probat & dicit prædicta iura & cōmu. docto. & tradit plenè & magistraliter Barto. vbi vide rationē in repetitione. l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. 14. colum. num. 46. & super eo late repetentes. Tertio in specie istam cōclus. videtur apertè tenere Oldra. in cōf. suis, cōf. 139. 2. colu. num. 1. vers. tertium erit. vbi dicit quod quādo contractus est conditioalis, & in eo apponitur clausula constituti purificata cōditione, retrō trahitur ipse principalis contractus, & per consequens clausula constituti in eo apposita, & virtus & effectus eius. Sed his nō obstantibus ego teneo contrariam sententiā, imò quod secundus, cui verè & realiter fuit medio tempore res vendita & tradita, purè præferatur, & eadem ratione præferatur si ei fuisset tradita possessio purè per actum fictum: & hoc tali potissimo fundamento: quia ad hoc vt fictio translatiua habeat locum, & per consequens ad hoc vt actus conditioalis retrotrahatur, requiritur habitas in vtroq; extremo. scilicet ad quod, hoc est in tempore quo actus fuit celebratus, & a quo, hoc est in tēpore quo verificatur & purificatur cōditio: ita probat text. singu. in l. bonorū. ff. rem ra. hab. text. in l. necessariō. §. q̄ si pendēte. vers. sanè si pendēte cōditione.

ff. de peri. & cōmo. rei ven. vbi si cōditio extiterit re iam perempta, nō retrotrahitur: quia deficit extremū a quo: text. valde not. in l. quoties ff. de noua. in prin. vers. & ideo si fortè, & in fin. in ver. & ideo si fortè persona. per quem text. notat ibi Bar. in si. quod licet conditio retrotrahatur ad tēpore contractus, tamen hoc debet intelligi si tempore existentis conditionis reperiretur extremum habile: secus si reperiretur in habile ex parte rei vel ex parte personæ: & dicit esse perpetuo mentū tenendū: & ibi tenet etiā Imo. Pau. & cōmu. docto facit etiā text. in l. eū qui ita. §. si. ff. de verbo. obliga. quam etiam doctinam ponit magistraliter Barto. in dicta. l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. 3. colum. 3. opposi. nume. 1. & ibi commu. repetentes. Sed illo tēpore existentis conditionis venditor iam non possidebat rem, quod est principale requisitum in nostra materia clausulæ constituti, vt supra latè conclusum est, sed possidet secundus cui res fuit tradita, ergo est impossibile quod verificata conditione retrotrahatur clausula constituti, virtus, vel effectus eius, cum extremum a quo, sit in habile: & ista est viua & concludens ratio. & secundum hoc non obstant fundamenta contraria, quia debent intelligi quādo extrema sunt habilia. non obstat etiam quod tenet Oldra. in dict. consilio, quia respondeo quod ipse loquitur in casu quo medio tempore non fuit alteri vendita res, sed remansit res semper apud venditorem, vnde extrema reperitur habilia: istam meam conclus. reperit postea quod tenet Philip. Decius in regula, contractus, de regul. iur. in 6. numero decimosextimo. 6. limi. licet sic non declarat. Aduerte vndem tamē quod hoc nouiter intelligerem quando prima venditio & contractus fuit conditioalis & similiter clausula constituti in eo posita, secus tamē crederem si venditio ipsa fuisset conditioalis, tamen clausula constituti fuit pura & de presentī, quia tunc transferretur possessio, & per consequens dominium in primum emptorē, & ipse debet præferri: quia considero quod si fiat traditio ex contractu conditioali, statim transfertur dominium. text. est singul. in l. sub conditione. in fine. ff. de solu. quem ad hoc notat ibi glo. ordi. Bart. Angel. Imo. Pau. & cōmu. doctores. text. in l. dotis fructus. versic. quid ergo si ante matrimonium. cum. l. sequenti. ff. de iure dotiū, & ibi notat Bald. Saly. & alij docto. tenet etiam & commendat Areti. in l. qui absentī. §. i. ff. de acquirē. posses. quarto no. Bald. in l. contractus. C. de fide instru. nume. 15. Soci. qui no. loquitur in l. si ante nuptias. ff. sol. ma. neq; obstat si subtiliter

tiliter dicas quod traditio non potest causare dominium nisi precedat titulus habilis, vt in l. nunquam nuda. ff. de acqui. rerum domi. quia debet intelligi quando nullus titulus vel causa interuenit de presententi nec de futuro in spe: secus tamen si interueniat causa vel titulus habilis saltem in spe, vt in nostro casu: quia tunc transfertur dominium, vt in dictis iuribus: & ita tenet & respondet Barto. in dicta. l. sub conditione. 2. colu. nu. 9. & ibi commu. docto, nec ego distinguo, an talis traditio sit naturalis vel ficta: quia utroque casu procedit praedicta conclu. cu interueniat legitima & habilis causa saltem in spe, argumento glo. no. & ibi commu. opin. in l. 2. C. de dote causa no. num. vbi ex donatione inualida, quae habet spem confirmationis, transit possessio etiam per actum fictu, vel latius dixi in l. decima septima. supra his legi. Tauri.

Item adde quod in dubio videtur quod sit tradita possessio pure & non conditionaliter, licet contractus fuerit conditionalis, nisi expresse fiat traditio sub conditione: ita probat text. notabilis in dicta lege. dotis fructus. cum. l. sequenti. ff. de iure dotium. & ibi notant doctores.

94 Præterea iuxta praedicta quæro, certum est quod si emphyteuta vendit rem emphyteuticam sine consensu domini & non tradidit non cadit à iure suo: quia licet de iure prohibeatur vendere sub poena commissi. vt in l. fin. C. de iure emphyt. in prin. ibi, minimè licere emphyteutæ sine consensu domini meliorationes suas alij vendere: & in ca. potuit. de locato, tamè vendere debet intelligi cum effectu consummato, vt inducat alienationem quæ fieri dicitur secuta traditione, argumento tex. in l. 1. §. hæc autem verba. ff. quod quisq; iuris ibi, nam statuerit verbu rem perfectam significat, & consummatam in iuriam, non captam. tex. in l. pen. §. docere. ff. ne quis eum qui in ius voca. est vi exim. l. 3. §. hæc verba. el. 2. ff. de nego. gest. tex. in l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. tex. in l. nomen filiarum. verfic. ff. de verb. fin. tex. in ca. relatum. de clerici. non resi. text. in c. hæc autem verbo de poenitent. dist. 1.

Item etiam in dispositione legali sensus debet attendi potius quam verba: tex. est in l. 2. C. de lega. tex. in l. 1. C. de dedititia liberta. tex. l. si. C. qua resp. oblig. po. tex. in l. 3. §. conditio. ff. de adim. lega. sed ratio praedictoru iurium est, ne talis res alienetur vel transferatur in aliu sine voluntate directi domini, sed alienatum non dicitur nisi iam secuta traditione, vt in l. alienatu. ff. de verbo. signi. cuius verba sunt, alienatu non proprie dicitur quod adhuc in dominio vendi-

toris manet, venditum tamè rectè dicitur: text. in l. alienationis verbum. eod. tit. tex. in l. si focius. ff. si cer. peta. tex. in l. nemo. la. 2. ff. pro socio. ergo per solum titulum venditionis non incidit in poenam. Secundo pro ista parte & con. facit, quia venditio non dicitur vltimatè perfecta respectu translationis dominij, nisi sequuta traditione, vt in l. traditionibus. C. de pactis. & in l. quoties. C. de rei ven. & in §. p. traditione. & in §. vendita. In tit. de rerum diuis. cum simili. Tertiò p. ista sent. & con. facit. tex. valde no. iuncta glo. in l. 1. §. si rem depositam. ff. de positi, vbi ille qui vendit rem depositam & tradidit, tenetur tanquam dolosus depositarius, & incidit in poenam: secus si non tradit: & ibi notat & commendat Bart. Bald. Sali. Fulgo. Pau. & commu. Docto.

Quartò facit, quia licet per alienationem feudi Vasallus priuetur feudo, tamen debet intelligi sequuta traditione: ita probat tex. no. in capit. 1. §. calidis. de prohi. feudi alienatione. per Fede. & ibi notat Bald. Andreas de Isernia & comm. Feudista. text. in cap. 1. de prohi. feu. aliena. per Lotha. & ibi expresse notat & commendat Andreas de Iser. tertia colum. num. 6. text. in cap. primo, §. si ex eadem lege. & §. similiter. de lege Conradi. tex. in cap. primo. de Vasallo qui contra constit. Lotha. b. alie. text. in capitulo primo. quid iuris. si post alie. feud. Vasal. illud recu. & ibi not. Andreas de Isern. & in expresse istam sent. & con. tenet Specu. in titu. de emphyteusi. §. nunc aliqua. 95. quæst. num. 118. Alber. in l. 1. §. C. de iure emphyt. si. colum. in finalibus verbis. Salic. ibi. si. colum. nume. 21. Anto. de Butr. in cap. potuit. de loca. 2. colum. numer. 10. & ibi Card. 4. colum. 16. quæst. Bald. in cap. 1. §. aut si libellario. 2. colum. nume. 4. quibus modis feu. amit. idem Bald. in ca. 1. §. deniq; fin. colum. in princ. quæ sit prima causa beneficij. & ibi Aluarotus. fin. colum. num. 32. Alber. in l. si filius fa. §. cum fundum. prima colum. prope finem. ff. de verbo. oblig. & ibi alij docto. tenet etiam Iaso. vbi dicit hanc esse comm. opin. in dicta. l. fina. C. de iur. emphyt. 39. colum. numero. 132. de cimano quaestio.

95 Quæro igitur, si tradidit fictè per clausulã constituti, vel alium actum fictu, si incidat in poenam & cadat à iure suo? & videtur quod sic: quia non potest negari nisi quod alienauit, & licet actus sit fictus, tamen ex eo transfertur dominium & vera possessio, per supra dicta: & in terminis istam sent. & conclu. tenet Pau. de Ca. in l. 1. §. si rem depositam. ff. de positi. Anto. Bu. in cõsi. suis. cõsi. 34. Iaso. in dict. l. fin. C. de iure emphyt.

empt. 40. colum. num. 132. Iac. de sancto Geor. qui firmè commēdat in practica, in tracta. de feudis, in parte, & cum pacto, de non alienando. 2. colum. nu. 5. versi. ex hoc infertur ad quæstio. quotidianam. & ista conclu. videtur aperte tenere Bald. qui non allegatur, in l. 2. C. de fideicommi. 1. col. in fi. pen. quæst. vbi dicit quod ille dicitur alienare qui corporaliter vel æquipollēter tradit. Ferdinādus de Loazes in repetitione. l. filiusfam. §. diui. ff. de legat. 1. 43. col. nu. 55. versi. vnum tamè est notandum. ego tamen teneo contrarium, imò quod non incidat in poenam commissi per contractu alienationis, etiã si in eo interueniat clausula constituti vel alius actus fictus, sed requiritur vera & actualis traditio ad hoc vt incidat in poenam, per totu. no. in c. 1. post prin. de prohib. feud. alien. per. Lotha. ibi, omnibus beneficijs suis. in vsib. feu. vbi aperte vult quod ad hoc vt q̄sper alienatione incidat in poenam debet à se naturaliter rē abdicare tex. in ca. 1. §. calidis. ibi, & in alios trāsferunt. de prohi. feud. alie. per Fede. & in expresse ponderando per praedicta iura istam concl. tenet Aluarotus in ca. 1. 2. colum. nu. 3. versi. quid iuris si post alienatione feudi Vasallus illud recuperauerit. & ex his infero no. in materia Maioratus, quod prohibitus alienare sub poena non incidit in poenam, licet alienet, si non tradat: & in expresse reperio q̄ ita tenet Paul. in l. peto. §. fratre. de lega. 2. in prin.

96 Præterea circa nostram materiam subtiliter & necessariò quæro, an incertitudo vitiet acquisitionem possessionis? Et certè iste articulus est valde subtilis & difficilis, nec bene reperitur à doctoribus declaratus: vnde cum intendo notabiliter vltra omnes declarare: in quo articulo resoluituè facio sequētes cõclus. Prima cõclus. quod res vel pars incerta ratione loci & ratione quoræ non potest possideri: text. est expresse in l. tertia. §. incertam. ff. de acqui. posses. cuius verba sunt, incertam partem rei nemo potest possidere, vel vti, si hac mente sis vt quidquid Titius possidet tu quoque velis possidere: & exemplum proprium & clarum potest esse si Titius vendidit mihi quidquid possidet vel habet in tali villa, oppido, vel termino: & est incertum in quo loco, & in quibus fundis: & pro qua parte possideat, tunc impeditur acquisitio possessionis: quia est omnimoda incertitudo: & in istis terminis procedit & debet intelligi ille tex. quæ sic declarat Iason melius quam alius ibi. 2. colum. prope medium. Vincentius ibi in prin. & est demēte omnium. fimi. tex. est in l. locus. in fi. eodē titu. tex. in l. si fur. §. fin. ff.

de vsuca, & ratio potest esse, licet à doctoribus non dicatur, quia tali casu videtur deficere animus & voluntas determinata possidendi propter incertitudinem. Ex quo aperte deducitur quod si esset certitudo respectu loci & quoræ, tunc bene posset quæri: tex. est in l. locus. ver. 1. eodē titu. cuius verba sunt, & certa pars pro indiuiso quæ introducit vel exemptioe, vel donatione, vel qualibet alia causa, &c. & istud quotidie potest cõtingere in aliquo hærede vel socio qui habet rem communem cum alio, & vult vendere vel alienare suam partem quæ habet pro indiuiso: nam poterit transferre possessionem per actum verum vel per actum fictu: & idem est quando hæres pro parte quotitativa vult apprehendere possessionem per actum verum, vel agere interdicto vel remedio possessorio, quia potest, argumento textus in l. cum hæredes. ff. de acqui. poss. & in l. 1. ff. quorum bonorum. & in l. fi. C. de edict. diui Adri. tol. Secunda conclus. quando res est certa respectu quoræ, sed incerta respectu loci: puta si quis vendat, donet, vel alienet tertiam, quartam, vel quintam partem pro indiuiso eius quæ habet in tali villa, oppido, vel termino, vel in vno fundo non determinato exploribus quos ostendit vel demonstrauit vitiatu acquisitio possessionis: ita etiam probant iura superiora & ratio superius assignata.

Tertia cõclusio. Res vel pars certa ratione loci, sed incerta ratione quoræ bene potest possideri, vt puta quis dicat vendo, dono, vel alieno tibi quidquid habeo in hoc fundo certo, presenti, & demonstrato, an ex eo quod fundus est certus tu acquiris possessione partis quam me habere appareat? & in expresse ita tenet Bart. in dict. §. incertam. in prin. in solu. 1. opposit. & probat glo. no. in l. emptor. ff. de vsuca. pro empt. quæ citat Bart. in dict. §. incertam. & tenet ibi Cum. licet eius litera sit corrupta. Alexā. 2. colu. post princ. Iaso. 2. col. in medio. ver. similiter ecõtra. & transeunt commu. doct. cuius ratio potest esse vltra docto. quia vltra actum corporeum ibi videtur interuenire animus & voluntas possidendi: quia acquirens videtur velle possidere totum vel partem, & illud quod differt secundum plus & minus, non dicitur differre in substantia, vt in l. si. ff. de fundo instructo, & ibi Bart. & docto. tex. in l. si is cui. ff. quemad. serui. amit. sed ego teneo contrarium, imò quod hoc casu vitietur acquisitio possessionis propter incertitudinē. Primò per text. cum ratione in dict. §. incertam. Secundo per tex. expresse in dict. l. si fur. §. si. versi. si. ff. de vsucap. vbi aperte loquitur in eo qui

qui vult quærere possessionem in fundo certo & determinato, tamen si est incertitudo respectu quotæ vitatur acquisitio possessionis. cuius verba sunt, incertam partem possidere nemo potest, ideoque si plures sint in fundo qui ignorant quotam quisque partem possideat, neminem eorum mera subtilitate possidere Labeo scribit. Tertio per text. formalem in dict. l. locus. ver. si. cuius verba sunt, incerta autem pars neque traditur neque usufructu potest. veluti si ita tibi tradant, quidquid mei iuris in eo fundo est. & ista meam sententiam & cetera tenet Aret. qui in hoc articulo subtiliter & melius quam alius loquitur, in dict. l. locus. 2. notabili. Alex. 1. col. in si. ver. 3. & c. Vincen. in prin. & ibi Romanus, licet postea in fin. relinquat cogitandum. neque obstat text. in dict. l. locus. in prin. quia intelligitur quando quis vult possidere certam & determinatam particulam, vel locum alicuius fundi certi & determinati. Quarta conclusio. quando res est incerta ratione loci, & ratione quotæ respectu acquirentis, sed bene est certa respectu tradentis, bene potest quærere possessio: ut si quis sciat quid & quantum possideat in tali villa, oppido, vitermino: & vendit, donat, alienat, & tradit quidquid ibi habet, tunc licet accipiens ignoret locum & quotam rei vel rerum, acquirit possessionem: cuius ratio est, quia isto casu datur certitudo etiam in acquirente per relationem ad alium. scilicet ad tradentem: argumento l. certum. ff. si certum petat. text. in l. asse toto. ff. de hære. instit. text. in l. institutio talis. ff. de cond. insti. text. in l. ait prætor. §. si iudex. de rei. text. in l. si ita scripsero. de condi. & demost. text. in l. si quis ex transeus. §. si. ff. de acqui. hære. & in expresso istam conclusionem tenet glo. ord. licet non ita benefundet, in dict. l. 3. §. in certam. ff. de acq. poss. in prin. in quantum requirit quod uterque: scilicet tradens & accipiens sit incertus: & ibi ante alios tenet clarissimus & expressius Imola in prin. Aretinus in prin. Alex. in prin. num. 2. Iaso. 3. col. in prin. verbi secundum quod vult ista glo. Vincen. 2. col. nu. 4. & est communis opinio. sed certe in hoc subtili passu ego teneo contrariam sententiam. imò quod nullo modo possit quærere possessio, quia incertitudo text. & iurium supra dictorum est requirere certitudinem in ipso acquirente: unde si ipse sit incertus ratione loci & quotæ, impeditur acquisitio, licet tradens esset certus: pro qua mea conclusio. Primo considero text. in dict. l. 3. §. incertam. in quantum præsupponit quod Titius tradens possidebat ergo ipse erat certus: & tamen dicit text. quod si accipiens sit incertus non quærere possessionem: ergo aperte probat quod certitudo formaliter requiritur ex parte acquirentis

Secundo pro hac sententia facit text. expressus in dict. l. locus. ver. si. ubi aperte probatur quod incertitudo ex parte acquirentis vitat possessionem, licet tradens fuerit certus. Tertio & finaliter considero viam rationem, quia actus, animus, vel qualitas in quærenda possessione semper requiritur in ipso acquirente, non vero in ipso tradente, ut probant aperte iura quæ supra suo loco adducta sunt: ergo certitudo quæ per ista iura requiritur debet interuenire in ipso acquirente, non in alio: & in expresso istam meam sententiam contra communem tenet subtiliter Socinus in dicto. §. in certam. 2. column. verbi. ex quibus inferitur. nec obstat ratio superior in qua se fundabant prædicti doctores, dicentes quod acquirens efficitur certus per relationem ad alium: quia illud ego intelligo quando acquirens voluisset possidere mediante ipso tradente virtute constituti: argumento dicta. l. quod meo. cum materia. vel per retentionem usufructus, vel mediante procuratore, seruo, vel filio &c. quia tunc non deberet attendi sua incertitudo: secus vero est in nostro casu quando vult quærere possessionem per se, quia tunc eius incertitudo vitaret: quia in eius persona deficiat animus & voluntas determinata possidendi. Ex quo inferas quod isto casu facilius quæratur possessio per actum fictum, & sic per clausulam constituti vel retentionis usufructus quam per actum verum, attenta prædicta ratione quæ ratio similiter cessat in alijs actibus fictis, & ideo per eos non posset quærere possessio data incertitudine ex parte acquirentis.

97 Item etiam dubium est in nostra materia, an possessio possit quærere ex pluribus causis? In quo articulo resolutiue procedo per veras conclusiones. Prima conclusio. possessio bene potest haberi ex pluribus causis & titulis: text. est formalis & expressus in l. 3. §. ex pluribus. ff. de acq. poss. cuius verba sunt, ex pluribus causis possidere eandem rem possumus. & ibi not. Bar. & comm. docto. cuius ratio subtilis est, quia possessio non est ius rei plenum nec consummatum, sed omnes causæ & tituli & ipsa possessio tendunt ad effectum acquisitionis dominij, & interest nostra ex pluribus causis ipsum acquirere possessionem & istam rationem ponit ibi Alber. 3. col. in si. Angel. de Peru. 1. column. in si. quod intellige ut procedat & habeat locum: tam in naturali quam in civili vel utraque possessione: ita. Bar. ibi 2. col. 1. & 2. quæst. & ibi conclusio. doct. quam conclusio. singul. extendit ut procedat, modo plures causæ vel tituli concurrant a principio ante acquisitam realiter possessionem vel tempore ipsius

ipsius acquisitionis, ut si quis deberet mihi eandem rem ex pluribus causis & titulis etiam diuersi generis & naturæ, ut in l. non est nouum. ff. de actio. empti. & in l. duo societate. ff. pro socio. in l. si madauero tibi. la. 2. §. interdum. ff. mandati. & notatur per Docto. in l. qui his. ff. de verbo. obli. modo tituli vel causæ concurrant ex post facto, scilicet, post ademptam possessionem: ut si eam primò habui ex vna causa vel tit. & postea acquirere ex alia: verbi gratia, si emi rem à Titio & accepi possessionem, & cum non esset dominus postea emi ab alio. similiter non domino, vel quolibet alio titu. lucratiuo vel oneroso habui rem à pluribus non dominis, certe possideo ex utroque titulo & causa: & idem est si defunctus habuit rem à Titio titu. particulari, & ego postea successi ex testamento vel ab intestato huius defuncto: nam possideo ex illo primæuo titu. particulari, & similiter ex secundo titu. vniuersali pro hærede: ita expressè probat text. in dict. §. ex pluribus. quod tamè intellige quando post acquisitam possessionem ex vna causa superuenit altera ante dominium quæsitum ex prima: quia tunc utraque causa & titulus valet, & ex utraque causa & titulo possum possidere: secus tamen esset si ex primo titulo & causa, & ex prima acquisitione possessionis esset mihi plene quæsitum dominium, ut quia tradens esset dominus & postea superueniat mihi titulus vel causa ab eodem vel ab alio tertio, tunc non possideo ex ista secunda causa vel titulo, quia censetur ipso iure nulla & inutilis: & idem est si habui rem à non domino & mihi fuit facta traditio, & acquisiui dominium mediante usucapione vel præscriptione, & postea superuenit mihi titulus ab eodem vel ab alio, tunc etiam non possideo ex tali causa secunda vel titu. quia reputatur inutilis: idem etiam est si ex prima causa vel titu. habui rem à non domino, & postea ex secunda causa vel titulo habui eandem rem à vero domino, iam desino habere possessionem ex prima causa, & tantum habeo ex 2. tanquam plena & perfecta: quia his casibus videtur cessare ratio per quam potest haberi possessio ex pluribus causis: & aperte ista omnia videt probare text. in dicto. §. ex pluribus. in exemplis suis, si recte inspicatur: & magis in expresso istam conclusio. & declarationem probat text. in l. cum res. C. de cōtrah. emp. ubi dicit text. quod si habui rem & dominium eius ex titu. donationis ab aliquo, & postea eandem rem emi ab hærede, quod etiam respectu possessionis ille titulus secundus est nullus, & per eum nihil videor acquirere, cum rei propriæ non

teneat emptio, ut in l. suæ res. ff. de cōtrah. emptio. cum simi. & in expresso ita declarat Bart. in dicto. §. ex pluribus. 1. col. & 1. oppo. singul. & melius quam alius Pau. de Cast. 1. col. post princip. & secunda. colum. in medio. Imola secunda. colum. in medio. Roma. 1. col. prope finem. verbi. & ratio quare Cuma. Alexan. 2. col. nu. 4. idem. 2. col. Alex. no. penul. nu. 1. col. 20. Iaso. 3. col. num. 9. Et si quæratur quis effectus resultet quod possideat quis ex pluribus causis vel non: dico quod effectus est quo ad præscriptionem & usucapionem: quia si possidet ex pluribus causis vel titulis, & superueniat mala fides in vna sed non in alia, procedat præscriptio vel usucapio ex illa ex qua habet bonam fidem: ita determinat Ioan. de Imo. in dicto. §. ex pluribus. in prin. Alex. 5. colum. num. 12. Iaso. 3. col. nu. 11. Secundus effectus potest esse in remedio Publicianæ, quæ competet ex utraque causa & titulo, unde sententia definitiua lata in vno iudicio non pareat exceptionem rei iudicata in alio. Tertius effectus, quæ pro tali possessione quæsitæ ex utraque causa & titulo competere remedia possessoria: unde si lapsu temporis vel alio quouis casu possessor sit exclusus a remedio possessorio ratione vnius possessionis, non excluditur ab alio remedio ratione alterius possessionis, nec obstat si subtiliter dicas quod ex inutili causa & contractu trahit possessio cum in eius acquisitione requiratur causa, ut in l. 1. §. si vir uxori. ff. de requir. pos. & supra latè dictum est: quia subtiliter respondet quod ex inutili causa & contractu bene acquirere possessionem quando illa non habeam ex alia causa vel contractu utili & valido: secus tamen est si illam semel habeam ex causa vel contractu valido & perfecto: quia tunc non possum eam iterum reacquirere ex alia inutili causa vel contractu: & istam subtilem & nouam solutionem ponit Alexand. in dicto. §. ex pluribus. penul. col. num. 2.

98 Dominium vero nullo modo potest quærere ex pluribus causis: text. est in dicto. §. ex pluribus. in fine. ibi, nec enim sicut dominium non potest nisi ex vna causa contingere, &c. & ad hoc not. ibi Barto. & commu. docto. text. in l. non ut ex pluribus. ff. de regu. iuris. text. in l. 2. C. de vindicta libertate. text. in l. sequitur. §. lana. ff. de usufructu. text. in l. 2. C. in quibus causis cessat longitèpo. præsc. text. in l. & an eandem. §. actiones. in si. ff. de except. rei iudi. & ratio vera & mentalis est, quia dominium velius perfecte & consummatam quæsitum non potest perfectionem vel aliquod incrementum recipere, nec potest multiplicari: unde eodem modo non possunt multiplicari

plicaricausa vel tituli, quia cum sint ordinatæ ad acquisitionem dominij, hoc effectu iam sequuto ex vna causa alia esset inutilis, cum ars & natura nihil operetur frustra, vt in. l. quibus. de verbo. obliga. in. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt lega. no. ca. in. l. non cogendum. §. si. de procu. in. l. si is à quo. §. i. vt in posse. lega. & istam rationem ponit Raine. in dicto. §. ex pluribus. in fin. num. 5. & ibi Albe. 3. col. in fin. Ange. de Peru. 1. col. Pau. pen. col. in fin. Imo. 2. col. in medio. Aret. 4. col. in medio. Alex. 5. col. nu. 12. Iaf. quarta col. num. e. 14. Vincen. sexta col. num. 13. & satis est de mente Barto. in finalibus verbis eandem etiam rationem ponit subtiliter Bald. in dicta. l. 2. C. de vindic. liber. vbi generaliter dicit quod omnis actus de sui natura vltimatè perfectus non potest recipere perfectionem vel reiterationem. idem dicit Bal. in. l. precibus. C. de impu. & ali. 3. col. nu. 11. vbi dicit quod actus semel perfectus non potest recipere nouam formam dispositiuam. Confirmatur etiam ex sententia Aristo. 2. Ethicorum. dicens quod perfectum est cui nihil addi vel auferri potest. & eiusdem. §. Metaphysicæ. dicens. perfectum est quod consequutum est suum finem. & nullam aliam requirit perfectionem. & eiusdem. 1. de Cælo. dicens. perfectum est quod complementum & finem habet eorum quæ illi pertinent. & nihil aliud possit. & quod dominium sit ius plenissimum rei, probat text. melior de iure in. l. si. C. de iure domi. impe. verficu. in autem biennium. ibi. plenissimè habeat rem creditor. & ad hoc notat & considerat Bald. ibi. 2. col. & illum text. ad hoc reputat sing. & vnicum Ioan. Igneus in. l. 1. §. seruus. 3. col. 4. ff. ad Sylla. simi. tex. est in. l. vna. C. de nudo iure Quiritum. in fin. quem ibi notat Bald. & dicit rarò alibi reperiri: quod verò sit plenum ius est tex. in. l. generaliter. §. sub conditione. ff. qui & à quibus. tex. in. l. mater. C. ad Tertul. tex. in. l. femina. §. illud. de secund. nup. tex. in. l. si ita stipulatus fuero. §. Titius. in fin. ff. de verborum obligat. Confirmatur etiam, quia ille qui est dominus non potest suam rem stipulari, dari, sed tradi. tex. est in. l. si rem tradi. ff. de verborum obliga. tex. in. scire debemus. §. si. eodem titu. tex. in. l. nemo rem suam. la. primera, & in. l. nemo rem suam. la. 2. eodè titu. text. in. l. vbi autè nò apparet. §. si. eodè titu. tex. in. §. sic itaq;. In. l. de actio. cù materia. & eodem modo nò potest quis emere suam rem: tex. in. l. suæ rei. ff. de cōtrahē. empt. nisi ratione alicuius iuris sibi deficientis, vt vsusfruc. possessionis, vel alterius iuris: tex. in. l. si emptione. §. rei suæ. eodè titu. tex.

not. in. l. cum res. C. eodè titu. & vtrubiq; Doct. & idem est in legato vel titu. vltimæ voluntatis: quia legatum rei propriæ mihi factum non valet: tex. in. l. proprias. C. de lega. & ibi commu. docto. cuius ratio est, quia sicut dominiū postquam semel acquisitū est non potest multiplicari, ita nec tituli qui ordinantur ad eius acquisitionem, vt supra dictum est.

Aduertendum tamen quod ista regula & conclusio debet intelligi quando plures causæ vel tituli concurrunt post dominiū semel quæsitum: secus verò si concurrunt vno & eodè tempore, & si ante dominium: vt si debitor tradat rem creditori suo quam debebat ex pluribus causis: nam transit dominium ex omnibus causis & titulis: ita probat casus & ibi communis opinio. in. l. in numerationib⁹. ff. de solut. text. in. l. cum quis. §. de pecul. eodem titulo. textus in. l. si creditori. verficul. Marcellus. ff. de legatis. 1. & in expresse ita tenet gloss. in dicto. §. ex pluribus. in glo. si. in. 4. oppo. & Bart. ibi. 2. col. 4. oppo. Raine. 1. col. nu. 1. Ange. 1. col. in medio. Pau. de Cast. not. 2. col. in fin. Rom. 1. col. & cōmu. moderni. Secundò intellige & limita, quando ista causæ noua non haberet originem vetustiore, secus si haberet: quia tunc potius acquiri ex vetustiori, vt si esset mihi res legata sub conditione, qua pendente hæres vendidit vel donauit mihi eam & tradidit, vel hæredem instituat, nam licet ex ista noua causæ & titu. sim factus dominus, tamè si postea existat conditio primi tituli, & sic legati, statim de sino habere dominium ex illa noua causæ, & incipio habere ex prima causæ & titu. tex. est qui sic debet intelligi in. l. fundo legato. ff. ad. l. fal. per quem ita tenet ibi Bar. Pau. Imo. Alex. & cōmu. docto. & tenet etiam Bart. in dicto. §. ex pluribus. 2. col. 5. oppo. Pau. de Cast. penul. col. in princ. & cōmuniter alij docto. Confirmatur quia quando in vna & eadem persona concurrat duplex obligatio, semper præualeat illa quæ est principalior & maioris potentia, & extinguitur alia: sed quando vtraq; esset paris potentia vtraque remanet: tex. est in. l. generaliter. ff. de fideiuf. tex. in. l. cum reus, eodè titu. tex. in. l. si reus. ff. de duobus reis. vbi vide docto.

69 Similiter est dubiū subtile in nostra materia, an & quādo possessio alicuius rei possit esse penes plures in solidum? In quo articulo resolutiue dico, quod vna & eadem possessio, nume. & substantia in eadem re non potest esse penes plures in solidum, & hoc, modò sit naturalis sola, modò ciuilis sola, modò vtraq; tam ciuilis quam naturalis: tex. est formalis & expressus, in. l.

in. l. 3. §. ex contrario. ff. de acquir. possess. cuius verba sunt, ex contrario plures eandem rem in solidum possidere non possunt: cōtra naturam quippe est, cum aliquid ego teneam. tu quoque id tenere videaris: tex. in. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. commodati. post princ. ibi, & ait duorum quidem in solidum dominiū vel possessionem esse non posse. text. in. l. duo in solidum. ff. de precario. vbi extēdit hoc, etiā si vtraq; possessio sit iusta, vel vtraq; iniusta, vñ vna iusta & altera iniusta: cui⁹ verba sunt, duo in solidum precario habere non magis possunt quam duo in solidum vi possidere aut clam: nā neq; iuste neq; iniuste possessio. duæ concurrere possunt: tex. in. c. licet causam. de proba. verficu. ex præmissis. ibi, cum duo in simuleandè rem & eodem modo in solidum possidere non possint. cuius ratio vera & subtilis est, quia fictio non potest habere locum super impossibili de natura in genere, tex. est in. l. qui ad certū. ff. locati. tex. est in. l. adoptio. la. 1. ff. de adop. tex. in. l. lex Cornelia. in fin. de vulga. & pupil. tex. in §. minorē. in fin. de adop. notatur per gloss. & doct. in. l. Gallus. §. si eius. de libe. & posthu. & in. l. 3. ff. pro socio. notatur etiam magistraliter per Bart. in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. 9. col. num. 21. & ibi repetētes, & in. l. eandē. ff. de duo. re. 1. col. & ibi comm. Doct. & in locis vbi supra. sed possessio ciuilis retinetur in animo per fictionē, quia possessor iuris fictione censetur esse in re, quia ibi fingitur esse corpus vbi animus est: argumēto text. in. l. nihil. ff. de capt. & post. re. & argumēto text. in. l. habet. §. placet. ff. de prec. ibi, quia non decēsit animo à possessione. similiter etiam naturalis possessio quam possessor habet in alijs partibus quibus corporaliter non insistit, vel naturalis possessio quam habet in tota re vel fundo, quādo non est in ea, sed in conspectu vel propè, non potest dici quod retineatur naturaliter sed per fictionē: vt subtiliter probat tex. in. l. 3. in princ. ff. de acquir. possess. iuncta ratione naturali: & ibi tenet & declarat singul. solus Socinus. 3. col. 4. not. ergo sicut ipsamet actualis & corporalis detentatio qua quis insistit rei non potest esse penes plures in solidum secundum naturam, ita ipsa possessio naturalis vel ciuilis vel vtraq; quæ retinetur per fictionem & repræsentatiue tanquam si quis insisteret in re, non potest esse penes plures in solidum: & in hoc se fundauit consultus in dicto. §. ex contrario. inquitū dicit, contra naturā quippe est, vt cum aliquid ego teneam, tu quoque id tenere videaris: & in effectu istam rationem, licet non sic declaratā,

ponit Raine. in dicto. §. ex contrario. 2. col. num. 2. Bart. 3. col. num. 7. expressius & clari⁹ Albe. 1. col. in princ. verfic. tu dic. Ang. 1. col. num. 1. Imo. & Pau. de Castr. 1. col. in princ. Roma. 1. col. in fin. Aret. 1. col. & 1. notabili, qui hoc valde commēdat. Cuma, ibi 1. col. in princ. Alex. 3. col. num. 4. Soci. 1. col. in princ. Iaso. 4. col. num. 9. Vincen. notabiliter. 3. co. nu. 5. Secūdaratio potest esse propter repugnantiam & incompatibilitatem euitandam circa effectus producidos: nam si vna & eadem possessio posset esse penes plures in solidum, sequeretur quod vterq; eorū posset præscribere eandem rem, & effici dominus in solidum, & similiter domin⁹ fructuū in solidum, quod est impossibile de iure: vt in. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. post princ. ff. commo. & in. l. hæreditate. §. pater. ff. de castr. pecul. & in. l. Næuius. §. duobus. de legat. 2. & in. l. quod cōtra. §. vni. de regul. iuris. & istam rationem voluit glo. mag. in dicto. §. ex contrario. prope verficu. item secundum eos. & ibi doctores.

100 Iuxta prædicta tamen necessariò & vtiliter quæro, an & quādo possessiones diuersæ & realiter distinctæ possint esse penes plures personas? In quo articulo propono verā & generalē conclusionem, quod possessiones diuersæ & realiter distinctæ bene possunt esse penes plures personas in solidum. scilicet penes vnum ciuilem, penes aliū naturalis: quæ conclusio probatur & verificatur in casibus, personis, & exemplis sequentibus: nam si in fundo vel re immobili vnus habet usumfructum, alius proprietatem: vsufructuarius habet possessionem naturalem in ipsa re, proprietarius verò habet ciuilem: tex. est in. l. naturaliter. ff. de acq. poss. cuius verba sunt, naturaliter videtur possidere is qui vsufructū habet. & ibi glo. & commu. doctores. tex. in. l. possessio quoque. in princ. eod. titu. tex. in. l. cui iuscung. §. si fundus. ff. de vsufruct. tex. in. l. si. ff. vt i possid. iuncta glo. & cōmu. intellect. tex. in. l. 3. §. vnde vi. & §. vt i frui. ff. de vi & vi arma. text. in. l. vt i frui. in. si. ff. si vsufructus peratur. tex. in. l. qui vsufructum. eodè titu. & idē est in habitatione domus, quia ille cui est concessum ius habitationis, possidet domum naturaliter tanquam vsufructuarius eius: argumento prædictorum iuriū. & argumento tex. in. l. cum antiquitas. C. de vsufructu. & in specie ita tenet Paulus de Castr. in. l. Aquilius Regulus. in princ. ff. de donat. vbi notabiliter declarat: & idem est in vsu, nam ille qui habet feruitutem vsus possidet naturaliter ipsam rem in qua habet vsu: ita probat text. not. in. si. ff. vt i possi. text. in

tex.in.l.3.§.vtfrii.verfi.item fi nō vſufuctus ſed vſus ff.de vi & vi arma . cuius ratio eſt , quia vſufuctus eſt pars dominij , vt in .l.4. ff. de vſu fruct. & ad hoc vt fructuarius liberè vtaſ oportet eſſe naturaliter in ipſa re : vnde meritò eam poſſidet naturaliter , proprietarius verò habet ciuilem poſſeſſionē ratione proprietatis dominij : & in effectu iſtam rationē ponit expreſſè Ang.in.l.3.§.vnde vi. ff. de vi & vi arma. ex qua ratione inferitur quòd ſecus eſt in alijs ſeruitutibus & iuribus incorporalibus , ruſticis vel urbanis , continuis vel diſcontinuis : quia ratione earum illi cui competunt tales ſeruitutes nō habent aliquam poſſeſſionem naturalem in ipſa re in qua eſt impoſitum ius ſeruitutis , ſed vtraque poſſeſſio remanet penes dominum eius. Aduertèdum tamē ſingulariter quòd talis vſu fructuarius & vſurarius non ſolum habet poſſeſſionem naturalem in ipſa re corporali , ſed etiam habet quaſi poſſeſſionem ciuilem & naturalem in ipſo iure incorporali vtendi & fruēdi , quaſi naturalem per actus naturales quos exercet in recolligendis fructibus , quaſi ciuilem per retentionem illius iuris in animo : ita probat tex. ſingul. iuncta glo. in .l. ait prætor. §. 1. verſi. Item ei. ff. ex quibus cau. maio. & ibi Bart. Alb. Iaco. de Rau. & docto. antiqui. text. in .l. 3. §. qui vſufuctus. in prin. ff. de vi & vi arma. quē ad hoc ponderat Ang. de Peru. probat etiam text. in .l. quoties. la. ſecūda. ff. de ſeru. & in .l. ſicuti. §. Ariſto. in fi. ff. ſi ſeruitus vēdi. vbi habetur q̄ pro iure ſeruitutis competunt interdita & remedia poſſeſſoria , ergo in eis datur poſſeſſio : & in expreſſo iſtam cōclu. tenet glo. ordin. in .l. ſi plures. §. de iectum. ff. de vi & vi arma. in gl. 2. expoſitiua , in quātum dicit ab vſufuctu qui eſt quaſi poſſeſſor iuris . & ad hoc etiam reputat ibi ſingu. Bar. & Ang. de Peru. ſentit etiam glo. in .l. ſi. ff. vt poſſid. in glo. penul. in verbo , defendat. iſtam etiam cōclu. tenet Bar. qui magiſtraliter loquitur in .l. naturaliter. ff. de acq. poſſeſ. & ibi Ioan. de Imo. Paul. Aret. Soci. Alexan. & Iaſo. tenet etiam Albe. in .l. 3. §. ex cōtrario. 1. colum. in fin. eodē tit. & ibi Imo. 2. colum. na. in princ. Roma. 2. colum. poſt princ. Areti. 2. colum. Alexā. 6. colum. nume. 10. Iaſo. 8. colū. nu. 30. licet contrarium velit ibi Bar. 2. column. iſtam etiam cōcl. tenet Pau. de Caſt. qui nota. loquitur in .l. 1. eodē tit. penul. colum. verſi. præterea aduerte. Aret. 10. colum. num. 27. Iaſ. 14. colum. num. 62. Vincen. 29. colum. num. 68. Ripa. 9. colum. nu. 34. licet contrariū teneat ibi Bart. 4. colum. num. 9. iſtam etiam cōcl. tenet Albe. in .l. fructus. ff. de rei vend. 4. colum. poſt

princ. idem Alb. in .l. acquiritur. §. ſi. in fi. ff. de acquirēdo rerū do. Cuius in .l. vna. C. vt poſſ. 3. colum. verſi. ſi verò ſunt res incorporales. Alber. ibi. 3. colum. in prin. Sali. 3. colum. num. 11. Cuius in .l. competit. C. de præſ. 30. vel. 40. ann. 2. colum. 4. quæſt. Bal. in .l. nemo. C. de acquir. poſſeſ. 2. colum. poſt medium. & Ang. ibi. 2. colum. num. 5. idem Bal. in .l. certum. C. de rei vēdi. 1. colum. num. 2. Pau. de Caſt. no. in .l. ſin. C. de longi tempo. præſ. 2. column. nu. 6. & adde notabiliter quòd iſta eadem cōclu. habet locū in omnibus alijs ſeruitutibus & iuribus incorporalibus : quia licet in ipſa re corporali in qua ſeruitus eſt impoſita non datur aliqua poſſeſſio , tamen bene datur quaſi poſſeſſio ciuilis & naturalis in illo iure ſeruitutis naturalis , dum quis eſt in exercitio eius ciuilis per retentionē illius iuris in animo : ita apertè concludunt doctores in locis vbi ſupra , & in ſpecie tenet Bal. in .l. nemo. C. de acquir. poſſe. 2. colum. poſt medium : verſe. eodē modo. tenet etiā Bart. in .l. 1. ff. eodē tit. 4. colum. num. 12. & ibi cōmu. moder. ex qua quaſi poſſeſſione cauſatur præſcriptio in iſtiſ iuribus , & ſimiliter cauſantur & cōpetunt interdita & remedia poſſeſſoria : & ſi ſubtiliter dicas , ſi hoc ita eſt quare non præſcribitur ſeruitus diſcontinua tempore legitimo & ordinario , ſed immemoriali , vide in materia ſeruitutū : quia eſt ſubtilis & no. paſſus . ſi ſimiliter etiā emphyteuta qui recepit rē in emphyteuſim , aliqua mercede præſtita : habet poſſeſſionem naturalem in illa re : dominus verò directus qui cōceſſit habet ciuilem , nam ſi talis emphyteuta habet ius in re , & ſic vtile dominiū , ergo habet poſſeſſionem naturalem : ita probat tex. in .l. 1. ff. ſi ager vēdi. vel emphy. peta. & ibi Bar. & doct. antiqui. & in expreſſo ita tenet glo. ordi. in dict. l. 3. §. ex contrario. in gloſſ. magna in fin. & ibi Barto. Imol Pau. & commu. docto. tenet etiam Bar. in .l. 2. C. de iure emphyt. 2. colum. 4. & poſt eum alij doct. tenet etiam Azo in ſumma. C. de acquirēda poſſ. 4. col. in prin. Item etiā feudatarius qui rem in feudum à domino accepit , habet poſſeſſionem naturalem : dominus verò habet ciuilem : & in expreſſo ita tenet gloſ. ordi. licet prædicta iura non alleget , in dicta. l. 3. §. ex contrario. in glo. magna in fin. & ibi cōmu. docto. tenet etiam Azo in ſumma. C. eodē tit. 4. column. in princ.

Item etiam ſuperficiarius qui accepit ſuperficiem alicuius domus , ſoli , vel fundi aliqua penſione præſtita , poſſidet naturaliter : quia habet ius in re : dominus verò directus ſoli poſſidet ciuilitè : argumē. tex. in .l. 1. §. qui ſuperficiem &

per

per totū. ff. de ſuperfi. & eorum q̄ ibi notat Bar. & antiqui. tex. in .l. ſuperficiario. ff. d̄ rei vē. tex. in .l. in prouinciali. §. ſi. ff. de ope. noui nu. text. in .l. tutor. §. ſi. ff. de pigno. actio. Item etiam colonus vel inquilinus qui conduxit domum vel fundum ad longum tempus , puta per decem annos vel vltra , poſſidet naturaliter : quia videtur habere ius in re : dominus vero qui rem locauit poſſidet ciuilitè , argumēto tex. in dict. l. 1. ff. ſi ager vec. vel emphy. peta. & in dict. l. 1. §. qui ſuperficiem. & §. quod autē. el. 1. ff. de ſuperficiebus . & in expreſſo ex iſto fundamēto iſtam conclu. tenet. glo. ſingu. in .l. ſi vt certo. §. ſi duobus vehiculum. ff. commo. dati in glo. magna in medio. verſ. & idem in eo colono. & c. glo. in .l. ſi quis ante. in verbo , nouiſſimè. ff. de acq. poſſeſ. Azo in Summa. C. eo. titu. 4. col. in prin. Pau. de Caſt. in .l. non ſolet. ff. locati. Alex. de Imol. vbi valde commendat in dicta. l. 3. §. ex contrario. ſupra eo. 9. co. num. 20. Iaſo. ibi. 13. col. nu. 48. idem Iaſo in .l. naturaliter. ſupra eod. §. col. num. 15. Alex. in dicta. l. ſi quis ante. ſupra iſto tit. 4. col. nu. 10. Soci. ibi. 4. colum. Confirmatur etiam quia tempus perpetuum dicitur etiam per decem annos , gloſ. eſt no. in .l. nam imperator. ff. de legi. & ibi Docto. Vnum tamen eſt quòd in dict. caſibus prædictæ perſonæ habent etiam quaſi poſſeſſionem ciuilem & naturalem in illo iure reali : argumēto eorum qua ſupra dicta ſunt in fructuario : & in expreſſo ita dicit Imol. in dicto. §. ex contrario. 2. colu. in princ. & Iaſo. ibi. 12. col. num. 44. Item etiam ille qui precariò conceſſit rem alteri , poſſidet & retinet ſibi ciuilem poſſeſſionem : accipiens verò acquirit & habet poſſeſſionem naturalem , & hoc in dubio ex natura contractus , niſi aliud inter eos actum ſit : tex. eſt no. in .l. & habet. §. ſi. verſ. placet. ff. de precario . cuius verba ſunt , placet autē penes vtrumq̄ ; eſt eum hominem qui precariò datus eſſet penes eum qui rogaret : quia poſſederat corpore penes dominum , quia non deceſſit animò à poſſeſſione : & ibi glo. or. & commu. docto. tex. in .l. 4. eodē titu. tex. in .l. qui precariò . eo. titu. tex. in dicta l. 3. §. ex cōtrario. verſ. Sabinus. ff. de acq. poſſeſ. cuius verba ſunt , Sabinus tamē ſcribit eum qui precariò dederit & poſſidere ipſum , & eū qui precariò acceperit : & iſtam con. tenet etiā gloſ. or. in .l. Pomponius. §. ſi is qui precariò . eo. titu. & ibi commun. Docto. glo. in .l. ſi quis ante. eo. titu. & ibi commun. ſcribentes. Dubium tamē eſt neceſſarium , quæ poſſit eſſe ratio per quam ex contractu precarij tranſeat poſſeſſio faltem naturalis , & ex contractu commoda-

ti. depofiti , locationis , & ſimili nulla tranſeat poſſeſſio . ſed vtraq̄ remaneat penes concedentem , vt in leg. rei commodatæ. ff. commodati. tex. in .l. licet. verſ. rei depofitæ. ff. depofiti. tex. in .l. officium. ff. de rei vend. cum ſimi. & dico quòd ratio poteſt eſſe , quia in precario eſt fortius & potentius ius in recipiente , quàm in cōmodato vel depofito : nā precarium fit ad vſum incertum & indeterminatum , & ſimiliter ad tēpus indeterminatum , & in eo cenſetur maior liberalitas ex parte concedentis , & maior & amplior facultas vtēdi re , vt in .l. 1. & per totum. ff. de precario . & vltra hoc ratione huius incertitudinis cenſetur in dubio cōceſſio perpetua donec reuocetur : argumēto tex. in .l. iuris peritos. ff. de excuſ. tuto. textus iuncta glo. & communi opin. in .l. ſine præſinito. ff. de pœnis. tex. in .l. ſufficit. ff. de condit. indebit. & ibi Barto. & docto. tex. in .l. ambiguitatem. verſic. ſin autem talis. C. de vſufuct. & argumento doctriinæ Barto. in .l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. 3. colū. nume. 12. ff. noui. opi. nun. & ibi modernorum , Cini. Bald. & aliorum doctorum in .l. quifquis. C. ſi cer. pe. & modernorum in .l. principalibus ff. ſi cert. pet. vbi illud quod eſt diſpoſitū in officiali perpetuo , cenſetur diſpoſitum in officiali ad bene placitum : quia in dubio cenſetur perpetuus . & omne illud quod eſt perpetuum cenſetur eſſe fortius & tribuit ius in re : ut in .l. 1. §. q̄ autem ait. ff. ſuperfi. vnde ex precarij merito tranſit poſſeſſio , ſed commodatum conceditur ad certum vſum limitato tempore expreſſe , vel ſaltem tacitè , vt voluit glo. or. Bart. & cōmun. docto. in .l. 1. ff. de preca. voluit etiam magiſtraliter Barto. in .l. in commodato. §. ſicut. ff. commodati. & ibi Doctores , Bartolus , Paulus ; & moder. in lege ſecunda. ff. ſi cert. pe. Bald. & Doct. in .l. 2. C. commodati. & in effectu iſtam rationem , licet non ſic declaratam & confirmatam , ponit Socinus in dicta. l. 3. §. ex contrario. 2. col. num. 12. Iaſo. ibi. 4. col. num. 12. Vnum tamen eſt quòd licet precarium poſſit liberè reuocari ſecundum voluntatem cōcedentis , quia non eſt limitatus in eo certus vſus & tempus , tamen ſi cōcedens velit ſine cauſa reuocare cum damno alterius & ſine aliquo temporis interuallo non poſſet , imò obſtat ei exceptio doli : ita ſingul're d̄terminat ſolus Abb. in c. ſi. extrā , de precarijs. ſi. col. nu. 13. & illud dictum ſequit & valde commendat Alex. in .l. ſi pœnam. in fine. ff. de verb. obliga. ſequitur etiā & dicit fortè no alibi Iaſon in .l. ſi ſequens Inſtit. de actio. 5. col. num. 25. Item etiam poſſeſſor qui ſe abſentauit retinet ciuilem poſſeſſionem in abſentia Ant. Go. in .ll. Tau. Aa & ſial.

& si alter sit ingressus habet & acquirit naturalem: text. est in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. posse. cum sumi. de quo artic. late supra dictum est. imò quod magis est, plures possessiones naturales vel plures civiles possunt esse penes plures & diuersas personas in vna & eadem re diuerso iure & respectu: nam in fundo potest quis habere vsumfructum & ratione eius habere naturalem possessionem, & in eodem fundo potest alius habere vsum, & ratione eius habere aliam possessionem naturalem: vel eodem modo si vnus haberet vsum in fundo & re, & alius similiter haberet vsum in eadem re, vterque haberet possessionem naturalem: quia hoc non est inconueniens, quia istæ possessiones sunt diuersæ & differentes numero, quia vna est respectu vsumfructus, alia respectu vsum, & sic nulla contingit repugnantia vel impossibilitas. ita subtiliter probat text. in l. si. ff. vti possi. vbi habetur quod vsumfructarius & vsuarius possident in solidum eandem rem naturaliter, & vtrique competit interdictionum, vti possidetis, pro tuenda & conseruanda sua possessione: & per illum text. ita tenet & declarat Bar. in dict. l. 3. §. ex contrario. ff. de acquir. posse. 4. col. num. 10. Imo. si. col. in. si. Roma. 2. col. in prin. Alex. 12. col. num. 20. de quo tamen articulo quia dubius & subtilis est, vide omnino ibi modernos.

or Sed quia supra plene & magistraliter visum est qualiter possessio acquiratur, nunc oportet videre qualiter possessio quaesita amittatur & perdatur? In quo articulo procedo per veras & notabiles conclud. quas plene & notabiliter intendo tractare & verificare Prima conclud. Vtraque possessio tam civilis quam naturalis iam quaesita in re immobili, semper retinetur quoad possessionem est in ipsa re vel in conspectu rei, vel prope ipsam rem taliter quod faciliter potest ingredi. licet non sit in eius conspectu: quod probatur sic. Facilius iura nostra conseruamus quam acquiramus de nouo: textus est in lege prima. §. quod autem ait prator. ibi. nam cui damus. ff. de superficiebus. text. in leg. inuitus. ver. r. ff. de regu. in. text. in lege tertia. §. bonorum. ibi, retinendique. ff. de bonorum possess. text. in lege. Papinianus. §. si filius. ff. de inoff. test. text. in lege. patre furioso. ver. si furiosus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. vbi habetur quod licet furiosus non possit contrahere matrimonium, tamen bene potest illud retinere & conseruare. text. in lege. si is qui animo. ff. de acquir. posse. text. in l. communis seruans. §. procurator eod. tit. text. in l. arboribus. ver. si. quid tamen. ff. de vsumfruct.

vbi habetur quod quando sine mandato quis quaerit possessionem nomine alterius, nulla quaeritur sibi possessio ante ratihabitionem, tamen secus est quando quis iam habet possessionem quaesitam, & alius nomine eius habeat, teneat, vel utatur re: quia etiam ante ratihabitionem conseruatur sibi possessio: & per illum text. ita tenet Areti. Socinus, & Iaso. in l. generaliter. ff. de acquir. posse. text. no. in l. iudex datus. ff. de iudi. iuncta. l. cum prator. eod. titu. vbi habetur quod licet furiosus non possit de nouo creari iudex, tamen bene potest conseruare iurisdictionem semel acquisitam ante furorem, licet non possit eam exercere: text. in l. qui furere cepit. ff. de statu homi. text. in l. 1. §. origo. ver. quauis. ff. de postulando. sed possessio naturalis acquiritur per ingressum rei, & sic per illum actum naturalem, vt in l. 1. & in l. 3. & in l. quemadmodum. ff. de acquir. posse. & in l. nemo. C. eod. Itæ possessio naturalis quaeritur per aspectum rei, dato quod acquirens in ea non intret vel ingrediatur, vt in dicta lege. prima. §. si iusserim. & in dicta lege. quod meo. §. si venditorem. cum similibus. Item possessio naturalis quaeritur per actum geitum prope ipsam rem, licet non fiat in conspectu rei, puta per traditionem clauium, vt in lege. clauibus. de con. emp. ergo a fortiori vtraque possessio iam quaesita & producta in esse retinebitur & conseruabitur: & ex isto fundamento, licet non sic inducto, istam conclud. tenet glo. nota: or. in l. 1. ff. de acquir. posse. in glo. 2. in medio. ver. sed quid si non est in conspectu. quam glo. & eius con. approbat ibi Bar. si. col. in medio. ver. vnde quarto loco. & c. dicens quod glo. loquitur perfectissime cui nihil est addendum. Pau. de Cast. ibi. 2. col. prope finem. dicens esse mentem tenendum. Alex. 9. col. nu. 34. Soc. ibi. 8. col. in si. Cuma. ibi si. col. in medio. Vinc. ibi. nu. 106. istam etiam conclud. tenet glo. in l. vna. C. vti possi. in glo. si. in medio. cum qua transeunt ibi omnes doctores. istam etiam tenet Iac. Bu. in l. licet. C. eod. tit. 2. col. in medio.

102 Secunda conclud. Quando quis habet vtraque possessionem in re immobili, & se absente longe ex aliqua causa iusta vel iniusta, voluntaria vel necessaria, amittit possessionem naturalem & retinet civilem in animo: text. est capitalis & expressus in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. posse. vbi dicit text. quod si possessor ad nundinas profectus est, & alter ingressus est efficitur possessor, & similiter absens retinet possessionem, ergo ingressus habet naturalem & absens retinet civilem: cuius verba sunt, qui ad nundinas profectus neminem reliquit, & dum ille

dum ille a nudinis redit, aliquis occupauit possessionem, videri eum clam possidere Labeo scribit: retinet ergo possessio is qui ad nundinas abiit: & ibi notat Bart. & tota schola doctorum. text. in l. 3. §. in amittenda. in fine. eo. titu. ibi, sed & si animo solo possideas, licet alius in fundo sit, adhuc tamen possides: text. no. expref. in l. si id quod. §. si. eod. titu. text. in l. 3. §. saltus. eo. titu. text. in l. 1. §. idcirco. ff. de vi & vi ar. ibi, admissi enim ei possessionem quam animo retinebat, est non corpore. text. in l. licet. C. de acquir. posse. cuius verba sunt, licet possessio nudo animo acquiri non possit, non solo animo retineri potest. text. in §. possidere verfi. quin etiam Instit. de interdic. text. in l. 12. in princ. titu. 30. 3. part. & ex ista con. iuncta prima con. superiori inferitur vera & notabilis declaratio ad ista iura, vt intelligantur quando possessor civilis est longe absens: secus vero si sit in conspectu rei vel prope rem: quia tunc vtraque possessionem retinet & conseruat. & ita intelligit & declarat ista iura Rapha. Cuma. in dict. §. qui ad nundinas. 3. col. post prin. Lud. Rom. ibi in prin. Iaso. ibi. 2. col. in prin. Car. in. c. olim. el. 1. de rest. spo. 3. col. prope finem. & adde pro declaratione huius con. quod ista civilis possessio quaeritur in absentia retinetur animo, amittitur modis sequentibus. Primo modo, si absens possessor civilis non sit admittus post reuersionem per eum qui re ingressus est, sed ei resistat: text. est in l. si id quod. §. si. ff. de acquir. posse. sibi. eovsq; possideamus donec reuertentes nos aliquis repellat. Secundo si antequam interueniat resistentia ipse absens civiliter possidens animo desijt possidere: quia suspicatus est posse repelli. text. est in d. l. si id quod. §. fin. ibi, aut nos ita animo desinamus possidere, quod suspicemur repelli nos posse ab eo qui ingressus sit: text. in lege. sed & si nolit. eod. titu. text. in l. 3. §. si quis autem. ff. de vi & vi ar. text. in l. pe. titu. 30. 3. part. Tertio si talis resita sit occupata, quod non sit possibilis vel verisimilis eius recuperatio per absentem propter maximam potentiam eius qui ingressus est, vel ex qualitate rei, quia in expugnabilis: vel ex qualitate loci, quia flumen aut mare ita rem occupauit quod in ea non potest dari vsum: nam tunc statim absens amittit possessionem civilem, & similiter praesens amittit vtranque etiam si animo nolit desinere possidere, & millies hoc protestetur: & in expresso ita probat textus singularis in l. cum vnus. §. si. ff. de bonis auto. iu. possel. cuius verba sunt, si propter naturam rei, veluti si praedium inundatum sit, aut propter

latronum potentiam non potest possideri, reete dicitur non esse quod possideatur: text. in l. quod meo. §. si. in si. ff. de acquir. posse. ibi rursus si cum magna vi ingressus est exercitus. & c. & ibi expref. notat Pau. de Cast. Imo. Cuma. & Alex. facit text. in l. 3. §. Labeo. supra eod. tit. & ibi tenet lingu. & melius quam alibi Socin. 1. & 2. col. text. no. in l. Pomponius in princ. eod. titu. & ibi commu. doct. & probat expref. lex 14. tit. 30. 3. par. text. qui sic debet intelligi in l. naturaliter. ff. de vsum. vbi habetur quod per interruptionem naturalis possessionis interruptitur praescriptio: nam certe debet intelligi quod ex interruptione naturalis possessionis interruptitur civilis, quia impedimentum est tale quod tollitur facultas & vsum vt edi re: secus vero alias si simpliciter amitteretur sola naturalis sine civili: quia non interrupteretur praescriptio, cum civilis possessio sit illa quaeritur praes. & ita intelligunt & declarant illum text. Docto. ibi. & Bar. in l. 3. §. ex contrario. ff. de acquir. posse. 2. col. ver. non obstat. cuius ratio subtilis est, quia possessio civilis ex dispositione iuris retinetur animo quando potest libere vti re & possessione naturali: vnde quando datur talis impotentia merito & necessario debet amitti, quia deficit fundamentum in quo possessio civilis in fitebat, vnde licet ipse civilis possessor nolit animo desinere possidere, voluntas & protestatio eius est nullius momenti, tanquam contraria actui naturali & iuris ordinationi, cum talis animus videatur fundari super impossibilitate: & istam rationem posuit subtiliter Cald. in l. licet. C. de acquir. posse. 2. lectura, in finalibus verbis. Socinus in l. 3. §. Nerua filius. ff. eod. 2. col. ver. tu considera. iuncto ver. ex quibus inferitur. & ante eos Rosie. in libellis suis, in rub. de interdic. vnde vi. 1. col. num. 2. confirmatur per text. in l. 1. §. si seruus. ff. de vi & vi ar. vbi si colonus. in quibus, vel detentator expellatur de ipsa re: dominus qui per eos retinebat possessionem illam perdit, licet sit ignorans vel nolit animo desinere possidere, licet secus sit si ipse dominus expelleretur & non detentator: quia ex quo non amittit naturalem quam retinet per se: quia censetur accessoria & dependens ab illa naturali. & a facultate rem apprehendere: text. est in l. 1. §. non alij autem. ver. 1. de vi & vi ar. & ibi glo. ord. Bart. & commun. docto. de quo articulo latius infra dicitur. Quarto modo per longam absentiam ipsius possessoris civilis, quia si diu & magno tempore sit absens amittit possessionem civilem, modo alius sit in Ant. Go. in ll. Tau. Aa 2 greffus

gressus, modò non: cuius ratio est, quia lapsu tã
 ti temporis inducitur obliuio & animus non
 possidendi, ex quo caufatur amissio possessio-
 nis: ita probat text. in. l. si de eo. §. si forte. ff. de
 acqui. posses. & ibi tenet glo. or. Bart. & comu.
 doct. text. in. l. si id quod. eod. titul. & ibi etiã do-
 cto. text. in. l. furtum. §. fundi. ff. de vsuca. & ibi
 gloss. Albe. & alij docto. facit text. & ibi docto-
 res in. l. si. C. vnde vi. text. in. l. licet. C. de acqui.
 posses. & ibi comu. docto. text. in. §. quòd autem.
 Insti. de vsuca. & ibi glo. & no. & comu. do-
 centes. Dubium tamen est inter docto. quod
 sit istud longum vel magnum tempus, vt per
 lapsum eius inducatur obliuio; & per cõsequens
 amissio possessionis: & reperio varias & diuer-
 sas opiniones, nam aliqua gloss. & doctores in
 locis supra allegatis expressè tenent qd requiri-
 tur tempus decem annorum: & confirmari po-
 test, quia dictio diu, & dispositio loquens in lō-
 go tempore debet interpretari de tempore de-
 cem annorum, vt in. l. sicut fideicommissaria. §.
 Aristo. ff. qui & à quibus. iuncta gloss. & comu.
 expositione. & in. l. i. & per totum. C. de longi
 tempo. pres. & in. l. i. & per totum. C. quã sit
 longa consuetu. & in. l. si filius familias. iuncta
 glo. & comu. opi. C. de peti. hære. facit etiam
 text. sing. & vnicus in suo casu in. l. sine præfinito.
 ff. de pœnis. de quo text. alias suo loco dixi.
 alia verò gg. & Doctores dicunt, quod isto ca-
 su tempus sit arbitrarium, & relinquatur iudi-
 cis arbitrio qui debet considerare qualitatē
 rei, loci, & personæ: quam opi. tenent plures. gg.
 & scribentes in dictis locis supra citatis: & tenet
 Innocen. & plures Canonistæ in ca. querelam.
 de electione. tamen mihi placet ista opi. & con-
 cordia, qd cum in hoc articulo tempus non sit à
 iure decifum necessariò tēpus sit arbitrarium:
 sed in dubio iudex debet arbitrari tempus. 10.
 annorum per primum fundamentum cum ra-
 tione: & ita procedat. 1. opi. gg. & doc. tenentiū
 hac parte: si verò ex qualitate rei, loci, & perso-
 næ debeat plus vel minus tempus sufficere, iu-
 dex hoc arbitrabitur: & ita procedat. 2. opi. alia-
 rum glossarum & scribentium: & in effectu ista
 est intentio Bart. in dict. l. si de eo. §. si forte. 2. col.
 ff. de acq. posses. Abbatis & aliorum in. c. vigilan-
 ti. 2. col. de præscriptionibus. Fab. qui no. loquitur
 in dict. §. quòd autē. de vsuca. & in terminis
 ista concordiam ponit magistraliter Salyc. in
 l. licet. C. isto titu. pen. col. idē Salyc. in. l. i. C. d̄
 seruis fugi. pen. col. Adde tamē quòd si absens
 protestetur se nolle amittere possessionem per
 absentiam vel negligentiam nō amittet posses-
 sionem ciuilem etiam per lapsum. 10. annorum

vel maioris tēporis: quia cum illa amissio cau-
 setur ex obliuione & animo nō possidendi qui
 colligitur ex lapsu temporis, & istud cessat pro-
 pter protestationem: ergo hoc casu non amitti-
 tur possessio. argumēto text. in. l. qui in aliena. §.
 si. ff. de acqui. hæred. vbi habetur qd ea quæ de-
 pendēt ab animo regulantur & declarantur per
 solā protestationem: sed ciuilis possessio est hu-
 iusmodi, ergo. &c. & in terminis reperio quòd
 ista sen. & con. tenet Ioan. Faber. in. §. qd autem.
 Insti. de vsuca. 2. col. in medio. versi. quid ergo si
 probet. intellige tamen superiorē con. quæ ha-
 bet qd per longam absentiam amittit quis posses.
 ciuilem quando res erat vacans, & in ea nullus in-
 gressus est, vel si ingressus est ipse absens ignora-
 bat: secus tamen est si aliquis ingressus est, & oc-
 cupauit naturalē possessionē vacatē, & absens
 sciat & negligat recuperare in modico & breui
 tempore quo verifimiliter possit: quia tunc a-
 mittit ciuilem possessionē, quia suspicatus est se
 posse repelli: ita probat text. no. in. l. quãuis. la.
 2. ff. de acqui. posses. ibi, tandiu priorem posside-
 re dictū est, quandiu possessionē ab alio occu-
 patam ignoraret: text. in dict. l. qd meo. §. si. facit
 etiam text. cum materia in. l. 3. §. eum igitur. ff.
 de vi & viar. & in expresso per ista iura istam
 con. & declarationem ponit magistraliter Bart.
 in dict. l. si de eo. §. si forte. ff. de acquirē. posses.
 2. colum. nume. 4. & ibi Imol. Roma. Alexand.
 & alij Docto. & hoc casu tempus erit omninò
 arbitrarium, argumento text. cum quo. opi. &
 declaratione in. l. tertia. §. eum igitur. ff. de vi &
 vi arma. & ita tenet & declarat Ioan. de Imo. in
 dicto. §. si forte. & ibi no. Alexan. secunda colu.
 num. 6. Salyc. in. l. licet. C. eo. septima co. nu. 23.
 Hodie tamē in nostro regno decifum est quòd
 tali casu si quis ingressus est rem alterius & eam
 occupauit per annū & diem possessore præsen-
 te, & sciēte, & nō contradicēte, talis possessor
 amittit vtrāq; possessionē suam, & ingressus
 acquirit eam, & idem est si aliquo tempore fue-
 rit præsens, aliquo absens: ita expressè disponit
 l. i. titulo vndecimo. lib. secundo. foro. ll. & l. i. ti-
 tulo decimo tertio. lib. tertio or. & l. 242. in. ll.
 Styli. & lex. 192. in eisdem. ll. Styli quæstio ta-
 mē proprietatis remanet salua, vt prædictæ. ll.
 dicunt et disponunt, et fortè illa decifio habuit
 originem ex text. in cap. 2. versicu. fin. si de inue-
 stitura iuter dominum et vasallum lis oriatur.
 in Vfibus feu. vbi dicit quòd si quis habuerit
 aliquam rem tanquàm feudalem per annum
 continuum, sciēte et non contradicēte domi-
 no, præsumitur rectè inuestitus, et debet defen-
 di in possessione præstito iuramēto suo: quem
 text. ibi

tex. ibi dicit in casu suo vniciū Bal. pe. col. num.
 3. tenet etiam Bal. in. c. 1. de controuersia inuesti-
 turæ. 2. colum. in fine. & expressè in casu nostro
 & sic in qualibet re possessa istam con. & decla-
 rationem tenet Ioan. Faber. in. l. licet. C. de ac-
 quirenda possessione. fin. colum. idem Faber in
 §. quòd autem. Insti. de vsucap. prima colum.
 illum etiam textum adducit in cõfirmationem
 glo. in prædicta. l. i. titulo. n. libr. secundo. fo. ll. in
 glo. 3. & reputat eum singul. & tenet etiam Be-
 licet illum text. non alleget, in. l. si. C. de his qui
 a non domino manu. Adde tamen pro declara-
 tione prædictarum. ll. regni, quòd requiritur
 quòd talis ingressus habeat rem per annum &
 diem cum titulo & bona fide: ita determinat
 prædicta. l. i. titulo. 13. libro tertio ordinamenti
 vnde data mala fide, vel data bona fide, sed nō
 dato titulo, vel data absentia possessoris ciuilis
 non amittitur possessio ciuilis per annum &
 diem, sed debet seruarius cõmune de quo su-
 prædictum est: quia hoc casu remanet incorre-
 ctum. Item intellige quando dominus vel ad-
 uersarius, qui præterdit possessionem antea
 possidebat & hoc probat, quia tunc ex quoli-
 beta actu possessionis vel detentionis præsu-
 meretur & probaret possessio, argumēto text.
 in. l. i. & in. l. 3. & quasi per totū. ff. de acq. posses.
 103 Ex quibus inferitur qd vtrāq; possessio tã ciuilis
 q̄ naturalis perditur morte, & licet dñum & oia
 iura tam personalia quã realia trãseat in hæredi-
 tarē iacentē, tñ nō trãsit possessio licet postquã
 est quæsitã sit ius: text. est in. l. cum hæredes. ff.
 isto tit. cuius verba sunt, cum hæredes instituti
 sumus adita hæreditate oia quidē iura ad nos
 pertinet. cuius ratio subtilis potest esse. Prima
 quia dominū vel iura realia & psonalia si amit-
 terentur & efficerentur vacantia essent occupā-
 tis & non reuiuiscerent: argumēto text. in. l. i. &
 per to. de acqui. re. do. & in. l. si quis. §. aream. d̄
 solu. & ideo lex fingit quòd transeat ex neces-
 sitate: possessio vero nō habet istud inconueniēs
 quia potest peti & consequi remedio proprie-
 tatis. l. rei ven. vel remedio possessorio adipiscē
 de quorum bonorū. Secunda, quia sicut in ac-
 quirenda possessione requiritur animus & vo-
 luntas possidentis, ita etiam in retinenda & cõ-
 seruanda possessione, vt supra dictum & proba-
 tum est: sed per mortem cessat animus & volun-
 tas possidentis, ergo perditur possessio & non
 tranfit ad hæreditatem iacentem nec ad hære-
 dem: argumento text. in. l. qui ad certum. ff. lo-
 cati. & ex hoc dicebat Bart. in. l. centesimis. §. si.
 de ver. obli. quòd si iudex condemnauit aliquē
 in exilio ad libitum suæ voluntatis, expirat &

finitur per mortem iudicis, de quo dixi aliàs in
 materia debitorum: dominium verò & alia iu-
 ra realia & personalia non amittuntur sola vo-
 luntate sine tit. vel causa, vt in. l. si quis vi. §. dif-
 ferentia. ff. de acqu. posses. ergo merito per mor-
 tem non amittuntur, sed trãseunt in hæredita-
 tem iacentem, & postea aditione secuta in hære-
 dem: & ista sunt subtilia & speculatiua.
 164 Item adde pro perfecta declaratione superioris
 conclu. & materiæ, quòd eo casu quo absens
 amittit possessionē ciuilem modis prædictis sta-
 tim possessio ciuilis acquiritur & consolidatur
 ipso iure habenti naturalē etiã vitiosam: glo. est
 sing. & vnica in iure in. l. sed & si nolit. ff. de ac-
 poss. quam ibi ad hoc notat & cõmendat Bart.
 & com. Doct. notat etiã & cõmendat Bar. in. l.
 3. §. ex cõtrario. 4. co. nu. u. eo. tit. & ibi Rom. pe-
 col. eo. tit. Alex. ibi. 4. col. Vinc. 4. col. eam etiã
 dicit singu. Roma. in. l. clam possidere. §. qui ad
 nundinas. si. col. in fine. eod. tit. eam etiã dicit ef-
 se diligenter notandam Iaso. ibi si. col. num. 69.
 Bal. in. l. i. ff. de rerum diui. si. col. 46. q. num. 38.
 Bart. in. l. ex arte. ff. ad Trebe. in fine. intantum
 quòd acquiritur & consolidatur possessori natu-
 rali ignorati, vt dicit illa glo. & ibi Bart. & cõ-
 opi. nec obstat si dicas qd nulla possessio potest
 quæri sine animo, vt in. l. 3. & in. l. quemadmo-
 dum. ff. de acq. poss. cum simi. quia respondeo
 quod hic interuenit animus saltem implicitus,
 quia ex quo à princ. habuit naturalem ex tunc
 visus est velle habere ciuilem, & in eodē animo
 præsumitur semper perseuerare: ita expressè re-
 spondet prædicta glo. et ibi Bart. et Docto. Istã
 tamē con. gl. et cõmunem dupliciter declaro.
 Primo modo qd possessio ciuilis cõsolidata, non
 fit illamet ciuilis possessio quæ residebat in per-
 sona absentis: quia semp successor particularis
 vel vniuersalis rei succedit in noua possessione
 creata in eius persona, nō verò in antiqua ante-
 cessoris. vt subtiliter et notabiliter dicam infra
 ista lege. Secundo quando ex natura rei posset
 ingressus in ea habere vtrāq; possessionem: se-
 cus si solam naturalem, vt si sit vsufructuarius,
 emphyteuta, vel similis persona: quia tunc licet
 ciuilis possessor aliquo casu amittat suam ciu-
 lem possessionem, naturalis possessor non ac-
 quirat eam, cum à principio nec ex postfacto
 non habuit animum explicitum nec implicitū
 quærendi possessionem ciuilem in re, sed tan-
 tum naturalem: ita eleganter et subtiliter tenet
 et declarat Bar. in dict. l. sed & si nolit. in fin. et
 ibi sequuntur comu. Docto. et tenet et sequit̄
 Iaso. in dict. §. qui ad nundinas. fin. col. in fi-
 ne. Ex quibus nouiter potest inferri ad subtilē
 Ant. Go. in. ll. Tau. Aa 3 et no.

& no. quæstionem, si duo vel plures sunt hære des ex testamento vel ab intestato, quorū vnus adiuu suam partē & missus est in possessionem eius aliquo remedio possessorio adipiscendæ, & postea alter repudiet, quo casu ipso iure sine alia noua aditione alia pars sibi accrescit, an similiter accrescat possessio vt censeatur oēs partes possidere, ac si in omnibus apprehendisset possessionem? & videtur quod sic. Primò quia actus possessionis adhibitus in parte rei, virtualiter extēditur ad totam rem, vt in l. tertia. ff. de acqui. posses. Secundo, quia actus adhibitus in aliqua re virtualiter extenditur ad partes quæ postea sibi accedunt vel accrescunt: tex. est no. in l. 4. ff. de iure doti. text. in l. pe. ff. vt lega. no. mi. cauea. tex. in l. 2. ff. quorum legatorū. cum similibus: ergo ita dicamus hic, quod possessio & eius virtus extendatur ad partē accrescentē. Tertiò, quia in successione prætoria accrescit portio sine noua agnitione coram iudice. Quarto, quia in materia possessionis habet locū ius accrescēdi, vt dicit gl. & cōmunis opi. in l. q. meo. ff. de acq. pos. vbi habetur q. possessio ciuiliis anifsa consolidatur cū naturali: & in expresso, licet non ita bene fundet, istam sententiā & conclusionem tenet Curtius Iunior in l. vnica. C. quādo non peten. par. si. col. nu. 49. sed contrarium & melius tenet ibi Bal. 2. colū. nu. 3. Primò, quia possessio consistit in facto. Secundo, quia requiritur animus, quorum aliquod nō interuenit in isto casu: & idē tenet ibi Sebastianus Sapia, pen. column. numero. 63. quos ego sequor.

105 Aduertendū tñ, q. maximus effectus resultat ex hoc, quod ille absens retineat possessionem ciuilem in absentia vel præsentia, vel illā amisit modis prædictis: quia si illam retinet nūquam ingressus qui rem occupauit etiam cum titulo & bona fide poterit incipere præscribere: quia sine possessione non procedit præscriptio, vt in l. sine possessione. ff. de vsucapio. & in regu. sine possessione. de regulis iuris l. 6. cum similibus. sed ciuili possessio est illa quæ causat præscriptionem & non naturalis, & absens retinet possessionem ciuilem in animo: ergo ingressus nullo modo potest præscribere: postquam ergo absens desinat possidere incipiet ingressus possidere. Ex quo infertur q. licet iura nostra simpliciter dicant quod contra absentem præscribitur per viginti annos, tamen debent intelligi amissa ciuili possessione per absentem, & quæ sita ei qui vult præscribere: ita probat text. notabilis & subtilis in l. 1. §. per seruum qui in fuga. ff. de acqui. posses. vbi dicit quod possidet quis seruum existentem in fuga & absentia & illum

potest vsucapere, sed hoc non prouenit median pe possessione naturali, quia illam amisit per absentiam: ergo necessàrio vsucapit mediante ciuili, & per consequēs nullo modo alius tertius possit vsucapere eum, licet habeat titulum & bonam fidem & possessionem naturalem: quia aliās efficeretur duo domini in solidum, quod est impossibile de iure, vt in l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. de commodati. & in l. hæreditate. §. pater. ff. de castre. pecu. & in l. Mænius. §. duobus. ff. de lega. 2. & in l. quod contra. §. vni. ff. de reg. iuris. & ad hoc illum tex. in dict. §. per seruum qui in fuga. licet non sic inductum, notat & commendat ibi Bar. Alb. Inio. Paul. Rom. Areti. Alex. Iaso. & commu. alij Docto. probat etiam tex. in l. serui & filij. §. fin. ff. de furtis. ibi q. enim videoz possidere seruum, ad vsucapionem tantūm mihi proficere. Iulianus scribit tex. in l. in accessione. ff. de diuer. & tēpo. præf. tex. in l. item ei prætor. ff. ex quib. cau. maio. tex. in §. rursus. Insti. de actio. vbi si absens causa reipublicæ præscribit rem præsentis post reuersionem datur contra eum restitutio: ergo in absentia præscripsit mediāte ciuili possessione: & ibi expressē tenet & declarat glo. ord. Faber, Ang. P. atea, & comm. Docto. tex. expressus & notabilis in l. si à bonæ fidei possessore. ff. de reuend. vbi habetur quod si seruus alienus fugerit à bonæ fidei possessore, & eum in absentia & fuga vsuceperit, tenetur restituere domino: ergo talis bonæ fidei possessor vsucepit mediāte sola ciuili possessione in absentia & fuga serui: & sic aperte probatur, q. sola ciuili possessio est illa quæ causat vsucapionem vel præscriptionem: & ad hoc notat & commendat ibi Bal. & alij Docto. tex. in l. acquirit. §. si. ff. de acqui. re. do. vbi dicit tex. q. usufructuarius nō vsucapit vel præscribit, quia non possidet: sed ille possidet naturaliter, vt in l. naturaliter. ff. de acq. poss. cum similibus: ergo de ciuili loquitur ille text. & sic illa requiritur in vsucapione vel præscriptione, & non sufficit naturalis: & ad hoc illum tex. not. & commendat ibi glo. ord. Raine. Alberic. & cōmu. Docto. text. in l. nec usufructuarium. C. de usufructu. & ibi glo. ord. Bald. Angel. Pau. et commu. Docto. tex. in l. qui fundum. ff. de vsucapi. pro emptore. et ibi gloss. et commu. doct. tex. in l. homo liber. §. si. in finalibus verbis. eod. titul. et in expresso istam sen. et con. tenet gloss. not. et ord. in l. 1. §. ex contrario. ff. de acquir. posses. in glo. mag. prope finem. vers. Item secūdum eos. et ibi magistraliter Bar. 1. column. num. 3. Raine. in fi. Albe. 2. colū. Imola, Paul. Roma. Areti. Cuma. et nota. ibi Alex. 3. col. num. 5. Socin. 4. col. Iaso.

Iaso. 6. col. nume. 21. Vincen. 4. col. nu. 7. gloss. in l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. cōm. in glo. magna post prin. & ibi Bar. si. col. in fine. Pau. 2. col. nu. 7. & alij Docto. glo. in l. male agit. C. de præscr. 30. vel. 40. anno. in verbo possidentibus. & ibi Docto. glo. in c. causam quæ. de præscr. in glo. si. & ibi com. Canoni sta. glo. clarior & expressa reputata singularis in hoc articulo in l. 1. C. d. seruis fugi. i. gl. mag. in fine. & ibi. notat & commendat Bart. si. col. Pau. de Cast. qui singu. loquitur fina. column. num. 11. Iaso. antepe. col. nu. 44. & illum gloss. in materia reputat sing. Imo. in dict. §. per seruum qui in fuga. 2. col. Rom. in dict. §. ex contrario. 2. col. glo. in §. sed aliquādo. Insti. de vsu cap. in gl. si. glo. in l. 4. tit. 12. lib. secundo foro. II. in gl. magna secunda columna. Istam etiam conclusi. tenet magistraliter Dinus in regula, sine possessione. de regu. iu. libro sexto. pe. fol. versicu. solutio. tutius & probabile Barto. in l. Celsus. ff. de vsucap. secunda columna. numero duodecimo. & ibi Franc. Bald. numero. 67. Albericus, & Angel. in l. sine possessione. eodem titul. de vsucap. Bald. & Ange. notabiliter in l. nemo. C. de acq. poss. 2. co. Bar. in l. 1. ff. de acqui. poss. 3. col. num. 8. in definitione possessionis ciuiliis. Frā. Bal. in trac. præf. 3. parte. 3. partis principalis. 3. quæ sit. Faber in §. quod autem. Insti. de vsuca. 2. column. post medium. Abb. in ca. vigilanti. 2. column. numer. 4. de præscr. & ibi Felin. & docto. & sic ista opin. est vera & cōi. licet Iac. Bu. expressē teneat contrarium in l. nemo ambigit. C. de acq. posses. 1. co. in medio. ver. modo quæro. vbi dicit q. vtraq. possessio tam ciuiliis q. naturalis requirit ad causandā pscript. & hoc potissimò fundamento, quia reperimus q. si possessio interruptatur naturaliter, statim cõsetur interrupta pscriptio, vt in l. naturaliter. ff. de vsucap. Sed illē tex. nō obstat, quia debet intelligi quādo pertalē interruptionē naturalē amittitur vtraq. possessio tam ciuiliis q. naturalis: secūs verò si sola naturalis possessio amittatur & remaneat ciuiliis: quia ex ea sola potest causari pscriptio: & in terminis ita respondet Bar. in d. l. 3. §. ex contrario. 2. col. in fine. ver. nō obstat, qd bene nota, quia est subtili? verbū qd reperiri potest in materia præscriptionum: & ita dicit Iaso. in l. 1. C. de seruis fugi. antepe. co. num. 44. & si dicas quid prodest possessori naturali quod domin? in absentia amittat possessionē ciuilem cum sua possessio naturalis nō sufficiat ad præscribendū: respondeo, q. statim ipso iure illa possessio ciuiliis consolidat cū naturali.

106 Alius etiā maximus effectus resultat ex ciuili

possessione, quia ciuili possessio sola est causa acquisitionis fructuū, & iura q. dicunt, q. bonæ fidei possessor facit fructus suos pro cultura & cura, debet intelligi q. habet ciuilem possessionē: ista est gl. sing. & ordinaria in l. 3. §. Ex contrario. ff. de acq. poss. in gl. magna prope finem, vers. itē quilibet efficeretur dñs fructuū. quam ad hoc notat & commendat ibi Bal. 3. col. in prin. Pau. 2. col. num. 2. Imo. 2. col. in medio. Roma. pe. col. Cum. 4. col. Are. 5. col. num. 32. Alex. 10. co. nu. 24. Socinus. 6. co. vers. 3. ex gl. colligitur. Vinc. 8. col. nu. 14. Iaso. 9. col. nu. 34. & est cō. opi. doc. & ad hoc eam reputat sing. Bal. in l. certū. r. co. num. 2. C. de reuend. notat etiam & commendat Bal. in c. 1. §. Marchio. 1. col. nu. 2. de his qui fer. dare pos. Ex quibus infero, q. iura quæ habēt, q. si quis habet & possidet rē alienam cū titulo & bona fide facit fructus suos, & lucratur eos, vt in l. bonæ fidei. ff. de acq. re. do. i. l. bonæ fidei. ff. d. vsuris. i. l. bonæ fidei. de ver. sig. in §. si quis à nō domino. Insti. de re. di. debēt intelligi & pcedere q. habet ciuilem possessionē & non aliam. Item infero, quod dominovero possidente ciuili in absentia emptor etiam bonæ fidei non lucrabitur fructus. Itē infero, quod si possessor maioratus vendat rem alteri, qui habet eam titulo. & bona fide, quod mortuo possessore fructus pertinebūt successor, cum per istam legē Tauri trāseat in eum possessio tam ciuiliis quā naturalis, & non pertinebunt emptori & detentatori: pro qua gl. & cōmu. sen. facit text. in l. qui scit. §. in alieno. ff. d. vsuris. tex. in l. si fur. in pri. ff. de vsufu. vbi dicit quod si in fundo quis habet naturalē possessionē, quia est fructuarius, alius habet ciuilem, quia est proprietarius: & quidam fur, vel alius tertius cum mala fide colligat & percipiat fructus, acquiruntur domino proprietatis ciuiliiter possidenti, & non fructuario. Confirmatur, quia à pari procedūt pscriptio & acquisitio fructuum: ita tenet glo. notator. in l. 2. C. si quis igno. rem mino. esse sine decreto compa. in glo. si. in prin. argumento tex. in l. vbi lex. ff. de vsuca. & illum glo. pro no. allegat & cō. Soci. in dic. §. ex contrario. & facit tex. in l. si ego. §. partum. ff. de publi. imò difficilius causatur pscriptio quā acquisitio fructuū, vt in l. in bonæ fidei. ff. de acquir. re. do. Limita tamen & intellige superiorē doctrinā & con. quando quis non perciperet fructus de voluntate domini: secūs verò si aliās, si habeat rem de voluntate ipsius domini: quia tunc acquirit fructus, modò habeat ciuilem possessionē, modò naturalem, modò nullam habeat possessionē: vel fructuarius, vel ille qui habet rem precario, Ant. Go. in ll. Tauri. Aa 4 vel

vel colonus, vel inquilinus: tex. est in l. i. & per
toram. ff. & C. de usufruct. tex. in l. Iulianus. §.
ex vendito. versic. possessionē. ff. de actio. emp.
tex. in l. si feru⁹. la. 2. §. locati. ff. de furtis. & per
istaurata tenet Bar. in d. §. ex contrario. 3. colū.
in prin. & ibi com. Doct. Bald. in c. grauis. de
reli. spo. 2. col. Itē adde quōd tantum sufficit
sola ciuili possessio ad acquisitionē fructuum
iuncta bona fide, vt non requiratur titulus: ita
probat tex. no. in l. 4. vers. post litem. ff. fini. re
gūd. tex. in l. sed si lege. §. scire. ff. de peti. hāre.
& in expresse istam sen. & concl. tenet glo. no.
ord. in §. si quis a non domino. Insti. de re. diui.
in glo. 2. in fi. quam ibi sequitur & commendat
Faber, Bar. Platea, & cōmu. Docto. & eam repu
tat singul. Ang. de Are. 2. col. num. 2. & Christo
phorus. 1. col. in medio. similis glo. est in §. 2. In
sti. de offic. iu. in gloss. mag. in medio. & ibi no
tat Ang. & alij Docto. similis etiam glo. est in l.
& ex diuerso. in gloss. magn. in medio. ff. de rei
vendica. & ibi tenet Bartol. secunda colum. nu
me. quinto. Angel. secunda colum. & commu.
alij Docto. tenet etiam Bartol. in dict. l. sed si le
ge. §. scire. de peti. hā. & ibi com. in Docto. Pet.
Cinus & commu. Docto. in l. certum. C. de rei
ven. Iaso. in dicto. §. ex contrario. 11. col. nu. 38.
nec obstat si dicas, q̄ non videtur possess. dari
bona fide sine titulo, argumento text. in l. fin.
C. vnde vi. quia ibi occupabat rem vacantem
quā sciebat sibi non pertinere, licet ignoraret
cuius esset, sed in nostro casu prāsupponimus,
q̄ interuenit aliqua causa vel coniectura per
quam credebatur esse suam: arg. iuriū supra di. &
ita decla. Bar. in l. Celsus. de vsu. 3. co. num. 17.
Item ex istis infero, quōd detentator rerū maio
ratus debet condemnari in fructibus, quia per
istam. l. Tauri habet vtrāq; possessionē. Secū
dō infero, quōd mortuo possessore maioratus
fructus pēdētēs spectāt ad solū successorē tūc,
quia pēdētēs tūc, etiā quia est ciuili possessor.
107 Tertia conclu. quādo quis habet solā naturālē
possessionē sine ciuili, vt fructuari⁹, emphyteu
ta, conductor ad longum tempus, ille qui pre
cario rogauit, vel similis persona, tūc illam pos
sessionem naturalem retinet in animo, etiam si
longē sit absens, & non amittit eam nisi in casu
in quibus possessio ciuili perditur: ita pro
bat tex. nota. & sub. in l. 3. §. vt frui. ff. de vi & vi
ar. vbi dicit, quōd videtur fieri violentia fructua
rio qui erat absens, si nō admittatur post reuer
sionē, ergo aperte dat intelligere, quōd posside
bat in absentia, nam aliās nō competeret illud
interdictū, vnde vi. cum solum detur possessio
nibus per vim eiectis, vt in l. i. §. hoc interdictū.

& in §. de iei. & in §. interdictū autē hoc. eo. ti.
de vi & ar. & latius dicā infra in materia inter
dicti, vnde vi. & per illū tex. in dic. l. 3. §. vt frui.
istam conclu. tenet ibi glo. ord. in glo. 1. in prin.
& ibi Dinus, Barto. Albe. Ange. de Peru. quem
text. legunt in §. supra proximo: & per illum
textum tenet expresse gl. in l. prima. §. interdi
ctum autem hoc. in glo. 1. eodem titu. glo. in l.
vna. C. vt posside. in verbo, neque clam. in me
dio. glo. in l. prima. ff. de acquirenda possessio.
in glo. 2. post medium. versic. & idem dico. in l. 4.
calu. glo. in l. 3. §. ex contrario. eod. titu. in gl. 1.
post prin. Nec obstat si subtiliter dicas quōd il
le tex. in dic. §. vt frui. possit intelligi de posses
sione ciuili, quam habet fructuarius in iure vtē
di & fruendi: quia respondeo, quōd pro illa, si
turbetur vel expellatur non habet interdic. vnde
vi. quia solum competit pro possessione rei
corporalis, vt in l. 1. §. & generaliter. eod. titu. li
cet detur vile interdictū pro possessione iuriū
incorporalium, secundū Bar. Ang. & Docto. in
dicta. l. 3. §. vnde vi. eo. ti. & in l. quoties. la. 2. ff.
de seruitu. Secundō istā con. probat tex. in l. ar
boribus. §. de illo. versic. nam qua ratione. ff. de
usufru. vbi habetur, q̄ seruū existente in absen
tia & fuga, proprietarius retinet suam ciuilem,
fructuarius verō retinet suam naturalem, licet
aliās si esset iuncta cum ciuili perderetur, vt in
l. 1. §. per seruū qui in fuga. ff. de acq. poss. quā
conc. extēde, vt procedat etiam si sola naturalis
possessio sit iniusta, vt est illa quam habet ille
qui ingressus est rem absentis: glō. est notabi
lis in l. 1. ff. de acquiren. posses. in verbo, ait, pro
pe finem, quam ibi nota, notant & cōmendāt
Doct. alia in l. vna. C. vt possi. in verbo, neque
clam. & ibi Docto. sed est subtilis & necessaria
difficultas, quā possit esse ratio per quā posses
sio naturalis quādo est iuncta cum ciuili, amit
tatur per absentiam, & non retinetur in animo,
sed quando possessio naturalis est sola sine ci
uili bene retinetur in animo in absentia, cum
potius dicendum esset contrarium, imō quōd
quādo est iuncta cum ciuili deberet retineri in
absentia: cum fortior & potentior sit propter
vniōnem ciuili: argumento text. singul. iuncta
glo. & com. opi. in l. 1. §. non alij autem. in prin.
ff. de vi & vi arma. vbi quando habeo ciuilem
possessionem per me, & naturalem per colo
num, inquilinum, vel alium, licet per vim deie
ctus & expulsus sim, non amitto illam natura
lem necciuilem, quam per me retinebam pro
pter vniōnem: quia mea ciuili fortificatur
ratione naturalis. Item etiam argumento text.
qui reputatur ab omnibus singul. in l. qui pa
tri.

tri. ff. de acquir. hāre. vbi substitutio, quā de sui
natura non est transmissibilis, transmittitur si
est vnita cum iure accrescendi: sic ergo dicamus
hic, q̄ naturalis possessio iuncta cum ciuili de
beret retineri in absentia, sicut retinetur ipsa ci
uili. Sed huic difficultati respondeo sequenti
bus modis. Primo modo, quōd ratio est, quia
quando vtrāq; possessio est iuncta satis opera
tur & fatigatur animus in retinenda sola ciuili
possessione in absentia, & non possit ita retine
re vtrāq; quā ratio cessat quādo quis retinet
solum possessionē naturālē: & istā rationē po
nit gl. or. in l. 1. ff. de acq. poss. in glo. 2. in fine. &
ibi Bar. si. col. post medium. & confirmat argu
mento tex. in l. q̄ Labeo. ff. de compen. Alb. ibi
pe. col. post prin. Alex. 9. col. num. 39. Cuma. si.
col. in medio. Vincent. pe. col. in prin. & in me
dio. istam etiā rationē tenet Bald. in l. vnica. C.
vt possi. §. colū. in medio: vbi dicit, quōd alia ra
tio persuasiva nō potest dari: istā etiā rationem
ponit Barto. qui non allegatur in l. si is qui pro
emptore. ff. de vsuca. pe. colū. in fine. Sed salua
pace glō. & Doct. ista ratio nihil penitus valet,
imō est irridenda. Primō quia cōsidero, q̄ in re
tinenda & conseruanda possessione iam quā
sita non requiritur animi cogitatio vel memo
ria, sed semper retinetur possessio, nisi expres
sus & determinatus sit animus amittendi vel
perdendi possessionem, vel saltem coniectura
tus ex lapsu magni temporis, vt supra conclu
sum est: & in specie facit optimus tex. in l. per
egre. in princi. ff. de acquire. posses. ibi, nec in fir
mitatem memoria damnum afferre possessio
ni. text. in l. si is qui animo. eod. titu. vbi furio
sus retinet vtrāque possessionem iam quāsitā,
licet in eo non detur vel consideretur animus
retinendi: ergo clarē patet, quōd assidua & speci
fica animi cogitatio non requiritur, & sic aper
te eliditur prādicta ratio. Confirmatur ex do
ctrina & theorica Aretini in l. 3. §. incertā. ff. de
acqui. poss. 2. col. in medio, dicentis, q̄ si ex diu
timitate tēporis vel multitudine negotiorum
inducatur obliuio; taliter quōd possessor sciat
se possidere, sed ignoret locū certū, rem, vel par
tem quam possideat, tñ per hoc nō amittit pos
sessionem: & licet ipse nulla iura alleget, tamen
apertē eius doct. & theor. probatur ex iuribus
superioribus: & istā doct. & theor. ponit Barto.
in dict. l. si is qui animo. in fin. idē Bar. in l. si ali
quā rem. 2. col. nu. 2. ff. de acquir. posse. Secūdo,
quia si quis haberet plures possessiones ciuiles
in pluribus & diuersis locis, vel plures naturales
possessiones, solas omnes possit retinere animo
in absentia, sed tunc fatigaretur animus possi

dentis: ergo illa ratio glo. & Doct. confunditur:
vnde in hac difficultate dico, quōd ratio vera
& subtilis est, quōd ideo possessio naturalis nō
retinetur animo quando est iuncta cum ciuili,
sed quando sola naturalis est de per se bene re
tinetur: quia retinere in animo possessionem
naturalem in absentia, est perfectio, & non
alio modo: quia absens iuris dispositione prā
sumitur esse in re, sed fictio nunquā habet locū
nisi subsistēte aliqua iusta causa & necessitate,
vt probat tex. no. in l. 1. §. si vir vxorū. ff. de acq.
poss. per quē tenet ibi Bar. Pau. Imo. Areti. Ro.
Alexan. Iaso. Vincent. & per eum istam regulā
& doctrinam ponit magistraliter Bar. in l. si is
qui pro emptore. 10. colum. nu. 27. ff. de vsuca.
& ibi communiter repetētes precipuē Iaso. nu.
250. tenet etiam Bal. licet eius litera sit corrupta
in l. siue possidetis. C. de proba. 2. co. nume. 2. fa
cit etiam text. expressior ceteris in l. non dabi
to. in prin. ff. de captiuis. tex. in l. post liminiū.
eo. titu. ibi idem naturali æquitate introductū
est. tex. in l. sciēdum. & in l. deniq; ff. ex quib.
cau. maio. tex. in l. iusto. §. si. ff. de vsuca. sed in
nostro casu quando vtrāque possessio tam ciu
lis quā naturalis est iuncta, ciuili possessio
retinetur in animo in absentia, & amittitur na
turalis: quia ipsa ciuili possessio est potentior
& efficacior, & operatur omnes effectus, quos
vtrāq; possessio simul iuncta possit operari: ergo
non est necesse, quōd naturalis quā est iun
cta cum ea retineatur etiam animo in absen
tia, cum ex hoc nulla resularet vtilitas vel effe
ctus: sed quando possessio naturalis est sola si
ne ciuili, vtile & necessarium fuit quōd illa reti
neretur in animo in absentia, nē possessor per
deret omnes suos effectus, & tūc merito admitti
tur ista fictio & specialitas: quia in est maxi
ma causa & necessitas. & certē ista est vera, iuri dica,
& subtilis ratio, quā ego cogitavi: & postea
reperi, quōd eam ponit expresse Socinus in l.
1. ff. de acqui. posses. ante pe. col. in fine. Angel.
de Peru. in l. clam possidere. §. qui ad nūdinas.
eo. titu. post medium. Pau. in l. si vnus. §. pactus
nē peteret. ff. de pactis. & ante omnes istā ratio
nem ponit expresse Petr⁹ de Bel. per. in l. licet.
C. de acqui. posses. si. col. in fine. tenet etiā Ripa
non allegando prādictos autores in dicta. l. 1. ff.
de acqui. posses. pe. col. & forte istam rationem
voluit glo. or. in dict. l. 1. eod. titu. supra allegata
in glo. 2. in fine. & ista fuit eius mens & intentio,
licet Bar. & Docto. eam aliter intelligant. Verū
tamē est, q̄ solus Ias. in d. l. 1. eo. tit. 11. co. nu. 44.
versic. mihi nullatenus placet. fuit in noua opi.
cōtra cōmunem. si q̄ sicut naturalis possessio so
Ant. Go. in. ll. Tau. A a 5 la reti.

la retinetur in animo in absentia, ita etiam possessio naturalis iuncta cum ipsa civili, nisi eo casu quo alius occupasset ipsam naturalem possessionem per ingressum rei: & dicit quod ita punctuali ter loquitur & debet intelligi text. in dic. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. Sed attende quod ista noua opi. & consideratio iasonis non potest esse vera, tum quia est contra plura iura & communem sententiam, prout supra tetigi, tum etiam quia si absens retineret possessionem naturalem in absentia quando est iuncta cum civili, nullo modo posset eam querere alius qui ingrediatur rem, sicut nec acquirat civilem occupatam: & ista mea ratio & consideratio & contra iasonem caret responsione, unde teneo communem opi. cum superiori ratione

108 **Quarta cō.** si quis possidet rem mobilem inanimatam, ut vas, argentum, librum, & similia re: vel animam tam animal irrationali, ut equum, bouem, vel aliud animal: tunc habet, retinet, & conseruat utraq; possessionem si in ea naturaliter insistit, vel in manibus suis habet, vel eam habet in presentia & conspectu: ita probant aperte iura superius adducta in prima conc. & in specie probat text. in l. 3. §. Nerua filius. ff. de acqu. poss. & ibi tenet glossator. in verbo, possideri, si verò in ea non insistat, nec sit in conspectu vel presentia eius, tamen est sub custodia possessoris, taliter quod est in sua potestate eam naturaliter & corporaliter apprehendere, amittit possessionem naturalem & retinet civilem. text. est in d. l. 3. §. Nerua filius, cuius verba sunt. Nerua filius, res mobiles, excepto homine quatenus si velimus eius naturalem possessionem nasci sci possumus: & ibi Bar. & comu. Doct. & exemplum quotidianum potest esse in equo vel animali dimisso in pacuis: similiter est aliud exemplum quando talis res mobilis est sub custodia possessoris, sed possessor est longe absens & dimisit eam inclusam in domo sua, tunc similiter retinebit civilem & amittit naturalem: si verò possessor est presentis qui civiliter & naturaliter possidet domum vel fundum in quo habeat rem mobilem inclusam in arca vel alia quauis parte, tunc videbatur, quod talis rem mobilem possideat civiliter & naturaliter, quia qui possidet continens videtur possidere contentum: & in specie pro hoc facit bonus text. in l. 1. §. illud. & §. planè. & §. si fundus. & §. quod autem. ff. de vi & vi ar. sed crederem etiã quod hoc casu non possideat naturalem rem mobilem, sed tantum civiliter, per text. in dicto §. Nerua filius. iuncta ratione. & cō. opi. si verò talis res mobilis non est sub custodia possessoris, quia de perdita est vel aufugit, taliter quod non est in potestate possessoris quando velit eam recupe-

rare, tunc amittitur utraq; possessio tam civilis quam naturalis, etiam si per alium illa res mobilis non sit occupata: text. est in dicta. l. 3. §. Nerua filius. & ibi glossator. or. & cō. Doct. text. in l. rem que nobis. in prin. eod. titu. & ibi Doct. Ex quo collige, quod licet in rebus immobilibus semper quis in absentia retineat civilem possessionem, licet naturalis sit ab alio occupata, ut in d. §. qui ad nundinas. & supra latè dictum est. tamen secus est in rebus mobilibus: & rō vera & subtilis est, quia res mobilis facilliter potest occultari & cōtrectari: unde possessor videtur amittere animam possessionem: sed res immobilis non potest moueri, occultari vel cōtrectari, ut de se patet, & probat text. in l. 2. C. quādo & quibus quarta pars debetur. ibi, immobiles quidem res, que nec latere facillè possunt, unde facillè poterit naturalem possessionem recuperare, etiam non facta diligenti inquisitione, modò res sit ab alio occupata, modò non: nisi tanta sit ingressus potentia, quod non sit in potestate & facultate absentis eam recuperare: vel absens suspicetur se posse repelli & animo desinat possidere: quia tunc etiam possessionem civilem amittit, ut dicto. §. qui ad nundinas. & supra dictum est: & in terminis ista ratione differentia inter res mobiles & immobiles ponit solus Socin. in d. §. Nerua filius. 2. col. in me. versu. tu considera. Ex qua con. sic confirmata & declarata. Primo infero, quod si quis emit rem mobilem à non domino bona fide, & cepit eam vsucapere, si semel eam perdiderit, vel talis res effugiat eius custodiam, statim interruptitur vsucapio, ut in l. naturaliter. ff. de vsuca. unde licet postea res inueniatur non prodest illa vsucapio, sed oportet incipere de nouo: & in expresso ita determinat Paul. de Cas. in dicto §. Nerua filius. quod est bene notandum in practica. Secundo infero, quod tali casu non competere aliqua remedia possessoria ei qui primò possidebat prædictam rem mobilem, nisi si remedium text. in l. si. C. unde vi. ut infra dico suo loco. Tercio infero, quod si isto medio tempore vedat illam rem mobilem cuius custodia est amissa, & se cōstituat nomine emptoris possidere, vel ei tradat instrumentum, vel titulum iuris sui, non transit in eum aliqua possessio nec eius effectus: si verò sit res mobilis animata anima rationali, ut seruus, tunc si non sit sub custodia possessoris, quia aufugit ab eo, licet perdat possessionem naturalem bene retinet civilem: & in hoc differt ab alijs rebus mobilibus: cuius ratio est, nisi sit in potestate serui dominum sua possessione priuare: si verò talis seruus ab alio fuerit occupatus, tunc possessor statim amittit utraq; possessio. text. est expressus de

fus de utroque in l. 1. §. per seruum qui in fuga. ff. de acqui. posses. ibi, licet respondeatur quantum ab alio non possideatur, à nobis eum possideri. text. in dicta. l. 3. §. Nerua filius, ibi, excepto homine. eo. tit. text. in l. rem quam nobis. versu. 1. eo. titu. text. in l. Pomponius, in fine principij. eod. titu. text. in l. si is qui pro emptore. §. si seruus. ff. de vsu. text. in l. serui & filij. §. illud. ff. de furtis. text. in l. arboribus. §. de illo. versu. Iulianus. ff. de vsu fructu. text. in l. pe. tit. 30. par. 3. si vero non sit occupatus ab alio sed diu gerat se pro libero, utraq; possessio perditur: text. est qui ita debet intelligi in l. 3. §. si seruus, & ibi comu. Doct. ff. de acqui. posses.

109 **Quinta conclusio.** Quando utraq; possessio vel aliqua earum retinetur mediante procuratore, tutore, curatore, filio, seruo, colono, vel inquilino, illa semper retinetur in absentia etiam si ille qui detinet pro absente exeat de re & illam derelinquat, nec sit in conspectu rei vel prope rem: text. est in l. si colonus. ff. de acqui. posses. cuius verba sunt, si colonus non deserenda possessionis causa exiisset de fundo & eo redisset, eundem locatorem possidere placet, & ibi notat glossator. Bartol. Angel. Paul. de Cas. Roman. & communi. Doct. text. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. eod. titu. ibi, neminem reliquit. text. in l. si id quod. §. primo. eodem titulo. text. in l. qui fundum, in principio. ff. pro emptore. text. in l. prima. §. quod seruus. ff. de vi & vi armat. cuius verba sunt, quod seruus procurator, vel colonus tenet, dominus videtur possidere. text. in §. idcirco. & in §. non alij autem. eiusdem leg. text. in §. possidere. versu. per eos quoque. Insi. de interdi. Ex quibus subtiliter inferas quod talis detentator retinet in absentia suam detentionem qua mediante verus possessor conseruat suam possessionem: & illam illationem ponit Paul. de Cas. in dicta. l. si colonus. in principio. pro qua facit text. singul. & vnicus in l. si finita. §. si quis metu. ff. de dam. infec. Secundum Imol. Pau. Roma. & doc. ibi. de quo latius dixi supra ista. l. Secundum inferitur à fortiori, quod si talis detentator locet vel deponat rem apud alium semper verus possessor retinet suam possessionem mediante animo ipsius primi detentatoris, etiam si ille secundus detentator, quia a civiliter habet rem eam non habeat nomine possessoris, sed nomine primi detentatoris à quo secundus habet causam. text. est in l. qui vniuersas. §. si. ff. de acqu. posses. quem ad hoc reputat ibi singul. Paul. Imol. Aretinus, & commu. Doct. Tercio inferitur quod si talis detentator moriatur vel efficiatur furiosus, retinet dominus

& possessor suam possessionem & eam non amittit nisi data eius negligentia: text. est in l. si de eo. §. si forte. in prin. eo. tit. cuius verba sunt, si forte colonus per quem dominus possideret decesserit propter utilitatem receptum est, ut per colonum possessio & retineret & continuaretur, quo mortuo dicendum est non statim eam interpellari, sed tunc demum cum dominus possessionem adipisci neglexerit: & reperio, quod ad hoc illum text. dicit vnicum Bal. in c. licet causam. de proba. pe. co. nu. 4. sed adde vltra ipsum quod similis text. est & expressus in l. si id quod. §. 1. eod. titu. cuius verba sunt, & per colonos & inquilinos aut seruos nostros possidemus, sed si moriantur, aut furere incipiant, aut alij locent, intelligimur nos per eos retinere possessionem. Sed aduertendum quod inter hos casus est diuersitas & differentia: nam quando detentator efficitur furiosus nullam possessionem amittit dominus, sed utraq; retinet: quia tunc saltem est persona que detineat, sed quando detentator moritur, bene retinet dominus civilem sed amittit naturalem: quia tunc non est persona que detineat vel corporaliter insistat in re, qua mediante possit dominus possessionem naturalem retinere & conseruare: argumento text. in l. 1. §. Scæuola. ff. si quis testam. liber esse ius. fue. & ex isto fundamento ita tenet Io. glossator in dicto. l. si id quod. §. 1. ff. de acqui. posses. in glo. pe. & ibi Bart. Rai. Dinus. Alb. Ange. Paul. Imo. & ista est magis communis opinio. secundum Ange. in dicta. l. si id quod. §. 1. contrarium tamen probant aperte iura superius allegata, imò quod in utroque casu dominus retinet & conseruat utraq; possessionem, & maxime probat text. in dicta. l. si id quod. §. 1. qui pariformiter determinat utrunq; casum furoris & mortis: & istam opi. contra communem tenet Hugo. glossator antiquus in dicto. l. si id quod. §. 1. & in hanc sententiam inclinat ibi gloss. ordina. Accursij: pro qua opinio facit text. cum ratione in l. conceptam. de vsucap. Adde tamè quod superior con. que habet quod quando utraq; possessio retinetur mediante procuratore, tutore, curatore, filio seruo, colono, vel inquilino, retinetur etiam in absentia tam possessoris quam ipsius detentatoris, debet intelligi quando talis detentator est absens animo non deserenda possessionis: secus tamen est si animo eam deserenda: quia tunc statim dominus & sic possessor amittit naturalem quam habet mediante persona detentatoris, sed bene retinet civilem quam habet mediante sua propria persona & animo: ita expresse probat text. à contrario sensu in dicta. l. si colonus. ff. de acqui. posses. in quantum dicit

si co.

si colonus non deferenda possessionis causa, &c. & ibi tenet glo. ord. Bar. Ange. Pau. Imo. & commu. Docto. Barto. Ange. Roma. & alij Docto. in dict. l. si de eo. §. si forte. eod. titu.

Itē etiam si talis detentator sine voluntate domini possessoris alij tradiderit rem, possessor vtrunque possessionē amittit. text. est. in. l. peregrē. §. quibus explicitis. ff. de acquir. posse. in versiculo eius verō. cuius verba sunt, eius verō quod serui vel coloni etiam corpore possideretur non aliter amittit possessionem, quam si eā alius ingressus fuisset. & ibi glo. ord. Bar. Ange. & Docto. text. in. l. 3. §. quod si seruus. text. in. l. si de eo. §. si forte. in fine. eod. titu. & ibi Docto. glo. & commu. Docto. in. l. r. C. comm. de vsu. cap. & idem est si talis detentator expellatur vel deiciatur per vim ab ipsa re, quia tunc dominus & possessor vtrunque possessionem amittit: text. est in. l. 3. §. quod si seruus. ff. de acquir. posse. text. in. l. 1. §. quod si seruus. ff. de vi & viar. ibi & ideo his deiectis ipse deieci de possessione videtur, etiam si ignoret eos deiectos per quos possidebat. text. in. l. si. eod. titu. Quid autē hodie reperitur correctū in his casibus, vide text. in. l. si. C. de acquir. posse. & ibi gloss. magistralem. Bar. Cinum. Butri. Bald. Ange. Paul. Saly. & commun. Docto. Pau. & Docto. in dicta. l. si colonus. ff. eod. titu. Imola, & Docto. in dict. l. peregrē. §. quibus explicitis. infra eo. & l. 13. tit. 30. par. 3. Item adde iuxta prædicta quod si ipse dominus & sic possessor expellatur, & non ille detentator qui rem tenet nomine eius, non amittit aliquam possessionem: quia non amittit naturalem quam tenet per alium, cum detentator non sit expulsus: nec amittit civilem quam tenet per se, quia censetur esse accessoria & consequentia illius naturalis, & in illa naturali habet fundamentum suum: text. est in. l. prima. §. non alij autem, versiculo. r. de vi & vi. arma. cuius verba sunt, si quis me vi deiecerit, meos autem non deiecerit non posse me interdicto hoc experiri: quia per eos retineo possessionem qui vi deiecti non sunt: & ad hoc illum text. no. ibi glo. ord. Bar. Ange. & communi. Docto. secus tamen est quando dominus velit sua voluntate & contractu in alium transferre possessionē, quia potest tam per actum verum quam fictum puta per clausulam constituti vel alio modo, etiam si talis detentator semper sit in re nec eam tradat: ista est glo. singu. & vnica in iure in dict. l. prima. §. non alij autem, in verbo, retineo. versicu. sed licet. ff. de vi & vi arm. quam gl. ad hoc notat & dicit se nescire alibi Bar. ibi, notat etiā

& commendat Ange. & alij Docto. ibi, & illam glo. ad hoc dicit valde singu. Bar. in. l. quod meo ff. de acquir. posse. in prin. 2. col. Pau. 2. col. post princ. & dicit vnica Imola in. l. peregrē. §. quibus. pe. col. post princ. eo. titu. vbi pro ea adducit bonum text. & rationē eius in. l. qui vniuersas. §. fin. eod. titu. & dicit eam singu. ibi Pau. 2. col. in princip. illam etiam glo. ad hoc dicit singula. Bald. in. l. cum testamentum. C. de iuris & fac. igno. 2. col. nu. 2. idem Bald. in. c. cum venisset. de resti. spo. 2. col. nu. 4. Car. in. c. olim. el. r. eod. titu. pen. col. illam etiam dicit vnica Bal. & Ange. in. l. si. C. de acquir. posse. in finalibus verbis. Areti. & Alexā. in. l. 3. §. in amittenda. ff. eod. titu. 2. colū. Vincent. ibi. 2. co. num. 5. & fin. col. nume. 12. Sexta conc. quod quando quis habet vtrunque possessionem vel aliquam earum indistinctē potest eam amittere solo animo & voluntate, etiam si actualiter insistat in re, text. est. in. l. 3. §. in amittenda. ff. de acquir. posse. cuius verba sunt, in amittenda quoque possessio ne affectio eius qui possidet intuenda est, itaq; si in fundo sis & tamen volueris cum possidere protinus amittes possessionē: & ibi notat gloss. Bar. Ange. Paul. Imo. & commu. Docto. quod intellige quando verē interuenit animus amittendi possess. secus quando non adest animus perdendi sed nec possidendi: quia tūc nō amittitur, vnde furiosus licet careat animo possidendi non amittit, quia non habet animum perdendi: text. est in. l. si is qui animo. eod. titulo. & ibi notat Docto. Confirmatur per text. in. l. patre furioso. vers. nam furiosus. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iu. vbi licet furiosus non possit contrahere matrimonium, quia requirit consensum, tamen bene retinet matrimonium iam contractum: text. in. l. furor. ff. de sponsa. text. in. l. oratione. §. si. ff. de ritu nuptiarum. Item etiam licet contractus qui consensu celebratur non possit fieri à furioso, tamen gestus ante furorem bene valet & conseruantur post furorem: text. est iūcta glo. & commun. opin. in. l. 2. C. de contrah. empt. text. in. l. cum alijs. C. de cura. fu. Item etiā testamentum si sit perfectum & consummatū ante furorem valet & conseruatur etiam post furorem: text. in. l. furiosum. C. qui testamē. fa. po. & ibi commu. opi. Item etiam furor superueniens non tollit iurisdictionem, licet impediat exercitium: text. est. in. l. iudex datus. ff. de iudic. & ibi communi. Docto. Item etiam furor superueniens non reuocat ea quæ sunt perfecta vigore mandati: text. est in. l. si quis alicui. ff. de acq. hære. & ibi Bar. et cō. Do. Secūdo ex ista regula et conclusione inferitur q̄ dormiens nul-

lam

lā amittit possessionē, quia licet nō habeat animum possidendi non habet animū perdēdi: & apertē pbatur ex dic. l. si is qui animo. Tertiō inferitur quod si ex diuturnitate temporis vel multitudine negotiorum inducatur obliuio, taliter quod possessor sciat se possidere, sed ignoret locum certum, rem, vel partem quam possidet, tamen per hoc nullam amittit possessionem: & in expresso istam sent. & con. probat text. not. in. l. peregrē. in princ. ff. de acquir. posse. ibi, nec infirmitatē memoriæ damnum afferre possessioni. & facit apertē textus in dict. l. si is qui animo. & istam doctrinam & cō. tenet formaliter Aretinus, licet non alleget prædicta iura, in. l. 3. §. incertam eod. tit. 2. col. in medio, istam etiam doctrinam & con. voluit Bart. in dict. l. si is qui animo. in fine. eo. titu. idem Barto. in. l. si aliquā rem. 2. col. nume. 2. eod. titu.

Et ex hoc datur maxima differentia inter dominium & possessionem, quia licet possessio amittatur solo animo: tamen dominium non potest amitti solo animo & voluntate domini: text. est in. l. si quis vi. §. differentia. eod. titulo. nisi decesserit à re & eam velit habere pro derelicta, vt in. l. 1. & 2. ff. pro derelicto. text. in. §. hoc amplius, vers. pro derelicto. In sit. de rerum diu. text. in. l. si. titulo. 28. par. 3. Similiter etiam datur alia subtilis differentia: quia dominium vel ius quod in alium volo transferre etiam mediante titulo & traditione non amitto si ei non possit quærri, licet ei realiter tradant, text. est no. & subtilis in. l. nec vtilem. ff. ex quibus caus. maior. & ibi notat Albe. Bal. & commu. Docto. text. in. l. cum quis. §. si debitorem. ff. de solut. & ibi gloss. ord. Bar. Ange. Paul. post Iaco. de Are. & antiquos: text. in. l. vir vxori. vers. sic. sed si promissor. ff. de dona. inter vir. & vxor. & ibi glo. & Rapha. Fulgo. qui reputat hoc esse notabile: possessionem verō statim amitto si alteri rem trado, licet accipienti non quæratur: text. est in. l. 1. §. si vir vxori. ff. de acquir. posse. text. in. §. per procuratorem, eiusdē. l. text. melior de iure in. l. quod meo. §. si furioso. eod. titu. vbi si quis tradat rem furioso quē sanæ mentis existimabat animo & voluntate transferendā possessionis, licet ei nō quæratur, statim tradens amittit. & ratio differentie est, quia in amissione domini interuenit damnum irrecuperabile, cum dominus amplius illud consequi non posset, possessionem verō sic: & istam doctrinam & differentiam per prædicta iura ponit Bartol. in. l. si ego. in fine. ff. de nego. gest. & ibi Albe. 3. col. in princip. Paul. de Castr. in fine. nu. 7. idem Bar. in. l. qui hominē. §. si debitorem. ff. de solut. in fine, & ibi Paul. de

Cast. in prin. Paul. de Castr. in dict. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquir. posse. in. si. idē Pau. in dicta. l. 1. §. si vir. vxori. eo. tit. 1. col. nu. 3. & ibi Imo. dēni. Bart. & cōmu. Docto. in. l. quod meo. §. si furioso. eod. titu.

Habemus igitur ex supra dictis quod in acquirenda possessione semper requiritur actus corporeus verus vel fictus, modo loquamur in titulo particulari, modo vniuersali: sed est pulchrum, subtile, & necessariū dubium in materia, si lex vel statutum possit inducere & disponere quod in aliquo casu transeat & acquiratur possessio ipso iure sine aliquo actu apprehensiuo possessionis, prout hodie in nostro regno disponit nostra lex. 45. de Toro, qua cauetur quod mortuo possessore maioratus statim transeat possessio omnium bonorum maioratus in successorem sine aliquo actu apprehensiuo: & reperio quod Bald. in. l. r. C. commu. de legat. in prin. nume. 1. expressē tenet quod non possit lex, vel statutum hoc inducere vel disponere tali ratione, licet ipse eam sic non declaret, nam licet reperiamus, quod in aliquibus casibus ex legis dispositione transeat dominium ipso iure sine traditione vel apprehensione, tamē in eisdem casibus non transit possessio nisi apprehendatur. text. est iuncta glo. sing. in. l. cum duobus alijs incipit. si fratres. §. idem respondit. el. 2. ff. pro socio. text. iuncta gloss. & communi sentētia in. l. si. C. de sacro. eccle. text. expressus in. l. cum hæredes. ff. de acq. posse. text. no. & expressus in. l. in rebus. C. de iure doti. sed certē ista rō in qua se fundat Bald. & iura prædicta nihil faciunt, quia bene probatur in eis quod in casibus in quibus ex legis dispositione transit dominium, in eisdem non transit possessio, sed ibi non dicitur quod lex non possit hoc facere & inducere si vult. Secundo reperio in hoc articulo aliam nouam & subtilem opi. quam ponit Doctor de Segura in repetitione. l. quemadmodum. ff. de acquir. posse. quinta col. vbi dicit quod si lex vel statutum indistinctē & absolute diceret quod transferatur possessio sine aliquo actu apprehensionis, tunc hoc non possit facere vel inducere: si vero lex dicat quod transferatur possessio fingendo aliquem actum apprehensionis interuenisse, tunc bene possit hoc facere, cum procedat inducendo fictionem: & dicit quod istam opinionem videtur tenere Cinus & ibi Bald. in ea lege. C. de condi. ob causam. vbi Cinus. r. col. in medio dicit quod consuetudo quæ est in regno Franciæ, quod possessio defuncti cōtinuetur in hæredem, significat quod defunctus ante mortem videtur tradere possessionē hæredi.

acqu
mus
leg

hæredi, & ipse hæres videtur accipere de manu eius: & in expreffo per illa verba illam opin. tenet Aretin. in l. i. ff. de acqui. posse. 8. col. num. 23. de quo nullam mentionem facit prædictus Doctor de Segura: ante eos etiam istam opi. tenet Bal. in c. contingit de dolo & con. i. col. nu. 1. argumeto text. in l. denique. Ex quibus cau. maio. & in l. cū hæredes. §. i. ff. de acqui. posse. cū fini. Sed salua tantorum virorum pace ista opin. non potest procedere quia constituit differentiam verbalē & nō realem: præterea possessio & omnis effectus eius est introducta à iure mediāte forma & solēnitatē traditionis, vel apprehensionis, ergo lege contraria potest tolli illa forma & potest effici vt sine ea quærat prædicta possessio iuris & ei⁹ effect⁹. argu. tex. in l. i. ff. de cōsti. princi. & in l. fi. C. de legi. tex. in l. de quibus in fine. ff. de legibus, nec obstat rō in qua se fundabat prædictus Doct. or de Segura. s. quod acquisitio, possessionis est de iure naturali vel gentium cū ab eo introductum sit quod quærat. per actum naturalem, vt in l. i. cum materia. ff. de acqui. posse. in l. ea que ciuilit. ff. de actio. & obli. cū similib⁹, ergo lex ciuilis positua non possit in hoc disponere contra ius naturale vel gentium, quia faciliter ad hoc respon. deo. i. modo quod illa vera naturalis apprehensio & rei insistentia bene erat de iure naturali & illa dicebatur illo iure possessio, tamen hodie de iure ciuili positua possessio est quoddā ius intellectuale & incorporeum acquisitum in re cū effectibus à iure attributis, vñ hæc iuris possessionem potest lex noua vel statutū transferre sola sua dispositione sine aliquo actu apprehensiuo. Vel aliter & 2. quod licet ipse actus & modus quærendi possessionem sit inuentus de iure naturali vel gentium, tamen nulli dubiū est quin lex ciuilis positua possit disponere modificando, distinguendo, addendo vel detrahendo ita no. Innoc. in ca. quæ in Ecclesiarij. de cōsti. in fi. & ibi Abb. & commu. opi. idem Innoc. Abb. & Doct. in c. si. de consue. Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. 8. col. num. 22. & ibi late moderni: vnde in hoc singulari & subtili articulo teneo pro vera & resolutiua sententia quod lex vel statutum potest simpliciter & absolute ipso iure transferre possessionem in aliquem nullo interueniente actu vero vel ficto apprehensiuo possessionis: & in expreffo ita probat ille text. sing. & vnicus in l. raptores C. de epif. & cle. & ibi plenam possessionem eorundem rerum nostro habeat beneficio: & ad hoc summè notat & dicit vnicum Bartol. ibi in prin. num. 2. Pau. de Cast. vltimo no. illum etiā

dicit ibi vnicum Petrus de Vernia in addit. ad Iaco. Bu. in l. i. col. in prin. & alij ibi non tågunt. & illum text. ad hoc dicit etiam vnicum Angel. de Peru. in l. i. ff. de distra. pigno. in princ. illum etiam dicit singula. & vnicum Iaso. in l. si is qui pro emptore. 25. col. num. 16. & per illum text. ita tenet Ludo. Ro. qui no. loquitur in l. i. ff. de acqui. posse. 6. col. prope finē. Alex. ibi. 14. col. num. 57. Iaso. ibi. 17. col. num. 72. qui dicit eū. singu. & meliorem de iure. Vincen. ibi. 30. col. num. 71. Alex. in l. cum hæredes. eod. titu. i. col. post princ. idem Alex. in con. 24. i. co. 3. vol. cō. vbi dicit hanc esse commu. opin. verum tamen est quod ille text. omnino hoc nō probat, nam in quantum dicit nostro habeat benefic. possit intelligi. l. si petatur & à iudice declaratur & sequatur traditio: & ita respondet ad illum text. Aretin. in dicta. l. i. eod. tit. Secundo pro ista sententia & conclusionē facit tex. in c. 2. de cōsuetu. vbi dicit quod si quis donat Ecclesiæ aliqua bona sua, & apponat modicum terræ super altare, statim est quærita possessio Ecclesiæ, ergo ibi est casus, q̄ lex statutum, vel cōsuetudo potest inducere vt quærat possesio sine apprehensione: & ad hoc illum textum notat & commendat Bald. in l. i. C. de sacro. eccle. 3. co. vers. vnum tamen non est omittendum, idem Bald. in l. traditionibus. C. de pactis. fi. co. in fine. idē Bald. in l. i. C. si plures vna senten. ta. 3. col. nu. 3. Angel. & Imola in l. qui vniuersas. §. i. versic. Item quod a mari. ff. de acquirenda possessione. idem Angelus in lege. licet. C. eodem titu. i. col. num. 4. Sed in veritate ille textus hoc non probat, quia ibi interuenit aliquis actus saltem fictus & interpretatiuus possessionis. s. appositio modicæ terræ super altare, & ille subrogatur loco actus veri mediante consuetudine de qua ibi: & sic non potest dici quod ibi quæritur possessio ipso iure sine aliquo actu: vnde verus & realis sensus illius text. est quod sicut possessio transfertur mediante aliquo actu ficto à iure introducto & determinato, quo supra bene numeravi: ita lex noua, statutum, vel consuetudo possit alios quoslibet actus fictos de nouo creare & inducere, per quos transeat possessio in aliquem: & ista est propria & vera intentio & decisio illius capituli, & in expreffo ita eum notat & declarat Anto. de But. ibi. 2. co. num. 2. dicens quod in hoc forte alibi non reperitur: & ita eum ad hoc notat & commendat Imola. 2. col. in prin. nu. 8. Abb. ibi. 3. co. i. 3. notabili. Car. 2. col. Ancharra. 2. col. in prin. & ista est intentio Innocen. dum in confirmationem illius text. al legat alios actus fictos de iure communi, & in expreffo

expreffo etiam illum tex. sic intelligit & notat Bald. in rub. illius tituli, de consue. 2. col. nu. 14. idem Bald. in l. licet. i. lec. 2. col. in medio. C. de acquir. posse. & in expreffo ita intelligit illum tex. Innocen. in c. in literis, de resti. spo. 3. col. in princ. vers. fatemur tamen, pro qua sen. & con. ego considero text. no. in c. i. in princ. de cōsuetudine resti feudi. vbi disponitur quod si dominus dixerit alicui coram paribus Curia, vade in posse. illius fundi & teneas illum pro feudo, quod ille actus habetur pro traditione: & ad hoc notat Bar. Andreas de Iser. & alij Doct. pro qua etiam sent. & con. considero nouiter vltra omnes Doct. tex. iun. glo. & commu. opi. in l. i. §. in operis. ff. de ope. no. nun. vbi dicitur quod si possessor nūciat solo verbo nouum opus a edificanti in re illa vel fundo quem possidet, statim perdit possessionē & quæritur aduersario, si talis nūciatio fiat in ipso opere, & sic ille est nou⁹ actus fict⁹ in ductus à lege vltra alios, & est satis noua ponderatio, & iste nouus actus non est omnino abstractus ab actu corporali, cum ibi interueniat presentia rei, cum nūciatio de necessitate debeat fieri in ipsa re vel fundo in quo opus fit, vt in l. de pupillo. §. nūciationem. ff. de ope. no. nun. sed stat virtus specialitas, quod in isto casu nūcians non dicit se transferre possessionem in alium, & expresse & mediante titulo. sed tacite & sine titulo nūciando sibi nouum opus: & in hoc consistit vera & realis declaratio illius textus. Tertio pro ista parte facit tex. singu. melior de iure in c. contingit. de dolo & contumacia. vbi dicitur quod si actor dolo, vel potentia aduersarij non potest mitti in veram & actualem possessionem rei ipso iure & dispositione illius tex. post annum efficitur verus possessor: ergo ibi est expreffus & formalis tex. q̄ lex vel ca. non pōt sine aliquo actu vero vel ficto transferre possessionē: & ad hoc illū tex. expresse notat & dicit mirabilē ibi Bald. i. col. nu. 1. & illam ad hoc etiā reputat mirabilē Cardinalis ibi. 2. col. num. 2. facit etiam tex. in cap. i. eod. titu. & ibi tenet & notat Ancharra. i. co. 2. no. Quarto facit tex. valde notabilis in c. cum ecclesia lutrina. de causa posse. & pro. in medio ibi, clericos sæpe dictos &c. vbi ex dispositione illius text. reducitur quis in possessionē iuris incorporalis ipso iure sine aliquo actu possessionis: & ad hoc summè notat ibi Bald. 2. col. num. 5. & illum text. in hoc dicit nota. Aretinus in l. 3. ff. de acqui. posse. pen. col. in princ. Quinto pro ista parte facit tex. singu. & vnicus in l. quannis. ff. de bonis auto. iu. poss. iuncto. §. superiorij. vbi habetur quod si propter aliquod

magnum impedimentum quis non possit mit-
ti per iudicem actualiter in possessionem ipso
iure dispositione illius legis habetur pro pos-
sessore: & ad hoc illum text. notat & dicit non
habere concordantem Bart. ibi, & post eum alij
Doct. Sexto pro ista parte facit subtilis & incō-
uincibilis rō, nā possessio & ois eius effectus est
ius & non factum: vt in l. peregrè. ff. de acquir.
posse. ibi: ius possessionis. text. in l. possessio
quoque in prin. eod. tit. tex. in l. nemo. C. eod.
titu. in fine. text. in l. non ideo minus. de liber.
cau. tex. in l. si ea res. §. fin. ff. de actio. empt. sed
in his quæ sunt iuris regulariter lex disponit vel
disponere potest sine aliquo medio fictionis:
ita probat text. in Authent. Sed episcopalis di-
gnitas. de epif. & cle. vbi quis efficit sui iuris ex
legis dispositione sine aliqua fictione. textus in
Authen. quibus mo. natu. effi. legi. colla. 6. tex.
in Auth. quibus mo. natu. effi. sui. colla. 7. text.
in l. deo nobis. §. si vero vltimam. C. de epif. &
cle. tex. in l. cum in adoptiuis. C. de adop. text.
in l. i. C. si mancipium ita fue. alie. nē profitua-
tur. text. in l. i. & per totum. C. quibus ex cau.
ferui. pro præmio liber. accipi. & istam regulam
& doctrinā ponit Bart. in l. i. si is qui pro empto-
re. ff. de vsuca. n. col. num. 29. & 13. col. num. 42.
idem Bart. in l. nec vtilem. i. col. nu. 3. ff. ex qui.
cau. ma. Arc. in l. cū hæredes. §. i. 2. col. in prin.
ff. de acqui. posse. & istam doctrinam tenet &
commendat Iaso. in dicta. l. si is qui pro empto-
re. 51. col. nu. 248. Septimo facit tex. in l. 7. titu.
4. 5. part. vbi post tempus retransferitur domi-
nium & possessio rei donatæ in donatorem, vel
hæredē, vel tertium: imo quod magis est ex supe-
rioribus & ex prædicta ratione nouiter & sin-
gulariter infero quod nēdum in aliquo casu par-
ticulari sed etiā in omnib⁹ casibus, cōtractibus,
& alienationibus particularib⁹ vel vniuersalibus
possit lex, statutum, vel consuetudo inducere
& disponere quod transeat possessio ipso iure
sine aliquo actu apprehensionis, & per conse-
quens dominium & omnis effectus eius: nam
vt supra probauī possessio sit propriē & verē
ius quoddam à lege inductū poterit illud trans-
ferre sua dispositione sine medio alicuius actus
veri vel ficti: nec obstat si dicatur quod acquisi-
tio possessionis sit de iure naturali vel gentium
vt. in l. i. ff. de acqui. posse. quia iam subtiliter re-
spondi supra proximè dupliciter. Vel aliter &
3. respondeo, quod iura quæ dicunt & eorum
regula quod ea quæ sunt de iure naturali sunt
immutabilia, debent intelligi quando illa iura
inducebant necessitatem vel obligationem ex
instinctu naturæ, vel ex gentium determinatio-
ne, vt

ne, vt educatio sui ipsius, vel filiorum, pacta licita & iusta seruare, alterum non lædere, & similia quæ ipsamet ratione naturali inter omnes gentes constituta sunt: & ista est intentio text. in §. ius autem ciuile. vers. quod verò naturalis ratio. iuncto. §. sed naturalia. Insti. de iure natu. gen. & ciui. sed illa quæ necessitatem vel obligationem non inducebant, sed erant merè voluntaria & in libera voluntate generis, vt apprehendere vel possidere rem illam, bene possint tolli per ius ciuile posituum: & sic ex prædictis apertissimè patet quòd ista nostra lex Tauri potuit bene disponere & inducere, quòd sine aliquo actu apprehensionis transeat possessio in successorem maioratus etiam si non fingatur aliquem præcessisse: & hoc est quod voluit ista lex dum dicit: Sin otro acto de apprehension: quod intelligo vero vel ficto. Circa cuius tamè declarationem considero, quòd illa possessio quæ mediante ista lege ipso iure acquiritur vocatur ciuillissima secunda Bald. in dict. l. fin. C. de sacro. Eccles. 3. col. vocatur etiam datiuā creata à lege secundum Bald. in rubri. de cau. pos. & pro. 2. col. in medio. & secundum eundem Bald. in c. cum venisset de rest. spo. 2. col. prope si. vocatur etiam artificialis secundum Bald. in dicta rub. de cau. poss. & pro. 2. col. in medio: quæ nomina non reperiuntur tali possessioni imposita à iure, sed tantum à nostris Doctoribus secundum Romanum in l. 1. ff. de acqui. posses. ante pen. col. in fine. & ita nuncupantur, quia creatur à lege sine medio alicuius actus corporalis veri vel ficti: natiuā verò possessio vocatur propriè illa quæ acquiritur mediante aliquo actu corporeo, non tamen per hoc est dicendum, quòd ista ciuillissima possessio constituit nouam & distinctam speciem possessionis, sed significat & constituit tantum differentiam in modo acquirendi: ita Areti. in dicta l. 1. eod. titu. 8. col. in princ. & est de mente omnium Doctorum, vbi supra: & in tantum est verum quòd ista nostra lex Tauri potuit inducere & disponere vt in rebus maioratus transeat possessio ipso iure. vt illa possessio sit vera & propria, & operetur omnes illos effectus quos operaretur verà possessio quæ sita per actum verum & naturalem: ita probat text. expressus in c. contingit. de dolo & contu. ibi, verus constituatur elapso anno possessor. vbi si actor non potest mitti in veram & actualem possessionem ipso iure efficitur possessor post annum: & ad hoc illum text. summè notat ibi Anto. in princ. 4. no. Imola in prin. num. 2. & communiter Docto. & ex hoc extenditur maximè text. in l. certè. §. 1. ff. de præ-

ca. vbi dicitur quòd possessio quæ sita per actum fictum est vera & operatur veros effectus: quem ibi ad hoc no. Bar. Ange. & Doct. & reddit no. Bar. in l. si is qui pro emptore, pe. col. fi. q. ff. de vsuca. Bald. & Doct. in l. ab emptione. de pact. idem Bal. in l. vna. C. quado liceat ab emp. dis. pro quo est melior text. in l. quòd meo. §. si venditorem. ff. de acqui. posses. quem reddit no. Areti. 1. col. 3. no. vt procedat etiam si non sit quæ sita per aliquem actum verum nec fictum, sed ipso iure, ex l. dispositione.

Præterea & 2. intantum etiā procedit ista lex vt habeat locum tam in rebus mobilibus quàm immobilibus: ita probat ista nostra lex in quantum dicit, qualquier calidad que sean. Confirmatur, quia maioratus vinculum & prohibitio alienationis ita potest fieri in rebus mobilibus sicut in immobilibus: ita probat apertus text. in l. n. C. de rebus alie. non alie. tex. in l. si ita si quis. §. ea lege de verbo. obliga. tex. in l. si. §. sed quia. C. commu. de lega. tex. in Auth. res quæ. eod. titu. vnde nostra l. Tauri in omnibus intelligat: nec obstat text. in c. 1. §. si. de feudi cognitione, vbi feudum non potest constitui nisi in rebus soli vel solo coherentibus, quia procedit tantum in feudo. Vt etiam etiā. & 3. in tantum procedit ista nostra lex Tauri vt talis possessio quæ transfertur in successorem maioratus sit ciuilis & naturalis: ita expresse determinat nostra lex Tauri dum dicit, ciuil y natural. & in hoc reputo eam mirabilem & notandam: quia si lex hoc non diceret, tantum intelligeretur quæ sita possessio ciuilis & non naturalis: quia cum quæ sita ipso iure mediante lege naturali, non deberet quæ sita cum illa requiratur actum corporalem verum vel fictum: & in expresso istam sent. & declarationem tenet solus Ancharra. in dicto. c. 2. de consue. 2. col. in princ. vbi dicit quòd possessio quæ ipso iure quæ sita mediante lege vel statuto erit tantum ciuilis & nullo modo naturalis ex prædicta ratione: vnde fortè ex hoc lex ista expresse declarauit, quòd vtraque possessio quæ sita & procedit prædicta lex etiam si successor maioratus sit in absentia rerum, quòd apertè probatur ex dicta l. 3. cum simpliciter, generaliter, & indistinctè loquatur. Item etiam quia præsentia rerum non est præsumenda nisi probetur. Item etiam quia cum lex loquatur in successore vniuersali rerum maioratus, non est dicendum nec præsumendum quòd omnes res erant in præsentia successoris mortuo possessore maioratus, nec obstat si subtiliter dicas quòd isto casu impossibile videatur quòd in eum transferatur possessio naturalis cum non interueniat, nec

nec interuenire possit aliqua apprehensio rerum ex qua sequatur naturalis possessio. nec similiter interueniat aliquis actus fictus cum lex prædicta non procedat fingendo, vt dixi. Confirmatur ista difficultas, quia facilius conseruatur possessio quæ sita quam queratur de nouo: text. est no. in l. arboribus. vers. quid tamen. ff. de vsufruct. iuncta l. communis seruus. §. procurator. ff. de acqui. posses. tex. in l. si is qui animo. eo. tit. iunct. tex. in l. 1. §. adipiscimur vers. sed furiosus. & istam doctrinā ponit Aret. Socinus & Iaf. in l. generaliter. eod. titu. facit tex. in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. tex. in l. inuitis. vers. i. ff. de reg. iu. tex. in l. Papinianus. §. si filius. de in off. test. tex. in l. 1. §. quod autem ait prætor. ff. de superfi. sed in absentia non conseruatur possessio naturalis, sed tantum ciuilis, vt in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. cū simi. ff. de acqu. posses. ergo qualiter in casu huius legis Tauri, etiam in absentia potest quæ sita illa naturalis. & certè iste sunt subtiles impugnationes contra istam l. sed respondeo subtiliter, quòd cum possessio ciuilis & etiam naturalis & omnis eius effectus sit ius & non factum, vt supra dixi & probaui: & in his quæ sunt iuris lex possit disponere sine aliquo medio fictionis. vt etiam ibi dixi, meritò prædicta lex potuit vtranque possessionem suam dispositione transferre in successorem maioratus. ex qua lege sic confirmata ego infero esse nouissimam. l. ad hoc quòd licet in absentia sola ciuilis possessio retineatur & naturalis amittatur quādo vtraque erat iuncta, vt in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. cum simi. eod. titu. tamen hodie solum in isto casu successor maioratus acquirit & retinet in absentia vtranque possessionem tam ciuile quàm naturalem: & in hoc consistit vera & realis declaratio istius l. credo tamen quòd si semel deueniat in actualem possessionem & postea exeat de re quòd amittit naturalem & retinet ciuilem, vt infra dico. Quarto intantum procedit ista l. vt habeat locum etiam si successor maioratus sit absens & ignorans, & apertè colligitur ex ea. pro quo facit, quia sicut possessio mediante procuratore transferuo, vel alio potest acquiri, vt in l. 1. C. de acqui. possessione. textus. in l. si procurator. la. 1. supra de ac qui. re. do. gl. & commun. opi. in l. 1. §. per procuratorem. & in l. 1. §. item acquirimus. de acqui. posses. tex. in l. Labeo. ff. de vsu cap. ita potest quæ sita mediante dispositione legis. Confirmatur, quia lex potest conferre beneficium suum inuitis, ergo & ignorantibus: tex. est in l. etiam inuitis. ff. de acqu. re. do. tex.

in l. qui potest. ff. de regu. iur. Quinto in tantum procedit ista lex vt habeat locum etiam si successor maioratus sit incertus de rebus, ratione loci & quotæ: ita solus Socinus in l. 3. §. incertā ff. de acqui. posses. in princ. cuius ratio est, quia sufficit esse certum per legem, & lex semper est certa, vt in l. cum quidam. §. suum heredem de acq. hæ. tex. in l. illud. ff. si pars her. pe. Præterea & 6. intantum ex dispositione istius l. Tauri transit possessio ipso iure in successorem maioratus, vt procedat & habeat locum etiam si possessio prædictarum rerum sit apprehensa & occupata per alium in vita possessoris maioratus, vel eo mortuo, & etiam si ipsemet possessor maioratus tradiderit alteri possessionem prædictarum rerum: ita expresse determinat ista lex ibi dum dicit, aunque aya otro tomado la possession, & c. in quo similiter est exorbitans & valde notanda, quia si hoc non expressisset nullo modo transiret possessio quando esset occupata ab alio: quia de iure communi licet caueatur lege vel statuto quòd possessio defuncti vel alterius continetur in heredem vel successorem vniuersalem vel particularem, debet intelligi nisi medio tempore, hoc est in vita defuncti vel post eius mortem fuerit occupata ab aliquo tertio, quia tunc non continuatur: ita subtiliter probat text. in l. Pomponius. §. quæ situm. ff. de acqui. posses. vbi dicit text. quòd si in vita defuncti vel post eius mortem possessio rei quam defunctus vsucapiebat fuerit occupata ab aliquo tertio, non continuatur heredi vt de tur accessio ad vsucapionem complendam. ad idem est text. in l. nunquam. §. vacuum. ff. de vsucap. tex. in l. possessio testatoris. eo. titu. gl. no. & commun. opi. in l. cum miles. inglo. fi. in fi. ff. ex qui. cau. maio. ergo sic dicamus in nostro casu, quòd si lege vel statuto cauetur quòd in aliquem successorem transeat & continetur possessio ipso iure. intelligatur nisi ab alio sit occupata: & per illum text. in dict. l. Pomponius §. quæ situm. sic inductum, istam cō. & doctrinam tenet ibi Cum. in fine. idem Cum. in l. cum hæredes. in fine. ff. de acqui. posses. idem tenet Aretin. reputans esse fing. & nouum materia in l. 3. §. Labeo. fin. col. in medio, eo titu. Alex. non allegado prædictos Doc. in con. suis. 2. vo. cōf. cōf. 832. col. tenet etiam & reputat singul. Iaso. in l. si forori. C. de iure deli. 2. col. in medio. Philip pus Decius in. 4. vo. con. 467. 2. col. num. 8. idem tenet & commēdat Iaso. in dict. §. quæ situm. 1. col. nu. 2. idē tenet ante omnes Ioā. de Imol. 162. col. num. 4. vbi plus dicit, & est no. verbum Ant. Go. in ll. Tau. B b quod

imo è conuerso. l. 19. § 2. H. de Donatio. et l. 69. de R. L.

quod etiam eo casu quo sola possess. civilis est occupata, naturalis possess. non transiret in aliu virtute legis vel statuti: idem tenet & commentat Barba. 2. vol. con. c. 8. n. col. nu. 20. contrarium ergo vult hodie nostra lex Tauri. imò quod transeat possessio etiam si ab alio fuerit occupata. & hoc est quod significant & importat prædicta verba legis, & hoc potuit facere illa lex, quia princeps condendo legem generalē potuit auferre illud ius possessionis alicui quæsitum & alteri applicare: argumento text. in. l. Antiochenus, & ibi Bar. & Doct. ff. de priui. cre. & in. l. si priuatus. ff. qui. & à quibus. & in. l. venditor. §. si constat. ff. commun. præ. in. l. Lucius. ff. de euic. in. l. Item si verberat. §. 1. de rei vendi. notat Bar. in proce. fforum. 3. col. Paul. & Doct. in. l. si. C. si cōtrarius vel vi. pu. moder. in. l. Galus. §. & quid sit tantum. de libe. & posthum.

112 Nunc autem circa istam legem quæro de subtili & necessaria. q. si forte successor maioratus sit infans, vel furiosus, vel mente captus, an in eū trāseat ipso iure possessio virtute huius legis? Et videt quod non. Primò quia in quæreda possessione requiritur animus & voluntas quæ redi, vt in l. 3. & in. l. quemadmodum. ff. de acqui. possess. cū similibus. supra suo loco allegatis. sed tales personæ sunt inhabiles & incapaces eorum quæ consistunt in animo, vt in. l. diuus Marcus. in principi. ibi, eo furore esse, vt continua mentis alienatione oī intellectu careat. ff. de offi. præsi. tex. in. l. furiosus. C. quæ testat. fa. pos. tex. in. l. pupillus si fari. ff. de acqui. hæ. ibi, quamuis nō videatur scire huiusmodi ætatis puer: nec. n. scire nec discernere talis ætas potest, non magis quam furiosus. text. in. l. 2. §. furiosus. ff. de iure codi. tex. in. l. qui iurasse. in fine prin. ff. de iure iur. ibi, quamuis pupillus nō videatur periurare, quia sciens fallere non videtur. tex. in. l. fin. ff. de iuris & fac. igno. tex. in. §. prætereā in lit. quibus nō est permis. fa. testa. cuius verba sunt prætereā testamentum facere non possunt im puberes, quia nullum eorum animi iudicium est: item furiosi, quia mente carent. tex. in. l. cū prætor. prope finem, ibi, quidam natura vt furdus, mutus, & perpetuò furiosus, & impubes: quia iudicio carent. ff. de iudi. text. in. l. 1. C. de falsa moneta. in versic. impubes. ibi, quæ ætas eorum quid videatur ignorat. textus in. §. pupillus. post princ. Insti. de inuti. stip. ibi, quia huiusmodi ætatis pupilli nullum habent intellectū. tex. in. l. furiosi. ff. de regu. iu. cuius verba sunt, furiosi vel eius, cui bonis interdicitur nullavoluntas est. & ex ista ratione non possunt de iure communi acquirere possessionē

text. est in. l. 1. §. adipiscimur. versic. sed furiosus ff. de acqui. posse. cuius verba sunt. sed furiosus & pupillus sine tutoris autoritate non potest incipere possidere, quia affectionem tenēdi nō habent. text. in. l. quamuis. §. infans. ibi, nullus sensus infantis est accipiendi possessionem. ergo eis non potest quæri prædicta possessio civilissima virtute iuris legis Tauri. Secundò pro ista parte facit, quia princeps vel lex civilis positua nō potest tollere nec supplere defectum naturalem. tex. est no. in. l. si. C. de test. mi. lex. in. l. discretis. in princ. C. qui testa. fa. poss. tex. valde no. in. l. 1. §. ceterum. ff. de acqui. poss. facit bonustex. in lege, cū prætor. prope finē. ff. de iudi. ibi, quidam natura. vt furdus, mutus & perpetuò furiosus. & impubes: quia iudicio carent: & istam regulam & doctrinam pro notabili ponit Pau. de Castr. in. l. qui in potestate §. 1. in fin. ff. de testa. idem Pau. in. l. quidam cōfulebant. ff. de regu. iur. post prin. Abb. Panor in. c. cū viciesimum annum. de offi. delegat. 2. col. num. 2. Bart. in. l. si quæramus. ff. de testa. 2. col. num. 6. facit etiam doctrina Innocēt. in. c. sciscitatus. de rescrip. nume. 2. vbi dicit quod in habitas iudicis quæ prouenit ab ipsa natura, vt quia sit furiosus vel infans. reddit semper processum nullum, etiam si illa exceptio non sit opposita à parte, licet, secus sit quando est inhabilitas quæ prouenit à lege, vt quod sit infamis, seruus, vel mulier: quia iudicium valet nisi opponatur à te lit. con. quam conclu. & doctrinā tenet & sequitur ibi Ant. 2. col. num. 20. Imol. 2. col. nume. 14. & alij Doct. ibi: ergo per illā l. Tauri non possit suppleri talis defectus naturalis, & sic eis non quærat possessio. Tertiò facit, quia lex positua etiam si procedat fingendo non potest fingere super his quæ sunt impossibilia de natura in genere: tex. est no. & ibi commun. doctrina. in. l. qui ad certum. ff. locati. tex. in. l. adopt. la. 1. de adop. tex. in. l. lex. Corne. in. fi. de vulg. & pu. tex. in. l. qui decē. §. si cū mihi. in fi. verbis. infra. de solut. tex. in. §. minorē. Insti. de adop. tex. in. l. si spōsalibus. §. 1. de iure dot. tex. no. qui non solet allegari, in. l. hæredes. §. an est stipulatio. ibi, quia talis stipulatio per. l. 12. tab. nō diuiditur, nec potest. ff. fam. herc. tex. formalis & expressus in. l. 2. §. si. ff. de usufruct. earum rerum quæ vsu consu. tenet glo. or. & ibi commun. opi. in. l. Gallus. §. si eius in glo. si. in fi. de lib. & posth. gl. no. & ibi Doct. in. l. 3. in gl. 1. ff. pro socio. tradit Bar. in. l. si is qui pro emptore. 9. co. num. 21. & latius Iaso. ibi, nu. 21. Bart. in. l. eandem. ff. de duobus reis. 1. col. & ibi Ange. & Imola. Bar. in. l. sub conditione. de solu.

solu. ergo virtute illius. l. non potest transferri prædicta possessio in successorem maioratus infantem, vel furiosum, vel aliās inhabilem à natura. Sed his non obstantibus teneo contrarium, imò quod etiam si successor maioratus sit infans, furiosus, vel mente captus, vel furdus & mutus à natura, transeat in eū illa civilissima possessio, & habeat locum illa lex & eius dispositio. Primò quia considero quod ista acquisitio possessionis non fit nec inducitur à lege mediāte aliquo actu exercēdo in persona infantis vel furiosi, sed prouenit & transfertur ipso iure à lege: vnde in his quæ sunt iuris lex potest disponere sine medio alicuius actus vel fictionis, nulla habita cōsideratione ad habilitatem personæ, vt supra dixi & cōclusi: vnde iura superiora in contrarium adducta loquuntur quando aliquis actus deberet exerceri per infantem vel furiosum, & probat bonustex. iuncta comm. sententia in. l. cū pater. §. furdo. de legat. 2. vbi furdo & mutus & inhabili quæritur legatum & onus eius. Secundò pro ista mea sententia & cōclusionē facit text. in. l. quamuis. §. infans. ff. de acqui. possess. cū simi. vbi disponitur quod infans, vel furiosus mediante tutore vel curatore potest querere possessionem: quia suppletur iudicium infantis vel furiosi per eos, ergo à fortiori mediante lege possit eis quæri possessio & suppleri iudicium. Tertiò facit text. in. l. si seruo furioso. ff. de vsuca. tex. in. l. 1. §. item acquirimus. ff. de acqui. poss. vbi habetur quod infans vel furiosus possunt acquirere possessionem & vsucapere vel præscribere mediante seruo proprio: ergo à fortiori mediante lege. Quatò pro ista sententia & cōclusionē facit text. notabilis in proposito in. l. iubeo. in fine. C. de emāci. libe. vbi emāciatio & eius effectus, quia est iuris, potest fieri per patrem & acquiritur filio infanti & omnino carenti intellectu & consensu ex sola dispositione illius legis: ergo eodem modo acquiritur possessio & eius effectus in casu nō ex dispositione huius legis Tauri. Quintò facit subtile fundamentum, nam licet aditio hæreditatis & eius acquisitio requirat animi declarationem verbo vel facto, vt in. l. pro here. de. & in. l. gerit. & quasi per totum. ff. de acqui. hære. tamen in casibus in quibus hæreditas & eius dominium ipso iure acquiruntur ex potentia sunitatis vel aliās quæritur etiam infanti & furioso: tex. est notabilis & expressus in. l. Antistius. §. si. ff. de acqui. hære. & ibi notat Bal. Aret. Angelus & communiter alij Doct. & illum ad hoc summè notat Ias. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. 12. co. num. 56. tex. in. l. si. §. sin autē

perpetuus. C. de cura. furio. & ibi notat Bartol. Bal. Saly. & cominu. Doct. tex. in. l. Lucius. ff. de iure fisci. text. in. l. qui duos. §. cū in bello. ff. de rebus dubi. tenet notabiliter Bar. in. l. ventre præterito. 6. col. num. 18. versic. 3. reg. ff. de acqui. hære. & ibi commun. moderni. idem Bar. in. l. si infanti. 4. col. nume. 10. C. de iure de libe. & ibi Alex. & commun. Doct. facit etiam tex. singularis & vnicus in suo casu secundum Paulum & modernos ibi, in. l. si infanti. C. de iure delibe. vbi habetur, quod si hæreditas est delata alicui infanti, & talis infans decedat hæreditate non adita, illa hæreditas & plenum dominium eius censetur ipso iure quæsitum infanti, & trāsmittitur & quæritur postea ipsi patri superstiti ex beneficio illius legis, ergo eodem modo dicamus in nostro casu quod ex dispositione huius legis Tauri quærat possessio ista civilissima successor maioratus, etiam infanti vel furioso. Sextò pro hac mea sententia & cōclusionē facit, quia dignitas regalis, ducatus, vel cuiuscunq; maioratus, & ipsa iurisdicatio quæ deferitur iure successionis transit etiam in infantes, vel furiosos, vel omnino inhabiles, licet administratione non possit per eos exerceri, sed per tutorem, curatorem, vel coadiutorem: text. est in. c. grandi. de supplen. negli. præla. li. 6. & ibi cōmun. opi. facit etiam bonustex. in. l. prim. & 2. C. de tutoribus vel curatoribus illustrium vel clarissimarum personarum. & ibi notat Alber. Ange. de Peru. & commun. Doct. tex. in. c. 1. §. 1. versic. personam. per quos fiat inuestitura. in Vsi. feudo. & istam doctrinam & conclu. tenet Bal. in. c. cū viciesimum annum. de offic. delegat. 1. col. num. 5. tenet etiam notabiliter Angel. de Peru. in. l. cū prætor. §. non autem. ff. de iudi. num. 2. & ibi Paul. de Castr. & ante eos Albericus. ergo mediante prædicta. l. trāseat hodie possessio & effectus eius in successore maioratus etiam infantem & furiosum per nostram legem, cū sit ius pertinēs & annexum in rebus maioratus, & eius successionis & dignitati.

113 Imò quod magis est, non solum in hæredem vel successorem potest per. l. induci quod transeat possessio, sed etiam in hæreditatem iacentē ita probat tex. singularis & subtilis in. l. cœptam. ff. de vsuca. vbi patet quod hæreditas iacens potest complere vsucapionem vel præscriptionem cœptam per defunctum, sed hoc non posset procedere nisi mediāte possessione quæ sit continuata in hæreditate iacente. facit text. in. l. gerit. ff. de acqui. hæred. vbi dicit quod qualis possessio transit in hæreditatem iacentem Ant. Go. in. ll. Tau. Bb 2 tem

tē. & ibi notat & declarat. Pau. 2. co. & alij Docto. Sed veritas est, quod in hereditatem iacentem nulla vera nec propria transit possessio, etiam quo ad vscapionem vel prescriptionē sed in illo casu specialissimo necessitatis causā nē quotidie interpelletur vscapio, vel prescriptio introductum est, quod mediante titulo & possessione defuncti hereditas iacens possit complere illam sine aliqua possessione: ita tenet & declarat Ange. Pau. de Cast. Ioā. de Imola, & commun. Docto. in dista. l. cœptam. ff. de vscu. tenet etiam & declarat Paul. de Castr. & alij Docto. in l. nunquam. §. vacuum. eod. titu. Secundò pro ista parte, quod per legem vel statutum possit fieri quod in hereditatem iacentem transeat ipso iure possessio, facit tex. notabilis in l. hereditas in multis. ff. de acquir. rerū domi. vbi dicit quod illud quod non requirit exercitium alicuius facti potest transire in hereditatem iacentem, aliud verò non: sed possessio, ius, & effectus eius potest per legem ipso iure transferri sine exercitio alicuius actus vel facti, vt supra dixi & conclusi, ergo bene poterit virtute legis transferri possessio in hereditatem iacentem, sicut transit dominium, obligatio, & c. iura: & in specie reperio quod ita notabiliter tenet & determinat Philippus Decius in consilij suis. 4. vol. con. con. 467. qui bene loquitur.

114. Præterea circa istam legem quæro de noua & subtili quæstione, si illa possessio quæ transferretur ex dispositione illius legis sit illam et eadem possessio quæ erat penes defunctum, vel sit alia noua & realiter distincta possessio: constat enim, quod in casu quo post mortem defuncti hæres vel successor vniuersalis apprehendit possessionē, illa est noua & realiter distincta possessio, & non vetus vel antiqua quæ erat penes defunctū: ita probat tex. expressus in l. cū hæredes. ff. de acq. possess. & ibi notat & declarat Paul. de Cast. & alij Docto. ad idem est tex. in §. 1. eiusdem. l. ibi, noua possessio opus sit. & idē est in quolibet successore particulari quæ mediante contractu apprehendit possessionem, quia sua possessio erit noua, & nō illa quæ erat penes tradentem: ita probat tex. no. & vnicus in suo casu secundum Bart. & doc. ibi in l. si is qui pro emptore. §. si quis bona fide. ff. de vscu. ibi, quia initium secundæ possessionis vitiosum est. text. in l. qui fundum. §. qui bona fide. ibi. quia initium secundæ possessionis. ff. pro emptore. dubium ergo est in casu huius nostræ legis, an ista possessio quæ transit in successorem maioratus sit illa quæ erat penes defunctum, an alia

noua & distincta? In quo subtili articulo dico quod videtur quod sit eadem possessio. Primò ponderando illam legem in quantum dicit se transire. nam illud se, est relatiuum substantiæ & videtur referri ad possessionem defuncti, & non ad aliam: quia alia non est quæ transferri possit: ergo illa et possessio est quæ transfertur. Rursus & secundo pro ista parte pondero istam legem in quantum dicit se transire, nam propriè transferri dicitur aliquod ens de vno ad alium, argumēto text. in l. nemo plus iuris. ff. de regu. iuris. text. in l. traditio. in prin. supra de acquir. rer. domi. text. in l. si quis filiu. §. 1. ff. de acquir. hæredi. text. in l. illud. §. si. ff. de cōtra tabu. text. in l. apud hostes. C. de suis & le. hæz. text. in l. 3. C. de iure deliberā. text. in l. cū antiquioribus. eodem ti. text. in l. vna. C. de his qui ante apert. tabu. vbi habetur quando fit transmissio intelligitur de eadem hereditate defuncti, & de eodem iure sibi competenti. ex quo dicebat Bald. in Authenti. defuncto. C. ad Tertul. secunda colum. post prin. quod in casibus in quibus aliquid transmittitur idem transmittitur. Tertio facit, quia quando possessio acquiritur per hæredem vel successorem vniuersalem vel particularē mediante suo facto, & mediante vera & naturali apprehensione prout quæ rebatur de iure communi, illa bene erat noua & distincta possessio: & ita procedunt & debēt intelligi iura superius per me allegata: sed in casu huius. l. transfertur possessio ipso iure sine aliquo actu, ergo illam et quæ erat penes defunctū & in expresso ita reperio quæ tenet Bal. in rub. d. causa possess. & pro. 2. co. in medio. num. 11. vbi expressè dicit, quod si mediante statuto transfertur possessio in hæredem, illa est potius continuatio possessionis quam noua possessio: idem apertè tenet Bald. in Authenti. defuncto. ad Tertul. secunda colum. numero sexto. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod possessio quæ hodie per istā. l. transit in successorem maioratus, sit noua & realiter distincta possessio, & non illa quæ erat penes defunctum. Primò, quia considero quod ista nostra lex solū intendit disponere: & vult, quod possessio quæ ratatur & transeat in successorem maioratus sine aliquo actu apprehensiuo & in alio non se intromittit, vnde erit noua possessio, nō verò illa quæ fit penes defunctum. Secundò pro hac mea sententia & con. considero valde subtiliter verba illius legis in quantum dicit, quod in successorem maioratus transeat possessio, etiam si possessio rerum maioratus sit occupata per alium in vita possessoris maioratus, vel post

post eius mortē, vel etiam si ipse possessor maioratus in vita tradiderit alteri possessionem earum: si enim possessor erat ab alio tertio occupata in vita possessoris præcedente voluntate & traditione eius. vel nō præcedente: ergo iam primus possessor maioratus amittit possessionem in eius vita si amittit, ergo illa quæ transit in successorem non est illa quæ fit penes defunctum cum fuerit amissa, sed erit noua & alia penitus distincta. nec obstat prima consideratio quam feci ad istam. l. in quantum dicit se, quia respondeo quod illud verbum debet referri ad ipsam possessionem quæ de nouo transfertur ipso iure mediante ista. l. nō verò ad primā antiquā possessionē. Non obstat etiā secundū fundamentū in quantum dicit ista. l. transire, quia respondeo quod quando apertè constat in. l. vel dispositione quæ agitur de transferenda aliqua hereditate, vel transferenda aliq. re vel iure determinato vel scdm subiectā materiā de alio non potest intelligi, tunc de illa re vel iure intelligitur: secus verò in nostro casu vbi non constat quod loquatur de eadem antiqua vel prima possessione, imò repugnat regulis iuris: quia tunc oportet intelligere nostram legem in noua & realiter distincta possessione & vltra hoc verba nostræ legis hoc significant, prout, ponderaui: & istud est quod teneo & sentio in hoc subtili articulo.

115. Vlteriùs circa istam. l. quæro, si talis successor maioratus in quem virtute huius legis est translata possessio perueniat in veram & actualement possessionem rerum, si statim desinat habere illam legalem & ciuilibissimā possessionem, & acquirat verā & propriā possessionē acquisitā ex actu vero & naturali apprehensione: & breuiter teneo quod sic: imò quod magis est dico quod in omnibus casibus in quibus quis acquisiuit possessionem per clausulam constituti, vel per quemlibet alium actum fictum, si postea talis possessor perueniat in veram & actualement possessionem quæ sita per actum naturalem apprehensionis, statim cessat illa possessio quæ sita per actum fictum, & acquirit nouam possessionem quæ sita per actum verum & naturalem: ita fing. tenet solus Fran. de Are. in l. quod meo. 2. colum. prope finē. nume. 11. ff. de acquir. possessi. licet contrarium videtur tenere Bald. in capit. primo. §. si facta. num. 5. si de fundo fuerit controuersia inter dominum & agnatū Vassalli. pro qua mea sententia & Aretini facit primò tex. ille singu. in l. qui habet. ff. de tutel. vbi probatur quod quando in aliquo actu concurrat duplex causa, vna naturalis & alia accidentalis, semper præualet & est attendenda naturalis:

& ad hoc illum text. dicit singu. & vnicus Alberi. ibi in princip. notat etiam & commendat Bartol. Bald. & communi. alij Docto. notat & commendat Bald. vbi plura bona ex illo text. infert in l. prima. C. de curato. furio. 1. column. in principi. & notat & commendat Iaso. in l. si arrogator. ff. de adoptio. numer. 43. Secundo pro ista subtili cōclusionē facit bonus tex. in l. fundo legato. ff. ad l. Falc. vbi dicitur quod ille qui est factus dominus ex vna causa si superueniat alia causa quæ habet originem vetustiore statim desinat habere ex illa ex qua effectus erat dominus, & incipit habere ex vetustiore: & ad hoc notat ibi Paul. & Imo. & com. doc. Bart. in l. 3. §. ex pluribus. 2. col. 5. oppo. & in l. 3. col. ff. de acq. poss. melius & notabilius ibi Paul. de Cast. pe. co. in prin. versi. notandum. & post eum communiter moderni. Sed in nō casu cōcurrit causa legalis vel artificialis, hoc est, acquisitio possessionis mediante ista. l. vel per actū fictū inductū à lege ciuili, & cōcurrit causa naturalis apprehensionis quæ habet originem vetustiorē cum illa descendat à iure naturali, ergo illa potius attendatur. Tertio facit tex. in l. his verbis. ff. de adop. per quem tenet Bal. in l. non enim aliter. eod. titu. 1. lectura. 2. column. num. 4. quod vbi habemus veritatem nō inquirimus fictionem. Quarto facit tex. no. in l. generaliter. in principi. ff. de fideiuss. vbi si in aliquo actu vel persona concurrunt plures qualitates vel obligationes ad eundem effectum tendentes semper attenditur illa quæ potentior & principalior est: ad idem text. vbi notat Paul. & doc. in l. si reus. ff. de duo. reis. notat Bartol. in l. 2. post prin. ff. de ver. obli. text. 1. l. quæritur. de statu ho. & ibi notat Bar. Bald. Ang. & com. doc. tex. in Authenti. itaq. com. de success. Quinto tex. notabilis in l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. vbi si pater habet à principe facultatem substituēdi pupillariter filio suo muto, si postea talis filius filios legitimos habuerit reuocatur talis licentia, & substitutio reuocatur: quia causa illa ficta & specialis substitutionis cessat superueniente causa vera & naturali in cuius defectū fiebat. Sexto text. in l. humanitatis. C. de impube. & ali. versicul. ita tamen. vbi si est facta substitutio exemplaris filio mente capto, expirat ipso iure adueniente sana mente. Septimò tex. in l. cum res. C. de contra emp. vbi probatur quod quando in acquisitione possessionis concurrunt plures cause vel tituli, quarum vna est valida, plena, & perfecta, ex illa sola & non alia quæritur possessio, ergo sic dicamus in proposito quod per veram & naturalem apprehensionem rei maioratus cessat.

set prima possessio legalis civilissima, vel quælibet alia quæ sita per actum fictum. Ex qua sententia & conclusio confirmata ego singu. infero, quod licet hodie per istam nostram legem successor maioratus habeat vtranq; possessionem civilem & naturalem etiam in absentia, vt supra dixi & conclusi: tamen illud erit verum si ad huc talis successor non apprehendit veram & naturalem possessionem rerum per naturalem apprehensionem: si verò talis successor perueniat in veram & naturalem possessionem per actualem apprehensionem, & postea se absentet: tunc non retinebit in absentia possessionem naturalem, sed solam civilem: quia iam cessauit illa civilissima possessio. Itē etiam poterit amittere etiam civilem possessionem per longam absentiam, vel per eos modos per quos alius possessor amitteret. nec obstat quod ista lex nostra. Tauri trāstulit possessionē successorī maioratus, etiam in absentia: ergo etiam hodie in absentia retineat, quia facilius iura nostra cōseruamus quam acquiram⁹ de nouo: vt i. l. i. §. quod ait. ff. de super. & tenet glos. nota. ordina. in. l. i. gloss. secunda. ff. de acquirend. posses. ergo &c. quia respōdeo quod nostra lex inducit de nouo in successore maioratus ex iusta & necessaria causa, tamen postquā successor apprehendit possessionē per actū naturalem & se absentat, ipse perdit eam sua propria culpa, & lex non prouidet talicasu. Ex qua sententia & cō. sic cōfirmata infero no. q. in casibus in quibus ipso iure ex legis dispositioe quis cōsequitur dominium, vt legatarius, fideicommissarius, donatarius causę mortis vel similib: si postea verē & naturaliter apprehendat rem vel sibi sit facta traditio cessabit illud dñum legale & datiuū, & consequetur verū & propriū dominium acquisitum per actum naturalem & omnem effectum eius.

16 Item pro declaratione nostrę legis quæro, an ista lex & eius dispositio habeat locum & procedat in quibuscunq; bonis vinculis & subiectis restitutioni ratione alicuius contractus vel vltimę voluntatis. In casibus in quibus grauamen afficeret, vt in eis transeat possessio ipso iure in successorem: & teneo quod non, imo q. solum habeat locum & procedat nostra lex in rebus maioratus qui sit constitutus cū licentia principis. & ratio vera & fundamentalis est quæ talia bona propriē dicuntur esse maioratus in nostro regno, ut in. l. 41. cū tribus sequētibus supra his. ll. Tauri. alia verò bona, licet sint vincula, nō tamē dicuntur maioratus cū in eis non interueniat principis licentia. Confirmatur ista sententia & conclusio, quia quando lex fundat

se in aliqua qualitate, ante omnia debet constare de illa qualitate, & nūquam habet locum in alio casu in quo non verificetur illa qualitas: tex. est notabilis & expressus in. l. prator ait. §. hæc autem actio. vers. docereq; ff. vi bono. rāpto. & ibi notat & commendat Alberic. Ange. de Peru. & alij Doct. antiqui. tex. in. l. i. §. habet itaq; ff. si quis testa. liber esse ius. fue. tex. in. l. 3. §. hoc autem interdicto. vers. itaq; ff. de itine. actūq; priua. tex. in. l. i. §. ait prator. ff. nē quid in flumine publico. sed ista nostra lex expressē loquitur & disponit in rebus maioratus, ergo in rebus illius qualitatē tantū intelligatur & non in alijs. Confirmatur etiam, quia secundū communem vsū loquendi in nostro regno, illa bona tantū dicuntur esse maioratus quando in eis concurrat voluntas & ligētia principis. & non alia bona cuiuscunq; generis vel qualitatis sint, ergo nostra lex tantū de eis debeat intelligi, argumento tex. in. l. librorum. §. quod tamen Casius. ff. de lega. 3. tex. in. l. Labeo. ver. nec mirum. ff. de supellect. lega.

17 Item quæro an ista lex & eius dispositio procedat & habeat locum in primo successore maioratus, vt mortuo fundatore trāseat possessio in primum successorem eius? & videtur quod non, sed tantū in vltioribus successoribus postquā bona maioratus iam fuerunt incorporata & radicata in primo successore. Primò quia considero, quod ista lex disponit, quod mortuo possessore maioratus trāferatur ipso iure possessio civilis & naturalis in sequentem in gradu, & sic aperte vult, quod illa bona habeant istam qualitatem maioratus apud defunctum possessorem, quæ quidem qualitas videtur cessare in primo fundatore & constituyente, vnde hoc casu non videtur habere locū eius dispositio.

Secundò & principaliter, quia considero subtiliter verba huius legis in quantum dicit, quod mortuo possessore possessio transeat in sequentem in gradu, ergo debet intelligi de sequenti proximo successore ipsi⁹ primi successoris grauari, non verò ipsius disponentis vel constitutis, argumento tex. in. l. cū ita legatur. §. in fideicommissio. ff. de lega. secundo. & eorum quæ ibi notat Bartolus, & communiter Doctores, & in. l. peto. §. fratre. eodem titulo.

Tertio etiam facit, quia quando aliqua dispositio legis vel hominis fundatur in aliquo subiecto vel qualitate, prius & ante omnia debet præcedere & verificari illa qualitas, & de ea constare. tex. est in. l. hoc iure. ff. de verbo. obligat. tex. in. l. ita stipulatus. vers. in primo eodem

Contra
Molina lib.
ep. n. 26
ch. comm.

dem titulo. tex. in. l. quarta. ff. de fideicommiss. liber. tex. in. l. prima. §. prægnantem. ff. de ventre in possessio. mittend. tex. in. l. prima. §. hæc verba. ff. nē vis fiat ei. tex. in. l. diuus Traianus. ff. de mili. testament. tex. in. l. tribunus. eodem titulo. tex. in. l. quidam. ff. de iure codic. tex. in. l. isqui hæres. §. si quis dubitet. ff. de acquiren. hæredi. tex. in. l. si quis consortium. C. de fabric. libro vndecimo. & istam regulam & doctrinā tradit Bartolus & communiter Legistæ in. l. in illa stipulatione si Calendis. ff. de verbo. obligat. tradit etiam Innoc. & communiter Canonistæ in capitulo, super his. de accusat. ergo sequitur quod nostra lex & eius dispositio non habet locum in primo successore qui vocatur ad maioratum. Confirmatur etiam, quia in lege, statuto, priuilegio, testamento, contractu, vel alia dispositione, principaliter verba sunt attendenda & ab eis non est recedendum: tex. est in. l. non aliter. ff. de legat. tertio. tex. in. l. ille aut ille. §. cū in verbis: eodem titulo. tex. in. l. quod constitutum. ff. de mili. testament. tex. in. l. si feruum. §. prator ait. de acquirenda hæreditat. textus in. l. prima. §. si is qui nauem, ff. de executoria. tex. in. l. ad probationem. C. de probat. textus in. l. non distinguemus. §. de officio. ff. de arbitris textus in lege. Labeo. ff. de supelle. legat. tex. in capitulo. porro. de priuileg. tex. in capitulo. recepimus. eodem titulo. tex. in capitulo. consideramus de electione. tex. in capitulo. sine de transa. tex. in capitulo. in fine. de duobus fratribus à Capitaneo inuestitis. in V sibus feudorum. ibi, propter tenorem inuestitura. Ex quod dicit ibi Bald. & comm. Doct. quod tenor cōcessionis feudi præfertur propē naturæ ipsius, in tantum quod potius permittendum est quod actus pereat quam à verbis legis recedere, si rei vel negotio conuenire non possunt. Sed his nō obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò, quod ista legalis & civilissima possessio trāseat in primum successorem vocatum & nominatum per disponentem ad ipsum maioratum.

Primò quia eadem ratio fundamentalis, qua lex ista est condita & habet locum in quolibet successore, habet etiam locum in isto primo successore, vt bona maioratus magis cōseruentur, & sint vnita, nec aliquo casu possint dissipari vel alienari ex defectu possessionis: & quando solavna ratio potest in. l. cōsiderari illa habetur pro expressa, vt ex ea argui & inferri possit: glossa est singularis in iure in. l. quamuis. C. de fideicommiss. in gloss. fina. in fin. quam ibi notat & commendat Cinus, Alb. Bald. Pau.

Salyce. & commu. Doct. Sed ista eadem ratio militat in nostro casu & quæ sit. nec potest diuersa considerari, ergo habeat locum eius dispositio. Confirmatur, quia quando constat de mente & ratione legis illa est semper attendenda potius q. verba: tex. est in. l. non dubium. C. de legibus. tex. in. l. scire leges. cum. l. sequenti. ff. eo. tit. tex. in. l. scire oportet. §. illud. vers. in. fed & maximē. ff. de execu. tuto. tex. in. l. 3. §. cōditio. ff. d. adi. leg. tex. in. l. pe. ff. ad exhib. tex. in. l. 2. §. si mater. ff. ad Tertul. tex. in. l. diuus. §. item se natus. ff. de falsis. Secundò quia quando lex, Princeps, vel testator verisimiliter idem disposuisset in casu omisso quod in expresso, si de illo cogitasset vel esset interrogatus, vterq; habetur pro expresso: ita probat text. valde notabilis in. l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis. & ibi gloss. ord. & commu. Doct. tex. in. l. cum auus. ff. de condit. & demonstr. tex. in. l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. tex. in. l. generaliter. §. cū autem. C. de insti. & substi. tex. in. l. Scauola. ff. ad Trebel. tex. in. l. ex facto. eod. tit. tex. in. l. filii. §. vt quis hæredem. ff. de lega. 1. tex. in. l. 3. C. de inoffi. testament. tex. in. l. si vnquam. C. de reuo. dona.

Tertio facit, quia etiam bona maioratus dicuntur quando sunt penes constituentem vel fundatorem, quia aut maioratus est irreuocabilis, ex eo quod est factus ex causa onerosa vel aliā, & negari non potest quod sit maioratus: aut est reuocabilis & tamen moritur fundator & disponens sine reuocatione, & tunc eo ipso remanet cōfirmatus & dicit maioratus, & lex nostra Tauri loquitur & disponit hanc suam decisionem mortuo iam detentatore, & fundatore, & non alio tempore, ergo indistincte habent locum nostra lex & eius dispositio tam in primo successore quam in omnibus alijs vltioribus: & ista est mea noua opinio in qua resideo: & ex supra dictis clarissimē patet quod in successorem maioratus tranfertur vtraque possessio tam civilis quam naturalis ipso iure per nostram. letiam si in vita defuncti vel post eius mortem per alium tertium res maioratus sint occupata: vnde aperte deducitur & inferitur quod ille tertius penes quem sunt res maioratus nullo modo possidet, sed tantū habet nudam & simplicem detentionem, vnde nō posset præscribere, licet aliquo casu vel tempore bona essent præscriptibilia.

Item etiam nō posset lucrari fructus. Itē etiam non habebit aliqua interdicta vel remedia possessoria quæ dantur & competunt possessoribus: & finaliter nullum habebit effectum qui

solet produci & causari à possessione cum non possideat, sed tantum sit in nuda & simplici detentatione: quo casu necessario querendum est, si talis tertius detentator negat vel recusat earum restitutionem ex causa vel sine causa, quæ remedia competant successori maioratus pro earum reali restitutione.

118 (Materiam tactam sub hoc numero centesimo decimo octavo, vsque ad numerum centesimum vigesimum septimum, reperies post numerum centesimum nonagesimum secundum: quia post eum ponitur numerus centesimus decimus octauus cum alijs octo reliquis recto ordine consequentibus.)

Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico & præsuppono quod possidenti dantur interdicta & remedia possessoria, & iste est principalis effectus possessionis: & magistraliter & resolutiue dico, quod tria sunt genera interdictorum.

127 Nam quoddam est interdictum adipiscendæ possessionis, quoddam retinendæ, quoddam vero recuperandæ: text. est qui istam doctrinam & theoreticam ponit iu. l. secunda. §. hæc autem interdicta. ff. de interdictis. cuius verba sunt, hæc autem interdicta quæ ad rem familiarem spectant, aut adipiscendæ sunt possessionis, aut recuperandæ, aut retinendæ: & ibi notat Alberi. Angel. & Doctor. ad idem est text. in §. sequens diuisio. in princip. Instit. de interdict. & ibi notant Doctores. & per ista iura istam doctrinam & theoreticam ponit Azo in Summa. C. de interdict. l. col. nu. 7. Specu. in tit. de cau. pos. & pro. in prin. num. 1. Bal. in l. vna. C. vti poss. idē Bal. in l. incerti. C. de interdict. 8. colum. num. 26. & ibi glo. ord. in verbo, competentibus. Cinus in l. ordinarij. in. 1. colum. num. 2. C. de rei ven. & ibi Saly. 1. colum. nu. 1. g. glo. no. & ordi. in c. pastoralis. in glo. magna. in princ. de causa posses. & pro. & ibi Abb. 2. colum. num. 12. Anto. 3. col. num. 17. Card. 2. col. num. 3. & commu. Docto. Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune. in prin. num. 2. ff. de acquir. posses. & non reperiuntur alia genera interdictorum nisi ista secundum Bal.

128 in dict. l. ordinarij. 2. colū. num. 3. Interdictum adipiscendæ competit hæredi de iure pratorio vel ciuili pro consequenda & adipiscenda possessione rerū hereditariarū postquam iam adiuuit hæreditatem: nam cum in eo non sit transmissa possessio post mortem defuncti, licet adita sit hæreditas, vt in l. cum hæredes. ff. de acquir. posses. & supra dictum est, necessario datur ei hoc interdictum pro possessione consequenda, & istud vocatur, quorum bonorum: text. est in

l. 1. & pertotum. ff. quorum bonorum. tex. in l. 1. & pertotum. C. eod. tit. tex. in §. sequens. versic. adipiscendæ. Instit. de interdictis. & habet locum hoc interdictum tā ex testamento quā ab intestato text. est expressus in l. 1. C. quorum bonorum. tex. in l. 2. & ff. eo. ti. & aperte probat verba generalia. tex. in dicta. l. 1. ff. eo. in prin. & in specie itam conc. & declarationem ponit Azo in Summa. C. de interdictis. idem Azo in rubri. quorum bonorum. in prin. Specu. in titu. de testamentis. §. nunc dicendum, in princ. vbi omnino vide. Rofre. in libellis suis in. 2. parte. in rubri. de interdicto quorum bonorum. in prin. & aperte vult glo. ordi. in l. C. de edic. di. Adria. tol. super verbo, legitimo. versic. item quæro. & ibi Cinus. 2. colū. 3. oppo. Bart. ibi. 3. colū. num. 5. Albe. ibi ante pe. colū. in fine. versic. item quæritur. & melius quam alius ibi Paul. 6. colum. num. 14. & ibi Saly. Iaso. ibi ante pe. colum. num. 28. Corneus ibi penul. col. in princ. tenet Saly. no. in l. 2. C. quorum bonorum. fin. quæst. Ripa in rubri. ff. quorum bonorum. 2. colum. in fine. versic. 8. differentia. Platea in Summa autē. versic. restitutoriam. post princ. Instit. de interdictis. Ang. de Are. in §. de actio. Item adde quod datur & competit hoc interdictum solum hæredi vel successori vniuersali in tota hæreditate vel quota, ex tali causa, vel titulo ex quo transit dominium sine traditione, vt est successio hæreditatis de iure ciuili vel pratorio. vel restitutio Trebelliani. vel petitio bonorum causa libertatum conseruandarum: nõ autem competit particulari successori in re certa, puta legatario vel hæredi instituto in re certa alio dato cohærede vniuersali vel donatario causa mortis: nam licet in legatarium vel donatarium causa mortis transeat dominium recta via post mortem defuncti, non tamen competit eis hoc interdictum pro adipiscenda possessione: text. qui sic debet intelligi in l. prima. in fine. ff. quorum bonorum. ibi. & ad vniuersitatem bonorum non ad singulas respertinet. & ibi glof. fin. in finali expositione: & ibi tenet & declarat Dinus. Alber. & Angel. & bene Francif. & Ripa ibi finali column. & istam doctrinam & theoreticam ponit Bal. notabil. in l. incerti. C. de inter. 6. col. nu. 12. quæ omnino vide. facit gl. expressa in l. fi. C. de edic. di. Adria. tol. in verbo. ex parte. in prin. vbi dicit quod remediū possessorium adipiscendæ illius legis competit tantum hæredi vniuersali, non vero particulari, puta legatario vel instituto in re certa alio dato cohærede vniuersali: argumento textus. in l. 1. §. si ex fundo. ff. de hære. insti. & in l. quoties. C. de hære. insti. & illam sequuntur ibi Bartol. quinta col.

ta colum. numero octauo. Bald. nona columna numero. 38. Paulus tertia columna, numero. 7. Corneus secunda colū. num. 8. & notabiliter ibi Philippus Decius sexta colum. num. 23. Iaso. ibi tertia colum. in fin. Alex. quem vi. in l. quoties. de hære. insti. penulti. columna. numero. 7. Ex qua regula & doctrina ego infero quod non competit hoc interdictum emptori totius patrimonij alicuius vinctis, nec emptori hæreditatis defuncti cum non sit successor vniuersalis ex vltima voluntate, nec transeat dominium ipso iure solo titulo: quod est verum ex persona propria, sed ex persona hæredis vendentis competeret. argumento tex. in l. emptor hæreditatis. C. de hære. vel ac. ven. & in l. 2. ff. eo. cū fimi. Itē datur & competit contra quælibet possessorem vniuersalem hæreditatis defuncti, vel contra quælibet particularem possessorem vel detentatorem alicuius rei: ita probat textus in dicta. l. 1. ff. quorum bonorum, in princip. ibi dum dicit, quod de his bonis pro hærede aut pro possessore possidet, &c. & per eum ita tenet glof. ordina. ibi in glof. fina. in princip. & ibi Angelus de Perusio & Raine. & melius & expressius ibi Francif. de Ripa fina. columna, in princip. & tenet glo. expressa in l. secunda. C. quorum bonorum. in glo. fina. & ibi Angel. de Perusi. & Salyce. numero quarto. Rofre. in libellis suis in secunda parte, in Rubr. de interdicto quorum bonorum, in glof. fina. in principio, numero octauo. Specula. in titulo de testam. §. primo. numer. quarto. Ang. de Are. in §. quadrupli. de actio. vndecima columna. num. trigesimo quarto. Pro qua sen. & conciu. facit bonus tex. in l. regulariter. in fine, cū l. sequenti. ff. de peri. hæredita. vbi habetur, quod petitio hæreditatis datur contra possidentem totam hæreditatem, vel aliquam rem particularem: & per eum ita tenet ibi gl. Bar. Odo. fred. Bald. Angel. & commu. Docto. tex. glo. & commu. opin. l. 1. §. 1. ff. si pars hæredita. peti. & in specie per illum tex. quod idem sit in hoc interdicto, tenet glo. ordina. in §. sequens. versic. adipiscendæ. in glo. 1. Instit. de interdictis. iuncto ibi textu.

Item adde, quod istud interdictum competit tantum pro rebus quas possidebat defunctus tempore mortis, & reliquit in sua hæreditate: non vero pro his quas illo tempore non possidebat, sed tunc oporteret agere remedio petitorio. rei vindicatione vel Publiciana: ita probat tex. in l. Item videndum, §. si iuncta. l. sequenti quæ incipit. & non tantum. ff. de peti. here. vbi habetur, quod petitio hæreditatis quæ maximam habet similitudinem cum hoc interdicto

solum competit pro illis rebus quas defunctus reliquit in suo patrimonio & hæreditate: & ad hoc notat ibi Bar. & com. opin. ergo ita dicam in hoc interdicto: ita tenet Cinus in l. 1. C. quorum bonorum. bo. 1. colum. in medio. Iacob. Bar. ibi. 2. col. in medio. Salyce. in rub. eod. titu. prima colum. num. 3. Alb. in l. 2. ff. eod. titu. Bart. in l. prima. fin. colum. in fin. C. eo. imo etiam datur pro rebus tantum detentis à defuncto, vt ibi dicit Bart. & Doct. vbi supra. glof. in §. Summa autem. versic. restitutoria. in glo. pro possessore. de interdictis, & in expresso ista sententia. & con. tenet Pe. de Bella per. in l. 2. in prin. C. quorum bonorum. vbi subtiliter dicit, quod licet possessio defuncti non continuetur in hæredem, tamē illa possessio quæ erat apud defunctum tempore mortis operatur vt competat hoc interdictum hæredi vt consequatur eam, & restituatur hæres ad illam rem & possessionem quæ per tertium sit ablata vel occupata post mortem defuncti, & ista est intentio & no. declaratio Petri de Bella per. & pro hoc ego considero tex. & iste est eius sensus in l. 1. ff. quorum bonorum. in versiculo primo, vbi dicit, hoc interdictum restitutorium est: quasi velit dicere, quod possessio rei quæ erat penes defunctum, si post eius mortem reperiat penes alium, restituatur hæredi: ad idem facit tex. in §. Summa autem, versic. restitutoria. Instit. de interdictis, & iste est sensus glof. ibi in verbo. bonorum possessori. in finalibus verbis, vbi dicit quod inspecta persona defuncti istud interdictum est restitutorium: inspecta vero persona hæredis est adipiscendæ: & ibi tenet & sequitur Faber numero secundo. Angelus ibi tertia columna, in medio. & in expresso ita tenet & declarat vno verbo Iacob. Butri. in l. prima. C. quorum bonorum. secunda columna. in medio. & ista est intentio Paul. de Castr. in l. secunda. C. de edic. di. Adria. tol. secunda col. in fin. imò quod magis est, dico quod talis hæres debet probare illas res fuisse penes defunctum tempore mortis cum sit causa & fundamentum suæ intentionis sicut dicimus in remedio possessorio adipiscendæ. l. fi. C. de edic. diui Adria. tol. vt tenet ibi Bartol. penulti. column. prope finem, & Decius. 12. columna. numero. 40. Confirmatur quia semper quis tenetur probare illud quod est causa suæ intentionis, vt in l. in illa stipulatione si Calendis, cum l. sequenti: & ibi notat Bar. & doc. ff. de verbo. oblig. cum simi. Item adde, quod ita demum istud interdictum competit contra possessorem vel detentatorem rei hereditariæ quando eam possidet sine aliquo titulo: secus vero si habet vel possidet cum

titulo. quia tunc non competit contra eum hoc interdictum: tex. est qui sic debet intelligi in. l. 1. ff. quorum bonor. ubi dicitur quod datur hoc interdictum contra eum qui possidet pro hære de vel possessore: & ibi tenet & notat solus Ripa prima colum. secundo. no. tex. in. l. secunda C. eodem titul. in fine, & ibi expressè tenet & notat Ange. de Peru. in fine, idem tenet Specu. in titulo de testamentis. §. nunc dicendum. 2. col. versic. & nota quod hoc interdictum, ad idem est casus in. §. sequens, versic. adipiscendæ. Instit. de interdic. & ibi expressè, & no. tenet Platea. 1. colum. 1. no. tenet Angel. in. §. quadrupli. Instit. de actio. 10. column. numero. 34. & pro hac sen. & con. est glo. ordi. quæ non allegatur in. l. 1. pri. versicul. rediguntur. ff. quorum lega. in verbo, ut perinde, in fine. quam vide. Ex quo inferitur clarè, quod hoc casu necessariò recurrendum esset contra talem possessorem cum titulo ad rei vendicationem.

Itè adde quod postquam semel hæres adeptus est possessionem rerum hæreditatis, amplius sibi non competit hoc interdictum pro illis rebus, imò si ageret, succumberet tãquam proponens ineptam actionem: ita nota. Pet. de Bella per. in. l. 2. C. quorum bono. in fine. Salyc. in rubri. 2. column. eodem titul. numero quinto, & istam conclu. tenet glo. ordina. in capitulo primo, de confes. libr. sexto. in gloss. prima magna in fine, & ibi communi. Doctor, pro quibus est casus expressus in. l. secunda. §. hæc autem interdicta. in fine. ff. de interdi. cuius verba sunt. adipiscendæ possession. sunt interdicta quæ competunt his qui ante non sunt nacti possessionem. tex. in. §. sequens, prope. finem. versic. itaq; eo. Instit. cuius, verba sunt, itaque si quis adeptus possessionem amiserit eam, hoc interdictum ei inutile est: & expressè ibi tenet & notat Plat. secunda colum. & secundo no. & idem est in petitione hæreditatis, & in remedio. l. fi. C. de edict. diui Adria. tol. & in quolibet alio iudicio possessorio adipiscendæ possessionis, ut latius suo proprio loco dico.

129 Item adde quod istud interdictum adipiscendæ quorum bo. non datur nec competit contra debitores hæreditarios personaliter obligatos, ut virtute eius hæres mittatur in possessionem debiti: tex. est no. & subtilis in. l. 2. quæ est fi. ff. quorum bono. cuius verba sunt, interdicto quorum bonorum debitores hæreditarij non tenentur, sed tantum corporum possessores: & ibi notat glo. ordi. & commu. Docto. & ratio illius text. est, quia omne remedium seu iudiciũ possessorium causatur & producitur immedia

tè à sola possessione tãquam à primordiali causa & fomento: non vero ab alia causa vel titulo ut dixi: sed ipsum debitum personale, actio vel obligatio qua tenetur debitor non possidetur à creditore, sed tantum persona eius est sibi obligata: text. est in. l. obligationum substantia. in princ. ff. de actio. & obli. tex. in. l. actionum genera. ver. in personam. eod. titu. cum similibus, ergo cum possessio in isto casu non fuit penes defunctum, meritò non competit hæredi hoc interdictum: & in effectu istam rationem ponit Alber. licet sic non declaret, in dicta. l. secunda. quorum bonorum, & est ratio vera & concludens, nec huic conclusioni & rationi obstat illa glo. sing. comu. appro. in. l. regulariter. ff. de peti. hæ. in glo. fi. ubi dicit quod creditor possidet saltem improprie ius quod habet in debito vel obligatione personali, & similiter debitor possidet illud passivè improprie ius: quam gloss. ad hoc reputat ibi singu. in iure Ang. de Peru. in princ. nume. 2. & sequuntur alij Doctores: & illam glo. dicit singul. Roman. in. l. 1. ff. de acquirè. possessio. fin. colum. in fine. illam etiam glo. commendat Alexand. in. l. 3. eod. titu. secunda colum. num. secundo. Vincet. ibi. 1. colum. in prin. Iaso. ibi. 2. col. in princ. pro qua gloss. & conc. facit tex. in. l. etiam. §. si. cuius verba sunt, item à debitore hæreditario quasi à iuris possessore, & c. ff. de peti. hæ. & ibi gloss. expressa. tex. in. l. quod si in diem. §. Iulianus. versic. idem Iulianus. ibi, & veluti iuris possessor est. eod. tit. quia respondeo notab. quod illa possessio est nimis impropria vel improprie sima, unde non producit aliquod remedium possessorium: ita in specie reperio quod respondet Cinus in. l. si certis annis. C. de pactis. penulti. colum. in fine. ita etiam tenet & respondet Bal. in dict. l. regulariter. 2. lec. ff. de peti. hære. Angel. de Aretio in. §. primo. Instit. de interdictis, secunda columna. in medio. Aduertendum tamen pro declaratione huius interdicti quorum bo. & materia, quia videtur quod nullo modo sit necessarium istud remedium pro adipiscendæ possessione, cum possit licitè & iuste hæres apprehendere possessionem rerum hæreditatis propria autoritate tanquam verus dominus, ut late & notab. conclusi supra ista lege: quia ad hoc respondeo quod ita demum hæres potest apprehendere possessionem propria autoritate si sunt bona vacantia & non sunt occupata vel possessa ab aliquo tertio, ut ibi dixi: tunc enim fateor quod non est necessarium istud remedium, si vero bona quæ testator relinquit in sua hæreditate tempore suæ mortis nunc reperiantur occupata vel posse

possessa ab aliquo tertio, tunc proprie competit & est necessarium istud remedium quorum bonorum, contra illud pro adipiscendæ possessione quando non possideret cum titulo iusto, ut supra dictum est: & in hoc consistit virtus & necessaria intelligètia huius articuli, imò quod magis est, nunquam istud interdictum posset competere pro adipiscendæ possessione bonorum vacantium, sed tantum eo casu quo ab aliquo sint occupata: nam cum interdictum semper requirat agentem & eum cum dicitur inter duos, ut in. §. summa autem. in finalibus verbis. Instit. de interdictis, ibi. sed tamen obtinuit omnia interdicta appellari, quia inter duos dicitur: & in specie ita tenet & declarat solus Ripa in rubrica. ff. quorum bonorum, secunda columna, versiculo, quinta differentia. Item adde quod agenti interdicto adipiscendæ bene obstat exceptio dominij quando in continenti venit probanda: quod tamen intellige nisi possessorium adipiscendæ concederetur actori in poenam rei conuenti: quia tunc non admitteretur talis exceptio, sed statim mittendus est actor in possessionem: ista est gloss. singu. in iure in. l. fin. ff. de rei vendic. in gloss. fina. in fine, iuncto text. ubi quando reus propter mendacium priuatur possessione & debet tradi actori non potest opponere excep. dominij, etiam si in continenti velit probare: & ad hoc illam glossam notat & commendat ibi Bartolus. Angelus de Perusio, & communiter Doctores.

130 Item etiã dico, quod eo casu quo legatarius accepit & occupavit rem legatam propria autoritate post mortem defuncti competit hæredi interdictum adipiscendæ, quod vocatur quorum legatorum, pro adipiscendæ & consequenda possessione rei vel rerum quas occupavit legatarius: text. est in. l. 1. in princ. ff. quorum legatorum. ibi, ut quod quisq; legatorum nomine non ex voluntate hæredis occupauerit id restituat hæredi: & per totum illum titulum: & ad hoc notat ibi Bar. Alberi. Ang. & Doctores: tex. in. l. vna. C. eod. tit. & ibi Bar. Cinus, Albe. Ange. Bal. Saly. & com. doc. & ita tenet & declarat ista iura Azo in Summa. C. eo. Rosfre. in libellis suis, in. 2. parte, in rubri. de interdicto quorum legatorum. Specu. in titulo de testamentis. §. nunc dicendum. 3. col. versicul. verum quia frequenter, ex quo patet quod isto casu datur remedium & interdictum adipiscendæ contra titulo possidentem.

131 Adde tamen quod istud interdictum solum habet locum & competit quando hæres petit restitutionem rei legatæ apprehensæ per legatari-

um, quia imminet ratio legis Falcidie, & vult uti retentione pro ealiter verò non competit: sed iuste legatarius retinebit: ita probat apertè tex. in. l. vna. C. quorum legatorum, in prin. ibi per quartæ retentionem, & c. & in fine. ibi, ut ita retentione competenti vtrius: & ibi expressè tenet gl. finalis in prin. & ibi Pet. de Bella p. Cynus qui no. loquitur. Albe. Bald. Salyc. & com. Doctores: tenet etiam Azo in summa illius tituli in fine. num. 5. Rosfredus in libellis suis. 2. parte in dicta rub. de interdicto quorum legatorum, 1. colum. versic. septimum est. licet litera eius sit corrupta: tenet etiam glo. ordi. in. l. 1. versic. rediguntur, in verbo, perinde. in fine. ff. quorum lega. & ibi tenet Bar. in fine. nu. 4. & ibi no. Ange. de Perusio in fine. & ista est magis comm. opi. secundum Ripam ibi. 4. colum. numer. 24. licet Odo. & Oldrad. quos ipse refert & sequitur tenuerunt contrarium. Ex quo inferitur in pratica quod oportet quod hæres tempore quo agit hoc interdicto fundet intentionem suam in hoc. f. quod imminet ratio. l. Falc. unde si liquidè constaret quod non imminet vel in casibus in quibus cessat Falcidia, non poterit agere hoc interdicto. Vnum tamen est, quod in neutro casu legatarius amittit ius suum, licet acceperit rem legatam propria autoritate, imò poterit consequi ab hærede: ita casus expressus in dict. l. prima. ff. quorum lega. versic. rediguntur. ibi, ut perinde legatarij possint eum conuenire.

132 Sed aduertendum est, quia contra hoc est casus expressus & terribilis in lege, non est dubium. C. de lega. ubi probatur quod imò amittit legatarius ius suum si occupat rem legatam propria autoritate, cuius verba sunt, non est dubium denegari actionem legatorum ei proportionem competentem his pro rebus quas subtraxisse eum de hæreditate apparuerit, & ad hoc illud text. reputat singularem in iure Pau. de Cast. in prin. & commendant ceteri Doctores. Sed pro concordia, & declaratione dico, quod si legatarius accepit rem legatam propria autoritate ante aditam hæreditatem per hæredem: vel post aditam ante tamen apprehensam possessionem, non amittit legatarius ius suum, licet teneatur interdicto quorum legatorum, illam restituere hæredi quando imminet Falcidia, ut supra dictum est, & ita procedat & intelligatur text. in dict. l. 1. versic. rediguntur. ff. quorum lega. si vero accepit rem legatam propria autoritate post aditam hæreditatem per hæredem & post apprehensam possessionem, tunc perdit ius suum, & sic legatum: & sic debet intelligi tex. in dicta. l. non

non est dubium. C. de legatis. & ita in expresso determinat glos. ordinar. in dicta. l. non est dubium. in glo. prima. in versiculo, vel ibi ante aditam hereditatem, & eam tenet & sequitur ibi Bartolus, Cinus, Iacob. Butrigarius, Faber in Breuiario, Angelus, Baldus, Salycetus. Paul. Alexan. Corneus. & Iaso. idem etiam tenet glo. in dicta. l. i. vers. rediguntur, in verbo, vt perinde. ff. quorum legatorum, & ibi Bartolus in principio, numero secundo. Albericus, Angelus, & Doctor. antiqui ibi, & ibi Ripa tertia columna, in fine. idem tenet glos. in. l. vna. C. quor. lega. in glos. fina. post princip. & ibi Bartolus, Iacobus Butrigarius, Baldus, Salycetus, & communi. Doctor. & ita tenet Azo in summa illius tituli in fine. & istam concordiam & intellectum tenet glos. notabilis in capitu. fina. de success. ab intesta. in glos. penulti. & ibi Ioan. Ang. fin. column. in fine. Anton. penultima column. in fine. Cardinal. fina. column. in principio. & alij Doctores ibi. & tandem ista est communis & recepta opi. Legistarum & Canonistarum. Sed certe iste communis intellectus & concordia nunquam mihi placuit, neque credo quod iste fuit sensus illius legis, non est dubium. Primò quia ille text. præsupponit vitium & delictum in legatario, ex eo quod dicit subtraxisse. argumento text. in. l. prima. versiculo primo. ff. de abigeis. vbi dicit, abigei autem proprie habentur qui pecora ex pascuis vel armentis subtrahunt.

Secundò quia cum legatarius sit dominus rei legatæ, imò licet non esset, cum habeat iustum titulum in ea, dato quod occupet propria autoritate & sit iniustus possessor, adeo quod non queratur ei dominium nec vfucapiendi conditio, & teneatur restituere domino à quo habuit titulum, vt in. l. si stipulatione. supra isto tit. & in. l. improbat. & in. l. neque ex vera. C. eod. tit. tamen non propterea perdit ius quod habet ad illam rem ex tit. oneroso nec ex lucratiuo: ita singu. dicit Pau. expressiùs cæteris in dicta. l. si ex stipulatione. i. col. in fi. & Vincè. ibi. i. co. nu. 2. & est de mente omnium: ergo legatarius non perdit. Tertio quia considero quod ita de muti quis punitur in amissione rei vel iuris sui quando interuenit violentia expulsiua vel ablatiua, vt in. l. si quis in tantam. C. vnde vi. & in. l. stat. ff. quod metus causa. non verò aliàs: ergo licet legatarius accipiat propria autoritate sine aliqua violentia, nõ debet amittere. Quarto quia illa lex nõ loquitur solum eo casu quo post aditam hereditatem & apprehensam possessionem per heredem legatarius subtrahit,

imo simpliciter etiam iacente hereditate, cum textus dicat de hereditate, & proprie hereditas dicatur antequam sit adita per heredem, vt in lege prima. §. veteres. iuncta glossa. ff. de acqui. possess. cum simi. Vnde circa intellectum illius legis satis cogitavi & reperiò quod ultra communem est alius secundus, quod intelligatur quando legatum fuit in genere non in specie: quo casu cum non sit translatum dominium in legatarium, merito punitur si aliquid ex rebus defuncti occupet propria autoritate: ita reperiò quod tenet Rosfr. in libellis suis. 2. parte, in rubrica de interdic. quorum legatorum. pe. col. in fine, sed nec iste intellectus placet, cum sit diuinatorius, vnde teneo pro constanti quod verus & realis intellectus illius. l. sit quod ibi legatarius accepit rem mobilem legatam in specie propria autoritate clã & furtiue, modo ante aditam hereditatem, modo post: quo casu ex dispositione illius legis punitur in amissione iuris, & merito: secus vero esset eo casu quo palam propria autoritate & non furtiue eam occupauit: quia tunc non amittit ius suum per superiora fundamenta. Ex quo inferitur clarè quod si res immobilis fuisset legata nunquam amittet eam legatarius, licet eam capiat propria autoritate sine violentia: & istum intellectum semper habui pro vero ad illam legem, & legendum eum tenui, postea reperi quod eum ponit Ange. de Peru. in. l. vna. C. quorum legat. 2. col. & isto casu procederet. i. solu. glo. in dicta. l. nõ est dubium.

133 Aduertendum tamen est quod testator potest dare licentiam legatario occupandi rem legatam propria autoritate, quo casu indistinctè nunquam amittet ius suum, nec incurret aliquam poenam ista est glo. singu. & vnica iuncto text. in. l. Titia cum testameto. §. Lucius Titius. ff. de legatis. 2. in glos. fina. versicu. vel. 3. & ad hoc summe notat Bart. Bald. & Paul. & reputat singul. Ioã. de Imo. notat etiam & commendat Ange. Saly. Paul. Iaso. & commu. Docto. in dict. l. nõ est dubium. C. de legatis, notat etiam & commendat Bar. in. l. creditores. C. de pigno. 2. lect. 2. col. num. 9. notat etiam & commendat Bald. in. l. 1. C. commu. de lega. 4. col. num. 18. idem Bald. in. l. legis Iulie. in fine. C. qui bo. ce. pos. Bart. in. l. legitimos. ff. de legi. tuto. i. co. num. 3. idem Bar. in. l. nemo potest. ff. de lega. 1. 2. co. in fine. num. 10. Ange. in. l. pe. ff. pro legato. & ultra eos illam glo. dicit vnica Albe. in. l. 1. in fine. ff. quorum lega. imò etiam tacitè potest testator dare licentiam legatario vt propria autoritate capiat legatum: ita singu. Ange. de Peru. argumento illius

lius text. in. l. hec si res. ff. de rei ven. & illud dictum reputat singulare Iaso in dicta. l. non est dubium. C. de legatis. 2. col. in medio. & Doct. de Segura in repetitione legis: vnũ ex familia §. sed si fundum. ff. de lega. 2. fi. col. Alex. in. l. nemo potest. de lega. 1. 4. col. nu. 14. & ibi Iaso. 7. co. num. 32. & ibi Ripa. 13. col. num. 26. idem Ripa in. l. 1. ff. quorum lega. 2. col. Romanus in Athen. similiter. C. ad legem Fal. 20. speciali. & ex epla huius articuli vide in dictis locis.

134 Sed iuxta prædicta quæro in quo differat istud remedium adipiscendæ quorũ bonorũ. & remedium legis fi. C. de edict. diui Adria. tol. & in quo sit necessarium, cum videatur sufficere interdictum quorum bonorum, imò illud generalius & vtilius est cum competat tam ex testameto quam ab intestato, remedium verò legis fi. solum ex testamento: pro cuius declaratione præsuppono quod si hæres sit institutus & scriptus in aliquo testamento sua forma & figura solenni non cancellato, nec in aliqua substantiali parte suspecto, potest virtute eius petere à iudice vt mittatur in possessionem omnium rerum quæ fuerunt apud testatorem tempore mortis: iste est casus & propria dispositio tex. in dicta. l. fi. C. de edict. diui Adria. tol. & ille tex. & eius materia non habetur alibi secundum Bar. ibi in fine principij, & Albe. i. col. de qua decisione fecit mentionem tex. in. l. fi. C. de codicil. vers. 2. & idem disponit lex. 2. tit. 14. 6. part.

135 Et illa dispositio procedit & habet locum in testamento in scriptis & nuncupatiuo, quod declaro isto modo: nõ procedit & habet locum in testameto in scriptis facto manu publici tabellionis, cum illa scriptura faciat fidem & nulla requiritur publicatio, vt dixi in. l. 3. supra his. l. Tauri in materia testameti in scriptis, imò quod magis est etiam habet locum in testamento in scriptis, quod. i. figura habet integram solennitatem à iure requisitam, licet manu priuata sit factum: nam statim potest madari executioni, & virtute eius potest hæres mitti in possessionem: ita glo. no. & or. dicta. l. fi. C. de edic. diui Adria. tollen. in verbo, de positionibus. & ibi Bar. 3. col. 2. oppo. Pau. 2. co. num. 5. Faber in Breuiario, Corneus. 4. co. Iaso. 8. col. dicens esse notabile & necessarium. tenet etiam Bald. in. l. fi. C. de fideic. 3. col. Paul. in. l. 2. C. quemad. testa. ape. in fine. contrarium tamen tenet Saly. in. d. l. fi. 3. co. num. 14. imò quod si testamentum nõ sit publicatum non posset mitti in possessionem, quia nullam fidem habet: & ante eum ita tenet Inno. in. c. fina. de fide instru. 2. col. & ibi

Ioã. An. 2. co. Anto. fi. col. Ancha. i. co. Imola. 3. col. & est de mente omnium ibi. sed pro concordia est. 3. opinio quod si nullas apparet contradictor, procedat & habeat locum. i. opinio: si vero contradictor appareat, testes recipiantur & testamentum legitime publicetur: ita tenet & concordatibi Iaco. But. in dict. l. fi. 4. col. & ibi Albe. antepe. co. Bal. 5. co. nu. 10. Alex. 6. co. nu. 30. Philippus Decius. 11. col. nu. 28. Bal. in. c. fina. de fide instru. fi. col. & q. Sed ego in distindete teneo primam opi. glos. & Docto. imò quod sine publicatione mittatur hæres in possessionem, quia illa lex fundatur super quodam notorio, quod resultat ex ostensione testamenti, & non tractetur de magno præiudicio cum loquatur tantum in iudicio possessorio, & sic non videtur lex requirere aliam indagacionem vel probationem: & hoc videtur aperte probare prædicta. l. fi. ibi, sed quod prima figura sine omni vituperatione appareat: & in expresso istam partem videtur probare dicta lex. 2. tit. 14. 6. par. Hodie tamen attento superiori lege. 3. Tauri, quæ videtur probare quod in omni testameto in scriptis requiratur tabellio, prout ibi tenui & fundavi, cessat ista quæstio: quia hæres non posset mitti in possessionem nisi ostenderet testamentum solenne manu publici tabellionis. Similiter etiam habet locum illa lex si in testamento nuncupatiuo: nam si in eo interuenit tabellio & est cõfecta scriptura publica, statim mandabitur executioni: si verò non interuenit tabellio nec aliqua scriptura, sed coram testibus fuit factum testameto, remedium erit quod fiat publicatio testium: & redigatur tenor testamenti in scripturam publicam, & poterit fieri missio in possessionem: ita glo. singu. quæ sic debet intelligi in dicta. l. fi. in verbo, de positionibus. & ibi tenet & declarat Bart. 7. col. nu. 17. & illam ad hoc dicit vnica Ange. ibi. 2. col. Bal. 10. co. nu. 40. Pau. 2. co. Saly. 3. co. Alex. 6. col. Corneus. 5. co. Ange. de Arc. in. §. quadrupli. In sti. de actio. 12. col. num. 43.

136 Item adde quod remedium & beneficiũ illius legis finalis competit hæredi vnuerfaliter in tota hereditate vel in aliqua quota hereditatis: ita tex. ibi, in quantum dicit, ex asse vel ex parte institutus. &c. Vnde secus si esset institutus in aliqua re certa alio dato cohærede vnuerfali qui adiuit hære. quia non habebit beneficium illius l. secus si non datur, quia cum ipso iure censetur hæres in tota hereditate, vt in. l. 1. §. si ex fundo. ff. de hære. insti. & in. l. quoties. C. eod. tit. cum simi. bene gauderet beneficio illius legis: & idem si esset datus cohæres vnuerfalis, sed re

puçia ret

puđaret & de repudiatione fieret iudici fides: ita glo. or. in dic. l. fi. in verbo, ex parte, & super ea tenet indifferentem omnes Docto. tenet etiā Bar. in l. ex facto. la. 2. pe. co. num. 6. ff. de hære. insti. & ibi. Bal. 2. col. in medio. & Ioā. de Imo. 4. col. Sali. in l. quoties. C. de hære. insti. 3. col. num. 11. In vno tamen casu reperio maximum dubium apud Doctores. f. si quis est institutus in re certa alio dato cohærede vniuersali, sed ad huc hères vniuersalis non adiuit nec repudiavit hereditatem, an isto medio tempore institutus in re certa habeat beneficium illius legis: & reperio quod Bart. ibi in dicta. l. fi. 5. co. nu. 8. tenet expressè quòd habeat: quem sequitur Pau. 3. col. in fine. contrarium tamen & melius tenet ibi Ange. 1. col. in fine. & Iaso. quibene fundat. 3. col. in fine. Decius. 6. col. num. 23. Ange. in §. quadrupli. Insti. de actio. 13. col. in princ. Ioan. de Imo. in l. 1. §. si ex fundo. ff. de hære. insti. 5. col. versic. quartum dubium est. idem Imo. qui no. loquitur in l. ex facto. l. 2. eod. titu. 4. col. prope fi. versic. item per predicta.

137 Et ex hoc potest decidi questio utilis & necessaria quæ in hoc regno sæpe cōtingit in practica. f. si legatarius particularis cui est relictum aliquod legatum in testamento possit petere executionem testamenti, vt statim mittatur in possessionem rei legatæ. Et vt clarè habeamus veritatem dico quòd de iure Codicis per dictā l. fi. impossibile est quòd legatari⁹ possit mitti in possess. & in hoc nullum debet esse dubium: nam cum illa lex tantum procedat in hærede vniuersali in totum vel in quota, imò etiam non habeat locum in instituto in re certa alio dato cohærede vniuersali adeunte, vt dixi: ergo aperte sequitur quòd non competet legatario particulari: sed attendo iure Authenticorum videtur dicendum quòd legatum potest peti via executiua: vnde si consistat in specie potest statim legatarius mitti in possessionem rei legatæ vocato & citato hærede: si verò consistat in quantitate statim mandabitur testamentum executioni absque libello, nec via ordinaria sed via executiua: tex. est notabilis in Authen. de hære. & fal. §. illud quoq; iuncta glo. in verbo, decreto. colla. 1. vbi dicit glo. quòd iudex potest facere præceptum hærede per quandam suam interlocutoriam, vt soluat legatum: & sic probatur expressè quòd testamentum potest mādari executioni pro legato vel fideicommissio soluendo: & ad hoc summè notat & commendat ibi Ange. 2. col. ver. item nota: & illum text. ad hoc dicit no. & alibi in specie non inueniri Iaso. in dicta. l. fi. 3. col. versic. tertius no. casus est,

& C. de edic. diuī Adria. tollen. nec aliquid vltius allegat: sed vltra eum idem tenet Alex. in l. ait prætor. §. 1. 2. col. ff. de re iudi. vbi dicit hoc esse mirabile: tenet etiam & multum commendat in practica Doctor de Segura in repetitiōe l. fi. ex legati causa. ff. de verbo. obliga. fo. 6. 1. & 2. col. Rode. Suarez quem vide in repetitione. l. post rem iudicatam. ff. de re iudi. versic. 6. casus. Sed in hoc articulo ego teneo contrariam sententiam, imò quòd nullo modo legatarius possit petere via executiua, sed via ordinaria per aliquam de actionibus positam in l. 1. C. commun. de le. & ita consului. & determinavi in aliquibus causis, mihi commissis: nec reperitur iure cautum quòd; via executiua possit agere pro legato consequendo. nec obstat ille tex. capitulis in quo sunt decepti prædicti doctores, quia tex. in dicto. §. illud. & glo. hoc nō probat, quia tantum dicit quòd hères soluat intra annum legata relicta in testamento, quia annus incipit currere à tempore quo requisitus fuerit per hærede, tūc dicit glo. in verbo. decreto. quòd ista monitio hæredis debet fieri decreto iudicis per quandam interlocutoriam, præcipiendo per se vel per nuncium hærede vt soluat: & sic ibi non loquitur tex. nec glo. de via nec modo exigendi legatum, sed tantum de modo monitionis ad constituendum hærede in mora, vt si non soluat lapso anno incurrat in pœnam quæ ponitur ibi, & in. §. si quis autem. eadem colla. & in Authen. hoc amplius. C. de fidei commissis. & in expresso reperio, quòd contrarium tenet Alex. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. so. ma. 2. col. licet non ita declaret nec respondeat ad illum text. & idem videtur tenere Philippus Decius in dicta. l. fi. 4. col. in fine. & istud aperte vult Paul. de Castr. in Authen. ex causa. C. de libe. præ. pe. col. num. 13. & in expresso ita tenet Rode. Sua. in repetitione. l. post rem iudicatam fo. 12. versic. 6. casus est.

138 Præterea illa lex finalis & eius beneficium cōpetit fideicommissario vniuersali: quòd intellige & declara isto modo, nam si non est facta sibi restitutio re, neq; verbo, nullo modo competit beneficium illius legis, cum non habeat ius in bonis, & remedium illius legis tantum detur ei qui habet ius quæsitum per aditionem hereditatis, sicut cætera remedia adipiscendæ: vt probat tex. in l. 1. & 2. C. quorum bo. & dixi intra in materia peti. hære. fo. si verò est facta restitutio plena re ipsa, quia hæreditas est sibi restituta, similiter non competit, cum sit adipiscendæ & ipse iam possideat, licet possit sibi competere ad hoc vt cōfirmetur in possessionem, argumento

gumeto tex. iuncta. l. lec. glo. in l. 1. C. de Carb. edic. & ibi Bar. Ange. & commu. Doct. si verò est facta restitutio verbo tantum, quo casu in fidei commissarium transeunt omnia iura defuncti, non verò possessio, vt in l. restituta. & in l. facta. ff. ad Trebel. tunc bene cōpetit fidei commissario remedium illius legis saltē vtile ex persona ipsius hæredis restituentis cui competeat facta fidei ipsi iudici de restitutione: & idē est in casibus quibus transeūt ipso iure omnia iura defuncti in fideicommissarium nulla restitutione facta: ita in effectu vult Bart. in dicta. l. fi. 5. col. ver. itē querit glo. Ange. no. ibi. 2. col. Albe. in 6. Bal. 10. col. nu. 39. Paul. 4. col. num. 8. Saly. 2. col. Alex. 3. Iaso. 4. voluit etiā Hostiē sis in c. dilecto filio. extra. d. verbo. signi. 4. co. post princ. Ange. de Are. in §. quadrupli. 12. co. num. 43. & isto modo debet intelligi glo. ibi in dicta. l. fi. in verbo. ex parte. quòd tamē singu. intellige nisi hères institutus & grauatus iam adeptus fuisset possessionem, quia cum amplius sibi non competat, ergo nec fidei commissario: ita solus Saly. in dicta. 2. col. & sequitur Corneus in 3. co. in medio. & illud dictū dicit vnicū & alibi non reperi scriptum Ias. in §. actionū. Insti. de actio. pe. col. in medio. nu. 239. Sed hoc reprobat ibi Alex. 4. col. & Iaso. in quinta, in principio. idem Iason in dicto. §. actionum. Inst. de actio. penul. col. num. 239. argumento glo. in l. fi. in verbo, non competere. in fine. ff. de fidei commissis. hære. peti. iuncto tex. vbi dicit quòd licet fidei commissaria hereditatis petitio non detur contra hærede vniuersalem qui adiuit & realiter restituit, tamen si adiuit & adhuc non restituit re, sed tantum verbo, vel aliquas res restituit & aliquas non, pro illis quas nō restituit competit illa actio: & ibi notat Bart. & commu. Docto. & idem vult glo. & commu. opi. in l. ita tamē. §. si ex Trebelliano. ff. ad Trebel. in glo. si. ergo patet quòd datur fidei commissario, licet semel hères apprehenderit possessionem, licet ipsamet hærede non daretur petitio hereditatis, neq; istud remedium nec aliud adipiscendæ: sed ego teneo opi. Saly. quia salua pace, isti docto. errant in fundamento: nam fidei commissaria hereditatis petitio competit fidei commissario ex persona propria contratercios possessores, vel contra ipsum hærede post quā hæreditas est restituta verbo, non re: istud verò remedium. l. si. datur tantum hærede scripto, non alteri: & si datur vel competit fidei commissario est ex persona hæredis non propria: vnde si iam ipse hères adeptus est possessionē non potest competere fidei commissario, & est fa-

tis bona & vera declaratio. 139 Similiter etiam remedium illius legis. fi. cōpetit substituto pupillari vel vulgari scripto in testamento: ita glo. ibi in verbo, ex parte, argu. text. in l. 1. eiusdem tituli. quòd intellige quando talis substitutus ostendit testamentum in quo est substitutus, & vltra hoc facit fidem iudici qualiter est locus substitutioni: quia mortuus est impubes in pupillari ætate, & concurrunt alia necessaria pro eius validitate, quia aliàs non est iudici notorium ex sola inspectione testamenti eum esse mittendum in possess. & si similiter substitutus vulgaris debet ostendere testamentum, & facere fidem iudici de repudiatione heredis, vel aliud ex quòd appareat primū hærede esse exclusum: ita singu. Bar. in dicta. l. fi. 5. col. nu. 9. Angelus in 2. Albe. 6. & Paul. in quarta, numero. 9. Saly. 2. num. 5. Alexan. 4. nume. 9. Cor. tertia, in medio. imò quòd magis est, habet etiam locum in tacite substituto, nā ei competit beneficium illius legis: ita ibi solus Bal. 9. col. in medio. num. 38. Iaso. 5. co. num. 12. Decius ibi. 8. co. num. 27. tenet etiam Ange. in §. quadrupli. de actio. 12. co. num. 43. idē tenet Bald. in l. 1. ff. de his quæ in testa. de. fi. co. post princ. Ioā. de Imo. ibi. 2. col. quòd tamē intelligi debet quando etiam fieret iudici fides quòd habuit locum talis substituti. tacita: & ratio est, quia illud quòd præsumitur ex vi instrumenti censetur esse de tenore instrumenti. vt. l. iuris gentium. §. quòd ferè. iuncta glo. & commun. Doct. ff. de pactis.

Item etiam quia quòd virtualiter continetur in instrumento videtur scriptum in eo, vt in l. asse toto. ff. de hære. insti. Nec obstat si dicas quòd talis substitutio tacita nō continetur in instrumento, vnde non potest executioni mandari cum nō possit substitutus se ostendere substitutum tacite in testamento, quòd videtur lex requirere dum dicit, testamentum ostenderit: & probat lex. 1. ff. de his quæ in testa. delē. versic. 1. cui⁹ verba sunt, legi autem sic accipiendum est, nō intelligi, sed oculis prospici quæ scripta sunt: quia respondeo, quòd in nostro casu dispositio expressa continetur in scriptura: ex qua resultat necessariò tacita substitutio, & sic censetur etiam scripta, lecta, & visa sub expressa. Cōfirmatur ex illa sententia singulari Bartoli & commu. in dicta. l. 1. ff. de his quæ in testa delē. quæ habet quòd instrumentum Guarentigium in quo continetur sola dotis confessio potest mādari executioni ratione factæ & à iure stipulationis & promissionis, de qua in l. vna. C. de rei vxo. actio. licet in eo nulla sit scripta promissio.

missio vel obligatio.

- 140 Item adde quod beneficium illius legis datur & competit hæredi in quem fit transmissio hæreditatis in testamento relicta: nam si hæres institutus adiuit, & antequam esset missus decessit, hæres eius potest petere se mitti in possessionem virtute illius legis. præterea si hæres institutus decessit hæreditate non adita, tamen transmissit illam ad hæredem ex aliquo capite transmissionis, & ostendat iudici testamētum in quo primus hæres fuit institutus, & qualiter ipse est eius hæres virtute transmissionis, bene competit sibi beneficium illius legis ex persona defuncti ita singu. Bart. in dict. l. fi. 5. col. nu. 10. & ibi Bal. 9. col. Faber. 1. col. & comm. doct. & ante eos Specu. in titu. de test. §. sequitur. ver. pe. in d. quod magis est, etiam si hæres in quem fit transmissio succedat ab intestato. 1. hæredi instituto, habebit beneficium illius legis: ita singu. & subtiliter Bald. in l. 3. ff. de peti. hære. 1. col. in medio. & ibi Ange. de Peru. tenet etiam Ange. de Ate. in §. quadrupli. Insti. de actio. 12. co. nu. 43. Confirmatur etiam ex sentētia Pau. & communi in l. postulante. ff. ad Trebel. vbi dicit quod in hæredem semper transeunt omnia iura executiua defuncti tam actiue quàm passiuè, dum tamen constet esse heredem.
- 141 Item etiam illa lex & beneficium eius competit ei qui venit per ius accrescendi, intelligendo tamen quod probet esse delatum ex repudiatione, morte, vel alia causa. cum sit quædam cita substitutio, vt in l. si Titio. §. Iulianus. ff. de legat. 2. & in terminis ita tenet Bald. in dict. l. fi. num. 38. & commu. Docto. ibi. confirmatur etiam, quia eiusdem naturæ est pars quæ accrescit, cum parte cui accrescit, argumento text. in l. 4. ff. de iure dot. & in l. id quod. ff. de peri. & commo. rei vè. & in l. pe. ff. vt lega. no. ca. & in l. si cõuenerit. la. 2. §. 1. ff. de pigno. actio. Itē. habet locum in fisco qui aufert hæreditatem ab aliquo hærede scripto tãquam ab indigno: ita Bald. in dicta. l. fi. num. 38. argumento text. in l. 1. & per totum. ff. & C. de his qui. vt in dig.
- 142 Item habet locum & competit beneficium illius legis patri vel domino qui venit ex personal filij vel serui instituti, angumento. l. placet. cum materia. ff. de acq. hære. ita Ange. in §. quadrupli. Insti. de actio. 13. col. & idem est in patre qui succedit hodie in locum filij recusantis adire, vt in l. cum non solum. C. de bo. quæ libe. quia reputatur hæres ex testamento saltem ex tēsiuè & quo ad omnes effectus, vt probat text. in §. simili que modo. eiusdem legis. ibi, quasi ipse pater ab initio fuisset hæres institutus: ita

singu. Bald. in dicta. l. fi. 9. col. in medio, num. 38 idem Bal. in dicta. l. quod non solum. 2. col. facit etiam text. in l. si. pater familias. ff. de hæred. insti. & in l. cum proponas. C. eodem titu. licet contrarium teneat Ange. de Are. in §. substitui tur. Insti. de pupil. sublti.

143 Præterea competit beneficium illius. l. filio tate iustituito à matre quæ decessit in puerperio, secundum dispositionem text. singu. in l. 3. C. de inoffi. testa. quia licet nō sit scriptus, tamē l. videtur eum scribere, & est quoddam notorium iuris & de iure. ergo viso testamēto matris debet fieri missio. quod intelligo si constet & fiat iudici fides de natiuitate filij, & casu matris & de requisitis illius. l. 3. ita subtiliter ten. Bald. in dict. l. 3. in fine num. 7. & ibi Paul. de Cast. fi. col. & q. Ange. de Peru. in fine. & ante eos ita tenet originaliter ibi Guiller. Item adde quod beneficium illius legis. si. competit hæredi instituto tantum pro illis rebus quas defunctus habebat & possidebat tempore mortis. non verò pro alijs: ita probat text. in dicta. l. fi. & ibi glo. Bar. & cõm. opi. & probat text. in l. 2. tit. 14. 6. part. Itē adde quod beneficium illius legis cõpetit hæredi instituto, nedum pro rebus quas defunctus possidebat tempore mortis, sed etiã pro rebus quas tantum detentabat, vt commo datis, de politis, & si milibus: ita glo. or. iuncto text. in dicta. l. fi. in verbo, fuerunt, argumento text. in l. & non tantum. ff. de peti. hære. vbi idē dicitur in remedio peti. hære. & tenet Bart. in dicta. l. fi. 3. col. 3. oppo. Albe. 4. col. Ange. 2. col. Pau. 3. col. Saly. 5. col. num. 21. Azaibi in sū ma. 2. col. num. 6. Faber in Breviario. fi. col. Rofre. in libellis suis, in rubri. debo. pos. quæ datur ex edict. di. Adria. 3. col. & probat dicta lex part. 2. titulo. 14. 6. par.

144 Anuertēdum etiam quod intantum est verū quod hæres potest mitti in possessionē ex beneficio text. in dict. l. finali, vt procedat & habeat locum etiam si hæres scriptus in testamento nō probet mortem testatoris: quia ex eo quod hæres habet testamentum in sua potestate, & illud ostendit iudici, præsumitur testatorem esse defunctum, cum alia non daretur testamentum hæredi, argumento text. in l. 2. §. si dubitetur. ff. quemad. testa. ape. iuncto glo. or. vbi habetur quod si constat testatorem viuere non aperitur testamentum, tamen si constat eum mortuū, etiam præsumptiuè potest aperiri: & ista ratione & fundamento ita tenet Bar. in d. l. fi. 6. co. in pri. Pau. de Cast. 4. col. num. 9. Corneus. 3. col. in fine. Saly. quarta columna in fine. tenet etiam & reputat singulare Iason quinta columna.

columna. nume. 13. Alexā. verò in dicta. l. fina. 4. col. dicit quod requiritur aliqualis probatio saltem per iuramentū, cum possit ex causa contingere testatorem viuere, & testamentum esse penes hæredem, & sequitur Phillipus Deci. 8. col. num. 27. argumento text. in l. thesaurus. ff. ad exhiben. vbi habetur quod in causis summarijs & parui præiudicij statuitur iuramento partis. & ista opin. esset tenenda in actu practico tantum commu. licet mihi videretur dubia & nō vera in puncto iuris, cum semper debeat quis probare illud quod est causa suæ intentionis: & insuper testamentum pro sui validitate requirit mortē testatoris, vt in c. cum Marthæ. de celebr. missa. in c. vltima voluntas. 13. q. 2. in l. 1. C. de sa. eccle. in l. 4. ff. de adi. legat. in l. sancimus. C. de testa. in l. cum hic status. §. pœnitentiam. ff. de dona. inter vi. & vxo. sed iste hæres script. fundat se in testamento, ergo & c.

Item adde, quod intantum hæres debet mitti in possessionem virtute prædictæ. l. fi. vt procedat etiam si scriptus hæres qui producit testamentum & ostendit iudici non probet se esse illum contentum in testamento: nam eo ipso quod ipse habet & possidet illud instrumentū præsumitur esse ille de quo ibi fit mentio, argumento doctrinæ Bal. no. & comm. appro. in l. si qua per calumniam. fi. col. in fine. C. de episc. & clericis.

145 Item adde quod ad hoc vt hæres possit mitti in possessionem virtute l. si iam allegata oportet, qd testamentū sit nō cæcellatū, nec abolitū, nec in aliqua sui parte vitiatum, vt expressè dicit dicta. l. fi. ibi, non cæcellatum, & c. circa quod necessatiō videndum est de quo vitio loquatur & qualiter intelligatur. Pro cuius declaratione breuiter dico, quod vitium de quo loquitur illa lex, debet esse vitium visibile & appræs seu rasura, vel interlineatio visibilis & apparens ex inspectione testamenti: & iste est verus & proprius sensus & intellectus illius text. & intentio Doctorum: secus tamen esset si in testamento contineretur aliquod vitium inuisibile, vt vitium præteritionis vel falsitatis, vel aliud simile quia tunc non impediretur missio licet per aliquem aduersarium allegetur: quia illæ sunt exceptiones requirētes altiore indāginem, vnde non impediunt istud iudicium possessoriu adificendæ, cum in eo procedatur summarie: & in expresso ista sen. & declarationem probat text. in l. 2. C. eo. titu. de edict. di. Adria. tol. & ibi notat Bart. & commu. opi. quod intellige quando talis exceptio requirit altiore indāginem, vt dixi: secus verò si aduersarius qui tale

vitium vel exceptionem opponit, sit paratus eam incontinenti probare, quia admittitur, & ea probata impeditur missio: ita determinat glo. no. & ibi tota schola communis in dicta. l. 2. argumento text. in l. 3. §. ibidem. ff. ad exhibend. text. in l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad Trebel. & in l. si is à quo. in princi. ff. vt in possess. lega. & per quod tempus dicatur probari in continenti vel ex interuallo, dic quod relinquatur arbitrio iudicis: ista est glo. sing. in l. si is à quo. ff. vt in possess. legat. in glo. 2. & ibi notabiliter Bar. & Doct. & latè Bar. moderni in l. 4. §. cõdē natum. ff. de re iu. & cum illa glo. se habet communis opi. secundum Albe. in dicta. l. 3. §. ibidē. ff. ad exhiben.

aduertendū tamen est quod glo. illa no. & cõmunis opin. in l. 2. C. de edict. di. Adria. tol. quæ vult, quod si talis exceptio inuisibilis venit in continenti probanda admittitur, debet intelligi quando aduersarius qui eam opponit in reali possessione bonorum defuncti, quasi sentiat quod eo casu quod non possidet non possit allegare aliquam exceptionem vel vitium inuisibile, dato quod velit, incontinenti probare, & ad hoc patet, quia glo. proponit. q. & exemplum aduersario possidente, & simpliciter Doctores eam referunt & sequuntur: solus tamen Corneus ibi in principio dicit, quod non refert an aduersarius possideat vel non: quia iura superius allegata non ponderant nec requirunt possessionem aliquam, & in vtroq; casu militat eadem ratio: vnde glo. illud dixit gratia exempli. Sed vltra eam ego sic dico, quod si aduersarius allegat & opponit exceptionem dominij: quia dicit se dominum alicuius rei hæreditariæ, tunc si possidet & incontinenti probat, bene auditur & impeditur missio, per regulam, dolo facit: vnde si in tali casu nō possideret nō audiretur, sed hæres mitteretur in possessionem & ipse aduersarius ageret rei vindicatione vel via ordinaria contra eum: et isto casu est verissima, et procedit glo. et eius exemplum in dicta l. 2. et commu. opi. Si vero non allegat nec opponit aduersarius exceptionem dominij, sed aliam, puta præteritionis, falsitatis, vel similem quam dicit sibi competere: quia est filius, vel est de successoribus ab intestato, tunc modo possideat modo non, auditur et impeditur similis missio, si in continenti probat aliàs non: argumento text. in dicta. l. 3. §. ibidem. ff. ad exhiben. et in dicta. l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad Trebel. cum similibus. et est mea noua declaratio ad text. cum gloss. in dicta. l. 2. Vnum tamen circa proximè dicta nota, quod si vitium Ant. Go. in ll. Tau. Cc præ-

præteritionis filij sit visibile, bene impeditur missio: ut si fortè de filio in potestate sit facta mentio per patrem in testamēto, sed non reperitur ibi institutus nec ritè exheredatus, quia tali casu vitium reputatur esse visibile, argumēto text. in dicta. l. si. & in specie ita tenet Bartol. in dicta. l. si. 3. col. 1. oppo. & Paul. de Castr. ibi. 3. col. in princ. Philippus Decius. 10. col. num. 36. idem Bar. in. l. 1. eod. titu. & ibi Corneus. 1. col. in medio.

146 Itē adde quod vitium visibile, vt cancellatio vel rasura testamenti, ita demum vitiat quādo esset in parte substantiali, vt puta circa institutionem hæredis vel alia simili parte ex qua pendet tota virtus & validitas testamēti: secus verò si in alia parte, vt in aliquo legato vel clausula, quia non vitiat nisi illa cātum pars: & idem est in quolibet alio instrumento, quia si esset vitium in parte substantiali à qua dependet validitas totius instrumenti, vt circa annos Domini, vel aliā solemnitate ipsius, quia vitaretur totum: si verò in alia parte, solum vitaretur illa pars in qua est vitium: ita gloss. not. in dicta. l. si. in verbo, vitiatum. & ibi Barto. 3. col. num. 3. Paul. in. 2. in fin. vers. 3. requiritur. Bald. no. 5. co. in medio. 4. oppo. Saly. 3. col. in princ. argumēto text. in c. ex literis. de fide instru. & ibi no. Abb. si. col. & q. & communiter moderni. Innocent. & commun. Doct. in cap. fraternitatis. de hæreticis. In relige tamen quod vitium, cancellatio, vel rasura testamenti, vel cuiuslibet instrumenti vitiat: præterquam si reperitur bene correctum vel emendatum ab eodem notario vel tabellione: vt quia dicat, quod supra in tali parte vel loco rasam, vel cancellatum, vel additum est, manu mea factum est: quia tunc non vitiat instrumentum: & ista est not. & quotidiana practica: ita probat text. singul. in iure in. l. 1. §. & ideo. ff. de his que in testam. delen. per quem ita tenet Bar. in dicta. l. si. C. de edic. di. Adria. tol. 3. col. num. 3. Bal. 5. col. 4. oppo. Saly. 3. col. num. 13. Corneus. 4. col. num. 11. Decius. 11. col. tenet etiam not. Bar. in dicta. l. 1. §. & ideo. & ibi Bald. 2. col. quinto notabili quem ad hoc dicit vnicum & non alibi, & ad hoc notat eum ibi Dinus & Oldradus quos ipse refert: & tenet ibi Alber. 2. col. & ad hoc eum dicit vnicum Ange. 2. colum. num. 6. & illum ad hoc notat & commendat Barto. in l. diuus. §. item senatus. in fine. ff. ad legem Cor. de fal. tenet etiam Bart. vbi dicit quod ista est commu. practica in l. si vnus in fine. C. de testa. & ibi Bald. & commun. Docto. tenet etiam & commendat Abb. in c. ex literis. de si. instru. columna. 2.

146 Adde tamen, quod superior conclusio & doctrina debet intelligi quando talis rasura vel cancellatio corrigitur vel declaratur in corpore ipsius instrumenti, ante signum & subscriptionē notarij vel tabellionis: secus verò si extra, puta in margine: quia tunc non habet diem nec testes instrumentales, & potuit facere ex intervallo & falso, & sic redditur suspectum instrumentum: ita singu. Bald. in l. si vnus. C. de testamentis. & allegat ita tenuisse Mar. Sile. idem tenet ibi Pau. & reputat perpetuo menti tenendum. idem tenet Ange. de Peru. ibi. idem tenet Bald. in l. nostram. C. eod. titulo. de testa. 2. colum. & ante eos idem tenet Ioan. Andre. in addit. ad Spec. in titu. de instru. edi. §. ostenso. vers. illud quoque. in additione quæ incipit, verior est. in princ. Contrariam tamen sententiam reperio, quod tenet Bal. in rubrica. C. de fid. instr. 9. col. in medio. num. 29. vbi dicit quod valet & probat, & quod sufficit talis correctio vel emendatio in margine: quia cum sit de coherentijs, videtur habere diem & alia solēnia scripturæ principalis, dummodò constet quod sit eiusdem notarij, argumēto text. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de ædendo. idem tenet Bald. in l. Labeo. §. 1. ff. de pactis. 2. colum. in fine. sed certè opinio Bald. in dicta. l. si vnus. est verior, & magis cōmunis, & eam tenet Alex. in dicta. l. si vnus. si. col. & ibi Corn. pe. & si. col. & ibi Ias. fin. col. Nec obstat text. in dicta. l. si quis ex argentarijs. §. si initium. quia illi text. procedit in scripturis habentibus ordinatam consequentiam scripturæ, & est vnus contextus: quo casu intelligitur repetitus idem dies & solennitas instrumenti: secus verò aliàs, vt in nostro casu: ita respondet Alex. ibi qui dicit, quod ista sunt notanda & menti tenenda: quia non possunt esse magis quotidiana: pro qua sententia & con. est hodie expressa lex regni, libr. Pragmaticarum fo. 192. in. 2. col. Item adde quod non requiritur prædicta correctio vel emendatio quādo litera est omnino similis, vt videatur manu eiusdem notarij scripta: ita tenet gl. sing. in iure in dicta. l. si. C. de edic. di. Adria. tol. in verbo. 1. figura. quæ commendat & dicit se nescire alibi Ange. ibi. 2. col. num. 3. tenet etiam & commendat ibi Bart. 3. col. num. 3. Alexan. 6. col. num. 18. Corneus. 4. col. num. 10. simi. gl. est in c. cum venerabilis. extra, de religio. domibus. in gl. si. contrarium tamen tenet Saly. in dicta. l. si. 3. col. ex eo, quia cōparatio literarum non facit plenam fidem, & redditur suspecta propter variationem: & idem tenet ibi Bald. 4. oppo. Philippus Decius. 11. col. in princ. Iaso. 7. col. num. 19. idem tenet Abb. in capit.

cap. ex literis. de fid. instru. 3. col. & illa est probabilior opi. quia licet rasura inducat præsumptionem falsitatis instrumenti, & comparatio literarum inducat præsumptionē contrariam, tamen magis præponderat præsumptio falsitatis quā cōparatio literarum, cum faciliter possit fieri litera similis. Item adde quod si illa rasura vel cancellatio deberet stare secundum quod colligitur ex præcedentibus vel sequentibus, quod non vitiat in aliquo instrumento: gloss. est no. in c. cum venerabilis. de reli. domi. in glo. si. tenet etiam Bar. in dicta. l. si. 3. col. licet corruptè alleget istam glo. idem tenet ibi Saly. 3. col. Alex. in. 6. Corneus. in. 4.

147 Adde tamen circa superiora, quod si legitimus contradictor appareat, & potiora iura ostenderit, non fiet missio, imò si facta fuerit, reuocabitur. ita text. in dicta. l. si. vers. si. autem aliquis cōtradictor, &c. Sed difficultas maxima & valde necessaria in qua pendet tota virtus eius est, quis sit vel dicatur legitimus contradictor, & quando dicatur habere potiora iura: in quo articulo nimis variatur glo. in verbo, legitimo. & omnes doctores tam antiqui quā moderni. In quo comprehendendo veras & communes sententias resolutimè dico, quod Primo erit legitimus contradictor ille qui detinet vel possidet illas res quādo petiit missio, & similiter habebat & possidebat eas tempore mortis defuncti, & in eis non poterit fieri missio: argumēto illius text. in dicta. l. si. ibi. earum rerum quæ testatoris mortis tempore fuerunt. vbi probatur & supra dixi quod ita demum hæres debet mitti in possessionem virtute illius. l. quando bona possidebantur vel detinebantur à defuncto tempore mortis. Secundo erit legitimus contradictor ille qui habuit titulum a defuncto, et de eius voluntate occupauit post mortē eius possessionem propria autoritate, in xta glo. & commun. opi. in l. Titia cum testamēto. §. Lucius Titius. ff. de lega. 2. Tercio erit legitimus contradictor ille qui post mortem testatoris habet titulum verum & habilem ad translationem dominij. & similiter possessionem ab aliquo tertio, etiam si tempore mortis testatoris fuerunt penes eum: quia cum illud remediū sit adipiscendæ possessionis, non datur contra titulum possidentem: & ita probat text. in dicta. l. si. ibi. non autem legitimo modo ab alio detinentur. & idem in remedio quorundam bonorum, & petitionis hereditatis, vt supra dictum est. Quarto erit legitimus cōtradictor ille qui diceret se filiū vel successorē ab intestato, & diceret testamentum nullum ratione præteritionis, vel diceret

nullum ex defectu personæ testantis, vel diceret testamentum falsum & offerret se incontinenti probare: quia tunc impeditur missio: ita probat text. in l. 2. C. de edict. diu. Adria. tollē. & ibi glo. ord. & cōmu. docto. Quinto erit legitimus contradictor ille qui allegaret aliud testamentum solemne, quod derogeret priori: ita probat text. in dicta. l. si. ibi. et hæc possessio acquiratur qui potiora ex legitimis modis iurauerit, &c. occasione cuius quarunt ibi gl. et omnes alij docto. de subtili & difficili. q. si duo vel plura testamenta sunt contraria ab eodē testatore vno & eodem die ordinata, in quibus diuersi hæreses sint instituti, an admittetur vterque vel nullus? & videtur quod nullus, quia cum incertum sit quod sit posterius, neutrum debet valere, propter incertitudinem et repugnantiam: argumēto text. in l. duo sunt Titij. ff. de testa. tute. text. in l. in tēpus. §. 1. ff. de hæ. in si. text. in l. si fuerit. ff. de rebus dubijs. text. in l. cum ex pluribus. ff. de manu. testa. text. in l. eū qui nouissimus. ff. ad Trebel. text. in l. idem Propontius. §. fina. ff. de rei vendi. text. in l. eum qui duobus. ff. de acqui. hære. text. in l. vbi repugnātia. ff. de regul. iu. Sed pro contraria parte videtur quod valeat vtrunque testamēto, & vterque hæres succedat in medietate ac si in vno et eodē testamēto essent instituti, et vterque mittatur in possessionem pro sua medietate: pro qua sen. et con. facit bene text. in l. cum hic status. §. si ambo. ff. de dona. inter vi. & vxor. text. in l. si inter virum. & in l. qui duos. ff. de rebus dubijs. textus in leg. prima. in fine. ff. de bono. posses. secundum tabulas. textus in leg. qui ex liberis eod. titu. text. in l. si quis Titio. §. fin. ff. de legat. 2. et istam partem tenet & fundat melius quā alibi Rosfredus in libellis suis, in rubri. de bono. posses. secundū tabul. pe. & si. col. post Guilielmum de Suza quē ipse refert. 148 Sed in hoc arti. resolutimè dico, quod si potest constare de posterioritate alicuius testamenti, etiam per horam, vel momentum, illud debet præualere, argumēto glo. sing. in l. si ex pluribus. ff. de solu. vbi tenet quod vbiunque potest considerari priuilegium vel prærogatiua ex anterioritate vel posterioritate tēporis, sufficit si per solam horam vel momentum probetur anterioritas vel posterioritas tēporis. et ad hoc ibi notat & commendat Barto. Paul. & cōmun. Doct. et eam dicit raro alibi Bal. in l. Imperator. la. ff. de statu homi. 3. column. Barba. vbi plura infert in c. consoluit. de offic. delegat. similis glo. videtur in c. si à sede Apostolica. de præben. in. 6. alia in c. si duobus. de rescript. pro Ant. Go. in. l. Tau. Cc 2 qui

quibus facit tex. in l. ratio. §. fin. ff. de actio. empti. text. in l. si fundus. §. si duo. ff. de pigno. si verò non potest constare, tunc magis communi. opi. est quod neutrum testamentum valeat, & neuter ex institutis in eis admittatur, sed locus sit successioni ab intestato: ista est glo. expressa in l. i. §. non autem. ff. de bon. poss. secundum tabu. & ibi tenet Bart. Dinus & commu. alij Docto. tenet etiã Cinus in l. hac consultissima. §. cum autem. C. de testa. tenet etiam lmo. & Docto. in l. eum qui duobus. de acqui. hæ. tenet etiã glo. in dicta. l. si. C. de edict. di. Adria. tol. in verbo, missas. Azo in summa illius tituli. 2. col. nu. 5. & Albe. ibi in dicta. l. si. pe. col. qui dicit, quod ista opi. commun. tenetur. Oldrad. Richard. & Odo. quos refert Alber. & istam dicit com. opi. Iaso. ibi pe. col. num. 30. eam etiam dicit com. mun. opi. Decius ibi ante pe. col. num. 52.

149 Limita tamen hanc commun. opinio. no. modis sequentibus. Primò quando neuter eorum possideret, secus si aliquis eorum reperitur in possessione: quia ille obtinebit, alter tanquam actor succumbet, nisi probet de posterioritate. argumento. l. si eum actum. ff. de neg. gestis. iñ cta glo. & commu. opi. & in l. non solum. §. sed vt probari. ff. noui oper. nun. & argumento regulæ. l. actor quod alleuerat. C. d. probatio. in l. qui accusare. C. de arrendo. ita Bar. post Diuum & antiquos in dict. l. §. non autem. ff. de secundum tabu. dicit tamen Bal. no. in l. i. C. quãdo prouo. non est ne. 3. col. num. 9. quod illa prælatio est in absolueno ex regula generali, quod actore non probante semper reus debet absolui, eò casu reus conuentus reperitur in possessione, non tamen simpliciter est intitulanda vel referenda illa prælatio in possessione magis priuilegianda in isto casu quàm in alio: & iste est sensus Bald. & verus in quo vi. Decium in dicta. l. si. penul. colum. numer. 53. qui notabiliter impugnat hoc: imò dicit quod ratio vera est, quia illa possessio fortificatur & corroboratur cum titulo, vnde ex his duobus præfertur possessor, non verò ex solo commo. possessionis. Pro qua sententia et declaratione considerat tex. optimum in capit. si à sede apostolica. de præbendis, in sexto. & ista opin. & cõsideratio contra Bald. videtur mihi pura veritas: p qua facit vltra eum tex. no. in l. si debitor. versicu. inter eos. ff. de pigno. tex. in l. i. versicu. si colonus. ff. de Saluia. inter. Secundò limita quando in vtroque testamento esset instituti hæredes extranei, secus verò si in aliquo essent instituti venientes ab intestato: quia illud testamẽtum præferatur, argumento tex. no. & singu. in

suo casu, in l. hac consultissima. §. si quis autem C. de testa. tex. subtilis & not. in l. si duobus. §. si prius. ff. de contra tabu. iuncta glo. & comu. opin. ita etiam Bart. post antiquos in dict. l. i. §. no autem. ff. de bon. poss. secundum tabu. Ange. de Aret. in §. i. insti. de adempt. lega. 2. col. Iaso. in dicta. l. si. C. de edic. di. Adrian. tol. pen. col. Tertio & singu. limita nisi ex protocollo tabellionis vel notarij à quo ordinatũ est testamẽ. appareat de posterioritate testamenti, ex eo qd postorius reperitur ibi scriptũ, argumento tex. no. in l. i. C. de nouo. C. compo. §. quibus. quẽ genericè summe notat ibi Bald. 2. colum. num. 5. & Albe. i. col. um. in fin. & com. doct. & in expresso istam declarationem ad prædictam cõ. opi. ponit Alber. in dict. l. si. de edic. diui. Adri. tol. penul. colum. in fine. de qua nullus ibi facit mentionem: idem reperio quod tenet Aretinus in l. eũ qui duobus. ff. de acqu. hæ. 2. col. in medio. Quarto limita, nisi in vno testamento sit instituta pia causa, imò quod magis est si in vno reperitur legatum ad piã causam, illud præfertur & valet: ita solus Rom. in Auth. similiter. C. ad l. Fal. in. 12. specialitate vltimarum voluntatum. argumento tex. in suo casu in l. i. C. de iure fisci. libro decimo. & illud dicit singulare & alibi nou legisse Iaso. in dict. l. si. pen. colum. in medio. et ibi etiam tenet & sequitur Decius penul. colum. in medio. Aduertendum tamen quod hodie ista comunis opinio corrigitur & approbatur prima opinio. quod isto casu vterque admittatur & sit hæres in dimidia parte, & mittatur in possessionem pro ea: ita expressè probat & determinat lex tertia. titu. decimo quarto, sexta par. in cuius confirmationem facit tex. in l. militis Codicillis. §. miles. ff. de mili testa. tex. in l. quarebatur, eodem. titu. text. in l. i. §. sed & si in duobus. ff. de bono. possess. secundum tabu. tex. in l. duo socij. ff. de hæred. in sti. facit etiam doctrina & conclusio Barto. & comunis in l. si duo. ff. vti possidetis. Circa quã tamen legem Partitæ necessario potest dubitari si debeat limitari secundum declarationes supra positas ad com. opi. scilicet, vt si quis reperitur in possessione bonorũ, ille præferatur: vel si in vno testamento reperiat instituti venientes ab intestato, illud præferatur: vel si in vno sit instituta pia causa, illud præualeat: et breuiter teneo quod nõ, sed quod indistinctè vterq; hæres admittatur: quia supradictæ limitationes tantum procedebant de iure communi, quo non erat decisum quod testamentum valeret, sed cum hodie iam sit decisum quod vtrunque valeat & vterq; institutus

stitutus sit hæres, teneo pro constanti quod prædicta lex partitæ non recepit prædictas limitationes, bene tamen credo quod superior limitatio quæ habet quod si constat ex protocollo vel registro tabellionis vel notarij de posterioritate testamenti procederet & haberet locum etiam hodie, vt illud testamentum quod appareat postorius præferatur: & certè est hodie noua & subtilis limitatio & declaratio ad dictam l. partitæ.

150 Sexto dico, quod non erit legitimus cõtradiçtor ille qui habuit titulum habilem ad translationem domini ab aliquo tertio in vita testatoris vel post eius mortem si nunquam habuit possessionem nec sibi fuit tradita, sed possidebantur vel detinebantur à defuncto tempore mortis: quia tunc ex eo quod habeat titulum & incontinenti vellet probare eum, non impeditur missio, imò heres institutus mittendus erit in possessionem, & ille non erit legitimus cõtradiçtor: quia ille titulus sibi produxit actionẽ personalem contra obligatum qui titulu concessit, non verò contra defunctum possessorem vt in l. fin. §. fin. cum simili. ff. de cõtr. emptio. ergo similiter non dabitur contra eius hæredẽ, & sic non impeditur missio: imò licet ab ipso defuncto habuerit titulum, non tamen habuit possessionem, non erit legitimus cõtradiçtor: imò etiam hoc casu hæres debet mitti in possessionem, quia ab ipso defuncto vel eius hærede oportet per viam iuris petere possessionem & traditionem, nec propria autoritate occupare poterit: vt in l. si ex stipulatione. ff. de acquirẽ. posses. cum similibus: ergo etiam hoc casu hæres mittendus est in possessionem, nec eam ille tertius poterit impedire: imò quod magis est, licet ille cõtradiçtor sit verus dominus rei vel rerum, quia habuit titulum à domino & similiter possessionem vel traditionem in vita ipsius testatoris, tamẽ testator eam vel eas possidebat vel detinebat tempore suæ mortis, & nunc tempore cõtradiçtionis, & sic post mortem defuncti non est in actuali & reali possessione vel detentione, non erit legitimus cõtradiçtor nec poterit impedire missionem in possessionem etiam si vellet incontinenti probare prædictũ dominiũ eius: & ratio vera & mentalis est, quia licet verè sit dominus, tamen suam actionem realem, hoc est rei vindicationem debebat proponere contra ipsum defunctum in vita tanquam possessorem in ordinaria, & ipse defunctus deberet esse in sua actuali possessione donec lis & causa proprietatis decideretur, vt in l. i. ff. de alie. iud. mu. cau. fact. in toto titulo. ff. &

C. de rei. vñd. & expressius in l. ordinarijs. C. de rei vend. in l. in certi iuris. C. de interdictis. tex. in §. retinendã. Insti. de interdictis. cum similibus. ergo ita eodem modo nunc hæres debet mitti in possessionem rei vel rerum quæ fuerunt penes defunctum tempore mortis, non obstante dominio cõtradiçtoris. & in ea debet defendi donec per actionem realem & iudicium proprietatis auocet ab eo res, nec obstat gloss. ordin. & commu. opin. in l. secunda. C. de edic. diui. Adrian. tol. vbi habetur quod si dominus & cõtradiçtor incontinenti probat de dominio suo impedit missio: quia debet intelligi quã ille qui allegat exceptionem dominij est in actuali possessione, non verò aliàs, per rationẽ superiorem, nec obstat etiam & secundo quod aliæ exceptiones, puta nullitatis testamenti vel falsitatis impediunt missionem, vt dixi supra: quia illæ exceptiones omnino aduersantur testamento & per eas excluditur ius agentis, hoc est hæredis instituti, ex eo quod est ius incompatibile cum dictis exceptionibus: sed ista exceptio dominij non aduersatur testamento vel hæredi, nec per eam excluditur ius agentis, cum bene stat quod cõtradiçtor possit esse dominus, et hæres possit esse possessor sicut defunctus erat. & ista est mea noua subtilis & clara doctrina & resolutio in hoc difficili & confuso articulo secundum quam cessant ambages & diuersæ opiniones Doctorum: & in hoc sexto & vltimo membro ita videtur tenere Bartol. & iste est eius sensus. licet sic non declaret, in dicta. l. fina. penultima columna, in medio. versiculo, aut allegat titulum: quem omnino vide. Paul. in quinta columna. versicu. breuiter mihi videtur. Bald. duodecima columna, versiculo tertio, per instrumenta dissimilia. Corneus ante penultima columna. in medio. versicu. recolligendo itaque concludas. Decius. 12. column. numero. 40.

151 Dubium tamen est circa prædictam. l. fin. de edic. diui. Adria. tol. quis sit iudex cõpetens an iudex loci vbi testator decessit, vel hæredis, vel vbi sunt bona? In quo articulo resolutiue dico, quod si quidem quando hæres petit se mitti in possessionem virtute illius legis appareat aliquis cõtradiçtor cuius persona subest illi iudici coram quo petitur vt pronũtiet de mittendo, tunc talis iudex censetur cõpetens & pot pronuntiare & executionem remittere ad iudicem loci vbi res hæreditariæ sunt, argumento tex. cum materia in l. à diuo Pio. §. sententiã Roman. ff. de re iud. & in l. cum vnus. §. pe. ff. de bonis auto. iudi. pos. & in l. properadum. §. fin. au. Ant. Go. in ll. Tau. Cc 3 tem

rem reus. c. de iudi. et in capitul. Romana. §. cōtrahentes. de foro compe. libro sexto. notatur per glo. & doc. in l. hares absens. §. primo. ff. de iudi. in quibus locis habetur. quod per literas iudicantis definitiue vel etiam interlocutoriē debet fieri executio per iudicem alterius territorij in quo bona sunt: si verò nullus appareat contradictor, tunc missio debet peti coram iudice illius territorij vbi sunt res, & ille erit iudex competens vt possit pronunciare et mittere in possessionem: alter verò iudex vel originis vel domicilij haredis non erit iudex competens: quia non ratione personæ, cum non sit persona contra quam petitio dirigatur.

Item non ratione rerum, quia non sunt in suo territorio, argumento tex. in l. fin. ff. de iuris. omni. iudi. & in expresso istam con. probat tex. in l. vna. C. vbi de hereditate agitur. in princ. cuius verba sunt. illic vbi res hereditarias esse proponis haredes in possessionem rerum hereditariarum mitti postulandum est. & in effectu istam doctrinam & distinctionem ponit Bart. in dict. l. fina. C. de edic. di. Adrian. tol. 6. colum. numero decimo tertio: & Paul. de Cast. ibi. 4. col. num. 10. qui dicit quod est pulchrum & subtile. Bald. ante pe. colum. 7. q. Saly. 2. col. num. 8. Alex. 4. colum. in fin. Iaso. 6. col. nu. 17. Decius. 9. col. num. 31. Paul. de Cast. no. in dict. l. vna. C. vbi de hereditate agit. & ibi Bal. & ante omnes ibi Azo in summa, & tandem ista est com. opin. Ex qua regula & doctrina sequitur quod si hares intentat interdictum adipiscendæ quorū bonorū, vel petitionē hereditatis, cū sint remedia quæ requirūt reum aduersarium, et sic personam contra quam dirigantur, quia possunt intentari in loco & domicilio ipsius rei conuenti, etiam si ibi non sint res: et similiter possunt intentari in loco vbi res sunt, licet ibi reus non habeat domicilium: ita probat text. no. in dict. l. vna. C. vbi de hereditate agitur. in vers. fi. & ibi expressè tenet glo. fin. et ibi Azo in Summa. Pet. de Bella per. Bald. Saly. Pau. & commu. Doct. Confirmatur, quia interdicta sunt in re scripta, vt in l. i. §. interdicta omnia. ff. de interdictis. Petitio hereditatis est actio mixta, vt in l. sed et si lege. §. petitio. ff. de petiti. hære. & ibi glo. Bar. et comu. opin. tex. in l. hereditatis. C. eod. titu. & ibi comūnis opinio. vnde sicut actio merè realis potest intentari in loco et domicilio rei, vel in loco vbi sunt res, vt in l. fi. C. vbi in rem actio. & ibi glo. & doc. ita ista iudicia vel remedia in rem scripta vel mixta. Sed attende quod in puncto iuris videtur quod imo ille iudex domicilij haredis et sic personæ

eius possit pronunciare de mittēdo, & per literas suas requisitorias fiet executio et missio per iudicem territorij vbi res sunt: et hoc tali fundamento, quia cum hares institutus possit istam missionem petere sine aliquo contradictore, & iudex pronunciare super ea, vt supra cōclusum est, sequitur, quod ille actus de per se erit validus, sicut si fieret cum contradictore. et fortiri debet effectum vt cum literis suis alibi mandetur executioni, & realiter fiat missio: & istud est quod aperte vult glo. in dic. l. fi. C. de edic. diui Adria. tollen. in verbo, competenti. in fin. & istam cōclu. tenet Guiler de Cu. in dicta. l. vna, vbi de hære. agitur. quem refert ibi Paul. in fine. Pro qua sententia & concl. facit tex. vñcus in suo casu secundum Dinum, Alber. & Docto. ibi in l. magis puto. §. illud quæri potest ff. de rebus eorum. vbi probatur quod iudex domicilij minoris potest interponere decretū super alienandare sita in alio territorio & iurisdictione, licet etiam possit illud interponere iudex loci vbi res est, vt est casus not. in l. prædiū. post princ. C. de prædijs mino. & ibi expressè tenet Bart. Bald. & notabilis Salyce. qui dicit hanc fore commu. opin.

Secundò fecit text. in l. prima. C. vbi petantur tutores. vbi hadetur quod iudex domicilij pupilli potest dare tutores vt possit administrare res alibi fictas, et similiter iudex loci vbi sunt res poterit dare: & ibi not. glo. & comūni. opin. Nec obstat text. in dicta. l. vna. in princ. vbi de heredit. agitur. quia ibi non negat quod possit etiam peti coram iudice domini haredis, & sic non inducit necessitatem. Vel aliter et secundo, quia ibi nō loquitur de petitione ipsius pronuntiationis de mittendo sed de ipsa reali & actuali missione quæ nō potest fieri nisi per iudicem, visa tamen dispositione, tex. in dicta. l. fin. C. de edic. diui Adria. tollen.

252 Restat videre quæ differentia sit inter remediū adipiscendæ possessionis quorum bonorum, et remediū dictæ. l. fi. quia vnum per aliud videtur superfluum: ad quod dico, quod prima differentia est, remediū quorum bonorum habet locum & competit haredi de iure pratorio: dic. l. fin. competit haredi de iure ciuili. Sed ista differentia est nullius momenti, cum vtrunque remediū habeat locum tam in hærede de iure ciuili quā pratorio, vt concludit Bart. in dic. l. fina. & in l. prima. ff. quorum bonorum & in l. prima. C. eod. titu. & ibi communis opin. Secunda differentia potest esse, quia remediū quorum bonorū est annale cum sit pratorium: sed remediū dict. l. fi. erat perpetuum cum sit ciuile.

ciuile. Sed etiam ista non procedit, quia etiam interdictum quorū bonorum est perpetuum cum contineat rei persecutionem, vt est tex. in l. penulti. ff. de interdictis. text. in l. in honorarijs. ff. de actio. & obli.

Tertia differentia realis & substantialis sit, quod remediū quorum bonorum non potest competere eo casu quo res hereditariæ sunt vacantes, sed tātūm eo casu quo alius est in possessio ne vel detentatione earum, cum interdictum semper requirat aduersarium vt proponi possit in iudicio, vt est tex. in §. summa autē. in fine. Insti. de interdictis. & sic quando bona vacabant nullum erat à iure proditum remediū possessorium pro adipiscenda possessione. Sed prædicta. l. fi. habet locum, modo res hereditariæ sint vacantes, modo sint ab alio occupatæ, vt aperte probat tex. in dict. l. fin. ibi, mittatur quidem in possessionem. &c. & in specie istam differentiam tanquam substantialem ponit solus Ripa in rab. ff. quor. bonor. 2. colum. ver. 5. differentia: sed ante eum hoc tenet Barto. in dicta. l. fi. C. de edic. di. Adria. tol. 4. colum. vers. est & alia. & ibi Iaso. ante penulti. colum. num. 28. & vltra eos probat aperte text. in l. prim. ff. quorum bonorum. tex. in l. secūda. C. eod. titu. tex. in §. sequens. versiculo, adipiscendæ. In stit. de interdic. & expressè ita tenet ibi Ang. de Areti. & alij Doct. Quarta differentia, quia remediū quorum bonorum habet locum ex testamento, si illud sit solemne & legitime publicatum, cum debeat hares se probare haredem, vt in l. prima, & per totum. C. quorū bonorum. prædicta verò lex finalis habet locum etiam si non sit publicatum, vt supra dixi.

Quinta differentia est, quia interdictū quorum bonorum proponitur via ordinaria, & datur libellus, & lis contestatur: sed remediū legis finalis habet locum per viam executiuam sine libello summario modo per solam ostensionem testamenti. Sexta differentia est, quia per dictā l. fin. non fit missio, si in aliqua parte substantiali testamenti sit rasura vel cācellatio, sed per remediū quorum bonorum fit examen probationis & potest fieri missio: vt in l. si vnus. C. de testamen. ita colligo ex mente Paul. & aliorum Docto. in dicta. l. fin. & sic se habent tanquam excedentia & excessa.

153 Similiter etiam adde, quod haredi vniuersali ex testamento vel ab intestato datur & competit petitio hereditatis pro cōsequenda hereditate defuncti, & quia istud remediū est valde vile & quotidianum, volo materiam eius per festè & magistraliter declarare. Pro cuius intel

ligentia dico, quod istud iudicium vocatur vniuersale, quia aptum natum cōprehendere sub plures res, & recipere augmentum et diminutionem: & ita est bonorum possessio, peculium, grex, dos, & iurisdictione. Aliud est generale, de cuius natura est redditio rationum, vt actio tutelæ, mandati, pro socio, et negotiorum gestorum. Aliud est particulare, quod nō deriuatur ad plura, sed determinatur ad aliquid certum, vt rei vedicatio, Publiciana actio, personalis ad rem ad pecuniam: ita Bald. in l. i. ff. de ædendo. 2. colum. nu. 7. quam doctrinam et theoreticam dicit singularem & meliorem de iure Iaso in l. i. ff. de verbo. obli. fin. colum. & in primis dico, quod istud remediū petitionis hereditatis datur et competit haredi vniuersali contra tertium possessorem vel detentatorem rerum defuncti: tex. est in l. licet minimā. ff. de pet. hære. cuius verba sunt, itaque qui vel asse vel ex partes hares est, intēdit quidem hereditatē suam esse totam vel pro parte, sed hoc solum ei officio iudicis restituitur quod aduersarius possidet, & hoc sine per se siue per mediam possessionem succedat, vt mediante filio vel seruo: tex. est in l. prima. 2. & 3. eod. tit. & competit tātūm haredi vniuersali: non verò particulari sicut interdictum quorum bonorum. Præterea competit contra possessorem vniuersalem totius hereditatis, & contra quemlibet particularem possessorem alicuius rei hereditariæ: text. est in l. regulariter. in fine. cum. l. sequenti. ff. de petitio. heredit. et ibi commu. opin. text. in l. prima. §. i. ff. si pars hære. pe. text. in l. cum enim. ff. si quis omis. causa testam. facit tex. in l. i. ff. quorum bonorum. in prin.

154 Sed pro declaratione materię se offert nota. difficultas, nam videtur quod nullo modo petitio hereditatis possit competere alicui haredi: quod probō sic nam hereditas tantūm dicitur ante aditam hereditatem, postea verò amplius nō dicitur hereditas, sed patrimonium haredis, vt in l. sed si plures. §. filio impube. ff. de vulga. et pup. tex. in l. eius qui in prouincia. §. fina. ff. si cert. petat. tex. in l. fin. in fine. C. de inoffic. testament. tex. in l. prima. §. præterea. ff. de sepa. text. in l. qui Titij testamentū. ff. de his qui. vt indign. tex. melior de iure in. §. primo. Insti. de haredum quali. et differen. notat etiam glo. et comūni Docto. in l. prima. §. veteres. ff. de acquirend. possession. sed ante aditam hereditatem cum hares nunquam adiuit nec habeat ius in bonis defuncti, nō potest petere bona hereditaria: quia petitio hereditatis & quodlibet aliud remediū adipiscendæ: nū Ant. Go. in. ll. Tau. Cc 4 quā

quam competit nisi hæredi qui iam adiuit & habet ius quæsitum in bonis defuncti: ita probat tex. expressus in l. prima. C. quorum bonorum. in fine. tex. in l. secund. eodem titulo ibi, quæsi successione. tex. in l. prima. §. quod ait prætor. ff. quor. legat. facit tex. in l. cum hæredes. ff. de acquirend. possession. & in specie, quod in isto remedio requiratur, quod hæres iam adiuverit hæreditatem tenet Rosfre. in libellis suis, in rubrica de petitiõ. hæred. secunda colum. post aditam hæreditatem non sunt bona hæreditaria sed propria hæredis, ergo nullo casu potest dici quod competit sibi petitiõ hæreditatis: imò quod magis est nunquam potest dari casus in quo petat bona ante aditam hæreditatem: nam eo ipso, quod intet petitiõnem hæreditatis, et petat bona defuncti, videtur adire: quia cum hæreditatis aditio consistat in animo, ut in l. pro hærede. & in l. gerit. cū simili. ff. de acquirend. hæredi. petendo bona necessaria videtur adire: & in expresso istam conclus. per istam rationem tenet Bald. in l. tertia. C. de repu. hæred. secunda columna, in principio, numero quarto. Salycet. secunda columna, post princip. Platea in §. rationem. In sit de action. antepenulti. colum. numero septimo. pro qua sententia ego pondo tex. in l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandavit. in prin. ff. de acqui. hæ. imò quod plus est, idẽ esset si hæres faceret aliquẽ actum præparatoriũ petitiõnis hæreditatis, ut si faceret interrogari reum an possideat pro hærede vel possessore: quia intendit agere peti. hæred. vel faciat similem actum: ita Bal. in l. gerit. de acq. hæ. §. co. in medio, ergo cum iam cesset hæreditas, quomodo potest sibi cõpetere petitiõ hæreditatis? Cõfirmatur, quia hæreditas est quoddam ius fictum & imaginarium in ductum a iure representas ipsum defunctum, & continet in se omnia iura eius ante aditionẽ hæredis: tex. est in l. hæreditas in multis. ff. de acqui. rer. domi. tex. in l. nihil aliud. d. verbo. si gn. tex. in l. hæreditas. ff. de reg. iu. tex. in l. 3. §. hæreditas. ff. de bon. poss. cum simi. rursus in ipso instanti quo hæres ex testam. vel ab intestato adiuit cessat illa hæreditas: & ipse hæres representat defunctũ & retinet omnia iura eius: tex. est in Authent. de iure iu. a mod. præ. post prin. colla. §. tex. in l. hæres in omne ei. ff. de acquir. hæ. cū similibus: ergo post aditam hæreditatem impossibile est quod hæres petat hæreditatem: quia iam illa non est, cum sit extincta per aditionem: & similiter quia ipse hæres consecutus est illud quod in ea continebatur, & sic non videtur dari casus in quo competat

pe. hæ. Sed huic difficultati subtiliter & fundamentaliter respondeo quod verum est q̄peti. hæ. semper competit post aditã hæreditatem, & impossibile est aliter competere, cum illam intentando videatur adire, tamen non datur nec competit sibi pro consequenda illa hæreditate iuris, hoc est pro consequendo illo iure intellectuali & representatiuo: quia iam illud cõsequutus est per aditionem: sed datur & competit principaliter vt declaretur, quod est talis hæres & successor, & in cõsequentiam fiat sibi restitutio rei vel rerum existentium penes alium, quæ res dicuntur hæreditariæ donec hæres actualiter consequatur possessionẽ earum: & in specie ita respondet Bartol. & iste est eius sensus in l. 3. ff. de bono. poss. 2. colum. nu. 4. & Franc. de Aret. in l. 1. §. veteres. ff. de acqui. poss. 1. col. in fine Paul. de Cast. in l. hæred. tas. etiam in fine. ff. de pe. hæ. Rosfre. in libellis suis, in rubrica de pe. hæ. pen. col. ver. ultimo queritur. Albe. in rub. ff. de pe. hæ. nu. 1. ver. & nota. facit text. in l. regulariter. in fin. & in l. item vendendum. §. si. & in l. & nõ tãtũ. ff. de pe. hæ. tex. in l. 1. C. vbi de hereditate agitur. Ex quo inferitur versus modus concludendi in pe. hæ. nam debet petere se pronunciarì hæredẽ talis defuncti, & in consequentiã ex officio, quod fiat sibi restitutio rei vel rerum quæ ab alio possidẽtur vel detinentur: istam practicam probat tex. not. in l. licet minimam. ff. de pe. hæ. & ibi notat Bartol. Bald. et cõmu. docto. Pau. d. Cast. in l. regulariter. eodem titu. prima colum. nu. 3. probat tex. in l. 3. eodem titu. ibi, hæreditatem nostrã esse intendere possumus. & ibi notabil. Bartol. in fine. nu. 3. facit tex. in l. & ex diuerso. §. 1. ff. de rei vendic. text. in l. Pompo. §. primo. ff. de procura. & vtrouque Bartol. & Doctores, vbi habetur quod agens rei vendicatione debet principaliter petere se pronunciarì dominum, & in consequentiã petere rei vel rerum restitutio nem.

155 Adde tamen, quod licet petitiõ hæreditatis detur hæredi vniuersali etiam contra quãlibet possessionem cuiuslibet rei particularis, tamẽ debet intelligi isto modo, quod si hæres q̄ agit est hæres in solidum, petet & auocabit à possessore totam rem: si vero sit hæres pro parte, puta dimidia, tertia, vel quarta, licet illa portio sit maximi valoris, & res possessa sit parui valoris, non poterit petere nec consequi nisi solũ dimidiam, tertiam, vel quartam partem eius: tex. est formalis & expressus in l. 1. §. 1. ff. si pars hæ. re. pet. & ibi gl. or. Bar. Alb. Odofr. Bal. Ange. Paul. & cõmu. Docto. tex. in l. licet minimam, in fin

in. fin. ff. de peti. hæ. & ibi gl. ord. & cõmuni. Doct. tenet etiam & declarat Odofred. Pau. & cõmu. Docto. in l. regulariter. eod. titu. Cõfirmatur, quia hæres nõ potest agere actione personali vel reali nisi pro parte p̄ qua est hæres, tex. est in l. 1. & 2. per totũ. C. de actio. Rursus cõfirmatur, quia in iudicio personali, reali, vel mixto, hærestantũ representat personam defuncti pro ea parte pro qua succedit, & non pro alia, gloss. est singularis in iure. l. 2. §. si. ff. de præto. stipu. in glo. si. in si. quam ad hoc notat & commendat ibi Bar. pen. col. Ange. pen. col. & eam dicit singu. Pau. 2. col. & Ioan. de Imol. pe. col. illam etiam gloss. ad hoc notat & cõmendat Bar. in l. auus. ff. de pactis. r. colu. num. 1. & ibi Angel. 1. col. nume. 2. Paul. 2. col. idem Bar. in l. 2. §. idem si in facto. 2. colu. ff. de verb. obli. idem Bart. in l. 4. §. Cato. si. colu. eod. tit. idem Bartol. in l. continuus. §. si. 1. colu. eodem titu. & ibi Pau. secunda colum. numero secundo, & illam dicit singu. Iaso. in l. Iulianus scribit. eod. titu. Idem Iaso. in l. eum qui ita. §. te & Titũ. 1. colu. numero secundo, eodem tit. idem Iaso. in l. si ita quis. §. ea lege. 2. colum. numero sexto eodem titu. pro qua glo. & cõmu. opin. facit bonus tex. in l. cũ a matre. C. de rei vend. text. in l. 2. & in l. penultim. C. de hæ. actio. tex. in l. si vxor. C. de bonis auto. iudi. possi. text. in l. licet. C. ad legem fal. tex. in l. 1. C. si certum petat. text. in l. pacto successorum. C. de pactis. tex. in l. licet. C. fami. hercis. tex. in l. in executione. versi. prima species. ff. de verbo. obl. tex. in l. si ab eo. C. de nego. gest. tex. in l. si. §. in cõputatiõ. C. de iure deli. tex. in l. 1. C. vñ. liberi.

156 Item adde quod pet. hæred. competit tantũ pro rebus quas possidebat defunctus tempore mortis, & reliquit in sua hereditate: si verò illo tempore eas non possidebat, non poterit agere pe. hæ. sed tunc oportet agere remedio rei vendicationis vel Publicianæ: ita pbat tex. expressus. in l. item vendendum. §. fin. cum. l. sequenti. ff. de pet. hæ. Ex quo infero in practica, q̄ hæres qui agit pe. hæ. tenetur probare illas res fuisse penes defunctum tẽpore mortis, cum sit causa & fundamentum sue intentionis, & ita reperio quod in simili tenet solus Bart. in l. si. C. de edic. di. Adrian. tol. pe. colum. prope finem, loquendo in remedio possessorio illius. l. & Philippus Decius. 12. col. num. 40.

157 Item adde quod peti. hæred. non solũ competit pro rebus quas defunctus habebat & possidebat tempore mortis, sed etiam pro rebus quas tantũ detentabat, vt quia erant depõsitæ, commodatæ, locatæ vel alia simili causa ef-

sent penes eum. tex. est in l. & non tantũ. ff. de peti. hæ. & ibi Bar. Bal. Angel. & cõmu. doct. Odof. & Pau. in §. præcedẽti. tenet Azo in Summa. C. eod. titu. 2. col. nu. 7. tenet etiam & melius quã alibi declarat, & rationem ponit Rosfre. in libellis suis, in rubr. de peti. hæ. antep. col. num. 10. Iaso. in §. actionum. In sit. de actio. 30. colum. numer. 232, ad idem pro hac sententiã est casus in §. veniunt. eiusdem. l. non tantũ, cuius verba sunt, veniunt & hæres in hæreditatis petitiõne in quib⁹ possessor retentiõne habuit, non etiã petitiõnem tex. in l. si de eo. §. si fortẽ in si. iuncta glo. si. ff. de acquir. possess. & ibi notat Angel. Fran. de Aret. & cõmu. Doct. Ex quo collige vtilem & notab. regulam & doctrinam in hac materia, quod hæres qui agit peti. hæ. non tenetur probare dominium, vel quasi dominium, vel aliud ius in re fuisse penes defunctum in rebus quas peti, sed tantũ, q̄ eas possidebat vel detentabat tempore suæ mortis: 158 Item adde pro perfecta declaratione materiæ quod petitiõ hæreditatis non datur cõtra possidentẽ hæreditatem vel aliquam rem eius mediante titulo habili ad translationem dominij text. est capitalis in l. regulariter, cum quatuor ll. sequẽtib. ff. de pe. hæ. tex. in l. hæreditatis. C. eod. tit. text. expressior ceteris in l. pe. C. in quibus cau. ces. longi tempor. præf. cuius verba sunt: hæreditatem quidem petentibus longi tẽporis præscriptio nocere non potest, verum his q̄ nec pro hærede nec p̄ possessore, sed pro empto vel donato seu alio titulo res quæ ex hæreditate sunt vel fuerunt possident, cum ab his successio vendicari non possit, nihil hæc iuris definitio noceat. Sed necessariũ est scire & inuestigare rationem huius conc. & omiſsa ratione quam ponit gl. in dicta. l. pe. C. in qui. caus. ces. lon. tẽpo. præf. & omiſsis alijs rationibus positis per alios dico, quod vera & fundamentalis ratio est: quia ille qui possidet cum titulo habet & allegat potentius & fortius ius quam hæres qui agit peti. hæ. nam possessor conuẽtus nititur & fundatur ex duplici causa, scilicet ex titulo habili & legitimo, & in super ex possessione vel detentatione quam habet: hæres vero solũ se fundat in suo nũdo & simplici titulo hæreditario, & possessione vel detentatione quam habuit defunctus: ergo meritò possessor cõuẽtus præferri debet, & contra eum non habet vires petitiõ hæreditatis, argumento text. & eius regulæ & rationis in l. siue autem. §. si duobus. verlic. quod si aduersis. ff. de Publiciana: & in l. si ea res. §. fin. ff. de actio. emp. & in l. si debitor versi. inter eos. ff. de pigno. & in l. 1. versi. si colo Ant. Go. in ll. Tauri. Cc 5 nus,

nus. ff. de Saluiano inter. quæ iura sunt satis notabilia in proposito, facit etiam text. in regula, in pari causa. ff. de regul. iur. & in regula, impari. eo. tit. libr. 6. text. in. l. si seruus. §. sequitur. in fi. ff. de verbo. obl. tex. in. l. 2. C. de con. ob. tur. caus. cum simili. istam rationem ponit originaliter Iaco. But. in. l. penult. C. in quibus cau. ces. lon. tempo. præf. & ibi. Albe. & ibi no. Bald. nu. 1. Paul. de Cast. r. colum. post prin. eandem ponit Iaco. Bu. in. l. 2. in fi. C. de peti. hære. & ibi Pau. nu. 3. idem Iacob. But. in. l. hereditatis, in fine. eodem titul. & ibi Barto. qui dicit quod ista est verissima ratio. & ibi Bald. 2. colum. numer. 4. Ange. de Peru. qui allegat ita tenere Guille. Sa. lyc. ibi in fin. nu. 8. istam etiam rationem tenet Cinus in. l. cogi. eod. titul. 6. colum. versi. tertia ratio. & ibi Faber in Breuiario, post princ. Bar. in. l. pro hærede. in fine. ff. de peti. hæredita. & ibi Bald. versiculo, quæ quæ est ratio. idem Bald. in. l. nec vllam prima colum. in medio. eodem titul. Odo. fre. in. l. regulariter. tertia colu. num. 3. eodem titul. Paulus de Cast. ibi. fina. colu. in principio. Angel. de Perusio in. l. qui interrogatus. eodem titul. secunda colum. vbi dicit ita tenere Iacob. de Aret. & Guille. Ioan. de Pla. in. §. actionum. Insti. de actio. pe. col. n. 81. & ibi Iaso. 27. col. num. 218.

159 Ex qua ratione infero singulariter & subtiliter, quod si hæres accumularet rei vendicationem cum petitione hereditatis, & dicat se dominum, & sic non solum se fundet in titulo nudo & simplici hereditario & possessione defuncti sed etiam in dominio quod dicit se habere in re vel rebus petitis ex persona defuncti, & petat se declarari dominum, quod tunc posset agere contra tit. possidentem, & probato domino obtineret, cum tunc habeat potestius ius quam possessor conuentus ex vi & natura rei vendicationis cumulata, non vero ex vi & natura petitionis hereditatis: & constat rei vend. dari contra quemlibet etiam titulo possidentem, ut in toto titu. C. & ff. de rei vend. ista est singul. & noua declaratio & inuestigatio Paul. de Cast. in. l. 2. 1. colu. in fi. C. de peti. hæ. vbi dicit esse suum nouam dictum in materia, & non esse dictum ab alio, idem tenet Iaso. non allegando auctoritatem in dict. §. actionum. Insti. de actio. 17. colu. num. 218. Sed ego reperio quod in expresso contrarium tenet Cinus in dict. l. 2. C. de pe. hæ. fi. colu. & q. vbi dicit quod peti. hæ. reditatis & rei vendicatio non possunt simul cumulari. argumento tex. in. l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tribu. & in. l. nemo ex his. §. quoties. ff. de regu. iur. & in. l. cum filius. §. varijs. ff. de lega. 2. quibus probatur quod vna & eadem res

non potest peti pluribus actionibus, quia licet non obstat exceptio contrarietatis tamen obstat exceptio cumulationis & duplicitatis, idem tenet Cinus in. l. cogit. 6. colum. prope finem eodem titu. Bald. in. l. hereditates, eodem titu. 2. colu. in fin. vbi dicit quod licet agens petat, hære. probaret de dominio defuncti non obtineret, quia probatio esset extra naturam iudicij peti. hære. idem tenet Bal. no. in. l. pro hærede. in fine. ff. de pe. hæ. idem Bald. in. l. nec vllam in fine. eodem titu. Ange. in. l. qui interrogatus. 2. colum. eodem tit. Pau. de Cast. sibi contrarius in. l. regulariter. fin. colu. in medio versiculo, sed ponamus. ff. eodem titulo.

Sed pro concordia ego in tam subtili articulo dico sic, quod si agens peti. hære. probat in processu dominium defuncti, non obtinebit contra titulo possidentem. nec virtute huius probationis poterit condemnari, ex eo quod illud non fuit petitum nec deductum in iudicio, nec veniebat ex natura actionis propositæ: & sic reus non potuit se defendere: & hoc ego probo ex regula notabili & generica, quæ habet, quod quando actum est ex vna causa & probatum ex alia non obtinebit actor in illa in qua probatum est text. est singularis in. l. habebat. ff. de insti. eo. & ibi notat Bart. Bal. Pau. & communi. Doct. tex. in. l. Bebius. in fine. ff. de pactis dotalibus, & ibi Bald. & commu. alij Doct. tex. in. l. 1. ff. si messor falsum modum dixerit. tex. in. l. bouem. §. sub conditione. ff. de ædili. edic. tex. in. l. Lucius §. Sempronius. ff. de lega. 3. tex. in. l. Aurelius. §. fina. ff. de libe. lega. & istam sentent. & conclusi. tenet Bartol. in. l. prima. ff. de ædendo. penult. colum. numero duodecimo, & ibi communi moderni. Innocen. in capi. ex parte. el. 1. de priuileg. Abb. in capit. fina. de libel. obla. fina. colu. na, & quæst. Specul. in titulo. de sentent. §. qualiter. fina. colu. versic. quid si lis. Bald. in. l. secunda. C. de proba. prima colu. in fin. idem Bald. in Authen. sed & si quis. C. de secū. nupt. penult. colu. idem Bald. in. l. per hanc. C. de tempo. appella. tertia colu. idem Bald. in. l. secunda. in fine. C. de pignor. actio. Pau. de Cast. in. l. si is ad quem. ff. de acquir. hæredi. secunda colu. numero. 5. Bart. in. l. AEmilius. ff. de minor. secunda colu. in fin. & isto casu procedat opinio Cini & sequacium quos supra allegaui: si vero agens peti. hæred. intet & accumulatur petitionem hereditatis & rei vendicationem, & dicit defunctum fuisse dominum & similiter hæredem, tunc dico, quod libellus & iudicium procedit, & non probato dominio: obtinebit in peti. hære. si possessor conuentus non habet titulum,

titulum: si vero probat dominium, obtinebit virtute rei vendicationis etiam si conuentus habeat titulum: & ita procedat noua opinio Paul. de Cast. supra allegata: quod probo & confirmo per sequentia. Primo quia regula contraria in qua se fundabat Cinus & sequaces, quæ habet quod vna & eadem res non potest pluribus actionibus peti, debet intelligi quando competent ex eadem causa, ut quando ex vno & eodem contractu vel vltima voluntate nascuntur plures actiones: secus tamen est quando prædictæ actiones competunt & procedunt ex diuersis causis, licet pro vna & eadem re: quia bene possunt cumulari: ita Bartol. post gloss. ibi in. l. ædita actio. C. de ædendo. 5. colum. num. 20. & post eum ceteri Doctores. idem Bar. in. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poss. 5. colu. nu. 11. & ibi comm. moderni. Sed in nostro casu peti. hæreditatis & rei vendicatio sunt actiones diuersæ & procedunt ex diuersis causis, ergo possunt cumulari: quod procedit etiam si reus conuentus opponat exceptionem cumulationis vel duplicitatis, quia alias si non opponeret absque dubio procederet libellus, ut eleganter concludit Bart. in. d. l. ædita actio. 6. col. nu. 23. & ibi Doct. idem Bar. in. d. §. nihil cõc. 10. col. nu. 30. & ibi latè moderni. Secundo quia quoniam actor probabiliter dubitat ex facto aduersarij de actioe vel remedio sibi competenti, tunc bene potest plures actiones cumulare coniunctim vel alternatiue tex. est valde notabilis in. l. 1. §. quia autem. ff. quorū legatorum: quem ad hoc summè notat & commendat Bar. Alb. Ang. & cõm. doct. ibi, & per illum tex. ita tenet gloss. ordi. in. l. nemo. §. quoties. ff. de reg. iur. & ibi Doctor. tenet etiam Bar. & commu. Doct. in. l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tribu. idem Bart. in. l. stipulationes non diuiduntur. fi. col. & q. ff. de verb. oblig. & ibi moderni, idem Bar. in. l. vbi autem non apparet. §. qui illud aut illud. eodem titul. Innocen. in capi. constitutus, de rest. in integ. num. 2. & ibi commu. Doct. Idem Innocen. & alij Doct. in ca. si. de collu. deteg. facit etiam doctrina & communis practica quæ habet, quod rei vendicatio & Publiciana possunt cumulari in vno & eodem libello, ut dixi & examinaui suo loco. Attende tamen, quod superior cõcl. debet intelligi quando actor interrogauit possessorem conuentum an habeat titulum vel non & fuit contumax: quia noluit respondere & actorem certificare: & isto casu procedant & intelligatur iura et rationes, supra proximè adducta: secus tamen alias, quando actor nihil interrogasset, quia tunc incertitudo magis prouenit

ex suo facto & culpa quam aduersarij cum possit actor in hoc iudicio petitionis hereditatis eum interrogare, an possideat cum tit. vel sine tit. ne iudicium reddatur illusorium: ut in. l. cogi. in fin. C. de peti. hæred. ibi. præter eum qui dicere cogitur vtrum pro possessore an pro hærede possideat. tex. in. l. qui interrogatus. ff. eo. tit. & vtrobiq; commu. opin. & in expresso reperio quod istam declarationem ponit in terminis solus Bal. in. l. 1. C. de furtis. 2. colu. 3. oppo. & aperte hoc vult gloss. ord. quæ non allegatur in. l. 1. §. quia autem. ff. quorū legatorum. in glo. fi. & hoc idem voluit Cinus in. l. 2. C. de peti. hære. finali col. & q. vbi dicit quod peti. hæreditatis & rei vendicatio non possunt in vno eodemq; libello cumulari pro vna & eadem re. argumento. tex. in dict. l. quod in hæredem. §. eligere. de tribu. cum simili. & idem tenet Bald. in dicta. l. 2. fi. col. nu. 6. Salyc. ibi fi. colu. in fine. Ange. ibi. 2. colu. & est commu. opin. quod bene nota tanquam necessarium in practica. Item adde ad supra dicta quod in tantum est verum quod titulus excludit petitionem hereditatis, ut procedat nendum si allegetur per reum conuentum antelitem contestatam: sed etiam postea in qualibet parte litis, sicut exceptio peremptoria, & totaliter exclusiua iuris actoris. argumento tex. in. l. peremptorias. C. sen. ref. non pos. ita Ange. de Peru. post Bar. in. l. cogi. fin. colu. num. 6. C. de peti. hære. Bald. ibi. 2. col. nume. 6. Salycetus 3. colu. nu. 9.

Præterea adde quod titulus non excusat quando esset quæ sitis post litem cõ. quia est titulus coloratus & in fraudem quæ sitis, argumento tex. in. l. in summa cum ratione. ff. de peculio. & in. l. Sulpitius. versi. respon. si color vel titulus, & c. ff. de dona. inter vi. & vxor. quod tamen intellige quando titulus esset quæ sitis à non domino: secus tamen si quæ sitis sit à vero domino: quia sicut verus dominus agentem potuisset repellere, ita eius emptor. Præterea sicut ipse reus conuentus esset liberatus si res à domino euinceretur, ut in. l. pe. ff. de peti. hære. & in. l. is à quo. de rei vend. ita emptor poterit se defendere ex titulo habito à domino, ita Bar. in dict. l. cogi. 2. col. num. 5. Bai. 2. col. num. 7. Ange. & Pau. fin. colu. Ang. no. in. l. qui interrogatus nu. 3. ff. de pet. hære.

160 Aduertendum tamen pro necessaria declaratione huius materiæ & superioris cõclusionis, quod ita demum peti. hæreditatis non datur contra titulo possidentem, quando ille titulus esset habilis ad translationem dominij: secus vero alias, ut si cesset titulus comodati, depositi, locati

ti, locati, vel similis: quia talis titulus non excludit hanc actionem: ita aperte colligitur ex superiore ratione communi, & in specie ita tenet Petrus de Bella. per. in. l. 1. C. de petitione hereditaria. 2. co. in fi. C. in. l. Cogi. eodem titu. 6. col. in fin. verfi. sed nunquid. Bal. ibi. 2. col. nu. 10. Salyc. ibi. fi. col. num. 15. Pau. de Cast. in. l. regulariter. ff. de peti. hære. fin. col. in medio. Bald. in. l. nec vllam. 1. col. post princ. eodem tit. & ibi Pau. & Docto. Adde tamẽ quod hoc casu, si conuetus possessor vel detentator nominaret dominum in iudicio, erit expediendus processus secundum formam. text. in. l. 2. C. vbi in rem actio. ita notabiliter Bart. in. l. etiam. §. si quis absentis. in fine. ff. de peti. hære.

161 Pater igitur ex superioribus, quod petitio hereditatis solum competit contra eum qui possidet vel detinet hereditatem vel aliquam rem hereditariam sine aliquo titulo vel causa habili ad trans. dominij: unde dicunt iura quod regulariter competit contra illum qui possidet pro herede vel possessore. text. est in. l. regulariter. ff. de pe. hære. cuius verba sunt, regulariter definitum est cum demum teneri pet. hære. qui velius pro herede vel pro possessore possidet. text. in. l. hereditatis. C. de pet. hære. l. 1. in. fi. C. de inof. test. pro possessore dicit ille possidere quod simpliciter possidet sine aliquo tit. vel causa, & sic non iustificat suam possessionem ex aliquo tit. text. est in. l. pro herede. §. si. cum duab. ll. sequentibus. ff. de pe. hære. pro herede aut dicit possidere ille qui verè non est hære. sed dicit & asserit se heredem: unde conueniri potest petitione hereditatis: text. est in. l. pro herede. in prin. ff. de peti. hære. nec obstat si dicat quod titulus pro herede est verus, legitimus, & habilis titulus ad præscriptionem, v. lucapionem, & omnia alia quæ causantur ab alio quouis titulo, vt in toto titu. ff. & C. pro herede. sed petitio hereditatis non datur contra titulo possidentem, ergo non datur contra possidentem pro herede: quia respondeo quod illa iura loquuntur de vero & legitimo titulo puta quando quis possidebat aliquam rem alienam quam relinquit in sua hereditate, & non potuit eam præscribere, quia deficiebat sibi titulus, demum moritur possessor, nam hære eius ex testamento vel ab intestato incipiet eam præscribere vel v. lucapere titulo, pro herede, & iste est proprie titulus pro herede, de quo loquuntur illa iura: sicut enim ille titulus pro herede est iusta causa acquirendi dominium hereditate adita quando defunctus erat dominus, vt in. l. cum hære. ff. de acqui. posses. ita debet esse sufficiens ad v. lucapionem conditionem, quando defun-

ctus non erat dominus adita hereditate & apprehensa possessione, argumento text. in. l. clauibus. ff. de contra. emptio. ita no. Paul. & Cas. in. l. 1. ff. pro herede, hic verò in materia petitionis hereditatis loquimur de illo simplici possessore qui tantum verbo dicit se heredem cum non sit, qui potest conueniri hac actione, cum non habet aliquem verum titulum, & ita declarat glo. or. in rub. ff. pro herede. & ibi Bar. Alb. Angel. Imola. Pau. Cuma. & comm. Doctores gl. in rub. C. pro herede. & ibi Albe. Pau. Salyc. & alij Doctores. glo. in. l. pro herede. ff. de peti. hære. in gloss. prima. & ibi Bartolus. Angelus & ceteri Docto. Paul. de Cast. in. l. regulariter. eod. tit. 1. col. 3. oppo. idem Paul. in. l. pen. C. in qui. cau. ces. longi tempo. præf. num. 3. gl. in. §. sequens. verfic. pro herede. in glo. 1. In liti. de interdic. Angel. de Aret. in. §. actionum. In liti. de actio. antepe. col. nume. 67. Iaso. ibi. nu. 217.

162 Ex quo ego infero vnum nouum & singulare quod si ille qui simpliciter possideat sine aliquo titulo & causa, & poterat conueniri petitione hereditatis decedat relicto herede ex testamento vel ab intestato, qui nunc habet & possidet, non poterit aliquo modo conueniri peti. hære. ex eo quia iam possidet cum vero & legitimo titulo. f. pro herede. & aperte fundatur ex superioribus. Nec obstat si dicatur, quod teneatur hære ex persona defuncti, cum actiones passiuæ transeat ad eum: quia respondeo, quod illud est in actionibus & oblig. personalibus: secus vero in realibus: quia nunquam transeat ad hære. ex persona defuncti, sed ex sua propria persona vt extraneus possessor conuenitur. text. est valde no. in. l. deo. §. si. ff. ad exhibed. & ibi notat Doct. & per illum text. ita tenet glo. ord. in rub. ff. de rei ven. in fin. & ibi comm. Doct. Attendetamen singul. quia contra istam meam nouam opinionem videtur esse text. expressus & formalis in. l. Neratius. cum. l. sequenti. ff. de peti. hære. vbi dicit, quod si defunctus aliquis possidet hereditatem alteri delatam, & relinquit in suo patrimonio tempore mortis, & reperitur eius hære eam tenere & possidere etiam cum bona fide & tanquam bona defuncti, quod poterit hære cui erat delata contra eum agere petitione hereditatis: & ad hoc indifferenter notat ibi Doctores: & ratio quæ ad illam legem assignatur est, quia sicut defunctus possessor poterat conueniri peti. hære. ita eius hære, cum reputetur eadem persona: quæ rationem ponit ibi glo. Bar. Odofre. Albe. Angel. Pau. de Cast. & commu. doc. Sed subtiliter respondeo, quod ille text. debet intelligi quando

do defunctus possidebat vniuersaliter totam hereditatem, & successore eius hære. similiter reperitur eam possidere, quo casu tenetur petitione hereditatis sicut defunctus eius poterat: secus vero quando defunctus habebat & possidebat non ipsam hereditatem vniuersaliter, sed aliquam rem vel aliquas res eius particulares quas diuisit heredi in sua hereditate, quia tunc alter hære. cui erat hereditas delata non poterit agere peti. hære. contra eum: & ita procedat mea superior noua conclusio. Et confirmatur, quia quando possessor conuentus peti. hære. possidet totam hereditatem titulo vniuersali vel generali, quia sibi est vedita tota hereditas & non reperitur venditor vel modico pretio distracta est, & a fortiori si donata sit vel titulo lucratiuo habita, bene tenetur hac actione & conueniri potest non obstantem prædicto titulo. text. est in. l. etiã. §. 1. ff. de peti. hære. secus vero est quando particulari titulo oneroso vel lucratiuo haberet & possideret rem particularem, vt in. l. regulariter. ff. de pe. hære. cum simi. & supra deductum est, & ratio vera est, ne eo casu quo quis possidet titulo vniuersali vel generali, actor qui vult petere res cogatur intendere rei vend. in omnibus & singulis rebus possessis, & in qualibet earum probare dominium quod esset difficultatum & onerosum: & istam rationem voluit consultus in dicta. l. etiã. §. 1. de pe. hære. ibi, ne singulis iudicijs vexaretur, & ibi sic exponit solus Paul. in prin. ita ergo dicamus in nostro casu, quando quis possidet titulo pro herede, vt si mediante illo possideat totam hereditatem possit conueniri: si vero aliquam vel aliquas res particulares, tunc non teneatur nec conueniri peti. hære. actione: vnde ad illum text. in dicta. l. Neratius non est vera ratio illa communis supra assignata, quia illa intenta haberet locum ille text. etiã si defunctus haberet & possideret quamlibet rem minimam particularem: sed attenta ista mea secunda ratione, non haberet locum nisi solam eo casu quo ille defunctus possideret vniuersaliter totam hereditatem primi defuncti: & licet doctores antiqui nec moderni verbum in hoc non dicant, tamen ista videtur mihi veritas & realis intentio illorum iurium, & hoc videtur esse de mente Bald. in distinctione quam facit in. l. nec vllam. col. 1. in medio. ff. de peti. hære. & ex hoc ego reprobo dictum singulare Iaso. in. §. sed iste quidem. In liti. de actio. 4. col. nu. 22. vbi dicit quod Publiciana datur contra possidentem pro herede, cum non sit verè titulus. argumento gl. & commu. opin. in rubri. ff. pro herede, & in. l. pro herede. ff. de pe. hære. & dicit

esse suum nouum dictum, ab alio non tactum: nam si Iaso intelligit eo casu quo ex persona defuncti actor intentat Publicianam contra tertium possessorem qui dicit & prætendit se heredem verbo cum non sit, est indubitabilis opinio sua, cum ille titulus non sit titulus: & pater quia tunc proprie competit pet. hære. & per consequens competere Publiciana: si vero Iason loquitur eo casu quo ille possessor successit alteri defuncto, & sic possidet vero titulo pro herede, tunc sua opinio est falsa, cum ille sit verus & legitimus titulus, vt supra probaui: & secundum hoc rectè dicebat ille solennis vir quæ dicit ibi Iaso. interrogasse de hoc, quem ipso Iaso reprehendit, & malè, & istam meam opin. tenet expressè Alex. in additio. ad Bar. in. dict. l. Neratius. ff. de peti. hære. & fortè ille erat solennis vir de quo dixi in dict. §. iste quidem, licet eum ibi non nominauerit. Item adde non minus singul. quod prædicta deberent intelligi quando ille hære. & possessor qui possidet titulo pro herede esset extraneus: secus vero si esset filius suus & in potestate: quia tunc nullo casu reputaretur verus titulus pro herede in sua persona, unde indistinctè modo possideat vniuersaliter res, modò aliquas particulariter, possit conueniri petitione hereditatis & etiam Publiciana in suis casibus, cum ille titulus quo ad filium habeatur pro non titulo, argumento text. cum materia in. l. nihil. C. pro herede.

163 Vnum tamen est diligenter notandum in ista materia, quod ita demum titulus excludit petitionem hereditatis quando fuit acquisitus in vita defuncti, secus si post mortem eius: quia tunc bene potest possessor conueniri. ita dederunt solus Bald. in. l. si. C. de edict. diui. Adria. tol. 6. col. 9. oppo. & 7. col. 11. oppo. vbi dicit quod miratur hoc à nemine fuisse animaduersum quod dictum reputat ibi singulare Paul. fi. col. & limitat esse verum quando titulus esset acquisitus ab illo qui poterat conueniri petitione hereditatis ex eo quod in alium non potuit transferre plus iuris quam ipse habeat, & idem in effectu tenet ibi Corneus. 8. col. in prin. idem etiam tenet Bald. in. l. nec vllam. prope finem. ff. de peti. hære. licet Paul. relinquat cogitandum in. l. regulariter. in fine. eod. titulo. Sed attente quod ista noua sententia & conclusio nullo modo potest esse vera, imo aperte est falsa: Primo, quia considero quod omnia iura quæ dicunt quod petitio hereditatis non datur contra titulo possidentem, necessariò debent intelligi de titulo acquisito post mortem defuncti: quia ad hoc vt petitio hereditatis competat heredi,

heredi, oportet quod illa res pro qua agitur possideretur vel detineretur immediate ab ipso defuncto tempore mortis, & eam relinquat in sua hereditate, & aliter non potest competere illud remedium: ergo possessor conuentus qui vult excusari propter titulum quem habet debet intelligi de acquireto post mortem ab aliquo tertio: quia alias si in vita defuncti habuisset titulum & possessionem ab aliquo, nullum esset dubium, cum eo ipso quod defunctus non teneret vel possideret eam tempore mortis, non posset competere petitio hereditatis, ut supra bene probaui. & ista est clara & viua ratio ad quam doctores non aduertunt, per quam reprobo & confundo praedictam, subtilem, & nouam opinionem Bal. Secundo pro ista mea sententia & conclusione contra praedictos Doctores facit, nam ratio illa fundamentalis & communis per quam petitio hereditatis non datur contra titulum possidentem, quia habet potentius ius, militat & habet locum etiam in isto casu, modo titulus sit acquisitus post mortem defuncti. Tertio pro ista mea sententia & con. p. dero & conf. dero tex. expressum in l. pe. C. in qui. cau. ces. longi. temp. praes. vbi dicit quod ille qui possidet cum titulo aliquam rem quam est vel fuit hereditatis non potest conueniri petitione hereditatis: & sic aperte loquitur in titulo habito post mortem defuncti, cum alias illa res non diceretur hereditatis faceret etiam text. in l. 2. vers. em. pr. ff. de peti. here. tex. in l. hereditatis, eod. tit. & in expresso istam sententiam & con. contra Bal. tenet Saly. in dicta l. si. §. si. pen. col. nu. 5. C. de edic. diui. Adri. tol. & ibi Alex. antep. col. Saly. in l. 2. C. de peti. here. 2. col. nu. 6. & ibi Pau. de Castr. 2. col. Ange. de Aret. in §. sed iste quidem. Insti. de actio. antep. col. nu. 13. idem Ange. in §. actionum. eod. tit. antep. col. nu. 68. Iaso. ibi. 27. col. nu. 28. sentit aperte Bar. si bene consideretur in l. cogi. C. de peti. here. 2. col. in illa quam an titulus superueniens pendente iudicio excludat petitionem hereditatis, idem etiam videtur tenere f. in l. 1. C. de inoff. testa. pe. co. vers. 6. singu. limita. & istam eandem opinionem tenet Bald. sibi contrarius in l. incerti. C. de interd. 9. col. nu. 27.

164 Item adde pro maxima & necessaria declaratione materiae, quod petitio hereditatis ita de minimis competit heredi quando adiuit hereditatem & nondum apprehendit possessionem rerum, sed antequam apprehendat reperit eas penes alium, nam tunc contra eum potest agere hoc remedium: si vero semel apprehendit possessionem rerum & postea cadat a possessione

earum vel alienius & reperitur penes alium, non poterit contra illum agere petitione hereditatis: & idem est si semel egit & obtinuit, & postea cadit a possessione, quia postea non poterit agere isto remedio pro illa re consequenda: unde hoc casu necessarium recurrendum esset ad reuocationem vel Publicianam: ista est gl. singu. in iure iuncto tex. in l. 1. in glo. 2. ff. de fidei comm. h. are. peti. qua ad hoc notat & commentat ibi Bar. Alb. & Doctores antiqui. tenet etiam Albe. in rubri. ff. de peti. here. num. 1. idem Alberi. in l. si a domino vel patre. eod. titu. vbi dicit esse satis notabile in materia. idem Alberi. in l. non possumus. ff. si pars here. peti. istam etiam sententiam & con. tenet Pe. de Bella per. in l. 2. C. quorum bonorum. Fran. de Aret. in l. 1. §. veteres. ff. de acqui. posses. & ibi Iaso. 9. col. nu. 17. Ioa. de Plat. in §. actionum. Insti. de actio. antep. col. nu. 76. & ibi Ange. de Aret. si. col. vbi valde commendat. & ibi Iaso. pe. col. nu. 238. dicens esse diligentissime notandum, quia vehementer in hoc erratur in practica. idem etiam tenet Iaso. in l. eius qui in prouincia. §. si. pe. col. ff. si cer. pe. Iaco. de sanct. Geor. in l. 1. ff. de eden. 4. col. nu. 23. Anto. de Bu. in c. 63. Alex. in c. 89. volu. 2. idem Alex. c. 94. co. 2. eo. vol. ista etiam sententiam & con. tenet expresso glo. no. & ord. in c. 1. de confes. lib. 6. in glo. 1. magna. in fin. vbi ponit regulam & doctrinam generalem, quod petitio hereditatis & quodlibet aliud remedium adipiscendae nunquam competit postquam heres semel apprehenderit possessionem licet postea ceciderit ab ea: & ibi commu. Docto. idem etiam tenet Specul. in titu. de positionibus. §. 10. vers. hoc quoque; diligenter notandum est. contrariam tamen sententiam & con. tenet Paul. de Cast. in rubri. ff. de fideicom. here. peti. num. 3. vbi dicit quod ex eo quod heres apprehendat possessionem non debet perdere commodum huius remedij petitionis hereditatis, ut teneatur probare dominium, vel quasi agendo rei ven. vel Publiciana, cum ante apprehensam possessionem sufficeret probare repertam esse in hereditate defuncti, nec videt rationem per quam apprehensio possessionis contrarium inducat, idem reperio quod tenet Philippus Decius in regula, hereditas. ff. de regu. iu. 2. col. n. 7. Sed his non obstantibus ego teneo opinionem. gg. & communem: pro qua facit optimus tex. in l. 1. & non tantum §. quod si pro emptore. ff. de peti. here. tex. in l. si a domino vel patre. §. si possessor. in fine. eodem titulo. facit etiam ratio in qua se fundat Bartol. in dicta l. prima. de fideicom. here. peti. vbi dicit quod petitio

petitio hereditatis datur pro rebus hereditariis, ut in l. item videndum. §. si. cum. l. sequenti. ff. de peti. here. sed postquam heres apprehendit possessionem, iam res non sunt hereditariae sed ipsius heredis, ut in l. 1. §. veteres. & ibi glo. & commu. opi. docto. ff. de acquir. posses. sequitur etiam quod ista actio iam non potest agi: nec obstat si replices prout replicabat Pau. vbi supra, quod etiam ante apprehensam possessionem eo ipso quod hereditas est adita definit esse hereditas, ergo nunquam competit peti. here. postquam hereditas est adita, licet possessio non sit apprehensa: quia respondeo quod respectu dominij amplius non dicitur hereditas, sed respectu possessionis semper dicitur vacare donec possessio apprehendatur: & ista fuit propria intentio Bartol. in dicta l. 1. de fideicom. here. peti. & ita respondet no. Aret. in rubri. ff. de acqui. here. 1. col. vers. non obstat argument. Confirmatur etiam superior commu. opi. quia remedium adipiscendae quorum bonorum non competit postquam heres semel adeptus est possessionem: tex. est in l. 2. §. hac autem interdita. ff. de interd. & ibi expresso notat Ang. de Pe. tex. in §. sequens. vers. ita quod Insti. eod. titu. & ibi notat Platea tenet etiam glo. or. in dicto. c. 1. de confes. lib. 6. in glo. mag. in si. Pe. de Bel. per. in l. 2. C. quorum bonorum. Saly. in rub. eod. titu. 2. col. & similiter remedium l. si. C. de edic. di. Adria. tol. non competit heredi postquam semel adeptus est possessionem si cadat ab ea: ita no. solus Cinus ibi si. col. nu. 14. cum quo transeunt commu. Docto. & tenet & commendat Iason in l. eius qui in prouincia. §. si. pe. col. ff. si cer. pe. tenet etiam Ange. de Pe. in dicta l. 2. §. hac autem interdita. ff. de interd. in princi. nec obstat gl. in rubri. C. quorum bonorum. vbi dicit quod ista remedia competunt amplius quam semel, per textum. in l. licet minimam. ff. de peti. here. quia debet intelligi pro re diuersa, secus pro eadem repro qua semel actor egit: quia pro ea non potest amplius quam semel intentari secundum Docto. ibi. & isto modo debet etiam intelligi glo. in l. 3. C. de nego. gestis. in glo. antep. sed secundum vera literam in qua deficit, non.

165 Vt etiam pro perfecta intelligentia & practica huius remedij petitionis hereditatis necessarium est videre qualiter debeat intentari & fieri condemnatio & executio, & quid comprehendatur in hoc iudicio vniuersali: in quo articulo ut omnes casus magisraliter comprehendam procedo per resolutiuas conclusiones. Prima conclusio, quod actor potest proponere

petitionem hereditatis vniuersaliter, dicens se heredem & talem pronuntiare, & reum conuentum condemnari & compelli ad restituendum quidquid habet, tenet, vel possidet de hereditate, & sic vniuersali, & genericè potest facere petitionem, quo casu si actor probauit res quas reus possidebat, iudex pronuntiabit eum heredem & condemnabit reum eas restituere: si vero nullam vel nullas res probauit actor reum possidere, sed solum ex probationibus resultat & apparet reum possidere hereditatem vel aliquas res hereditarias, & non constet quas, tunc iudex pronuntiabit actorem esse heredem & condemnabit genericè reum restituere omne illud quod habebat & possidebat de hereditate, & postea in executione fiet liquidatio rerum: & ita quotidie fit & practicitur: & in expresso istam theoricam & doctrinam ponit glo. no. & ordi. in l. 1. ff. de edendo. in glo. mag. post princ. & tenet & declarat ibi Bald. 2. col. in princip. num. 7. quem vide. Alb. 2. co. num. 4. Odo. 4. col. in si. vers. in vniuersalibus. Bald. 3. col. in princip. num. 7. qui reputat esse notabile & mentitur dum Paulus de Castr. ibi secunda columna numer. septimo. Alex. 3. col. num. 20. Iason. 5. col. num. 29. Iacob. de san. Geor. 4. col. num. 22. Innocen. notabiliter in c. conuenerente. pe. col. in fine. num. 5. de offic. ordi. Rosfr. qui no. loquitur & declarat in libellis suis, in rub. de actione vniuersali. Iaso. in §. actionum. Insti. de actio. num. 25. glo. no. ordi. in ca. 2. de libel. obla. in glo. ma. in medio. vers. in vniuersalibus. & ibi Ioan. Andre. 3. col. in medio. Cardi. 1. col. in si. Marianus Soci. ibi num. 17. & 79. facit bonus tex. in l. licet minimam. ff. de peti. here. text. in l. sed & si possessori. §. si. in princip. ff. de iureiurando text. etiam no. in l. defensionis facultas. C. de iure fisci. lib. 10. & ibi ad hoc expresso notat Bart. & illum. text. ad hoc tanquam principalem allegat Bartol. in dicta l. 1. ff. de edendo. & post eum alij Doctores supra allegati. Pro qua sententia & con. est hodie lex no. par. l. 26. titu. 2. part. 3. Secunda conclusio, quod si actor egit petitione hereditatis contra illum qui possidet vnā vel aliquam rem solam hereditatis, & postea pendente iudicio ante sententiam incipiat alias res de nouo possidere quae non fuerunt petita nec deductae in libello, tunc potest fieri sententia vniuersaliter per quam actor declaratur heres & reus condemnatur ut restituat omnes res quas possidet: iste est tex. qui sic debet intelligi in l. 4. ff. de peti. here. cuius verba sunt, si hereditatem petam ab eo qui vnā rem possidebat de qua sola controuersia erat, etiam id quod postea possidere coeperit restituet: text. etiam

etiam expressus in l. si quo tempore, in principi. eod. titul. facit tex. in l. quæsitum. ff. de peculio tex. in l. 1. §. 1. ff. si pars hære. peti. & ita per illū tex. in dicta. l. 4. tenet ibi Odo. Albe. Bart. & notabilius ibi Bald. Ange. de Peru. qui bene declarat & ponit practicam. & ibi Pau. de Cast. & communi. scribentes, istam etiam cō. per illum tex. tenet Anto. de Butri. in c. 2. de libel. obla. 7. colū. versic. & procedunt prædicta. Specu. in titu. de actione sen. petitione. §. sequitur, versic. differunt. probat etiam glo. in c. cum ad sedem, in glof. 2. de resti. spo.

166 Aduertendum tamen pro intellectu illius subtilis & difficilis legis, quia videtur quod superior intellectus communis non possit procedere: nam in alijs bonis de nouo possessis per reū non reperitur aliqua petitio: unde non potest iudex in eis cōdemnare, argumento tex. & eius regulæ in l. vt fundus. ff. commun. di. ibi, quia ultra id quod in iudicium deductū est excedere potestas iudicis non potest. text. in l. si ex testamento. in fine. ff. de excep. rei iu. tex. in l. Pōponius. la. 2. in fine. ff. de negot. gest. tex. in l. si. C. de fideicom. libert. Nec obstat quod petitio hæreditatis est iudicium vniuersale aptum cōprehendere sub se omnes res hæreditarias, vt patet ex prima conclusione superiore: quia respondeo quod verum est quando vniuersaliter intentatur ad omnes res, si tamen intentatur pro aliqua re particulari, licet iudicium sit vniuersale aptitudine, tamen effectus condemnationis moderatur & restringitur ad illam tantū rem petitam, vt in l. licet minimā. ff. de pe. hæ. ergo sic dicamus in proposito, quod condemnatio & sententia debet moderari vt fiat tantum in repetita. Confirmatur etiam ista difficultas inuitabiliter, quia cū in alijs rebus nouiter possessis à reo conuento non reperiatur defensio nec auditus, non potest bene constare an possideat titul. vel non: vel an hæres aliquādo habuit earum possessionem, vel an reus habeat aliam iustam causam defensionis per quam possit excludere petitionem hæreditatis: unde impossibile videtur quod possit condemnari, argumento tex. in c. 1. de cau. pos. & pro. tex. in Clem. pastoralis. versic. ceterum. de re iu. ver. cum simi. quibus probatur quod contra inauditam partem non potest ferri sententia: vnde sumpta occasione superioris difficultatis reperio ad illam l. varios & subtiles intellectus.

Primus igitur intellectus ad illū text. in dict. l. 4. fit, quod ibi actor non egit petitione hæreditatis ad vnam rem tantum: quia tunc nō posset in alijs fieri condemnatio, sed egit petitione

hereditatis vniuersaliter contra reum conuentum generaliter dicendo quod possidebat reus bona hæreditaria, vnde iuste venit condemnandus etiam in his quæ postea reperitur possidere tempore sententiæ: & istum intellectum reperio quod expressè & notabiliter tenet Rosfre. in libellis suis, in rubrica de actione vniuersali idem Rosfre. in rub. de peti. hære. 6. col. num. 9. Innocent. in c. cōquerente. de offi. ordinarij. pe. col. num. 5. Barto. in l. edita actio. C. de ædendo 1. col. in fi. contra hoc oppono Alex. ibi. 2. col. in fine. lafo. 5. col. num. 12. & in hoc videtur reside-re Soci. licet relinquat cogitandum. Albe. in l. 1. ff. de ædendo. 2. col. num. 4. & ibi Alex. 3. colū. num. 20. Iacob. de sanct. Geor. ibi. 4. co. num. 22 & istum intellectum apertè vult. glof. in capi. 2. de libel. obla. in glo. magna in medio. versic. in vniuersalibus, & Ioan. Andr. ibi. 3. col. in medio. Cardi. ibi. 1. col. in fine. & istum intellectū apertius tenet ibi Abbas Panor. qui no. loquitur. 10. col. num. 25. & ibi Felinus. 6. col. num. 11. & tandem iste videtur magis commu. intellectus: pro quo facit ibi text. in dicta. l. 4. in princip. dum dicit, si hæreditatem petant, &c. & sic non se restringit ad vnam rem particularem, nec obstat text. ibi dum dicit de qua sola cōtrouersia erat, quia debet intelligi. 1. propter quam solam cōtrouersia erat: & ita exponit ibi glof. 1. quali velit dicere, quod ratione illius rei fuit intentatum iudicium peti. hære. & secundum hoc gloss. illa ordinaria sentit istum intellectū. Sed certè iste intellectus licet in se sit verus, tamen quo ad illam legem non procedit: quia ibi actor tantum egit pe. hæ. ad vnam rem, & hoc significant verba text. dum dicit, de qua sola cōtrouersia erat. Secundus intellectus verus & planus videtur esse, quod in casu illius legis petitio fuit generalis vel vniuersalis: quia petit actor se pronuntiare hæredem & restitui sibi talem rem possessam à reo conuento, & in super alia quæ postea reperitur possidere tempore sententiæ: istum intellectum refert Bald. in dicta. l. 4. in principi. dicens per aliquos dari, & non nominat aliquem authorē: sed reperio quod in expresso eum tenet Pet. de Bel. per. in l. edita actio. C. de ædendo. 9. col. versic. salua pace. Sed iste intellectus etiam nō procedit cū apertè sit diuinatoriu. Tertius intellectus fit, quod ibi actor proposuit peti. hære. vniuersaliter dicendo illum esse heredem & reum conuentum possidere bona defuncti, vnde petit sibi restitui talem rem certam: nam tunc cū vniuersaliter egit, licet in conclusione petat restitutionem vnius solius rei, veniunt etiam omnes aliz res attentæ propositione general

generali vel vniuersali, & in specie istum intellectum reperio quod tenet Specu. in tit. de iudicijs. §. 1. col. 1. versic. si vero vna res petitur. sed certè iste intellectus minus bene procedit, quia totum iudicium videtur fundatum super vna re, vt probat litera tex. & supra ponderaui. & sic patet quod intellectus illius legis ita dubius est, quod vix potest percipi veritas, & in ea præclari Doctores variauerūt vnde cogitavi quod sit Quartus verus & nota. intellectus ad illam legem, quod ibi actor egit peti. hære. pro sola vna tantum, & ad eam solam restrinxit petitionem suam, vt apertè probant verba tex. puta quia dixit se hæredem. & petit talem per iudicem pronuntiar: quia semper istud principa-liter venit in hac actione, modo agat pro omnibus rebus, modo p vna re tm: vt in l. regulariter. cū. l. sequenti. ff. de peti. hære. & istud est qd vult tex. in dict. l. 4. in princ. dū dicit, si hæreditatem petā. 1. petam me pronuntiar hæredē, & hæreditatē ad me pertinere: & ita accipitur in toto illo titulo & rubri. & insuper petit rem illam ab aduersario possessam sibi restitui, vt patet in text. ibi, de qua sola cōtrouersia erat, & postea pendente iudicio si reus alias incipiat possidere nō requiritur alius libellus, nec litis contestatio, nec iuramentum de calunnia, nec aliqua alia petitio solēnis vel formalis: quia primus libellus cum sit super actione vniuersali, & in eo iam petitū sit illud quod in eo principaliter & iure actionis venit, extenditur virtualiter ad omnes alias res vt veniant in illo iudicio, bene tamen requiritur ante sententiam quod actor summarie petat illas res quas de nouo incœpit reus possidere implorato ad hoc iudicis officio mediāte quo fit ista actione rerū restitutio: vt in l. licet minimam. ff. de pe. hæ. & iudex audita parte aduersa summarie cognoscet, de rebus nouiter possessis & in omnibus quas reperiat fuisse hæreditatis comdemnabit tempore sententiæ: quia sine hoc impossibile esset quod impartiret officiu suum: & iste est verus & clarus intellectus illius. Iudicio meo, & reperio quod istum intellectum sentit clarè Cinus in l. edita actio. C. de ædendo. 8. col. versic. pro cuius rei notitia. & ibi Pau. de Cast. 3. col. in princ. imò quod magis est dico quod etiam si post sententiā latam incipit alias res possidere, virtus sententiæ extenditur ad illas: vt nō sit opus nouo libello nec iudicio. aliquo ordinario: sed summarie potest cognosci an illæ res fuerūt hæreditariæ, & ex iudicis offi. fiet earum restitutio: & ita etiam potest intelligi tex. in dicta. l. 4. in fine: ibi, postea possidere cœperit. i.

post sententiā: & ita ibi expressè tenet & exponit solus Paul. d. Cast. facit tex. in l. si quo tempore eod. titul. Tertia cōcl. principalis & subtilis fit, quod si actor intentat petitionem hæreditatis dicendo se hæredem & talem pronuntiar, & reus conuentus nullam rem hæreditatis penitus possideat nec pendente iudicio incipiat possidere, sed tantum ipse reus dicat & pretendat se hæredem esse, & per cōsequens neget intentionem actoris, bene competit actori petitio hæreditatis: & tali contradictione probata fertur sententiā pro actore, in qua iudex pronuntiauit eum hæredem & habere omnia iura defuncti, & aduersario perpetuum silentium imponetur, & erit virtus huius sententiæ maximā, quia quocūq; tempore reperiat reus aliquam rem hæreditatis possidere, illa sententia mandabitur executioni: & via summaria & executiua, implorato iudicis officio, probauit aliquā vel aliquas res esse penes reum condemnatum, & iudex compellat eas sibi restitui: ita probat mihi casus expressus & no. in l. itē videndū. §. si quis competetur. ff. de peti. hære. & licet ille tex. videatur loqui eo casu quo ante sententiā superuenit possessio reo, tamē eadem est ratio & superueniat sibi postea cum iudicium petitionis hæreditatis rectè fuit propositū: & istam cōcl. tenet ibi Paul. de Cast. in fin. licet non bene declaret nec fundet. idem Pau. in l. si quo tempore. in fine. eod. titu. idem Pau. in dicta. l. 4. eod. dem titu. & ratio vera & subtilis huius con. est, quia ista actio principaliter datur & competit vt quis declaretur & pronuntietur hæres vniuersalis in solidum vel in quota: & istud venit proprie ex natura ipsius actionis, restitutio autem rerum nō venit iure actionis, sed ex iudicis officio, vt est tex. clarus in l. licet minimam ff. de peti. hære. tex. in l. 3. ibi, hæreditatē nō strā esse intendere possumus. eod. titu. et si subtiliter dicas qd ista mea cōcl. non potest esse vera, quia petitio hæreditatis requirit extremum habile ex parte rei conuenti. s. quod possideat aliquam rem pro hærede vel pro possessore, vt dicit tex. formaliter in l. regulariter. cum. 4. ll. sequentiibus. ff. de peti. hære. tex. in l. hereditatis. C. eod. ritu. et idem est in actione reali particulari, vt rei veditatio, Publiciana. et similibus, quia semper requirit extremum habile, hoc est possessio vel detentatio ex parte conuenti, vt in l. vna. C. de alie. iu. mu. cau. fac. cū materia, quia respondeo quod bene verum est, quod petitio hæreditatis competit contra eum qui possidet aliquam rem hæreditatis pro heredem vel possessore, vt dicunt prædicta iura, sed etiam compete

Ant. Go. in. ll. Tau. Dd tit

Commentarij

tēprobant quōd talis exceptio opponitur ad victoriam & iustitiam cause, nō autem ad processum: & referunt verba sua ad tempus definitivae sententiae, non verō ad tempus litis contestatae, tenet etiam Card. in dicto. c. veniens. de praescrip. 2. col. & ibi Abb. antepe. col. vers. secundum remedium est. Imola. pe. col. nu. 11. Anto. 3. col. in medio. licet contrarium teneat Innoc. in dicto. c. veniens. 2. col. ubi expressè dicit quōd talis exceptio debet opponi ante litem contestatam: argumēto tex. in. c. si. de ordi. cogni. sed cōmuniter reprobat a Doctoribus. Ex qua conclusione sic declarata nota, quōd licet ego spoliatus mea possessione non possim propria auctoritate expellere violentum possessorem ex intervallo, sed in continenti. ut in. l. 3. §. cum igitur. ff. de vi & vi armata. tamē bene possum eū semper & perpetuō inquietare, nec teneor interdicto uti possidetis: ita tenet gloss. ordi. in dicto. §. si. in glo. pe. & ibi Bar. 1. colum. nu. 3. et commu. alij docto. & illam glo. reputat ibi singu. Alex. in additio. ad Bart. similis tamen glo. est in. l. vna. C. uti possi. in verbo, nec precario. & ibi cōmu. Docto. & istam sentent. & conclu. reputat singularem Abb. in dicto. ca. veniens. de praescrip. antepe. col. ibi Imola pen. colū. & Anchar. fi. col. & reputat mirabilem Saly. in dicto. l. vna. C. uti possi. 6. colū. nu. 26. notat etiam & cōmendat Ang. de Aret. in §. retinendā. Insti. de interdictis. fi. col. Vnum tamē est quōd si ego turbator opponam praedictam exceptio nem, et insuper petam restitutionem rei & possessionis, mihi fieri deducendo remedium vnde vi, vel aliud competens remedium, per viā exceptionis & reconventionis, obtinebo & fiet mihi restitutio nō ex natura interdicti uti possidetis, cum non possideam, sed ex natura interdicti vnde vi, vel alterius remedij propositi: per viā exceptionis seu reconventionis: argumēto tex. in. l. Papinianus. §. si filius. ff. de inoffic. testamēt. tex. in. l. si preteritus. ff. de contra tab. & in sepe citata tenet & declarat Alberic. in dicto. l. prima. §. si. ff. uti possid. fin. quest. post Dinum & antiquos. tenet etiam Abb. in dicto capit. veniens. de praescri. antepenult. column. versiculo, tertium remediū est. & ibi Cardin. secundum da colum. Anchar. tertia colum. Attēde tamen quōd superior cōclusio debet intelligi quando actor possideret vi, clam, vel precario, & sic iniuste & vitiose, à me aduersario cōvento interdicto uti possid. secus tamen est si possideret clam, vi, vel precario, & sic iniuste & vitiose ab aliquo tertio, quia tunc bene posse agere contra me vel alium inquietatē, & obtine-

bit, nec ego possem opponere de iure tertij: tex. est in di. l. prima. §. si. ff. uti posside. & ratio duplex statim ponitur in. l. secūda. Prima, quia non refert an iusta vel iniusta sit possessio quo ad alios. Secunda, quia possessor modo possideat iuste modo iniuste pl^{us} iuris habet quam ille qui nullo modo possidet: facit etiā text. in. l. tertia. §. ex cōtrario. ff. de acquiren. possessio. tex. in. l. duo in solidum. ff. de precario. Ex quibus infert Angelus de Peru. in dicto. l. prima. §. si. ff. uti possid. pulchrā & singularem regulam, quōd in omni materia possessor iustus vel iniustus semper plus iuris habet quam ille qui nullo modo possidet.

170 Pro perfecta tamē intelligentia oportet videre contra quem detur & competat hoc interdictum, uti possidetis: & resolutivē respondeo quod competit Primō contra illum qui se possidere contendit, ut sic ille qui melius probet defendatur in possessione & habet commodū possessionis: tex. est in. l. prima. §. sed si inter ipsos. ff. uti possidetis. cuius verba sunt, sed si inter ipsos contēdatur vter possideat, quia alteruter se magis possidere affirmat. tunc si res soli sit in cuius possessione contenditur, ad hoc interdictū remittetur. & ibi gloss. ordi. in verbo affirmat. Barto. & communi. Docto. tex. in. §. retinendē. eiusdem. l. tex. in. l. exitus. ff. de acquiren. posse. tex. in. l. incerti iuris. C. de interdictis. tex. in. l. ordinarij. C. de reivend. tex. in. §. retinendē. in principio. Insti. de interdict. text. in capi. licet causam. de proba.

Secundō datur & competit civiliter possidenti contra possidentem tantum naturaliter vel civiliter, & naturaliter possidenti contra detentatorem tantum, ut desinat à molestia, & in cōsequentiam restituat possessionem naturalem vel detentationē ipsi actori possidenti: ut infra latius dicam.

Tertiō datur & competit contra quemlibet inquietatē vel molestiantem, licet non asserat nec contendat se possidere: quia nō sinit possidentem liberē uti sua possessione, arando, seminando, aedificando, fructus colligendo, vel alio quovis facto vel modo. tex. est notab. & capitalis in materia in. l. vim facit. ff. de vi & vi arm. cuius verba sunt, vim facit qui non sinit possidentem eo quod possidebat uti arbitrio suo, siue in serendo, siue in colligendo, siue in arando, aut quid aedificando, siue quid omninō faciendū per quod liberam possessionem aduersarij nō reliquit. & ibi notat Bart. Alberic. & Angel. tex. in. l. si duo. §. si vicinus. ff. uti possid. tex. in. l. permisceri. versiculo primo. ff. de acquirend. possessi.

possessi. tex. in cap. audita. de resti. spo. in prin. & ibi glo. 2. & ibi notat Anto. n. no. Abb. prima colum. Ancharra. 2. colum. 1. oppo. tenet etiam Innocen. in capit. licet. de proba. 3. colum. in fi. Hostien. 6. colum. in fine. tenet etiam glo. ordi. in. l. 1. §. sed si iter ipsos. in verbo: affirmat. ff. uti posside. glo. in versic. retinendā. in verbo, multis causis. eo tit. gl. in. l. si duo. in prin. in gl. 1. eo. tit. gl. in. l. 1. §. interdictū hoc. in verbo, posside re. in fi. ff. de vi & vi arm. gl. in. l. vna. C. uti poss. in verbo, nec vi. glo. in. §. hodie. Insti. de interdictis. in verbo, nec clam. in prin. tenet Bar. in. l. 1. §. huius autē interdicti. 1. col. in prin. ff. uti poss. idem Bar. in. §. restituendā. eiusdem. l. Speculator in titu. de cau. pos. & pro. §. 1. ver. & scias. 2. co. nu. 7. Faber in. §. retinendā. Insti. de interdic. 4. col. in prin. Quartō datur & cōpetit interdictum uti possidetis contra perturbantem vel molestiantem solo verbo, puta contra eum qui dicit possessionem talis rei possessori non pertinere, vel esse malae fidei possessorē, vel non habere iurisdictionem in aliquo territorio, quōd tamen notabiliter intellige isto modo, nam si ille qui inquietat, perturbat, vel diffamat possessorem solo verbo, non impedit per hoc suam possessionem, vel quasi, nec fructus eius, tunc possessori non competit istud interdictum contra illum: quia per hoc non dicitur possessor turbari: & sic non est extremum habile ex parte conventi, sed competet remedium. l. diffamari. C. de in ge. & manu. ita singu. Innocen. qui sic debet intelligi in capitulo. 2. de resti. in integrum. secunda colum. post medium. & Ioan. Andr. ibi secundum da colum. post princip. Cardinal. §. colum. 7. q. in fi. Anto. antepe. colum. in fine. si verō per inquietationem vel diffamationē quam ille reus facit solo verbo, possessio actoris impeditur: quia propter verba sua possessor non inuenit colonos, inquilinos, vel laboratores: vel alias impeditur cōmodum possessionis vel iurisdictionis: quia forte est potens vel nobilis, tunc bene tenetur interdicto uti possid. quia satis per hoc videtur possessorem turbare: ita probat tex. bene ponderatus in dicto. l. vim facit. ff. de vi & vi arma. ibi. siue quid omnino faciendū per quod liberam possessionem aduersarij non reliquit. nam aperte vult textus comprehendere quodlibet genus turbationis per quod impediatur possessio & effectus eius, & per illum text. ita determinat Barto. in. l. prima. §. huius autem interdicti. ff. uti possid. 1. colum. numer. 2. Ang. de Peru. ibi in fi. istam etiam conclus. & declarationem Bart. tenet Imola, in capit. 2. de rest. in integrum. penul. col. in prin. Ancharra. ibi. 3. colū.

in primo notab. Faber in. §. retinendā. Insti. de interdict. §. col. nu. 17. & ibi Ange. 2. colum. in fine, numero. 3. & ibi Platea. 3. colum. in principi. versic. ad tertium.

171 Ex quibus subtiliter potest dubitari si fortē reus conuentus isto interdicto uti posside. nunquam inquietavit nec molestavit actorem factō nec verbos: sed tantum tempore quo mouetur lis & offertur libellus, reus negat intentionem actoris, & per consequens negat actorem possidere. an competat actori istud interdictū & procedat iudicium, ut probata possessione actoris reus condēnetur, dato quod ex tali negatione vel contradictione verbalis non turbetur possessio actoris, nec vsus & effectus eius: & dicendum est quōd sic: ita singu. determinat Specu. in titulo, de actione seu petitione. §. super petitionibus. 3. colum. vers. sed nunquid. argumēto tex. in. l. is qui se obtulit. ff. de rei vendic. & in. l. si. ff. si vsus fruct. peta. cum simil. licet certē illa iura parum probent: tenet etiam Compostellanus in ca. mandatum. de rescrip. 13. colum. vers. sed nunquid. ubi dicit sic de facto obtinuisse. Ioan. Andr. ibi antepenultima columna, in fin. Cardinal. ante penultima columna, trigesima quinta questione. Anchar. fi. colum. 7. quāst. Sed attende. quōd praedicti Doctores nō vidētur probare nostram conclu. nec loqui in nostro casu, sed intentio eorum tantum est dicere quōd si actor agit hoc interdicto uti possidetis, contra aliquem ratione alicuius molestiae vel inquietationis praeterite extra iudicialis, & reus contestatus fuerit litē, obtinebit actor licet aliter nō probet molestiam vel inquietationem: quia reus offerendo se liti & cōtestando videtur confiteri, sicut in simili dicimus, quod si reus qui non possidet suscipit iudicium rei vendicationis, videtur se offerre liti & condemnatur ac si possideret, ut in lege is qui se obtulit. ff. de rei vendicatione. & in. l. qui se liti obtulit. ff. de petitio. haredi. & in. l. finali. ff. de vsu fruct. petat. in nostro verō casu actor proposuit interdictum uti possidetis. & reus conuentus non confitetur expressē neccitatē aliquam molestiam vel inquietationem praeteritam extra iudiciale, sed tantum nec actorem possidere: vnde illa videtur molestia vel inquietatio tantum verbalis & nuda, & non facti, & per eam non censetur turbata possessio: ergo non potest competere interdictum uti possidetis, pro tali negatione & contradictione iudiciali, sed tantum negat cum sit inquietatio nuda verbalis, ut patet ex doctrina quam supra proxime posui: & istam conclusionem. tenet expressē Abbas Pa. Ant. Go. in. ll. Tau. Dd 3 normi.

normita: in dicto capitulo, audita. de restitu-
tione spoliatorum. secunda columna in me-
dio. & ibi Imola in fine. & apertius Imola in le-
ge. si prius. penultima columna; in principio.
ff. de operis noui nunciati. & dicit quod sic ob-
tinuit de facto. & ibi Alexand. quarta colum-
na numero 18. quem vide. Iaso. sexta column.
numero 21. ita etiam tenet Bald. in l. ordinarij,
C. de rei vendicatione penultima columna, nu-
mero. 12. vbi dicit quod sola contradictio vel ne-
gatio facta in iudicio non sufficit. nisi reus asse-
rat & contendat se possidere, vel alias turbet
actoris possessionem.

Sed ego teneo primam opi. imò quod pro tali
negatione & contraditione iudiciali competit
hoc interdictum vti posside. quia maior & for-
tior censetur contradictio & negatio iudicialis
quam extraiudicialis: & hoc est quod voluit præ-
dicti Doctores supra citati. & in isto casu videtur
loqui & non in alio, nec potest sustineri res-
põsio & euasio superior quam posuit Abb. &
alij Doct. vbi supra, quia si reus in responsione
sua & liti contestatione cõfiteretur molestiam &
inquietationem contentam in libello actoris,
res est clara: quia condemnabitur: si verò negat
molestiam & inquietationem, nullo modo de-
bet reus cõdemnari, nisi actor probet illud ex-
tremum ex parte rei, & similiter in casu isto res
est clara: si verò reus in responsione sua & pro-
cessu negauit actorem possidere, isto casu vi-
dentur loqui prædicti Doctores: nam volunt
quod tunc cum reus offerat se liti, & contestan-
do videatur confiteri ipsam molestiam, licet tã-
tùm simpliciter negauit possessionem acto-
ris: & necessario ista est intentio prædicto-
rum Doctorum, vbi supra. Sed iudicio meo cre-
do quod ista nõ fuit intentio eorũ, quia ex sim-
plici negatione possessionis non debet sequi
affirmatio inquietationis præteritæ, cum bene
possit esse vnũ sine alio: vnde credo quod mēs
eorum sit quod sola illa negatio & contradi-
ctio iudicialis sit sufficiens inquietatio & mole-
stia possessionis ad hoc vt contra eũ procedat
hoc iudicium. vti possid. & in eo condemnetur
sine eo quod inducatur confessio alterius mo-
lestiæ vel inquietationis præteritæ: & sic pro-
bata possessione per actorem, reus possit & de-
beat condemnari: & ita procedat nostra cõclu-
sio optime declarata: & in expresso, dato quod
Docto. supra allegati eam nõ ponerent expref-
se reperio quod tenet Lopus in allegationibus
suis, allegatione 67. tenet etiam Anto. de Butr.
in dicto cap. audita. in secundo & tertio notab.
Cõfirmatur ista cõclusio, quia cõfessoria actione.

in qua requiritur in quietatio vel perturbatio ser-
uitutis ex parte rei cõuerti sufficit negatio vti cõ-
tradictio extraiudicialis: ita Bar. no. in l. si prius
ff. de ope. no. nun. 3. co. 5. oppo. cū quo se habet
cõmu. opin. nec obstat huic meæ opin. si subtili-
ter dicatur quod illa turbatio verbalis quæ su-
peruenit pendente lite nõ debet sufficere, cum
actor non fundauit intentionem suam in ea, sed
in turbatione de præterito ante litẽ motam ex-
go nullo modo debet reus condemnari, quia
ius superueniens actori pendente iudicio non
prodest sibi, vt in l. non potest videri. ff. de iudi.
cū materia: quia respõdeo quod illud est ve-
rum quãdo ius superuenit ipsi actori: secus ve-
ro si ius vel extremum requisitum in actione
vel iudicio reali ex parte rei superueniat ipsi
reo: quia bene prodest ad confirmationem iu-
dicij: tex. est. no. & ibi cõmu. opin. in l. sin au-
tem. §. primo. ff. de rei vend. & ex his videtur re-
probanda sententia illa not. Bar. in l. vti frui. §.
vtrum. ff. si vsu fruct. peta. quam late examina-
ui suo loco, super illo articulo glos. singu. in l. si
à te. §. 1. ff. de exceptio. rei iudi.
Et quia supra visum est de duobus, primũ est
quibus competat hoc interdictum: secundum
est contra quos detur, & competat, restat, vide-
re de tertio, scilicet pro quibus rebus competat
& expeditum est, quod competit hoc interdi-
ctum vti possidetis, pro re immobili: vtrubi. ve-
ro pro re mobili, vt supra in principio dixi &
illa quæ disposita sunt in vno habent locum
in alio: sed dubium subtile & quotidianum est
an competat pro seruitutibus & iuribus in-
corporalibus: de quo articulo suo proprio loco
dixi.

172 Similiter etiam dubitatur, an competat pro
quasi possessione annuæ præstationis, vt puta
si quis soluit mihi per aliquos annos certam pen-
sionem vel quid aliud, & postea negat & recu-
sat mihi soluere, an possim contra eum inten-
tare illud remedium possessorium vti posside.
& dicere quod eram in possessione vel quasi
percipiendi ab eo quolibet anno talem pensio-
nem vel rem quam mihi præstitit per plures
annos, & modo negat & recusat soluere, quare
peto vt iudex defendat me in prædicta posses-
sione, & reum condemnet vt de incept eam mi-
hi soluat quolibet anno, & me non molestet
nec inquietet cessando a solutione: vel si me spo-
liauit dicta possessione petere quod restituat
ad eam: vel si forte defunctus cui ego successi
erat in prædicta possessione, an possim intente-
re remedium possessorium adipiscendæ quo-
rum bonorũ, vt mittat in possessione vel qua-
si, illius

si illius iuris: in qua subtili quæstione & articu-
lo dico resolutiue, quod si illa solutio & præsta-
tio quæ mihi fiebat erat merè personalis, nõ
competit nec potest cõpetere mihi aliquod
extrædictis remedijs possessorijs: quia in obli-
gationibus merè personalibus nõ datur à iure
aliquod remedium possessorium: ita probat
tex. valde no. in l. fin. ff. quorum bonorũ. cu-
ius verba sunt, interdicto quorum bonorum
debitorum hæreditarij non tenentur, sed tantũ
corporũ possessores. & ibi notat Bar. Ange.
& cõmu. Doctor. Confirmatur ratione, quia
illud tantũ possidetur, quod ipsa apprehẽ-
sione vel possessione nõ extinguitur, sed rema-
net in esse & natura, sed actiões vel obligati-
ones merè personales per solutionẽ debiti ex-
tinguntur: vnde actus qui debet inducere pos-
sessionem producit oppositum & eam extin-
guit. ita subtiliter Bald. in capit. querelam. 4.
col. num. 15. extra, de electione. & istam ratio-
nem ante eũ posuit Rosfred. in rubri. de inter-
dicto, vnde de vi. ro. colum. versu. Item dicunt.
Cõfirmatur, quia licet aliqua possessio possit
cõsiderari in iuribus & actionibus personali-
bus, illa est improprijssima quæ non causat ali-
quod remedium possessorium: ita gloss. singu.
ordina. in l. regulariter. ff. de peti. hæred. si verò
illa solutio vel præstatio continet etiam ius rea-
le, vt solutio alicuius census vel pensionis pro
aliqua re, in signum subiectionis vel census im-
positi super aliquare, tunc bene competunt
prædicta remedia possessoria retinendæ, recu-
perandæ, & adipiscendæ, in suis casibus: tex. est
notabil. qui sic debet intelligi, in capitulo, que-
relam. versu. fin. extra, de electione. per quem
istam theoreticam & doctrinam ponit Cinus in
l. si certis annis. C. de pactis. fin. quæstione. Al-
bericus ibi secunda columna, in fine. Bald. pe-
nultima columna, numero decimonono: & an-
te eos Iacobus de Rauenn. ibi. quem ipsi refe-
runt, eam etiam ponit Bartol. & ista est inten-
tio eius in l. finali. ff. quorum bonorum. & ibi
Angelus de Perusi. idem Angel. reputans esse
subtile & menti tenendum in l. regulariter. ff.
de petitiõ. hæred. & ibi Bald. prima lect. ista
etiam conclusionem & doctrinam ponit Bal.
in l. prima. C. de fideicommiss. secunda colum-
na in principio. idem etiam tenet notabil. Ioã.
Andr. in capitulo, peruenit. extra, de censibus.
secunda columna, in fine. & ibi Cardinal. fin.
column. 8. quæst. Ancharra. si. col. & q. Abbas
Pator. 2. col. numero tertio. istam etiam cõclu-
et doctrinã tenet Ioã. Andr. in dicto capitul.
querelã. penultima columna, in principio. et

Cardina. ibi secunda columna, quarta opposi-
et istam concl. et doctrinam ego teneo pro ve-
ra, et eam in cõtingentia facti practicaui, licet
Angel. late in dicta. l. si certis annis. penul. et fi.
columna teneat contrarium, imò quod indi-
stincte pro qualibet præstatione vel annua so-
lutione competant prædicta remedia possesso-
ria: & idem tenet etiam Angelus de Aretin. in
principio. Instit. de interdictis. Antonius Butri-
garius in dicto capitulo, querelam. secunda co-
lum. numero vigesimo septimo. Imol. ibi tertia
columna, in principio, numero decimo. Bald.
ibi quarta columna, numero decimo quarto.
Abb. ibi sibi cõtrarius: penultima columna, in
principio, numero duodecimo. vbi dicit quod
dispositio illius tex. habet etiam locum in obli-
gatione personali, vel quando non apparet de-
qualitate obligationis: quia licet non sit dare
possessionem vel quasi in annua præstatione,
tamen creditor potest petere vt restituatur in
illo statu in quo erat tempore præstationis. Ro-
fred. in titu. de interdictis vnde de vi. nona colu-
numero vigesimo tertio: vbi late & notabil. lo-
quitur, in quantum, simpliciter & indistincte
loquitur: tenendo tamẽ primam veram & ma-
gis cõmu. opi. quam tenui, illam extendere vt
sufficiat vna tantum solutio & præstatio pen-
sionis ita notab. Ang. in dicta. l. si certis annis.
idem tenet Imola in dicto capitulo, querelam.
tertia columna numero decimo. Ex qua supe-
riori doctrina & resolutione infero nota. quod
si defunctus erat in possessione vel quasi an-
nuæ præstationis vel solutionis, potest heres in-
stitutus in testamento petere se mitti in posses-
sionem eiusdem annuæ præstationis, beneficio
text. in l. fin. C. de edict. diui Adrian. tol. & in
specie reperio quod ita tenet solus Angelus in
dicta. l. si certis annis. fin. columna, in fine. C.
de pactis. tenet etiam & reputat singulare An-
gelus de Aret. in §. primo. Instit. de interdictis.
quod tamen intellige secundum superiorem di-
stinctionem. Præterea etiam nouiter & subtili-
ter quæro, si dominio quod quis habet in re
sua mobili vel immobili detur possessio, vt si
turbetur in eo competat sibi remedium retinẽ-
dæ, vel aliud remedium possessorium, sicut da-
tur & competit pro seruitutibus & personali-
bus præstationibus, & alijs iuribus in corpora-
libus, & breuiter dico quod nõ: vnde vel debet
agere iudicio reali proprietatis, vel remedio. l.
diffamari. & in expresso ita tenet Baldus in l.
penultima. C. si à non compe. iudic. penultim.
column. numer. duodecimo. & ante ipsum Bar-
tol. in l. ait prætor. §. primo. ff. ex quibus caus.
Ant. Go. in ll. Tau. Dd 4 ma-

maiores. idem Barto. in. l. naturaliter. ff. de acquirend. possessio. & ibi Cuma. Alexand. & la son. idem Bartolus in. l. prima. ff. vti possidetis. secunda colum. numero tertio. cuius ratio est, quia dominium & effectus eius non consistit nec augetur a facto aduersarij: possessio vero in iuribus incorporalibus sic, imò ab eius facto & patientia producitur. Vel aliter ultra eos dico quòd secunda ratio potest esse, quia si dominus intèret remedium possessorium pro ipso dominio possessio, oporteret probare dominium, quòd est difficilimum, & aliter non posset probare possessionem eius & potius diceretur obtinere in petitorio quàm possessorio, & sic merito remedia possessoria non dantur pro dominio, & sic iura accommodauerunt distincta remedia pro dominio & possessione.

Item circa nostram materiã necessariò quæro, quid debeat petere & cõcludere actor vt obtineat in hoc interdico vti possidetis? in quo breuiter dico quòd actor debet dicere se possessorem & reum conuentum turbare eum in sua possessione, & in super petere quòd pronuncietur possessor, & reus a molestatione, desistat & in futurum eum non molestat, & cõdemnetur ad interesse molestationis præteritæ: ita probat text. in. l. prima, in prin. ff. vti possi. tex. in. §. est igitur. eiusdem. l. tex. in. l. si duo. §. si. ff. eodem tit. & resolutiue istam doctrinam ponit Bart. in. l. §. interdico. 3. col. num. 5. ff. vti possi. Angel. & Per. in. §. est igitur. eiusdem. l. Rosfred. in libellis suis in titulo, de interdico vti possidetis. tertia columna, versicul. vnde in hoc. Angel. de Aret. in. §. quadrupli. In lit. de actio. antepenultima columna, nume. 48. Platea in. §. retinendæ. In titu. de interdico. tertia columna, versiculo, ad quartum. Specul. in titulo de causa possessionis. & pro. §. primo. secunda col. numero septimo.

Similiter etiam actor potest petere sibi satisfdari nẽ in futurum molestat: ita probat text. in. l. vna, versiculo finali. C. vti possidetis. & per eum ita tenet ibi Bartolus, in versiculo, satisfdationis. post princip. Angelus tertia columna, in medio, post Iacobum de Raue. idem Bartolus in dicta. l. prima. §. interdico. ff. vti possidetis. fina. columna, vbi plus dicit, quòd talis satisfdatio debet esse perpetua si ius agentis est perpetuum: si vero competit sibi ius ad tempus, vt qui haberet vsumfructum vel possessionem ad tempus, satisfdatio deberet præstari pro illo tempore, idem tenet Angelus. in. §. est igitur. eiusdem. l. prima. idem Angelus. in. l. si duo. §. fina. eodem titulo. & facit text. in. l. penultima,

ff. de aqua quotid. & æstiu. text. in. l. tertia. §. in hoc interdico. ff. de iti. actu q3 priuat. text. in. l. harum. ff. si serui. vend. text. in. l. legi. eodẽ titulo. tex. in. l. si vsumfructus legatus. versic. cũ igitur. ff. de vsumfructu.

Sed certè licet ista opinio sit communis & tenenda, tamen faciliter posset teneri contrarium, imò quòd nulla debeat præstari satisfdatio, quia lege non cauetur: nec obstat textus, in quo se fundant Doctores, in dicta. l. vna. C. vti possidetis. quia ibi loquitur in re conuento actione reali, in qua de iure antiquo præstabatur satisfdatio de iudicato soluendo: & ita intelligit ibi glos. in verbo, satisfdationis. versiculo, vel dic verius. nec obstat etiam textus in. l. penultima. ff. de aqua. quot. & æstiu. quia tantum loquitur de cautione præstanda possessori, nẽ inquietetur durante lite super proprietate: nec obstat textus in. l. tertia. §. in hoc interdico. de itin. actu q3 priua. quia ibi tantum dicitur, quòd inquietator debet condemnari in interesse turbationis præteritæ. nec obstat etiam tex. in. l. harum. cum similibus. ff. si serui. vendi. quia loquuntur in actione conuentionali in qua actor vincens potest illam cautionem petere pro futuro tempore: quia ex natura obligationis tenetur reus pati seruitutem, vnde cum obligatio sit successiua cogitur satisfdare, quia aliter perfectè non adimplet. Item adde, quòd similiter actor potest agere actione iniuriarũ civiliter vel criminaliter contra turbantem: textus est in. l. iniuriarũ actio. §. fina. ff. de iniurijs. per quem ita tenet ibi Bartolus, Angelus de Perusi. reputans esse notabi. & ibi Alexand. in addit. ad Bartolum: probat etiam textus in. l. item apud Labeonem. §. si quis bona. eodem titulo. & ibi notat Bartolus & communiter Doctores. textus in. l. qui pendentem. versiculo. ceterum. ff. de action. empt. & ibi Paulus de Castro, & alij Doctores: tenet etiam Bartolus post anti quos in. l. hoc iure. ff. de regulis iuris. idẽ Bartolus in. l. stat. ff. quòd metus causa. prima columna, numero tertio. Angelus, Imola, & Alexand. in. l. cum filius. ff. de verborum obligatione. glossa ordinaria in dicta. l. vna. C. vti possidetis. in verbo, nec vi. & ibi communiter Doctores. glossa etiam ordinaria in. §. hodie. In titu. de interdico. & ibi communiter Doctores.

174 Item quæro quid debeat principaliter actor probare in hoc interdico? & resolutiue dico, quòd debet probare se possidere duobus temporibus scilicet tempore turbationis & tempore litis contestationis: textus est in. l. prima. ff. vti possi-

vti possidetis. text. in. §. est igitur. & in. §. illud. & in. §. interdico. eiusdem. l. tex. in. l. secunda. eodem titulo. textus. in. l. si duo. §. creditores. eodem titulo.

Item etiam tempore litis cõtestationis: textus est in. §. hodie. In tit. de interdico. & ita tenet Bartolus in. l. prima. §. fina. fina. columna. numero decimo quarto. ff. vti possidetis. Platea in. §. sed interdico. In tit. de interdico. fina. colum. prope finem. Angelus de Aretio in. §. quadrupli. antepenultima columna. numero quadragesimo octauo. Attende tamen singul. quòd licet in specie non probet actor se possidere tempore turbationis, & sic ante coeptũ iudicium: quia cum possessio saltem ciuili quæ sufficit in hoc interdico retineatur animo. vt in. l. clã possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquirend. possessione. illa præsumitur durare nisi reus cõuentus probet actus per quos censeatur amissa possessio, argumento textus in. l. tertia. §. in amittenda. & in. l. quemadmodum. & in. l. peregrè. & in. l. si de eo. §. si forte. & eorum quæ inibi notantur, eodem titulo. & ita reperio quòd in terminis tenet Hostiensis in capitulo, cum ad sedem. de restitutio. spoliato. tertia columna. numero quarto. versiculo, vel dic. Angelus de Aretio in. §. retinendæ. In titu. de interdico. tertia columna. numero quarto: licet aliter distinguat ibi Faber. septima columna. nume. vigesimo primo. Similiter attende quòd licet actor nõ possit obtinere in hoc interdico, si reus conuentus probauerit quòd actor non possidebat tempore litis contestatæ, tantum illud intelligerem ego ad hoc vt non pronuncietur possessor nec condemnatur reus eum non molestare, sed bene obtineret in hoc quòd cõdemnetur reus in interesse turbationis præteritæ argumento textus. in. l. prima. post princ. & in. l. si duo. §. fina. ff. vti possid. sed hoc videtur mihi valde dubium, nam cum non complet interdico per quod veniat reus condemnandus in interesse, videtur quòd non possit sequi condemnatio. argumento textus in. l. 4. C. de politi. cum simi.

175 Item quæro & principaliter quæro, quis sit effectus, virtus, & natura huius interdico? & qualiter debeat ferri in eo sententia? in quo breuiter dico, quòd si ex parte actoris reperiantur probata ea quæ supra diximus, iudex in sententia pronuntiabit actorem possidere fundum vel rem super qua est controuersia: ita probat text. in. l. prima. in principio. ff. vti possi. text. in. §. est igitur. & in. §. illud. & in. §. interdico.

eiusdem. l. facit text. in. l. ex diuerso. §. vbi autem. in princip. ff. de rei vend. & ibi doc. text. in. l. Pomponius. §. primo. ff. de procura. tex. in. l. sicuti. §. sed si quærat. ff. si seruitus vendicetur. Præterea & secundo condemnabit reum vt a molestia præsentis desistat. Item & tertio, quod in futurum eum non molestat.

Item & quarto, condemnabit eum in interesse molestationis præteritæ: ita probat text. in dicta. l. prima. in principi. ff. vti possi. tex. in. l. si duo. §. fin. eodem tit. tex. in. l. vna. C. vti possi. tex. in. §. retinendæ. In tit. de interdico. tex. in capitu. licet causam. in fine. de proba. ita etiam tenet Bartol. licet non tam perfectè in. l. si duo. secunda columna. numero quarto. ff. vti possi. Angel. in. §. fin. eiusdem legis. in fine. Item & quinto cõdemnabit eum vt præstet satisfdationem, quòd in futurum ipse, nec hæredes, vel successores eius eum molestabunt, secundum quòd supra proximè dixi.

Attende tamen pro declaratione supra dictorum, quòd illud quod supra dixi quòd reus debet condemnari in interesse turbationis præteritæ, debet intelligi vt æstimetur quanti interest actoris possessionem retinere & nõ esse turbatã: ita expressè determinat text. in. l. si duo. §. fin. ff. vti possi. ibi, sic accipimus quanti vnius cuiusque interest possessionem retinere. & ibi tenet gloss. ordinaria, in verbo, retinere. & in gloss. fina. versiculo, non tamen dico, & c. & ibi doc. probat etiam tex. in. l. prima. §. hæc verba. ff. nẽ vis fiat ei.

176 Item adde quòd tantum reus debet condemnari in interesse turbationis præteritæ si petatur ab actore infra annum computando a tempore turbationis vsque ad tempus litis contestatæ, nam postea non poterit petere, quia impurandum est actori qui tanto tempore negligens fuit: text. expressus in dicta. l. prima. versiculo primo. ff. vti posside. cuius verba sunt, nec pluri quàm quãti ea res erit intra annum quòd primũ experiundi potestas fuerit agere permittam. & intelligo de anno vtili cum sit remedium prætorium. vt probat ibi tex. dum dicit. quo primũ experiundi potestas fuerit. & c. & tenet ibi Dinus, Albericus, Angelus, & Doctores. idem Angelus in. l. si duo. §. fina. eodem titulo. Quod tamẽ singul. intellige isto modo, nam pro turbatione præterita & interesse eius non potest actor agere nisi infra annum: & ita procedit ille textus; & commun. opin. sed pro sequentibus turbationibus a tempore quarum annus nõ est lapsus, semper & perpetuò poterit agere: quia turbatio semper instat: ita expressè

D d § pressè

Seni iura possessionis

presè tenet & declarat ibi gloss. ordina. in verbo, nec pluris. & ibi Bartol. fina. column. in fine. versiculo, vltius dicitur hic tenet etiam & notabi. declarat ibi Albericus tertia columna, in fine. Angelus ibi in fine, versiculo, concludet & idem Angelus in l. si duo. §. fina. eodem titulo in fine. Rosfred. in libellis suis, in titulo de interdicto, vti possi. quarta columna, numero septimo. ita etiam tenet et declarat Alberic. in l. prætor ait. §. fin. ff. de oper. no. nuntiatio. nec obstat q̄ interdicta rei prosecutoria sunt perpetua vt in l. penultima. ff. de interdict. quia verum est quando aliquid peruenit ad reum cōuētum, secūs aliās, vt in nostro casu: quia tunc sunt annalia, vt dicit ibi tex. & tenet & declarat Angelus & Docto. in dicta. l. prima, versiculo primo. ff. vti possi. Ex quibus infertur quod si per decē annos me inquietasti in mea possessione quod non condemnabit te iudex in inter esse turbationis nouem annorum præteritorum, sed solum in interesse vltimi anni, & vt desistas nunc & in futurum me turbare & molestare. & in specie ita declarat Albericus & Angelus in dicta. l. prima, versiculo primo. infertur etiam, & secundò declaratio ad gloss. notabil. & communem. opinio in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquirenda possessione. vbi habetur quod si ego habeo ciuilem possessionem tu vero naturalem, quo casu possum agere hoc interdicto vt restituas mihi naturalem possessionem sine qua semper dicitur turbari: quod procedat respectu condemnationis & restitutionis: secūs verò respectu interesse annorum præteritorum, quia in illo non potest reus condemnari.

Item adde quod istud interesse quod actor petit pro ista vi turbatiua seu inquietatiua potest probare solo suo iuramento in litem quando dolo fuit adhibita molestia per reum: secūs si culpa, ignorantia, vel ex alia causa: istam doctrinam & conclusio. colligo ex textu cum gl. notabili in l. semper. §. in hoc interdicto. ff. q̄ vi aut clam. in verbo, iurauerit: vbi dicit textus, quod si quis edificauit in re vel fundo alicuius clam, potest actor virtute illius interdicti petere destrui opus, & sibi solui interesse, quod potest probari iuramento actoris: & dicit gloss. si dolo fecit opus, secūs si culpa: ex qua glo. colligit Ange. de Per. ibi regulam no. quod si actor agit pro quacunque violentia expulsua vel inquietatiua: turbatiua vel compulsiua contra reum dolo sum; interesse potest probari per suum iuramentum in litem: & in expresso ista concla. tenet Innocen. per text. ibi in capitulo

fin. quod metus causa. i. colum. numer. . & per glo. in dicta. l. semper. §. hoc interdicto, quod vi aut clam. & ibi tenent cōmun. doc. tenet etiā no. Saly. in l. si quando. C. vnde vi. 2. colū. 2. q. princ. & in expresso istam conc. tenet glo. in l. si duo. §. fin. in glo. vti possi. Item adde quod si virtute huius interdicti reus sit condemnatus, & fortè postea molestatur & inquietatur, actor poterit petere executionem sententiæ contra eum pro damno & interesse molestiæ, & pro pœnis cōtentis in sententiā: & hoc fundatur tali ratione: quia cum virtus huius interdicti & sententiæ in eo lata respiciat tempus futurum & molestiam successiuam, vt supra conclusum est, sequitur quod pro futura molestia potest sententiæ executioni mādari: aliās quolibet die & hora oporteret litigare de nouo. Confirmatur etiam per text. singul. in proposito in l. inter Castellanū. ff. de arbitris. vbi est casus secūdū cōm. intellectum, quod in his quæ habent causam successiuam nō sufficit ab initio factum vel impletum nisi perseverantia subsequatur & continuetur: & ad hoc notat ibi Bar. Bal. Alb. & cōmu. doc. & in specie ad hoc notat illum tex. Bal. in l. Sed & si possessori. ff. de iureiuran. 2. col. in prin. vbi dicit quod quando pœna accedit sententiæ in iudicio reali vel mixto, non liberetur à pœna qui semel obtemperauit nisi perseveret: facit etiam tex. in l. corruptionem. C. de usufructu. iuncta cōmu. sententiā, vbi habetur quod in seruitutibus ex eo quia non potest dari perfecta traditio. requiritur patientia successiua ex parte debitoris, & dicitur impedire seruitutem & in pœnam incidere si aliquo tempore resistat.

177 Præterea iuxta hoc in nostra materia quæro de vtili & subtili quæstione, si actor egit hoc interdicto vt possidetis, & reus fuit absolutus, & post sententiā incipit reus molestare actorem, an actor possit iterum agere hoc interdicto contra reum absolutum, dicens quod de nouo turbatur, an reus possit eum repellere exceptione rei iudicatæ virtute sententiæ absolutiæ latæ? & videtur quod non obstante sententiā actor possit iterum agere, quia ista noua turbatio debet esse causa huius interdicti proponendi, sicut dicimus in rei vēdicatione, quod ex noua possessione datur rei vendicatio cōtra semel absolutū: tex. est. in l. procurator ad exhibendum. ff. rem ra. habe. tex. in l. si rem meā. ff. de excep. rei iu. tex. in l. si quis ad exhiben. tex. in l. sed & si postea. ff. de noxa. Contrariū tamen videtur, quia hoc remedium possessio- nis vt poss. competit actori ratione possessio- nis

nis, & ista præsumitur eadē & continuata: vnde pro eadem videtur nūc istud remedium intentari, & sic videtur ob stare exceptio rei iudicatæ, cum semper eadē re, causa, & inter easdem personas sit lata. argumento tex. in l. cum quæritur. cū. l. sequenti, & sequenti. ff. de excep. rei iudi. & in l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiur. Sed pro vera doctrina & resolutione in hac questione dico quod si sententiā absolutoria pro reo est lata, ex eo quia non turbauit actorem prout in hoc interdicto requiritur, & nūc incipit turbare post sententiā absolutoriam latam: tunc optime potest actor de nouo agere contra eum ratione nouæ turbationis, nec obstat ei exceptio rei iudicatæ, quia cum ista sit noua causa, & turbatio: & nouum agendi principium, merito datur & competit actori istud remedium & interdictum vt poss. & tunc actor debet esse cautus vt probet turbationem esse factam post sententiā.

Si verò sententiā absolutoria est lata pro reo ex defectu possessionis ipsius actoris, quia iudex absoluit ex eo quod actor non possidebat, vel absoluit quia deficiebat sibi qualitas iustificata possessionis in hoc remedio requisita, vt quia possidebat clā, vi, vel precario ab aduersario, & sic à reo absoluto, tunc actor iterum non poterit agere: quia obstat exceptio rei iudicatæ, nisi velit agere ex noua possessione, vel ex noua causa & qualitate possidēdi per quam prima qualitas possidēdi mutata sit. argumento tex. in l. tertia. §. illud. & in l. qui bona fide. §. primo. ff. de acquirenda possessione. & in l. non solum. §. primo. ff. de vsucap. & in l. secunda. §. fina. ff. de vsucap. pro empto. & in l. penul. & fina. ff. si pars hæredi. petun. & in l. cum nemo. cum materia. C. de acquirend. possess. & in l. fin. in princip. ff. de precario. si verò nulla causa ablationis fuit posita in sententiā vel causa est dubia: quia iudex dixit, absoluo reum, quia actor non probauit: tunc similiter obstat exceptio rei iudicatæ, quia debet intelligi de omni causa quæ incumbere actori probari: ita fin. & in specie solus Bald. licet sic non declarer, in capit. cum super. de cau. pos. & pro. 2. colū. num. 8. intelligo tamen istum finalem articulum & con. nisi ex actis possit apparere causa ex qua sententiā absolutoria fuit lata. argumento gloss. singul. in l. si quis ad exhibendum. ff. de excep. rei iu. quā ibi sequuntur Bart. & commu. docto. & dicit singul. Bald. in l. præcedente. & secundum istam distin. debet intelligi Faber in §. retinendæ. decima column. numero. 31.

178 Item in materia nostra principaliter quæro, si hoc iudicio & remedio possessorio intentato vterq; litigantium dicit & præten dit se possidere & probat possessionem, & petit ab alio non molestari vel inquietari, & petit alia de quibus supra, qualiter iudex debeat tali casu proferre sententiā, & quis eorum veniat condemnandus vel absoluendus: & iste articulus est valde subtilis, dabijs, & quotidianus: in quo resolutione pono veras & magis communes conclusiones.

Prima conclusio, quod si vterque possidet iustè, diuerso tamen titulo respectu possidēdi, vt proprietarius & usufructuarius, & vnus turbat alium tunc quilibet poterit agere hoc interdicto: ita probat textus. in l. si duo. ff. vti possidetis. & ibi Bartolus in principi. & melius in secunda columna. versiculo. si constaret. Alberic. Angelus. Raine. & commu. doctores. tex. in l. fin. versic. primo. eodem titulo. ibi, & si alter usufructum alter possessionem sibi defendat. & ibi expressè tenet & notat glossa. ordinaria. Bartolus. Alberic. qui legit illam. l. in §. præcedenti. Angel. Raine. & commu. Doctores. glossa. no. ordina. quæ bene declarat in capit. licet causam. de proba. in verbo, vti possidetis. post princip. & ibi Innocen. penultim. columna. prope fin. Hostien. penult. columna. Ant. penultim. columna. numero. 67. Abb. antepenult. columna. numer. 36. gloss. in l. vna. C. vti posside. in verbo, prohibebit. post pri. & ibi Jacobus Butriga. fina. colū. in principi. Cinus. pen. columna. in fine. versic. 2. casu Bar. fin. column. in prin. Albe. pen. column. in medio. Saly. pen. column. post princ. Rosfre. in libellis suis. in titulo de interdicto vtrobi. 2. colū. in fine. Secunda. con. si vterq; probat se possidere in solidum eodemq; iure possidēdi tanquā verus dominus rei, sed vnus probauit per plures vel meliorestes, ille tantum debet obtinere in hoc interdicto: & intelligo meliorestes secundum qualitatem & dignitatem personarū, vel secundum verisimilem depositionem & rationem testiū secundum naturam & qualitatem negotij argumento tex. no. in l. ob carmē. §. si. ff. de testibus. ibi, si verò ex his quidam eorum aliud dixerint, licet in pari numero credendum est, secundum quod naturæ negotij conuenit. & ibi, & quæ rei aptiora & vero proximiora esse compererit. & ibi notat & reputat solennem in materia nostra turbatæ possessionis Bar. Odofre. Bal. Saly. lac. de Sanct. Geor. & commu. Doct. text. in l. §. eiusdem. ibi, alias numerus testiū, alias dignitas & autoritas. eodem titu. et in expresso

presso istam con. tenet Bar. in dic. l. si duo. 2. co. verfic. quandoque vterque, &c. idem Bar. in. l. vna. C. vti possi. fin. colum. post prin. Iaco. Butri. in l. incerti. C. de interdictis. 3. colum. post mediū. Saly. in dict. l. vna. C. vti possi. pe. co. in medio. Bal. in l. ordinarij. pen. colu. in princ. C. de rei vendic. Tertia concl. si vterque probat se possidere in solidum eodem iure possidendi tanquam verus dominus rei, & vterque probat per testes æquales numero & dignitate, sed vna probat de possessione antiquiori quam alius, ille debet obtinere: quia secunda possessio præsumitur clandestina vel vitiosa, cum duo in solidum non possint possidere: istam conc. probat tex. no. & capitalis in materia in capit. licet causam. de proba. ver. ex præmissis. & ibi Ant. 10. colū. numer. 48. & alij Doctor. & per illum tex. ista. con. tenet Bart. in l. si duo. ff. vti possi. 2. col. verfi. si verò testes. idem Bartol. in l. vna. C. vti possi. fi. col. post prin. Iac. But. ibi fi. col. post prin. Cinus pe. col. in fine. Ange. fin. col. in medio. Salycet. penultim. colum. in medio. Iacob. Butrigar. in l. incerti iuris. C. de interdicta columna. prope finem. Bald. in l. ordinarij. C. de rei vendic. pen. colum. in princ. Albe. in l. si devi. penultim. colum. in principio. ff. de iudicij.

Quarta cō. si vterq; probat se possidere in solidum eodē iure possidendi tanquam verus dominus per testes æquales num. & dignitate, & similiter probant de æquali tempore possessionis, & tñ vnus ostendit & probat titulum iustū suæ possessionis, alius non, ille debet obtinere quia censetur habere potiora iura. text. est no. & expressus in dicto capit. licet causam. de proba. verfi. ex præmissis. & ibi notant Doctor. & per illum tex. tenet Bartol. in dicta. l. si duo. ff. vti possi. 2. colum. verfi. sed si vterq;. Idem Bart. in l. vna. C. vti possi. fin. col. in medio. Iac. Butri. fi. co. Cin. fi. co. in prin. Ang. fi. co. in medio. Iaco. But. in l. incerti. C. de interdict. 3. co. in fi. Bal. in l. ordinarij. C. de rei vend. pe. col. in princip. Albe. in l. si de vi. pe. col. in princ. ff. de iudi. ex quo subtiliter nota quod licet in isto iudicio & remedio possessorio nō requiratur aliqua probatio proprietatis, quia causatur à sola possessione, tamen bene roboratur & fortificatur ex ipso titulo proprietatis, cum titulus proprietatis inducat in hoc iudicio prælationem & victoriam, data paritate probationis ita subtiliter Bald. in l. incerti. C. de interdict. 6. colū. nu. 14. & ante eū voluit Bar. in l. vno. C. vti possi. fi. col. in medio. Iac. But. in di. l. incerti. C. de interdic.

3. col. in fine: voluit etiam Ant. de But. in dict. c. licet causam. de proba. 10. colum. num. e. 45. Itē adde quod ex hoc no. inferitur, quod si partes probarēt æqualiter de possessione & similiter probent titulum, tamen vna ipsarum probat de antiquiori titu. illa præfertur & debet obtinere: quia præsumitur quod ei fuerit prius tradita possessio. argumento tex. in dicto. c. licet. & in specie ita lingu. tenet Alexā. in l. i. C. de edic. di. Adria. tol. in prin. num. 2. & confirmatur ex sententia Iaco. de Aret. Cini, & aliorum in l. quoties. C. de rei vend. vbi dicit quod si pluribus sit res vendita, & vtrique tradita, & nō apparet cui prius, præsumitur prius tradita primo emptori.

179 Quinta concl. si vterq; probat, se possidere in solidum eodē iure possidendi tanquam verus dominus per testes omninō æquales nume. & dignitate, & de æquali tempore possessionis, & nullus eorum probat titulum suę possessionis, vel vterq; ostendit & probat æqualem titulum: ista est valde subtilis & dubia quæstio, in qua reperio aliquas diuersas opiniones. Prima est, quod iudex simpliciter pronuntiet eos possessores, dicendo. vti possidetis. ita possideatis: & sic vterq; obtineat argumento text. in l. si duo. in princ. ff. vti possi. vbi si plures possident quilibet defenditur in possessione per hoc interdictum. Sed ista opi. aperte est falsa, quia text. in dicta. l. si duo. loquitur eo casu quo plures possidēt diuerso iure possidendi, vt in casu primæ cō. vnde merito quilibet defenditur in sua possessione: in nostro verò casu vterq; prætendit possidere in solidum eodem iure possidendi: vnde cum hoc videatur impossibile. vt in l. 3. §. ex cōtrario. ff. de acquir. posses. cum simi. non debet sic ferri sententia. Confirmatur etiā, quia sequeretur quod partes veniret ad arma, quod iudex debet euitare, vt in l. æquissimum. ff. de usufruct. cum materia. & ista consideratione istam opi. reprobatur Bar. in di. l. si duo. 2. colum. prope fi. ff. vti possi. & glos. ord. in dicto. c. licet causam. de proba. in verbo, vti possidetis. in medio. Secunda opi. est, quod sorte dirimatur cui sit adiudicanda possessio, & ille defendatur in possessione & alius intentet iudicium petitorij rei vendicationis, argumento text. in l. 3. in prin. C. commu. de legat. tex. in l. in tribus. cū l. sequenti. ff. de iudicij. textus in l. quinta. ff. fami. herc. textus in l. generaliter. §. proinde. verficulo. quis ergo. ff. de fideicom. liber. & istam opi. tenet glossa ord. in dict. capit. licet causam. de proba. in verbo, vti possidetis. in fine. & ibi Hosti. penultim. colu. prope fi. & dicit hoc esse iustius

*Equally
probat
titulum
magis
quod
non
est de
re
soluta*

& dicit hoc esse iustius & quod per consuetudinem approbatur, idem etiam tenet ibi Ioānes. Andre. in a. columna, prope finem. Felinus. penultim. colum. in fine, qui dicit hanc esse magis communi. opinionem. Sed ista opin. etiam est falsa, quia iudicium fortis nunquam habet locum quando vertitur dubium super facto, sed tantum quando est dubium super iure: ista est glossa repu. lingu. in l. vna. C. vti possi. in verbo. prohibebit, in fine. quam dicit lingu. Imo. in l. huiusmodi. §. final. de legat. primo. & ibi Alexod. secunda columna, & melius Iason. tertia columna, numero. 12. Idem Iaso. in l. 3. C. commun. de legat. prima columna, in fine, & per istam rationem istam opini. reprobatur. glossa in dicta. l. vna. C. vti posside. Bartolus in dicta. l. si duo. ff. vti possi. 2. colū. in fine. Item etiam quia iudicium fortis nunquam habet locum nisi in casibus à iure expressis. vt in dictis iuribus notatur. Tertia. opi. est quod in tali dubio casu iudex nullam debet proferre sententiam inter partes, sed abstinere se debet à iudicando, prohibendo eos non venire ad arma, & qui velit intentet petitorium. istam opi. tenet glos. ord. in dict. l. vna. C. vti possi. in verbo, prohibebit. verfic. 2. casu. & tenet ibi Azo. in summa illius tituli. pe. co. in fine. nu. 22. Iac. Bu. fi. col. in medio. Cinus fi. colu. limitans hoc esse verum quando vterq; agit: secus verò si vnus eorum, quia tunc alter absoluetur auctore non probante. Ioan. Faber ibi in suo Breuiario. pe. col. in fin. Albe. pe. col. in fine. Bald. pe. col. in medio. Ange. fi. col. prope finem. Saly. pe. col. prope finem. Faber in §. retinenda. Insti. de interdic. 10. col. nu. 29. Rosse. in libel. suis, in tit. de interdic. vtrubi. 2. colū. nu. 3. & dicit ita tenere dominū suum Rogerium. itā etiā opi. tenet Cardi. in c. licet. de proba. fin. colum. in fine. Imol. §. col. nume. 28. Specu. in tit. de petitorio & possessorio. 7. col. num. 32. verfic. & nota. Quarta opi. est quod in isto casu data omnimoda paritate probationis iudex pronunciet vtrumq; possessorem illius rei pro æqualibus portionibus pro diuiso: quia præsumitur domini pro eiusdē partibus. Pro qua sententiā & conc. i. facit, quia si duobus vel pluribus est relicta eadem res in solidum faciunt sibi partes per concursum, & vterque habet æqualem partem in re. tex. est in l. si pluribus. ff. de legat. 1. tex. in §. si eadem res. Insti. de lega. tex. in l. 1. §. interdum. ff. de usufru. accref. Secundo facit tex. no. in l. si finita. §. cum autē plures. ff. de dam. infec. vbi quando plures quibus debet caueri de damno insecto mittuntur in possessionē domus ruinosa ex primo decre

to, intelliguntur immisi æqualiter pro diuiso, & faciunt sibi partes per concursum. Tercio facit, quia quando res est diuisibilis & probationes sunt omninō pares, diuidit inter eos. argumento textus in capit. afferre. de prescriptio. & tenet glossa in capit. in nostra presentia. de restibus. in glossa. mag. in medio. & ibi Doct. ita ergo sit in nostro casu, quia si isti possessores æqualem titulum ostendant, videntur habere rem & possessionem pro parte: si verò nullum titulum ostendunt, saltem videntur habere titulum de iure gentium, quasi occupauerint rem vacantem quæ in nullius bonis erat: vnde merito vnusquisque dicitur habere æqualem partem in re, & æqualiter & communiter possidere pro diuiso: & hoc casu si quis eorum velit intentare petitorium contra aliū poterit facere cum ista sententia tantum feratur in possessione. istam conclusi. & opin. in hoc dubio passu ponit expressē & magistraliter Bartolus in dict. l. si duo. ff. vti possi. fin. co. idem Bar. in l. vna. C. vti possi. fi. col. in medio. Angelus de Aret. in §. quadrupli. pen. col. in fine. Insti. de actio. Platea. in §. retinenda. Insti. de interdictis. finali. colū. in principio. & ante Bartolum & istos Doctores, istam opinionem tenuit, Vincenti. in capit. licet causam. de proba. quem ibi refert Abbas. pen. col. nu. 37. & istam opinionem tenet & sequitur ibi Abbas. & ista opinio. esset seruanda in iudicando & consulendo tanquam æqua & benefulcita: & ista eadem quæstio & decisio potest esse in re mobili: & si quæras quomodo possint duo probare se possidere rem mobilem, vi. no. Rosfred. in libri. suis, in titu. de interdicto vtrubi. fina. quæstio. num. 7. Et ex his potest inferri ad nouam quæstionem, quid si plures prætendant esse domini & possessores alicuius equi vel animalis, & vterque petit & vendicat à tertio detentatore, & probat dominiū & possessionē, quid faciet iudex, vi. sing. & melius quā alibi in iure Pari. de Put. in tracta. syndi. fol. 214. in verbo. probatio. in pri. vbi dicit quod ab alio ista quæstio nō est tacta: vbi tenet quod ex aliquibus cōiecturis vna probatio præfertur alteri, puta si sit equus vel animal quod libere dimittatur & accedat ad domum vnus & nō alterius. arg. l. 3. §. eiusdē. ff. de resti. cū simi. & in §. pauonum. Insti. de rerum diuis. sed ista non videtur concludens probatio, & fortē non vtitur lis super animali sed super alia re vel posset dirimi iudicio fortis. argum. l. 3. §. 1. commu. de lega. sed illud non habet locum nisi in casibus à iure expressis: vnde tenerem quod sententia feratur pro vtroque, & inter

eos diuidatur per supra dicta.

Item etiam ex his potest inferri ad quaestionem difficilem, quando duo vel plures reperiuntur in iustitiam ab eodem testatore in diuersis testamentis eiusdem diei & horae, quis eorum succedat, de quo vide suo loco. Item etiam inferitur ad difficilem, q. in articulo, si duo vel plures praetendunt se possidere, an interim pendente iudicio possessorio uti possideatis, possit iudex summarie cognoscere, ut ille qui melius probet interim defendatur in possessione, de quo articulo vide infra ista. l. in fine.

180 Interdictum vero recuperanda possessionis competit possessori per vim deiecto a sua possessione rei immobilis pro ea recuperanda, & vocatur vnde vi. text. in l. i. versicula. ff. de vi & vi ar. cuius verba sunt, hoc interdictum proponitur ei qui vi deiectus est, etenim fuit a quibusdam vi deiecto subuenire, propter quod ad recuperandam possessionem hoc interdictum proponitur textus in l. secunda, & per totum. C. vnde vi. text. in §. recuperanda. In l. de interdicto. & hoc procedit, nedum quando quis possidet per se, verum etiam si per alium, ut colonum, inquilinum, filium, seruum vel alium. text. est in l. i. in a. ff. de vi & vi arma. cuius verba sunt, si colonus tuus vi deiectus est ages vnde vi interdicto: text. in l. prima. §. quod seruus. eodem titulo. & natura, virtus, & effectus huius interdicti est quod spoliatus restituatur in suam possessionem, & quod aduersarius condemnatur in omni damno & interesse quod spoliatus praetenderit, etiam si excedat valorem ipsius rei. text. est in l. prima. §. qui autem. ff. de vi & vi ar. cuius verba sunt, quia autem vi deiectus est, quid quid damni senserit ad hoc quod vi deiectus est recuperare debet. text. in §. non solum, eiusdem textus melior de iure in l. in interdicto. eodem titulo. cuius verba sunt, in interdicto vnde vi, tanti condemnatio facienda est quanti interfuit possidere: & hoc iure nos uti Pomposius scribit, id est, tanti rei videri quanti actoris interfuit possidere: quod alias minus, alias plus: nam saepe actoris plurius inter est hominem retinere quam quanti is est: veluti cum quaestionis habenda, aut rei probanda gratia, aut hereditatis adeunda interfuit eius eum possidere, facit etiam bonus text. in l. si quis vxori. §. si seruus qui fur repressus. ff. de furtis. text. in lege tertia. ff. de cond. furt. textus in lege. inde Neratius in principio. ff. ad l. Aquil. textus in §. illud. In l. i. de lege Aquilia.

181 Requiritur tamen ad hoc ut competat hoc interdictum quod deiectus possideat tempore deie-

ctionis ciuilitate & naturaliter, vel naturaliter tantum vel ciuilitate tantum: vnde ille qui tantum est detentator, non potest agere hoc interdictum. textus est in l. prima. §. de iei. ff. de vi & vi arma. cuius verba sunt, de iei. is qui possidet siue naturaliter, siue ciuilitate possideat. & in fine dum dicit, non tamen si colonus sit. textus in §. siue autem corpore. eiusdem legis. textus in §. idcirco. eiusdem l. & in possessione naturali exemplum est clarum quod euidenter quis potest ab eo deici. Sed in possessione ciuili videtur dubium, cum animus possidentis nullo modo videatur recipere violentiam: sed subtiliter respondeo quod possessio ciuilis ex dispositione iuris retinetur animo quando potest liberè vti re & vti possessione naturali: vnde quando datur talis impotentia merito & necessario debet amitti, quia deficit fundamentum in quo talis ciuilis possessio insistebat: & licet ipse ciuilitate possidens nolit animo definire possidere, sua voluntas seu protestatio esset nullius momenti tanquam contraria actui naturali & iuris ordinationi, cum talis animus videatur fundari super impossibili: & in hoc consistit vera & subtilis ratio articuli huius, per quam mea ratione facit bonus text. in lege tertia. §. si quis autem versicula. proinde eodem titulo. textus in l. non solum. §. si dominus. ff. de vf. cap. textus in l. clam possidere. in fine. cum lege sequenti. ff. de acquirenda possessione, probat etiam textus rectè ponderatus in lege tertia. §. Nerua filius. eodem titulo. & reperio quod in terminis istam rationem ponit Baldus in l. licet. secunda lectura. in finalibus verbis. C. de acquirenda possessione, istam etiam rationem aperte voluit Socinus in l. 3. §. Nerua filius. ff. eodem titulo. 2. col. versicula. tu considera. & maxime in versicula. ex quibus inferitur. & ante eos voluit Roscius. qui non loquitur in rubrica de interdicto vnde vi. 1. col. num. 2. Ex quibus infero quod si quis nec animo nec corpore possideat sed tantum per vim prohibitus sit ingredi aliquam rem & adipisci possessionem eius cum fortè si haeres, vel emptor, vel alius successor particularis qui habeat licentiam propria autoritate ingrediendi possessionem, non competit sibi hoc interdictum, vnde vi. contra impediendum. text. est not. in l. i. §. eum qui. ff. de vi & vi ar. cuius verba sunt nec animo nec corpore possidebat, ingredi autem & incipere possidere prohibeatur, non videri deiectum verius est: de iei. tamen qui amittit possessionem, non qui non accipit. Adde tamen quod si immediate ipso tempore deiectionis non probet expulsus possedisse, sed ante deie-

deiectionem debet obtinere, quia cum possessio retineatur animo semper praesumitur possidere saltem ciuilitate: ita notabiliter tenet Faber in §. restituta. in fi. In l. de fideicom. hære. 2. col. Item adde quod licet principaliter non competat hoc interdictum vnde vi, pro rebus mobilibus, tamen bene competit secundario & accessorie quando res mobiles continentur in re immobili: vnde sicut datur & competit pro re immobili, ita pro re mobili in ea contenta. text. est in l. i. §. illud. iuncto. §. plane. ff. de vi & vi arma. cuius verba sunt, illud vtique in dubium non venit interdictum hoc ad res mobiles non pertinere: plane si quæ res in fundo vel in ædibus vnde quis vi deiectus est earum etiam rerum nomine interdictum competere, non est ambigendum. text. in §. si fundus. & in §. quod autem ait prætor, eiusdem l. text. in l. merito. eod. tit. Item adde quod si vertatur dubium super damno quod possessor passus est per violentiam aduersarij in prædictis rebus stabitur iuramento ipsius possessoris expulsi, facta taxatione à iudice secundum qualitatem personæ. text. est in l. si quando. C. vnde vi. text. in c. si. quod metus causa. & vtrobique vide latè per Doctores de materia: & idem expressè disponit lex. 9. in fine. titu. 10. 7. part.

182 Item adde quod agenti interdicto vnde vi, non obstat exceptio dominij, imò ante omnia spoliatus est restituendus: vnde si reus conuentus excipiat de dominio & offerat se in continentem probare non est audiendus: sed probata violentia statim debet fieri restitutio reseruato iure dominij & proprietatis ipso reo. text. est capitulis in l. si quis ad se fundum. versicula. primo. C. ad l. l. de vi. ibi, ante omnium violentiam causam examinari præcipimus, & ibi notat glossa ordin. in verbo, violentiam in princ. Bartolus. secunda columna. prope finem. Iacobus. Butri. prima. columna. post prin. prima opposi. Albe. in princ. Angel. 3. columna. versicula. 3. casu. text. in l. prima. C. super vim vel alio modo. text. in l. si maritus. la. 1. C. de dona. inter virum & vxorem. text. iuncta glossa, & ibi Albe. Angel. & communi. Docto. in l. prima. in princ. versicula. hoc interdictum. ff. de vi & vi arma. text. in capitulo. 1. & ibi commun. Docto. de resti. spo. text. in c. in literis. eod. titulo. ibi, quia prædo etiam est secundum rigorem iuris restituendus, & probant omnia iura illius tituli: & idem hodie disponit. l. fina. titu. 10. 7. part. tenet Barto. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. possel. 2. col. in fine. nume. 3. & super eo comm. Docto. idem Bar. in l. si de vi. in fine. ff. de iudi. & ibi commun. Docto. tenet

etiam Cinus. Pau. Iaso. & commu. Docto. in l. 2. C. de edict. di. Adria. tol. vbi ponit generalem doctrinam & theoreticam, quod licet in iudicio possessorio adipiscenda regulariter obstat exceptio dominij quando in continentem offertur probanda, argumento text. in l. 3. §. ibidem. ff. ad exhibed. & in l. ille a quo. §. si de testamento. ff. ad Trebellia. & in l. si is a quo. in princ. ff. vt in possessio. legat. tamen in iudicio possessorio recuperanda non admittitur etiam si in continentem veniat probanda, facit etiam glossa. no. & eius doctrina in l. si in fine. ff. de rei vendic. vbi dicit quod vbi remedium possessorium datur actori in poenam rei conuenti non admittitur exceptio dominij etiam si in continentem veniat probanda: de qua glossa dixi in interdictum adipiscen. possessio. & istam conclusi. & doctrinam quæ habet quod agenti interdicto recuperanda non obstat exceptio dominij. Amplia & extende duobus & viginti modis quos ponit & cumulat Ripa in dicto. §. nihil commune. 8. colu. num. 46. cum sequentibus.

183 Item adde quod in tantum spoliatus ante omnia est restituendus, quod licet non intentet remedium possessorium recuperanda, sed tantum remedium petitorium rei vendicationis & non probat dominium, quod est fundamentum illius actionis: sed probet solum spoliationem sibi factam ab aduersario, debet obtinere in ipsa rei vendicatione & fiet sibi restitutio: iste est casus vnicus in iure in l. si quis emptionis. §. sed hæc contra super illis. C. de præscri. triginta vel quadraginta, annorum, quem ad hoc reputat singuli. & vnicum ibi Bartol. in princ. legis, & Bald. ibi in principio. & Angelus ibi. 2. colu. num. 4. notat etiam ad hoc ibi glossa. or. Saly. & commu. Docto. illum etiam text. ad hoc dicit vnicum Ange. in l. i. §. hoc interdictum est. in fine. ff. de vi & vi arma. notat etiam & commendat Bart. Pau. Alex. & commu. Docto. in l. si alienam. ff. solu. matr. imò quod magis est, in tantum causa spoliationis est privilegiata vt actor qui dicit se spoliatum, & intentauit hoc remedium recuperanda possessionis, non possit ab aduersario conueniri vel reconueniri quouis alio iudicio vel actione reali vel personali, nisi super alia spoliatione quæ ipse actor commisit in alia re. text. est no. in c. si. de ordi. cog. cuius verba sunt, super spoliatione conuentus aduersus restitutionem petentem, non est nisi super quaestione spoliationis si eum reconueniat audiendus, & ad hoc eum notat & commendat ibi glossa. or. Innocen. Hostien. Ioan. An. Car. Abb. Anto. Anchar. Imo. & commu. Docto.

Explicat

sto. Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune. 7. col. in prin. 1. combinatione. ff. de acqui. poss. & ibi commu. repetentes idem Bartolus. in l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iuliam. de vi. 2. col. numero. 2. & ibi Angel. 3. col. in medio. & communi. alij Docto Limita tamen istam conclu. quæ habet quod agens interdicto unde vi, non obstat exceptio dominij, sed ante omnia spoliatus est restituendus, vt non procedat. 1. quando ipse actor agens hoc remedio possessorio recuperandæ patiatur super illa exceptione dominij pcedi: quia tunc probato dominio actor excluditur: ita probat text. in cap. primo. de restitu. spolia. & ibi tenent commu. Docto. notat etiam & commendat Bart. in l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iu. de vi. 2. col. pro pe. fin. & ibi Iaco. But. in princ. Ange. 3. colum. versic. 3. casu per quos vi. bonam rationem. idē Bart. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus. 2. col. num. 10. ff. de iureiurand. vbi bene declarat Iaco. But. notabiliter in l. incerti iuris. C. de interdic. 3. col. post prin. versic. caue tamē. Pau. de Cast. in l. 2. C. de edic. di. Adria. tol. si. co. p. pe. fin. idem Pau. in l. si de vi. ff. de iudi. 5. col. in prin. Ange. in l. 1. §. hoc interdictū. el. 1. ff. de vi. & vi ar. num. 4. Contrariū tamen tenet expressē Bal. qui subtiliter loquitur in l. ordinarij. C. de rei vendic. si. col. nu. 14. vbi dicit quod etiā si nō replicetur sed patiatur procedi super exceptione dominij, quod ante omnia actor spoliatus est restituendus: quia hæc est allegatio iuris & consistit in mora & propria natura ipsius interdicti recuperandæ: & ideo exceptio dominij non procedit, licet non interueniat replicatio nec obstat secundum eum text. in dicto. c. 1. de resti. spo. in quo se fundat commu. opi. quia ibi expressē actor voluit admittere reum opponentem de dominio & super eo litigare. Sed hoc non obstat teneas superiorem communem doctrinam, quia eadem ratio est quando tacite cōsensit actor admittendo exceptionem dominij & probationes fieri super eo, & ex ista ratione reprobatur sententiam Bald. Aretinus in dicto. §. nihil commune. 4. col. in medio. versic. & quia, vbi no. loquitur, & ibi etiam tenet Ripa. 11. col. nume. 72. Secundò limita nisi agenti possessorio recuperandæ obstat notorius defectus proprietatis: quia de iure communi non potest habere dominium in illa re: text. est in c. ad decimas, de rest. spo. lib. 6. vbi episcopus vel clericus spoliatus quasi possessione decimandi extra suam diocesim non debet restitui, quia de iure communi habet præsumptionem contra se: & ad hoc illum tex. notat ibi gloss. ordi.

Archi. Domi. Anchar. & commu. Docto. & ad hoc etiam illum tex. notat Bald. in dicto. l. naturaliter. §. nihil commune. in addi. suis, cuius lectura hodie non reperitur: & refert & sequitur ibi Alex. num. 21. Saly. qui no. loquitur, in l. si quis ad se fundum. C. ad legem Iu. de vi. 3. col. 7. opin. Paul. in l. si de vi. ff. de iudi. 5. colum. in fine. versic. 10. casus. Bald. no. in l. 1. C. de appella. si. col. nume. 11. Ex quo clarè subinfertur quòd in omnibus casibus in quibus exceptio dominij opposita per violentum possessorem contra spoliatum est manifesta & notoria in iure vel in facto, puta quia constat de dominio excipientis per sententiam diffinitiuam latam contra agentem ante ipsam spoliationē: quia tunc non debet fieri restitutio. ita expressē & singu. tenet Cuma. in dicto. §. nihil commune 3. colum. versic. ex hoc. & ibi latē Alex. 6. & 7. col. vbi dicit hanc esse magis commun. opin. & istam dicit magis commu. opi. Iaso. ibi. 9. col. nu. 49. idem etiam tenet Paul. in l. permisceri. in fine. eod. titu. idem Paul. melius quàm alibi in l. si de vi. pe. col. in medio. versic. 2. casu. ff. de iudi. & ista opinio tanquam communis est tenenda, licet Bart. in dicto. §. nihil commune. 2. col. num. 3. expressē teneat contrarium, sed repro. comm. a doc. & idem esset si constaret per confessionem partis: quia agens interdicto recuperandæ cōfiteatur aduersarium esse dominum, sed hoc non obstat et petit restitutionem sibi fieri: quia tali casu obstat ei exceptio dominij: ita tenet not. Innocen. Ioan. Andre. in cap. constitutus, de filijs presbyterorum. tenet etiā & reputat singu. ibi Cardi. Anchar. Abb. & commun. Docto. tenet etiam Ange. in l. dolo facit nume. 2. ff. de doli excep. Angel. in l. prima. §. hoc interdictum. el. 1. ff. de vi & vi ar. num. 5. tenet etiam Pau. in dic. l. si de vi. 5. col. versic. 9. casus. ff. de iudic. in cuius confirmatione facit text. in capit. significasti. de diuo. tex. in l. pri. §. rediguntur. ff. quorum lega. tex. in l. dolo. ff. de doli. excep. Tertiò limita quod ita demum spoliatus ante omnia est restituendus, quando ageret tantum interdicto recuperandæ pro restitutione rei: secus verò si ageret simul petitorio & possessorio accumulando rei vendicationem per quam dicit se declarari dominū, & remedium possessorium recuperandæ per quod petra. restitui. rei, quæ cumulatio admittitur: quia cessant omnes regulæ impeditiæ, vt in l. cum fundum. versic. si. ff. de vi & vi arma. & ibi gloss. ord. finalis, & commu. Docto. & penē & magistraliter Bartol. in dicta. l. naturaliter. §. nihil commune. 7. col. nu. 17. & 9. col. 3. combinatione,

binatione, num. 22. & ibi commvn. Docto. probat tex. & ibi tenet glo. ord. & commu. opi in c. cum dilectus. de cau. pos. & proprie. quia tunc reus conuentus & sic violētus possessor potest obijcere de domino, & si probauerit non tenetur restituere, sed defendendus est in sua possessione quantuncunq; violenta: ita probat text. in c. cum ecclesia futrina. de cau. pos. & pro. text. in ca. cum super. eod. titul. & in expresso istam conclu. tenet gloss. or. in c. constitutus. de filijs pres. in glo. 2. & ibi Abb. 2. col. numer. 7. & alij Docto. facit etiam glo. in c. pastoralis. in gloss. magna, in fi. & in c. cum dilectus. de cau. pos. & pro. istam etiam conclu. tenet Paul. de Cast. in l. si de vi. ff. de iudi. pe. col. post prin. Angel. in l. 1. §. hoc interdictum. el. 1. num. 7. ff. de vi & vi ar. Quartò limita quòd ita demum spoliatus ante oia debet restitui pterq; si restitutio rei petita non posset fieri sine irreparabili præiudicio: quia tunc exceptio dominij per rem opposita impedit fieri restitutionem si in continenti veniat probanda. tex. est no. in c. literas. de resti. spo. vbi si maritus petit se restitui ad quasi possessionē vxoris quæ ab eo diuertit, & vxor opponat matrimonium esse cōtractum in gradu prohibito & offert se probare in continenti, non debet fieri restitutio: quia esset periculum animæ propter copulam: & idem est quādo esset tanta facultas viri, quòd probabiliter timeretur de morte vxoris, cui non sit plene cōsultum per cautionem vel satisfactionem mariti: & ad hoc illum tex. reputat ibi singul. Abb. 2. col. vltimo no. & commu. alij Docto. & illum tex. in prædicto casu finali dicit vnicum Abb. in c. 1. de diuortijs. Ex quo tex. & superiori conclusionem inferebat singul. Paul. de Cast. in l. 2. in fine. C. de edic. diu. Adria. tol. quòd si ageretur interdicto recuperandæ, pro aliqua re fortissima & difficilis recuperationis, cuius proprietates seu dominium non esset saluum post restitutionem, vt quia esset castrum vel fortalicium, tunc bene admitteretur exceptio dominij si in continenti probetur, argumento text. in dicto. c. literas. & illud dictum Paul. sequitur & exaltat Ias. ibi in dicto. l. 2. de edic. diu. Adria. tol. 1. col. in medio, dicens non esse ab alio tactū tenet etiam & commendat Alex. in dicto. §. nihil commune. 10. col. num. 21. & ibi Ripa. 12. col. num. 75. & istæ sunt valde substātiales & principales limitationes in materia: alias tamen quinque & viginti limitationes ponit Ripa in dicto. §. nihil commune. 10. col. nume. 69. quas vide pertet & quinquaginta limitationes ponit Antonius Corsettus in tractatu Fallentiarū, ad

regulam. spoliatus ante omnia restituendus est, posito in 2. volu. trac. fo. 103. 4. col. Sed attende quòd contra prædicta indistinctè & subtiliter facit. l. 27. tit. 2. 3. par. quæ apertè vult quòd agēti remedio possessorio recuperandæ: & sic in terdicto unde vi, bene obstat exceptio dominij saltem quādo in continenti veniat probanda: quæ lex in hoc videtur terribilis, & etiam apud peritissimos valde dubia: sed ea non obstante ad huc teneo superiorem commu. conclu. maximè cum sit approbata per aliam legem partitæ posteriorē. si. l. si. titul. 7. par. & ad prædictam. l. 27. tit. 2. 3. par. respon. valde no. sequētibus modis. Primo modo quòd illa lex intelligatur quando actor agit interdicto adipiscendæ possessionis, quo casu admittitur exceptio dominij si in continenti veniat probanda. Vel aliter & 2. quòd illa lex intelligatur quando agens interdicto recuperandæ, dicebat se dñm, & intentabat & cumulabat simul petitoriū & possessorium recuperandæ: quia tunc reus conuentus potest opponere exceptionem dominij, & si offerat se in continenti probare admitti debet, & impeditur restitutio possessionis: quod patet, quia supra illa lex in hoc casu locuta est, vnde quòd postea dicit ad illud debet referri, & secundum hoc est ibi lex partitæ expressa. pro. 3. limitatione notabili & principali quā supra proximè posui.

184 Item adde quòd tantum spoliatus debet restitui in sua possessione per hoc interdictum, vnde vi, vt procedat nedum quando spoliatus est præsens & agit, verum etiam si sit absens & aliquis propinquus amicus, colonus, inquilin⁹ seruus, retinebat pro eo possessionem: nam si talis detentator sit expulsus & possessio fuerit domino ablata, poterit ille detentator qui fuit expulsus etiam sine mandato: imò licet non sit legitima persona standi in iudicio: quia seruus ageret hoc interdicto, vnde vi, nomine absentis, vt restituatur possessio dominio absentis: & non solum hoc potest petere ipse detentator, imò quilibet alius tertius etiam seruus qui non detentabat: text. est no. in l. 1. C. si per vim vel alio modo. & ibi notat & commendat Bart. C. inus, Bald. Saly. & commu. Docto. nec distinguit an talis possessor sit absens ex causa necessaria probabili vel voluntaria, secundum gloss. ibi in verbo, quolibet modo. & commu. Docto. imò talis amicus vel seruus poterit agere nomine absentis sine aliqua cautio ne de rato: ita ibi no. Saly. 1. col. num. 4. quòd videtur probari ex illa lege, cum de facili seruus qui nihil habet in bonis non posset reperire fideiussorē. Ant. Go. in l. l. Tauri. E e res

Commentarij,

res: vnde videtur quod illa lex hoc nouum inducat in casu spoliationis, vt illa personæ possint agere sine cautione: & ista opi. mihi videtur verior, licet glo. ibi. in verbo, serui. in fin. & ibi Bart. Cinus, & magis commu. Doct. tenent contrarium.

185 Item edde, quod istud interdictum datur & competit hæredibus actiue, vnde mortuo possessore vi deiecto & expulso, hæredes & successores eius possunt agere hoc interdictum pro recuperanda possessione quæ defuncto fuit ablata, & pro totali interesse pro quo ipse defunctus potuit agere, text. est in. l. i. §. interdictum hoc. ff. de vi & vi arma. facit text. in. l. i. §. hæredem. ff. de prædictis delictis. text. in. l. quod diximus §. i. versic. hæc actio. ff. quod metus causa. text. in. §. non autem. versic. sed hæredibus. In sit. de perpe. & tempo. actio. Similiter etiam transit contra hæredem eius qui commisit violentiam non tamen vt intentetur hoc interdictum, vnde vi: sed actio in factum si aliquid ad eos peruenit, non alias, vnde agitur contra eos pro recuperanda ipsa re si ad eos peruenit: & pro recuperando eo quod ex bonis possessoris expulsi ad eos peruenit, non verò agitur contra eos pro aliquo interesse vel damno quod possessor expulsi passus fuit, cum hoc non peruenit ad prædictos hæredes expulsi: text. est in. l. i. §. si. ff. de vi & vi arma. cuius verba sunt, ex causa huius interdicti in hæredem & bonorum possessorem ceterosque successores in factum actio competit in id quod ad eos peruenit: text. in. l. si plures. eodem titulo. text. in. l. tertia. §. hæc actio. eodem titu. facit text. in dict. l. quod diximus. §. si. ff. quod me. cau. text. in. l. in hæredem ff. de calūnia. text. in. l. i. §. si. ff. de vis fiat ei. text. in. l. sicut poena. ff. de regul. iuris. text. in. l. vna in fine. C. ex delict. defunc. text. in. l. in hæredem. ff. de dolo. & tali casu competit perpetuo cum datur pro eo quod ad eos peruenit, vt in dictis iuribus.

186 Item adde quod istud interdictum vnde vi, nõ datur contra particularem successorem, vnde si ille qui commisit violentiam vendidit vel donauit alteri illam rem, vel quouis alio titu. oneroso vel lucratiuo per contractum inter viuos: vel per vltimam voluntatem alienauit, nõ poterit primus possessor expulsi agere hoc interdictum contra illum tertium particularem successorem, sed tantum contra expulsorem qui violentiam commisit, licet rem ipsam non possideat: text. est no. in. l. cum à te. ff. de vi & vi arma. cuius verba sunt, cum à te vi deiectus sim, si quis vi eandem possessionem possidere coe-

perit, non possum cum alio quam tecum interdictum experiri: quem text. ad hoc notat ibi glo. or. Bart. & commu. Doct. Angel. in. l. si vi me. la. i. vbi legit illam legem. eod. titu. cuius ratio est, quia regulariter interdicta sunt remedia personalia: text. est in. l. i. versic. pe. ff. de interdictis. cuius verba sunt, interdicta omnia licet in rem videantur concepta, vi tamen ipsa personalia sunt, & ad hoc no. ibi Bart. Albe. Ange. & commun. Doct. & licet alia interdicta sint in rem scripta istud tamen est merè personale, vt aperte probat text. in dict. l. cum à te. de vi & vi arma. & ibi commun. Doct. vnde cum sit remedium merè personale, meritò nõ transit contra particularem successore, vt in. l. si. §. si. ff. de contra. empt. cum similibus, quod intellige quando primus violentus possessor & deiciens est soluendo, aliàs secus, argumento text. in. l. itaq; fullo. in princ. ff. de furtis: ita glo. ord. in dict. l. cum à te. & ibi Bart. & Doct. Ange. in dict. l. si vi me. 2. col. eod. titu. idem Ange. in. l. si de fundo. eod. titu. in fine quod tamen sabintelligo. pro re, non verò pro interesse, contra expulso-rem autem indistinctè potest agere pro re, & si militer pro interesse, modò possideat rem ablatam, modò non, etiam si sine dolo vel culpa amiserit possessionem: text. est in. l. si vi me. la. 2. ff. de vi & vi arma. & ibi Bart. Ange. & commu. Doct. vel poterit agere contra tertium vel rei vendicatione vel alio remedio reali competentis: cuius probatio est difficilis, sed hodie de iure Canonico & eius æquitate inducitur quod possit violenter expulsi agere contra quemlibet tertium possessorem, eo casu quo scienter habuit rem à prædicto violento possessore: vnde secus est si ignoranter ab eo habuisset rem: text. est no. in. c. sape. de ressi. spol. & ibi glo. or. Innocen. Hosti. Abb. Anto. Cardin. Anchar. & commu. Doct. glo. in. c. cum ad sedem. & ibi commu. scriben. eod. titu. nec obstat si dicatur quod violentia ita afficit rem quod non potest vsucapi. vel præscribi, nisi redeat in potestatem primi possessoris à quo fuit ablata, vt in. l. certe. §. Iulianus. ff. de precario. vnde non videtur esse vitium merè personale, & per consequens remedium non deberet esse personale: quia respon. quod illud est verum quo ad effectum vsucapionis & præscriptionis, quia illum vitium afficit rem adeò, quod non potest vsucapi nec præscribi, nisi purgetur vitium violentiæ redeudo in potestatem possessoris expulsi, & licet res furtiua debet reuerti in potestatem domini, vt in. l. sequitur. §. quod autem. ff. de vsuca. cum simi. tamen res vi ablata debet necessario reuerti

reuertere in potestatem possessoris expulsi. text. est singu. & vnicus in iure dicta. l. certe. §. Iulianus. ff. de precario. secundum Bar. Ange. & Doct. ibi: & ita tenet Bart. & commu. Doct. in. l. sequitur. §. si dominus. ff. de vsucap. Pau. & Doct. in. §. quod autem. eiusdem legis. Bartol. & Doct. in. l. si partem. C. de vsuca. pro emp.

187 Item adde quod licet de iure antiquo per vim deiectus atq; spoliatus tantum possit agere contra violentum possessorem interdictum vnde vi, vt supra dictum est, tamen hodie de iure nouo codicis poterit agere remedio. l. si quis in tantam. C. vnde vi. qua cauetur, quod si inuasor sit dominus amittat dominium illius rei & applicetur expulso: si verò non sit dominus, tenetur ei reddere possessionem ablatam & insuper æstimationem eiusdem rei: & ad hoc notat ibi glo. or. & commun. Doct. text. in. §. sed ex cõstitutionibus. In sit. de interdictis. text. melior & clarior ceteris in. §. quia tamen. In sit. vi bonorum raptorum. & idè disponit lex. 10. ti. 20. 7. par. & l. 2. titu. 14. lib. 3. ordi. & si quæ ras in quo erit hodie vtile interdictum vnde vi. cum materia sua, cum plenius sit spoliato cõsultum per text. in dicta. l. si quis in tantam: & per iura similia, maxime quod interdictum vnde vi, requirit, dolum in committente violentiam. l. quod sciat rem nec possessionem sibi non pertinere: remedium verò text. in. l. si quis in tantam. cum similibus, procedit & competit sine dolo: hoc est licet credat rem vel possessionem eius ad se pertinere, & sibi licere de iure rem propria autoritate auferre, vel alio errore ductus fecerit, ita text. expressè in dicto. §. quia tamen. In sit. vi bonorum rap. & tenet glo. or. in dicta. l. si quis in tantam. in glo. mag. in finalibus verbis. & ibi communiter Doct. Rursus etiam interdictum vnde vi, est annale, vt supra dictum est: remedium verò text. in dict. l. si quis in tantam. cum simili. & est perpetuum & durat per. 30. annos, cum sit civile, vt tenet etiam gloss. in dicta. l. si quis in tantam, in glo. mag. in fine, & ibi commu. Doc. Respondeo, quod in electione possessoris expulsi erit vnè vel alterum remedii eligere, & quod libet eorum potest esse suo casu vtile, nam interdictum vnde vi, competit ad restitutionem rei ablatæ, & insuper ad totale interesse, quod potest esse longè maius quam vera æstimatio & valor rei, vt supra dixi & probaui: remedium vero text. in dicta. l. si quis in tantam cum similibus, competit contra spoliatores vt amittat ipsam rem si fuerit dominus eius, vel condemnatur in valore & æstimatione eius si non fuerit dominus, etiam nullo probato interesse

per actorem expulsum: & sic valde vtile erit sibi eligere inter ista remedia.

188 Item adde, quod si quis relinquat rem quam possidebat vacantem, taliter quod per absentiam eius omnem possessionem amittit tam civilem quam naturalem, his modis quibus de iure perdi potest, & alter eam ingressus est sciens rem esse alienam, & ad eum non pertinet, licet ignorat cuius sit, tunc licet de iure antiquo nullum competeret remedium vel inter dectum primo possessori qui vacantem rem reliquit: quia nõ vnde vi, cum illud requirat violentiam commissam in personam: non vt possidetis, cum ipse nullam possessionem habeat, cum vacat: non adipiscende, cum semel iam habuit possessionem, & fortè non habuit rem ex titulo vniuersali vltimæ voluntatis à quo causatur illud interdictum adipiscende, vt dixi suo proprio loco: & sic de iure antiquo nullum in hoc casu erat in iure prædictum remedium: sed hodie per Iustinianum est nouum introductum remedium, s. quod datur & competit primo possessori qui rem vacantem reliquit remedium text. i. l. si. C. vnde vi. quo teneatur ingressus eam restituere primo possessori cum totali interesse tamquam si violenter à possessore rem auferret: & denique tenetur ad omnia quæ veniunt in interdicto vnde vi: & ille text. in sua decisione non est alibi, cum sit vna de l. decisionibus Iustiniani: quem ibi ad hoc notat, & sic intelligit, glo. or. in verbo, vacuam. versic. tudic. & ibi Bart. Pe. Cinus, Albe. Bal. Saly. & commu. Doct. Azo in summa illius tituli pe. co. num. 31. Rose. in rubrica de constitutione, cum quæ rebatur quæ est vltima rubrica sui operis. 3. col. in princ. ex quo infertur quod illa lex non haberet locum quando sola possessio naturalis vacaret: quia dominus vel possessor primus retineret possessionem civilem in absentia: quia hoc casu competeret domino vel possessori interdictum vt possidetis, pro tuenda sua civili possessione, in cuius consequentiam fieret sibi restitutio naturalis, vt latè conclusum est in interdicto vt possidetis. Vnde non competeret ei remedium dictæ. l. si. & hoc est de mente glo. ibi in verbo, vacuam. versic. tu. dic. pro qua doctrina & declaratione facit gloss. singu. & vnica in. §. quod autem. In sit. de vsucap. in glo. 2. quæ dicit, quod possessio interdum dicitur plena, vt est illa quæ possidetur: interdictum semiple na, vt est illa in qua aliàs ex causa legatorum vel rei seruandæ: interdum vacua, & hoc cõtingit tribus modis: propter absentiam, vel propter negligentiam, vel quia sine successore quis

decedat: quam ibi sequuntur Docto. & illam glo. dicit vnicam Angel. in l. si me in vacuum. de acqui. posses. & Alex. & Iaso. in l. in conuen- tionalibus. §. primo, de verbo. obliga. Secundo inferitur, quod non haberet locum quando quis in absentia retinet vtranque pos- sessionem, mediante seruo, filio, colono, vel in- quilino: quia tali casu daretur interdictum vn- de vi, ipsi absentis: vel ipsis expulsis competeret interdictum vnde vi, nomine possessionis ab- sentis, vt supra dictum est per textum. in l. i. cū materia. C. si per vim. vel alio mo. in quo vno notandum est, quod hoc casu quando absens relinquit domum, fundum, vel rem vacantem & alius ingressus est & posses. occupauit, quod non poterit aliquis pro absente agere interdi- cto vnde vi, vel conditione. l. si. C. vnde. vi. nec alio quouis remedio possessorio, sed oportet quod ipse absens reuerfus vel eius procurator agat competenti remedio. l. remedio. l. si. C. vn- de vi. quia imputandum est ei qui vacantē rem reliquit, licet eo casu quo absens possideret per colonum, inquilinum, seruum, vel amicū quē ibi dimiserit, si quis ingressus sit potest agi con- tra eum per eos quos ibi dimittit, imo per quē libet extraneum sine mandato, vt in dicta lege prima, si per vim vel alio modo, quia magis fa- uendum est ei qui possessionem suam per aliū voluit conferuare.

189 Item adde quod predicta lex si. C. vnde vi ha- bet locum & procedit tam in re mobili quā in immobili: ita Iaco. Bu. in dicta. l. si. r. col. in fin. Bart. 2. col. num. 7. Saly. 2. co. num. 10. Rofre. in rubri. de constitutione, cū querebatur. 6. co. num. 5. Alex. vbi dicit hanc esse comm. opi. in l. rem quae nobis. ff. de acqui. posses. 2. col. num. 5. Iaso. ibi. 2. col. in fine. nu. 4. licet glo. in dicta l. si. C. vnde vi. in verbo, quod vi aut clam. velit contrarium. Vnum tamē est quod licet agenti remedio possessorio recuperandae non obstat exceptio dominij: licet veniat in continenti probanda, tamen secus est in agente remedio & conditione praedictae legis si. C. vnde vi. pro possessione clandestina: quia ei bene obstat exceptio dominij: ita probat text. vnicus in iu- re in l. si de eo. §. fin. ff. de acqui. posses. & illum text. ad hoc dicit vnicum Bald. in l. vitia. C. de acqui. pos. 1. col. nume. 6. idem Bald. in l. si quis emptionis. §. sed haec cōtra super illis. C. de pre- 30. vel. 40. anno. & ibi Ang. in prin. legis. 2. col. num. 4. & istam com. tenet Bart. licet non alle- get illum text. in l. si de vi. ff. de iudi. in fi. nu. 3. & ibi Paul. §. col. in princ. vers. primus est glo. or. in dicta. l. si. in verbo, perignorantium. in fi-

ne. C. vnde vi. & ibi Bar. pen. col. m. nu. 11. vbi adducit no. rationem, quia cū possessio vacat non reputatur tam graue delictum. Item etiam, quia remedium illius legis habet instar adipiscendae possessionis, cū omnino vacat & sua culpa possessionē amiserit: idem etiā tenet ibi Ange. 2. col. m. in fine. Saly. 3. col. numero. 15. & ista est commu. opin. Doct. licet in aduertenter cōtrarium teneat Iaso. in l. clam possidere supra isto titul. 2. col. nu. 5. allegando Anto. de Bu. in ea. item cū quis. de reslit. spo. Item adde quod licet ille qui occupauit rem va- cantem teneatur eam restituere tanquam pra- do ad instar interdicti vnde vi, conditione pre- dictae. l. si. C. vnde vi. tamē res illa non afficitur vitio reali: vnde licet eo casu quo interuenisset vera & realis violentia talis res violenter posses- sa non possit praescribi, vt in l. certē. §. Iulianus ff. de precario. & supra dictum est, tamē secus est in hac possessione clandestina in re vacante acquisita: quia bene potest praescribi per quem libet bonae fidei possessorem: ita notabil. pro- bat text. in l. furtum. §. fundi. ff. de vsucap. & ibi Bartol. & communi. Docto. idem tenet Barto- & communi. Doct. in l. sequitur. §. item si occu- paueris. eodem titu. gloss. ordinar. in l. Pōpo. §. cū quis. in verbo, vitij. ff. de acquiren. pos- session. & ibi Bartol. & commu. opin. glo. in l. vitia. C. de acquiren. possessio. & ibi Bald. An- gel. Salyce. & communi. Doct. gloss. in dicta. l. fina. C. vnde vi. in verbo, vt praedonem. & ibi commu. opin. probat etiam text. in §. quod au- tem. In sti. de vsucap. & ibi Faber in fin. & com- mu. opin. licet ibi gloss. velit contrarium. istam etiam opin. tenet Iaso. vbi dicit hanc esse com- mu. opin. in l. clam possidere. 2. col. num. 3. ff. de acquirenda possessione.

190 Item adde, quod quando quis vult posses- sorem vi à sua possessione expellere potest talis possessor ei de facto resistere quia licitē vide- tur facere pro defensione suae possessionis: imò si iam deiectus & expulsus sit, potest propria autoritate recuperare, dum modò faciat in con- tinenti, non ex interuallo: textus est in l. ter- tia. §. eum igitur. ff. de vi & vi armata. cuius ver- ba sunt. eum igitur qui cum armis venit possu- mus armis repellere: sed hoc confestim non ex interuallo, dum modò sciamus non solūm resi- stere permissum nē diiciatur, sed & si deiectus quis fuerit eundem deicere non ex interuallo, sed in continenti. & ad hoc eum notat ibi glo. ordinar. Bartol⁹, Angelus, & communiter Do- ctiores. textu in l. prima. §. vim vi. eodem tit. textus in lege prima. C. vnde vi. & adde, quod

intelligitur in continenti & non ex interuallo quando recuperat suam possessionem quā primū potest, antequā ad actus extraneos diuertat: ita glossa ordinar. in dicto. §. cum igitur. argumento textus in l. continuus. in prin- cipio. ff. de verborum obligatio. textus in lege. duos. §. primo. ff. de duob. re. textus in l. quod ait. §. quod ait. ff. de adulter. text. in l. haeres palam. §. fina. ff. de testament. sed clarius & pro- prius dic, quod in materia nostra in continenti dicitur arbitrio boni viri, secundum quod com- modè fieri potest, attenda qualitate eius qui vi deiectus est. & rei ex qua fuit expulsus, & eius qui vim commisit: ita Bartolus in dicto. §. cum igitur. & ibi notabil. Angelus qui valde com- mendat. Petr. in lege prima. C. vnde vi. prima columna. post principium. Cuius ibi penultima columna. Iacob. Butri. fin. columna. Faber, secunda columna. Salycet. prima columna, nu- mero quarto. & melius secunda columna, nu- mero decimo. Aretinus in l. prima. §. qui pra- sens. ff. de verborum obligatione. secunda co- luma, in fine. ex quo singula. inferitur, quod si Rex & Princeps vel Dux per vim expellat possessorem de aliquo territorio, castro, vel lo- co suo, licitum est ei quādo cūq; propria au- toritate recuperare etiam post decenniū: istud fuit dictum originale & famosum Hugutionis in capitulo, ius naturale. prima distinctione, in glossa sua antiqua: & sequitur & commendat Baldus in lege fina. C. de his qui à non domino manu. secunda columna, numero tertio. illud etiam dictū sequitur & reputat mirabile Imola in lege prima. §. qui praesens. ff. de verborum obligatione. prima columna, numero secūdo. Angelus de Aretin. in §. quadrupli. Instit. de actionibus. octaua columna. numero vigesimo nono. tenet etiam & valde commendat Iason in lege clam possidere. §. qui ad nundinas. septi- ma columna, numero trigesimo sexto. ff. de ac- quirend. possessione. Romanus in lege si de eo. §. si fortē. secunda columna. eodem titulo. Mon- taluus in l. prima. titu. 11. libr. 2. foro. 11. & intan- tum est verum quod expulsus potest suam pos- sessionem in continenti recuperare, vt nullam videatur amisisse possessionem, sed semper re- tinere saltem ciuilem in animo quia sequuta re- cuperatione in continenti praesumitur semper habuisse animum possidendi: ex quo subtiliter inferitur, quod non erit interrupta praescriptio vel vsucapio incepta: & in expresso ita determi- nat. gloss. singula. in lege. si quis ad se fundum. C. ad legem Iuliam de vi. in gloss. fin. quam ibi notat & comendat Bartol. fina. columna, nu-

mero quinto. Salycet. penultima columna, nu- mero vigesimo sexto. & ibi communiter Doct⁹ gloss. etiam ordinar. in l. tertia. §. cum igitur. ff. de vi & vi arma. in gloss. fin. & ibi Ang. & com- muniter Doctores. gloss. etiam iuncto tex. in l. qui possessionem. eodem titul. & ibi Bartolus, Angelus, & alij Doctores. tenet etiam Barto. & communiter Doctores contra gloss. ibi in l. qui fundum. §. qui bona fide. versiculus idem iuris. ff. de vsucapio. pro empto. Iacobus Butrigar. in le- ge prima. C. vnde vi. fina. columna. & ibi Bald. tertia columna, numero octauo, Salycet. prima columna, numero tertio: imò quod magis est dicebat Salycet. in dicta lege. si quis ad se fun- dum. C. ad legem Iuliam. de vi. quod etiam na- turalis possessio non videatur amissa nec effe- ctus eius, argumento textus in dicta lege. qui possessione. sed ego intelligo quod licet eam amiserit, tamen praesumitur & fingitur à iure nō amisisse.

Aduertendum tamen, quod superior cōclusio procedit & habet locum quando propulsatur iniuria realis: secus vero quando propulsatur iniuria personalis, quia offensus ab alio vult se defendere: quia tantum est ibi permissum se de- fendere in ipso actu & crimine flagranti, nō ta- men potest post iniuriam sibi factam propulsa- re & vindictam sumere: ita probat text. notabi- in l. quod ait lex. ff. de adulte. vbi dicitur quod licet pater possit filiam & adulterum interfice- re, debet intelligi quando eos deprehendit in ipso crimine: & per eum istam sententiam & conclusionem tenet Bartol. in dicta. l. tertia. §. eum igitur. ff. de vi & vi arma. licet corrupte al- leget illam legem. & ibi Angelus de Perusi. Bal- dus in l. petens. C. de pactis. penultima colum- na, numero. 49. Bartolus in lege prima. C. vnde vi penultima columna, numero nono. & ibi Ci- nus, Albericus, Faber, Salycet. & communi- ter Doctores. Faber in §. jus autem gentium. Institut. de iure natura. gent. & ciui. secunda co- luma, numero terrio.

191 Itē adde quod hoc interdictū vnde vi, nedū cōpe- tit pro rebus corporalibus, sed etiā pro rebus incorporalibus: vnde si fructuari⁹ sit deiectus a fundo in quo habet vsufructum, poterit in- tentare hoc interdictum directum: text. est in l. tertia. §. vnde vi. ff. de vi & vi arm. si verò sit de- iectus ab alio iure & quasi possessione eius, vt seruitutis: vel alterius iuris incorporalis, compe- tit hoc interdictum saltem vtile: quia in iuribus incorporalibus licet non cadat vera & propria possessio, bene tamen cadit quasi possessio re- spectu illius iuris, ratione cuius dantur & com- Ant. Go. in. ll. Tauri. Ec 3 perū

Commentarij,

petunt remedia possessoria: text. est in. l. quoties. la. segunda. ff. de feruitur. & ibi Bar. & communiter Docto. textus in. l. segunda. §. si. ff. si serui. vendicetur. text. in. l. sicuti. §. Aristot. eodem tit. & in expresso istam sententiam & conclusio nem tenet Bart. in. l. tertia. §. unde vi. ff. de vi & vi arma. & ibi Angelus de Perusio. tenet etiam notabiliter & melius quam alibi Rosfred. in libellis suis, in rubrica de interdicto unde vi. numero vigesimo tertio. Confirmatur per gloss. notabil. & ordina. in. l. prima. in gloss. prima. ff. uti possidetis. & ibi communis opinio, quæ habet quod pro tuenda possessione iurium incorporalium habet locum interdictum uti possidetis. Confirmatur etiam, quia pro tali quasi possessione iurium incorporalium competit conditio legis, si quis in tantam. C. unde vi. & in expresso ita tenet ibi gloss. ordinar. & communis opin. in. gloss. mag. secunda quaestione. & ratio per quam usufructuarius habet directum interdictum, aliis vero qui habet aliud ius vel seruitutem habet utile interdictum, est, quia usufructuarius possidet rem ipsam naturaliter, non vero ille qui aliud ius vel seruitutem habet, ut in. l. naturaliter. ff. de acquiren. possessio. & ibi communiter Docto. & in terminis tenet Angel. in. l. 3. §. unde vi. ff. de vi & vi arma.

¹⁹² Dubium tamē singulare & subtile in materia est, si fortē res mobilis vel immobilis quam ego antea possidebam reperiatur nunc penes alium & probem eam ante possidere, si eo ipso præsumatur clandestinē vel vitiosē esse penes illum, ut teneatur mihi restituere nulla probata violentia, clandestinitate, vel vitio possessionis eius: & videtur quod sic. Primò per text. singula. in. l. fin. C. unde vi. vbi probatur quod talis possessio præsumitur clandestina: & sic erit notabilis practica quod agat conditio ex illa lege asserendo medomnium, & quod possedi antea, & immediatē illam rem & quod nunc reperitur penes illum sine iusta causa: quare peto mihi fieri restitutionem, & in expresso ita tenet Bart. in dicta. l. fin. 2. colum. numero. 3. Paulus de Castr. in. l. improba. C. de acquirenda possessione. idem Paul. in. l. cum res C. de probationib. fina. colum. idem Pau. vbi valde commendat in. l. si ex stipulatione. ff. de acquirenda possessio. secunda colum. numero. 3. & ante eos Specu. in titu. de restit. spolia. §. primo. quinta col. versic. octauum est numero. 19. Confirmatur etiam per tex. cum materia in capit. licet causam. de probat. & per ea quæ tradit Bartol. in. l. si duo. ff. uti posside secunda colum. na. versiculo, si verò testes.

Secundò & principaliter pro ista sententia & conclusione, facit textus in capitulo, reitegranda. tertia quaestione prima. vbi disponitur quod semper & regulariter est restituendus ille qui iniuste amisit suam possessionem: unde in nostro casu secunda possessio illius præsumitur iniusta & vitiosa, & merito debet fieri restit. anteriori possessori: & per illum textum ita tenet Innocē. in. c. sape. de restit. spolia. 1. col. ver. imo plus. & ibi Hosti. 2. col. Ioan. An. 2. colum. versic. plus etiam. Abb. qui valde commendat in cap. cum ad sedem. eodem titulo. nona colum. na. numer. vigesimo octauo. idem Abb. in cap. si diligenti, de prescript. quarta columna, numer. 17. Bald. in. l. penultima. C. si a non compe. iu. si. col. vbi dicit quod eo ipso, quod actor pbet de antiquiore possessione, re ipsa videtur spoliatus. Iason qui bene loquitur in. l. rem quæ nobis. ff. de acquirenda possessione. 4. colum. nu. 19. & ibi Socinus. 9. colum. versic. Aliquando et 13. colum. versic. circa septimam quaestionem. Tertio & principaliter pro hac sententia & conclusione facit text. in. l. si coloni. C. de agri. et cen. lib. 11. vbi habetur quod si coloni adscripti à domino vel possessore aufugerint, et reperiuntur apud alios quolibet possessores vel detentores, debent restitui priori domino vel possessori, condictione ex illa lege vel iudicis officio: et per eam tenet Hostien. in dicto capitulo. sape. de restit. spoliat. 2. colum. et ibi Ioā. And. secunda columna.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod in casu et quaestione proposita non debeat fieri restitutio possessionis anteriori possessori si non probet violentiam, clandestinitatem, vel aliud vitium in persona secūdi possessoris, imò genericè dico quod hoc casu nullam remedium in iure nostro proditū est pro consequenda tali possessione, sed necessario recurrendum est ad remedia proprietatis scilicet rei vindicationem, Publicianam, confessoriam, vel similia: imò aliàs illa remedia nunquam essent necessaria: quod apertè probatur à sufficienti partium enumeratione, nam hoc casu non concurrunt requisita interdicti adipsendā: item nec retinēdā: item nec recuperandā, ut ex natura eorū satis ex superioribus patet, ergo, &c.

Secundò etiam pro hac sententia et conclusio quam teneo facit bonus text. et eius ratio in. l. si autem. §. si duobus. cum materia. ff. de Publiciana. et in. l. si caes. §. si. ff. de actio. emp. vbi quando agitur pro quasi dominio actione reali Publiciana, potior est causa actualiter vltimo

loco

loco possidentis: & ex ista cōsideratione istam sentent. & conclu. tenet expressè Bart. in. l. rem quæ nobis. ff. de acquiren. possessio. prima colum. numero. 2. & ibi Cuma. 2. colum. Alexan. 2. colum. idem Barto. in. l. si. sed cum in secundam. C. de furtis. 2. columna. numero. 5. Angel. in dicta. l. si autem. §. si duobus. ff. de Publicia secunda colum. Et tenendo hac partem quam teneo non obstant superiora fundamenta, quæ inuitabiliter videntur contrariam sententiam fundare: & Primò, non obstat text. in dict. l. si. C. unde vi. inducendo ut supra: quia respondeo quod ad hoc ut remedium illius legis habeat locum pro forma requiritur ut probetur, quod possessio illius rei erat penes primum possessorem actorē, & postea eius absentia vel alia causa coepit vacare, & statim et immediatè tempore quo vacabat fuit per illum secundum possessorem, et sic reum conuentum, occupata: et certè ista est qualitas formalis in qua fundatur decisio illius tex. et est verissimus et realis intellectus eius: et in expresso reperio, quod ita illum tex. intelligit et declarat ibi vno verbo Ioā. Faber in Breviario. 1. col. in fine. dicens caue: quia in hac constitutione requiritur dolus qui præsumitur, probato quod fuit occupata tempore quo esset vacans: et apertè hoc idem vult ibi Salycet. fina. columna et quaestione. Rosfredus in libellis suis in rubric. de constitutione. cum quærebatur. finali. columna et quaestione. numero decimosexto. Innocen. in capitulo, sape. de restit. spoliator. prima columna, post princ. Hostien. si. ibi prima columna. prope finem. Io. And. secunda columna post princ. Abb. fin. colum. in princ. Anto. tertia columna, in medio. ita etiam in expresso tenet et declarat Bal. in. l. incerti iuris. C. de interdictis. sexta columna, numero. 14.

Secundò non obstat text. in dicto capitulo, re integranda. tertia quaestione prima: quia loquitur, et debet intelligi quando possessor amisit possessionem vi, dolo, metu, vel alio quouis vitio vel delicto: unde merito restituendus est et reducendus in pristinum statutū suis proprijs remedijs contra spoliatores: puta si vi est spoliatus, interdicto unde vi: si dolo, actione de dolo: si metu, actione quod metus causa: et sic de alijs: et sic nullum remedium possessorum de per se ponit ille text. ita Innocen. in capitulo, cum ad sedem. secunda columna, numero. sexto de restit. spolia. Vel aliter et secundò respondeo quod ille text. intelligitur quando quis amisit possessionem vi, dolo, vel metu, vel alio vitio, et reperitur res penes tertium possessore: nam

tenetur remedio illius Canonis restituere possessionem, etiam si ignorat et bona fide rem possideat, nec fuerit particeps vel sciens huius vitij, licet de iure antiquo ciuili nec Canonico ante illum text. nullum esset proditum remedium istum intellectum tenet gloss. ordin. in dicto capitulo. sape. in gloss. 3. de restit. spolia. et ibi commu. Docto. glo. in capit. cum ad sedem. eodem titu. in gl. mag. in medio. et in specie istam dicit com. opi. et intellectum Imo. in dicto ca. sape. fin. col. num. 4. Abb. in dicto cap. cum ad sedem. 8. colum. num. 26. qui dicit quod ab isto com. intellectu. non est recedendum in iudicando et consulendo. Nec obstat si replices, quod si hoc esset verum ad quid fuit necessaria decisio tex. in dicto capitulo. sape. de restit. spolia. cum sit posterior: maxime cum tex. et eius remediū in cap. re integranda generaliter et indistinctè competat contra quemlibet tertium possessorem, etiam si ignoranter et bona fide rem possideat: tex. vero et eius remedium in dicto capitulo. sape. tantum detur et competat quando scienter habuit rem a violento possessore, et sic scienter successit in vitium: quia non. respondeo quod tex. in dicto capitulo. re integranda. tantum procedit et debet seruari in rebus Ecclesiasticis, vel in rebus clericorum: et in eorum foro propter eorum priuilegium: non vero in alijs rebus profanis laicorum: tex. vero in capitulo. sape. et eius remedium procedit in quibuscunq; rebus et personis et vtroq; foro, propter euitandum peccatum, cum scienter habeat rem a violento possessore: ita gloss. no. ordin. in dicto capitulo. cum ad sedem in gl. mag. in medio. et ibi Abb. 8. colum. num. 26. Calderinus in dicto capitulo. sape. Card. fi. colum. Ancharr. si. col. Iaso. qui plures autoritates allegat in. l. rem quæ nobis. 3. col. num. 16. ff. de acquir. possessi. et istam partem ego sequor licet postea Iaso. in eadem. l. rem quæ nobis. 4. colum. num. 19. dicat. et. 5. colum. nu. 20. ibi Ripa. 5. col. num. 25. dicant magis com. opi. esse in cōtrarium: imò quod habeat locum in quibuscunq; rebus, etiam profanis laicorum. Nec obstat etiam tex. in. l. si coloni. C. de agri. et cen. si. lib. 11. quia respondeo quod ibi tales coloni fecerunt furtum vel vim ipsorum, aut fugiendo sine voluntate domini, unde merito debent restitui priori domino vel possessori. condictione ex illa lege ad instar remedij recuperandæ. Nec rursus obstat si replices, quod illud esset verum si ageretur contra ipsos colonos vel alios tertios violentos possessores, sed ille tex. præsupponit quod possit agi cōtra quemlibet tertium, etiam bonæ fidei possessorem: quod videtur Ant. Go. in. ll. Taur. E e 4 cōtra

contratex. cum materia in dicta. l. cum a te. ff. de vi & vi arma. quia respondeo quod quando vis committitur in re inanimata, non potest agi contra tertium bonæ fidei possessorem, sed tantum contra principalem qui violentiam commisit: secus vero quando violentia committitur in re animata, ut quia seruus, vel colonus adscriptitius fecerint furtum ipsorum, aufugiendo a domino: quia hoc casu si reperiuntur penes alios possunt indistinctè à possessoribus auocari, remedium & conditione illius legis, si colonus in potestate eorum sit dominos sua possessione priuare, argumento text. & eorum quæ ibi notantur in. l. prima. C. de seruis fugi. & in. l. prima. §. per seruum qui in fuga. ff. de acquir. possessio. & in. l. tertia. §. Nerua filius. eodem titulo. & in. l. rem quæ nobis. eodem titulo. & istam solutio. & intellet. ponit ibi Lucas de Penna. 4. colum. in fine. & Barto. in dicta. l. rem quæ nobis. & ibi Socinus & alij Docto. Abb. & Canonistæ in dicto capit. sæpe. de restit. spoliato. Ex quibus aperte & subtiliter patet in quaestione proposita, nullum subesse remedium possessorium anteriori possessori contra eum qui sine vitio reperitur rem possidere: & certè in pũcto iuris ista videtur verior opi. licet superior sit æquior & tenenda in practica.

Quod intelligo quando aperte constat primū amisisse iam possessionem, & secundum habere lapsu tēporis vel alio modo: secus vero aliàs, quia cum semel primus habuit possessionē ciuilem, semper censetur contrinuata, argumento text. in. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. possess. & in. l. si de eo. §. si fortè. eod. titulo. & eorum quæ ibi notantur: & per consequens competeret interdicitum uti possidetis, pro conseruanda ciuili possessione, & in consequentiam fieret restitutio naturalis, ut supra dictum est. in interdicitō uti possidetis.

(Materiam sub hoc numero. 118. pagina. 186. columna quarta promissam, vna cum alijs octo numeris subsequētibz, hic iam ob oculos tibi ordine propositos habes candide Lector.)

118 Quibus visis, præsuppositis, & examinatis, nunc principaliter quæro, an successor maioratus in quem virtute huius legis est trāsllata possessio habet remedium vel interdicitum possessorium contra tertium detentatorem rerum maioratus? & primò quæro, an tali successor maioratus cōpetat interdicitū vel remediū adipiscēdæ possessionis. s. quorū bonorū, quæ daf hæredi vel successori vniuersali p adipiscēda possessione, ut in. l. prima. ff. de quorū bono. in. l. 1. & per totū. C. eo. in. §. sequens diuisio. versu.

adipiscēdæ. Insti. de interdicitis. de quo interdicitō & eius natura & effectu dictum est: & vide tur quod non: quia istud remedium datur hæredi non possidenti pro adipiscēda possessione: vnde si possidet nullo modo datur istud remedium, imò quod magis est, si hære: semel adeptus est possessionem, licet postea cadat ab ea & sit penes alium, non competit sibi istud interdicitum, ut probant prædicta iura: sed iste successor maioratus in ipso instati quo moritur defunctus possidet ciuilitè & naturaliter ipso iure, mediante ista. l. ergo non possit intentare istud remedium & interdicitum adipiscēdæ contra illum tertium. detentatorem: sed in contrarium est veritas, imò quod talis successor maioratus possit intētare interdicitum & remediū possessorium adipiscēdæ contra illum tertium simplicē detentatorem pro adipiscēda possessione rerum maioratus: & in terminis ita tenet & determinat Cinus in. l. ea lege. C. de cond. ob causam. 1. column. in medio. & ibi. Bal. 4. co. n. 10. & no. ibi Saly. 5. colum. num. 12. istam etiam con. tenet Bald. in rubr. de cau. pos. & pro. 2. co. in medio. num. 11. idem Bald. in rubri. extrà de consue. 2. colum. nume. 14. istam eandem con. tenet Paul. de Cast. in. l. si forori. fi. q. n. 4. C. de iure delibe. & ibi Alexand. & ibi no. Iaso. 2. col. tenet etiam Alex. in. l. cum hæredes. ff. de acquir. ren. possessio. 1. col. num. 3. Ioan. Faber in. §. sui. Insti. de hære. qua. & disse. 2. col. post prin. idem Alexan. in con. suis. 2. vo. con. confi. 82. 2. co. n. 5. & 6. idem Alexan. in eodem. 2. vol. con. confi. 83. 5. colum. nume. 9. & 10. & adde quod eodem modo competit successor maioratus remediū l. fina. C. de edic. di. Adria. tol. puta si sit institutus vniuersaliter & in hæreditate sūt bona maioratus, nam poterit petere se mitti in possessionem bonorum virtute dictæ. l. fin. ita in specie determinat Bal. reputans esse notabile in capi. 1. de succes. seu. 2. col. num. 5. & ratio vera et inē talis in qua se fundant prædicti Doctores est, quia licet mediāte lege vel statuto ipso iure trāsseat possessio in hæredem vel successorem, tamen ex eo quod penes alium est ipsa naturalis detentatio. non videtur esse plena vel omnino perfecta possessio penes talem heredem vel successorem quousq; verè & naturaliter apprhēdat, & propter hoc datur ei prædictum remedium possessorium adipiscēdæ. Pro qua communi sententia & ratione. Primò facit text. & commu. opi. in. l. 1. C. comm. delega. vbi licet in legatarium transeat ipso iure dominium per. l. tamen sibi competit actio personalis et rei vendicatio ex eo quod est dominas de iure speciali, &

li, & non per verum actum traditionis, licet aliàs actio personalis non detur domino qui per aliquem actum verū est factus dominus. ut in. §. sicutaq; Insti. de adionibus. & in. l. fina. ff. de condi. ob causam. cum similibus. & in effectu ita tenet & declarat no. Cinus in dict. l. 1. col. 2. post prin. & ibi Bar. 2. col. Pau. 2. col. Sali. in fi. Corneus penul. colum. num. 8. & ante eos fuit declaratio Alberti de Saluis, quæ ibi refert. Cinus. tenet etiam no. Alexand. in. l. 1. ff. de leg. 1. fi. colum. versu. 3. modo.

Secundo facit tex. no. in. l. 1. C. de dona. quæ sub modo. vbi habetur quod si donatarius non adimplet cōditionem alimentorum, ipso iure donatio reuocatur, & dominium rei donatæ transfertur in donatorem, & ei competit rei vendicatio & similiter actio personalis. s. conditio ob causam pro restitutione, & sic ex eo quod ibi competit dominium de iure speciali beneficio illius legis, non est in conueniens quod etiam concurrat actio merè personalis pro perfecta restitutione facienda: & ad hoc notat Cinus & commu. doc. ibi: & in specie ita illum tex. inducit & applicat ibi Sali. in fine. numero 10.

Tertio facit tex. in. l. 1. C. d. sacro. Eccle. in fin. versiculo, in his autem omnibus. vbi habetur quod ex titu. venditionis, donationis, vel simili, ipso iure transit dominium in Ecclesiam vel pium locum: & pro tali re cōpetit Ecclesie rei vendicatio, & similiter actio personalis: & dicit ibi Bar. 3. colum. nu. 16. quod ratio vera est, quia ibi competit dominium de iure speciali, & ideo non excludit beneficium iuris communis, vnde illa remedia possunt concurrere, & cū Bart. trāsunt ibi ceteri Doct. Quarto facit tex. in. l. qui mortis causa. ff. de don. causa mor. vbi dicitur si fiat alicui donatio causa mortis alicui rei, & sit in eū transtatū dominium, & postea reuocatur illa donatio, retrāsferitur ipso iure dominium in donatorem: & cōpetit sibi rei vendicatio & actio personalis ex eo quod dominium fuit transtatum de iure speciali, secundū Paul. & doc. ibi quæ legis cū superiori. Quinto facit bono text. in. l. in rebus. C. de iure dot. vbi habetur quod soluto matrimonio dominium rerū dotalium transfertur ipso iure in mulierē sine aliqua traditione ex eo quod naturaliter reserant suæ, & in illo casu competit mulieri vendicatio & hypothecaria actio: quæ licet non possit competere domino, ut in. l. nec. pignus. ff. de regul. iu. in. l. si rem alienam. la. 2. de pignor. actio. tamen competit quādo de iure speciali sine traditione fuit per legē factus dominus.

Sexto pro ista parte facit tex. no. in. l. in bello.

§. si quis seruū. ff. de captiuis & poss. limi. reuer. vbi si quis sua pecunia redemerit seruum alienum captum, statim efficitur eius dominus, & tali casu competit etiam redimenti hypotheca in prædicto seruo, ut in. l. senatus. §. fina. ff. de legat. primo. & in. l. qui testamento. post prin. ff. de testamē. & in. l. secūda. C. de post. liminio reuerfis. & ista remedia vel iura contraria compatiuntur, quia redimens non est perfectè dominus, sed tantum de iure speciali per legem: & ad hoc ista iura sic notat & considerat Barto. in dicta. l. in libello. §. si quis seruum. in fine.

Septimo facit tex. in. l. commissoria. C. de pactis inter emp. & veniuncta cōmuni opi. vbi probatur quod si in contractu emptionis, & venditionis apponatur pactum. l. commissoria. ut si emptor statuto tempore non soluat pretium, res sit inempta, venditor consequitur dominium ipso iure pretio non soluto, & competit sibi vendicatio & similiter actio personalis ex contractu: & ita in specie declarat Pau. in. l. prima eodē titu. prima columna, in fine. Præterea & finaliter pro hac sententia & cōclusionione, quod successor maioratus in quem virtute huius. l. est tranllata possessio possit petere a iudice se mitti in veram & naturalem possessionem rerum, & ad hoc intentare remedium adipiscēdæ possessionis, puta quorum bonorum, vel remedium. l. fina. C. de edic. di. ui. Adria. tol. modo res sint penes aliquem tertium detentatorem, modo sint vacantia & ab aliquo non occupata, allego & considero tex. singu. in iure iuncta glo. secundum primā lecturam in. l. 1. C. de Carboniano edicto. vbi probatur quod sicut bonorū possessio ex Carboniano competit filio minorico tra tertium possessorem vel detentatorem pro adipiscēda possessione, ita cōpetit filio minori qui actualiter est in possessione, ut confirmetur & defendatur in ea auctoritate iudicis: & ad hoc illū tex. summè notat & commēdat ibi Barto. prima colum. num. 1. & illum tex. ad hoc reputat singularem Angel. de Peru. in princip. & notat & commendat communi. Docto. ibi. ex quo infertur singul. declaratio & extensio ad tex. cum materia in. l. fin. C. de edic. di. ui. Adria. tollen. vbi habetur quod hæres scriptus in testamento potest petere a iudice se mitti in possessionem bonorum defuncti, ut etiam possit hoc petere licet talis hæres sit in possessione & detentatione rerum propria autoritate quā apprhendere potuit, ut suo loco dixi, nā poterit intentare remedium illius. l. fi. & petere se cōfirmari & defendi auctoritate iudicis in sua possessione quam habet: ita expresse & no. Ant. Go. in. ll. Tauri, Ec 5 tabi.

tabiliter determinat Cinus in dicta. l. prima. C. de Carb. edic. prima colum. in fine, numero. 6. Albe. 2. colum. in medio. Iaco. Bu. in prin. Bar. 1. col. num. 1. Bal. 1. col. in princ. Pau. 1. col. nu. 2. Alex. in princip. nu. 2. Corneus. 2. col. in prin. Iaso. 2. co. in fine, quidquid teneat Rom. eandē con. per illum text. tenet Bar. in. l. 3. §. missum. ff. de Carbo. edic. idem Bar. in. l. 1. §. ff. quorū legatorū. idem Bar. in. l. de pupillo. §. qui opus. 1. colum. ff. noui ope. nun. & ibi Paul. & latius Alex. 1. colum. num. 3. Bal. in. l. fi. C. vnde legitimi. 4. co. in fine. idem Bar. in. l. fi. C. de edic. di. ui Adri. tol. 4. col. nu. 9. Iaco. But. ibi. 3. col. post princip. Alb. ibi. 9. colum. in medio. Bald. ibi. 6. colum. 7. oppo. no. ibi Saly. penultim. colu. in fi. Alex. fi. col. in fine. Corneus. 3. col. post pri. Iaf. 7. col. n. 18. in expressio per istam rationem in casu nostro tenet Bald. in. l. ea lege. C. de condi. ob causam. confirmatur etiam per text. singularem & vnicū in. l. si quos. C. de decurionibus. libr. 10. vbi probatur quod partes possunt petere a iudice confirmari contractum per eas celebratum, licet de se fuerit validus: & ad hoc illum tex. dicit vnicū Bart. ibi num. 1. & Plat. 2. colum. in prin. Iaf. in. l. 1. C. de Carbo. edicto. 3. colum. in princ. facit etiam quod tradit Innocen. & doc. in capitu. 2. de confirm. vtili vel inu. tili. Confirmatur etiā ex notabili sententiā Angel. in. l. si finita. post prin. num. 1. ff. de dam. in fec. vbi dicit quod quando quis est intenta & detentatione vel possessione rei, & petitur ab aliquo aduersario reuocari, quia forte est nulla vel non ritē apprehensa, poterit detentator vel possessor petere quod nō reuocetur, imō quod confirmetur per iudicem si alleget vel probet causam per quam de nouo esset sibi danda, & iudex tali casu debet eam sibi confirmare: & istam eādē sen. & con. tenet Paul. de Cast. in. l. qui bona fide. §. fina. numero. 4. ff. de damno infec. & dicit esse menti tenendum, & hoc pluries practicatur: & tenet Ange. in. §. quadrupli. decima quarta columna, numer. 4. 6. in medio. Insti. de actio. Alexan. qui melius & notabilius quam alius loquitur in puncto in dicta. l. si finita. secunda colum. numero. 5. vsque in finem. facit etiam doctrina notabil. Bart. & com. in. l. si expressis. ff. de appella. fi. colum. Barto. in. l. si vt proponis. l. 1. quomodo & quando iu. & ibi com. opin. vbi potest iudex superior reformare sententiam nullam: & ex superioribus ego reprobo sententiā glo. no. in. l. ab emptione. ff. de pactis. ingl. fi. in medio. vbi dicit q̄ si incōtractu vēditionis vēditor se constituit nomine emptoris possidere, nō potest amplius vēditor conue-

niri actione personali ex vēditore tradat rē, sed debet conueniri rei vindicatione: vel vti possidetis, ex eo quod per constitutum emptor est factus dominus & possessor: vnde actio personalis ex vendito non potest sibi competere: & istam cō. glo. sequitur: & dicit multum notabilem Bar. ibi. 2. col. in fine. num. 7. & illam tenet & commendat ibi Iaso. 6. col. num. 12. & dicit q̄ eam tenet etiam ibi Saly. & Fulgo. & dicit Iaso. quod cum illa glo. tenet commun. doct. ibi, & facit gloss. in Authen. sacramenta. puberum. C. si aduersus ven. in glo. penul. glo. in. l. si cum fundum. in gl. penul. ff. de contra. emptio. vbi dicitur quod re semel tradita amplius non competit actio ex eo cōtractu cōtra venditorem, sed per constitutum habetur pro tradita, ergo. & c. & istam etiam concl. per istas gg. tenet & commendat in practica Ange. de Areti. in. §. primo Insti. de emp. & ven. fi. colum. in fine. idem Angel. in. §. actionem. Insti. de actio. 4. col. num. 9. idem tenet & valde commendat ibi Iaf. 20. col. num. 14. Sed certe ista conclu. gloss. & Doctorum est falsa, quia cum emptor non sit factus dominus per actum verum & naturalem sed fictū, bene potest sibi competere actio personalis ex vendito, vt perfecte & naturaliter res sibi tradatur, & hoc aperte & clare fundatur ex superioribus: & in expressio ita tenet ibi Ang. de Peru. 2. col. in fine. Pau. de Cast. fi. col. in fin. & iste est sensus Ba. 3. col. in medio. idē tenet Pau. in. l. Iulianus. §. ex vendito. in fine. num. 5. ff. de actio. emp. idem etiam tenet nota. Cinus in. l. 1. C. quando liceat ab emp. dif. fin. columna & quaestione.

193 Secundo principaliter quæro, an tali casu quando res maioratus sunt penes tertium detur successorī maioratus remedium recuperandæ possessionis. s. vnde vi. cum poena & effectu eius? & breuiter dicendum est quod non: nam cum successor iste possideat nec per alium sit priuatus illa legali possessione, non potest competere istud remedium: vnde si illud intentaret succumberet: & in specie ita tenet Bal. in Authen. defuncto. C. ad Tertul. 2. col. num. 6. & tenet Iaso. in. l. si forori. C. de iure delibe. 2. colu. versu. 2. limita & signa. & tenet Alex. i. 1. volumine cō. consil. 37. secunda colum. numer. 4. Socinus in l. rem quæ nobis. ff. de acquiren. possess. 11. col. versicul. 4. & vltimō conclude, quod tamen intelligo quando ille tertius penes quem sunt res maioratus nō interuerti esset possessionem successorī maioratus. secus tamen esset si interuertisset possessionem eius, & taliter resisteret q̄ amitteret suam possessionem successor maioratus

tus. quia tunc sibi cōpeteret contra eum interdictum & remedium recuperandæ, vnde vi, argumento tex. in. l. prima. §. siue autem corpore. ff. de vi & vi arma. tex. in. §. deicitur. eiuſdē l. tex. in. l. cum fundum. ff. de acquiren. possess. text. in. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. in fine, iūctā gloss. & communi opinione supra isto titulo.

194 Tertio principaliter quæro, an in casu nostræ l. quando res maioratus sunt penes alium detur successorī maioratus interdictum & remedium retinendæ possessionis scilicet vti possidetis? & videtur quod non: quia virtus & substantia huius interdicti est, vt solum competat possessori contra molestantem & perturbantem eum in sua possessione, vt pronuncietur possessor & alter desinat à molestia, vt in. l. prima, in principio. ff. vti possidetis. & in. l. vna. C. eodem titulo. & in. §. retinendæ. Insti. de interdictis. & dixi latè & magistraliter supra ista. l. in interdicto vti possidetis.

Sed in casu nostro ille tertius non molestatur nec perturbatur successorē maioratus in sua possessione ciuillissima legali, imō fortè tacet, & factō nec verbo non contradicit nec resistit suæ possessioni, nec aliquo modo eum inquietat, ergo non possit contra eum competere istud remedium seu interdictum possessorium vti possidetis. Præterea dico quod dato quod huic successorī maioratus competat hoc interdictum vti possidetis, nullum videtur sibi asserre effectum nam dato quod per eū pronuncietur possessor mediante ista. l. & ille tertius detentator condēnetur vt de cætero non molestet nec perturbet eum, non per hoc consequetur restitutionē rerum: quia istud interdictum nullam habet naturā recuperandæ, vt iniuriis supra allegatis: vnde ille tertius detentator poterit dicere, quod ipse nullo modo vult molestare vel inquietare successorē maioratus in sua prædicta possessione, sed q̄ quietē & pacificē habet eā, sed quod vult sibi habere & tenere detentationē quā habet omnium rerū, quam nullo modo vult nec tenē restituere mediāte remedio vti possidetis intentato, cum ad hoc nō extendit effectū nec virtutē eius. Sed his nō obstantibus ego teneo pro veritate, quod in casu nostræ legis cōpetit successorī maioratus contra tertium detentatorē rerū interdictū & remediū retinendæ vt iposidetis: imo dico q̄ istud magis propriè & iuridicè cōpetit & à peritiorib⁹ aduocatis proponitur in vsu & practica, & in expressio quod istud remedium & interdictum competat in nostro casu, tenet Faber in. §. sui. Insti. de hæred. qua. &

dif. 2. colu. post prin. & tenet sing. & subtiliter Ancharra. in cap. 2. de consuetudine. 2. colu. in prin. nec obstant superiores meæ rationes. Prima, in qua dicebam quod ille tertius detentator non molestatur nec perturbatur successorē maioratus in sua ciuillissima possessione: quia respōdeo quod imo nimis turbatur & molestatur ex eo quod actualiter retinet bona & non restituit illa successorī maioratus, & non finit vti fruī prædictis bonis & sua possessione, argumento tex. in. l. si duo. §. hoc interdictum sufficit. ff. vti possidetis. ibi, etenim videris mihi possessionis controuersiam facere, quod prohibes me vtimea possessione. bon⁹ tex. in. §. si videamus versicul. etenim. eiuſdē l. text. in. §. si. vicin⁹. eiuſdē l. text. melior de iure in. l. vim facit. ff. de vi & vi arma. cuius verba sunt, vim facit qui non finit possidentem eo quod possidebat vti arbitrio suo, siue in ferendo, siue in redigendo, siue in arando, aut quid ædificando, siue quid omnino faciendo per quod liberam possessionem aduersarij non reliquit. facit etiam doctri. na Bartoli, & communis in. l. prima. §. huius autem interdictum. in principio, eodem titulo. vbi dicit quod istud interdictum vti possidetis datur contra quemlibet inquietatē, licet nō contendat se possidere: & dixi supra ista lege tractando propriè de materia huius interdicti, ergo meritō in nostro casu successorī maioratus dabitur contra illum tertium istud remedium & interdictum vti possidetis. Nō obstat etiam secunda subtilis ratio in qua dicebam quod istud interdictum non habet naturam recuperandi, & ideo nullum consequetur effectum talis successor maioratus nec recuperabit rerum detentationem: quia nō respōdeo quod hoc casu recuperavit plenum effectum & rerum restitutionem, & sic non solum pronūciabitur legitimus possessor, sed in consequentiā fiet sibi plena restitutio rerum, & hoc casu prædictum interdictum habet mixtā naturam. s. retinendæ & conseruandæ possessionis, & in super restituendæ & recuperandæ: & ratio est, quia nūquam dicitur ille tertius detentator desistere à molestia vel inquietatione, nisi actualiter restituat omnes res quas habet & detinet successorī maioratus: & in hoc consistit tota virtus & intelligentia huius articuli, & istud est proprium remedium quod in casu nostræ. l. debet intentari, & ita consulo quod fiat. Pro qua sententia & declaratione allego & considero gloss. notabil. & expressam in. l. clā possidere §. qui ad nundinas. in gloss. fina. prope finem. ff. de acquirend. possessio. vbi dicit quod ciuilliter pos-

possidenti datur istud interdictum vti posside-
tis, contra tertium naturaliter tantum posside-
tem, vt declaratur possessor & restituatur sibi
illa naturalis possessio sine qua semper diceretur
molestari in sua civili: & ibi tenet Bart. fin.
column. in medio. Alb. fi. column. & tenet & com-
mendat ibi Ange. 2. column. num. 4. & ad hoc il-
lam glo. reputat ibi singu. Ioan. de Imo. fin. col.
in fin. & reputat singul. Roma. 1. column. in fine.
tenet etiam & no. ibi declarat Paul. fin. column.
nume. 7. Cuma. penul. column. post medium. &
tenet ibi Alex. 7. column. num. 17. qui dicit hanc
esse notabilem practicam. tenet etiam & com-
mendat Iaso. ibi. 15. column. nu. bi. simi. gloss. &
expressa in l. naturaliter. §. nihil commune. in
gloss. fin. in fin. ff. de acquirend. possessio. & ibi
Barto. 5. column. Albe. 1. column. Paul. penul. col.
Areti. 7. column. Alexan. 17. column. nume. 47
Iaso. 18. column. nume. 86. Vincen. 27. colu. nu.
58. Ripa. 22. column. numero. 135. similis glossa
est in l. vna. C. vti possidetis, in verbo, nec vi. in
medio. ibi. ratione enim ciuilitatis quæ sibi turba-
tur habet dominus interdictum vti possidetis.
& ibi tenet & reputat mirabile Barto. 3. column.
nume. 4. Bald. ibi. 4. column. nume. 11. Ang. fin.
column. in fi. Saly. 4. column. num. 18. Similis gl.
est, licet non soleat allegari, in l. si duo. §. fin. in
glo. i. ibi, vt illam naturalem dimittat. ff. vti pos-
& ibi eam ad hoc notat & commendat Angel.
de Peru. & istam sentent. & conclus. tenet & de-
clarat notabiliter Barto. in l. prima. §. interdi-
ctum. penul. column. in fi. nu. 9. ff. vti possid. &
ibi Angel. de Peru. in fine. idem Bartol. in l. si
prius. ff. de ope. noui nun. fi. column. & q. tenet
etiam & valde commendat Anto. de Bu. in ca.
item cum quis. de resti. spoliato. 2. column. & ibi
Imola. 1. column. nume. 3. Abb. 2. column. post me-
diu. tenet etiam Cinus in l. ordinarij. C. de rei
vendi. 2. column. in medio. & ibi Bald. 3. col. Sal.
2. col. 4. oppo. Pau. de Cast. 2. col. in fi. Iaco. Bu.
in l. incerti iuris. C. de interdictis. 3. col. & ibi
Bald. 4. colu. Saly. 5. col. & est vera & commu-
nis opinio in prædictis locis.
Secundo pro hac sententia & conclus. allego &
considero etiam gloss. valde notabili in l. male
agitur. C. de præscri. triginta, vel quadraginta
anno. in glo. ibi, sed vti possidetis interdictum.
& c. vbi expressè determinat quod si colonus,
vel inquilinus: commodatarius vel depositarius
emphyteuta vel ille qui habuit rem precario fi-
nita conditione, emphyteusi, vel reuocato pre-
cario, non restituat detentionem rei vel pos-
sersionem naturalem quam ille haberet. potest
per dñm conueniri interdicto vti possidetis. vt

non turbetur dominus in sua civili possessione
vel in vtraque, & in consequentiam: quod resti-
tuatur sibi naturalis possessio vel sola detenta-
tio quæ esset penes conuentum: & ibi tenet &
sequitur Cinus in fine, Bald. Saly. & commun.
Docto. & in specie istam con. tenet & sic decla-
rat Bart. licet illam gl. non alleget, in l. 1. §. fin.
fi. col. num. 17. ff. vti possidetis. Tertio facit illa
glo. no. in l. ab emptione. ff. de pactis. in glo. fi.
in medio. vbi dicit quod si in contractu vendi-
tionis vel alio habili ad translationem dominij
venditor se constituat nomine emptoris possi-
dere, & non tradat rem, potest emptor agere
contra eum vti possidetis: & in hoc commu. ap-
pro. licet in alio non sit vera in quantum tenet
quod non competeret actio personalis ex ven-
dito, vt supra dixi: & licet glo. in illo casu decla-
ret virtutem vel effectum huius interdicti, dico
quod virtus & effectus huius remedij erit qd
emptor dicit se possessorem virtute clausulæ
constituti, vel virtute alterius actus ficti, &
petet non molestari per venditorem, & in con-
sequentiam quod restituatur sibi res vendita:
& interminis ita declarat ibi Paul. de Cast. pe.
column. in princ. num. 17. Quarto facit tex. in l.
1. & in l. de pupillo. §. nuntiatiōem. & in l. pre-
tor ait. & quasi per totū. ff. de operis noui nun.
vbi habetur quod si post denuntiationem sibi
factam quis ædificat, cogitur demoliri median-
te interdicto vti possidetis: quia per hoc con-
seruatur eius possessio: de quo vide in propria
materia quam per me habes examinatam.
Ex quibus remanet iudicio meo iste passus &
articulus bene & vtiliter expeditus, & quod suc-
cessor maioratus in casu huius legis poterit age-
re contra tertium penes quem sunt res maio-
ratus interdicto & remedio vti possidetis, con-
cludendo in libello & petitione sua isto modo
quod ipse est verus & legitimus successor ma-
ioratus, & quod mediante nostra. l. & eius di-
spolitione fuit in eum translata vtraq; posses-
sio, & quod iniuste prædictæ res detinentur ab
aduersario quod petit eum pronuncari talem
successorem & possessorem, & quod aduer-
sarius condemnetur vt eum nō molestat, pertur-
bet, vel inquietet in sua possessione, & in conse-
quentiam actualiter restituat sibi prædictas
res & earum detentionem: quia sine dicta re-
stitutione non dicitur cessare à prædicta mole-
stia, & quod condemnetur in fructibus & inter-
esse molestationis præterita: à tempore quo
detinet prædictas res: & istud est proprium &
iuridicum remedium quod debet intentari in
casu huius. l. & ita à peritioribus practicatur. Et

121 Et si quæras & dubites quod remedium est vti
lius, & in quo consistat vtilitas & effectus cum
vtrunq; remedium. s. adipiscendæ. & similiter
retinendæ, possit competere successor maiora-
tus, & per vtrunq; assequetur ipsas res maiora-
tus & earum detentionem, vt supra dixi &
probauit: dico quod istud remedium retinendæ
vti possidetis, erit longe vtilius: imo quâdoque
necessarium, quia remedium siue interdictum
adipiscendæ. s. quorum bonorum, & simile, vt
remedium. l. fin. C. de edict. di. Adria. tol. & pe-
titio hæreditatis non poterit competere con-
tra tertium detinentem res maioratus cum ti-
tul. quia illa remedia non dantur contra titul.
possidentem: tex. est in l. 1. ff. quorum bonorū.
ibi. qd ex his bonis pro hærede aut pro posses-
sore possides. & c. & ibi notat Bart. & ibi Fran-
de Ripa. 1. col. nu. 2. & per illum tex. tenet etiā
Bart. in l. 1. C. quorum bono. fi. col. in finalibus
verbis. ad idem est tex. in l. 2. C. eod. tit. per quē
ita tenet ibi Ange. Saly. & commu. Docto. &
Bald. in rub. C. eod. tit. tex. in l. regulariter. ff.
de peti. hære. tex. in l. pro hærede. cum. §. fi. eo.
tit. tex. in l. 2. & in l. hæreditatis. C. de pet. hæ. &
vtrunq; commu. opi. Nec obstat si dicas quod
titulus habitus in re maioratus esset nullus, cū
sit res prohibita alienari, & petitio hæreditatis,
& per consequens prædicta remedia adipiscē-
dæ, bene datur contra possidentem titu. quâdo
habetur pro non titu. vt in l. nec vllam. §. omni-
bus. ff. de peti. hæ. quia respondeo quod tempore
tituli habiti non constabat esse res maioratus:
tamen remedium siue interdictum vti pos-
sidentis, competit successor maiorum, etiam cō-
tra tertium detentatorem qui haberet & deti-
neret rem cum titu. quia istud remedium vti
possidetis, datur cōtra quem libet detinentem
rem, etiam cum titu. imò etiam contra verum
dominum eius: vnde si possessor turbatur à do-
mino verbo vel facto, vel possessor habet tan-
tum ciuilem possessionem, dominus verò natu-
ralē, clandestinam, vel vitiosam: vel possessor
habet vtrunq; possessionem, dominus verò so-
lam detentionem, talis possessor potest age-
re hoc interdicto vti possidetis, etiam contra
dominum vt non molestetur, & in consequen-
tiam fiat sibi restitutio naturalis possessionis
122 vel detentionis, & dominus non potest op-
ponere exceptionem tituli vel dominij: ista est
glossa singularis & vnica in l. si de eo. §. fi. ff. de
acqui. posses. in glo. fin. quæ expressè vult quod
interdictum vti possidetis, datur & competit
contra dominum molestatē & inquietantē:
& agenti interdicto vti possidetis, non obstat

exceptio dominij etiam si in continenti probe-
tur: & ad hoc notat & cōmendat ibi Bar. 2. col.
nume. 2. & dicit singularem & vnica Ioan. de
Imo. ibi. 1. col. & ante eum ibi Rainc. in fine. te-
net etiam & declarat ibi Cuma. 2. column. Areti.
2. col. in medio. sequitur etiam & reputat singu-
larē Alex. ibi. fi. col. num. 4. & per illam gloss.
ita tenet Bart. in l. naturaliter. §. nihil cōmune.
ff. de acqui. posses. 2. col. in medio. & ibi Cuma.
2. col. Vincē. 5. col. num. 15. Iaso. 11. co. num. 49.
Franc. de Ripa. 15. col. num. 98. tenet etiam Bar.
in consilij suis, con. 81. num. 4. idem Bart. in l.
si de vi. ff. de iudi. in fine. & ibi Pau. fi. col. Bal.
in l. ordinarij. C. de rei v. pen. col. & ibi Saly.
pe. col. idem Saly. in l. si quis ad se fundum. C.
ad legem Iuliam, de vi. 3. colu. Bald. in l. si quis
conductionis. C. locati. 2. col. in fi. Abb. Panor.
in c. in literis. de resti. spo. 2. col. in fine. & ante
eos tenet Iacobus Butrigar. in l. incerti iuris.
C. de interdictis: tertia columna, in medio: &
ibi Saly. cet. octaua col. nume. 21. tenet etiam &
reputat singulare & quotidianum Angel. de
Are. in §. quadrupli. In l. de actio. fin. column.
Contrarium tamen expressè tenet. Dinus in re-
gula, dolo facit. de regu. iu. in. 6. idem Dinus in
regula, quia ad agēdum. eo. titu. fi. co. & q. vbi
expressè dicit quod sicut agenti interdicto ad i-
piscendæ. obstat exceptio dominij quâdo in
continenti prebatur. vt in l. 2. cum materia. C.
de edic. diui. Adria. tol. ita similiter obstat agē-
ti interdicto retinendæ vti possidetis. idem te-
net Ang. de Peru. in l. dolo facit. ff. de exceptio-
ne doli. idem Ange. in dicta. l. si de eo. §. fi. ff. de
acqui. posses. & ibi Pau. 2. co. num. 4. Richar. de
Sali. in l. si devi. ff. de iud. Cinus in l. 2. C. de edi-
diui Adria. tol. in fine. pro qua sententia & con-
clusionē aliqui peritissimi literati in hoc regno
ponderāt legem. 27. titu. 2. tertia par. in versu-
culo, Esi por auentura. Sed certè illa lex in illo
versu. tantum loquitur in remedio adipiscen-
dæ, vt ex verbis eius & ratione colligitur & pro-
batur. ibi, dum dicit, El quela tuu esse o otro
qualquier que la razonable porfuya. & sic ap-
paret quod ista est valde dubia opi. cum in ea
tot & tanti Doctores inuicem sint cōtrarij: vn-
de reperio quod per alios eligitur media via &
datur talis concordia. s. quod si ex isto remedio
& interdicto vti possidetis, nulla est restitutio
faciēda: quia actor omnino possidet & detētat,
sed tantum molestatur verbo vel facto à domi-
no, tunc semper debet obtinere actor, nec ob-
stat ei exceptio tituli vel dominij: & ita procedat
prima opinio: si verò ex isto remedio & in-
terdicto proposito esset aliqua restitutio faciē-
da,

da, quia actor possidet tantum civiliter, vel civiliter & naturaliter: sed apud dominum conuentum est naturalis possessio clandestina vel detentatio quam tenet restituere, in consequentiam tunc bene obstat exceptio dominij, & probato dominio in continenti non tenetur dominus conuentus restituere: & sic hoc casu non habet locum contra eum interdictum uti possidetis, sicut non haberet locum interdictum adipiscendae: & ita procedat secunda opinio contraria: & in specie istam doctrinam & concordiam tenet Anto. de Butrio. c. in literis. de resti. spo. 4. colu. num. 22. quem refert & sequitur Alexan. in dict. §. nihil. comune. 11. col. num. 37. & ibi Socinus. 3. col. Sed his non obstantibus in distincte ego teneo primam conclu. glo. & Docto. imò quòd in nullo casu agenti interdicto uti possidetis, obstat exceptio dominij vel tituli: imò quòd restitutio realiter sit facienda per iura, fundamenta, & rationes supra assignatas: & hanc primam opi. & conclu. glossa. & doctorem dicit magis communem Franc. de Are. in dicta. l. si de eo. §. si. 2. col. ff. de acqui. posses. & in expresso pro hac sententia & conclu. glossa. & communi quam teneo facit text. in. l. 1. in fi. C. si per vim vel alio modo. quibus ad hoc notat & ponderat Bar. in fine, nume. 10. idem Bart. Imola, & alij Docto. in dicta. l. si de eo. §. si. Secundo ego considero ultra Doctores text. expressum in. l. 1. §. huius autem interdicti. ff. uti possidetis: ubi prebatur quòd istud interdictum datur possessori contra dominum vel alium habentem rem legitimum titulo. Tertio facit text. in. l. ordinarij. C. de rei vend. Quarto text. in. l. incerti iuris. C. de interdicti. Quinto text. in §. retinenda. Insti. eod. titu. Sexto text. in ratione sui, in dicto. §. nihil. comune. Pro qua communi sententia & conclu. ultra fundamenta superiora considero viam & subtilem rationem: nam semper & principaliter hoc interdictum uti possidetis, comperit pro tuenda & conseruanda poss. contra molestiam, vel inquietatem, vt designata molestia: & licet aliquo casu de subiectis veniat restituenda detentatio vel naturalis possessio, tamē non est iudicium adipiscendae nec recuperandae, sed retinendae: quia illud fit in consequentiam pro defendenda & conseruanda possess. ciuili vel vtraq; vnde vtriusq; casu merito datur contra dñm, & non amittit suam primordiale naturam: istam tamen sentē. & conclu. communē limita & intellige quādo agēs interdicto, uti possidetis, probauit de sua possessione, aduersarius verò non: vel quando agens melius probauit: secus verò si probationes in

possessorio essent omnino pares, quia tunc ille vincet qui melius probaret de dominio: ita Bar. in dicta. l. naturaliter. §. nihil. commune. ff. de acqui. posses. & ibi moderni: tenet etiā Areti. & Cuma in dict. l. si de eo. §. si. eo. titu. Secundo limita & intellige quādo illa non est exceptio notoria & manifesta, secus verò si dominium esset notorium, vt quia reus conuentus habet sententiam definitiuam pro se, in qua est declaratus dominus in lite agitata contra actorem: quia tunc illa exceptio dominij obstat agenti interdicto uti possidetis: ita sing. tenet & declarat Cuma. in dict. l. naturaliter. §. nihil. commune. 2. colu. in fine. & ibi Pau. de Cast. si. colu. num. 7. Alex. 11. col. num. 34. Ripa. 15. col. num. 9. Confirmatur etiam, quia idem est in interdicto recuperandae, quia bene obstat exceptio dominij quando venit in continenti probanda per manifestam & notoriam probationem, argumento text. in. c. ad decimas. de rest. spolia. libro. 6.

196 Item quæro, si talis successor maioratus potest intentare petitionem hereditatis contra tertium detentatorem rerum: & breuiter teneo quòd sic: quia succedit in maioratu tanquam hæres & iure hereditario, vt probat text. in. c. significauit de rescriptis. text. in. c. licet, de voto. & vtrubiq; Doct. & concludit no. Oldrad. in consiliis suis, con. 94. colu. 2. in fine. & Andreas de Iser. in. c. 1. d. feudo Marchig. 2. co. vers. possent etiam reduci ad consonantiam, vsq; in finem. & Mar. de Laude in suo tra. de primogenitura 3. co. 8. q. principali. & voluit eleganter Bald. in. l. ex hoc iure. 2. co. num. 4. ff. de iusti. & iure. sed petitiō hereditatis datur heredi vel successoris vniuersali, vt in. l. 1. 2. & 3. & per totum. ff. de peti. hæ. ergo dabitur & competit huic successoris maioratus. Aduertendum tamen est quòd hoc debet intelligi quādo est successor maioratus vniuersalis in totum, vel in quota hereditatis: modò succedat immediatē primo fundatori, modò succedat mediatē: ita probat text. no. in. l. 3. vers. sed & si Titio. ff. de peti. here. vbi subtiliter Bal. & Doctores. text. in. l. licet minimam. eod. titu. text. in. l. 1. §. 1. ff. si parshere. petat. non tamē cōpeteret successoris maioratus in aliqua re vel rebus certis & determinatis: quia talis non est successor vniuersalis in solidum nec in quota, argumento text. in. l. si quis seruum. §. si. cū. l. sequenti. ff. de legat. 2. & in. l. mulier quæ. §. fin. ad Trebel. & isto modo intelligo quòd successoris maioratus possit competere interdictum adipiscendae quorum bonorum, de quo supra dixi: quia illud tantum datur heredi & succes-

successori vniuersali non particulari, vt probat text. in. l. 1. ver. 1. ff. quorum bon. ibi dum dicit, & ad vniuersitatem bonorum, non ad singulas res pertinet. &c. Item quæro, an talis successor maioratus possit intentare fideicommissariam hereditatis petitionem, de qua. in. l. 1. & per totum. ff. fideicom. hære. peti. & breuiter dico quòd sic, sicut dixi in petitione hereditatis. Vnū tamen est, quòd si defunctus cui succedit successor maioratus relinqueret heredem ex testamento vel ab intestato ipsum successoris maioratus, & in sua hereditate essent illa bona maioratus & subiecta restitutioni, licet constaret maioratus in re vel rebus certis, bene possit talis successor intentare peti. hære. pro hereditate in qua succedit, & iunctim petere omnia bona tam maioratus quam hereditatis: quia in tali petitione & remedio omnia veniunt & intelliguntur comprehendii: ita probat glo. no. iuncto text. in. l. item videndum. §. si. in glo. fina. ff. de peti. hæred. vbi dicit quòd bona feudalia veniunt in pet. hære. quam ibi sequuntur & declarat Ang. de Peru. Albe. Paul. de Cast. & alij Docto. & per eam ita tenet & notat Bald. in. c. 1. 2. col. nu. 5. de succes. seu. in Vfi. seu. Ioā de Pla. in. §. actionum. Insti. de actio. pe. co. nu. 79. & num. 80. Nec obstat quòd petitiō hereditatis non datur nec competit heredi vel successoris post semel ademptam possessionem, vt est glo. lingu. in. l. 1. ff. de fideicom. hære. posses. & ibi Bar. & Docto. & posui late in materia peti. hære. sed iste successor maioratus possidet per nostram legem, ergo ei non possit competere petitiō hereditatis: quia respondeo quòd non est effectus possessor naturaliter per actum proprium & verum apprehensionis, sed fictus, & artificialiter per legem, vt no. dixi supra dum tractauit, an competat interdictum adipiscendae possessionis.

197 Item circa istam legem vtiliter & necessario quæro, an successor maioratus possit propria autoritate bona auferre a tertio detentatore, & per vim eum expellere: & videtur quòd sic. Primo quia licet possessor possit iudicem adire pro rebus ab alio occupatis consequendis & eo casu nullam amitteret possessionem, tamen poterit ab eo propria autoritate auferre: gloss. est no. in. l. 1. §. interdictum autem. in verbo. vltro. ff. uti possidetis. & ibi tenet Barto. 2. colu. num. 3. vbi singu. & magistraliter dicit, quòd si possessio rei omnino vacabat, & quis eam occupauit, non potest dominus & primus possessor propria autoritate ab eo auferre: text. in. l. sequitur §. item si occupaueris. ff. de vsucap. iuncta gloss.

& communi opinione: facit bonus text. in. l. 1. §. eum qui. ff. de vi. & vi arma. aut possessio rei omnino non vacabat, sed per occupationem eius qui ingressus fuit priuatur primus possessor vtraq; possessione, quòd contingit in re mobili, vt in. l. si rem mobilem. ff. de acqui. posses. & in. l. 3. §. Nerua filius. eo. ritul. & tunc primus possessor potest illam rem ab eo auferre in continenti, postea verò non, argumento text. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iu. cum similibus: & in expresso facit bonus text. in. l. si quis in seruitute. in fine. ff. de furtis. si verò possessio rei omnino non vacabat, sed quis habebat vtraq; possessionem, licet non sit in re sed prope, vel saltem habebat ciuilem in absentia, quo casu per apprehensionem vel occupationem alterius non priuatur possessor sua possessione ciuili & naturali, vel ciuili tantum, quā contingit in re immobili, vt in. l. clā possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. posses. & notatur per gloss. & Docto. in. l. 1. eo. titu. tunc poterit possessor ab illo ingresso propria autoritate rem auferre: ita procedit & ita debet intelligi gloss. in dicta. l. 1. §. interdictum autem. ff. uti possidetis. & ita est no. resolutio Bar. ibi in hoc articulo: & cum hac doctrina & distin. Bart. trāsit ibi Ange. de Peru. & in expresso tenet Pau. in dicta. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. 2. col. post princ. & melius & singularius ibi Roma. 2. co. licet dicat quòd tutius & sanctius esset quòd dirigeretur via iustitiae propter rixas & scandala euitanda. & istam doctrinam & distin. Bartol. tenet ibi Iason, in dicto. §. qui ad nundinas. 4. colu. & 4. no. & istam com. tenet Imo. post Innocen. in. c. olim. el. 1. de rerum spo. 2. colu. nu. 10. istud etiam tenet & reputat sing. Ange. in. §. quadrupli. Insti. de actio. pe. col. in medio. & istam doctrinam & distin. tenet & dicit commu. Alexā. in. l. quemadmodum. ff. de acqui. posses. 2. co. num. 3. Sed iste successor maioratus mediante ista. l. possidet tam ciuilitate quam naturaliter, ergo possit propria autoritate expellere ingressum. Secundo pro ista sententia & con. facit ratio euidentis, quia si ille qui ingressus est rem maioratus, vel aliam, non admittit possessionem, eo ipso committit vim, vt in. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. in fine. eod. titu. & sic possessor licite eam repellere & propulsare potest, vt in. l. vt vim. ff. de iusti. & iu. text. in. l. 1. §. eum qui. vers. vim vi. ff. de vi & vi arma. text. in. l. 3. §. eum igitur. eod. titu. text. in. l. 1. C. vnde vi. text. in. l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem Aquil. text. in. l. si ex plagis. §. 1. eod. titu. facit etiam gloss. Bart. & communi. opi. in. l. cum fundum. ff. de vi & vi ar. vbi si colonus vel inquilinus inter-

uertit possessionem domino, & recusat rem restituere, potest propria auctoritate expelli: imò quod magis est; licet possessor habeat possessionem quaesitam per clausulam constituti vel alium actum fictum: potest à detentatore propria auctoritate rem auferre si recuset eam restituere: glo. est no. in l. cum creditor. ff. de furtis. quam ibi ad hoc notat & comment. Ange. de Pe. & commun. doc. ad hoc etiã eam notat Salyc. in l. creditores. C. de pigno. 4. col. num. 12. & in l. in possessionem. C. ad legem lu. de vi. Tertio & no. pro hac sententia & con. facit, quia si aliquid fiat in re mea à me possessa per quod mea possessio inquietatur, possum propria auctoritate auferre, licet nò possim tollere illud quod supra rem meam pendet, si illam non tangit, tex. est no. in l. quem ad modum. §. si protectum. vers. aliud est dicendum. ff. ad l. Aquiliam. & tenet ibi Odo. de Bar. Alb. Bald. & Flo. & dicit ibi Bald. istud est maximum commodum possessionis, quia possessor habet ius resistendi propria auctoritate: & reputat esse mirabilem Flo. vt idem est tex. in l. fin. §. si ad ianuam. ff. quod vi aut clam. & ibi tenet Bar. & Albe. & ante eos Oldra. quem refert Alb. vt latius dixi in materia operis no. nun. Quarto pro ista sententia & conclusionem, quòd successor maioratus possit propria auctoritate res auferre à quolibet detentatore, facit, quia quando quis est in nuda & simplici detentatione rei potest verus possessor eum propria auctoritate expellere, & suam possessionem intrare: quia in hoc non delinquit sed suam possessionem defendit: tex. est valde nota. in iure in l. si seruus. in fine. C. quòd cum eodem. vbi si seruus sine voluntate & consensu domini concessit alicui facultatem habitandi domum domini sui, nullum ius quaeritur habitanti, sed potest dominus propria auctoritate ingredi & occupare domum suam liberè & impunè: ex quo tex. infert ibi Bar. 2. lectura, quòd colonus vel inquilinus qui habet rem conductam ab aliquo tertio sine mandato domini potest per ipsum dominum expelli propria auctoritate: & sequuntur ceteri doctores ibi: & ita per illum text. tenet Bar. in l. 1. §. nuntiaro. ff. noui ope. nun. 2. col. num. 7. & ibi notabiliter Alex. 3. col. num. 12. & ibi Iaso. post princ. num. 2. imò est ibi tex. valde no. quòd si possessor qui expulsiuè detentatorem propria auctoritate tenuit expulsius redeat & eum inquietet poterit super hoc implorare protectionem & officium iudicis, vt in possessione defendatur: & ad hoc illum tex. in fine considerat & commendat Iaco. de Arenis. Cinus. Bald. Angel. &

Saly. quòd est no. pro extensione huius con. in successore maioratus. facit etiam tex. in l. si super possessione. C. de transa. in vers. fin. cuius verba sunt, cuius rei gratia vir clarissimus praeses prouinciae interpellatus vim fieri prohibebit. & ibi notat Bal. Pau. Saly. Alex. & Ias. facit tex. in l. sed inter te. ff. de serui. vrb. pra. & ibi Bar. & doct. bonus tex. in l. si in prin. ff. quòd metus causa. & ibi notat Bar. Bal. Ange. & Docto. facit etiã tex. in l. 1. & per totum. ff. ne vis fiat ei. facit etiam tex. singu. in l. si pater. C. qui bo. ce. pos. vbi ille qui pro debito alterius tinet grauari, potest ofacium iudicis implorare, vt iudex inhibeat ne fiat: quem ad hoc summè notat & dicit non alibi, Bald. ibi: & ad hoc etiam notat & commendat Iason in l. si super possessione. C. de transa. 2. col. num. 6. Sed his non obstantibus videtur quòd eo ipso quòd detentator qui praedictas res occupauit resistit & recusat restituere, possit successor maioratus eas propria auctoritate auferre: quia dicitur suam possessionem defendere, & non inuadere nec violentiam committere, per iura & fundamenta superiora: tamen si detentator non resistit nec vnamquam ab eo aliquid petitum est, non possit successor maioratus praedictas res ab eo auferre propria auctoritate: quia non reperitur iure cautum quòd civilis possessor possit propria auctoritate expellere clandestinum possessorem vel detentatorem, nisi post denegatam & interuentam possessionem: ita in expresso tenet Dinus in dicta l. 1. §. interdictum autem. ff. vt possideatis. & ibi Rainerius, & Alber. in fin. tenet etiam Cinus in l. 1. C. vnde vi. 2. co. Aret. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. possel. 4. col. num. 11. tenet etiam Cinus in l. vna. C. vt possit. §. col. num. 10. Secundo pro ista parte facit text. in l. si alius. §. bellissime. ff. quod vi aut clã. vbi disponitur quòd aedificium factum ab alio clã in fundo meo, non possum tollere & destruere propria auctoritate nisi ex magna causa: & supplet & declarat ibi glo. Bar. & alij Docto. si quãdo non esset copia iudicis, vel quando esset periculum quòd ex mora vel dilatione res occupata deteriorarentur, & dominus & possessor pateretur graue damnum in dilatione: & illum tex. etiam ad hoc considerauit Aretinus in dic. §. qui ad nundinas. 4. col. in fine, dicens quòd fortissimè vrget. Tertio facit, quia si ex pacto vel qualitate actus competit alicuius appropinquandi rem propria auctoritate, non potest eo vti sine cognitione iudiciali, & liquidato prius iure eius & per iudicem declarato: tex. est not. in l. 1. C. si mancipium ita valeat ne prostituta

tur. quem ad hoc notat & commendat ibi Barr. Bal. Ang. de Pe. sed in nostro casu, ad hoc vt in successore maioratus transeat possessio requiritur duplex qualitas necessaria. Prima quòd si verus & legitimus successor maioratus. Secunda, quòd bona ipsa sint comprehensa in maioratu, & in hoc se fundat nostra lex, vt aperte ex ea colligitur, ergo ante omnia oportet quòd ista liquidentur coram iudice, & antea non potest sibi competere ius nec facultas apprehendendi propria auctoritate praedictas res & alteri fieri iniuria & violentia. Quarto confirmatur ista pars subtili consideratione, quia forte ille tertius detentator ex iusta causa recusat vel recusare posset restitutionem rerum: quia forte dicit vel pretendit se esse successorem verum maioratus: vel quòd praedictas res non sunt inclusae in maioratus: sed liberae & nò subiectae restitutioni: vel quòd sunt suae propriae: vel fundat se in aliqua alia iusta ratione vel causa, nam tunc non videtur quòd possit expelli, argumèto text. nota. in l. 1. §. si quis ideo à possessione. ff. ne vis fiat ei. vbi dicitur quòd non incurrit. quis poenam illius edicti quando ex iusta causa prohibet alium intrare vel habere possessionem rei, licet in ea fuerit missus, vel mitti iussus iudicis mandato: cuius verba sunt. si quis ideo à possessione prohibuerit, quia suam putabat vel sibi obnoxiam, vel certe non esse debitoris, consequens est vt hoc interdictum non teneatur, & ad hoc not. ibi Bar. Alb. Angel. de Peru. Confirmatur insuper, quia si successor maioratus possit propria auctoritate praedictas res ab alio auferre, sequeretur maximum inconueniens, quòd semper quis posset dicere se successorum maioratus, & hoc colore res alienas inuadere: imò quòd magis est per supra dicta videtur, quòd indistincte talis successor maioratus non possit propria auctoritate praedictas res ab alio auferre, modo ille detentator recuset restituere, & sic videatur possessionem interuente, modo non: quia praedicta fundamenta maxime vrget, & concludunt in vtroque casu: imò si talis possessor sit expulsus debeat in continenti restitui sicut quilibet possessor aliarum rerum: quia in dubio bona praesumuntur libera & nò vincitata: vnde merito interim debet restitui: & ille qui dicit & pretendit se successorem maioratus debet agere via ordinaria: sed licet ista quaestio ardua & periculosa videatur, tamen in ea speculatiue cogitando resolutiue mihi videtur quòd licet tutius & sanctius faciet talis successor maioratus vel quilibet alius qui pretendit habere possessionem rerum quarum deten-

titio est penes aliquem tertium eas consequi via ordinaria iustitia, quam propria auctoritate eas auferre & occupare: tamen in puncto iuristeneo pro firma & vera sententia quòd possit propria auctoritate praedictas res auferre & apprehendere, dum tamen sine offensa alicuius personae faciat, modo ille tertius detentator recuset restituere, modo non: & hoc per fundamenta & iura pro prima parte adducta quae sunt expressa, & est communis opinio. Nec obstat primum motiuum pro contraria parte adductum, in quo dixi quòd secundum aliquos Doctores non reperitur iure cautum, quòd civilis possessor possit expellere propria auctoritate clandestinum possessorem vel detentatorem: quia imò bene reperitur iure cautum per superiora prima fundamenta. Secundo nò obstat text. in dicto. §. bellissime, quia ille text. debet intelligi quando dominus non possidebat rem vel locum in quo aedificium factum erat, nam tunc licet in eius praedictum sit factum, non potest propria auctoritate tollere nisi ex magna vel necessaria causa quae considerat in exemplis glossae Bar. & Doctorum ibi: si verò dominus possidebat rem vel solum, bene potest propria auctoritate tollere: & ita procedunt prima iura, & per consequens nostra conclusio: ita in specie Albe. in dicto. §. bellissime. & ibi Angel. de Peru. post antiquos. & tenet Iaso. in dicta l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. possel. 5. col. num. 24. Tertio non obstat text. in dicta l. 1. C. si mancipium ita valeat ne prostituta. quia respondeo, quòd ibi ille qui volebat rem propria auctoritate auferre ex pacto, non erat effectus possessor: vnde non potest propria auctoritate sine iudice apprehendere, sed quòd esset possessor, licet solum civilis, bene posset: ita solum Bal. ibi in fine. sed in nostro casu iste successor maioratus est possessor rerum civilis & naturalis, ergo possit. Quarto non obstat illa mea subtilis consideratio in quarto fundamento adducta, quia notabiliter respondeo quòd ex euentu & successu probationis apparebit an iuste vel iniuste fecerit: nam si eo casu quo detentator expulsus conqueritur de sua expulsionem & iniuria successor maioratus qui rem occupauit & ab eo abstulit, probauerit se verum & legitimum successorem maioratus, tunc impune potuit facere, & nullam poenam incurrit: imò in praedictis rebus defendendus est: si verò non probauerit se successorem maioratus, & resuisit inclusas in eo, tunc non potuit alium expellere vel ab eo praedictas res propria auctoritate auferre: & secundum qualitatem expulsionis

& apprehensionis; tenebitur interdicto unde vi, vel remedio legis, si quis in tantam, vel alio iuris remedio, quod tali casu competat. Præterea iuxta prædicta, vtiliter & necessario quæro si duo vel plures dicunt & cõtedunt se, successores maioratus in solidum, & sic sibi inuicem contradicunt: & inter eos est maxima contentio, adeo quod speratur rixa, & discordia, & ad arma venire, quia vterq; præparat se & suos pro adipiscenda actuali possessione & detentatione rerum, quæ erunt partes iudicis in isto casu, an poterit ex officio vel ad partis petitionem eos inhibere sub aliqua pœna, nè ad fundos & res maioratus accedat: & eas ponere in secreto apud aliquẽ tertium donec per iudicẽ determinetur cui competat possessio sine præiudicio iuris vniuscuiusque: & certẽ dico quod sic, argumento tex. qui est moralis & notandus in l. æquissimum. in princ. ff. de usufruct. vbi si inter duos fructuarios est quæstio sup. usufructu & qualiter eo vti debeant, iudex potest & debet se intromittere nè veniant ad arma: cuius verba sunt, cur enim, inquit Iulianus, ad arma & rixam, pcedere patiatur prætor quos potest iurisdictione sua compescere: ergo idem sit in quibuscunque alijs at: edentibus super aliqua possessione: & ad hoc illum text. notat & commendat ibi Bart. in §. supra proximo. & ibi Al. b. qui ponit istam præcticam in dicto. §. 2. col. vers. & ex hoc. & Bald. ibi in dicto. l. æquissimum. in princ. & ibi Ange. de Peru. in dicto. §. supra proximo. & ante omnes ad hoc notat & commendat Odo. fre. ibi in princ. legis: & per illum text. tenet etiam Specu. in titu. de sequestra. pos. & fruct. vers. r. Innocen. in c. in præsentia. de probat. r. col. num. 2. licet corrupte alleget illum text. & ibi Ioan. Andr. 2. col. in princ. Ho. li. 2. co. in medio. Cinus in l. vna. C. vti possi. si. col. in fine. Iacobus Butr. ibi final. col. in medio: Alber. pen. columna. in fine. post ibi in verbo: prohibebit. Albe. in l. pe. ff. vbi pupil. edu. debe. Bal. in l. si. C. de edic. diui. Adria. tol. 2. co. post. præ. idem Bald. vbi hoc reputat notabile. in l. 2. C. de summa Tri. & si. ca. num. 2. Ancharranus in c. cupientes. §. cæterũ. 1. col. de elect. facit optimustex. in l. cõmuni diuidundo. §. cum de usu fructu. ff. commu. diui. tex. in l. i. §. apud Iulia. nũ. ff. de positi. text. in l. si. ff. de tabu. exhiben. tex. in l. congruit. in princ. ff. de offi. præ. facit etiam bona ratio, quia si ex causa permilla esset sectetatio personæ, vt est tex. no. in l. 3. §. Iulianus. vers. si verò vtraq; persona. ff. de liberis exhiben. tex. in c. cum locum. de spõsa. tex. in cap. extramissa. de relli. spo. ita etiam erit per

missa secretatio rerum: Vnum tamẽ est quod ista conclusio & doctrina debet intelligi quando non constaret quis eorum possideret, vel quando sumus certi quod neuter eorum possidet & vterq; præparat se ad arma: secus tamẽ est quando constaret quod vnus eorum possidet vel esset in actuali detentatione ex qua præsumatur possessio: quia tunc licet aliter se præparat ad arma & speretur rixa, non debet fieri sequestratio possessionis, sed possessor defendendus est per iudicem: ita singulariter Bald. in l. quidam æstimauerunt. ff. si cer. pet. 2. col. post medium. vers. 2. casu. argumento tex. qui notabiliter facit in l. fina. ff. de offi. procu. Cæsa. idẽ Bal. in l. ordinarij. C. de rei v. 4. co. ver. sed hic quæro. idem Bald. in c. 2. de vita & honest. cle. 2. col. nu. 8. idem Bal. in c. 1. de sequef. pos. & fruct. 3. co. in medio. num. 9. & ad hoc tenet & reputat esse no. & quotidianum Iaso. in dicta. l. quidam æstimauerunt, si cer. pe. 3. co. post princ. & ante eos reperio quod ita in expresso tenet Albe. in dicta. l. æquissimum. quam legit in §. antecedenti. 2. colũ. & ex hoc sæpe per rationem, quia aliàs frustra esset per dictum interdictum vti possidetis: & aperte hoc voluit Innocent. in capitulo, in præsentia. & proba. prima col. numero. 2.

198 Præterea circa nostram legem & totam materiam possessionis vtiliter & necessario quæro, si duo vel plures asserunt se successores maioratus in solidum, & habere possessionem ciuilem & naturalem virtute huius legis, modo prædictæ res maioratæ sint in secreto penes tertium iudicis mandato propter timorem rixæ, vt in q. supra proxima, modo non sint in secreto: quia detinentur ab aliquo eorum, vel ab aliquo tertio, modo res sint vacatæ respectu detentationis, & vtraq; prætedit se habere possessionẽ, & vterque intentat coram iudice remediũ possessorium & sic interdictum vti possidetis, in quo dicit se possessorem, & petit in ea defendi, & in consequentiam petit detentationem earundem rerum, & fortẽ habet iudicium possessorium, moram, & lögã dilationem habebit, an interim lite sup. possessorio pendẽte possit iudex ex officio vel ad partis petitionẽ sine præiudicio iuris ipsarũ partiũ summarie, breuiter, & simpliciter recipere pbatonẽ sup. prædicta possessione, vt ille qui melius probet statim declaretur & mittatur in actualem possessionẽ & detentationẽ rerũ, & in ea defendatur donec definitiue lis super remedio possessorio plenarie decidatur: & ista eadem quæstio habet locum in quibuscunq; rebus, licet non sint maioratus quando

quando in eis plures dicunt se habere possessionem, & quilibet intentat interdictũ vti possidetis. Et certẽ iste articulus est valde singularis & vtilis in isto regno: & quotidie videmus, quod versatur in practica: nam videmus quod partes periti iudicis in tali casu iubent, quod partes producant coram eis certum numerum testium super prædicta possessione, & visistestibus declarat possessorem illum qui melius probauit & eum in actuali possessione defendit, vt colligat & percipiat fructus, & pacificẽ vtatur re & cosequat omnes alios effectus possessionis, interim lite durate super plenario iudicio possessorio vti possidetis, & sine præiudicio eius: & licet ita ab aliquibus peritis iudicibus practice tur, tamen non reperio ita in specie nec clarẽ huc articulũ in iure. decisum. Sed teneo quod ista practica & conclusio sit optima & vera, quã de iure intendo fundare sic. Primò per tex. in gul. in iure in l. liberis. §. si quis ex seruitute. ff. de libera. causa. vbi disponitur quod quando lis vel quæstio vertitur inter dominũ & seruum, quia seruus proclamatur in libertatem, dominus verò dicit eum seruum, & dubitatur quis eorũ debeat probare intentionem suam in proprietate, iudex summarie & sine libello potest & debet cognoscere quis eorum fuerit in possessione, quã seruus fuerit in quasi possessione libertatis, dominus debet agere & probare seruitutem eius: si vero dominus fuerit in possessione seruitutis, seruus ipse debet agere & probare se liberũ: & illum textum in suo proprio casu notat & cõmendat ibi Bart. Albe. & Ray. & illa decisio tex. habet locum in qualibet alia causa: nam si duo vel plures asserunt se dominos alicui rei, & vterq; dicat se possidere, & nolit assumere onus probandi, iudex cognoscit summam de possessione, & possessorem defendet in sua possessione, & iubebit alterum agere & probare de proprietate, prout est de mente omnium Doctorũ ibi: & si dicas, quod illa decisio sic intellecta nullam vtilitatem vel nouitatem adducit, cum de hoc sint plura iura idem dicentia, vt est casus expressus in l. ordinarij. C. de rei vendica. tex. in l. incerti iuris. C. de interdi. tex. in l. 3. C. finium regum. tex. in l. exitus. ff. de acquir. poss. tex. in l. inter litigãtes. ff. de iudic. text. in §. retinendæ. Insti. de interdi. Respondeo, quod tex. in dicto. l. liberis. §. si quis ex seruitute. ff. de lib. caus. hoc singula. adducit de nouo, quod quando quis simpliciter conqueritur iudici de sua possessione turbata, & petit simpliciter & summarie in ea defendi, aduersarius petit idem: vel quando iudex ex of-

ficio visa discordia vult cognoscere quis sit in actuali possessione: quia nullus eorum vult esse actor, tunc iudex in vtroque casu potest breuiter, & summarie, & sine libello de possessione cognoscere, & interim possessorem tueri & defendere in possessione, & prohibere alterum nè ad rem vel fundum accedat: & attende bene quod hoc casu nullum præiudicium sit alteri parti in proprietate nec in possessione, cum nõ sit definitiua sententia in aliquo lata: unde altera pars vel qualibet earũ poterit plenarie & iuridicẽ agere vel petitorio proprietatis vel possessorio remedio vti possidetis, libellum offerẽdo & iudicio plenario procedendo, & sententia definitiua ferri quæ plenum præiudicium afferat in prædicta possessione: ita debet intelligi tex. in dicto. §. si quis ex seruitute. alia vero iura superius allegata loquuntur & procedunt, quando vterque vel aliquis eorum agit iudicio plenario possessorio vti possidetis, & interim durante lite nulla est controuersia inter partes: & ista practica & doctrina potest habere locum, & verificari, modo lis sit orta super remedio possessorio plenario vti possidetis, modo adhuc non sit orta: quia quolibet casu poterit iudex ad petitionem partis vel ex officio cognoscere breuiter et summarie de possessione, et illum in ea defendere interim, hoc est durante lite mota vel mouenda: et ista est intentatio practica huius regni sic fundata ex dicto §. si quis ex seruitute. et licet certe ille text. hoc non probet nec eius intentio fuit casum particularem disponere, sed tantum concordare cũ alijs iuribus supra allegatis: tamen in expresso per illum text. ita reperio quod tenet Specula. magister practica in titu. de libellorum conceptione. §. nunc dicendum est. 4. colũ. vers. 22. & ibi notabiliter Ioan. Andr. in addit. idem tenet Specu. in titu. de petitorio & possessorio. §. 1. si. col. vers. in summa. & videtur esse de mente Innocen. in c. in præsentia. de probat. r. co. in medio, num. 2. et eiusdem Innocen. in c. cum venissent. de instit. r. col. num. 1. vers. vel dic quod ambæ partes. idem etiã reperio quod tenet Bald. q. si ngu. loquitur, licet non alleget, Specu. in l. ordinarij. C. de rei ven. 4. col. vers. sed hic quæro, duo asserunt, etc. et reputat esse multum notabile. idem tenet ibi Paul. de Cast. r. col. num. 2. dicens quod istum casum pluries habuit de facto. et ista est intentio Bal. quẽ omnino vide in l. si. C. de edic. di. Adria. tol. 2. col. num. 4. vers. et est notandum. tenet etiam Bald. in l. quiscuis. C. quorum appella. nõ. reci. et magis in expresso quã alius reperio, quod istam doctrinam Ant. Go. in l. Tau. Ff 2 et pra

& practica ponit Franc. de Aret. in. c. in præfentia. §. proba. 5. co. in. fi. nu. 34. vbi dicit quod si iudex cognouit de possessione incidenter & simpliciter quo ad effectum, vt pars quæ possidet vtatur & fruatur possessione, & altera pars non accedat ad fundum nec eam molester, tunc ista declaratio & præceptum iudicis non facit plenum præiudicium in possessione, quia fuit iudicium summarium intentatum ad alium finem, argumento tex. in. l. pen. ff. de his q. sunt sui vel alien. iur. vbi sententia lata in causa summaria alim. etorum non præiudicat in causa filiationis: & argumento tex. in. ca. veniens. el. 2. de testibus. vbi probationes factæ in iudicio sumario non plenè præiudicant in plenario: si vero iudex cognouit principaliter de possessione ad hanc finem vt determinaret quis possideret remedio proprio possessorio, tunc sententia eius erit definitiua & plenum faciet præiudicium, argumento tex. in. dicta. l. ordinarij. cū similibus, licet ipse ea non alleget: & argumento tex. quem ipse reputat singu. in. c. 1. §. si tres. de pace tenenda. in. v. fe. Scito casu dicit ipse quod potest intelligi tex. in. dicto. §. si quis ex seruitute. & istam cōcl. etiam tenet Paris de Puteo in tracta. syndica. in. parte. iudex fo. 176. præterea pro hac sententia considero tex. singu. in. l. pen. ff. de aqua quoti. & estiu. vbi dicit quod quando lis vertitur super seruitute, ille qui est in quâsi possessione eius, debet defendi & sibi caueri de non impediendo durante lite donec finiatur: & ad hoc not. glo. ibi Bart. Albe. Rayner. Ange. & commu. Docto. & per illum tex. ita tenet gl. no. in. l. 1. §. hoc interdicto. in. glo. 1. magna. in. medio. versic. tamen dic. ff. de itinere actuque pri. & ibi Bar. 2. col. num. 2. Angel. ibi. 2. col. num. 2. Pau. in. l. sicuti. §. sed si quærat. ff. si seruitus ven. 2. col. in. fine. num. 9. Cœpola in tract. seru. in. c. de serui. itineris. 11. col. num. 37. Item etiam pro ista parte facit text. in. c. 1. & 2. vt lite pen. tex. in. c. cū ecclesia futrina. versic. clericos de caupo. & pro. tex. in. c. cū persona. §. quod si tales. de priu. libr. 6. vbi expressè probatur quod quando quis est in possessione rei, iurisdictionis, cæsus, vel alterius iuris, debet in ea defendi & nullo modo inquitari durante lite super proprietate: & ibi tenet & notat Docto. & per illa iura istam doctrinam ponit Innocen. & commun. Docto. in. c. peruenit in princ. de censibus. ergo eadem ratione idem dicamus in nostro casu, quando vtique ageretur remedio possessorio, quod durante lite defendatur in ea ille qui interim melius probauerit. Item & 4. pro ista sententia & pra-

ctica facit tex. singularis in. ca. cū venisset. de institutionibus, secundum secundam lecturam Innoc. quam ibi ponit in. 1. col. in. medio: secundum quam ibi probatur quod licet sit actū tantum petitorio, ni hilominus si in processu negotij constat iudici reum esse in possessionem, potest iudex ex officio suo pronunciare illum in ea esse tuendum vsque ad finem cause ex eo quia omnia quæ emergunt & accidunt post litem cōtestatam, pertinent ad officium iudicis & ad hoc illum tex. summè notat & commendat ibi Abb. pen. col. num. vers. secunda lectura. (Et hæc hæcenus de numeris nouem hic inferis: nunc ad. 193. ac. 194. ob id intermissos, recta reuertimur).

193 Item quero qualiter probetur possessio: in quo articulo magistraliter & resolutiue dico, quod potest probari sequentibus modis. Primo modo quando probatur per testes vel instrumenta actus verus & naturalis, puta ingressus in rebus immobilibus, vel apprehensio in reb. mobilib. vt supra plenè & magistraliter in quolibet actu visum est. Scdo modo qñ probat aliquis actus fictus trāslatiuus possessionis, de quibus plenè & magistraliter dictū est, vt probat aliqua qualitas rei ex qua resultat acquisitio & translatio possessionis sine aliquo actu vero vel ficto. vt in nostro casu & lege. sin. rebus maioratus. Tertio modo qñ nō probat aliquis actus primordialis possessionis verus vel fictus, sed probatur q quis habet & tenet aliquā rem: quia ex illa probatione facti & nude detentationis resultat vera & liquida probatio iur. dicæ possessionis, modo testes quos fit talis probatio sint rustici. modo periti: & modo sciāt & cognoscāt qd sit possessio, modo nō. Ex quo deducit & inferitur q bene sufficit testes deponere de aliquo nudo actu facti quæ recipiunt sensu corporeo si ex eo resultat ius de quo quæritur: & in expresso istam sententiā & conclusionē probat tex. in. l. 1. ff. de acqui. posses. tex. in. §. ad ipsemur. eiusdem. l. 1. §. eo. tit. tex. in. §. ex contrario. eiusdem legis. vbi ex sola detentatione facti arguit & infert consultus ad veram & iuridicā possessionem: tex. in. l. 3. vers. dare. ff. de usufru. Confirmatur, quia probato aliquo actu, semp censetur probatū illud qd ex tali actu ex iuris dispositione resultat: tex. est in. l. illud. ff. de acqu. her. tex. in. l. ad legatū. & in. l. ad rem mobilem. ff. de procura. Cōfirmatur etiā ex definitione possessionis quā supra suo loco deduxi: & in terminis istā cō. tenet. gl. sin. & or. in. l. stipulatio ista, habere licere. §. hæc quoq; in verbo, stipulet. ff. de verbo. obli. licet non ita fundet nec declaret: & ibi Bar.

ibi Bar. Bal. Ang. Imo. Rom. Paul. Alex. & Laf. & vltra oēs illā glo. dicit ibi vnicā Raine. q not. eam declarat. illā etiā glo. ad hoc no. & cō. Bar. in. l. 1. ff. si cer. pe. 3. col. num. 14. & ibi no. Bal. & cō. doc. idē Bar. in tract. de test. 2. col. ver. testis dicit aliquem possedisse Bald. in. l. 1. C. de feruis fugi. pe. col. num. 23. idē Bad. in. l. data opera. 7. co. num. 32. C. qui accu. non possidem Bal. in. c. 1. §. possessiones. 1. col. num. 4. de pace Constantin. in. vers. fe. Imola & Doct. in. l. qui vias. §. 1. ff. de damno infecto. & Inno. in. c. cū olim. el. 2. col. 2. in. fine. extra de priuilegijs. Antō. in. c. cū ad sedem. de rest. spo. pe. co. num. 29. & ibi notabiliter Abb. 7. col. nu. 21. & intantum hoc est verū, vt ex illa probatione facti resultat probatio possessionis naturalis & etiam civilis: quia annexè & cōsecutiue iuris dispositione, ei accedit: & in expresso ita tenet & declarat Bal. in. 2. cū causam. 3. col. num. 13. extra de testibus: qd limita nisi ex qualitate personæ, vel ex natura subiectæ materiæ in qua testes deponūt debeat præsumi cōtrarium, vt si testes deponūt seruū, infantem, colonum, inquilinū, cōmodatariū, depositarium habere. & tenere aliquārē: quia ex tali probatione non resultaret probatio possessionis, sed nude detentationis: & idē est si cōstaret vtrāq; possessionē vel aliquam earū esse ab alio occupatā: quia probatio detentationis non inferret probationē possessionis, argumento tex. in. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. supra eo. cū materiæ. vel si testes deponāt de aliquo actu apprehensiuo possessionis iunctim cum aliquo titulo vel contractu ex quo nō causatur nisi sola possessio naturalis, vt in fructuario vel simili persona: vel sola civilis, & in proprietario vel simili: & in specie ita notabi. tenet & declarat Antonius de Butrio, in dicto capitulo, cū ad sedem. de resti. spol. pe. co. num. 29. Bal. in. l. 1. C. cōm. de vfua. 1. co. Alexā. in. dic. l. stipulatio ista habere licere. §. hæc quoq; 1. col. Nunc vero sing. extendē istam cō. opi. vt procedat etiam si testes deponāt de diuerso actu possessionis, vt quæ vnus deponit qd vidit Titium habere & tenere fundū, ali' q vidit arare, vel sen. i. nare, vel fru. qus percipere, vel alium diuersum actum possessionis exercere: nā isti tales testes probant: nec obstat si dicas quod sunt singulares & nō cōtestes, quia respondeo, q possessio est quoddam genus cōtinens in se plures & diuersos actus, vnde licet isti testes sint singulares in illis actibus super quibus deponant, tamen sunt cōtestes in probāda possessione in genere sumpta quæ ex istis actibus differentibus resultat: ita probat glo. valde no. & singu. in. l. actor.

C. de probatiō. in. gloss. 3. vbi ponit regulam & doctrinā, quod genus in se potest probari per diferentes species vel actus diuersos & particulares: & ad hoc not. & commendat ibi Bald. 2. col. num. 4. Saly. qui no. loquitur. 1. col. num. 5. idem Salice. in. l. testium. C. de testi. 8. quæstione. & ibi Angel. 2. col. nu. 8. Bal. in. l. de quibus. Ang. notab. per. tex. ibi in. l. 2. §. die. ff. quædam. testa. ap. 1. columna. numer. 2. Joan. de Imo. not. in. l. inter pares. ff. de re. iudi. §. col. in. fine. istam etiam cō. probat glo. ord. in. l. ob carmen. §. si. in. l. fin. ff. de testibus, vbi dicit quod si quis intendat probare se possedisse; & vnus testis dicat, quod vidit eum possidere & actus possessionis exercere tali tēpore, & alius testis dicat, quod vidit eum possidere & actus possessionis exercere alio diuerso tempore, censetur bene probata possessio: & illam gloss. ad hoc reputat ibi mirabilem Barto. in. fine. tenet etiam & commendat Bald. ibi tenet etiam & dicit perpetuō notandam laeo. de Sanc. Geor. 3. col. num. 16.

Quarto modo quando probatur quem arare vel seminare fundum de cuius possessione quæritur, vel in eo ædificare, vel aliquem alium vsum exercere: quia eo ipso cōsetur probata possessio: ita probat text. notabil. in. l. vim facit. ff. de vi & vi arma. & ibi communiter Docto. tex. in. l. tertia. §. item videamus. versic. etenim. ff. vt possidetis. notat etiam glo. ordi. & ibi commun. Docto. in. l. 3. C. fini. regūd. Barto. in. l. de ætate. 6. col. num. 11. ff. de mino: Ange. de Aret. vbi valde commendat in. §. sic itaque. In. flit. de actio. §. col. num. 7.

Quinto modo quando probatur, quod quis percipiebat fructus ex re. tex. in. l. Titia in priu. ff. de solu. & ibi notat Barto. Ange. Paul. & communiter Docto. tex. in. l. Pomponius. ff. quib. mod. v. usufruc. amit. & ibi Bald. & doct. Confirmatur, quia si possessio causat acquisitionem fructuum; vt notatur per glo. & omnes scribentes in. l. 3. §. ex contrario. supra isto titulo: ergo probato effectu censetur probata ipsa possessio: & in terminis nostris isto argumento vtitur Bald. in. l. iudicia. C. de rei vend. 2. col. numer. 6. Paulus de Cast. in. l. 2. C. de acqui. posses. nu. 3. Sexto modo quando probatur, quod quis recipiebat mercedem vel pensionem rei ab aliquo tanquā colonō vel inquilino: quia eo ipso censetur probata possessio: ita probat tex. no. in. l. qui vnuerfas. §. q per colonū. ff. de acqui. poss. & ibi notat Bar. Albe. Paul. Imo. & communiter Docto. tex. in. cap. cū venisset. de resti. spolia. ibi. perceperunt annuam pensionem. & ad hoc Ant. Go. in. l. Tau. ff. 3. notat

notat ibi glo. ordi. 2. auto. Abb. Cardi. Anchar. & comu. docto. de quo articu. vide latius quæ dixi supra ista lege. in 5. actu fito possessionis. Ex quibus sume practicam in formando articulos in probatione possessionis: nam debet articulare quod quis habet, tenet, & possidet tale fundamentum vel rem, eum arando, seminando, fructus colligendo, mercedes percipiendo, vel alia denique faciendi: & re illa utendo tanquã dominus possessor: & istam practicam & doctrinam ponit Angelus, Paulus de Castr. & communiter Docto. in dict. l. Titia. ff. de solut.

194 Postremò etiam & finaliter pro complemento materie quæro, an in causa & iudicio possessionis admittatur appellatio: & in hoc articulo breuiter & resolutiuè teneo, quòd modo actum sit iudicio & remedio possessorio ad ipsam scendã, modò retinendã modò recuperandã, victus per sententiam non possit appellare: text. est expressus in generalitate sua, in l. vna. C. si de momen. possess. fue. appellatio. cuius verba sunt, cum de possessione & eius momento causa dicatur, & si appellatio interposita fuerit, tamen lata sententia fortiatu effectù: & ad hoc notat glo. ordinar. Azo. & not. summa. Bart. Bald. Saly. c. illustitu. & comuni. Docto. probat etiam text. in l. quisquis. C. quo. appel. non reci. tex. in l. momentaria. C. unde vi. & istam cõcl. tenet magistraliter Bart. in l. 2. 2. cõ. ff. de appellat. rec. Ange. in l. creditor. §. iussus. ff. de appella. & ibi not. Imo. fin. colũ. Cinus & communiter Doctores in l. prima. C. de bono. poss. secundum tabul. Specul. in titu. de appellatione. §. in quibus. tertia columna. versiculo. sextò non appellatur. cuius ratio est, quia talis sententia parit modicum præiudicium, cum de facili potest reparari in iudicio proprietatis: & ex ista ratione causa possessionis vocat momentanea: ita glo. ord. in dict. l. vna. in glo. 2. in fi. Bar. Cinus, Iaco. But. Alb. & com. doc. Bal. in l. 2. ff. de appel. rec. 2. co. Bal. in ca. 1. de caupo. & pro. 1. colu. post prin. Quod tamẽ no. limita & intellige sequẽtib. modis. Primo quã tale iudiciũ est merè possessoriũ, si iudiciũ possessoriũ contineat admittã causam proprietatis, vt ga agat cõditiõẽ ex lege, si quis in tantã. C. unde vi. ga tũc bene habet locũ appellatio: ita tenet glo. in dic. l. vna. in gl. 2. & ibi Bar. Cinus, Butri. Alber. & comu. Docto. Secundò limita & intellige, præterquam si in tali iudicio possessorio q̃s est victus vel condemnatus in interesse vel fructibus: quia ab ista cõdenatione poterit appellare quãstus grauiamẽ nõ est reparabile in iudicio proprietatis, argumẽto predictõrũ iuriũ in rõne

& argumẽto regulæ text. in l. & in mai oribus C. de appel. & in expresso ita determinat Bal. in d. l. vna. pe. col. nu. 9. & ibi Saly. fi. col. & q. Tertiò limita & intellige, præterquã si ante sententiã q̃s sciat grauiamẽ q̃ in definitiua nõ possit reparari, vt si iudex nolit recipere testes, vel nolit cõcedere terminũ p̃bationis, vel recipiat testes inhabiles: ga tũc poterit appellare: ita originaliter Guiliel. in l. si ex causa. §. nũc vidẽdũ. ff. de mino. tenet etiã & reputat notabile Bal. in l. post sententiã. C. de sent. & interlocu. om. iu. di. 2. col. nu. 8. Ange. in l. creditor. §. iussus. ff. de appel. in prin. & ibi no. Imo. fi. col. Quartò limita & intellige, quã sententiã valet, & tenet, secũ autẽ si sit nulla ga tũc bene poterit victus agere de nullitate: ita p̃bat tex. in cle. 1. de re iudi. & tenet Bal. in d. l. vna. pe. co. nu. 12. Saly. 5. co. nu. 11. idẽ Bal. in l. vna. C. ne liceat i vna eadẽq; causa ter. p. 2. col. in. 2. no. Iaso. in l. 1. ff. de iusti. & iur. 4. col. nu. 6. idẽ Iaso. in l. 1. C. de bon. pos. secundũ tabu. fi. col. in medio. Philip. Deci. ibi. 2. col. in fi. Quintò limita præterquã si iudex admiserit appellatiõẽ, ga tũc valet, & tenet appellatio, & causa debet suũ finẽ habere. ita not. Bal. in l. post finiam. C. de sent. & inter. om. iud. 2. col. nu. 7. qd̃ dictũ sequit̃ & reputat singũ. Iaf. in l. patre furioso. ff. de his q̃ sunt sui vel alic. iur. 3. co. n. idẽ Iaso. in l. 1. C. de bo. pos. scdm. tab. fi. col. nu. 5. Cõfirmatur ex his quæ posui in repetitione. l. 1. ff. de pub. iu. Sextò limita & intellige vt p̃cedat de iure ciuili, secus tamen est de iure Canonico: quia bene habet locũ appellatio in iudicio merè possess. ita p̃bat tex. in c. significauerũt. de testi. & ibi not. Inno. & cõ. Docto. textus in c. cum ad sedem. de restitutione spoliatorum. & ibi not. & tenet gloss. magn. in fine. & ibi plenẽ et not. Abb. penultima colum. numer. 3. post antiquos: vbi dicit hãc esse com. opin. tex. in c. ex. q. eod. tit. et ibi cõ. doct. text. in cle. 3. de sequest. pos. et fruc. et ibi Docto. cõ. tex. in cle. 1. de caupo. et pro. et ibi scribentes tex. tenet etiam glo. ordi. in c. ei qui appellat. §. de possessione. 2. q. 6. et ibi Archi. et cõm. doct. Spec. in tit. de appel. §. in quibus. 3. col. versũ. 6. non appellatus. et ibi Ioa. And. Bal. iu. d. l. vna. pe. col. in princ. et ibi Saly. pe. col. nu. 6. qui dicit hanc esse cõ. opi. Hodie tamen de iure regio eligitur media via: quia omnino non prohibetur appellatio, vt de iure ciuili: nec omnino et distinctè admittitur, vt de iure Canonico: sed disponitur, quòd si lata fuerint duæ, sententiæ conformes, non habeat locum appellatio, alias vero sic: ita disponit. l. 28. in l. de Madrid, et pragmatica. 31. lib. pragma. fo. 40.

TEX.

TEX. XLVI. Odas las fortalezas q̃ de aqui adelante se hizierẽ en las ciudades, villas y lugares y heredamientos de mayorazgo, y todas las cercas de las dichas ciudades villas y lugares de mayorazgo assi las q̃ de alli adelante se hizierẽ de nueuo como lo q̃ se reparare, o mejorar en ellas, y assi mismo los edificios q̃ de aqui adelante se hizierẽ en las casas de mayorazgo labrado, o reparado, o reedificãdo en ellas seã assi de mayorazgo como lo son, o fuerẽ las ciudades villas o lugares y heredamientos, y casas dõde se labrarẽ. Y mandamos q̃ en todo ello suceda el q̃ fuere llamado al mayorazgo con los vinculos y cõdicionẽs en el mayorazgo contenidas sin q̃ sea obligado a dar parte alguna de la estimaciõ, o valor de los dichos edificios a las mugeres del q̃ los hizo, ni a sus hijos ni a sus herederos ni sucesores. Pero por esto no es nuestra intenciõ de dar licẽtia ni facultad para q̃ sin nra licẽcia, o de los reyes q̃ ã nos vinierẽ se pueda hazer, o reparar las dichas cercas fortalezas: mas q̃ sobre esto se guardẽ las leyes de nros reynos como en ellas se cõtienen.

S V M M A R I V M.

- 1 An successor maioratus teneatur soluere expensas factas in re maioratus?
2 An bonæ fidei possessor recuperet sumptus & expensas factas in re aliena?
3 An fidei commissarius qui facit sumptũ in re subiecta restitutioni, possit tales sumptus recuperare?
4 An ista l. sit iusta & iuridica.
5 An possit quis in sua propria refacere ædificiũ & in nume. 14.
6 An & quando possit quis in sua re ædificare ad libitum voluntatis.
7 Intellectus ad text. in l. fina. §. fin. versũ. fancimus. C. de serui. & aqua.
8 Si ille qui ædificat, ædificat principaliter ad dãmnum vicini, an possit destrui tale opus?
9 An in castru quo ædificiũ noceat ecclesie, an possit dñs ædificij compelli vendere seruitutẽ alti non tollendã?
10 An & quando possit quis facere molendinum

- in fluuio?
11 An ciuitas possit præstare licẽciam faciendi molendinum in fluuio?
12 Si quis habet molendinum in fluuio, an possit alius facere aliud molendinum in eodem fluuio?
13 An possit quis facere pontem super viam publicam.
14 An possit quis facere castrum vel fortalitium?
15 An possit quis reficere castrũ vel fortalitium?
16 Verus intellectus ad istam l. 46.
17 Si sunt ædificia publica que egeant refectione, an compellantur vicini de populo talia ædificia reficere?
18 An & quãdo teneatur officialis de vitio operis?
19 An possit quis ædificare in suo proprio solo, quãdo ex ædificio est in domo alterius aliquid immissum?
20 An & quando habeat noui oper. nuntiatio.
21 Si quis ædificat in re mea palam, & opus est iã perfectum, quod remedium habeam?
22 Remedium quòd vi aut clam, in quo differat à remedio noui operis nunciatiõis.
23 Quæ personæ possint nunciare nouum opus?
24 Ille qui habet seruitutem, an possit nunciare?
25 V usufructuarius, an possit nunciare?
26 Minor an possit nunciare?
27 Quãdo amicus vel extraneus possit nunciare?
28 Quibus personis fiat nuntiatio?
29 Si denunciatio sit facta officialibus, an destruat opus, modo nunciatio veniat in noticiã dñi, modo non?
30 Pro quibus rebus fiat nunciatio?
31 Quibus modis fiat ista nunciatio?
32 Quæ sit differentia inter denunciationem que fit solo verbo, vel per alios modos denunciandi?
33 Quis sit effectus denunciationis?
34 Post factam denunciationem per quod tempus supersedeat opus?
35 Si post lapsum termini in quo debet supersedere opus, appareat nunciante non habuisse ius, an nunciatus teneatur ad dãmnum?
36 An sit remedium aliquod per quod possit nunciatus ædificare statim post denunciationẽ non elapso tẽpore, de quo in l. 5. C. de nou. operis.
37 Qualiter constabit nunciantem non habere ius nunciandi?
38 Si nunciator in denunciatione expressit causam impertinẽtem, & postea in persecutione vult proponere alias causas iustas, an possit?
39 Facultas denunciandi per quod tempus duret?
40 Interdictum demolitorium cõpetens ad hoc vt ædificiũ post denunciationem factum destruatũ transit ad hæredes.

Ant. Go. in. ll. Tau. Ef 4 41 Inter

Robae cita Ley. de Hered. lib. 5. quod 68-9. 50-2. 50

41 Interdictum de noui oper. nuncia. & effectus eius, an transeat ad heredes?

Lex. xlvj.

Nota dispositionem huius legis ex qua nota & collige duo singularia. Primum est, qd si possessor maioratus fecit aedificia, vel sumptus etiam necessarios utiliter in re b^o maioratus, noⁿ pertinet medietas eoru^m vxori ratioe luctoru^m acq^uisitoru^m cōsitate matrimonio. Secūdu^m est qd successor in maioratu non tenetur pretium vel a^ssumationē eoru^m soluere haredibus defuncti possessoris, & licet Du^oct. Pala^o Ru^o ui. in repe. c. p^{er} vestras. de dona. inter vi. & vxor. fo. 33. 4. col. verti. ex illis. & etiā in praesenti exclamat de ista lege, dicēdo eam iniquā & contrariā iuri & a^squitati, & qd sperat eam futuris tēporibus reuocādā, tñ ego habeo eā pro iustissima, aqua, & singulari: quā iustēdo notabiliter cōfirmare. Pro cuius perfecta declaratione dico & praesuppono, qd bonae fidei possessor recuperat sumptus & expēsas necessarias factas in re aliena, sine quibus res esset peritura, vel deterior extitura: text. est in l. domū. C. de rei v^ed. i. b. i. nisi necessarios sumpt^u fecerit. text. in l. ad eod. §. certē. ff. de acqu. re. domi. text. in l. in area in fi. ff. de conditione in debi. text. in l. Paulus respō. ff. de doli. excep. text. in l. i. l. anē. ff. de peti. h^{er}ed. & v^{er}biq; cōmu. Doc. & idem disponit lex. 40. tit. 28. 3. par. & adde quod recuperat per viā retētiōis proposita exceptio doli, nō verō actione vel alio remedio: quia cum fecit bona fide tanquā in re propria, & nō habuit animū aliū obligādi. meritō nō potuit sibi quere actionē, sed recuperat tātūm ex a^squitate iure retētiōis: Ex quo deducitur & infertur, qd re perēpta, soluta vel tradita, nō possit aliquo iure vel remedio repetere: quod iterū intellige in re petita iudicio particulari rei v^edicationis: secūstamē si iudicio vniuersali petiōis hareditatis: quia illa re perempta vel nō extāte, possit aliā quilibet rē retinere: ita probāt iura superi^o adducta, & ibi tenēt cōmu. Doc. Quod etiam iterum intellige & declara, quando talis bonae fidei possessor non colligit fructus ex re: secūstamen si aliquos fructus collegit, quia tunc parata tenetur compensare cum expensis & sumptibus factis in re: textus est singulari. in iure in lege. sumptus. ff. de rei v^edicatione. & ibi glo. ordinaria Barto. Odofredus, Albericus, Baldus & communiter Doctores. & probat p^{re}l. par. Vnum tamen est quod dicebat eleganter Paulus de Castro in dicta. l. in area in fine. ff. de cō-

ditione in debiti, quōd isto casu, si ex errore vel ignorantia, quae semper praesumitur, possessor non posuit praedictam exceptionem doli & retentionis, possit postea repetere ex a^squitate: text. in l. si & me & Titium. ff. si certum petatur. & facit etiam quod ipse Paulus tenet in l. fina. C. de nego. gest. sed salua eius pace. e^o g^o teneo contrarium per praedicta iura quae excludunt omne remedium; & alias de nullo feruient: & praedicta lex, si & me & Titium, procedit, quando nullum aliud datur remedium: & contrarium expressē tenet Cinus & Salicet, in l. si quis sciens. C. de rei vend. si verō bona fidei possessor facit praedicta aedificia, sumptus, vel expensas viles, & non necessarias, potest repetere his casib^o. Primo si dominus alias esset facturus. Secūdo si dñs statim esset rē venditurus. Tertio si dñs erat diues & sine detrimento potest soluere alias nō potest repetere, sed tantum abradere sine detrimento prioris status, nisi si dominus pretium offerat: text. est notabilis in l. in fundo. ff. de rei v^edicatione. & ibi Bartolus. Odofredus, Albericus, Baldus. & communiter Doctores. & probat expressē praedicta lex Partita. Si verō bona fidei possessor fecit sumptus vel expensas merē voluntarias nullo iure, remedio, vel actione, pōt cōsequi & repetere, sed tñ p^{er}mittit abrasio sine detrimento prioris status nisi dñs pretiū earū offerat & soluat: text. est in d. l. in fundo. ff. de rei v^ed. text. in l. p^{ro} voluntarijs ff. de imp^{er}. in re. do. fac. si verō male fidei possessor fecit sumptus vel expensas necessarias similiter recuperat. licet nō modo & remedio praedicto sed per officium iudicis: cuius ratio est quia si nō fecisset teneretur ex deterioratione rei, argumēto: text. in l. ei qui. §. si. ff. de peti. h^{er}ed. viles verō nō recuperat, sed permittitur abrasio: voluntarias verō nullo modo recuperat nec permittitur abrasio: ita probat textus in dicta. l. domum. C. de rei v^edicatione. textus in dicta. l. in fundo. ff. eodem. & ibi Bartolus. & communiter Doctores. & ita etiam probat, & determinat lex. 44. titu. 28. 3. part. Quae oia procedūt & habent locū qñ quis est nudus & simplex possessor sine tit. & dñio, secūstamē est qñ quis habet titulū in re & est dominus eius, licet habeat rē subiectā restitutioni, vt maritus in re dotali, vel hares grauatus post mortē vel tēpus rem alteri restituere: quia tunc necessarios sumptus & expensas recuperat, nedum per viam retentionis, sed etiam per viam actionis negotiorum gestorū: text. est in l. diuortio. §. impendia. ver. planē. ff. so. ma. cuius verba sunt. planē si nouā villam necessariō extruxerit, vel veterem totā

sine

sine culpa sua collapsam restituerit, eius impēsa erit petitio. & ibi gl. or. & com. doc. tex. in l. quia dicit. 1. & in l. quod dicitur. 2. & quasi per totū. ff. de imp^{er}. in rebus do. fac. tex. in l. vnica. §. sed nec ob impensam. C. de rei vxor. actio. viles vero recuperat si heredes vel successores possunt cōmodo soluere. text. est in l. viliū. ff. de impen. in re. do. fac. tex. in di. l. vnica. §. sed nec ob impensam. C. de rei. vx. actio. voluntarias vero non recuperat, sed in histantum permittitur abrasio. text. est in l. pro voluntarijs. ff. de impen. in re. dota. fac. text. in dicta. l. vnica. §. sed nec ob impensam. C. de rei vxor. ac.

3 Eridem est in haredē legatario vel fideicomissario qui habet rem subiectā restitutioni, quia sumptus vel expensas necessarias repetit secūdum valorem tempore restitutionis: non verō tempore quo fuerunt factae. text. est valde nota in l. domo. cū lege se. & se. ff. de lega. 1. & ibi notat & commendat Bar. Alb. Bal. Pau. Imo. C^oma. Alex. Iaso. & commu. Doctores. text. in l. mulier. §. sed etiā. ver. fed & ipse. ff. ad Trebel. text. in l. vbi p^{er}re. §. i. eo. titu. quod singu. extende vtiliter in isto casu non teneatur compensare tales sumptus & expensas cum fructibus collectis & perceptis ex ea. glo. est singu. & vnica in l. emptor ff. de rei ven. in verbo, superfluum. in fine: quā ibi ad hoc notat & commendat Bar. Alb. & cōmu. Doctores. & dicit singu. Bal. in cap. grauis. de resti. spol. 2. colum. & reputat singu. & vnica Bal. in l. in insulam. §. fructus. ff. so. ma. & dicit vnica Paul. in dict. l. domos. ff. de leg. 1. & ibi moderni, praecipue Iason. Confirmatur etiam quia fructuarius recuperat à proprietario vel haredibus eius expensas necessarias & viles perpetuō duraturas in re: text. est in l. eum ad quem. C. de usufructu. & ibi glossa ordinaria. & communiter Doctores praecipue Paulus de Castro. qui no. loquitur. Item cōfirmatur, quia colonus vel inquilinus similiter easdem expensas repetit. text. est in l. dominus horreorum. §. 1. ff. locati. text. in l. colonus. eod. tit. & ibi communiter Doctores. & ex superioribus videtur decisio huius legis fortissima, iniqua, & contra ius commune: quia possessor maioratus tanquam simplex & bonae fidei possessor vel tanquam dominus rei qui habet eam subiectam restitutioni deberet tales sumptus & expensas saltem necessarias & viles recuperare.

4 Sed ego teneo istam legem pro singulari & iuridica, quam confirmo tali ratione, quia in praedictis casibus de iure communi adductis, dominus hares vel successor qui rem à possessore cōsequitur, petit & recuperat tanquam verus &

plenus dominus apud quem perpetuō res est duratura: secūstamen verō in successore maiorat^o qui tantum petit rem ad tempus pro vita sua, & res non est perpetuō penes eum duratura: sed adueniente die, conditione, vel casu restitutionis, tenetur eam alteri successori & ad maioratum vocato restituere: vnde merito non tenetur soluere, & esset valde iniquum quod pro tam breui tempore vel momento quo res esset penes eū duratura, teneretur magnos sumptus & expensas soluere, & ista est in ea noua, verissima, & fundamentalis ratio huius legis, in qua credo fundari conditores eius.

5 Item nota & collige ex ista lege quod nemo potest in nostro regno etiā in sua propria re facere vel aedificare castrum vel fortalitium sine principis licentia & autoritate. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione praesuppono & dico: quod quilibet qui est dominus soli, vel aere, vel suae rei immobilis, potest in ea edificare ad libitum suae voluntatis, quia quidquid ex supra solū vsque ad caelum liberum debet esse eius cuius est solum. text. est capitatis & expressus in l. altius. C. de seruitu. & aqua. cuius verba sunt, altius quidem aedificia tollere, si dominus seruitutē nō debeat, domin^o eius iuribus prohibetur: & ad hoc notat & commendat ibi Odofre. Petr. Cynus. Bartolus. Albericus, Bal. Paulus, Salycet. & communiter Doctores. text. in l. si aedibus. eiusdem tituli. text. in l. si opus. §. iussero. ff. quod vi aut clam. text. in l. fina. §. penulti. eodem titulo. text. in l. fina. ff. de seruitu. text. in l. domum. ff. de regu. iur. text. in l. prima. C. de aedific. priuator. vbi non potest quis aedificare vltra debitam formam inductam in loco vel ciuitate. Ex quo nota bene quod per legem, statutum, vel consuetudinem potest induci, vt vltra certam formam & modum aedificia non extollantur, & ad hoc notant & commendat ibi communiter Doctores. Notat etiam & commendat Angel. & alij Doctores in l. qui luminibus. ff. de seruitu. vrba. praedior. Cap. ola in tract. de serui. vrba. praedior. in capitu. de seruitute altius nō tollēdi. quarta & quinta quaestione, vbi extendit vt habeat locum in forensibus, quia est onus reale, probat etiam textus in lege, ex hoc iure. ff. de iustit. & iur. vbi probatur quod aedificia sunt permilla de iure gentium. & in tantum est verum quod dominus fundi vel soli potest ad libitū aedificare vt procedat etiam si illud aedificiū pendeat in maximum danum & praedictum alicuius vicini, etiam monasterij vel loci p^{ij}, & obscurantur lumina eius, vel secreta domus eorum videantur

ita ex

ita expresse & singulariter tenet Cinus in dict. l. latius, qui refert & allegat Petrum ita ibi tenere: cuius lectura in illa lege & titu. non reperitur, tenet etiam ibi Alberic. in fin. Bald. Saly. & paulus de Castro, qui bene loquitur & est communis opinio: pro qua facit textus in l. cum eo. ff. de serui. vrb. prae. & ibi ad hoc notat Bartol. Alb. Odofred. Bald. Ange. Pau. Flo. & communiter Doctores, quid dicunt quod totaliter possit dominus aedificator: obscurare lumina vicinorum.

Secundo facit text. in l. altius. ff. si serui. vendi. vbi quis non potest aedificare ita vt obscurentur lumina vicini si ei debeat seruitus: ergo si res erat libera bene poterit aedificare.

Tertio facit text. in l. fluminum. §. finali. ff. de damno infecto. vbi habetur quod non videtur quis alteri damnum inferre, quando in re sua vitur iure suo.

Quarto magis in expresse facit text. in l. Proculus. eo. titu. vbi expresse disponitur quod si dominus altius tollit domum vel aedificium per quod noceat luminibus vicini, non tenetur, licet praestiterit cautionem quod ex aedificatio illo fieri damnum non sentiat vicinus: & ad hoc ibi notat & commendat Dinus quem refert & sequitur Romanus, Pau. de Cast. & co. Doc. Nec huic sententia & conclusioni obstat text. notabilis in l. 2. §. merito. ff. ne quid in loco publico, vbi dicitur quod si quis iuste & iuste aedificat in solo publico debeat aedificare sine dano & prauidicio vicini, & non potest ei lumen quod ex publico percipiebat auferre: quia respōdeo quod debet intelligi quando in loco publico sit opus vel aedificium ex principis vel ciuitatis licentia: quia tunc intelligitur concessa sine prauidicio tertij: secus vero quando quis aedificat in solo proprio & priuato: & ita procedant iura superiora & commu. opi. & ita tenet & declarat glo. or. Bar. Ang. & comu. Docto. in dic. §. merito. tenet etiā & declarat Alb. & alij Docto. in dicta. l. altius. Bar. & com. Doct. in l. fluminum. §. si. ff. de damno infecto. idē Barr. in l. quo minus. ff. de flumi. 2. col. Capola in tracta. de serui. vrb. prae. in c. de solo seu area. 1. col. in fine. facit text. in d. l. 2. §. si quis a picipie. eo. tit. ne quis in loco publico. text. in l. nec auus. C. de emā. libe. text. in l. quoties. C. de preci. impe. of. fe. text. in l. si quādo. C. de inoffi. testa. text. in l. si finita. §. si quis vitio. ff. de damno infecto. vbi habetur quod beneficium principis debet intelligi sine prauidicio tertij.

7 Nec huic sententia & conclusioni obstat secundo text. ille singu. & vnicus in l. si. §. si. versi. san-

imus. C. de serui. & aqua: vbi disponitur quod non potest quis aedificare iuxta fundum vel aream vicini, si ratione talis aedificij fieret ei prauidicio: quia impeditur aer vel ventus; ita vt nō possint colligi fructus: quē text. ad hoc summe notat & commendat ibi Bart. dicens forte nō esse alibi. notat etiam & commendat ibi Iac. Bu. Cinus, Alberic. Bald. Angel. Saly. Pau. & communiter Doctores, & ita illum textū intelligit ibi glossa. fina. alia in l. secunda. ff. de ser. ruiti. prae. in gloss. prima, alia in l. cum eo. ff. de ser. vrb. prae. alia in l. Imperatores. eod. titulo. illum text. ad hoc dicit sing. & vnicum Ang. in dict. l. Imperatores. ff. de ser. vrb. prae. & illum text. ad hoc dicit vnicum Imola in l. si prius. ff. de noui ope. nun. si. col. in fine. Alex. ibi. 7. col. nu. 34. & dicit singu. Capola in trac. de ser. vrb. prae. in ca. 27. dicit mirabile eo trac. c. 40. col. 2. quia ille text. debet intelligi qn̄ area vicini est parata gratia colligēdorū fructuū, & non habere ventū nisi per locū vbi alter aedificare vellet: quia tūc nō potest specialiter gratia colligēdorū fructuum, & ex publica vtilitate quae in eis colligēdis versatur, & iste est verissimus intellectus illius text. Ex quo eadem ratione infero aperte, quod talis dominus fundi vel soli poterit in domo sua vel in pariete suo de nouo facere vel aperire fenestrā, licet maxime tendat in prauidicium vicinorum, & per eam possit eorū secreta videre, ita in terminis Bald. Paul. & Salyet. in dicta. l. latius. C. de ser. & aqua. Imo quod magis est prauidicio procedunt. et sunt vera, etiam si per mille annos et tempus immemoriale nunquam ibi fuisset talis fenestra vel aedificiū, sed de nouo nunc incipiat fieri et aedificari: ista est glo. singu. quae sic debet intelligi in l. qui luminibus. ff. de ser. vrb. prae. in gloss. in fine, et ibi tenet Bart. Ang. Pau. Flo. et com. opi. doc. glo. in l. 1. C. de serui. et aqua. in gloss. in. 1. lectu. et ibi Cinus. 2. col. 6. q. et commu. Doct. gl. etiam de iure Cano. in capitulo, Abbate Sancti Syluani. de ver. signi. in glossa tertia tenet etiam ad Specul. in titu. de Publiciana, et de seruitutibus. si. colum. versic. sed pone. Rosfe. in libellis suis in rubrica de actione confessoria. numero. 29. Angelus de Aret. in §. praediorum. Instit. de seruit. rusti. praedio: tenet etiam Capola vbi bene loquitur in tracta. de seruit. libro primo, capitulo 20. colum. versiculo. factum quod requiritur. idē Capola eodem lib. capit. 40. de solo seu area. idē Cap. eod. lib. c. 62. capit. de fenestra. Quod est verum nisi illo volente aedificare vel fenestras aperire vicinus eum prohibuerit, et ex tunc longum tempus. l. 10. annorum inter praesentes

praesentes. vel. 20. inter absentes praeterierit, quo praescripserit contra eum seruitutem altius nō tollendi vel aedificandi: ita dicit gloss. & communis opinio in dict. l. qui luminibus. ff. de ser. vrb. prae. & latius dictum est suo loco in materia seruitutum.

8 Adde tamen quod ista commun. opin. quae habet quod potest dominus aedificare ad libitum suae voluntatis, etiam in prauidicium vicini, debet intelligi quando principaliter illud facit ad commodum & vtilitatem suam, quod semper praesumitur: secus vero si faceret duntaxat ad aemulationem, damnum, vel aliquam inhonestam causam, vel aliquod denique prauidicium vicini: quia tunc non poterit aedificare, imō si iam aedificauit, cogitur tollere & demoliri actione de dolo: istam conclu. & declarationem probat text. in l. 1. §. denique Marcellus. ff. de aqua plu. ar. vbi dicit quod quando quis in fundo suo aliquod opus facit per quod auerrat fontem vel aquam vicini, si illud facit ad vtilitatem suam & vt agrum suum meliorem reddat, licite potest facere: secus tamen si tantū faciat animo contēdendi vicino, quia tūc potest prohiberi: ex quo text. colligit ibi gl. & comm. opi. regulam & doctrinā aequam & iuridicā, quod nemo potest etiā in suo loco vel fundo aliquid facere per quod alteri noceat & sibi non proffit pro qua regula & doct. gloss. ibi allegat quā multa iura.

Secundo in specie pro ista cōcl. facit text. in l. 3. ff. de ope. publi. vbi dicit text. quod quilibet dominus pōt quodlibet opus facere in proprio solo vel fundo, praeterquam si faciatur ad aemulationem vel damnum alterius: & ad hoc expresse notat ibi Alber. Tertio facit no. & moralis text. in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de executo. vbi dicitur quod vbi in aliquo casu particulari deficit lex scripta, sufficit allegare naturalē rationem & iustitiam, & ad hoc notat & commendat ibi Bal. post Cinum & Iac. de Ra. idē Bald. in l. cum antiquioribus. penul. col. post prin. C. de iur. deli. & illum text. dicit nota. Iaso. in l. illam. C. de colla. pe. col. in prin. & ibi Philippus Detius. 1. col. nu. 6. text. in l. cum ratio. in prin. ff. de bon. dam. ibi, cū ratio naturalis quasi lex quaedam tacita, & ibi notat Alber. text. in l. vna. §. in primo. C. de cadu. tol. & ibi notat Bal. in prin. optimus. in l. 1. §. itē varus. in fine. ff. de aqua plu. ar. ibi hāc aequitas suggerit etiā si iure stricto deficiamus & ibi ad hoc notant Docto. & illum text. ad hoc dicit sing. Iaso. in l. si seruum. §. sequitur. 1. col. nu. 4. ff. de ver. obli. text. in l. in fundo. ff. de rei ven. text. in c. si.

extra detrāsa. in fine: cuius verba sunt, in his vero super quibus ius non inuenitur expresse, procedat aequitate seruata semper in humaniorē causam declinando, secundum quod perfora, causas, loca, & tempora postulare videris. text. in l. si de iussor conuentus. §. quaedam. ff. mandati. text. in dict. l. si seruum. §. sequitur. ff. de ver. obli. text. in l. sicut. §. si debitor. ff. quibus mo. pign. vel hypotheca sol. text. in ca. dilecti. de iudi. & in expresse istā sententiam & conclusionē tenet Cinus post Pe. & antiquos in d. l. altius. C. de ser. & aqua. & ibi Bal. Paul. Sal. & comm. doc. praecipue per text. in dicta. l. opus. ff. de ope. publi. Paul. de Castr. in l. cū eo. ff. de ser. vrb. prae. dicens se ita respondisse de facto in ciuitate Padua. tenet etiā nota. Roma. in l. fluminū. §. si. 1. col. de dā. infect. dicens esse no. & refert ibi ita tenere Dinum in distinct. sua notabili quam fecit in materia quā ipse Ro. refert. tenet etiam Iason in l. quo minus. ff. de flumin. §. colum. nume. 23. tenet etiam Capola in tract. de serui. vrb. prae. in c. de solo & area. 2. colum. versic. 7. fallit. idē Capola in eodem tractatu in ca. de fenestra. 2. col. & ante omnes istam sent. et con. tenet gl. or. in l. domum. ff. de regu. iur. in gl. 1. in fine alia in dict. l. fluminū. §. si. in glo. pe. licet contrarium teneat Alb. in dict. l. altius. C. de ser. & aqua, imō quod etiam ad aemulationē alterius potest dominus aedificare. & Ange. de Pera. in dict. l. cum eo. C. de serui. vrb. prae. & idē possit dici si dominus qui aedificat sentiret modicam vtilitatem: vicinus vero sentiret maximum & graue damnum: ita solus Capola in dicto capitulo, de solo seu area. secunda colum. per quem vide fundamenta, & facit text. notabil. in l. prima. §. sunt autem qui putant. ff. ne quid in flumin. publico. vbi habetur quod semper vtilitas priuatae personae praefertur modicā vtilitati publicae. & ibi ad hoc notant & commendant comm. Doct. de quo etiam dicitur infra proximē.

9 Aduertēdū tū est q̄ in isto casu potest cōsiderari nouū & subtile remediū q̄ eo casu quando aedificiū nocet Ecclesiae. monasterio, vel pio loco, possit cōpelli dñs aedificij vendere seruitutē altius nō tollēdi, argumēto text. quē ibi dicit singularē Albe. in l. si quis sepulchrū. ff. de religio. & sum. fune. Secūdo confirmatur per illud quod in fortioribus terminis tenet ibi Guiller. per illū text. scilicet, q̄ vicinus cogitur vendere fundum vel rē pro aedificanda vel amplianda. Ecclesia vel monasterio, tenet etiā & sequitur Capola in dicto tracta. de serui. vrb. prae. cap. fina. Socinus in regula. 435. de reg. iur. 9. falētia. vbi reputat

reputat utile & quotidianū. tenet etiam & commendat Iaso. in l. 2. ff. solut. matr. 2. colū. nu. 4. Tertio confirmatur per text. in l. vna. versicul. is itaque. C. de commu. ser. ma. vbi socius cogitur vendere partem serui quam habet si alter vult eum manumittere, per quem tenet ibi Bal. fin. colū. quod si socius vult facere Ecclesiam in fundo communi, cogitur alter socius vendere suam partem: quod sequitur & valde commendat Iaso. in l. nec emere. C. de iure delibe. Quarto confirmatur per text. in l. si locus versifina. ff. quæ ad. ser. amitt. vbi disponitur quod si via publica impetu fluminis, vel ruina, vel alio casu amissa sit, cogitur vicinus proximum viam præstare: & ad hoc eum ibi notat & commendat Odofredus, Albericus, Baldus. Angel. Paulus & Floren. tenet etiam & reputat quotidianum Cæpola in tract. de serui. vrba. prædiorū. capit. 2. 4. fina. colū. quod tamen debet intelligi, pretio dato ab ipsa republica, secundum gl. & Doct. ibi, argumento text. in l. 2. C. de seruis qui pro præmio libertatem accipiunt, licet contrarium de consuetudine seruetur, vt dicitur prædicta gl. & communiter Doctores. Quinto facit, quia princeps potest alicui priuato rem suam auferre ex causa publicæ utilitatis soluto pretio. text. est in l. item si verberatus. §. 1. ff. de rei vend. text. in l. Lucius. ff. de eui. c. bonus text. in l. venditor. §. si constat. ff. commu. præ. & ibi Docto. tradit. Bar. in procmio. ff. ve. 3. col. Pau. & commu. Docto. in l. si. C. si cōtra ius vel uti. pu. & est comm. opi. pro qua est hodie lex. no. par. in l. 2. titu. 1. par. 2. Sexto facit text. in l. fin. §. si. ff. de pignor. actio. vbi habetur quod propter publicam utilitatem potest iudex vel officialis accipere res priuatarum personarum, data mercede de publico pro exequenda iustitia. Ex quo inferunt ibi Doctores, aliqua notabilia in practica: & certè legēdo tetigi illum casum, nunc similiter scribendo altius cogitavi & semper mihi vna fuit difficilis. Sed pro veritate & concordia ego dicere, quod si utilitas & commodum quod ipse dominus sentiret ex ædificio esset longè maius quàm damnū quod resularet ipsi Ecclesiæ vel pio loco & possit constare iudicis officio & probatione habita, tunc dominus non teneatur vendere talem seruitutem: si verò damnū quod Ecclesia vel pius locus sentiret esse longè maius vel grauius, tunc tenetur dominus seruitutem vendere: argumento prædictorum iurū: & in specie probat text. notabilis in proposito in l. 1. §. sunt autem qui putant. ff. ne quid in flumina publico, vbi disponitur quod semper ma-

gna utilitas priuata personæ præfertur modice utilitati publicæ: quem ad hoc notat & commendat ibi Ange. post antiquos. Barto. in l. quo minus. ff. de flumi. 5. colū. nu. 11. quæst. Alex. in l. 1. ff. solut. matr. 11. colū. nu. 46. & ibi Iaso. 9. eo. nu. 39. facit text. in l. quod res publicæ. ff. de in iu. & forte istud idem esset dicendum quando Ecclesia vel pius locus velit emere totam rem pro ædificanda vel amplianda Ecclesia vel pio loco.

10 Ex quibus inferitur quod cum regulariter ædificia sint licita & de iure gentiū permilla quod licite & iuste potest quis ædificare & facere molendinum in flumine publico non nauigabili sine licetia principis vel alicuius superioris: quia hoc potest facere autoritate iuris gentium, quo iure flumina & eorū vsus sunt publica: ita probat text. in l. 1. ff. de fluminibus, vbi tantum in flumine publico nauigabili vel q̄ faciat aliud nauigabile, prohibetur quis ædificare: ergo licitum est in flumine non nauigabili idem etiam probat text. in l. quo minus eodem titu. vbi dicitur quod ex flumine publico nō nauigabili licite potest quis ducere aquam, facit etiam text. in l. riparum. ff. de rerum diui. text. in §. flumina. In l. 1. de rerum diui. text. in §. riparum. eod. titu. & in l. 12. tit. 28. par. 3. vbi habetur quod flumina, portus, & ripæ censentur publica. Sed in veritate illa iura non probāt superiorem con. quia tantum dicunt quod sunt publica quo ad vsū nauigandi, piscandi, & naues & funes in eis applicando: sed licet ista iura non probent, tamen per eam con. tenet Barto. in dicta. l. quo minus. ff. de flumi. 2. col. nu. 5. istam etiam con. tenet Ange. de Peru. in l. fluminum. 2. col. nune. 3. ff. de damno infecto Bald. in l. item lapilli. ff. de rerū diui. 2. col. in fine. versifitem licite facio. Cæpola in tract. de serui. russi. prædi. in cap. de fluminibus. 1. col. in fine. idem Cæpola in eo trac. in ca. de seruitute aquæ ductus. 13. col. post prin. Contrarium tamen tenet expresse Paul. de Cast. in dicta. l. Fluminum. 2. colū. de damno infecto, vbi dicit quod cum proprietās fluminis non sit communis vt fiat occupantis, nullo modo potest quis facere molendinum in flumine publico etiam nō nauigabili sine autoritate publica, nisi fieret supra aquā ex cōcate natione, vt fit Romæ: quia vsus aquæ est communis vt in dicta. l. quo minus. Sed Iaso tangit istum articulum in dicta. l. quo minus. in. 7. col. num. 45. & dicit quod non recollitur illud dictum Pauli esse ab alio tactum, & quod est passus utilis & alicubi non discursus: sed tandem ipse tenet sententiam Bart. per funda-

fundamenta de quibus ibi per eum: & idem tenet ibi Ripa. 8. col. num. 42. Quod intelligitur nisi ciuitas vel oppidum per cuius territorium aqua fluit haberet præscriptum per tempus in memoriale ius prohibendi, vel concedēdi licentiam, argumento text. in l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æsti. text. in l. 1. §. si. ff. de aqua plu. arcē. text. in l. 1. pe. ff. de prob. text. in cap. 1. præscrip. lib. 6.

11 Item adde quod hodie in nostro regno videtur dispositum in supra dicta. q. quod ciuitas vel oppidum illius territorij vbi aqua fluit possit concedere licentiam ad faciendum ibi molendinum, & sine ea nō possit quis facere: & ita videtur disponere. l. 18. titu. fi. 3. part. sed tenendo superiorem con. Bar. quæ est magis communis respondeo quod illa lex par. non obstat, quia loquitur quando aqua est in proprio loco vel fundo ipsius ciuitatis, & sic aqua est ipsius ciuitatis vel oppidi: non verò est flumē publicum sed nihilominus illa lex probat prædictā. opi. contra communem: quia loquitur quādo quis facit molendinum in flumine quod est in territorio regis vel principis: si verò flumen sit nauigabile, non potest quis in eo ædificare vel facere molendinum sine licetia principis vel ciuitatis non recognoscens superiorem in cuius territorio est: quia eius censetur esse, vt in cap. 1. quæ sint regalia. in V. si. f. nisi tāto tempore quis habuisset ibi molendinum cuius memoria in contrarium nō esset, argumento text. in l. hoc iure. §. ductus aquæ. de aqua quo & æsti. cum simi. & ita tenet Bar. in dicta. l. quo minus. 2. q. nu. 3. pro qua sententia est casus in l. flumina. ff. de dā. infecto. vbi dicit quod in flumine publico licitum est cui libet ædificare publice. & intelliget ibi gl. Bart. Ang. Imo. & cōmu. Doc. publicæ. i. publicæ autoritate habita à principe vel senatu, facit text. in l. quod principis. ff. de aqua plu. ar. text. in l. fin autem. §. si. eo. titu. text. in l. 1. §. pmittit. ff. de aqua quo. & æstia.

12 Hoc enim præsupposito quæro, si quis habet molendinum licite factum in flumine non nauigabili vel in flumine nauigabili de licetia principis vel ex immemoriali præscript. an possit alius facere in eodem flumine aliud molendinum supra illud primū vel infra illud per quod notabile damnū inferat primo molendino, auferendo ab eo aquam, vel aquam restagnando, vel alias: & ista quæstio est notabilis & quotidiana: in qua breuiter & resolutiue dico, q̄ non potest secundus alium molendinum facere per quod inferat damnū. Primò quia ius vel lucrum primo licite quæsitum de publico,

non licet. 2. auferre. argumento text. in l. 2. §. merito. ff. ne quid in loco publico vbi ita demum permittitur alicui in loco publico aliquid etiā in casu permisso vel de principis licentia quando fieret sine alterius iniuria, licet secus esset quando in solo priuato & proprio quis ædificaret. quia potest alteri nocere, vt supra dictum est: quia habet maius & potentius ius, argumentum text. in l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco & text. no. in §. 1. quod autem ait. ff. ne quid in flu. publi. ibi dū dicit, dum depressior vel altior fiat aqua, text. in l. 1. §. sunt autem qui putant. eo. tit. text. in l. 1. §. Neratius. ff. de aqua plu. ar. si vero primus non haberet licite, secundus vero sic, tunc secundus bene posset eum impedire & quodlibet damnū inferre. vt in l. 2. §. idem ait. ff. ne quid in loco. pu. si verò. vterq; illicito facit, nullus potest impedire alium, licet damnū sibi inferat, ita probat text. in dicta. l. 2. §. idem ait. ff. ne quid in loco pu. text. in l. loci corpus. §. competit. ff. si seruitus vendi. & in expresso istam doctrinam & conclu. tenet glo. ord. licet sic non declaret in dicta. l. quo minus ff. de flumi. in glof. 1. in fine. & ibi no. & magistraliter Bar. 2. colū. in l. 2. & 3. quæst. princ. Albe. ibi in fine. Oldrad. & Dinus quos ipse refert Raine. ibi in fine. Angel. de Peru. 2. colū. in medio. Iaso. 4. colū. num. 20. Ripa. 6. colū. num. 30. istam etiam con. tenet Cinus. Alberic. Bal. Ang. Saly. & commu. Doct. in l. si manifeste. C. de serui. & aqua tenet etiam glof. vno verbo. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de ædendo. & ibi no. Alb. Guiler. & Oldrad. quos ipse Albe. refert. Bal. Ange. Alexan. & Iaso. ibi Bald. in rubri. ff. de rerum diui. 4. colū. versif. quæro vterius idem Bald. latius in litem lapilli. eodem titu. 2. colū. in princip. versif. ex his colligitur Pau. & Floria. in l. imperatores. ff. de serui. russi. prædio. Bald. no. in ca. cum ecclesia Vulerana. extra. de electione. 2. colū. num. 4. Rofr. in libellis suis. in rub. de interdicto, ne quid in flumine publico. pe. col. versif. sed illud quæritur. & ista est communis opinio, pro qua est hodie in nostro regno expressa. l. par. 18. tit. fi. 3. part. Quam tamen comm. opi. no. limita & intellige quando aqua non sufficeret omnibus molendinis: secus tamen si bene sufficeret omnibus, nam tunc ille qui secundo loco ædificat non possit impediri, argumento text. in l. Lucio Titio. ff. de aqua quo. & æsti. vbi habetur quod ille qui concessit seruitutem aquæ ductus vni ex suo fonte, non prohibetur postea alteri concedere si aqua sufficit omnibus, & primus non prætendit præiudicium. & ibi notat Bartol. &

communi. Docto. text. in. l. concedendo. ff. de aqua plu. arcen. & ibi Bar. & Doct. text. in. l. 2. §. aqua ductus. ff. de seruitu. rusti. pra. glo. l. Pau. & commun. opin. in. l. aquam. C. de ser. & aqua late Capola in tract. de serui. rusti. pra. in capi. de seruitute aqua ductus. & est. l. 5. tit. 11. part. 3. & in expresso istam sententiam voluit Bartol. in dicta. l. quo minus. ff. de flu. 4. col. 5. q. nu. 12. & ibi Iaso. 10. col. nume. 59. imò intantum hoc est verum quòd si aqua sufficit omnibus, potest secundus edificare molendinum, vt procedat etiam si domino primi molendini notabile comòdum & lucrum auferatur ex defectu concursus molentium: quia istud non est in consideratione, cum non sit damnum quod cohaereat rei: hoc est molendino: sed tantum consistit in mera & absoluta facultate personarum, quae vbi velint possent ire ad molendum, in quibus nulla erat facta praecoccupatio vel ius quaesitum sicut in aqua ita singu. Bal. in. l. vna. C. de sent. quae pro eo quod inter. pro. 8. col. 13. oppo. nu. 58. & in expresso vult Bart. in dict. l. quo minus ff. de flumi. 5. col. 11. q. in fine, per bona iura quae allegat. tenet etiam ibi Iaso. 15. col. n. 84. dicens esse diligenter notandum, quia est valde vtile in practica, vbi aliqua in confirmationem adducit: Ripa ibi. 16. col. nume. 82. tenet etiam & in fortioribus terminis Alber. in. l. si manifeste C. de serui. & aqua. in fine. & in expresso ita de terminat praedicta lex par. l. 18. titu. fi. 3. part. in fine. Ex quibus aperte & no. infero quòd ille qui habuit primo molendinum vel supra vel infra, potest aquam continere vel reprimere tē pore astatu vel licitatis, & facere recollectam aqua, vel alio quouis tempore si hoc principaliter facit in vtilitate suam, licet in consequentiam damnum incurrat alter: & ille alter qui secundo loco edificauit molendinum, non poterit aliquid facere in aqua per quod aliquod damnum inferat primo. ita no. Barto. in dicta. l. quo minus. ff. de flumi. 14. q. princ. numer. 25. Adde tamē quòd si de prioritate aut posterioritate non constat, tunc potest quilibet facere quidquid velit, cum in pari causa potior est conditio possidentis: ita Bartol. in dicta. l. quo minus. 14. q. princ. in fine. nume. 25. cum quo ibi transeunt commun. docto. In quo vnum bene nota, quòd ex eo quòd vnum molendinum sit supra, aliud verò infra, non praesumitur magis pro vno quam pro alio quòd sit prius factum: & hoc aperte colligitur ex superioribus: sed contrarium expresse reperio quod tenet Bald. in. l. si plures. C. de condi. in ser. 2. colum. num. 3. imò quòd illud molendinum quòd prius re-

peritur in via fluminis, illud praesumitur prius factum: nam ita naturaliter currit aqua vt fluat & currat à superiori ad inferius, vt patet ad sensum & visum oculorum & est tex. in. l. 1. §. pen. & si. ff. de aqua. plu. arcen. vnde per ordinem naturae seu per locum ab ordine illud est praesumendum anterius, & sequitur Iason in dicta l. quo minus. 11. col. nu. 61. Confirmatur etiam ista consideratio per tex. no. in. l. constitutione. C. §. quibus. versi. ita tamē, vbi probatur quòd prioritas scripturae potest apparere ex ordine seu compositione eius ex eo quòd vna est in prior loco scripta. ex quo text. notat ibi Bal. 2. col. nu. 5. quòd si in protocollo notarij reperiantur plura instrumenta eodem die cōfecta, illud praesumetur prius celebratum quod reperitur prius in ordine descriptū, facit etiam tex. in. l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de aedendo. Viso quòd regulariter quis potest in suo aedificare: nunc dico quòd aliquando & in pluribus casibus quis non potest aedificare etiam in suo proprio fundo, solo, vel area: & primò non potest quis aedificare in loco publico, vt Platea, via publica, itinere publico, sine licentia principis vel ciuitatis cuius est solum, locus, vel fundus. tex. est in. l. 1. & in. l. 2. in principio. & per totam illam legē. ff. ne quid in loco publico. tex. in. l. 3. §. pian. & §. sed & si a principe. ff. quod vi aut clam. imò quòd magis est, non potest quis aedificare in suo proprio solo vel fundo, ita vt aliquid habeat immisillum vel pertectum in loco publico, & ei aliquo modo noceat. text. est in dict. l. 2. §. cum quidam. ff. ne quid in loco publico. text. in. §. idem Labeo. eiusdē legis. & ibi notat Bar. Albe. Ange. Docto. antiqui, & tenet no. Paul. in. l. altius. C. de ser. & aqua. in fine. & ita expresse disponit lex. 22. titu. fi. 3. par. & l. 3. eod. titu.

Similiter nō potest quis facere potest supra viā publicam, licet habeat domos proprias ab vtraque parte: ita probat tex. in. l. 2. §. tracta. ff. ne quid in loco publico. tex. in. l. fin. ff. de serui. text. in. l. fin. ff. de flumi. per quae iura ita tenet Specu. in titu. de Publiciana, & de serui. fi. col. versic. item quaeritur Bal. in. l. item lapilli. ff. de re. di. pe. col. in fine. num. 8. tenet etiam Capola in tract. de serui. vr. pra. in ca. de ponticello. Et si de facto iam illud aedificiū factū sit quod noceat rei publicae, debet iudex ex officio illud deponere & destruere: si vero nimis non noceret, non debet deponere, ne vrbs deformetur ruinis: sed tantum imponet salarium, censum, vel annuam pensionem soluendam rei publicae: tex. est no. in. l. 2. §. si quis nemine. ff. ne q. in lo

co publico. & ibi notat Ange. de Pe. & alij Docto. & per eum ita tenet Paul. in. l. fluminu. 2. col. de dam. insect. & ibi alij Docto. hodie tamē in nostro Regno poterit res publica sibi appropriare in totum illud aedificium. & perpetuò ab aedificatore auferre: ista est no. lex part. l. 23. titulo. fina. 3. part. & si aedificauerit cum licentia rectorum & decurionum ciuitatis vel municipij: non tenetur reddere, sed debet sibi imponi census correspondens loco vel fundo occupato, ita prag. 71. foli. 71. libr. prag. vnde si sine tali licentia aedificaret, seruaretur superior conclusio. Ex quo inferitur aperte quòd iudices ex officio optimè possunt & debent auferre & tollere ea quae sunt immissa, seu perfecta super vias vel plateas publicas.

14 Tertio non potest quis facere vel aedificare turrim, castrum, vel fortalitium etiam in suo proprio solo vel fundo, quando sit in limine alicuius regni. text. est not. in. l. 2. C. de fundis limitrophis. libr. 11. qui probat isto modo, nam ibi disponitur quòd nullus audeat habere vel tenere castrū in limine Imperij vel Regni, nisi tantum ille qui ad hoc deputatus & descriptus est sub poena mortis & publicationis bonorum: ergo a fortiori non poterit de nouo ibi castrum aedificare. & istam con. per illum text. licet sic non inducat tenet ibi glo. or. in verbo, antiquitas. & ibi Bart. & Platea, tenet etiam gloss. quae non allegatur in. l. 3. ff. ad legē Iul. maies. in verbo tenuerit. & ibi expresse tenet & notat solus Angel. de Perusi. alias autem in fundo vel solo proprio bene & licite potest quis castrum turrim, vel fortalitium facere & aedificare: dum tantum non faciat ad simulationem, scandalum, vel seditionem alterius: ita probat tex. no. in. l. per prouincias. C. de aedi. pri. vbi dicit text. quòd quilibet potest fundum vel aedificium suū murali ambitu vallare, ergo potest facere castrum vel fortalitium in eo prout velit: & ad hoc illud tex. notat ibi gl. or. Pe. Fa. in suo Breuiario no. ibi Albe. qui allegat Iaco. de Aret. ita tenere. & tenet Bald. Ange. & Saly. probat etiam text. in l. opus. ff. de ope. publi. cuius verba sunt, opus nouum priuato etiam sine principis auctoritate facere licet, praeterquam si ad emulationem alterius ciuitatis pertineat, vel materiā seditionis praebet: & ibi notat Barto. & Alexā. in addit. & per ista iura ita tenet Innocen. in. c. Pisanis de resti. spo. fi. col. in princ. & ibi Abb. fina. col. nu. 15. Cardi. fi. colum. Anchar. finali col. & commu. Doctores. tenet etiam Bart. in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iu. 3. col. nu. 7. Bal. 4. col. 5. oppo. Ange. 2. col. num: 6. Iaso. 2. col. num. 6.

argumento illius tex. in dicta. l. ex hoc iure vbi dicitur quòd aedificia sunt permissa etiam de iure gentium. Hodie tamen in nostro Regno in ditinēte prohibetur est facere castrum vel fortalitium sine principis licentia. vt in. l. 7. tit. 7. libr. 4. or. & in ista. l. 46. in. ll. Tauri. ex quo inferitur quòd magnates, domini, vel alij non possunt aedificare castra vel fortalitia in suo territorio, imò nec domū habitationis fortem sine principis licentia: & ita expresse disponitur lib. prag. fo. 60. in capitulis iudicum.

15 Dubium tamen est circa hoc, an licet quis non possit de nouo facere vel aedificare castrum vel fortalitium, an possit illud quòd iam factum est reficere vel reparare? & videtur quòd nō: & ita probat tex. expresse in. l. sacra loca. §. muros. ff. de rerum diui. vbi dicitur quòd sicut nō possunt fieri muri de nouo in ciuitate vel opido. sic nec refici. & ibi notat Albe. & Doct. antiqui. & tenet & notat Bart. in. l. opus. ff. de ope. pu. & illum tex. ad hoc dicit no. Ias. in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iu. 3. col. in princ. probat etiam text. in. l. versi. ff. de mortuo inferendo. cuius verba sunt, aedificare autem non solum qui nouum opus molitur intelligendus est, verum is quoque qui vult reficere: & ita hodie expresse determinatur per istam nostram legem Tauri: imò quòd castrum vel fortalitium alicuius magnatis vel alterius priuatae personae non possit refici vel reparari: in contrarium tamen est tex. clarus & expresse in. l. intra urbem. in fine. C. de operibus publicis. cuius verba sunt. ea tamē in stauradi quae etiam de formibus ruinis intercidisse dicuntur, vniuersis licentiam damus. & ibi no. Saly. & com. Doct. text. in. l. si eo. tit. & est. l. 20. ti. fi. 3. par. & prag. lib. pra. fol. 60. facit etiam tex. in. l. 1. si quis aedificium. ff. de ope. no. nun. vbi licet quis possit nunciare nouum opus pro opere nouo quòd sit. non tamen pro opere veteri quòd reficitur tex. in. l. fin. vers. illud. C. de iudicis. vbi licet iudaei nō possint de nouo facere synagogam, tamen antiquam bene possunt reaedificare. tex. in. c. cōsuluit. extra de iudicis. vbi idem disponitur. text. in. l. haec nunc. iuncta. l. usufructuarius nouum tectorium. ff. de usufruc. text. in. c. per tuas. de dona. & ibi ad hoc notat Abb. 2. col. num. 3. & commu. Docto. sed pro concordia potest dici sic, quòd si muri sunt depositi & destructi ex aliqua causa vel delicto per principem, tunc non possunt refici per ciuitatem, vel per iudicem, vel per quemlibet alium sine eius licentia & auctoritate: & ita intelligitur tex. in dict. l. sacra loca. §. muros. de re. di. si verò minatur ruinam vel sunt destructi

destruisti aliqua tempestate lapsu temporis vel casu, tunc possunt, imò debent refici per ipsam ciuitatem vel iudicem: & ita intelligatur text. in dicta. l. intra urbem. C. de ope. publi. cum fini. & istam concordiam & declarationem ad ista iura ponit expressè Saly. in. l. per prouincias. C. de ædifi. pri. & ista concordia & distinctio est de mente Bald. in. l. si vt proponis. la. 2. C. de nup. sed ante eos istam concor. & distin. ponit Bar. in. l. si quis adulteriũ. §. 1. ff. de adul. & ibi Alberi. & Angel. post antiquos. ponit etiam Cinus Bar. Alb. Bald. & Saly. in. l. seruus. C. de pœnis. Roma. in. l. 1. §. hoc autem. 2. col. in fine. ff. de noui ope. nun. not. Alexã. in ista eadem. l. 1. §. si quis ædificium. eo. titu. ita ergo dicamus in ista lege Tauri, q̄ si ex aliquo delicto vel causa esset castrum vel fortalitiũ per principem destructum, tunc per dominum eius nõ possit refici: si verò lapsu temporis, tempestate vel casu minatur ruinam, bene possit refici sine aliqua licentia: sed ista concordia & declaratio non videtur vera: quia indistinctè ista lex dicit, quod sicut fieri non potest sine principis licentia, ita nec reparari: & certè ista lex non patitur talem distin. Vel aliter & 2. dicamus quòd ista lex Tauri intelligatur quando fortalitiũ est factum post istam legem prohibitiuam: quia tunc sicut non potest de nouo fieri ædificari, ita etiam nõ potest factum refici vel reparari: sed certè iste intellectus nullam dubitationem continet: quia si ipsa res & fortalitiũ omnino & totaliter non potest fieri, à fortiori nec reparari.

Vnde alit̄ & Tertio & notabilit̄ potest dici, q̄ si q̄s habet castrũ vel fortalitiũ antiquũ iuste & legitime factum ante. l. Tauri, bene potest refici & reparari per supra dicta: quia non est ædificium nouum nec res distincta sed eadem, & possit cadere & subuerti: si verò tale castrum vel fortalitiũ antiquum penitus vsq; ad areã est destructum, non possit: quia illud iam videtur esse ædificium nouum. argumento text. in. l. inter stipulantem. §. sacram. in fine. vers. sed si vsq; ad aream. ff. de verb. obli. cuius verba sunt, sed si vsque ad aream deposita sint, licet eadem materia restituatur, alia erit: argumento etiam text. in. l. 1. in fine. C. de iure emphy. text. in. l. si ita legatum. §. fin. de lega. 1. vbi si testatorem legauit quæ postea penitus destructa est, etiam si de nouo reficiatur nõ debetur legatum. text. in. l. quid tñ. ff. quibus mo. vsusfruct. amit. vbi habetur quòd vsusfructus extinguitur, si res destruitur vsque ad aream. pro ista sententia & conclusionem facit tex. no. qui ponit singu. exẽ-

pla in. l. proponebatur. ff. de iudi. & confirmatur, quia tali casu ista refectio rei destructe vsq; ad aream bene dicitur refectio seu reparatio: text. est no. in. l. 1. §. deinde. ff. de riuis. cuius verba sunt, Reficere est quod corruptum est in pristinum statum restaurare. si vero quis velit reficere castrum vel fortalitiũ quod penitus non est destructum: sed vetustate vel aliquo alio casu minatur ruinam, tunc possit, & isto modo concordentur superiora iura, & isto modo intelligatur ista nostra lex Tauri, & istam doctrinam & distin. ponit Albe. Bart. Angel. & commun. Doct. in. l. 1. §. si quis ædificium. infra isto titu. de ope. no. nũ. & ita intelligo istam nostrã legem Tauri, quæ certe in hoc dubia erat, pro qua declaratione mea confidero viuã rationẽ, quia si castrum vel fortalitiũ priuatæ personæ non possit refici vel reparari in casu necessitatis, sequeretur quòd possit pro parte vel in totum dirui vel decidi, & maximum damnum inferre vel in personis vel in rebus, quòd nullo modo permittendum est: & ista est euidentis ratio, quæ aperte concludit: & ita video quòd pro tali refectioe nunquam aliqua licentia à principe impetratur. p̄ qua declaratione mea & ratione facit, quia si dominus vel ædificiũ priuatæ personæ minatur ruinam, licet nõ sit per dictũ remedium cautionis damni infecti, pro damno quòd timetur in personis sed tantum in rebus. vt in. l. 1. & per totũ. ff. de dam. infect. tamen quilibet de populo iudicis officio petere, vel iudex ipse sine alicuius petitione compellerẽ potest vt illud reficiat, & si nõ sit sufficiens suo sumptu reficere, debet ex pecunia publica refici: & si intra congruum tempus à iudice assignatum dominus rei non soluat: ad instantiã rei publicæ vel procuratorisei vendetur pro solutione pretij. text. est no. in. l. ad curatoris. ff. de dam. infect. & ibi notat Angel. & commun. opi. Doct. facit tex. in. l. præses prouinciar. la. 5. ff. de offi. præ. text. & ibi Doct. in. l. singularum. C. de ædifi. pri. tenet no. Specu. in titul. de satisfactionibus. §. est quoq; vers. circa. late Cæpola in tract. de ferui. vr. præ. in. c. de refectioe. & probat aperte lex pe. titu. fi. 3. part.

17 Si verò sunt ædificia publica quæ minantur ruinam & egeant refectioe, & ciuitas, communitas, vel republica non habeat vnde possit soluere, ipsi vicini de populo possunt compelli ad collationem: quia vtilitatem communem sentiunt. ita tex. no. in. l. 2. §. viam publicam. vers. ficulo. refectio. ff. ne quid in loco publi. & ibi notat Ange. de Pe. tex. in. l. ædiles. ff. de via publica. text. in. l. ad portũ. C. de ope. pu. pro quibus

buse est lex notabilis par. l. 20. titu. fi. 3. part.

3 Vnum tamẽ nõ. & tene menti, quòd si officialis quicerto pretio vel salario fecit ædificium publicum vel priuatum, & sit vitiosum, culpa sua tenetur ex proprio contractu ad totale interesse. text. est in. l. fi. ff. locati. & hoc nedũ quãdo totius operis consummatio spectabat ad officialem vno pretio, verum etiã si singulis diebus pro toto ædificio certa pecunia vel pretiũ prællaretur: secus tamen est si consummatio totius operis ad officialem non spectet, sed tantum singulis diebus pro opere vel ædificio & labore suo certam pecuniam vel salarium recipiat: quia de vitio operis non tenetur, cum ipse dñs quotidie poterat expellere: text. est valde sing. in iure. in. l. ea leg. §. locati. ff. locati. quẽ ibi dicit singu. Sar. Saly. Paul. & commu. Doc. Bald. & Saly. in. l. 2. C. eo. titu. & ita intellige. l. 16. titu. 8. par. 5. Item adde quòd hoc est verum quando constat de vitio operis: & hoc potest probari: sed est no. dubium quid in casu dubio quando non potest constare, an ædificium vel opus dirutum sit vitio operis vel casu, quid præsumatur: in quo dico, quòd si ruat infra. 15. annos à tempore operis perfecti & consummati, præsumitur corruisse culpa. & vitio officialis text. est singul. & vnicus in iure in. l. omnes. la. 1. C. de ope. publi. vnde alio non probato tenetur ad damnum & interesse: & ad hoc illum text. dicit ibi singu. Alber. qui dicit quòd sibi contingit de facto: & ad hoc etiam notat & commendat Bald. Saly. & commun. Docto. & idem expressè disponit. l. 21. titu. fi. 3. par. & licet illa lex loquatur in opere publico, tamen crederem q̄ etiam procederet in opere vel ædificio priuato, cum sit eadem ratio.

19 Quarto non potest quis ædificare etiam in suo proprio solo, quando, ex ædificio aliquid est immissum vel protectum in re vel fundo vel domo alterius pro cuius intelligentia dico q̄ immissum est illud quòd in re alterius imponitur & requiescit, & sic eius rem tangit: protectum verò est quòd supra, ipsam rem alterius est eam non tangendo: text. est qui expresse istã differentiam ponit in. l. malum. vers. 1. & 2. ff. de verbo. significa. quo casu dominus & possessor rei in qua immissum est, potest illud propria autoritate tollere, vel per remedia iuris sibi prouideri puta interdicto vti possidetis, vel negatoria, vel alio competentĩ remedio si verò protectum est, non poterit illud propria autoritate tollere, sed tantum iuris remedio contra eum agere vt tollat: text. est expressus & no. qui istam distin. facit in. l. quemadmodum. §. si per

rectum. ff. ad. l. A. qui. per quem ita tenet ibi Odo. fre. Bart. Albe. Bald. & Flo. & dicit ibi Bald. quòd istum est maximum commodum possessionis: quia possessor habet ius resistendi propria autoritate, & reputat esse mirabile Flo. ad idem est text. in. l. fi. §. ianuam. ff. quòd vi aut clam. & ibi tenet Bart. & Alb. & ante eos Oldr. quẽ refert Alber. probat etiam text. in. l. 1. C. vt nemini liceat sine iudicis autoritate signa imprimere. qui magis probat vt procedat etiam si tantum rem detineat: & illum text. ad hoc dicit singu. Roma. in. l. 1. §. nunciatio. fin. co. ff. de noui ope. nun. text. in. l. 2. §. cum quidam. ff. ne quid in loco publico. & ibi notat Doct. text. in. l. si seruus. C. quòd cum eo. per quem tenet Bar. & commu. Docto. in dicta. l. 1. §. nunciatio. tenet etiam glo. or. in dicta. l. malum. vers. 1. in glo. 1. de verb. sig. & ibi Doct. tenet etiam Bart. in. l. si duo. §. item videamus. ff. vti possit. & ibi Ange. & commu. Docto. tenet etiam no. Paul. de Cast. in. l. fin. ff. de ferui. in princ. Idẽ Pau. in. l. fluminum. §. fin. colum. nu. 3. de dam. infect. tenet etiam Innocen. Abb. & commu. Docto. in cap. 1. de immu. eccles. tenet etiã latẽ & no. Cæpola in tract. de ferui. vr. præ. c. 10. Quòd extendit vt procedat & habeat locum, etiam si quis non possideat rem in solidum. sed tantum pro parte: quia etiam potest opus ibi factum propria autoritate tollere & destruere, modò fiat ab alio tertio, modò ab ipso confocio qui habet partem in re, argu. prædic. iurium cum ratione: & tenet glo. or. Bar. Pau. Flo. & commu. Docto. in. l. si inter te & me. ff. de se. vr. præ. & Docto. vbi supra, licet Bart. teneat contrarium in dict. §. nunciatio. quòd tamen intellige quando esset immissum opere artificiali: secus si opere naturæ, vt si arbor tua immisit radices in re, vel fundo, vel solo meo: quia non possunt tolli nec auelli propria autoritate, sed iuris remedio, & sic vtili interdico de arboribus cadendis: quo casu si talis arbor tua est iuxta domũ vel ædificium meum, radicitus cogitur tollere nõ vmbra arboris aut radices mihi noceat: text. est in. l. 1. C. de interdicitis. text. in. l. 1. ff. de arbo. cadẽ. si verò arbor noceret fundo rustico, non debet in totum tolli, sed tantum rami coerceri per. 15. pedes: text. est in. l. 1. ff. de arbo. ceden. & ibi tenet Bar. Albe. & commu. Docto. text. in. l. 1. C. de interdico. post princ. Bar. Bald. Ange. in fine. & no. Saly. ibi pe. col. ponit etiam Bart. in. l. 1. C. vnde vi. 2. co. Bal. ibi. 8. co. num. 42. Saly. ibi. 2. col. vers. reuertor ad glos. istam etiam doctrinam & resolu. ponit valde no. Flo. in. l. quẽ admodum. §. si protectum. ff. ad. l. A. qui. Quin Ant. Go. in. ll. Tau. Gg to non

to non potest quis edificare in alieno solo vel fundo, imo si edificavit & cum mala fide, edificium cedit solo, & licet dominus soli illud sibi retinebit: si vero cum bona fide, cogitur dominus estimationem materiae solvere: text. est in l. adeo. §. ex diverso. ff. de acqui. re. dom. tex. in §. ex diverso. Insti. de rerum divi. tex. in l. 2. C. de rei ven. tex. in l. 4. tit. 28. 3. par. vel à fortiori, si velit potest illud propria autoritate tollere, argumentum supra dictorum. Sexto. non potest quis edificare quando debet alteri in illo fundo vel re servitutem altius non tollendi: text. est in l. ff. de serui. vr. pre. tex. in l. qui luminibus. eod. titu. tex. in l. inter servitutes. eo. tit. §. in l. altius. ff. si serui. v. d. tex. in l. si in edibus. C. de serui. & aqua. text. in §. æque si agat. Insti. de actio. pro quibus est lex. 2. tit. 31. par. 3: Quibus præsuppositis & deductis, pro perfecta declaratione materiae quæro, an & quando habeat locum nunciatio novi operis pro edificio de novo facto: pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico, quod sunt videndi sex articuli principales. Primus, quo casu & quando habeat locum nunciatio novi operis? Secundus, quæ personæ possint nunciare? Tertius, quibus personis debet fieri nunciatio? Quartus, quo loco debeat fieri nunciatio? Quintus, quis sit modus & forma denunciationis? Sextus, quis sit effectus huius denunciationis?

80 Que ad primu articulum dico quod nunciatio novi operis, propriè habet locum pro opere incepto vel preparato, non verò pro opere iam factò & consummato: text. est in l. 1. §. 1. ff. noui oper. nun. cuius verba sunt, hoc autem edictum remedium quæ operis nouo nunciationis aduersus futura opera inductum est, non aduersus præterita: & ibi notat Bart. & commun. Docto. text. in ca. 1. eod. titul. & ibi notat Innoc. Hostig. Ioan. An. Abb. & commun. Docto. tex. in l. de pupillo. §. nunciationem. ff. de noui ope. nuncia. cuius verba sunt, nunciationem autem in re presentia faciendam meminisse oportebit. l. eo loci vbi opus nouu fiat siue quis edificet, siue inchoet edificare: pro opere vero iam factò & consummato non cõpetit istud remediũ nunciatio nis noui operis, sed cõpetit interdictũ & remedium, quod vi aut clam, quod est recuperadæ: text. est in l. 1. §. 1. ff. noui oper. nũ. ibi, nã si quid operis factũ fuerit quod fieri non debuit, cessat edictũ de oper. no. nun. & erit trãseundũ ad interdictũ q̄ vi aut clã. & adde q̄ illud remediũ & titulus quod vi aut clam, habet locum quando quis edificauit, vel aliquid opus fecit, vel iussit facere in re mea, & illud edificauit vel fe-

cit clam, taliter quod verisimiliter non potuit sibi denunciari nouum opus: si verò palam fecit nulla opera vel industria adhibita, vt sibi nunciari non possit, cessat illud remedium: text. est in l. 1. ff. quod vi aut clam. tex. in l. 3. §. fin. eo. tit. cuius verba sunt, clam facere videri Cassius scribit eum qui celauit aduersario nec ei denunciãuit, si modo timuit eius controuersiam, aut debuit timere: ita tenet & declarat Bartol. in l. competit. §. si ff. quod vi aut clam. ita etiam tenet & declarat Specul. in tit. de restit. spo. §. 1. verli. ceterum. nu. 21. Rosfred. in rub. de interdicto, quod vi aut clã. Ange. de Peru. in l. 1. §. quid sit. ff. quod vi aut clã. Bar. in l. stat. §. quod me. cau. i. col. nu. 3. Anto. de But. in. citem cũ quis. de restit. spo. 2. co. nu. 15. Angel. de Are. in §. qua drupli. Inst. de actio. fi. col. in fin. & adde quod similiter in isto casu competit interdictum vt possidetis, pro defensione possessionis, & vt reus desinat à molestia, & in consequentiã destruat opus sine cuius demolitione non videtur cessare à molestia. text. est expressus in l. si duo. §. si vicinus. ff. vt possi. cuius verba sunt, si vicinus meo in pariete meo tectoria habeat, & in pariete suo, vt possidetis interdictũ mihi effucax est, vtea tollere compellatur. bonus tex. in l. vim facit. ff. de vi & arma. ibi, aut quid edificade tex. in l. de pupillo. §. meminisse. in fine ff. noui ope. nun. & tenet glo. or. in l. 1. ff. quod vi aut clam. in verb. restituere. & ibi Bart. Ang. & commun. Docto. tenet etiam & declarat Pau. in l. prætor ait. §. 1. num. 3. ff. de noui operis nũciatio. & eo casu quo actor possidet potest intentare vnum vel aliud, & nulla in eis hoc casu datur differentia: si vero actor non possidet, sed tantũ detinet vel alias sua interest, datur interdictum quod vi aut clam, vt infra dicitur: non verò vt possidetis. Alia etiam differentia vltra Docto. est, quod interdictũ quod vi aut clam, cõpetit infra annum à die perfecti operis, vt in l. semper. §. hoc interdictum. eodem tit. interdictum verò vt possi. durat tantum anno pro interesse præterito, sed pro molestia & turbatione quæ semper instat, semper datur & competit: vnde in nostro casu competit pro destruedo edificio.

21 Ex quibus resultat noua & subtilis difficultas si quis edificat in re mea vel à me possessa palam, & opus est iam consummatum, quod remedium habeam? & resolutiue dico, quod tantum mihi competit & prodest interdictum vt possidetis, si re vel solũ (vbi est factũ edificium) possideo, per quod defendar in possessionem & declarabor possessor, & in consequentiã destruetur

destruetur opus: sine quo non possum defendi à molestia: argum. tex. in l. de pupillo. §. meminisse. de ope. no. nũ. tex. in l. si duo. §. vicin. ff. vt possi. tex. in l. vim facit. de vi & vi ar. & argum. glo. singu. iuncta commu. opi. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqu. posse. & similiter habet locum interdictum quod vi aut clam, pro opere factò palam vel clam post denunciationem noui operis, qualitercunque fuerit facta denũciatio. text. est in l. 1. §. quid sit vi factum. verli. 1. ff. quod vi aut clam. cuius verba sunt, sed si quis iactu vel minimi lapilli prohibitus facere perueuerit, hunc quoq; vim fecisse videri Padius & Pomponius scribunt: eo que iure vtimur. & ibi nota. tenet & declarat Ange. de Peru. tenet etiam Rosfre. in dicta rub. de interdic. quod vi aut clam. in princ. ex quo clare deducitur, quod in isto casu concurrunt & competit interdictum quod vi aut clam, & interdic. noui. ope. nun. & ita expressè dicit text. in l. si alius. §. ait Iulianus. ff. quod vi aut clam. ibi, duobus interdictis tenebitur vno, quod de noui operis nunciatione cõpetit, altero quod vi aut clam. ad idem est text. in l. prætor ait. §. nonnulli. ff. de no. operis nun. & ibi glo. & commun. Docto. Sed attẽde quod merito potest dubitari, quare isto casu competit interdictum quod vi aut clam, cum propriè hoc casu competit interdictũ noui. ope. nun. maximè cum interdictũ noui operis nunciationis daret perpetuò, & sic per. 30. annos vt opus destruetur, vt in l. prætor ait. §. hoc interdictum perpetuò datur. ff. de ope. no. nũ. interdictum verò quod vi aut clam, tantum durat anno, vt in l. semper §. hoc interdictum. ff. quod vi aut clam. in qua difficultate breuiter respondeo dupliciter. Primo modo q̄ quando generalis disposuit. & specialis emanant à diuersis legibus; tunc bene possunt concurrere & vnũ non excludit aliud, vt in l. si legatarius. ff. de dolo. & ibi gloss. fina. & commun. opi. Docto.

22 Vel aliter & secundo, quod licet ista remedia in quã plurib⁹ cõcurrãt. tñ in aliqb⁹ differunt & habent se tãquã excedẽtia & excessa: nã. Primò differunt quia interdictũ q̄ vi aut clã, habet locũ pro re cõmuni: text. est in l. deniq; §. si ex socijs. ff. quod vi aut clam. interdictũ vero de ope. no. nun. non: text. est & ibi cõm. opi. in l. in prouinciali. verli. 1. & 2. ff. noui. ope. nun. Secundo quia interdictũ quod vi aut clã, cõpetit fructuario: text. est in l. is qui in puteum. §. fin. cum. l. sequenti & sequenti. ff. quod vi aut clam. interdictum vero no. ope. nun. non: text. est in l. 1. §. si ff. noui ope. nun. Tertio interdictum quod vi-

aut clam, datur habenti rusticam seruitutem: text. est in l. deniq; §. vnde & apud Seruium. ff. quod vi aut clam. interdictum vero noui. oper. nun. non: text. est in l. qui viam. infra. eo. Quarto interdictũ quod vi aut clam datur colono vel inquilino: text. est in l. is qui in puteum. §. si postea quã. verli. si tamẽ precario. ff. q̄ vi aut clam. interdictũ vero no. ope. nun. non: text. est in l. in prouinciali. §. si ego. ff. noui oper. nunc. quas differentias ponit Rosfre. in dicta rub. de interdic. quod vi aut clam. num. 10. Bart. & Docto. post glo. ibi in l. 1. §. ff. no. ope. nũ. Item ad de quod interdictum, quod vi aut clam. nedũ competit domino sed possessori tantum, & etiã ei cuius interest edificium nen esse factum, licet non possideat: text. est in l. is qui in puteum. §. si ff. quod vi aut clam. text. in l. quanquam. eod. titu. tex. in l. deniq; §. si ex socijs. eod. tit. tex. in l. competit. in princip. eo. titu. cuius verba sunt, competit autem hoc interdictum etiã his qui non possident, si modo eorum interest. Ex quo inferitur quod competit etiam ei qui iam desijt esse dominus & possessor: puta venditori suæ rei qui eam vendidit & tradidit: nã agit interdicto quod vi aut clam, saltẽ pro suo interesse ratione operis facti, text. est in l. is qui in puteum. §. si postea quã. ff. quod vi aut clã. & ibi glo. & commun. Docto. & illum tex. bene declarat Rosfre. in dic. rub. de interdic. quod vi aut clam. 7. col. verli. illud nota. Itẽ adde quod virtus & effectus interdicti quod vi aut clam, est, vt opus seu edificium suis sumptibus demoliat, & in interesse condemnetur: text. est in l. 1. ff. quod vi aut clam. tex. in l. semper. §. in hoc interdicto. eo. titu. ex quo tollitur difficultas quæ posses obijci, nam si edificium cedit solo meo, vt lege. adeo. §. ex diuerso. ff. de acquir. rerum domi. & in §. ex diuerso. Insti. de re. ci. cum simi. cuius effectus fuit interdictum quod vi aut clam: quia respondeo quod fortè domino nocet edificium & non vult illud habere vel retinere, sed vult quod destruetur sumptibus facientis vel edificantis, vel fortè non est dominus fundi sed detentator & sibi nocet: & in terminis ita tenet & declarat Rosfre. in dicta rub. de inter. quod vi aut clam. 6. co. verli. Item nõ videtur.

23 Quoad secundum articulum, quæ personæ possint nunciare, resolutiue dico: quod ois illa persona cuius interest edificium illud non fieri ratione dominij, vel quasi dominij, vel possessionis, vel iuris seruitutis vrbane, vel pignoris quã habet in re in qua edificatur, potest nunciare nouum opus: text. est in l. 1. §. pen. ff. de ope. no. Ant. Go. in. ll. Tau. Gg 2 nun.

200 ka

nun. cuius verba sunt, iuris nostri conferendi aut damni depellendi causa opus nouum nunciare: o est is ad quem ea res pertinet. & ibi commun. Doctores. Ex quo primo infero quod ille qui praetendit se dominum illius rei in qua aedificium sit, potest nunciare: tex. est in dict. l. i. §. pe. ff. noui ope. nun. & ibi gloss. or. Bar. & commun. Docto. tex. in. l. i. versic. ius is habet. ff. de remissionibus. cuius verba sunt, ius is habet nouum opus nunciandi qui aut dominium aut seruitutem habet. Secundo potest nunciare ille qui habet quasi dominium, quia possidet rem cum titu. & bona fide: tex. est in dicta. l. i. §. pe. ff. noui ope. nun. & ibi gloss. & commun. opi. probat etiam tex. in. l. cum qui. §. i. ver. Publiciana. ff. de Publi. tex. in. l. quae cuq; . eo. tit. Tertio potest nunciare ille qui nuda & simpliciter possessionem habet, licet sine titu. argumeto text. in. l. vim facit. ff. de vi & vi arma. ibi, aut quid aedificando, sine quid omnino faciendo per quod liberam possessionem aduersarij non reliquit. textus est in. l. prima, & per totum. ff. quo vi. aut clam. Quarto potest nunciare ille qui habet utile dominium, vt superficiarius, emphyteota, & similis persona: text. est in. l. in provinciali. §. si ego. ff. noui ope. nun. & facit tex. cum materia. in. l. i. ff. de superficieb. text. in. l. si. C. de iure emphy. Quinto potest nunciare ille qui habet ius pignoris in re in qua fit aedificium: text. est in. l. creditori. ff. noui ope. nun. & ibi commun. Docto.

24 Sexto potest nunciare ille qui habet seruitutem urbanam in illa re in qua fit aedificium: tex. est in. l. de pupillo. §. sextus. versic. imposititia. ff. noui ope. nu. & ibi glo. or. & commun. Doct. tex. in. l. inter seruitutes. versic. si seruitus. ff. de serui. urba. pra. & ibi gl. & commun. Doct. text. in. l. & si forte. §. sciendū. & §. fin. ff. si serui. ven. tex. in. l. i. §. ius is habet. ff. de remissionib. tex. in. l. in iudicio. ff. fami. herc. ille vero qui habet seruitutem rusticam non potest nunciare, licet possit agere confessoria, vt seruitus sibi praestetur, & eodem iure in interesse & damno: text. est in. l. qui viam. ff. noui ope. nun. cuius verba sunt, qui viam habet, si opus nouum nunciauerit aduersus eum qui in via aedificat, nihil agit: sed seruitutem vindicare non prohibetur. & ibi glo. ord. & commun. Docto. & idem disponit lex. §. titu. §. 3. par. Sed attende quod dubium maximum & necessarium est ratione diuersitatis assignare, vnde glo. in dicta. l. qui viam. dicit quod ille qui habet rusticam seruitutem, non potest nunciare: quia hoc inductum est fauore agrorum in quibus aedificium fit: quia praedia

rustica debent esse magis libera quam urbana fauore agriculturæ: & illam rationem sequitur Bart. & alij Docto. in dicta. l. i. §. fin. ff. no. ope. nun. Sed ista ratio non videtur concludere, quia procederet tantum quando gratia colligendo rum fructuum fieret aliquod aedificium, quia alias illud aedificium magis noceret fructibus: vnde Paul. de Castro in dicta. l. i. §. fi. ponit aliam rationem. s. quod ille qui habet seruitutem urbanam vel etiam rusticam potest nunciare quando ex ea principaliter, directo, & immediate fundus cui debetur seruitus consequitur utilitatem: vt est videre in seruitute luminis, quae est urbana: vel in seruitute aquaeductus, quae est rustica, ex qua fundus dominans efficitur fertilior & utilior: sed ille qui habet rusticam seruitutem ex qua fundus dominans non sentit utilitatem immediate, principaliter, & directo: vt est videre in eo qui habet seruitutem itineris, viae, actus vel aliam, ex qua fundus dominans non consequitur utilitatem directo & immediate: sed mediante vsu, facto, & exercitio eius cui debetur: quia potest per fundum seruientem transire, ex quo facto resultat utilitas praedio dominantis. Barto. vero soluit alio modo & dicit quod in distincte qui habet seruitutem urbanam & rusticam potest nunciare: nec obstat tex. in dicta. l. qui viam. quia debet intelligi quando dominus vel alius aedificat in praedio vel fundo seruiente, reficiendo & praeparando: non vero faciendo de nouo: sed ista solu. commun. repro. & prima tenetur tanquam communis. Vel aliter cogitavi quod sit. 3. ratio, quod indistincte ille qui habet seruitutem urbanam vel rusticam possit nunciare quando talis seruitus rustica est imposita & terminata in certo loco & parte fundi seruientis: nam tunc si in illa parte fit aedificium, posset denunciari: quia magis afficit rem: secus vero si certus locus fundi non sit determinatus pro seruitute, sed simpliciter sit in toto fundo: quia tunc licet in aliqua parte fundi fiat aedificium non potest nunciari, quia per alium locum posset dominus fundi dominantis pertransire: & ita posset nouiter intelligi tex. in dicta. l. qui viam. & in terminis ita reperio quod tenet & declarat solus Roma. in. l. i. §. si. ff. col. in fine. ff. de ope. no. nun. Confirmatur, quia licet seruitus realis rustica de rigore debeatur in toto fundo. et sit tota in toto, et tota in qualibet parte fundi, tamen modo conuentum sit inter partes, modo non, debet eligi certus et determinatus locus et pars fundi per quam quis utatur seruitute, et aliae partes remanent liberae. text. est in. l. si certo genere. §. si totus. ff. de serui. rusti. praedio. rex.

text. in. l. si cui simpliciter. ff. de seruitu. titu. general. & ibi commun. Docto. Item etiam confirmatur, quia magis afficit hypotheca specialis vel particularis quam generalis: tex. est singul. & vnicus in. l. secunda. C. de pigno. vbi disponitur, quod si quis obligauit primo creditori bona sua generaliter, & certam rem particularem & alienauit vnam ex rebus generaliter obligatis, creditor cogitur prius agere ad rem specialiter obligatam, antequam agat contra tertium possessorem: & ad hoc reputat sing. & vnicum Bald. & alij Docto. ibi: licet hodie de iure nouo Authenticorum indistincte creditor tenetur agere contra debitorem principalem antequam veniat ad tertium possessorem pignoris, modo apud debitorem sit hypotheca, modo non, vt in Authen. hoc si debitor. C. de pigno. Ille vero qui habet vsum fructum in re in qua fit aedificium, non potest nunciare nomine proprio, & sic ex persona sua, sed procuratorio nomine ex persona domini, & sic proprietarij, bene potest: sed per confessoriam potest petere & vindicare ius vsusfructus a quocunque aedificante vel impediente: tex. est in. l. i. §. fi. ff. noui oper. nun. cuius verba sunt, vsufructuarius autem opus nouum suo nomine nunciare non potest, sed procuratorio nomine nunciare poterit, vel vindicaret vsum fructum ab eo qui nouum opus faciat, &c. Sed necessarium dubium est, videre, quae sit ratio huius decisionis, cum regula sit in hac materia, quod omnis ille qui praetendit interesse, potest nunciationem noui operis facere, vt supra conclusum est: maxime cum vsufructuarius censeatur quasi dominus ipsius rei, vt in. l. 4. ff. de vsufruct. tex. in. l. si postulerit. §. de eo quoq; . ff. de adult. tex. in. l. praetoris officium. §. si. ff. de dam. infect. tex. in. l. eorum. & in. l. inter fructuarium. eodem titu. maxime etiam, quia ille qui habet seruitutem potest nouum opus nunciare, vt supra dictum est: vnde a fortiori vsufructuarius deberet nunciare, sed respondeo quod ratio est, quia vsufructuarius licet dicatur habere ius in re, tamen reputatur esse debile & non perpetuum: quia morte vsufructuarij & alijs modis extingui potest, vt in. l. corruptionem. C. de vsufruct. & in. l. 3. §. si. ff. quibus mod. vsufruct. amit. & in. §. finitur. Institu. de vsufu. vnde cum habeat ius ita debile & non perpetuum quod de facili amittitur, non potest suo nomine nunciare, sed procuratorio nomine, hoc est ex persona proprietarij: quia eo ipso quod datur sibi vsusfructus in re, videtur factus procurator in ea, & potest, imo tenetur facere ea quae concernunt curam & utilitatem ipsius rei, tex.

est singul. & vnicus in. l. i. §. fi. cum. l. sequenti. ff. vsufruct. quemad. nod. ca. de quo tex. plura bona dico suo loco: & istam rationem ponit expressè Barto. in dicta. l. i. §. fin. Bal. & latius Iaso. 1. & 2. colum. & sequitur commun. opin. ponit etiam Barto. post Dinum ibi in. l. de pupillo. §. sextus. ff. de noui operis nun. Sed attende quod licet ita dispositum sit de iure communi, tamen contrarium disponitur hodie de iure regio: imo quod vsufructuarius possit nunciare nouum opus aedificanti in fundo in quo habet vsum fructum, licet non possit nunciare domino proprietatis, sicut nec poterat de iure communi: ita disponit l. 4. titu. fin. 3. par. nec illa lex potest intelligi vt vsufructuarius possit nunciare extraneo procuratorio nomine, sicut de iure communi: quia simpliciter dici possit nunciare.

26 Item adde quod intantum ille qui praetendit interesse potest nunciare, vt procedat etiam si sit minor: quod tamen intelligo & declaro isto modo, nam si est minor quatuordecim annorum & non possidet, potest nunciare etiam sine autoritate tutoris, ex eo quod facit conditionem suam meliorem, argumento text. in. l. 1. ff. de auto. tuto. & in princip. Institu. eodem titu. si vero possidet, tunc similiter potest nunciare per iudicem vel iactum lapilli, etiam sine tutore cum sit sibi vtile: si vero vult nunciare simpliciter verbo, tunc cum autoritate tutoris potest: sine ea vero non, quia fieret sibi praedictum cum ex hoc amitteret possessionem. ista distinctio in hoc articulo probat tex. in. l. de pupillo. ff. de ope. no. nun. & ibi tenet Alb. Bal. & commun. docto. Ex quibus infero quod hodie mulier coniugata possit nunciationem noui operis facere sine licentia viri omnibus modis, praeterquam solo verbo, ex praedicta ratione.

27 Septimo potest nunciare quilibet amicus vel extraneus nomine domini & sine mandato, dum tamen praestet cautionem dominum ratum habiturum: tex. est in. l. de pupillo. §. qui procuratorio. eod. titu. & in. l. post princ. titu. §. 3. par. ille vero qui non habet ius in re, non potest nunciare: vnde colonus vel inquilinus non potest nunciare: tex. est in. l. 3. §. si ego. ff. de ope. no. nu. & ibi glo. & commun. docto. tamen hoc casu debet notificare domino si videat aliquid fieri in praedictum rei conductum: alias tenetur ad interesse: tex. est no. in. l. videamus. §. ite prospicere. ff. locati. cuius verba sunt, item prospicere debet conductor ne in aliquo vel ius rei vel corpus deterius faciat vel fieri patiat: text. in. l. item quæratur. §. exercitu. eod. tit. Adde tamen quod si dominus qui locauit, obligauit bona sua pro Ant. Go. in. ll. Tau. Gg 3 firmi-

firmitate contractus, conductor vel inquilinus
 posset nunciare: ita Pau. & Alex. & Iaso. in dic.
 l. 3. §. si ego. no. op. nun. Adde quod si dominus
 est absens, si milititer colonus vel inquilinus po-
 test nunciare: ita Paul. quem vide in. l. filius fa.
 de damn. infer. & ibi no. Roma. Cuma. in dicta
 l. 3. §. si ego. argumen. tex. in. l. C. si per vim vel
 alio modo. vbi inquilinus, imò seruus vel ami-
 cus potest petere restitutionem possessionis absen-
 tis. Itē potest nunciare colonus vel inquilinus si condu-
 xit ad longum tempus, argumēto tex. in. l. 1. §. si ff. si
 ager ucti. ita Alexā. in. d. l. 3. §. si. Adde tñ quod
 vltra prædicta etiam oportet quod nunciator
 vltra causam denunciationis quam exprimat,
 tenetur etiam dicere & asserere se possidere rem
 pro qua denunciat: ita Bartol. in. l. 1. ff. eodem
 titu. de no. ope. nun. 3. colum. 7. q. cum quo trā
 seunt alij Docto. sed certē eius sen. & con. est fal-
 sa. quia iura quæ concedunt facultatem denun-
 ciandi, non requirunt nec fundant se in posses-
 sione existente penes denunciātem, sed tantum
 in iure reali dominij vel alterius iuris supra de-
 clarati. Item confirmatur, quia in dō in casibus in
 quibus quis denūciat verbo statim amittit pos-
 sessionem, & tamen denunciatio remanet vali-
 da & firma: ergo non requiritur possessio, nec
 quod asserat se possessorem: text. est in. l. 1. §. in
 operis. ff. eodem tit. de no. ope. nun. text. in. l. 1. §. in
 operis. ff. eodem tit. de no. ope. nun. text. in. l. 1. §. in
 pupillo. §. meminisse. eo. titu. & ita tenet Imo.
 in. l. 1. eiusdem tituli. 2. colu. in fine. & ibi Iaso.
 7. co. num. 12. idem Imo. in dict. §. meminisse. &
 ista est vera sen. & con. Ex quibus inferit, quod
 ille qui tantum habet actionem personalem ad
 rem, vt emptor, donatarius, vel similis persona,
 non possit nunciare.

3^m
 3^{ax}
 3^{iculy}

28 Quo ad tertium articulum, quibus personis fiat
 nunciatio dico quod potest fieri domino ipsius
 rei in qua fit ædificiū, vel ipsis fabris, vel officia-
 libus qui in illa re operantur, vel ministris & fa-
 miliariibus eius, & generaliter omnibus qui in
 illa re fuerint cuiuscunque conditionis sint, mo-
 do sint liberi, modo serui, modo minores, mo-
 do maiores, nomine domini vel causa ipsius o-
 peris: ita vt possit venire in notitiam domini:
 text. est in. l. de pupillo. nunciationem. versic.
 nunciare. ff. noui operis nunciatio. ne. tex. in. l. 1.
 in fine. titu. fina. 3. par. & potest fieri sine iudice
 & nomine proprio vel alieno cum mandato, &
 diebus feriatis vel nō, & contra inuito vel igno-
 rantes: text. est in. l. prima. §. nunciatio. ff. de o-
 peris noui nunciatio. vnde commodum est de
 nunciare officialibus. Primo quia destruitur
 opus factum post nunciationem. Secundo quia
 regulariter officiales facta nunciatione statim

abstinent se ab ædificio: ita Rosfred. in dicta ru-
 brica. de noui operis nun. num. 10.
 29 Adde tamen, quod in isto casu dubium est, an
 indistincte post denūciationem factam officia-
 libus, debeat opus destrui modo talis nuncia-
 tio venerit in notitiam domini, modo non: in
 quo articulo reperio tres princip. opin. Prima
 opinio est, quod indistincte talis denunciatio
 facta fabris, noceat domino etiam ignorantibus
 quo ad destructionem, & quo ad impensam:
 quia culpa eorum imputanda est domino qui
 eos posuit, istam opi. tenet Otho glossator anti-
 quus in dicta. l. de pupillo. §. nunciationem. quæ
 refert ibi glossa.
 Secunda opinio est quod indistincte talis denū-
 ciatio facta fabris vel officialibus nō noceat do-
 mino quo ad destructionem nec impensam, nisi
 si à die quo peruenerit nunciatio in notitiā eius:
 & istam opi. videtur tenere gloss. in dict. §. nunc-
 iationem. in verbo, nunciationem. in fine. Ro-
 fre. in dict. rub. de interd. de no. ope. nun. 6. co.
 num. 9. Specu. in rubri. de no. ope. nū. in vers.
 fin. & ibi Ioan. And. Tertia opin. verior & ma-
 gis com. est, quod dominus ignorans teneatur
 ad patientiam vt destruat opus factum, post
 nunciationem factam officialibus, cum talis nū-
 ciatio afficiat rem non tamen teneatur ad im-
 pensam: sed ipsi fabri vel officiales teneantur sol-
 uere expensam destructionis, cum fuerint in
 culpa in ædificando: argumēto text. in. l. com-
 petit. §. si ff. quod vi aut clam. & in. l. pe. & si. ff.
 de ope. no. nun. & in expresso ita tenet Rayne.
 in dict. l. de pupillo. §. nunciationem. & Iacob.
 de Ra. & Iac. de Are. quos ipse refert. tenet etiā
 Bart. ibi. 2. colum. num. 4. dicēs omnes ita tene-
 re, Bald. Angel. & Paul. ibi. tenet etiam Alberi.
 in dicta. l. si pupillo. §. si quis forte. adde tamen
 quod damnum quod ex hoc domino contige-
 rit poterit ab eis recuperare: ita Pau. in. dicto. §.
 nunciationem. imo si nullus officialis vel ope-
 rarius sit in ædificio, potest fieri nunciatio in
 eadem re & loco vbi sit ædificiū: argumēto
 tex. in. l. quarta. §. totiens. ff. de damn. infer. vbi
 dicitur quod si domus vicini minatur ruinam,
 & non reperitur dominus eius, potest fieri pe-
 titio cautionis in ipsa domo: facit tex. in. l. ope-
 ris. & in. l. fina. ff. de operis noui nunciatio. vbi
 ista nunciatio noui operis dicitur in rem & nō
 in personā: facit etiam bonis text. in. l. aut qui
 aliter. versic. & si forte. ibi aut ad domum denū-
 ciandū est. ff. quod vi aut clam. tex. in. l. secūda.
 §. si autem ab fuerit. C. de anna. excep. text. in
 l. 1. §. permittitur. ibi, aut ad domum denuncia-
 re. ff. de libe. agnosc. Quod tamen debet intelli-
 gi isto

gisto modo quod valeat nunciatio vt postquā
 peruenerit in notitiam domini non possit ædifi-
 care. non tamen destruetur opus medio tempo-
 re factum antequam sciret: ista glo. ord. in dict.
 l. de pupillo. §. nunciationem. in prin. & ibi Bar.
 nu. 3. & com. doc. præcipue Iaso. 2. colum. in fin.
 cum sequenti. tenet etiam Imola, vbi dicit hanc
 esse commu. opi. in. l. operis. in primo. eod. tit.
 Specu. in titu. de no. ope. nun. in fine. vers. quid
 si quando. nun. 7. Rosfred. in rub. de interd. de no.
 ope. num. 5. colu. num. 8. sed isto casu dominus
 tenetur ad patientiam, vt destruat opus factū
 eo ignorante, & hoc operabitur illa denūciatio
 in re, sed ipse dominus non tenebitur ad impen-
 sam. & ita tenent & declarāt Docto. vbi supra.
 & satis confirmatur ex supra proximè dictis cir-
 ca nunciationem factam officialibus. Item ista
 nunciatio debet fieri in ipso opere, vnde si ali-
 bi fiat etiam ipsi domino, esset nullius momen-
 ti. tex. est in dict. l. de pupillo. §. nunciationem
 in primo: cuius verba sunt, nunciationem autē
 in re presenti faciendam meminisse oportebit,
 & ibi glo. ord. & com. doct. & idem disponit. l. 1.
 prope fin. tit. fin. 3. par. Adde tamen quod hoc
 casu haberet locum interdictū quod vi aut clā,
 quia post talem nunciationem etiam nō factā
 in ipsa re vel opere, vnde si postea ædificaret
 dominus teneretur demoliri per inter. quod vi
 aut clam. non requirit quod prohibitio fiat in
 re presenti, non tamē tenetur demoliri suis ex-
 pensis, nisi à die quo cepit prohibere fabris: ita
 probat tex. in. l. 1. §. sed & si quis. ff. quod vi aut
 clam. per quem ita tenet glo. ordin. & commu.
 Docto. in. l. 1. §. 1. ff. no. operis nunci. & in specie
 Paul. in. l. de pupillo. §. nunciationem. in fi. eo-
 dem tit. & Bartolus. in. §. si quis forte. eiusdem
 l. in fine.
 30 Quo ad quartum articulum, pro quibus rebus
 fiat nunciatio, dico quod pro rebus priuatis: &
 tunc ille cuius interest potest nunciare, vt su-
 pra dictum est. Item etiam pro rebus publicis
 habet locum nunciatio, & pro eis quilibet de
 populo potest nunciare, nisi sit inhabilis, vt pu-
 pillus, mulier, vel infamis: tex. est in. l. in prouin-
 ciali. §. si cum. l. sequenti. ff. no. operis nunciati.
 cuius verba sunt, si in publico aliquid fiat, om-
 nes eius opus nouum nunciare possunt: nam
 reipublicæ interest quā plurimos ad defen-
 dēdam suam causam admittere: tex. in. l. de pu-
 pillo. in primo, eodem titu. tex. in. l. prima. §.
 nunciatio. el segundo, eodem titu. tex. in. l. pu-
 pillaris. & in. l. mulieri. ff. de popu. actio. tex. in
 l. 2. §. hoc interdictum perpetuum. & per totū.
 ff. nē quid in loco publico, & idē disponit lex.

3. titulo final. tertia partit. quod tamen debet
 intelligi isto modo, nam ille qui est ciuilius
 ciuitatis vel oppidi potest nunciare nouū opus
 nulla facta distinctione in quo loco fiat ædifi-
 cium: si vero non est ciuis, potest nunciare opus
 nouum si ædificiū fiat in via publica, non ve-
 rò si fiat in alio loco publico: argumēto text.
 in. l. 1. ff. de via publica. & in. l. per agrum. C. de
 serui. & aqua. & ita tenet Bar. in. l. in prouincia
 li. §. si. nu. 3. ff. no. ope. nūcia. & ita debet intelli-
 gi glo. quam ibi reputat singul. Angel. in. l. 2. §.
 penulti. ff. nē quid in loco publico. quæ vult
 quod nedum ciuilem sed etiā forensē potest
 nunciare pro rebus publicis: nā debet intelli-
 gi cum hac distinctione Bar. & ita videtur intelli-
 gere Imola in. l. 1. de pu. in. secunda columna.
 Item intelligi, quod quilibet ciuis nunciat quā-
 do ædificiū fieret in loco publico qui perti-
 net ad vsum publicum, secus si fiat in fundo ip-
 sius fisci vel ciuitatis: quia tunc tantum nunci-
 at qui habet mandatum ab ipsa ciuitate: ita
 probat tex. in. l. nulli. ff. quod cuiusque vniuer-
 sitatis. text. in. l. 2. §. hoc interdictum. el. 2. ff. nē
 quid in loco publico. & tenet Bar. in dicta. l. in
 prouinciali. §. si. num. 5. Imola & alij Doct. ibi
 31 Quo ad quintum articulum, qualiter, & quo
 modo, & forma debet fieri ista denunciatio? di-
 co quod tripliciter. Vno modo solo verbo, vt
 quando simpliciter ille cuius interest, nouum
 opus nunciat, tex. est in. l. de pupillo. §. memi-
 nisse. ff. no. ope. nun. Secundo modo per iactum
 lapilli. f. proiciendo aliquos lapides, vnum vel
 plures, in ædificio: dicendo, qualiter per illud
 factum nunciat nouum opus: tex. est in dict. l.
 de pupillo. §. meminisse. Tertio modo autorita-
 te iudicis, quia ad petitionem nūciantis iudex
 ipse vel nuncius vel tabellio de mandato eius
 quod redigitur in scriptis nunciat nouū opus,
 & iubet ne fiat: text. est in dicta. l. de pupillo. §.
 meminisse. & istos tres modos & formas ponit
 & declarat melius quā alibi Rosfred. in libellis
 suis, in rub. de interd. de no. ope. nun. secunda co-
 lum. num. e. secundo. Bar. in dicto. §. meminisse
 & eos ponit & declarat lex prima. titulo finali.
 tertia part. & adde quod quolibet die etiam fe-
 riato in honorem Dei potest fieri talis nuncia-
 tio: ita tenet Hostien. in summa, extra eo. in. §.
 cui fiat. 2. colum. post princi. tenet etiam Alex.
 in. l. de pupillo. §. nunciationem. 1. colum. num.
 tertio. ff. de ope. no. nun. Iaso. in. l. cum filius fa.
 §. si. ff. de verbo. obliga.
 32 In his tamen modis denunciandi ista reperitur
 differentia, quod si fiat solo verbo, & denuncia-
 tor sit possessor, statim amittit possessionem &
 Ant. Go. in. ll. Tau. Gg 4 trans.

50

transfertur in edificantē: *tex. est in l. i. §. in operis. ff. no. ope. nū. cuius verba sunt, in operis autem noui nūciationem possessorem aduersarium facimus. & ibi tenet gl. or. Bar. & cōmunis opinio Docto. tex. in l. si alius. §. ait Iulianus. versu. licere. ff. quod vi aut clā. ibi, cum possessor hoc ipso constituatur: *tex. in l. & si forte. §. sciendū. ff. si ser. vend. secus tamē est in alijs modis denūciandi. s. per iactum lapilli, vel per iudicem: *tex. est in l. de pupillo. §. meminisse. ff. no. ope. nū. ibi, melius esse cum per prætorem vel per manum, id est, per lapilli iactum prohibere, quam per operis noui nūciationem: ceterum operis noui nūciationem possessorē eum facimus cui nūciauerimus, & si quæras quæ sit ratio tantę diuersitatis? certē nulla congrua nec sufficiens reddi potest, nisi illa colorata quam ponit glo. ordi. in dict. l. i. §. in operis. ff. no. ope. nū. l. ga possessio solo animo perditur. & per istam denūciationem solo verbo meticulous & timidus videtur, cum non impediatur aliter suam possessionem: unde illā videtur deserere & animo desinere possidere: quam rationē sequitur ibi Bar. & cōmun. doct. tenet etiā Rofre. in dicta rubri. de interd. de no. ope. nū. 3. colum. nu. 3. late Hostiensis in summa illius tituli. in §. fina. versu. ratio. Cardi. in rub. extra. eo. de no. nūc. in si. Itē adde quod si forte plura ædificia fiant in pluribus & diuersis locis presentibus, sufficit tantū vna nūciatio pro omnibus, dū tamen exaudiri potest, secus verō esset si fierent in locis distantibus, taliter quod nūciatio non possit exaudiri: quia non sufficeret: ita probat *tex. not. in l. de pupillo. §. fina. ff. no. oper. nū. & ibi expressē tenet Iacob. de Aret. Paul. Cuma. & Iaso. facit etiam *tex. in l. accipientis. ff. de auto. tuto. & ibi cōmun. opin. *tex. in l. etiam. §. si plures. ff. de manu. vindi. *tex. in l. scire debemus cum materia. ff. de verbo. obliga. *tex. in l. fin. §. fin. ff. de nouationibus.********

33 Quo ad sextū principā articulū. s. quis sit effectus huius denūciationis, in quo articulo consistit tota utilitas presentis materię: resolutiue dico, quod effectus maximus & principalis est, si post denūciationē ille ædificauerit, cogit suis sumptibus opus destruere: *tex. est in l. nō solū. §. sciendū. ff. no. ope. nū. *tex. in l. prætor ait in prin. eo. tit. cuius verba sunt, prætor ait in quē le cū nūciatū est nē quid. no. op. fieret qua de re agit, quod in eo loco antequam nūciatio remissa fuerit, aut in ea causa esset vt remitti deberet factū est, id est, nūc. & ibi glo. Bar. & cōmun. doct. *tex. in l. pe. & si. eo. tit. & idē disponit. l. 8. tit. si. 3. par. & in tantū hoc est verum vt procedat modo licite***

& cū iusta causa quis denūciat, modō iniuste & sine causa: *tex. est in l. i. ff. noui. ope. nū. cuius verba sunt, hoc edicto permittitur vt siue iure siue iniuria opus fieret, per nūciationem inhiberetur. *tex. in c. r. extā. de noui. ope. nū. quod tamē est intelligendū in specto sine, quia postea appareat quod non fuit legitima causa denūciandi: sed a prin. tēpore denūciationis, bene requiritur quod denūciator prætendat interesse: & fundet suam intētionem in aliqua iusta causa in genere vel in specie: ita tenet & declarat glo. ordi. in l. i. §. nūc. videamus. ff. no. ode. nū. glo. in §. pe. eiusdem legis. tenet etiam & declarat Iaso. in l. i. co. eod. tit. In quo atteri de, quod si iam ædificium erat inceptum, oportet nūciantem probare vsq; ad quam partem vt quod postea appareat factū esse destruatur: & ideo poterit sumere modulos mediāte chordula vel baculo iudicis autoritate, vt cognosci possit altitudo vel modus ædificij: alias si denūciator hoc non probet, non debet fieri demolitio in aliquo: quia probatio non cōcludit: *tex. est in l. nō solū. §. qui opus. eo. tit. *tex. in §. sed vt probari. eiusdē. l. cui verba sunt, sed vt probari possit qd postea ædificatū sit, modulos sumere debet ei qui nūciat: qui vt sumant cōferatūq; prætor decernere solet. & ad hoc illū *tex. reputati. no. Bal. Bar. & cōmun. doct. q. plura bona ex eo deducunt & inferunt: & confirmat per *tex. cū ratione. in l. absentē. ff. de pœnis. Vnū tñ est quod si ille qui ædificat præstitit idoneā satisfidationem pro se & hæredibus suis demoliendo opere suis sumptibus, si appareat eum non habuisse ius ædificandi, & de soluendo damnū vel interesse, qd denūciator incurrit debet audi & poterit ædificare, non obstante prædicta denūciatione: *tex. est in l. prætor ait. §. si quis paratus. ff. no. op. nū. cuius verba sunt. si quis paratus fuerit satisfidare, deinde actor stipulari noluerit: in ea causa est vt remitti debeat nūciatio: & c. & ibi glo. Bar. & cōmun. doct. *tex. in §. dein de eiusdem legis. *tex. in l. stipulatio. in prin. eo. tit. vbi. gl. ponit formā satisfidationis: & ibi cōmun. Docto. *tex. in l. de pupillo. §. si is qui. eodem titu. *tex. in l. non solum. §. si cum possem. & in §. sciendum. eodem titulo. cuius verba sunt, sciendum est facta operis noui nūciatione, eū cui nūciatum est abstinere oportere, donec caueat vel donec remissio nūciationis fiat: & ibi gloss. ordinar. Bartol. Alberic. Paul. & cōmuniter Doctores.***********

34 Hodie tamen de iure nouo. C. denūciator nō cogitur recipere talem satisfidationem infra tres menses, imō debet opus seu ædificium superferri, &

deri, & eis elapsis poterit ædificare cum prædicta satisfidatione, licet prima facie omnibus hoc rigorosum videatur. *tex. est in l. vna. C. de noui operis nūciatione. & ibi gl. ord. & cōmun. Docto. *tex. in cap. finali. extra. eo. tit. & ista de cilio est confirmata per legem notam titu. si. 3. par. licet in aliquibus libris antiquis litera eius reperiatur corrupta, quia prope finem deficit no. quod tamē notabiliter intellige isto modo: nam si ille qui ædificat vult prestare satisfidationem, & denūciator recipit eam, potest statim ædificare, cum per hoc sit facta remissio denūciationis, & isto casu iura antiqua remanent in correctā: si verō qui ædificat vult satisfidare & nūciator non vult recipere satisfidationem, tamen non offert se prædictus nūciator aliquid probare per quod opus seu ædificium iuste impedire possit, tunc statim poterit ædificare nō elapsis tribus mensibus: & ita etiam procedant iura antiqua, & in isto casu similiter non sint correctā: quia tunc non videtur iuris sui uendi causa denūciatē: sed potius causa vexandi maliciose aduersarium suum ædificantem: si vero ædificans offert satisfidationē, sed nūciator nō vult recipere, quia offert se probare causam & eius quod habeat ad impediendum opus seu ædificium, tunc ædificans non potest ædificare, sed superferretur in opere per tres menses, vt in eis possit nūciator ius suum probare: & si non probauerit, postea poterit ædificans ædificare cum prædicta satisfidatione, & lis vel causa poterit postea definitiue decidi: quia in instantia non est finita per lapsum illorum trium mēsum: & isto casu proprie loquitur & procedit *tex. in dict. l. vna. C. de no. ope. nū. & in dic. c. si. & in dict. l. partita. & in expresso ita tenet & declarat Azo in Summa. C. de edific. priua. & ibi Ioa. Faber in suo Breuiario. Bar. in l. prætor ait. §. si quis parat. ff. no. oper. nū. l. col. & ibi Alb. Ang. Inol. Pau. de Call. & cōmun. Doct. Saly. in dict. l. vna. C. de no. oper. nū. 2. col. & 2. oppo. Hostien. in summa. extra eodem tit. §. qualiter. versu. quid ergo. Idem Hostien. in cap. 2. & fin. eod. tit. & ibi cōmun. opi. & idem disponit prædicta lex partita. 9. titu. fin. tertia part. verū tamen est quod Iaso. in l. i. ff. de ope. no. nū. ante pen. colum. nu. 19. dicit, quod imo potest tenei, quod licet nūciator non se offerat probare causam vel ius suum infra dictos tres menses debeat expectari & in opere superferri per illos tres menses: & sic tenet quod in distincte procedat illa lex vna. C. eo. & quod alias publice suffinit hanc concl. contra communem. Et licet ista noua decilio videatur rigorosa vt debeat su***

perferri in opere, etiam præstita satisfidatione, tamen ratio eius potest esse, quia visa fuit legislatori talis promissio vtilis ipsi ædificanti: quia forte credens se posse ædificare, vel cupiditate vel necessitate ædificij vel alias ædificaret, & postea probato iure nūciantis cogeretur suis sumptibus demoliri & incurreret maximum damnum: similiter est vtilis prædicta decilio ipsi denūcianti, nec sibi fiat damnum & præiudicium si iustam causam præterdit & illam se offert in continenti probare & sic infra tres menses, quod præiudicium sentiret si aduersarius posset ædificare istam rationē in hac noua decisione, ponit expresse Ioan. An. in dict. capit. fin. in princip. extra. eodem titu. Cardina. ibi in fine. Anto. & Abb. Panormit. & adde quod incipiunt isti tres menses currere a tempore quo offertur satisfidatio per ædificantem: ita solus Faber in suo Breuiario in dicta. l. vna. C. eodē per *tex. ibi. vnde si ædificans superferret etiam per multum tempus post nūciationem sibi factā non potest ædificare etiam post tres menses præstita satisfidatione, nisi labantur tres menses computati a die vel tempore ablatæ satisfidationis.*

Item adde quod si nūciator infra illos tres menses de iure suo probauit: & iudex tulit sententiam contra ædificantem vt non ædificet, tantum superest remedium vt condemnatus appellat, non tamen poterit ædificare præstita satisfidatione coram iudice a quo vel ad quem ita solus Salycet. in dicta. l. vna. C. de noui operis nūciatio. argumento textus in capitulo, significantibus. extra. eodem. & probat dicta. l. nona, titulo fina. tertia parti. ibi, *E si por auentura.*

35 Adde tamen quod si post lapsum dictorum trium mensium appareat nūciantem non habuisse iustam causam nūciandi, si ædificans incurrit damnum propter dilationem: quia forte præparamenta sunt corrupta, vel aliud forte damnum passus sit, an denūciator teneatur soluere? & dico quod si illud damnum dominus fuit passus sua culpa, quia post denūciationem ipsi ædificauit & opus destructum est, tale damnum non poterit repetere, argumento textus in regula, quod quis. ff. de re. iuris. & in regul. damnum quod quis. de re. iuris. libro sexto. si vero non ædificauit, imo distulit timore nūciationis, & postea apparet quod nūciator non habuit causam nūciandi, & pronunciatu lex quod potest ædificare: tunc bene potest recuperare damna a nūciante per actionem de dolo. argumento. *tex. in*

(op) Sobre satisfidatio

l. rem quādam. ff. de dolo. ita Bart. in l. r. fi. col. nume. 26. ff. de noui ope. nun. post lac. de Aret. & ante ipsum tenet ibi Raine. pe. col. .q. princ. num. 20. & ibi Vincent. fin. colum. dicēs quōd cum Bartol. transeunt communi. Docto. tenet etiam Anchar. in capit. i. extra. eod. titu. de no. ope. nun. num. 8. Sed hoc ego crederem quādo dolus malitia, vel eius coniectura potest probari: quia scienter se non habere ius denunciandi denunciauit: secus tamen alias hoc non probato: quia in dubio potius iuris sui tuendi causa fecisse quam ex dolo vel malitia credendum est, argumento. & in expressio hoc voluit solus Raine. in dict. l. prima. penultima colum. infra eo.

36 Aduertendum tamen quōd valde vtile & necessarium est videre, an sit aliquod remedium in iure, vt stante illa noua dispositione text. in dicta. l. vnica. C. de no. ope. nun. & dict. c. fi. extra eo. & l. par. possit ille cui facta est nunciatio edificare statim non elapso tēpore trium mensium, de quo semper vidi dubitari in nostro regno: & dico quōd aliqua sunt remedia quæ mihi videntur satis notabilia. Primum est quōd si nunciator non offert se probare aliquam causam vel ius quo fundet intentionem & denunciationem suam, tūc statim potest aduersarius cui facta est denunciatio edificare præstita satisfactio. ita expressē Salyc. in dict. l. vna. C. de noui ope. nun. 2. colū. 2. oppo. & est de mente omnium in dict. l. prætor ait. §. si quis paratus. & probat glo. ord. in l. r. §. nunc videamus. eod. tit. & in. §. pen. eiusdem. l. & Iason in l. r. eodem titu. 1. colum. quod non credo verum per supra dicta & infra dicenda, quibus probatur & dixi quōd in denunciatione non requiritur causa. Secundum est, quando clarē constat & certum & notorium est: quōd ille qui nunciauit nō habet ius nunciandi: quia tunc statim ille cui est facta nunciatio, poterit edificare etiam nulla præstita satisfactio. argumento text. no. in. l. r. versu. Otilius. & in. l. 2. C. ne quis eum qui in ius vo. est vi exi. vbi dicitur quod licet eximens citatū per vim teneatur poena illius tituli, tamen debet intelligi quando citatio valuit: secus vero si fuit nulla, vel ex persona citantis, vel ex persona citati, vel ex alia legitima causa. & ibi notat glof. Bar. & doc. & per illum text. istam cō. tenet originaliter Rosfred. in libellis suis. in rubri. de interd. de no. ope. nun. penultima columna. numero. 15. & idem tenet Bart. reputās esse notabile in. l. r. ff. no. ope. nun. 2. colum. numero. 6. Ioan. de Imo. ibi. r. colum. in fin. Cum. 2. colū. in medio. idē etiam tenet Pau. de Castr. & Cuman. in eadem. l. i. §. nunc videamus. Ias.

lib. 4. colum. versu. no diligenter. vbi aliquibus medijs istam concl. confirmat, & dicit hāc esse commu. opi. in. §. col. tenet etiā no. & dicit hāc esse cōm. opi. Vincen. §. colum. nu. 12. qui bene loquitur. tenet etiam Iason in. l. non solum. §. morte. eo. tit. 2. colum. num. 3. istam etiam con. tenet Abb. Panor. in cap. i. fin. colum. num. 10. extra. de no. ope. nun. vbi dicit hoc esse singulare & menti tenendum. Ancharra. ibi. r. colū. 5. no. istam etiam con. tenet Barto. in consili. suis consilio. 64. incipienti, super puncto. Pro qua communi doctrina & conclusione facit text. in l. prima. §. nunciatio. el segundo. versu. quod si quis in mari. ff. no. ope. nunciatio tex. in. l. qui viam. versu. nihil agit. eod. titu. tex. in. l. hāc stipulatio. §. diuus. ff. vt legat. no. ca. cum simi. vbi habetur quod causa vel satisfactio aliās à iure requisita, non debet interponi super actu vel causa nulla quæ non potest fortiri effectum.

37 Et si quæras qualiter constabit denunciante non habere aliquod ius nunciandi dico quod multipliciter. Primo modo ex defectu personæ nunciantis, vt quia est talis qui nunciare nō potest. vt in. l. r. §. fina. eodem titu. in. l. de pupillo. versu. seruo. eodem titu. ibi, nec nunciatio vllum effectum habet.

Secundō si hoc possit iudici apparere ex euidētia facti, vt quia is qui nunciat nihil penitus ibi habet propē vel iuxta edificium cui præiudicium fieri possit. argumento text. in. l. nō solum in princip. eodem titu. & in. l. prima. C. de edific. priua. & in. l. fina. ff. finium regudun.

Tertiō si appareat nuntiantem non habere ius virtute alicuius publici instrumenti confecti inter partes, vel alicuius sententiæ inter eos late: nam efficitur res notoria.

Quartō quando nunciāns inserit in nunciatione causam iustam per quam apparet non competere sibi aliquod ius nunciandi. argumento text. iuncta glof. in. l. prima. §. penultimo. eodem titu. & in. §. videamus. & in. §. nunciatio. el segundo. versu. quod si quis in mari. eiusdem. l. & in. l. prima & secunda. ff. ne quis eum qui in ius voca. est vi exi. & in expressio istam doctrinam & declara. ponit magistraliter Bar. in. l. prima, secunda colum. prima quæstione. numero octauo. eodem titu. Imo. ibi prima columna. in fine. Iason quinta columna. in fine. numero decimo. sed illud de instrumento debet intelligi quando est confectum à parte contraria, & nihil obijcit contra ipsum, alias ante quam sit de eius viribus discussum non facit rem notoriam. secundum Imol. ibi. r. columna. in fine. argumento. l. fin. C. de fi. instr. sed Iaso. ibi. 6.

ibi. 6. colum. tenet cum. Bartol. quando instrumentum est publicū, qua facit rē notoriam per bona fundamenta. Tertium remedium principale est, quod edificans petat vt nunciator declaret causam suæ denunciationis & iuris sibi competentis: nam cogitur dicere & declarare sicut actor cogitur exprimere causam in libello si petatur à parte, vt in. l. fina. C. de anna. ex cep. & testis cogitur reddere causam & rationē dicti sui quando de ea est interrogatus. vt in. l. solam. & ibi cōm. opin. C. de testi. ita expressē tenet glo. no. & ord. in. l. r. ff. no. ope. nun. in verbo. pronūciationem. & ibi Bar. 3. colū. 2. quæst. principali. & post eum cæteri Doc. tenet etiam nota Pau. in. §. nūc videamus. eiusdem. l. tenet etiam Specu. in titu. de procuratore. §. sequitur versu. sed nunquid sufficit. Hostiensis in summa. extra. de no. ope. nun. §. qualiter fiat. versu. requiritur quod tamen debet intelligi isto modo quod si nunciatio fit autoritate iudicis, causa debet peti declarari coram iudice: si vero nunciatio fit solo verbo vel periactum lapilli, tunc causa debet à parte vel ab officialibus peti in ipso opere & in ipso actu nunciationis: postea vero non posset, quia post nunciationem factam est quæsitum ius nuncianti, vnde postea non tenetur exprimere causam nisi edificans compareat coram iudice, & ibi petat causam exprimi à denunciante: quia tunc ad instantiā & præceptum iudicis cogitur exprimere. argumento text. in. l. de pupillo. §. qui opus. eo. tit. ita Bartolus no. in. l. r. 3. columna. 2. & 4. & 5. q. Ex quo inferitur quod quando pater fecit aliquam donationem filio quæ de sui natura non debet cōferri, nisi expresse dicatur quod debet dici tēpore donationis. Item adde quōd tali casu quādo edificas petis causam sibi declarari, cogitur denūciator illam exprimere in specie, nec sufficit dicere in genere quod nunciat causa iuris sui conseruandi: quia tenetur taliter exprimere vt edificas reddatur certus, an debeat cedere vel cōtendere. argumento text. & quæ ibi notant in. l. r. ff. de æden do. & in. l. ædita actio. C. eo. titu. & in specie ita tenet Bar. in dict. l. r. 3. colum. 6. q. Pau. in. §. nunc videamus. eiusdem legis. si ergo nunciator nulla exprimat causam, vel exprimat iustam, poterit ille cui facta fuit nūciatio edificare etiam nulla præstita satisfactio: ita Pau. de Cast. in. d. l. r. §. nūc videamus. ff. no. ope. nun. Ex quibus magistraliter & resolutiue collige, q. causa non debet necessario exprimi in denunciatione, tū tenet nūciator se offerre probare ius vel causam suæ denūciationis secundum Salic. in dicta. l. vnica. C. de ope. no.

nunciat. Itē quōd si causa petatur exprimi ab eo cui denunciat, debet exprimi & declarari. vt est gl. in dict. l. in verbo. denunciationem & ibi Bart. & cōm. Doct. Item quōd si exprimat causa quæ ipso iure sit nulla vel reprobata per quam constat non esse ius nunciandi, statim potest sperni, & potest edificium continuari secundū Bar. & omnes in dict. l. r. 2. colum. vt dictum est nec huic sen. & concl. obstat tex. cum pluribus ibi positus in. l. r. versu. fi. C. de reivxo. ac. vbi habetur quod solennitas quæ non requiritur in actu, si interueniat & minus apte, nō vitiat actū quia intelligitur quando lex ex certa scientia & casu certo fingit eam: nec obstat si replices de glo. sing. & cōm. opi. in. §. r. In sti. de oblig. versu. in glo. fin. in fin. vbi sententia lata super inepta actione est nulla, quia debet intelligi quando ex facto inepte & false narrato non resultat cōpetens actio. & ita debet intelligi glo. sing. ord. & cōm. opi. in. l. vinum. si cer. pe. vbi ineptitudo actionis non vitiat libellum & processum. Quartum remedium & notabile est, quādo ex denunciatione & cessatione operis sequeretur maximum & graue damnum ipsi edificanti, & modicum vel paruum præiudicium ipsi nunciati ex dilatione, nam tunc poterit edificare præstita satisfactioe & postea apparebit & pronunciabitur, an iuste vel iniuste edificauerit. argumento text. in. l. de pupillo. §. si quis riuos. versu. præterea. ff. no. ope. nū. vbi habetur quōd generaliter potest sperni nunciatio quādo mora in edificando esset allatura maximum damnum seu periculū: & licet ille text. loquatur in damno vel periculo quod contigerit ipsi rei publicæ, non vero alicui priuato: vt si quis velit reficere vel purgare riuos, aut cloacas, vel similes res: tamē argumēto illius. tex. idē erit in alio graui damno particulari & priuato. pro quo etiam facit bonus textus & notabil. in. l. prima. §. sunt autem qui putant. ff. ne quid in flumi. publi. vbi habetur quōd semper maxima vtilitas priuatæ personæ præfertur modicæ vtilitati publicæ: ergo à fortiori hic magna vtilitas priuata edificantis debet præferri modicæ vtilitati alterius personæ priuatæ. s. denunciantis: & ex ista consideratione istam conclusionem & remedium ponit Bartolus in dicta. l. de pupillo. §. si quis riuos. in fine. numero quinto. & ibi nota. Angelus de Perusio qui ponit quotidianum exemplum scilicet quando quis edificaret molēdinum in aliquo flumine tempore æstiuo: nam si virtute denunciationis cessaret opus. posset venire pluuia vel tēpus hyemale, & non

& non potest edificare, & perderet omnia materialia quæ causa ædificij erant parata: & tenet & commendat ibi Pau. in fine. nume. 5. Cum ibi in fine, dicens hoc esse valde notabile in materia idem etiam tenet Bart. vno verbo. in. l. prætor ait. §. si quis paratus. i. col. post prin. eod. tit. & ibi Ang. tenet etiam & commendat. Iaf. in. l. i. eo. titu. 2. colum. versiculo. tertio notabiliter limita.

38 Iuxta prædicta tamē vtiliter & necessariò quæro, si nunciator expressit causam vel causas impertinentes & iniustas, & postea in persecutione vult proponere & prosequi aliam vel alias causas iustas, an possit? & videtur quod sic: sicut in appellatione. argumento text. in. l. scio. versicu. fina. ff. de appella. vbi habetur quod si appellans allegavit vnam causam contra sententiam, potest ab ea discedere & aliam allegare vel aliam accumulare: & ad hoc notat & commendat ibi Bartolus, Angelus, & communiter Doct. & in expresso istam sen. & con. tenet Roma. in dicta. l. i. ff. de noui ope. nun. 4. colum. numero. 16.

Sed his non obstantibus contrarium videtur tenendum, imò quod nunciator aliam nō possit exprimere nec proponere: quia licet nunciatio nem suam fundet ex vna causa, tamē omne ius suū videtur deduxisse in iudicio, sicut in eo qui intentat actionem realem ex vna causa: vnde postea non potest ex alia agere. argumento text. in. l. & an eadē. §. actiones. ff. de excep. rei iu. & isto fundamento & cōsideratione istam sent. & con. tenet Bart. in. l. i. de oper. no. nun. 4. col. 9. q. nu. 18. & cum eo transeunt ibi cōm. Doct. & expresse approbat & sequitur ibi Iaso. 7. colum. 2. versu. in. 10. q. Bar. Sed certe in hac. q. mihi videtur qd nunciator possit exprimere aliam causam & primam nunciationē ex ea fortificari: dum tamen terminetur durante lite primæ causæ propositæ: lata vero sententia super prima causa quæ transiit in rem iudicatam, non possit aliam de nouo exprimere. & ita concordantur opinionēs.

39 Item adde quod interdictū prohibitoriū, hoc est facultas ipsa denūciandi nouum opus postquam ædificium inchoatum est, durat perpetuò, hoc est, quod nullo tempore præscribitur interim quod ædificium non est consummatū sed durat per tempus quo durat ipsum opus. ita probat text. secundum vnam lecturam in. l. prætor ait. §. hoc interdictum. ff. no. ope. nunc. cuius verba sunt, hoc interdictū perpetuò datur. & c. & ita tenet & exponit ibi glo. or. in. 2. lectura: & ibi Bar. post prin. & ratio huius po-

test esse: quia ista denūciatio noui operis competit per modum cuiusdam facultatis: ergo sit impræscriptibilis, sicut facultas eūdi per viam publicā. argumento text. in. l. i. ff. de via pu. & in l. cū notissimī. §. illud. de præscr. 30. vel. 40. anno. nec obstat quod nuntiatio noui operis quæ fit autoritate iudicis, fit iudicis officio. vt in. l. d. pupillo. §. meminisse. ff. no. ope. nū. quod videtur tolli per. 30. annos iuxta doctrinam glo. singu. per text. ibi in. l. sicut in rem. C. d. præscr. 30. vel. 40. anno. in verb. persecutione. quam ibi cōm. sequuntur Doct. quia illa gl. & cōm. doctrina procedit & debet intelligi quando officium iudicis competit pro aliquo iure iam formato de præterito vel cuius causa esset aliquod præteritum: sed in nostro casu & materia istud officium iudicis & facultas denūciandi causatur ex timore, ne aduersarius ædificet, quia timor semper instat ante perfectum opus & consummatum ædificium: ideo istud iudicis officium semper nascitur. pro quo facit text. no. in. l. i. §. i. iun. c. a glo. & cō. opi. ibi, in verbo, nec pluris. infra vti poss. & argumento eorū quæ notat Bald. in l. 2. C. de feruitu. & aqua. 2. colum. interdictum verò demolitorium, hoc est, interdictū quod proponit actor contra aduersarium qui ædificauit post nunciationem noui operis legitime factam, vt teneatur pati quod opus destruat, durat perpetuò, hoc est, per. 30. annos. text. est secundum aliam lecturam in dict. l. prætor ait. §. hoc interdictum. cuius verba sunt, hoc interdictum perpetuò datur dicit gloss. 1. vsque ad. 30. annos. & ita tenet & intelligit ibi Bart. post prin. & communiter Doctores. ibi: si vero intentatur hoc interdictum vt aduersarius cogatur destruere suis sumptibus & teneatur insuper ad interesse, tunc istud remedium seu interdictum non durat vltra annum, cum contineat in hoc pœnam, cum nihil ad reum aduersarium peruenit: & iste annus incipit à die quo inceperit edificare: iste est casus qui sic debet intelligi in. l. prætor ait. §. finali. ff. no. ope. nūcia. cuius verba sunt, hoc interdictum cessat post annum. & ibi tenet Bartolus, Angelus, Paulus, & communiter Doctores. probat etiam textus in. l. semper. §. hoc interdictum. ff. quod vi aut clam. facit etiam textus in. l. penultima. & fin. de noui operis nunciatio, & in specie ita tenet & declarat Albericus in. l. vna. C. de noui operis nunc. Idem Alberic. in. l. prima. §. Item nunciatio. 2. col. eo. tit. de noui ope. nunc. vnde post denunciationem noui operis ædificans superfederit in opere per tres. 4. vel plures annos, & postea ædificauerit bene potest nunciator contra eum

tra eum agere; vt opus destruat suis sumptibus: nec excluditur per lapsum anni, quia istud interdictum demolitorium videtur incipere solum à tempore quo est ædificatum contra nunciationem: ergo ante non incepit currere, quia non fuit apta via agendi: vnde non potuit præscribi, argumento text. in. l. cū notissimī. §. illud. de præscr. 30. anno. Item etiam quia effectus non potest esse prior sua causa, vt in. l. manumissiones. de iust. & iure. & in. l. huiusmodi. ff. quando dies lega. ce.

40 Item adde quod denūciatio noui operis, virtus & effectus eius, & interdictum demolitorium: competens ad hoc vt opus post denūciationem factum destruat, transit ad hæredes vniuersaliter & similiter ad successores particulares passiuè: vnde si post denūciationem noui operis ædificium factum vel continuatum est, & mortuus ædificator, hæredes eius tenentur patientiam præstare, vt opus destruat: non tamē sumptibus eorum, quia hoc esset, pœnā, nec tenentur ad interesse. text. est in. l. pe. ff. noui ope. nun. cuius verba sunt, cui opus nouū nuntiatum est, si ante remissam nunciationem opere facta decesserit, debet hæres eius patientiam destruendi operis aduersario præstare: nam & in restituendo huiusmodi opere, eius qui contra dictum fecit: pœna versatur, porro autem hæres in pœnam nō succedit: facit text. in. l. cōpetit. §. ff. quod vi aut clā. text. in. l. semper. eo. titu. text. iunct. glo. in. l. vim facit. §. item si prohibiti hæres, eodem titu. & idem est si post nunciationem fuit factum ædificium, & vendit vel alienatus fuit fundus in aliquem particularem successorem, quia similiter tenetur præstare patientiam vt opus destruat: non tamen tenetur ad impensam vel interesse: text. est in. l. ff. noui ope. nun. & ibi glo. Bar. Bald. Ange. Pau. Roma. Iason, & commun. Doct. facit text. in. l. cōpetit. §. si in fi. ff. quod vi aut clam. vbi idem statuitur in interdicto quod vi aut clam. Confirmatur, quia ista nunciatio noui operis est in rem scripta, vt in dict. l. de pupillo. §. nunciationem, & in. l. operis. eod. titu. cuius verba sunt, operis noui nunciatio in rem fit, non in personam: text. in. l. prætor ait. in princ. eo. titu. & idem disponit. l. 6. titu. fi. 3. part. qui sic debet intelligi. Adde tamē quod si ipsemet successor vniuersalis vel particularis ædificaret post nunciationem factam ipsi defuncto, venditori, vel autori suo, quod teneretur opus destruere suis sumptibus: quod intellige si fecit sciens: secus si ignorans: ita probat text. in. l. vim facit. §. item si prohibiti hæres. ff. quod vi aut clam. per quæ

itatenet & declarat Bart. in dicta. l. fi. de noui ope. nun. & ibi alij Doct.

41 Item adde quod istud interdictum de operis noui nunciatione & effectus eius datur & competit hæredibus & successoribus vniuersalibus ipsius nunciantis, sic transit ad hæredes actiuè: text. est in. l. prætor ita. §. hoc interdictū, in prin. ci. ff. no. ope. nū cuius verba sunt, hoc interdictū perpetuo datur & hæredi cæterisq; successoribus cōpetit: text. in. §. si eiisdē. l. Quod tamē intellige quādo denunciator decessit postquam aliquid erat factum & ædificatum in re post ipsam denūciationem: secus tamen si decessit sola denūciatione facta: quia tunc illud interdictum & virtus eius non transit ad hæredes: text. est singul. in iure qui sic debet intelligi in. l. non solum. §. morte. in princ. eod. titu. cuius verba sunt, morte eius qui enūciauit extinguitur nunciatio, & sic hæres habet necesse iterum ex sua persona de nouo nunciare: & ad hoc notat ibi glo. or. & ad hoc illam text. notat & dicit singu. Bar. ibi in princ. Imola, Paul. & commun. Doct. ad hoc etiam illum text. notat Rosse. in lib. su. in rub. de interdicto, de noui ope. nun. fi. col. Ex quo inferitur quod si post mortē nunciantis ædificaretur, non potest prædictus hæres agere interdicto demolitorio vt opus destruat. Secundò inferitur & a fortiori quod alienato fundo mediante titu. particulari, non transit ad successorem particularem eius prædictæ denūciationis, sed statim esset extincta: ita etiam determinat text. in dict. §. morte. ibi dum dicit, sicut alienatione. & ibi tenet glossa. Bar. & commun. Doct. cuius ratio subtilis est, quia nunciatio noui operis censetur esse quædam protestatio quæ in mera & simplici voluntate consistit: vnde re integra finitur morte sicut mandatum, argumento text. in. l. mandatū. C. mandati. & in. l. fin. ff. de solu. & in. l. & quia. ff. de iuris. omn. iud. & in. §. recte. ver. i. Insti. mā. & istam rationem ponit glo. or. in dicto. §. morte. in glo. 1. & 1. oppo. & clarius & expresse ponit ibi Bart. i. col. Ange. Imo. Paul. Cuma. & cōmun. doct. eam etiam ponit Rosse. in dict. rub. fi. col. quam rationem declaro isto modo: nam cum ipsa voluntas & mens denūciantis à qua causatur potentia & facultas nunciandi finiatur morte, argumento text. in. l. 4. ff. locati. & in l. centesimis. §. ff. de verbo. obliga. ergo similiter finiatur ipsa enūciatio vel protestatio quæ ab ea causatur. Aduertendum tamen subtiliter nam videtur quod ista commun. ratio non concludat, nec illa decisio text. in dict. §. morte. possit procedere, quia considero quod licet voluntas fini-

tas finiatur morte, tamen debet intelligi quando non est deducta ad actum: fecus vero aliàs si iam est deducta ad actum & produxit effectum suum: quia tunc videtur esse transitoria ad hæredes, quod aperte fundatur in aditione hæreditatis quæ consistit in declaratione animi: & tamen postquam est facta declaratio hæreditas est transitoria, nisi dicas quòd talis aditio transit in vim quasi contractus: denunciatio vero nõ. Ex quo inferitur quod si quis nũciallet suo nomine & hæredũ suorum, non finiretur morte talis nunciatio, sicut nec mandatum, cum mandans noluit morte finire, argumento text. in. l. si vero non remunerandi. §. final. cum. l. sequenti. ff. manda. & in. l. diem proferre. §. i. ff. de arbi. & in. l. stipulatio ista. §. si quisita, cum materia, de verb. obl. & in specie ita tenet & determinat Bart. in dicto. §. morte. i. colum. num. 5. Ange. i. colum. in princip. Imola. i. col. in prin. Pau. in princ. Cuma. in prin. Iaso. 2. col. nu. 20.

Tex. xlvij.

EL hijo o hija casado velado sea auído por emancipado en todas las cosas para siempre.

S Y M M A R I V M.

- 1 Filius de iure communi semper est in potestate patris.
- 2 Hodie per contractum matrimonij liberatur filius a patria potestate: & an hoc intelligatur inter sponfos ibidem vide.
- 3 An filius post cõtractum matrimonij efficiatur sui iuris quo ad omnes effectus?

Lex. xlvij.

NOTA ex ista lege quod hodie in nostro regno per contractum matrimonij filius vel filia eximitur à potestate paterna & efficiatur sui iuris. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico, q̄ regulariter de iure quilibet filius vel filia, nepos vel descēdēs est in potestate patris: text. est in. l. itē in potestate. ff. de his qui sunt sui vel alie. tex. in. l. nã ciuiũ. eo. tit. tex. in. l. i. & per totũ. C. de patria potest. text. in. §. i. Insti. eo. titu. tex. in. l. i. & per totũ tit. 17. 4. part. & in tãtũm hoc est verum, vt procedat & habeat locũ etiã post contractũ matrimonij, quia de iure cõmuni nõ liberatur ab ista patria potestate: text. est

in. l. filia licet. C. de colla. text. in. l. si vxor. C. de cõdi. inser. text. in. l. §. si. ff. de libe. exhiben. tex. in. l. 4. ff. de his qui sunt sui vel alie. in. c. si milibus. Itē etiã in tantũ est verũ vt procedat licet filius sit senex & lógavã atatis. gl. est sing. & or. in. l. si. §. pupillus. ff. de verb. obl. in. glof. i. & ibi cõmu. Docto. Itē etiã licet sit milles vel Doctor. text. in. l. maritus. C. de patria potest. & ibi Bald. & commu. Docto. text. in. l. i. C. de bo. quæ libe. tex. in. l. 2. eod. titu.

Hodie tamen in nostro regno contrarium determinat nostra lex, imò quod per cõtractum matrimonij filius vel filia habeatur pro emancipato: & adde quòd licet alias de iure matrimonium dicatur, & solo consensu absq; aliqua solēnitate nuptiarũ, & sic inter spõfos de præfenti: text. est in regula. nuptias. ff. de regul. iur. tex. in. l. cum fuerit. ff. de cõ. & de. tex. in. l. cum hic status. §. si mulier. ff. de donat. inter vir. & vxo. tex. in. l. si. C. de diuor. tex. in Auth. de nuptijs. §. nuptias. coll. 4. text. in. l. fancimus. la. i. C. de nuptijs. text. in ca. coniunges. 27. q. 2. tex. in cap. penultimo, de sponsalib. textus in capi. final. de sponsa. duo. Ex quo. i. deducitur & inferitur q̄ reciproca successio ab intestato quæ habet locum inter coniuges per totu. titulum. ff. & C. vnde vir. & vxo. habet etiam locum inter sponfos de præfenti. Secundò deducitur & inferitur quod donatio pura & simplex quæ non habet locum inter eos, vt in. l. i. & per. tot. ff. de do. inter vi. & vxo. non valet nec habet locum inter sponfos de præfenti. Tertio deducitur & inferitur quòd legatum vel promissum alicui sub conditione, si matrimonium contrahat, habet etiam locũ si contrahat sponsalia de præfenti. Quartò deducitur & inferitur quod poenã positẽ mulieri nuptã adulterium committẽti, habet etiam locum in spõsa de præfenti. Quintò deducitur & inferitur quod sicut vxor coniugata nihil potest agere sine licentia mariti, ita nec sponsa de præfenti. Sextò finaliter & conclusivẽ deducitur & inferitur, quod omne illud quod reperitur dispositum in marito & vxore, habebit etiam locum inter sponfos de præfenti: tamẽ in casu huius legis pro forma & substantia requiritur quod matrimonium sit celebratum cum velationibus & solemnitatibus ecclesiã, ad hoc vt filius vel filia efficiatur sui iuris & habeatur pro emancipato, & per consequens per spõsalia de præfenti mutuo cõsensu contracta & etiam sequuta copula non liberatur nec eximitur à patria potestate, nec habeatur pro emancipato. Primò quia non est eadem ratio. Secundò quia verba legis repugnãt in quan-

in quantum copulativẽ loquitur & dicit, Casado, y velado, &c. & ad veritatem copulativẽ requiritur implementum viriusq; tex. est in. l. si hæredi plures. ff. de condi. insti. tex. in. l. si te solam. ver. si. ff. de hære. insti. tex. in. l. si is qui ducenta. §. i. ff. de reb. du. tex. in. l. si ita quis. ff. de verbo. obl. tex. in. l. si quisita. eod. titu. tex. in. §. si plures. Insti. de hære. inst. Confirmatur ex sententia Bald. in. l. non sine. C. de bonis queli be. vbi dicit quòd si in aliqua lege vel statuto reperitur aliquod verbum denotans plenam & totalem solemnitatem & consummationem matrimonij, illa est servanda: & sequitur & valde cõmendat ibi Pau. de Cast. & Phi. Corneus Tertio quia quando aliqua lex vel statutum fundat se in aliqua qualitate, ante omnia debet de ea consistere, & censetur requisita pro forma text. est in. l. prator ait la. 2. §. hæc autem actio vertic. docere. que. ff. vi bonor. rapt. quem ad hoc notat & commendat ibi Alb. & Ang. text. in. l. i. §. habet itaq; ff. si quis testamẽto liber esse iussus fu. text. in. l. 3. §. hoc autem interdicto verlic. itaq; ff. de iti. acti. q; pri. text. in. l. i. §. ait prator. ff. nẽ quid in flumine publico. sed nostra lex fundat se in qualitate velationis, ergo debet præcedere.

Item adde quod intantum filius vel filia per cõtractum matrimonij efficiatur sui iuris & habeatur pro emancipato vel emancipata, vt habeat locum & procedat in omnibus & per omnia, & quo ad omnes effectus favorabiles vel odiosos ipsi filio vel filia: ita probat nostra lex in quantum dicit. En todas las cosas para siempre. confirmatur etiam, quia duæ qualitates contrariæ non debent concurrere in eodem subiecto: text. est no. in. l. si tibi. ff. de adoptio. & ibi cõmun. Docto. & tenet expressẽ Bar. in. l. si maritus. la. 2. §. legis Iuliz. ff. de adulte. & ibi Docto. Confirmatur etiam, quia actus vel effectus inductus per modum fictum, non minùs operatur quam si induceretur per actum verum & naturalem: tex. est in. l. quod meo. §. si vendito rem. ff. de acqui. possess. text. in. l. certẽ. §. i. ff. de preca. tex. in. c. contingit. de dolo & contu. Ex qua lege sic declarata. Primo infero quod licet filius, nepos, vel descendens in potestate quidquid quærat quærit patri, vt in. l. i. & per to. C. per quas personas, & in. l. i. & per to. C. de bo. queli be. hodie tamẽ nõ, postquam cõtraxit matrem. Secundò quod licet filius qui est in potestate non possit esse in iudicio sine licentia patris, vt lex si. §. necessitate. C. de bo. quæ libe. tamẽ hodie filius coniugatus, sic. Tertio quod licet lis nulla possit esse inter patrem & filiũ in pote-

state, vt in. l. lis nulla. ff. de iudi. hodie tamẽ sic, post cõtra. matrem. Quarto quod licet de iure cõmuni pater habeat vsumfructum in bonis adventitij filij, hodie tamen non post contractum matrem. Quinto quod licet de iure communi pro delicto per filium commissio cõtra patrem iudex teneretur distare sententiam secundum voluntatem patris, vt in. l. 3. C. de patria potestate. hodie tamen non post contractum matrem. Sexto quod licet filius vel descendens ratione patriæ potestatis & suicitatis de iure cõi poterit transmittere hæreditatem ad quoscunq;, hodie tamen non post cõtractũ matrimonij. Septimo quod licet de iure communi nepos natus ex filio coniugato sit in potestate aui, vt iuribus supra dictis, tamen hodie per istam legem nepos non erit in potestate aui, sed patris. Octavo noviter & singulariter infero, quod hodie per istam legem nepos natus ex filio tantũm desponsato per verba de præfenti & non velato, erit in potestate aui, sicut de iure communi, cum non sit natus ex filio cõiugato & velato vt nostra lex requirit, & in hoc nepotes habebunt locum & verificabũtur omnes effectus patriæ potestatis.

TEX. XLVIII.

MAndamos que de aqui adelante el hijo, o hija, casandose y velandose se ayã para si el fructo de todos sus bienes adventicios puesto que sea vivo su padre: el qual sea obligado a gelo restituyr sin le quedar parte del vsofructo dellos.

S Y M M A R I V M.

- 1 An pater habeat vsumfructum in bonis filij.
- 2 An pater acquirat vsumfructum relictum filio?
- 3 An pater habeat vsumfructum in maioratu filij relicto a matre?
- 4 An bona maioratus sint donata à principe cõtemplatione patris. an patri acquiratur vsumfructus vel filio?
- 5 An vsumfructus bonorum filij qui est penes patrem duret post mortem filij?
- 6 Si pater emancipat filium, an sit penes patrem vsumfructus?
- 7 Si filius sit factus clericus, an pater habeat vsumfructum in suis bonis: & si sit idem si ingrediat religionem?
- 8 Si pater ingreditur religionem, an amittat vsumfructum?

non habet vsumfructum. Confirmatur, quia quando actus non potest fieri sine alterius licentia, ab illo dicitur ille actus provenire, argumēto text. in. l. in ædibus. §. quod filius familias. ff. de dona. text. in. l. profectitia. §. si quis certā. ff. de iure doti. text. in. l. si consentiēte. ff. de manumif. text. in. l. nepos. eod. titu. text. in. l. Campanus. de ope. liber. facit text. in. l. vnum ex familia. ff. de lega. 2. & faciunt ea quæ tradit Bart. in l. more maiorū. r. & 2. co. ff. de iuris. om. iu. Bal. in. l. explicato. C. de rerū permu. Roma. no. in cōf. su. an. 68. Confirmatur etiā quia oia nostra facimus quibus autoritatē impartimus, vt in. l. 1. §. omnia. C. de vete. iu. enucle. & in. l. 1. §. supra dictis. C. de emendatione. C. Iustiniani. & in. l. 2. §. postea. ff. de origi. iuris. & in. l. legitima. ff. de pactis. & in capit. si apostolicæ. de præben. in. 6 & in. §. responsa prudentum. In sti. de iure natu. gen. & ciui. Secundō & principaliter facit, quia in bonis maioratus successor non videtur habere plenam proprietatem, sed tantum vsumfructum: ergo in tali vsumfructu non possit alter vsumfructus quæri patri: quia seruitus seruitutis esse nō potest, vt in. l. ff. de vsumfruct. lega. & in expresso istam sen. & con. videtur tenere Andreas d' Ifernina. in. c. 1. ver. valuafores. 2. col. nume. 13. de his qui feudū dare possint. vbi dicit quod si feudum perueniat ad filium ex successione materna, ex dispositione & concessione principis vel regis pater non habet nec acquirit vsumfructum eius, per text. in dicta. l. cum multo. C. de bonis q̄ libe. Iacobū de Bello visu notabiliter in. c. 1. §. si duo fratres. de duob' fratrib'. de nouo benefi. inuestitis. & ibi Bal. 2. col. nu. 6. Mart. de Laude. 2. col. in medio. idem Bal. in. l. si vxor. si. co. & q. C. de cōdi. infer. licet contrariū videatur tenere in. l. cum oportet. C. de bonis quæ libe. si. col. & q. tenet etiā Barba. in Repe. rub. de testa. 37. col. nu. 19. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium sententiam imo quod pater habeat in eis vsumfructum, vel saltem commoditatem & legitimam administrationē. Primō quia regulariter semper pater debet habere vsumfructū in bonis aduentitijs filij, vt in iuribus supra allegatis: sed ista sunt aduentitia, ergo, &c. Secundō quia in bonis maioratus successor & possessor habet verum & proprium dominium, licet bona sint subiecta restitutioni, vt latē & notabiliter dixi supra in materia maioratus. r. q. ergo filio comperat proprietatis & patri vsumfructus & legitima administratio, sicut in alijs bonis. Nec obstat tex. sing. & capitalis in dicta. l. cum multa. C. de bonis quæ libe. supra allegatus: quia debet intelligi quā

do rex vel Princeps aliqua bona propria donat filiosa. quia in eis pater illius filij non habet vsumfructum, quia reputantur bona castrensia beneficio & liberalitate principis: vnde dico q̄ si bona essent donata ab ipso principe vel rege simpliciter filio familias sine grauamine restitutionis, vel etiam cum grauamine restitutionis, vel etiam per viam maioratus, nunquā pater habet vsumfructum in talibus bonis. Vnū tamen est, quod si bona simpliciter essent donata à principe vel Rege filio fam. licet pater in eis non habeat vsumfructum, tamen si postea deueniant ad eius successores vel hæredes sine vinculo & grauamine regis, pater talis successoris bene habet in eis vsumfructum: quia mutatione personæ iam nō dicuntur castrensia, nec quasi, argumento textus in. l. Paulus. alias incipit, per procuratorem. de acq. hære. & ibi Docto. & in. l. si. C. de in offic. test. secus tamē est in nostro casu & q. vbi bona non sunt propria regis vel principis, sed ipsius primi constituentis maioratū & successorum eius, licet sint effecta inalienabilia propter licentiam & auctoritatem regis vel principis, tamen per hoc non perdunt primariam & originalem qualitatem bonorum priuatorum, & à primo fundatore prouenta, argumento text. cum materia in. l. vnum ex familia. ff. de lega. 2. Secundō non abstat secundum fundamentum in quo dicebam quod in bonis maioratus filius & quilibet successor non habet plenam proprietatem, sed tantum vsumfructum: vnde in tali vsumfructu non potest quæri patri alius vsumfructus. quia hoc assumptū est falsum, imo dicendum est, quod filius & quilibet successor habet verum & proprium dominium in bonis maioratus, vt supra dictum est. vnde meritō patri quæritur vsumfructus in eis sicut in alijs bonis. Item etiam quia licet filio non quæreretur proprietatis sed vsumfructus tantum, in eo pater haberet commoditatem & legitimā administrationē, argumento text. in. l. si. C. de vsumfruct. vt supra dixi & declarauit: & in expresso istam sen. & con. licet sic nō declarata, tenet Rodericus Suarez in sua repet. l. quoniam in prioribus. C. de in offic. testa. si. q. Vnum tamen est, quod licet alias in bonis filij nō vincularis nec subiectis restitutioni pater non amittat vsumfructum per mortem filij vt latius infra proximē deducam: tamen in istis bonis maioratus vincularis & subiectis restitutioni pater amittit vsumfructum per mortem filij, & liberē bona debent transire ad alium successorem maioratus: quia resolutio iure dantis, resoluitur ius accipientis; argumento text. in. l. lex

in. l. lex vectigali. ff. de pigno. & in. l. si quis domū. §. i. ff. locati. & in specie pro hac sent. & cō. facit tex. no. & expressus iuncta commun. opi. in. l. si filio fa. la. r. ff. de dona. causa mort. vbi habetur quod si vsumfructus relinquitur filio contemplatione eius, quod licet commoditas eius quæratu patri, tamen mortuo filio expirat illud ius in vtriusq; persona: & dixi supra proximē tangendo in intellectu legis si. C. de vsumfructu. & in expresso ita tenet Bal. loquēdo in feudo. in. l. cum oportet. si. column. & q. C. de bonis quæ libe.

5. Quarto extende vt procedat & habeat locum etiam post mortem filij. nam si pater habet vsumfructum in bonis filij, & talis filius moriatur viuentē patre, pater semper retinet prædictum vsumfructum per totum tēpus vitæ suæ & sic talis vsumfructus durat post mortem filij: tex. est formalis & expressus in. l. si. versic. pen. C. ad Tertul. cuius verba sunt, sin verò defuncta persona in factis patris constituta decesserit, pater quidem vsumfructum, quem & viuēte filio habebat, teneat donec viuat incorruptū. & ibi ad hoc notat & commendat Bar. Odofr. Alb. Bal. Ang. Salyc. Paul. Corneus, & cōmun. Docto. text. in. l. si. versic. si. C. commun. de fuccest. in. l. 3. in fine. C. de bonis qualibe. text. in. l. q. q. 3. versic. parentibus. eod. titu. text. in. l. 1. §. filijs autem. eod. titu. vbi dicitur quod filius non potest testari in bonis suis in quibus pater habet vsumfructū: ergo apertē sequitur quod pater retinet prædictum vsumfructum post mortem filij. tex. in Authē. de hære. ab in testa. ve. §. i. incipienti, si quis iur. colla. 9. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Docto. in prædictis locis: tenet etiam gl. or. in. l. 3. C. de vsumfruct. & ibi commun. Doct. glo. in. l. 2. C. de bonis maternis. in verbo, defuncto. glo. in. l. si. C. de senten. pas. in verbo, patre. Ange. de Aret. in. §. præferuntur. Instit. ad Tertul. i. col. versic. ad intellectum huius. §. & c. Nec obstat prædictis iuribus & commun. opinioni si dicatur, quod patria potestas est principalis & immediata causa acquisitionis vsumfructus, vt supra dictū est: sed illa cessat & extinguitur per mortem filij, ergo per consequens tollitur & extinguitur vsumfructus quæritus patri: quia notabiliter & subtiliter respondeo, quod patria potestas bene requiritur à principio tempore acquisitionis; non tamen requiritur ex post factō tempore durationis, & sic patria potestas cōsummat effectum suum tempore acquisitionis vsumfructus: vnde licet postea cesset & finiat, non tamen cessat nec finitur vsumfructus

retro semel quæsitus: & in expresso istam rationem ponit Bald. in dicta. l. 3. C. de vsumfruct. pro qua sententia & ratione, licet ipsi nō allegent, facit bonus tex. in. l. si is qui animo. ff. de acqu. posse. vbi habetur quod licet in quærenda possessione requiratur animus, tamen postquam semel est quæsitus, non requiritur in ea conseruanda & retinēda: tex. in. l. pater furioso. versic. nā furiosus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. vbi habetur q̄ licet furiosus non possit cōtrahere matrim. propter defectum cōsensu; tamē post matrimoniū iam cōtractū, si superueniat furor, retinetur & conseruatur matrimonium, tex. in. l. iudex datus. & in. l. cum prætor. ff. de iudi. vbi habetur quod licet furiosus non possit de nouo creari iudex, tamen bene potest conseruare & retinere iurisdictionem semel quæsitam: tex. in. l. item illa. §. quod adijcitur. ff. de consti. pe. tex. in. l. sicut. §. si. in fine. iuncta. gl. & commun. opi. ff. quod cuiusq; vniuer. nomi.

6. Prædicta tamen limita & intellige quando pater habet filium in sua potestate, secus verò si eum emancipauit, quia tūc pater retinet dimidiam partem vsumfructus. & alia dimidia applicatur filio: tex. est capitalis & expressus in. l. cū oportet. §. cū autem. C. de bonis quæ liberis. & ibi notat & commendat Odofr. Cinus, Iac. Butr. Bar. Alb. Bald. Ange. Salyc. Paul. & commun. Doct. text. in. l. si. C. de eman. libe. text. in §. hoc quoq; versic. ideo q; Instit. per quas personas vobis acquiritur, & idē disponit lex. 15. titu. 18. part. 4. Considera tamen, quod prædictā medietatem vsumfructus videtur pater retinere propter præmiū emancipationis quam donat & confert filio, & in eius recompensam: quod apertē probat tex. in dicto. §. cū autem. in quantum dicitur quasi remunerationis gratia à filio accipere vel retinere: & rursum infra, dum dicitur, sed dimidiam vsumfructus apud maiores qui emancipationem donat resideret: text. in. l. iubemus. C. de emancip. libe. ibi, & personæ in quas talis liberalitas collata sit. Ex quibus iuribus cum ratione inferitur vt procedat & habeat locum in bonis quæ de presenti habet & possidet: filius: secus verò in bonis futuris post emancipationem filio quæsitis: quia in eis nullam partē vsumfructus habet pater: & in expresso ita tenet & declarat Alexan. in. l. si sita. §. si de vectigalibus. ff. de damno infecto. 20. colū. num. 51. Item etiam & 2. inferitur, quod si ex dispositione legis filius esset emancipatus, pater nullam partem vsumfructus retineret. Ex quo subdeducitur & inferitur, quod cum hodie in nostro regno per cōtractum matrimoniū filius sit per legem

gem emancipatus, vt in l. supra proxima, quod pater nullam partem vsusfructus retinebit, sed totus pertinebit filio: & in terminata dispositio ista nostra lex. 48. & iste videtur eius verus sensus & ratio. Quam legem intellige & extende etiam si filius vel filia contraxerit matrimonium sine licentia & voluntate patris: quia in distinctione militat & habet locum ratio huius legis in sustinendis oneribus matrimonij. Vnum tamen est, quod si hodie pater emanciparet filium, suo proprio facto & voluntate, retinebit sibi dimidiam partem vsusfructus, sicut de iure communi: sed dubium notabile esset si pater emanciparet filium & postea contraheret matrimonium, an pater amittat illam partem vsusfructus sibi iam quaesitam: & credo quod sic, argumento huius legis. quia si eo casu quo filius est in potestate & contrahit matrimonium consequitur totum vsusfructum, & pater nullam partem sibi retinet: ita eodem modo quando erat emancipatus & acquisierat dimidiam partem vsusfructus, illam debet perdere & amittere & filio applicari, cum militet & habeat locum eadem ratio pro sustinendis oneribus matrimonij. Item etiam, infero, quod si filius ex eadem potestate patris per dignitatem episcopalem, vel patriciam, vel consularem, vel ex alia simili causa quas diximus in l. precedenti, non amittit pater vsusfructum quem habebat in bonis filij, nec partem eius per predicta: imo si ante talem dignitatem filius habuit aliqua bona aduentitia in quibus pater habuit vsusfructum, talis vsusfructus durabit patri etiam post talem dignitatem adeptam per quam filius fuit liberatus a patris potestate.

7 Aduertendum tamen quod videtur quod si filius habet bona aduentitia & est factus clericus, non distincte efficitur dominus eorum, & pater amittit vsusfructum eorum. Item etiam si postquam est factus clericus acquisiuit aliqua bona, modo intuitu ecclesie, modo non, pleno iure acquiruntur sibi, & paternum habet in eis vsusfructum ita probat text. singu. in c. quia nos, de testa, vbi dicitur quod filius liberè potest disponere de bonis quas sibi obuenerunt ex successione patris, vel matris, vel consanguineorum: vel ex contractu, vel artificio suo: cuius verba sunt, quia nos, & infra: quod licet clericus de his quas paternae successione vel cognationis intuitu aut de artificio sunt adeptus, seu dono consanguineorum aut amicorum, non habito respectu ad ecclesiam peruenerunt ad ipsos liberè disponere valeat de his tamen quas consideratione ecclesie, nullum de iure possunt

facere testamentum: & ibi ad hoc expressè notat & commendat Hostien. Ioan. Andr. Cardi. Anto. Abb. Panor. Ancha. Imo. Barba. & commun. Docto. Hosli. in summa de peculio clericorum. versic. quot sunt eius species. & c. Cardinalis & Imola in rub. eiusdem. tituli, in fine. Abb. Panor. in c. presentia. de proba. 12. col. nu. 56. & ibi alij Docto. & istud idem vult glo. or. in c. quia ingredientibus. 16. q. fin. in glo. 2. Paul. de Cast. vbi hoc reputat nobile. & perpetuo mentinendum, in l. sacrosanctae. C. de epif. & cle. tenet etiam Iaso. vbi hoc reputat singulare, in l. filia licet. 2. col. nu. 5. C. de colla. Rod. Sua. in re petitione. l. quoniam in prioribus. pe. fo. 4. col. versic. considera tamen vtiliter & singulariter. vbi hoc tenet saltem in bonis quas obueniunt filio post clericatum. Idem aperte videtur disponere lex. 3. in fine. titu. 21. 1. par. vbi dicit quod si filius clericus potest testari & disponere de bonis habitis a patre vel aliunde licet sit in potestate patris: imò idem erit secundum predictos Doctores vbi supra. etiam in filio clerico primæ tonsuræ, argumento text. iuncta. gl. & commun. opi. in c. cum contingat. de ætate & qualitate. & in c. clericus. 22. distin. et ibi gl. in summa. et commun. Docto. Sed his non obstantibus certe ego teneo contrariam sententiam imò quod talis filius clericus etiam in sacris non possit disponere de bonis suis aduentitijs viuente patre quia in eis pater habet vsusfructum, quia cum non liberatur ab eius potestate, sequitur quod non amittit pater vsusfructum in bonis eius: et similiter si bona aduentitia obueniunt ipsi filio clerico post clericatum, pater habet in eis vsusfructum, et filius in eis non potest disponere viuente patre sicut nec alius filius possit: et in expresse ita tenet Bar. Petrus. Iaco. Butri. Odofre. Albe. Saly. et commun. Docto. in l. sacrosanctae. C. de epif. et cle. vbi dicunt per illam legem quod filius clericus potest disponere de bonis acquisitis intuitu suæ præbendæ et beneficij, et sic de fructibus eius: ergo non de alijs aduentitijs. idem tenet expresse Saly. in Authen. presbyteros. eo. titu. Bart. in l. litis. §. potest. ff. de nego. gest. Bald. in l. 3. §. si qs minor. ff. de minor. nec obstat text. capita. in quo se fundabant predicti. Docto. in dic. c. quia nos. quia debet intelligi mortuo patre: et ita probat text. dum dicit, quod clericus possit disponere de bonis habitis ex successione paterna, vel materna, & c. vbi aperte dat intelligere, patrem esse mortuum: et si dicas eum viuere, debet intelligi in alijs bonis in quibus pater non habet vsusfructum: vel in bonis habitis intuitu clericatus, non vero alias:

ro alias & ita debet intelligi prædicta. l. partite. Quarto infero quod si filius ingrediatur religionem, quo casu liberatur a potestate patris, cum incidat in potestatem Abbatis, vt tenet gl. no. & or. in l. si ex causa. §. Papinianus. in glo. si. in fine. ibi, vel ingresso monasterium. ff. de mino. & ibi notat & commendat Bart. Albe. Bald. & commun. Docto. Albe. in authen. ingressi. C. de sacrosan. eccl. 6. col. nume. 12. & ibi, quod pater non amittit vsusfructum quem habet in bonis filij, sed retinebit per tempus vitæ ipsius patris: & in expresse ita tenet Specu. in tit. de statu monachorum. 2. colum. §. q. Pala. Ru. vbi valde commendat in sua repe. foli. 24. columna. 2. versic. ex istis infertur. §. 42.

8 Iuxta prædicta tamen quaero, si ipse pater qui habet vsusfructum in bonis filij, vel quilibet alius fructuarius qui habet vsusfructum in bonis alterius, ingrediatur religionem amittat vsusfructum, & consolidetur cum proprietate: & videtur quod sic: quia si est pater amittit patriam potestatem, & subiicitur potestati Abbatis & superioris, & sic videtur amittere vsusfructum, argumento text. in l. sic eueniet. in fine. ff. de adult. vbi habetur, quod non potest quis aliquem habere in sua potestate, quando ille est in potestate alterius: si verò est alius fructuarius efficitur capite diminutus, vnde vsusfructus amittit, vt in l. corruptionem. C. de vsufructu. Item etiam non potest vsusfructum alienare, alias perdit vsusfructum, & consolidatur cum proprietate: ergo in nostro casu amittatur & consolidatur. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod talis vsusfructus non amittatur sed transeat in monasterium saltem commoditas eius, nec obstat quod pater amittat patriam potestatem, quia per hoc non tollitur vsusfructus sibi iam quaesitus: imò in consequentiam personæ tranlit in monasterium, argumento text. in Authen. ingressi. C. de sacrosan. eccl. & in l. si adoptaero. ff. de precario. nec obstat etiam quod ipse vel alter fructuarius efficitur capite diminutus: quia ista non est proprie capitis diminutio mortis civilis vel naturalis propter delictum, sed quo ad mundum tantum, maxime quod hodie non patitur quis capitis diminutionem nisi per mortem naturalem: non vero per civilem. vt in Authenti. Sed hodie. C. de donatio. inter vir. & vxo. Nec obstat etiam quod fructuarius non possit vsusfructum alienare, quia illud est verum & procedit si alienat ipsum ius vsusfructus: secus vero si ipsam commoditatem & perceptionem fructuum: vnde in nostro casu illa tantum tranlit

in monasterium, argumento text. in l. arboribus cessatio. §. si. ff. de peri. & com. rei vendi. cum simili. vnde ipsum ius & substantia vsusfructus residet apud monachum: commoditas vero tranlit ad monasterium, & finietur per mortem naturalem ipsius monachi, argumento text. in l. peto. §. prædium. ff. de lega. 2. text. in l. cum pater. §. hæreditatem. el. primero, eodem tit. text. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebell. text. in l. Stadius Florus. §. Cor. Foelici. ff. de iure fil. text. in l. si postulauerit. §. iubet. ff. de adulte. text. in l. si fisa. la. secunda. ff. de dona. causa mor. text. in l. si. C. de vsufruct. text. cum materia in l. lex vestigali. ff. de pignoribus. & in expresse isto fundamento & consideratione istam sententiam & conclu. tenet glo. or. in Authen. ingressi. C. de sacrosan. eccl. in gl. magna in fine. & ibi Pe. de Bella per. 8. col. ver. sed pone in difficiliore. Odofre. 7. col. ver. sed de vno quaero, q. si ingrediens. & c. Cinus pe. col. nu. 12. Bar. 8. co. nu. 42. Alb. 6. co. nu. 10. Bal. 5. col. nu. 12. Pau. si. co. Saly. si. co. gl. or. in Authen. Iaso. si. co. & q. id est. C. de bonis quas libe. in glo. 1. 2. q. Specu. in tit. de statu monachorum. §. 1. ver. 46. quaeritur. Alberi. in l. si postulauerit. §. iubet. ff. de adulte. Abb. Panor. in c. si. extra. de pigno. 2. colum. numero. 2 vbi dicit hæc esse communem opinionem. Verum tamen est quod ista sent. & concl. clarè procedit in alio quolibet fructuario, secus verò est in patre qui habet vsusfructum in bonis aduentitijs filij ratione patriæ potestatis: quia si ingrediatur religionem amittit vsusfructum vel saltem medietatem eius, cum facto suo filius efficiatur sui iuris, argumento text. in l. cum oportet. §. cum autem. C. de bonis quas libe. Confirmatur etiam, quia per ingressum religionis amittit legitimam administrationem: & in expresse istam senten. & conclu. tenet Bart. in dicta Authententi. idem est. C. de bonis quas libe. & ibi Cinus, Albericus, Angelus, Saly. et post Marti. Sile. quem ipsi referunt. tenet etiam Saly. cetus, Iason. & alij Docto. in dicta Authen. ingressi. & ista est magis com. opi. scdm. Saly. 7. dic. Auth. idem est. tenet etiam Abbas Panormita. in capitulo, in presentia. de proba. 21. colum. nu. 57. & ibi alij Docto. sed certe ego teneo contrarium, imò quod indistincte pater vel alius non amittat vsusfructum per ingressum religionis, & commoditas quaeratur monasterio, vt supra dictum est: quia filius non eximitur a potestate patris facto ipsius patris, sed beneficio et dispositione legis: et talis ingressus est fauorabilis et meritorius ipsi ingresso: vnde in eius odium et præiudicium non debet interpretari, argumento Ant. Go. in ll. Tau. Hh 3 totex.

to text, notabilis in .l. Deo nobis. §. si vero vlti mam. C. de Episc. & cler. & in terminis ita tenet & declarat Bald. in Authen. excipitur. C. de bonis quæ libe. 2. col. num. 3. & ibi Pau. de Castro. 2. col. pen. q. Corneus in Authen. idem est. eiusdem tituli. & Rapha. Cuma. quem ipse allegat.

9 Quæro tamen si aliqua de predictis causis non interueniat, sed pater sua voluntate remittat filio vsum fructu quæ habet in bonis aduentitijs, an talis remissio valeat & teneat? & breuiter & resolutiue dico quod sic: & ratione eius talis vsum fructus pertinebit filio: textus est singularis & vnicus in .l. cum oportet. §. sin autem. C. de bonis quæ liberis. cuius verba sunt, sin autem res sibi memorato modo acquisitas parens noluerit tenere, sed apud filium aut filiam vel deinceps personas reliquerit, nullam post obitum eius licentiam habeant hæredes alij patris vel aui vel proauit eundem vsum fructum, vel quod ex hoc ad filios familias peruenit, vt pote patri debitum sibi vendicare: sed quasi diuturna donatione in filium celebranda, qui vsum fructum detinuit quem patrem habere oportuerat, ita causa intelligatur vt eundem vsum fructum post obitum patris ipse lucretur: & intantum hoc est verum vt talis donatio & remissio statim valeat inter patrem & filium in potestate, nec requiratur morte patris confirmari: ita aperte probat text. ibi. & ad hoc notat & commendat ibi Bar. C. in us Ange. Paul. & communi. Docto. & reputat singulari. & vnicum Bal. in §. nō autem. eiusdem. l. i. col. nu. 3. illum etiam tex. ad hoc notat, & commendat Bart. in .l. frater a fratre. ff. de con. inde. penultima columna. in fine. & ibi commu. alij Doctores. Baldus in .l. secūda. C. de inoffic. donatio. 3. opposi. & ibi cōm. Doct. & ista opinio & conclusio est vera & cōs. licet gl. in dicto. §. sin autem. teneat contrariū, imo q̄ requirat per mortem patris confirmari sicut alia quæuis donatio: & idē tenet Azo. in Summa illustit. l. 1. col. nu. 3. gl. ord. in dict. l. 2. C. de inoff. dō. Nec obstat si dicatur q̄ donatio inter patrem & filium non valet, sed morte confirmatur, vt in .l. donationes quas parentum. C. de donat. inter vir. & vxor. cū simili. & dixi late in .l. 17. supra istis. ll. Tauri, quia respōdeo quod illud est verum & procedit quando pater aliquid dimittit de suo patrimonio, sed in nostro casu non dimittit aliquid, sed tantum renuntiat lucro legali & definit acquirere: vnde talis refutatio, & remissio bene valet & tenet: & ista est vera & fundamentalis ratio text. in dicto. §. sin autem. & confirmatur per tex. expressum in .l. si spon sus. §. si maritus. ff. de dona. inter vir. & vxor. vbi

habetur q̄ licet donatio inter maritū & vxorē non valeat, tamen bene pōt vnus renūciare hæreditatem, vel legatū favore alterius & vt ei que ratur. Confirmatur etiam per tex. in .l. qui autē ff. quæ in frau. cre. vbi habetur q̄ licet debitor non possit alienare bona sua in fraudē creditorum, tamen bene potest renuntiare & repudiare hæreditatem vel legatum sibi delatum in bonis alterius: nec possunt creditores illam renuntiationem reuocare etiam si fiat in eorū fraudē quia non diminuitur patrimonium debitoris.

10 Dubium tamen singulare & necessarium est, si pater non remissit expressē prædictum vsum fructum, sed videat, permittat, & consentiat, q̄ filius percipiat fructus bonorum aduentitiorum, an per hoc videatur sibi remittere totum vsum fructum in perpetuum? & breuiter resolutiue dico, q̄ tantum videtur remittere & donare fructus quos ipse filius percepit vidente & consentiente patre, non verò totum vsum fructum in perpetuum: vnde sequitur quod poterit pater quando volet reuocare & fructus percipere: quia illa scientia & patientia patris non extendit effectum suum vltra tempus in quo fuit præstita: ita etiam probat text. notabil. & expressus in dict. §. sin autem. ibi, sed quasi diuturna donatione in filium celebranda qui vsum fructu detinuit. & c. & ibi expressē tenet & declarat Bartolus, Cinus, Paulus, Salycerus, & cōmuniter Doctores. Confirmatur, quia præsumptio quæ resultat ex scientia & patientia alterius non extenditur vltra quam patientia interueniat. argumento text. in .l. i. §. Iulianus. ff. d. itine. actuque pri.

Item etiam, quia actus agentium non debent operari vltra eorum intentionem, vt in .l. non omnis. ff. si cert. pet. cū similibus. Ex quo text. intellecto iuncta superiori ratione infero.

Primo, quod talis donatio vel remissio nō potest reuocari per alios filios tanquam in officio sa, cum aliquid de proprio patrimonio non dimittit, nec computabitur in .3. & .5. bonorum: sed vltra eam poterit pater in alijs bonis illum filium vel quemlibet alium meliorare, quia talis vsum fructus renunciatus non censetur esse de bonis & patrimonio patris.

Secundo infero & singulariter, quod talis filius cui est donatus remissus prædictus vsum fructus non tenetur eum conferre cum alijs fratribus suis, sed præcipuum debet habere. Primo, quia non est proprie donatio de bonis & patrimonio patris, sed quædam refutatio & remissio vsum fructus & iuris sibi competentis in bonis filij. Secundo, quia text. in dicto. §. sin autem. expressē

expressē dicit, quod non auferatur, vt patet in text. ibi, ita causa intelligatur vt eundem vsum fructu post obitum patris ipse lucretur. & per illum text. ita expressē tenet Baldus in authent. ex testamento. C. de collat. quarta columna. versiculo, nonum capitulum est. licet ibi Iaso. prima columna, numero secundo, velit contrarium.

Tertio principaliter limita & intellige, vt procedat, præterquam si mater, vel consanguineus, vel extraneus donet vel relinquat filio aliqua bona hac conditione, ne patri quærat vsum fructus: quia voluntas disponentis est seruanda, & hoc casu vsum fructus non quæritur patri: textus est formalis & expressus in authent. excipitur. C. de bonis quæ lib. cuius verba sunt, excipitur quod eis datur vel relinquatur ab aliquo, conditione hac adiecta, ne patri perueniat vsum fructus. & ibi notat & commendat glo. ordinaria. & communiter Doctores. textus in authentica. vt liceat matri & auiæ. versiculo. i. col. la. 8. & ibi Docto.

11 Dubium tamē pulchrum & quotidianum est, an prædicta dispositio procedat in legitima debita à matre, vel ab ascendensibus ex linea materna ipsi filio vel filia? & similiter an habeat locum intertio bonorum, vt possit mater vel ascendens filio vel filia relinquere sub prædicta conditione, vt vsum fructus eius non quærat patri? & videtur quod sic. Primo quia prædicta iura loquuntur simpliciter & indistincte. Secundo quia per talem conditionem filius nō grauatur, imo recipit commodum & vtilitatē, vnde videtur valere; & nullo modo debet reijci, argumēto tex. in .l. filijs matrem. C. de inoff. testam. vbi habetur quod mater quæ de mariti moribus suspicatur, potest filium vel filiam instituere sub conditione si à patre fuerint emancipati. & ex isto fundamento & ratione ita tenet glo. ordi. in dicta Authen. vt liceat matri & auiæ. vers. i. in verbo, participium. & ibi Ang. de Peru. i. col. nu. 2. Iaco. de Bello viso. 2. col. fi. q. cum modificatione, vt procedat quado filius esset minor. 25. annorum: tenet etiam Bald. in dicta. l. filijs matrē. 2. col. nu. 6. C. de inoff. testa. & ibi Pau. in fine. & clariū & expressius ibi Saly. 2. col. in fine. nu. 8. qui dicit q̄ ista est magis communis opinio. Iason. fi. co. pu. 6. vers. 2. limita. tenet etiam Bal. vbi singu. loquitur, in .l. filia cuius. fi. col. & q. C. famil. herc. idē Bal. in .l. quoniam in prioribus. 1. col. 2. opposi. C. d. in off. testa. & ibi Iaco. Butri. & Saly. idē Bal. in authent. ex causa. C. de libe. præte. 7. col. 4. opposi. Sed his non obstantibus ego teneo con-

trariam sententiam, imo quod talis conditio non valeat respectu legitima, sed ipso iure reijciatur de ea. Primo per textum. in .l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testa. vbi habetur q̄ onus, grauamen, vel conditio indistincte & generaliter tollitur de ipsa legitima, & debet remanere libera, ergo simpliciter intelligatur respectu filij quam patris cui quæritur ius vsum fructus in ea. Secundo quia text. in dicta authentica. vt liceat matri & auiæ. vers. i. hoc subtiliter et expressē probat ibi dum dicit, hoc enim & extraneis relinquere poteram, vnde nulla parentibus vtilitas nasceretur. in quibus verbis aperte dat intelligere, quod ille tex. & eius dispositio loquitur in bonis vltra legitimam, quæ poterat mater vel ascendens ex eius linea relinquere extraneo: non vero in ipsa legitima quæ de necessitate debet filio libere relinqui: & per ista iura istam sententiam & conclusionem tenet Barto. in dicta authent. excipitur. C. de bonis quæ liberis. & ibi Paul. de Castr. licet male alleget glo. in dicta authēt. vt liceat matri & auiæ. quia illa potius dicit contrarium. & idem tenet ibi Fulgosi. & Philippus Corneus. istam etiam sententiam & conclusionem tenet Bartolus in tracta. de duobus fratribus. 4. col. 7. q. principali. Alex. in .l. cum ex filio. fi. col. in fi. ff. de vul. et pu. idē Alex. vbi videtur dicere hæc esse magis cōmu. opin. in .l. mulier. ff. ad Trebe. 1. col. vers. sed aduerte. Fabianus de Giochis in repetitione authēt. nouissima. C. de inofficio. testa. num. 141. Docto. de Segura in repe. l. vnū ex familia. §. sed si fundum. 46. col. vers. ex his inferitur. Rode. in sua repet. l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testa. fo. 49. 2. co. vers. hoc præsupposito est difficultas singularis.

12 Quarto principaliter limita & intellige, præterquam si pater vnā cum filio succedit alteri filio in bonis aduentitijs quæ habebat, quia licet pater sit in proximiori gradu lineæ ascendens, & alter filius fraterq̄ defuncti in .2. gradu lineæ transuersalis, tñ vterq̄ pariter cōcurrit & admittitur pro virili: text. est in authent. defuncto. ver. 1. C. ad Tertul. tex. in authent. de hære. ab intesta. veni. §. consequēs. & §. si igitur. colla. 9. hoc enim casu pater non habet vsum fructum in illa medietate & parte virili in qua succedit alter filius fraterq̄ defuncti, sed pleno iure pertinebit filio tā in proprietate quam in vsum fructu: & hoc casu extinguitur vsum fructus quæ antea pater habebat in illa parte et portione. text. est in authent. item hæreditas. C. de bonis quæ liberis. cuius verba sunt, item hæreditas fratris fororisve ad quam vnā cum patre admittetur, et forsan si Ant. Go. in .ll. Tau. Hh 4 alium

aliunde quærat^{ur} lege prædicta: & ad hoc no-
tat & commendat ibi glo. i. ord. Odofre. Cinus
Alber. Ange. Saly. Pau. Corneus, & com. Doc.
text. in authen. de hæredibus ab intesta. veni. §
si igitur. vers. si vero cum ascendebus. colla. 9.
& ibi Doct. Aduertendū tamē quod ista dispo-
sitio hodie in nro regno est correctā, quia mor-
tuo filio pater solus succedit excluso alio filio
fratresq; ipsius defuncti: ita expresse disponit
lex. 7. super his. II. Tauri: & ibi dixi: vñ hodie
ista limitatio & conclusi. non potest procedere
imo solus pater habebit oīa bona aduentitia fi-
lij in proprietate & usufructu, & alter filius fra-
terq; defuncti prorsus excludit ab eius succes-
sione. Vñ tamē est, quod est dubiū singulare
circa hoc, si fortē quidam extraneus instituit
aliquem hæredem, & filium eius in potestate:
quō casu censetur æqualiter instituti pro di-
midia, an hoc casu pater habeat usufructum
in illa dimidia quæ pertinet filio suo cohæredi?
& videtur quod non, argumento text. in dicta
authentica. item hæreditas. C. de bonis quæ li-
beris. & in authentica. vñ de sumitur. quia si eo
casu quo ab intestato pater & filius simul suc-
cedūt alteri filio, pater non habet usufructū
in parte & portione alterius filij cohæredis, vt
in dictis iuribus, ergo eadem ratione quando
extraneus instituit ipsam patrem & filium e-
ius in sua hæreditate, non debet habere usufruc-
tum in illa parte & portione filij instituti.
Confirmatur, quia ex voluntate & dispositio-
ne defuncti ista videtur regularis natura & ef-
fectus institutionis, vt vterque hæres simplici-
ter institutus æqualiter succedat in proprietate
& usufructu: ergo in nostro casu pater & filius
simpliciter instituti ab extraneo admittantur
viriliter in suis partibus, tā in proprietate quā
in usufructu: & in expresso pro hac sentētia &
conclusionē facit textus in dicta authenti. item
hæreditas. vers. si. cuius verba sunt, & for-
san si aliunde quærat^{ur} lege prædicta. & in ter-
minis istam sentent. & conc. tenet ibi glo. ordi.
fin. in secundo intellectu. Saly. cet. & Paulus de
Castro. Sed. his non obstantibus contrarium est
tenendum, imo quod pater habeat usufructum
in parte & portione filij cohæredis: & ita
tenet Iacob. de Aret. in dicta authentica. idem
hæreditas. & ibi Cinus, Alber. Ange. Philippus
Corneus, & magis commun. Doct. nec obstat
text. in dicto vers. si. quia secundum eos
refertur ad superiorem authenticam, Excipi-
tur: & debet esse eius finis.

potestatis efficitur per legem legitimus admi-
nistratores prædictorum bonorum, & potest in
iudicio & extra iudicium omnia agere tāquam
si esset dominus eorum: adeo quod non requi-
ritur aliquod decretum vel autoritas iudicis, &
vt iudex decernat sibi licentiam & facultatem
administrandi: sed statim ipso iure per legem
efficitur legitimus administrator in prædictis
bonis, text. est capitalis & expressus in. l. i. ver-
sicul. primo. C. de bonis maternis. cuius verba
sunt, omnem debent tuendæ rei diligentiam
adhibere, & quod iure filij debetur in exami-
ne perse vel procuratorem poscere, & sumptus
ex fructibus impigre facere, & litem inferenti-
bus resistere, atq; ita omnia agere, tanquam so-
lidum perfectum que dominium eorum eis ac-
quisitum fuisset, & personam gerant legitimā.
& ibi ad hoc notat & commendat glo. ordi. &
communi. Doct. & idem disponit. l. 5. in fine
titul. 17. partit. 4.

15 Et in tantum hoc est verum, vt finito usufructu
legitima administratione non teneatur pater
reddere rationem prædictæ administrationis,
nec pro culpa & negligentia eius bona patris
sunt tacite hypothecata: text. est in. l. cum oportet.
§. nō autem hypothecam. C. de bonis quæ
libe. cuius verba sunt, non autem hypothecam
filij familias aduersus res patris viuētis ad huc
seu iam mortui, sperare audeant, nec ratiocinia
ei super administratione inferre: & ibi notat &
commendat Bart. Odofred. Cinus, Iacob. Bald.
Ange. Saly. Pau. Philip. Corneus. & communi.
Doct. Vñ tamen est quod eo casu quo pa-
ter alienauit bona mobilia vel immobilia filij,
potest filius ea à quolibet possessore petere, &
vendicare, & bonis nō inuentis vel repertis po-
test pretium et æstimationem ab ipso patre et
eius successoribus petere, et pro hoc habet bo-
na patris tacite hypothecata: text. est in dicta. l.
cum oportet. §. fin. C. de bonis quæ libe. et ibi
communi. Doct. Nec obstat text. qui videtur
huic contrarius, in dict. §. non autem hypothe-
cam. quia debet intelligi, quod bona patris nō
sunt tacite hypothecata pro administratione
culpabili, quia nec pro ea personaliter tenetur:
secus verò pro administratione dolosa, vt est bo-
na propria filij scienter alienare: quia hoc casu
bona patris sunt tacite hypothecata: et ita de-
bet intelligi text. in dicto. §. fin. et ita tenet et de-
clarat glo. ordi. in dicto. §. non autem in gloss. i.
in fine. et ibi Cinus post Ricard. Ma. in dicta. l.
cum oportet. 2. colum. 4. oppo. Iaco. Bu. Barto.
Bald. Saly. cet. Paul. Philipp. Corneus, et com-
muniter Doctores.

Aduer

16 Aduertendum tamen quod licet ita sit de iure
communi, tamē hodie de iure regio videtur di-
spositum, quod si pater alienat bona aduenti-
tia filij quæ administrabat mobilia vel immo-
bilia, etiam si reperiantur penes tertium posses-
sorem, non potest filius petere nec vendicare
ab eo prædicta bona, sed tantum potest agere
contra patrem vel eius successores ad pretium
& æstimationem eorum, nisi talis filius sit hæ-
res patris: quia tunc pro ea parte pro qua est
hæres, non potest agere: ita expresse disponit
noue & singularis lex par. lex. 24. titu. 13. §. par.
ad quam cogita responsum. Item adde quod ta-
lis pater non tenetur facere inuentarium, quia
non sunt simplices & nudi administratores,
imò habent magnum ius in prædictis bonis.

Sub. de her.
§. 3. C. 2.
n. 2. 17

Item quia tantum tenetur facere inuentarium
qui de iure tenetur reddere rationem, & sic se
habet consuetudo: ita notabiliter Cinus in dic.
l. cum oportet. si. col. pe. q. Bald. in. d. §. non au-
tem, eiusdem legis, & ibi alij Doctores.
Item adde quod eo casu quo usufructus bono-
rum filij non quaritur patri ex qualitate rerū:
vel quia est emancipatus, potest esse eius tutor
vel curator, & tenetur reddere rationem & fa-
cere inuentarium sicut extraneus: ita probat
text. in. l. licet. C. ad. l. Falc. & ibi tenet Bald. &
alij doct. text. in. l. si superstiti. C. de dolo. & ibi
etiam Bald. & Doctores. text. in. l. Aurelius. §. Ti-
tius. ff. de libe. legā. & per ista iurata tenet Bal-
in. l. cum oportet. §. finali. C. de bo. quæ libe. &
ibi Paul. de Castro, Philip. Corneus, & alij Do-
ctores. idē Bald. in. l. Orphanotrophos. C. de epis.
& cleri. 2. columna. idem Bal. in. l. his qui. ff. de
tuto. & cura. datis ab his. Iaso. in. l. præses. 2. co-
C. de transactio.

18 Dubium tamen est singulare in materia si pa-
ter qui est legitimus administrator filij ex cau-
sa iusta & necessaria & à iure permilla vendat
vel alienet aliquam rem immobilem ipsius filij
minoris. 25. annorum, an requiratur decretum
& autoritas iudicis: & videtur quod nō, quia
patri potestas plus debet operari & maiorem
effectum habet quàm potestas tutoris vel cura-
toris: & quia lex multum confidit de patre: &
in expresso isto fundamento & ratione istam
sentent. & concl. tenet originaliter Azo in Sum-
ma. C. de bonis quæ libe. 2. colum. in medio, nu-
me. n. & illud dictum sequitur & reputat vni-
cum & non alibi Bal. in. l. si. §. fin. autem æs alie-
num, in fine. & ibi Paul. & Philip. Corneus. C.
eodem titu. idem Bal. in. l. i. ff. de rebus eorum.
1. colum. in medio, & ibi Rapha. Cuma. 2. colū.

idem Bald. in. l. præses. C. de transact. 1. q. & ibi
Paul. de Cast. Alexan. & alij Doctores. Iason in. l.
singularia. ff. si cert. peta. 8. colum. num. 14. Sed
his non obstantibus ego teneo contrarium, imò
quod requiratur decretum & autoritas iu-
dicis. Primò quia cum talis venditio vel aliena-
tio fiat nomine ipsius filij minoris, & fauore
minoris inducitur, est vt in alienatione rerū im-
mobiliū requiratur decretū, & iste casus non
reperitur exceptus, sequitur quod in eo etiam
requiratur decretum. Secundo quia eo casu quo
pater est tutor vel curator filij minoris, quia nō
habet usufructum in bonis filij, vel quia fili-
us est emancipatus, requiratur decretum & autori-
tas iudicis in venditione vel alienatione rei im-
mobilis, vt in. l. si pupillorū. §. si pater. ff. de re-
bus eorū, & in. l. cum emancipatis. C. de præ. mi.
ergo similiter requiratur in nostro casu quan-
do pater est legitimus administrator filij: & isto
fundamento & consideratione ita tenet Saly. c.
in. l. præses. C. de transa. & ibi singul. & melius
quàm alibi Iaso. vbi latè fundat & examinat, &
videtur tenere Bald. in. l. generaliter. 2. colum-
num. 3. C. de secun. nup. & licet ista videatur ve-
rior opinio in puncto iuris, tamen superior est
tenenda tanquam communis.

S Y M M A R I V M.

- 1 Matrimonium clandestinum quid sit?
- 2 An ista. l. potuit fieri à nostro principe?

Tex. xlix.

Andamos quel que contra-
xere matrimonio q̄ la ygle-
sia tuuere por clandestino
con alguna muger, por el
mismo hecho el y los que en ello inter-
uinieren, y los que de tal matrimonio fue-
ren testigos incurran en perdimiento de
todos sus bienes, y sean aplicados a nue-
stra camara, y sean desterrados destos
nuestros reynos, en los quales no entren
sopena de muerte: y que esta sea justa
causa para que el padre y la madre pue-
dan desheredar si quisieren a sus hijas
que el tal matrimonio contraxeren: lo
qual otro ninguno no pueda acusar sino
el padre y la madre muerto el padre.

Hh 5 Lex

Lex. xlix.

NOTA ex ista lege tres conclusiones. Prima quod ille qui contraxit matrimonium clandestinum, & mediatores, & testes incurrunt ipso iure poenam confiscationis bonorum & exilij perpetui. Secunda con. quod ista est iusta causa per quam pater vel mater potest filiam exheredare. Tertia con. quod solus pater potest accusare predictos delinquentes, & mortuo patre sola mater, & non alius de populo, nec iudex ex officio.

Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico, quod matrimonium clandestinum est illud quod fit occulte & sine licentia parentum sub cuius sunt potestate: vel proximorum qui eorum curam habent, & sine benedictionibus Ecclesie: & tandem hodie clarius quando celebratur matrimonium non facta prius solemnium denunciatione in Ecclesia parochiali per presbyterum eius, denunciando illud inter eos contrahendum, & assignando terminum, in quo si quis sciat impedimentum subesse, veniat ad illud proponendum & declarandum: text. est in cap. aliter. & per to. 30. q. 5. text. hodie formalis & expressus in. c. cum inhibito. de clan. despo. & ibi tenet gloss. ordinaria. & communiter Doctor. & aliter facientes & tali matrimonio intereffentes, tam laici quam clerici, peccant & puniuntur, licet matrimonium in substantia valeat & teneat, ut ibi disponitur. Ex quo deducitur & inferitur, quod si hodie prout communiter fit matrimonium fiat in facie Ecclesie & congregatione fidelium in presentia multorum, non dicitur clandestinum, nec habet locum predicta poena: & in terminis ita tenet Abbas Panor. in dict. c. cum inhibito. r. colu. nu. 9. nimis commendando, & dicens quod hoc aperit multum intellectum illius text. cum materia: & sequuntur commun. alij Doctores ex quibus resultat quod hoc casu tantum quando vere realiter & proprie matrimonium dicitur clandestinum secundum dispositionem iuris canonici habet locum ista lex & eius poena, & hoc firmat expressum nostram lex.

Maximum tamen & necessarium dubium est an ista lex potuit fieri a nostro principe, & debeat feruari in isto regno: & reperio. quod passus & articulus est adeo dubius, quod quilibet opinio contraria potest bene & iuridice fundari: & videtur quod nullo modo valeat nec fit fer

uanda: quia princeps, rex, vel iudex secularis non potest aliquid disponere nec statuere circa matrimonium vel spiritualia, argumeto text. in. c. cum inferior. de maio. & obe. cum simi. & ita tenet notabiliter Abb. Pano. in. c. 1. de spon. fa. 2. col. nu. 7. & 8. vbi expressè dicit quod corriguntur omnes leges civiles contrarium disponentes, & ibi magis commun. opinio. & hanc dicit magis commun. opi. Alex. in rubr. ff. so. ma. fi. col. & q. idè Alex. in. l. Sci. Augerius. ff. ad. l. fal. 2. colu. nu. 4. Roder. Sua. in. l. 2. titu. 1. lib. 5. ord. fo. 65. 2. col. 1. q. vbi plenè loquitur, & tandem distinguit, an nubat digno vel non. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò ista. l. potuit fieri, & debet feruari & hoc tali potissimo fundamento, quia quando lex civilis non se intramittit nec aliquid determinat super substantia matrimonij vel super spiritualibus, sed tantum procedit coadiuvando, declarando, & ampliando ipsum ius canonicum, ad maiorem observationem eius in his quæ sunt prohibita & punita de ipso iure canonico potest licet & iuste facere & disponere, argumeto text. in. ca. 1. & in ca. super eo. de cogna. spiri. & in expresso ita tenet glo. singul. & ordi. in. c. cum secundum. ll. de hære. in. 6. in verbo. certoq; casu. & ibi Ioan. And. Domi. & com. Docto. Bar. per text. ibi in. l. edicimus. C. de murilegulis. li. 11. Bal. in. l. 1. §. ius nat. ff. de iusti. & iu. 2. col. nu. 4. idem Bald. in. l. omnem. fi. col. & q. C. ad Tertul. idem Bald. in rub. extra, de consi. fi. col. idem Bal. in. c. tenor. de re iud. Ludo. Roma. in rub. ff. sol. ma. 2. lect. fi. col. nu. 39. Pala. Ruu. in repe. c. per vestras. fo. 89. col. 2. versi. has autè leges, cum pluribus alijs, & istam opi. approbat hodie nra lex, quæ videtur iustissima propterevitanda tot damna & incòmoda quæ ex aduerso sequuntur, seducendo puellas & virgines nobiles, ut nubant indigno & pauperi: nec aliquam vin. facio in comuni opin. nec in multitudine authorum, sed tantum in fundamento & ratione.

Tex. L.

A ley del fuero que dispone que no pueda el marido dar mas en arras a su muger de la decima parte de sus bienes no se pueda renunciar: y si se renunciare no embargante la tal renunciacion lo contenido en la dicha ley se guarde y execute: y si algun escriuano diere fee de al-

gun

gun contrato en que interuenga renunciacion dela dicha ley: mandamos que incurra en perdimièto del officio de escriuania que tuuiere: y de alli en adelante no pueda mas vsar del sopena de fallario.

Tex. li.

Si la muger no ouiere hijo del matrimonio en q interuiniere promissio d'arras y no dispone expressamète de las dichas arras q las aya el heredero o herederos della, y no el marido, ora la muger haga testamento, o no.

Tex. liij.

Qualquier esposa, ora sea de presente ora sea de futuro suelto el matrimonio gane si el esposo la ouiere besado la mitad de todo lo q el esposo le ouiere dado antes de consumido el matrimonio ora sea precioso, o no: y sino la ouiere besado no gane nada de lo q le ouiere dado, tornase a los herederos del esposo: pero si qualquiera dellos muriere despues de consumido el matrimonio q la muger y herederos ganè todo lo q seyado d'espòsados le ouo el esposo dado no auiendo arras en el tal casamieto y matrimonio: pero si arras ouiere, q sea en escogimieto de la muger, o de sus herederos ella muerta tomar las arras, o dexarlas, y tomar todo lo q el marido le ouo dado si èdo cò ella desposado: lo qual ay a de escoger d'ètro de veynete dias despues de reqridos por los herederos del marido: y sino escoger d'ètro del dicho termino que los dichos herederos escojan.

Tex. liij.

Si el marido y la muger durante el matrimonio casare algun hijo comun, y ambos le prometieren la dote, o donacion propter nuptias que ambos la paguen de los bienes que tuuieren ganados durante el matrimonio: sino los ouiere que bastè a la paga dela dicha dote, y donacion prop-

pter nuptias, que lo paguen de por medio de los otros bienes que les pertenescieren en qualquier manera: pero si el padre solo durante el matrimonio dota, o haze donacion propter nuptias a algun hijo comun y de tal matrimonio ouiere bienes de ganancia, de aquellos se pague en lo que en las ganancias cupiere: y sino la ouiere que la tal dote, o donacion propter nuptias se pague de los bienes del marido, y no de la muger.

S Y M M A R I V M.

- 1 Quibus modis fiat donatio in iure nostro inter maritum & vxorem.
- 2 Quid sit sponsalitia largitas, & quis sit eius effectus?
- 3 Si ista donatio, quæ vocatur sponsalitia largitas, fiat inter sponsos, quid acquirat sponsa per osculum, & quid per copulam.
- 4 An sponsa acquirat hodie per osculum medietatem donationis quando donatio continet res pretiosas, puta vestes, & ornamenta & alias res valde pretiosas.
- 5 Si sponsus dedit sponsæ vestes & ornamenta pretiosa tempore nuptiarum & velationu, an possit per osculum acquirere medietatem, & per copulam totum?
- 6 Si inter sponsos interuenit osculū vel copula an tequam aliqua donatio fieret, & postea sequatur ista donatio, an in isto casu per osculum acquirat medietatem, & per copulam totum?
- 7 Si ista donatio sit inualida iuris prohibitione, an sponsa acquirat medietatem donationis per osculum, & totum per copulam?
- 8 Si sponsa de presenti vel de futuro ingrediatur religionem, an per osculum acquirat medietatem donationis, sicut acquirat per mortem mariti?
- 9 Alia est donatio quæ vocatur ante nuptias, vel propter nuptias & quis sit eius effectus?
- 10 In quo conueniat ista donatio cum dote?
- 11 In quo differat a dote?
- 12 Alia est donatio quæ vocatur arrha, & quis sit eius effectus?
- 13 Ista donatio quæ vocatur arrha, an excedat decimam partem bonorum?
- 14 Sponsus vel maritus minor. 25. annis, an possit promittere, vel dare predictas arrhas, & an possit se restituere?
- 15 Alia est donatio quæ vocatur dos quæ datur ad sustentanda onera matrimonij.
- 16 Quis sit effectus huius dotis?

17 Si

*Subleto hodie per compulsiōne mulierum compositum
iuris. ad. l. l. c. d.*

- 17 Si mulier cōtrahit matrimoniū si simpliciter, an videatur in dubio omnia bona sua in dotē dare
- 18 Ista dos habet in se tacitam conditionem, si matrimonium sequatur.
- 19 Dos pōt incipere a traditione & promissione.
- 20 Si constante matrimonio vxor tradat simpliciter marito certam quantitatem nulla expressa causa, an valeat in causa dotis?
- 21 Si filia habeat bona ex linea materna, vel ex alia parte & pater pmissit dotē dare filiz, an teneat dare dē proprio patrimonio & substantiā p̄ris?
- 22 Si pater sit debitor filiz, vel haberet eius bona in sua administratione, an promittendo dotem teneatur pater dotare filiā de suo patrimonio?
- 23 Si mater vel ascendens q̄i non habet filiam in potestate promittat dotē an videatur promittere tantum bona filiz?
- 24 Si mater vel extraneus promittat dotē, quē excedit patrimoniū, & substantiā filij vel filiz, an residuum teneatur de suo patrimonio soluere?
- 25 Si pater vel mater simul promiserunt dotem filiz, qualiter teneatur?
- 26 An pro dote, pmissa possit obligari fideiussor?
- 27 Quando dos incipit a promissione, an transeat dominium sine traditione?
- 28 Si pater vel extraneus dedit dotem, cui debet restituere soluto matrimonio?
- 29 An promissio, vel legatum pro dote, sit conditionale vel purum?
- 30 An propter dotem non solutam marito, licite debeantur vsura?
- 31 Si dos non soluitur marito, an possit, & teneatur maritus alere vxorem?
- 32 Si maritus vendidit res dotales, & victus fuit per sententiam definitiuam, an soluto matrimonio mulier possit eas petere a reo absoluto, vel a ctore qui obtinuit?
- 33 An maritus constante matrimonio lucretur fructus rerum dotalium?
- 34 Si extraneus dedit dotē pro muliere, & stipularus est dotē sibi reddi, an cōstante matrimonio possit exigere dotem viro vergente ad inopiā?
- 35 Si maritus post restitutionem dotis efficitur diues, an recuperet dotem?
- 36 An res empta pecunia dotali efficitur dotalis?
- 37 Quae actio competat vxori pro petenda dote a marito, vel eius heredibus?
- 38 Quo tēpore incipiat ista tacita hypotheca quae competit vxori pro recuperanda dote?
- 39 An mulier virtute tacitae hypothecae preferat̄ alijs creditoribus habētibus expressas hypothecas.
- 40 Si mulier habeat expressam hypothecā poste-

- riorem pro dote, an preferatur alijs creditorib⁹ habentibus expressam anteriorem?
- 41 An tacita hypotheca & eius praelationis cōpetat mulieri pro donatione ante nuptias?
- 42 Si dos consistit in specie vel re inestimata, quia vxor dedit pro dote res mobiles vel immobiles marito, an soluto matrimonio transferat dominium in vxorem?
- 43 Si soluto matrimonio non possit cōflare an res mobiles sunt consumptae absq; culpa mariti, an maritus teneatur valorem soluere?
- 44 Si dos consistit re vel specie aestimata, an transeat dominium in vxorem?
- 45 An istud ius hypothecae competens mulieri transeat ad hāredes?
- 46 Soluto matrimonio, intra quod tēpus debeat solui dos vxori?
- 47 In tempore in quo non soluitur dos, an maritus vel hāredes lucrentur fructus.
- 48 In tempore in quo non soluitur dos, an vxor possit alii a marito vel hāredibus eius?
- 49 An maritus teneatur restituere dotem in totū vel in quantum facere potest?
- 50 An in dote exigenda debeat attendi locus vel domicilium mariti vel vxoris.
- 51 An & quādo possit maritus repetere ab vxore vel heredibus expēsas in rebus dotalib⁹ factas?
- 52 An dos confessa probet receptionem dotis?
- 53 An causa dotis sit mixti fori?
- 54 An a Sētētia lata in causa dotis appellari possit?
- 55 Si inter coniuges matrimonium est prohibitū, an mulier possit repetere dotem?
- 56 Si matrimonium est nullū, an soluto matrimonio dos putatiua habeat priuilegia dotis verae?
- 57 An res dotalis possit alienari p̄ maritū vel vxorē cōstante matrimonio interueniēte iuramento?
- 58 Si mulier primo iurauit non v̄dere, nec alienare res dotales & post ea vendit & iurat an talis contractus valeat?
- 59 An vxor soluto matrimonio possit v̄dere vel alienare res dotales?
- 60 An fideiussor q̄ intercessit p̄ re dotali vendita, an teneatur & obligetur re euicta per mulierē?
- 61 Si maritus vendidit rem dotalem sine consensu & iuramento vxoris, & postea soluto matrimonio vendicetur ab ipsa vxore, an maritus teneatur de euictione?
- 62 Si mulier constante matrimonio de licentia vi ri vendidit, an soluto matrimonio confirmetur talis donatio?
- 63 an marit⁹ vel alienas rē dotalē possit eā v̄dicare?
- 64 Aliquādo iter maritū & vxorē fit donatio simplex, quae vocatur donatio inter virū & vxorē.

- 65 An ista donatio confirmetur more donantis?
- 66 Casus in quibus valet donatio inter virum & vxorem.
- 67 Si donator in vita vel morte reuocat praedictā donationem, & donator ius qui eam recepit eā consumpsit & non possidet eam, an reuocatio aliquid operetur?
- 68 An concubinā possit aliquid donari?
- 69 Aliquando fit inter eos reciproca donatio medietatis, bonorum acquiritorum constante matrimonio.
- 70 An in dubio bona praesumantur superlucrata constante matrimonio?
- 71 An maritus lucretur fructus bonorum paraphernalium?
- 72 Casus in quibus medietas lucrorum non acquiritur mulieri.
- 73 An lex fina. titu. 4. lib. 5. ordinamenti, procedat in alie natione facta titu. donationis?
- 74 Si maritus alienauit bona in fraudem vxoris, vt non acquirat medietatem, quod remedium habebit vxor ad eam recuperandam?
- 75 Si diuersa statuta vel cōsuetudines sint in domicilio & loco mariti, & diuersae in loco vxoris, quod domicilium, & locus erit inspiciendus?
- 76 An dominium & possessio huius medietatis transeat ipso iure in vxorem?
- 77 An communentur praedicta lucra in matrimonio putatiuo, sicut vero?
- 78 Si post matrimonium contractum proprietas cōsolidatur cū usufructu, quē maritus antea habebat, an in eo vxor habeat medietatem?
- 79 An ista lucra transmittantur ad hāredes?
- 80 An soluto matrimonio vidua committat adulterium an perdat ista lucra?

Lex .l.l. liij. liij.

NO T A dispositionem harum legum, pro quarum perfecta declaratione, quia in iure nostro diuersis modis fit mentio de his quae dantur ab vno coniugum alteri, inter quae est maxima diuersitas, & difficultas, dico & praesuppono, quod aliquādo & primo fit inter eos donatio, quae vocatur sponsalitia largitas. Aliquādo & secundo fit inter eos donatio quae vocatur propter nuptias, vel ante nuptias. Aliquādo & tertio fit inter eos donatio quae vocatur artha. Aliquādo & quarto fit inter eos donatio quae vocatur dos. Aliquādo & quinto fit inter eos donatio pura & simplex quae vocatur donatio inter virū & vxorē. Aliquādo & sexto fit inter

eos donatio reciproca ab ipsa lege, medietatis lucrorum acquiritorum constante matrimonio. Quo ad primā igitur donationē dico, quod sponsalitia largitas est illa donatio quae fit inter sponso de futuro propter matrimonium contrahendum, & propter eius spem & causam finalē, in qua de iure antiquo Digestorū & Codicis ante imperatorē Constantinū requirebatur expressio huius conditionis vel causae. s. quod fiebat propter matrimonium futurū, alias censebatur donatio pura & simplex & statim valebat, vt in .l. 1. verbi. igitur. ff. de dona. & in .l. 2. & in .l. si filia. & in .l. si tibi. C. de dona. ante nup. tamē postea per Constantinū nulla requiritur expressio, sed talis donatio simpliciter facta ex ipsa legis dispositione & ex praesumpta voluntate partium habet in se tacitā conditionē si matrimonium sequatur text. est capitalis & expressus in .l. cum veterum. C. de donat. ante nupt. & ibi notat̄ & commendat̄ glos. ord. Odofr. Pet. Cinus, Iacob. Butrig. Barto. Bald. Angel. Salyc. & communiter Docto. & idem disponit lex. 3. tit. 11. par. 4. cuius virtus, natura, & effectus est quod si expressio inter partes agitur, quod nullo casu reuertatur ad donantem, sed statim pleno iure fiat accipientis, tunc indistinctē sibi quaritur, & nunquam reuertitur ad donantem, modo sequatur matrimonium, modo non: vt in dicta. l. 1. verbi. igitur. ff. de donat. cum simili. si verō inter partes nihil actum vel expressum est, tunc si matrimonium postea sequatur valet in totum, & perficitur donatio, & nullo casu reuertitur ad donantem, text. est in dicta. l. cum veterum. C. de dona. ante nup. & ibi comm. Docto. si vero matrimonium non sequatur, tunc aut facta, & culpa donantis, & perdit quod dedit: & restituit quod recepit, & applicatur alteri obedienti: si facta & culpa donatarij, restituit quod recepit. text. est in dicta. l. cum veterum.

Si verō per casum, vt per mortē alterius, tunc si donatio fuit facta a sponso sponsae, eam repetit & recuperat donator, si non interuenit inter eos osculum, nec copula, si verō interuenit osculum, repetit & recuperat pro dimidia, & alia dimidia remanet. penes sponsam & eam lucretur. Si verō interuenit copula, nihil repetit, nec recuperat donator, sed tota donatio quaritur sponsae & heredibus eius, cum per copulam sit securum & confirmatum matrimonium, text. est formalis & expressus in .l. si a sponso. C. de dona. ante nup. & ibi glo. ord. & commu. Docto. text. in .l. 3. tit. 11. par. 4. text. in .l. 5. titu. 2. libro. 3. fo. 11. Si verō donatio fuit facta ab sponsa sponso, & matrimonium non sequatur per

per mortem, tunc indistincte sponsa vel hæres eius repetit & recuperat, modo interueniat osculum, modo non: si vero interueniat copula, nihil repetit nec recuperat, sed totum quaeritur sponso: quia sequutum est matrimonium, & verificata est conditio quæ inest in ista donatione: est in lingua in dicta. l. si a sponso. §. i. C. de dona. ante nup. cuius verba sunt, quod si sponsa interueniente, vel non interueniente osculo, donationis tit. quod raro accidit, fuerit aliquid sponsa largita, & ante nuptias hunc vel illam morti contingit, omni donatione infirmata ad donatricem sponfam sine eius successores dominium transferatur: & ibi glo. ord. & commu. Doct. & idem disponit prædicta lex. 3. titu. 1. 4. par. & prædicta. lex. §. titu. 2. lib. 3. fo. 11. Frequenter tamen accidit quod sponso donet sponse quam sponso sponso, ut dixit text. in dicto. §. i. cuius ratio potest esse duplex. Prima: quia genus mulierum auarissimum est, secundum glo. ibi, per text. in l. sed si ego. in fine. ff. ad Velle. §. 1. in l. si stipulata. §. ff. de don. inter vi. & vxor. Secunda ratio melior & notabilior est, quia sponsa debet venerari a suo sponso, maxime in his quæ ad ornatum eius pertinent: quia sua interest & honori suo conuenit, vt culta & ornata sit, arguendo text. in l. si vt certo. §. interdum. ff. de modat. ibi, vel si sua duntaxat causa commodaui sponsam vel vxori, quod honestius culta ad se deducetur, ita Petrus & Cuius in dicta. l. si a sponso. C. de dona. ante nup. Pala. Ru. in sua repe. cap. per vestras. de dona. inter vi. & vxor. fo. 3. column. 2. versu. contractis autem sponsaibus.

Pulchrum tamen dubium est, quæ sit ratio per quam sponsa lucratur diuisionem partem huius donationis per osculum: sponso vero nihil lucratur: & resolutio dicitur quod duplex potest esse ratio. Prima: quia semper sponsa videtur osculum dare & non accipere; & ideo ipsa sola præparatur ita glo. ord. in dicta. l. si a sponso. §. i. C. de dona. ante nup. in glo. 1. Secunda ratio est, quia sponso per osculum aliquid acquirit; & in nullo grauatur, imò consequitur gradum solentiam: sponsa vero per osculum aliquid amittit, quia incurrit ruborem & verecundiam, & adhuc aliquam diminutionem honestatis; & si forte sponso decederet non ita faciliter inueniret alium cui habere possit, unde in rationem illud lucratur: & in expresso istam rationem ponit singul. Azo in Summa. C. de dona. ante nup. in fine. Odo. de Petrus, Cuius, Al. berio. & Fulco. in dicta. l. si a sponso. C. de dona. ante nup. Montanus in dicta. l. si a sponso. lib.

3. fo. 11. Pala. Ru. in sua repe. fo. 3. colu. 3. in fine. & ponit expressè prædicta lex. 3. titu. 1. part. 4. Aduertendum tamen quod prædicta debent intelligi in sponso de futuro tantum: secus tamen in sponso de presenti: quia inter eos donationem non valet, tanquam inter maritum & vxorem: vt in l. 1. & per totum. ff. de dona. inter vi. & vxor. & in l. 1. & per totum. C. eod. titulo. cuius ratio potest esse: quia donatio quæ fit inter sponso de futuro, habet tacitam conditionem si matrimonium sequatur: & valet & tenet tanquam inter extraneos secuta & verificata illa conditione, vt in l. 2. & l. si filia. & l. si tibi. & l. cum veterum, & per totum. C. de dona. ante nup. donatio vero facta inter sponso de presenti, vel inter maritum & vxorem, est pura & simplex, & non valet, nè mutuo amore ad inuicem se expoliet, vt in d. l. & per totum. ff. de dona. inter vi. & vxor. & latius infra suo loco dicemus.

4. Hodiè tamen per istam nostram. l. Tauri. 2. contractum est decisum, imò quod omnia quæ supra dicta sunt in sponso de futuro, habeant etiã locum in sponso de presenti. Circa prædicta tamen se offert necessarium & quotidianum dubium, an prædicta habeant locum & procedant etiam si donatio ista contineat res valde pretiosas, puta vestes, & ornamenta, vel alia pretiosa quæ tradat sponso de futuro vel de presenti: & videtur quod non: imò quod nihil lucratur sponsa per osculum vel copulam sed totum debeat restitui sponso vel hæredibus post mortem alterutrius.

Primo quia omnia illa cæsentur data & collata in tempus matrimonij, vt honestius & magis honorifice incedat, mulier, & per consequens non videntur donata, sed tantum commodata, & ad vsum concessa, causa & gratia ipsius mariti, & eius honoris, argumento text. in l. si vt certo. §. interdum, versiculo primo. ff. de modat. cuius verba sunt, vel si sua duntaxat causa commodaui sponsam forte, vel vxori, quod honestius culta ad se deducetur. Confirmatur etiam, quia ex qualitate talium rerum præsumitur donatio vel traditio collata in tempus matrimonij, cum inter sponso non soleat alia pretiosa dari: quia istud opus non pertinet sponso, sed marito.

Secundo facit, quia quando simpliciter aliquid traditur & alia coniectura potest capi, nunquã debet præsumi donatio, vt in l. cum de in debitoribus de proba. & ibi commu. Doct. & in l. Procula. de titu. & in l. si cum aurum. ff. de solu. & in l. si circa. ff. de doli. excep. & in l. Campa. ff. de ope. libat. & in l. si donatio. 2. respon. C. de

memor. de huius lib. 2. con. 3. cur. 21

C. de colla. Confirmatur etiam per glo. singul. & vnicam in l. cum quid. ff. si certum petat. vbi dicit quod si simpliciter quis alteri tradit pecuniam vel rem, in dubio potius est præsumendū mutuum vel depositum quam donatio: quam ad hoc notat & commendat ibi Bartol. Bald. Paul. Alexand. Iaso. & commu. moderni: & reputat singularem & vnicam Ioan. de Imo. in l. cotein ferro. §. qui maximas. 1. colum. ff. de publi. & vecti.

Tertio facit, quia si maritus constante matrimonio simpliciter donat vel tradit vxori vestes vel alia ornamenta pretiosa & festiualia: nõ cæsetur donare, & per consequens talis donatio vel traditio non confirmatur morte mariti, vt remaneat penes vxorem vel hæredes eius: quia in dubio solum videtur data ad vsum, & decorum causa ipsius mariti, vt vxor magis culta & ornata incedat: vestes vero vel ornamenta leuia & quotidiana bene videtur donare, & fiunt ipsius vxoris & hæredum suorū, & non tenetur restituere: ita probat text. in l. mortis suæ causa versu. 1. ff. de dona. inter vi. & vxor. text. in l. ex annuo. eo. titu. l. pe. §. 1. ff. solu. mat. vbi habetur quod vestis quam simpliciter quis tradit seruo vxoris vel famulo, non videtur donata, sed tantum ad vsum concessa & potest eam repetere, vt extat text. singul. & melior de iure in l. id vestimentum. ff. de peculio. vbi dicitur, quod vestimentum pretiosum quod dominus simpliciter tradit seruo non videtur concessum in peculio, sed semper remanet ipsius domini, cuius verba sunt, sed quod vestimentum seruo dominus ita dedit vtendum vt non semper sed ad certum vsum certis temporibus eo vteretur, veluti cum se sequeretur, vel cum sibi cenanti ministraret, id vestimentum non esse peculij, text. in l. ob legatum. ff. de legat. 3. vbi habetur quod si maritus vestes & ornamenta pretiosa vxoris causa & ad eius vsum comparauit, & postea genericè legauit ea quæ vxoris causa comparauit, videntur prædictæ res legari & contineri in dicto legato generali: ergo aperte colligitur quod per solam simplicem traditionem non cæsetur facta donatio: quia alias non requireretur de eis fieri legatum generale, nec particulare, facit etiam text. in l. Quintus Mutius. ff. de auro. & argen. legat. text. in l. ornamentorum. eo. titu. & in expresso istam sententiam & conclusionem, licet non ita bene fundet, tenet Barto. in l. pe. §. 1. ff. solut. mat. r. colum. nume. 2. & ibi Bald. 2. colu. 1. q. Angel. 1. colum. num. 3. Paul. de Cast. 2. colum. nume. 4. Ioan. de Imol. 2. colum. Alex. 1. colum. num. 3.

& commu. Doct. Idem Bart. Angel. Paul. Alexand. & commu. Doct. in l. si vltus fructus. §. 1. ff. ad legem falidem Bart. in l. 1. §. nec castrense ff. de coll. bono. 4. colum. num. 9. versu. circa secundum. Bald. Pau. Salyc. & commu. Doct. in l. si vt certo. §. interdum. ff. commodati. Bal. Paul. Salyc. & alij Doct. in l. id vestimentum ff. de peculio. Angel. in l. emptor. ff. de euictio. Bal. notabiliter in l. si filia cuius. C. fami. herc. 5. colum. & 5. q. idem Bald. in authen. ex testamento. C. de colla. 5. colum. nume. 10. & ibi Roma. 7. colum. num. 22. Salyc. in l. sicut. C. de dona. inter vi. & vxor. 2. colum. numero. 5. Ioan. de Campe. in tracta. dotis. 2. parte. 5. q. 5. Montanus. in l. 6. titu. 6. libro. 3. foro. 11. Pala. Ru. in sua repe. ca. per vestras. 4. fo. §. 6. per plures colu. & istam sententiam & conclu. expressè probat singularis lex partitæ. l. 23. in fine. titu. 11. 4. part. 1. imò quod magis est, prædicta habent locum & procedunt etiam si maritus non simpliciter tradidisset vxori, sed dixisset quod donabat: quia secundum subiectam materiam videtur tantum ad vsum concedere, nisi alias expressè constaret quod habuit animum donandi: ita eleganter Ioan. de Imo. in dicta. l. pe. §. 1. ff. solu. mat. 3. colum. argumto text. in l. si vno. ff. locati. & ante eum Bart. in dicta. l. 1. §. ne castrense. ff. de colla. bono. 5. colum. Bald. in authen. ex testamento. C. de colla. 6. colum. num. 10. Eo idem dicendum est quando tales vestes vel ornamenta pretiosa sponso simpliciter tradidit sponso de futuro vel de presenti, vt sibi non videantur donata per supra dicta, quæ optimè concludunt: & in terminis pro hac sententia & concludit text. notabilis in l. ob legatum, in fine. ff. de lega. 3. vbi expressè dicitur, quod paria sunt quod talia simpliciter dentur & tradantur sponso ante matrimonium consummatum, quam vxori post matrimonium contractum: quia semper vtroque casu videntur ad vsum tantum data & collata: text. in l. si quid. eod. titu. ff. de lega. 3. cuius verba sunt, si quid earum rerum ante comparauit quam vxorem duxit, si id ei vt vteretur tradiderit, perinde est quasi postea comparauisset, & quod prædicta distinctio & resolutio habeat locum in sponsa, tenet expressè Ioan. de Imo. in dicta. l. pe. §. 1. ff. solut. mat. 3. colum. in fine.

Sed aduertendum quia contrarium videtur de iure verius in sponsa de futuro, & de presenti: imò quod indistincte videantur donata etiam pretiosa, & medietatè lucratur sponsa per osculum, & totum per copulam, & supra dicta iura & opiniones doctorum procedant & habeant locum

Copy not
51
l. l. titu. 2. lib. 3. fo. ll. fo. 43. vers. sed vtrū minor. Item adde, q̄ mortua vxore arrhæ promissæ, vel receptæ pertinent hæredibus eius etiam extraneis, & nō marito superstiti: ita expresse determinat & disponit lex. 51. his. ll. Tauri: & ratio eius dubitandi potuit esse duplex. Prima quia de iure fori vxore mortua cum testamento sine liberis poterat de arrhis testari, & quicquid vellet facere, sed ea mortua ab intestato pertinebant marito vel hæredibus suis: ita dicebat. l. 1. titu. 2. lib. 3. foro. ll. & lex. 6. titu. 1. lib. 3. foro. juzgo. hodie vero corriguntur prædicta. ll. & deciditur contrarium per nostram. l. 51. Secūda subtilis & noua ratio dubitandi potuit esse, quia donatio facta inter maritum & vxorem confirmatur morte donantis: non vero donatarij recipiētis: text. est in. l. cum hic status. §. si mulier. in fine. ff. de dona. inter virum & vxor. tex. in. l. etiā. C. eodem titu. expressior ceteris in. l. à marito. eodem titu. & ibi communiter Doctores. vnde videbatur in proposito, quod si mulier quæ recepit arrhas decedat viuente marito, eo ipso reuocetur talis promissio vel receptio arrharum, & applicatur marito, sed contrarium determinat nostra lex. 51. quia longè differunt donatio arrharum, & donatio simplex inter maritum & vxorem, vt patet ex superioribus.

8. 75
15 Aliquando, & 4. fit inter eos donatio quæ vocatur dos, pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico, quod dos est illud quod datur vel promittitur viro ratione matrimonij ad sustentanda onera eius: nam dos dicitur Græce pherna, id est, donatio quæ propter matrimonium conceditur: text. est in. l. prima. & per totum. ff. solu. matrimo. tex. in. l. 1. & per totum. ff. de iure dotiu. text. in. l. 1. & per totum. ff. de pactis dotibus. text. in. l. prima. & per totum. C. de iure dotium. tex. in. l. 1. & per totum. C. de dotis promissione. text. in. l. 1. & per totum tit. 1. part. 4. ad eo, quod sine matrimonio esse nō potest, vt in. l. tertia. ff. de iure doti. & in. l. cū mulier. vers. sicut. C. de dona. ante nup. & istā definitionem ponit Azo in Summa. C. de iure doti. & in effectu ponit Bar. & commu. Docto. in rubri. ff. solut. matrimo. de qua definitione latè per Bald. Nouel. in tractatu dotis, fol. 3. parte. 2. §. 1. & Ioan. Campe. in tractatu dotis. 1. parte, & 1. q. in qua materia sunt videndi tres principales articuli. Primus est de iure, & natura, & effectu dotis tempore promissionis ante cōtractū matrimonij. Secūsus articulus est de iure, & natura, & effectu dotis constante matrimonio. Tertius articulus est de iure, & natura, & effectu dotis soluto iam matrimonio.

16 Quo ad primum igitur articulum dico quod talis dos potest promitti ab vxore, vel à patre, vel à consanguineo, vel à quolibet extraneo. vt in dictis iuribus; & in specie est tex. in. l. promittendo. ff. de iure dotium. cuius verba sunt, promittendo dotem omnes obligantur cuiuscūq; sexus conditionisq; sint. Item potest fieri ante matrimonij & etiā cōstare matrimonio: quia talis dotis cōstitutio nullo tempore est prohibita: text. est in. l. si cōstante. C. de dona. ante nup. tex. in. l. cum multa. vers. Sacimus. eodem tit. text. in. l. prima. titu. vndecimo. quarta part. Item potest fieri etiam de omnibus bonis: text. est in. l. mulier bona. ff. de iure dotium. & ibi notat & commendat gloss. ordinaria. Odofredus, Bartolus, Baldus, Salycetus, Fulgosius. Iaco. de Sanct. Georg. & communiter Doctores: text. in. l. nulla. C. eodem titu. cuius verba sunt, nulla lege prohibitum est vniuersa bona in dotem marito foeminam dare, & ibi gloss. ordinari. & communiter Doctores. nec obstat lex. 69. infra his. ll. Tauri, quæ habet quod nemo potest donare omnia bona sua etiam præsentia: quia debet intelligi in donatione simplici, vera, & propria inter viuos: non vero in donatione ob causam onerosam prout ista. Nec obstat etiā lex vnica. C. de inofficiosis dotibus. quia ibi non reuocatur ex eo quod omnia bona dentur in dotem. sed quia tendit dos in præiudicium legitimæ filiorum. nec obstat etiam lex. 1. C. si aduersus dotem. quia ibi minor restituitur, nō ex eo quod omnia bona dedit in dotem, sed quia maritus non fuit dignus tanta dote secundum qualitatem suæ personæ, loci, & patrimoniij: & in effectu ita tenet & declarat ibi. gloss. or. & cōm. Docto. tenet etiam & declarat gloss. ord. et commu. opinio, in dicta. l. nulla. C. de iure dotium.

17 Quid autem in dubio, quādo mulier simpliciter cōtrahit matrimonium, an videatur omnia bona sua in dotem dare: et glo. ord. in. l. mulier bona. ff. de iure dotium. auctoritate Aristotelis maximi Philosophi tenet q̄ sic, et sequuntur aliqui Doctores: et expresse tenet Faber in dicta. l. nulla. C. de iure dotium. sed cōtrarium tenet Bald. Salyc. Fulgo. Iacob. de Sanct. Geor. et magis commu. Docto. in dicta. l. mulier bona. tenet etiam Bar. plenè et magistraliter disputādo in. qq. suis. q. 7. mulier habens magnum patrimonium. idem Bart. et commu. Docto. in. l. 1. pe. §. vxor. ff. solu. matr. Pau. de Cast. et moderni in authen. præterea. C. vnde vir et vxor. Bal. Saly. et commu. Docto. in dict. l. nulla. C. de iure doti. Saly. et alij Docto. per tex. ibi in. l. fin. vers. eodem modo. C. de repudijs. Quod exte de etiam

de etiam si bona sint tradita marito actualiter respectu administrationis secundum prædictos Doctores, vbi supra. Quod tamen intellige nisi ex aliquibus cōiecturis tacite appareat in dotē dedisse, quas bene & notabiliter ponit Bald. in dict. q. 7. & Doctores in locis supra allegatis, & melius quā alij ponit Francisc. Curtius Inuior. in Authen. præterea. C. vnde vir & vxor. 4. colum. nume. 12. Ioā. Campe. in tracta. dotis 1. parte. q. 39. quod est vtile & necessarium si forte caueretur lege vel statuto quod soluto matrimonio maritus lucretur certam partem dotis. Item adde quod nedū potest quis dare omnia bona præsentia in dotem, sed etiam futura, si tamen hoc dixit expresse, aliās non: argumento tex. & eorum quæ ibi notantur in. l. fin. C. quæ respigno. obliga. pos. & interminis tenet Bald. in dict. l. nulla. C. de iure dotium. cum quo transeunt alij Doctores.

18 Itē adde quod si simpliciter dos promittatur: habet in se tacitam conditionem si matrimonium sequatur & ante nō potest agi: text. est in stipulationem. ff. de iure doti. tex. in. l. plarū que. §. si ante. eodem titu. text. in. l. in rebus. vers. siculo primo. eodem titu. text. in. l. non enim eodem titu. text. in. l. item quia. §. primo. ff. de pactis. tex. in. l. vndecima. titu. vndecimo. 4. part. Ex quo infertur quod tempus adiectum solutioni dotis incipit currere à tempore cōtracti matrimonij: text. est singularis in. l. tali facta. ff. de iure doti. & ad hoc notat & commendat ibi Barto, & communiter Doctores. idem Bart. in l. si cui legetur. in fine. ff. de legat. primo. & ibi Pau. de Cast. & alij Docto. & illum tex. reputat singularem Angelus de Are. in. §. actionum. In sti. de actionibus. 4. colū. & idem disponit lex. 22. titu. 1. part. 4. Quod tamen intellige quādo terminus est appositus simpliciter & in genere factus tamen si in specie & in diu. duo: quia tunc statim incipit currere: ita tenet & declarat Bald. in. l. si. §. primo. ff. de rescin. vendi. idem Bald. in rubri. C. de contra. emptio. fina. columna. 23. q. Saly. in. l. 2. eodem. titu. Iacob. de Sanct. Geor. vbi valde commendat in dicta. l. tali facta.

19 Item adde quod dos potest incipere à traditione & à promissione: à traditione quando vxor vel alius actualiter tradit viro aliqua bona in dotem. vt in. l. si ego. §. dotis. ff. de iure dotiū. & in. l. prima. C. eodem tit. à promissione vt si pacto nudo vel stipulatione fiat promissio, vt in. l. cum post. §. genere. ff. de iure doti. & in. l. prima. C. de dotis promiss. hodie tamen semper inducitur & fingitur à lege tacita stipulatio, tam ex parte mulieris ad dotem repetendam, quā

ex parte viri ad dotem exigendam: text. est in. l. vnica. §. primo. C. de rei vxor. acti. & ibi glossa. ordin. in verbo, omnes. tex. formalis, & exprefus in. §. & nemo. eiusdem legis. tenet etiam gloss. in. l. ad exactionem. C. de dotis promiss. gloss. in. l. 1. ff. solut. matrimo. gloss. in. l. de diuisione. eod. titu. glossa in. l. diuortio. ff. de verbo. oblig. gloss. in. §. fuerat. Insti. de acti. & vtrobiq; cōm. doct. Item etiam pro hac dote soluenda cōpetit marito tacita hypotheca in bonis promittentis: text. est in dicta. l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxor. act. tex. in. §. & nemo. eiusdem legis. & ibi Docto. & idem disponit lex. 23. titu. decimotertio. §. part. Adde tamen quod hoc casu non est priuilegiata, vt præferatur ceteris creditoribus ita gloss. ordinari. in dicto. §. & vt plenius. & ibi Docto. adde tamen quod his casibus requiritur saltem promissio dotis per pactum: secus tamen si per pollicitationē: ita lingu. Bal. Nouellus in tract. do. 6. parte. 1. priuilegio. numero tertio & talis promissio dotis valet, licet sit incerta, & per iudicem declarabitur attentā qualitate & genere personarum, loci, & patrimoniij: dum tamen hoc casu promissio fiat per stipulationem, nē alias concurrant duæ specialitates: text. est in. l. cum post. §. gener. ff. de iure doti. & ibi gloss. ordinari. & communiter Docto. tex. in. l. prima. C. de dotis promiss. & ibi gloss. ordinari. & commu. opin. hodie tamen de iure regio indistincte valeret: quia ex pacto nudo & pollicitatione oritur actio, & non concurrerent prædictæ specialitates. Adde tamen q̄ si vni filiarum promiserit vel dederit certā dotē, & postea alteri filiarum promiserit vel dederit certā dotem, & postea alteri filiarum promiserit dotem incertam simpliciter, videtur velle promittere tantam dotem quātam prius promiserit vel dedit primæ filiarum: argumento tex. in. l. dotem quæ prius. ff. de iure dotium confirmatur ex singu. sententia Socini in. l. prima. ff. solu. matrimo. numero decimo. vbi dicit quod si pater filiam adoptauit, tam de bonis proprijs quā de bonis filiarum expressa quantitate & postea aliam nuptui tradidit, & pro ea simpliciter dotem promiserit, videtur eandem quantitatem promittere quā dedit primæ filiarum ratione æqualitatis seruandæ: quod reputat singu. & non alibi Pala. Ruu. in sua repe. fo. 91. columna. 3.

20 Item adde quod si tempore matrimonij vel eo constante vxor promittat vel tradat simpliciter viro certam quantitatem pecuniæ vel rem nulla expressa causa. videtur facta promissio ex causa dotis, & per consequens valet: text. est singu. & vnica in. l. quod autem. ff. de iure doti. Ant. Go. in. ll. Tau. li 4 tum.

tiū. cuius verba sunt, quod autem in stipulatione ne non est necessariò dotis adiectio, etiam in datione tantundem dicimus. & ad hoc notat & commendat ibi Bartolus, Odofredus, Salycetius, Fulgosius, Iacobus de Sanct. Geor. & reputat singul. & vnicum Bald. ibi, & illum etiam reputat singul. & vnicum Bald. in. l. nulla. C. de iure doti. numer. secundo. Notat etiam & commendat Bal. Nouellus. in. dicto tract. do. 6. par. 14. priuilegio dotis. nec obstat quòd mulier quæ simpliciter tradit bona sua marito, non videtur ea in dotem dare: quia intelligitur quando omnia bona dedit vel tradidit: secus vero si partem, vt hic. Item adde quod vxor potest habere bona triplicis generis & patrimonij: nam potest habere bona dotalia, quæ sunt illa quæ expressè dantur in dotem, in quibus maritus habet dominium constante matrimonio, & lucratur fructus, & habet administrationem, & potest suo nomine actiones exercere, vt infra suo loco dicitur. Secundò potest habere bona paraphernalia, quæ sunt illa quæ habet vxor extra dotem, à para quòd est iuxta, & pherna, quod est dos: tamen custodiam & administrationem expressè vel tacitè concessit marito, tradendò sibi prædicta bona vel instrumenta eorum, vel alias: & in his maritus non habet dominium nec aliud ius, sed tantum administrationem: idè in eis potest agere & defendere nomine vxoris siue mandato tanquàm procurator: text. est notabil. in. l. si ego. §. dotis autè causa. ff. de iure doti. text. formalis & expressus in. l. fina. C. de pactis conuentis. facit etiam bonustext. in argumen. in. l. prima. §. fin. cum lege se. ff. v. usufruct. quemadmo. caueat. Tertio potest habere bona propria quæ non dedit in dotem, nec ea tradidit marito in administrationem expressè nec tacitè: sed ipsa separatim habet, regit, & administrat, & in his nullum ius de prædictis habet maritus, sed tunc poterit agere, & defendere tanquàm coniuncta personam, præstita cautione de rapto, sicut qui libet coniunctus possit: text. est notabil. qui sic debet intelligi. in. l. maritus. C. de procura. & in expresso istam doctrinam & resolutionem in materia ponit Iacob. Butriga. Odofred. Bartol. Bald. Paul. Salycet. Fulgo. Iaso. & communiter Docto. ibi Iacob. de Sanct. Geor. in. l. dotis fructus. ff. de iure doti. Pala. Ruui. in sua repeti. fo. 49. secund. colum. Alexan. in con. su. 1. vo. con. consi. 42. & 2. volu. con. 62. Hodie tamen etiam in istis non possit agere mulier sine licentia viri, per. ll. regias: ex quo inferitur quòd ista bona paraphernalia quæ non fuerunt tradita nec cõ-

cessa marito in administrationem expressam nec tacitam, non possunt peti ab vxore vel hæredibus aliquo titulo particulari; depositi, commodati, vel simili: sed tantum actione ad exhibendum, vel rei vindicatione, tanquàm contra extraneum possessorem vel detentorem: ita singul. Bald. in. l. si ego. §. fin. ff. de iure do. 21. Item adde quòd si pater simpliciter promissit dotem filia vel donationem ante nuptias vel propter nuptias filio, quod licet habeat bona eorū ex linea materna vel ex alia parte, in quibus sita in quibus sit legitimus administrator: vel ex aliqua causa sit debitor eorum, non videtur promittere de bonis eorum, sed de proprio patrimonio & substantia ipsius patris: quia officium eius est dotari: si verò dixit & expressit quòd promittebat ex patrimonio & substantia propria, & etiam filiorum, tunc si est pauper & inopia tentus, videtur promittere de bonis filiorum, quatenus ipse non est soluendus: si verò sit diues & idoneus soluendo, videtur promittere de proprio patrimonio & substantia, nisi expressè dixit & declarauit quam quantitatem promittebat ex bonis proprijs, & quam quantitatem ex bonis filiorum: text. est singul. & vnicus in. l. finali. C. de dotis promissi. & iste est eius verus sensus & resolutio: & ad hoc notat & commendat ibi gloss. ordinaria. Azo in summa illius tituli, numero. 6. Odofredus, Petrus, Iaco. Butrigarius, Cinus, Bartolus. Albericus. Ange. Saly. Fulgo. & communiter Docto. & reputat singul. & vnicum Bal. notat etiam & commendat Bart. in. l. prima. ff. solu. matrimo. tertia colum. nume. 11. & ibi commu. moderni. Pala. Ruu. vbi notabiliter loquitur in sua repeti. fo. 91. §. 14. & idem disponit lex. 8. titu. 11. 4. par. Ex quo collige quod licet de natura dictionis copulatiuæ sit diuidere obligationem actiuam vel passiuam viriliter & æqualiter inter plures debitores vel creditores, vt in. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duo. re. & in. l. si mihi & Titio. ff. de verbo. obliga. & in. l. eum qui. eodem titu. & in. l. Paulus. la. segunda. ff. de re. iu. & in. l. prima. C. si plures vna senten. et in. l. pluribus. ff. de procurat. tamen secus est hoc casu propter necessitatem impositam à lege in ipso patre dotand. filiam: quia tunc totus actus et effectus promissionis attribuitur patri. cõfirmatur etiam quia quando dicitio copulatiua cadit inter personas in quibus datur et consideratur affectio et ordo charitatis, illa dicitio non diuidit, sed intelligitur et regulatur secundum ordinem. charitatem, et affectionem: ita probat textus in lege Gallus. §. quidam rectè. ff. de liberis et posthumis

sthumis. & ibi tenet glossa reputata singularis & ordina. & communiter Doctores: & in terminis istam rationem ponit Iaso. in. l. prima. solu. to matrimo. quinta columna, numero vigesimo quarto. & hoc dubium & difficultatem cū solutione apertè vult & sentit text. in versicul. vtrum pro dimidia parte videatur datio vel promissio facta esse. iuncto versicu. finali. si vero expressè dixit & declarauit quid vel quantum volebat promittere ex bonis proprijs, & quid vel quantum ex bonis filiorum, tunc non tenetur nisi ad illam partem vel summam quam specificauit & in quo voluit tenei, & hoc est quod significat text. in fine, in quantum dicit, vt reuera appareat quid ipse vult dare, & quid de substantia filiorum proficiscitur. Ex quo singulariter inferitur, quòd si pater promittat dotem, dicendo, computato omni eo quod ipsi filij debetur de bonis maternis vel aliunde, quod hoc non obstante videtur pater de suo patrimonio & substantia promittere, non autem de bonis filia, & poterit filia sua bona vel debita liberè ultra dotem petere: ita consuluit originaliter Ioan. de Monte Speculo apud Pistorium, in fauorem cuiusdam Tuderini, argumento text. in. d. l. fin. quem refert & sequitur Bald. Nouel. in tracta. dotis. 6. part. in sexto priuilegio. Iaso. in. §. fuerat. Instit. de actio. vigesima columna num. 105. Vincen. in. l. 1. ff. solu. matrimo. colu. nu. 27. Sed aduertendum quòd prædicta opi. & conclu. videtur valde dubia, quia text. in. d. l. si loquitur quado simpliciter & genericè pater promissit dotem de bonis suis, & filij: secus verò quado particulariter & specificè dixit quòd tam quantitatem volebat soluere de proprio, & tantam quantitatem de alieno: sed in nostro casu expressè dixit quòd illud quod appareat deberi & bonis filia, ante omnia venire & deberi: ergo tantum reliquum videtur promittere ex proprio, & per consequens, pars vel quantitas vniuscuiusq; videtur certa per relationem ad aliud, sicut si expressè esset declarata, argumento text. in. l. asse. toto. ff. de hare. insti. & in. l. institutio. ff. de condi. insti. & in. l. si ita scripto. ff. de condi. & demonst. & in. l. certu est. ff. si cer. pe. cū simili. & propter hoc Marianus Socius deuiat ab ista opin. & tenet contrarium in cap. tux. de spon. quem refert & sequitur Bartho. Soci. eius filius, in. l. 1. ff. solu. matrimo. 6. colu. versicu. ex quibus. & ibi Ripa. 18. colum. nume. 92. & Iaso. relinquit cogitandum. §. colu. nume. 24. & Pala. Ruui. in sua repeti. fo. 91. tertia colum. versu. ad secundum. Sed his non obstantibus ego teneo primam senten. & conclu. imò

quòd tota dos debeat solui de bonis patris, quia considero quod lex vult quod in datione semper pater teneatur, & non sufficiat exprimere quantitatem quam vult soluere, & bonis filia tacitè vel per coniecturas, sed expressè & specificè declaratur, quid vel quantum promittitur de cuiuslibet bonis: & ista est realis intentio illius text. in. d. l. fina. versicu. finali. C. de dotis promissione, ibi dum dicit, vt re vera appareat quid ipse vult dare, & quid de substantia filiorum proficiscitur: nò dum effuso sermone sese iactet, in promptum incidat sui periculum. Secundò etiam singulariter inferitur, quòd si pater promittat dotem de bonis solius filia, ipse pater tenetur de suo patrimonio. & substantia soluere, non autem de bonis filia, argumento text. in dicta lege finali, & argumèto prædictæ rationis: quia officium paternum de necessitate est filiam dotare, & in expresso ita determinat Angelus de Aretio in. §. fuerat. Instit. de actionibus. 13. columna, numero decimo nono. & ibi Iaso. vigesima columna, numero. 105. Socinus in lege prima. ff. solu. matrimo. sexta colum. & reputat singulare Pala. Ruui. in sua repeti. fol. 91. 2. columna. Confirmatur secundum eos: quia in hisce quæ certo modo disposita sunt per legem, protestatio non releuat protestantem, vt in. l. Nefenius cum materia. ff. de nego. gest. & in. l. alimenta. C. eodem tit. & ibi gloss. ordi. & commu. docto. sed pater de necessitate, & legis dispositione tenetur filiam dotare: ergo protestatio eius contraria non valet nec aliquid operatur: sed aduertendum quòd similiter ista sententia & conclusio videtur valde dubia, quia hoc casu expressè & specificè dixit quod declarauit totum promittere ex bonis filia & nò sub aliquo dubio: unde videtur quod ipsa non teneatur, sed filia per text. in dicta lege fin. versu. fin. qui istum casum videtur pbare & disponere: & in terminis per illum text. ita tenet Vincen. lege prima. ff. solu. to matrimo. vndecima colum. numero. 28. & ibi Fran. de Ripa. 17. colum. num. 91. reprobando prædictos doctores. 22. Prædicta tamen singulariter limita & intellige quando pater esset debitor filia, vel haberet eius bona sine administratione: secus verò si esset eius legitimus administrator: quia tunc simpliciter dotem promittendo, vel in casibus superioribus videtur promittere de bonis filia quæ administrat: non verò de suo patrimonio & substantia: quia in dubio actus videtur factus administratorio nomine, argumèto text. in. l. Nefenius. ff. de nego. gest. vbi habetur quòd si maritus Ant. Go. in. ll. Tauri. li 5 ter

ter vel alia sit negotiorum gestor filij vel nepotis, & eorum bona administrat, & illo tempore eis alimenta praestet vel alios sumptus fecerit, non videtur ex proprio patrimonio, & substantia dare, sed ex his bonis filij, vel nepotis & administratorio nomine. Ex quo deducitur & inferitur quod maior est praesumptio quae resultat ex administratione quam ex pietate & affectione: tex. in l. cum post mortem. §. i. ff. de adm. tuto. vbi habetur quod tutor vel curator qui promittit dotem vel donationem pro minore cuius bona administrat, videtur promittere de bonis eiusdem minoris: non vero de proprijs, nisi expresse promittat animo donandi, vel scienter minorem non esse soluendo, vel cum dolo, secundum glo. Bar. & commu. Docto. ibi. text. in l. si. ff. de pe. hære. vbi habetur quod si pater habet & administrat bona filij, & aliquid expendit in honorem eius, videtur de bonis ipsius filij expendere vel promittere: & ibi notat Barto. & commu. Docto. tex. in l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de lega. 3. vbi pater qui promittit dotem pro filia naturali non videtur habere animum donandi nec promittendi de proprio si apud patrem erant aliqua bona filia: & in expresso ita tenet Barto. in dict. l. Nesenius. ff. de nego. gest. & ibi Ange. de Peru. idem Barto. vbi reputat singulare in d. l. cum post mortem. §. i. ff. de adm. tuto.

Sed aduertendum quod ista sententia aperte est falsa, imò etiam hoc casu dicitur promissa debet solui de bonis patris, & militat praedicta ratio, quia tex. in d. l. fin. expresse loquitur quando pater habebat bona ipsius filij ex causa aduentitia in quibus pater habet vsum fructum, quo casu certum est quod pater est legitimus administrator: & text. determinat & disponit quod dicitur de suo patrimonio soluere: ergo contra Bar. & doct. probat etiam text. notabilis & expressus in l. profectua. §. si ff. de iure dotum. vbi habetur quod si pater sit curator filiae emancipatae, & promittat simpliciter dotem pro ea, videtur promittere vtpater, non vtpatruus: & ibi notat & comendat glo. ordina. Odo. Bald. Salycet. Fulgosius, & Jacobi. de Sancta Geor. Confirmatur etiam, quia quando in vna & eadem persona concurrunt duplex qualitas, potest attenditur naturalis quam accidentalis: & est singularis & vnicius in l. qui habet. ff. de iure. & in expresso in nostro articulo & in principalibus eadem sententia. & concludit tenet Ioan. de Imo. in ff. solu. matri. 3. col. in fi. & ibi Romanus. col. 3. specialis in 16. Alex. 4. col. in 17. l. 6. col. in 24. Socij. col. in 10. Ripa. 17. col. in 90. tenet etiam Pau. de Cast. in l. si. ff.

de peti. hære. Fulgo. in l. Nesenius. ff. de nego. gest. Ange. de Aret. in §. fuerat. In l. de actio. 3. colum. num. 19. & ibi Iaso. 20. colum. num. 15. Bal. Nouel. in tractatu dotis. 6. parte. in 3. privilegio in 45. Pala. Ruui. in sua repe. fo. 81. tertia col. & ista est magis commu. opinio, contra Barto. & primos doctores.

Quod tamen limita & intellige quando pater promittit dotem vel donationem propter nuptias pro filio vel filia existente in potestate: scilicet tamen est si mater vel ascendens qui non habet eos in potestate vel extraneus est tutor vel curator, & habet bonorum administrationem, quia tunc in dubio videtur promittere de bonis eorum quorum bona administrat: non vero de proprio patrimonio & substantia, quia cum de necessitate non teneantur dotare, potius videtur promittere de bonis eorum quam de proprijs: & in expresso ita probat text. formalis in dicta l. cum post mortem. §. i. ff. de adm. tuto. tex. in l. Nesenius. ff. de nego. gest. in l. fin. ff. de peti. hære. tex. in l. vxor. §. pater naturalis. ff. de lega. 3. & vtrouque Docto. & tenet glo. ordina. in dicta lege final. C. de dotis promiss. in verbo. intelligi. & ibi communiter Docto. Ex quo datur notabilis intelligentia & declaratio ad text. in l. vnica. §. accedit. C. de rei vxor. actio vbi habetur quod quando extraneus promittit dotem alicui puella vel mulieri, videtur ei donare, vt intelligatur nisi sit eius administrator. Superest tamen circa praedicta quae est ratio per quam si pater vel ascendens praestitit alimenta filio vel descendenti non videtur dare & erogare de bonis proprijs, sed de bonis filij, modo sit eius administrator, modo non, vt dictis iuribus: dotem vero indistincte videtur dare vel promittere de proprijs, vt dicta lege finalis. sed notabiliter respondeo quod alimenta tenetur in subsidium praestare, si filius non habet aliunde dotem, vero tenetur fauore publico, vt mulieres inueniantur quibus nubere possint.

24 Pulchrum tamen dubium est si talis mater ascendens vel extraneus promittat dotem quae excedit patrimonium & substantiam filij, vel filiae, vel extranei, an illud plus vel residuum teneatur de suo proprio patrimonio soluere, an vero remaneat liberatus: & breuiter & resolutiue respondeo, quod extraneus nullo modo tenetur, sed remanet liberatus si mulier pro qua promissum non est soluendo: quia in dubio videtur promittere administratorio nomine, nisi probetur quod promittit animo donandi, vel scienter, & dolose: sciens & cognoscens vires patri

23

patrimonij ipsius mulieris: quia tunc residuum tenetur soluere, per text. formalem & expressum in dicta l. cum post mortem. §. i. ff. de adm. tuto. & ibi tenet & declarat glo. ordin. Bar. Albe. & commu. Docto. si vero mater vel ascendens quae non habet in potestate promittit, bene tenetur illud & plus residuum de suo patrimonio soluere: quia ratione naturalis coniunctionis & pietatis & affectionis videtur donare, argumento text. cum materia in dicta l. Nesenius. ff. de nego. gest. & in l. alimenta. C. eodem titulo. & eorum quae ibi notantur. & in expresso ita tenet Baldus Nouellus in tractatu dotis. 6. parte. in 3. privilegio, & similiter in 45. tenet etiam Pala. Ru. in sua repe. c. per vestras. fol. 46 2. colum. versu. ex istis alijs.

Item etiam praedicta intellige quando non sunt bona superlucratis constante matrimonio: scilicet vero alia: quia tunc si constante matrimonio pater promittat dotem, de illis videtur promittere, & debet solui. ita disponit lex nostra quinquagesima tertia his. ll. Tauri: cuius ratio potest esse: quia cum ex causa necessaria possit pater praedicta bona alienare: dum tamen non faciat in fructum vxoris, vt in l. final. titulo. quarto, libro quinto ordina. merito poterit alienare in causam dotis vel donationis propter nuptias.

Secunda ratio potest esse, quia cum istud debitum & onus dotandi filias superueniat patri constantem matrimonio, merito vxor quae vult consequi medietatem lucrorum tenetur etiam ad medietatem debiti: & ista videtur fundamentales rationes ad istam legem Tauri, quas ego cogitavi. & eas etiam ponit Pala. Ru. in sua repe. fol. 43. tertia colum. versu. ex istis inferitur. & adde quod idem est si solus vxor promittat dotem, quia videtur promittere de bonis acquisitis constante matrimonio, argumento huius nostrae legis. 53. & in terminis ita tenet ibi Castellus. & Pala. Ru. quod tamen ego intelligo quod vxor promittit cum licentia mariti: quia alias non potest facere contractum, vel quasi. Ex quo deducitur & inferitur, quod si pater promittat dotem vel donationem propter nuptias filiae vel filiae soluto iam matrimonio, licet sint bona acquisita constante matrimonio, non debet solui de eis, sed de proprijs bonis ipsius patris: quia cessat praedicta lex Tauri, & eius rationes. Confirmatur etiam, quia soluto matrimonio iam non dicitur acquisita & multiplicata, sed potius materna & propria filij vel filiae, argumento text. in l. sed si plures. §. si filio impuberi. ff. de vulga. & pupill. cum simi. & in expresso ita tenet Didac. de Castillo in dict. l. 53. his. ll. Tau

ri. ro. col. versu. secus dicendum erit. Pulchrum tamen dubium est, si pater promittat dotem vel donationem propter nuptias constante matrimonio, quo casu videtur promittere de bonis superlucratis & acquisitis constante matrimonio, vt dictum est, an postea mortuo patre filius vel filia debeat conferre & computare integraliter totam dotem vel donationem propter nuptias in successione & diuisione bonorum patris, vel tantum dimidiam partem eius, quae correspondet medietati lucrorum patris quam ipse habiturus erat? & teneo pro constanti quod tantum debet conferre dimidiam partem quae pertinebat patri & habiturus erat. aliam vero dimidiam debet conferre & computare in successione & diuisione bonorum matris, & idem per omnia iudicari, ac si ab ea processisset: & in expresso ita probat lex. 14. tit. 6. libr. 3. fol. 11. & illam. l. ad hoc reputat singu. Pala. Ru. in sua repe. fo. 18. colum. 4. versu. & secundum praedicta.

25 Itē etiā circa praedicta dubitatur si pater & mater simul promiserunt dotem vel donationem propter nuptias pro filio vel filia qualiter teneantur? & breuiter & resolutiue dico quod de iure communi vterque tenebatur pro medietate argumēto tex. in l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. cum similibus. Item etiam argumēto tex. in l. si dotare. C. ad Vellei. tex. in l. fina. eo. tit. vbi habetur quod mulier potest se obligare principaliter & accessorie pro dote: ergo si simul cum alio promittat, teneatur pro parte: quae procedit nōdū quā mater haberet bona paraphernalia, sed etiā quā solū haberet bona dotalia quae de eis debet solui, quia maritus videtur consentire cum simul se obligent, & ex ista causa bona dotalia possunt alienari constante matrimonio: ita tenet Baldus in l. ff. solu. matri. 2. col. pro qua sent. & co. Primo facit tex. in l. siue vxor. ff. de dona. inter vi. & vxor. vbi habetur quod si vxor donauit marito ea conditione vt detur in dotem filio vel filiae, valet & tenet. Secundo facit text. in l. Lucius Titius. ff. qui. mo. pig. vel hypo. fol. vbi habetur quod si maritus & vxor praedium vel fundum simul dederunt in dotem pro filia, videtur vxor remittere in hypothecam quod habebat in eo.

Tertio facit, quia licet mulier vel quilibet alius repetat indebitum solutum per errorem, tamen si soluit pro dote quam putabat debere, non potest repetere: tex. est singu. & vnicius in iure in l. cum his. §. si mulier. ff. de condi. indebi. quae ad hoc notant & comendant ibi Doct. & reputat singu. & vnicius Pala. Ru. in repe. sua fo. 19. col. 2. & fo. 90. col. 3. Quarto facit tex. in l. quāuis. ff. solut. ma.

lut. ma.

Ieri dotata? & magistraliter & resolutiue dico, quod si pater dedit vel promissit dotem pro filia in potestate, actio est communis & debet utriusque restitui, nec vnus sine alio potest agere perere, cedere, nec delegare: text. est capitalis & expressus in l. 2. §. quod si in patris. ff. solu. matri. & ibi glos. ordi. Barto. Paul. Imola. Alexan. Iaso. & commun. Docto. cuius ratio potest esse duplex: vna ex parte patris, alia ex parte filiae: ex parte patris ne si filia haberet actionem in solidum eam exigeret & perderet, & pater egeretur iterum dotare: ex parte filiae, ne pater recipiens dotem eam consumeret, & filia remaneret indotata, secundum glos. & Doct. ibi: & licet de iure antiquo & nouo quicquid acquirat filius in bonis profectis, acquirit patri, vt in l. placet. ff. de acquiren. heredita. & in l. cum oportet. C. de bonis quae liber. tamen specialiter est in dote, quia efficitur communis per dictas rationes: quod intellige nisi pater sibi stipuletur in continentem, quia tunc sibi queritur: text. est in l. quotiens. ff. solu. matri. & ibi glos. & cōm. Docto. vel nisi stipuletur filiae, quia sibi queritur, & pater videtur ei tota dote donare, & actione eius in solidum ei cedere, argumēto text. in l. Pōponius Philadelphus. ff. fam. her. & ibi cōmun. Doctores. & in l. si extraneus. ff. de condi. ob causam. Secundo intelligit nisi filia debeat durare in matrimonio, quia tunc tota dote & actio eius queritur patri, & consolidatur in eius persona: text. est in l. dos a patre. C. de solu. matri. quod procedit etiam extraneis liberis, secundum glos. ordi. & cōmun. Docto. ibi per bona fundamenta & rationes, licet de confuetudine seruetur contrarium secundum eos: de qua questione vide late & melius quam alibi per Salic. ibi, qui disputat ab vtraque parte: & idem in hoc non in f. l. si vero dedit vel promissit dote in pro filia emācipata, sibi queritur tota dote: de eius actio: quia videtur donare & non est impedimentum patri potestatis: & eadem ratio est si tempore dotis constituta erat in potestate, sed soluta in matrimonio reperitur sui iuris morte patris vel emancipatione, tota actio queritur filiae & consolidatur in eius persona, licet a patre sit ex hereditata: text. est in l. vnica. §. videamus. C. de rei vxo. actio. & ibi glos. ordi. & communiter Docto. & tenet magistraliter Bart. in dicta. l. 2. §. quod si in patris. ff. solu. matri. colum. nu. 3. & ibi cōmun. Docto. Adde tamen quod hoc casu est magnū dubium si pater sit stipulatus dotem sibi reddi, & debeat constanter in matrimonio ipsius filiae an postea soluta matrimonio per mortem viri

vel vxoris dos pertineat ad haeredes patris, vel ad filiam & eius haeredes, & glos. ordi. in dicta. l. vnica. §. videamus. C. de rei vxo. actio. tenet quod ad filiam vel eius haeredes: quā reputat ibi singulararem Angel. de Peru. sed contrarium tenet ibi Odofre. Cynus, & magis communiter Doctores, per bona fundamenta quae vide per eos. Ex quibus clare deducitur & inferitur quod si hodie in nostro regno pater dedit vel promissit dotem pro filia in potestate, cum per contractū matrimonij efficiatur sui iuris & habeatur pro emancipata, per legem. 47. his. H. Tauri; quod tota dos & similiter actio & obligatio eius queritur soli filiae & consolidatur in ea, & non queritur patri nec alteri in totum nec pro parte: si vero coniunctus vel extraneus dedit vel promissit dotem, tunc tota dos & actio eius queritur mulieri & eius hereditibus: quia videtur donare imo etiam singularem stipulatione fauore eius: text. est formalis & expressus in dicta. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. actio: quod intellige nisi in continentem fuerit sibi stipulatus, vt dicit ibi text. & est etiam text. in l. i. de dote. C. de iure doti. & vtrobiq; cōmun. Docto. iuxta quod tamen quæro si talis coniunctus vel extraneus stipuletur vel paciscatur dotem reddi & solui mulieri, an sibi queratur & dicitur est quod sic: quia licet alteri nemo possit stipulari vel acquirere vt in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo. obli. cum similitudinem licet nemo possit alteri stipulari acquirere, nec pacisci super re quae non debet durare in eius dominio, vt in l. Publica. ff. de pō. fiti. & in l. p. e. Ca. de liben. cum simi. tamē fallit in dote, eius fauore text. est in l. Caius Scius ff. solu. matri. & ibi Bart. & cōmun. Docto. imo quod magis est si stipuletur alternatim sibi aut mulieri, tota dote & actio eius queritur mulieri fauore matrimonij: text. est sing. & vnica in l. dicta. l. Caius Scius. ff. solu. matri. quem reputat singularissimum. Pau. de Cast. & vnicū Angelus, Alexan. & alij Docto. facit etiam text. in l. vxorem. §. testamento. ff. de lega. 3. & licet alternatim posita inter personam honoratas quibus actio queri potest resolutur in contumaciam vt in l. p. e. C. de verbo. signifi. nō tamen sic in nō sro casu fauore dotis: si vero stipuletur copulatim sibi & mulieri, vtriq; queritur pro medietate: argumento text. in res. §. eū in tabulis. ff. de du. re. cum simi. ita Bart. & cōmun. Docto. in dicta. l. Caius. Pulchrum tamen dubium est si simpliciter & impersonaliter stipuletur dotem reddi & solui, & non dicatur nec exprimatui cui, an queratur ipsi dotanti vel mulieri dotatae: & resolutiue dico quod mulieri dotatae, argumēto

29

mento tex. in l. post dotem secundum. 3. lec. ff. fo. ma. & in expresso ita tenet Bart. in dicta. l. Caius Scius. eo. tit. fi. col. & ibi Pau. de Cast. Rom. Alex. & magis communi. Docto. Iacob. de fan. Geor. in l. ad optrium. §. 1. ff. de iure doti. fi. circa quae omnia vide Bald. Nouell. in dicto tracta. dotis. 6. par. 22. priuilegio, vsq; ad 31. Item quæro an promissio vel legatum pro dote vel causa dotis sit conditionale vel purum, & hoc est maximi effectus quo ad suspensionem petitionem, & transmissionem, & plura alia: & breuiter & resolutiue dico, quod aut loquitur in patre promittente vel legante, aut in extraneo: si in patre, aut promittit vel legat simpliciter nulla alia legitima relicta, & censetur purum: quia praesumitur alias relicta cum legitimā sibi relinquere teneatur in vita vel in morte, & aliter testamentum non valeret: & sic est magis consilium vel monitio vt filia nubat quā graua men. argumento text. in l. mutuo. §. 1. ff. de tutelis. & in l. cum pater. §. mando. ff. de lega. 2. & in l. si extraneus. ff. de condi. ob causam: & adde quod erit promissio vel legatum purum tam in concurrente quantitate legitimā quā in ea quae excedit: ne vna & eadem dispositio diuersimodē iudicetur, argumento text. in l. eū qui ades. ff. de vsuca. & in l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupill. si tamen alias filiae reliquerat legitimam esset conditionale, sicut si promitteretur vel legatur ab extraneo, vt statim dicam: & idem est si pater promissit vel legauit nō simpliciter, sed respectu & contemplatione certi matrimonij: quia similiter esset dispositio conditionalis: ita probat text. in l. Titio centum. §. Titio genero. versic. ante nuptias. ff. de condi. & demōstr. vbi habetur quod si pater. Titio, qui futurus erat maritus filiae suae certum legauit, & aliquis eorum decessit ante matrimonium, legatum non debetur nec transmittitur ad haeredes: si vero loquimur in extraneo, tunc indistincte, modo fiat promissio vel legatum dotis pro certo matrimonio, modo simpliciter semper censetur conditionale: quia dos sine matrimonio esse non potest: vt in l. 3. ff. de iure. do. si. cum simili. Item quia talis promissio vel restitutum nō respicit fauorem filiae dotatae, sed etiam mariti futuri & reipublicae argumento text. in l. 1. ff. solu. matri. cum similibus. Item & magis in expresso facit text. in l. si ego. ff. de iure. do. & in l. licet. §. quotiens, eo. titu. & in l. si a Titio. ff. de verbo. obli. Item etiam quia ita demum videtur donare mulieri si matrimonij sequatur aliter non. argumento text. in l. si donaturus. ff. de condi. ob causam. quod intellige

nisi ex aliquibus coniecturis possit constare quod voluit promittere vel legare pure, & non sub conditione: & in expresso istam doctrinam & resolutionem ponit Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & de. 2. col. vers. sed quæro num. 3. & ibi Pau. de Cast. lmo. & com. Doc. Bal. in l. generaliter la. 1. C. de epil. & cle. 4. co. nu. 9. Bal. Nouel. in tracta. dotis. 6. par. prin. 76. priuilegio. cū sequenti, vbi late tractat lo. Cape. in tract. do. 1. pa. 29. q. Ex quibus infero quod hoc casu promissio vel legatum non potest a muliere peti, nisi iam matrimonio realiter contracto, saltem per verba de praesenti, argumēto text. in l. sancimus. la. 1. C. de nup. & in l. cū fuerit. ff. de cond. & de. & in regula, nuptias. ff. de regul. iur. nec requiritur traditio ad domū, nec alia solēnitas nuptiarum, nec sufficeret tempus nubilis aetatis etiā praesentia cautione de nubendo: ita Bart. in dicto. §. Titio genero. fi. col. pe. q. & licet ipse hoc intelligat quādo sit promissio vel legatum pro dote: secus vero quando sit pro muliere maritanda: quia tūc esset modus & posset mulier petere praesentia cautione de nubendo, sicut in alia dispositione modalis. arg. text. cū materia in l. quibus diebus. §. Terminus. ff. de condi. & demōstr. tamē cōtrariū & melius tenet Pau. de Cast. in d. §. Titio genero. 3. col. vers. item dicit Bar. & ibi Imola, & alij Docto. imo quod vtroq; casu requiratur realiter esse contractum matrimonij, saltem per verba de praesenti: quia differentia Bart. potius est verbalis quā realis. & praedicta procedūt & habēt locū modō promissio vel legatū fiat inulterior iam adulta & nubilis aetatis: modō puellae imuberi & nō nubilis aetatis, secundū Doc. vbi supra. Iuxta praedicta tamen potest notabiliter queri, si testator madauit & comisit executoribus suis quod expēdatur mille pro puellis maritandis, an isti executores possint distribuere & expēdere inter puellas impuberes, & nō dū nubilis aetatis: & breuiter & resolutiue dico, quod si in specie sit mētio earū, dicēdo, pro Titia vel Seia maritanda, nō est necesse expectare nubile aetatem: si vero in genere pro puellis maritandis, nō possunt distribuere inter impuberes nō nubilis aetatis: sed debent eligere puellas iā adultas & nubilis aetatis: quia causa finalis testatoris debet attendi & considerari tempore mortis eius, & verificari in personis in quibus concurrant illa qualitas & causa finalis: ita Bald. in l. sancimus. C. de nuptijs. fin. q. argumento text. in l. nec se mel. §. si in habitatione. ff. quando dies lega. cedat. vbi habetur quod legatum factum respectu certae causae vel necessitatis debetur tempore illius

dū quōd in hoc dubio & subtili passu potest dari singularis & noua cōcordia, scilicet quod si tempore matrimonij est pauper & suspectus & postea non incipiat malē vti sua substantia, nec incidat in nouam causam suspicionis, non possit mulier agere pro dote constantem matrimonio, & sic procedat prima opinio: si verō incipiat vti malē sua substantia, & incidat in nouā causam suspicionis, tūc bene possit mulier agere pro dote cōstante matrimonio, & gaudere beneficio prādictarum legum, & sic procedat secunda opinio. & in expresso ita tenet & concordat Saly. in dict. l. vbi ad huc. 5. colū. & certē videtur æqua & iuridica.

34 Item quæro si extraneus dedit dotem pro muliere, & stipulatus vel pactus est dotem sibi reddi, an cōstante matrimonio possit exigere dotem viro vergente ad inopiam? & breuiter dico quōd non: quia in casu soluti matrimonij videtur stipulatus & non in alio. Item etiam quia in hoc casu in opis sit restitutio dotis, vt mulier se & suos alar: quod non esset si extraneo restitueretur: & in expresso ita tenet glo. ordi. in dicta. l. si constante. in glo. 3. & ibi Bart. 8. col. 6. q. nume. 55. & cōmu. docto. Cinus in dict. l. vbi ad huc. C. de iure dot. 7. q. & ibi alij docto. & hanc dicit cōmu. opin. Iaso. in dict. l. si constante. numer. 52. Aduertendum tamen est quōd hoc casu talis extraneus habebit remedium text. in l. in omnibus. ff. de iudi. secundum Bartol. & doctores. vbi supra.

35 Item quæro si maritus post restitutionem dotis efficiatur diues & soluendo recuperet dotē? & videtur quōd sic: quia dispositio prādictorū iurium & talis restitutio sit tātū causa inopie pro securitate dotis: ergo superuenientibus diuitijs & facultate soluendi cessat prādicta causa & recuperet dotem, argumento text. in l. cura verfic. r. ff. de muneribus & honoribus. text. in l. his honoribus. ver. r. & 2. ff. de vaca. mune. rēx. in l. semper. §. negotia. ff. de iure in mu. vbi habetur quōd excusatio vel dispositio quæ fit & inducitur propter diuitias vel paupertatē est temporalis, & cessat aliquo eorum, quōd est causa dispositiōis superueniente, ex quibus plura bona inferunt ibi docto. Sed his non obstantibus contrariū est dicendum, imo quōd nō recuperet dotem: quia licet actus vitietur quando peruenit ad casum in quo incipere non possit, vt in l. pluribus. §. & si placet. ff. de ver. obli. ga. tamen debet intelligi ante actum consummatum: secus verō si postea, vt in ca. factum legitime. de regu. iur. lib. 6. & ibi Dinus, & cōmu. Docto. Item etiam quia si casus vel actus

superueniens tendit ad eundem effectum cum primo, nō vitiat primus: text. est in l. verbis legati. ff. ad legem falc. & ibi notat Bar. & cōmuni. docto. text. in l. sciēdum. §. si. ff. qui satisf. cogā. vbi cautio interposita pro securitate a paupere vel ab illo qui non possidet immobilia non tollitur vel annullatur superueniente possessione rerum immobilium, vel superuenientibus diuitijs: & in expresso per ista fundamenta in nostra quæst. principali ita tenet Bar. in dic. l. si cōstante si. col. penul. q. & ista sententia & cō. mihi placet, licet Henricus nouiter in dict. ca. per vestras. in fine, concordet dicendo quōd si postea effectus est diues & sapiens. habeat locum prima opin. si verō tantum est effectus diues, non vero sapiens, procedat secunda opin. & sequitur Pala. Ru. fol. 70. r. column.

36 Item quæro an res emptā ex pecunia dotali efficiatur dotalis: in quo articulo resolutiue dico quōd regulariter res emptā ex pecunia alterius non efficitur eius cuius erat pecunia, sed ementis: text. est cap. & expref. in l. si ex ea pecunia. C. de rei vend. text. in l. si is. C. de positi. text. in l. 1. C. si quis alteri vel sibi. text. in l. si patruus. C. cōmu. vtriusq. iu. & vtrōq. glo. ord. & cōmu. docto. & idem disponit text. in l. 49. tit. 5. par. quod fallit in aliquibus casibus & personis. Primus est in milite, nā si ex pecunia eius res ematur statim fit sua, & talis res et dominium eius succedit loco pecunie fauore eius, nisi potius vellet agere ad pecuniā: text. est in l. si vt proponas. C. de rei vendi. et ibi glo. ord. Odo. Pet. Cinus, Iaco. But. Bar. Albe. Fab. Bal. Ang. Pau. Saly. Fulgo. & cōmu. docto. Quod extendit etiam si emptor non sit procurator vel administrator militis, sed extraneus: & etiam si emat proprio nomine vel simpliciter: ita probat text. ibi & tenet expressē Bar. & cōmu. Docto. licet Guillier. Bal. & alij teneant contrariū. Secundus casus est in minore. 25. ann. quia res emptā ex pecunia eius efficitur sua: text. est in l. curator. C. arbi. tute. text. in l. 2. ff. quando ex factu. & idem est in eadem ratione in furioso, prodigo, vel alijs qui sub cura & administratione sunt, argumento glo. & eorum quæ ibi nota. in l. 2. C. de cura. furios. & tenet expressē Bald. in dic. l. si vt proponis. 2. col. 3. quæst. Quod tamē intellige quando res esset emptā per tutorē, curatorē, vel administratorē: secus verō si per extraneum: quia tunc nō efficitur sua: ita probat prādicta iura, & ibi cōmu. docto. Quod sub intellige prāterquam in subsidium emptore nō existente soluendo: quia tunc bene efficitur sua: ita probat textus in lege filiar. ff. de solut. textus

text. in l. vxor marito. ff. de donatio. Inter virū & vxorem. text. in l. cum vi. ff. de iure dotium. & in expresso ita tenet & declarat Iaco. de Aretio, & alij doctores in dicta. l. 2. ff. quando ex facta. Barto. & cōmu. docto. in dicta. l. si vt proponis. C. de rei vendi. licet ibi Bald. dicat: quōd hoc casu non transit dominium nec vendicata res, sed ipso iure censetur tacite obligata, argumento text. in l. 3. ff. de rebus eorū. in l. idem que ff. qui potio. in pign. ha. & in l. si. C. de seruo pign. da. ma. Tertius casus est in ecclesia, quia res emptā ex pecunia eius efficitur sua: quōd intellige eodem modo quādo est emptā per syndicum vel administr. secus si per extraneum, nisi in subsidium: emptore existente nō soluendo: quid autem in re emptā ex pecunia dotali, vel ex re propria ipsius vxoris de quo est quæstio nostra: dic quōd nō efficitur vxoris: text. est in l. i. ex pecunia. C. de iure doti. quōd intellige nisi in subsidium, maritus non existente soluendo, nisi de voluntate ipsius vxoris sit emptā: ita probat text. in l. cum vir. ff. de iure dot. text. in dic. l. vxor marito. ff. de do. inter vir. & vxor. & tenet docto. in dicta. l. ex pecunia. C. de iure doti. & in dicta. l. si vt proponis. C. de rei vendi. & in l. si cum dote. §. si solu. mat. & probat pr. l. 49. tit. 5. par. Tertius articulus principalis est de iure, & natura, & effectū dotis soluto iam matrimonio:

37 87. Et in primis quæro quæ actio competat vxori vel heredibus eius pro petenda dote a marito vel heredibus eius: & resolutiue dico quōd actio dos consistit in quantitate aut in specie: si in quantitate, de iure antiquo competebat actio rei vxoria: hodie verō competit actio personalis ex stipulatu: & omne ius & privilegiū quod erat in prima, est translatum in secundā: imo etiam si stipulatio concipiatur inutiliter inter maritum & vxorem, vel nullo modo interponatur semper fingitur interuenisse: text. est capitalis & expressus in l. vnica. C. de rei vxoria. actio. & ibi glo. ordi. Odo. Pet. Cin. Bar. Albe. Faber. Bald. Ang. Saly. & cōmu. doctores: ex quo nota & collige quōd solemnitas quæ non requiritur in actu si interueniat minus apte nō vitiat actum: idem etiam probat text. in l. haredes palam. in fine. ff. de testam. text. in l. 1. §. fuit qua litum. in fin. ff. ad Trebel. text. in l. cum tabula. ff. de bon. possi. secund. tab. text. in l. si stipuler. §. fin. ff. de verbo obli. text. in Clem. sape in fi. de verb. signi. tenet etiā glo. ordi. in l. vni. ff. si cer. peta. glo. in l. debitor. ff. ad Treb. glo. in l. ff. quo. test. ape. glo. in §. multis. In tit. de libertinis: & vtrōq. docto. & adde q. cōtra talē

fictionem nō admittetur probatio in cōtrariū per cōfessionem partis: nec alio genere probationis: quia contra fictionem inductam a iure non admittitur probatio in contrariū, vt est glo. singu. & ordi. in l. siue possidetis. C. de proba. & ibi cōmu. docto. tenet etiam Bart. in l. sciendum. de verbor. obli. 3. colū. in fin. & ibi docto. hodie autē in nostro regno talis ficta stipulatio nō esset necessaria, cum qualibet simplex promissio sufficiat: sed teneo quōd fingitur illa promissio: & adde quōd prādicta actio vel obligatio personalis expressa vel tacita est priuilegiata, & præfertur mulier ceteris creditoribus personalibus anterioribus: text. in l. 2. §. fin. cum l. sequē. & sequēti. ff. de priuile. credi. & ibi glo. ordi. & cōmu. docto. tenet etiam gl. ord. Bar. Alb. & cōmunis opin. in l. priuilegia. eo. tit. text. iuncta glo. in l. i. ff. de priuile. dotis. & ibi cōmu. docto. text. in authentica, quō iure. C. qui potiores in pigno. habe. & ibi doctores. Item etiam cōpetit vxori & heredibus eius tacita hypotheca in bonis mariti: text. est in dic. l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxoria. actio. ibi, & in huiusmodi actione damus ex vtrōq. latere hypothecam, siue ex parte mariti pro restitutione dotis, siue ex parte mulieris pro ipsa dote præstanda: & ibi glo. ordi. & cōmu. docto. text. in §. & nemo. eiusdem. l. ibi, et hypothecā ex vtrāq. parte quasi fuerit scripta: et ibi cōmu. docto. text. in l. asiduis. verfi. ad hęc. ibi cōm. que etiam tacitam donabimus in esse hypothecam. C. qui pot. in pign. ha. text. in §. fuerat. In tit. de actio. et idē disponit. l. 23. tit. 23. par. Quod notabiliter extēde vt procedat etiam si maritus sit minor. 25. an. quia etiam quōd bona sunt tacite obligata pro dote, quia cum sit habilis ad contrahendum, ergo similiter quōd ad accessoria, argumento text. in l. mutuus. ff. de iure doti. ita Bald. in l. vnica. §. et vt plenius. C. de rei vxoria. actio. idem Bald. Ang. Roma. Alex. et Iase. in l. si constante. ff. solu. mat. idem Bald. Paul. et alij docto. in l. item quia. ff. de pactis. idē Bald. Cinus, Alb. Ang. et docto. in l. si. C. de legi. tit. Cin. in l. vbi ad huc. C. de iure doti. 4. con. 6. quæstione. et ibi Albe. 4. col. Anto. Negu. qui dicit hanc esse cōmu. opin. in tracta. de pigno. in. 4. mēbro. 2. partis. nū. 73. Pala. Ru. in sua repe. 71. 2. colū. verfic. limitabis. 6. licet Bart. teneat contra in dicta. l. si constante. in. 4. quæstione. 3. partis principalis. et in dicta. l. item quia. ff. de pactis. quid autem e contra, an muliere promittēte dotem intelligatur tacita hypotheca si est minor, vide doctores vbi supra. Secundō extēde vt procedat et habeat locū in dote putatiua, quam Ant. Go. in. l. Tau. Kk 3 do mu.

fic q̄ & in specie. ff. de pactis. ibi, incipiet dōs redire ad ius suum. tex. in. l. iuris gentiū. §. adeo eo. tit. tex. in. l. naturalem. ff. de acquirendo rerū domi. tex. in. l. Pomponi. eo. tit. text. in. §. ferē versū naturalē. Inst. de rerū diui. tex. in. l. prout quisque. ff. de solu. tex. in. l. ab. emptione. ff. de pactis. text. in. l. i. & 2. C. quando licet ab emp. disce. Ex quo primò infero q̄ si dominus manu mittit seruum, statim competit sibi libertas sine aliqua traditione vel solennitate. text. est in. l. manumissiones. ff. de iu. & iu. tex. in. l. 4. ff. de statu. homi. tex. in. l. i. & per totum. ff. de manumissio. tex. in. l. i. & per totum. C. de ingenu. & manumif. Secundo infero q̄ licet animal captum ab aliquo per apprehensionem fiat occupantis, vt in. l. i. ff. de acqui. possess. tamen si effugiat à domino taliter quod recuperet pristinam naturalem libertatem amittitur dominium eius, & animal efficitur liberū: tex. est in. l. naturalē. ff. de acqui. re. do. tex. in. §. ferē versū naturalē. Inst. de rerū diui. Tertiò quod ex ista causa & ratione ex pacto legis commissoria retrò transfertur dominium in primum dominum alienantem: tex. est in. l. a. & per totum. ff. de lege commissoria. tex. in. l. commissoria. C. de pactis inter emp. & vend. Quarto quod ideo per abster. tiam perditur possessio naturalis: tex. est in. l. clā possidere. §. qui ad nūdinas. ff. de acq. poss. Quintò quod ideo finito usufructu ipso iure reuertitur & consolidatur cum sua proprietate: tex. est in. l. i. & per totum. ff. quibus mo. v. usufr. amitt. tex. in. §. ambiguitatem. & in. l. corruptionem. C. de usufr. tex. in. §. finitur. Institutio de usu fruct. cum simi. Sextò quod ideo dominus qui habet rem proderelictā statim amittit dominium sine apprehensione vel occupatione alterius, quia ante de primò iure naturali in nullius bonis erat. Vnum tamen est q̄ privilegium & dispositio tex. in. d. in rebus. C. de iure doti. nō habet locum in hereditibus mulieris, quia in eos non transit dominium rerum dotaliū soluto matrimonio, per mortem vxoris: ita Bart. in. l. Nefenius. §. si fundam. ff. de re iu. & ibi comm. doct. quod intellige in extraneis: secus in filios eiusdē matrimonij, quia benetrāsit ad eos: ita sing. Bald. Nouel. in tracta. dotis. §. parte principi. 6. privilegio. & adde quod dotali casu periculū vel commodū in predicta dote in aestimata cōtingēs absq; culpa mariti pertinet vxori. ex quo inferi q̄ si vestes vel aliqua animalia dentur in dotē & repertur cōsumpta tēpore matrimonij. dissoluti, non debet aliqua aestimatio vxori: tex. est in. l. plerunq; ff. de iure doti. cuius verba sunt, ple-

runq; interest viri res nō esse aestimatas, id circò quod nec periculū rerū ad eum pertineat, maxime si animalia in dotē acceperit, vel vestem quamulier vtitur: eueniet enim si aestimata sit & eā mulier attriuit, vt nihilominus maritus a estimationē præstet: quoties igitur nō aestimatae res in dotem dantur, & meliores & deteriores fiunt mulieri, si prædijs in aestimatis aliquid accessit, hoc ad compendium mulieris pertinet: si aliquid decessit: mulieris damnum est.

43 Dubiū tamē est si soluto matrimonio non possit constare an prædictæ res mobiles vel semouentes sint cōsumptæ vel peremptæ absq; culpa mariti, an maritus teneatur valorē & estimationē soluere si non probet ex vsu, vel casu fortuito, vel alijs absq; sua culpa consumptas & peremptas: & resoluti uenēo quod sic: quia maritus censetur custos vel procurator vxoris & rerum dotalium; argumento tex. in. l. si quis domū. §. Imperator. ff. locati. tex. in. l. si quis ex argentarijs. §. prohibet. ff. de adendo. text. in. l. si. §. fin. ff. de custo. reo. & argumento glo. sing. & ordi. & eorum quæ ibi notat Doct. in. l. cum ita legatur. §. species. ff. de lega. & ita dixi & cōsului. in. q. de facto. Vnum tamen est quod peremptis ouibus vel animalibus debent suppleri ex fructibus & effectibus eorum, licet fructus rerum dotalium pertineant marito: text. est in dict. l. plerunq; versū sic tamen. cuius verba sunt, licet tamen vt suppleri proprietatē prius oporteat, & summissis aliquibus in locum demortuorum capitum ex iam natis, residuum in fructibus maritus habeat: quia fructus dotis ad eum pertinent: pro quibus omnibus est hodie no. l. par. l. 2. tit. 11. 4. par. Limita tñ & intellige prædicta q̄ res mobiles vel immobiles vel semouētes quæ dātur in dotē in aestimata cōsistūt in specie: secus tñ est si cōsistāt in genere, q̄ pōdere, nu. vel mēsurā cōsistit, vt triticū, vinū, oleū, & similia: quia licet deni in aestimata, periculū & cōmodū est mariti, & pereūt, cōsumenē periculo eius, & in his tacitē v̄ actū vt maritus distrahatur, v̄ dat, & cōsumat, & tantundē in suo genere reddat, sicut dicimus in mutuo. Ex quo inferi q̄ soluto matrimonio maritus tenetur soluere tantundē in genere, vel eius valorē & a estimationem attento valore & a estimatione tēpore quo dissoluitur matrimonium: nō vero tempore cōtractū matrimonij & dotis receptæ: tex. est in l. i. & expressus in. l. res in dotem data: ff. de iure dotis. cuius verba sunt, res in dotē data: quæ pondere, nu. mensura ve constant mariti periculo sunt: quia in hoc datur vt eas maritus ad arbitrium suum distrahatur, & quandoq; solu-

to matrimonio eiusdem generis & qualitatis alias restituat, vel ipse, vel hæres eius: & ad hoc no. & cō. ibi gl. or. Odofre. Bart. Salic. Bal. & cō. Docto. & ita tenet & declarat Paul. de Cast. in l. aestimata. ff. solu. matri. in finalibus verbis. & idem disponit lex. 21. tit. 11. 4. par.

44 Si vero dos consistit in re vel specie aestimata tali a estimatione quæ facit emptionem. quia vxor vel alter p̄ ea dedit marito aliquas res mobiles vel immobiles a estimatas, tunc dominium talium rerum perpetuò transit in maritum, & similiter periculum & commodum earum, & soluto matrimonio tantum tenentur ad pretiū conuentum, & a estimatum, & cōmodum vel damnum in eis contingens, ad solum maritum spectat & remanet debitor quantitatis, ac si vere & realiter prædictas res emisset. Ex quo deducitur & inferitur, quod licet res extet non deteriorata, sed in eadem bonitate & qualitate, non potest maritus eam reddere & soluere vxori ea inuita: text. est capitalis & expressus in. l. aestimata. ff. solu. matri. cuius verba sunt, a estimatae res vsu etiam mulieris, periculo mariti deteriorē efficiuntur: textus in. l. si a estimatis eod. titu. & ibi glo. ordi. Bart. Baldus, Alber. Ange. Pau. Imo. Roma. Cuma. Alex. & Signo. de homo. in re. tex. in. l. cum post. §. in dotem ff. de iure doti. text. in. l. mortis suæ causa. §. res in dotem. ff. de dona. inter vi. & vxo. text. in. l. quoties. C. de iure doti. cuius verba sunt, quoties res a estimatae in dotem dantur, maritus dominium consequuntur, summae veluti pretij debitor efficiuntur. & ibi glo. ord. Odofre. Pe. Ci. Iaco. Bu. Bart. Alber. Bal. Ange. Salic. Fab. & commu. Docto. tex. in. l. cum dotem eod. titu. & idem disponit lex. 18. & 19. & 20. titu. 11. 4. par.

Item etiam deducitur & inferitur quod si maritus legauerit vxori simpliciter in testamento hanc rem vel speciem a estimatā, quod debetur vxori ipsa res actione ex testamento, tanquam propria mariti: & etiam pretiū & a estimatio ei actione de dote, neq; vna tollit aliā, nec videtur relicta animo cōpensandi. ita probat text. in. l. Licinius Locusta. ff. de lega. 2. & ibi tenet glo. or. Bar. Bal. & cōm. doct. & reputat esse singulare Pau. de Cast. & Ioā. de Imo. tenet etiā Bar. & alij docto. in. l. 2. §. si. ff. de dote præle. ex quibus inferitur q̄ si res data in dotem a estimetur hoc proposito & respectu vt sciatur & cognoscatur valor rei, & postea tempore soluti matrimonij absq; culpa mariti reperitur res in eadem substantia, bonitate, & qualitate intrinseca, sed est deteriorata in pretio & valore, cursu & varietate temporis & regionis: tale damnum & periculū

pertinet vxori, non marito: vnde nō potest petere pretium antea taxatum & a estimatum, sed debet esse contenta illa re dotali, & maritus remaneat liberatus à solutione pretij, & eodē modo si res crescat in pretio & valore, cōmodū & vtilitas, pertinet vxori & potest petere rem, & non tenetur esse contenta cum pretio: & in expresso ita tenet & declarat Cinus, Salice, Faber, & alij Docto. in. l. si inter virum. C. de iure doti. tenet etiam Paul. de Cast. & alij docto. in dicta. l. si a estimatis. ff. solu. matri.

Quod tamen intellige quādo prædictæ res dantur a estimatæ tali a estimatione quæ facit emptionem: secus verò si a estimatio fiat tantum eo respectu, vt sciatur & probeat valor rei, vt si forte postea soluto matrimonio res appareat cōsumpta vel deteriorata culpa mariti, dominium nō transit in maritum, nec periculum & commodum earum, sed totum pertinet vxori ac si prædictæ res non essent a estimatæ: ita probant prædicta iura & tenent docto. vbi supra, & tenet & declarat notanter Bald. & commu. docto. in. l. Ex conuentione. C. de pactis. in dubio tamen præsumitur facta tali a estimatione quæ facit emptionem, vt tenet glo. singul. & or. in dicta. l. si inter virum. C. de iure doti. & ibi docto. & tenet Bal. & doc. in dict. lex cōuentione. Vnum tamen est, quod si a estimatio fiat maiori vel viiori pretio quā res valeat, & maritus sit læsus quia carius fuit res a estimata: vel vxor sit læsa quia vilis fuit a estimata, dato quod talis læsio non excedat dimidiam iusti pretij, debet fieri restitutio & suppletio in si pretij: text. est in. l. iure succursum est. §. final. ff. de iure doti. cuius verba sunt, si in dote danda circumuentus sit alteruter, etiam maiori annis viginti quinque succurrendum est: quia bono & æquo non conuenit aut lucrari aliquem cum damno alterius aut damnum sentire pro alterius lucro: text. in. l. si res. §. si mulier. versū eni. uero. eodem titulo. & ibi glossa ordina. & communiter docto. res, & idem disponit lex no. par. l. decima sexta titulo. 11. 4. par.

Quod tamen intellige quando maritus est soluendo, secus verò alias si non est soluendo: quia tunc etiam si res data in dotem sint a estimatae tali a estimatione quæ faciat mentionem, dominium transfertur in vxorem soluto matrimonio, & potest vendicare tanquam proprias, & præferuntur in eis cunctis creditoribus etiam anterioribus ac spūlla a estimatio interuenisset: ita probat text. in l. i. in rebus. C. de iure doti. ibi; siue a estimatae siue in a estimatae sint. & ibi tenet glo. ordinaria in glossa prima, in si-

dispositum quod debitores teneantur alere suos creditores, vt in. l. Fulcinus. ff. qui ex cau. in possessione. ea.

Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod illo tempore vxor debeat ali à marito vel hæredibus. Primò quia ipsi doti est annexum onus alimentandi, vt in. l. si cum dote. §. si autem in senuissimo. ff. solu. matrimo. Secundò quia mulier vidua censetur durare in eodem matrimonio, vt in. l. fin. C. de bonis mater. Tertiò quia soluto matrimonio antequam dos soluat, dos retinet eadē priuilegia quæ habebat constante matrimonio, vt in. l. etia. ff. de fundo dotali. cū simi. ergo sicut maritus tenebatur alere cōstante matrimonio, ita eo soluto ante restitutionem dotis: & in expresso ita tenet glo. no. or. in. l. diuortio. ff. solu. matrimo. in glo. 2. & ibi Bar. & com. doct. antiqui & moderni. glo. ord. in. l. pe. ff. vt in possess. legato. in glo. si glo. or. in. l. vni. §. ex act. de rei vxor. act. in gl. si. & ibi com. doct. Specu. in tit. qui filij sint legi. §. t. verfi. sed nunquid petat vxor. Quod tamen limita & intellige sequētibz modis. Primò quādo mulier non haberet alia bona ex quibus se alere possit: secus verò alias, argumento text. in. l. extraneo. ff. de ventre in possess. mitter. tex. in. l. si quis à liberis. §. i. verfi. sed si filius. ff. de lib. agnos. vbi habetur q̄ quando ex legis dispositione debentur alimenta, non debent præstari quando alimentandus habeat bona, ex quibus possit alimentari. Secundò quando morte mariti solutum est matrimonium: secus verò si morte vxoris: quia tunc hæredes eius non esset alendi, quia hoc est priuilegium merè personale q̄ non transit ad hæredes, argumen. text. in. l. vni. ca. C. de priuileg. dotis.

Tertiò, quando maritus vel hæredes soluto matrimonio gaudent prædicto beneficio dilationis: secus verò si statim volūt dotem restituere, quia tunc non tenentur alimenta vxori præstare, quia cessat causa & ratio obligationis alimentorum, argumento prædictorum iurium. Quartò, quando ipsa non est alimentata: secus verò alias, quia præterita alimenta non potest petere, nisi forte petat ab hæredibus, & constituit eos in mora, & habuit ab alio petere, quia tenerentur. Quintò, quando vxor vult compensare alimentum cum fructibus ab hæredibus perceptis vel percipiendis ex rebus mobilibus vel immobilibus ad q̄ tenetur, vt supra dictū est: nam tenetur vxor computare & compensare, & si alimentum excedūt fructus tenentur hæredes præstare, & fructus remanēt apud eos: si verò fructus excedunt alimenta fuit compensatio vsq; concurrē-

tem quantitatem, & reliquos tenentur hæredes vxori restituere, argumēto text. in. l. in insula. §. fructus. ff. sol. ma. & in. l. si. ff. de peti. hære. & in. l. Nefenius. cū materia. ff. de nego. gest. Sextò, limita & intellige quando vxor non remansit prægnans: secus verò si remansit prægnans, quia tunc in distinetè debet ali, modò dos sit sibi restituta, modò non: & modo habeat vnde se alat, modò non: ita pbat text. in. l. i. §. mulier ff. de ventre in possess. mitter. tex. in. l. curator: eod. tit. & in effectu ita tenet & declarat magistraliter Bald. in dicta. l. diuortio. ff. solu. mar. 2. col. & ibi Ange. Pau. de Cast. Ioan. de Imo. Rapha. Cuma. Areti. Alex. Iaso. Vincen. & magis communiter doct. post annum verò vel tempus dilationis non tenentur hæredes vxorem alere, quia ipsa habet facultatē dotem exigendi, & si non faciat sibi imputetur, & si hæredes sint in mora restituendi poterit petere interesse sicut pro alio quolibet debito secundum prædictos doctores in dicta. l. diuortio. Adde tamē q̄ in casibus in quibus vxor debet ali ab hæredibus mariti debet operari in domū eorū: quia quando ex legis dispositione alicui debentur alimenta, debet operari in domum eius cui tenentur alimenta præstare: argumēto text. in. l. sicut. ff. de ope. liber. secus tamen est si debeantur ex hominis dispositione, vt in. l. libertis quos §. i. ff. de aliment. & ciba. lega. Quod tamē limita & intellige quando commodè & honestè cum eo morari potest: secus verò si commodè & honestè cum eo vel in eius domo morari & habitare non potest, quia tunc alibi tenetur alimēta præstare, argumēto text. in. l. Caio. §. imperator. ff. de alimen. & ciba. lega. & ibi Bart. & Doct. & in. l. pe. ff. vbi pupil. educa. debent. & in. l. nepos Proculo. ff. de verbo. signi. & in expresso ita tenet Specu. in titu. qui filij sint legi. §. i. verfi. sed pone vxor. & ibi Ioan. An. in additio. Bald. Paul. & commu. Doct. in dicta. l. diuortio. ff. solu. matri. Bart. & doct. in. l. Maeria. ff. de annuis legatis. Item adde quod mortuo marito potest vxor retinere domū in qua simul habitabant & omnia bona ibi reperta donec dos sibi soluat: ita singulariter determinat Baldus in. l. pe. C. de pigno. actio. idem Bald. in. l. pe. C. de no. nu. pecu. i. col. & i. notabili. idē Bald. in. l. i. in fine. C. de seruo pigno. da. manu. idem Bald. in. l. cum tibi. C. qui po. in pig. ha. Iaso. vbi reputat singulare in. l. si non sortem. §. si centum. ff. de cōdi. inde. si. col. in fi. idem Iaso. in. §. item Seruiana. In sti. de actio. 9. col. nu. 72. quæ tamen ibi videtur dubia. Primò quia licet res pignoratā possit retineri pro alio debito, vt in. l. i.

in. l. i. C. ob chiro. pecu. illud est verum & procedit quando de voluntate debitoris peruenit vt ibi dicitur. Secundò quia licet aliqua res nō pignoratā de voluntate debitoris perueniat ad manus creditoris, non tamē potest creditor retinere pro alio debito, nisi propter sumptus factos in re. vt in. l. fina. C. commodati. cum simi. sed maritus nō tradidit domum vxori neq; de eius voluntate peruenit ad manus eius, ergo qualiter retinet. sed saluando Bald. & sequaces potest dicere quod omnia bona mariti sunt tacite p hypothecata pro dote, vnde licet per vim & propria autoritate non possit quis pignus occupare, vt in. l. creditores. C. de pigno. & in. l. pe. de pig. actio. tamen si sine aliquo vitio reperiat in possessione potest optimè retinere: quia cui damus actionem, multo fort ius exceptionem.

49 Item quæro an maritus conuentus actione de dote soluto matrimonio teneatur in solidum, vel in quantum facere potest? & summarie & resolutiue dico quod in quātum facere potest propter reuerentiam & obsequium quod ei debetur: quod intellige quando conuenitur ab vxore vel eius heredibus: secus verò si morte mariti soluat matrimonium, & cōueniantur hæredes pro dote: quia tūc in solidum possunt conueniri & non gaudent isto priuilegio: quia est personale & soli marito conceditur, & non transit ad hæredes. Quod iterum limita & subintellige quando hæredes sunt extranei: secus si filij vel descendentes ex eadem vxore & non alia: quia ad eos bene transit istud priuilegium, quia reputantur vna & eadem persona. tex. est capitalis & expressus in. l. maritum. cū. l. sequēti. ff. sol. ma. cuius verba sunt, maritum in id qd facere potest condēnari exploratum est: sed hoc hæredi non est præstandum, quia tale beneficium personale est, & cum persona extinguitur, tex. in. l. etiam. eo. tit. cuius verba sunt, etiam filios mulieris qui patris hæredes extiterunt in id quod facere possunt condemnandos Labeo ait. tex. in. l. rei iudicata. §. hæredi. eo. titu. tex. in. l. sunt quid. cū pluribus sequentibus ff. de rei iudicata. text. in. l. vnica. §. cum autem. C. de rei vxor. actio. tex. in. §. item si de dote. In sti. de actio. & vtrobiq; commu. Doct. & idē disponit lex. si. in. fin. tit. ii. 4. partita. Quod. i. extende vt procedat & habeat locum etiam in focero vxoris & sic patre mariti conuento, sol. matr. pro dote quia gaudet ipso priuilegio ex sua persona, & similiter focer mariti & sic pater vxoris conuentus constante matrimonio pro dote promissa gaudet isto priuilegio, licet non

soluto matrimonio, si ex pacto vel alias maritus lucratur dotem: text. est in. l. rei iudicata. §. si. cū. l. sequēti & se. ff. so. ma. tex. in. l. sicut cū. l. seq. ff. de rei iudica. Secundò extēde vt procedat etiā si talis exceptio & priuilegium opponatur post sententiam in ipsa executione: text. est in. l. ex diuerso. §. si. ff. sol. ma. tex. in. l. Nefenius. §. si. ff. de rei iud. & ibi Doct. Tertiò extēde vt ista exceptio & priuilegium non possit renuntari: text. est in. l. alia. §. eleganter. ff. sol. matrim. imò etiam cum iuramento, secundum Bart. & doct. ibi. Limita tamen & intellige. i. præstita cautione de dote soluenda quando ad pinguiorem fortunam peruenierit. tex. est in. l. vnica. §. cum autem. C. de rei vxor. actio. & intellige. cū fideius fore si potest, alias sufficit simplex promissio, argumēto text. in. l. cum non facile. ff. si cui plus quā per. l. fal. & in. c. Odoardus de sol. & ibi Doct. Secundò limita nisi ipsa vxor sit pauper & non habeat vnde se alat: quia ordinata charitas incipit à se: & ita tenet Bart. & Doct. in dict. l. maritum. pe. q. ff. so. ma. Fab. Angel. la. fo. & commu. Doct. in dict. §. item si de dote. In sti. de actio. Tertiò limita quando dos consistit in quantitate: secus si in re vel specie estimata vel inestimata: quia tunc mulier potest repetere in solidum sine impedimento huius beneficij: ita probat text. in. l. Nefenius. §. fundum. ff. de rei iud. & ibi Bar. & co. doct. idē Bar. & doct. in. d. l. maritū. ff. sol. ma. Faber. Ang. Platea. Ias. & alij Doct. in dicto. §. item si de dote. In sti. de actio. de quo articulo vide notabiliter per Ioā. Cam. in tract. do. 3. part. 238. q. cū pluribus alijs. Item quæro an in dote exigenda debeat attendi & seruari locus & domicilium mariti vel vxoris, vel locus contractus matrimonij: in quo articulo breuiter & resolutiue dico quod locus & domicilium mariti. Ex quo deducitur & inferitur quod si in loco & domicilio mariti est aliqua lex vel consuetudo de dote lucranda vel de communicandis bonis vel lucris constante matrimonio quæ sitis, debet attendi & seruari locus & domicilium mariti, non verò vxoris, nec locus vbi sit & celebratur matrimonium. tex. est singul. & expressus in. l. exigere dotem. ff. de iudi. cuius verba sunt, exigere dotem mulier debet illic vbi maritus domicilium habuit, non vbi instrumentum dotale cōscriptum est: nec enim id genus contractus est vt & eum locum spectari oporteat in quo instrumentum dotis factum est potius quā eum in cuius domicilium & ipsa mulier per cōditionem matrimonij erat reditura: & ibi notat & commendat glo. or. Odo. fre. Bar. Albe. Bal. Ange. Pau. Ful. & Fran.

& Francif. Curtius Iunior, & reputat fingulare & peregrinā legem Bal. i. lectu. & dicit pulchrā & vtilem Albe. & quod quilibet diceret contrarium. Nec obstat si dicas quod fortitur quis foram ratione contractus, si ibi reperitur, vt in l. heres absens. §. i. eo. tit. de iudi. & in c. Romana. §. cōtrahētes. de foro cōpe. li. 6. quia illud est regulare in alijs casibus & contractibus, sed fallit in dote: quia in ea non attenditur locus contractus nec domiciliū vxoris, sed mariti: cuius ratio est, quia cum vxor debet esse subiecta viro & sequi dō micilium eius, videtur solutio dotis exigendā, & omnis virtus, qualitas, & effectus eius conferri in locum & domiciliū mariti tāquam principālius, & alibi cōtraxisse tanquam aduenas: & iste est verus & realis sensus & intellectus illius legis secundum prædictos Doctores ibi. Nec obstat & secundō si dicas quod licet in his quæ pertinent ad litis ordinationem & formam iudicij debet attendi & seruari locus iudicij, vt in l. 2. C. quemad. testa. ape. & in l. 3. §. si. ff. de testi. tamen in his quæ pertinent ad litis & causæ decisionem debet attendi & seruari locus ipsius contractus, vt in l. si fundus. ff. de euctio. & in l. i. ff. de vsuris. quia respondeo eodē modo de quo supra: & ita tenet & declarat Barto. in dicta. l. exigere dotem. & ibi commu. Doctos. idem Bart. in l. cunctos populos. C. de summat. & si. catho. 6. col. nu. 17. & 18. & ibi com. alij Doct. Paul. de Cast. in l. cum quedam puella. ff. de iud. om. iud. 2. col. nu. 7. & ibi moderni. Bald. in c. i. §. si. de inuestitura. de realiena facta. in vfi. feu. Archi. in c. illud. 12. dist. Abb. in c. si. de foro. compe. 12. co. num. 30. idem Abb. in c. i. de spōsa. fi. col. & q. & ibi alij Docto. præcipuē Feli. antepe. co. nu. 24. cum duabus sequentibus. citā quam legem & eius sen. & con. vide plures notabiles limitationes per Iaso in dict. l. cunctos populos. §. colum. nu. 24. & per Feli. in dicto. c. i. de sponsa. per Fran. Curtium Iuniorē in dict. l. exigere dotem. hodie tamen in nostro regnō reperio quandam legem paritā notabilem quæ disponit contrarium: imō quod si aliud inter partes actum non est, attendatur & seruetur locus contractus matrimonij, & non locus & domiciliū mariti: & est lex. 24. titul. 11. 4. part.

51 Item quæro an & quando maritus possit repetere ab vxore vel hæredibus expensas in rebus dotalib⁹ factas: & resolutiue dico q̄ necessarias sic: adeo q̄ si dos cōsistit in specie & quātitate si mul. expēse factę in re vel specie diminuūt ipso iure dotē in pecunia vel quātitate: si verō in specie tantū, nō diminuūt ipso iure, sed fundus vel

res potest retineri loco pignoris donec sibi fiat solutio: vtiles verō pōt recuperare si sint factę de consensu &: voluntate vxoris: vel sit diues, q̄ possit commodē soluere. voluntarias verō non repetit, sed potest mulier auferre sine notabili detrimēto rei & mutatione prioris status: text. est in l. i. & per totum. ff. de impen. in rebus dota. fac. & ibi Barto. Albe. Ange. & commu. Docto. & ista est totius tituli breuis summa & resolutio text. in l. vnica. §. sed nec ob impensas. C. de rei vxor. actio. & ibi etiam commu. Doct. & idem disponit. l. si. ti. 11. 4. par. & quid si vxor vel alius pro eo dedit nomina debitorum in dotem, an sumptus vel expensę factę in debito exigēdo repetantur ab vxore, vide singu. Bar. Albe. Ange. & Docto. in dicta. l.

52 Postremō & finaliter quæro, an & quando dos cōfessata probet receptionem dotis, & habeat eadem priuilegia quæ habet ipsa dos verē & realiter recepta & numerata, in quo articulo breuiter & resolutiue dico quod non: imō soluto matrimonio potest opponi per maritum vel eius hæredes exceptio nō numeratę dotis, & mulier vel hæredes eius tenentur probare veram & realem traditionem vel numerationē aliās nō valet, nec probat confessio, modō sit facta corā testibus, modo in scriptura priuata, modo in publica: text. est in l. i. & per totum. C. de dote cautā non nu. quam exceptionem maritus vel eius hæres debet proponere infra annum à tempore soluti matrimonij computandum: text. est in l. fin. ver. si. eo. titu. cuius verba sunt. ita tamen vt intra annum tantūm continuum à morte mariti, vel mulieris, vel misione repudij computandum ea licētia detur. Hodie tamen de iure nouo Authenticorum. Istud habet locum quando infra biennium soluatur matrimonium post confessionem dotis: si verō vltra biennium infra decimum annum soluatur à prædicto tempore confessionis debet prædicta exceptio proponi infra solos tres menses: si verō post decem annos à tempore confessionis dotis soluatur matrimonium, nullo modo nec tēpore potest proponi prædicta exceptio. præterquam si maritus vel hæres eius sit minor 25. anno. quia potest restitui aduersus lapsum temporis: text. est in Authen. quod locum. eod. titu. cuius verba sunt, quod locum habet si intra biennium soluatur matrimonium: si autem vltra biennium vsq; ad decimum annum extēdatur. & ipsi marito & hæredi eius intra tres menses querela permittitur: sed si decennium transcurrerit, omnino querela denegatur permilla restitutione integrum præfinita, & specialiter

cialiter si minor etas interueniat: & ista est vera & realis dispositio & resolutio illius tituli, quā sub breuibus comprehendī: & ita tenet & declarat ibi Azo, Odro. Cinus, Bart. Albe. Bal. Ange. Sali. Faber, & communiter Doctores: & ratio per quam talis confessio non præiudicat marito, sed potest opponere prædictam exceptionem, est duplex. Prima quia cum non habeat vxorem in sua potestate, præsumitur confiteri vt eam citius & facilius habeat. Secunda quia præsumitur confiteri vt videatur liberalis vxori & cōsanguineis eius: & istas rationes ponit Romanus in l. si constante matrimonio. ff. solu. ma. antepe. colum. nume. 44.

Quod extendit etiam si cum tali confessione interueniat iuramentum, argumento text. in l. si. C. de nō nu. pec. iuncto text. in l. in cōtractibus. §. si. ver. si. eod. titu. Quod tamē limita & intellige sequētibus modis, & notabiliter. Primō nisi in instrumento publico tabellio vel notarius dicat & afferat numerationem factā in sui præsentia: quia tunc standum est instrumento publico: quia non deponit nec asserit de sola confessione, sed etiam de numeratione: ita glo. or. Bart. & communi. Docto. in dicta. l. si. C. de do. cau. Secūdō limita præterquam si maritus renuntiauit prædictæ exceptioni non numeratę dotis: quia tunc nō potest opponi: ita etiam glo. or. Bar. & commu. Docto. in dict. l. si. idem Bart. & communiter Doctores in l. asiduis. C. quipo. in pig. ha. Sed adde q̄ ista sen. & cō. est vera & procedit quando talis renuntiatio est facta ex interuallo, secūs si in continenti in eodē instrumento: quia eadem facilitate qua inductus est ad confitendum, inducitur ad renuntandum, argumento doctrinæ Bar. & communis in l. si ex cautione. C. de nō nu. pe. vbi ista distinctio fit in renuntiatione exceptionis non nu. pecu. & in expresso in nostro casu ita tenet Ang. in §. fuerat. Inst. de actio. 11. co. nu. 15. & ibi Iaso. 15. co. nu. 80. Bal. Nouel. in trac. do. 10. par. 1. q. 2. colum. versu. sed tu pro veritate distingue. & confirmatur, quia istę exceptiones æquiparantur, vt in l. in cōtractibus. §. si. versu. C. de non. nu. pe. Hodie tamen cum exceptio non numeratę pecunię possit renūtiari, vt expressē disponit lex. 9. in fine tituli. 1. 5. part. & dixi in contractu mutui, sequitur quod etiam ista exceptio non numeratę dotis poterit renūtiari in instrumento publico, etiam in continenti. Tertio limita quando maritus confessus est si recepisset dotem ab vxore vel eius patre: secus verō si ab aliquo extraneo: ita singul. Ias. in d. §. fuerat. 17. col. nume. 89. referēs Salice. in Au-

then. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. qui hoc non dicit, nec hoc dictū credo verum, quia text. in dicta. l. 1. & per totum. C. de dote cau. non num. & eius ratio militat etiam in isto casu. Quarto limita, quando reperitur sola confessio dotis receptę sine aliqua possessione præcedente: secūs verō si præcessisset promissio dotis, & postea sequatur confessio dotis receptę: quia tunc valet & tenet & perfectē probat sine obstaculo alicuius exceptionis: text. est singul. & vnicus in l. in cōtractibus. §. sed qm. versu. il lis etiam. C. de non nu. pecu. & ad hoc notat & commendat Petrus, Cinus, & communiter alij Docto. ibi, Ioan. An. in addit. ad Specu. in rubr. de dona. inter vi. & vxor. in fine. Paul. de Castr. in l. 1. ff. sol. ma. fi. col. ver. quartus est. & ibi Socinus. 13. col. in fine. Ludo. Roma. in l. si constā. te. eodem titu. antepe. col. num. 44. Quinto limita nisi confessio dotis receptę fuerit geminata ex interuallo: quia tunc prædicta exceptio non potest opponi, argumēto text. iuncta sen. Bartoli & communi in l. cum scimus. C. de agri. & cen. libr. 11. vbi probatur & colligitur talis doctrina & conclus. quod vbi non præiudicat confessio ex defectu præsumptę voluntatis valet & tenet si fuerit geminata: & in expresso in nostro casu ita tenet Abb. Panor. in cap. si cautio de fide instru. fin. col. & q. & ibi Feli. 20. co. num. 82. & ante eos ita voluit glo. or. in dicta. l. in cōtractibus. §. sed quoniam. versu. illis. C. de non. nu. pe. in glo. si. & ibi Docto. Sexto limita & intellige respectu ipsius mariti & hæredum suorum: secūs verō respectu creditorum eius: quia nullo tēpore præscribitur talis exceptio, imō perpetuo potest opponi: ita probat text. in l. pe. C. de non nu. pe. vbi habetur quod sicut debitor qui confessus est spe futurę numerationis potest opponere exceptionem non numeratę pecunię vel dotis: ita creditores eius etiam si debitor prædicta exceptione nunquā vsus est: & in expresso ita tenet Cinus in Auth. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. fi. q. & ibi Sali. fi. col. & q. Ange. de Are. in §. fuerat. Insti. de actio. 11. col. versu. vel etiam clarius. & ibi latius quā alibi Iaso. 14. col. num. 73. qui prosequitur articulum per. 4. col. sed contrarium est tenendū, imō q̄ renūtiatio exceptionis expressa facta per maritū, vel tacita per lapsum tēporis à iure dati ad opponendū præiudicet creditorib⁹ sicut ipsi marito debitori principali: quia cum cōpetat ex actu vel persona eius nō possunt vti nisi cū illa qualitate & natura ipsi exceptioni à iure attributa, argumēto text. in l. Pōponius. §. cum quis. ff. de acquir. possessi. & in terminis An. Go. in ll. Tau. Ll ita pro

fruct. Secundo non obstat text. in d. l. cum pa-
ter. §. qui dotale. ff. de lega. 2. quia omis-
sionibus quæ possent assignari, dico quod
de illo iure antiquo fundus dotalis poterat ven-
di per maritum consentiente vxore, & ibi ma-
ritus vendidit in vita & vxor post mortem ap-
probavit, & valet approbatio & consensus si-
cut valeret in vita constante matrimonio: ho-
die verò de iure nouo. C. non potest vendi nec
alienari, etiam cōsentiente vxore, propter eius
fragilitatem, vt in l. vnica. §. & cum lex. C. de re
vxor. actio. & no. §. 1. In sit. quib. aliena. licet vel
non. Tertio non obstat text. in d. l. 1. & per tot.
C. si maior factus, quia ibi ratio prohibitionis
& priuilegij tantum est minor ætas quæ cessat
postquam est effectus maior: in nostro verò ca-
su durat fauor dotis & fragilitas sexus. Quarto
non obstat text. in dict. l. 1. in fin. cum Auth. ibi
posita. C. de bonis mater. quia ibi ratio prohi-
bitionis est, quia erat res aliena, vnde merito a-
lienatio potest cōfirmari per filiū finita patria
potestate: quia est verè dominus. Ex quo primò
infertur quod postquam mulier solu. matri. habuit
& recuperavit prædictas res dotales, potest eas
liberè alienare, cum cesset ratio prohibitua &
fundamenta superiora. Confirmatur, quia hæ-
reditas post apprehensionem amplius non est
hæreditas sed bona propria hæredis, vt in l. sed
si plures. §. filio impuberi. ff. de vulga. & pupil.
cum similibus. Secundo infertur quod prædicta
sen. & con. procedit quando matrimonium sol-
uitur morte viri: secus vero si morte vxoris: quia
tunc indistincte possunt hæredes vendere & a-
lienare res dotales ante apprehensionem & re-
cuperationem, vel post, & approbare & ratifi-
care alienationem antea factam: ita Soc. in dic.
rubric. ff. solu. matri. & ibi alij moderni. Tertio
infero quod si mulier iurat valebit & tenebit
contractus, venditio, & alienatio rerum dota-
lium soluto matrimonio, sicut ante valeret, per
text. in cap. cum contingat. de iureiu. & in c. li-
cet mulieres. eod. tit. li. Aduertendū tamen est
quod prædicta procedunt & habent locum quo ad
alienationem: secus verò quo ad successione[m]
in dote, vel quo ad alia: quia habent etiam lo-
cum in dote soluto iam matrimonio, & posses-
sione recuperata & apprehensa. Ex quo infero
quod si cauetur lege vel statuto quod mulier teneatur
relinquere dotē suā filiis vtriusq; matrimonij,
vel alijs personis æquis portionibus, procedit
& habet locū etiā si talis mulier decedat & mo-
riatur vidua, & soluto iam matrimonio, & recu-
perata & apprehensa possessione: ita sing. deter-
minat Bal. in l. 1. in fi. C. vnde vir & vxor. Ioan.

Campe. in tracta. dotis. 1. part. 3. quæstion.
60 Item quæro, an fideiussor qui intercessit pro
re dotali vendita teneatur & efficaciter oblige-
tur re euicta per mulierem, vel eius hæredes: in
quo articulo vera resolutio est, quod si mulier
vendidit vel alienauit, uon teneatur nec obliga-
tur fideiussor: quia principalis contractus est
nullus, & ex eo non oritur aliqua actio vel obli-
gatio. Primò quia cum lex resistat alienationi
& impediatur translationem domini, tacite vide-
tur prohibere & impedire obligationem ciui-
le & naturalē: quia prohibito actu consequenti
uo, in consequentiā videtur prohiberi omnis
actus per quē peruenit ad illū, argumēto tex. in
l. oratio. ff. de sponsa. tex. in l. si ad resoluendā.
C. de præd. mino. si impeditur vtraq; obligatio
tā ciuiliis quā naturalis, ergo nullo modo tenet
fideiussor. Secundo quia aliās si actus vel contra-
ctus mulieris valeret, & fideiussor remaneret ob-
bligatus, posset postquam solueret agere contra
ipsam mulierē, & per indirectum auferretur ei
priuilegiū quod habebat in rebus dotalibus: si
verò maritus vel extraneus videret rem dotale[m]
& fideiussorē præstiterit vterque teneatur, tam
principalis quā fideiussor: quia in re aliena bene
valet veditio, & cōtrahētes personaliter obli-
gantur ad interesse, vt in l. rem alienā. ff. de con-
trahen. emp. Tertio quia tantum fauore mulie-
ris est inductum priuilegiū in alienationis: nõ
verò fauore alterius: & ista eadem distinctio &
resolutio fit & habet locum in re immobili mi-
noris quæ nõ potest alienari sine decreto: quia
si minor vendit cum fideiussore, nullus teneatur
si verò extraneus, vterque teneatur ad interesse. pro
qua sen. & reso. facit tex. in l. & suis. C. de præd.
mino. vbi habetur quod si curator finita cura
alienauit prædium minoris, & dedit pignora
vel fideiussores, valet obligatio: & in expresso
ita tenet & declarat Bartolus in l. cum lex. ff. de
fideiuss. fin. colū. & q. & ibi Paul. 2. colū. & com-
mu. docto. Bald. in l. si prædium. C. de iure do-
ti. 2. col. in fin. nu. 5. & ibi alij doc. Ci. Albe. Bal.
Sali. et commu. docto. in d. l. et si is. C. de præd.
min. Abb. in c. cum contingat. de iureiu. 1. co-
num. 2. et ibi Anto. pen. col. num. 15. Anchar. fi.
col. et. q. Ioā. de Imol. in. 11. col. nu. 17. et. 18. qui
dicit hanc esse commu. opi. Platea in. §. 1. In sit.
qui. aliena. licet vel non. in fi. Fabia. de Monte,
in tracta. de emp. et ven. q. princip. circa. §. cir-
ca duodecimum. ver. vltimo est explicanda. q.
notabilis et difficilis.
61 Item quæro si maritus veditit vel alienauit re[m]
dotalem sine consensu et iuramento vxoris et
postea solu. matri. vendicetur ab ipsa vxore vel
hæredi.

hæredibus, an maritus teneatur de euictio. ad pre-
tium & totale interesse? & breuiter & resolutiue
dico quod si emptor fuit ignorans, maritus teneatur
de euictio. quia licet contractus super re dotali sit
nullus & reprobatur fauore mulieris, non tamen fa-
uore mariti, vel alterius extranei: & ideo effica-
citer remanet obligatus, sicut quā alienam rem
venderet, arg. text. in l. rem alienam. ff. de con-
trahē. emp. tex. in l. si emptione. §. itē si emptor
eo tit. cum simi. & in expresso. ita tenet Specu-
la. in titu. de em. & ven. §. 3. loco. versi. sed in ca-
su præmissio. Bart. in l. cum vir. ff. de vfucap. & ibi
Pau. de Cast. 1. col. num. 4. Ioan. de Imo. 1. col.
& 1. notabil. & cōmuniter alij doct. idem Bart.
in l. cum lex. ff. de fideiuss. 1. col. nu. 2. Bald. Sali.
& cōm. doc. in l. si prædium. C. de iure doti. Fab-
ber. in. §. 1. In sit. quibus alie. licet vel non. si verò
emptor fuit sciens, maritus teneatur tunc reddere
pretium, & nõ tamen teneatur de euictio. ad totale inter-
esse, arg. tex. sing. in proposito. in l. si. §. si. C. cō-
mu. de lega. vbi habetur quod ille qui emit ab hæ-
re de legatario sciens re subiectā restitutioni.
potest à veditore grauato consequi pretium, non
tamen poterit agere de euictio. ad interesse: & ad hoc
notat & cōmendat ibi glo. or. Odofre. Bart. Ci.
Pe. Alb. Bal. Ang. Pau. Sali. Iaso. Corneus, & cō-
mu. doc. facit etiā tex. no. iuncta glo. or. in Aut.
qui res iā dictas. C. de sacros. ecclie. vbi habetur
quod si œconomus vel alter vendidit res ecclie, &
nõ valet nec tenet veditio, sed debet emptor eas
restituere ecclie: & si fuerit sciens, pretium con-
sequitur à veditore: & ibi tenet Cinus, & alij do-
cto. Hostiē. in ca. audientia. in fi. de rebus ecclie.
nõ alie. & ibi Anto. Anchar. & latē & no. Ioan.
de Imo. 3. col. nu. 8. glo. in. c. qui verò res iam dic-
tas. 10. q. 2. Cōfirmatur, quia sicut dolus prepō-
derat culpæ, vt in l. itē si obstetrix. §. fin. ff. ad l.
Aquil. ita dolus maior minori: sed maior est in
œconomus vendēte ratione officij: ergo. & c. nec
obstat tex. in l. si fundum. C. de euictio. vbi ille
qui emit rem alienā sciens, nihil potest recupera-
re à veditore nisi fuerit stipulatus: quia pcedit
& debet intelligi quā res est penitus aliena: secus
si propria veditis, licet subiecta restitutioni, nec
obstat etiā tex. in l. quemadmodū. C. de agri. &
cen. li. 11. vbi ille qui emit re[m] prohibita[m] alienari,
nihil potest consequi à veditore: quia procedit &
debet intelligi quā simpliciter & absolute est de
iure cōmuni phibita alienari: secus verò si grā
& fauore alicuius personæ particularis fiat phi-
bitio: ergo sic dicam in nostro casu, quod iste qui
emit à marito rem dotale[m] subiectā restitutioni
sciens, possit saltem repetere pretium, licet non
possit agere de euictio. ad dotale interesse: & in

expresso ita tenet Iaco. de Ra. in d. l. cum vir. quē
refert Imo. 5. col. & istam opi. ego tenerē in iudi-
cando & cōsulēdo tāquā verā & equam, licet cō-
trariū expresse teneat Io. de Imo. in dict. l. cum
vir. 5. co. idem Imo. in. c. cum cōtingat. de iureiu.
12. co. nu. 20. arg. tex. in l. si fundū. C. de euictio.
& in d. l. quemadmodū. C. de agri. & cē. nec ob-
stat scdm eum tex. in d. l. si. §. si. C. cōmu. de le-
ga. quia ille est casus specialis in re subiecta res-
titutioni ab hoīe in qua nõ est tacita prohibi-
tio. nec obstat etiā glo. in dic. authē. qui res iam
dictas. C. de sacro. ecclie. cum simi. quia cōmuni-
opinio est cōtra eam: imò quod ille qui sciens emit
rem ecclie ab œconomus vel alio, nõ possit re-
cuperare pretium: & ita tenet glo. ordi. in cap. ad
audiētiam. de rebus ecclie. nõ alie. & ibi Innoc.
Gofre. Anchar. Ioan. And. Flo. Calde. Abb. &
cōmu. docto. Abb. in ca. si quis presbyterorum
eod. titu. fi. col. & quæst. & ibi magis cōis opi.
gl. in. c. vulterana. 12. q. 2. imò plus tenebat. imò
pretium nõ remaneret, apud veditore[m] sed cōfiscā-
retur, arg. tex. in l. quemadmodū. iuncta gl. supra
allega. sed ego teneo primā opi. in vtroq; casu
tam in emptore rei dotalis, quā ecclie. Item quæro si mulier cōstante matrimonio de
licetia & cōsensu viri vendidit vel alienauit rem
dotalem, dato quod venditio vel alienatio sit nulla
& possit cōstā. matrimonio liberè reuocari, an
saltem soluto matrimo. cum dos pleno iure per-
tinet vxori confirmetur talis veditio vel aliena-
tio; & videtur quod sic, arg. tex. in l. cum vir. ff. de
vfuca. vbi si maritus veditit rem dotalem, con-
firmetur veditio, si postea solu. matri. efficiatur
dominus vel successor. & per illū text. ita tenet
glo. sing. & vnica in l. cōstāte. C. de dona. & ibi
notat & cōmendat Bar. Albe. & Ang. & reputat
sing. Bald. Saly. tenet etiā Cin. in l. si prædiū
C. de iure doti. col. 2. q. Specula. in titu. de em-
ptio. & ven. §. tertio loco. versi. sed nõquid potest
cōfirmari. & illam glo. reputat sing. & vnica
Ioan. de Imo. in d. l. cum vir. ff. de vfuca. 6. col. nu.
4. idē Imo. in. c. cum cōtingat. de iureiu. 14. colū.
nu. 22. sed ego teneo contrariū, imò quod venditio
& alienatio sit oīno nulla & nõ confirmetur sol.
matrim. imò liberè possit mulier rem alienatā
petere & reuocare à quolibet possessore, modo
emptor & possessor sciens, modo ignorans, quia p
priè hoc casu militat fauor & priuilegium mu-
lieribus cōcessum in earū dotib;: quia cōstā. ma-
trim. non tamen egent priuilegio cum maritus debet
sustinere onera matrimonij. itē etiā, quia solut.
matri. nõ possit mulier express. alienationē do-
tis confirmare, nec de re dotal: disponere ante-
quā sibi fiat plena & realis restitut. vt in l. 3. ver.
Ant. Go. in. lli. Tau. L1 §. 1. & in

Commentarij.

ter animo fraudandi & priuandi vxorem suam medietate & lucro legali, sed casu & vitio proprio: & in effectu ita tenet Rode. Sua. in dict. l. 1. fori. 22. fo. 2. colum. versic. quæritur circa hoc. Sextus est quando vxor soluto matrimonio viuit luxuriose & inhonestè, quia tunc amittit prædictam medietatem lucrorum & reuertitur ad hæredes mariti: ita disponit lex si. titu. 4. li. 5. ord. quæ tamè lex nō habet locum in marito vxore mortua, quia in eo non est tantum decus, argumento tex. in l. 1. C. de adulte. & argumento dicti Specul. in titu. de actore. §. 1. versic. sed vtrum masculo, vbi tenet quod licet mulieri luxuriose viuenti interdicitur administratio bonorum, vt in l. 1. & mulici. ff. de curat. furio. non tamen interdicitur masculo.

74 Aduertendum tamen quod circa prædicta se offert pulchra & subtilis difficultas, si maritus vendidit, donauit, vel alienauit aliqua bona in fraudè vxoris, vt nō habeat nec consequat prædictam medietatem lucrorum, qualiter consulari vxori, & quod remedium habeat recuperatione: & breuiter & resolutiue dico quod si alienatio fuit facta in pecunia vel rebus quæ pondere, numero, vel mensura consistunt, vel in alijs rebus mobilibus quæ non extant, maritus vel hæres eius debet soluere de proprio patrimonio & bonis suis, vel imputari in parte lucrorum quæ pertinet ipsi marito: si vero facta excusatione in bonis mariti non inueniatur soluendo, poterit mulier agere cōtra possessorem secundum materiam reuocatoriā alienationis eorum quæ fit in fraudem creditorum: si vero alienatio fuit facta in specie quæ extat indistinctè poterit mulier agere contra possessore etiam nulla facta excusatione, vt dixi & tractaui suo loco in dicta materia alienationis quæ fit in fraudem creditorum. Vnum tamen est quod per transitum ad secunda vota non amittit istam medietatē lucrorum, nec tenetur proprietatem eorum seruare filijs primi matrimonij: quia nō videtur habuisse à marito & eius largitione, sed ab ipsa lege, & eius beneficio & prouisione, argumento text. notabilis in l. si. C. de bonis maternis. & ibi doct. & per illum tex. ita tenet Pala. Ruui. in sua. repe. fo. 48. 2. colū. versic. ex quo infertur. & in expresso ita disponit hodie lex. 14. supra his leg. Tauri.

75 Quæro tamè pro declaratione prædictorum, si diuersæ. ll. statuta, vel consuetudines sint in loco & domicilio mariti, & diuersæ in loco & domicilio vxoris, vel in loco vbi cōtractus matrimonij & instrumentum dotale celebratur circa lucra ista diuidenda, vel dote exigenda, vel

arhis, vel donationibus applicandis, quod domicilium vel locus debeat inspicere & breuiter & resolutiue dico quod licet regulariter in cōcernentibus litis ordinationem debeat inspicere locus iudicij, vt in l. 2. C. quemad. testa. ape. & in cōcernentibus litis decisionem debeat inspicere locus contractus, vt in l. 1. vt si fundus. ff. de cuius. & ibi cōmu. opin. tamen in causa dotis arharum, vel aliarum donationum indistinctè quo ad omnia inspicitur locus & domicilium mariti: tex. est in l. exigere dotem. ff. de iudi. & ibi notat Bar. Albe. Pau. & commu. docto. Abbas. Felinus, & communiter Canonistæ in ca. 1. de spōsa. licet aliter & melius posset dici quod ibi non detur aliqua specialitas, sed procedat secundum ius commune: quia quando quis contrahit in aliquo loco tanquam aduena, statim recessurus non fortitur ibi forum ratione cōtractus, sed in proprio domicilio. Item quando confertur & destinatur solutio in alio loco, ibi debet cōueniri, quia ibi dicitur contraxisse. textus est in l. hæres absens. §. primo. ff. de iud. tex. in l. cōtraxisse. ff. de actio. & obliga. sed maritus contrahendo matrimonium in loco & domicilio vxoris & ibi faciendo instrumenta dotalia, videtur accedere & contraxisse tanquam aduena statim recessurus cū vxore in propriū domicilium: ergo meritò debet attendi locus & domicilium mariti tam in his quæ pertinent ad litis ordinationem quam in his quæ pertinent ad decisionem, & sic non est aliqua specialitas in dote & in alijs: & ita probat tex. in dict. l. exigerē dotem. & ita tenet & declarat ibi Paul. de Cast. Curtius, Iacobi. de Sanct. Georg. Quod. 1. limita & intellige nisi aliter inter maritum & vxorem cautum est. Secundo nisi respectu extranei. Tertio nisi maritus debet habitare in loco & domicilio vxoris, argumento prædictæ legis: & ita tenet & limitant ibi prædicti doctores moderni. Verū tamè est quod hodie habemus nouam et singularem legem part. scilicet. l. 24. titu. 11. par. 4. quæ expressè disponit contrariū, imo quod attendatur locus et domicilium contractus matrimonij et instrumenti dotalis, non vero domicilium ipsius mariti: et licet Roderi. Sua. in dict. l. 1. for. fo. 18. 2. colū. dicat et teneat quod prædicta lex parti. intelligatur secundum ius cōmune, et verificetur et procedat in casu quo maritus vult habitare in loco et domicilio vxoris, tamen certe est manifesta diuinitio.

76 Item quæro pro maxima et necessaria declaratione prædictarū legum, an dominium et possessio huius medietatis lucrorum transeat ipso iure in vxorē cōstante matrimonio, et eo soluto

luto ante realem traditionem vel apprehensionem, an verò tantum habeat actionem personalem & conditionem, ex prædictis. ll. ad petendum à marito vel hæredibus? & videtur quod nō transeat dominium nec possessio, sed tantum habeat actionem personalem, quia licet quando aliqui contrahunt veram & propriam societatem omnium bonorum vel partis eorū, transeat dominium & possessio bonorum presentium pro sua parte in cōsocium: quia quilibet videtur deinceps habere, tenere, & possidere bona sua nomine vtriusq; & tanquam per clausulam cōstitutū transit in alium dominium et possessio p parte, vt in l. 1. ver. si. cū. l. sequenti. ff. p socio. cuius verba sunt, in societate omnium bonorū omnes res quæ coentium sunt continuo, & statim sequitur. l. 2. & dicit, quia licet specialiter traditio nō interueniat, tacitè tamè creditur interuenire, & ibi notat & cōmendat glo. ordi. Bar. Albe. Bald. Sali. Fulgo. & cōmu. docto. licet secus sit in alijs cōtractibus particularibus vel vniversalibus, vt in l. traditionibus. C. de pactis. & in l. qui tibi. C. de hered. vel actio. vend. imò etiam si sit contractus vniversalis & valde fauorabilis dotis. glo. est singu. in l. 1. ff. de vfucap. pro dote. & ibi cōmu. opin. tamen in bonis futuris postea quæsitis per vnum ex socijs non transit dominium nec possessio in alium: quia videtur cessare prædicta ratio: ita probat tex. in l. si quis societatem contraxerit. ff. pro socio. cuius verba sunt, si quis societatem contraxerit, quod emerit ipsius sit, non cōmune: sed societatis iudicio cogitur rem communicare. & ibi gl. ord. & cōmu. opin. tenet etiam & declarat Bald. in l. 1. eiusdem tituli. C. ma. in l. quod meo. ff. de acqui. poss. si. colū. Alexan. in l. 3. §. incertam. eode titu. pe. colū. & ante eos Azo in Summa. C. pro socio. §. colū. pbat etiam tex. quem ibi ponderat Iaso. in l. si socius. ff. si certum petat. Hodie tamen corrigitur ista sententia & communis opinio in bonis acquisitis & lucratis constante matrimonio, imò dicendum est quod etiam transit dominium & possessio in socium pro parte in bonis futuris post contractum quæsitis: ita disponit singularis lex partia. 47. ver. si. titu. 28. 3. par. nisi dicas quod intelligatur mediante traditione postea sequuta, vel quod transeat & quærat res pro parte mediante actione pro socio intentanda, sed diuinitio est: ideo tenendum est quod dixi. Ex quo infertur & resultat vera & clara decisio & responsio in nostra quæstio. quod lucra quæsitā constante matrimonio per maritū attento iure cōmuni, nō quærantur vxori pro

parte ipso iure quo ad dominium & possessionem nisi secuta traditione: sed hodie sic, attendente lege partia: & ita videtur tenere Pala. Ruui. in dicta rep. ca. per vestras. fo. 27. 3. col. & folio. 46. 4. colū. in fi. & Doct. Segura in repe. legis. 3. §. fin. ff. de libe. & posthu. 4. fo. & 4. colū. Rode. Sua. in allegationibus suis, in l. 1. titu. de las ganancias. fo. 23. versic. queritur vterius licet certè nullus eorū sic declaret. Nec obstat si subtiliter dicas quod quando ex aliquo titulo vel causa vniversalis vel particulari resultat vel resultare potest damnum parti, quia teneretur ad onera vel debita, nunquam transit ipso iure dominium nec acquisitio nisi sequat acceptatio vt in l. 2. & per totum. ff. de acqui. here. & in l. cū hæredes. ff. de acqui. poss. sed in nostro casu si in vxorē transfret ipso iure dominium & possessio, statim etiam teneretur ad debita præter voluntatē suam, ergo nō quærat: notabiliter respondeo quod licet ipso iure quærat, tamen debet intelligi reuocabiliter vt possit vxor si vellet renuntiare prædictæ medietati lucrorum, vt in l. 60. infra his. ll. Tauri: & fundat optimo simili & ratione: quia licet ex potentia sūtatis dominium bonorum patris transeat ipso iure in filium, tamen potest se abstinere, vt in l. in suis. ff. de libe. & posthu. & in l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pupil. & in §. sui. Instit. de hæred. quali. et diffe.

77 Item quæro an sicut in matrimonio vero communicantur prædicta lucra inter maritum et vxorem, ita eodem modo communicentur in matrimonio putatiuo bona fide et ignorantia inter eos contracto: et breuiter teneo quod sic. ita probat tex. singularis iuncta glo. ordi. in c. 2. de dona. inter virū vxorē, et ibi tenet Abb. Panor. et cōmuniter alij doctores: probat etiā tex. in l. si cū dote. §. si. ff. solu. mat. vbi habetur quod dos habet sua priuilegia: etiam in matrimonio putatiuo: et in expresso ita tenet Pala. Ruui. in rep. ca. per vestras. fo. 19. 2. colū. et fo. 39. 2. col. vbi benefundat. Rode. Sua. in dict. l. 1. titu. 3. lib. 3. 1. quæst. donatio tamen pura et simplex inter eos non valet. nec confirmatur morte in matrimonio putatiuo. Item nec habet locum inter eos successio reciproca ab intestato, vt in l. 1. et per totum. C. et. ff. vnde vir et vxor. et ibi cōmu. Docto.

78 Item quæro si maritus ante matrimonium cōtractum habet solam proprietatem in aliquo prædio vel fundo, et alter habet vsufructum, et postea cōstante matrimonio ex aliqua causa consolidatur vsufructus cum proprietate, an habeat vxor medietatem eius vel saltè æstimate. Ant. Go. in. ll. Tau. Mm 2 matie

mationis eius & breuiter & resolutiue dico qd non: quia censetur prouenire ex causa qua proprietates sunt quaesita, & non dicitur nec iudicatur diuersa res a proprietate, argumento text. in l. 4. ff. de iure not. vbi dicit quod si proprietati in dotē datur accedat vsusfructus, non dicitur dos noua, sed incrementū primae dotis. text. in l. in ratione. l. 1. §. Imperator. ff. ad legē falc. tex. in l. damni infecti. §. Sabini sentētia. ff. de damno infecto. vbi habetur qd quando finis habet necessariam causam cum principio attenditur principium & nō finis: text. in l. quod ait §. quod ait. ff. de adulter. tex. in l. 3. §. socio. ff. de mino. tex. in l. ad eod. §. 1. ff. de acqui. rerū domi. & ita tenet Pala. Ruui. in dicta repe. cap. per vestras. fol. 38. 3. colum. licet prius tenuerit contrarium: & cōtrarium etiam tenet expressē Rod. Sua. in dicta. l. 1. titu. 3. for. ll. fo. 24. in quaest. pone quod maritus. argumēto tex. iuncta doctrina Fabri. in §. si cui. Instit. de legat.

79 Item quaero si vxor decedat sine acceptatione vel repudiatione horum lucrorū, & ante declarationem suae voluntatis, an praedicta lucra transmittantur ad heredes vt possint acceptare? & dico quod sic: quia licet iuravniuersalia quaerantur per viam successionis ex testamento vel ab intestato non transmittantur, tamen alia iura particularia prouenientia ex contractu vel legis dispositione bene transmittuntur, argumento tex. in l. 3. ff. de interdicitis & re legatis. tex. in l. si. C. de bonis maternis. eum si milibus. & tenet Pala. Ruui. in dicta repe. capi. per vestras. fo. 39. 4. colum. Item quaero si in solo proprio mariti fiat aedificium constante matrimonio, dato quod illud cedat solo, an valor eius debeat aestimari & medietas applicari vxori? & teneo quod sic, licet Rode. Sua. in dicta. l. 1. fori. fo. 24. vers. sed pone, dicat quod tantū sumptus, & expensae comunicantur. Item adde quod confiscatis bonis mariti non confiscatur medietas lucrorum quaerantur vxori, argumento text. in l. prima. & per totum. C. ne vxor pro marito. & in l. 1. C. de priui. fisci. & in l. 1. C. ad legē Iulia. d. vi. & in l. cū duobus §. fin. ff. pro socio. & tenet Pala. Ruui. in dicta repe. cap. per vestras. fol. 46. 2. colū. & expressē disponit lex. 77. infra his. ll. Tauri.

80 Item quaero, si soluto matrimonio mulier vidua committat adulterium, an perdat ista lucra, qua causa & industria mariti fuerunt quaesita? & dico qd sic: ita disponit lex. 4. titu. 4. lib. 5. ordina. & tenet Palatius Ruui. in dicta repetitione. ca. per vestras. folio quadragesimo primo, quarta columna: & confirmatur ex g. T. no.

rabili & communi sententia in l. fideicommissum. C. de fidei commiss. vbi habetur quod haereditas, legatum, vel fideicommissum relictum vxori reuocatur per stuprum postea commissum, imo etiam perditur dos, sicut per adulterium commissum viuentē marito, secundum Paul. de Cast. & cōmuniter doctores ibi.

TEX. LIII.

A muger durante el matrimonio, no pueda sin licencia de su marido repudiar ninguna herencia que le venga ex testamento ni ab intestato: pero permitimos que pueda aceptar sin la dicha licencia qualquier herencia ex testamento & ab intestato con beneficio de inuentario, y no de otra manera.

TEX. LV.

A muger durante el matrimonio sin licencia de su marido como no puede hazer contrato alguno, assi mismo no se pueda apartar ni desistir de ningun contrato que a ella toque, ni dar por quito a nadie del, ni pueda hazer quasi contrato ni estar en juyzio haziedo ni defendiendo sin la dicha licencia de su marido: & si estuuiere por si, o por su procurador, mandamos que no vala lo que hiziere.

TEX. LVI.

Andamos quel marido pueda dar licencia general a su muger para contraery para hazer todo aquello que no podia hazer sin su licencia: & si el marido se la diere, vala todo lo que la muger hziere por virtud de la dicha licencia.

TEX

TEX. LVII.

EL IVEZ con conoscimiento de causa legitima, necessaria compela al marido que de licencia a su muger para todo aquello que ella no podria hazer sin licencia de su marido, & si compelido no ge la diere, quel juez solo se la puede dar.

TEX. LVIII.

EL marido pueda ratificar lo que su muger ouiere hecho sin su licencia no embargante que la dicha licencia no aya precedido ora la ratificacion sea general, o especial.

TEX. LIX.

Quando el marido estuuiere ausente, y no se espera de proximo venir, o corre peligro en la tardança que la justicia con conoscimiento de causa seyendo legitima, o necessaria, o prouechosa a su muger pueda dar licencia a la muger la que el marido le auia de dar: la qual assi dada vala como si el marido sea.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulier coniugata quod non possit facere contractum sine licentia viri, & qua sit ratio?
- 2 Si contractus est utilis ipsi mulieri, an possit fieri sine licentia viri?
- 3 Si vxor cōtrahat cum suo marito, vel agat in iudicio cōtra eum, an requiratur eius licentia?
- 4 Si vxor & maritus simul faciant aliquem contractū cum tertio, an requiratur licētia mariti?
- 5 Si vxor contrahat cum aliquo in praesentia mariti, an sufficiat eius taciturnitas?
- 6 Si vxor contraxit cum aliquo sine licentia mariti, an sufficiat quod postea habeat ratum?
- 7 Si vxor sit posita alicui officio sciente & patente marito, an requiratur licentia mariti in contractibus mulieris?
- 8 An contractus ab vxore sine licentia mariti firmetur iuramento?
- 9 An vxor possit constituere procuratorem sine licentia mariti?

Lex. LIII. cum sequentibus vsque ad leg. lx.

NOTA ex his leg. sequentes conclusiones. Prima, quod mulier coniugata durante matrimonio non potest facere contractum sine licentia viri. Secunda conclusio, quod similiter mulier coniugata non potest facere quasi contractum sine licentia viri. Tertia conclusio, quod mulier coniugata non potest facere distractum, & sic desistere a contractu vel quasi contractu semel facto sine licentia viri. Quarta conclusio, quod mulier coniugata non potest remissionem vel liberationem debitori concedere sine licentia viri. Quinta conclusio, quod mulier coniugata non potest agere contra alium in iudicio sine licentia viri. Sexta conclusio, quod mulier coniugata ab alio conuēta etiam se defendendo non potest esse in iudicio sine licentia viri. Pro quorum perfecta intelligentia & declaratione in primis quaero, quaerit ratio fundamentalis eorum? quam assignare certē est difficile, & probo a sufficienti partium enumeratione: quia si mulier vult contra here super rebus dotalibus non potest, cum dominium earum sit penes maritum, vt in l. doce ancillam. C. de rei vendi. si verō vult contra here super alijs rebus suis videtur quod possit sine aliqua licentia mariti, cum in eis nullū ius habeat maritus nec sibi fiat aliquid prauidium: sed notabiliter respondeo quod in omnibus habet locum ista lex cum sequentibus: nā mulier coniugata potest habere bona triplicis generis: nam primo potest habere bona dotalia quaerantur data in dotem marito, in quibus solus maritus agit tanquam dominus, vt in l. doce ancillam. C. de rei vend. Secundo potest habere bona paraphernalia quorum dominium est penes eam, administratio vero penes maritum in quibus maritus agit sine mandato. Tertio potest habere alia bona propria quorum dominium & administratio est penes eam, in quibus sola vxor potest agere, vel maritus praestita cautione tanquam coniuncta persona, vt in l. maritus. C. de procuratoribus. & ibi gloss. ordi. Petrus, Iaco. But. Odofr. Cinus, Bart. Albe. Bald. Pau. de Cast. Alex. Iaso. & comm. doctores. & in l. si. C. de pactis conuen. in quibus omnibus hodie non potest aliquo modo mulier coniugata agere nec cōtrahere sine licentia mariti: imo etiam si nulla bona habeat nō potest personaliter obligari: quia lucra & debita de Ant. Go. in ll. Tau. Mm 3 bent

bent communicari. Item etiam quia persona vagaretur & inquietaretur & esset dānum & praiudicium mariti. Primo propter fragilitatē sexus & quandam reuerentiam & potestatem quam habet maritus in vxorē: nam licet verē & propriē quo ad omnia non sit vxor in potestate mariti sicut filius & seruus, tamen quo ad tria bene est in eius potestate. Primo quo ad residentiam & cohabitationem quam debet vxor facere cum viro, & inde est quod potest interdicere maritus contra eam detinentem vtiliter interdictum de liberis exhibendis, vt in l. i. §. si. ff. de lib. exhiben. & in l. si. C. eod. tit. & ibi cōmu. Docto. Secundo quo ad operas quas debet reddere & prestare marito. Tertio quo ad iurisdictionem: quia efficitur de iurisdictione & domicilio mariti. vt in l. exigere dotem. ff. de iudicijs. & tenet & declarat magistraliter Bald. in l. si vxorem. C. de cōdi. in fer. & ibi cōmu. docto. vnde merito ex ista ratione & causa hodie requiritur ista licentia mariti, & sine ea vxor nihil potest facere, per nostras leges. Secunda ratio potest esse, quia cum in prae dictis rebus & bonis supra declaratis, dotalibus, paraphernalibus, & quibuscunq; alijs, & similiter in obligatione personali ipsius vxoris bonis nō extantibus possit fieri damnum & praiudicium marito saltem in fructibus qui debent esse inter eos communes vel in vagatione per sonae vel operibus eius, merito requiritur hodie in omnibus licentia mariti: & istae sunt rationes fundamentales huius legis.

2 Visa ratione fundamentali harum legum nūc quaerendum est de aliquibus necessarijs, & primo quæro si contractus sit vtilis ipsi mulieri, an possit fieri & valere sine licentia viri: & breuiter dico & teneo quod sic, licet maritus postea nō ratificet: quia sit mortuus vel absens, nec iudex praestet licentiam in defectum eius: ita probat tex. in l. nec. C. de cōtrah. & cōmitten. stipu. vbi valet actus vel contractus factus à minore sine licētia & auctoritate curatoris in eius cōmodum & vtilitatem. & ibi notat & cōmendat Bal. Sali. & commu. docto. tex. in l. i. C. de auto. praestā. tex. in §. i. Inst. de auto. tuto. tex. in §. pupillus. Insti. de inuti. stipu. & ibi Faber, Ange. & commu. docto. facit etiam tex. in l. cū hi. §. eam transactioem. ff. de transa. vbi habet quod licet super alimentis de futuro debitis ex vltima voluntate non possit fieri pactum vel transactio, tamen si conditio creditoris cui debentur alimenta fiat melior & in eius commodum & vtilitatem fiat, bene valet & tenet: & ibi notat & cōmendat Bar. Albe. Pau. & cōmu. docto. tex. notabilis in l. nō eo minus. C. de procura. vbi disponit quod sententia lata fauore minoris sine auctoritate tutoris vel curatoris valet & tenet: & ibi notant & cōmendant commu. docto. no. etiam & cōmendat Angel. de Peru. Pau. de Castr. Imo. & cōmu. docto. in l. mutuū. ff. de acquir. hared. l. aso. in l. Barbarius. ff. de offic. praeto. 2. col. nu. 6. idem l. aso. in l. si vnus. §. pact. nē pereret. ff. de pact. io. col. nu. 27. Rod. Sua. in repet. l. 13. titu. 20. lib. 3. fo. ll. 4. limitatio ne. Pala. Ruu. in sua repetitio ne. ca. per. vestras fol. 49. colum. i. nec obstat supra dictis. l. 59. in fra. his. ll. Tauri. vbi habetur quod quādo maritus est absens & non speratur venire de proximo, & contractus appareat vtilis mulieri, potest adiri iudex vt praestet licentiam in defectu mariti: ergo sentit clarē quod etiam si contractus sit vtilis non valet nec potest fieri sine licētia mariti: quia notabiliter respondeo & intelligo vt requiratur licentia, vt semper & perpetuo valeat & teneat, licet postea deficiat vtilitas contractus: sed in nostro casu & quaestione vtilitas debet durare & probari vt valeat & teneat cōtractus quo casu valebit & tenebit. contractus sine aliqua licentia mariti vel iudicis.

3 Secundo quæro si vxor cōtrahat cum suo marito vel agat in iudicio cōtra eum ex aliqua iusta causa, vt alimentorum vel dotis, ipso verge te ad inopiam, an requiratur eius licentia? et breuiter etiam dico et teneo quod non, argumento tex. in d. glo. ord. in l. fin. §. necessitate. C. de bonis que lib. et ibi docto. in terminis ita tenet Albe. in l. vbi adhuc. C. de iure dotiū. Pala. Ruu. in repe. ca. per. vestras. de dona. inter virū et vxor. fo. 71. colum. 4. docto. Segura in repet. l. i. §. si vir vxorū. ff. de acquir. poss. col. 2.

4 Tertio quæro si vxor et maritus simul faciant aliquem contractum vel quasi contractum cū tertio. an requiratur eius licentia? et breuiter etiam dico et teneo quod non, quia eo ipso videtur maritus approbare et cōsentire illum actū et vxori praestare consensum et licentiam: ita probat tex. singularis in iure in l. Titius. ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur. et ibi expresse notat & commendat Bald. et alij docto. antiqui. et per illum tex. in terminis nostris ita tenet Bar. in l. cum pater. §. libertis. ff. de lega. 2. Bald. in l. si. C. ad Macedo. 2. co. Bal. Ange. Alexan. et commu. docto. in l. is qui hères. §. si. ff. de acquir. hared. Albe. et commu. Docto. in l. quoties. la. i. C. de fideicommiss. praecipue l. aso. ibi fina. columna.

5 Quarto quæro si vxor cōtrahat cū alio in praesentia mariti, an sufficiat eius taciturnitas: et videtur

videtur quod non, sed requiritur consensus expressus: & ita tenet Bald. Ang. Imo. & communiter docto. in l. 2. §. voluntatem. ff. solu. matr. Paul. de Cast. in l. si quis mihi bona. §. iussum. in fin. ff. de acquir. hared. Alexad. in addit. ad Bart. in l. apud Iulianū. §. si. ff. qui. ex causis in possess. ea. quia verba statuti debent intelligi proprie, & ideo non sufficit sola praesentia mariti cum taciturnitate: quia est fictus & improprius consensus. Sed certe ego tenerem contrarium, quia praedictē. ll. regni nō requirunt cōsensum mariti pro forma & solennitate actus, sed pro euitando damno & praiudicio eius.

6 Quinto quæro si vxor contraxit cum aliquo sine licentia mariti, an sufficiat quod postea habeat ratum? & videtur quod requiratur quod praecedat & interueniat tempore actus vel contractus: quia quando licentia, consensus, vel auctoritas alicuius requiritur in aliquo actu, semper debet praecedere & non subsequi, argumento tex. in l. etiā. ff. de auto. tuto. tex. in §. tutor. Insti. eod. titu. sed contrarium est tenendū, imo quod sufficiat quod subsequatur & ratū habeat maritus, per doctrinam & regulam generalem quā probat tex. in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquir. hared. per quem tenet ibi Paulus de Cast. & communi. moderni, quod si licentia, cōsensu, vel auctoritas alicuius requiritur pro forma & solennitate actus, requiritur quod praecedat & non subsequatur: quia requiritur ad legitimandam & autorizandam personam: si verō requiritur pro euitando praiudicio alicuius tertij, cuius licentia consensus vel auctoritas requiritur, tunc sufficit qd subsequatur & postea ratū habeat: idem etiā tenet Pau. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solu. matr. 2. colū. num. 5. & ibi moderni. idem Paul. in l. licet. ff. de iudic. facit etiam doctrina Bald. & commu. in l. i. C. qui admitti. & idem disponit. l. 59. infra. eo. quae certē est declaratoria & confirmatoria iuris communis.

7 Sexto quæro si vxor sit posita alicui officio vlt negotiatiōni sciēte & patiente marito, vt quia sit posita mercantia, vel officio obstetricis, vel chirurgicē vel simili officio, an requiratur licētia mariti in contractibus eius & breuiter & re solutiue dico & teneo quod non: quia eo ipso quod de voluntate mariti est posita in illo officio visus est licentiam & consensum sibi praestare: ita probat tex. not. in l. i. §. magistrum. el. 2. vers. ceterum. ff. de exhereditaria. cuius verba sunt, ceterum si scit & passus est eum in nauemagisterio fungi, ipse emposuisse videtur. tex. in l. quicunq;. ver. idem Labeo ait. ff. de in

stitoria. tex. in l. i. ff. de tributoria. tex. in l. quā Tuberonis. vers. sunt quidem. ff. de peculio. & ibi Bar. Albe. Pau. & commu. docto. & in proprijs terminis tenet Faber in §. i. Insti. quod cū eo. fin. colu. vbi dicit quod si maritus permittit vxorem suam mercari, videtur emmandare & cōsentire, & tenet de contractibus eius: & ita disponit expresse. l. 13. titu. 20. lib. 3. fo. ll. & tenet ibi Rod. Sua. in lect. illius legis.

Septimo quæro, an vxor possit cōtrahere sine licētia mariti ad pias causas? de qua quaestione vide latissimē per Rod. Sua. in dicta. l. 13. tit. 20. lib. 3. fo. ll. i. q. ad quem tēremitto.

8 Octauo quæro, vtrum cōtractus factus ab vxore sine licentia mariti firmetur iuramento? & videtur qd sic, argumento tex. in authē. Sacramēta puberum. C. si aduer. vend. vbi habetur quod cōtractus minoris qui nō valet sine tutore vel curatore, vel saltem venit rescindendus firmat iuramento: & in expresse ita tenet Pala. Ruu. in sua repe. ca. p. vestras. fo. 50. 2. col. Sed teneo cōtrarium, quia iura cōmunia loquunt & procedunt quando contractus tendit in fauorē vel damnum contrahētis: secus tamē est. quādo tendit in praiudicium tertij & requirit eius cōsensu: quia tunc nulla ratio patitur quod firmetur iuramento contrahētis in damnum & praiudicium tertij: & videtur tenere Faber in §. i. Insti. quibus alie. licet vel non. & tenet. Cifuentes in l. sequenti. prima quaest.

9 Nono quæro, an vxor possit cōstituire procuratorem sine licentia mariti ad contrahendū cum aliquo? de quo vide Rod. Sua. in d. l. fori ad quem te remitto. Decimo quæro an vxor possit ex delicto se obligare & teneri saltem civiliter? de quo etiam vide Rod. Sua. in dicta. l. fori. ad quem te remitto.

TEX. LX.

Vando la muger renuncia re las ganancias, no sea obligada a pagar parte alguna de las deudas que el marido ouiere hecho durante

el matrimonio.

S V M M A R I V M.

1 An possit vxor renuntiare lucris quaesitis constante matrimonio? Ant. Go. in ll. Tau. Mm 4 Lex.

Lex. lx.

NOTA ex ista. l. quod lucra acquisita durante matrimonio diuiduntur & communicantur inter maritum & vxorem: de quo dixi late & magistraliter in. ll. supra proximis.

Item principaliter nota, quod vxor potest renuntiare predictis lucris que sitis constante matrimonio, & ista est sola & principalis decisio Iulius. l. contra qua. imo qd talis renunciatio non valeat fundametaliter facit, quia donatio inter maritum & vxorem est nulla & prohibita, adeo q nulla oritur actio nec obligatio, vt in. l. i. & p totum. C. & ff. de dona. inter viru & vxor. & in ca. si. extra. eod. titu. Item etiam quia militat ratio prohibitiua eius, ne mutuo amore se spoliarent. Rursus confirmatur, quia in vxorem transit ipso iure dominium & possessio pro sua parte lucrorum acquiritorum constante matrimonio, vt supra dictum est. ergo non potest fauore mariti renuntiare, quia est vere & propria donatio & per eam diminuitur patrimoniū eius & fit pauperior. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imo quod valeat & teneat renunciatio, modo fiat ante matrimonium contractum, modo constante matrimonio, modo eo soluto: & istam sententiam & conclus. clarē & aperte probat nostra lex. 60. Tauri, quae simpliciter & generaliter dicit quod si vxor renunciet lucris que sitis constante matrimonio, non teneatur ad debita: & fundatur & probatur expresse de iure communi, quia licet donatio inter maritum & vxorem non valeat, tamen quando quis eorum ex donatione non fit pauperior nec diminuit patrimonium suum proprium bene valet & tenet donatio, licet alter efficiat ditior: vt si quis renuntiet hereditatem, legatum, vel fideicommissum, vt proueniat ad alterum, quia est sibi substitutus vel ab intestato successurus: quia tunc cessat ratio fundamentalis prohibitiua. tex. est formalis & expressus in. l. si sponsus. §. si maritus. el. 2. ff. de dona. inter virum & vxor. cuius verba sunt. si maritus, haeres institutus repudiet hereditatem donationis causa, Iulianus scribit donationem valere, nec pauperior fit, qui non acquirit, sed qui de suo patrimonio deposuit: repudiatio autem mulieri prodest si vel substituta mulier sit vel ei ab intestato successura: simili modo & si legatum repudiet placet nobis valere donationem. & ibi notat

& commendat Odofre. Bar. & comu. doct. text. in. l. pfectitia. §. si pater. ff. de iure doti. text. in. l. qui autē. ff. de his quae in frau. credi. vbi disponitur quod licet potest debitor repudiare hereditatem vel legatum in fraudem creditorum, nec fit reuocatio per edictum illius tituli: quia licet non acquirat de nouo, tamen non diminuit patrimonium: tex. in. l. cum oportet. §. sin autem. C. de bonis quae libe. vbi habetur quod licet donatio inter patrem & filium non valeat, tamen bene potest pater renuntiare vsu fructu quem habet a lege in bonis filij: & ibi notat & commendat Bald. Salic. Paul. & comu. docto. text. in. l. penul. ff. de colla. bon. vbi si pater illud quod post mortem tenebatur soluere filio dedit vel soluit in vita. valet & tenet solutio, & non tenetur filius alijs fratribus conferre: nec his obstat ratio mea superior quod dominium & possessio transit ipso iure in vxorem pro sua parte, & renuntiando dicitur perdere & diminuere patrimonium suum: quia respondeo quod non est vera & propria acquisitio dominij & realis incorporatio in patrimonium eius per actum verum & naturalem, sed si est & reuocabiliter per. l. deo potest renuntiare & non acquirere, sicut quando hereditas & legatum ipso iure alicui quaeritur sine aditione, vel immisione, & tamen potest repudiare vel se abstinere. nec etiam obstat text. not. & subtilis. in. l. magis puto. §. si fundum. ff. de rebus eorum. vbi habetur quod minor etiam cum autoritate tutoris vel curatoris non potest repudiare legatum rei immobilis sibi relictum sine decreto iudicis: quia illud est verum & procedit in minore qui non solum prohibetur alienare & perdere, sed etiam definire acquirere. Sed nostra quaestio & iura praedicta loquuntur & procedunt quando quis solum prohibetur perdere & diminuere patrimonium: et in expresse, licet non ita bene fundent, ita tenet Ioan. Faber: in rub. Instit. de nupt. in fi. Pala. Ruu. in. d. repe. c. per vestras. fo. 26. 3. col. & fo. 27. 3. co. Ro. de. Sua. in dict. l. i. titu. 3. lib. 3. fo. 11. 2. quaest.

TEX. LXI.

DE aqui adelante la muger no se pueda obligar por si sola de su marido aunque se diga y alege que se conuertio la tal deuda en prouecho de la muger. Y asimismo mandamos q quando se obligare a mancomun marido y muger en vn contrato, o en diuersos

que num: 34 que a quien se debe ali muntos debe dar casa

que la muger no sea obligada a cosa alguna: saluo si se prouare que se conuertio la tal deuda en prouecho della: ca entonces mandamos que por rata del dicho prouecho sea obligada: pero si lo que se conuertio en prouecho della fue en las cosas que el marido le era obligado a dar asi como vestirla, y darle de comer y las otras cosas necessarias: mandamos que por esto ella no sea obligada a cosa alguna: lo qual todo lo que dicho es se entienda sino fuere la dicha fiança, o obligacion a mancomun por marauedis de nuestras rentas, o pechos, o derechos dellas.

S Y M M A R I V M.

- 1 Malier non potest intercedere vel se obligare tanquam fideiussor pro alio.
2 An & quando vxor poterat se obligare pro marito, & quid hodie sit immutatum?
3 Si maritus & vxor obligentur tanquam duo rei, an valeat & teneat obligatio?
4 Si vxor se obligat tanquam principalis, maritus vero tanquam fideiussor, an valeat?
5 In his quae non dependent a nostra potestate protestatio non releuat protestantem.
6 An vxor possit se obligare pro marito pro debito publico & fiscali?

Lex. lxj.

NOTA ex ista lege sequentes conclusiones: Prima q vxor non potest intercedere pro marito, etiam si aliegetur q debitum fuit conuersum in utilitatem ipsius vxoris. Secunda con. q qm maritus & vxor obligantur tanquam duo rei in solidum, non tenetur nisi quatenus probetur esse conuersum in utilitatem ipsius vxoris. Tertia con. q ita demum dicitur esse conuersum in utilitatem eius, quando utilitas respicit patrimonium vxoris & augmentum eius: non vero ad ea quae aliam maritus de necessitate iuris tenebatur, vt alere, & alia necessaria sibi ministrare. Quarta con. q praedicta intelligantur praeterquam si maritus & vxor obligentur pro debito regali vel fiscali;

quia tunc indistincte tenetur prout fuerint obligati tanquam extranei. Pro cuius perfecta declaratione dico & praesuppono q licet regulariter p quolibet debito & persona possit obligari fideiussor, & accedere cuiuslibet obligationi civili & naturali simul, vel naturali tantum, vel civili tantum. vt in. l. i. & per totum. ff. de fideiussoribus. & in. l. i. & per totum. C. eod. tit. & in. §. i. & per totum. Inst. eod. tit. & in. c. & per totum extra. eod. titu. & in. l. i. & per totum. tit. 12. §. par. tamen mulier non potest efficaciter intercedere nec esse fideiussor alterius propter fragilitatem sexus, & licet merito iure teneatur civiliter & naturaliter, tamen competit sibi exceptio & beneficium Velleiani. tex. in. l. i. & per totum. ff. ad Velleia. tex. in. l. i. & per totum. C. eod. tit. tex. in. l. 2. tit. 12. §. part. imo etiam si iam soluisset posset repetere per conditionem indebiti: quia exceptio Velleiani est perpetua & fauorabilis. tex. est formalis & expressus in. l. qui exceptionem. ff. de codi. indebi. & ibi glo. ord. Bar. Albe. Bald. Pau. & comu. doct. tex. in. l. quamuis. §. interdum. ff. ad Velleia. & ibi glo. or. & com. doct. quod tamen est verum & procedit praeterquam si post biennium confirmauit & ratificauit fideiussionem suam, vel iterum de nouo intercessit, & tanquam fideiussor se obligauit, vel exceptioni sibi competenti renuntiauit: quia tunc ex tanti temporis dilatione videtur ex magno proposito & non ex fragilitate se obligare, ideo efficaciter tenetur. tex. est in. l. si mulier. la. 2. C. ad Vellei. & ibi glo. or. Odofre. Bar. Albe. Bal. Pau. Cinus, Petrus, Iaco. Butriga. Sali. & comu. Docto. Quod tamen limita & intellige quando mulier intercessit & se obligauit pro extraneo: scilicet tamen est si pro marito: quia tunc ipso iure indistincte non tenetur, etiam si ex interuallo post biennium se obligauit. text. est formalis & expressus in authen. vt nulli iudi. liceat habere. §. & illud. colla. 9. tex. in authen. si qua mulier. C. ad Velleia. & ibi glo. ord. Odofre. Petr. Cin. Iacob. Butri. Bart. Bald. Albe. Pau. Sali. & comu. docto. cuius ratio est, quia tacite & per indirectum videtur inter eos facta donatio inter virum & vxorem quae non valet, ne mutuo amore se expolient. argu. text. in. l. i. & per totum. C. & ff. de dona. inter vi. & vxor. Quod tamen subintelligit nisi pretium vel debitum contentum in contractu pro quo fideiussit sit conuersum in utilitatem eius: quia tunc efficaciter tenetur. text. est in. d. authen. si qua mulier & ibi glo. ord. & com. doct. hodie tamen genericē & indistincte vult & disponit nostra lex Tauri, q talis vxor Ant. Go. in. ll. Tau. Mm 5 non

Mulier obligans se in causa debiti pro marito ut qd veritas est super dem debite tunc bene obligat. Iura de iuram. confirmat. l. c. 55 n. 2. = Mulier pro soc. ex npt obligari eade. xxv. q. 9. marito. n. 5.

non possit intercedere nec se obligare tanquam fideiussor mariti, etiam si dicatur & allegetur quod pretium vel debitum pro quo fideiussor sit conuersum in utilitate vxoris: & iste est verus sensus & declaratio nostrae legis in. i. parte & conclusione. Aduertendum tamen quod nostra lex tantum dicit, quod si vxor alleget pretium vel debitum esse conuersum in utilitatem eius, non valeat nec sufficiat ut remaneat obligata, sed quaerendum est quid si manifeste & euidenter probet esse conuersum in eius utilitatem, an aliquo iure vel remedio teneatur? & videtur quod licet non teneatur ex proprio contractu & promissione per rigorem huius legis, quod saltem teneatur ex equitate, actione de in rem verso, quae habet locum quotienscumque posset quis conueniri actione mandati vel negotiorum gestorum. argumeto tex. & eius regulae & doctrinae in. l. 3. versi. & regulariter. ff. de in rem verso. & ibi com. doc. vel ex aequitate legis, si & me & Titium. ff. si certum petatur. vbi habetur quod quando res mea peruenit ad alium sine iusta causa, possum eum conuenire ex aequitate illius legis, & repetere conditione sine causa vel certi conditione generali quae cum ea concurrat: & ad hoc ibi notat & commendat Bart. Albe. Bald. Pau. Alex. Iaf. & commu. doct. probat etiam text. in. l. si eum seruum. eod. tit. tex. in. l. seruus quem ver. secundum quae. ff. de actio. empti. tex. in. l. si negotia ff. mandati. tex. in. l. perpetuo. ff. de co. ob tur. cau. tex. in. l. vir ab eo. ff. de iure doti. tex. in. l. si quis mancipijs. §. si. ff. de institu. tex. in. l. 3. ff. de moda. tex. in. l. nam hoc natura. ff. de condi. in debiti. tex. in. l. 3. §. si seruus. ff. de tributo. tex. in. l. si pupilli. ff. de nego. gestis. tex. in. l. cum hi. §. si quis de alimentis. ff. eodem titu. tex. in. l. iure natura. ff. de regulis iuris.

Confirmatur etiam ex sententia Pauli & communi. in. l. si. C. de nego. gest. vbi singulariter tenet quod licet quando quis sit protestatus contrarium ne gerat negotia sua, non possit gestor propria actione negotiorum gestorum agere, tamen ex aequitate praedictae legis, si & me & Titium: & ex aequitate praedictae regulae generalis potest bene agere contra eum qui utilitatem sensit ex negotio gesto: ergo idem videtur in casu nostrae legis quando vxor quae utilitatem sensit extitit fideiussor. Rursus etiam confirmatur ex sententia eiusdem Pauli & communi in. l. his solis. ff. de condi. in debi. vbi dicit quod si pecunia mea indebitum soluta creditori putatio perueniat ad alium sine causa & ex ea sit factus locupletior, possum contra eum agere ex aequitate praedictae legis, si & me & Titium. & pra-

dictae regulae: ergo sic dicam in nostra. l. quod licet de rigore huius legis vxor non teneatur, nec obligetur quando extitit fideiussor mariti tamen intelligatur ut non teneatur propria actione vel obligatione contractus, sed bene teneatur alia actione extraordinaria ex aequitate praedictae legis, si & me & Titium. cum similibus supra allegatis. Sed his non obstantibus contrarium est dicendum & tenendum per nostram legem, imo quod vxor non teneatur tanquam fideiussor mariti, etiam si dicatur & probetur pretium vel debitum esse versum in utilitatem vxoris. Primo quia nostra lex aperte vult constituere differentiam in casu quo vxor extitit fideiussor, & in casu quo extitit rea debendi vna cum ipso marito. ut aperte patet in secunda parte huius legis. Secundo etiam confirmatur ista sententia & opinio, quia de iure communi sola confessio vxoris non sufficeret ad probandum quod pretium vel debitum est conuersum in utilitatem eius, nisi aperte probetur. ut tenet Bar. & com. docto. in dict. Auth. si qua mulier. ergo nostra lex hoc videtur addere ad ius commune ut non sufficiat confessio, assertio, vel probatio quod fuit conuersum in eius utilitatem.

Præterea. 2. con. confirmatur ex doctrina Bar. & com. in. d. Auth. si qua mulier. C. ad Velleia. vbi habetur quod vxor correa debendi, quae simul cum marito in solidum se obligauit, censet fideiussor, nisi pro ea parte pro qua liquidè probetur conuersum esse in utilitatem eius. tenet etiam Iacob. de Bellouisu in Auth. vt nulli iudi. §. & illud. col. 1. a. 9. & ibi Bar. Ang. de Peru. & com. doc. idem etiam tenet Bar. Pau. & alij doct. in. l. vir vxori. §. si. ff. ad Velleia. idem Bart. in. l. reos. eod. tit. & hoc est quod expresse voluit & disposuit nostra lex in. 2. parte.

Ex qua lege sic intellecta & declarata nota & collige quod licet de iure communi quando duo vel plures obligantur in solidum, tanquam duo rei debendi, vnusquisque in solidum teneatur, & in solidum possit conueniri: & similiter de iure nouo Authentico quoniam vnus est absens: vel in ops, vel iuri diuisionis est renunciatum: modo ex causa onerosa, modo ex causa lucretia, & modo vterque sentiat utilitatem contractus, modo vnus tantum. ut in. l. 1. & per totum. ff. de duobus reis. & in. l. 1. & per totum. & in Auth. hoc ita. in materia. C. eod. titu. & probat etiam tex. in. l. inter eos. §. duo. ff. de fideiuss. tex. in. l. cum apparebit. ff. locati. tex. in. l. ancillarum. §. illud. ff. de peculio. tex. in. l. si ex toto. §. 1. ff. de lega. 1. text. in. l. Paul. la. 2. ff. de re iudi. text. in. l. si mandato Titij. §. Paul. el. 2. ff. mandati. tex. in. l. 1. C. si plures vna sentent.

text.

Mulier renuntians veni si huius legis et Belicani cum iuramento manet obligata per canonicos prouat. Cap. cum contra de iur. iud. c. licet mulier eodem qd quibus ius canonicum seruandum est tenetur in foro civili. Matrimonio l. 3 de cog. 2 n 5. Extra capitulato n 6

tex. in. l. 1. §. quia autem. ff. quorum lega. licet ex aequitate possit ille qui nullam utilitatem sensit petere ut prius conueniatur suis expensis ille qui totam utilitatem percepit, ut alias dixi suo loco in materia duorum reorum de iure communi tantum illud est verum & debet intelligi in alijs personis extraneis: secus tamen est in marito & vxore, quia si ambo simul tanquam duo rei debendi obligantur, non tenetur vxor in aliquo, nisi pro ea parte qua utilitas ad eam pertinet, ut in dict. Auth. si qua mulier. & in Auth. vnde illa sumitur. & hoc est quod voluit expresse nostra lex Tauri, & iste eius verus & realis sensus perquam aperte hodie corrigitur lex. 14. tit. 20. lib. 3. fo. 11. & l. 207. in. l. styli, quae idem disponebant quod ius commune, etiam in marito & vxore, sicut in extraneis personis.

Quaero tamen si maritus & vxor obligantur tanquam duo rei debendi, dato quod contractus & obligatio non valeat respectu vxoris, an in totum valeat respectu mariti? & firmiter teneo quod sic: quia ratio prohibitionis & annullationis tantum respicit vxorem, non vero maritum: & ista est intentio nostrae legis: & in terminis facit bonus text. in. l. si Titius & Seia. ff. de fideiuss. & fundatur de iure communi ex sententia Albe. in. d. Authent. si qua mulier. 2. col. qui in terminis hoc videtur decidere. Item quaero si vxor intercedat & se obliget tanquam fideiussor, vel cum marito tanquam duo rei debendi, & expresse confiteatur pretium vel debitum in eius utilitatem versum, an remaneat obligata pro illa parte? & breuiter & resolutius dico quod no: quia inter tam coniunctas personas praesumitur fraus, & quod metu vel amore emanauit confessio. Item etiam videtur inter eos donatio quae non valet. Item etiam quia praedicta iura Authenticorum expresse dicunt quod manifeste debet constare in utilitatem vxoris versum: ergo talis confessio non valeat: & in expresse ita tenet Albe. in dict. Authent. si qua mulier. C. ad Velleia. penulti. colum. in fine. & ibi Paul. de Cast. 1. colum. nume. 3.

Item quaero quid econuerso, si vxor se obliget tanquam principalis, maritus vero tanquam fideiussor, an vxor teneatur & remaneat obligata? & videtur quod similiter non valeat eius obligatio: quia quaesito colore videtur fideiubere & intercedere pro marito verbis postpositis & mutatis: & in specie ita tenet notabiliter Nicola. de Mata in d. Authen. si qua mulier. & ibi Bald. 2. col. nu. 3. Contrarium tamen & melius tenet ibi Alb. 2. col. versic. sed quid si vxor. post Dinum & Albertum & Odofredum quos allegat, imo quod

efficaciter vxor teneatur tanquam principalis, & maritus tanquam fideiussor, nisi fraus & dolus probetur, argu. text. in. l. Seia mancipia. ff. ad Velleia. & in. l. 3. C. ne vxor pro marito. nec obstant praedicta iura authenticorum & nostra lex Tauri, quia loquuntur quando vxor obligatur accessorie tanquam fideiussor, vel principaliter simul cum marito tanquam duo rei debendi, secus vero quando vxor obligatur principaliter, maritus vero accessorie tanquam fideiussor ut in. q. proposita.

Tertia conclusio huius nostrae legis confirmatur ex notabili & singulari doctrina, quia in his quae pendunt a nostra sola voluntate bene prodest & sufficit protestatio; sed in his quae non pendunt a nostra sola voluntate, sed certo modo per legem disposita sunt protestatio est nullius momenti & non releuat protestantem tacite nec expresse; vnde merito obligatio vxoris est nulla tanquam non subsistente causa, & protestatio mariti quae colligitur ex tali contractu est nullius momenti & non releuat protestantem: text. est formalis & expresse in. l. Nescimus ff. de negotijs gestis. iuncta glo. ordi. in verbo, conueniret. & ibi Bar. 1. col. num. 1. Bald. fin. colum. num. 4. Paul. de Cast. & commu. Docto. tex. iuncta glo. or. & communi opinione in. l. si quis a liberis. §. si mater. ff. de libe. agnos. tex. in. l. alimenta. C. de nego. gest. iuncta glo. ordi. in verbo, materna pietate. & ibi Bald. Paul. Salic. & commu. Docto. tex. in. l. qui in aliena. §. fin. ff. de acqui. hare. & ibi Barto. Albe. Pau. Imela & commu. Docto. tex. in. l. 2. ff. de doli except. tenet etiam in magistraliter Bart. in. l. non solum. §. morte. ff. noui ope. nuri. 7. col. num. 31. versic. circa quintum. & ibi communiter moderni, praecipue Iaso. 51. colum. nume. 26. idem Barto. in. l. aedita actio. penulti. columna, nume. 30. & ibi communiter moderni. idem Barto. in. l. fin. ff. de eo quod certo loco. tenet etiam Baldus in. l. vnica. C. vt quae desunt aduocatis. idem Bald. Pau. de Cast. & alij Doctores in. l. prima. §. aedificationes. ff. de edendo. idem Bald. notabiliter in cap. Cumana de electione. idem Bald. in cap. presentium. de testibus. Iaso. notabiliter in. l. si. C. de iure emphyt. penul. colum. tenet etiam & probat gloss. ordina. iuncto tex. in cap. inter dilectos. de fide instru. in verbo, saluo in omnibus. & ibi Innoc. Hostien. Abb. Card. Anchar. & commu. Docto.

Quarta conclusio huius nostrae legis aperte est correctoria iuris communis: nam de iure communi intantum vxor non poterat intercedere & se obligare tanquam fideiussor pro mari-

propter enormem lesionem mulieris obligandi se cum iuramento pro marito - iuramentum est ex latere an dicitur. In 3. q. 1. de iur. iud. vide Billabigo in forma libelandi an. 19.

ro, vt procederet etiā pro debito fiscali. tex. est in dict. Authen. vt nulli iudi. liceat habe. §. & illud. colla. 9. tex. in dict. Authē. si qua mulier. C. ad Velleia. ibi. siue priuatum siue publicum sit debitum. & ibi gloss. ord. & commu. Docto. quia praeferbatur priuilegium & commodum priuatum & particulare vxoris, fauore dotis & sexus, ipsi debito fiscali & publico. Hodie tamē nostra lex apertè vult & determinat contrariū, imò quòd vxor possit obligari tanquam fideiussor vel correa pro debito publico & fiscali & per hęc remanet ista lex vtiliter & magistrali- ter expedita.

TEX. LXII.

Ninguna muger por ninguna deuda que no descieda de de licto pueda ser presa, ni detenida sino fuere conosciadamē te mala de lu persona.

S V M M A R I V M.

Mulier nō potest incarcerari pro debito Ciuili. Mater quæ est tūtrix & curatrix filiorum quæ renuntiauit Velleiano, an possit incarcerari. Quæ mul. er dicatur meretrix, & an possit retinere sibi datum, & an possit petere sibi promissum.

Lex. lxij.

Nota ex ista lege quòd mulier non potest incarcerari pro debito ciuili: & idē disponit text. de iure cōi in Authen. hodie. C. de custo. reo. tex. in Authē. vt nulli iudic. §. necessarium. colla. 9. & ibi communiter Docto. tex. in Authē. sed hodie. C. de offi. diuer. iudic.

1 Ex quo inferas, q̄ licet hodie in nostro regno debitor masculus possit incarcerari, & si intra nonem dies postquam sit in carcere positus nō soluat debet tradi ipsi creditori vt seruiat ei vsque ad compensationem debiti, vt in l. 5. tit. 12. lib. 5. ordin. & in pragmatica, 78. 79. 80. tamen mulier non potest incarcerari, nec tenetur seruire per nostram legem: quod tamen intellige nisi talis mulier sit meretrix, vel luxuriose viuens: quia tunc bene potest incarcerari. argu- mento tex. in Authen. de restitutionibus, & ea

quæ parit in. 11. mense. §. fina. colla. 4. vbi dicit tex. quòd magis debet faueri castitati quā luxuria, & luxuria non est digna priuilegio lega- li. & in expresse ita tenet Bal. in. l. cōsentaneū. C. quo. & quando. in fina. colum. nume. 46. & idē disponit & determinat nostra lex. Quod iterum intellige quando est soluta, secus si con- iugata: quia tūc non potest incarcerari: licet lu- xuriose viuat: ita singu. tenet Ioan. An. in addi. ad Specu. in rub. de injurijs. argu. text. in. l. si vxor. §. ff. de adul. tenet etiā & sequitur Roma. in. l. si vero. §. de viro. ff. sol. mat. 2. Fallen. Alex. & Iaso. in. l. pleriq; ff. de in ius vo. fi. col. Ange. de Aret. in parte. fama publica. in materia cap- turæ. Pala. Ruui. in repe. c. per vestras. fol. 95. 3. col. & in presenti.

2 Item etiam limita & intellige nisi in matre quæ est tūtrix vel curatrix filiorum, & renuntiauit Velleiano & omni legū auxilio: quia bene potest incarcerari: ita Bar. in Auth. matri & auix. C. quando nup. offi. fun. po. pe. col. & ibi Saly. & com. doct. idē Bar. in. l. si quis sub conditio- ne. ff. de testa. tute. §. col. Alex. & Ias. in. d. l. ple- rique. ff. de in ius vocando. fina. colum.

3 Et adde q̄ in ista materia & qualibet alia mere- trix dicitur illa quæ stat in lupanari vel loco publico causa quæstus: tex. est in. l. palam. ff. de ri. nup. quod intellige q̄nibi permāsit pervigin- ti horas: ita singu. Salyce. in. l. quæ adulterium. C. de adult. argum. text. iuncta gloss. ordinar. & commu. opin. in. l. capitul. §. ff. eod. titul. Itē illa quæ saltem duos admittit ad se accedere pro pretio & pecunia, argumen. tex. in dicta. l. palam. §. item quæcunque. de rit. nup. per quē ita tenet Abb. in capitul. de corem. de vit. & hone- st. cleri. idē Abb. in capitul. inter opera de spon. licet ille tex. potius videatur probare cō- trarium. Item etiam illa dicitur meretrix quæ portat habitū destinatum pro meretricibus: ita Prapo. in dict. capit. inter opera. Si verò admi- sit aliquos homines sine pretio, non dicitur me- retrix, nisi admiserit plures quā. 40. ista est glo. sing. in. c. vidua. 34. dif. per quam tenet Præ- po. in dict. c. inter opera. argu. text. in. c. latores de clerico excommunicato ministrante. Item adde q̄ talis meretrix tanquam inhonesta per- sona & mali exempli potest à vicinitate expelli pervicinos: ita Gui. de Cu. in. l. 2. C. de summa tri. & fi. ca. quem ibi sequuntur doct. & istud est notabile & quotidianū in practica, si petat ab honestis vicinis proximioribus. Item talis me- retrix potest retinere sibi datū, & similiter po- test petere promissum: ita probat tex. in. l. 4. §. sed q̄ meretrici. de cō. ob turp. cau. & ibi. Bart. & com.

& commu. Docto. Cin. & docto. in. l. 2. C. eod. titu. Bar. in. l. affectionis. ff. de dona. & in. l. non dubium. C. de legibus. Pala. Ruui. in sua repet. cap. per vestras. fol. 22. 4. colum. Imò q̄ magis est, nedum potest meretrix retinere data & pe- tere promissa in foro cōtentioso, verū etiam potest retinere & petere in foro cōscientiæ, ita singu. tenet Abb. vbi bene fundat in cap. plerū que. de immu. eccle. 4. colum. 3. quæsti. quod est menti tenendum.

Tex. lxiiij.

L derecho d'executar por obligacion personal se prescribe por diez años, y la acción personal, y la executoria dada sobre ello, se prescribe por veynte y no menos: pero donde en la obligacion & hypoteca, o donde en la obligacion es mixta personal y real, la deuda se prescribe por treynta años y no menos.

S V M M A R I V M.

- 1 Ius exequendi ex cōtractu Guarentigio, an præscribitur per decem annos?
- 2 Actio personalis & executoria ei⁹ durat per. 20. annos.
- 3 An hodie sit sublata materia perpetuationis?

Lex. lxiiij.

Nota ex ista lege sequente conc. Prima quòd ius exequē- di ex instrumento Guarentigio in obligatione, & actione merè personali præscribitur p̄ decē annos. Secūda conclu. q̄ actio personalis & executoria ei⁹ præscribitur per viginti annos. Tertia con. quòd actio perso- nalis cum hypotheca bonorū præscribitur per 30. annos. Quarta con. quòd actio mixta perso- nalis & realis præscribitur per. 30. annos.

1 Quo ad primam cōcl. adde & no. quòd apertè ista lex in istis verbis, iunctis sequētibus, debet intelligi in iure exequendi ex cōtractu Gua- rentigio quod durat per decem annos, & regula- riter de iure videbatur dicendum, quòd dura- ret per triginta annos: quia executio fit per of- ficiū iudicis, & omne officium iudicis nobile

in ciuilibus præscribitur per. 30. annos sicut ipsa actio personalis vel realis, ista est gloss. singu. & vnica iuncto tex. in. l. sicut in rem. C. de præsc. 30. vel. 40. an. in verbo, prosecuti. quā ibi re- putat singu. & vnica Bal. in. 2. lee. notat etiā & cōm mendat Bal. l. 2. C. de execu. rei iudi. tenet etiā Barto. in. l. prætor. §. fina. ff. de noui ope. nun. & ibi moderni. Iaso. in. yarrifus. Inst. de ac- tio. 2. colum. Fran. Balb. in tract. præf. 4. par. 4. par. princ. 30. q. idē est in officio iudicis no- bili in causis criminalibus, ista est gloss. singu. in. l. quærela. C. ad legē Cor. de fal. & ibi com. doct. & adde q̄ istud ius exequendi de quo in nostra lege & materia, tollitur & præscribitur per istos decem annos etiam cū mala fide: quia licet præscriptio cū mala fide sit prohibita de iure canónico cui est standum etiam de iure ci- uili, tamen illud est verum & procedit in præ- scriptione rei mobills vel immobilis per quam aufertur ius & dominium alterius: secus verò iure & modo executiuo inducto à lege ad faci- liorem executionem eius, vt in nostra lege: & ita videtur velle Bar. in. l. planē. ff. q̄ falso tuto- re autore. Fran. Bal. in dict. tract. præscri. 2. par. tertiæ part. 14. q.

2 Quo ad. 2. conc. quæ habet quòd actio persona- lis & executoria eius durat per. 20. ann. dico q̄ sensus huius. l. & cōclusionis potest esse q̄ si est actio personalis super qua fuit lata sentētia cō- demnatoriā in fauore creditoris, q̄ illa. 1. actio & obligatio personalis durat per. 20. ann. & ius exequēdi quod ex ea oritur per alios. 20. Item etiam & 2. potest ista lex & cō. intelligi, quòd actio vel obligatio personalis quæ oritur de no- uo ex ipsa sententia, & similiter ius exequendi quod ex ea oritur duret pe. 20. ann. & vterque intellectus est verus & iuridicus, quia per sentē- tiam latam non tollitur prima actio persona- lis. Itē etiam alia de nouo oritur, vt probat tex. & ibi gl. ord. & cōmu. docto. in. l. si ate. §. 1. ff. de excep. rei iud. in. l. euidenter. eod. titu. & ibi glo. ord. & com. docto. tex. & ibi gl. or. & com. Docto. in. l. aliam. ff. de noua. tex. & ibi glo. or. & com. docto. in. l. 1. C. de iudi. text. & ibi gloss. or. & com. Doct. in. l. si. C. de vsuris rei iudi. ex quo resultat maximi effectus de quibus ibi per doct. Tertiū potest intelligi, quòd ista actio vel obligatio personalis est posita & cōtenta in in- strumento publico tabellionis. cum clausula Guarentigia: quia illa actio & obligatio perso- nalis durabit tunc per. 20. annos: quia est iun- cta & corroborata cum iure exequēdi, ex qui- bus datur nota. intelligentia & declaratio ad. l. 3. tit. 13. lib. 3. ordin. qua cauetur quòd actio vel obligatio

unde p̄ron
sim do de
vire hanc
Ue barthe
= Azob.
o fit 3/6
o p̄lat.
46 yez
ata que
omb: curia
ppica: 162
11 aydr
8 aydr
no =

obligatio personalis tantū durat per. 10. annos, ut intelligatur quando continetur in chirographo & scriptura priuata, & sic non corrigitur per istam: & illa lex est utilissima & potest practitari cum bona conscientia quando quis soluit & nō pōt probare, vel aliter satisfecit creditori. Quo ad tertiam con. adde quod ratio est, quia actio personalis corroboratur & confirmatur ab ipsa hypotheca, ideo durat per maius tēpus. Ex qua lege nota q̄ licet actio hypothecaria de iure cōmuni durabat per. 40. an. qñ intentabatur cōtra debitore vel hāredes eius et tñ per. 30. an. qñ intentabatur cōtra extraneos ut in. l. cū notissimū iuncto. §. 1. C. de p̄scrip. 30. vel. 40. an. & in. l. 27. tit. 29. 3. par. tñ hodie p̄ n̄am legem tñ durat per. 30. an. modō intente tur cōtra vnū, modō contra alium. Quo ad. 4. conc. adde & nō. q̄ actio mixta tollitur per. 30. annos, ut petitio herē. fami. her. cōm. diui. ex qua lege inferas q̄ actio mere realis remanet in dispositione iuris cōis, & sic durabit per. 30. an. ut in. l. sicut in rē. C. de p̄sc. 30. vel. 40. an. cū sim. ut rei ven. Publiciana. cōfessoria, & similib.

3 Item adde pro complemento materiae quod ex nostra lege cum superioribus allegatis in eius corroboratiōe colligitur quod hodie est sub lata materia perpetuationis: nam de iure cōi si creditor agit contra debitorem actione sibi cōpetenti perpetuabatur actio per litis con. & à fortiori per sententiam, & extenditur in tempus. 40. annorū. ut in. l. fi. C. de p̄sc. 30. vel. 40. anno. Sed hodie per nostram legem non perpetuatur, imō minore tempore durat, interruptur tamen necessario p̄scriptio temporis p̄teriti, & in hoc non corrigitur ius cōmune. P̄dicta tamen omnia procedunt & habēt locum quando agitur de p̄scribendo iure, remedio, vel actione, ad petendum & cōsequendum debitum ab alio qui nullum ius vel titulum habet si verō habeat & possideat rem alienam cum titulo & bona fide, tunc est propria materia p̄scriptionis vel vsucapionis: de quo vide in suis locis ordinarijs, & plenē & certē magistraliter per Fran. Bald. in suo tracta. p̄scr.

Tex. Lxiiij.

Or quanto en las ordenanças que hezimos en la villa de Madrid a quatro dias del mes de Deziembre del año pasado de mil y qui-

nientos y dos años ay vna ordenança, el tenor de la qual es este que se sigue. Otro si por quanto por la ley por nos fecha en las cortes de Toledo ouimos ordenado, que si los deudores que deuiā algunas deudas en quien son fechas execuciones por contractos, obligaciones, o por sentencias a pedimiento de los creadores en los deudores, o en sus bienes allegaren paga o otra excepcion que sea de recibir que tengan diez dias para la prouar y no se declara desde quando han de correr los dichos diez dias, declaramos y mandamos, que los dichos diez dias corran desde el dia que se opusiere a la talexecucion. Y passados los dichos dias si no prouare la dicha excepcion, que el remate se haga como la dicha ley lo dispone sin embargo de qualquier appellacion que della se interpusiere dando el creador las fianças como la dicha ley lo manda. Y porque nuestra merced y voluntad es que la dicha ordenança aya cumplido efecto. Porende mandamos que lo contenido en ella se guarde y cumpla y execute como en ella se contiene sin embargo de qualquier appellacion que dellas se interpongan para ante nos, o para ante los oydores de nuestras audiencias, o para ante otros qualquier juezes, o qualquier nullidad que contra la dicha execucion y remate se allegue.

S Y M M A R I V M.

- 1 Instrumentum publicum Guarentigium habet executionem paratam.
- 2 De iure cōmuni instrumenta non habent paratam executionem.
- 3 In aliquibus casibus de iure cōmuni instrumenta habent paratam executionem.
- 4 An requiratur quod hodie in instrumento publico ponatur clausula Guarentigia?
- 5 Istud instrumentum etiam mandatur executioni contra heredes debitoris principalis.

An

- 6 An istud ius exequendi competat hāredibus & successoribus creditoris?
- 7 An istud instrumentū publicū possit mandari executioni, pro debito in diā vel sub cōditione
- 8 Si istud instrumentū fiat in loco vbi pōt mādari executioni, si in alio loco petat executio vbi nō viget talis lex, ibi non mandabitur executioni.

Lex. lxxiiij.

Nora ex ista. l. quod instrumentum publicum Guarentigium habet executionem paratam, & nulla exceptio potest contra eum opponi nisi illae quae continentur in. l. ordinar. hic allegate: & illae debent opponi infra decem dies à tempore oppositionis, creditor tamen debet offerre fideiussorem: quod si executio fuerit reuocata restituet pecuniam solutam debitori, & cum his executio procedat & consequatur plenum effectum.

2 Pro cuius legis & materiae perfecta declaratione dico & p̄suppono quod regulariter de iure instrumenta quantumcunque publica non habent executionem paratam, sed tantum vim probationis procedēdo per viam ordinariam: ita probat text. singularis in. l. minor annis. 25. cui fideicommissum. in fine. ff. de minoribus, ibi, quia paratam ex iudicati causa persecutionem nouo contractu ad initium alterius petitionis redegerat. ibi notant & commendat Docto. illum etiam text. ad hoc notat & commendat Bald. & alij Docto. in. l. si cūm dotem. §. eo autem tempore. ff. solu. matri. Alexan. Iaso. & moderni in. l. ait p̄tor. §. si index. ff. de re iudicata. idem Alexand. Iaso. Philip. Decius. & alij moderni in. l. final. C. de edic. diui. Adrian. tollen. & reputat in iure singularem Roderic. Xuar. in. l. post rem iudicatam. ff. de regul. iur. fo. 120. 3. colum. versicu. aduertas. probat etiam tex. in. l. 2. C. de execu. rei iud. & ibi gloss. ordi. & cōmuni. Docto. tex. in. l. quarta. §. si ex conuentione. ff. de re iudicata. text. in. l. si cūm dotem. §. eo autem tempore. ff. solu. matri. Cōfirmatur, quia nullum genus probationis habet executionē paratā, nec producit actionem, nec executionē: quia virtus & effectus eius dependet à sententia definitiua: istam regulam & doctrinam probant p̄dicta iura, & in terminis ponit glo. singu. & vnica in. l. sed & si possessori. §. fin. in verbo. probatum. ff. de iure iu. quam

ibi notant & commendat omnes Doctores: p̄cipuē Iaso. 2. colum. nume. 4. & illam gloss. ad hoc reputat singu. Bal. in. l. prima. C. de execu. rei iudic. 2. colum. num. 2. idem Bald. in cap. 1. 4. colum. de litis contest. & reputat singu. Segura in repet. l. si ex legati causa. de verbo. obligatio. fol. 101. 3. colum. versicu. 3. differentia. & illam gloss. ad hoc reputat singu. & vnica Floria. in. l. cūm de indebito. §. primo. nu. 7. ff. de probationibus.

3 Quod est verum & procedit regulariter, p̄terquam in aliquibus casibus specialibus à iure in quibus habent paratā executionē. s. in sententia iuramento, confessione, testamento, & alijs pluribus casibus adductis & collectis per Docto. vbi supra, & maxime per Rode. Xuar. in. l. post rem iudicatam. ff. de re iu. 1. fol. eum sequentibus. Item etiam est verum & procedit etiam si in tali instrumento publico sit posita clausula Guarentigia, & verba executiua & condemnatoria: quia dicit debitor quod habet se pro condemnato tanquam si per iudicem proprium ordinarium & in sententia definitiua esset condemnatus: quia priuatorum consensus non potest tribuere iurisdictionem tabellioni vel notario ut illum condemnet, argumento text. in. l. priuatorum consensus. C. de iurisd. om. iudicum simi. & quod ista sit clausula Guarentigia tenet & declarat vltra omnes melius quam alibi Iaso. in. l. error. C. de iuris & fac. igno. 8. colum. 12. idem Iaso. in. l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. obliga. 9. colum. nume. 25. Docto. de Segura in repet. l. si ex legati causa. ff. de verbo. obliga. 6. fol. 3. columna. hodie tamen de iure nostro regio instrumenta publica bene mādantur executioni: ita disponit. l. 4. tit. 8. lib. 3. ordi. & ista nostra lex Tauri.

4 Sed pulchrum dubiū est, an requiratur quod in tali instrumento publico hodie ponatur p̄dicta clausula Guarentigia & condemnatoria? & videtur dicendum quod sic: quia aliās non est fundamentum ex quo oriatur virtus executiua & ius exequendi: & in terminis ita de terminat Baldus in. l. etiam. C. de execu. rei iudica. prima columna. numero quarto; idem Bald. in. l. penultima. C. de fideiuf. prima colū. nume. 3. Docto. de Segura in repet. l. si ex legati causa. ff. de verbo. obliga. 7. fo. 2. colum. Iaso. post Barto. & alios in. l. prima. §. si quis ita. eod. titu. Rode. Xuar. latiūs & meliūs quam alibi in dicta. l. post rem iudicatam. ff. de regulis iuris. fol. 120. secunda colum. versicu. sed pulchrum & mihi nouum dubium est, &c. adeo quod non sufficit si postea ponatur ex interuallo secundum

dū eos: sed falua eius pace ego teneo cōtrarium imō quōd instrumentum publicum hodie potest mandari executioni in nostro regno etiam si non contineat prædictam clausulam: & hoc per dictā. l. 4. tit. 8. li. 3. ordi. & per nostrā. l. Tau ri, & ita practicatur.

5 Et in tantū est verū quōd prædictum instrumentum publicum mandatur executioni vt habeat locum & procedat nedum contra debitorem principalem, sed etiam contra eius hæredes, argumento text. in. l. 1. & per totum. C. de hære. actio. tex. in. l. vnica. C. vt actio. ab hære. & com. hære. inci. text. in Auth. de iureiur. à mo. præf. vers. i. colla. 5. vbi probatur quōd hæres & defunctus vna persona censetur, tex. in. l. cum hæredes. ff. de acquiren. possess. vbi per aditionem hæreditatis hæres repræsentat personā defuncti, & in eum transeunt omnia iura personalia, realia, & mixta. tex. in. l. ex his. ff. de verborum oblig. vbi dicit text. quōd ex persona heredis nunquam conditio. virtus, & natura obligationis mutatur. bonus text. in. l. postulante. ff. ad Trebellia. vbi probatur quōd ad id ad quod tenetur & potest compelli debitor principalis defunctus, tenetur & potest compelli eius hæres Ex quo in proprijs terminis inferunt ibi Bart. Paul. Imol. Alexand. & commu. Docto. quōd si ex forma legis vel statuti debitor potest incarcerari pro debito, poterit etiam incarcerari eius hæres, quōd tamen intellige & declarata quando prius liquidatur & declaratur quōd est hæres, & adiuit hæreditatem: ita probat in specie text. in dicta. l. cum hæredes. ff. de acquiren. possess. ibi aditione secuta. in terminis nostris tenet Bald. in. l. per diuersas. C. mandati. quarta colum. 10. quæst. idem Bald. in. l. tertia. C. de pigno. si. colum. Paul. de Cast. in dict. l. postulante. ff. ad Trebellia. Ange. in. l. quarta. §. si ex conuentione. ff. de rei. iud. idē Angel. in. l. oratione. ff. de ferijs. Alexand. in. l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de rei. iud. penul. colum. num. 34. Rode. Xua. in dict. l. post rem iudicatam. fol. 123. versicu. extensio. 1. Quod iterum subintellige & declara præterquam si postea in processu executiuo liquidetur & constet quōd est hæres quia sufficit & non annullatur processus: ita singu. Soci. in cōsi. 1033. volu. Item etiam intellige & declara vt etiam si liquidetur & probetur quōd est hæres & adiuit hæreditatem, non potest contra eum fieri executio intra tempus datum à lege ad conficiendum inuentarium: ita probat text. not. in. l. fin. §. donec. C. de iud. del. vbi dicit text. quōd infra illud tempus non potest hæres conueniri nec inquietari: & ad hoc in nostro pro-

posito notat & commendat ibi solus Bartol. & tenet & exaltat Rode. Xua. in dicta. l. post rem iudicatam. fol. 123. r. extensione, vers. aduerte tam singulariter.

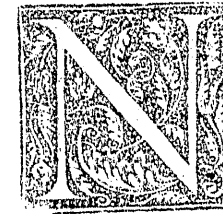
6 Item etiam adde quōd istud ius exequendi cōpetit hæredibus & successoribus creditoris, ita etiam probant iura superiora & tenet Paul. Alex. & moder. in dicta. l. postulante. ad Trebel. Item etiam adde. quod prædictum instrumentum publicum potest mandari executioni pro debito & promissione facta & præsumpta, vt quando maritus confitetur in instrumento publico dotem recepisse: quo casu præsumitur & fingitur à iure promissio: nam pro ea potest mandari executioni, argumento tex. in. l. vna. C. de rei. vo. actio. tex. in. l. iuris gentium. §. quod ferre. ff. de pactis, vbi habetur quōd illud quod inducitur & præsumitur ex instrumento: censetur esse à tenore eius: tex. in. l. si duo patroni. §. Marcellus. ff. de iureiur. text. in. l. pluribus. ff. de verbo. oblig. vbi si plures res deducuntur in contractu vel stipulatione, & vnica tantum responsio ne alter promittat, tot censentur esse stipulationes & promissiones quot res fuerunt dinumerata: tex. in. l. asse toto. ff. de hære. insti. tex. in. l. si ita scripsero. ff. de condi. & dem. ost. & in expresso ita tenet Bar. in. l. 1. ff. de his quæ in testamento delent. Bald. vbi valde commendat. in. l. vnica. §. & vt pleni. in fine. C. de rei. vxo. ac. idē Bald. in. l. vbi adhuc. C. de iure doti. idem Bald. in. l. ad probationem. la. r. C. de proba. vbi dicit quōd est primum cōsiliū quod dedit in iure idem Bald. in. l. 1. C. de condit. ob causam. in fine. & ibi Saly. Iason in. l. certi conditio. num. 2. ff. si cert. peta. idem Iaso melius quàm alibi in §. fuerat. Insti. de actio. 10. col. n. 85. Rode. Xua. in dicta. l. post rem iudicatam. ff. de rei. iud. fol. 124. ver. 2. extende. Ex quo subtiliter potest dubitari, si quis cōduxit domum vel rem pro certo tempore & pretio, & se obligauit instrumento publico Guarētigio, & postea finito tempore stetit in conductione, & visus est rem tacite reconducere, an possit illud instrumentum mandari executioni pro secundo contractu? & dicendum est quōd non: quia non fuit prorogatum & tacite reuocatum instrumentum: ita tenet no. Bald. in. l. legem. C. locati. quem sequuntur commu. Docto.

7 Item etiam adde. & extende quōd prædictum instrumentum publicum potest mandari executioni, nedum pro debito puro & de presenti sed etiam pro debito in diem vel sub conditione, die vel conditione verificata & purificata ita probat textus in. l. finali. §. Titius versiculo

S V M M A R I V M.

- 1 Quid sit vsucapio?
- 2 Intellectus ad istam. l. in. r. conclusione.
- 3 An ciuili possessio sit illa quæ causat prescriptio nem?
- 4 Intellectus istius in. 2. conclusione.

Lex. lxxv.

NOTA ex ista. l. duas principales conclusiones. Prima quæ interruptio possessionis causat & operatur interruptionem proprietatis. Secunda econuerso, quæ interruptio proprietatis causat & operatur interruptionem possessionis: quæ lex certè quo ad me est valde difficilis, & subtilis, & libenter audirem eius intellectū à dignissimis & peritissimis Regij senatus conditoribus huius legis: sed dicam in ea quod sentio & cogitavi. Pro cuius perfecta declaratione dico quōd aliud est possessio, aliud est dominiū vel proprietas, aliud est vsucapio vel prescriptio, aliud est interruptio, aliud est perpetuatio. Possessio est ius in sistendæ rei non prohibita possideri: ita Bartol. in. l. prima. ff. de acquirenda possessione. 2. colum. in fin. & ibi Alexan. Socin. Iaso. Vincen. Ripa. & commu. moderni. Saly. cet. & alij Docto. in. l. licet. C. de acquir. possessi. Anchar. in. c. pastoralis. moder. niu rubr. eod. titu. & dixi latè in propria materia possessi. Dominium vero est ius plenum & perfectum disponendi de re, nisi lege prohibeatur: ita Bart. per text. ibi in. l. si quis vi. §. differetia. ff. de acquir. possess. & ibi commu. Docto. & probat text. in. l. 1. & per totum. ff. de acquir. rerum dominio. tex. in. l. 1. & per tot. ff. de rei. v. tex. no. in. l. fi. C. de iure. do. in pe. tex. i. l. in edibus. §. si. ff. de do. text. in. l. in re mandata. C. mandati. tex. in. l. fi. C. de re. alie. nō alie. text. in. l. 1. & per to. ff. pro delicto. tex. in. l. id quod nostrum. ff. de regul. iud. quod est verū & procedit etiam si alter habeat vnum fructum vel seruitutem vel aliud ius in re, licet tunc proprius vocetur proptietas: text. est in. l. rectè dicimus. ff. de verb. signi. tex. in. l. locum. ver. proprietarius. ff. de usufruct. text. in. l. fundi Trebatiani. ff. de usufruct. lega. tex. in. l. iusto. §. non mutat. ff. de vsucap. tex. in. l. 3. §. si hæres. ff. usufruct. quæ. c. tex. in. l. 2. C. de usufruct. tex. in. l. si. §. filijs autem de bo. quæ lib. tex. in. l. 1. & per to. ff. qui. mo. usufruct. amitta. text. expressus & melior de iure in. l. foemina. §. illud. C. de secud. nupt. licet Ant. Go. in. ll. Tau. Na quan-

ficulo. sed si steterit conditio: duæ puræ sunt. de vulgar. et pupillar. vbi probatur, quod dispositio conditionalis post purificatā conditionē dicitur pura, et habet omnes effectus ac si purè et simpliciter esset celebrata: et ibi notat et commendat glo. or. et communiter Docto. Bald. in. l. cum testamento. C. de testa. manu. idem Bald. in. l. 2. C. de execu. rei iud. Frā. de Are. in. l. fi. §. si. ff. de verbo. oblig. 4. col. num. 6. et ibi Fran. de Ripa. 3. col. Ang. de Are. in. §. curare. Insti. de actio. antep. col. Rode. Xua. in dict. l. post rem iudicatam. ff. de regu. iud. fo. 134. versiculo, quinto limita.

8 Item adde. quōd si prædictum instrumentum publicum fiat in loco vbi mandari potest executioni ex dispositione legis vel statuti, vt in nostro regno, & in alio loco vel regno vbi non potest mandari executioni: quia non viget talis lex vel statutum, petatur executio, non mandabitur executioni. Item è contra, si fiat instrumentum in loco vel regno vbi non potest mandari executioni, & petatur executio in nostro regno, vbi per nostras. ll. regias potest mandari executioni, quōd mandabitur executioni tali fundamento & ratione: quia in his quæ spectant & pertinent ad ordinem iudicij, semper in spicimus locum iudicij & non contractus vel instrumenti confecti: sed in his quæ spectant & pertinent ad substantiam cōtractus vel obligationis, semper attendimus locum cōtractus celebrati: ita probat text. in. l. 2. C. quemad. testa. ape. per quem istam regulam & doctrinam ponit & notat ibi Bald. & communiter alij Doctores. tenet etiam Bartol. Paul. Alexand. & Iason in. l. à diuo Pio. §. sententiam Romæ. ff. de rei. iud. Baldus, in. l. 1. C. de execu. rei iud. idem Bald. in. l. 1. C. de filiis pro patre. 4. quæstion. Palat. Ruui. plenè & notabiliter, quem vide in sua recapit. per vestras. de do. inter vi. & vxor. fo. 2. 2. columna versicul. ex quo inferitur. Rode. Xua. rez in dicta. l. post rem iudicatam. fol. 154. versiculo. circa iudicem.

TEX. LXXV

A interrupcion en la possessio interrupta la prescripcion en la propiedad, y por el contrario la interrupcion en la propiedad interrumpida la prescripcion en la possessio.

quod; vnum ponatur pro alio, de quo alijs dixi suo loco, & vtrunq; differt longe ab ipsa possessione, vt in l. naturali. §. nihil commune. ff. de acqui. possel. Vtucapio vel prescriptio est quando quis habuit & retinuit rem alienam mobilem vel immobilem cum titulo & bona fide per tempus à iure definitum: text. est in l. vnica. C. de vsu cap. transf. in l. 1. & per tot. ff. de vsuca. tex. in l. 1. & per to. cum pluribus titulis sequentibus C. pro emptore. text. in §. 1. & per tot. Inst. de vsucap. Interruptio est annullatio & reuocatio vsucapionis vel prescriptionis coepta, quae fit quando possessor conuenitur durante illo tempore in praesentia, & lis contestatur: vel in absentia, & alijs casibus specialibus per solam citationem vel libelli oblationem: quia tunc interruptitur illa vsucapio & prescriptio vt nō nocet domino petitori ac si nūquam procederet, text. est in l. pe. & fi. C. d. ana. excep. tex. in l. si post acceptum. de iudi. tex. in l. 2. §. si. ff. d. vsuc. pro emptore. Perpetuatio est prorogatio prescriptionis, quae fit quando possessor qui vsucapit vel prescribat rem conuenitur à domino eius, & sequitur litis contestatio: quia tunc & non alijs nec alio modo actio. intentata cuiuscūq; vitæ vel temporis esset perpetuata, vt nunc daret per. 40. annos: text. est in l. si. C. de pres. 30. vel. 40. an. & ibi glo. or. & commun. Docto. de quo late & magistraliter per Fran. Bal. in tract. pres. in 3. part. 6. part. prin. fol. 67. & in. 4. part. 6. part. prin. fol. 73.

2 Quibus praesuppositis dico quod sensus primæ conclusionis est quod interruptio prescriptionis facta tantum in possessione per dominum causet interruptionem prescriptionis in proprietate: & istum intellectum ad istam. l. tenet in praesenti Pal. Ruui. & alij glossatores: et probat ista infra in 2. parte et conclusione. in quantum dicit, y por el contrario, &c. Sed salua eorum pace iste non est verus sensus et intellectus huius legis, quia certum est de iure quod si per momentum perditur et interruptitur possessio non potest ulterius procedere prescriptio, per regulam sine possessione. de vsucapio. cum similibus: et ita caute nostra. l. in prima parte nō dicit interruptio prescriptionis in possessione: sed interruptio possessionis. Vnde aliter et. 2. dico quod verus sensus & intellectus huius primæ con. est quod si possessio quae est penes reum conuentum mediante qua praescribit. rem omittatur et interruptatur, statim in ipso instanti interruptitur prescriptio proprietatis: quod tamen intellige quando interruptio possessionis est talis per quam amittatur vtraque possessio, tam

ciuilis quam naturalis: secus vero si amittatur sola naturalis: quia illa nō est causa prescriptionis, ideo non debet esse causa interruptionis eius & actus per quem interruptitur vtraque possessio, & per consequens prescriptio est quando res ita sit occupata per inundationem aquarum. vel potentiam alterius occupantis, vel per alium modum quod non sit possibilis vel verisimilis eius recuperatio: ita probat tex. in l. 3. §. Labeo. ff. de acqu. possel. tex. in l. Pomponius. eod. tit. tex. in l. quod in eo. §. si. eodem tit. tex. in l. cum vnus. §. si. de bonis auto. au. pos. & probat. l. 14. tit. 30. 3. part. vel per lōgam absentiam possessoris vltra. 10. annos, per quam inducitur obliuio & amissio possessionis, vt. l. si de eo. §. si forte. ff. de acqu. possel. tex. in l. clam possidere. §. qui ad nudinas. eod. tit. tex. in l. furtum. §. fundi. ff. de vsucap. tex. in l. licet. C. de acqu. possel. tex. in §. quod autem. Inst. de vsucap. & vtrobiq; commu. Docto. & dixi magistraliter & plene in materia possessionis. in articulo qualiter amittatur possessio. & quod interrupta possessione interruptatur prescriptio probat text. expressus in l. naturaliter. ff. de vsuc. & ibi Bar. & communiter Docto.

3 Et confirmatur praedicta, quia ciuilis possessio est illa quae causet prescriptionem: & iura quae habent quod in prescriptione requiritur possessio debet intelligi necessariò de ciuili: ita probat tex. subtiliter inductus in l. 1. §. per seruam qui in fuga. de acqu. possel. tex. in l. si à bona fidei possessore. de rei ven. tex. in l. acquiritur. §. si. de acqu. re. do. tex. in l. qui fundum. ff. d. vsucap. & in expresso ita tenet glo. or. in l. 3. §. ex contrario. de acqu. possel. in glo. mag. prope fi. & ibi Bar. Albe. Pau. Imo. & commun. moder. gl. in l. 1. C. de ser. fu. in glo. mag. in fi. d. quo latius dixi in materia possess. Tertio ista lex in. 1. cō. potest intelligi quando actor et dominus mouet litem contra possessorem super possessione, agendo aliquo interdicto possessorio ad ipsendam, retinendam vel recuperandam, et lis contestatur in eo quod eo ipso sit interrupta prescriptio in proprietate, vt teneatur possessor de nouo praescribere, attentis verbis huius. l. Sed certe iste intellectus non potest esse verus nec potest procedere, quia lis vel iudicium super possessione nullo modo tangit proprietatem, quia sunt penitus diuersa: et vnum nihil habet commune cum alio, argumēto tex. cum materia in l. naturaliter. §. nihil commune. de acqui. possel.

4 Sensus verò secundæ conclusionis est, quod facta interruptione prescriptionis in proprietate, aliquo de praedictis modis supra declaratis, inter

interrumpitur ipsa possessio quam habet reus conuentus: quia considerauit nostra lex quod diligentia actoris & domini in proprietate prodest ei in possessione, vt virtus eius ad eam extēdatur, maximè quia multoties vnum ponitur pro alio, vt in l. interdum. de verb. sign. sed certe iste intellectus non est verus nec procedit quia si fertur sententia pro actore in proprietate ipsam rem & possessionem recuperauit, & quousq; mandetur executioni semper durat possessor: si verò fertur pro reo possessore. non interruptitur possessio: imò potius confirmatur, quia interruptio facta in vno articulo vel causa nō prodest in alio, vt in. c. auditis. de prescript. ideo dico quod secundus verus & subtilis intellectus ad istam. l. sit quod facta interruptione prescriptionis in proprietate interruptatur prescriptio possessionis, quia per annum continuum à tempore quo habuit rem non praescribit possessionem cum effectibus eius, quam alijs praescriberet si lis non moueretur in proprietate, secundum. ll. huius regni & earum dispositionem, vt in l. 1. titu. 13. lib. 3. or. & l. 1. titu. 11. lib. 2. fo. ll. & l. 192. in. ll. styli. & l. 242. eisdem. ll.

TEX. LXVI.

Inguno sea obligado de se arraygar por demāda de dinero que le sea puesta sin que prece da informaciō de la deuda alomenos summaria de testigos, o de escriptura autentica.

S V M M A R I V M.

- 1 Quando quis tenetur satisfare pro debito?
- 2 Si quis non potest satisfare, an possit incarcerari?
- 3 Quando causa superuenit de nouo, quis tenetur satisfare? secus si illa causa erat quando factus est contractus.

Lex. lxvj.

Orta ex ista lege, quod nemo tenetur satisfare pro debito pecuniario sine eo quod precedat cognitio debiti saltem summaria per testes vel scripturam. Procius perfecta intelligentia & declaratione praesuppono, quod de iure antiquo reus conuentus actione reali vel eius procurator tene-

batur satisfare iudicatum soluere: conuentus verò actione personali non tenebatur satisfare, procurator verò eius sic: actor verò agens suo proprio nomine actione reali non tenebatur satisfare, procurator verò eius tenebatur satisfare dominium ratum habere: agens verò actione personali suo proprio nomine non tenebatur satisfare, procurator verò eius sic. ista omnia ponit & probat text. in §. 1. Insti. de satisfda. & ibi communiter. Docto. Hodie tamen de iure nouo indistinctè in qualibet causa & persona nemo tenetur satisfare iudicatum soluere, sed tantum de iudicio ficti: si verò possidet immobilia indistinctè nullam satisfactionem tenetur dare: textus est in l. sciendum. ff. qui satisf. cogant. text. in §. sed hodie. Institu. de satisfda. quod tamen intellige & declara vt possidens immobilia non teneatur satisfare, quando possidet ea cum titulo iure dominij vel quasi, mediante titulo. & bona fide, vel saltem cum bona fide sine titulo: quia vtroque casu videtur cessare praesumptio suæ: secus verò si possideat sine titulo, & cum mala fide: ita notabiliter tenet & declarat Bartol. & communiter doctores in dicta. l. sciendum. Item intellige & declara quando possidet ista immobilia in loco iurisdictionis non in alio, secundum praedictos Doctores ibi. Item etiam adde pro extensione & declaratione praedictorum, quod ille qui habet annuos reditus certos in aliquo fundo certo & determinato ad hoc specialiter obligato, computantur inter immobilia & censetur possessor rerum immobilium, alijs non, argumento tex. in l. iubeamus nulli. C. d. sacro. eccl. tex. in l. hac edictali. §. his illud. C. de secun. nup. text. in l. si. ff. de cōtra. empt. tex. in Clemētina exiui. de verbo. signific. & in expresso ita tenet originaliter Guilier. in dict. l. sciendum. ff. qui satisfd. cogā. & ibi Bart. Albe. & communiter. Docto. ex quibus apparet & resultat verus intellectus & declaratio ad istam. l. vt intelligatur quando reus conuentus actione personali non est soluendo, & sic tenet à iure satisfare: secus verò alijs si est idoneus & soluendo: quia possidet immobilia: quia tunc nō tenetur satisfare, & tātum hoc addit ista lex iuri cōmuni, vt in casu quo sit pauper & teneatur satisfare intelligat si precedat summaria cognitio debiti, de qua in ista lege.

2 Item etiā adde quod in casibus in quibus quis tenetur satisfare, vt supra dictum & declaratum est, si nō potest fideiussores dare debet incarcerari, vt in l. 2. titu. de los emplazamientos, li. 3. for. ll. & ibi late Rode. Xuares, & tenet etiā in Ant. Go. in. ll. Tau. Nn 2

presenti Pala. Ruui. & Pau. de Cast. & comm. opi. in. l. 2. ff. solu. mati. pe. col. Itē etiam adde & extēde istam. l. vt procedat, nedum super de bito certo & liquido, sed etiā super incerto & nō liquido: ita Pal. Rub. hic nu. 36. Itē etiā adde q̄ ista summaria informatio & cognitio debiti quā debet precedere cōsistit in hoc q̄ duo testes etiam non citata parte, nec cum ordine iuris deponant corā iudice de debito & paupertate, & suspicione debitoris, argumentopredictorum iurium: ita etiam Pala. Ruui. hic nume. 41. & nota quod non sufficeret iuramentum creditoris: ita Bald. in. l. cum apertissimi. de iudi.

Item etiam adde quod predicta procedunt & habent locū nedum in debito puro & de presententi, sed etiam in debito in diem vel sub conditione: ita probat text. nota. in. l. in omnibus. ff. de iudi. & ibi glos. or. Bar. & commun. Docto. tex. in. l. si creditores. ff. de priuile. credi. que omnia extēde & declara vt ad huc in predictis casibus possit creditor petere à iudice vt faciat sequestrationem bonorum in bonis debitoris, & interdictionem alienationis, eorū, tex. est sing. & vnicus in iure in. l. de pollicitatiōibus. in fin. ff. de pollicita. & ad hoc notat & cōmendat ibi Bar. & com. Doct. & reputat mirabilem Alb. & summe cōmendat Iaso in. §. 1. In sti. de actio. nu. 180. facit etiā text. in. l. si fideiusor. §. satis datū. ff. qui satis. cogā. & si queras quod remedium istorū debeat praferri & practicari: dicerem, q̄ remedium huius. l. & similiū, quas allegauī de iure communi. f. vt petatur & sufficiat satisfactio, & si illa non praestetur, fiat sequestratio: 1.

3 Nunc vero limita & intellige omnia predicta quando suspicio & causa, per quam praestatur ista satisfactio superuenerit de nouo post debitum contractum: secus vero si ista iusta causa suberat tempore contractus: quia debitor tempore quo contraxit erat pauper & suspectus: quia tunc non tenetur predictam satisfactioē praestare nec sequestrationem pati: quia imputet sibi creditor qui talem debitorem elegit: ita probat text. in. l. si ab arbitrio. §. qui ex causa. ff. qui satis. cogā. tex. in. l. qui bona fide. §. ab illo ff. d. dam. infec. tex. in. l. si is à quo. vt in posses. lega. tex. in. l. si. C. de sponsa. & tenet Bart. in. l. si. ff. de ferijs. Paul. de Castr. & alij Doct. in. dic. l. in omnibus. ff. de iudi. Bal. in. l. creditor. la. 2. ff. si cert. pet. Pala. Ruui. in sua repe. fo. 62. Rod. Xua. in repe. l. quoniam in prioribus. de inoffi. testa. fo. 177. r. col. ver. & quāquam. ex quibus etiam infertur secundum eos quod non potest debitor capi tanquam suspectus: si illa suspicio inerat tempore contractus. Vnum tamē est q̄

predicta videntur procedere quando debitor sui culpa incidit in inopiam, suspensionem, vel paupertatem: secus verò si casu fortuito sine culpa: quia tunc non tenetur satisfacere, nec potest capi: ita probat text. in. l. si creditores. versicu. plane. ff. de priuile. credi. per quem ita tenet Pau. de Cast. in dic. l. in omnibus. ff. de iudi. cōtrarium tamen in hoc tenet Bal. in. l. vbi adhuc C. de iure doti. 4. col. & ista opi. mihi videtur verior, & probant pra: iura quae indistincte loquuntur.

TEX. LXVII.

Ingun juramento aunque el juez lo mande hazer, o la parte lo pida no se haga en sant Vicente de Auila, ni en el herrojo de sancta Agadea, ni sobre altar, ni cuerpo sancto, ni en otra yglesia juradera so pena de diez mil maruedis para la nueva camara y fisco al q̄ lo jurare, y al juez que lo mandare, y al que lo pidiere, o demandare.

SVMARIUM.

- 1 Iuramentum quomodo debet praestari?
2 An possit quilibet de populo accusare de isto delicto iuramenti, quando quis iurat super rebus sacris?

Lex. lxvij.

NOTA ex ista. l. quod ne mo potest in isto regno iuramentum praestare super rebus sacris hic nominatis & designatis etiam de consensu, licentia, & mandato iudicis sub poena hie contenta fisco applicanda, quam incurrit ipse iurans, & aduersa pars quae petit, & ipse iudex qui consentit vel mandauit.

Pro cuius perfecta declaratione dico & praesuppono quod regulariter de iure omni quodlibet iuramentum decisorium, vel calumnia, vel voluntarium, vel necessarium, regulariter debet fieri & praestari modo, & forma comuni vt in toto

tototit. ff. & C. extra, de iureiu. tamen de consensu & voluntate potest fieri in qualibet ecclesia, pio loco, vel re sacra: text. est singul. in. l. generaliter. §. fina. C. de rebus creditis. ibi, siue sub ipso iudice praestari oportet iuramentum, siue in domibus, siue sacris scripturis tactis, siue in sacro sanctis oratorijs. & ibi notant & commendat Docto. praecipue Saly. qui reputat mirabilem: & illum text. ad hoc notat & commendat Bald. in. c. 1. de noua forma fidelitatis. 1. co. nu. 2. idem Bal. in. c. 1. §. item sacramenta. 2. co. nu. 4. de pace tenen. & iura. fir. 2. col. nu. 4. & probat expresse lex. 1. iun. sta. l. 19. tit. 11. 3. par. Cōfirmatur ex definitione iuramenti, quia iuramentum est dictū assertum vel promissum, sacra rei attestatiōe firmatū: ita Bal. in dicto. c. 1. §. item sacramenta. 2. col. num. 3. Quod limita & intellige praeterquam si fiat iuramentum purgationis vulgaris summittendo se euidenti periculo, inferro igneo vel praelio vel alio simili casui, q̄ vult subire si verū nō dicat: quia illud nō valet nec potest fieri, nec si fiat habet effectū: quia videtur tētari De: tex. est in. c. Menā. 2. q. 5. tex. in ca. ex tuarū. de purg. cano. tex. in. c. 1. & per to. de purga. vulga. & ibi gl. or. & commu. Docto. quibus deductis & praesuppositis dico, q̄ vult ista nostra lex, quod similiter sit reprobatum & prohibitū iuramentū super istis rebus sacris, quia solēt in eis miracula apparere, & cōmittere vel negotiū huic miraculo esset tentare Deū: ideo: per nostrā legē reprobat & prohibet & ista est ratio vera & fundamētalis huius legis. Item adde & extēde dispositionem huius legis, vt quilibet de populo possit accusare de isto delicto & poena: quia licet regulariter omne delictū censetur priuatum nisi lege dicatur quod sit publicum, & soli parti offensae queratur ius, actio, vel accusatio, & non alteri: modo agatur ciuilitate, modo criminaliter, vt in. l. 3. §. fina. ff. de priua. & in. l. si. ff. de priu. delic. & in. l. manifestissimi. C. de furtis. & ibi gl. or. & cōm. Doct. & tenet Bar. Imo. & cōm. Doct. in. l. 1. ff. de publi. iudi. Bal. & Doc. in rubr. C. qui accus. non pos. idem Bal. & commu. Doct. in. l. transigere. C. de tras. Abb. & Cano. in. c. cum. P. Mā conela. de accusa. etiam si pro tali delicto imponatur poena mortis. vt est glo. singu. & vnica in l. pe. ff. de cond. cau. de. cau. nō secu. quam ibi no. & commendat commun. Doct. & dixit vnicam Bal. in. c. at si clerici. d. iudi. 4. co. nume. 17. tamen delictum quod respicit offensam Dei dicitur publicum, & eius accusatio competit cui libet de populo. Primò, quia illud quod fit in offensam Dei dicitur fieri in omnium iniuriā.

Secundo quia alias tale delictum remaneret impunitum, ex quo nulla priuata persona sit offensa: ita probat text. in. l. 4. C. de hare. & ibi no. & commen. Iaco. Butr. & commu. Doct. tex. in. l. quod senatus. ff. de iniu. & in expresse ista sen. & con. tenet Bart. & commun. Doct. in. l. 1. ff. d. publi. iudi. 2. colu. Bald. in. l. reos. C. de accusa. Ana. in. c. 2. de male. Angel. & commun. Doct. in. §. 1. In sti. de publi. iudi. Ex quib' clare infero & teneo quod in casu huius. l. accusatio pertinet cui libet de populo. Item etiam infero. q̄ accusatio poenae contra blasphemos in nostro regno, competit etiam cui libet de populo.

TEX. LXVIII.

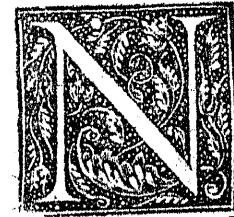

Ialguno pusiere sobre su heredad algun censo con condicion que fino pagare a ciertos plazos que caya la heredad en comisso, que se guarde el contracto, y se juzgue por el puesto que la pena sea grande, y mas de la mitad.

SVMARIUM.

- 1 Condicio posita inter partes in contractu census debet seruari.
2 Quis dicatur emphyteota & censuarius.
3 Differentia quae sunt inter emphyteotā & censuarium.
4 An poena posita in cōtractu emphyteotico vel censuario debeat seruari, licet sit magna?
5 Si emphyteota cōueniatur pro annuis pensionibus praeteritis, & nō possit probare se soluisse pensionē earū si probat soluisse in tribus annis proximis praeteritis, videtur soluisse in alijs.

Lex. lxviij.

Nota ex ista. l. quod omne pactum, condicio, vel poena posita inter partes in cōtractu census debet seruari, licet poena sit excessiua & ultra dimidiam iuris pretij. Pro cuius perfecta intelligētia & declaratiōe dico q̄ quidā est verus & proprius dñs rei. s. ille qui habet verū, proprium, perfectum, & absolutum ius in re alienandi & disponendi: tex. est in. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acqui. posses. tex. in. l. 1. & per to. ff. de acquirēdo rerū domi. text. in. l. 1. & per to. ff. & C. de dona. tex. in. l. in re mandata. C. mādati. tex. in. l. 1. & per to. ff. & C. de rei ven. Quidam est quasi dominus. s. ille qui habet et acquisiuit rem à non domino cum titulo. et bono. Ant. Go. in. ll. Tau. Nu 3 na fide

Handwritten notes in the right margin, including '163' and other illegible scribbles.

Handwritten notes in the left margin, including '17013' and other illegible scribbles.

Extensive handwritten notes at the bottom of the page, including 'Ant. Go. in. ll. Tau. Nu 3 na fide' and various legal references.

cap. 3 de Confectionibus necessariis ad iudicia Contractus - Cap. 4 de p...
de p... quibus et... ad iudicia Contractus - Cap. 5 de p...
... Commentarij.

na fide, cum facultate prescribendi: text. est in l. 1. & per tot. ff. de publi. tex. in. §. sed iste quidē. Iam de actio. quidam est proprietarius. f. ille qui habet nudam & solam proprietatem in re. Quidam fructuarius. f. ille qui habet tantū vsum fructum in ea. vt in l. 1. & per to. ff. & C. de vfu fruct. Quidam est superficiarius. f. ille qui habet superficiem tantū in domo vel re alterius, & in solo & fundamēto eius nihil iuris habet, quam superficiem emit à domino, vel ei aliquam pensionē annuam soluit. tex. est in l. 1. superficiario. ff. de re ven. & ibi commun. Docto. tex. in. l. 1. & per to. ff. de superficie. & tenet & declarat Bart. & Docto. antiqui in l. fin. eod. tit. Iason no. & moder. in. l. 3. §. si ego. ff. de ope. no. nū. 2. col. num. 2. cuius virtus & natura est quod possit rem vendicare tanquam vtilis dominus: Itē quod possit nouum opus nuntiare. Item quod destructa & perempta superficie igne vel alio casu fortuito, pereat in totum superficies, etiā si suis sumptibus vellet edificare: vt dictis iuris probatur, & tenet Bald. in rubr. C. de iure emphy. & moder. in dict. l. 3. §. si ego. de ope. no. ui nun. Quidam est feudatarius. f. ille qui rem immobilē à domino recepit vtendam & fructū respectu vsusfructus, & in re cōpēsam ipse & hāeres sui masculi in perpetuū ali qd seruitiū personale domino annuatim offerat: ita probat text. in. c. 1. §. si in qui. cau. feu. amittatur. in v. si. feud. & tenet Bald. in prelijs Feudorū. 3. col. num. 8. & ibi Iaco. de Bellouiso. 1. col. & q. Aluarotus in proemio. fforū. 5. q. Iacob. de Sancto. Georg. in tract. feu. in verbo. in feudum. fol. 23. Martinus de Laude in proc. feu. 2. colū. 1. q. & ibi Curtius. 12. colū. 6. quāstio. 2. Quidam est emphyteota. f. ille qui super rem mobili à domino tradita: & reseruato sibi directo dominio & vtili translatō impofuit & promisit soluere aliquā annuam pensionem in perpetuum pretio interueniente vel non in recognitionem directi domini, vel recompensam fructuum: ita probat text. in. l. 1. & per to. Cide iure emphy. tex. in. l. 1. & per to. ff. si ager velti. vel emphy. peta. tex. in. c. potuit. d. locato. tex. in. §. adeo. Inst. de loca. & cōduc. tex. in Auth. f. quāruinas. C. de sacro. eccl. tex. in Auth. qui rem. co. tit. & vtrubi; gl. or. & cō. docto. et tradit etiā Specu. in titu. de locato & cōduc. §. nunc aliqua. Bart. & moderni in. l. si mihi & Titio. ff. de verb. obli. & probat. lex. pen. & Titio. 8. §. par. Quidam est censuarius. f. ille qui rem immobilem pleno iure cum dominio directo & vtili ab alio recepit pro certo pretio statim dato & soluto, & insuper pro certa annua

pensione in perpetuum ei prestanda: ita probat tex. in. c. constitutus. de reli. domi. & ibi gl. or. Innocen. Abb. & commu. Doctores. Bar. in. l. 1. §. 1. ff. de publ. et vcti. Ioan. de Imo. notabiliter et alij Docto. in. c. ad audientiam. 2. co. de rebus ecclesi. non alie. Iaso. in. l. 1. C. d. iure emphy. 10. co. nu. 48. licet secundum eos aliquā vnus ponatur pro alio à tabellione vel partib; sed nō sunt attendenda verba, sed substantia, virtus, et natura cuiuslibet cōtractus secundū eosdē. Ex quib; ego infero qd similiter et a fortiori erit censuarius qn quis in re sua propria immobili aliquo pretio vel gratis constituit alteri censum et aliquam annuā pensionē in perpetuū vel ad tempus: quia vñ fictē et breui manu rē illi tradidisse pretio vel gratis, et postea ab eo recepisse in pleno dominio, et illū cēsum et annuā pensionem promittere: argumento tex. cum materia, in. l. singularia. ff. si cer. pe. Vel aliter et secundū dicas qd sicut qn quis tradit suam propriā rem alteri in pleno dominio eo pacto et conditione vt sibi prāstetur certus cēsum et annua pensio, ita eadem ratione valet pactum et cōuentio, vt verus et proprii dñs pretio ab alio recepto vel gratis constituat ei censum et pensionē in re, et dicitur cōtractus census sicut primus. et habet locum in eo omnia quae sunt statuta in primo: quia est eadē ratio: et iste est verissimus intellectus et declaratio huius. l. et ita tenet Bald. licet sic non declarat in auth. et qui iurat. C. de bo. auto. iu. pos. 13. co. nu. 59. et expressē & no. Inn. Abb. Anch. Card. & cōm. Doct. in. c. in ciuitate. de vsuris. & tenet & declarat melius quā alibi Pala. Ruui. hic. 1. co. nu. 20. imò quod magis est, si quis recepit ab alio pecuniā vt statim efficiatur sua, & perpetuo debeat penes eum remanere, vt teneatur prestare quolibet anno vel ad tempus certam annuam pensionem sine eo qd cōstituat eum super aliqua re vel fundo, iste cōtractus valet & tenet & est licitus & recipiēs cēsetur censuarius nec committitur vsura: quia pecuniā non est mutuata, nec debet restitui ei qui dedit, sed perpetuo penes recipiētē debet manere & sic est licitus cōtractus: sicut qn quis imponit censum in re quā recepit ab alio vel in re propria, vel vendit annuos redditus iam cōstitutos: ita predicti Doctores in dicto. c. in ciuitate. de vsuris. quod est singulare & quotidianū: & his modis, vel quolibet eorum, potest et debet ista nostra lex Tauri intelligi et declarari, vt loquatur in cōtractu census, et in eo valeāt et teneāt omnia pacta et cōuentiones quas partes posuerint. 3. Et ex superioribus et ex differentia quā posui inter

inter emphyteotam & censuarius infero sequētia, quae sunt singularia & notabilia. Primo infero quod licet emphyteota non soluens pensionem domino directo per tres annos continuos cadat à iure suo, vt in l. 2. C. de iure emphy. & in dicta. l. pe. titu. 8. part. 5. tamen censuarius non soluens perditos tres annos & adhuc plures, nō incidit in commissum, nec cadit à iure suo: ita probat tex. in. c. constitutus. de reli. domi. & ibi tenet glo. ord. Innocē. Hostien. Abb. Anchar. Cardin. & commu. Doct. tenet etiam & valde commendat Imo. in. c. ad audientiam. de rebus eccle. non alie. Bald. in authent. xqui. de bo. auto. iu. pos. Fab. in. §. adeo. Insti. d. loca. & con. pen. co. Iaso. in. l. 1. C. de iure emphy. 10. colū. nu. 48. idem Iaso. vbi reputat singulare & perpetuò menti tenēdum, in. l. 2. co. titu. 11. co. nu. 44. Secundo infero quod licet emphyteota vendens vel alienans rem irrequisito domino directo. amittat rem & applicetur domino, vt in. l. fi. C. de iure emphy. & in. l. fi. tit. 8. par. 5. tamen censuarius potest licitē videri nullo requisito, & non amittit rem nec ius suum: & ratio vera & fundamentalis est, quia censuarius est plenus & perfectus dominus rei, & tantum est obligatus ad pensionem, & apud creditorē cui debetur pensio non est aliquod dominium nec ius rei: sed emphyteota tantum habet vtile dominium, & directum remansit penes dominum: vnde in recognitionem eius res cadit in commissum & amittitur si pensio nō soluat vel res alienetur: & in expresso ita tenet Specu. & Ioan. An. in addit. eius in tit. de locato & cōducto. §. sed nūc. vers. 118. & videtur tenere Bal. in. l. 3. C. de serui. & aqua. Ias. in. l. 2. C. d. iure emphy. num. 48. & istud teneo pro firma veritate, licet Iason teneat contrarium in dicta. l. fi. C. d. iure emph. 18. q. num. 131. Quod intellige & declara nisi inter contrahentes fiat pactum & cōuentio, quod pretio non soluto per certū tempus, vel re alienata irrequisito creditore cui pensio prāstatur, rescindat in cōmissum: quia tale pactum & cōuentio debet seruari, dato casu, quod poena sit magna & excessiua: ista est propria decisio nostrae legis. 4. Item nota ex ista. l. principalem cōclusionem eius, quod poena posita per partes in cōtractu emphyteotico vel censuali debet seruari quantum sit magna & excedat medietatem, quae videtur valde dubia in hoc: pro cuius perfecta declaratione dico, quod de iure communi maxima erat dubitatio & controuersia vtrum poena appositā in cōtractu possit exigi in qualibet summa & quātitate, & vera & communis resolu-

tio erat quod poena legalis regulariter non excedat quadruplum: conuentionalis verò modò apponeretur per verba multiplicatiua, vt duplum, triplum, quadruplum, &c. modò per verba numeralia, vt cētum vel mille, &c. possit excedere & valere in qualibet summa: qd est verum & procedit quando poena adijcitur rei vel quantitati certae principaliter deductae in cōtractu, vel obligatione: secus verò si adijciatur facto rei vel quantitati incertae: quia tunc si ponatur per verba multiplicatiua, non potest excedere duplum: si verò per verba numeralia & simpliciter, potest excedere & valere in qualibet summa & quantitate: quia primo casu posset poena multum excedere, plus quā partes cogitassent: secundo verò non: & in summa ista est perfecta, breuis, & compendiosa resolutio huius articuli & materiae, quā probat tex. in. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. d. verbo. obligatione. tex. in. l. si dictū. ff. d. cuius. tio. tex. in. §. alteri. Insti. de inuti. stipul. text. in. §. omnes. iūcto. §. tripli. & §. quadrupli. Insti. de actio. & vtrubi; cōmu. Docto. tenet etiam Bar. Cinus, Bal. Salyc. & commun. Docto. in. l. vnica. C. de sentē. que pro eo quod inter. prof. hoc ergo maximū dubium tollit nostra lex in cōtractu emphyteotico & censuali, & vult qd poena appositā inter partes in distinctē valeat & teneat. Item etiam ista lex in hac sua principali cōclusionē & de cisione potest intelligi vt loquat in deceptione vltra dimidiam iusti pretij, vt ex hoc nō rescindatur iste cōtractus: pro cuius etiam perfecta declaratione dico, quod de iure communi erat maxima dubitatio an in cōtractu emphyteotico & censuali habeat locum remedium. l. 2. C. de resc. vend. & reperias quod Specula. in titu. de locato. §. nunc verò aliqua. vers. 90. quāro, &c. tenet quod sic: quia assimilatur cōtractui locationis & cōductionis, vt in. §. adeo. Insti. de loca. & cōduc. Bal. in rub. C. de iure emphyteo. vers. quāro an valeat, &c. idem Bal. in. l. 2. C. de resc. ven. 4. co. num. 6. & ibi Pau. & Salyc. 4. col. & magis commun. Doct. Iaso in. l. 1. C. d. iure emphy. nu. 74. & 75. & tenendū hanc partem, lātio vel deceptio vltra dimidiam estimatur hoc modo. f. quando facta aestimatio et contemplatione pensionis recipiendae per 20. annos, et considerata aestimatio ipsius rei non resultat ex aliqua parte lātio vel deceptio vltra dimidiam: ita probat text. in auth. de nō alienan. aut permutandis, &c. colle. 2. quem ibi ad hoc notat et summē cōmendat Ange. et alij Docto. sed contrarium hodie vult et statuit nostra lex, imò quod in tali cōtractu emphyteo Ant. Go. in. ll. Tau. Nn 4 tico

libro 2. Cap. 1. de pretio censu = Cap. 2. quae personae valeant ad censu obligari = Cap. 3. in quibus rebus valeat censu constitui = Cap. 4. de usufructu in rebus vasalis superficiarius est: & quomodo alii in valent in rebus censu = Cap. 5. an ex censu delectetur

+ Gabelo ubi dicit soluerda =
lib 3. Cap. 1. quae factio censu praebeatur. C. 2. ad huc de de uendi in censu cons. h. h. h. Cap. 3. de fide iurou in censu = Cap. 4. de hypotheca in censu = Cap. 5. quae factio in pignori

tico vel censuali non habeat locum rescissio cō tractus propter maximam lationē vltra dimidiam iusti pretij: pro qua potest facere vrgens ratio, quia maxima incertitudo est & versatur circa tempus fruitionis & solutionis, pensionis & census, & circa finem & extinctionem eius: ergo merito non potest cognosci nec constare de latione vltra dimidiam iusti pretij.

Item adde pro complemento huius. l. & materia, quod si emphyteota vel censuarius conueniatur pro annuis pensionibus præteritis, & non possit probare solutionem earum, quod eo ipso quod probet & ostendat scripturam, apocham, vel schedulam in qua contineatur se soluisse in tribus annis proximis præteritis, præsumitur retrò totaliter soluisse in omnibus annis præteritis, nisi contrarium probetur: textus est singularis & vnicus in iure in. l. quicumque. C. de apochis publicis. libr. 10. quem ad hoc reputat ibi mirabilem Bar. Lucas de Penna, Platea, & communiter Doctores. illū etiam reputat vnicum Bald. in. l. secunda. C. de dotis promiss. & illum etiam ad hoc notat & commendat glos. ordinaria in. l. secunda. C. de iure emphyteo. in verbo repellere, in medio: & ibi reputat singu. Saly. 2. colum. & communiter alij Docto. præcipue Iaso. num. 168. & licet illa lex loquatur in emphyteota rei publicæ, tamen eadem ratione idem in emphyteota vel censuario priuata personæ, & in quolibet colono vel inquilino: ita Bal. in. cap. literæ. de dilationibus. & Angelus in authentica. de non alie. aut permu. §. scire. collatione. 2. & Ias. in. l. 2. C. de iure emphyteo. numero. 170. Quod limita & intellige quando vnaquæq; schedula est facta de se per se quolibet anno: secus verò si vna sola pro omnibus tribus: ita Baldus in dicta. l. secunda. de dotis promiss.

TEX. LXIX.

Ninguno pueda fazer donaçio de todos sus bienes aunque la faga solamente de los presentes.

SVMARIVM.

- 1 Donatio omnium bonorum presentium & futurorum de iure communi non valebat, hodie tamen per nostram. l. non valet donatio presentium tantum.
- 2 An donatio ista bonorum presentium valeat saltem in aliquo?
- 3 An ista donatio omnium bonorum presentium valeat si donator aliquid sibi reseruauit?

- 4 An ista donatio inualida omnium bonorum firmetur iuramento?
- 5 An ista donatio omnium bonorum valeat si fiat causa mortis?
- 6 An donatio omnium bonorum facta ecclesie vel pio loco valeat?

Lex. lxxix.

NO TA ex ista. l. vnicam & principalem conclusionem eius quod hodie in isto regno nemo potest aliter donare omnia bona sua presentia. Pro cuius perfecta declaratione dico & præsuppono, quod de iure communi licet nemo possit donare omnia bona sua presentia & futura, quia in effectu est pactum & promissio de succedendo, & eum hæredem post mortem relinquendi: quæ non valet ipso iure, nec ex ea oritur aliqua actio nec obligatio civilis vel naturalis: text. est in. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obliga. text. in. l. tres fratres. §. idem respondit. el. 1. ff. pro socio. text. in. l. ex eo. C. de inuti. stipu. textus in. l. hæreditas. C. de pactis conuentis. text. in. l. cum donationis. in fin. C. de transa. text. in. l. pactum quod dotali. C. pactis. cuius ratio est quia tale pactum & promissio est contra bonos mores. Secunda quia inducit votum captandæ mortis. Tertia quia aufert liberam facultatem testandi, cum non habeat nec possit habere bona ex quibus testetur: ita probant prædicta iura, probat etiam text. in. l. si vnus. §. illud. ff. de pactis. text. in. l. copuenire. ff. de pactis dota. text. in. capit. ne captandæ. de concessi. præd. lib. 6. text. in. l. 1. C. de sacro. eccles. & tenet Bar. Alber. & comun. Docto. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. adeo quod etiam si tale pactum de succedendo, vel promissio & donatio omnium bonorum presentium & futurorum sit reciproca inter duos vel plures, non valet: ita probat text. sing. & vnicus in. l. de fideicomisso. C. de transa. vbi disponitur quod valet & tenet inter duos vel plures renuntiatio & donatio hæreditatis & futuræ successionis iam sibi delata ab aliquo defuncto virtute fideicomissi reciprocæ: ergo secus est in pacto & donatione etiã reciproca inter duos vel plures de sua propria hæreditate viuentium: & ad hoc reputat singu. & vnicum Bald. & commun. Docto. ibi: ex quibus rationibus & qualibet earum & vltra eas, ex eo quod ista lex est prohibitiua, infertur clare quod non potest renuntari, argumēto text. iuncta

iuncta glossa ordinaria & commun. opin. in. l. prima & per tot. C. ne fideiussores dotium detur, tamen bene potest quis donare omnia bona sua presentia mobilia & immobilia, iura & actiones: text. est no. & expressus in. l. omnes. §. Lucius. ff. de his quæ in frau. credi. & ibi notat & commendat glossa ordinaria. Bartolus Alberic. Angelus. Cuma. & commun. Docto. text. in. l. si quis argentum. §. sed & si quis vniuersitatis. C. de don. & ibi. no. & commun. Bal. Ange. & alij docto. text. in. §. fin autē eiusdem. l. tex. in. l. 4. vers. sane. C. de cōtra. empti. text. in. l. si vnquam. C. de reuo. dona. & idem disponit lex. 1. titu. 4. part. 5. tenet Bar. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. obl. 2. col. in medio. & ibi commun. Docto. idē Bar. in. l. post contractum. ff. de dona. idem Bar. & commun. Docto. post glo. ibi in. l. si. C. de pactis. glo. in. §. itē si quis in fraudem. Inst. de actio. & ibi Faber, & commun. Docto. cuius ratio erat, quia poterat acquirere & habere bona in futurum, & in eis habere hæredem, quæ non veniebant in donatione: & præsumptio iuris est quod acquiratur argumento text. in. l. si defunctus. C. arbi. tute. vn de merito talis donatio valebat. Hodie tamen donatio bonorum presentium tantum non valet nec tenet per nostram legem, & corrigitur ius commune, & idē videbatur antea disponere. l. 7. tit. 12. li. 3. fo. ll. cuius ratio potest esse, quia ex tam imensa donatione præsumitur fraus secundū Pa. Ru. & glossatores hic. Sed certē ista ratio non concludit nec est tenenda: quia etiã in donatione presentium & futurorum non præsumitur, ergo nec in ista vnde dic quod ratio vera potest esse principaliter fauore subditorum & secundario fauore rei publicæ: quia conuenit donanti & rei publicæ ne quis prodigaliter utatur substantia sua & perdat bona sua, argumento text. in. l. Imperator. ff. ad Trebel. text. in. §. fin. Insti. de his qui sunt sui vel alie. iu. text. in. l. vnica. §. fin. C. de cadu. tollen. text. in Authen. de hære. & fal. versicu. incurrunt. colla. 1. text. in Authen. vt iudices sine quoquo suffragio. ver. cogitatio. colla. 2.

2 Circa quam primò quæro, an ista donatio bonorum tantum presentium valeat saltem in aliquo? & breuiter & resolutiue teneo quod non. quia non est maior ratio quod valeat in vna parte vel re quam in alia: & probat text. no. & expressus in. l. si libertus minorē. §. si quis plures. ff. de iure patro. vbi disponitur, quod donatio plurium rerum vno contextu facta in fraudē & prohibitionem legis, ipso iure & totaliter est nulla, etiam respectu eorum quæ separa-

tim de se valere poterat: & ibi comun. notat Docto. antiqui. Confirmatur etiam, quia donatio omnium bonorum presentium & futurorum adeo est nulla & reprobata à iure vt non valebat etiam in presentibus in quibus de iure communi valere poterat si fieret sola & de se: ita Bal. in. l. si. C. de pactis. pe. col. Pau. & magis commun. Docto. Roma. Alexan. & commun. etiam docto. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. Imol. & alij docto. in rub. extra, de testa. licet Bar. relinquat indecisum in dicta. l. si. C. de pactis, nec obstat text. no. in. l. sancimus. vers. 1. C. de dona. vbi habetur quod donatio quæ excedit. 300. & hodie. 500. solidos valet saltem in quantitate in qua non requiritur insinuatio, text. in. §. fin autem, eiusdem. l. tex. in. l. 9. tit. 4. 5. part. quia respon. quod ibi erat certa quantitas expressè taxata & determinata à lege, in qua poterat valere donatio: sed in nostro casu non est taxata quantitas, res, vel summa in qua possit valere. Confirmatur etiam, quia alias diceremus quod valeret donatio, excepto vno nummo vel aliqua re minima: & in terminis ita declarat subtiliter Bald. in dicta. l. fina. C. de pactis.

3 Secundò quæro, an talis donatio omnium bonorum presentium valeat si donator reseruauit sibi aliquam rem vel quantitatem ex qua testari possit? & breuiter teneo quod sic: quia tunc cessat ratio fundamentalis impeditiua testamenti, dum tamen sit aliqua res vel quantitas notabilis, & non ita parua, tenuis, & minima, quod non sit in consideratione: ita Bart. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. obl. 2. col. nu. 6. & ibi commun. docto. & idem est si donator reseruasset sibi vsufructum bonorum per tempus vitæ suæ: quia de fructibus perceptis vel pretio eorum poterit testari: ita no. Pau. de Cast. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta, in finalibus verbis: & ibi Alexand. 7. col. nu. 18. & Iaso. 7. col. vers. 2. per istam doctrinam infertur, & est commun. opin. licet Paul. de Castro teneat contrarium in. l. si. C. de pactis. penul. col. nu. 10.

4 Tertiò quæro, an talis donatio omnium bonorum presentium firmetur iuramento? & videtur quod non, per sequentia. Primo quia sicut donatio omnium bonorum presentium & futurorum quæ non valet de iure communi, quia est contra bonos mores, & inducit votum captandæ mortis, & aufert donanti libertatem testandi, non firmatur iuramento: vt in cap. non est obligatorium, de regu. iur. in. 6. & in. l. non dubium. C. de. ll. & in terminis tenet Bar. &

Commentarij.

ga las otras diligencias que dispone la ley del fuero, y la ley del ordenamiento de Nieua, y assi mismo aya de pagar el comprador las costas, y el alcauala si la pago el comprador antes que la cosa assi vendida le sea entregada.

Tex. Lxxj.

Quando muchas cosas fueren vendidas por vn precio q sean de patrimonio, o abolengo quel pariente mas propinco no pueda sacar la vna, y dexar las otras fino que todas las aya de sacar, o no ninguna dellas: pero si las dichas cosas fueren juntamente vendidas por diuersos precios en tal caso puede el pariente mas propinco sacar la que dellas quisiere haziendo las diligencias, y solemnidades en las dichas leyes del fuero, y ordenamiento contenidas.

Tex. Lxxij.

Quando la cosa que es de patrimonio, o abolengo se vendiere fiada quel pariente mas propinco la pueda sacar por tanto assi mismo fiada con tanto que dentro de los dichos nueue dias de fianças bastantes a vista de nuestra justicia que pagara los marauedis porq assi fue vendida al tiempo quel comprador estava obligado.

Tex. Lxxij.

Quando el pariente mas propinco no quisiere, o no pudiere sacar la cosa vendida por el tanto el pariente mas propinco siguiente en grado la pueda sacar, y ansi vayan de grado en grado por todos los parientes dentro del quarto grado con tanto que sea dentro de los dichos nueue dias, y con las otras diligen-

cias contenidas en la dicha ley del fuero y ordenamiento.

Tex. Lxxiiij.

Quando concurren en sacar la cosa vendida por el tanto el pariente mas propinco con el señor del directo dominio o con el superficiario o con el que tiene parte en ella porque era comun preferase en el dicho retracto el señor del directo dño y el superficiario, y el q tiene parte en ella al pariente mas propinco.

Tex. Lxxv.

Si alguno vendiere la parte de alguna heredad q tiene comũ con otro en caso q segun la ley de la partida la pudiera el comunero sacar por el tanto sea obligado el q la quisiere sacar a cõsignar el precio en el tiempo y termino y cõ las diligencias y solemnidades de la manera q la pudiera sacar el pariente mas propinco quando fuera de su patrimonio y abolengo, de suerte q lo cõtenido en la dicha ley del fuero y ordenamiento de Nieua, y en estas nuestras leyes aya lugar y se platique en caso q el comunero quiera sacar la cosa vendida por el tanto.

S Y M M A R I P M.

- 1 Ratio principalis inductiua retractus.
- 2 Exemplum harum legum & earum declaratio.
- 3 An sufficiat quod res vendita sit solius patris, vel requiratur quod descendat ab auo vel alio ascendente.
- 4 An filius vel descendens naturalis tantum possit retrahere?
- 5 An filius vel descendens exheredatus & exclusus a successione ascendentium possit retrahere?
- 6 An filius vel descendens qui renunciauit cum iuramento non succedet patri vel ascendenti possit retrahere?

- 7 An in clericis & personis ecclesiasticis habeat locum huiusmodi retractus?
- 8 Si filius vel descendens decedat intra tempus datum ad retrahendum, an transmittatur retractus ad heredes extraneos?
- 9 An ius retrahendi trahatur in monasterium, quando proximior consanguineus ingressus est religionem?
- 10 An monasterio vendente rem ingressi quae fuit patrimonij vel generis sui, proximior eius possit retrahere?
- 11 An condemnatus ad mortem naturalem vel civilem possit retrahere?
- 12 An iudex qui non potest contrahere in loco & territorio suae iurisdictionis, possit retrahere?
- 13 An proximior consanguineus possit retrahere a remotiori consanguineo?
- 14 An proximior consanguineus requisitus a contractoribus teneatur declarare an velit retrahere vel non?
- 15 Si plures res patrimonij vel generis unico & eodem tempore simul vendantur, an habeat locum retractus?
- 16 An tempus retractus incipiat currere a tempore contractus, an vero a tempore traditionis?
- 17 An tempus retractus possit currere a tempore traditionis fictae?
- 18 Si quis vendat rem patrimonij vel generis cum pacto de retrouendendo, an concurrat venditor & proximior consanguineus.
- 19 An in contractu per mutationis habeat locum retractus?
- 20 An in re data in solutum habeat locum huiusmodi retractus?
- 21 Si res patrimonij vel generis vendatur sub conditione an tempus retractus currat a tempore ipsius contractus an vero a tempore existentis conditionis?
- 22 Si res patrimonij vel generis vendatur habita fide de pretio, an isto casu habeat locum retractus: & a quo tempore incipiat currere noue dies retractus?
- 23 An in re patrimonij vel generis pignoratua vel obligata habeat locum retractus.
- 24 Si semel res patrimonij vel generis fuit vendita, & a proximiori consanguineo non fuit retracta, an postea possit retrahi?
- 25 An praedicti noue dies qui dantur ad retractum currant naturaliter, vel de momento ad momentum?
- 26 Si res matrimonij vel generis vendatur praesente consanguineo & racione, an postea possit retrahere?
- 27 An & quando socius qui habet rem communem cum alio possit retrahere rem venditam ab ipso consocio?
- 28 An vxor habeat medietatem rei vel fundi quae maritus retraxit constante matrimonio?
- 29 Si quis vendat fundum patrimonij vel generis fructibus praedictis quos colligit emptor an consanguineus qui postea retrahit fundum possit petere praedictos fructus ab emptore perceptos.
- 30 Si res patrimonij vel generis vendatur, an debeatur Gabella, & quis teneatur illam soluere?

- 31 An dominus directus vel superficiarius possit retrahere, & an preferatur consanguineo vel socio?
- 32 Si proprietarius vendat suam proprietatem, an usufructuarius possit illam retrahere?
- 33 Si fructuarius vendat usufructum quem habet in re vel fundo, an proprietarius possit retrahere?
- 34 Si dominus proprietatis illa vendat fructuario, an tunc proximior consanguineus vel socius possit retrahere, vel preferatur fructuario?
- 25 An praedictae leges regni quae permittunt retractum rescindant venditionem, & constituant in proximiorum re vel consocium nouum titulum & contractum.
- 36 Quae actio sit illa quae proprie competit consanguineo vel socio virtute praedictarum legum, ad huiusmodi retractum faciendum.

Lex. lxx. cum quinque legibus sequentibus.

MATERIA retractus de qua tractant istae. II. est valde utilis & necessaria, & quotidie versatur in practica in isto regno: ideo magistraliter & perfecte volo eam attingere, quam diuideo in sex partes & articulos principales. Nam primo quaeram in quibus personis habeat locum huiusmodi retractus? Secundo in quibus rebus habeat locum praedictus retractus? Tertio qui preferantur in huiusmodi retractibus? Quarto quae sint requisita & necessaria ad tale retractum? Quinto an & quando ratione societatis & communionis habeat locum retractus? Sexto & finaliter de aliquibus quaestionibus in materia incidentibus: & in effectu omnia ista continentur in hac materia. Quo ad primum noto & colligo principaliter ex his. II. quod consanguineus venditoris infra quartum gradum potest licite retrahere pro eodem precio rem venditam ab eo quae sit patrimonij vel auro suorum: & idem disponit lex. 13. titu. 10. lib. 3. fo. 10. II. & l. 6. & 7. titu. 7. lib. 5. ordina. & l. 230. in II. styli. Sed pro fundamento & perfecta declaratione querenda est ratio principalis eius, & videtur quod non procedat. Primo quia tendit contra liberum arbitrium quod quis habet a iure diuino, naturali, & positio disponendi de re propria in quem velit ad libitum voluntatis. tex. est in l. i. C. de sacrosan. eccle. text. in l. in remandata. C. mandati. text. in l. id quod nostrum. ff. de regu. iu. text. in l. i. & per totum C. & ff. de cotra. emptio. text. in l. i. & per totum C. de reb. alie. no aliena. text. in §. i. & per totum.

Quaeritur lib. 2. q. 133. De leges istae de retractu habentur. 7 An... in re immobili data in solutum a ratione voluntaria & negotia que auctoritate iudicis fit. Virtute executionis & alio = affirmatiua est venior et legum.

lib. 2. q. 133. in re immobili data in solutum a ratione voluntaria & negotia que auctoritate iudicis fit. Virtute executionis & alio = affirmatiua est venior et legum.

dicat & præsumatur: text. est in l. ex facto. §. si quis rogatus el. i. ff. ad Trebel. vbi habetur qd si quis grauat restitueret hereditatem si sine liberis decesserit, non tenetur restituere si habeat filios naturales tantum, nisi ex qualitate personæ testatoris vel ipsius grauati aliud præsumatur, vt quia erat illustris, vel positus in dignitate vel persona ecclesiastica, vel mulier honesta: quia tunc non veniunt naturales tantum: & ibi notat & commendat Bar. Ange. Paul. Imo. Alex. & comu. Docto. & id est secundum eos quando prædicta cōditio non ponitur expressè per testatorem, sed subintelligitur à lege, vt in l. cū auus. ff. de cōdi. & demonst. & in l. cū acutissimi. C. de fideicō. licet in hoc sint plures & valde diuersæ opiniones in dictis locis. Secundò facit tex. in l. generaliter. §. cū autem. C. de insti. & substi. vbi disponitur quod sicut in filio legitimo & naturali instituto & grauato restituere hereditatem subintelligitur tacita cōditio, si sine liberis decesserit: ita etiam subintelligitur in filio naturali tantum grauato: & adhuc ibi notant & reputant. singularem communiter Doctores. Tertiò facit, quia quando agitur & tractatur de materia quæ fundatur in iure naturali sanguinis, appellatione parentum vel filiorum, semper veniunt etiam naturales tantum textus est in l. parentes. ff. de in ius vocando: & ibi gloss. ordi. & communiter Doctores. Quartò facit ratio & doctrina generica & moralis, quod quando agitur de aliquo privilegio & commodo filiorum fundato in æquitate, semper appellatione filiorum intelligitur, etiam naturales tantum, argumento tex. in l. fina. C. de confirman. tuto. vbi paterita potest dare tutorem filio naturali sicut legitimo, licet debeat confirmari: tex. in l. naturali. ff. eodem titul. & ista doctrinam & regulam generalem ponit Abb. Panor. in cap. in præsentia. de proba. 7. colum. nume. 23. quem ibi sequuntur & laudant communiter Docto. ergo in tali filio vel, descendente tantum naturali habeat hodie in nostro regno locum retractus, & ita teneo: spurius tamen, vel incestuosus, vel natus ex damnabili coitu nullo modo potest retrahere: quia non dicitur certus consanguineus, nec de genere, domo, vel stirpe parentum vel ascendentium, argumento tex. in l. filium eum definimus. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. & in l. generaliter. §. cū autem. C. de insti. & substi. text. in §. vulgo. quæ sitos. In sti. de success. cognat. & in l. si. C. de verborū significatione, & ibi Bald. & communiter Doctores: & in l. fina. C. de natali. tenet etiam Abbas & communiter Do

ctores in cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi: Bal. & comu. Docto. in Auth. ex complexu. C. de incestis nupt. Item quæro an filius vel descendens exheredatus possit retrahere? & videtur quod non: quia repellitur à successione, vt in Auth. vt cū de appella. cognof. §. causas. colla. 8. tex. in Auth. non licet. C. de libe. præte. Itē quia exheredatus habetur pro mortuo, vt in authen. de hære. & fal. §. exheredatos. col. 1. & ibi gl. or. & communiter Docto. Item quia exheredatus non computatur in numero liberorum, vt in l. pater filium. ff. de inoffi. testa. & ibi Bal. & communiter Docto. Item quia per exheredationem tollitur ius & efficitur extraneus, vt in l. 1. §. sciendum. ff. de suis & legit. hæred. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imo quod filius vel descendens exheredatus admittatur ad huiusmodi retractum. Primo quia licet per exheredationem tollantur prædicta iura successione, non tamen tolluntur prædicta iura primordialis sanguinis: tex. est in l. iura sanguinis. ff. de regu. iur. tex. in l. 3. ff. de interdiciis & relegatis. Item etiam quia cōditio à lege vel ab homine posita, si sine liberis decesserit, cōsetur exclusiva quando quis decedit cum liberis et descendentibus, licet iuste exheredatis, vt probat tex. et ibi gloss. singularis in l. ex facto. §. fin. ff. ad Trebellianum, et istam partem tenet gl. or. in dicta. l. fori.

6 Item quæro, an filius qui renunciauit cum iuramento successioni patris vel ascendentis possit retrahere? et omnia disputatio teneo quod sic: quia non abdicauit à se iura sanguinis, nec definit esse de genere. Item etiam quia eius renuntiatio tantum operatur vt excludatur à successione gratuita vniuersali legali, non vero à contractu vel retractu oneroso, argumen. text. et eorum quæ ibi notantur in capi. quamuis pactum de pactis. lib. 6. et in l. ex hoc iure. ff. de iustitia et iure. et in l. pactum quod dotali. C. de collation. et in l. pactum quod dotali. C. de pactis.

7 Item quæro, an in clericis et personis ecclesiasticis habeat locum retractus tam actiue quam passiuè, vt clericus possit retrahere, vel clerico vendente possit consanguineus eius latius retrahere? et videtur quod non: quia dispositio practicarū legum magis afficit personas quam res, et per consequens non potest comprehendere clericos ex defectu iurisdictionis et potestatis statuentium, vt in capitu. Ecclesia sanctæ Mariæ. de constitutu. et in capitu. fina. de vita et honestate clericorum, et in capitu. fina. de rebus ecclesi.

ecclesi. non alienan. & in Authenti. statuimus. C. de episco. & cleri. & istam sententiam & conclusionem tenet glossa ordinar. in dicta. l. fori, & sequuntur alij plures in isto regno. Sed ego teneo contrarium, imò quod inter eos habeat locum retractus. Primo per text. expressum in cap. constitutus. de in integrū restit. vbi aperte disponitur & probatur, vt in simili casu, lege, & consuetudine retractus, clericus actiue possit retrahere: ergo similiter clericus vendente vel emente possit consanguineus laicus passiuè ab eo retrahere. Item etiam quia in defectum Canonum licet recurratur ad ius civile commune, & ius nostrum Regium censetur ius commune: ergo illud seruandum est, argumento textus in capitulo. si adiutorium. 10. distinctione. & in capitulo primo. de noui operis nuntiatione. & tenet formaliter Bald. quem sequuntur alij Doctores in capit. cum venissem. de eo qui mitti. in possessio. & sequitur Felinus in capit. causam quæ. de rescriptis. & doctor Palat. Ruui. in repetitione capituli. per vestras. 3. & 4. columna: & in terminis in nostro casu & materia hanc opinionem videtur tenere Cynus. Bald. & alij Doctores, in l. nec per se. C. de hereditibus instituendis.

8 Item quæro si proximior consanguineus cui est apertum edictum, tempus, & via retrahendi decedat illo medio tempore, extraneo hærede relicto, si talis hæres extraneus debet admitti ad retractum ex persona defuncti? & omnia disputatio dico quod non: quia istud beneficium retrahendi est personale competens ratione sanguinis, & non est transmissibile ad hæredes, cum sola illa iura quæ sunt mere hereditaria transmittuntur & non alia, vt in l. cum hæredes. ff. de acquiren. possess. & in l. 1. & per totū. C. de hereditariis actionibus. Quod tamē singulariter intellige, præter quam si consanguineus decesserit post litem contestatam vel præparamento facto, quia tunc posset talis hæres & successor extraneus admitti & retrahere, argumento tex. in l. post humus. §. fin. cum l. sequenti. ff. de inoffi. testament. vbi habetur quod querela in officio testamenti non præparata non transmittatur ab hæredem, tamen quando est præparata per litem contestatam vel alias, bene transmittitur: probat etiam tex. in l. vna. C. ex delictis defuncto. & in terminis ita videtur tenere Faber in §. ex contrario. Inffitu. de legatis. in finalibus verbis. fundatur etiam ex doctrina Bartoli. in l. eius qui delator. ff. de iure fisci.

Item quæro an consanguineus, cui est aperta

via & ius retrahendi possit cedere extraneo, vt virtute cessionis talis extraneus possit retrahere? & videtur quod sic. Primo quia ius ingrediendi rem debitoris propria autoritate competens creditori potest alteri cedi, argumento tex. & ibi communiter Doctores in l. 3. C. de pigno. & tenet Barto. & communis opinio, in l. 1. §. si. ff. noui operis nun. Item etiam facit. quia ius & beneficium restitutionis in integrum licet sit personale potest cedi, vt in l. quod si minor. §. 1. ff. de minoribus. tex. in l. si minoris. ff. de administra. tuto. & istam partem, quod ius retrahendi possit cedi extraneo, tenet Paul. de Cast. & alij Doctores in dicta. l. 1. §. si. ff. noui. oper. nun. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod tale ius non possit cedi. Primo, quia prædicta. 11. videntur repugnare, in quantum requirunt pro forma quod sit consanguineus infra quartum gradum. Item etiam repugnant rationes per quas admittitur retractus: & in expresso ita tenet Petrus, Cynus, Bald. & Paulus de Cast. in l. ad officiu. C. communi diuidendo. Ioan. Faber. in §. 1. Instit. de acquisitione per arrogationem. tenet etiam glo. ordi. dicta. l. fori.

9 Item quæro, an ius retrahendi transeat in monasterium, proximior consanguineo ingresso religionem & ibi professo? & videtur quod sic quia appellatione coniunctorum venit coniunctus coniunctione spirituali: ita probat text. in dicta glo. ordin. & communi opin. in cap. final. de postulando. tex. in cap. coram. de offic. delega. Item etiam, quia per ingressum religionis monachus non amittit iura sanguinis & proximitatis, argumento tex. & ibi communiter notant Doctores in capit. in præsentia de proba. tex. in l. fin. C. de Episco. & cleri. tex. in l. iura sanguinis. ff. de regulis iuris. Item etiam quia causa pia habet plura privilegia, de quibus latè per Doctores in Authen. similiter. C. ad legem falc. & in l. 1. C. de sacrosan. eccles. & in ca. relatum. de testamen. & in l. sunt personæ. ff. de religio. & sumpti. fune Sed his non obstantibus contrarium teneo, imò quod in monasterium non transeat ius retrahendi ex persona monachi: quia in monasterium non transit ius personalissimum consanguinitatis, in quo specialiter se fundant prædicta nostra. 11. & earum ratio. Item quia monachus tunc non retraheret per se & ad eius commodum, sed pro alio, id est, pro monasterio, quod proximior facere non potest, vt patet ex prædictis. 11. Item etiam quia monasterium est quædam vniuersitas & res inanimata, in quo non datur nec considera

Ant. Go. in. ll. Tau Oo tug

aliquem eorum: nam contra emptorem nō videtur posse agere, quia actio vel obligatio personalis ex pacto de retrouendendo posito inter venditorē & emptorem non sequitur fundi possessorem: textus est in lege prima. §. si hæres. ff. ad Trebellianum. ibi, nec enim æris alieni personalis actio fundum sequitur: textus in lege. quædam. §. is autem. ff. de dote prælegata. textus in. l. non aduersus. C. si certum petatur. Item etiam contra emptorem a quo res fuit retracta non potest venditor virtute pacti & conuentione de retrouendendo agere: quia ipse factio & contractu proprio non definit habere prædictam rem, nec fuit priuatus ea, sed factio & beneficio speciali legis: ergo non teneatur, argumento text. singularis in iure in l. minor viginti quinque annis. ff. de euictione. Sed adhuc his non obstantibus teneo quod possit agere prædictus venditor contra prædictum proximiorē consanguineum nōquā possessorem: quia virtute prædictorum iurium concedentium retractum visus est emptor a quo prædicta res fuit retracta tradere tacite sub eodem pacto & conditione, vt teneatur ad illud ad quod ipse teneretur.

19 Item principaliter quæro, an in re permutata cum alia & non vendita habeat locum retractus? & absque dubio teneo quod non: quia permutatio aperte differt à venditione nomine & effectu, cum permutatio sit contractus qui re contrahitur: emptio autem & venditio solo consensu, vt in. l. i. & per totum. ff. de rerum permutatione. & in. l. i. & per totum. C. eodem titu. & in. l. i. & per totum. ff. et. C. de contrah. emptio. Item etiam quia prædicta iura nostra expressè dicunt & disponunt quod eodem pretio oblato possit proximior consanguineus retrahere: ergo aperte debet intelligi in re vendita, non verò ex permutatione vel alio contractu tradita vel alienata: quia vbicumque sit commemoratio pretij, appellatione alienationis tantum venit venditio: text. est notabilis & expressus in. l. si ex pretio. C. si certum petatur. text. in. l. fin. C. de prædij minorum. ergo cum iura nostra disponant quod pretio oblato proximior consanguineus possit retrahere, aperte debent intelligi in contractu emptionis & venditionis: & in terminis idem expressè disponit lex. 6. titu. 7. lib. 5. or. & nostra lex. 70. cum sequentibus, his. ll. Tauri.

20 Item quæro, an huiusmodi retractus habeat locum in re data in solutum? & videtur quod non: quia verè & proprie non est venditio: & ita tenet Speculator in titu. de emptione & v-

ditione. §. nunc videndum. vers. sed pene. Placita in. l. si quis. C. de fundis patrimo. lib. ii. glo. in dicta. l. fori. Sed contrarium teneo pro veritate, imò quod habeat locum retractus: quia datio in solutum habet vim emptionis & venditionis. Item etiam quia faciliter possent partes derogare prædicta iura nostra, & impedire retractum sola mutatione nominis: & in terminis ita probat text. in. l. si prædium. C. de euictione. ibi, nam huiusmodi contractus vicem venditionis obtinet. & ibi expressè notat Faber & alij docto. probat etiam text. in. l. legat. ff. de pigno. actio. textus in. l. si in solutum. C. de actio. & obligatio.

21 Item quæro, si res patrimonij vel generis vendatur sub conditione, an consanguineus proximior teneatur retrahere infra nouem dies computandos à tempore contractus & traditionis, an verò à die existentis conditionis? & breuiter teneo quod debeant computari & currere à tempore existentis conditionis, argumento text. in. l. bouem. §. si sub conditione. ff. de adilitio edicto. textus in. l. i. §. annum. ff. quando actio de peculio sit annalis. Confirmatur etiā ex sententia Barto. & communiter in. l. si cui legetur. ff. de lega. i. in fine, vbi tenet quod si res vendatur sub conditione: & habita fide de pretio vt soluatur infra certum tempus, illud tempus incipit currere postquam conditio fuit verificata, & adhuc postquam res fuit tradita: quod ipse reputat valde notabile.

Item quæro, an prædictum tempus nouem dierum per nostras. ll. regias concessum detur & currat omnibus consanguineis in quocunque & diuerso gradu existentibus, an quilibet vtatur & gaudeat eodem termino? & breuiter dico quod prædictum tempus nouem dierum tantum & simpliciter datur & competit simul omnibus consanguineis, taliter quod proximior non retrahente alter sequens admittitur in eodem tempore, et sic intra eosdem nouē dies, et postea nullus admittitur: et ista est intentio prædictorum iurium, et hoc expressè determinat. l. 73. his. ll. Tauri: et ista est eius sola decisio Circa quod tamen datur notabile et singulare remediū, scilicet quod secundus, tertius, vel vltior consanguineus possit petere à proximiori consanguineo vt declaret voluntatem suam, an velit retrahere vel non: et illo repudiante et nolente retrahere, poterit secundus vel vltior retrahere: vel si fortè nolit voluntatem suam declarare, vel ab eo non petatur vel requiratur, poterit secundus vel vltior infra prædictum tempus nouem dierum retrahere, dicendo et

prote

protestando quod si primus vel anterior nolit retrahere, ipse retrahit, & deponit pecuniā vel pretium pro quod prædicta res fuit vendita, argumento text. qui in suo casu est singularis & vnicus in. l. fina. vers. eo addito. C. qui admittit. vbi habetur, quod licet eo casu quo sunt plures consanguinei in diuersis gradibus, possit secundus vel vltior agnoscere bonorum possessionem, quilibet suo ordine, postquam primus repudiavit, & ab illo tempore currat sibi tempus agnitionis, vt in. l. i. §. si intra. & §. quibus. & §. sed videndum. ff. de success. edict. tamē si velit ante declarare voluntatem & non esse in suspenso, potest secundus vel vltior & remotior consanguineus agnoscere prædictam bonorum possessionem infra tempus primo concessum: & primo vel proximiori postea non aduente vel cognoscente, valet agnitio & declaratio per secundum vel remotiorem facta: cuius pulchra verba sunt, eo addito vt si inter alienā vicem, id est: prioris gradus properantius exaratur, suam vim quali suis sitam curricula conseruatur. & ibi notant & commendant communiter docto. ergo a fortiori in nostro casu quo vnum & idē tempus datur & competit omnibus consanguineis, poterit quilibet eius infra eosdem nouē dies retrahere. & in terminis in materia nostra, & simili statuto, vel consuetudine ita expressè tenet Paul. de Cast. in. l. manifestis simi. §. sed quærebatur. C. de furtis. 2. co. nume. 6. & ante eum ibi Petrus. 5. colu. Cin. pen. colu. Albe. pe. col. iacob. de sancto Geor. nu. 5.

22 Item quæro si res patrimonij vel generis vendatur habita fide de pretio certo tempore soluendo, an etiam illo casu habeat locum retractus? & breuiter dico quod sic, & tempus nouē dierum currit a tempore contractus & traditionis, sicut si res esset vendita pure & simpliciter: sed talis retrahens nō tenetur statim soluere pretium, sed tantum illo tempore quo emptor tenebatur soluere virtute contractus & conuentionis, sed bene tenetur infra eosdem nouem dies præstare fideiussores idoneos ad arbitrium iudicis de pretio soluendo tempore conuentionis & appposito inter venditorem & emptorem: iste est casus & propria decisio text. in. l. 72. infra his. ll. Tauri.

23 Item quæro si quis pignoraui vel hypothecauit rem pro tanto pretio, quod non sit spes luitionis, an tunc consanguineus possit retrahere? certè si simpliciter hypothecauit pro modico pretio non habet locum retractus: quia contractus pignoris vel hypothecæ non est idem quod venditio, nec est alienatio: & sic nomine

& effectu longè differt à contractu emptionis & venditionis, vt in. l. i. & per totum. ff. de pig. & in. l. i. & per totum. C. eodem titu. tamē si talis res patrimonij vel generis pignoretur vel obligetur pro tanto pretio quod æquiualeat valori rei, taliter quod non sit spes luitionis, tunc proximior consanguineus possit retrahere, argumento text. singularis in suo casu. in. l. legata. §. fina. ff. de suppellectili legata. vbi habetur, quod si quis legat bona sua, non videtur legare rem sibi obligatā vel pignoratā, nisi fuerit pro tanto pretio, quod non sit spes luitionis: & ad hoc notat & commendat Barto. & communiter doctores. Ex quo etiam inferunt, quod prohibitus alienare sub aliqua poena incidit in eam si pignoraui vel hypothecauit pro tanto pretio, quod non sit spes luitionis: idem etiam probat text. formalis & expressus in. l. qui habebat. ff. de legatis. tertio. & ibi notat Barto. Albe. & communiter doctores.

24 Item quæro, si res patrimonij vel generis vendatur, & proximior consanguineus non retrahat ab emptore infra prædictos nouem dies, quod deinceps prædicta res non poterit retrahi à consanguineis quibus erat concessus retractus: imò quod magis est etiam, postea reuertatur ad ipsum venditorem de genere qui primo alienauit, qui fortè erat filius, nepos, vel descendens eius à quo seruauit, & postea rem iterum vendat alter filius vel descendens, fraterque vel consanguineus collateralis ipsius venditoris, non poterit retrahere: quia quando aliqua res est inalienabilis & aliquo casu possit alienari, deinceps & perpetuò remanet & efficitur alienabilis: text. est singularis in iure in. l. pater filium. §. quindecim libertis. ff. de legatis. 3. quæ ad hoc summè notat ibi Bart. Albe. & commu. alij docto. idem Bart. in. l. filius familias. §. diu. ff. de lega. i. col. 3. & ibi Ias. col. 8. idē Ias. in. l. si sic. §. fin. eodē titu. Bal. in. c. i. de eo qui sibi et hæredibus suis. in vltibus feudorū. 2. col. facit etiā text. singularis et vnicus in. l. videamus. ff. quod metus causa. vbi dicit quod actio, quod metus causa, quæ semel competit & transmittitur contra heredem, perpetuò efficitur transmissibilis: quæ text. ad hoc notant communi. omnes docto. et dicit Barto. se nescire alibi. §. antecedentia. facit etiam text. in. l. tutor rerum. ff. de administr. tuto. vbi disponitur, quod licet tutor non possit emere res pupilli vel adulti quas administrat, tamē postquam semel sint vendita extraneo, iuste & licite potest emere & acquirere: et ad hoc reputat singularem Bart. & alij docto. text. in. l. Paulus. alias per procuratorem. ff. Ant. Co. in. ll. Tau. Oo 4. de ac-

de acq. hær. vbi habetur quod mutatione personæ bona desinunt habere primæuam qualitatem. *tex. in. l. si aua. C. donationib. vbi probatur quod qualitas primitiua alicuius rei amittitur postquam deuenit ad aliam extraneam personam, tex. in. l. licitatio. §. fin. ff. de public. & vetig. tex. in. l. i. §. semel. ff. de bono. posse. secundum tabu. vbi habetur quod sufficit semel & aliquo tempore valere testamentum post mortem defuncti ad hoc vt competat bonorum possessio: & ibi no. glo. or. & comu. docto. *tex. in. l. quidam in testamto. ff. de fidei. liber. *tex. in. l. liberto octuaginta. ff. de bonis libert. *tex. in. l. cum Hermes. C. locati. *tex. in. c. 2. de feudis. *tex. in. l. cu patri familiars. ff. de vsuris. *tex. in. l. Titia Seio. §. vsuras. ff. de lega. 2. *tex. in. l. si ita stipulatus fuero. §. 1. ff. de verbo. oblig. *tex. singularis & vnici in suo casu in. l. fina. C. de remis. pigno. vbi habetur quod si creditor remittat pignus ipsi debitori vt possit vendere, & talis debitor illud vendat, tunc etiã si postea talis res vel fundus redeat ad debitorem & in dominium eius, non restauratur ius pignoris vel hypothecæ: & ad hoc summè notant & commendant doctores: & reputat singularem & vnici in Bald. & Sali. quod reputo subtile & singulare.*********

25 Item quæro an prædicti nouem dies qui dantur ad retractum per nostras leges regias currant naturaliter vel de momento ad momentum? & videtur quod currant naturaliter: vbi gratia, si die Lunæ sit res vendita, consanguineus teneatur retrahere in die Martis, in quo terminatur prædicti nouem dies: argumento *tex. in. l. more Romanorum. ff. de ferijs. iuncta ibi communi opinione: confirmatur etiam ex doctrina & sententia Bald. in. l. fina. C. de iure domi. impetran. vbi dicit quod quoad à lege datur terminus appositus propositio ne ex die, vel intra diem, vel ad diem, tunc naturaliter currit tempus: sed iura nostra regia dicunt quod ex die venditionis vsq; in nouem dies consanguineus possit retrahere: ergo. &c. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imo quod prædicti nouem dies currant de momento ad momentum: itaque si in die Lunæ res vendatur hora duodecima, prædicti nouem dies non finiantur vsq; in diem Mercurij hora duodecima. Primo quia regulariter omne tempus terminus, vel dilatio legalis currit de momento ad momentum: *tex. est in. l. 3. §. minorè. ff. de minorib. & ibi notat & commendat glo. or. Bar. Albe. & comu. docto. probat etiam *tex. in. l. pater. §. sexaginta. ff. de adulte. & ibi***

expresse notat & commendat Bart. & comu. alij docto. nulla facta differentia an lex simpliciter loquatur, vel cum aliqua propositione. *tex. in. l. eos. §. fin. autem. C. de appellatio. & ibi Bald. & comunitè docto. *tex. in. l. 2. §. dies. ff. quando appellandum sit. & ibi gloss. ordina. & comunitè doctores.**

26 Itē quæro, si quis vendat rem patrimonij vel generis, & pximior cōsanguineus sit præsens & taceat, an possit infra prædictos nouem dies retrahere: & videtur quod nõ, nisi protestetur, argumento *tex. in. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. locati. *tex. in. l. 1. §. poena. ff. de liber. agnos. *tex. in. l. Titius. ff. quib. mod. pignus vel hypothec. soluat. & in terminis ita tenet Paul. in. l. 1. ff. de tributo. licet postea se nõ firmet: sed ego teneo contrariũ, imò qd sibi nõ præiudicet & possit retrahere infra prædictos nouem dies: quia regulariter quãdo quis est præsens in aliquo actu nõ videtur cōsentire nec renuntiare iuri suo, nec adhuc videtur contradicere, sed tãciturnitas eius inducit quoddam medium inter cōsensum & cōtradictionem: *tex. est in regula, qui tacet. ff. de regulis iuris. *tex. in. l. 1. §. si is. ff. de exercitoria. *tex. in. l. 1. §. non videtur. ff. quibus mod. pignus vel hypotheca solua. Et confirmatur pulchra ratione, quia facultas retrahendi non consistit in sola voluntate & cōsensu, sed requiritur solutio vel consignatio pretij, quod non presumitur ibi habere præmanibus.******

27 Item quæro an socius qui habet rem communem cum alio possit retrahere partem à consocio venditam pro eodem pretio? & breuiter & resolutiue dico, quod de iure communi nullo modo habeat locum retractus, sed de iure Partitatum erat decisum contrarium: imo quod socius possit retrahere & præferri extraneo emptori: ita deponerat lex. §. 5. Partitæ. §. rãmen illa lex fortè erat intelligenda quãdo tempore cōtractus cōcurreret socius & extraneus secus autem si iam esset vendita extraneo: & ita videntur probare verba illius legis: tamen quicquid sit, hodie expresse decisum est quod talis socius possit retrahere etiam venditione iam facta & perfecta cum extraneo, dum tamen retrahat infra eodẽ nouem dies post cōtractum & alienationem: quemadmodum & eadem forma & solẽnitãte qua consanguineus possit retrahere: ita expresse disponit lex 75. his legib. Tauri: & ista est eius vera & propria decisio.

Quod tamẽ singulariter intelligo quando retrahens erat socius cum ipso venditore in re communij

muni pro diuiso: secus tamen si prædicta res esset inter eos diuisa, taliter quod quilibet eorum suam partem cognosceret diuisam & distinctam de per se: quia tunc nullus eorum potest retrahere rem vel partem alterius, quia nõ dicuntur socij nec habere communionem aliquã in tali re. *tex. est bene notãdus in. l. magis puto. §. fina. ff. de rebus eorum. cuius verba sunt communia prædia accipere debemus si pro diuiso cõmunia sint. *tex. in. l. 1. & per totum. C. eodẽ titulo. *tex. in. l. litus. ff. de verbo. significa. *tex. in. l. rectè dicimus. §. si. eo. titu. *tex. in. l. 3. C. de communium rerum alienatione. *tex. in. l. si quis duas. §. si quis partem. ff. comu. prædio. *tex. in. l. alienationes. ff. fami hercil. *tex. in. l. ante diuisionem. C. de iure dotium. *tex. in. l. portionem. C. de donatio. *tex. in. l. qui Romæ. §. duo hæredes. ff. de verb. obligati. & in terminis ita tenet Bald. in. l. pe. C. de contrahen. emptio. in fine. & ibi alij docto. in. l. in parietis communis. ff. de damno infecto. & probat apertè prædicta lex partitæ. §. 5. titu. §. parti.**********

Quod etiam notabiliter extende & intellige vt istatum talis socius possit retrahere, vt procedat etiam si sit socius in minima parte ipsius rei. ita probat *tex. in. l. vnica. C. de cõmuni seruo manumisso. §. his itaq; vbi disponitur qd si socius qui habet seruum communem cum alio vellet manumittere & libertatem ei cõcedere, etiam inuito socio soluto sibi legitimo pretio: & subdit *tex. & in hoc facit vt habeat locum etiam si habeat minimam partẽ in eo. Ex quo infert ibi Baldus quod in iure nostro ratione cuiuslibet minimæ partis dicitur quis consocius in re: vnde si statuto caueatur quod socius possit retrahere vel extra confortes non possit fieri alienatio, talis socius dicitur, etiam si habeat minimam partem in re, & reputat esse menti tenendum. Ex quo *tex. in. l. dicta l. 1. de cõmuni seruo manumisso. infert ibi Baldus in finalibus verbis, quod si quis in vita vel morte vult edificare ecclesiam vel monasterium in loco communi, socius tenetur suam partem vendere: & idem est quando non esset socius nec haberet partem in re, sed vellet quis emere rem penitus alienam ad construendam ecclesiam vel monasterium: quia teneretur dominus plenus & in solidum illius rei etiam vendere. ita Baldus & Florianus in l. si quis sepulchrum. ff. de religio. & sumptibus funer. argumento illius *tex. & argu-****

mento *tex. in. l. si plures. eodẽ titulo: probat etiam *tex. in. l. si locus versicu. final. ff. quemadmod. seruitu. amittan. vbi probat qd si ciuitas vel respublica eget via vel loco pro communi vsu, cogitur vicinus proximus vendere: ergo idem sit pro ecclesia construenda: & idem tenet Alexander, Iaso. & moderni in l. 2. ff. soluto matrimonio. Aduertendum tamen quod prædicta iura propriè videntur procedere & habere locum quãdo res vel fundus esset communis, vel quando ecclesia erat iam constructa & egeret ampliacione: secus tamen quando res vel fundus esset in totum & in solidum alicuius domini: quia tunc non videtur quod posset extraneus ipsum dominum compellere ad venditionem rei pro cõstruenda ecclesia vel monasterio: quia non reperitur expressum. Item quia reperitur regula generica in contrarium, vt in. l. nec emere. C. de iure liberat. cum similibus. Item etiam quia pro libertate de nouo concedenda nõ cogitur dominus seruum proprium vendere. *tex. est in. l. deberi. C. de fideicomiss. liber. *tex. in. l. si te. eodẽ titu. *tex. in. l. si quis alienum. ff. eodẽ. *tex. in. §. libertas. In sti. de singulis rebus per fideicommissum relictis. Sed licet iste casus sit dubius de iure, tamen in practica videtur tenenda superior sententia & conclusio, quod pro ecclesia etiam de nouo construenda compellatur quis vendere rem propriam in solidum: nec obstat illa ratio cõtraria libertatis, quia licet sit valde fauorabilis, tamen fauor ipse est particularis respectu serui, vnde fauor non extenditur in præiudicium tertij, secus tamen in ecclesia de nouo cõstruenda, quia vertitur maximus & vniuersalis fauor publicus religionis circa omnes: & in hoc refideo & reputo singulare ultra alios.******

28 Item quæro si maritus constante matrimonio tanquam proximior consanguineus vel socius retraxit rem venditam pro eodẽ pretio, an vxor soluto matrimonio habeat medietatem eius virtute legum regni, dicentium quod lucra acquisita constante matrimonio diuidantur inter maritum & vxorem: vel an tantum habeat vxor medietatem pretij pro quo fuit retracta? Et videtur quod habeat medietatem ipsius rei, per iura regalia dicentia quod bona quæ sita & superlucrata constante matrimonio diuidantur inter maritum & vxorem: ergo &c. & istum casum iam vidi de facto, & cum tãgit doctor Pala. Ruu. in sua repeti. c. per vestras. fo. 38. col. 4. vbi relinquit cogitandum & in decisum. Sed resolutiue ego teneo cõtrariam sententiam, imò quod tantum habeat vxor medietatem pretij

Ant. Go. in. ll. Tau. O o 5 &c

Videri
ubi
lib
154 ubi
modo
sancti
comu
comu
retrahere in 9

& non medietatem rei.

Primò quia in his quæ proveniunt à rege vel principe nò habet locum medietas lucrorum. vt in l. 2. titu. 4. lib. 5. ordi. & l. 2. tit. 3. lib. 2. foro l. & argumeto etiã tex. in l. cum multa. C. de bonis quæ liberis. ergo idem fit in rebus acqui sitis per viã retractus ex dispositione. ll. regni, & concessione regia.

Secundò facit quia ea quæ quis acquirit particulariter cõtemplatione suæ propriæ personæ & ex causa speciali, non communicantur inter socios: vt probat tex. notabilis in l. verè. §. si seruo. ff. pro socio.

Tertiò quia quãdo finis habet necessariã causam cum principio, semper attenditur principium & non finis. tex. est in l. damni infecti. §. Sabini. ff. de damno infecto. text. in l. quod ait lex. §. qd ait. ff. de mino. text. in l. 3. §. scio. ff. de mino. text. in l. in rone. la. 1. §. Imperator. ff. ad legem Falcidi. Sed in nostro casu licet retractus fiat cõstante matrimonio, tamen causa originalis & primordialis eius habet ortum & fundamentum ex antiquiori causa. scilicet sanguinis & cognationis mariti retrahentis.

Quartò facit quia ratio induciva retractus est affectio quam quis habet ad res generis vel maiorum: sed si vxor haberet medietatẽ cessaret prædicta ratio.

Quintò facit quia in generali dispositione legis non cõsentur inclusa ea quæ sunt de iure specialissimo & privilegiato. tex. est in l. qui officij. ff. de contrahen. empti. & tenet glossa singularis & ordinaria in l. mino. ff. de euctio. & ibi cominu. docto.

Sextò facit sententia Fabri & cõmunis per text. ibi in §. 1. In sit. de acquisitione per arrogationem. vbi tenet quòd ius retrahendi descendens à lege ex aliquo beneficio vel privilegio specialiter non transit in partem arrogantem, licet bona quæ sita per filium transeant in eum. Confirmatur ex sententia Abbatis Imol. & cõmuni in c. fina. de cõcess. præben. vbi tenet quòd ius patronatus vxori competens non transit ad maritum. Rursus cõfirmatur, quia si ante matrimonium maritus habebat nudam proprietatem in re, & postea cõstante matrimonio consolidetur vsusfructus cum ea, non iudicatur diuersa res vel de nouo quæ sita, cū habeat causam de præterito: nec vxor habebit partem eius. argumento tex. in l. 4. ff. de iure doti. & ibi doctores antiqui. tex. in l. si. C. de alluio. & ibi Bal. & alij docto. tex. in l. qui in aliena. §. si. ff. de negotijs gestis. tex. in l. via constitui. §. si fundus. ff. de seruitu. rusti. prædio. tex. in l. si cui. §. si.

ff. quem ad seruitu. amittan.

Item quæro si quis vendat fundum cum fructibus pendentibus & emptor colligit eos, vel reditus percipit infra prædictos nouẽ dies, & postea consanguineus vel socius retrahat infra eosdem nouẽ dies, an possit repetere fructus ab ipso emptore perceptos? Et videtur quod nò: quia talis emptor iuste & licitè percepit & eos fecit suo ratione tituli, & dominij, & pretij soluti, de quo & eius licito interesse gaudet venditor: ergo non teneatur restituere.

Secundò quia licet fructus pendentes & extantes in fundo vel re immobili reputentur pars ipsius fundi vel rei. vt in l. fructus pēdentes. ff. de rei vendi. & tali casu possit retrahens habere ipsam rem cum fructibus, tamẽ postquam fructus sunt separati à re vel fundo iam non dicuntur pars ipsius rei vel fundi, sed iudicantur res mobilis distincta & de per se, in qua non cadit retractus. Cõfirmatur, quia actio per quã fit retractus est personalis, vel in rem scripta, & stricti iuris, in qua fructus veniunt à tempore litis cõtestatæ: vel saltẽ à tempore moræ; & nò anteq̃ argumento tex. in l. in hac. ff. de triticaria. & in l. pe. ff. quæ in fraud. credit. & nota plenè in l. vinum. ff. si cer. pet. et in l. cum fundus. eo. titu.

Cõfirmatur etiã, quia quã quis potest petere re ex pacto de retrovendendo, non veniunt fructus nisi à tempore litis cõtestatæ, vel moræ. tex. est iũcta cõi opinione in l. 2. C. de pact. inter emp. & vèd. & in terminis in nro casu & q̃stio. ita reperio q̃ tenet Faber. in §. actionum. Inst. de act. 2. col. nu. 6. et Ioã. Igne. in repet. l. dudum. C. de cõtrah. emp. nu. 25. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quòd prædictus consanguineus vel socius possit & debeat habere fundum vel rem cū fructibus ipsis perceptis à primo emptore, vel cum æstimatione eorũ: quia retractus & ius cõpetens ex eo reponit ipsum retrahentem in pleno & totali iure ipsius rei, quod erat penes veditorem vel primũ emptorem, & in eius locũ subrogat. Secundo quia hoc casu debet fieri plena restitutio ipsi retrahenti q̃ intelligitur de iure cum fructibus perceptis ex re. arg. tex. in l. restituere. ff. de verb. sig. tex. in l. si. §. si. eo. tit. text. in l. videam. §. in Fabiano. versi. nã et verbũ restituas. ff. de vsur. tex. in l. præterea. ff. de rei vèd. tex. in l. q̃ si minor. §. restitutio. ff. de mino. tex. in l. patri pro filio. §. itẽ ex diuerso. eo. tit. text. in l. cū autẽ. §. si iubet. ff. de edictio edicto. tex. in l. in cõdemnatioe. §. 1. ff. de reg. iuris. Cõfirmatur, quia facta restituitio ex remedio legis secũdũ. C. de resc. vè. debet fructus per emptorẽ percepti. ita p̃o-

bat

bat. tex. in d. l. 2. & ibi Bal. 2. col. nu. 3. & Sali. & ante eos Odofr. in libellis suis, in titu. de actione ciuili quanto minoris. §. col. dum tamen restituat iustum & licitum inier esse quod talis emptor ex pretio soluto percipere & lucrari poterat. Item cõfirmatur, quia si fructus extabant & erant iam nati in fundo vel re tempore contractus & venditionis, erant pars rei, vt in l. fructus pendentis. ff. de rei vendi. ergo si emptor eos percepit teneatur restituere tantam partem rei. Tertia quia cum dolo & mala fide videtur primus emptor percipere prædictos fructus, cū sciat vel scire debeat se statim restitutum in tam breui tempore vel spatio nouem dierum: nec videtur iusta compensatio pceptionis fructuum cum interesse quod ex pecunia possit lucrari, maximè cum tales fructus non sunt producti in prædicto tempore nouem dierum, sed necessariam habet causam de retro: vnde meritò non debent competere emptori à quo fit retractus & conclusio prædictorum doctorum loquitur quando retractus habebat maximum interuallum, scilicet vnus annus, in quo meritò fructus cedebant emptori propter titulum & bonam fidẽ, & curam & industriam adhibitã in re, & istud teneo pro veritate. fateor tamen quod retrahens soluet ipsi emptori iustum & honestum interesse, quod illo medio tempore posset ex pecunia vel pretio superlucrari.

30 Item quæro si quis vendat rem patrimonij vel generis quam potest consanguineus vel socius retrahere, an debeat Gabella, & à quo debeatur? Et videtur quòd non debeat ab ipso emptore: quia talis quòd non est sibi plenè quæ sita & speratur ab eo auelli intra breue spacium. argumento textus in l. 1. §. si parendi. ff. de conditione causa data causa non secuta. & in l. voluntate. ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur. & in l. filio. ff. de liberis & posthumis. & in terminis tenet Petrus de Bellaperti. in l. fina. §. sed quia. C. communia delegatis. 3. colũ. Item etiam videtur quòd non soluiatur ab ipso consanguineo vel socio quia ipsi non contraxerunt sed potius habet rem beneficio vel dispositione legis, non verò ex proprio cõtractu. Item etiam quia ex resolutione alicuius contractus non debetur Gabella. argumento tex. in l. ab emptione. ff. de pactis. & ibi expressè tenet Paul. de Castro. sed in hoc articulo teneo firmiter quòd debet Gabella ab ipso primo emptore, quia iam semel fuit cõtractus perfectus ex quo fuit in continenti ius quæ situm sisco vel cõductori gabellarum: vnde me-

ritò & precisè tenetur soluere. Et cõfirmatur notabili fundamento & ratione, quia quando quis vendit rem cum pacto de retrovendendo, quòd si venditor soluat pretium emptori, emptor teneatur sibi reddere, de tali cõtractu debetur Gabella, nec virtus pacti de retrovendendo excusat ab ea. ita determinat Paul. de Castro in l. 2. C. de pactis inter emptorem & venditorem. 1. colum. quem ibi sequuntur ceteri. idem Paul. in l. 1. C. quando liceat ab emptio. disce. idem Paul. in l. iuris gentium. §. adeo. ff. de pactis. Item etiam dico quod consanguineus vel socius postea retrahens tenetur soluere prædictam Gabellam emptori primo: quia talis retractus non est resolutio vel annullatio primi contractus: imò transfusio & subrogatio per legem factam in locum primi contractus & primi emptoris, & tenetur omnia soluere quæ primus emptor soluit: ergo meritò tenetur soluere Gabellam primo emptori qui eam soluit. & in terminis ita probat nostra lex 70. his legib⁹ Tauri, & iste est eius verus sensus. Item principaliter quæro an dominus directus vel superficiarius possit retrahere sicut proximior consanguineus vel socius, & quis præferatur alteri? Et certe est articulus subtilis & difficilis qui eget pfecta declaratione: in quo breuiter & resolutiuè dico, quod dominus directi dominij, & superficiarius, & consanguineus, & socius possunt retrahere rem venditam infra prædictos nouem dies: quod intelligo & declaro isto modo, quod si quis habeat solam superficiem in re, & talis superficiarius qui est vtilis dominus vendat prædictam superficiem, dominus soli qui est directus dominus potest illam retrahere infra prædictos nouem dies ratione maximi iuris, hoc est directi dominij quod habet in re: quod tamen est intelligendum quando superficiarius non præstabat aliquam annuam pensionem ipsi domino directo, quo casu licite de iure potest vendere: secus verò alias si præstabat aliquam annuã pensionem: quia tunc superficiarius non potest vendere superficiem irrequisito domino directo soli, sicut si esset emphiteota. argumento tex. in l. si. C. de iure emph. per quem ita tenet Bar. & docto. antiqui in l. 1. §. quod autẽ. el. 2. ff. de superficie. et tunc eo requisito habebit tẽpus prædictæ legis fina. C. de iure emphyteu. Item etiam si dominus soli qui est dominus directi dominij vendat solũ, tunc superficiarius poterit retrahere prædictum solum & dominium eius directum. Item etiã si dominus plenus & perfectus totius rei in solo & superficie vendat

vendat, tunc proximior consanguineus poterit retrahere. Item etiam si socius qui habet partem in re vel fundo pro indiviso vendat suam partem, poterit alter socius retrahere. Item etiam dico quod his concurrentibus si superficiarius vendat & habeat directum dominium rei vel fundi, putat necessarium debet habere, & habeat etiam consanguineum vel socium, semper preferitur eius dominus directus. Item si directus dominus rei vel fundi vendat suam proprietatem & dominium directum, superficiarius preferitur proximiori consanguineo & socio eiusdem rei. Item etiam si consanguineus vendat qui habeat proximioris consanguineum & socium, talis socius preferitur tali consanguineo. ita expressè disponit lex. 74. his legibus Tauri: quæ certè est valde subtilis & difficilis, & per alium sic non est declarata.

32 Circa quam adde & nota quod si proprietarius vendat suam proprietatem quam habet in re vel fundo, usufructuarius non potest eam retrahere: quia de iure communi hoc non reperitur decisum, nec leges nostræ regni, hoc disponunt: & merito, quia usufructuarius non est dominus, nec quasi dominus directus, nec utilis ipsius rei, nec habet partem substantialem eius, sed quandam qualitatem & ius servitutis eius: unde merito proprietarius liberè alienare potest: textus est in l. rectè dicimus. ff. de verb. signif. cuius pulchra verba sunt, rectè dicimus eum fundum totum nostrum esse, etiam cuius usufructus alienus est: quia usufructus non dominij pars sed servitutis, ut via, & iter. textus in l. locum. versicu. proprietarius. ff. de usufructu. textus in l. fundi Trebatiani. ff. de usufructu legato. tex. in l. 3. §. hæres. ff. usufructuarii quem admodum caueat. tex. in l. iusto. §. non mutat. ff. de usufructu. tex. in l. 2. versu. 1. C. de usufructu. tex. in l. sed in emptore. versu. 1. ff. de peculio. quæ ad hoc summè notat, & commendat Paul. in l. si noxali. §. si eo. titu. tex. in l. sed si fortè. ff. de rebus eorum. tex. in l. 1. §. per eum. ff. de acq. pos. text. in §. de his. In si. per quas personas nobis acquiritur. tex. in l. 1. §. si verò gratias. C. commu. de manumiss. ubi dicit quod licet socius qui habet servum communem cum alio, possit eum manumittere inuito consocio, soluto sibi precio: tamè socius qui habet usufructum in servo, non potest eum manumittere: & in predictis locis uniuersalis est opinio doctorum. Nec obstat tex. subtilis & difficilis in l. 4. ff. de usufr. cuius verba sunt, usufructus in multis casibus pars dominij est. tex. in l. si postulauerit. ff. de adulte. tex. in l. 1. ff. de triticaria. cū similibus: quia de-

bent intelligi quod usufructus est pars dominij integralis seu legalis in concreto: quia iure cū ipsa proprietate facit unum integrale. s. dñum plenum, sicut paries iunctum cū alijs ædificijs & materialibus constituit domum. ita tenet & declarat glo. or. in d. l. 4. ff. de usufr. & ibi Bar. Aibe. post Oldra. & antiquos quos ipsi referunt: & tenet & declarat Albe. in dicta. l. rectè dicimus. tenet etiam Bar. in l. & per iurandum. §. 1. ff. de acceptila. Pau. de Calt. & alij doctores in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acq. posse. Ang. de Are. in §. si cui fundus. In si. delegatis.

33 Item etiam si fructuarius vendat usufructum quem habet in re vel fundo, proprietarius non potest retrahere, nec isto casu potest habere locum retractus: quia talis usufructuarius per alienationem amittit usufructum, & statim ipso iure consolidatur cum ipsa proprietate. tex. est in l. si usufructus. versicu. & si extraneo. ff. de iure dotium. & ibi glossa ordinaria. Odo. Bartolus, Baldus, Salicetus, Fulgosius, & commu. docto. textus in §. finitur. In si. de usufructu. & ibi glo. ord. Faber. Angel. Nico. Platea, et commu. docto. & idè disponit lex. 25. tit. 31. par. 3. nec obstat tex. in l. arboribus. versicu. usufructuarius. ff. de usufructu. ubi disponitur quod potest rem in qua habet usufructum alteri concedere, vendere, vel alienare: quia debet intelligi tantum respectu commoditatis & fructus & perceptionis ipsorum fructuum per tempus vitæ suæ: quo casu ius formale usufructus non alienatur, sed tantum utilitas & commoditas eius: & idem etiam probat & disponit textus in l. necessario. §. si. ff. de periculo & commodo rei venditæ. & ibi glossa ordi. & commu. doctores. tex. in l. si quis domum. §. 1. ff. locati. & ibi commu. docto. tex. in §. 1. instit. de usu. & ha. & ibi etiam docto. tex. in l. 25. in. fitu. 31. parti. 3. imò etiam si aliquo casu ex iuris dispositione posset talis usufructus vendi, non posset proprietarius eum retrahere: quia inter eos nulla est societas nec communio, per supra dicta.

34 Item quæro si quis habeat solam proprietatem in re vel fundo & alter habeat usufructum, & dominus proprietatis vendat proprietatem ipsi fructuario, & sic est consolidatus usufructus eum proprietate, an proximior vel socius in ipsa proprietate possit retrahere totam rem vel fundum, & sic proprietatem & usufructum simul: an vero debeat retrahere solam proprietatem retento usufructu ipsi emptori fructuario, vel an fructuarius ipse preferatur & absoluat a predicto retractu? Et videtur

detur quod talis consanguineus possit retrahere in solidum totam rem & sic proprietatem cum usufructu: quia utrumque ius sit consolidatum, iam iudicatur tota res integra & non aliquid ius de se: unde merito tota res videtur retrahenda soluto pretio & æstimatione usufructus ipsi fructuario. argumento. text. in l. 1. & per totum. ff. quibus modis usufructus amittatur. textus in §. finitur. Institut. de usufructu. textus in l. pretor. §. neptis. ff. ad Syl. lanianum. textus in l. cum filius. §. dominus. ff. de legatis. 2. Item etiam ex aduerso preferatur fructuario, quia in eo cõcurrit iam utrumque ius proprietatis & usufructus & est dominus utriusque, & ab eo non habet locum retractus ratione sui usufructus: ergo nullo modo possit habere locum retractus in tota re simul iuncta, nec etiam in aliqua eius parte de se. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod talis consanguineus vel socius non possit retrahere hoc casu totam rem vel fundum, sed tantum nudam & solam proprietatem, & usufructus debeat remanere fructuario emptori.

Primò quia sine culpa sua vel voluntate fit illa consolidatio: Item etiam quia alius si totam rem consanguineus vel socius posset retrahere, sequeretur quod plus retraheret quàm venditor vendidisset, quod est contra predictas leges regias & earum intentionem: vel si attentò iuris rigore predictus consanguineus vel socius retraheret totam rem virtute consolidationis, statim de æquitate teneretur novum usufructum constituere ipsi fructuario emptori, argumento textus in l. Iulij. §. si quis seruo. cum sequenti. ff. de actionibus emptio. & in l. si ex duobus. §. si hæres. ff. de peculio. Item etiam fructuarius non debet preferri, quia nullum ius habebat in proprietatem, & virtute consolidationis usufructus accedit proprietati, non verò e contra, ideo teneo quod dixi.

35 Item quæro an predictæ leges regni permittentur & concedentes retractum, rescindant venditionem factam extraneo, & nouiter post retractum constituent in consanguineum vel consocium novum titulum emptionis & venditionis, vel subrogetur loco prioris emptoris & tituli eius: & videtur quod prima venditio rescindatur, & noua venditio vel titulus constituatur tanquam à primò venditore facta in adiectionem in diem, ut in l. 1. & per totum. ff. de in diem adiectione. Sed contrarium est tenendum, imò quod predicta prima ven-

ditio & contractus non rescinditur: quia fuit legitime facta.

Item quia nulla subest causa rescissionis. Item quia non datur ibi consensus contrarius priorum contractuum. Item quia non interuenit fraus vel dolus eorum per quod debeat rescindi, argumento textus in l. 1. & per totum. ff. de rescindenda venditione. textus in l. 1. & per totum. C. eodem titulo. textus in l. in civile. C. de rei vindicatione. text. in l. sicut. C. de actionibus & obligationibus, sed tantum resolutiue dicendum est quod prima venditio valeat, & tota virtus eius, actio vel obligatio, & effectus transfundatur in consanguineum vel socium retrahentem, & subrogetur in eum: & ista est vera intentio & intelligentia predictarum legum regni, & in hoc resideo.

36 Item quæro quæ actio sit illa quæ competit proximiori consanguineo vel consocio virtute predictarum legum ad retrahendam rem venditam ab emptore vel possessore? Et à sufficienti partium enumeratione videtur quod nulla possit competere: quia omnium actionum ista est summaria & vnica diuisio, quod aut debet esse realis, aut personalis, ut in §. omnium. Instit. de actionibus, sed realis non potest competere, quia arguit, præsupponit, & requirit dominium vel quasi dominium productum ex titulo, bona fide, & possessione, ut rei vindicatio vel Publiciana. textus est in l. 1. & per totum. ff. de rei vindicatione. textus in l. 1. & per totum. C. eodem titulo. textus in l. 1. & per totum. ff. de Publiciana, quæ quidem actio non potest competere consanguineo vel consocio, cum omnia predicta requisita sibi deficiant: Item etiam personalis non potest competere, cum illa oriatur ex contractu vel quasi gesto cum alio, & talis contractus vel conventio non interuenit in nostro casu & retractu inter emptorem & consanguineum, vel socium volentem retrahere, argumento textus in l. 1. & per totum. ff. de actionibus & obligationibus, & in dicto. §. omnium. Institut. de actionibus. Sed breuiter & resolutiue dico & teneo quod in nostro casu & quæstione competit actio personalis, non natua sed datua quæ vocatur conditio ex lege, & est in rem scripta: quia immediatè datur & competit à nostris legibus regalibus inducentibus retractum, & datur nedum contra primum emptorem, sed etiam contra quemlibet alium tertium possessorem intra predictum tempus nouè dierum. argumento textus in l. 1. & per totum. C. de conditione ex lege. iuncta cõmuni sententia ibi, &

& arguendo textus in l. 3. §. 1. & 2. ff. ad exhibendum, cum ibi notatis, textus in l. metus. §. fina. ff. quod metus causa. & ista est veritas.

Lex. Lxxvj.

Andamos que ninguna de nuestras justicias por enemigo den rebeldia sin prouaça legitima, y passados tres meses alomenos despues de la condennaciõ, y que sea pedido por el acusador, y si de otra manera lo dieren, que sea en si ningua la sentencia que sobre ello se diere en lo q roca a dar lo por enemigo.

S F M M A R I E M.

- 1 An & quando absens de iure communi poterat accusari & condemnari?
- 2 Accusatore absente, & reo accusato presente, potest ferri sententia?
- 3 Quæ sit ratio per quam in criminalibus non possit procedi contra absentem?
- 4 Bene potest iudex recipere testes etiam in absentia ad perpetuam rei memoriam.
- 5 Omne delictum & eius poenæ regulariter præscribitur per viginti annos.
- 6 Ex diuturnitate temporis minoratur poena in delictis.
- 7 In aliquibus casibus specialibus potest procedi contra absentem.
- 8 Hodie de iure regio indistincte potest procedi contra absentem.
- 9 Citatio est quedam defensio de iure naturali quæ tolli non potest.
- 10 An lex possit facere quod ex præsumptionibus quis condemnatur?
- 11 Etiam si reus absens postea se præsentet vel capiatur, probationes antea factæ in absentia valent & tenent.
- 12 Fuga in delictis & causis criminalibus quod operetur.
- 13 Si reus fuerit captus, processus factus in absentia valet.
- 14 Si reus sit innocens, debet in absentia absolui.
- 15 An nostra lex quæ permittit propriam vindictam parti offensæ valeat?
- 16 An offensus qui potest occidere alium possit se cum adducere socios?
- 17 In iudicio vindictæ non potest alteri committi.
- 18 Offensus occidens alium virtute huius legis peccat mortaliter.

Lex. lxxvj.

NOTA ex ista lege quod vindicta propria autoritate potest per iudicem parti offensæ committi in absentia, secuta forma huius legis. scilicet quod præcedat vera & plena probatio, & non semiplena vel præsumpta & parte petente, & elapsis tribus mensibus post sententiâ diffinitivâ latâ. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione præsuppono quod de iure communi absens non potest accusari nec condennari ex delicto graui ex quo veniret imponenda poena corporalis, & sic ultra relegationem: sed tantum ex delicto ex qua veniret tantum imponenda poena pecuniaria, vel relegationis, vel infra. text. est capitalis & expressus in l. absentem. ff. de poenis. text. in l. 1. & per totum. ff. de requirendis reis. text. in l. feruum quoque. §. publicæ. ff. de procura. text. in l. 1. verbi fin autem. ff. an per alium causæ appellacionis, & c. textus in l. absentem. C. de accusacione. text. in l. si quodam. C. de adulter. textus in c. 2. & in c. absente, & quasi per totum. §. q. 9. text. in c. veritatis, de dolo & contumacia. & utrobique gl. ordin. & commu. doct. Quod extenditur etiam si se absentauerit post accusacionem propositâ & litem cõtestatâ, imo quod magis est, etiam si se absentauerit publicatis attestacionibus, & probato, & liquidato iam negotio, ita tenet gl. or. in dict. l. absentem. ff. de poenis. in verbo, relegatione, & ibi Bar. Albe. & commu. docto. tenet etiam Azo in summa. C. de requirendis reis. nu. 2. Cinus, Bald. Saly. & commu. docto. in l. absentem. C. de accusa. idem Bal. & alij docto. in l. 1. C. quomodo & quando iudex.

2 Secus tamen est in casu contrario, scilicet reo presente & accusatore absente, quia bene potest ferri sententia liquidato negotio, nã forte absentia accusatoris noceat reo capto vel detento: ita probat text. not. in l. quis indubitati. C. de adult. & ibi no. Azo, Bal. & commu. alij docto.

3 Sed operæ pretium est videre quæ sit ratio fundametalis per quâ iura disponunt quod in prædictis grauibus delictis in quibus venit imponenda poena ultra relegationem, non possit procedi contra absentem legitime citatum, cum contumacia cuiuslibet debeat esse nociua, & non debeat quis ex sua malitia commodum reportare, vt in l. in condennationem. §. vnicuique. ff. de regulis iur. & in regula mora. de regu. iur. in. 6. maxime quod ex hoc sequitur maximū & irrecuperabile inconueniens & præiudicium parti læsæ

læsæ & offensæ, & similiter reipublicæ. scilicet quod si durate absentia delinquentis testes moriantur deficeret probatio, & delictum remaneret impunitum: sed resolutiue dico & respondeo quod duplex potest esse ratio. Prima quia quado res est absens non potest se defendere: quia forte ei competit aliqua iusta causa, defensio, vel excusatio per quam posset absolui vel minui poena quam forte iudex vel testes ignoraret: vnde in hoc dubio iura volunt quod non possit in absentia condennari, nec contra inauditam partem ferri sententia. & in expresso istam rationem voluit cõsultus in dicta l. absentem. ibi, dum dicit, sanctius enim esse impunitum relinqui facinus nocetis, quam innocetem damnari: quasi dicat textus, quod absens non possit condennari: quia forte aliqua defensio sibi competeat & erat innocens? & in hoc dubio sanctius & iustius est quod absens, licet vere sit delinquens, non condennetur, quod eo casu quo sit innocens, & sine culpa condennetur: & contra inauditam partem & casu tam grauisimo & præiudiciali iura noluerunt proferri sententiâ: probat etiam text. in l. 1. ff. de requirendis reis, ibi, nec enim inaudita causa quæquam damnari æquitatis ratio patitur. text. in c. 1. de causa possessionis & proprietatis. rex. in c. nos in quenquam. 2. q. 1. text. in c. Deus omnipotens. eadem causa & q. & in terminis istam rationem ponit solus Albericus in dict. l. absentem. §. aduersus. 2. col. ff. de poenis. Nec obstat si dicas quod ista ratio non cõcludit, quia haberet locum quado procederetur contra absentem non citatum nec contumacem: secus tamen si esset legitime citatus & contumax: quia tunc non dicitur in defensus, imò reputatur præsens. argumeto text. in Authentica. vt omnes obediant iudicibus. §. si verò nec. collatio. §. textus in l. ab eo. C. quomodo & quando iudex. text. in l. ea quæ eodem titulo. text. in l. si. C. si per vim vel alio modo. text. in l. properandū. §. si autem reus. C. de iudicijs. text. in l. ad peremptorium. cum quatuor legibus sequentibus. ff. de iudicijs. text. in c. inter quatuor. de maiortate & obedi. text. in c. qualiter & quado. el. 2. §. debet de accusatiõ. text. in c. 1. de testibus. text. in c. absens. 3. q. 9. ibi, nisi fuerit absens ex contumacia pro præsentem nanque eum contumacia haberi. facit text. in c. veritatis. de dolo & contumacia. text. in Authentica. quæ in prouincia. C. vbi de criminibus agi oporteat. ibi, quia contumacia eius pro præsentia est: quia respondeo quod prædicta iura loquuntur & debent intelligi quado contra absentem agitur vel proceditur in causis ciuilibus vel cri-

minibus non ingerentibus poenam sanguinis & sic infra relegationem, secus verò in grauibus criminibus ingerentibus poenam mortis, vel corporalem, & sic supra relegationem propter graue periculum quod ibi vertitur: & hoc casu habet locum & verificatur prædicta ratio superior quæ certe concludit. Item etiam secunda ratio potest esse, quia in delictis vel criminibus in quibus veniret imponenda poena capitalis ultra relegationem, sententiâ lata in absentia esset illusoria, cum non possit executioni mandari reo absente: & in terminis istam rationem ponit Cinus in l. absentem. C. de accusatio. in si. Baldus in l. quamuis indubitati. C. de adulte. 1. colum. in medio. Abbas in c. veritatis de dolo & contumacia. 3. col. num. 19. & ibi Ioanes de Imola. 1. colum. sed certè ista ratio non concludit: quia saltem maxima vtilitas & effectus resultaret ex ipsa sententiâ contra absentem lata: quia forte postea deficeret probatio. Item etiam quia prædicta sententiâ lata posset executioni mandari postquam reus caperetur: vnde teneo primam, veram, iuridicam, & efficacem rationem.

4 Aduertendum tamè quod licet contra absentem non possit iudex procedere in criminibus grauibus ingerentibus poenam sanguinis, & sic ultra relegationem, tamen bene potest iudex recipere testes ex officio vel ad instantiam accusatoris ad perpetuam rei memoriam, quando sunt senes, vel de facili morituri, vel longè recessuri: ne deficiat postea probatio, & delictum remaneat impunitum. ita singulariter reperio quod tenet solus Salicetus in l. absentem. C. de accusatio. pe. colum. sed attende quod ista sententiâ & conclusio est falsa: quia in ciuilibus causis bene verum est quod ad instantiam creditoris vel actoris etiam si in potestate eius sit quando vellet agere, quia ius vel actio competit sibi de præsentem possunt recipi testes ad perpetuam rei memoriam ex prædicta iusta causa: quia sunt senes, vel de facili morituri, vel longè recessuri. textus est in Authentica. de testibus. §. & hic verò multoties. collatio. 7. text. in Authentica. sed & si quis ab aliquo. C. de testibus. text. in l. currēt. ff. eodem tex. in l. si. C. de vsu. pupilla. text. in c. quoniam frequenter. versic. 1. vt lite non cõtestata. & utrobique gloss. ordi. & commu. docto. & idem disponit lex. 2. tit. 16. 3. parti. & l. 14. vbi est bona gloss. tit. 8. lib. 2. fori. 11. similiter etiam quando actor non potest agere de præsentem, quia competit sibi ius vel actio conditionalis possunt recipi testes etiam nulla alia subsistente causa vel suspicione mor-

tis vel absentia: quia soli dilatio quæ in tali conditione resultat, censetur iusta causa. textus est singularis in iure secundum tertiam lectionem. glos. in l. in lege Aquilia si delictum. ff. ad legem Aquiliam. quem ad hoc notat & commendat Abbas in cap. significavit. de testibus. 3. & 4. colum. & ibi Anto. 2. colum. & sentit Innocentius in c. quoniam frequenter. vt lite non cõte stata. & ibi Ioã. Andre. & Abbas, & alij docto. tamen in criminalibus etiã ex dictis causis nõ possunt recipi testes ad perpetuam rei memoriam contra reum absentem: ita probat text. in capit. quoniam frequenter, vt lite non contestata. ibi, cum ciuilitè est agendum. & ibi expressè tenet glossa ordinaria in verbo, ciuilitè. Innocentius, Antonius, Hostiensis, Ancharranus, Baldus, Abbas, & communiter doctores. tenet etiam Baldus qui notabiliter loquitur in Authentica, sed & si quis. C. de testibus. Florianus in dicta. l. in lege Aquilia si delictum. ff. ad legem Aquiliam. cuius ratio est secundum eos, quia in executionibus poenarum non est fauor accusatori adhibendus argumento textus in l. auxilium. ff. de minoribus. pro qua sententia & conclusione est hodie lex notanda secundo titulo. 16. 3. partita. Ex quibus remanet conclusio, quod in causis criminalibus in quibus venit imponenda poena ultra relegationem, non potest procedi contra absentem, neque adhuc ex aliqua causa cõtra eum recipi testes ad perpetuam rei memoriam.

5 Item etiam cõtra prædicta iura quæ habent quod in delictis ingrentibus poenam sanguinis non possit procedi contra absentem facit & resultat maximum inconueniens. scilicet, quod delictum possit præscribi lapsu temporis: nam omne delictum regulariter præscribitur per viginti annos. textus est singularis & vnicus in lege querela. C. ad legem Corneliam, de falsis. quem ad hoc notat & commendat Bartolus & communiter Doctores, & reputat singularem & vnicum Angelus & Salicetus ibi. Sed ad hoc notabiliter respondeo, quod accusator vel iudex ex officio poterit proponere libellum accusationis vel inquisitionis, licet in ea non procedatur, & hoc operatur quod non currat aliqua præscriptio: ita probat textus valde notabilis in lege secunda. versic. 1. C. de exhibendis reis. & ibi tenet glossa ordinaria, & communiter Doctores. glossa etiam ordinaria in l. absentem. C. de accusationibus. & ibi communiter Doctores. glossa etiam ordinaria in l. absentem. ff. de poenis. Azo in summa. C. de requirendis reis. Antonius de

Butriõ in cap. veritatis de dolo & contumacia. 4. columna. & ibi alij Doctores. probat etiam text. in l. 1. & 2. C. de requirendis reis. per quem iurata tenet Bartolus in dicta lege. absentem. ff. de poenis. 1. colum. Item etiam operatur quod interrumpatur præscriptio præterita: ita probat textus iuncta glossa in l. iure mariti. C. de adulteri. & ibi notat Salicetus. 2. colum. nume. 9. idem Salicetus in l. si quondam. C. eodem ritu. nume. 2.

6 Item etiam talis propositio accusationis vel inquisitionis operabitur alium singularem effectum: nam licet ex diuturnitate temporis quando aliquod magnum & notabile intervallum temporis tranliuit post delictum commissum minuat poena, vt non teneatur delinquens poena ordinaria sed mitiori. vt in l. si diuino. ff. de poenis. & ibi glossa ordinaria & communiter doctores. & per eum tenet Salicetus in l. seruos. C. ad legem Iuliam. de vitam. n. postquam iam fuit proposita dicta accusatio vel inquisitio, non gaudebit tali privilegio: imò poena ordinaria poterit puniri, quia ex causa absentia & non ex negligentia poena non potuit sibi imponi: ita determinat Bartolus in dicta. l. si diuino. & Abbas Panormitanus in capitul. cum haberet. de eo qui duxit in matrim. quam polluit per adul. 2. columna. & Ancharra ibi. 3. columna. in alijs verò delictis, in quibus non venit imponenda poena mortis nec corporalis, sed relegationis tantum vel infra, bene potest procedi contra absentem: quia nõ agit de tam graui damno & præiudicio, & si in illis sententia non censetur illusoria: quia si reus condènatur in exilium & ipse est absens, satis sua absentia punitur & obtemperatur sententia: ita solus Cinus in l. absentem. C. de accusa. prope finem.

7 Adde tamen quod in aliquibus casibus specialibus potest procedi contra reum absentem, etiam in delictis capitalibus in quibus venit imponenda poena mortis vel corporalis. Primus est in crimine læsæ maiestatis. text. est in extrauagati. ad reprimendū. sub titulo, quo modo in læsæ maiestatis crimine procedatur: versic. super dicto crimine, &c. & ibi glo. or. Bar. & alij docto. tenet etiam idē Bar. in l. 1. ff. de requirendis reis. Salic. & cõmu. docto. in l. absentem. C. de accusa. Ange. de Peru. & Hippo. de Martil. in l. 4. ff. ad legem Corne. de sicca. Secundus casus est quando quis est officialis publicus & apparitor, & delinquit in officio: quia poterit ex illo delicto in absentia condemnari. text. est in l. ne diu. C. de poenis. & ibi notat et

rat & commendat Baldus & communiter alij Doctores.

Tertius casus est quado quis alium spationem fecit: text. est in l. 4. versic. & qui hoc crimine. ff. ad legem Corneliam de sicarijs. quem ad hoc notat & commendat Bar. & alij doctores, & reputat singularem Angelus de Perusio.

Vnum tamen est, quod licet in delictis capitalibus nõ possit procedi cõtra absentem ad definitiuam sententiã, quado venit imponenda poena mortis vel corporalis, vt iuribus supra allegatis: tamẽ bona eius annotantur & scribuntur. et si reus delinquens absens citatus intra annũ nõ veniat, cõfiscatur & fisco regio applicatur, adeo quod licet postea innocens reperiatur & sine culpa, nõ poterit bona recuperare: quia illa perdit & amittit propter maximam eius contumaciam: text. est formalis & expressus in l. 2. C. de requirendis reis. & ibi gloss. ord. Odo. Fre. Petrus, Cinus, Butriga, Barto. Bald. Ange. Salic. & communiter doct. idem etiam disponit lex 7. titu. 8. 3. par. Quod tamen intellige quado delictum erat tale ex quo si in presentia definitiuã damnaretur, bona venirent publicanda & cõfiscanda: non vero aliã: ita notabiliter tenet & declarat Cinus in l. 1. C. de requirendis reis, & ibi Angelus de Perusio, & Salicet. si. col.

8 Hodie tamen de iure nostro regio omnia prædicta sunt correctæ & mutata: quia indistinctè in omnibus delictis capitalibus, vel non, potest procedi cõtra reum absentem: et si legitime citatus non venerit, habetur pro confesso, & potest condemnari in poena ordinaria delicti: ita disponit lex. 4. titu. 3. lib. 2. foro. 11. & lex. 9. tit. 2. libr. 3. ordin. Hodie verò de iure etiam regio magis nouo aliter disponitur & iustissimè per pragmaticam huius regni folio. 189. ad quam se refert nostra lex Tauri, & eam præsupponit, approbat, & cõfirmat: qua quidem pragmatica cauetur quod reus delinquens absens ter citetur cum termino nouem dierum in qualibet citatione, si fuerit in iurisdictione ipsius iudicis cogoscentis de delicto si vero fuerit extra iurisdictionem, debet citari cum termino viginti dierum in qualibet citatione, & in qualibet citatione debet præconizare, & quælibet citatio debet in domo propria absentis (si quã habet) notificari: & in super in loco publico figatur edictum in scriptis in quo contineatur delictum de quo accusatur vel inquiritur, & terminus fuit assignatus, & proclamata quæ fuerunt data: & post omnia ista debet proponi accusatio in forma cõtra absentem cum termino triudierum, post quorum lapsum accuset sibi con-

tumacia & cõcludatur in causa, & feratur ioter locutoria, in qua admittantur partes ad probationem cum termino competenti, in quo etiam iudex inquirat de innocẽtia ipsius rei absentis, & post lapsum termini probatorij fiat publicatio processus cum termino triudierum ad opponendum contra testes, & finaliter concludatur processus ad sententiam definitiuam ferendam: circa quam est singulare dubium si possit prædicta pragmatica & eius dispositio procedere & habere locum contra minorem viginti quinque annorum absentem: vel an processus postea annulletur si cõstet esse minorem: & videtur quod processus fuerit nullus ex defectu personæ, cum non possit talis minor esse in iudicio agendo nec defendendo in ciuilibus nec in criminalibus sine curatore, vt in l. clarum. C. de auto. præstan. Sed teneo contrarium, imò quod procedat etiam contra minorem & illum qui est capax delicti: quia ratione cõtumaciae quæ d per se est etiam delictum, vt in l. cõsentaneu. C. quomodo & quado iudex. debet interuenire aliqua probatio vel præsumptio delicti: ergo generaliter habet locum prædicta pragmatica tam in minore quàm maiore, post quæ oia si delictum reperiatur vere & legitime probatum, vel quod ultra fugam reperiatur tale indicium probatum, vel præsumptio quæ sufficeret ad torturam, tunc absens potest definitiuè cõdemnari ad poenam ordinariã delicti: & in summa ista est vera resolutio prædictæ pragmaticæ quæ quotidie in isto regno practicitur.

Pro cuius maiori declaratione necessario quæro, an illa lex pragmatica & dispositio potuit fieri et disponere vt absens stãte prædicta probatione reus absens possit definitiuè condènari de capitali delicto ad poenam mortis vel capitalem? & certe videtur quod nõ, sicut ius cõmune disponebat: quia cum defensio sit de iure naturali, & absens possit habere aliquam iustam excusationem vel defensionem de qua non constat nec possit cõstare in sua absentia, princeps vel lex humana positua non potest hanc defensionem tollere & inducere vt cõdènetur, argumento text. in l. vt vim. ff. de iustitia & iure. rex. in l. 1. §. cū arietes, ff. si quadrupes pauperie fecisse dicatur. text. in l. sciẽtiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem Aquiliã. text. in l. 3. §. eum igitur. ff. de vi. & vi arma. text. in l. 1. C. vn de vi. text. melior de iure in Clemẽ. pastoralis. de re iudicata. ibi, defensionis quæ a iure prouenit naturali. imò quod magis est, etiam de iure diuino videtur prohibitum quod absens nõ possit condènari, vt in c. absens. 3. q. 9. cuius verba sunt, absens

Ant. Go. in. ll. Tau. Pp vciõ

vero nemo iudicetur, quia diuina & humanae leges hoc prohibent: & probatur etiam Actū Apost. c. 22. ubi dicitur, nō est Romanis cōsuetudo damnare aliquē hominem priusquā is qui accusatur præsentes habeat accusatores, locūq; defendendi accipiat ad abluenda crimina quæ ei obijciuntur. facit etiam glo. fin. in summa. 4. q. 1. vers. quis enim diceret. quæ habet quōd ex contumacia non potest quis capitaliter in absentia condemnari: quem ad hoc notant & cōmendant ibi Doctor. & notat & commendat Bald. in l. data opera. C. qui accusare non possunt. 3. column. nume. 24.

Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imō quōd prædicta nostra regia dispositio valeat & teneat, & optimè potuit facere & statuere quōd in causis criminalibus etiam in gerentibus poenam mortis vel corporalem absens possit condemnari: quia loquitur & verificatur quādo reus absens legitime citatur, & interuenit probatio plena vel presumptiua, & ex his iustificatur nostra regia dispositio: secus vero esset si disponderet & statueret quōd absque citatione damnaretur, quia hoc nō posset facere nec statuere: & ita procedūt & debēt intelligi iura cōtraria, & per consequens, licet de iure communi positio erat dispositio quōd absens non possit condemnari etiam stante citatione & probatione, tamen bene poterat & potest de iure cōtrariū contrarium disponi prout hodie dispositio & resolutio huius articuli: & in exp̄sso ita tenet & determinat Bal. in l. nē diu. C. de poenis. idem Bald. in l. 1. C. quomodo & quādo iudex. 2. col. nu. 8. Ange. de Peru. in l. si accusatoribus. C. de accusa. 2. col. nu. 5. Ioan. de Imol. in cap. veritatis. de dolo & cōtumacia. 1. column. Abb. Pano. in cap. inter quatuor. de maio. & obedi. 1. colū. Ioan. de Platea i. l. si apparitor. C. de cohortalibus. lib. 12. 1. col. 2. nota. pōderando textum ibi, & ibi etiam Lucas de Pen. 3. column.

9 Confirmatur, quia citatio est quædam defensio & solennitas introducta & requisita de iure naturali & diuino in actu graui & præiudiciali, quæ per principem vel legem positiuam tolli nō potest: text. est capitalis & expressus in Clementina. pastoralis. §. ceterum. de re iudicata. quem ad hoc notat ibi Imo. 3. col. num. 23. Anchar. 5. column. & commun. docto. Bart. in ex. tra uagati. ad reprimendum. in verbo, & figura. 2. col. idem Bart. in l. filius familias. ff. de dona. 2. colū. Abb. qui bene loquitur in. c. cum olim. de re iudica. pen. col. & ibi Felinus. 9. col. nu. 12.

idem Felinus in. c. quæ in ecclesiarum. de cōsuet. nume. 66. Marianus Socinus in tractatu de citationibus, sub rubrica. de dilationibus. 7. articulo principali. Bald. in ca. cum sit Romana. de appellatio. in fine. Iaso. in l. final. C. unde legitima. penul. column. facit etiam bonus textus in c. 1. de causa possess. & proprie. quem ibi ponderat Abbas. 2. column. numer. 4. & post eum alij doctor. bonus etiam textus de iure civili in l. final. C. de legibus. iuncta gloss. in verbo, quominus. quem ad hoc notat & commendat ibi Baldus & Paul. de Castro. Confirmatur etiam ex illo quōd habetur Genesis. c. 3. ubi habetur quōd Deus & dominus noster uocauit Adam antequam eum puniret: præmissa igitur & facta legitima citatione bene potest lex statuere & disponere ut contra absentem procedatur, in genere tamen vel modo probationis uirtute & effectu eius bene potest ipsa lex disponere & statuere, ut apertè probant prædicta iura, & probat textus in. c. absens. 1. quæstio. 9. in fine. textus in. c. in te quatuor. de maiortate & obedientia. textus in cap. qualiter & quando. §. debet. de accusatione. textus in cap. Deus omnipotens. 2. quæstio. 1. textus in. c. ueritatis. de dolo & contumacia. textus in Authentica. ut omnes obediant iudicibus. §. si uero neque. collatione quinta. Nec obstat, si subtiliter dicas quōd in probatione delicti lex ipsa civilis non possit aliquid de nouo statuere, disponendo quod sufficiat præsumptiua probatio in præsentia vel absentia ad imponendam poenam ordinariam vel extraordinariam: vel disponendo prout prædicta pragmatica nostra regia disponit per nostram legem Tauri approbatam, quod in absentia ex sola fuga & contumacia cum indicijis sufficientibus ad torturam, absens possit condemnari ad poenam ordinariam.

10 Nec obstat si dicatur quod in probatione delicti lex ipsa civilis non possit aliquid de nouo disponere, statuendo quod sufficiat præsumptiua probatio in præsentia vel absentia, ad imponendam poenam ordinariam vel arbitrariā & a fortiori non possit disponere quod ex sola fuga & contumacia iunctim cum alijs indicijis sufficientibus ad torturam, reus absens condemnatur ad poenam ordinariam: quia talis lex vel dispositio tendit contra ius diuinum, secundum quod requiritur plena probatio per duos testes, vel confessio partis: & sic in præsentia vel absentia requiritur ista plena et perfecta probatio, maximè in delictis in quibus tam graue præiudicium sequitur, et nullo modo videtur

detur sufficere minor probatio: ita probat text. in cap. licet uniuersis, de testibus. iuxta illud Dominicum, in ore duorum vel trium stat omne uerbum. text. in cap. ueniens. eodem titu. text. in. §. item unius. 4. q. 3. text. in cap. admone. re. 23. q. 2. text. in cap. nos in quenquam. 2. q. 1. cuius uerba sunt, nos in quenquam sententiam ferre non possumus, nisi aut in conuictum, aut spōte confessum. text. in. cap. multi. eadem causa. & q. prope finem. cuius uerba sunt, noluit enim hominē ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato iudicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem ecclesiarum, siue ultro confessum siue accusatum atq; conuictum. text. in ca. ecclesia sanctæ Mariæ. de constit. in fine. per quæ iura apertè denegatur potentia & facultas aliter condemnandi: quia ad hoc notabiliter respōdeo quōd debet intelligi nisi per legem nouam aliud disponatur: quia lex civilis positua vel regia bene potest disponere quōd ex semiplena probatione vel ex indicijis & præsumptionibus in ciuilibus vel criminalibus sequatur sententia definitiua iusta præcedente causa: imo quod magis est, potest disponere quōd ex sola fuga vel contumacia possit sequi condemnatio: ita probat iura superius allegata, & probat text. singularis in. l. 3. C. de assessoribus. ubi habetur quōd officialis fugiens tempore syndicatus habetur pro confessio & conuictio, ac si plenè contra eū esset probatum: quem text. ad hoc reputat ibi singularem Bart. & commun. alij docto. probat etiam text. iuncta gl. or. & commun. opinione in. l. pen. ff. de custodia reorū. ubi habetur, reus captus aufugit de carcere, habetur pro confessio & punitur poena ordinaria delicti. text. in. l. senatus. §. diuus. ff. de iure fisci. text. in. l. impuberibus. §. præterea. ff. de suspectis tutoribus. text. in. l. locorū. C. de oī agro deserto. li. 11. & ibi glo. or. Bar. Platea, & Lucas de Pēna. text. in Authentica. de exhibendis & introducendis reis. §. si uero etiā. colla. 5. text. in ca. decernimus. 3. q. 9. text. in cap. nullus. de præsumptio. text. in ca. rursus. 11. q. 3. & tenet Spec. in tit. de accusa. §. sequitur uidere. nu. 1. Bar. in quæstionibus suis. q. 1. nu. 3. Ioan. And. in cap. veritatis. de dolo & contumacia. pe. co. & ibi Abb. nu. 26. Bal. in cap. 1. §. iniuria. 4. col. vers. quæro utrū. de pace iuramento firmanda Albe. in. l. omnes qui. C. de episco. & cleri. Bal. in. l. 1. C. quomodo & quā iudex. 2. col. idē Bal. in rubri. C. cōmunia vel episto. Bar. in. l. diuus. la. 2. ff. de custo. rerū. nu. 4. & ibi Albe. & alij docto. Ang. in tractatu maleficiorum, in parte, qui iudex uidens quod inquisiti nō cōparēt.

uersi. quæritur tamen. idem Ang. in parte fama publica præcedente. 15. colū. & ibi eius Additio nator. Cuius ratio est, quia talis lex civilis vel regia non tollit in hoc ius diuinū, nec disponit contra ipsum: sed tantum limitat, declarat, vel modificat illud ex causa iusta, in aliquibus casibus particularibus: quod potest licite facere: ita singulariter & magistraliter tenet Bart. in. l. constitutione. s. forum. §. omnem. 3. col. nume. 6. Bald. in authen. ad hæc. C. de usuris. 2. co. idem Bal. in. l. 2. C. de preci. Impe. offerē. Abb. Panor. in cap. quæ in ecclesiarum. de constit. 5. col. nu. 9. & ibi com. moder.

11 Item etiam dicit & disponit prædicta pragmatica, quod si reus absens se præsentet coram iudice, vel sit captus ante sententiam definitiuam, audiatur ex integro: & isto casu remaneat ualida probationes factæ contra eum in absentia, ac si in iudicio ordinario & præsentia fuisset factæ & sensus est quod testes & probationes receptæ ualeant & teneant taliter quōd si probatio sit legitima, uera & concludens possit definitiue condemnari: si uero non sit sufficiens, sed semiplena uel tantum iudiciata, talis probatio quauis sit remaneat in suo vigore, ac si in præsentia fuisset facta & recepta: & hoc casu non determinat an ex indicijis iunctim cum fuga possit condemnari, uel quid operetur illo casu prædicta fuga unde teneo resolutiue quōd tunc ex tali fuga: iunctim cum indicijis non possit condemnari, sed tantum uult quōd probatio facta in absentia quæcunque illa sit remaneat in suo statu & vigore, tanquam si esset contra præsentem facta: quia solum eo casu quo est absens & sententia fertur contra eum in absentia statuit illa pragmatica quōd ex fuga cum indicijis possit condemnari: tamen quando se præsentat uel captus est ante sententiam non determinat quod ex tali fuga cum indicijis possit condemnari: imò nec determinat quid operetur fuga illo casu: sed in hoc dico & teneo, quōd relinquit effectum fugæ & indiciorum in dispositione iuris communis.

12 Unde quia articulus est ualde quotidianus & necessarius, & proprie cadit in nostra materia, magistraliter & resolutiue illum tangam omnis alijs indicijis de quibus tractaui in propria materia torturæ: pro cuius perfecta declaratione dico quōd aliquando fuga ipsa est crimen & delictum de perse, qua probata statim imponitur poena & punitio eius: text. est in. l. desertorum. ff. de re militari. textus in. l. proditores. eodem titulo. text. in. l. consiliarios. C. de assessoribus. & ibi glo. ord. & cōmu. docto. quandoq; Ant. Go. in. l. Tau. Pp 2 uero

vero fuga est probatio, suspitio, praesumptio, vel indicium alterius delicti principalis, ut homicidii, furtum, vel simile delictum: & tunc aut quis fugit a carcere postquam est captus, & tunc habetur pro confesso & punitur poena ordinaria delicti: text. est in l. penult. ff. de custo. reo. & ibi tenet glo. or. Bart. & communiter Docto. sed certe ille text. hoc mihi non probat, sed tantum vult & dicit quod reus captus puniatur pro fuga & effractione carceris, licet sit innocens in delicto principali. Aut vero non est captus sed fugit a domo sua vel iurisdictione antequam caperetur de mandato iudicis, tunc talis fuga non facit plenam probationem, ut ex ea possit condemnari: sed tantum inducit praesumptionem vel indicium sufficiens ad torturam: ita probat text. in l. diuus Adrianus. ff. de custodia reorum. quem ibi summe notat & commendat Dinus, Bar. Albe. Ange. de Peru. & commu. alij doct. antiqui. & ext. in l. raptor. C. de episcopis & clericis. text. in l. vnica. C. de raptu virginum. text. in l. 2. C. de his qui latrones. & c. in ver. in autem. text. in l. 2. C. de re quirendis reis. text. in l. absentem. ff. de poenis. text. in l. Cornelia. ff. ad Syllanianum. & ibi expresse notat & commendat Bart. Angel. & alij Docto. tenet etiam glo. or. in l. admonedi. ff. de iureiurando. in glo. pe. in medio: & ibi Bar. 6. col. nu. 35. Bal. 6. col. & alij moderni praecipue Iaso. 2. lectura. nu. 137. gl. ord. in l. in bona fidei. C. de rebus creditis in glo. fi. & ibi Bald. in fine. Sali. 7. co. nu. 13. & commu. alij docto. Ioan. Andre. in tit. de praesumptionibus. §. species. ver. sic. violata. in finali additione. Anto. de But. & commu. docto. in cap. veritatis. de dolo & contumacia. ex quo inferas quod licet talis fuga faciat indicium ad torturam, non tamen inducit semiplenam probationem, cum indicium minus sit quam semiplena probatio, ut est glossa singularis & vnica in l. cum proba. ff. de proba. secundum Bald. Salicet. & alios docto. ibi: & secundum Paul. de Cast. Alexan. & alios docto. in l. 2. §. 1. ff. si ex noxali causa agitur. & effectus est maximus: quod si contra reum sit probata fuga, & insuper probetur delictum per vnum testem si de dignum, vel per aliam semiplenam probationem, non censetur plene probatum delictum ut reus possit condemnari poena ordinaria: & in terminis ita tenet gloss. singularis in cap. veniens. el. 1. de testibus. & ibi notat & commendat Abb. Imola, Felinus & alij docto. & illam reputat singularem Ioanes de Imola, in l. interesse. in finalibus verbis. ff. de acquir. posses. Quod tamen singulariter limita & intel-

lige quando talis reus aufugit ante accusationem propositam: secus vero si aufugerit post accusationem propositam, vel postquam contra eum procederetur & fieret inquisitio: quia tunc fuga non facit sufficiens indicium ad torturam: quia licite & iuste timet, & potest vexationem euitare: ita probat text. in l. 1. in fine. ff. de bonis eorum qui mortem sibi consciverunt. & in expresse ita tenet ibi Bart. in fine: & illud dictum reputat mirabile & singulare Ludcu. Roma. in dicta lege. lege Cornelia. ff. ad Syllania. 2. col. in medio. Angelus in l. admonedi. ff. de iureiurando. pe. col. & ibi Iaso. nu. 136. Ange. de Peru. in l. 1. fi. C. de quaestio. 2. col. Ange. de Aretio in tracta. malefi. in parte, fama publica praecedente. ver. an fuga sit sufficiens indicium, & c. Hippolytus de Marfilij in sua practica. §. diligenter. 6. col. nu. 41. & illud dictum reputat vnicum & non alibi Paulus Grilandus in tractatu de relaxatione carceratorum. ver. de fuga carcerati. 2. col. nu. 8. 4. volum. Franciscus Brunus in tractatu de indicij & tortura. 3. q. 1. parte. 2. col. ver. sic. est aliud indicium. Sed salua pace & autoritate Bartoli & predictorum doctorum sequacium ego teneo contrarium, imo quod etiam si reus aufugiat post accusationem vel inquisitionem propositam contra ipsum, facit sufficiens indicium ad torturam, sicut si ante illam propositam fugerit. Primo quia non reperitur aliqua lex quae talem distinctionem faciat. Secundo, quia contra eum videtur casus bene ponderatus in l. penul. ff. de custodia reorum. vbi disponitur secundum intellectum glo. Bar. & communem, quod si reus fugiat a carcere, videtur fateri delictum: quia est vehemens praesumptio contra eum: sed ibi praesupponitur accusatio vel inquisitio, & tamen fuga operatur iudicium & ad huc probationem: & de illo textu perpendit Alexan. in addit. ad Bart. in dict. l. 1. in fine. ff. de bonis eorum. & relinquit cogitandum: & similiter de illo perpendit Felinus in cap. nullus. de praesumptio. 2. col. nu. 6. & respondet quod loquitur in reo incarcerato & fugiente: superior tamen sententia Bar. & communis loquitur & procedit in simplici fuga ante capturam: sed illa responsio non euitat contrarium, quia utroque casu eadem est ratio: sed sufficiens Bart. & tenendo eius opinionem quam ego non teneo, aliter & melius ad illum text. posset responderi, quod non obstat: quia ut supra dixi, intellectus glo. Bar. & communis non est verus, quia text. ille non dicit quod habeatur fugiens pro confesso, sed tantum dicit quod quauis aufugiens de carcere sit innocens puniatur

niatur pro ipsa fuga, & debet intelligi poena frangentis carcerem. Tertio pro ista mea opinione considero text. in cap. nullus. de praesumptio. vbi dicit text. quod ille qui subterfugit iudicium, videtur suspectus fieri de omnibus, & tunc etiam fuga causat indicium: qui textus & ratio sua aperte militat post iudicium coeptum contra reum vel ante: ergo indistincte ex eo probatur, quod quocumque tempore fuga operatur iudicium. Quarto etiam pro mea sententia & conclusione contra Bar. & predictos doctores facit text. melior de iure in authent. de exhiben. reis. §. si vero etiam quidam iuret. ibi, & penes sui accusatorem per fugam factum vbi text. aperte loquitur in eo qui erat iam conuentus in iudicio: & dicit text. quod si aufugit, ex fuga videtur suspectus & seipsum accusare: & sic aperte probatur & deducitur, quod ita oritur praesumptio & indicium ex tali fuga post litem motam sicut ante: & licet loquatur in civilibus, tamen idem est & eadem ratio militat in criminalibus: & ad hoc expresse notat ibi glo. or. Ange. Almarotus, & commu. doctores. Item adde, quod si reus post sententiam definitiuam contra eum latam in absentia fuerit per iudicem captus & incarceratus, quod totus processus contra eum factus in absentia valet & tenet, ac si factus esset in praesentia: ita expresse dicit & disponit praedicta pragmatica quae in hoc clare & aperte vult quod praedicta sententia contra eum lata ex sola fuga cum alijs indicijs mandetur executioni absque alia probatione de nouo. & confirmatur ex sententia Bar. & communis in l. diuus Adrianus. ff. de custodia reorum. vbi dicit quod si lege vel statuto cauetur quod in criminalibus absens habeatur pro confesso, & contra eum feratur sententia, & post ipsam sententiam latam sit captus & incarceratus, statim mandabitur executioni sine aliquo nouo processu, & subdit ibi Bar. quod saepe hoc pragmatica idem etiam tenet & sequitur Sali. in l. 2. C. de re quirendis reis. & hoc etiam aperte voluit praedicta pragmatica in quantum dicit, quod si post sententiam sit captus, totus processus contra eum factus in absentia sit validus. Vnde tamen est quod postquam reus sit captus post talem sententiam latam in absentia, iudex debet facere ut talis processus & sententia coram se producat, & liquidare per confessionem reus vel per veras probationes, quod ille met reus est qui continetur in sententia, & detur sibi terminus ad allegandam aliquam defensionem si habet: quod traſacto & defensione legitima non probata sententia mandetur executioni: & hoc

etiam in casu similis legis vel statuti tenebat Bar. in dicta l. diuus Adrianus. ff. de custo. reo. idem Bart. in l. demonstratio falsa. ff. de condi. & de monst. 4. col. nu. 13. idem Bar. in l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verbo. obliga. in fine nu. 17. Bal. in l. voluntatis. C. de fideicom. fi. col. Sali. in l. 2. C. de re quirendis reis. num. 2. Quia in executione bene admittitur probatio ad declarationem sententiae definitivae, argumento text. in l. haeredes palam. §. sed si notam. ff. de test. text. in l. defensionis facultas. C. de iure fisci. lib. 10. text. in l. 1. & 2. cum materia. C. de sent. quae si nec certa quanti. profer. & ibi Docto. Adde tamen quod praedicta debent intelligi quando accusatio vel inquisitio proposita fuit valida: secus tamen si fuit inualida ratione personae accusatoris, vel ex defectu formae, vel ex alia causa: quia tunc talis sententia esset ipso iure nulla, & tunc ex fuga vel contumacia non validaretur processus, nec posset reus absens condemnari: ita probat text. singul. in iure, in l. si filius. la. 2. ff. de interro. actio. vbi habetur quod si facta confessio emanata super nullo processu nihil operatur. Per quem in terminis nostris & pragmatica tenet ibi Bal. post docto. antiquos, & reputat ibi singularem Iacobinus de Sancto Georgio, & tenet etiam glossa expressa & ordinaria in l. 2. §. quod si aſtor. C. de iura. calu. in verbo. rei qualitas. quam ibi ad hoc notat & commendat Bal. Pau. Sali. & alij docto. Ange. de Malefi. in parte, qui iudex videt quod inquisiti non comparent. ver. quantum tamen. 2. col. Hippolytus in sua practica. §. postquam. ver. & ultra praedicta. nu. 56. & hoc idem probat praedicta pragmatica nostra, dum dicit, quod sit posita accusatio in forma contra reum absentem: & idem esset si citationes de quibus in illa pragmatica non sunt omnino obseruatae, vel non fuerit terminus datus ut praecipit: quia processus & sententia esset nulla: ex quo resultaret maxima vtilitas & effectus reo condemnato in absentia: quia si forte appareat processus nullus, & sententia ex aliqua causa, probationes, vel indicia contra eum recepta essent nulla, & ex integro causa esset agitanda. Ex quo subinfertur, quod si illo tempore testes essent mortui vel absentes, deficeret probatio: vnde cauti debent esse accusatores vel iudices in formando processu, ut non sit nullitas vel defectus in eo: licet secus esset in confessione vera & propria: quia licet fiat in processu nullo, valet, & tenet, & ex ea potest reus legitime condemnari: quia talis confessio excludit omnem nullitatem & solennitatem, argumento text. in l. si confessus. ff. de custodia. Ant. Go. in ll. Tau. Pp 3 stodia

sto dia reorum. & ibi notat & commendat Bar. Ange & alij doct. tex. in l. proinde. la. 2. §. ff. ad legem Aquil. tex. in cap. 1. de accusa. li. 6. tex. in cap. Pisanis. de resti. spolia. & tenet Innocē. in cap. qualiter & quando. de accusa. & ibi cōmu. docto. Bal. in l. 1. ff. de iurisd. omni. iudi. r. lectura. si. col. idem Bal. in l. 2. C. de re iudi. idē Bal. in l. vnica. C. de confes. pen. col. Paul. de Cast. & ibi communiter alij docto. in l. si ita si pulatus. §. Chryfogonus. ff. de verborum obli. Item adde circa dictam pragmaticam, q̄ si post sententiam definitiuam ipse reus sponte se presentauit, processus remanet validus & firmus, & tantum debet audiri super negotio principali quando aliquid vellet allegare & probare super innocentia sua, dum tamē soluat omnes sumptus & expensas: quo casu auditur super pœna corporali, & super bonis eius: tamen si nō probet innocentiam suam, totus processus & sententia contra eum lata in absentia valet & tenet, & poterit contra eum executioni mādari, sicut in casu superiori, quando per iudicē fuerit captus, quod etiam sentit prædicta pragmatica. Aduertendum tamen quod quando iudex procedit contra delinquentem in absentia, modō per viam accusationis, modō ex officio suo, debet inquirere omni via, forma, & modo quo possit de innocentia ipsius rei absentis, testes super causa recipiendo, eos interrogando, & defensiones pro reo adducendo: ita probat tex. in Authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. ibi, & perquisita veritate pronūtiat. vbi habetur quod in casibus in quibus potest procedi contra absentem in ciuilibus causis, iudex potest & debet ex officio suo de veritate inquirere. tex. in l. ampliore. ver. si autem absens. C. de appella. & ibi commu. docto ergo a fortiori idem erit in criminalibus quando potest procedi contra absentes: quia tractatur de maiori præiudicio: & in expresso ex illo fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Bar. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto. 4. co. & ibi Alexā. & alij docto. idem Bar. in l. penul. §. ad crimen ff. de publi. iudi. 3. col. idem Bar. in cōsil. 100. si. col. pro qua sententia & cōclu. facit glo. in cap. iudicantem. 30. q. fi. in glo. pe. glo. etiā in cap. bonæ memoriæ. el. 1. in glo. 1. de postula. prela. & ibi expresse tenet Abb. 5. col. Card. Anchara. Imola, & alij docto. Innocen. in cap. veniēs. de accusa. & ibi Abb. Marianus Socinus, & alij docto. Hippolytus in sua practica. §. opportunit. nu. 8. & §. vltima quæstio. nu. 4. & facit bonus text. in l. si non defendantur. ff. de pœnis.

14 Item adde quod hoc casu, licet dicta pragmatica non dicat nec aperiat teneo pro constanti q̄ si iudex conclusa causa reperiat reum absentē innocentem, quod debet eum definitiue absolueret: & ista est intentio illius pragmaticæ, & hoc probant iura & determinationes supra allegatæ: & in expresso pro hac mea sententia & declaratione facit bonus text. in l. 1. ff. de re iudicata. cuius verba sunt, qui condemnare potest, is absoluendi quoq; potestatem habet. Secundo facit tex. in l. solent. ff. de officio proconsulis & legati. vbi dicit tex. quod a pari potentia, & gradu, & qualitate procedunt absolutio & condemnatio: quem tex. ad hoc notat & commendat Bal. in l. imperium. ff. de iurisd. omni. iudi. 3. col. nu. 7. Tertio facit tex. iuncta glo. ordi. in ca. inferior. 21. distinc. vbi probat quod si Papa mandat & committit alicui excommunicare alium, poterit etiam illum absolueret, secuta obedientia & causa legitima: & ibi notat & commendat Archid. & alij docto. tenet etiam glo. ordi. in ca. cum inferior. de maio. & obedi. & ibi Ioannes Andreas, Abb. Imola, & cōmu. docto. Quarto facit tex. in cap. causam quæ. de re iudi. vbi probatur quod si commissum & delegatum sit iudici vt si quis corā eo prober intentionem suā ferat sententiam pro eo, alium condemnando, & nihil dictum sit de absolute: tamen si intentio vel causa commissa nō est probata, poterit eum condemnare & aduersarium absolueret: & ibi tenet & summē cōmendat Innocen. Ioan. Andre. Hostien. Anto. de Bu. Anchara. & Cardinalis. tenet etiam notabiliter & melius quā alibi Vincentius Herculanius in l. 3. ff. de re iudi. si. col. in 9. vbi in terminis & resolutiue dicit, quod si superior delegat & committit alicui iudici, vt si cōstet sibi Titium aliquid debere Seio, condemnet eum & compellat soluere: & hoc non sit probatum, imo in processu constat de iustitia & defensione rei conuerti, poterit et debet iudex ipsum definitiue absolueret, licet in commissione nulla mentio fiat de absolute. Aduertendum tamen etiam est circa dictam pragmaticam eius dispositionem: quod licet iudex quando procedit contra absentem possit et debet cognoscere et inquirere etiam de innocentia et defensione ipsius rei, et si probata debeat eum absolueret, vt dictum est, tamen hoc debet intelligi quando illa defensio esset talis quod ipso iure energet et tollit delictum, et concludit illud non esse maleficium, vt quia homo qui

qui dicitur occisus viuit, vel forte fecit ad sui necessariam defensionem, vel quia delictū non est punibile ratione loci, temporis, vel infantilis ætatis, vel ratione alicuius similis causæ vel qualitatis: secus tamen est si delictum ipso iure est punibile, tamē reus, aliqua exceptione proposita poterat se defendere, vt quia delictum erat præscriptum lapsu temporis proponendę accusationis vel inquisitionis, vel erat tractatio ne vel concordia remissum, vel pœna esset minoranda ex aliqua iusta causa probata: quia tunc iudex nō poterit ipsum reū absentē absolueret vel pœnā minorare: ita singulariter & subtiliter Bar. in l. absentē. ff. de pœnis. si. co. in medio. verfic. quid dicemus. idem Bar. in consilijs suis, consil. incipienti, Adomino Cyno. fin. col. nu. 8. facit etiam quod tenet Bar. in l. 1. §. accusationē. 2. col. ff. ad Turpi. idem tenet Bal. per elegantia verba in l. non dubium. si. col. C. de legibus. idem Bal. in l. 2. ff. si quis in ius vocat. non ierit. 3. col. pro qua subtili sententia & conclusionē potest condemnari prædicta pragmatica in quantum dicit quod iudex debeat se informare de innocentia rei, & sic sentit quod defensio debet esse talis per quā appareat reum esse innocentem. Sed in hoc subtili & difficili articulo nouiter potest dici, quod si ex actis constat reum absentem habere aliquam defensionem, modo ipso iure annullat vel eneruet delictum, modo non: de quibus omnibus supra visum est: iudex tenetur ex officio talem defensionem admittere & reum absolueret, vel secundum merita causæ & effectum defensionis iudicare & causam definire: quia vtraq; dicitur de iure iusta & approbata defensio: nec distinctio Bar. & aliorum aliquo iure bene probatur, & hoc aperte credo quod voluit prædicta pragmatica nostra, dum dicit quod iudex debet se informare omnibus vijs & modis quibus possit de innocentia delinquentis absentis. Postremo tamen pro complemento & necessaria intelligentia illius pragmaticæ quæro si iudex procedit contra absentem secundum formam & dispositionem illius pragmaticæ, & conclusa causa iudex non reperiat plenē probatum delictum, nec reperiat probatum aliquod indicium mediante quo iunctim cum fuga possit eum condemnare in absentia, quid faciat iudex, vel quam sententiam proferat? & certe est notia & subtilis consideratio, circa quam illa pragmatica nihil dicit nec aperit: & videtur quod tali casu iudex non possit aliquā sententiam contra reum absentem proferre: quia illa lex conditionaliter & formaliter videtur dicere q̄ si in prin-

cessu appareat probatio sufficiens vel iudicium cum fuga, possit reus in absentia condemnari: ergo aliquo istorū non interueniente nō possit sententia contra eum ferri & ius cōmune remaneat incorreptū. Vel aliter & secūdō posset dici q̄ iudex ferat sententiam quam secundum iuris dispositionē & merita causæ posset ferre ac si esset præsens: vnde cū illa fuga causet vehemēs indicium sufficiens ad torturam, iudex possit & debeat sententiā proferre in qua pronuntiet reū torqueri: nā cū illa pragmatica permittat procedi cōtra absentes si nō inueniatur sufficiens probatio ad cōdenandū, merito proferatur illa sententiā quæ de iure secundū merita causæ potest ferri. Vel aliter & tertio, & ista est verissima, iusta, & notabilis opinio, q̄ iudex nō ex impotētia & defectu proferendi sententiam, sed ex eo q̄ sibi non liquet de causa relinquat reū indecisam, & aliquam sententiā non proferat, cum definitiue causam decidere nō possit: & hoc est quod voluit illa pragmatica, ex eo q̄ ultra casus condemnationis nihil vlteri disposuit: & ista mea sententiā & declaratio corroboratur & cōfirmatur ex doctrina glossæ or. & ibi Salic. & alij docto. in l. si ij qui adulterij. C. de adulte. vbi probatur q̄ q̄ iudex est dubius & sibi non liquet de causa, consiliū est relinquere causam indecisam, & sic nec definitiue absolueret nec cōdenare: idē etiam tenet Salic. in l. 3. C. ad legē Iuliam maiestatis. fin. q. & maxime hoc poterit facere in casu nostro cū reus sit absens, & nec ipse nec alius eius nomine possit instare & iudici requirere vt ferat sententiam quā de iure iudicauerit. Quibus omnibus visis & præsuppositis dico quod vult & determinat nra lex præsens Tauri, quod licet reus delinquens possit in absentia definitiue condemnari ex prædicta fuga cū indicijs, vt in dicta pragmatica: tamen quo ad hoc vt detur pro inimico parti offensæ & ei cōmittatur vindicta nō sufficit illa præsumptiua probatio, de qua in dicta pragmatica: sed requiritur vera, liquida, & plena probatio: & ista est vera & realis intelligentia & declaratio huius legis Tauri: & ratio mētalis potest esse: quia quando per viam accusationis & iudicij ordinarij proceditur contra reum absentē postquā fuerit captus per iudicem debet audiri ex integro, si vult probare innocentiam suam, & non potest statim sententia executioni mandari. Sed si in absentia post sententiam latam occideretur ab inimico, non posset postea talem innocentiam probare: & istam rationem ego cogitavi, & postea reperi, quod eam tenet in præfenti solus Cifuentes: & in hoc ista lex est Ant. Go. in ll. Tau. Pp 4 iusta,

iusta, æqua, & iuridica: & confirmatur de iure communi, quia quando lex, vel statutum permittit & concedit offenso licentiam occidendi reum condemnatum, debet intelligi quando sit condemnatus per veras & legitimas probationes, non vero per fictas vel præsumptas, argumento tex. & eius rationis in l. absentem. ff. de pœnis. & in expresse ita tenet Ioannes de Imo. in l. si mora. ff. solu. matri. 2. col. in medio. Alex. in additio. ad Bart. in l. omne delictum. ff. de re militari. Hippoly. de Marfi. vbi hoc reputat singulare, in l. vnica. C. de raptu. virginu. nu. 135. idem Hippolytus in sua practica. §. postquam. nu. 54. idem Hippolytus in cõsilijs suis, consil. 82. numer. 11.

15 Quæro tamen pro maiori intelligentia huius legis, an ista lex & eius dispositio valeat & teneat, & sit rationabilis & iusta, vt talis vindicta possit committi offenso, vt possit occidere reũ condemnatum offensorem & inimicum suum? & videtur quod non: quia tendit contra ius diuinum, quod dicit & præcipit, Non occides. & inferior non potest tollere legem superioris: tex. est in l. 1. ff. de constitu. prin. tex. in l. nam magistratus. ff. de arbitris. tex. in l. ille à quo. §. intepessuum. ff. ad Trebe. tex. in l. si. C. si cõtrarius vel vti. publi. tex. in cap. cum inferior. de maio. & obedi. Sed sustinendo nostram legem cõtrarium est dicendũ, imò q̄ valeat & teneat. Primo, q̄ nostra lex simpliciter, generice, nec absolute non est præceptiua, nec permissiua vt quilibet possit alium occidere: quia tunc non valeret tanquã omnino & directè contraria iuri diuino: sed est permissiua in certo casu particulari, & ex ea causa in nostra lege contenta. Confirmatur, quia de iure communi ex iusta causa & ratione bene potest lex humana permissiua permittere vbi quis possit libere alium occidere: tex. est in l. 1. §. si. ff. ad legem Corneliam de sicarijs. tex. in l. 2. & 3. eodem titulo. tex. in l. si quis fumo. §. 1. ff. ad legem Aquilianam. tex. in l. 1. & 2. C. quando liceat vnicuique sine iudice vindicare. tex. in l. Gracchus. de adult. tex. in l. raptores. C. de episc. & cleri. tex. in l. vnica. C. de raptu virginum. tex. in l. 1. ff. de aleatoribus. & sic ex causa, & ratione, & iniuria alicui commissa, vel parentibus vel consanguineis suis, potest per legem committi talis vindicta et ius occidendi propria autoritate: & in expresse ita tenet Bart. in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. 8. col. nu. 22. post Rayne. & antiquos, & ibi Albe. 14. col. Bal. in l. 1. C. de summa Trin. & fide cathol. 7. co. idem Bal. in l. si. C. si cõtrarius vel vtili. publi. 1. col. Cynus & antiqui

in l. rescripta. C. de precibus Impera. offerẽ. In nocen. in cap. si. de consuetu. & ibi Abb. & cõmu. docto. idem Innocent. in cap. quæ in ecclesijs. de constitu. & ibi etiam commu. doct. præcipue Felinus & Philippus Decius, Cynus in l. quoties. C. de precibus Imperato. offeren. glo. & communiter Canonistæ in cap. à nobis. de decimis. Archidiaconus in ca. Titia. 24. q. 5. Felinus in capi. cum nõ ab homine. de iudicijs. Albe. in l. quidã sunt serui. ff. de pœnis. Alexã. & Iaso. in l. si plagij. ff. de verbo. obli. vbi dicunt hanc esse communem opinionem. Item etiam confirmatur, quia nostra lex non tollit nec alterat ius diuinum & præceptum eius: quia homicida faciens cõ odio & rancore incurrit peccatum mortale & pœnam æternam, sicut si occideret quemlibet alium non condemnatum à iudice per sententiam definitiuam: sed tantũ denegat & tollit pœnam impositam à iure pro illo delicto, & hoc potuit lex facere ex causa, vt supra dixi: sicut alias ex pluribus alijs causis tollit vel diminuit propter refrananda maleficia, vel ex alia iusta causa.

16 Item adde quod intantum nostra lex et eius sententia et cõclusio est vera et tenenda, vt procedat et habeat locũ nedum quando quis vult occidere prædictum inimicum suum solum et de perse, verum etiam si fecit iunctim cõ alijs, adducendo secũ socios et amicos qui sibi præstiterunt opem et auxilium ad occidendum: quia fortè aliter non potuit facere: vel vt securus faciat et committat: cuius ratio est, quia cõmissio aliquo actu vel negotio cõsentur omnia illa cõmissa sine quibus ille actus exerceri non potest, argumento tex. in l. 2. ff. de iuris. omni. iudi. & in terminis ita tenet Paul. de Castr. in l. refectiois. ff. commu. prædio. post Iaco. Butr. Bald. in cap. fina. de iura. calum. idem Bald. in cap. ad nostram. de proba. Capola in tract. seruitu. 23. cap. Iaso. in l. 2. ff. de iurisd. omni. iudi. 2. col. idem Iaso. in l. 1. §. si. ff. noui oper. nuntia. 3. col. nu. 5. Ioan. de Ana. in cap. 2. de homicidio. Alexand. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solu. matri.

17 Adde tamen quod istud ius vindictæ non poterit pars committere alteri vt faciat: quia est ius adeo singulare & personalissimum vt alteri cedi non possit: ista est glo. singu. & vnica in l. cõfundum. ff. de vi & vi armata. & ibi ad hoc notant & commendant doct. notat etiam et commendat Bald. in l. accusationis. C. quod metus causa. idem Bald. in l. ad officium. C. communi diuidundo. Angel. de malefi. in parte, che meã adulterato. 5. col. et illam glossam ad hoc reputat sin-

tat singularem & vnicam Bal. in cap. ad nostrã de probat. idem Bald. in ca. fin. de iura. calum. quod est verum & procedit præterquã si cedat & committat filijs suis: tex. est singularis & vnicus in l. Gracchus. C. de adulterijs, & ibi notat & commendat Bald. & Salyc. tenet etiam Bar. in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniurijs. 2. col. & illum text. ad hoc reputat singularem & vnicum Ludo. Roma. in l. 1. §. si. ff. de oper. noui nuntia, & ibi etiam Iaso. & alij moderni: nec placet sententia & opinio eiusdẽ Angeli de malefic. in eadem parte, versu. quid si pater. dicẽtis quod si talis offensus sit ita debilis & infirmus quod non possit propria autoritate illud facere, possit tunc alteri prædictũ ius occidendi & vindictam committere, cum sit ius personalissimum quod nullo modo cedi potest. Item adde & nota ex ista lege quod ad hoc vt iudex possit committere vindictam parti offensa, & concedere licentiam propria autoritate occidendi inimicum offensorem suum absentem oportet & requirit quod sit condemnatus in absentia per veras & legitimas probationes: nam licet per viam iustitiæ: quando reus accusatur & contra eum proceditur ab absentia ad hoc vt possit condemnari ad mortem, sufficiat fuga cum iudicijs sufficientibus ad torturam, vt in l. 15. titulo. 2. lib. 3. ordi. & in l. 4. titulo. 13. libro. 8. ordi. & in l. 47. in leg. styli. & in pragmatica. folio. 189. tamẽ quo ad hoc vt talis reus absens detur pro inimico parti offensa, & sibi committatur prædicta vindicta & ius occidendi, non sufficit illa probatio præsumpta, sed requiritur vera, plena, & perfecta probatio: cuius ratio mentalis & concludens est, quia quando in absentia condemnatur, si postea capiatur & deprehendatur, auditur de nouo, & poterit allegare & probare innocentiam & defensionem suam, per dicta iura regalia: si verò committatur vindicta parti offensa, & sibi concedatur licentia & ius occidendi, nullum superest reo offenso vel occiso remedium vt possit inuocantiam & defensionem suam probare: ideo nostra lex hoc casu irrecuperabili requirit plenã & legitimam probationem delicti: & iste est verus & realis sensus & intellectus huius legis. Adde tamen quod ad hoc vt lex vel statutum permittat & concedat alicui priuato istud ius vindictæ, requiritur talis causa per quam aliã de iure reus delinquens incurreret pœnã mortis: ita elegãter tenet Raynerius in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. 14. col. & Iaso. vbi summè commendat, vt in l. vbi pactum. C. de transactio. 5. column. Item adde quod non po-

test talis offensus inimicum suum occidere extra regnum & iurisdictionem regis nostri, conditoris huius legis, argumento tex. in l. fina. ff. de iurisd. omni. iudi. & in terminis ita tenet Bald. in capit. ex literis, de constitur. in fina. Idem Bald. in l. prima. C. de hære. in situ. 2. column. numero. 6. Anchar. in capitul. primo. de constit. 17. fol. versu. 3. principaliter. Felinus in capit. quæ in ecclesijs, eodem titulo. 3. column. numero. 11. Ioan. de Imol. in Clemen. pastoralis. de re iudi. 4. col. Iaso. in l. omnes populi. ff. de iulli. & iure. 10. col. nu. 49. idem Iaso. in l. vbi pactum. C. de transact. 6. col. nu. 17.

Item adde quod postquam reus delinquens condemnatus in absentia est captus à iudice, non potest propria autoritate occidi ab offenso, nec habet locum licentia & dispositio nostre legis: quia vbi datur & competit officium ordinariũ cessat extraordinarium: & in terminis ita tenet Barto. Bald. & communiter doctores. in l. fina. C. de malefi. & mathema. idem Bart. in l. eiusdem. §. transactio. ff. ad legem Corneliam, de sicca. Hippolytus de Marfi. in l. 1. eodem titulo. 1. column. numero. 3.

Item adde quod talis offensus non potest proditorie vel cum veneno prædictum inimicum, occidere, aliã teneatur vt homicida, argumento tex. in l. 1. C. de malefi. & mathem. vbi dicit tex. quod plus est hominem extinguere veneno quã gladio: ergo non videtur illa mors permissa: & ex illo textu & cõsideratione istã sententiam & conclusionem nouam & subtilem tenet Hippolytus de Marfi. in rubr. ff. ad l. Corne. de sicca. 2. col. nu. 14. tenet etiã Philip. Decius in ca. quæ in ecclesijs. de constit. 6. col. vltra quos cõsidero tex. qui bene facit. in l. aut damnum. §. proinde. ff. de pœnis, vbi habetur quod iudex vel executor qui habet à l. facultatem alium occidendi, non potest eum occidere veneno, contrarium tamen probat tex. in l. respiciendum. §. delinquent. ff. de pœnis. & ibi expresse tenet Bar. & alij doctores. tex. in l. fina. C. de latoribus, sed pro vera & notãda cõcordia ego dico sic, quod talis homicida teneatur tantum de excessu, & sic de illa qualitate proditoris qua fecit delictum: non verò de tali delicto: & sic puniretur tantum extraordinaria pœna pro illo excessu iudicis arbitrio: nõ verò pœna ordinaria, argumento tex. in l. 1. §. si. ff. ad legem Cornel. de sicca. & in l. si adulterium cum incestu. §. Imperatorem. ff. ad legem Iuliam de adulte. & in l. Gracchus. C. eod. tit.

18 Item adde quod licet talis offensus occidat inimicum suum in prædicto casu lege permittente

te, & non puniatur de iure: tamen in foro conscientie peccat mortaliter, nec legis permissio illum excusat: ista est glo. singu. in iure in capitulo inter hæc. 33. quæst. 2. & ad hoc notant & commendant ibi doctores, & ad hoc illam glossam reputat singul. Abb. in cap. 2. de homicidio. idem Abb. in cap. veniens. el. 2. de spõsa. idem Abb. & alij doctores. in cap. si vero. el. 1. de senten. ex commu. Ioan. de Ana. in cap. interfecisti. de homicidio. Felinus in cap. quæ in ecclesiis. de constit. 4. colum. reputat etiam singu. Ioan. de Imo. in l. quid ergo. §. si hæres. ff. de leg. 1. & ibi moderni. Iaso. in l. vbi pactum. C. de transa. 4. colum. idem Iaso. in l. si plagij. de verbo obli. 1. colu. nume. 3. Hippo. de Mar. in sua practica. §. aggredior. 2. colu. num. 11. idem Hippol. in l. parte vel marito. ff. de quæstio. 1. col. Quod limita & intellige: quando fecit ex rancore, & animo sumendi vindictam, secus tamen est si fecit zelo iustitiæ & pro bono reipublicæ ut executor quia tunc non peccaret: ita tenet & declarat Felinus in dicto capitulo. quæ in ecclesiis, de constit. & Iaso. in dicta. l. si plagij, de ver. obli. ga. Sanctus Thom. in 2. 2. q. 63.

Lex. Lxxvij.

POR el delito que el marido, o la muger cometiere a unq sea de heregia, o de otra qualquier qualidad no pierda el vno por el delito del otro sus bienes ni la mitad de las ganancias auidas durante el matrimonio: mãdamos q sean auidos por bienes de ganancia todo lo multiplicado durate el matrimonio fasta que por el tal delito los bienes de qualquier dellos sean declarados por sentencia: aunque el delito sea de tal qualidad que imponga la pena ipso iure.

S Y M M A R I V M.

- 1 Fiscus qui successit in bonis alicuius virtute confiscationis, tenetur restituere coniugi superstiti medietatem lucrorum, sicut ipse condemnatus tenebatur.
- 2 In bonis superlucratis constante matrimonio transit ipso iure dominium pro medietate in quemlibet coniugem, etiam in vita eorum.
- 3 Solus maritus potest alienare bona acquisita &

- superlucrata constante matrimonio, sine consensu & voluntate vxoris.
- 4 Licet quis habeat a iure liberam facultatem alienandi aliqua bona, debet intelligi per contractum, non vero per delictum.
 - 5 In generali mandato & administratione concessa non videtur concessa administratio vel alienatio per dolum.

Lex. Lxxvij.

NO T A dispositionem huius legis: pro cuius perfecta declaratione & confirmatione dico & præsuppono, quod licet maritus & vxor reputentur socij & inter eos communicentur & diuidantur lucra acquisita constante matrimonio, vt in lege prima, & per totum, titul. 4. libr. 5. ordin. tamen sicut socius non potest disponere de bonis alterius socij, nec de parte eorum: item sicut hæres vel successor vnicus ex socijs tenetur alteri socio partem comunicare & soluere pro vt ipse principalis tenebatur: ita eodem modo fiscus qui reputatur hæres & successor condemnati tenetur coniugi superstiti partem lucrorum, & sic medietatem soluere & communicare, argumento textus in lege secunda. C. ad legem Iuliam, de vi. & in lege si marito. ff. soluto matrimonio, cum similibus & vtrobique communiter docto.

Item etiam confirmatur, quia sicut vxor non tenetur de facto vel delicto mariti, nec socius tenetur ex delicto alterius socij, vt in l. 2. C. ne vxor pro marito. & in l. res vxoris. C. de donatio ne inter viru & vxor. & in l. si quis post hæc. C. de bonis præscri. & in l. sancimus. C. de pœnis. & in l. si fratre. ff. pro socio. & in l. 1. §. radeo in fine. eod. titu. ita etiam in nostro casu & materia vxor non debet perdere medietatem lucrorum ex delicto mariti: nec econtra maritus ex delicto vxoris.

- 2 Item confirmatur, quia in bonis superlucratis & acquisitis constante matrimonio, ipso iure transit dominium & possessio in vxorem pro medietate, vt in l. 1. in fine, cum lege sequenti. ff. pro socio. ergo in ea non potest maritus ei præiudicare, nec econtra: argumento textus in l. 1. id quod nostrum. ff. de regulis iuris, cum similibus.
- 3 Rursum etiam & finaliter confirmatur & declaratur ista nostra lex, quia ratio eius dubitandi est, quia licet hodie in nostro regno maritus & vxor reputentur socij, & lucra quæ sita inter

eos

eos constante matrimonio communicentur & diuidantur, tamen solus maritus sine licentia nec consensu vxoris potest libere alienare prædicta lucra ad libitum suæ voluntatis: ita disponit. l. fin. tit. 4. libr. 5. ordi. ergo videbatur quod posset per delictum ea alienare, argumen. tex. in l. alienationis verbum. ff. de verborum significatione cum similibus.

- 4 Sed contrarium expresse disponit nostra lex, & ratio vera & mentalis potest esse, quia licet per legem quis habeat liberam potestatem & facultatem administrandi & alienando bona alterius, debet intelligi per contractum, non tamen per delictum: text. est singularis & vnicus in iure in l. 3. C. de bonis proscriptorum, vbi habetur quod licet filius habeat peculium castrensē, & possit liberè illud administrare & alienare inuito patre: tamen illud est. verum & debet intelligi per viam contractus: secus tamen est per viam delicti: quia per delictum non potest alienare nec in eo patri præiudicare: & ad hoc reputat singularem & vnicum Bald. ibi, & notant & commendat ceteri doctores: reputat etiam singularem & vnicum Ioannes de Imola in l. si finita. §. si de vestigalib. ff. de danno infecto. fin. colum. Iaso. in §. actiones. Instit. de actio. 8. colu. nume. 62. ergo ita dicamus in nostro casu & l. q. licet maritus possit libere alienare bona quæ sita constante matrimonio, tamen debeat intelligi per contractum, non vero per delictum.
- 5 Confirmatur etiam, quia in generali mandato vel libera administratione non videtur concessa alienatio per dolum: text. est notabilis in l. creditor. §. Lucius. ff. mandati. & ibi notat & commendat Barto. Albe. & commu. docto. idem Barto. Pau. de Cast. & commu. docto. in l. si sic ff. de lega. 1. idem Bart. & alij docto. in l. si ff. de præt. stipu. Bald. in l. si. C. de contra. emptio. idem Bald. in l. 1. ff. de milit. testa. idem Bal. in ca. cum in iure peritus. de offic. de lega. pe. col. Iaso. in l. qui Rotmæ. §. duo fratres. ff. de verborum oblig. 19. volum. nume. 75.

Lex. Lxxviii.

MA muger durante el matrimonio por el delito puede perder en parte, o en todo sus bienes dotales, o de ganancia, o de otra qualquier qualidad que sean.

S Y M M A R I V M.

- 1 Vxor constante matrimonio propter delictum non amittebat dotem, nisi in quinque casibus.
- 2 Hodie de iure regio indistincte potest dos confiscari in casibus in quibus bona veniunt confiscanda.
- 3 Quando inter maritum & vxorē interuenit pactum de dote lucranda, non confiscatur dos propter delictum.
- 4 Per delictum mariti dos non confiscatur, & an isto casu perdat usufructum quem habet in bonis dotalibus & applicetur fiscus?
- 5 Per delictum vxoris, an ipsa vxor perdat dotem & applicetur fiscus?
- 6 An vxor constante matrimonio perdat dotem etiam quo ad usufructum viuente marito?

Lex. lxxviii.

NO T A dispositionem huius legis: pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico & præsuppono quod de iure comuni vxor propter delictum non amittebat dotem, nec confiscabatur præterquam in quinque casibus & delictis. scilicet læsæ maiestatis, violentiæ, parricidij, veneficij, homicidij: textus est capitalis & expressus in lege quinque legibus. ff. de bonis damnatorum, & ibi Barto. Albe. & commu. docto. & à fortiori propter delictum hæresis: text. est in capi. decreui. de hære. lib. 6.

- 2 Sed hodie nostra lex disponit contrarium, imo quod generaliter dos possit confiscari in toto & in parte, in casibus & delictis in quibus habet locum confiscatio, & per consequens æquiparantur bona dotalia alijs quibuscumque bonis: & ista est propria & principalis decisio huius legis.
- 3 Adde tamen quod si pactum esset inter maritum & vxorem de dote vel parte lucranda, delictum vxoris non noceret marito nec dos confiscaretur, sed remaneret salua marito, sicut quælibet alia actio vel obligatio quæ sibi cõpeteret: ita probat text. in dict. l. quinque legibus. ff. de bonis damnatorum, cum lege sequenti, & ibi communi docto.
- 4 Pro quorū maiori declaratione dico & distinguo sic, quod si maritus comisit delictum, quodcunque illud sit, non confiscantur bona dotalia nec pars eorum: quia licet sit dñs, tamē tenetur restituere vxori, & sit habet bona subiecta restitutione quæ alienari non possunt aliquo modo vel genere alienationis. text. est in l. si quis post hæc. C. de bonis

de bonis praescriptorum. tex. in authenti. bona damnatorum. eodē titu. & ibi comu. doct. & idē disponit lex. 7. titu. 8. par. 3. Dubiū tamē necessarium est an saltem perdat vsufructū quē habet in rebus dotalibus, vel comoditatē eius per tempus vitæ suæ: & certē videtur quod perdat, & interim durāte matrimonio bona sint penes fiscum, & consequatur vsufructū & comoditatem eius, sicut maritus deberet cōsequi et percipere. Item etiam quia quando quis cōmittit delictum propter quod bona veniunt cōfiscanda, similiter etiam confiscantur bona vinculata et subiecta restitutioni saltem durante vita ipsius delinquentis: quia restitutio præcisā et necessaria non debet fieri nisi post mortē naturalem secutam: ita probat tex. singularis in iure in. l. Statius Florus. §. Corne. Felici. ff. de iure fisci. de quo articulo latius suo loco dixi. Sed his nō obstantibus cōtrariū videtur verius et tenēdū, imo quod statim bona restituantur vxori: quia maritus per talem confiscationē bonorū notoriē dicitur venisse ad inopiā, nec haberet vxor unde se aleret: et sic ista causa et ratione prædicta bona dotalia debent restitui vxori etiam cōstante matrimonio, pro sustentatione propria et familia: argumento text. cum materia in. l. vbi adhuc. C. de iure dotium, et in terminis ita singulariter tenet Bald. Nouel. in tractatu dotis. 7. parte principali. 17. speciali.

5 Si vero mulier commisit delictū, aut soluto matrimonio, et tunc indistinctē cōfiscantur bona dotalia vel iura et actiones competentes pro ea etiam si bona adhuc sint penes maritum vel hæredes eius: tex. est formalis et expressus quifit debet intelligi in. l. si cōstāte. §. fin. ff. soluto mat. et ibi notat Bar. Bald. Paul. Imola, Cuman. et ceteri docti. si verō talis mulier cōmisit delictum cōstante matrimonio, tunc in quinque casibus et delictis vt dixi amittit dotem, et bona dotalia possunt confiscari: tex. est in dicta. l. quinque. ff. de bonis damnatorum. Hodie tamē indistinctē amittit dotem, et confiscantur bona dotalia, vt in. l. nostra. quæ clarē procedit quādo per delictum talis mulier incurrit poenam mortis, et matrimonium debet solui.

6 Sed pulchrum dubium est, quid si mulier fecit delictum per quod nō incurrit poenam mortis sed aliam mitiorē, taliter quod debet remanere viuā, an tūc confiscentur eius bona dotalia cōstante matrimonio, etiā quo ad fructus pertinentes marito pro oneribus matrimonij, vt in. l. dotis. fruct. ff. de iure dotium, et in. l. pro oneribus. C. eodē titu. et reperio quod docti Pala. Ruui. mouent quæstionē in repe. rub. de donat. inter virū

et vxor. fo. 46. §. 66. 4. colū. et relinquit cogitandum. Sed mihi videtur absque dubio quod pleno iure cōfiscetur prædicta bona dotalia, etiā quo ad fructus pertinentes viro, et hoc tā de iure cōmuni in illis quinque casibus in quibus fiebat confiscatio, quā etiam de iure nostro regio secundum quod indistinctē fit confiscatio in omnibus delictis per nostrā legē Tauri: & ista est realis intentio prædictorū iurū, et doctorū ibi: et adhuc isto etiam casu tenetur maritus præstare alimenta vxori cōstante matrimonio, et sic durante vita vxoris: nec ab isto onere et obligatione liberat per confiscationē dotis. Primò quia in dubio lex vel dispositio referens se ad aliqua bona, debet intelligi simpliciter et absolute in plena proprietate et vsufructu, argumento text. in. l. restituere. ff. de verb. signi. rex. in. l. videamus. §. in Fabiana. ff. de vsuris. tex. in. l. in condemnatione. ff. de regul. iuris. Secundo quia ista est alienatio necessaria per legem: unde merito potest indistinctē fieri etiam cōstante matrimonio, argumento text. in. l. alienationes. ff. fami. hercis. Item etiam quia propriē dos dicitur cōstante matrimonio, vt notatum rub. ff. solu. mat. Prædicta tamen limita et intellige vt procedat quā bona dotalia sunt propria ipsius mulieris, vel fuerūt patris vel extranei, sed nō stipulati sunt sibi reddi soluto matrimonio: secus tamen est si stipulati sunt dotem sibi reddi soluto matrimonio: nam tunc licet mulier committat delictum propter quod bona veniunt confiscanda, non debet confiscari illa dos patri vel extraneo debita ex suo contractu: tex. est singularis et vnicus in. l. si dotem. C. de iure dotium, quem ad hoc reputat singularem et vnicum Bald. ibi 2. lectura: et no. et cōmēdat Odofr. Petrus, Cynus. Iaco. But. Bart. Albe. Faber. Angelus, Sali. et communiter alij doctores.

Tex. Lxxix.

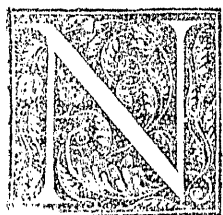
Rdenamos y mandamos que las leyes de estos nuestros reynos que disponen que los hijos dalgo y otras personas por deuda no puedan ser presos, que no ayan lugar, ni se platiquen, si la tal deuda descendiere de delicto, o quasi delicto, antes mandamos que por las dichas deudas esten presos como sino fuesen hijos dalgo, o exemptos.

Summa-

S V M M A R I V M.

- 1 An & quando nobilis possit incarcerari pro debito civili.
- 2 Quis sit effectus cessionis bonorum.
- 3 In debito descendenti ex delicto non habet locum celsio.
- 4 Quando nobilis negauit se nobilem tempore contractus non gaudet priuilegio.
- 5 An & quando debitor fugiens ad ecclesiam gaudeat eius priuilegio.
- 6 Quis dicatur nobilis hodie in nostro regno.

Lex. lxxix.

NOTA dispositionem huius legis, quod nobilis non potest incarcerari pro debito nisi descendat ex delicto. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico & præsuppono, quod de iure communi debitor potest incarcerari, saltem donec cedat bonis: text. est formalis & expressus in. l. prima, & per totū. C. qui bonis cedere possunt & ibi communiter Doctores: & idem disponit lex prima & quarta. titulo finali par. quinta. & effectus huius cessionis est quod bona vendantur & satisfiat creditoribus, & nihil penitus dimittatur debitori nisi tantum panicularia: ita probat textus in. l. penultima. ff. de cessione bonorum, & ibi gloss. ordina. Bart. Alberi. & communiter doctores, probat etiam tex. in. l. diuus. ff. de bonis damnatorum, vbi dicitur quod etiā ista reseruantur condemnatis: ad mortem, & potest & debet fieri talis celsio si ne aliquo actu ignominioso. text. est in. l. antepenul. C. qui bonis cedere poss. & ibi gloss. ordina. & communiter docti.

2 Item etiam effectus huius cessionis est quod in bonis postea quæsitis non tenetur debitor in solidum, sed tantum in quantum facere potest: text. est in. l. 4. ff. de cessione bonorum: text. in. §. si. Insti. de actio. & vtrouque comu. docto. & idē disponit lex. 3. titu. fin. 5. part. Quod est verum & procedit præterquam si talis debitor bona sua in fraudem alienauit, & effectus est non soluendo: quia tunc non gaudet beneficio cessionis: text. est singu. & vnicus in. l. fina. §. si. ff. que in fraud. credi. quem ad hoc not. & comment. ibi glo. ordi. Bart. & commu. docto. & reputat singularem & vnicum Albe. fideiussor tamen non liberatur per talem cessionem debitoris

nec gaudet beneficio eius: quia est beneficium merè personale quod non transit ad alium: text. est singu. & vnicus in. l. hæres à debitore. §. quod si stipulator. in fin. ff. de fideiussor. secundum Bart. Albe. Bal. Paulum & commu. docto. ibi: & idē disponit lex. 3. titu. fin. 5. part. Hodie tamen in nostro regno non prodest nec sufficit ista celsio debitori, sed præcisē tenetur soluere & in solidum, aliàs potest incarcerari, & debet detineri in carcere donec soluat, vel seruiat creditori in recompensam debiti: ita disponit lex. 5. titu. 12. libr. 5. ordi. & pragmatica. 78. cū duabus sequentibus, quæ quidem leges & earum dispositio habent locum in vili & plebeio: non vero in nobili qui vulgo dicitur. Hidalgo: & à fortiori in milite & maiori dignitate constituto: ita determinat nostra lex, & ista est eius vera & realis dispositio.

3 Et licet antea idem dispositum erat per legem 4. titu. 2. l. 4. ordi. tamen nouiter ista lex intelligitur quando tale debitum descendit ex contractu: secus vero si ex delicto vel quasi: quia tunc nobilis non gaudet prædicto priuilegio, imò potest liberè incarcerari sicut quilibet plebeius: & in tantum est verum quod nobilis nō potest pro debito incarcerari, vt procedat & habeat locum etiam si renuntiet huic priuilegio, imò etiam si renuntiet cum iuramento: quia est remedium reuerentiale toti generi nobilitatis, cui per particularem derogari non potest, argumento. text. in. l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrimonio, & ibi communis opinio. Item quia nemo est dominus membrorum suorum, vt in. l. liber homo. ff. ad legem Aquilianam. Item quia est quædam species seruitutis, cui nemo potest se obligare, vt in lege Titio centum. §. Titio centum, el secundo. ff. de condit. & demonstra.

4 Limitatamen & intellige nostram legem cum materia, præterquam si tempore contractus & obligationis talis debitor negauit se nobilem: quia tunc non gaudet priuilegio, sed potest bene in carcerari: quia ille qui negat qualitatem suam personæ ex qua datur sibi aliquod priuilegiū, amittit illud: text. est no. & ibi glo. ordi. & comu. doc. in. l. 1. C. ad Maced. tex. in. l. qui cum se. ff. de re iudic. tex. in. l. 1. & 2. & per totū. C. si minor se maio. dixit. tex. in. l. 4. §. 1. ff. quod cū eo. tex. in. l. quid. n. ff. de dolo. tex. in. l. si. C. decalu. Quod limita & intellige nisi creditor qui cum nobili cōtrahit sciret ipsum nobilem, quia tunc nō amittit eius priuilegiū, arg. tex. in. l. cum donatiōis. C. de trāsa. tex. in. l. is qui se obtulit. cū. l. seq. & sequen.

Super p. nob. l. p. nobilitatis. videtur. Sub. lib. 2. p. 21. Summa-

sequē. ff. de rei ven. tex. in. l. qui se litit obtulit. ff. de peti. hered. tex. in. l. i. §. si intelligatur. ff. de adil. edict. text. in. l. ea quæ. ff. de cōtra emp. tio. text. in. l. i. §. si. de actio. emp. in. l. ne mo videtur, de regu. iu. Itē intellige quando ne gavit sciēter: secūs si ignorāter: quia tūc nō perdit eius priuilegiū, argu. tex. not. in suo casu, in cap. i. §. Vassallus. el. i. de feudo defuncti cōtē tio sit inter fido. & agna. in V. lib. feu. & ibi Bal. & comm. Feudistæ.

5 Quæro tamen an in casu quo talis debitor non sit nobilis nec persona priuilegiata, si fugiat ad ecclesiam possit de ea extrahi? & breuiter & resolutiue dico q̄ nō: ita probat tex. in. l. presenti §. i. C. de his qui ad eccles. conf. & ibi cōmu. docto. tenet etiā Abb. & cōmu. Canonistæ in ca. inter alia. de immu. eccles. Hodie tamen in nostro regno bene potest extrahi seruata forma posita in pragmatica pen. lib. prag. f. requisito iudice ecclesiastico vt extrahat: & tradat iudici seculari, p̄stita prius ab ipso iudice seculari cautione q̄ nō procedet contra debitore ad poenā corporale, & si iudex ecclesiasticus nō fecerit, ipse iudex secularis poterit liberē facere, & extrahere sine scādalo: & hoc est hodie dispositū in nostro regno per dict. prag. ex eo q̄ debitor obligauit personā pro debito. Itē etiā ex eo q̄ cōtra personam debitoris est quoddam ius reale & quædā species seruitutis: quia tenetur seruire creditorī p̄ debito. Itē quæro quod debitū dicatur descendere ex delicto vt nobilis possit incarcerationi? & breuiter & resolutiue dico quod illud quod principaliter venit & debetur, vel in consequentiam accessorie ex officio iudicis, vt si ex furto, violentia vel alio delicto debeatur aliqua res: vel quando ex delicto in iure sit æstio matio ciuilitate in pecunia: vel quādo ex aliquo delicto publico vel priuato, vt homicidij, falsitatis, vel alterius, vltra poenam corporalem fit condemnatio in aliquo interesse partis: quia p̄ illo potest reus capi & detineri in carcere, licet sit nobilis, vt in nostra. l. & iste sit eius verus & realis sensus & intellectus.

6 Postremo & finaliter quæro quis dicatur nobilis? & breuiter & resolutiue dico q̄ nobilis dicitur ille, qui ex antiquo & priuilegiato sanguine descendit, qui est exemptus ab oneribus & tributis plebeiorum dignitate, officio, vel sciētia: ita probat tex. in. l. i. & per totum. C. de dig. lib. 12. & ibi Odo. Bar. Platea, Lucas de penna & cōmu. docto. & istam distinctionē tenet expressē Bald. in. l. i. C. de seruis fugi. in fi. & intātum filius vel descendēs ab isto dicitur nobilis quod etiam si mater vel linea materna sit vilis

& plebeia dicitur nobilis: quia potētiore est substantia & materia quā forma: & ab ea denota tur tanquam a potentiori causa & effectu. Ex quo subinfertur, quod si mater sit nobilis, & pater vilis & plebeius, filius & descendens erit plebeius & non gaudet priuilegio nobilitatis: ita paobat text. notabilis in. l. nobiliores. C. de commer. & merca. & ibi doct. tex. in. l. fi. C. de seruis fugitiuis, & ibi Bald. & alij docto. text. in ca. venerabilis. de præbend. tex. in. l. 2. & 3. titu. 21. par. 2. tex. in. l. i. titu. 10. par. 7. Itē etiam intātum hoc est verū vt procedat & habeat locum etiam si filius vel descendens sit naturalis tantum: quia cum istud ius et priuilegium descendat à sanguine, et iura sanguinis et naturalia reperiantur in eo, meritō ad eum trāsīt nobilitas et eius priuilegium, argu. text. in. l. generaliter. §. cum autē. C. de instit. et substi. tex. in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ad Trebel. text. in. l. cū pater. §. volo. de leg. 2. tex. in. l. Lucius. la. 2. §. fi. eo. tit. et in terminis ita tenet Bart. in. l. fi. C. de verbo. signi. et ibi cōmu. alij docto. & ita disponit tex. in. l. i. tit. 11. part. 7. Quod tamē limita & intellige quando est natus ex vnica concubinare tenta in domo: secūs vero si sit spurius vel vulgo quæsitus: quia tunc propter incertitudinem non gaudet tali priuilegio vt tenent prædicti doct. & probat tex. in. l. pen. ff. de cōcubinis, & ibi Bar. & cōmu. doct. text. in. l. i. licet. C. de natu. lib. & vnde sumitur, & pbat expressē lex 3. titu. 11. part. 4. & lex 2. et. 3. tit. 13. part. 4. et. l. 1. 2. et per totū titu. 14. part. 4. Et si quæras quare filius sequitur conditionem et statum matris et non patris, quo ad libertatem vel seruitutē: et per consequens si mater est libera et pater seruus, filius erit liber: si vero mater est serua et pater liber, filius erit seruus: vt in. l. partū. C. de rei vend. dicas q̄ vera et fundamētalis ratio est quia in causa status est maior fauor filiorū: quia tribus tēporibus attēditur libertas et status matris scilicet cōceptionis, partū, et medij tēporis: vt in. l. seruorū. §. ingenui. ff. de statu hominū. et in. §. 2. In sti. de ingenuis, quo ad nobilitatē vero non attenduntur prædicta tempora, ideo quo ad eam filius necessario sequitur conditionem patris, per prædictas rationes: et interminis istam rationem ponit Bald. in. l. final. C. de seru. fugi. et priuilegia eorum vide per. l. i. et totum titu. 2. lib. 4. ord. Item adde pro cōplemen to quod mulier quæ nubit viro nobili dicit nobilis et gaudet priuilegio mariti: maritus verō non gaudet priuilegio vxoris, text. est in. l. foemina. ff. de senat. et ibi commu. doct. text. in. l. mulieres. C. de dignit. lib. 12. tex. in. l. mulieres. C. de

C. de incolis. lib. 10. tex. in. l. 3. titu. 21. 2. part. & durat tale priuilegium post mortem mariti, dū fuerit vidua, vt dictis iuribus, & in. l. filij. §. vidua. ff. ad municipales.

TEX. LXXX.

HL marido no pueda acufar de adulterio a vno de los adulteros seyendo bjuos: mas que a ambos adultero y adultera los aya de acufar, o a ninguno.

TEX. LXXXI.

SI alguna muger estando con algūo casada, o desposada por palabras de presente en faz dela sancta madre yglesia cometerē adulterio q̄ aunq̄ se diga y prueue por algūas causas y razones q̄ el dicho matrimonio fue ningūo, ora por ser parietes en cōsanguinidad o afinidad dentro del quarto grado, ora porq̄ qualquiera dellos sea obligado antes a otro matrimonio: o aya fecho voto de castidad o de entrar en religio, o por otra cosa algūa pues ya por ellos no q̄do de hazer lo q̄ no deuia q̄ por esto no se escusen a q̄ el marido pueda acufar de adulterio, asi ala muger como ala adultero como si el matrimonio fuesse verdadero: y mandamos q̄ en estos tales q̄ asfi auemos por adulteros y en sus bienes se execute lo contenido en la ley del fuero delas leyes que fabla cerca de los que cometen delicto de adulterio.

TEX. LXXXII.

EL marido q̄ matare por suppropria autoridad al adultero, y a la adultera aū q̄ los tome inflagranti delicto, y sea justamente hecha la muerte no gane la dote, ni los bienes del q̄ matare: salvo si los matare o cōdēnare por authoridad de nuestra justicia, q̄ en tal caso mādamos q̄ se guarde la ley del fuero delas leyes que en este caso disponen.

S V M M A R I V M.

1 De iure naturali primæuo non erat reprobatus nec punibilis aliquis coitus vel accessus carnalis.

- 2 Hodie post leges scriptas quidam coitus est licitus, & quidam reprobatus.
- 3 In matrimonio est castitas & pudicitia, & an in copula matrimoniali sit peccatum veniale?
- 4 Generaliter omnis coitus & accessus est reprobatus & illicitus præterquam matrimonialis.
- 5 De iure ciuili positio quidam coitus est punibilis, quidam non: & primo est punibilis cum virgine & vocatur stuprum.
- 6 An hodie poena stupri sit correctæ de iure canonico?
- 7 Dispositio iuris canonici circa stuprum cōmissum cum virgine sit seruanda, etiā in terris imperij & foro seculari.
- 8 An ille qui virginem corrumpit teneatur ducere eam in vxorem & eam dotare, an verō teneatur ad vnum tantum?
- 9 Si ille qui virginem corrumpit non potest cum ea contrahere, nec eam dotare, an teneatur poena stupri imposita de iure ciuili?
- 10 An ille qui corrumpit & deflorauit virginem sponte, & sic ea volente & consentiente, teneatur aliqua poena?
- 11 Si virgo postquam fuit corrupta ab vno contraxit matrimoniū cū alio, possit aliquid petere à corruptente?
- 12 Filia in potestate patris licet fuerit nupta potest dotem petere à patre.
- 13 Ille cui debet alimēta ex iuris dispositioe, licet se ipsum aluerit, poterit petere alimēta ab obligato.
- 14 Secundo & principaliter est punibilis coitus & accessus cum vidua.
- 15 Tertio est punibilis coitus & accessus cum consanguinea.
- 16 In probanda copula inter cōsanguineos maior probatio requiritur quam in probanda copula inter extraneos.
- 17 Si cōsanguineus reperiatur in eodē lecto cū cōsanguinea, an ex hoc p̄sumat inter eos copula?
- 18 Qualiter probetur copula in peccato nefando contra naturam?
- 19 Quarto & principaliter est punibilis coitus & accessus cū sacerdote, vel religioso, vel cōiugato.
- 20 An leges regales puniētes cōcubinas clericorū valeant & teneant cū ex hoc infamantur ipsi clerici?
- 21 Ad hoc vt concubina clerici incurrat poenas legales an sufficiat habuisse accessum ad clericū vel coniugatum vel requiratur quod publice & manifestē retineatur pro tali concubina?
- 22 Si concubina clerici fuerit coniugata, an incurrat poenam impositā per prædictas leges regias?
- 23 Quinto & principaliter est punibilis accessus inter dominam & seruum proprium.

- 24 Sexto & principaliter est punibilis coitus & accessus inter tutorem & pupillam, & curatorem & adultam.
- 25 Si custos carceris habeat accessum ad mulierem captam & incarceratam, acriter debet puniri.
- 26 Septimo & principaliter est punibilis coitus & accessus cum persona alterius sectæ.
- 27 Octavo & principaliter est punibilis coitus & accessus quando quis contraxit bis matrimonium.
- 28 An mulier quæ contraxit bis matrimonium puniatur eadem poena qua masculus?
- 29 Si quis ter vel pluries contraxit matrimonium, an grauius puniatur?
- 30 Si secundum vel tertium matrimonium quod quis contraxit sit inualidum de iure, an habeat locum prædicta poena?
- 31 Si mulier sine dolo credens maritum esse mortuum contraxit secundum vel tertium matrimonium, an incurrat poenam prædictarum legum?
- 32 Nono & principaliter est punibilis accessus contra naturam, & quæ sit eius poena?
- 33 Si vir vel masculus habet accessum ad vxorem, vel aliam mulierem, contra naturam, qualiter puniantur?
- 34 Si foemina cum alia foemina agat & habeat accessum contra naturam, qualiter puniantur?
- 35 Decimo & principaliter est punibilis coitus & accessus cum animali: & quæ sit poena eius, & an ipsum animal debeat puniri?
- 36 Undecimo & principaliter est punibilis coitus & accessus commissus per vim.
- 37 An ista poena raptus habeat locum in foemina recipiente virum?
- 38 Item etiam an ista poena raptus habeat locum in sponso de futuro rapiente sponsam de futuro?
- 39 Item etiam an ista poena raptus habeat locum in marito vel sponso de presentia?
40. Si quis rapuit mulierem causa libidinis, non tamen habuit accessum ad eam, an ex solo raptu teneatur?
- 41 Si quis per vim cognouit aliquam mulierem non interueniente raptu, qua poena teneatur?
- 42 Si quis rapuit & cognouit virginem immaturam nondum viti potenter, qua poena teneatur.
- 43 An raptor vel ille qui per vim cognouit aliquam mulierem possit cum ea contrahere matrimonium, & poenam euitare?
- 44 Si raptor & mulier rapta confiteantur se ante contraxisse matrimonium, an euitabunt poenam?
- 45 Poena raptus non habet locum in eo qui rapuit publicam meretricem.
- 46 Duodecimo & principaliter est punibilis coitus & accessus cum muliere coniugata, & vocatur adulterium.
- 47 Quæ sit poena adulterij, tam de iure communi quam Regio.
- 48 Si matrimonium non valeat nec teneat, an mulier quæ commisit adulterium teneatur?
- 49 Quis possit accusare de adulterio?
- 50 Qualiter & quomodo probetur adulterium?
- 51 An & quando maritus possit propria autoritate interficere adulteros?
- 52 An leges seculares permittentes maritum posse occidere adulteros sint licitæ & seruandæ, cum ex hoc talis maritus incurrat peccatum mortale?
- 53 In tantum maritus potest occidere vxorem repperitam in adulterio, vt procedat & habeat locum etiam si sit prægnans.
- 54 Mulier prægnans propter delictum bene potest condemnari ad mortem, & valet sententia: sed executio eius suspenditur donec pariat.
- 55 In tantum maritus potest occidere adulterum repperitum in flagranti delicto, vt procedat & habeat locum etiam si sit clericus constitutus in sacris.
- 56 Si maritus interficiat vxorem & adulterum in flagranti crimine, sed non possit hoc probare, an puniatur maritus, vel qualiter excusetur?
- 57 In delictis quando agitur de reo absoluedo, in dubio debet intelligi aliquid esse factum tempore & loco permisso.
- 58 Si maritus interfecit vxorem & adulterum, non tamen repperitos in delicto, an excusetur si probet eos commisisse adulterium?
- 59 Verus & realis intellectus ad tex. in l. diuus Adrianus. ff. ad leg. Pompe. de Parricid.
- 60 An & quando maritus possit interficere illum quem habet suspectum de vxore?
- 61 An in casibus in quibus maritus potest interficere adulteros, possit alteri vindictam committere & demandare?
- 62 An maritus qui potest adulteros repperitos in delicto occidere, possit secum adducere socios & amicos vt ei præstent opem & auxilium?
- 63 An maritus occidens vxorem propria autoritate lucretur dotem, & alia bona eius?
- 64 Maritus qui propria autoritate interfecit vxorem & adulterum, possit succedere ab intestato filijs vel hæredibus eorum?
- 65 Si vxor requisita ab aliquo de adulterio committendo reuelauit marito suo, an possit licite requirere decipere, vt iniuriam vel mortem patiatur.
- 66 An custos alicuius Castri vel fortalitij requisitus ab alio vt recipiat pecuniam pro traditione committenda, possit decipere ipsum requirentem.
- 67 An iudex requisitus a litigante vt pecuniam recipiat, possit decipere requirentem & fingere se velle facere?
- 68 Si maritus decessit antequam mulierem accusaret de adulterio, an possit petere dotem, & ei possit ob stare aliqua exceptio?

Si vxor

- 69 Si vxor adultera decedat & hæredes eius petant dotem a marito, an possit maritus eis opponere exceptionem de adulterio?
- 70 Si mulier vidua soluto matrimonio habuit accessum cum alio, an perdat dotem?
- 71 Quas exculationes vel exceptiones habeat vxor adultera?
- 72 An maritus teneatur simul adulterum & adulteram accusare.
- 73 Quæ sit poena lenocinij, tam de iure communi quam regio?
- 74 Si probetur quod quis intercedebat tanquam leno inter aliquos, tamen non fuit consummatum delictum, qua poena teneatur?
- 75 Si mulier coniugata habeat filium ex adulterio de quo ipsa est certa, maritus autem ignorat, quid faciet in conscientia?

Lex. lxxx. cum duabus. ll. sequentibus.

- I**STAE tres leges tractant de delicto adulterij, de quo perfecte & magistraliter intendo tractare. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico, quod de iure naturali primo an tequam esset scripta vel matrimonium institutum, non erat reprobatus nec punibilis aliquis coitus vel accessus carnalis: text. est in Authent. quibus mod. natu. effie. legi. §. liceat igi. ver. nec enim. colla. 6. cuius pulchra verba sunt nec enim a principio quando sola natura san ciebat homines, ante quam scriptæ proueniret leges, fuit quædam differentia naturalis atque legitimi. tex. in Authent. quibus mod. naturales efficiantur sui. §. natura. collatio. 7. cuius verba sunt. natura si quidem ab initio, dum de filiorum procreatione sanciret, scriptis non dum positis legibus, omnes similiter quidem liberos produxit ingenuos. probat etiam text. in l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iur. ibi, hinc descendit maris atque foemine coniugatio. text. in c. ius naturale. 1. dist. tex. in §. 1. In sti. di iure natu. gē. & ciui. & vtrobiq; gloss. ord. & comu. docto. & per ista iura istam senten. & conclusionem ponit Azo in summa. C. de natur. libe. 2. col. num. 3. Bartol. notabiliter in l. in concubinato. ff. de concubinis. 1. col. nu. 3. Angel. de Are. in §. 1. In sti. de iure natu. gen. & ciui. 2. col. nume. 5. adeo quod de illo iure frater vel consanguineus licite poterat coire cum sorore, vel alia qualibet consanguinea propter paucitatem gentium, se

cundum prædictos doctores.

Hodie tamen post leges scriptas quidam coitus est licitus & quidam reprobatus. Coitus licitus est matrimonialis: quia matrimonium institutum est a Deo Domino nostro propter generationem suscipiendam, & fornicationem euitandam, vt habetur Genesis. ca. 2. & habetur per Paulum ad Corinthios. cap. 7. & in c. sicut §. hisita. 23. q. 2. & in ca. quidquid. eadem causa & q. & in c. quod Deus coniungit. 33. q. 2. & in c. nerui. in fine. 13. distinct. & in c. omne. 27. q. 2 & in c. 1. & per totum, de spōsa. & matrimo. & in c. gaudemus. de diuortijs. & in Authē. de nuptijs. per totum. colla. 4.

Imò in matrimonio est castitas & maxima pudicitia, tex. est in l. mulier. §. cum proponeret. ff. ad Trebel. ibi, quod & mulieris pudicitia & patris voto congruebat. tex. in l. castitati. C. ad legem Iu. de adulte. tex. in l. consensu. §. si qua igitur. ibi, quod maximè etiam castas exasperat. C. de repu. textus in c. Nicæna. 31. distinct. ibi, nuptias & castitatem esse cum propria coniuge. text. in c. hæc autem. 30. distinctio. textus in c. Deus. 31. q. 1. cuius verba sunt, Deus masculum & foeminam propagandi generis causa nuptiali castitati coniungit. Et an venialiter peccet maritus qui solum causa libidinis & voluptatis explendæ ad vxorem accedat, vide not. per gloss. & doctor. in dicto. c. quidquid. 32. q. 2. & notabiles effectus & commoda matrimonij vide notabiliter & melius quam alibi per Ioannem de Neuzanis, in sua summa imperiali, in parte, est nubendum.

4 Omnis autem alius coitus præterquam matrimonialis est illicitus & reprobatus de iure diuino, & in eo committitur peccatum mortale, vt habetur Deuteronomij. c. 5. ibi, neque moechaberis. transumptiue in c. nemo. 32. q. 4. & in c. dicat aliquis. & in cap. sicut non. ibi, simplex enim fornicatio in sacra scriptura prohibetur. ea. cau. & quæst. castitas enim valde amabilis est Deo, adeo quod ipsa sola potest animas suæ maiestati præsentare, vt in Auth. de leno. §. sancim⁹ colla. 2. imò sola voluntas deliberata sine actu inducit peccatum mortale, vt expresse dicit Dñs noster in Euāgelio Matth. c. 5. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est in corde suo. & habetur transumptiue in c. qui viderit. 32. q. 5. & in c. vnum. §. criminis. 25. distinct. & in c. omnis. de peni. distinct. 1. & in c. sed pensandum. 6. distinct. Vnde fugiendum est a fornicatione tanquam a peste, quia ultra peccatum mortale plura damna & incommoda affert.

Ant. Go. in ll. Tau Qg De iura

Commentarij

5 De iure autē ciuili positio aliq̄s coitus est punibilis & aliq̄s nō: & primò est punibilis cū virgine: nam si quis virginem etiā volentē corrupit, committit delictum quod vocatur stuprū? tex. est capitalis in. l. stuprū. ff. ad. l. lul. de adul. cuius verba sunt, stuprū cōmittit qui liberā mulierē consuetudinis causa nō m̄rimoni cōtinet excepta videlicet cōcubina. adulteriū in nupta admittitur: stuprū in vidua, vel virgine, vel puero cōmittit: tex. in. l. inter liberas. §. lex lul. eod. tit. tex. in. l. inter stuprū. ff. d. verb. sig. tex. in. l. eū q̄ duas. C. ad. l. lul. de adul. tex. in. l. quā adulteriū. eod. tit. cuius pena de iure cōi est in honesta perf. & in dignitate cōstituta, publicatio medietatis bonorū: & in vili persona coertio corporalis arbitria cū relegatiōe: tex. est, itē lex Iulia. de adulterijs. ver. si. In sti. de publi. iudi. cuius verba sunt, penā autē eadē lex irrogat peccatoribus, si honesti sunt, publicationē partis dimidiæ eorū bonorū: si sumiles, corporis coertionem cum relegatione. & ad hoc illū tex. notat & cōmendat ibi Faber, Ang. Nico. de Neapo. Pla. & cōmu. doc. Albe. & doct. in. l. si adulteriū cum incestu. §. i. ff. ad legem lul. de adul. Salic. no. in. l. eum qui duas. i. co. nu. 2. C. eodē titu. Ang. de Are. in trac. ma. in parte che me ai adulterato la mia donna. col. vers. quero quando dicatur committi stuprum. & c. & idē disponit lex. 2. titu. 19. 7. par. & eadem pena imponitur ipsi mulieri: quia ipsa dicitur delinquere & committere stuprum, vt probāt prædicta iura: & adde q̄ istud delictū potest accusari, vel per iudicem ex officio inquiri infra quinq̄ annos tm̄: tex. est. in. l. mariti. §. præterea. & c. §. hoc quin quenniū. ff. ad legem lul. de adul. & probat præ. l. par.

6 Aduertendum tamen q̄ hodie ista pena videtur correctā de iure canonico: quia ille qui virginem corripuit tenetur eam ducere in vxorē & similiter eam dotare secundū qualitatem suæ personæ: si vero ipsa vel pater eius noluerit cū eo cōtrahere, tunc cōpetenter dotabit eam, tex. est not. & capitalis in. c. i. d. adul. & stupro. cuius verba sunt, si seduxerit quis virginē nondū desponsatā dormieritq̄: cū ea dotabit eam, & habebit vxorē: si vero pater virginis dare noluerit, reddet pecuniā iuxta modū dotis quam virgines accipere consueuerunt. & ibi notat Innoc. Hosti. Ioā. An. Anto. de But. Abb. Panor. Cardi. Anchar. Ioā. de Ana. & cō. doct. probat etiā originaliter Exodi. 22. c. vbi dicit, si seduxerit quis virginē necdū desponsatā dormieritq̄: cum ea, dotabit eam, & habebit eam vxorem.

7 Vnum tamen est q̄ dispositio illius capituli &

eius pena videtur intelligenda solum de iure canonico & in terris Papæ. nō vero in terris Imperij vel alterius regis vel dñi tēporalis: quia in eis seruabitur ius cōmune ciuile, de quo supra dictū est: & in expresso ita tenet Salice. in. l. eū qui duas. i. col. nu. 3. C. ad legē Iul. de adul. Augusti. in addit. Ange. de malef. in parte, che me ai adul. 19. col. vers. tu autē in hac materia, & videtur tenere glo. or. Anto. de Bu. Car. & clariū & expressius Abb. Panor. & magis cōis opi. in. c. 2. eiusdē tit. de adul. fed de cōi stylo & consuetudine in nō regno semper seruatur in practica dispositio text. in dicto. c. i. de adul. & ei⁹ pena.

8 Præsupposito autē q̄ dispositio tex. in dicto. c. i. de adult. procedat & habeat locū tam in foro ciuili quam canonico p̄ maiori & necessaria de claratiōe ei⁹. Primo q̄ro an præcisē & copulatiuē ille qui virginē corrupit teneat ad illa duo. scilicet ducere eam in vxorē, & in super eā dotare: & videtur q̄ sic: quia ille text. hoc expressē probat dum loquitur copulatiue, dotabit eam & habebit vxorē: & ita tenet ibi Innoc. Hostien. Ioan. Ang. Anto. de But. & Card. Ex quo deducitur & inferitur secundum eos q̄ illo casu cōpellitur quis inuitus & præcisē cōtrahere matrimoniū iudicis autoritate ratione delicti cōmissi: facit etiā text. in. c. i. de eo qui duxit in matri. quam pol. per adult. Sed his nō obstantibus cōtrarium est tenendū, imo q̄ alternatiuē teneatur vel ducere eā in vxorē, vel dotare: & hoc probat tex. in. c. 2. eiusdē tit. ibi, aut quā stuprauit, vxorē habeat: aut si renuendam putauit, corporaliter castigatus excōicatusq̄: in monasteriū in quo agat penitentia detrudatur. & istā sententiā & cōclusionē tenet expresse Abb. Panor. in dicto cap. i. col. i. nu. 4. vbi dicit, q̄ si nō ducit eā, tenetur eā bñ dotare, taliter q̄ debet plus dare quā eo casu quo eā duceret, et ibi Anchar. 2. col. nu. 5. Ioā. de Ana. 2. col. vers. nota. secundū Innoc. et ita seruatur in practica, et sic iā ego iudicauit.

9 Adde tamen q̄ si prædictus reus delinques nullum eorū vellet facere. scilicet nec eā in vxorē ducere, nec dotare: vel forte nō potest aliquid horū facere, quia est vxoratus, vel est ita pauper q̄ nō potest soluere dotē, tunc poterit per iudicē puniri pena supradicta iuris. ita aperte colligitur ex mēte glossæ et doctorum in dicto. c. et in locis supra citatis. In ista eo casu quo non vult eam ducere in vxorē, sed tm̄ dotare, debet adhuc puniri aliqua leui⁹ pena, quæ omnia notantur et colliguntur ex dicto. c. i.

10 Secūdo quæro an dispositio tex. in dicto. c. i. de adul. et eius pena, habeat locū etiā si quis corrupit et deflorauit virginē sponte, et sic ea volē

te et

te & cōsentiēte? & videtur q̄ nō: imò tūc corrūpens euitat poenā: quia requiritur ex parte corumpētis violentia, vel saltē persuasio, fraus, vel dolus, quibus eā subducatur: quod probat tex. in dicto. c. i. inquantū dicit, si seduxerit quis virginē. & c. probat etiā text. in. l. i. vers. is autē. ff. d. feruis fugitiuis. vbi probatur q̄ quādo quis delinquit incitatus à persona vel resuper qua delinquitur, mitius punitur quia euitat poenā si postea poeniteat, & lucrū perceptum restituat: vnde si quis seruū fugitiuū ad se venientē detinuit & occulauit, sed postea infra 20. dies domino restituat, euitat poenam: & ad hoc notat & cōmendat ibi Bar. & cōmu. alij docti. idem Bar. in. l. qui ea mēte. ff. de furtis. i. co. 2. opposi. Ex quo infert q̄ si in domum alicuius veniant gallinæ vel pulli alterius, vel animalia similia, & ille retineat cū mala fide, & postea poenitentia ductus dimittat vel dño reddat, nō punitur: sed excusatur à poena: probat etiam tex. in. l. 3. §. si quis volentē. ff. de libero hoīe exhibendo. vbi habetur q̄ non tenetur quis poena illius edicti vel tituli, quādo liberum hominem volentem retinuit: tamen si dolo, fraude, vel calliditate retinuit: vbi seduxit, bene tenetur: tex. in. l. i. §. per suadere. ff. de seruo corrupto. vbi habetur q̄ persuadere & cōpellere aliū æquiparantur: & in expresso istā sententiā & cōclu. tenet Din⁹ in regula, sciēt. de regulis iuris, in. 6. i. oppo. Faber in suo breuiario in. l. vnica. C. de raptu virginum in fi. & ibi Bal. si. col. nu. 20. probat etiā tex. in. l. si. ti. 7. lib. 4. foro. ll. vbi disponitur, q̄ si aliqua mulier soluta sponte intrauerit in domum alterius casualibidinis, non punitur reus aliqua poena. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imo q̄ etiam si non interueniat nec probetur aliqua violentia vel persuasio, sed ipsa virgo sponte acquieuit, procedit & habet locū dispositio: tex. in dicto. capit. 1. & eius poena, quia semper præsumitur seducta & decepta, argumento tex. notabilis in iure in l. vnica. §. pen. C. de raptu virginum. vers. quia hoc ipsum. cuius verba sunt, quia hoc ipsum velle mulierem ab insidijs nequissimi hominis qui meditatur rapinam inducitur, nisi etenim eam sollicitauerit, nisi odiosis artibus circumuenierit, nō facit eam velle in tantum deduces se se prodere: & isto fundamento & ratione istā sententiā & cōclusionē tenet Abb. Panor. in dicto. capit. i. i. notabili. & ibi Ioan. de Ana. 1. col. & i. notabili. Confirmatur, quia quando quis patitur sibi inferri offensam in corpus, cōsensu offensi non excusat delinquentem: quia nemo est dominus membrorum suorum, vt in

liber homo. ff. ad legem Aquiliam. cum similibus. & isto fundamento & ratione istam eandem sententiā & cōclusionem tenet Petrus de Vernia in additio. ad Iaco. Butr. in. l. raptores. C. de episc. & cler. Sed vitra doctores pro concordia videtur dicendum, quod si probetur violentia, dolus, vel persuasio viri absq̄ dubio teneatur: similiter etiam in dubio, quando nō constat de eius violentia, dolo, vel persuasione teneatur, licet mulier cōsenserit: si verò expresse constat & probetur q̄ ipsa mulier se ingessit & cōsensit absque aliqua violentia, dolo, vel persuasione viri, nullo modo teneretur: & ita procedat prima sententiā & opinio Dini & aliorum, & ita ego practicare.

11 Tertiò principaliter quæro, si fortē ista virgo postquam fuit corrupta contraxit matrimonium cum alio, & nō cum ipso corrupente, & habet dotem competentem à patre vel matre, vel ex suo patrimonio, an talis corrupēs teneatur eam dotare, & habeat locum dispositio tex. in dicto. cap. 1. & videtur quod non. Primò, quia cessat ratio fundamentalis illius capituli, nam ipsa mulier iam est nupta, & impossibile est de iure quod corrupens ducat eā in vxorem. Item iam est dotata & reperit cui nubere possit: ergo nō superest aliquid agendum ab ipso corrupente. Confirmatur, quia licet pater vel ascendens teneatur alimenta præstare filio vel descendenti, tamen illud est verū & procedit præterquam si habeat officium vnde se alere possit: tex. est in. l. si quis à liberis. vers. sic. deniq̄, ff. de liberis agnoscendis. & ibi cōmuniter doctores. Sed ego teneo contrarium, imò quod adhuc teneatur ipse corrupens eam dotare: quia licet ipsa aliunde fuerit dotata, nō tamen eximitur ipse ab obligatione quam de iure incurrit: nec est inconueniens, quod constante matrimonio ipsa mulier nupta recipiat dotem vel augmentum dotis.

12 Pro qua sententiā & cōclusionē facit bene glo. singularis & vnica in. l. obligamur. ff. de actio. & oblig. in verbo, lege. vbi dicit, q̄ licet filia in potestate patris constituta, fuerit iam nupta, tamen pater tenetur eam dotare vt se liberet ab obligatione legali: quam glo. ad hoc reputat ibi singularem & vnica Albericus de Rosa. commendat etiam ibi Angelus. & ceteri docti. illam etiā reputat singularem idem Albe. in. l. cum is. §. si. ff. de cōdic. indebi. Alexan. in. l. i. ff. solu. matr. 7. col. num. 31. & ibi moder ni: quod est verum & procedit etiam si filia nubat contra voluntatem patris, saltem de iure canonico: glo. est singularis in iure in cap. hoc Ant. Go. in. ll. Iau. Q9 2 san-

sanctum. 32. q. 2. quam ibi ad hoc notat & commendat. Archi. & commu. alij docto. & ad hoc reputat singularem Ioan. de Imo. in. l. 1. ff. solu. matri. 3. col. nu. 2. & sequuntur ibi commu. moderni: licet secus sit de iure ciuili secundum eos: facit etiam tex. in. l. de alimentis. cum materia C. de transact. vbi probatur quod ille cui debetur alimenta ex iuris dispositione vel proprio contractu, licet seipsum aluerit de suo, tamen bene poterit petere alimenta praeteriti temporis & super eis transigere: & ibi notat Bal. & commu. docto. Nec obstat. tex. cum communi opinione in. l. si quis a liberis. vers. deniq. ff. de liberis agnos. quia ibi alimenta debentur filio vel descendenti ex aequitate iudicis officio: non vero iure actionis, quae aequitas cessat in illo casu.

14 Secundo & principaliter est punibilis coitus cum vidua: nam si quis habeat accessum ad viduam honeste viuentem, ambo committunt delictum & crimen stupri, & vterque tenetur & punitur poena supradicta, quae de iure ciuili est imposita pro stupro commissio cum virgine: & in expresso ita determinat iura per me superius allegata. Hodie tamen in nostro regno de generali consuetudine non imponitur aliqua poena pro stupro commissio cum vidua, nec vnumquam vidi eos puniri vel accusari, vnde concludendum videtur quod de generali consuetudine & dissimulatione in isto casu ista poena iam est abolita & praescripta.

15 Tercio & principaliter est punibilis coitus & accessus cum consanguinea: nam si quis sciens habet accessum ad descendente in infinitum, vel ad consanguineam collateralem infra quartum gradum. committit crimen incestus, pro quo imponitur delinquentibus poena adulterij, & sic mortis & confiscationis bonorum: text. est capitalis & expressus in. l. adulterium cum incestu. ff. ad. l. Iuliam de adulterijs. cuius verba sunt, si adulterium cum incestu committatur, ut puta cum priuigna, nuru nouerca, mulier similiter quoque punietur: id enim remotum etiam adulterio eueniret: & ibi tenet gl. ordi. Barto. Albe. Ange. & communiter docto. Azo in summa. C. eod. tit. fina. col. nume. 26. Host. in summa. extra de adult. penul. col. vers. quid sit incestus. cum versic. sequenti. Ioan. Faber in §. item lex Iulia de adult. in fin. In si. de publi. iudi. & ibi Platea pen. col. nu. 28. & commu. docto. Ange. de malef. in parte chemai adulterato. penul. fo. vers. habeas etiam aduertentiam. & ibi eius additionator Paulus Grilandus, in tractatu de poenis omnifariam coitus. 2. quest. pen. col. vers. 2. vero casu. & 3. q. 2. col. & idem

disponit notabilis lex partita. 3. ti. 18. 7. Par. & haec eadem poena habet locum quando quis sciens habet accessum ad uxorem consanguinei sui infra eundem quartum gradum: quia vltra adulterium committit crimen incestus. Item etiam si iam sit soluta per mortem viri committit hoc crimen secundum predictos docto. vbi supra. Item etiam istud crimen incestus & eius poena habet locum quando quis habet accessum ad aliquam monialem vel religiosam: vel e contra quando soluta habet accessum ad religiosam, secundum eosdem, sed secundum leges Partitae hoc casu committitur stuprum, & habet locum eius poena, ita disponit lex si. tit. 19. 7. Part. sed postea per leges ordinamenti redactum est ad primum ius: & declaratur quod committitur incestus, & habet locum eius poena, ut in. l. 5. titu. 5. lib. 8. ordina.

Aduertendum tamen est quod ista poena videtur hodie correctata de iure nouo Authenticorum, secundum quod contrahentibus incestas nuptias non imponitur poena mortis, sed tantum poena confiscationis omnium bonorum. Item etiam poena exilij perpetui. Item etiam poena amissionis officij vel dignitatis quam habeat. Item etiam si fuerit vilis persona potest ei imponi poena flagellorum. tex. est in Auth. de incestis nuptijs. §. 1. collat. 2. tex. in Auth. incestas. C. de incestis nuptijs, cuius verba sunt, incestas nuptias contrahentis poena est confiscatio bonorum, tam ceterorum quam dotis exilium etiam & cinguli si quo potitur expoliatio: verberatio quoque si vilis est. Sed pro vera & reali declaratione dico quod iura Authenticorum loquuntur & procedunt quando quis contraxit matrimonium cum predicta consanguinea, & ad eam habuit accessum sub colore matrimonij: quia illo casu datur aliqua excusatio. Iura autem superiora habeant locum & remaneant in correctata quando quis habuit accessum ad eam sine aliquo matrimonio: quo casu nulla datur excusatio: & in expresso istam sententiam & declarationem probat tex. in. l. fina. ff. de condi. sine causa. ibi, non enim stupri sed matrimonij gratia datam esse. tex. formalis & expressus. in. l. 3. tit. 18. 7. Part. Hodie tamen cum poena adulterij non sit mortis sed sit alterata de iure nouo Authenticorum per text. in Auth. sed hodie. C. de adulte. poena incestus erit arbitraria. argumeto tex. in. l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusa. & cum hac poena arbitraria confiscabitur dimidia pars omnium bonorum: ita disponit tex. in. l. 5. tit. 15. li. 8. ordi. & lex. 7. tit. fi. eo. lib. & ita practicatur. & iam

ego

ego practicaui: quod tamen videtur intelligendum quando non sunt filij prioris matrimonij, argumento tex. in. l. 3. titu. 18. 7. Part.

16 Vnum tamen est, quod in isto casu in probanda copula inter consanguineos maior probatio requiritur quam in probanda copula inter extraneos: ex quo videtur inferendum, quod licet inter extraneos sufficeret probatio per coniecturas & praesumptiones, non tamen sufficeret inter consanguineos, quia praesumptio honestatis quae oritur & colligitur pro ipsiis reis ex consanguinitate vel affinitate, excludit & eneruat omnes alias praesumptiones quae essent contra eos: tex. est notabilis in proposito in. l. si qui adulterij. C. ad legem Iuliam. de adulter. vbi habetur quod accusati de adulterio repelluntur accusationem praetextu consanguinitatis: cuius verba sunt, si qui adulterij fuerint accusati, & obtentu proximitatis intentata depulerint per commemorationem necessitudinis criminis fidem derogando, dum aestimatur non debere credi quod allegatur, vel non potuisse committi, &c. & ibi ad hoc notat & commendat Iacob. Butri. & Salyc. textus in. l. eum qui probabilem. C. de epif. & cle. in his enim nihil fauere criminis aestimari foedus naturale permittit. & ibi notat Bal. & alij docto. tex. in ca. cum in iuuentute. ver. extra. de praesumpt. vbi similia verba ponuntur. tex. in. c. pe. de coha. cleri. & mulier. cuius verba sunt, a nobis tua fraternitas requisuit: & infra, cum clericis non permittas mulierculas habitare, nisi forte de illis personis existant in quibus naturale fedus nihil permittat sibi criminis suspicari. & ibi communiter doctores.

17 Ex quo probabiliter potest dubitari, si praedicti consanguinei vel affines reperiantur nudus cum nuda in eodem lecto iacentes, an ex hoc solo praesumatur inter eos copula, & censeatur legitime probata: & videtur quod non: quia licet talis probatio sufficeret. & concluderet inter extraneos, ut in c. literis. extra, praesumpt. tamen non videtur concludere inter consanguineos: quia fortior & vehementior videtur esse praesumptio honestatis quae oritur ex consanguinitate vel affinitate, per iura superiora: & in expresso istam sententiam et conclusio. tenet Iacob. Butri. in dict. l. si qui adulterij. C. ad legem Iuliam. de adult. et sequitur ibi Sali. 2. col. nu. 5. et in expresso per illum tex. ita tenet Ange. in. l. 2. §. fin. nu. 3. ff. ad legem Iuliam. de adul. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imo quod hoc casu censeatur probata copula et crimen incestus inter consanguineos: & in terminis ita probat

textus in dicto. c. literis. de praesumpt. vbi aperte loquitur inter consanguineos vel affines, & dicit quod ex tali praesumptione inducitur plena & iuridica probatio contra eos: ibi, consanguineum viri eiusdem solum cum sola, nudum cum nuda in eodem lecto iacentes, &c. et ibi expresse notat Abbas in fin. dicendo quod ex tali praesumptione probatur crimen incestus inter consanguineos vel affines: sequitur etiam & reputat notabile Felin. ibi. col. 1. in princ. & dicunt praedicti docto. quia licet ille text. loquat quando agitur ciuilitate ad separationem thoris: tamen idem est si ageretur criminaliter ad poenam delicti, cum sit tam vehemens praesumptio quae negari non possit. et simus in delicto occulto quod aliter probari non possit: & ita ego practicaui in quaestione de facto in qua fui assessor. Quod tamen notabiliter intelligerem inter consanguineos collaterales: secus vero inter ascendentes & descendentes: quia ibi concurrunt tam vehemens praesumptio honestatis, quod excludit aliam. Item etiam intelligerem quando praedicti consanguinei collaterales iacerent in lecto secreto et occulte: secus vero si palam: quia tunc non sufficeret ita probat mihi tex. nota in dicto. ca. literis. ibi, dum dicit, multis locis secretis & latebris ad hoc comodis et horis electis. &c. facit etiam tex. in. l. fin. ff. de ritu nupt.

18 Item & tertio intelligerem, praeterquam in peccato nefando contra naturam cum masculo: quia eo ipso quod duo masculi reperiantur in vno eodemque lecto, ex hoc non praesumitur delictum nec accessus carnalis: quia cum agatur de probando actu contra naturam requiritur vera & legitima probatio: quia praesumptio naturalis excludit praesumptionem contrariam, & non sinit eam a iure produci. Ex quo resultat mihi maximum dubium qualiter possit probari delictum contra naturam, cum difficilimum sit quod testes vere & proprie videant consummationem illius actus: sed teneo pro constati quod poterit probari per ipsam propriam, veram, & realem commissionem & accessum: vel eo ipso quod probatur quod vnus est supra alium: vel accedit ei commouendo corpus per actus motuos luxuria contra naturam, taliter quod aliud non possit praesumi vel coniecturari, nec ad aliud applicari: & in terminis ita probat tex. recte ponderatus in. l. cum vir. C. de adulterijs quod est nouissimum & per alios non tactum. Ex quibus defendebam in hac ciuitate quendam pauperem a pena mortis in peccato nefando contra naturam: nam in foro & platea publica hora meridiana coram omni populo accessit ad quoddam

animal retro, & super eo extendit pallium & cooperuit pudibunda eius, & ibi stetit per aliquod spatium temporis, & plures testes dixerunt se hoc vidisse, & credere commississe peccatum nefandum contra naturam, & captus fuit & iudex volebat ei imponere poenam ordinariam delicti contra naturam, & sic condemnare ad poenam ignis: sed ego defendebam eum ex defectu probationis, dicendo & allegando quod ex eo quod erat delictum contra naturam, & in loco publico, & coram omni populo, non deberet praesumi delictum, cum actus & accessus carnalis non sit verè & legitime probatus: argumentum superiorum. Item etiam allegabam, quod erat homo infirmus vrinæ & non poterat eam retinere. Item, quod in casu vel actu indifferenti qui potest applicari & intelligi ad delictum vel innocentiam, potius est praesumenda innocentia quam culpa vel delictum: textus est notabilis in l. absentem. ff. de poenis. cuius pulchra verba sunt, sanctius enim est nocentem impunitum relinquere, quam innocentem condemnare. Item quod ex praesumptionibus non approbatis à iure non debet quis condemnari ad poenam corporalem: & tantum iudex fuit recusatus, & assessor absoluit eum: & iudex condemnauit ad torturam, & sibi fuit imposta & nihil confessus fuit, & tandem liberatus & absolutus fuit.

19. Quarto et principaliter est punibilis coitus et accessus cum clerico, sacerdote, vel religioso, vel cum homine coniugato: nam si aliqua mulier etiam soluta et inhonesta habeat accessum ad clericum vel coniugatum, punitur poena vnius marchæ argenteæ: & postquam semel fuerit condemnata, si reinciderit in idem delictum, punitur poena alterius marchæ argenteæ, & in super exilio vnius anni: & pro tertia vice punitur poena alterius marchæ argenteæ et flagellorū: quæ quidem poena pecuniaria diuiditur isto modo: nam duæ partes applicantur fisco, & alia 3. pars applicatur accusatori, vel iudici ex officio inquirenti & exequenti: & ista poena principaliter imponitur vt detur occasio quod clerici, religiosi, & homines coniugati viuant castè, nec inueniant sibi concubinas: ita disponit textus in l. 23. & 24. tituli 2. libri 1. ordinam. & in pragmatica. 95. & 96. libri 1. pragma. Folio. 88. postea autem ista poena est augmentata, quia pro prima vice talis concubina punitur in poena prædictæ marchæ argenteæ, & in super in exilio vnius anni ab oppido vbi commisit delictum, & eius territorio: & pro secunda vice punitur poena prædictæ marchæ argenteæ & in

exilio duorum annorū: & pro tertia vice eodē natur poena flagellorum, & poena alterius marchæ argenteæ, & exilio vnius anni: ita disponit hodie quoddam capitulum de los Corregidores. folio. 5. colum. 2. & postea fuit alterata & augmentata prædicta poena, quia pro secunda vice imponitur poena flagellorū, & ex ilij vnius anni, & alterius marchæ argenteæ: ita disponit lex. 40. in. ll. de Madrid.

20. Prædicta tamen poena non habet locū in muliere coniugata, quia licet sit concubina clerici vel religiosi, non potest puniri supra dictis poenis legalibus, sed tantum maritus potest eam accusare de adulterio: ita probat text. in l. si vxor. versi. sed & in ea. ff. de adul. vbi habetur quod licet accessus ad meretricem non sit punibilis, tamen debet intelligi in meretrice non coniugata: secus verò in coniugata: quia illa potest de adulterio accusari, & non cadit sub legibus simpliciter loquentibus de accessu & delicto carnali mulierum: & in expresso isto fundamento & ratione ita determinat Ioā. And. in additio. ad Spec. in titu. de iniurijs, & damno dato. i. colū. in me. et illud dictū reputat singulare Lud. Romana. in l. si vero. §. de viro. ff. solu. mat. 7. co. nu. 23. Alex. in l. plarique. ff. de in ius vocā. fi. colū. nu. 12. & ibi laso. pen. col. in fi. & in terminis ita disponit hodie pragmatica. 95. fol. 88. quæ sic quotidie practicitur. Quod tamen singulariter limita et intellige præter quàm si maritus talis mulieris concubinæ sciret vitam et mores vxoris suæ, et pateretur, consentiret, et dissimularet eam: quia tunc talis mulier possit puniri tanquam concubina clerici vel coniugati, et non gauderet priuilegio mulieris coniugatæ: ita singulariter determinat Ioannes Baptista de sancto Seuerino, in tractatu de debitore fugituo. 3. columna, numer. 24. et illud dictum extollit et reputat nouum et singulare Hippolytus de Marsilijs in l. vnica. C. de raptu virginum. 7. columna, numer. 31. Item adde quod in prædictis casibus iudex secularis potest intrare domum clericorum, religiosorum, vel coniugatorum, ad inquirendas prædictas concubinas: et in expresso ita determinat prædicta pragmatica. 96.

21. Aduertendum tamē quod videtur, quod prædictæ leges regni non valeant nec potuerunt inducere et disponere, quod puniatur prædictæ concubinæ clericorū, et inquirent domus eorū: quia directè nec indirectè non potest rex vel princeps aliquid statuere contra personas ecclesiasticas vel statum eorum, argumento textus in capit. 1. de immunitate ecclesiarum. libr. 6. et in

in. c. tatis. 81. distin. Item etiam quia ex tali processu & sentētia lata contra concubinas infamatur ipsi clerici, saltem de facto propter criminis conexitatem. Cōfirmatur etiam ex sententia Cōstātinī, dicentis quod chlamyde sua cooperiret clericū peccatē nē ab aliquo videretur, vt habetur in. c. in scripturis. 69. distin. c. Sed his nō obstantibus cōtrarium est tenēdum. imò quod principes nostri licitè & iustè potuerunt prædictas leges cōdere contra publicas concubinas clericorum, nec tunc honestitas ecclesiastica maculatur, sed potius defenditur. Item etiam quia de iure canonico concubiniatus & omnis fornicatio est illicita & reprobata, maxime in clericis & personis ecclesiasticis, vt in cap. nemo. 32. q. 4. cum alijs: ergo bene possunt leges ciuiles isto casu coadiuuare & punire, vt in. c. si in adiutorium. 10. distin. c. & in ca. 1. cum ibi notatis, de ope. noui. nūtiatio. & in expresso reperio, quod ita tenet Ancharra. in regula, ea quæ de regulis iuris, in. 6. 23. q. vbi dicit quod hæc clarissime fuit interrogatus & consultus per clarissimum Principem Carolū: & cum deliberatione sibi respōdit, quod valent & sunt iustæ: idem Anchar. in consi. 196. Ioan. de Anan. rubri. de adulter. 2. colum. & fortè ideo cautè prædictæ leges nostræ regiæ tantum loquuntur in isto casu quādo prædictæ concubinæ clerico rum sunt publicæ & manifestæ

22. Vnum tamen est quod hoc casu nō sufficeret quod probetur clericum religiosum vel coniugatum habuisse accessum cum aliqua muliere soluta, nec adhuc eos reperire in flagranti delicto vt ex hoc talis mulier puniatur prædicta poena tanquam concubina, sed requiritur, quod probetur publicè & manifestè eam habuisse pro concubina, & pro tali publica concubina sit reputata: quia videntibus & sciētibus vicinis ille clericus vel religiosus domum eius intrat, & cōuersatur, dādo ei necessaria, argumento text. in l. si vicinis. C. de nuptijs. & in terminis ita tenet & declarat Hostiē. Ioā. Andreas, Abb. & cōmu. doct. in. c. de illo. de eo qui cognō. consan. vxo. suæ. Palatius Ruu. in sua repetitio. §. 23. fo. 95. 1. & 2. colum. Adde tamen quod ipse homo cōiugatus qui habet prædictam concubinam potest dici infamis, argumento textus in l. 2. C. de incestis nuptijs. & ibi expresse tenet Bald. & alij doctores.

23. Quinto & principaliter est punibilis coitus & accessus inter dominam & seruum proprium: nam si seruus habet accessum ad dominā suam, etiam solutam, honestam vel inhonestam, punitur poena mortis qualificata: quia concrema

tur, & etiam ipsa domina punitur poena capitali. i. mortis: textus est expressus in l. vnica. C. de mulieribus quæ se proprijs seruis cōiunxerūt. & ibi glo. ord. Barto. Cinus, Iaco. Bu. Bal. Sali. & cōmu. doct. & ibi exclamat Cinus contra feminas quæ tam nefandum erimen committunt: exclamat etiam Angel. de Areti. in parte, che mai adulterato. 26. colum. versi. quæro quæ sit poena stupri. & idem disponit in seruo lex 2. tit. 19. 7. Part. imò etiam si talis dominā nubat seruo suo, vel ei dederit libertatē & postea nubat ei, vterq; punitur poena: ita disponit. l. 1. tit. 11. libr. 4. foro. 11.

24. Sexto & principaliter est punibilis coitus & accessus tutoris vel curatoris cum pupilla vel adulta sua: nam si tutor habeat accessum ad pupillam suā durante tutela, imò quod magis est finita tutela, vel curator habeat accessum ad adultam suam durante cura vel ea finita, punitur poena deportationis; & poena confiscationis omnium bonorum suorum: textus est in l. vnica. C. si quis eam cuius tutor fuerit corruerit. & ibi notat glo. ord. Odofred. Bartol. Cin. Iaco. But. Faber, Bal. Sali. & cōmu. doct. & licet illa lex tū loquatur in eo qui quondam fuit tutor vel curator, & habuit accessum ad pupillā vel adultam iam exemptam à tutela vel cura, tamen eadem ratio est, & a fortiori in eo qui actualiter est tutor vel curator tempore accessus: & in expresso ita tenet ibi Odofred. & est de mēte omnium, & probat text. cum ibi notatis. l. qui pupillam. ff. ad legem Iul. de adulte. & idē disponit text. in l. 6. tituli 17. Part. 7.

25. Ex quo textu in dicta. l. vnica, cum commu. opi. infert singul. Ioan. Faber in. §. item lex Iulia de adulterijs. Insti. de pub. iudi. in fine, quod si custos carceris habeat accessum ad mulierem captam vel incarceratam sub custodia sua, acriter deberet puniri: imò de cōsuetudine puniretur poena mortis: & sequitur ibi Ioann. de Plat. pe. col. num. 50. & illud dictum reputat singul. & vnicum Paris de Puteo in tracta syndicatus, in parte, adulterium. fol. 43. vbi hoc not. extendit vt procedat etiam si talis mulier sit inhonesta, imò publica meretrix: & in expresso idem tenet Hippol. in l. 1. ff. ad legem Cor. de Sica. 2. col. nu. 5. tenet etiam & commendat Paul. Grilandas in tracta. de poenis omnifariam coitus. 13. q. 9. princi. Quod tamen intellige quando talis mulier meretrix quæ est capta cognoscitur inuita & per vim: secus verò alias, quia mitius deberet puniri: ita Cifuentes in. l. 62. in. 11. Tauri. 3. col. in fin. Ego tamen dico, quod cum iste casus à iure non sit decisis, puniret custos Ant. Go. in. ll. Tau. Qq 4 car.

carceris poena quadam arbitraria, secundum qualitatem personarum & carceris.

26 Septimò & principaliter est punibilis coitus & accessus cum persona alterius sectæ: nam si aliqua mulier, virgo, vel vidua Christiana habeat accessum cum homine alterius sectæ, pro prima vice punitur in poena medietatis confiscationis bonorum, & applicandis certis personis: de quibus. in. l. Par. infra alleganda: & pro secunda vice punitur in poena mortis, & in poena confiscationis omnium bonorum: & si fuerit mulier publica vel inhonesta, pro prima vice punitur poena flagellorum, & pro secunda vice punitur poena mortis: & si fuerit mulier conjugata, debet poni in manibus & potestate mariti, ut ea faciat quod velit: text. est in. l. si. titu. 25. 7. Part. de iure autem communi quæ poena imponatur, vide text. & docto. in. l. ne quis Christiana. C. de iudicis. & omnino & melius quàm alibi Paulus Grilandus in tracta. de poenis omnifariam coitus. 12. q. princip.

27 Octavo & principaliter est punibilis coitus & accessus; quando quis bis contraxit matrimonium imò hoc casu punitur ex solo matrimonio, modo habuerit accessum ad secundam uxorem, modo non: & de iure communi poena est arbitraria, & ultra hoc efficitur infamis: textus est in. l. 2. C. de incest. nupt. cuius verba sunt: neminem qui sub ditione sit Romani nominis binas uxores habere posse vulgò patet, cum etiam in edicto prætoris huiusmodi viri infamia notati sunt, quam rem competens iudex inultum esse non patietur. & ibi notat glo. ord. & commu. docto. text. est in. l. 1. §. fin. ff. de his qui not. infra. text. in. l. quid ergo. §. 1. eodem titu. text. in. l. eum qui duas. C. ad. l. lul. de adu. facit text. in. c. de benedicto. 22. q. 1. & ibi docto. & quod per eum tenet Abb. & doct. in. c. cum haberet. p. eo qui dux. in matr. quam pol. per adulte. Abb. Car. Præposi. & docto. in ca. accepisti. de sponsa duorum. Hodie tamen iste talis punitur corporaliter isto modo, nam debet sibi publicè imponi signum in fronte, ad instar literæ. q. ita disponit text. in. l. 6. titu. 15. lib. 8. or. tex. in. l. 3. titu. 1. lib. 5. ord. & in quantu illa. l. dicit ultra poenas à iure statutas, intelligo de poena infamix quæ erat ipso iure imposita per dictas. ll. cõmunes supra allegatas. Item etiã intelligo ultra poenas postas per. l. no. Par. fl. si. tit. 17. 7. Part. quæ dicit quòd isto casu ille qui bis contraxit matrimonium punitur in exilio quinque annorũ: & insuper cõfiscantur sibi omnia bona quæ habebat in illo oppido vel loco ubi tale matrimonium secundum contraxit, & nõ

extantibus filiis vel nepotibus quibus bona applicentur, medietas applicatur parti quæ damnata fuit ignoranter, & alia medietas fisco: & si ambo scienter contraxerunt predictum matrimonium, puniuntur poena predicti exilij, & in confiscatione bonorum quæ habebant in illo loco, & non extantibus filiis vel nepotibus, applicantur fisco: sed in isto casu habeat locum poena stupri, ut de iure civili quam canonico: & credo quòd non, cum ista poena sit competens. Aduertendum tamen quòd aliqui literati huius regni dicunt, quòd illa lex est corrupta: quia non debet dicere quòd imponatur delinquenti litera. q. quia nullam videtur continere causam vel rationem fundamentale: sed illa litera debet esse. b. quæ fit e contra & sursum, ut pater ad sensum, quasi significet bigamus: & sic est error scriptoris: alij verò dicunt & tenent quòd debet dicere. †. quasi male senserit de fide: alij tenent quòd debet dicere. ij. quasi per illas duas literas & signa numeralia intelligatur bis contraxisse matri. monium: sed quidquid sit, illa lex cõmuniter practicitur, ut iacet, & imponitur in fronte litera. q.

28 Dubium tamen est circa illam legem, an habeat locum in foemina quæ contraxit bis matrimonium? & indubitanter teneo quòd sic: & hoc tali fundamento & ratione, quia lex vel dispositio quæ tumcunq; poenalis & odiosa loquens in masculo extenditur ad foeminam, quando militat eadem ratio: ita probat text. in. l. si quis in tantã. C. vnde vi. iuncta glo. mag. in. l. q. & communi opinione, ubi habetur quòd poena illius. l. loquentis in masculo extenditur ad foeminas. text. in. l. vna iuncta glo. in verbo. spõsam. & cõmu. opi. C. de rap. virg. tex. in. l. quicunq; C. de ser. fugi. tex. in. l. si quis id quod. ibi, sed & vtrũq; sexu. prætor cõplexus est. ff. de iurisd. om. iu. tex. in. l. 2. C. de in ius vocã. text. cõ materia in. l. 1. ff. de ver. sign. & interminis hoc apertè probat prædicta lex. si. tit. 17. 7. Part. Nec obstat si dicatur quòd isto casu maritus potest uxorem accusare de adulterio cõmisso cõ secundo viro, vnde videtur cessare alia poena, argu. tex. cum materia in. l. senatus. ff. de accusa. quia illud est verum quòd esset vnicũ tñ delictum: sed in nostro casu sunt duo delicta, vñ est cõtractus matrimonij in cõtèptũ ecclesiæ, & istud punitur per prædictum aliud est adulterium si sequatur copula in offensam mariti, inde meritò talis mulier veniret punienda forma prædictarum. ll. huius regni: & postea si maritus accuset, sibi tradetur, secundum formam legum nostri regni.

Item

29 Item etiam circa prædictam. l. quæro, si quis ter vel pluries contraxit matrimonium viuente prima uxore, vel mulier viuente primo marito, an debent grauius puniri: et recolo me iam hoc vidisse in contingentiã facti: et breuiter teneo quòd isto casu alterabitur poena, et contrahens grauius debet puniri: vnde ultra prædictas poenas puniret alia poena extra ordinaria iudicis arbitrio: quia delictum reiteratum acrius debet puniri, argumento text. in. l. 3. in. fin. C. de epif. audien. tex. in. l. capitalium. §. solent. ff. de poenis. cum similibus facit etiam bonus text. in. l. hos accusare. §. omnibus. in. fi. ff. de accus. vbi habetur quòd quando poena imposita non potest per. l. cauere, nec habere locum in aliqua persona, alterabitur poena iudicis arbitrio: et ad hoc sum me notat et commendat ibi Bar. in ultimo notabili, et ceteri docto.

30 Item etiam circa prædictam. l. quæro, si istud secundum vel tertium matrimonium quod quis contraxit sit inualidũ de iure, ratione cõsanguinitatis, vel ex alio impedimento, an habeat locum prædicta. l. et eius poena? Et breuiter dico quòd sic: quia ibi non cõsideratur validitas vel inualiditas matrimonij, sed dolus, culpa, vel delictum contrahentis: quòd patet: quia quando quis contraxit secundum vel tertium matrimonium, tale matrimonium ipso iure nullum est, & tamen punitur: ergo idem est quãdo ex alia causa vel impedimento esset nullum: & in expresso ita probat text. not. in. l. eum qui duas. C. ad. l. lu. de adulte. cuius verba sunt, eum qui duas habuit simul uxores, sine dubitatione committatur infamia: in ea namq; re non iuris effectus quotiens nostri matrimonia contrahere plura prohibentur, sed animi destinatio cogitatur, text. in. c. nuper. vbi similia verba ponuntur. extra. de bigamis. tex. in. l. qui contra. & in Authen. incestas. C. de incept. nupt. cum similib. vbi habetur quòd ille qui scienter contrahit incestas nuptias cum consanguinea vel affine, licet matrimonium ipso iure non valeat, punitur poenis, de quibus ibi. Nec obstat text. in. l. si vxor. §. diuus. versicul. sed si ea. ff. ad. l. luli. de adul. vbi dicitur quòd si matrimonium inter aliquos non valet, & vxor commisit adulteriũ. non potest accusari vt adultera: quia respondeo quòd non potest accusari ab ipso marito iure mariti cum vere non sit: sed bene potest accusari iure extranei, de quo latius infra dicitur.

31 Item etiam circa prædictam. l. quæro si mulier sine dolo credens maritum esse mortuum contraxit secundum matrimonium, vel e contra. & in veritate viuat. an habeat locum poena præ-

dictarum legum huius regni? Et breuiter & resolutiue dico sic, quòd si maritus longe absens & de eius morte fuerit certiorata, saltem per vnum testem legitimum & fide dignum, qui in actis deponat cum iuramento, & fama concurrẽte, poterit impune secundum matrimonium contrahere: text. est in Authen. vt liceat matri & auix. §. quod autem à nobis. colla. 8. & ibi notat Barto. Ange. & commu. docto. tex. in Authen. hodie. C. de repu. & ibi notat glof. or. Bar. Cin. & commu. docto.

Hodie tamen de iure canonico cui est scãdum poterit impune secundo nubere si talis mulier certum nuntium de morte eius recipiat. textus est in. cap. in præsentia. de proba. & ibi notat & cõmendat Innoc. Abb. & commu. docto. facit etiam textus & ibi notat doct. in. c. de secund. nuptijs. textus & ibi glossa ordina. & communiter doctores in. cap. quoniam frequenter. §. si autem vt lite non contestata. si vero prædicta mulier aliter contrahat, punitur poena adulterij, & per consequens poena prædictarum legum. text. est in dicta Authent. vt liceat matri & auix. §. quod autem à nobis. colla. 8. text. in dicta Authent. hodie. vers. si vero. C. de repu. cuius verba sunt: si vero præter hæc nupserit, tam ea quam qui eam duxerit velut adulteri puniantur. & ad hoc notat & commendat ibi Barto. Cin. & commu. docto. Vnum tamen est quòd si talis vera & legitima certioratio de morte viri non interueniat, sed sola fama vel aliqua credulitas, excusaret uxorem. ita probat text. not. in dicto. c. 2. de secun. nup. & ibi tenet glof. or. & commu. doct. glo. etiam ord. & commu. docto. in dict. c. in præsentia. pro qua communis sententia & cõclusionem est hodie. l. no. Part. in. l. 8. titu. 9. part. 4. facit etiam no. l. 14. titu. 14. 3. partit. quæ disponit quòd in successibus probata absentia alicuius per decem annos: cum publica fama mortis potest succedi. Hodie tamen de iure nouo ordinamenti talis mulier ex hac credulitate vel fama non excusaretur in totum sed mitius puniri debet, quia traditur marito vt ex ea faciat quidquid velit, dũ tamen non occidat eam. text. est in. l. 7. titu. 15. lib. 8. ordina.

32 Nono & principaliter est punibilis accessus cõtra naturam: nam si quis habeat accessum ad alium hominem, committit detestandum & abominabile crimen Sodomix, contra naturã: quòd grauius est cæteris criminibus præter hæresim, & tẽdit in maximã offensam Dei & totius naturæ, vt in. c. adulterij. 35. q. 7. ibi, sed omnium horum est pessimum quòd cõtra naturã sit. &

Q9 5 in

in cap. flagitia, eadē causa & quæstione: & tenet Collectari^o in cap. inquisitionis. r. co. de accus. propter quod crimen quinque ciuitates fuerūt destructæ: tres ex proprio delicto, & duæ ex vicinitate, vt in cap. clerici. de excessibus prælatorum. & ibi notat gloss. ordi. & commu. docto. & in. c. vt clericorum mores. de vita & honestate clericorum. & in. c. sed & continuo. de poenit. dist. 1. & habetur originaliter Genesis. c. 18. & 19. & in veritate pudet loqui in tam nefando crimine & turpi materia, & in ea verba proferre: sed vt ar. consilio & exemplo diui Chrystostomi in declaratione epistolarum Pauli ad Corinthios, super Epistola. 37. dicentis, q̄ nō dedignetur prædicatores in hoc detestabili crimine verba proferre pro vitilitate populi. ita ego nolo de dignari de eo loqui pro bono publico, & in instructione iudicium, & poena malorum, & terrore & exemplo bonorum: & in primis dico quod poena huius nefandi criminis est poena mortis & confiscatio omnium bonorum, tam in agente quam in patiente. **tex. est capitalis & expressus. in. l. cum vir. C. ad. l. Iuliam, de adult. cuius verba sunt, cum vir nubit in foeminā vires porrecturam, quid cupiat vbi sexus perdidit locū? vbi scelus est id quod non proficit scire: vbi venus mutatur in alteram formam, vbi amor quaritur nec videtur: iubemus insurgere leges, armari iura gladio vltore, vt exquiritis poenis subdantur infames, qui sunt vel futuri sunt rei.** & ibi ad hoc notat glossa ordi. Azo in summa illustituli, sine. colum. nume. 25. Odofred. Cynus. Iaco. Butri. Bart. Albe. Faber. Bald. Sali. & commu. docto. de qua lege dicit ibi Bar. q̄ non cōsuevit legi in Scholis propter turpitudinem materie: dicit etiam Albe. quod illius legis est pulcher stylus, turpis materia, sententia iusta. Vnum tamē est quod verba illius legis, si bene inspiciantur non probant hunc intellectū, nec videtur loqui in nostro casu: nam dicit cum vir nubit in foeminam. vnde videtur loqui quā masculus cōtraxit matrimonium cum alio masculo, & ad eum habuit accessum sub colore matrimonij: & iste videtur sensus illius legis, in quantum dicit, cum vir nubit in foeminam. r. vir nupit alteri tanquam foemina: & istud crimē proprie punit illa lex, non vero simplex crimē Sodomie sine matrimonio: & istum intellectum aperte tenet gloss. ordi. in. c. cum secundū leges. de hæreticis. lib. 6. in gloss. 1. & circa hoc interrogari peritissimum in lingua Græca & Latina Comendatariū proprietatis cathedræ in hac nra Salmanticensi Vniuersitatis regentem. qui dixit mihi q̄ iste erat verus & realis sensus illius

legis & verborum eius. Et confirmatur ex libris authenticis Poetarum, quibus cauetur quod illo tempore antiquo contrahebantur talia matrimonia inter masculos, & dotes cōstituebantur vt habetur expresse per Suetonium Tranquillum in vita Neronis. 28. cap. dicentem. puerum Sporū ex cētis testibus etiam in muliebrem naturam transfigurare conatus, cum dote & flam meo per solenne nuptiarum celeberrimo officio deductum ad se pro vxore habuit. Habetur etiam per Iuuenalem in. 2. Satyra dicentem Quadraginta dedit Gracchus sextertia, dotem Cornicini. & in eadem Satyra, traditur ecce viro clarus genere, atque opib⁹ vir. & rursus in eadem Satyra. Quæ causa officij? quid quæris nubit amicus. Item etiam & secundo. pro hoc intellectu facit **tex. in. l. stuprū. vers. c. ff. ad. l. Iuliam de adul. vbi expresse dicitur q̄ stuprum committitur cum virgine vel vidua, vel puero: ergo aperte ibi probatur q̄ pro delicto simplici Sodomie non imponatur poena mortis, sed tantum poena stupri, quæ est lōge minor, vt supra suo proprio loco & delicto diximus.** Tertiō & principaliter pro isto intellectu facit **tex. expressus in. l. 3. vers. præterea. ff. ad. l. Iul. de vi. vbi habetur q̄ ille qui per vim stuprauerit puerum vel foeminam tenetur poena illius legis quæ est deportationis & publicationis bonorum: ergo sine vi erit poena simplicis stupri, & nullo casu erit poena mortis. Sed his non obstantibus cōtrarium est tenendum, imō quod propter hoc delictum Sodomie, etiam sine colore matrimonij, imponatur delinquentib⁹ poena mortis de iure antiquo: & ita intelligat prædicta lex. cum vir. nam dum dicit, cum vir nubit in foeminam. debet intelligi id est, se supponit tāquā foemina, & assumit officium eius contra naturam, & sic procedat & habeat locum eius poena, modo inter eos sit contractum matrimonium modo non: & in expresse vltra doctores allego **tex. expressum & formalem in. §. item lex Iulia. de adulterijs. Institu. de publicis iud. vbi dicit quod pro strupto & nefando crimine commissio cum masculo imponitur poena adulteri, quæ est poena mortis. Nec obstat si quis dicat quod pro stupro non imponitur poena mortis, sed mitior: quia respondeo q̄ illud est verum quā committitur cū foemina, virgine, vel vidua, secus vero si cum masculo: quia licet sit delictum stupri, tamen pro eo imponitur poena mortis: & iste est verus sensus illorū iurium: & in terminis ita tenet & declarat gloss. or. in dicto. §. itē lex Iulia. Institu. de publi. iud. & ibi Faber. Ange. Nico. Platea, & commu. docto. glo-****

gloss. ord. in. l. inter liberas. §. 1. ff. ad legē Iuliam de adul. & ibi commu. docto. gloss. ord. in. l. 2. §. 1. vers. miles. ff. de his qui nōt. infra. & ibi commu. docto. tenet etiam Azo in summa. C. ad. l. Iul. de adulter. sin. colu. nu. 25. Odofred. in. l. vna. C. si quis eam cuius tutor fuerit corruerit. Hosti. in summa. de adulterijs. 5. colu. vers. & qualiter Ang. de malef. in parte, che me ai adulterato. 15. colu. vers. quæro quæ sit poena stupri. Paul⁹ Grilandus in tractatū de poenis omnifariā coitus. 2. q. principi. pē. colu. & 8. q. nu. 4. Bonifa. in tractat. male. fo. 5. in rub. de adulterio. pro qua communi sententiā est hodie **tex. de iure nouo Authē. in Authē. vt nō luxurietur contra naturā. colla. 6. vbi aperte imponitur poena mortis: ibi dū dicit, & vltimis subdere supplicijs. & ibi notat gloss. or. Bar. Ange. de Peru. Iaco. de Bellouiso, & cōmuniter alij docto. & in expresse idem hodie disponit **lex. 2. titu. 21. parti. 7. & lex. 2. tit. 9. lib. 4. foro. ll. imō. hodie de iure nouissimo ista poena mortis est qualificata: nam imponitur poena ignis, & sic delinquentes concremantur, & omnia eorum bona ipso facto confiscantur: ita disponit pragmatica huius regni. 87. fol. 80. lib. pragmaticarum.****

33 Et adde quod idem est si vir habet accessum ad vxorem per vias exterioris, vel ad aliam quamlibet mulierem per vias exterioris contra naturam: quia ambo puniuntur prædicta poena: ita aperte probant prædicta iura, & eorum ratio: & in expresse ita tenent solus Iacob. Bu. in dicta. l. cum vir. C. ad. l. Iul. de adulter. Bertachinus in parte, Sodomita. Bonifacius in suo tract. malef. in rub. de raptoribus. 2. col. in fia. Cardi. in Clement. 1. de consang. & affini. 13. q. Philippus Decius in Authē. si qua mulier. C. de secū. nup. 4. col. nu. 9. pro qua sententiā & conclusionē facit **tex. in. ca. adulteri. 32. q. 7. ibi, sed omnium horū est pelsimum quod cōtra naturam fit: vt si vir in vxore mulieris non ad hoc concessa voluerit. vti. **tex. in. c. vsus. eadem causa, & quæstione: cuius verba sunt, vsus naturalis & licitus est: sicut in coniugio, & illicitus sicut in adulterio: cōtra naturā vero semper illicitus, & proculdubio flagitiosior atq; turpior quem sanctus Apostolus & in masculis & in foemina arguebat: & istum casum vidi de facto in opido. de Talauera. vbi quidam aduena insecutus ab vxore, quia ibi secundo nupserat, captus fuit: & talis vxor accusauit ipsam quod nēdum bis nupserat, sed etiā cum ea habuit accessum contra naturā: per vias exterioris, ipsa inuita, & resistente: & tandem ipse confessus est delictum, & fuit combustus & concrematus.****

24 Eridem est si aliqua foemina agit tāquā masculus cum alia foemina: quia ambæ dicuntur committere crimē Sodomie contra naturam, & de bent puniri prædicta poena: quia hoc casu militat prædicta iura & eorum ratio. & in expresse ita tenet gloss. sing. in iure. in. l. foemina. C. ad. l. Iul. de adul. in glo. 1. ibi dum dicit, alij dicunt loqui cum foemina agit vt vir, sicut e contra vir vt foemina infra, eadē. l. cum vir. & illam gloss. no. & cōmem. ibi solus Salice. idem Salice. in dicta. l. cum vir. Ang. de Are. in tract. male. in parte, che me ai adul. 15. col. vers. quæro quæ sit poena stupri. Philippus Decius in Authē. si qua mulier. C. de secun. nup. 4. col. nu. 9. tenet etiā Apostolus Pau. ad Roma. ca. 1. in fi. & expresse sanctus Thomas. 2. 2. q. 154. arti. 11. Quod tamē dupliciter declaro. Primo modo si foemina agit cum alia foemina mediante aliquo instrumento materiali: & relatum est mihi quod iste casus iam contigit de facto in quibusdam monialibus quæ fuerunt combustæ. Ex quo videtur inferendum quod eadem ratione, imō a fortiori, si masculus habeat accessum ad foeminam mediante aliquo instrumento materiali, videatur committere istud nefandum crimē contra naturam & patiatur eandem pœnam: ita probatur ex superi. & iam iste casus contigit de facto in hac ciuitate Salmanticensi, vbi maritus quidam frigidus & impotens ad cognoscendum carnaliter vxorem intentauit eā corrumpere mediante quodam ligno ad hoc per eum fabricato, & ipsa clamauit & superuennerunt vicini, & captus fuit per iudicem, & iudex fuit recusat⁹, & causa mihi commissa tanquam assessori: & fuit mihi maximum dubium, & certē si delictum esset consummatum forte imponeretur sibi poena mortis: sed cum delictum fuit attentatum, fuit imposita poena arbitraria flagellorum cum illo instrumento ligneo in collo, & poena exilij temporalis. argumento communis opinionis doct. in. l. si quis non dicam rapere. C. de episco. & cleric. & in. l. is qui cum telo. C. ad legē Corn. de sica. vbi habetur quod in atrocioribus delictis effectus & conatus punitur poena arbitraria: & similiter est mihi relatum quod istud contigit in ciuitate Corduba: nam maritus primo die nuptiarū credens se impotentem simili modo voluit vxorem corrumpere, & tandem ipsa clamauit & ipse aufugit.

Secundo modo si foemina agit cum alia foemina sine aliquo instrumento: nam secundum medicos & naturales, foemina inter se coire possunt delectando, non generando: vt melius quam

Commentarij;

quam alius declarat Nicola. Lus. Florentinus, in sermone. 6. tractatu. 1. 14. prope finē: vbi dicit ista verba. & dicit Auicena quod mulier & mulier sibi inuicem commiscens suscipiunt semen supra semē, & delectantur, potest enim mulier suscipere semen nedum à viro sed etiam ab alia muliere: non quidem generatiuum, sed delectationis industriuum.

Sed ego dicerem quod in primo casu nefando procederet prædicta glossa & communis opinio, scilicet quando foemina agit cum alia foemina mediante aliquo instrumento: sed in secundo casu quando foemina agit cum alia foemina sine aliquo instrumento, videtur quod puniatur poena arbitraria, & recolo quod iam super isto casu fui consultus à quodam iudice cum haberet de facto, & nolui consulere: & postea audiui à quodam iudice fide digno huius regni quod dum esset iudex in ciuitate Granata contigit punctualiter iste casus, & tandem mulieres delinquentes fuerunt condemnatae & puniatae poena flagellorum & galearum, & sententia fuit confirmata per auditores regios illius ciuitatis.

Et idem est si foemina haberet accessum cum viro tanquam agens: puta si ipsa ascendit supra virum: ita etiam expresse videtur tenere glo. recte intellecta in dicta. l. foedissimam dū dicit, alij dicunt loqui, cum foemina agit vt vir, sicut e contra: & in terminis ita reperio quod vno verbo tenet solus Angelus de maleficijs. 15. colum. versicu. quæro quando dicatur committi stuprum, & ibi eius additionator: sed certe hoc casu etiam non auderem imponere poenam ordinariam cum non reperiat in iure de cetero: vnde æquius & iustius esset tantum poenam arbitrariam imponere.

Item adde quod in isto nefando & detestabili crimine & delicto contra naturam punitur affectus, & attentatus, licet actus non sit perfectus nec consummatus. ita disponit prædicta pragmatica. 85. lib. pragmaticarum. Ex quo inferitur quod licet in delictis etiam grauissimis non puniatur affectus & voluntas poena ordinaria, nec attentatus, saltem de communi consuetudine vt in. l. si quis, non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. tamen in isto casu & delicto nefando contra naturam bene punitur solus attentatus poena ordinaria sicut si actus esset consummatus. Ex quo necessario quæro & dubito si quis habet accessum ad alium non per vas exterius sed inter crura vel in alia parte corporis, vel manibus abutendo, & semen emitendo, an dicatur ex hoc commissum pecca-

tum contra naturam, & imponatur eius poena: Et certe videtur quod non. Primo quia sicut naturalis accessus est cum muliere per vas consuetum, ita cum homine per vas exterius: ita probant prædicta iura maxime textus in dicta. l. cum vir. ibi dum dicit, vbi sexus perdidit locum. Secundo quia quando delictum requirit certam formam & qualitatem illa deficiente non est delictum: vnde hoc casu tantum puniretur poena arbitraria & extraordinaria: & in terminis ita tenet Angelus de maleficijs, in parte, che me ai adulterato. versu. quæro quæ sit poena stupri. Nec obstat prædicta pragmatica huius regni quæ habet quod ex solo attentatu, licet delictum non consummetur, puniatur quis poena ordinaria: quia debet intelligi quando attentatus & preparatio huius nefandi criminis fieret per vas exterius, non vero per alias partes corporis: & ita teneo & concludo.

35 Decimo principaliter est punibilis accessus cum animali: nam si aliquis homo habeat accessum ad aliquod animal, puta ad equam, vaccam, vel ad aliud animal: vel aliqua mulier habeat accessum ad aliquod animal, & patitur se ab eo cognosci, committit nefandum crimen contra naturam, quod etiam vocatur bestialē, & puniatur poena mortis: textus est singularis in iure capit. mulier. 15. questione. 1. cuius verba sunt, mulier quæ accesserit ad omne pecus & vult ascendi ab eo, interficietur mulierem, & pecus morte moriatur: rei enim sunt. & ibi ad hoc notat & commendat Archidia. & communiter doctores: & illum textum ad hoc notat etiam & commendat Imola in. l. defuncto. 1. colum. ff. de publicis iudic. Roma. & communiter moderni in. l. 2. C. qui testamen. facere possunt. idem Romanus in. l. si viro. §. de viro. soluto matrimonio. 46. fallen. numer. 78. Alexander in. l. ex facto. de vulga. & pupilla. 6. colum. numer. 35. & ibi communiter moderni. Hippolytus in. l. 1. C. ad legem Corn. de sicar. 6. colum. numer. 60. & ista poena probatur in sacra scriptura, Exodi. 22. capit. vbi dicitur, Qui coerit cum iumento, morte moriatur. Item etiam Levitici. capite. 20. vbi dicitur Qui cum iumento & pecore coerit, morte moriatur: pecus quoque occidite: mulier quæ succubuerit cuilibet iumento, simul interficietur cum eo. & idem disponit hodie textus in. l. 2. in fine. titulo. 21. Partita. 7. sed dubium est an hoc casu habeat locum pragmatica huius regni supra allegata, quæ punit delictum contra naturam: Et certe credo quod sic

cum proprie istud sit delictum.

Aduertendum tamen quod animal etiam interficitur, ne duret memoria illius criminis: sed practica huius regni non videtur iuridica, in quantum iudices per sententiam iubent suspēdi animal: sed tantum debent interficere, non tamen suspendere: & ista est intentio prædictorum iurium: sed laudabilis est practica propter immanitatem criminis, & propter publicum exemplū. Et ex superioribus infero, quod si quis habet accessum ad quālibet aliam speciē vel materiam non aptam nec determinatam à natura ad coitum & generationem secundum propriam speciē, committit delictum & crimen contra naturam: & iam relatam est mihi à fide dignis quod contingit & visum est aliquas personas fecisse foramen in terra, & ibi coire & emittere semē, ac si cum aliqua foemina coirent. Sed an hoc casu debeat imponi poena mortis de iure communi, & hodie poena qualificata pragmatica, dubito & teneo quod nō, cum lege non caueatur, nec reperiat tale delictum punitum: sed iudex recte posset imponere poenam arbitrariam, attentata qualitate facti & personarum.

36 Vnde decimo principaliter est punibilis accessus commissus per vim: nam si quis per vim rapuerit aliquam honestam mulierem virginem, viduam, nuptam, vel religiosam: & habuerit accessum ad eam, puniatur poena mortis, & omnia bona eius applicentur mulieri rapta: textus est capitalis & expressus in. l. vna. C. de raptu virginum. & ibi gloss. ordina. Azo in summa. Odofredus, Cinus, Iacobus Butriga. Bartolus, Baldus, Angelus, Salicetus, & communiter doctores. textus in. l. raptores. C. de episcopis & clericis. & ibi glossa ordina. & communiter doctores. textus in. §. item lex Iulia. de vi. versicu. sin autem. Institut. de publicis iudic. textus in. l. 3. titulo. 20. Partita. 7. textus in. l. 1. & 2. titulo. 10. libro. 4. foro legum. & si talis violentia fiat in eremo, vel fiat in aliqua ciuitate vel oppido, & cum muliere rapta fugiat delinquens in eremum, est casus de Hermandad: & puniti debet poena sagitæ. textus est in. l. 2. in legibus de la Hermandad. & ista eadem poena habet locum in eo qui præstitit auxilium & fauorem vt hoc delictum committeretur. ita expresse dicunt & disponunt prædicta iura.

37 Item etiam habet locum in foemina rapiente virum, licet hoc raro contingat: ita tenet glossa singularis & vnica in dicta. l. vna. C. de raptu virginum. in verbo, sponsam, quam ad hoc di-

cit singularem & vnica Angelus de Peru. ibi in fine, dicens quod semel vidit in ciuitate Florentiæ quendam meretricem comburi ex eo quod per vim rapuerat quendam pulchrum puerum. tenet etiam Baldus ibi. fina. colum. penulti. quæsti. & ibi Hippolytus. 36. colum. numer. 23. vbi dicit communem opinionem, & illam etiam glossam reputat singularem Petrus de Vermain additionib. Iacob. Butriga. in. l. raptores. C. de episcopis & clericis. penult. colū. in medi. pro qua glossa & eius sententia facit expresse textus in dicta. l. vna. versicu. poenas autem. ibi, siue masculi siue foeminae sint: quæ ad hoc allegat ibi Baldus. licet ille textus loquatur in auxilium vel fauorem præstatem, quod puniatur, modo sit masculus, modo foemina: à fortiori habebit locum in ea quæ principaliter delinquit. & illam glossam ad hoc reputat notabilem Hippolytus. in. l. si quis viduā. ff. de quæstion. columna. 2. nume. 6. vbi plura cumulatim eius confirmationem. Et istam dicit communem opini. Pau. Grilan. in tract. de poenis omnifariam: coitus. 10. quest. penult. colum. nu. 23. Item etiam habet locum in sponso rapiente sponsam de futuro: quia nō est viro subiecta, & per consequens nō habet in eam manus iniectionē: tex. est in. di. l. vna. C. de rap. vir. ver. quib. cuius verba sunt, quibus connumerauimus etiā eū qui saltem sponsam suam per vim rapere ausus fuerit. & ibi tenent comu. docto. & idem disponit prædicta lex Part. 1. 3. titu. 20. parti. 7. In vxore autē vel ponsa de presenti per vim carnaliter cognita per virū, constat quod non habet locum illa poena nec dispositio prædictarum. II. quia super ea habet manus iniectionem ratione subiectionis. ita tenet expresse Bal. in di. l. vna C. de raptu virginum. fin. colu. & quæsti. & ibi Cinus. 2. col. nu. 4. Salice. 2. col. num. 13. Confir-matur, quia ratione subiectionis & quasi possessionis quam habet maritus in vxorem suam potest eam vbicunq; inuenire propria auctoritate apprehendere. ita probat text. cum ratione in. l. 1. C. vbi quis decuriali aut cohortali. & ibi expresse tenet & notat Baldus, & alij doctores. textus in. l. generali. C. de decurionib. lib. 10. et ibi tenet Pla. 2. colu. in medi. facit etiā textus in. l. 1. §. fina. & in. l. 2. 3. & ff. de libe. ex hī ben. vbi probatur quod maritus ratione subiectionis & possessionis habet interdictū de vxore deducenda, & patri præfertur in ea retinēda. Dubium tamen est si sponsus rapuit sponsam de presenti nondum carnaliter cognitam, an teneatur prædicta poena (Et reperio quod Baldus in dicta. l. vna. C. de raptu virginum. fina. co.

colum, & quæstione distinguit isto modo: aut potest constare & probari quod tali sponsa volebat ingredi religionem, & tunc tenetur prædicta poena, tanquam raptor: aut hoc non potest constare nec probari, & nulla poena tenetur: & idem tenet ibi Salicetus. 2. colum. in. fin. numer. 13. Sed adde quod prædicta lex Partit. simpliciter & indistincte vult, quod impune possit quis rapere sponsam de præsentia, nisi eam velis limitare & intelligere modo prædicto: sed certe in practica non recederem à prædicta lege Partitæ.

40 Pro perfecta tamen declaratione horum iurium & materiarum primò quæro, si quis rapuit mulierem causa libidinis, non tamē habuit accessum ad eam, an ex solo raptu teneatur prædicta poena. Et breuiter videtur quod non: quia duo copulatiue videntur requirere prædictæ leges: primum est raptus, secundum est carnalis copula. ita probat textus in dicta. l. vna. C. de raptu virginum. ibi, maximè cum virginitas vel castitas corrupta restitui non potest & in versicu, quæ multo magis. vbi dicitur quæ fortiori poena illius legis habet locum in eo qui rapit mulierem nuptam: quia dupliciter tenetur crimine, scilicet adulteri & raptus: ergo vult quod vtrumque copulatiue requiratur: et in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Ioannes de Anania, in cap. cum causa. de raptoribus. fina. colum. & quæstione, vbi dicit quod iste casus contingit de facto in ciuitate Bononiæ: & ita fuit consultum & iudicatum, & fuit quidam liberatus à poena mortis, & alia poena arbitraria imposita: tenet etiam & reputat singulare Capolain consilij suis. confi. 56. 2. colum. nume. 9. & pro hac sententia & conclusione videtur esse lex. 1. titulo. 10. lib. 4. forō legum. quæ disponit quod si rapiat & habeat accessum, punitur poena mortis: si verò rapiat & non habeat accessum, puniatur poena leui pecuniaria.

Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod talis raptor teneatur poena mortis & prædictarum legum, etiam si non habuerit accessum ad eam: ira probat textus notabilis & expressus in. l. coetu. §. q. qui vacantem. ff. ad legem Iuliam. de vi. cuius verba sunt, qui vacantem mulierem rapuerit vel nuptam, vltimo supplicio punitur. textus in. l. 1. §. fina. ff. de extraord. crimi. textus in capit. de raptoribus. 36. quæsti. 1. Imò quod magis est, eo ipso quod attentauit & procurauit rapere, licet non consummauit tenetur eadem poena. textus est expressus & capitalis in. l. si quis non dicam ra-

pere. C. de episcopis & clericis. cuius verba sunt, si quis non dicam rapere, sed attentare tantum iungendi causa matrimonij in sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali poena feriatur & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Baldus in dicta. l. raptores. C. de episcopis & clericis. 2. colum. 1. oppositi. & ibi Albericus. 2. colum. versi. 1. casu. Paulus de Castr. 2. colum. num. 5. idem Baldus in dicta. l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. fina. colum. & quæstione. nec, obstat si dicatur quod omnis lex quæ punit affectum in delictis, non seruatur de generali consuetudine si non sequatur effectus, saltē quo ad imponendam poenam ordinariam, vt plenè & notabiliter tradit Salicetus in. l. is qui cum telo. C. ad legem Corne. de fide. quia respondeo quod illud est verum quando non processit quis ad aliquem actum facti: secus tamen est quando processit ad actum facti, vt quia incepit & tentauit rapere, vt in nostro casu & in dicta. l. si quis non dicam rapere. sed certè ista solutio non euacuat difficultatem: quia etiam si quis processit ad aliquem actum facti, non tenetur poena ordinaria delicti, sed delictum non consummauit: vnde dico quod licet processit quis ad aliquem actum facti vel præparamentum de generali consuetudine, non tenetur poena ordinaria, si delictum non consummauit: & ita intelligatur & limitetur text. in dicta. l. is qui cum telo. & in dicta. l. si quis non dicam rapere. Si verò processit quis ad actum facti & consummauit delictum, tunc bene teneatur: ergo cum in nostro casu ex solo raptu mulieres sit consummatum delictum, licet non sit secuta copula, sequitur quod raptor tenetur poena ordinaria prædictarum legum. Hanc tamen sententiam & conclusionem singularem limita & intellige, quando non est sequuta copula: quia raptor non potuit ex aliqua causa: secus vero si non est sequuta est eo quia ipse raptor noluit eam cognoscere, tunc non teneatur prædicta poena ordinaria, sed alia mitiori: & ita possunt concordari istæ diuersæ opiniones. & in expresso ita tenet & concordat Hippolytus de Marfi. in dicta. l. vna. C. de raptu virginum. antepenulti. colum. nume. 254. argumētō tex. & eorum quæ ibi tradit Bartolus & doctores in. l. qui falsam. ff. ad legem Cor. de fal. & argumētō glossæ & eorum quæ ibi traduntur in dicta. l. si quis non dicam rapere. in glossa. 1. de episcopis & clericis.

41 Secundò principaliter quæro, si quis per vim habuit accessum ad aliquam mulierem non amouendo

mouendo illam de loco ad locum, & sic non interueniente raptu, an teneatur poena mortis, & per consequens poena prædictarum legum? Et videtur quod non, sed mitiori poena debet teneri, scilicet legis Iulie de vi. quæ est poena de portationis & publicationis omnium bonorum, si violentia fiat cum armis: si vero fiat sine armis imponitur poena publicationis tertiarum partium bonorum, vt in. §. item lex Iulia, de vi. Instituti. de publicis iudi. ita probat textus singularis & expressus in. l. 3. versiculo præterea. ff. ad legem Iuliam, de vi. vbi expressè dicit quod ille qui per vim cognouerit aliquam mulierem, punitur poena legis Iulie, de vi. cuius verba sunt, præterea punitus huius. l. poena qui puerum vel foeminam vel quenquam per vim stuprauerit. confirmatur per textum in. l. qui coetu. §. qui vacantem. eodem titulo. vbi eo casu quo quis rapuerit mulierem punitur poena mortis: ergo non interueniente raptu, tantum punitur: poena legis Iulie, de vi. probat etiam tex. in. §. item lex Iulia. de vi. versicu. sin autem per vim. Instituti. de publicis iudi. vbi expressè dicit textus quod si per vim interueniat raptus, mulieris punitur reus poena prædictæ legis vnice, ergo sequitur quod non punitur illa poena si quis per vim cognoscat mulierem sine raptu: & in expresso, licet non ita bene fundet, istam sententiam & conclusionem tenet originaliter Gandi. doctor antiquus summæ autoritatis, in opere suo malefi. in rubric. de multis quæstionibus dependentibus à statutis. 1. colum. 2. quæstione princip. versicu. item pone quæstionem quæ mihi Bononiæ contingit de facto. tenet etiam Albericus in. l. raptores C. de episcopis & clericis. 1. colum. & quæstione, & ibi notabiliter Paulus de Castro. 2. colum. nume. 4. idem Albericus in. l. vna. C. de raptu virginum. fina. colum. in fine. idem Alber. in. 3. par. statutorum. 21. quæstio. Ioan. de Plat. in. §. sin autem instituti. de publicis iud. fina. colum. & quæstio. notabiliter Raph. Cuma. in consilij suis. confi. 95. incipiens, Christophorus. Hippolytus de Marfi. in dicta. l. vna. C. de rapt. virginum. 4. colum. nume. 12.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam imò quod isto casu imponatur poena mortis, & habeat locum dispositio prædictarum legum. Primò quia hoc casu satis dicitur committi rapina cum per vim talis mulier fuerit cognita, & militat omnino ratio & dispositio prædic. legum. Secundò per textum expressum qui hoc aperte probat in. §. item lex Iulia, de adulterijs. versiculo. 1. Instituti. de publicis iud.

vbi dicit text. quod punitur quis poena stupri quando habet accessum ad aliquam mulierem, virginem, viduam vel honestam, nulla interueniente vi: dicit ibi gloss. quod si interueniat vis punitur poena prædictæ legis vnice. C. de raptu virg. & similibus: ergo aperte dat intelligere quod non requiratur raptus sed sufficit violentia: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Bald. in. l. si quis non dicam rapere. fina. colum. & quæstio. C. de episcopis & clericis. pro qua sententia & conclusione allego expressam. l. Partit. 3. titul. 20. partit. 7. vbi expressè dicit textus, quod si quis rapiat aliquam mulierem honestam, vel eam cognoscat per vim, punitur poena mortis, & prædictis poenis: ergo aperte vult quod non requiratur raptus.

24 Tertiò principaliter quæro si quis rapuit virginem immaturam nondum viri potentem, & sic minorem. 12. annorum, vel eam carnaliter cognouit per vim, an puniatur poena mortis, & alijs poenis de quibus in prædicta. l. vna. C. de raptu virginum. cum similibus? & videtur quod non, sed mitiori poena: quia cum talis virgo non sit potens ad copulam, non videtur amittere suam virginitatem, nec videtur recipere damnum irreparabile: vnde delictum non dicitur consummatum, sed magis attentatum: pro qua sentent. & conclu. facit etiam text. in dicta. l. vna. C. de raptu. virg. versicu. maximè. cuius verba sunt, maximè cum virginitas vel castitas corrupta restitui non potest. facit etiā tex. no. in. l. si vxor. §. si minor. ff. ad. l. Iuli. de adult. vbi habetur quod si mulier minor. 12. annorum nupta est alicui viro, & durate minore ætate commisit adulterium, non potest tanquam adultera accusari: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet originaliter Guilielmus de Cuno. in. l. si quis non dicam rapere. 2. colū. nume. 3. C. de episcopis & clericis. vbi dicit, quod per hoc euasit quendam à poena mortis. tenet etiam & sequitur Palat. Ruui. in sua repetitio. §. 56. folio. 34. colum. 2. versicu. facit ad prædicta. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod talis raptor vel delinquens qui virginem immaturam & nondum viri potentem carnaliter cognouit vel deflorauit, teneatur poena mortis, & alijs poenis contentis in dicta. l. vna. C. de rap. vir. ac si virginem maturam & viri potentem deflorasset. Primo per tex. no. in. l. si quis aliquid. §. qui nondum viri potentem. ff. de poenis. vbi habetur quod licet pro simplici stupro sine vi commissio in aliquam virginem imponatur poena confiscationis medietatis bonorum, & si delinquens sit vilis persona imponatur

coercitio corporalis arbitraria cum relegatioe, vt in .§. item lex Iulia. de adulterijs. versicu. fin. Institi. de pu. iud. & dixi supra ista repe. tamen illud est verum, quando quis corruptit & deflorauit virginem maturam & viri potentē, & sic maiorem. 12. anno. secus vero si corruptit & deflorauit virginem immaturam & nondum viri potentem, nec aptam ad copulam, & sic minorem. 12. annorum. quia tunc, nedum punitur poena ordinaria stupri, sed etiam alia maiori & acriori poena: ergo quando tale delictum est commissum per vim debet teneri delinquens poena mortis ordinaria, & alijs poenis contētis in prædicta. l. vna. C. de rap. virg. cum simili. textus est no. & expressus in dicto. §. qui nondum. cuius verba sunt, qui nondum viri potentes virginem corrumpunt, humiliiores in metallum damnantur, honestiores in insulam relegantur, aut in exilium mittuntur: & ita intelligit illum textum Faber in .§. item lex Iulia. Institi. de pu. iu. in fine: & ibi Nicola. de Neapo. Angelus in tracta. ma. in parte, che me ai adulte. 5. colum. versicul. quæro quæ sit poena stupri. Paulus Grilandus in tractat. de poenis omnifariam coitus. 7. quæstio. 2. colu. nume. 6. & licet Guiler. & prædicti doct. illum textum pro sua opinione adducunt, tamen decepti sunt: quia non loquitur in stupro commisso per vim, sed sine vi: vnde potius est casus apertus pro mea opinione quam pro sua.

Secundo pro hac sententia & conclusione considero textum notabilem & expressum in dicta lege vna. C. de raptu virginum. ibi, aut tutoribus vel curatoribus. & c. vbi disponitur quod raptor mulieris repertus in flagrante crimine possit occidi à parentibus vel consanguineis, vel etiam à tutoribus vel curatoribus talis mulieris: ergo aperte dat intelligere quod dispositio illius textus, & eius poena habet locum in eo qui rapit, vel per vim carnaliter cognouit virginem immaturam, minorem, & nondum viri potentem.

Tertio facit textus in dicta. l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. vbi pro solo attentatu raptus imponitur poena mortis, licet non sit consummatum delictum: ergo à fortiori imponetur in nostro casu & quæstione cum delinquens fecit quod in se erat. & in expresso istam meam sententiam & conclusionem, licet non sic bene fundatam, tenet Baldus in dicta. l. si quis non dicam rapere. final. columna & quæstione. Petrus de Vernia in additio. ad Iacobum Butr. in. l. raptores. eodem titulo. penulti. columna, versiculo. sed quæro

aliquis. Nicolaus de Neapo. in .§. item lex Iulia, de adulterijs. i. columna. Institi. de publicis iudicijs.

43 Quarto principaliter quæro: an raptor qui per vim cognouit aliquam mulierem possit cum ea legitime contrahere matrimonium, & ex hoc euitare poenā delicti. In quo articulo breuiter & resolutiue dico, quod de iure ciuili nec potest cum ea contrahere matrimonium, nec ex hoc euitabit poenam: textus est in dicta. l. vna, versicul. nec sit facultas. C. de raptu virgi. cuius verba sunt. nec sit facultas raptæ virginis, vel viduæ vel cui libet mulieri raptorem suum sibi maritum exposcere: sed cui parentes voluerint, excepto raptore, eam legitime copulent matrimonio. textus in Authentica, de raptis mulieribus quæ raptoribus nubunt. collati. 9. Hodie tamen de iure canonico cui est standum in vtroque foro, bene valet inter eos matrimonium: textus est in cap. tria. & in. c. denique. 36. quæstio. 2. textus capitalis & expressus in cap. fina. de raptoribus. cuius verba sunt, accedens ad apostolicam sedem. & infra, rapta puella legitime contrahet cum raptore, si prior dissentio transeat postmodum in concensum & quod ante displicuit, tandem incipiat complacere, dummodo ad contrahendum legitimæ sint personæ. & ibi glossa ordina. Innocentius. Hostiensis. Ioannes Andreas, Abbas & communiter doctores.

Dubium tamen est necessarium & satis quotidianum, si per tale matrimonium excusetur raptor à poena mortis, & ab alijs poenis de quibus in prædicta lege vna. C. de raptu virginum. cum similibus: Et videtur quod sic: quia in consequentiam videtur dispensatum in poena, quia alias parum prodesset validitas matrimonij.

Item etiam argumento textus cum materia in capitul. 1. & 2. de adulterijs. vbi habetur quod ille qui stuprauerit virginem, cogitur eam ducere vel dotare: & ex hoc euitat poenam legalem vt supra dixi & conclusi. Et in expresso ex isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Ioannes Calderinus in dicto. capitulo finali. extra, de raptoribus. Augustinus de Arimino in additionib. ad Angelum, de maleficijs. in parte, che me ai adulterato. 17. columna, versiculo. an autem per consequens matrimonium. & c. & dicit se habuisse in quæstione de facto, & ita obtinuisse, quod certe est summe notandum in practica. & ante eum tenet etiam Paulus de Castro in. l. raptores. C. de Episcopis. & Clericis secunda columna. vbi dicit se ita consuluisse: &

per

per eius consilium fuit quidam raptor liberatus à poena mortis in ciuitate Mantuæ: & ita ego iudicauit & practicaui in hac ciuitate Salimanticensi, dum essem assessor cum iudice ordinario recusato.

Sed his non obstantibus in puncto iuris ego teneo contrariam sententiam, imò quod per matrimonium non excusetur à poena ordinaria: quia considero quod licet matrimonium valeat inter eos de iure Canonico, cui est standum tamen per hoc non disposuit aliud ius Canonicum, nec potuit disponere in terris imperij circa poenam ipsius delicti impositam de iure ciuili: vnde merito teneretur raptor: nec obstat textus cum materia in capitul. 1. & 2. de adulterijs. quia posito quod eius dispositio seruetur etiam in terris imperij, tamē loquitur & procedit in stupro, & delicto commissio sine vi: in quo videtur decens poena imposita per illa iura canonica: secus tamen est in delicto atrocissimo raptus: quia in eo illa iura non loquuntur nec esset condigna poena: & in expresso istam sententiam & conclusionem videtur tenere Capola consilio. 52. finali colum. numero. 17. Fateor tamen quod hodie in nostro regno procederet prædicta opinio Ioannis Calderi. & sequacium, attentata. 122. titulo primo. 7. partita, quæ secundum communem errorem & intellectum disponit quod facta pace & concordia inter partes, non imponatur poena corporalis pro delicto: vnde stante illa lege posset procedere & practitari prædicta opinio in nostro regno: aliter verò nullo modo posset de iure procedere.

44 Circa quod tamen vtiliter & necessariò quæro, si quis rapuit aliquam mulierem vel sine raptu inuentus sit cum ea taliter quod contra eam probatur stuprum, an euitabit poenam si vterque eorum dicit & confitetur se ante contraxisse matrimonium? & breuiter dicendum est quod sic: ista est glossa singularis & vnica in iure in. l. penultima. C. de fidei iuribus. in verbo confessus. quam ibi ad hoc notat & commendat Baldus, Angelus, & illam glossam ad hoc dicit vnicam Baldus in. l. quicumque. C. de fernis fugitiuis. penultima columna. numero. 24. illam etiam dicit vnicam idem Baldus in. l. eam quam. C. de fidei commissis. 7. columna. numero. 24. illam etiam dicit vnicam idem Baldus in. l. vna de confessis. 8. columna. nume. 35. notat etiam & commendat idem Baldus in. l. prima. C. de collusionibus de tegetida. idem Baldus in cap. primo. §. iniuria. penultima colum. numero. 18. de pace iuramento firmanda. in visibus feu-

dorum. idem Baldus in capitul. tertio loco. extra, de præsumptionibus. Angelus de maleficijs. in parte, che me ai adult. 17. colū. ver. pone quod quidā iuuenis. & ibi eius additionator, illam etiam reputat singularem Ioannes de Platea, in. §. item lex Iulia. de adulterijs. penultima. columna. in fin. Institutio. de publicis iudicijs. Hippolytus in consilio. 61. penultima columna. numero. 36. Capola in consilio. 56. prima colū. Limita tamen & intellige prædictam glossam & eius conclusio. in simplici stupro & copula carnali sine raptore: secus tamen est in raptu: quia ibi apparent signa contraria confessioni. Item etiam secus est in simplici stupro quando apparent aliqua signa contraria prædictæ confessioni, vt quia fœmina inuenta est plorans, vel clamans: vel forte qualitas personarum est valde dissimilis: ita in terminis tenet & declarat Sal. & omnes doctores in locis supra citatis.

45 Aduertendum tamen est quod superiora habent locum & procedunt in virgine, vidua, vel honesta muliere: secus tamen est in publica meretrice: quia si quis eam rapiat vel per vim carnaliter eam cognoscat, non punitur aliqua poena: text. est singularis in iure in. l. verum. versiculo primo. ff. de furtis. cuius verba sunt, & ideo etiam eum qui fores meretricis effregerit libidinis causa, & fures non ab eo inducti, sed alias ingressi meretricis res eiefferunt. furti non tenentur: an tamen vel fauia vel vi teneatur qui suppresit sortum libidinis causa? & non puto teneri: & ita etiam ex facto cum incidisset dixi. & ad hoc illum textum notat & commendat ibi Barto. Albe. Ange. & commu. doctores probat etiam tex. in. l. quæ adulterium. versicul. fina. C. ad legem Iuliam. de adulte. vbi habetur quod accessus carnalis cum famula vili & turpi. existente in aliqua caupona non est punibilis: cuius verba sunt, hæc autem immunes à iudiciali seueritate & stupri & adulterij præstentur, quas vitæ utilitas digna legum obseruatione non credit. & ibi notat gloss. ordinaria & communiter doctores: text. in. l. vna. C. de raptu virginum. cum similibus. vbi expressè requiritur quod ad hoc vt raptus sit punibilis, oportet quod sit commissus in muliere, virgine. vel honesta. & in expresso per ista iura istam sententiam & conclusionem tenet glo. ordin. in dicta. l. vna. C. de raptu virg. in gloss. 1. & ibi Azo in sum. Cinus. Albe. Bald. Ang. Sali. & com. docto. præcipue Hippo. 5. co. nu. 19. glo. ordi. in. §. item lex Iulia. de adulte. in situ. d. publi. iud. in glo. fina. & ibi commu. scriben. Paul. Grilan. in tracta. de poenis omnifariam coitus. 10. q. prin.

Ant. Go. in. ll. Tau. Rr penul,

Commentarij.

penul. colūm, num. 25. Quod tamē limita & intellige nīliam desuerat meretricari & honestē viueret. secundum prædictos docto. vbi supra. Secundo limita & intellige præterquam si talis meretrix sit nupta: quia tūc accessus ei⁹ erit punibilis: ita Bald. in dict. l. vna. C. de rapt. virginū. fina. colū. r. quæstio. & ibi alij docto. & in locis supra allegatis.

46 Duodecimò principaliter est punibilis accessus cum muliere nupta & coniugata: nā si quis habet accessum ad aliquam mulierem nuptā vel coniugatam. committit adulterium: de quo principaliter intendo tractare.

47 Pro cuius perfecta declaratione primo quero quæ sit poena adulterij: & resolutiue dico q̄ de iure antiquo sctorum non reperitur poena determinata vel statuta, nec erat imposta poena mortis: ita probat text. expressus in l. qui cum vno. §. adulterij. ff. de re mil. vbi dicit text. quod reus damnatus crimine adulterij non est recipiendus inter milites: ergo sequitur quod per sententiam non erat imposta poena mortis: quia aliās frustra quæreretur, an esset recipiendus inter milites: & ad hoc notat ibi gloss. ordi. & communiter doct. antiqui. text. in l. 2. §. 1. verficul. miles. ff. de his qui notantur infam. & ibi gloss. ordin. & communiter doctores. text. in l. miles. §. fina. ff. ad legem Iuliam, de adulte. text. in l. Claudius. ff. de his quibus vt indigni. & ibi glossa ordina. & communiter doctores. textus in l. si quis viduam. ff. de quæstionib. & ibi Bar. Alb. Dinus, & communiter docto. antiqui: textus in l. scio. ff. de testibus. & ibi gloss. ordina. & alij doctores, de iure autem Codicis est imposta poena mortis, tam in adultero quam in adultera: text. est in l. quamuis. la. 2. verficul. finali. C. ad legem Iuliam, de adulte. cuius verba sunt, sacrilegos autem nuptiarum gladio puniri oportet. & ibi tenet glossa ordina. Odofredus, Cinus, Iaco. Butriga. Barto. Albericus, Baldus, Salicetus, & communiter docto. de quo vī de melius quam alibi per Salicetum ibi, penultima colūm. num. 18. textus in §. item lex Iulia. de adulterijs. Institū. de publi. iudi. de iure autem authenticorum talis poena mortis non imponitur mulieri adulteræ, sed alia mitior poena: quia detruditur in monasterium vt ibi perpetuo agat poenitentiam, nisi maritus eam velit recipere infra biennium: in adultero vero poena mortis non mutatur: textus est in authentica, sed hodie. C. ad legem Iuliam, de adulterijs. & ibi notat & tenet gloss. ordin. Odofredus, Cinus, Iacobus, Butriga. Albericus, Baldus, Angelus, Salicetus, & communiter do-

ctores. textus in authentica. vt nulli iudicum §. si verò quando. collatio. 9. & ibi Barto. Ange & doctores. & per ista iura istam sententiam & resolutionem ponit Bartol. in l. si adulterium cum incestu. ff. ad legem Iuliam, de adulterijs. & ibi Angel. de Peru. & communiter doctores Faber, Ange. & Platea in §. item lex Iulia. de adulterijs. Institū. de publi. iudi. Innocē. & communiter Canonistæ, in cap. tuē. de procurator. Hostiensis in summa, extra, de adulterijs. 4. colūm. verfic. quæ poena sit imponenda. communitè etiam Canonistæ in ca. gaudemus. de cōner. coniuga. Angelus de maleficijs, & eius additio notat in parte, che mai adult. 12. colūm. verficulo quæro quæ sit poena adulterij, vbi dicit hanc esse communem opinionem, pro qua sententia & conclusione est lex nota. Part. l. 25. titu. 17. 7. partit.

Hodie tamen de iure nostro regio alia poena imponitur, quia vterque tam adulter quam adultera per sententiam iudicis ponitur in potestatem mariti, vt de eis & de eorum bonis faciat quidquid vellet: vnde poterit eos occidere vel aliamquam libet offensam vel iniuriam inferre: text. est in l. 1. tit. 7. lib. 4. foro legum. text. in l. 2. titulo. 15. libro. 8. ordina. & ita quotidie in isto regno practicatur. Nec mirum quod talis poena imponitur. cum de iure diuino poena mortis & lapidationis pro adulterio erat statuta: vt in ca. hæc imago. & in ca. fatis. 33. quæf. 5: ex quo inferitur, quod cum maritus possit eos interficere, quod poterit eis quilibet aliā offensam vel iniuriam inferre: & sic poterit manus vel pedes, vel quodlibet aliud membrum abscindere: text. est notabilis in l. nec in ea. ff. ad legem Iuliam, de adulterijs. cuius verba sunt, sed qui occidere potest adulterū, multo magis contumelia poterit eum iure afficere. & ibi ad hoc notat & commendat Barto. Albe. Ange. & communiter doctores. & illum textum ad hoc notat & commendat Angel. Imola, & communiter moderni in l. in suis. ff. de liberis & posthumis. & ita probat expresse prædicta lex ordinamenti, in quantum dicit, saga del y de sus bienes lo que quisiere.

Dubium tamē est an ista poena habeat locum in sponsa? & videtur dicendum quod sic: & in terminis ita probat text. in l. si vxor. §. diuus. ff. ad legem Iuliam, de adulte. cuius verba sunt, diuus Seuerus & Anto. rescripserūt, etiam in spōsam hoc idem vindicandum: quia nec matrimonium qualecunque, nec spem matrimonij violare permittitur. & ibi notat glo. Bartol. Albe. Ange. & communiter docto. textus in §. si minor,

minor. eiusdem legis. text. in l. miles. §. quærebat. eodem titu. text. in l. propter. C. eod. titulo text. in l. 1. titu. 17. 7. parti. Sed in hoc artic. ista est vera resolutio, quod in sponsa de præsentī habeat locum poena adulterij: in sponsa verò de futuro, non: et in terminis ita tenet Bald. in dicta. l. propter. & est de mente Barto. et doct. in dicto. §. diuus. et in expresso ita disponit hodie prædicta lex. 2. titu. 15. lib. 8. ordinamen. & tenet etiā gloss. ordi. in ca. si verò. el. 1. de sentē. excō. in verbo. cum vxore. & ibi cōmu. docto. Vnum tamē est, quod hodie in nostro regno non potest maritus accusare vnum sine alio, sed aut vtrunq; debet accusare, aut vtrunq; dimittere, ita disponit nostra lex. 80. in. ll. Tauri. facit etiam text. notabilis in l. cui pacto. ff. de seruis expor. vbi habetur quod ille qui pacto vel aliās non potest intrare suburbia ciuitatis, non poterit etiam intrare ipsam ciuitatē: et ad hoc notat ibi gloss. Barto. & communiter doctores: textus in l. in actionibus. verficul. primo. ff. de in litem iurand. ibi, licuit enim ei, & c. textus in regula, nō debet. ff. de regulis iuris. textus in regula, cui licet. de regulis iuris, lib. 6. tradit Bald. in l. si quis, non dicam rapere. 1. colūm. C. de episcopis & clericis. & ibi doctores. idem Bald. in l. fina. C. de exhibendis reis. idem Baldus. in l. prima. C. de pri. car. latē moderni in dicta. l. in suis. Pala. Ruu. in sua repetitio. fol. 57. 1. colūm. §. 87. Ex quo datur declaratio ad legem. 76. his legibus Tauri. qua cauetur quod virtute sentētiæ et licentiæ iudicis possit inimicus propria autoritate interficere inimicum, vt possit etiā eum offendere, vel quamlibet iniuriam inferre et in expresso ita tenet Bartolus in dicta. l. nec in ea. & prædicti doctores, vbi supra. Nec obstat si dicatur quod in poenalibus et exorbitantibus non est licita extensio ex paritate vel maiori ratione: quia isto casu propriè non fit extensio, sed virtualiter ex vi cuiusdam necessariæ comprehensionis, illud quod est minus continetur in maiori, secundum Angelū, Imolam, et doctores in dicta. l. in suis. ff. de liberis et posthumis.

Item etiam imponitur poena amissionis bonorum: in quo articulo resolutiue dico, quod de iure cōmuni si agebatur ciuilitè ad tori separationem, mulier adultera perdebat dotem et omnia alia bona sua, & applicabantur marito: ita probat textus notabilis in l. cōsensu. §. virū. C. de repudijs. et ita tenet glossa ordina. Petrus Cinus, Angelus de Peru. et cōmuniter docto. glo. ordina. Cinus, Albericus, Baldus et communiter docto. in authentica, sed hodie. C. de

adulterijs. Paulus de Castro vbi notabiliter loquitur in l. rei iudicata. §. 1. 2. colūm. numer. 2. ff. soluto matrimonio.

Vnum tamen est, quod iudex secularis nō potest ad hoc cognoscere. sed iudex tantū ecclesiasticus: quia de matrimonio cōtrahendo vel dissolueno non potest iudex secularis cognoscere principaliter, nec incidēter: textus est in capit. plerūque, de donat. iuter virum & vxorem. & ibi tenent cōmuniter doctores. textus in capit. lator. qui filij sint legitimi. cum similibus. si verò agebatur criminaliter ad poenam, non perdebat dotem, sed prædicta mulier adultera detrudebatur in monasterium: & si maritus intra biennium eam non recipiebat, vel mortuus sit, tunc perpetuò debebat ibi remanere: & bona sua diuidantur isto modo, quod liberis extantibus duæ partes applicantur eis, & tertia monasterio: liberis verò non extantibus sed parentibus tertia pars eis applicatur & duæ monasterio: liberis verò nec parētibus extantibus. omnia bona applicantur monasterio: ita disponit text. in dicta authentica. sed hodie. C. de adulterijs. & in l. 25. titu. 17. 7. partita Hodie tamen in nostro regno si agatur ciuilitè nihil est immutatum, sed idem seruabitur quod disponebatur de iure cōmuni: si verò agatur criminaliter, ius cōmune est immutatum: quia tam adulter quam adultera debēt poni in potestate mariti, vt de eis, & eorum bonis faciat quidquid velit, modo habeant liberos, modò non: ita expresse disponit prædicta lex ordinamenti secūda titu. 15. libro. octauo. ordinamē. licet per. l. primā. titu. 7. lib. quarto fo. legum erat dispositum quod extantibus liberis bona nō applicentur marito. Sed attende quod hodie per legem. 82. in legibus Tauri confirmatur prædicta lex fori: & aliud non potest dici nec teneri in iudicādo & consulendo. Quid autem si maritus propria autoritate occidat vxorem & adulterum in flagranti delicto, an lucretur dotem vide infra, in propria quæstione.

48 Secundo principaliter quæro, si matrimoniū non valeat nec teneat inter maritum & vxorem ex aliqua causa puta cōsanguinitatis, vel aliās: & vxor commisit adulterium, an isto casu puniantur poena adulterij, tam ipsa quam adulter, ac si matrimonium valeret? & breuiter dicendum est q̄ de iure cōmuni bene tenebantur poena adulterij: quia etiam matrimoniū putatum nō licet violare, & maritus poterit eos accusare, nō iure mariti sed tanq̄ extraneus: & similiter poterit eos accusare quilibet de populo. Ant. Go. in. ll. Tau. R 2 lo, cū

lo cum sit delictum publicum: text. est notabilis. in. l. si vxor. §. diuus. vers. sed si ea. ff. ad legē Iul. de adult. cuius verba sunt, sed si ea sit mulier cum qua incestum commissum est, vel ea quæ quanuis vxor omnino haberetur, vxor tamen esse non potest: dicendum est iure mariti accusare eam non posse, iure extranei posse. & ad hoc notat & commendat ibi Bart. Albe. Ange. & cōmū. doctores. Ex quo deducitur & inferitur quod non poterit maritus propria auctoritate eos occidere, etiā repertos in flagranti crimine: text. est in. l. mariti. §. fina. eodē tit. ibi, & rectius dicitur eos ius occidendi habere qui iure patris maritive accusare possunt. & ibi tenet Bart. & cōmū. doctores: facit etiam text. in authē. de nuptijs. §. si vero ab initio. col. latio. 4. & ibi notant communiter doctores: tenet etiam Barto. & alij doctores in. l. penult. §. fina. ff. ad municipales. contra glossam ibi. Secundo inferitur quod non lucrabitur maritus dotem propter adulteriū vxoris: ita tenet gloss. ordi. in. l. consensu. §. vir quoque. C. de repu. in verbo, sibi habere, versic. item quid dices. quam ibi sequitur & approbat Salic. & cōmū. alij docto. Paul. de Cast. Alexan. & ceteri scribentes in. l. si cum dotem. §. fin. 2. colū. ff. soluto matri. Contrariū tamē tenet expressē glo. ordinaria in cap. plarūque de donā. interuirū. & vxor. in gl. magna, in fine: vbi dicit quod in hoc casu maritus lucretur dotem: quā ibi sequitur. & commendat Innocen. Hostien. Ioannes Andreas, Anto. de But. Cardi. Anchar. Abb. & cōmū. docto. Sed concordari possunt isto modo, quod glo. & cōmū. opin. in dicto cap. plarūque loquitur quādo maritus egit cōtra vxorem ad separationem tori, & dotem lucranda propter adulterium, & lata sit sententia in fauorem mariti: vnde licet postea velt vxor dotem repetere ex eo quod dicat matrimonium fuisse nullum propter aliquod impedimentū, non sibi proderit propter auctoritatem rei iudicatæ, & propter alias rationes, de quibus per docto. ibi: gloss. verō in dicta. l. consensu. §. vir quoque. loquit & procedit quando vxor principaliter egit ad separationem matrimonij propter affinitatem vel consanguinitatem, & fertur sententia in qua declaratur matrimonium esse nullum, & maritus vult retinere dotem propter adulterium: quia non poterit: quia verē non fuit inter eos matrimonium, nec ex eo aliquod commodum vel priuilegium tāquam maritus consequi debet: & in specie ita dicit & concordat Ioan. Andr. Anto. Anchar. Cardin. & alij docto. in dicto cap. plarūque. de donā.

inter virū & vxor. Ex quib⁹ patet quod aperte deceptus est doctor Pala. Rua. in isto passu in repe. rub. de dona. inter virū & vxor. fo. 19. i. co. nu. 3. fo. 33. vbi prædicta glo. allegat pro cōcordantibus, cum in veritate sint inuicem contraria. Hodie tamen in nostro regno contrarium decisum est, imò quod licet matrimonium ex aliqua causa non valeat, maritus possit accusare vxorem & adulterum: et sic ambo mittentur in potestatem eius, vt possit de eis & bonis eorum facere quicquid velt, ac si matrimonium valeret: & per consequēs poterit eos propria auctoritate occidere si reperiat eos in flagrati adulterio: & tandem omnis illa poena quæ habet locum contra adulteros quando matrimonium valet & tenet, habet etiā locū quando matrimonium propter aliquam causam de iure non valeret: ita expressē disponit hodie lex. 81. his leg. Tauri: & ista est eius vera & propria dispositio. Quā tamen legem intellige quando matrimonium non valet propter aliquod legitimum impedimentum consanguinitatis vel affinitatis: secus verō si propter defectum consensus: ita probat ista lex, & probat text. in capit. ad dissolendum. de sponsal. impu. & ibi no. Abb. & communiter doctores: et tenet Cifuentes hic, & doctor Castillo: ex quo inferitur, si per vim contraxit. non potest accusari de adulterijs. Item infero quod si contraxit in minore ætate, & postea commisit adulterium antequam confirmaretur matrimonium, non potest postea accusari. Confirmatur etiam, quia fortius est matrimonium contractum inter prohibitas personas quā ex defectu consensus: quia primo casu non sit separatio absque iudicio ecclesiæ, et oritur publice honestatis iniuria: text. est sing. et vnicus in cap. porro. de diuor. secundū Abb. et alios doctores ibi. Secundo vero casu non, quando matrimonium est nullum ex defectu consensus: text. est in capit. accessit. de sponsa. impu. text. in cap. vno. eodem titulo. lib. 6. & facit text. in capit. cum locum. de spon. text. in cap. venient. el. 2. eodem titulo. text. notabilis in capitu. significauit. de eo qui duxit in matrimo. quam poluit per adulterium.

49 Tertiò principaliter quæro, quis possit accusare de adulterio? et breuiter & resolutiue dico quod maritus poterit accusare iure mariti, hoc est, cum priuilegio & qualitate mariti, vt infra. 60. dies post commissum delictum præferatur omnibus alijs accusatoribus. Item vt possit accusare sine metu calumniæ. Item vt non teneatur se inscribere ad poenam talionis: postea

ostepa autem poterit accusare maritus non iure mariti. sed tanquā extraneus cum sit delictum publicum: imò tunc inter extraneos præfertur maritus: quia propensiore iure & dolore. venit ad accusandum: text. est in. l. i. §. marito. ff. ad legem. Iul. de adul. text. in. l. 2. §. fin. eodē tit. text. in. l. si maritus. la. 1. §. 1. & si. eodē tit. text. in. l. is cuius. §. ex senatusconsulto. eodem titulo. text. in. l. miles. §. sexagita. text. melior & expressior ceteris in. l. iure mariti. C. ad legem Iul. de adul. cuius verba sunt, iure mariti adulterij accusare volenti sexaginta dies viles computantur, quibus in publico eius facultas fuerit, apud quem reus vel rea postulari potest: & cum præterierit dies isti viles maritus quoq; iure extranei agere potest. & ibi glo. ordi. Odo. Petrus, Cinus, Iaco. Bu. Barto. Albericus. Bal. Ange. Salic. & communiter docto. Azo in summa illustita. 1. colū. nu. 5. Hodie tamē de iure nouo Codicis, noc immutatum est: quia quilibet de populo non pōt accusare, sed tantū maritus, pater, frater, patruus, & auunculus ipsius mariti, vel ipsius adulterij: cuius ratio est, ne cui libet liceat temere fœdare matrimonia: textus est Imperatoris Constantini, in. l. quamuis. la. 2. C. ad legem Iul. de adul. & ibi notat Iaco. Butri. Cinus, Bar. Ang. Salic. & cōmū. docto. licet glo. & aliqui docto. ibi vellent quod imò post istos cōiunctos quilibet extraneus possit accusare: & pro illo text. & communi opinio. est hodie. l. 2. titu. 17. 7. par. Hodie autē de iure nostro regio nullus pōt accusare, modo sit extraneus modo cōiunctus, sed solus maritus: ita disponit text. in. l. 3. titu. 7. lib. 4. foro. II. quæ in hoc communiter practicitur. Aduertendum tamen est quod prædicta. l. fori dicit quod nullus admittatur ad accusandum quando ipse maritus nō vult accusare, nec vult quod alius accuset: ergo eo casu quo non constat de eius contraditione, puta quia sit absens, vel furiosus, bene possit alius accusare, saltē coniuncta persona: de quibus supra diximus: & hoc casu non sit correctā dispositio text. in dict. l. quamuis. pro qua sententia. & con benefacit text. no. in. l. sed & si vnus. §. ait prætor. cū. §. sequenti. ff. de iniuri. vbi habetur quod si filio famil. sit facta iniuria, quæritur patri, & filius non potest agere si pater remittat: sed si sit absens, potest filius agere: quia præsumitur quod si esset præsens ageret & accusaret: sed hoc non obstantē ego teneo cōtrarium, imò quod indistinctē hodie nullus possit accusare adulteros nisi solus maritus modo maritus taceat, modo contradicat, modo sit absens, modo præsens, per rationem præ. l. fori,

& præ. l. quamuis. & ita communiter practicitur. Vnum tamen est quod licet alia delicta publica non præscribantur minori spatio: 20. annorum vt in. l. querela. C. de falsis. tamen istud crimen præscribitur per quinque annos, & vltius non potest fieri accusatio: text. est in. l. mariti. §. præterea & §. hoc quinquennium. ff. ad legem Iul. de adul. text. in. l. quinquennium. eodē titu. text. in. l. adulter. C. eodem titulo. & idem disponit. l. 4. titu. 17. 7. part. vnde videtur dicendum quod hodie poterit accusare infra quinque annos iure mariti, cum nullus extraneus admittatur.

50 Quartò principaliter quæro qualiter probetur adulterium: in quo articulo breuiter & resolutiue dico, quod si testes fide digni deponat se vidisse eodē loco & tempore adulteros commiscētes, & adulterātes, tunc verē probatur delictū. Item etiam probatur per vehementem coniecturam & præsumptionem, puta si testes deponant se vidisse eos nudos & solos in eodem lecto iacentes, licet non commiscētes: text. est capitalis & expressus in capit. liceris. extra, de præsump. & licet ille text. loquatur eo casu quo agitur de adulterio ciuilitate, quo ad separationem tori, tamē idem est si agitur criminaliter ad poenam, ita tenet ibi Abb. in fin. Felinus. 1. colū. & est de mente omnium; tenet etiam Barto. Ange. & cōmū. docto. in. l. 2. §. fin. ff. ad legem Iul. de adul. Odo. Pet. Cinus, Iaco. But. & commū. docto. in authē. Item si quis ei. in fin. C. ad legem Iul. de adul. Ang. de malef. in parte. che meaf. 11. colū. vers. visis capitulis. &c. & ibi eius additio notat. Prædicta tamē procedunt & sunt vera: quādo adulter cognoscitur à testibus: quid tamen si non esset notus eis, & deponerent hominem esse supra fœminam quem non cognouerunt, an nihilominus probetur adulterium? & videtur quod non: quia fortē erat maritus qui odio & inimicitia eam accusat. Item quia fortē minor non potens ad copulam. Item quia dato nomine fortē mulier potest se excusare per absentiam vel aliam causam: sed certe crederem probari adulterium cum necessaria sint probata, nec alia excusationes dictæ præsumuntur: & iam istum casum habui de facto.

Quintò principaliter quæro, an maritus possit propria auctoritate interficere vxorem repertam in adulterio? in quo articulo resolutiue dico, quod de iure communi maritus poterat occidere adulterum repertum in flagranti delicto si erat vilis persona, & repertus et in domo ipsius mariti, & non in alia: text. est in. l. marito. ff. ad legem Iul. de adul. cuius verba sunt, An. Go. in. l. Tau. Rr 3 mari-

marito quoq; adulterum vxoris suæ occidere permittitur, sed non quemlibet vt patri: nã hac lege cauetur, vt liceat viro depræhensum domi suæ non etiam focerit, in adulterio vxoris suæ, occidere eum. text. in. l. Gracchus. C. eodẽ titulo. tex. in. l. qui occidit. ff. ad legẽ Aquiliã. vxorem tamen adulteram interficere non poterat: text. est in. l. nec in ea versis. idẽ autem. ff. ad legem Iul. de adul. & idem expresse disponebat lex. 13. titu. 17. 7. part. pater verò ipsius vxoris licitè poterat interficere adulterum cuiuscunq; cõditionis esset; & etiam filiam adulteram, dum tamen eos simul interficiat, & non vnum sine alio: text. est in. l. patri. ff. ad legem Iul. de adul. cuius verba sunt, patri datur ius occidendi adulterum simul cum filia quam in potestate habet. tex. in. l. quod ait lex. eodem titulo. text. in. l. nihil. eodem titulo. & idem disponebat. l. 14. titu. 17. 7. parti. Vnum tamen est qd si maritus excessit modum in hoc, quia occidit vxorem adulteram vel adulterum in dignitate constitutum, non tenebatur poena mortis, & sic poena ordinaria delicti, sed alia mitiori. quia difficillimum est iustam dolorem temperare: & idem est si pater occiderit vnũ sine alio vel aliter quàm debuerit: text. est valde notabilis in. l. si adulterum cum incestu. §. Imperatores. ff. ad legẽ Iul. de adul. tex. in. l. nihil. versic. sed diuus Marcus. eodẽ titu. tex. in. l. Gracchus. C. eodem titu. tex. in. l. si quis in graui. §. si maritus. ff. ad Sylla. tex. in. l. §. fin. ff. ad legẽ Cornel. de sica. text. no. in dict. l. 14. titu. 17. 7. parti. Hodie tamẽ de iure nostro regio licitè & indistinctè potest maritus interficere vxorem vel sponsam de præsentì, & adulterum repertum in flagranti delicto; modo adulter sit vilis persona modo non, dum tamen non occidat vnum sine alio: ita expresse disponit lex. 2. titu. 15. lib. 8. ordi. & ita prædicatur in isto regno. Verum tamen est quod si casu vel ex aliquo impedimento vel defensione non potuisset maritus ambos interficere, sed vnum tantum, excusaretur. argumento text. in. l. quod ait lex. §. si. ff. ad legem Iul. de adul. tex. in. l. nihil. versic. 1. eodem titulo. imò quod magis est, si sponte & ex proposito maritus vnum tantum ex eis interfecit sine alio, non teneretur poena mortis nec ordinaria, sed alia mitiori poena: argumento text. in dicta. l. si adulterum cum incestu. §. Imperatores. ff. ad legem Iul. de adul. & in. l. Gracchus. eodem titulo. cum similib. supra allegatis. & in terminis ita probat text. in. l. 14. titu. 17. 7. parti. licet in contrarium videtur text. not. & expressus in. l. nihil. ibi, nam si alterum occidit. l. Cornelia reuserit: quia licet teneatur lege Cornelia, non tamen debet puniri: eadem poena, sed mitiori, argumento text. in. l. prima. §. diuus Adrianus. ff. ad legem Corneliam, de sicarijs. & in. §. fin. eiusdem legis.

52 Aduertendum tamẽ quod videtur quod nostra lex Regia & prædicta iura quæ permittunt maritum posse occidere vxorem & adulterum in flagranti delicto non procedant nec debeant seruari tanquam iniqua quia præsuppono qd omnis lex nutritiua peccati est nulla & non seruanda, vt in ca. si. de præscri. & in ca. erit autẽ lex. 4. distinc. & in ca. pen. & si. de consuet. & vtrubiq; cõmu. doctor. adeo qd idem est si esset nutritiua peccati venialis, secundum eodẽ: sed maritus qui occidit vxorẽ propria auctoritate peccat mortaliter, vt in præcepto diuino, nõ occides, & dicit glo. singu. in cap. inter hæc. 33. quæst. 2. quam sequuntur ibi doctores: & reputat singularẽ Abbas in ca. 2. de homicidio. 1. col. nu. 2. idem Abb. in ca. veniens. el. 2. de spõsa. idem Abbas in ca. si verò. el. 1. de sent. excõ. 3. colu. nu. 10. Ana. in. ca. interfecisti. de homi. Felinus in ca. quæ in ecclesijs. de consuet. 4. col. quia ad hoc notabiliter responde vt dixi in l. 76. supra his. ll. Tauri.

53 Et intantum est verum quod maritus potest occidere vxorem adulteram repertam in adulterio, vt procedat etiam si sit prægnans, & ipse hoc bene sciret. quia impetus & dolor acerrimus eum excusat. Item etiam quia quodam modo pronocatus videtur facere ad suã defensionem: ita tenet expresse Guilerm. de Cu. in. l. imperator. l. 2. ff. de statu homi. & ibi Bart. nu. 2. Albe. 2. col. penul. quæst. Bal. 3. lect. in fin. Ange. penul. quæst. nume. 4.

54 Nec obstat text. in. l. prægnantis. ff. de poenis. tex. in. l. imperator. la. 2. ff. de statu hom. cum simi. vbi habet quod licet mulier prægnans possit condemnari ad mortem vel ad aliam poenã corporalem, tamen eius executio suspenditur donec pariat: quia illa iura procedunt in sententia & executione iudicis, quæ debet fieri cū temperamento & iuris ordine, sed in nostro casu loquimur in executione facti & hominis in quo aliquis ordo iuris non attenditur, argumento text. in. l. quid ergo. §. cum autem factu. ff. de his qui notan. in fa. & ita respondent prædicti docto. vbi supra.

55 Item etiam intantum est verum quod potest occidere adulterum repertum in flagranti delicto, vt procedat & habeat locum etiam si sit clericus constitutus in sacris: & per hoc talis maritus non incurrit sententiam excommunicacionis,

nis ex dispositione text. in cap. si quis suadente. 17. q. 4. per rationem superiorem: quia iustus dolor eum excusat. Item etiam quia pronocatus videtur facere ad suam defensionem. Item etiam quia nulla iniuria videtur fieri ecclesiæ quæ præterdit se iniuriatam ratione ordinis clericali: quia illud quod licitum est respectu principalis offensi, debet esse licitum respectu alterius tertij, qui dicitur offensus in quandam consequentiam. argumento text. in. l. non solum. §. quanquam. ff. de iniurijs. text. est no. & expressus in cap. si vero. el. 1. versic. nec ille. extra, de sent. excom. cuius verba sunt, nec ille compellendus est ad sedem apostolicam venire qui in clericum cum vxore, matre, sorore, vel filia propria turpiter inuentum manus iniecit violentas. & ibi gloss. ordi. & commu. docto. & istam sen. & con. tenet Bald. Angel. Ioan. de Imo. & commu. moderni in. l. quid ergo. §. si heres. ff. de lega. Ang. de male. in parte, che me ay adult. 19. col. versic. quid si pater vel maritus. & ibi eius additionator idem Ange. in. §. 1. Insti. de his qui sunt sui, vel alieni iu. 2. colu. nu. 5. pro qua sent. & conc. est hodie no. lex par. in. l. 3. in medio. titulo. 9. 1. par.

56 Circa prædicta tamẽ vtiliter & necessario quæro si maritus occidit vxorem & adulterum repertos in flagranti crimine, sed non potest probare qualiter eos inueniat adulterando: vel reperit solus, nudum cum nuda, an puniatur maritus, vel qualiter excusetur iste est no. & quotidianus articulus: in quo breuiter & resolutiue dico, quod si tales adulteri reperiantur occisi in lecto, vel alia parte, & loco secreto & occulto, nudus cum nuda, taliter quod si ibi viui reperirentur probaretur contra eos adulterium: quod istomet casu si ibi reperiantur mortui & occisi, satis ex hoc constat & probatur eos esse repertos in flagranti adulterio, argumento text. in cap. literis. extra. de præsump. cum materia. Secundo pro hac sen. & con. facit, quia quando quis reperitur mortuus in aliquo loco semper præsumitur quod ibi fuit occisus, & non alibi: deinde est qd si reperiat occisus iuxta domum alicuius, est præsumptio contra dominum & habitatorem illius domus: ita probat text. no. in. l. ædiles. ff. de via publica. & ibi notat Bar. 4. no. tenet etiam & commendat Roma. in. l. 1. §. si quis in villa. 1. col. nu. 4. ff. ad Sylla. Feli. in cap. fin. in fine, extra, de homi. Ange. de ma. in parte, fama pu. præ. 17. col. versic. quid autem si reperiat. tenet etiam & reputat singularẽ Iaso. in. l. si quando. C. vnde vi. 8. col. facit etiam doctrina Ange. in. l. si cum exceptio-

ne. §. in hac. prope fin. ff. quod metus causa. vbi dicit quod repertus in aliquo loco in dubio præsumitur esse ciuis illius loci: tenet etiam Bald. in. l. si. C. si a non com. iudi. ff. col. pe. q. August. de Ari. in addit. Ange. de ma. in parte, che. est quædam inquisitio. l. additione. idem August. in addit. Ange. in parte, de Bononia. 2. additione. Feli. in cap. quoniam. de offic. or. 1. col. nu. 3. pro quibus facit text. in. l. 1. ff. ad municipa. & ibi Bar. & doctores.

57 Tertio pro hac sen. & con. facit, quia in delictis quando tractatur de aliquo reo absoluendo in dubio, semper debemus intelligere aliquid esse factum tempore & loco licito & permisso, potius quàm illicito & non permisso, vt excusetur à delicto: & hoc casu dubia probatio releuat probantem, argumento text. in. l. merito. ff. pro socio, & in. l. interpretatione. ff. de poenis. cum simi. per quæ iurata expresse tenet Bartolus, vbi singul. loquitur, in. l. non solum. §. sed vt probari. 2. colu. ff. de ope. no. nun. & ibi commu. moderni, præcipuẽ Alexan. & Iaso. qui dicunt quod totus mundus sequitur illam sententiam. tenet etiam & commendat Abb. in cap. in præsentia. 3. col. extra, de proba. idem Abb. vbi reputat singu. in cap. per tuas. de condi. apposi. Sali. & alij docto. in. l. matrem. C. de proba. Ange. de male. & ibi eius additionator melius quàm alibi in parte, de anno præsentì. 4. col. versic. quid si accusator. Confirmatur etiam, quia in criminalibus probatur defensio per solas coniecturas & præsumptiones, argumento text. in cap. de præsumpt. & ibi expresse notat Innocen. Ioan. An. & commu. docto. Bald. vbi valde commendat, in. l. vna. C. de confess. 12. col. nu. 46. & Iason in. l. vbi vim. ff. de iusticia & iure. nu. 7. & in terminis, quod in isto casu proposito excusetur maritus, tenet Paris de Puteo, licet certe non sic fundauerit, in tractatu syndicus, folio. 192. in parte, quia dicitur. 2. col. Si vero tales adulteri reperiantur occisi non in eodem lecto, vel loco secreto & occulto, nudus cum nuda sed vestiti, & in tali loco quo si viui ibi reperirentur, non esset contra eos probatum delictum, certè non excusaretur maritus, licet dicat inuenisse eos adulterando: quia tali casu non est pro eo aliqua præsumptio: pro qua sententia & conclusionem facit bonus & apertus text. in Authen. si quis ei. C. ad legem Iul. de adul. cum materia: vbi habetur qd maritus nullo modo potest interficere vxorem, nec illum quem habet suspectum de adulterio, etiam si reperiat eos loquentes in aliquo loco suspecto. nisi præcedat trina monitio in scriptis: de quo textu latius

Commentarij.

infra proxime dicemus.

58 Item etiam quæro, si maritus interfecit uxorem & adulterum vel aliquem eorum, non tamen repertos in flagranti delicto, & talis maritus pro defensione & excusatione sua verè & realiter probat eos commisisse adulterium, an excusetur à poena homicidij, vel saltè mitigetur poena ut non possit puniri poena ordinaria delicti, sed alia mitiori & extraordinaria poena? & videtur quod excusetur ut saltem non teneatur poena ordinaria. Primò quia de iure communi quando maritus vel pater occidit uxorem, vel adulterum, vel utrūque, præter vel contra formam traditam à lege, non punitur poena ordinaria delicti, sed mitiori & extraordinaria: text. est in l. si adulterium cum incestu. §. Imperatores. ff. ad l. lul. de adul. text. in l. nihil. versic. sed diuus Marcus. eod. titulo. text. in l. Gracchus. C. eod. titulo. text. in l. si quis in graui. §. si maritus. ff. ad Sylla. text. in l. 1. §. fin. ff. ad legem Corneliam de sica. text. in l. 14. titu. 17. 7. par. Secundo quia si ille qui est prouocatus ab alio excedat modum suæ defensionis, non tenetur poena ordinaria delicti, sed mitius punitur propter excessum: quia non videtur esse in tanta culpa qui iustum dolorem temperare non potuit. Item quia homo intenso dolore promotus, non est in plenitudine intellectus, argumento text. in l. diuus Adrianus. ff. ad legem Pompe. de parri. text. in l. 1. §. quæri. ff. ad Turpil. text. in l. qui cum maior. §. si libertus. ff. de bonis liber. text. in cap. olim. de ressi. spolia. text. in cap. significauit de poeni. & remis. & tenet no. Bald. in l. vt vim. ff. de iusti. & iure. si. col. & ibi Iason. & Fortunius Garcia: idem Bald. in l. 1. C. vnde vi. 6. col. 10. q. & ibi Cynus, Albe. Faber. & Sali. Tertio & not. facit text. certe singu. in proposito, in l. diuus Adrianus. ff. ad legem Pompe. de parri. vbi habetur quod pater occidit filium suum in venatione, eo quod nouercam adulterabat, & non tenetur poena mortis tanquam parricida sed mitius punitur: quia deportatur in insulam: cuius verba sunt, diuus Adrianus fertur, cum in venatione filium suum quidam necauerat qui nouercam adulterabat, in insulam eum deportasse: quod latronis magis quam patris iure eum interfecisset. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod maritus puniatur poena ordinaria delicti tanquam homicida. nec propter hoc aliquo modo excusetur: quia verè commisit homicidium, nec potest compensare delictum vel offensam præteritam, nisi eo casu quo occiderit in flagranti crimine, vel facta denuntiatione secundum formam:

text. in Authen. si quis ei. C. ad legem Iul. de adulte. & ibi commu. docto. Et confirmatur, quia si quis intulit alteri vulnus, vel fecit grauem iniuriam & offensam, & postea ex interuallo occidatur ab offenso, nihilominus teneretur poena ordinaria, nec excusaretur propter offensam prius receptam, nisi incontinenti causa defensionis fecisset, argumento text. in l. 1. & per totum. ff. ad legem Corneliam. de sica. text. in l. 1. & in l. is qui aggressorem. & per totum. C. eod. titulo. Nec obstat primum fundamentum, in quo dicebamus quod quando maritus vel pater occidit adulteros præter formam traditam à lege, mitius punitur. quia respondeo quod illud est verum quando reperti sunt in flagranti delicto: non verò alias. Secundo non obstat secundum fundamentum, in quo dicebamus quod si prouocatus excedit modum defensionis, non tenetur via ordinaria: quia similiter debet intelligi quando in continenti tempore lata iniuriæ excessit modum defensionis.

59 Tertio non obstat text. fortissimus & terribilis in dicta, in l. diuus Adrianus. ff. ad legem Pompe. de parri. quia respondeo tripliciter. Primo modo quod loquatur in patre qui de iure antiquissimo poterat licitè & impune occidere filium, vt in l. in suis. ff. de libe. & posthu. Sed ista solutio non satisfacit nec est tenenda, quia illud erat de iure antiquissimo ante legem Pompe. de parri. de qua loquitur text. in dicta. l. diuus Adrianus. Vel aliter & secundo dicamus, quod in casu illius text. pater inuenit filium adulterando nouercam, & sic in flagranti crimine: & ita tenet & declarat ibi Hippo. de Mar. & ante eum Pau. de Cast. in l. in suis. ff. de libe. & posthu. 1. col. in. si. sed ista solu. similiter non est vera nec satisfacit: quia non est verisimile quod in venatione vbi plures solent congregari filius adulterasset nouercam: & sic necessario inferitur quod loquitur de adulterio antea commisso: & iste est sensus glos. or. Bart. Albe. & commu. docto. ibi. Vel aliter & tertio dicamus, quod ille text. loquatur in patre qui habet maximam potestatem & correctionem in filium, & ex causa & offensa etiam præterita & antecedenti potest filium punire: & licet occidat & modum excedat, vel aperte & deliberatè voluit occidere, non tenetur nec punitur poena ordinaria, sed minori: vt vbi dicit text. & ille sit eius verus, nouus, & subtilis intellectus: vnde secus est in marito vel alijs personis: & licet maritus & alia persone habeant aliquam correctionem & vindictam in uxorem vel subditos, vt in l. vna. C. de eme. pp. in illa est vel de moderata, & non ita permissa sicut in patre.

Item

60 Item etiam quæro an maritus possit interficere illum quia habet suspectum de adulterio, si reperiat eum alloquentem cum sua uxore, & in propria domo vel alio loco secreto? in quo breuiter & resolutiue dico, quod si talis maritus prius ei ter in scriptis denuntiauerat sub præsentia trium testium fide dignorum nè cū uxore sua loquatur, & postea inueniat eum cū ea loquentem in domo vel loco secreto, licitè poterit eum occidere: alias verò nõ. text. est in Authen. si quis eis. C. ad legem Iul. de adulte. cuius verba sunt, si quis ei quem suspectum habet de sua uxore ter in scriptis denuntiauerit sub præsentia trium testium fide dignorum, & postea inuenit eum cōuenientem uxori suæ in domo sua vel uxoris, vel adulteri, vel in popina: siue in prouincia, aut in suburbanis, sine periculo eum perimat. & ibi notat & commendat gloss. or. Odo. Cynus, & commu. docto. Azo. in summa illius tit. si. col. nu. 21. text. in Auth. vt liceat matri & auæ. §. his quoq. colla. 8. & ibi glo. or. Iaco. de Bellouiso, Bart. Angel. & commu. doc. & idem disponit lex. 12. titu. 17. 7. part. adde tamen quod qualibet denunciatio debet fieri post suam allocutionem, taliter quod pro forma debent esse tres allocutiones, & tres denuntiationes: vnde non sufficit quod postquā maritus eum habet suspectum simpliciter ei ter denunciet: & in expresso ita tenet & declarat solus Iacob. de Bellouiso, in dict. Authent. liceat matri & auæ. §. his quoque. coll. 8. 2. col. 3. oppo. in quantum dicit quod ista iura procedunt ex vehemēti præsumptione & odio ipsius suspecti & contumacis: quia quatuor vicibus eum inuenit cum uxore. Sed certè prædicta iura hoc nõ requirunt, imò simpliciter & indistinctè dicunt, quod si maritus habet suspectum aliquem de uxore sua potest ei ter denunciare in scriptis: & si postea sprete tam solēni denuntiatione reperiat eum cum uxore alloquentem possit interficere: & iste est sensus omnium doctorum & prædictæ legis partitæ. Item adde quod in his denuntiationibus debet interuenire Tabellio, cum iura dicant quod fiant in scriptis: ita solus Odo. in dicta. Authen. si quis ei. sed ego crederem contrarium. argumento text. in l. scripturas. C. qui potio. in pig. ha. & in Authen. sed nouo iure. C. si cer. peta. & in l. contractus. C. de fide instru. vbi habetur quod actus vel contractus potest dici & fieri in scriptis, cum debita solennitate, licet in eo non interueniat Tabellio, maxime in hoc casu quo tractatur de defensione.

61 Item etiam quæro, an in casibus in quibus ma-

ritus potest uxorem suam & adulterum interficere possit alteri committere vel demandare istud ius vindictæ in quo articulo resolutiue dico quod ius vindictæ est adeo personalissimū quod non potest alteri committi seu demandari, etiam si maritus sit senex, debilis, vel infirmus. argumento text. in l. seruus si heredi. ff. de statu. libe. text. in l. vnica. §. ne autem. C. de cadu. tollen. text. in l. pe. §. 2. ff. de diuer. & tempo. præf. & in expresso istam sent. & conc. probat text. per locum ab speciali in l. Gracchus. versic. deniq. C. ad legem Iul. de adul. vbi dicitur quod soli filio potest maritus hoc committere vel demandare propter identitatem personarum: ergo non alteri: cuius verba sunt, denique filijs eius qui patri paruerunt præstandum est, & ibi notat & commendat Odo. Cynus. Bal. Ange. Sali. & commu. docto. & illum text. ad hoc expresse notat & commendat Bart. in l. non solum. §. si mandato. 2. col. nu. 5. ff. de iniurijs. Sali. in l. non ideo minus. C. de accusat. 3. col. nu. 10. Alexan. Iason. & alij moderni in l. 1. §. fin. ff. de ope. no. nun. Hippoly. in l. vna. C. de rap. vir. 2. col. nu. 3. Feli. in cap. si vero. el. 1. 2. col. de sen. ex com. idem Feli. in cap. quæ in ecclesijs. de consi. 4. col. in fi. & in expresso istam sent. & cō. tenet glo. singu. & vnica. in l. cum fūdum. in verbo, postea. in fine. ff. de vi & vi arma. quam ad hoc dixit singu. & vnica Bald. in capit. ad nostram. 2. col. nu. 2. de proba. idem Bald. in capi. si. de iura. calum. 1. col. in fine. notat etiam & commendat idem Bald. in cap. literis. de appella. fin. col. nu. 23. idem Bald. in cap. de cetero. 2. col. nu. 4. de re iudicata. idem Bald. in l. accusationis. in fine. C. de accusa. idem Bald. in l. 1. C. vnde vi: an tepe. col. nu. 46. idem Bald. in ca. 1. §. 1. 2. col. nu. 3. de pace tenē. et in. fir. in vfi. seu. idem Bald. in l. ad officium. 2. col. & q. C. commu. diui. Pau. de Castr. in l. si cum dotē. §. transgrediamur. 1. col. in fine. ff. sol. ma. et ibi Alexan. 3. col. nu. 10. Roma. in l. si quis in graui. §. si maritus. ff. ad Sylla. Ioan. de Ana. in cap. 2. fin. col. et. q. de homi. Ang. de Ma. in par. che me ai adul. 20. col. versic. an maritus. Iason. notabiliter in l. 1. §. 3. col. ff. de ope. no. nun.

62 Vnum tamen est quod talis maritus potest secum adducere amicos vel familiares vt eum adiuuent, & cōmodius et tutius possit facere vindictam, et maxime si sit senex, infirmus, vel debilis persona, et timet ne forte inueniat resistentiam. argumento. text. in l. 2. de iu. om. iu. text. in l. si. ff. de offi. eius cui manda. est iuris. text. in l. 3. §. qui habet. ff. de ser. rusti. præ. text. in l. 3. §. si in fin. ff. de penu. lega. text. in l. leg. atis. ff. de aliena.

men.lega.tex.in cap.præterea.de offi. delega. tex.in cap.suspicionis.eodē titulo. quibus probatur quod commissio vel delegatio aliquo actu videtur omnia commissio sine quibus ille actus exerceri non posset: & ex isto fundamento & ratione istam sen. & con. tenet Paul. de Cast. in l. refectionis. ff. commu. præ. Bal. in l. vt vim. ff. de iusti. & in. 3. col. 6. q. idem Bal. in cap. fi. r. co. in fi. de iu. calu. Iason, vbi reputat hoc esse not. in. l. 1. §. si. ff. de ope. no. nun. idē Iason in. l. 2. 2. col. nu. 4. ff. de iu. om. iu. Cæpo. vbi dicit ita obtinuisse in. q. de facto. in tract. de ser. vrba. prædio. cap. 23. 2. col. nu. 6. Hippo. de Mar. in. l. vna. C. de rap. vir. 3. col. nu. 11.

63 Item quæro, an maritus occidens vxorem propria authoritate lucretur dotem & alia bona quæ acquireret si via iuris ordinaria eam accusaret? & magistraliter & resolutiue dico quod non. Primò quia de iure cõmuni propter adulteriu mulier nõ perdit dotem nec alia bona, vt supra dictũ est. Secundò quia maritus propter adulterium non potest interficere vxorẽ: ergo non debet aliquid acquirere ex suo facto & delicto culpali. Tertio quia per mortem vxoris etiam si naturaliter cõtingeret statim ipso iure extingueretur delictum & eius poena, tã respectu personæ quã bonorum. vt in. l. defuncto. ff. de publi. iudi. & in. l. 1. r. & pertot. C. si reus vel accusator mortuus fuerit. & in expresso istam sen. & con. probat & fũdat tex. in. l. si ab hostibus. §. 1. ff. sol. ma. cuius verba sunt, si vir vxorẽ suam occiderit, dotis actionem hæredibus vxoris dandam esse Proculus ait: & recte. nõ enim æquum est virum hoc facinus suũ dotem sperare lucrificare: idemq; & e contrario statuendum est. & ibi no. & cõ. glo. or. & cõmu. docto. Sed aduertendum quod ille tex. loquitur de iure communi, quo non licebat marito interficere vxorem, etiam repertam in adulterio: vnde fecus videtur esse in casu quo de iure sibi liceret. Ex quo videtur inferendum quod cum in nostro regno licitè possit maritus vxorem suã & adulterum interficere, vt in prædicta. l. fori & ordinamenti supra allegatis: q; similiter lucrabitur bona eorum ac si via iuris eos accusaret: & in expresso ita probat text. à contrario sensu iuncta glo. or. in dicta. l. si ab hostibus. §. 1. ff. solu. matri. & ibi notabiliter Bar. 2. col. si. q. Ange. de Peru. 2. col. nu. 3. Iaso. 2. col. in fin. nu. 11. Lancel. Decius. 1. col. in fi. Christophorus de Nicellis, quem ipse refert. Pro qua sent. & con. facit tex. in. l. qui seruum. ff. de verbo. obli. vbi habetur quod si debitor ex iusta causa occiderit seruũ promissum, quia repertus est in adul-

terio cum vxore, vel aliàs: non tenetur ex contractu ad æstimationem, vel interesse, vel ad aliam quam pœnam: cuius verba sunt, qui seruũ mihi ex stipulatu debebat, si in facinore eum deprehenderit, impune eum occidit: nec vtilis actio erit in eum constituenda. tex. in. l. quidergo. §. si hæres. ff. de lega. 1. tex. in. l. eleganter. §. fin. ff. de pigno. actio. Sed his non obstantibus contraria sen. & con. est verior, & tenenda: imo quod hoc casu maritus non lucretur bona vxoris nec adulteri, tali fundamẽto & ratione: quia quando quis propria authoritate ius sibi dicit, amittit lucrum legale. text. est singul. & vnicus in iure in. l. interdum. la. 2. §. qui furẽ. ff. de furtis. vbi ille qui propria autoritate capit furem, & ducit eum ad iudicem, bene recuperat rem: sed amittit pœnam dupli vel quadrupli a iure inductam pro furto. & ad hoc illium tex. in suo casu notat & commendat ibi Bart. Albe. & docto. & eum dicit ibi peregrinũ & vnicum Ange. de Peru. & ad hoc illium tex. reputat singul. & vnicum Ioan. de Imo. in dicta. l. si ab hostibus. §. 1. ff. sol. ma. & ex isto fundamento & ratione istam sen. & con. tenet Bal. in dicta. l. si ab hostibus. §. 1. ff. sol. ma. 1. col. in fine. & ibi Ioan. de Imo. Pau. de Cast. 2. col. in fine. Rom. si. col. nu. 21. Alex. 3. col. in fi. nu. 15. & magis cõmu. docto. Ioãnes Campe. in tractatu dotis. 5. part. & 5. q. Pro qua sen. & cõclusionone est hodie expressa lex nostra Tauri. 82. quæ hoc formaliter disponit & determinat. Ex quibus inferitur quod tam de iure communi quã regio talis maritus qui propria authoritate occidit vxorẽ propter adulterium non potest lucrari bona vxoris quæ ex aliquo pacto vel lege per mortem eius sibi deferuntur. ita probat tex. in dicta. l. si ab hostibus. §. 1. ff. sol. ma. & ibi notant communiter doctores.

64 Dubium tamen est circa hoc fati nouũ & singulare, si talis maritus qui propria authoritate interfecit vxorem & adulterũ repertos in adulterio, possit succedere filijs vel hæredibus eorũ ab intestato in bonis habitis ab eis? & videtur quod non: imo quod sicco applicentur. argumento tex. glo. & com. opi. in. l. Lucius. ff. de iure fil. & in. l. cum ratio. §. si. ff. de bonis damnatorum. & eorum quæ latè dixi in materia delictorum in delicto homicidij. Sed ego teneo cõtrarium, imo quod bene possit eis succedere: quia illa iura procedunt quando iustè & sine causa quis alium interfecisset: nõ ster vero casus loquitur quando maritus licitè & iustè fecit: vnde licet priuatur a successione ipsius interfecit, non tamen hæredum.

65 Item quæro si vxor alicuius requisita ab aliquo de adulterio committendo reuelauit marito suo an possit licite requirentem decipere, & dicere vt veniat secretè in domum suam, & ibi eum verberare & iniuriam inferre? & breuiter dico quod sic, argumento tex. in. l. si quis seruo per suaferit. C. de furtis. vbi habetur quod si seruus sit requisitus ab aliquo de furto committendo, & ipse domino suo nuntiauit, & permisit vt aliquas res perferret in domum eius: qui persuasit tenetur tam de actione furti quã serui corrupti: & per illum tex. istam sen. & con. tenet ibi Pau. de Cast. 1. col. nu. 1. notabili: & ibi Iacobinus de sancto Geor. Pala. Ru. in sua repetitio ne. fo. 73. 1. col. §. 29.

66 Ex quo text. inferit etiam ibi Ange. de Peru. q; si Castellanus vel custos alicuius castri vel fortalitij sit requisitus vel inuitatus ab alio vt recipiat pecuniam vel dona, & castrum vel fortalitium sibi tradat, & hoc reuelauerit domino, licite poterit eum decipere, & dicere vt certo tempore veniat, & eum punire vel aliqua iniuria eũ afficere: & idem tenet ibi Paul. & Iaco. de sancto Geor. idem Ange. in. l. quicunque. C. de seruis fugi. 2. col. in medio.

67 Item etiam inferitur quod si iudex sit requisitus ab aliquo litigante vt pecuniam recipiat & pro se ferat sententiam, vel iniustitiã faciat, potest ei præbere aures, & dicere & fingere vt veniat tali die & hora, & ibi secretè habere testes qui videant & audiant, & postea eum capere & punire: ita Pala. Ru. vbi supra. Intelligerem tamen supra dicta quod possit maritus vel alter verberare vel aliam iniuriam sibi inferre: non vero eum occidere, vel mēbrum incidere: quia non est moderata defensio. Item quia non est sequutum delictum.

68 Item quæro si maritus iam decessit, & mulier petit dotem ab hæredibus, an possint hæredes opponere de adulterio in vita mariti commissio, ad eam excludendam. & breuiter dico quod non: modo maritus sciuerit adulterium esse commissum modo ignorauerit: quia est accusatio vel exceptio tendens ad meram vindictam, sicut actio iniuriarum vel pœnalis, & ideo non transmittitur ad hæredes ante litem contestatam. argumento tex. in. l. 1. §. hæredes. ff. de priua. delict. tex. in. l. iniuriarum actio. la. 1. ff. de iniu. tex. in. l. quod diximus. §. hæc actio. ff. de calumnia to. tex. in. l. si vero. §. hæc autem actio. ff. de his qui deiece. vel effu. tex. in. l. inde Neratius. §. si infans. versi. hanc actionem. ff. ad legem Aquil. tex. in. l. vna. C. ex delict. defun. tex. in. l. si. C. de

reuo. dona. tex. in. l. omni modo. versi. nam si nullam. C. de inoffi. testa. tex. in. §. non autem omnes. In l. de perpe. & tempo. actio. & in expresso istam sen. & con. probat. tex. iuncta glo. or. in. l. rei iudicata. §. 1. in. si. ff. solu. matri. & ibi tenet notabiliter Bal. Pau. de Cast. Ioã. de Imo. Alex. & magis com. docto. tenet etiam docto. Canonistæ in cap. plerunq; de dona. inter vi. & vxor. præcipue Præpositus. 1. col. nu. 2. Ange. de male. & ibi eius additionator in parte, che. me ay adulterato. 6. col. versi. quid si maritus.

69 Item quæro quid e contra, si vxor adultera decedat & maritus superviuat, & hæredes vxoris repetant dotem, an possit maritus opponere exceptionem de adulterio & eos repellere, & videatur quod sic: ita probat text. in. l. fin. C. de adulte. Sed contrarium est tenendum. imo quod talis maritus non possit prædictam exceptionẽ opponere: quia post mortem vxoris vel alterius delinquentis ante litem cõtestatam extincta est pœna corporalis & pecuniaria: text. est in. l. defuncto. ff. de publi. iudi. tex. in. l. ex iudiciorum. versi. si. de accusa. tex. in. l. vna. C. ex delictis defunctorum. tex. in. §. non autem. in fine. In l. de perpe. & tempo. actio. tex. in. l. 25. titulo. 7. part. nec obstat text. in dicta. l. si. C. de adulte. quia debet intelligi quando vxor decessit postquam factum erat diuortium inter eos, vel lite iam mota super eo: fecus vero si ante decesserit: quia tunc non poterit maritus agere, nec excipere de adulterio. & in expresso ita tenet & declarat glo. or. in dicta. l. si. C. de adulte. in gloss. pe. & ibi Bald. Sali. & magis commu. docto. Odrofe. in. l. cõsensu. C. de repn. pe. col. & q. & ibi Albe. 1. col. in medio. ita etiam tenet Alexan. in dicta. l. rei iudicata. §. 1. 2. col. in medio. versi. quid si mulier. & ibi cõmu. moderni.

70 Item quæro si mulier vidua soluto matrimonio habuit accessum ad alium, & sic commisit stuprum, an perdat dotem & applicetur hæredibus mariti, & videtur quod sic: quia mulier vidua quæ non transit ad secundavota dicitur remanere & durare in primo matrimonio, & gaudet priuilegijs primi mariti: text. est in. l. si. C. de bonis maternis. ibi siue in priore matrimonio pater ex quo filios habuit permanere voluerit. & c. & ibi notat Cynus. Bart. & alij docto. tex. in. l. filij. §. vidua. ff. ad municipa. & ibi glof. & commu. docto. tex. in. l. quotiens. C. de priui. Scholarum. lib. 12. facit etiam tex. in. l. pe. C. de adulte. & ibi Bart. & docto. & in expresso isto fundamento & consideratione istam sen. & con. tenet Paul. de Cast. in. l. sororem. C. de his quibus vt indig. 1. col. nu. 4. idem. Pau. de Cast.

*† sobre el numero 50 vease a Molina dyp la abinon
lib. 1. cap. 1. lex num. 19 ref ad 55 - ubi de los bienes auid
de el marido & los pueros*

Commentarij.

Cast. in l. fideicommissum. C. de fideicommissis. 2. colum. in fine. tenet etiam & reputat singul. Iason. in l. 2. ff. solu. matri. 2. colum. num. 6. Augusti. de Ari. in addit. ad Ange. de male. in parte, che me ai adulterato. 6. colum. versic. quid si maritus. Hippolytus de Marfilij latè & no. in l. vna. C. de rap. virg. 1. colum. nume. 48. idem Hippoly. in conf. su. conf. 13. Felinus in cap. pastoralis. de iudi. 3. colum. in medio. Prapo. in capit. prarunq; de do. inter vi. & vxo. 2. col. nu. 3. Pala. Rttui. in sua repetitione, fol. 48. r. colum. versic. ex quo dicebat. & fol. 60. r. colum. versic. & quod plus est. Cifuertes in l. 14. supra his legibus Tauri. 2. questione, licet dicat quod opin. contraria est magis fauorabilis. Aduertendum tamen quod ista sententia & conclu. videtur intelligenda & limitanda, quando talis mulier fecisset stuprum infla annum luctus: quia tunc magis proprie dicitur durare primum matrimonium, argumento text. iuncta gloss. ordi. in l. vna. §. exactio. C. de rei vxo. actio. & in toto titulo. C. de secun. nup. Item etiam & secundo videtur intelligenda & limitanda, quando dos non esset soluta mulieri, sed esset penes heredes mariti & ab eis repeteretur: quia tunc ipsi possunt excipere de tali stupro per eam commissio: cuius ratio potest esse, quia quando iam est recuperata per mulierem, amplius non dicitur dos: sed ita demum si non est recuperata, argumento text. in l. cum pater. §. dotale. ff. de legat. 2. & in l. etiam. ff. de fundo dotali. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam: imo quod indistincte talis mulier vidua non perdat dotem propter stuprum commissum in viduitate, modo infra annum luctus, modo postea. Item modo dos sit recuperata, modo sit penes heredes mariti. Primo quia adulterium & eius poena proprie & vře dicitur matrimonio durante, non vero postea: sed postea in viduitate dicitur stuprum, & habet locum eius poena distincta. Secundo quia si mulier commisit adulterium in vita mariti, non possunt heredes contra eum agere per viam accusationis vel exceptionis, quia est ius vindictæ quod non transit ad heredes, vt supra proxime conclusum est: ergo a fortiori non possunt contra eam agere vel excipere pro stupro postea commissio in viduitate. Tertio hoc clarius confirmatur per. II. Regias, quibus probatur quod nullus habet facultatē accusandi de adulterio nisi solus maritus: & in expresso, licet non sita fundent, istam sententiam & conclusionem tenet Alexan. in dicta. l. forem. C. de his qui vt indig. 1. colum. in medio. versic. item facit. la-

so. in dicta. l. fideicommissum. C. de fideicommissis. num. 1.

71 Item quæro quas excusationes habet vxor adultera vt possit se defendere à poena adulterij. Et breuiter & resolutiue dico quod habet sequentes excusationes. Prima est si lapsus est quinquennium à tempore commissi delicti: text. est in l. mariti. §. prater ea. ff. de adulte. text. in §. hoc quinquennium eiusdem legis. text. in l. quinquennium. eodem titulo. text. in l. adulter post quinquennium. C. de adulte. cuius verba sunt, adulter post quinquennium quam commissum adulterium dicitur, quod continuum numeratur, accusari non potest. text. in l. 4. titulo. 17. 7. part. Secunda est si adulterium commissum est de voluntate & consensu mariti: text. est in l. cum mulier. ff. solu. matri. & ibi gloss. ordi. Bar. & commu. doctores. Quod intellige quando talis exceptio opponitur ante litem contestatam: secus vero si post: quia non reuolat vxorē, licet faciat puniri maritum: si vero opponatur ab adultero ante litem. con. prodest vt excusetur, postea vero non excusatur, nec facit puniri maritum: text. est in l. 2. §. si publico. ff. de adulte. & ibi tenet & declarat gloss. ordi. Bart. & commu. docto. text. in l. si maritus. §. præscriptiones. eodem titulo. text. in l. ita nobis cordi pudor est. C. de adulte. & ibi gloss. ordi. & commu. docto. & ita expressè disponit & determinat. l. 7. titulo. 17. 7. part. Tertia est si post commissum adulterium maritus habuit & retinuit vxorem adulteram in sua domo, vellecto, & menscianter: non vero alias: quia per hoc videtur remittere prædictum adulterium vxori: ita probat text. no. in l. si vxor. §. si. ff. de adulte. & ibi communiter doctores: text. in l. sine metu. in fine. C. de adulte. & ibi gloss. ordi. & communiter doctores: facit text. in cap. quemadmodum. de iure iurando. & in expresso per ista iura ita tenet Albe. in l. consensu. C. de repu. 1. col. in fine. versic. vt vltimo notandum. pro qua sententia & con. est lex nota part. 8. titulo. 17. 7. part. & l. 5. titulo. 7. libro. 4. foro. II. Aduertendum tamen quod prædictas excusationes vel alias similes quas habet vxor debet proponere ante litem contestatam: non vero postea: text. est in l. si maritus. la. 2. §. præscriptiones. ff. de adulte. cuius verba sunt, præscriptiones quæ obijci solent accusantibus adulterij ante solent tractari quam quis inter eos recipiatur. & ibi glo. ord. Bart. & communiter doctores: text. in l. 2. §. si publico: eodem titulo. & ibi Bar. & doctores: text. in l. adulter. post quinquennium. C. eodem titulo, & ibi notabiliter Salice. & doctores.

Item

72 Item quæro an maritus teneatur adulterū & adulteram simul accusare, vel possit vnum eorum quem velit accusare? Et resolutiue dico quod de iure communi maritus non poterat eos simul accusare, sed vnum tantum eorum quem vellet: text. est in l. si maritus. la. 2. §. fin. versic. fin. ff. de adult. text. in l. nihil. §. si. eodem titulo. text. in l. reos. C. de adul. cuius verba sunt, reos adulterij duos simul marem & foeminam ex eadem causa fieri lex Iulia de pudicitia vetat: sed ordine peragi vtrosq; licet. & ibi vide rationes per Salice. & doctores. Hodie tamen in nostro Regno maritus potest accusare ambos simul, vel vnum eorum quem velit: ita probat & disponit lex. 2. titulo. 15. li. 8. ordi. ibi dum dicit: Y si los accusare ambos, o qualquier dellos, que a quel contra quien fuere juzgado, que lo metan en su poder, y haga del y de sus bienes lo que quisiere. Postea autem de iure Regio nouissimo per nostras leges Tauri statutum est quod maritus teneatur vtrosq; simul accusare, & non possit vnum sine alio: ita disponit lex. 80. his. II. Tauri. Quod tamē intellige vt debeat eos simul accusare in vno eodēque libello, vel diuersis, dum tamen faciat vno eodēque tempore, argumento huius. l. & rationis eius: & tenet hic Castillo. Sed certè mihi videtur contrarium, inò quod in vno eodēque libello debeat accusare: quia alias resultaret diuersitas & incoueniens in accusando, procedendo, & exequendo. Item intellige quando vterque viuat: secus verò altero mortuo, quia tunc superstes potest accusari: ita etiam aperte probat illa. l. in quantum dicit, siendo viuos. Ex quo inferitur quod si vterque viuat & maritus vni parcat, videtur etiam alteri remittere delictum: argumento illius legis. Vnum tamen est quod eo casu quo de iure communi accusaret vnum eorum tantum, sententia absolutoria eius fauore lata prodest alteri, condemnatoria verò non: text. est not. & expressus. in l. denūciaste. §. fin. ff. de adult. ibi, si absolutus fuerit, mulier per eum vincet, nec vltra accusari potest: si condemnatus fuerit mulier per eum non est condemnata, sed agat causam suam, vt fortassis & obtineat vel gratia, vel iustitia, vel legis auxilio possit. & ibi gloss. ordi. Barto. & communiter doctores. & idem disponit lex. 9. titulo. 17. 7. parti. Ex quo singu. nota quod in delictis connexis, sententia absolutoria lata fauore vnius, prodest alteri: sed adde quod hoc est speciale in delicto adulterij propter fauorem matrimonij: secus vero est in alijs: quia in eis sententia absoluto-

ria lata pro vno non prodest alijs: ita probat text. in l. adul. versic. si. eo tempore. ff. de adulterijs. & in expresso ita tenet & declarat ibi Bart. & commu. docto. & istam dicit communem opinionem. Alexā. in l. sape. ff. de re iud. 10. col. num. 36.

73 Item quæro quæ sit poena lenocinij in quo breuiter dico quod si maritus commisit istud crimen punitur eadem poena quæ est imposita pro adulteri. ita probat text. in l. 2. §. lenocinij. ff. de adulterijs. ibi. poena adulterij configitur. text. in §. si publico. eiusdem legis. textus in l. mariti. §. plectitur. eodem titulo. text. in l. casti tati. C. de adulte. text. in l. de crimine. versic. l. fina. eodem titulo. text. in l. mercelem. C. de cōdictio. ob turpē caus. text. in l. isti quidem. ff. quod metus causa. text. in l. melior cæteris. in l. auxilium. §. in delictis. versic. dixi. ff. de minori. Hodie tamen videtur quod ista poena non possit habere locum: nam cum de iure Regio poena adulterij sit, quod vterq; tā adulter quam adultera ponatur in potestatem mariti, vt de eis & eius bonis faciat quicquid velit, ista poena non potest in nostro casu verificari, cum non reperiat offensum in cuius facultate ponatur & ideò fortè in nostro Regno solet praticari quod tam marito quam vxori imponatur poena flagellorum. Sed certè illa poena est irridenda pro tali nefando crimine: vnde teneo quod isto casu debeat imponi poena mortis. Primo quia ista erat poena adulterij de iure communi. vt. in l. quamuis. la. segūda. in fine. C. de adulterijs. & latè dixi supra. Secundo quia pro hoc est casus expressus in l. 2. in fine. tit. 22. par. 7. quæ aperte dicit quod isto casu imponatur marito poena mortis. & per eā ita tenet Palat. Ruui. vbi ex clamat de isto delicto, & de iudicibus qui illam legem non seruant in practica, in sua repetitione. fol. 95. col. 3. versic. sed si tanta est notorietas. §. 21. Si verò alius commisit istud crimen, siue masculus siue foemina contra aliquam mulierem coniugatam, virginem, viduam, religiosam, vel honestam: similiter punitur poena mortis. ita probat text. in l. qui domū. ff. de adul. text. in l. mariti. §. plectitur. eodem titulo. cuius verba sunt, plectitur, & qui pretium pro comperto stupro acceperit: nec interest vtrum maritus sit qui acceperit, an alius quilibet: quicumque enim ob conscientiam stupri acceperit aliquid, poena erit plectendus. text. expressior & melior cæteris in authent. de lenonibus. §. præconizamus. ibi, omnia nouissima sustinere supplicia. collatio. 3. & ibi notant communiter doctores, & idem disponit prædicta. l. part. in fine.

Ant. Go. II. Tau. S1 Quod

74 Quod tamen limita & intellige quando adulterium vel stuprum fuit sequutum & consummatum: secus verò alijs: quia tunc mitius puniatur, & sic poena arbitraria: ita probat tex. valde notabilis in l. 1. §. ff. de extraordinarijs criminibus cuius verba sunt, aut mulierem puellamve interpellauerit, quidve impudicitie gratia fecerit, donum præbuerit, pretiumve quo is persuaderet dederit, perfecto flagitio, puniatur capite: imperfecto, in insulam deportatur. & idem probat lex. 7. titulo. 10. lib. 4. foro. l. si verò hoc delictum committatur contra aliam mulierem non cõugatam nec honestam, tunc imponeretur poena arbitraria modo sequatur & consummetur delictum, modò non: argumento prædictorum iurium. Item etiam adde quòd etiam ille qui misit prædictum leonem vel intercessorem alicui honestæ mulieri, committit crimē iniuriarum, licet delictum attentatū nõ sequatur, & punitur extra ordinē iudicis arbitrio: arg. tex. in d. l. 1. §. ff. de extraor. crim. tex. in l. 1. §. omnē. ff. de iniur. tex. in l. sed est quaestio. §. si. eo. ti. tex. in l. attentari. eo. tit. text. in l. item apud Labeonem. §. si quis virgines. eo. tit. tex. in §. iniuria. in fine. Insti. eod. titu. tex. in l. 5. tit. 9. 7. par.

75 Postremò & finaliter quero, si mulier coniugata habet filium ex adulterio de quo ipsa est bene certa, maritus autem hoc ignorat & tractat eum vt filium, & ei intendit bona sua relinquere prout patris est officium, quid faciat talis mulier in conscientia? In quo articulo breuiter & resolutiuè dico, quòd in casu dubio quãdo mulier adultera hoc non potest cognoscere, quia constante matrimonio promiscuè & sine maximo interuallo habuit accessum eum marito & cum adultero, filius natus præsumitur esse mariti, & non alterius: vnde tam in conscientia quàm iniustitia mulier est secura, argumento text. in l. miles. §. defuncto. in fine. ff. de adulter. vbi expresse habetur, quòd filius natus constante matrimonio ex muliere coniugata præsumitur esse legitimus: dato casu quòd probetur illo tempore esse adultera: cuius verba sunt, cum possit & illa adultera esse, & impubes defunctum patrem habuisse. & ad hoc notat & commendat ibi Ange. de Peru. & alij doctores: & illum text. ad hoc reputat singu. & vnicum idem Ange. in l. septimo mense. ff. de statu hominũ. reputat etiam singu. & vnicum Bald. in l. si matre. 1. colum. num. 2. C. de suis & legi. here. notat etiam & commendat idem Bal. in l. filium eum definimus. 1. le. 2. colum. in fine. ff. de his qui sunt sui vel alieni iu. idem

Bal. in l. si vicinis. C. de nup. idem Bal. in Rub. C. de proba. si. colum. idem Bal. in l. 2. C. de cõmu. seruo manu. idem Bald. in l. 1. C. qui accusa. nõ poss. 11. colum. nu. 52. Pau. de Cast. in l. 3. ff. de libe. & posthu. 2. colum. nu. 3. Abbas Panor. in cap. penul. 2. colum. num. 7. de adult. & ibi Bal. & cõmuniter alij doctores. idem Abb. in cap. per tuas. 1. colum. in fine de proba. idē Abbas in capit. transmissæ. 2. colum. numer. 9. qui filij sint leg. Hippolytus de Marsilijs in l. 1. §. ad quaestio. penult. colum. numero. 20. ff. de quaestio. Palat. Ruui. in sua repetitione, cap. per vestras. de dona. inter vi. & vxo. 35. fo. 2. co. num. 12. Pro qua sententia & conclu. facit. tex. not. in l. 9. titu. 14. 3. part. si verò talis mulier bene est certa quòd filius est natus ex adulterio, tunc si potest sine periculo hoc filio reuelare, faciat, & inducat eum vt ingrediatur ordinem Fratrum mendicantium, & ibi profiteatur vt marito non possit succedere: vel si remaneat in seculo, quòd repudiet hæreditatem: si verò nõ audet hoc reuelare, vel dato quòd fecit, nec potuit eũ ad hoc inducere, tunc si habet bona ex quibus satisfacere possit, debet tantũ dare & restituere alijs filijs vel hæredibus ab intestato, vel eis quibus verisimiliter sciret quòd relinqueret si illum filium putatiuum nõ haberet: & si id verisimiliter non possit scire nec cognoscere, illud det & restituat pauperibus pro eo à quo bona illa sunt ablata: si verò non audet hoc reuelare propter periculũ homicidij, nec habet bona, ex quibus satisfacere possit, tunc conteratur & poeniteat, & erit secura in conscientia, cum aliud facere nõ potest: nam cum ex vna parte sit dñum bonorum, ex alia graue periculum personæ, debet eligere minus damnum. argumẽto tex. in cap. nerui. & ca. duo. 13. distinctione, cum similibus. Et in expresso istam sententiam & resolutionem probat tex. in genere, in cap. officij. de poenit. & remis. vbi tex. loquitur in isto casu, & dicit quòd mulieri debet iniungi competens satisfactio per discretum sacerdotem: & argumento illius tex. & aliorum iurium tenet & declarat ibi Innocen. Hostien. Ioan. Andr. Anto. de Butri. Abbas Panor. Cardina. Ancharra. Collectarius, & cõmuniter doctores: Ancharra. no. in regula, possessor malæ fidei. de regu. iur. 13. colum. numero. 22. Summa Syluestrina in parte, adulteriũ. 1. quaestione. Summa Ange. in parte, adulteriũ. 4. quaestione: & istam quaestioem mouet Barto. in l. filium eum diffinimus. de his qui sunt sui vel alieni iuris. in fin. & dicit quòd contingit in quadam Regina.

TEX

TEX. LXXXIIII.

Vando se prouare que algun testigo depuso falsamente cõtra alguna persona, o personas en alguna causa criminal: en la qual si no se aueriguasse su dicho ser falso, a quel o aquellos contra quien depuso merecia pena de muerte, o otra pena corporal, que al tal testigo aueriguando se como fue falso le sea dada la misma pena en su persona y bienes como se le deuiera dar a aquel o aquellos contra quien depuso seyendo su dicho verdadero, e aso q̄ en aquellos contra quiẽ depuso no se execute la tal pena, pues por el no quedo de dargela. Lo qual mandamos que se guarde y execute en todos los delictos de qualquier calidad que sean: en las otras causas criminales y ceuiles mandamos que contra los testigo s̄q̄ depusieren falsamente se guardẽ y executẽ las leyes de nuestrs reynos que sobre ello disponen.

S V M M A R I V M.

- 1 Falsitas est delictum publicum quod committitur quando quis sciẽter & dolose mutat substantiam veritatis in præiudicium alterius.
- 2 Quando & quibus casibus committitur falsitas, & quæ sit poena eius?
- 3 Quæ sit poena fabricantis falsam monetam?
- 4 Si quis non fabricauit falsam monetam, sed tondexit, vel raserit, vel diminuerit, qua poena puniatur?
- 5 Expendens falsam monetam, licet non fecerit eam, qua poena puniatur?
- 6 Quæ sit poena eius qui fabricauit scripturam falsam?
- 7 Testis qui falsum testimonium dixerit in causa ciuili vel criminali, qua poena puniatur?
- 8 Ille qui dixit falsum testimonium contrarium in causa hæresis, qua poena puniatur?
- 9 Testis qui dixit falsum testimonium in causa adulteri, qualiter puniatur?
- 10 Iudex qui dolo, pretio, vel malitia iniuste aliquem condemnauit, qualiter puniatur?
- 11 Quando quis dolose mutat sibi nomen in præiudicium alterius, qualiter puniatur?

- 12 Quãdo quis mensuras publicè signatas mutauerit vel corruerit, qua poena puniatur.
- 13 Regulariter quæ sit poena falsi?
- 14 An in hoc delicto falsitatis admittatur appellatio?
- 15 Si iudex, tabellio, vel testis dicat, & affirmet se fecisse falsitatem, an talis confessio probet in præiudicium tertij, quando non fuit facta in plena reo iudicio?
- 16 Insignia doctoralia & eorum significatio.
- 17 Duodecim priuilegia Doctoratus.
- 18 Doctor qui per viginti annos legerit efficitur iubilatus & illustris sicut ille qui clarissimo sanguine fuerit natus.

Lex. lxxxiiij. finalis.

Nota dispositionem huius legis. Pro cuius perfecta intelligẽtia & declaratione dico q̄ Falsitas est delictum publicum quod committitur quando quis sciẽter & dolose mutat substantiam veritatis in præiudicium alterius: text. est in l. quid sit falsum. & quasi per totum. ff. ad legẽ Corneliam, de falsis tex. in l. 1. & per totum. C. eo. tit. tex. in authent. de instrumentorum cautela. et fide. vel. 1. colla. 6. cuius verba sunt. nihil est aliud falsitas nisi veritatis mutatio. tex. in l. 1. et per tot. tit. 7. 7. par.

- 2 Circa quod duo principaliter sunt videnda. Primum est, quãdo & quibus casibus committatur falsitas. Secundum est, quæ sit poena eius?
- 3 Quoad primum dico quod primò committitur falsitas quando quis fabricat falsam monetam Regis, vel principis non recognoscentis superiorem. Quo casu propter grauitatem criminis alteratur & aggrauatur poena: quia de iure antiquo. fforum, liber homo damnabatur ad bestias: seruus verò puniebatur poena mortis: text. est in l. quicumque. ff. ad legem Corneliam de falsis. cuius verba sunt. quicumq; nummos aureos partim raserint, partim tinxerint, vel sinxerint, si quidem liberi sunt, ad bestias dari: si serui, supremo supplicio affici debent. Hodie tamẽ de iure nouo Codicis, modo reus delinquens sit liber, modo seruus, punitur poena mortis ignis, & publice concrematur, & omnia bona eius confiscantur: & hoc casu dicitur committere crimen læsæ maiestatis: text. est formalis & expressus qui quotidie practicatur in l. 2. C. de falsa moneta. Item etiã eadem poena puniuntur socij qui sciẽter præstiterunt fauorem, auxilium, vel consilium principalibus delinquentibus. Item etiam eadem poena puniuntur qui domum propriam vel fundũ ad

Ant. Go. in ll. Tau. Ss 2 hoc

Commentarij.

hoc delictum committendum præstiterunt. Item etiã si domus, vel fundus in qua talis moneta falsa fabricatur sit aliena, confiscatur, etiã si dominus eius sit ignorãs, dum tamen sit prope ipsam domum vel locum ubi sit, & non valde longè ubi verisimiliter potuit ignorare & nõ providere, dum tamen sit masculus & maior ætate. 14. annorum: secus verò si talis domus, fundus, vel locus sit alicuius mulieris vidue vel minoris: quia tunc non confiscatur. text. est in l. 1. C. de falsa moneta. & idè expresse disponit lex penultima & fina. tit. 7. 7. par. & lex. 7. tit. 12. lib. 4. foro. 11.

4 Item adde quòd ille qui non fabricavit falsam monetam, sed tantum totonderit, raserit, vel diminuerit monetam in aliquo mediante aliquo artificio, de iure antiquo puniebatur eadem pœna, scilicet, damnationis ad bestias: text. in dict. l. qui cunq; ff. ad legem Corneliam de falsis. ex quo videtur quòd hodie puniatur pœna mortis & concremationis, argumento text. in dict. l. 2. C. de falsa moneta. sed teneas contrarium, imò quòd talis ondens, radens, vel diminuens monetam non puniatur pœna mortis & concremationis, sed tantum pœna damnationis ad bestias: & cum illa non sit in usu, erit ad Galeras, vel arbitraria: nec illa pœna corripitur isto casu, quia text. in dict. l. 2. C. de falsa moneta. solum loquitur in fabricante, in quo consideratur maius delictum: unde illa lex & eius pœna tanquam odiosa non est extendenda: & in expresso ita tenet Barto. in dicta. l. qui cunque. ff. ad legem Corneliam, de fal. gloss. ordi. & ibi Cynus, Salicet. & communiter doctores in dicta. l. 2. C. de falsa moneta. gloss. etiam ord. & communiter doctores in capit. quanto. de iure iuran. Hippolytus in l. qui falsam. ff. ad legem Corneliam, de fal. nu. 99. & idem disponit lex penul. titu. 7. 7. part. Hodie tamen videtur quòd debeat imponi pœna mortis & confiscationis bonorum, per pragmaticã huius regni folio. 112. lib. pragmaticarum: quæ ad literam disponit: quòd si quis fecerit, totonderit, raserit, vel diminuerit monetam, teneatur pœna mortis & confiscationis bonorum: nec obstat si dicas quòd illa pragmatica loquitur in illa moneta aurea vel argentea quæ ibi nouiter inducitur & mandat fieri: quia eadem ratione extenditur ad aliam quemlibet monetam quæ postea fiat: & istud est quòd sentio.

5 Item adde quòd expendens falsam monetam puniatur eadem pœna, licet non fecerit: ita probat text. in l. lege Corneliam. versi. eadè lege. ff. ad legem Corneliam, de fals. cuius verba sunt,

eadem lege exprimitur, nõ quis nummos stanneos, plumbeos, emere, vendere, dolo malo vel let. & ibi notat Barto. & communiter doctores. Confirmatur quia ille qui vitur in instrumento falso punitur sicut ille qui fecit: text. est in l. 2. C. de fide instrument. text. in l. si falsos. C. ad legem Corneliam, de fal. & in expresso ita tenet Ange. de malefi. in parte, falsario. 2. colum. versiculo, quæro. & ibi eius additionator: tenent etiam doctores præcipue Anania in cap. ad falsariorum. de crimine falsi. Hippolytus de Marsilijs in l. qui falsam monetam. ff. ad legem Corneliam, de fal. nu. 64. quòd tamen intellige quando scienter expendit prædictam monetã: non verbaliã: ita probant prædicta iura & determinant prædicti doctores, ubi supra. Vnum tamen est quòd ille qui habet & possidet prædictam monetam excusatur si doceat & ostendat illum à quo eam habuit, licet contra possidentem sit aliqua suspicio: ita probat text. in l. maiorem. C. ad legem Corneliam de fals. per quem ita tenet Cynus. Iacob. Butri. Ange. de Peru. & communiter doctores ibi: Abbas & alij doctores in cap. quãto, de iure iuran. Anania & communiter doctores in cap. ad falsariorum. de crimine falsi. Hippolytus de Marsilijs in dicta. l. qui falsam monetam. ff. ad legem Corneliam de fal. u. col. nu. 97.

6 Secundo committit quis falsitatem quando fecit vel scripsit scripturam falsam, vel quando aliquam partem eius deleuit: text. est in l. 1. §. qui rationibus. ff. ad legem Corneliam de fal. text. in l. Paulus. eodè titulo, cum pluribus alijs eiusdem titu. text. in l. si falsos codicillos. in l. qui veluti. eodem titulo cum similib. Quòd intellige quando talis scriptura aliquam fidem plenam, vel semiplenam vel indicium faciebat: secus si nullam: ita Bart. in dicta. l. qui rationibus. & ibi doctores: & tenet gloss. ordi. & communiter doctores. in l. damus. & hoc casu si talem falsitatem commisit in aliqua scriptura Regis vel Papæ, puniatur pœna mortis: si vero falsitatem commisit in alia scriptura, tunc si est tabellio debet amputari sibi manus dextra, & amittit officium. cum remaneat infamis: si vero sit alia priuata persona incurrit penam falsi regularem & ordinariã, quæ est deportatio, & omnium bonorum publicatio, de qua latius & generaliter infra dicemus: text. in l. 6. titu. 7. 7. par. text. in l. si. titu. 19. 3. par. text. in l. 1. tit. 12. libro. 4. foro. 11. & attende quòd hoc casu non videtur imponi aliqua pœna confiscationis bonorum: & confirmari potest ista pœna de iure communi per text. in authen. de mandatis princi-

principum. §. coges. colla. 3. ubi exactor publicus pecunia: si scribit se minus accepisse quàm accepit, punitur hac pœna amputationis manus. Item etiam confirmatur ex antiqua lege in Lombardia quæ dicebat manum incidendam tabellioni conscientiam falsum instrumentum: de qua meminit gloss. in Authen. sed nouo iure. C. de seruis fugi. Item adde quòd etiam ille qui vitur in instrumento falso committit crimen falsi: text. est in l. 2. C. de fide instrum. in hoc tamen est maxima differentia quòd ille qui fabricauit instrumentum falsum indistincte tenet pœna falsi, licet non vitatur eo: vel si vitatur & desistat tamen ille qui non fecit nec fabricauit, sed tantum usus est in eo iudicio: si desistat ante sententiam definitiuam, excusatur. text. est singularis in l. si falsos codicillos. C. ad legem Corneliam de falsis. & ibi gloss. ord. & commun. docto. ille tamen qui semel desistit ab illo in instrumento quòd arguebatur falsum, nõ potest amplius eovti, etiam in alio iudicio: text. est singularis in l. 3. C. de fide instrum. & ibi reputat singu. & vnicum Bal. & alij doctores.

7 Tertio committit quis falsitatem quando productus in testem in aliqua causa ciuili vel criminali dixit testimonium falsum: text. est in l. 1. ff. ad legem Corneliam de fal. text. in l. lege Corneliam. §. pœna legis Cornelie. eodem titu. text. in l. eos. eodem titu. quo casu si dixit falsum testimonium in causa criminali & capitali contra innocentem, punitur pœna mortis, vel eadem pœna qua reus teneretur si contra eum verè probaretur delictum: text. est in l. 1. §. præterea. ff. ad legem Corneliam, de fide. ibi, quiue falsum testimonium dolo malo dixerit, quo quis publico iudicio rei capitalis damnaretur. & ibi ad hoc notat & commendat gl. or. Bar. Angelus, Hippolytus. & commun. doctores: & reputat ibi mirabilem Albe. & illum text. ad hoc reputat sing. Baldus in cap. 1. §. iniuria. si. col. & q. de pace iuramento firman. in Vfi. feudorū. idem Bal. in l. presbyteri. 2. co. nu. 10. de epis. & cle. idè Bal. in l. iuris iurandi. 2. col. C. de rebus credi. idem Bal. in l. data opera. 6. col. num. 28. C. qui accus. non poss. Ioan. de Ana. in ca. 1. de crimine falsi. 3. col. in fine. & idem disponit lex. 26. titu. 11. 3. part. Confirmatur etiam, quia accusator calumniosus puniatur similitudine supplicij: text. est in l. libellorum. in fine. ff. de accusa. text. in l. si cui. eodem titulo, cum similib. text. in l. 2. C. his qui latrones. per quem dicit ibi. Bal. in fine quòd ille qui facit aliquem capi qui postea reperitur innocens, debet puniri similitudine supplicij: & per hoc fuit quidem decapitatus

in ciuitate Perusij. Sed attēde, salua eius pœna, quòd cum hodie pœna talionis non sit in usu, eius sententia non posset procedere, sed teneretur pœna extraordinaria. Dubium tamen erat de iure communi, an ista sententia & conclusio procederet eo casu quo ille contra què dictum fuit testimonium non fuit condemnatus: quia ante sententiam apparuit de falsitate: Et videtur quòd non: sed tantum eo casu quò est sequuta mors vel pœna corporalis. Primo, quia vt dixi, hodie pœna talionis non est in usu. Secundo quia hoc probat prædicta lex partitæ, quæ loquitur eo casu quo pœna est mandata executioni. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quòd vtroque casu tenetur pœna mortis vel simili pœna corporali, qua reus teneretur si contra eum verè probaretur delictum: & in expresso ita probat text. in dicto. §. præterea. probat etiam text. notabilis in cap. satis. in fine. 33. q. 5. quem ad hoc notant & commendat ibi doctores: illum etiam ad hoc commendat Felinus in cap. sicut. de testibus. 2. col. num. 2, & istud est quòd expresse voluit & disposuit ista nostra lex finalis Tauri: & ista est eius principalis decisio.

8 Quæro tamen circa hoc, si fortè testis falsum testimonium dixit contra alium in causa heresis, vtrum possit poenitere sicut reus poterat, licet contra eum probaretur delictum? Et breuiter dico quòd non: quia talis testis falsus non tenetur de heresi, sed de crimine falsi, in quo nõ habet locum poenitentia: & in expresso ita tenet Iaco. de Arc. in l. fin. C. de accusationib. & ibi Cynus. 1. colum. versic. 3. quæritur. Albe. 2. colum. versicu. sed quid si aliquis. Bald. 1. col. num. 3. Ange. de Peru. in fine, num. 3. & per consequens teneretur eadem pœna qua reus teneretur si delictum heresis probaretur: & certe esset iustissima pœna, licet aliquando soleat praticari contrarium, imò quòd leuior & arbitraria pœna imponatur.

9 Item etiam quæro, si testis dixit falsum testimonium in causa adulterij contra aliquos, & probetur falsitas, qua pœna talis testis puniatur? Et videtur quòd pœna mortis: quia eam potest maritus imponere ipsis adulteris, cum per. 11. nostras regias possit maritus adulteros interficere. Ex aduerso tamen videtur quòd talis testis non teneatur pœna mortis: quia illa non est præcisa, certa, nec determinata per nostras. 11. Regias in causa adulterij: sed tantum est pœna arbitraria posita in voluntate & facultate mariti, cum ambo, hoc est, adulter & adultera tradantur marito vt de eis & bonis Ant. Go. in. 11. Tau. S. 3. eorum

eorū faciat quicquid velit: vn de videtur quod hoc casu talis testis falsus puniatur pœna arbitraria, sicut de iure communi: & certè quæstio est dubia, noua, & singularis: in qua primo videtur quod talis testis teneatur pœna iuris communis. Vel aliter & secūdo videtur quod talis testis ponatur in potestatem eorū contra quos testimonium tulit super adulterio. Vel aliter & tertio dico quod videtur quod talis testis teneatur pœna mortis: quia ad talem penā se extēdebat pœna & delictum adulterij super quo deposuit: & iam iste casus contigit de facto in Cācellaria Regia de Valladolid: & quæstio fuit valde dubia, & fuit diuersitas & discordia inter ipsos iudices, & processus fuit ad alios remissus, & finaliter fuit imposita pœna mortis: & certè ista pœna & opinio videtur mihi iusta & tenenda.

10 Item adde quod sicut testis deponens falsum testimonium in causa criminali punitur pœna mortis, vel eadem qua ipse reus delinquens puniretur si contra eum probaretur delictū, vt supra proxime dixi, & disponit nostra lex finalis Tauri: ita eodē modo iudex qui dolo, pretio, vel malitia iniuste aliquē condemnauit in causa criminali, teneatur pœna mortis, vel eadē qua ipse cōdemnatus afficiebatur: text. est singu. & vnicus. in. l. lex Iulia. §. fin. ff. ad legem Iuliam repetundarum. quem ad hoc reputat singularem & vnicum Baldus in. l. presbyteri. la. i. C. de episc. & cler. 2. col. nu. 10. licet litera eius sit corrupta in allegatione. illū etiam dicit mirabilē Bal. in. l. vnica. C. ex delictis defunctorum. pe. colum. facit etiam textus in. l. 1. & per totū. ff. quod quisque iuris. per quem ita tenet Bald. in rub. C. de pœna iudicis qui malē iudicauit. & idem disponit lex notabilis Partit. 24. tit. 22. 3. par. & l. 4. in fi. tit. 30. 7. part.

Si vero dixit falsum testimonium in causa criminali, non tamen capitali, tenetur pœna ordinaria falsi, de qua inferius dicam: si vero dixit falsum testimonium in causa ciuili, in dīstinctō teneatur pœna ordinaria falsi, & tenetur parti ad totale interesse: ita dicūt & probāt prædicta iura superiora: & probat etiam prædicta lex partitæ. Vnum tamen est quod hoc casu hodie in isto regno imponitur sibi pœna extractionis dentium: ita disponit lex. 3. titu. 4. foro legum: quæ tamen esset seruanda in locis vbi de consuetudine seruatur. Similiter etiam tenet pœna falsi testis, qui accepit pecuniam etiā pro veritate dicenda: text. est notabilis in. l. 1. versi. sed & si quis. ff. ad legem Cor. de falsis. & ibi notat & commendat Bar. & communi. do-

cto. cuius ratio est, quia ille qui teneturaliquid facere gratis, si pro eo recipiat pecuniam, turpiter recipit: vt in. l. 1. & 2. cum similibus. ff. de cōdi. ob turp. cau.

11 Quartō committit quis falsitatem quando dolo & fraudulenter mutat sibi nomen vel cognomen causa alium decipiendi: text. est in. l. falsi nominis. ff. ad legem Corne. de fals. cuius verba sunt, falsi nominis vel cognominis asserueratio pœna falsi coërcetur. & ibi notat Bart. & communi. docto. & iam vidi de facto quod quidam creditor non habebat nisi vnum testē contra debitorem pro quodam debito probando, & illum induxit vt deponeret in causa, ex presso nomine proprio: & postea iterum & secundo mutatis vestibus & mutato nomine deposuit, vt sic creditor obtineret, & punitus fuit pœna falsi.

12 Quintō committit quis falsitatem quando mēsuras publicē signatas vel approbatas corruperit, licet hoc casu mitiori pœna puniatur: quia condemnatur in duplum eius damni quod incurrit ille qui cum eo cōtraxit, & per tēpus in exilium datur: text. est in. l. penul. ff. ad legem Corne. de fal. text. in. l. annonam. ff. de extraor. crimin. text. in. l. arbitrio. §. de eo. ff. de dolo. & ibi glossa ordina. & communiter doctores: text. in. l. 7. titulo. 7. 7. Partit. textus in. l. 1. titulo. 10. libr. 3. foro. ll. vbi vide bonam glossam. Sexto committit quis falsitatem quando fecit partum suppositum: textus est in. l. qui falsam. §. 1. ff. ad legem Corne. de fal. textus est in. l. lege Cornelia. eodem. titu. text. in. l. 1. C. eodem. titu. textus in. l. hi tamen. versicu. nam & filius. ff. de accusa. in. l. 3. titulo. 7. 7. partit. per que iura aperte venit reprobanda sententia Innocen. & aliorum doctorum in cap. quia verisimile. de præsumption. & Abbatis, Felini, & aliorum in cap. afferre. eodem titu. vbi dicebant quod hoc casu imponitur pœna mortis: quia certè non imponitur nisi pœna falsi quæ est longē minor, vt statim proxime dicam.

13 Item adde quod regulariter in hoc crimine falsi pœna est deportatio, & omnium bonorum publicatio: & hoc in libero homine, in seruo verò est pœna mortis: textus est in. l. 1. §. fin. ff. ad legem Corne. de fal. cuius verba sunt, pœna falsi vel quasi falsi deportatio est, & omnium bonorum publicatio: & si seruus eorum quid admiserit vltimo supplicio affici iubetur: text. in. §. item lex Cornelia. de falsis. Instit. de pub. iudi. Adde tamen quod cum hodie ista pœna non possit imponi, quia nulla ciuitas vel iurisdicctio habet insulas in quibus ista pœna praticetur

eticetur Item etiam nec regulariter hodie habeat locum confiscatio omnium bonorum prodeliictis, vt in authen. bona damnatorum. C. de bonis pro. quod in isto delicto falsitatis & simili imponetur hodie in isto regno pœna arbitraria, secundum qualitatem delicti & personarum, argumēto text. notabilis in. l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusationibus. vbi habetur quod quando pœna imposita à lege nō potest cadere in aliqua persona ex aliqua causa, imponitur iudicem pœna arbitraria: text. in. l. hodie. ff. de pœnis. cum similibus: & in expresse fundamento & consideratione ita tenet Gādin. docto. antiquus, in tractatu. m. in titulo. de falsarijs. 4. colum. versi. sed cum hodie. not. & melius quam alibi Albe. de. Ro. in. l. 1. §. fina. ff. ad legem Cornel. de fal.

14 Item adde quod in hoc delicto falsitatis nō admittitur appellatio: textus est in. l. 1. C. de falsa moneta. versicu. appellandi. cuius verba sunt, appellandi etiam priuato licentia denegetur. text. in. l. 2. eiusdem tituli, in verbo, illico. licet illa iura possent intelligi in delicto qualificato falsæ monetæ: non vero in alio delicto falsitatis: & istud videtur verius & tenendum.

15 Dubium tamen maximum est circa prædicta, si iudex qui tulit falsam sententiam, vel tabellio qui fecit falsum instrumentū, vel testis qui dixit falsum testimoniū, dicant & affirmant in articulo mortis, eos falsitatem commisisse, talis confessio legitime probet? Et breuiter & resolutiue dico quod non: ita probat textus in. l. si quis in graui. §. si quis moriens. ff. ad Syllaniam. & ibi expresse tenet Bartolus, Albericus, Angelus, Baldus, & communiter doctores: text. in. l. generaliter. C. de non numerata pecunia. & ibi tenet Bartolus fin. colum. in. fin. textus notabilis in. l. fin. ff. de probationibus. textus in. l. Seia. ff. ad Velleia. & ibi Pau. text. in. l. prima. §. si quis filium. ff. de Carbo. edicto. text. in. l. mater. C. de calumnia. & tenet Bald. in. authen. si dicatur. C. de testibus. penul. colum. falice. in. l. qui falsa. ff. de testibus. Iason in. l. 1. ff. de eo per quem factum est. idem Iaso. in. l. iusturandum: §. procurator. ff. de iureiuran. nume. 25. Felin⁹ in ca. literas. de præsumptio. cuius ratio est, quæ tendit in præiudicium tertij. Item etiam quia non deponit solenniter in iudicio: ita dicit Baldus in dicta authen. si dicatur. C. de testibus. penul. colū. Item etiam quia non omnis qui moritur est Ioanes Euangelista, vt dicit idem Baldus in ca. 1. §. vassalli. cl. 1. in fine de pace Constitutæ. in vsibus feudorum. Quod tamen intelligitur quādo talis confessio defuncti reperitur fo-

la: secus tamen est si cum ea concurrant alia indicia: quia tunc plenè probat: quia non est credendum quod in tali articulo quis contra se & propriam conscientiam testimonium falsum dicat. nec debet præsumi immemor salutis æternæ, vt in ca. sancimus. 1. quest. 7. & in terminis ita tenet Philippus Decius in. l. 1. ff. si certū petatur. 3. colū. num. 12. Hippolitus notabiliter & melius quàm alibi in repetitio. rubricæ. ff. de fideiussoribus. num. 39. dicens quod de hoc est statutum in inelyta ciuitate Mediolanēsi, quod ipse praticauit. Pro qua sententia & conclusione vltra prædictos doctores facit textus notabilis non allegatus in proposito in. l. quæro. §. fina. ff. de ædificio edicto. vbi habetur quod seruo vili & infami de facto proprio credendum est: & eius confessio plenè probat, si cum ea cōcurrant alia indicia: & ad hoc summe notat & commendat ibi Albericus. Baldus, Salic. & communiter alij docto. Notat etiam & commendat Bart. in. l. cum filius familiaris. ff. de verbo. obligatio. fina. colū. Confirmat etiam, quia probatio non semper ruditer & vulgariter debet intelligi, quod debet fieri per duos testes vel propriam confessionem, sed per alias legitimas vel probabiles coniecturas, per quas iudex possit moueri & ad perfectam credulitatē perducere: textus in. l. 3. §. tu magis. ff. de testibus. cuius verba sunt, quæ argumenta ad quæ modum probandæ cuique rei sufficiant, nullo certo modo definiripotest: hoc ergo rescribere possumus summam, non vtique ad vnam probationis speciem cognitionem statim alligari debere, sed ex sententia animi tui te existimare oportere, quid aut credas, aut parum tibi probatum opineris & ibi communiter doctores: Ex quibus resultat prædicta sententia & conclusio bene confirmata, quod sola cōfessio alicuius tertij de facto proprio etiam in præiudicium tertij concurrentibus aliquibus indicijs, plenè & sufficienter probat.

Et istum casum habui de facto in mea propria persona & proprietatis Vesperorum cathedra quam ad præsens possideo, quæ mpotius misericordia diuina habui & obtinui quàm alio iure, titulo, vel via ordinaria iustitiæ: in qua fuimus quatuor oppositores, scilicet doctor Velasco, doctor Torrès, Licenciatus Sanchez Regij auditores: & similiter ego qui obtinui victoriam Cathedræ in qua fuerunt plusquam mille suffragia: & summa lis & differentia fuit orta inter me & peritissimum prædictum doctorē de Velasco: quia inter nos fuit maxima & omnimoda paritas & æqualitas inter suffragia, Ant. Go. in. ll. Tau. S f 4 curtus,

curfus, & qualitates eorum: & facta regulatio-
ne omnium per rectorem & consiliarios, inue-
nerunt prædictum doctorem de Velasco exce-
fisse in solotertio vnius cursus, & pretextu eius
protulerunt sententiã pro eo, & miserunt eum in
possessione prædictæ cathedræ, quã habuit &
possedit plusquam per annũ continuũ, & fru-
ctus & redditus percepit: post quẽ oĩa viso pro-
cessu, & præhabito cõsilio & deliberatione, cõ-
questus sui coram Imperatore & Rege nostro
qui libenter audiuit petitionẽ meam, & remi-
sit causam celeriter pertractandã in Cancellaria
regia de Valladolid, vbi lis & causa duravit
plusquam per annum: & in effectu & substan-
tia dixi & allegavi esse erratum in calculo & re-
gulatione: quia in votis & suffragijs meis erat
& continebat vnius cursus plusquam numera-
tus fuit, de quo cõstabat ex proprio errore cal-
culi & pcessu. Secundò & principaliter allega-
bam quòd dato quòd in calculo & regulatiõne
non esset erratum, quòd prædictũ tertium cur-
sus in quo prætendebat excedere doctor Vela-
sco, nõ erat excessus: quia nõ põt inueniri in vi-
ctoria alicuius cathedræ minor excessus quam
vnius cursus integralis, qui sit ab scholari & au-
ditore infra annum vel maioris partis, & inter-
tea, quarta. v. dimidia parte anni nõ fit: nec po-
test fieri aliqua pars cursus, cum sit actus indi-
uiduus qui requirit totalẽ consummationẽ &
perfectionem, in quo pars nõ afferat tantã utili-
tatem respectu partis, sicut totum respectu to-
tius: & secundum hoc eramus pares & equales
& ratione antiquitatis ego eram præferendus
per cõstitutiones nostras, dicẽtes, quòd si in pe-
titione cathedræ plures Docto. vel Magistri cõ-
currerint, ceteris paribus, antiquior in gradu
præferat. Tertio & principaliter allegabã quòd
plures scholares & studentes qui vota & suffra-
gia sua dederunt in prædicta cathedra erant in-
habiles, & nullo modo erant capaces eorũ, spe-
cialiter quidam vocatus Ioannes Nuñez cõtra
quem durante lite allegavi nõ esse facultatis le-
galis, nec habuisse votum & suffragium, & fal-
so votum dedisse ex maxima amicitia: & conti-
git quòd isto medio tẽpore interfecit quadam-
no Æ Baccalaureum Ximenez, in cuius domo
habitabat & eius cõmensalis, & fuit captus &
in carceratus per iudicem ordinariũ vniuersi-
tatis, & superuenit Licentiatus Ioannes Curia-
li si udes cum speciali cõmissione regia, y fre-
git carceres iudicis scholastici, & statim sine lõ-
ga mora eum condẽnauit ad mortẽ, & publicẽ
furca suspendi fecit: qui dum ducere per vias
publicas & plateas, ductus fuit per domũ meã

me absente in prosecutione cathedræ & eius
litis, & alta voce clamauit & vocauit vxorem si-
lios, & familiam meam: & coram eis dixit & cõ-
fessus fuit qualiter votum & suffragium falsũ
dedit cõtra me, sine eo quòd aliquẽ cursum ha-
beret, nec esset facultatis legalis: sed omnio
& ex pluribus causis inhabilis ad votum & suf-
fragiũ ferendũ: & qualiter ipse illud præstitit, p
doctore Velasco in secreto, prout vota præ-
stantur: & finxit & affirmauit se abuisse qua-
tuor cursus, & ita posuisse in schedula sua, q
hoc manifestabat & declarabat pro remedio
suæ conscientie: & iterum atque iterum in pa-
tubulo & furca antequam expiraret hoc plu-
ries clamando dixit & declarauit, & vocibus &
lachrymis à me, licet absente, & familia mea ve-
niam implorauit: & postea in prædicta Cancel-
laria regia coram prædictis iudicibus cause, in-
ter omnia aliqua quẽ in fauorem proprium al-
legauit, quòd votum & suffragium huius
condemnati non deberet valere, & per conse-
quens deberent auferi de computatione & re-
gulatione doctoris de Velasco quatuor cursus
quos iste dixit haberere quo resultabat q mi-
hi deberet adiudicari prædicta cathedra, & al-
legabam in fauorem quòd ista erat confessio
defuncti de facto propria: cum qua concurre-
bant alia plura indicia, & secundum hoc ple-
nẽ & sufficienter probabat, licet tenderet in
præiudiciũ tertij hoc est, prædicti doctoris
de Velasco, iuxta prædictam superiorẽ cõem
sententiam & conclusionem quam fundauit.
Nam primò allegavi & probavi maximã ami-
citiã quam habebat cum prædicto doctore
de Velasco. Secundò quia etiã in articulo mor-
tis dixit fabricasse falsitatem in matricula, cer-
to modo & signo: & ita apparuit & inuentum
est. Tertio quia antequam votum & suffragiũ
de disset, dixit & confessus fuit coram pluri-
mis amicis quòd non erat facultatis legalis, &
timebat pœnam falsi. Quarto quòd in alijs ca-
thedris legalibus nunquam repertus fuit votũ
dedisse, nec scriptum esse in Matricula. Quin-
to quia postquam votum & suffragium de-
dit in prædicta cathedra, dixit & confessus
fuit corã pluribus, qualiter ingressus fuit clau-
strum Rectoris & consiliariorum secretẽ, me il-
lũ non vidente ad opponendam exceptio-
nem, & tandem pertransiuit inter alios sicut
moneta falsa. Sextò etiam & finaliter probavi
alia quamplurima quæ hic nõ refero, per quæ
mihi fuit adiudicata prædicta cathedra: & in
gradu supplicationis fuit sententia confirma-
ta, non tamen fuerunt fructus medij temporis
lite

lite durante percepti mihi restituti, sed reman-
serunt penes prædictum doctorem de Velasco
quia possidebat cum titulo, argumento text.
in. l. iustẽ possidet. ff. de acquirenda. posses. Fa-
teor tamen quòd aliqua personæ ex timore
conscientiæ propriæ mihi restituerunt plusquam
mille aureos pro aliqua satisfactiõne damni &
præiudici quòd incurri propter iniusta & illi-
cita negotia contra me adhibita & commissa,
durante vacatura.

In qua proprietatis vesperorum cathedra fauẽ
te gratia & misericordia diuina, maxima & mi-
hi possibili cura & sollicitudine legi per vigin-
annos, à lacrosa aduocacione, & negotijs tẽpo-
ralibus me abstinendo, & in reddenda vera &
solida doctrina, & pauperibus incarceratis sub-
ueniendo omne tempus consumendo. Ex quo
licet doctor honesta vita & legalia scientia præ-
ditus plurima & singularia priuilegia cõsequa-
tur. Primum: quia talis doctor, maximẽ actua-
liter legens in aliqua vniuersitate præcedente
riguroso examine approbatus ab scholastico
vel patricio, & sic ab antiquiore suæ facultatis
de eius cõmissione in lignia doctoratus conce-
duntur: quæ principaliter sunt quinque, scilicet,
16 ascensio cathedræ in signũ perfectionis acqui-
sita doctrina. argu. text. in ca. multi. 40. distin.
impositio byrretici cum flosculo rubeo in signũ
coronæ acquisitæ in fortissimo certamine non
minus quam milites, qui gladijs, clypeis, & tho-
racibus defendunt rem publicã. argu. text. in. c.
si quis virorum. 30. dist. & in. l. aduocati. C. de
aduo. diuer. iudi. & in. l. vnica. C. de athleticis.
Præsentatio libri clausi & aperti in signum sa-
pientiæ in eius corde & pectore clausæ p eru-
ditione & doctrina totius mundi. argu. text. in
c. habeo librum. 16. dist. annulli subarrhatio in
signum desposicionis legalis sapientiæ. argum.
text. in. c. foemina. 3. qua. l. 5. osculi exhibitio in
signum pacis & amoris proximi. argu. text. in
ca. pacem. de conse. distin. 3. & in terminis hæc
insignia ponit gl. singularis in iure iuncto. text.
in clemen. 2. de magistris, & ibi commu. docto.
& in locis supra allegatis.

17 Secundum priuilegium est: quia non debet in-
ius vocari sine venia, & habet iudicem propriũ
& particularẽ scholasticum, vt in. l. quoties. C.
de dignitatibus, libr. 2. & in authẽ. habita. C. ne
filius pro patre. & in cle. 1. & 2. de magistris, &
vtrobique doct. & tenet Bar. & alij in. l. si liber-
tus. ff. de in ius vocando.

Tertium priuilegium est: quia nõ põt incarce-
rari pro debito ciuili, ita probat text. in. l. medi-
cos. C. de profe. & medi. libr. 10. & ibi Platea &

communiter doctores.

Quartũ priuilegium est: quia nõ põt torqueri
siãtibus indicijs, ita probat text. in. l. milites. C.
de quaest. & ibi notat Cinus, Albe. & cõmu. do-
cto. text. in. l. & si excepta. C. de male. & mathe.
& ibi Bald. Saly. & alij de cõ. & tenet glo. ordi.
in. l. omnes. §. præterea. C. de episc. & cle. Bart.
& com. doct. in. l. omnes iudices. C. de decurio-
nibus. lib. 10. Feli. in rubr. de magistris. & dixi
& tenui in materia delictorum. ca. 13.

Quintum priuilegium est: quia pœnis plebeio-
rum affici non põt. ita probat text. in. l. deserto-
rẽ. §. pœna militũ. ff. de re militari. & tenet glo.
ordi. in. l. 1. §. præterea. C. de episc. & cle. & ibi cõ-
mu. docto. Bald. & alij doctores in ca. cum quĩ-
dem, de iure iurand.

Sextum priuilegiũ est: quia efficitur immunis
& exemptus ab omnibus subsidijs, tributis, &
muneribus personalibus, quæ alij plebeis, et po-
pularibus personis imponuntur. text. est in. l. me-
dicos. C. de profe. et medi. text. in. l. 1. C. de im-
mun. patri. lib. 10. & vtrobique cõmu. docto.

Septimum priuilegiũ est: quia põt arma impu-
nẽ portare omni tẽpore, & loco phibito. ita p-
bat text. in. d. l. medicos. & ibi Bar. & cõ. docto.

Octauũ priuilegiũ est: quia debet sedere cum
ipso iudice ordinario in loco vbi iudiciũ exer-
cet, nisi cõpareat in sua ppria causa, ita probat
text. in. l. 1. C. de officio ciuili. iudi. & ibi docto. &
tenet in specie Feli. in rub. de magistris.

Nonũ priuilegiũ est: quia excusatur litigator à
cõdẽnatione expẽsarũ: itẽ etiã excusat iudex
in syndicato, si litigauit, vel pferat sententiã se-
cũdũ opinio. pbabilis doctoris, cõtra cõem o-
pinionẽ. arg. text. in. c. vt debitus. de appellat. et
in. c. 1. de postu. lib. 7. et tenet Abb. in. c. 1. de po-
stul. præl. Card. in. cle. 2. de magistris. 3. col. nu.
16. Bal. & alij doct. in. l. si. C. de pœna iudi. quĩ
male iud. ¶ Decimũ priuilegiũ est: quia põt ex-
pellere fabrum, vel malleantẽ iuxta domũ suã.
ita glo. ordi. in. l. 1. ff. sol. mat. in gl. si. arg. illius
text. & ibi tenet Bar. & cõ. docto. præcipuẽ fa-
so. n. 45. idem tenet Bar. & alij docto. in. l. 1. C.
de studi. libe. vrbis Romæ. lib. 11. cuius ratio est

ne impediatur ingeniosa speculatio literalis,
quæ tendit in fauorem publicum.

Vndecimum priuilegium est: quia talis doctor
et vxor eius vidua si non mutat statum, et filij,
et descendentes eius gaudent omni illo cõmo-
do, priuilegio, dignitate, et prerogatiua, qua v-
tuntur, et gaudent nobiles et claro sanguine
decorati: quia scientia nobilitat hominem si-
cut antiqua progenies, ita probat text. in. l. pri-
ma. §. est quædam. C. de varijs, et extra. cognit.
text. in

Commentarij.

tex. in. l. proximos. C. de proxi. sacro. scri. lib. 12. tex. iuncta gloss. in. l. societas. §. societas. ff. p. socio. tex. in. l. prouidendum. C. de postu. tex. in. l. medicos, & in. l. magistros. C. de profes. & medi. li. 10. tex. in. clem. 2. de magistris, & vitro bique communi. docto. & Petrus Lenanderius in. 6. volumi. tracta. 2. parte. de docto. priui. Duodecimum maius & excellentius priuilegium est: quod talis doctor: qui legerit, & docuerit in proprietatis cathedra in vniuersitate approbata sicut nostra Salmantina per viginti annos iubilatus, & illustrem veteranorum militum titulum & dignitatē acquirat sicut dux. Comes spectabilis clarissimus, vel ille qui est ad latus principis. tex. est in. l. vnica. C. de professoribus qui in vrbe Constantinopolitana docentes lege meruerunt comitiuam. libro. 12. & ibi gloss. ordina. Barto. Plat. & communiter doct. tex. in. l. vnica. C. de comitibus & Archiatris sacri Palatii. eodem libr. & ibi etiam communi. docto. tex. in. l. 1. & per totū. ff. de priuilegijs veteranorum. tenet etiam Bart. in proce. ff. vete. 3. colum. num. 11. Alexan. & moderni in l. 2. §. si prius. ff. de vulga. & pupilla. & idem expressē disponit lex octaua. titu. fin. 2. par. & idē hodie disponunt constitutiones nostrae vniuersitatis. Et talem titulum & dignitatem licet immeritus & indignus, solo fauore & gratia diuina consequutus fuit, quia in hac vniuersitate Salmanticensi prius omnes cathedras in iure civili ordinarias & salariatias habui & obtinui, duas quidem institutionum, duas etiam codicis, & vnam quae sola est digesti veteris, & postea duas quidem proprietatis vesperorum, in quarum secunda legi per dictos viginti annos, in quibus principales materias totius iuris ciuilibis per legi, & discurre, & eas posui & collegi in scriptura publica. Aduertendum tamē, quod oportet, quod istud tempus viginti annorum quis legat continuo, & non interpolatim: vt quia legat per certos annos in vna vniuersitate, & postea sumpto officio diuerso, vel ex alia causa vel impedimento desinat legere sine licentia & speciali mandato eius, & denique postea in eadem vel diuersa vniuersitate iterum velit legere & perficere, quia non sufficit. ita probat textus valde notabilis in. l. 2. & 3. C. de his qui non impleuerint. lib. 10. & ibi tenent & commēdant docto. tenet etiā Platea in dicta lege vnica. C. de profe. qui

in vrbe Constan.

Circa praedicta tamē necessario quaero, an doctor factus & creatus à principe praefertur alijs doctoribus? Et resolutiuē dico quod si est factus & creatus praecedente riguroso examine bene praefertur etiam alijs antiquioribus. Si verò solo verbo, non praefertur. argu. text. in. l. 2. ff. de albo scribendo. & in. l. nemo. C. de aduoc. diuer. iudi. & in expresse ita determinat Roma. in. l. si verò. §. de viro. ff. solu. ma. 29. fa. cum quo trāseunt ceteri docto. tenet etiam & reputat singulare laso. in. l. 2. §. si prius. ff. de vulg. & pup. 3. colū. num. 17. & Andr. Sicu. in proce. clē. & Marianus Senen. in ca. qualiter & quando. de accusa. 3. not.

18 Item etiā quaero, an talis doctor, maximē iubilatus & illustris, praefertur militi, & sic nobili sanguineo decorato? Et certē vtraque pars posset de iure fundari. Sed ista est vera & notanda concordia, quod in actibus militaribus praefertur miles: in actibus verò doctoralibus, & literalibus praefertur doctor. ita singulariter determinat Felin. in. c. quāto. de magistris, & sequitur Petrus Lenanderius in tracta. de docto. & eorū priuilegijs. 6. vol. 6. q. 3. par. in actibus vero ambiguis & promiscuis similiter dicunt praedicti doctores, quod praefertat doctor, quasi ex praemio scientiae literalis maximo labore & propria virtute acquisito. Sed certē credere militem ex antiquo illustri & clarissimo sanguine praeferrī: quia iura & priuilegia eorū dicuntur magis antiqua perpetua, & immutabilia, & sic digna praeponi altiori loco. arg. text. in. l. 3. ff. de interdictis & relegatis, & in. l. 1. §. pen. ff. de aqua plu. arcē. & in. l. diuo Marco. C. de quaestio. & in. l. si. C. de tyronibus. lib. 12. cum simil. Finaliter & postremo, pro vera, propria, fructuosa & perpetua dignitate ineffabilis caelestis gloria obtinēda, quae cūctis rebus est praeferrēda, humiliter summū, & omnipotentē Deum & dominum nostrū supplico, & lachrymis exoro, vt maximos, & cōtinuos labores, quos in militia literali, & alijs rebus spiritualibus & secularibus propter hunc finē sustinui, respicere dignetur: licet tanto praemio nō sint cōdigni, sua tamē misericordia, & meritis passionis suae, & intercessione beatissime virginis Mariae & suae Angelicae annūciationis, & aliorum aduocatorum meorum eam mihi concedere dignetur. Amen.

SALMANTICAE,
In aedibus Dominici à Portonarijs, Catho-
licae Maieft. Typographi.

1574

FINIS.

INDEX SEV REPERTORIUM earum, rerum quæ in hoc opere continentur ordine Alphabetico.

A.

Aortius fili⁹, vel ille qui vius nascitur tamē de cedit intra . 24. horas vel declinans ad prodigium non rumpit testamentum partis . in. l. 13. nume. 4. folio. 59.

Absens quando potest accusari de iure cōmuni. in. l. 76. nu. 1. fol. 295.

Absens licet de iure communi nō possit condemnari, possint tamen contra absentem recipi testes ad perpetuam rei memoriam. ibidem. numero. 4.

Absens in aliquibus casibus potest condemnari. ibidem. num. 7. & quomodo contra absentem procedatur. ibidem. numer. 8.

Absens ex integro audiendus est licet post annum capiatur, vel ipse sponte carceri tradat. ibidem. nume. 11. fol. 298.

Absens si contumax est, processus contra eum factus valet ac si in præsentia fieret. ibidem. numero. 13.

Absens si innocēs reperiatur absoluendus est in sententia & non condemnandus. ibi. nu. 14.

Absens an possit à iudice pronuntiari inimicus offensi vt offenso vindicta committatur. ibidem. numero. 15.

Accessus cum persona alterius factus est punibilis, & qua poena puniatur in. l. 80. numero. 26. folio. 308.

Accessus contra naturā qua poena puniatur. l. 80. numer. 32. fol. 309.

Accessus per vim, tamen sine raptu qua poena puniatur. ibidem. nume. 41.

Accessus carnalis ante matrimonij constitutionem non erat punibilis. in. l. 80. numero. 1. folio. 305.

Accessus quilibet præterquam matrimonialis est punibilis. ibidem. numer. 4.

Actio quæ competit vxori pro petenda dote à marito vel heredibus eius in. l. 50. numero. 37. folio. 259.

Actio personalis & executoria durat per. 20. annos. l. 63. nume. 2. fol. 279.

Accipiens rem, vt eam obseruet, detentare dicitur. in. l. 45. num. 7. & quis contractus sit presumendus. ibidem.

Accusatore absentere tamē præsente potest ferri sententia. in. l. 76. nume. 2. fol. 295.

Accusare de adulterio quis potest. l. 80. nu. 49.

Aditio hæreditatis inducitur per petitionem ipsius. in. l. 45. numer. 154.

Aduocatus quando possit exercere officium suum, & quādo potest percipere salarium. l. 2. foli. 6. numer. 5. column. 4.

Adultus & si curatorem habeat testari potest. in. l. 3. foli. 9. numer. 5.

Adulteri poena quæ sit tam de iure communi quàm regio. l. 80. numer. 47.

Adulterium an committatur cum spōsa alicuius. ibidem. nume. 47. & an adulterium committatur quando matrimonium est inualidum. ibidem. numero. 48.

Adulterium qualiter probetur ibidem. nu. 50.

Adultera mulier quas excusationes habeat. ibidem. numero. 71.

Alienatio fundi dotalis licet dominium non transeat in accipientem transit tamen possessionem in. l. 45. numer. 26.

Alienigema quam formam debet adhibere in testamento suo si diuersa sit forma quàm in patria sua. in. l. 3. fol. 10. numer. 20.

Alimenta an relinqu possint filijs spurijis & in capacibus in. l. 9. nume. 37. foli. 50. & in quanta quantitate debeantur ista alimenta. ibid. numero. 40. foli. 51.

Alimenta filijs naturalibus & spurijis debita morte non finiuntur contra naturam alimentorū ibidem. numero. 42.

Alimenta fratribus quis præstare teneatur frater maioratusque successor, vel mater diues. in. l. 40. numer. 75. fol. 135.

Alienari an possint bona maioratus. l. 40. numero. 81. fol. 137.

Alienari bona maioratus ex causa dotis, vel alia causa pia an possint. l. 40. numero. 87. folio. 139.

Alienare pater transiens ad secundas nuptias bona quæ habuit ab vxore non potest. l. 14. numero. 5. folio. 61.

Tab. An. Go. in. l. Tau, † Alie

INDEX

B.

Alienata re certa in quo fuit facta melioratio an censetur ex eo renocata melioratio. l. 19. numero. 5. folio. 73.
Appellatio in causa falsi nō admittitur in. l. 83. numero. 24. folio. 322.
Appellatio nō habet locum in causa possessionis in. l. 45. numero. final. vbi notabiliter declaratur.
Appellari an possit à sententia data in causa dotis in. l. 50. numero. 55. folio. 266.
Aquam dominus molendini an continere possit in sui vtilitatem licet alteri dānum faciat in. l. 46. numero. 11. versicul. ex quibus aperte. folio. 231.
Argumentum de feudo ad maioratum an valeat. l. 40. numero. 77. folio. 135.
Arbitri si plures sint vnus sine alio an iudicare possit. l. 38. numero. 4. folio. 3.
Arri in matrimonio quid sit & quid operetur. in. l. 50. numero. 12. folio. 250.
Arri non excedit decimam partem bonorū mariti. ibidem. numero. 51.
Arriarum donatio mortua vxore tam ex testamento quā ab intestato pertinet ad hæredes vxoris, & corrigitur lex fori quæ contrarium volebat. in. l. 50. numero. 14. versu. Item adde. folio. 252.
Arma portans si statuto caueatur vt cum eis inuentus ea amittat intelligi debet si cum eis apprehendatur. in. l. 45. numero. 48.
Arma portans in loco prohibito lusus à iudice vel executore si aufugiat & sercipiat in locum tutum & a iudice vel executore insequantur, poterit iure eis expoliari. ibidem.
Ascendens grauatus derestituenda hæreditate vnam tantum deducit quartam in. l. 3. folio. 18. numero. 85.
Ascendentes succedunt secundum gradus prærogatiuam. in. l. 6. numero. 5. folio. 30.
Ascendentes si succedant descendentes succedunt in stirpes & non capita. ibidem. folio. 31.
Ascendentes an possint renuntiare successioni filiorum. in. l. 22. numero. 3. folio. 76.
Ascendentes an conferre teneantur quæ habuerunt à filiis. l. 29. numero. 9. folio. 96.
Authoritas tutoris necessaria est pupillo ante obligationem, nec sufficit si postea sequatur. in. l. 42. numero. 1.
Auus paternus si concurrat in successione nepotis cum auo materno an fiat distinctio bonorum vel æqualiter succedant. in. l. 6. folio. 30. numero. 7. & vide. numero. 16. ibidem.

Baccalaureus non potest creari nisi per quinquenium studuerit. in. l. 2. nu. 7. folio. 7. colū. 1.
Bona hodie in dubio non præsumuntur vacantia. l. 45. numero. 2.
Bona quæ sunt conferenda quæ sint in. l. 29. numero. 10. folio. 97.
Bona nulla habens an testari possit. l. 3. folio. 10. numero. 17.
Bona quæ filius acquisiuit in vita patris ex sua industria an conferatur inter fratres. in. l. 29. numero. 24. versic. duodecimo infero.
Bona si non appareant propria mariti præsumuntur superlucrata. in. l. 50. numero. 70. folio. 272.

C.

Castitas & pudicitia consistit in matrimonio. l. 80. numero. 3. fol. 305.
Captatoria voluntas quæ dicitur in. l. 31. numero. 1. folio. 106.
Captatoria voluntas vt valeat lege an fieri possit. ibidem. numero. 5. folio. 107.
Castrum vel fortalium sine principis licentia edificari non potest. in. l. 46. numero. 5. folio. 229. ibidem. numero. 14. an possit illud reficere
Casus in quibus aliquis detentare dicitur. l. 45. numero. 7.
Causa an sit necessaria ad acquisitionem possessionis. l. 45. numero. 27.
Cæcus cum qua solennitate testatur. l. 3. folio. 15. numero. 51.
Censuarius quis dicitur, & quid ab emphyteota differat. l. 68. numero. 1. fol. 283.
Cæsus imponi potest sine fundo vel domo, sed tantum super persona. ibidem. numero. 2. versicul. imo quod magis est. folio. 283.
Cessio bonorum quo modo fiat hodie & quis sit eius effectus. l. 79. numero. 2. folio. 303.
Cessio bonorum an ex debito descendenti ex delicto locum habeat. ibidem. numero. 7.
Citatio est de iure naturali quæ per legem tolli non potest. l. 76. numero. 9. folio. 297.
Ciuitas an possit concedere licentiam vt molendinum fiat in flumine publico. l. 46. numero. 11. folio. 231.
Clausula codicillaris tacita vel expressa plures sunt effectus. l. 3. folio. 17. numero. 75.
Clausula codicillaris in testamento inter liberos censetur apposta. & cuius sit effectus. l. 3. numero. 17. folio. 62.

Clausula

ALPHABETICVS.

Clausula codicillaris effectus. ibidem. num. 65.
Clausula codicillaris in plurimis ea sibus censetur apposta licet non ponatur. l. 3. numero. 17. folio. 74.
Clausula codicillaris habet tunc effectum vt censentur grauati venientes ab intestato restituere hæreditatem per viam fideicommissi. in. l. 3. folio. 17. numero. 77.
Clausula derogatoria secundi testamenti facit non reuocare primū si in secundo testamento nulla fiat mentio prioris clausula. in. l. 3. folio. 19. numero. 92.
Clausula codicillaris in quibus casibus censetur apposta à iure licet expressè à testatore non apponatur. in. l. 24. numero. 2. versic. & adde. folio. 90.
Clauium traditio possessionem rerum sub clauibus contentis transfert si fiat in presentia domus, vel rei vbi res sunt clausa. in. l. 45. numero. 60. & 61.
Clausula constituti transfert possessionem in eum cuius nomine quis se possidere constituit ciuilem & naturalem, si eam constituens habet vel naturalem tantum vel ciuilem si altera careat constituens. in. l. 45. numero. 78.
Clausula constituti transfert possessionem etiā si constitutus per actum fuisse possessionem consequutus. ibidem. numero. 81.
Clausula constituti in venditione efficit rem non esse integram, vnde est consensus ab ea divedi non potest si de se necessario actus retro similis. l. 45. numero. 81.
Clausula constituti transfert possessionem quoties in cuius fauorem sit constitutus est præfens, vel cuius rati habitio sequitur. ibidem. numero. 82.
Clausula constituti trāfert possessionem si constitutus tempore constituti actualiter possidebat nec sufficit si postea cœperit possidere. in. l. 45. numero. 84.
Clericus filius an vsum fructum suorum bonorum patri debeat. in. l. 48. numero. 7. folio. 242.
Codicilorum forma. l. 3. fol. 16. numero. 66.
Cognati de iure ciuili non admittebantur ad successione. l. 8. numero. 3. folio. 34.
Collaterales & consanguinei vsque ad quem gradum succedant ab intestato. in. l. 8. numero. 5. folio. 34. & quid in successione indiuisibili & sic in maioratu ibid. numero. 6.
Collaterales alij vltra fratres & filios non habent hanc prærogatiuam vt vtrinq; coniuñcti admittantur. ibidem. numero. 8.

Collaterales an succedant habita distinctione bonorum. l. 8. numero. 8. versu. si vero concurrat. folio. 35.
Collatio quibus modis in iure accipitur. l. 29. numero. 2. folio. 93.
Collationes inductiuæ rationes. ibidem. numero. 2. folio. 93.
Collatio vt fiat quæ requirantur. l. 29. numero. 31. folio. 103.
Collatio & ius conferendi transfertur ad hæredes. l. 29. numero. 37. folio. 104.
Colonus vel inquilinus ad lōgum tēpus possidet naturaliter. l. 45. nu. 100. vbi late declarat
Communis opinio quando est sequenda. l. 1. folio. 5. numero. 9. colum. 1.
Communis opinio quando est sequenda. ibid.
Committere dispositionem fauorū bonorum alteri an quis possit & valeat. l. 32. numero. 2. folio. 104.
Commissarius hodie an de omnibus bonis possit disponere, vel de quinto tantum ibidem.
Commissarius testamēti quod tempus habeat ad condendum testamentum. l. 33. numero. 1. folio. 108.
Commissario an possit concedi licentia a testatore vt vltra tempus à lege concessum possit testamentum facere. ibidem. numero. 2.
Commissarius an possit moram purgare post tempus diffinitum à lege. ibidem. numero. 3. & an possit restitui commissarius si ignorabat hanc facultatem sibi esse concessam. ibidem. numero. 4.
Commissarius an possit reuocare testamētum factum à suo defuncto. in. l. 34. nu. 2. fol. 109.
Commissarius si fecit testamentum an possit illud mutare intra tempus diffinitum à lege. l. 35. numero. 11. folio. 109.
Commissarij plures si sunt nominati vel executores testamento, an vnus possit officium se cum sine alijs exercere. l. 38. numero. 1. folio. 3.
Conclusio in interdico vti possidetis qualis esse debeat. l. 45. numero. 173.
Concubina clerici qua poena puniatur hodie. l. 86. nu. 19. fol. 37.
Concubina clerici, si sit coniugata non puniatur. ibidem. num. 20.
Concubina clerici nō puniatur, & si clericus ad eam accessum habeat si non probetur publice eam habuisse pro concubina. ibidem. numero. 22.
Condemnatus ad mortem potest testari. l. 4. fo. 26. n. 1. neq; efficitur seruus poenæ. ibi. n. 3.
Condemnatus ad mortem an habeat testamenti satisfactionem passuam. ibidem. num. 6. fo. 27

Ant. Go. in. ll. Tau. † 2 Con

INDEX

Condemnatus an possit contrahere. ibidem. folio. 28. numero. 8.
 Condemnatus ad mortem civilem an possit retrahere rem pro tanto. l. 70. numero. 11.
 Condemnatio in interdico vti possidetis pro turbatione præterita tantum facièda est pro vno anno, non verò in amplius tempus est extendenda, & quomodo sit computatio facièda. l. 45. numero. 176. & ibi declaratur.
 Condicio si secundo non nupseris an valeat hodie posita à marito vxori suæ. l. 14. numero. 8. folio. 62.
 Condicio à marito vel ab alio vxori posita si castè vixerit & honestè an censeatur defecta condicio si mulier nupserit. l. 14. numero. 9. folio. 62.
 Conductio facta à domino rei, ab emptore vel donatario ipsius rei transfert possessionem in eodè in. l. 45. numero. 66.
 Conductio facta hæredi ab inquilino transfert in hæredem possessionem in. l. 45. numero. 67.
 Conferuntur quæ habita sunt à patre in vita verò habita ex testamento. l. 29. numero. 4. folio. 93.
 Conferre tenentur descendentes quibus ab intestato debetur legitima. l. 29. numero. sex. to. folio. 95.
 Conferre an teneantur ascendentes. ibidem. numero. 9. folio. 96.
 Conferri quæ bona debeant. ibidem. numero. 10. folio. 97.
 Confessio falsitatis factæ an inducat probationem quando confessio est facta in articulo mortis. in. l. 83. numero. 15. folio. 322.
 Confessio mariti de dote recepta ei præiudicat nisi opponat exceptionem non numeratæ dotis, creditoribus tamen eius non nocet nisi probetur actualis dotis numeratio. l. 45. numero. 86.
 Confessio partis in instrumento contèta quæ dicitur possessionem alteri traditam etiam si fiat in absentia rei aduersus consententem probat, non tamen aduersus tertium. ibidem. numero. 87.
 Confiscari an possint bona maioratus. in. l. 40. numero. 91. folio. 142.
 Confiscatis bonis an possit quis testari. numero. 4. ibidem.
 Confiscatis bonis an possit quis testari. l. 4. folio. 26. numero. 4.
 Computatio in quibus casibus locum habeat et quid à collatione differat. l. 29. numero. 38. folio. 104.
 Consanguineus an possit cum bona conscien-

tia instituere extraneum & omittere venientes ab intestato. l. 8. folio. 34. numero. 4.
 Consanguinei vtrique coniuncti an præferantur vterinis in successione ab intestato. ibidem. numero. 7.
 Consanguineis an spurij succedere possint. l. 9. numero. 47. folio. 52.
 Consanguineus intra nouem dies an teneatur declarare voluntatem si velit retrahere vel non, & si declarat voluntatem suam non potest postea variare. l. 70. numero. 14. folio. 290.
 Consanguineus si nõ retrahit rem in prima vèditione, an possit postea retrahere si reuersa est iterum res ad primum venditorem consanguineum. l. 70. numero. 24. folio. 292.
 Consanguineus qui ius retrahendi habet, an perdat ius si eo præsentè & tacente res vendatur. l. 70. numero. 26. folio. 292.
 Consensus filij vel patris vt non instituatur, an valeat vt postea testamentum non rumpatur. l. 22. numero. 5. folio. 76.
 Constituens se post mortem suam nomine alterius possidere non transfert in eum possessionem post mortem. in. l. 45. numero. 89.
 Constituens se alieno nomine possidere, si tantum nudam detentionem habeat eam trahit in eum, in cuius fauorem sit constitutum. l. 45. numero. 90.
 Consuetudine & lege deficiente recurritur ad rationem naturalem. l. 1. folio. 5. numero. 9. columna. 1.
 Consuetudo qualiter inducatur. lex. 41. numero. 4.
 Consuetudo seruatur deficiente lege in. l. 1. folio. 4. numero. 8.
 Contractus, simulatus etiam iuratus, nullus est, quoad translationem dominij & tamen quo ad translationem possessionis. l. 45. numero. 27.
 Contractus conditionalis conditione pendente non transfert in accipientem rerum dominium sed possessionem. l. 45. numero. 31.
 Contractus an prohibeatur inter patrem & filium spurium. l. 9. numero. 33. folio. 49.
 Correctio instrumenti in margine facta non vinciat instrumentum etiam si litera sit omnino similis. l. 45. numero. 146.
 Creditor improprie dicitur possidere ius quod habet in obligatione personali. l. 45. numero. 129.
 Custos carceris si habeat accessum ad mulierem incarceratam qua poena puniatur. l. 80. numero. 25. folio. 308.

Delator

ALPHABETICVS.

D.

Delator alicuius taciti fideicommissi ratione hæreditatis incapaci relicta quod præmium ex sua relatione reportet. in. l. 9. numero. 31. folio. 48.
 Debitor prædecessoris an successor teneatur soluere. in. l. 40. numero. 72. folio. 133.
 Delegati iudices an omnes simul vel vnus tantum possint iudicare. in. leg. 38. numero. 2. folio. 3.
 Decretum iudicis an requiratur quando fit alienatio rei filij cuius est legitimus administrator pater. in. l. 48. numero. 18. folio. 245.
 Debitor fugies ad ecclesiam an gaudeat immunitate ecclesiæ. in. l. 79. numero. 5. folio. 303.
 Decretum iudicis in alienatione rerum immobilium præcedere debet nec sufficit si postea sequatur. in. l. 42. numero. 1.
 Detentatio quid sit in. l. 45. numero. 6.
 Detentionis octo casus. l. 45. numero. 7.
 Detentionis effectus. ibidem. numero. 11.
 Detentatio an solo animo reteneatur. l. 45. numero. 15.
 Detentatio in præsentia rei per clausulam constituti transfert suam detentionem in alium. lex. 45. numero. 16.
 Delinquens in territorio vnus iudicis an possit capi à iudice vel executore in territorio alterius iudicis remissiuè. in. l. 45. numero. 48.
 Depositarius vendens rem depositam & tradens tenetur tanquam dolosus depositarius secus si vendat & non tradat in. leg. 45. numero. 94.
 Dispensatio vt possit aliquis habere duo beneficia curata operatur etiam respectu beneficiorum quæ ante dispensationem obtinuerit. l. 42. numero. 2.
 Diffinitio possessionis. in. l. 45. numero. 17.
 Differentia inter interdictum quorum bonorum & remediũ. l. si. C. de edicto diui Adriani. in. l. 45. numero. 152.
 Differentia inter petitionem hæreditatis & interdictum quorum bonorum. in. leg. 45. numero. 167.
 Distributio facièda inter pauperes in dubio fieri debet inter pauperes domicilij vbi habitabat defunctus. in. l. 32. numero. 4. folio. 108.
 Dies nouem dati ad retrahendum ex forma legis regis an computentur à tempore traditionis. in. l. 70. numero. 17. folio. 291.
 Dies nouem dati ad retrahendum an currant de momento ad momentum. in. l. 70. numero. 25. folio. 292.

Dignitas ducatus vel marchionatus à rege concessa alicui an post mortem possessoris expiret & bona diuidantur inter hæredes vel remaneant inalienabilia & indiuisibilia vt ad maiorem iure maioratus perueniãt. in. l. 40. numero. 12. folio. 115.
 Diuisione bonorum facta in vita si vni ex filiis maior quãtitas tradatur an censeatur melioratus in tertio & quinto bonorum vel saltem in illa quantitate quæ excedit summam aliorum. l. 17. numero. 21. folio. 71.
 Doctorum priuilegia. in. l. 83. numero. 16. folio. 323.
 Doctor an militi præferatur. ibidem. numero. 18.
 Dominus in sua propria re ædificare potest ad libitum voluntatis. l. 46. numero. 6. folio. 229. & ibidem de limitationibus quando ædificium tendit in præiudicium vicini. numero. 7. & 8.
 Dominus an possit id quod protectum & inmissum est in domo sua tollere propria auctoritate. in. l. 46. numero. 19. folio. 233.
 Domus particularis si minatur ruina refici potest facta denuntiatione à quolibet de populo & si expensis domini refici non possit refici debet expensis reipublicæ assignato termino domino aliàs domus à republica vendicatur. in. l. 46. numero. 16. versicul. tamen iudex. folio. 232. columna. 4.
 Domicilium maritum vxoris sit attendendum quando diuersa statuta obseruantur in vno & in alio. in. l. 50. numero. 75. folio. 273.
 Dominium medietatis lucrorum an constante matrimonio transeat ipso iure in vxorem. ibidem. numero. 76.
 Dominium iure gentium fuisse inuentum. in. leg. 45. numero. 2.
 Dominium de iure ciuili in rebus immobilibus multis modis quæritur. ibidem. numero. 4.
 Dominij desinitio. ibidem. numero. 5.
 Dominium ex pluribus causis quæri non potest. ibidem. numero. 96.
 Dolus futurus remitti non potest. l. 9. numero. 16. illatione. l. folio. 44.
 Domino cui per seruum hæreditas quæritur competit remediũ legis sine. C. de edicto. ibidem. numero. 142.
 Donatio ob causam conferenda simpliciter vero non. l. 29. numero. 12. folio. 97.
 Donatio propter benemerita filio facta an conferatur. in. l. 29. numero. 23. folio. 100.
 Donatio facta filio in potestate sine causæ adiectione an conferatur. lex. 29. numero. 26. folio. 101.
 Tab. Ant. Go. in. ll. Tau. † 3 Dona

I N D E X.

Donatio simplex an in dubio censeatur facta pro legirima. *ibidem*. numero. 28.
 Donatio simplex an computetur in legitimā prius & de residuo censeatur melioratus vel melioratio intelligatur in tota donatione & ultra eam habeat legitimam. *ibidem*. numero. 30.
 Donatio simplex hodie filio facta statim valet sit traditio sequatur. *ibidem*. versiculo. Item ex prædict. lege.
 Donatio propter nuptias facta nepoti an computetur patri eius in legitima sua. *ibidem*. numero. 41.
 Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum piæ causæ fieri an possit. in. l. 36. numero. 2. columna. 2. folio. 110.
 Donatio facta alicui sub conditione vt post mortem perueniant bona donata ad tertium an possit in præiudicium tertij donator illā donationem reuocare. in. l. 40. numero. 29. folio. 120.
 Donatio quæ dicitur sponsalitia largitas quid & de eius effectu in. l. 50. numero primo. & secundo. folio. 247.
 Donatio ante nuptias quæ dicatur & de eius effectu. l. 50. numero. 9. folio. 249.
 Donatio ante nuptias & dos quid differant. *ibidem*. numero. 10.
 Donatio inter virum & uxorem an valeat in lege. 50. num. 64. folio. 269.
 Donatio inter virum & uxorem quando morte confirmetur. *ibidem*. numero. 65.
 Donatio facta & tradita re an reuocari possit præcipue si res sit consumpta per donatarium. *ibidem*. numero. 67.
 Donatio facta concubinæ an valeat. *ibidem*. numero. 68.
 Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum non valet præsentium tamen quando valeat. in. l. 69. numero. 1. folio. 284.
 Donatio omnium bonorum an valeat saltem in aliqua parte. *ibidem*. numero. 2.
 Donatio omnium bonorum an valeat si reseruat donatori aliqua res. *ibidem*. numero. 3.
 Donatio omnium bonorum an firmetur iuramento. *ibidem*. numero. 4.
 Donatio omnium bonorum mortis causa facta an valeat. *ibidem*. numero. 6.
 Donatio inter virum & uxorem non transfert dominium sed bene possessionem. lex. 45. numero. 31.
 Donatio præsumitur facta traditione alicuius rei si donans sit diues & res tradita modica & recipiens pauper. in. l. 45. numero. 59.

Donatio facta filio incapaci & filio capaci an portio in capaci accrescat capaci. in. l. 9. numero. 34. folio. 49.
 Donatio facta filio in potestate quando valeat in. l. 17. numero. 4. folio. 66. & quid in filio emancipato. *ibidem*. numero. 5.
 Donato instrumento alicuius rei cæsetur & ipsa res donata. *ibidem*.
 Dos data filia vel donatio propter nuptias data filio conferuntur. in. l. 29. numer. 13. & 14.
 Dos inofficiosa an conferenda etiam inuita filia & genero. in. l. 29. numero. 34. folio. 103.
 Dos inofficiosa vel donatio inofficiosa an tempore concessionis vel tempore mortis computentur. *ibidem*. numero. 35.
 Dos & donatio propter nuptias facta filijs an computentur nepotibus in legitima mortuis parentibus. in. l. 29. numer. 40. folio. 105.
 Dos quid sit & cuius effectus. in. l. 50. numero. 15. folio. 251.
 Dos à quocunque promitti potest & possunt in dotem omnia bona dari. *ibidem*. num. 16.
 Dos promissa habet in se tacitam conditionem, si matrimonium sequatur. *ibidem*. numero. 18.
 Dos potest incipere à traditione & à promissione. *ibidem*. numero. 19.
 Dos incipiens à promissione non transfert dominium sine traditione. *ibidem*. numer. 27.
 Dos data ab extraneo vel coniuncto soluto matrimonio cui sit restituenda an mulieri vel dotanti. *ibidem*. numero. 28.
 Dos data ab extraneo an repeti ab ipso potest si maritus vergat ad inopiam. *ibidem*. numero. 34.
 Dos consistens in specie æstimata vel in æstimata dominium eius transfertur in uxorem. lex. 50. numero. 42.
 Dos consistens in specie vel in re æstimata tali æstimazione quæ facit emptionem eius effectus est vt dominium transferatur in maritum adeo, vt non teneatur ipse nisi ad æstimationem. *ibidem*. numero. 44.
 Dos intra quod tempus soluto matrimonio uxori vel hæredibus eius est soluenda. *ibidem*. numero. 46. & an illo tempore maritus lucretur fructus. *ibidem*. numero. 47.
 Dos si non soluitur soluto matrimonio an illo tempore sit mulier alicda ab hæredibus mariti. *ibidem*. numero. 48.
 Dos an exigenda sit in loco & domicilio mariti vel vxoris. *ibidem*. numero. 50.
 Dos confessata an prober receptionem dotis. *ibidem*. numero. 52.

Dos

ALPHABETICVS.

Dos putatiua an habeat priuilegia dotis veræ. *ibidem*. numero. 56.
 Dotare filiam spuriam an pater possit. in. l. 9. numero. 44. folio. 51.
 Dotis causa an alienari possint bona maioratus. in. l. 40. numero. 87. folio. 239.
 Dotis legatum an purum vel conditionale sit. in. l. 50. numero. 29. folio. 256.
 Dote non soluta marito an debeantur vsuræ. in lege. 50. numero. 30. folio. 256.
 Dote non soluta maritus alere vxorem non tenetur. *ibidem*. numero. 31.
 Dotem repetere constante matrimonio vxor quando possit. *ibidem*. numero. 33. versiculo. Item quæro.
 Dotis causa an sit mixti fori vt de ea possit cognoscere iudex secularis & ecclesiasticus. *ibidem*. numero. 53.
 Dotalis res an alienari possit per maritum vel uxorem. *ibidem*. numero. 57.
 Duo testes in quacunque causa sufficiunt. in. l. 3. folio. 11. numero. 24.
 Duo filij nati ex vno ventre simul taliter quod non cognoscitur quis prior sit, quis præferatur. in. l. 40. numero. 68. folio. 131.

E.

Edficiū in re mea factum palam quo remedio destrui possit. in. leg. 46. nume. 21. folio. 233.
 Edificiū factum post nūtiationem noui operis destruendum est sumptibus ædificantis. *ibidem*. numer. 33. folio. 236.
 Effectus resultantes ex detractione. l. 45. nu. 12.
 Electio incertæ personæ de certis bene potest committi. in. l. 31. nume. 4. folio. 107.
 Electio legatarij quando possit hæredi vel alteri committi. in. l. 40. numero. 48. folio. 125.
 Electus ab hærede in aliqua re de iussu testatoris non censetur eam capere ab ipso hærede sed a testatore. in. l. 40. numero. 49. versiculo. Item adde. folio. 125.
 Electione semel facta à commissario an possit reuocari. in. l. 40. numer. 50. folio. 125.
 Emancipato filio vsufructus bonorum suorum patri acquiritur in medietate tantum. in. l. 48. numero. 6. folio. 242.
 Emphyteosis concessa a patre vni filio tantum an conferatur inter alios saltem æstimatio. in lege. 29. nu. 21. versic. Item sub infero. folio. 100.
 Emphyteota vendens rem irrequisito domino non incurrit pœnam si dominus ratam habuerit. in. l. 42. numero. 2.

Emphyteota vendens rem emphyteoticam sine consensu domini non cadit à iure suo nisi sequatur traditio. in. l. 45. numer. 94.
 Emphyteota possidet naturaliter. l. 100.
 Emptor primus cui fuit tradita possessio fictè præfertur secundo cui verè fuit res tradita quod ibi ampliat. in. l. 45. numero. 93.
 Emptor secundus purus cui verè vel fictè pure fuit tradita res præfertur primo conditionali cui fictè fuit res tradita sub conditione licet conditio adimpleatur. in. l. 45. nume. 93.
 Error adhibitus à testatore in institutione rumpit testamētum. & quid in legatis. in. l. 2. 4. 4. columna. folio. 89.
 Excommunicatus an testari possit. in. l. 3. numero. 15. folio. 9.
 Executores testamenti duo vel plures nominati an vnus sine alio possit officium exercere. l. 38. numero. 2. folio. 111.
 Exequendi ius præscribitur decem annis. l. 63. numero. 1. folio. 279.
 Exhæredatione filij rumpitur testamentum. l. 24. 3. column. folio. 89.
 Expensæ quas pater vel mater facit pro filio in studio an cōferantur. in. l. 29. num. 19. fol. 98.
 Expensas in rebus dotalibus factas an maritus repetere possit. in. l. 50. numero. 51. folio. 264.

F.

Facti obligatio succedit ad interesse in. l. 40. numero. 14. folio. 116.
 Familia vsq; ad quem gradum censeatur vocata & de intellectu. text. authent. de restitutione fideicommissi. in. l. 40. numero. 45.
 Falsitas crimē est publicum, & quæ sit eius pœna. in. l. 83. numero. 1. & 2. folio. 320.
 Falsam monetam fabricando committitur falsitas & qua pœna puniatur. *ibidem*. nume. 3.
 Falsam monetā si quis nō fabricauit sed raserit vel diminuerit qua pœna puniatur. *ibidem*. n. 4.
 Falsam scripturam conscribendo committitur falsum. *ibidem*. numero. 6.
 Falsitas committitur quādo quis mutat suum nomen vel cognomē ad decipiendū alium. *ibidem*. numero. 12.
 Falsi pœna qualis. *ibidem*. numero. 13.
 Falsitatis confessio facta in articulo mortis an inducat probationem. *ibidem*. numer. 15.
 Fatuus testari potest & quid à mente capto differat. in. l. 3. folio. 9. numero. 9.
 Feudum & inauratus acquirantur in iure. in lege. 40. numero. 77. folio. 135.
 Tab. Ant. Go. in. l. Tau. † 4 Feudo

I N D E X.

Feudo priuatur vasallus per alienationē sequuta traditione. l. 45. nume. 94. & numer. 95.
 Fœmina testis an possit esse in omni causa. l. 3. folio. 11. numero. 25.
 Fœminæ in codicillis testes esse possunt. ibidē. numero. 70. folio. 17.
 Fœmina stâtibz masculis succedere in regno non potest. in l. 40. num. 8. folio. 114.
 Fœminæ si sint vocatæ in defectum masculorū & extincta est linea masculina & stat fœminina & in ea est masculus natus ex fœminina & ex alia parte fœmina in pari gradu q̄s eorum præferatur lex. 40. nume. 63. folio. 129.
 Fœmina bis contrahens matrimonium an puniatur quemadmodum vir. in l. 80. numero. 28. folio. 308.
 Fictiones duæ circa eandem rem & personæ nō possunt concurrere. in l. 45. numer. 81. & numero. 91.
 Fideicommissum relictum post mortem non potest in vita restitui quando incertis personis relictum est. in l. 17. numero. 7. folio. 67.
 Fideicommissario vniuersali cui hæreditas verbo fuit restituta competit remedium legis. fina. C. de edicto Diui Apriani. in. lege. 45. numero. 138.
 Fideiussoꝝ an obligari possit pro dote promissa. in l. 50. numero. 26. folio. 244. quid tamen in dote restituenda à marito an obligari possit ipse maritus. ibidem.
 Fideiussoꝝ qui intercessit pro redotali vendita an teneatur efficaciter re euicta per mulierem vel eius hæredes. in. lege. 50. numero. 60. folio. 268.
 Filius grauatus restituere hæreditatem an duas quartas detrahere possit. in. lege. 3. folio. 18. numero. 80.
 Filiusfam. hodie testari potest. l. 5. folio. 28. numero. primo.
 Filiusfam. si decedat in alio regno an possit ibi testari. ibidem. numero. 2.
 Filij fratrum succedentes ad intestato patruo suo an succedant in stirpes vel in capita. l. 8. numero. 11. & 12. folio. 36.
 Filius naturalis quis dicatur. in l. 9. nu. 1. folio. 41.
 Filij nati ex vnica concubina retenta in domo præsumuntur filij licet non recognoscantur a patre. ibidem. numero. 2.
 Filij domi nati præsumuntur mariti licet mater illud neget. ibidem. numero. 2. & 3.
 Filij naturales olim in quo succedebant & in quo hodie. ibidem. numero. 4.
 Filij naturales ex testamento an sint successibiles. ibidem. numero. 5.

Filij nati ex damnabili accessu an succedant patri vel matri. in l. 9. nu. 13. folio. 43. & quis dicatur natus ex damnabili accessu. ibi. nu. 14.
 Filius sacerdotis vel monialis an sit successibilis ex testamento vel ab intestato. ibidem. numero. 15. folio. 44.
 Filij spurij an aliquo modo tuto in consciencia possint habere bona a patre. ibidem. nume. 18. folio. 45.
 Filio naturali decedente relicto alio fratre legitimo & naturali & relicto fratre naturali tantum quis eorum præferatur in successione. l. 9. numero. 49. folio. 51.
 Filius natus ex concubina an legitimetur per subsequens matrimonium quando extant filij legitimi & naturales. in lege. 9. numero. 60. folio. 56.
 Filius vel descendens an possit tertiam partem bonorū quam extraneo relinquere non prohibetur eam in certa extraneo relinquere. in l. 19. numero. 4. folio. 73.
 Filius melioratus non tenetur recipere pretiū neque æstimationē suæ meliorationis. l. 20. numero. 3. folio. 74.
 Filius si recipit legitimam in vita bene potest renunciare successioni patris imò si filius sit præteritus non agit contra testamentū prius. in l. 22. numero. 4. folio. 76.
 Filius qui renuntiavit, etiam cum iuramento si nulli alij extant filij an succedere possit nō obstante renuntiatione. in l. 22. numero. 12. folio. 81.
 Filius qui renuntiavit hæreditati patris & si non possit succedere eius patri tamen bene succedit quando hæreditas iam ad aliū peruenit. in l. 22. numero. 13. folio. 81.
 Filius qui gerendo negotia patris dissipauit bona aliqua vel ea surripuit an teneatur ea bona conferre. in l. 29. numero. 25. folio. 101.
 Filio si est commissa electio vt possit meliorare quem velit si filius moriatur antequam eligat ipse censetur melioratus. in l. 36. nume. 4. versicul. iuxta prædicta tamen. folio. 107.
 Filius masculus licet ætate minor an præferatur fœminæ maiori natu quado fœmina nō est exclusa. in l. 40. numero. 62. folio. 128.
 Filius natus ante possessionem dignitatis vel maioratus an præferatur filio secundo nato post dignitatem adeptam. in l. 4. numero. 67. folio. 131.
 Filius semper est in potestate patris de iure antiquo: hodie tamen si vxoratus est efficitur sui iuris. in l. 47. numero. 1. & 2.
 Filius clericus an debeat vsumfructum suorum bonorum

A L P H A B E T I C V S.

bonorum patri. in l. 48. nume. 7. fol. 242.
 Filius familias vt adeat hæreditatem requiritur quod patris licentia præcedat. in l. 42. nu. 1.
 Filius familias sine licentia patris, nō potest esse in iudicio. ibidem.
 Filius ex hæredatus an retrahere possit rem patris, & quid de illo qui renuntiavit hæreditati paternæ. l. 70. num. 6. fol. 288.
 Fiscus si succedat in bonis condemnati tenetur mulieri restituere suam partem medietatem bonorum superlucratorum. in l. 77. numero. 1. folio. 301.
 Fisco seculari an ecclesiastico sit restituenda hæreditas spurio relicta. in l. nona. numero. 29. folio. 48.
 Fratres an succedant fratri vnâ cum patre, vel matre. in l. 6. fol. 29. nume. 4.
 Fratres an admittantur cum ascendentibus. in l. 7. fol. 33.
 Fratres an admittantur omnes pariter, vel præferatur vtriusque coniunctus vterino. in l. 8. num. 7. fol. 34. Et quid in alijs consanguineis, vltra fratres, & filios eorum.
 Fratres omnes in testamento fratris instituti, si aliqui sunt vtriusque, coniuncti alij vterini, an omnes admittantur simul. in l. 8. numero. 9. folio. 35.
 Fratres filijq; alterius fratris instituti, an in stirpes, vel in capita censentur instituti. in l. 8. num. 15. fol. 37.
 Fructibus pendentibus mortuo possessore maioratus, an pertineant ad successorem vel ad hæredes possessoris. in l. 40. numero. 74. folio. 134.
 Fructus bonorum maioratus alienari possint durante vita possessoris. in l. 40. numero. 91. versicu. consumatur etiam. folio. 144.
 Fructus percepti à possessore computantur & compensantur, cum sumptibus & expensis in re aliena factis. in l. 46. numero. secundo. versu. quod etiam iterum. fol. 228.
 Fruentarius vendens vsumfructum, an proprietarius retrahere illum possit. in l. 70. numero. 3. fol. 294.
 Furiosus vel mente captus, an excludatur à successione maioratus. in l. 40. nu. 69. folio. 132.
 Fuga an faciat indicium ad torturam. in l. 76. num. 12. fol. 298.
 Furiosus testari non potest. in l. 3. fol. 5. nu. 6. & idem in mente capto, & de eorum differentia. ibidem.
 Furoris tempore an sanæ mentis testamentum sit conditum dubitetur quid dicendum. in l. 3. fol. 9. nume. 8.

G.
 Abella an debeat quado quis vendit rem & consanguineus eam retrahit pro tanto. l. 70. numero. 30. folio. 294.

Gabella si debeat de qualibet possessione de nouo acquisita non est præstanda de recuperatione possessionis naturalis quauis per absentiam amiserat. in l. 45. numero. 55. versic. Ex quibus infert, quod singulariter ampliatur.
 Gabella si sit soluenda de omnibus quæ lucratiuo titul. acquiruntur non est soluenda de rebus acquisitis inter ascendentes & descendentes. ibidem. nu. 56.
 Grauari pater an possit filium spurium in his quæ pro alimentis relinquuntur. in l. 9. numero. 43. fol. 51.
 Grauumen si nullum fuit appositum tempore meliorationis, an possit postea apponi ex interuallo. in l. 17. nu. 22. fol. 71.
 Grauatus de restituendo alteri, an interim dum viuuit prohibitus sit alienare. in l. 40.

H.

Hæredis nomen in testamento necessarium est. in l. 3. folio. 12. numero. 34.

Hæreditas ex potentia iuratis queritur infanti, vel furioso. l. 45. num. 112.
 Hæreditas iacens nō possidetur nec quo ad implendam vscupationem ceptam. in l. 45. numero. 113.
 Hæreditas non dicitur post aditionem, sed proprium hæredis patrimonium. in l. 45. numero. 154.
 Hæredi in quem fuit transmissio hæreditatis, in testamento relicta competit beneficium. l. fina. C. de edicto diui Adria. in l. 45. nu. 140.
 Hæredi venienti ex iure accrescendi competit remedium. d. l. fi. & fisco auferenti hæreditatē tanquam ab indigno. in l. 45. nu. 141.
 Hæredi instituto non competit remedium. l. fi. C. de edict. diui. pro rebus quas testator tempore mortis nō possidebat. in l. 45. nu. 143.
 Hæredi instituto competit remedium. d. l. fi. pro rebus à testatore tantum detentatis. ibidem.
 Hæredi non probanti mortem defuncti competit remedium. l. fi. quod elegantissimè declarat. in l. 45. nu. 144.
 Hæredi non competit remedium dict. l. fin. de edicto diui Adria. si testamentum sit cancelatum vel in aliqua parte vitiatum. in l. 45. nume. 145.

Hæredi non competit beneficium dist. l. fina. quando apparet legitimus contradictor. in l. 45. nume. 147. & quis dicatur. ibidem declarat eleganter. nume. 150.

Hæreditas vel legatum filio spurio relicto cui applicetur, an fisco vel venientibus ab intestato. in l. 9. nume. 21. fol. 46.

Hæres grauatus de restituenda hæreditate, sub conditione, fructus perceptos computat in quartam Trebellianicam. l. 3. folio. 18. numero. 83.

Hæres institutus in minus solenni voluntate, an cū bona conscientia possit retinere bona. in l. 3. folio. 24. nume. 120. & nume. 123.

Hæres institutus si accommodauit tacitam fidē de restituenda hæreditate filio incapaci in quo puniatur. in l. 9. nume. 22. fol. 470. Quo modo probabitur tacitum fideicommissum. nume. 24. ibidem.

Hæres institutus in testamento nō vitiato, nec in aliqua substantiali parte suspecto à iudice potest petere, vt mittatur in possessionem hæreditatis. in l. 45. nume. 134. & ampliat. numero. 135. & notabiliter declarat.

Hæres institutus in re certa dato sibi cohærede vniuersali pondum ad eunte, nec repudiante non potest intentare remedium, d. l. fina. cōtra Bart. & Paulum. ibidem.

Hæres etiam ex parte institutus potest intentare beneficium, l. fina. de edicto diui Adria. in l. 45. nume. 136.

Hæres representat personam defuncti, ea parte pro qua est hæres. in l. 45. nu. 155.

Hæres si non conficit uentarium, in foro conscientia non tenetur ultra vires hæreditarias. in l. 3. fol. 24. nume. 121.

Hæres vel legatarius, qui rem habet subiectam restitutioni, sumptus, vel expensas factas in illa repetunt secundum valorem attentō tēpore restitutionis non verò attentō tempore quo fuerunt factæ expensæ. in l. 46. numero. 3. fol. 229.

Homicida an possit succedere in bonis occisi quando succedit hæredi occisi. l. 22. numero. 14. folio. 82.

Hospitalis an succedat peregrino ibi decedenti. in l. 8. nume. 25. folio. 39.

I.

Impensa funeris de quinto bonorū est deducenda. l. 30. nu. 1. fol. 106. Impensa funeris omnibus creditoribus etiā hypothecarijs præfertur.

ibidem. nu. 2. & quid computetur in impensa funeris. ibidem.

Impetratio gratiæ ad præbendam vacaturam, extenditur ad præbendam vacantem tempore concessiois. in l. 42. nume. 2.

Impubes nō potest esse testis. in l. 3. nu. 21. fo. 10

Iniuria repelli potest propria autoritate pro defensione, dum tamen in ipso actu iniuriæ fiat. in l. 45. nu. 190.

Inceptum testamentum & nō completum, an valeat saltem in eo, quod dispositum. in l. 3. folio. 21. nu. 105.

Incertitudo vitiat acquisitionem possessionis. in l. 17. nume. 15. versic. sexto. & finaliter. numero. 17. fol. 69. & 70.

Incestus committitur cum consanguinea intra quartum gradum, & quæ sit eius poena. l. 80. nume. 15. fol. 306.

Inofficiosa donatio cōferenda licet qui eam habet succedere noluerit. in l. 29. nume. 32. & 33. folio. 103.

Inofficiosa dos an conferatur constante matrimonio, licet coniuges succedere noluerint. ibidem. nume. 34.

Instituti in æqualiter, an teneantur conferre. in l. 29. nume. 5. fol. 94.

Institutio facta sub conditionibus infra addendis, atque adijciendis si postea non addantur institutio est pura. l. 3. fol. 10. nu. 19.

Institutio facta de collateralibus collectiuo modo qualiter intelligatur. l. 8. numero. 15. & 16. fol. 37.

Institutio facta de filio spurio sub conditione, si legitimetur, an valeat. l. 9. nu. 19. fol. 46.

Institutio in codicillis facta iure directo obligat, & valet in vim fidei commissi. in l. 3. folio. 19. nume. 89. versic. Quintus effectus, & c.

Institutio directa facta in codicillis obligatur, & conuertitur in fidei commissum. l. 24. numero. 2. folio. 90.

Institutio vel legatum factum fratribus suis, an cōferatur etiam factum legatum filijs alterius fratris mortui. in l. 8. nume. 17. fol. 38.

Institutio an valeat quando testator interrogatur an velit instituere aliquem, & dixit quod sic expressè. l. 3. fol. 22. nume. 109.

Institutione non facta in testamento, testamentum est nullum, & quid hodie de iure Regio. l. 24. col. 2. folio. 89.

Instrumentum publicum guarentigium habet paratam executionem hodie. in l. 64. numero. secundo. folio. 280. licet de iure communi aliquādo habebant paratam executionem. ibidem.

Instru-

Instrumentum purum, an requirat necessariō clausulam guarentigiam ad hoc vt habeat paratā executionem. ibidem. num. 4. fol. 280.

Instrumentum publicum mandatur executioni, etiam cōtra hæredes principales. ibidem. numero. 5. Et ius exequendi competit etiam hæredi creditoris. ibidem. numero. 6.

Instrumentum publicum, an pro debito in diē vel sub conditione mandetur executioni. ibidem. numero. 7.

Instrumentum publicum an mandabitur executioni in nostro Regno, si alibi factum est, & vbi talis conditio non vigeat. ibidem. nu. 8.

Instrumentum publicum non probat quoties à parte contraria negatur esse publicum nisi probetur Tabellionem eum cōfecisse, quod tamen in instrumento antiquo limitatur. in l. 45. nume. 87.

Intellectus communis ad text. in l. si quis filio exhæredato. ff. de iniusto rupto. in l. 45. numero. 2.

Intellectus verus ad text. in l. 1. § si vir vxori. ff. de acqui. possess. in l. 45. nume. 23.

Intellectus ad l. cum hic status. § siue autem. ff. de donat. intervium & vxorem. in l. 45. numero. 30.

Intellectus. cap. reintegranda. & cap. sape. de restit. spol. in l. 45. nu. 192.

Interrupta possessione interrumpitur prescriptio proprietatis. in l. 65. nume. 2. fol. 281.

Interdicto recuperandæ non poterit agere is in cuius fauorem quis se constituit possidere in eius absentia, si de possessione is fuerit expulsus ante rati habitationem, etiam si postea se quatur. in l. 45. numero. 83. vbi declarat.

Interdictorum tria sunt genera. in lege. 45. numero. 127.

Interdictum quorum bonorum competit hæredi ad eunti pro consequenda possessione rerum hæreditariarum, quod etiam procedit etiam in succedente ab intestato. in l. 45. numero. 128. Vbi notabiliter declarat.

Interdictum quorum bonorum non competit particulari successor. ibidem.

Interdictum quorum bonorum competit hæredi, pro rebus quas defunctus tempore mortis possidebat. ibidem.

Interdictum quorum bonorum non competit hæredi contra titulo possidentem. ibidem.

Interdictum quorum bonorum nōn competit hæredi postquam semel possessionem fuit adeptus. ibidem. numero. 164.

Interdictum quorum bonorum est necessariū quoties res est ab alio occupata. ibidem.

Interdictum quorum legatorum competit hæredi aduersus legatarium occupantem rem legatam propria autoritate. in l. 45. nume. 130.

Interdictum quorum legatorum competit hæredi, aduersus legatarium quotiescunque imminet legis Falcidiæ ratio. in l. 45. nu. 131.

Interdictum retinendæ competit possessori pro tuenda possessione contra molestantem in ea quod competit possidenti. siue ciuilitate siue naturaliter. in l. 45. nu. 168.

Interdictum retinendæ cōpetit possessori dum tamen, nec clam nec vi, nec precatio ab aduersario possideat. in l. 45. nu. 169.

Interdictum retinendæ quibus competat latè. in l. 45. numero. 170.

Interdictum vti possidetis competit aduersus eum, qui in iudicio negat actorem non possidere quauis antea non inquietauerit nec re nec verbo possessionem. in l. 45. nu. 171.

Interdicta possessoria cōpetūt pro annua præstatione retri numero personali. in l. 45. numero. 172. Vbi aliqua notanda inferuntur.

Interdictum vti possidetis qua sit natura prædictum, & quomodo in eo sit facienda condemnatio. in l. 45. nume. 175.

Interdictum vti possidetis potest iterum intentari aduersus reum absolutum, quia non turbabat si postea inquietare incipiat. in l. 45. folio. 177.

Interdictum vti possidetis potest iterum intentari aduersus reum absolutum, quia actor possidebat si postea possidere incipiat. ibidem.

Interdictum vnde vi competit vi à posse, directo vel etiam si colonus vel eius inquilinus deiciat. & quis sit eius effectus. in l. 45. nu. 180.

Interdictum vnde vi detentatori non competit. ibidem. nu. 281.

Interdictum vnde vi competit aliam tantum ciuilitate possidenti vi deiecto. ibidem. Et notabiliter loquitur ex quo eleganter infert. ibi.

Interdictum vnde vi competit probanti se possedisse ante deiectionem, licet non probet tēpore deiectionis possedisse. ibidem.

Interdictum vnde vi competit pro rebus mobilibus contentis, in re immobili à qua quis vi fuit deiectus. ibidem.

Interdictum etiam à seruo nomine domini absentis potest intentari, etiam quando detentator fuit à detentatione deiectus. in l. 45. nu. 184.

Interdictum vnde vi hæredibus deiecti datur. ibidem. nu. 185.

Interdictum vnde vi non competit contra particularem successorem de iure ciuili, secus verò de iure Canonico. ibidem. nu. 186.

Interdictum

Interdictum vnde vi competit pro rebus incorporalibus. in. l. 45. nu. 191.
 Interdictum vti possidetis datur ciuilitur possidenti aduersus naturaliter possidentem. ibidem. num. 194.
 Interdictum et si possidetis competit contra dominium molestantem, & sic non obstat exceptio dominij, incontinenti probata. ibidem. numero. 122.
 Interpreti vni, an sit credendum. in. l. 3. folio. 10. numero. 21.
 Iudex vt possit esse per quod temporis spatium studuerit. in. l. 2. fol. 6. nume. 1.
 Iudex quid facere debeat, vt bene administret. in. l. 2. nume. 4.
 Iudex requisitus ab aliquo, vt iniustam sententiam proferat oblatio pretio potest eum decipere & audire, vt postea puniatur. in. l. 80. numero. 67. fol. 318.
 Iudex quid facere debeat duobus contententibus successione maioratus ad se pertinere & arma preparantibus pro consequenda actuali possessione. in. l. 45. nu. 199.
 Iudex quid facere debeat virtute legis. 45. Tauri ciuilitur possidere res maioratus, & intentantibus interdictum vti possidetis. in. l. 45. numero. 198.
 Iudex an possit rem retrahere consanguinei. l. 70. nume. 12. fol. 289.
 Iudices tabellionum sententias sequi absurdum est. in. l. 2. fol. 6. num. 3.
 Iudici non licet securitatem offerre delinquenti, vt confiteatur, & confessio sic facta non valet. l. 2. num. 4. fol. 6.
 Iudices qui possint esse. ibidem. numero decimo. fol. 7.
 Iudicis decretum quando possit impedire translationem dominij. in. l. 40. numero secundo. folio. 119.
 Iura de futuro an deduci possint in iudicio. lex 40. num. 79. fol. 136.
 Iuramentum appositum in primo testamento habet vim clausulæ codicillaris. in. l. 3. numero. 95. folio. 29.
 Iuramentum mulieris in venditione rei dotalis, an habeat effectum si prius ipsa iurauit non vendere. l. 50. nume. 58. folio. 267.
 Iuramentum quomodo debet præstari, & non est præstandum super rebus sacris nominatis. in. l. 67. in legibus Tauri. ibidem.
 Iuramento an confirmetur donatio somnis bonorum facta. l. 69. nume. 4. folio. 285.
 Iuramentum in litem agentis interdicto vti possidetis probat interesse vis turbatiuæ præte-

ritæ dolo intersecus si culpa. l. 45. nume. 176.
 Iurisdicção quæritur in castro, vel territorio per vnum actum gestum de voluntate domini, & absentis iurisdictionem. in. l. 45. nume. 37.

L.

Legatum an possit relinquere nuptu. l. 3. fol. 23. nume. 3.
 Legata quomodo conseruantur in specie & c. in. l. finali. ff. de hæredi. instit. in. l. 24. numero. 3. versiculo. Nec obstat. folio. 90.
 Legata hodie relicta in testamento vbi nullus est hæres institutus, an confirmetur etiam si hæreditas non sit adita, nec a venientibus ab intestato. l. 24. numero. 4. versicu. Ex quo videtur. folio. 91. vbi declaratur. l. 1. tit. de los testamentos. libro. 5. ordina.
 Legatum si confertur in voluntatem alicuius, non valet. l. 31. nume. 3. fol. 407.
 Legatum pium licet sit cancellatum in dubio valet, & censetur errore cancellatum. in. l. 36. numero. 2. folio. 110. colum. 3.
 Legatum relictum pauperibus ad electionem alicuius licet ille non eligat valet legatum, & non vitiatur. in. l. 40. numero. 49. versiculo. Vnum tamen. fol. 125.
 Legatum dotis an purum, vel conditionale sit. in. l. 50. numero. 29. folio. 256.
 Legatum non potest peti via executiua pro consequendo legato. in. l. 49. nu. 137.
 Legatarius potest occupare rem legatam propria autoritate ex testatoris licentia data tacite vel expresse. in. l. 45. nu. 233.
 Leges conditæ fuerunt ante Christi aduentum trecentis annis lapsis. in. l. 1. numero secundo folio. 4. columna. 2.
 Leges interpretari Regis est. ibidem. numero septimo.
 Lege deficiente consuetudo seruat. ibidem, numero. 8.
 Legendum an sit testamentum nuncupatum testatori alijs sit nullum, vide. l. 3. folio. 22.
 Lege vel statuto an induci possit, vt filij nati ex damnabili accessu succedant parentibus, in. l. 9. nu. 16. fol. 44.
 Lege impediri potest translatio dominij. l. 40. num. 35. folio. 122.
 Lege vel consuetudine fieri potest, vt ædificia vltra certam formam fieri non possint. in. l. 46. numero. sexto. versicul. Ex quo nota. folio. 229.
 Lege fieri an possit, vt captatoria voluntas valeat.

leat. in. l. 31. numero. 5. folio. 107.
 Lege fieri an possit vt captatoria voluntas valeat. in. l. 31. nu. 5. folio. 107.
 Legis definitio. in. l. prima. numero primo. folio quarto.
 Legis requisita ad eius validitatem. ibidem. numero. 5. columna. 3.
 Legitimari filius naturalis, quot modis possit. in. l. 9. nu. 54. 3. colu. versu. Aduertendum tamen. folio. 54.
 Legitimatur filius per contractum matrimonij ibidem. nu. 56.
 Legitimatus per subsequens matrimonium, an excludat filium legitimum & naturalem a successione maioratus habiti medio tempore, scilicet post concubinatum ante verò legitimationem. l. 9. nu. 63. folio. 57.
 Legitimatus iustitiam consequitur. ibidem. numero. 66.
 Legitimati an succedant cum filijs legitimis, & naturalibus. ibidem. nu. 67. folio. 58.
 Legitimatus an meliorari possit. nu. 3. & 5. quando extant legitimi filij & naturales. in. l. 9. numero. 68. fol. 58.
 Legitimati filij succedunt omnibus consanguineis, ac si legitimi & naturales essent. in. d. l. 9. nume. 69. fol. 58.
 Legitimari filius an possit sub aliqua conditione, vt pater possit filio relinquere quod velit. ibidem. nume. 70. fol. 58.
 Legitima filio relicta à matre potest relinquere, sub conditione, vt vsusfructus non quærat. patri. in. l. 48. nu. 11. fol. 244.
 Lenocinij poena qualis sit. lex. 80. numero. 73. folio. 319.
 Libertas quando tacite quærat. seruo. in. l. 1. fol. 5. nume. 11. col. 3.
 Libri dati filijs in studio, an conferantur. in. l. 29. nume. 17. fol. 99.
 Licentia Regis, quæ necessaria est in constitutione maioratus, debet præcedere ipsam constitutionem. in. l. 42. in princip.
 Licentia papæ concessa, vt clericus de fructibus sui beneficij testetur, extenditur ad testamentum antea factum. in. l. 42. nu. 2.
 Licentia principis, non expirat morte cõcedentis. in. l. 43. num. 1.
 Licentiatus creari non potest, nisi per quinque annos legat, vel reuolutionem librorum exerceat post gradum baccalaureatus adeptum. nume. 2. fo. 7. num. 9. col. 2.
 Locari an possint bona maioratus. in. l. 40. nu. 84. fol. 239.
 Lucra acquisita constante matrimonio diuiduntur inter coniuges. in. l. 50. numero. 69. fo. 272 & casus in quibus non sit adquisitio. ibidem. numero. 72.
 Lucra an communicentur, sicut in matrimonio vero, & ita in putatiuo. ibidem. nume. 10. 77.
 Lucris constante matrimonio quæsitis, an vxor possit renuntiare. in. l. 60. numero primo. fol. 276.
 Ludens si lege caueatur, vt in ludo inuentus certa poena puniatur, debet intelligi, si in ludo fuerit deprehensus, nec sufficit si per testes id probetur. in. l. 45. nume. 48.
 Lex. 17. Tauri nouiter declaratur. l. 45. numero 31. ad finem.
 Lex. 4. Tauri, extenditur & nouiter declaratur. l. 42. nume. 2.
 Lex vel princeps nõ possunt tollere defectum naturalem. in. l. 45. num. 12.
 Lex non potest fingere super his quæ de natura sunt impossibilia in genere. ibidem.
 Lex. 45. Tauri non procedit in bonis vinculis, sed tantum in maioratu constituto principis licentia. in. l. 45. num. 116.
 Lex. 45. Tauri, procedit etiam in primo successore maioratus. in. l. 45. num. 117.
 Lex permittens aliquem occidere, an sit iusta. in. l. 80. num. 52. fol. 315.

M.

Maioratus qualiter probetur. l. 41. numero. 1.
 Maioratus an requirat scripturam. in. l. 41. nume. 2.
 Maioratus res si vendatur per possessorem licet venditio sit nulla transfertur tamen possessio ciuilis, & naturalis in emptorem accipientem. in. l. 45. num. 26. vbi latet.
 Maioratus successoris quæritur possessio ciuilis & naturalis, sine apprehensione possessionis mortuo possessore, etiam si successor sit in absentia. in. l. 45. num. 3.
 Maioratus quid sit, & vnde proueniat. in. l. 40. nume. 1. fol. 114.
 Maior frater alijs fratribus præferendus est. ibidem. nume. 7. fol. 114.
 Maioratus cum autoritate Regis factus quem operetur effectum. in. l. 40. numero. 54. versiculo. Octauus modus. folio. 127. nume. 10. 55.
 Maioratus à parentibus fieri, an possit cum bona conscientia de relictis alijs filijs. in. l. 40. numero. 56. fol. 127.

Maioratus

- Maiores constitutio nō nominato filio maiori sed dicto quod perveniat ad filios an hæc constitutio valeat nec ne. *ibidem.* numero. 59. folio. 128.
- Maiores constitutus in filium maiorem siue deinceps nullus alius est nominatus an post eius mortem bona sint subiecta restitutioni ut trahatur de maiori in maiorem vel fiant diuisibilia in. l. 40. num. 64. fol. 129.
- Maiores bona an possint alienari. *ibidem.* numero. 81.
- Maiores res alienata à possessore an possit à successore vendicari sine eo quod offeratur pretium emptori. *ibidem.* nu. 88.
- Maiores supplet aetatem. in. l. 3. fol. 8. nu. 2.
- Mala fides superueniens impleta præscriptione an noceat in conscientia. l. 3. folio. 25. numero. 125.
- Maritus an in testamento suo conditione possit apponere ne vxor secundo nubat: & si aliquid ei sub hac conditione relinquat, an statim legatum amittat per transitum ad secundas nuptias in. l. 14. num. 8. fol. 62.
- Maritus pro dote recepta an fideiussorem dare teneatur, & fideiussoris obligatio an valeat in. l. 50. num. 23. fol. 253.
- Maritus dote non recepta alere vxorem non tenetur. *ibidem.* num. 31.
- Maritus constante matrimonio an lucretur fructus rerū dotialium in. l. 50. num. 33. fol. 357. & quid si ducit vxorem puellam & minorem. *ibidem.* *vers.* quid autem si vir.
- Marito vergente ad inopiam potest mulier petere dote. *ibidem.* numero. 33. & quid si maritus postea efficiatur diues an recuperet iterum dote. *ibidem.* num. 35.
- Maritus tenetur ad dote in quantum facere potest, non in solidum. l. 50. nu. 49. fol. 264.
- Maritus an de euictione teneatur pro re dotali ab ipso vendita sine consensu vxoris. l. 50. nu. 61. fol. 268.
- Maritus alienans rem dotalem an possit constante matrimonio vendicare res. *ibidem.* numero. 63.
- Maritus an lucretur fructus rerum paraphernalium. *ibid.* num. 71.
- Maritus an possit constante matrimonio donare in præiudicium lucrorum & vxoris. *ibid.* numero. 73.
- Maritus potest alienare bona lucrata constante matrimonio in. l. 77. num. 3. fol. 301.
- Marito delinquente non confiscantur bona dotalia. l. 78. num. 4.
- Maritus an possit vxorem interficere propria
- authoritate. in. l. 80. num. 51. fol. 315.
- Maritus occidens adulterum & vxorem si non potest probare qualiter eos inuenit adulterādo an puniatur. *ibidem.* num. 56. fol. 316. & an excusetur maritus si probat vxorem commisisse adulterium. *ibidem.* num. 58.
- Maritus an possit interficere illum quem habet de adulterio suspectum. *ibidem.* numero. 60. fol. 317.
- Maritus an possit suum occidendi adulterū committere alteri. *ibidem.* num. 61.
- Maritus occidens vxorem propria autoritate an lucretur dote. *ibid.* num. 63.
- Maritus occidens vxorem adulteram an possit succedere filijs eius. *ibid.* num. 94.
- Maritus an teneatur adulterum & adulteram accusare simul, vel possit vnum sine alio. *ibid.* num. 72.
- Masculo luxuriose viuento an fiat interdictio bonorum. l. 14. num. 14. fol. 64.
- Masculi licet aetate minor an scemina natu maiori præferatur quando scemina non est exclusa. l. 4. num. 62. fol. 128. & *ibidem.* num. 68. *vers.* item matri quo pacto succedat filij naturales. l. 9. nu. 9. fol. 42. & an filij possint agere contra testamentum matris si sint præteriti vel exheredati. *ibidem.* num. 12.
- Mater statim per transitum ad secunda vota amittit tutelam filiorum in. l. 14. num. 10. fol. 93.
- Mater quid facere teneatur ut tutelam filiorum administret. l. 14. num. 11. fol. 63.
- Mater luxuriose viuens an perdat tutelam filiorum. *ibidem.* num. 13. fol. 63. & an luxuriose viuenti fiat interdictio bonorum. *ibidem.* numero. 14.
- Mater luxuriose viuens an teneatur reseruare filijs primi patrimonij quæ habuit ex primo matrimonio in. l. 14. num. 16.
- Mater si ante transitum ad secunda vota rationem nō reddat nec à iudice petat tutorem filijs dare, perdit successionem filiorum. *ibid.* num. 18.
- Mater an possit pacto facere ut pater substitutionem pupillarem in eius præiudicium non faciat. l. 22. num. 19. col. *vers.* quarto. & quidem nouiter. fol. 84.
- Mater an possit legitimam relinquere filio sub conditione ut patri vsus fructus non quaeratur. l. 48. num. 11. fol. 244.
- Mater promittens dote censetur promittere de bonis filiarum non verò de proprijs. l. 50. nu. 23. fol. 253.
- Matrimonium clandestinum quid sit, & an obseruetur. l. 49. in. l. 49. in pri. fol. 245.

Matrim-

- Matrimonium si nullum est, an adulterium committatur. l. 80. nu. 48. fol. 314.
- Matrimonium si inter coniuges sit prohibitum, mulier an possit repetere dote, & ex qua actione. l. 50. nu. 55. fol. 266.
- Matrimonium contrahens ter, vel pluries, an grauius puniatur. *ibidem.* nu. 29.
- Matrimonium secundum factum viuo primo coniuge, si sit inualidum, an puniatur contrahens. *ibidem.* num. 30.
- Medietas sumptuum, qui fiunt in ædificijs rerū maioribus, non pertinet ad vxorem ratione lucrorum. l. 46. nu. 1. fol. 228.
- Meliorari in tertio & quinto, an possit filius legitimatus extantibus filijs legitimis & naturalibus. l. 9. num. 68. fol. 58.
- Melioratio tertij & quinti facta contractu, an possit reuocari. in. l. 17. num. 3. fol. 66.
- Melioratio cum traditione facta per contractum reuocari non potest. in. l. 17. nu. 9. & quid respectu quinti. *ibidem.* nu. 10. fol. 68.
- Melioratio facta de tertio & quinto bonorum, an extendatur ad bona postea quaesita. l. 17. numero. 11. fol. 68.
- Melioratio facta de tertio & quinto bonorum, assignata re certa particulari, si illa res sit minoris valoris, q̄ nō æquiualeat tertio & quinto, an ex alijs bonis hoc sit supplendum. l. 77 numero. 14. fol. 68.
- Meliorationis possessio, an per actum verum tradenda sit. *ibidem.* nu. 15.
- Melioratio facta ex causa matrimonij reuocari non potest, & si possessio tradita non sit. *ibidem.* nu. 17. fol. 70.
- Melioratio in vnicofilio, fieri an possit. *ibidem.* numero. 19. fol. 70.
- Meliorare an possit pater quem velit eligere, licet omittat magis dignum. *ibidem.* numero. 18.
- Melioratio facta sine expressione quotæ, quia dictum est, melioro simpliciter, sine eo quod dicat in tertio vel in quinto, an valeat in vtroque, vel in aliquo, vel in nullo. *ibidem.* numero. 20.
- Melioratio facta in vltima voluntate traditaq; possessione, an reuocari possit. *ibidem.* numero. 24.
- Melioratio tertij fieri potest in re certa. l. 19. numero. 1. fol. 73.
- Meliorationem assignare in re certa pater potest, sed non committere alteri, ut assignet rem certam. *ibidem.* numero. 2.
- Melioratio tertij consideranda est tempore mortis, non verò tempore contractus. l. 23. fol. 88.
- Melioratio tertij & quinti facta in testamento, quod ex causa præteritionis, vel exheredationis rumpitur, confirmatur & valet. l. 24. num. 1. fol. 88.
- Melioratio facta alicui ex filijs per viam legati, in testamento in quo vnus ex filijs est præteritus annullato testamento per filium præteritum, an melioratus succedat in melioratione, & sua legitima, vel succedat æquaiiter, cū alijs. l. 24. nu. 4. fol. 91.
- Melioratio non deducenda de dotibus, & donationibus propter nuptias, & de alijs donationibus, quæ conferuntur à recipiente. in. l. 25. nu. 1. fol. 92. & in. l. 29. nu. 35. fol. 104.
- Meretrix an possit incarcerari. l. 62. nu. 3. fo. 27.
- Minor non potest testari, neque cum licentia principis. in. l. 3. num. 3. fol. 8.
- Militia quam pater emit filio, an conferatur. in. l. 29. nu. 21. fol. 99.
- Molendinum in flumine publico, an fieri possit. in. l. 46. nu. 10. fol. 230. & quid si præiudicet tertio. *ibidem.* nu. 11.
- Monachus testari non potest. l. 3. folio. 9. numero. 13.
- Monachi & religiosi, an testes esse possint. *ibidem.* fol. 11. nu. 28.
- Monachus vel religiosus, an succedat in maioratu. l. 40. nu. 66. fol. 130.
- Monasterium si vendit rem alicuius monachi, an consanguineus monachi possit illam retrahere iure sanguinis. l. 70. numero. 10. folio. 289.
- Mulier licet contrahere non possit sine licentia viri, tamen testari potest sine ea. l. 3. fol. 9. numero. 5.
- Mulier transiens ad secundas nuptias tenetur reseruare filijs primi matrimonij, quæ habuit à primo marito. l. 14. nu. 1. fol. 60.
- Mulier si habeat licentiam à marito, ut secundo nubat, non tenetur reseruare filijs primi matrimonij quæ habuit ex aliquo ex filijs. in. l. 14. num. 6. fol. 61.
- Mulier transiens ad secundas nuptias, sicut tenetur reseruare filijs primi matrimonij, quæ habuit ex successione an idem sit in ijs, quæ habuit ex successione, alicuius consanguinei patris. in. l. 14. folio. 61. num. 7.
- Mulier luxuriose viuens, an perdit tutelam filiorum. in. l. 14. numero. 13. folio. 63. Et an luxuriose viuenti, fiat interdictio bonorum. *ibidem.* numero. 14.
- Mulier luxuriose viuens post mortem viri, amittit medietatem lucrorum. in. l. 14. numero. 17. folio. 64.

Mulier

Mulier an possit esse commissaria testamēti vt possit ipsa condere testamentum pro alio. in l. 31. nu. 6. fol. 107.
 Mulier fideiubens pro dote vel causa pia non iuuatur vel leyano. in l. 36. num. 2. 2. columna folio. 110.
 Mulier soluto matrimonio circa dotē an actionem habeat circa tertios possessores licet iā ipsi per sententiam sint absoluti ad petitionem mariti. in l. 50. nu. 32. fol. 257.
 Mulier habet tacitam hypothecam in bonis vi ri pro restitutione dotis. in l. 50. num. 37. ver ficulo. Idem etiam. fol. 259.
 Mulier virtute tacitæ hypothecæ an præferat alijs creditoribus mariti habētibus expressas hypothecas in l. 50. nu. 39. fol. 260.
 Mulier habens expressam hypothecam pro do te an præferatur alijs habentibus expressam hypotecam. in l. 50. nu. 40. fol. 260.
 Mulier soluto matrimonio an possit viderē res & fundos dotales. in l. 50. nu. 59. folio. 268.
 Mulier vidua cōmittens stuprum an perdat lu cra. ibidem. numero. 80.
 Mulier coniugata non potest facere contractū sine licentia viri. in l. 54. nu. 1. folio. 275.
 Mulier si contractus vtiles sibi potest contrahe re etiam sine licentia. ibidem nu. 2. & quid si contrahat maritus & vxor simul an requi ratur expressa licentia. ibi. nu. 4.
 Mulier si contrahat cum aliquo in præsentia mariti, an sit necessaria licentia. ibidem. nu. 5 & quid si postea sequatur. ibidem.
 Mulier si habeat aliquod officium an eius respe ctu possit cōtrahere sine licētia viri. ibi. nu. 7
 Mulieris contractus sine licentia viri an firme tur iuramento. ibi. nu. 8.
 Mulier an possit constituere procuratorem si ne licentia viri. ibi. numero. 9.
 Mulier quādo possit intercedere fideiussor pro alio. in l. 61. nu. 10. fol. 277.
 Mulier nō potest incarcerari pro ciuili debito. in l. 62. numero. 1. folio. 278.
 Mulier delinquens an possit per delictum per dere dotē. in l. 68. num. 1. fol. 302. & quid si pactum inter eos initum sit super dote. ibi.
 Mulier quæ nubit viro nobili dicitur nobilis. l. 79. nume. 6. vers. Item addē. fol. 303.
 Mulier cōtrahens matrimonium sine dolo sed credens maritum esse mortuum an punia tur. ibidem. numero. 31.
 Mulier an possit amatorem decipere & marito reuelare vt maritus eum puniat. in l. 80. nu. 65. fol. 317.
 Mulier quæ adultera fuit an possit petere ab

hæredibus mariti dotem vel possint hæredes cōtra eam opponere mortuo marito excep tionem de adulterio. in l. 80. numero. 68. fol. 318. & quid si maritus opponat contra hære des vxoris. ibidem. numero. 69.
 Mulier vidua si committat stuprum an perdat dotem & applicetur hæredibus mariti. ibidē. numero. 70.
 Mulier sciens adulterium commisisse & filium quem habet ex adulterio esse, quid faciat in conscientia. in l. 80. numero. 75. folio. 319.

N.

Naturales filij ex testamēto an sint successibiles. in l. 9. nu. 5. fo. 42. & ibidem de nepotibus. num. 6.
 Naturalis filius si præteritus sit an habeat remedium erga testamentum patris in l. 9. numero. 11. folio. 43.
 Nati ex damnabili accessu an succedant patri vel matri. ibidem. numero. 13. folio. 43.
 Naturales filij an consanguineis parentum suc cedant. l. 9. numero. 47. fol. 52.
 Naturales an in nobilitate parentum succedāt in l. 9. numero. 52. fol. 53.
 Naturales an gaudeant beneficio retractus. ibi dem. numero. 54. fol. 54.
 Naturalis filius tantum vel cōsanguineus retra here an possit. l. 70. num. 4. fol. 288.
 Naturaliter possidet qui habet ius habitationis l. 45. num. 100.
 Nepos natus ex filio spurio & incestuoso an a uus possit eū instituere. in l. 7. nu. 16. fol. 44.
 Nepos natus ex filio naturali iam mortuo an censeatur legitimus quantum ad succeden dum auo, si auus contrahit matrimonium cū concubina. in l. 6. num. 61. fol. 56.
 Nepos an possit ab auo meliorari viuente pa tre. in l. 18. num. 1. fol. 74. & quid in pronepo te ibidem. num. 2.
 Nepos natus ex filio maiori an præferatur pa truo suo secundo genito possessori. l. 40. nu. 65. fol. 129.
 Nepos natus ex filio spurio & incestuoso an a uus possit eum instituere. l. 9. nu. 17. fol. 44.
 Nobilis pro debito ciuili incarcerari nō potest. l. 79. num. 1. fol. 303.
 Nobilis si negat esse nobilem, non gaudet pri uilegio. ibid. num. 4.
 Nobilis hodie in nostro regno quis dicatur. ibi dem. num. 6.
 Noui operis nuntiatio an pro opere iam facto & consummato cōpetat. l. 46. nu. 20. fol. 233.
 Noui

Noui operis nuntiatio & interdictum quod vi aut clam competit quid differant. ibi. nu. 22.
 Noui operis nuntiatio qualiter & quomodo fiat an verbo vel facto. ibidem. numero. 31. & an sit differentia quod vno modo vel alio fiat. ibidem. numero. 32.
 Noui operis nuntiatio facta per quod tem pus in ædificio sit super sededum & quid ho die de iure regio. ibidem. numero. 34. fol. 236.
 Noui operis nuntiatio facta an sit aliquod re medium vt possit aduersarius ædificare sine eo quod expectet per tres menses. ibi. nu. 36.
 Nouum opus nunciare quæ personæ possunt. in l. 46. numero. 23. folio. 234.
 Nunciare nouum opus an possit qui seruitutē habet. ibidem. numero. 24.
 Nunciare nouum opus an possit qui liber ex transeus vel amicis sine mandato. ibi. nu. 27.
 Nunciari nouum opus fabricis & alijs qui sunt in opere an possit, licet non domino. ibidem. numero. 28.
 Nunciatio noui operis si domino non fiat an destruat opus factum post nuntiationem. ibidem. numero. 29.
 Nunciator intra tres menses probare debet cau sam nunciandi, aliās tenetur ad damna. in l. 46. numero. 35. folio. 237.
 Nunciator in nuntiatione si expressit causas in iustas. ibidem. numero. 38. folio. 238.
 Nunciatio noui operis quo tempore duret. ibi dem. numero. 39.
 Nunciatio an ad hæredes transeat. ibidem. nu mero. 40. & 45.
 Nuntius relinquit an possit institutio vel legatū. l. 23. folio. 22. numero. 110.
 Nuntius facta institutione si conuertatur in fidei commissum. l. 3. folio. 23. numero. 114.
Occupans rem vacantem à possessione ciuili & naturali tenetur ad om nia quæ veniunt in interdicto vn de vi. l. 45. numero. 188. vbi nota biliter loquitur & ampliat. numero. 189.
 Offensus licet ei vindicta per iudicem commit tatur, tamen si occidit inimicum peccat mor taliter. l. 76. numero. 8. folio. 301.
 Officialis qui ædificiū publicum vel priua tum fecit & vitiosum culpa sua, tenetur ad damnum, & si destruat intra quindecim annos, tenetur officialis, quia culpa sua præ sumitur. in l. 46. numero. 18. folio. 233.

Officium quod pater emit filio an conferatur. lex. 29. numero. 21. folio. 99.
 Officium iudicis nobile competit detentatori deiecto à sua detentatione. l. 45. numero. 12. vbi argumenta pro hac parte referuntur. ibi dem. vbi numero. 13. singulariter hoc declara tur vt procedat quādo verus dominus rei est absens, non vero quando est præsens.
Pactum de non succedendo non va let. in l. 22. numero. 2. folio. 75. ibi dem de ratione huius regulæ.
 Pactum de non succedendo iuramē to firmatum bene valet. l. 22. nume. 6. fo. 77.
 Pactum de non succedendo valet si fit de hære ditate defuncti quia cessant rationes. in l. 22. numero. 15. folio. 82.
 Pactum de succedendo an valeat. l. 22. numero. 17. folio. 83. & quid inter milites. ibi. nu. 18.
 Pactum de futura successione conseruanda be ne valet. l. 22. numero. 19. folio. 84.
 Pactum de non meliorando valet hodie licet videatur auferre liberam testadi facultatem lex. 22. numero. 20. & numero. 21. folio. 84.
 Pactum de non meliorando valet adeo vt ge ner in cuius fauorem fit non potest ei renun ciare. ibidem. numero. 23.
 Pactum de non meliorando in fauorem alicuius positū an remitti possit. ibidem. num. 24.
 Pactum de meliorando vnū ex filijs quod va let remitti potest per filium. ibi. nu. 25. fo. 86.
 Pactum de non meliorando valet cum scriptu ra non aliās, tamen si sit deperdita potest pa ctum probari per testes. ibidem. numero. 28.
 Pactum de futura successione certo modo diu idenda non valet. in l. 22. numero. 30. fol. 87.
 Pactum de non succedendo in fauorē fratrum factum etiam cum iuramento æquiparatur pacto de futura successione certo modo diu idenda & si filius non perseverat in pacto re uocatur pactum. ibidem. num. 32.
 Pactum de non alienando inter viros factum non impedit translationem domini in l. 40. numero. 13. folio. 116. & quādo valeat istud pactum. ibidem. numero. 18.
 Pactum de non alienando impedit translatio nem domini quādo est factum in fauorem alicuius certæ personæ. in l. 40. nu. 25. fol. 119.
 Papa concedens licentiam, vt clericus de fructi bus sui beneficii testetur videtur eandem li centiam concessisse vt testamentum antea factum teneatur. lex. 42. numero. 2.
 Para Tab. Ant. Go. in. ll. Tau. ¶ Para

Paraphernalia bona quæ dicantur in. l. 50. num. 20. versic. Item adde. fol. 252.
 Parentibus naturalibus tantum an filij naturales ex testamento vel ab intestato aliquid debeat. l. 9. num. 8. fol. 42.
 Parentes an spurij filijs succedant ex testamento vel ab intestato. l. 9. num. 45. fol. 52.
 Parentes quo iure succedant filijs. lex. 6. folio. 30. numer. 4.
 Pater an iure hæreditario vel iure peculij succedat filio in potestate. l. 6. folio. 29. numer. 1. & quid hodie mutatum sit.
 Pater vel avus qui succedit filio vel nepoti cuius usufructum pater habebat an usufructus firmatur in morte filij. l. 6. folio. 31. numer. 11.
 Pater an transiens ad secundas nuptias referuare teneatur filijs primi matrimonij quæ habuit ex successione alicuius filij. l. 14. numer. 4. fol. 61.
 Pater & si luxuriosè viuat non perdit tutelam filiorum. ibidem. nu. 14. fol. 64.
 Pater licet transeat ad secundas nuptias non perdit tutelam filiorum. ibidem. nu. 15. fol. 64.
 Pater an teneatur ministrare filio studere volenti omnes expensas & sumptus necessarios. l. 29. num. 18. fol. 99.
 Pater an possit filium sua legitima priuare constituyendo maioratum autoritate principis & si rex hanc licentiam concedere possit. l. 40. num. 57. fol. 127.
 Pater an teneatur nominare maiorem ad maioratum & in eo maioratum constituere. ibidem. num. 58. fol. 127.
 Pater an possit filium primogenituræ priuare. l. 40. num. 71.
 Pater usufructum habens in bonis filij si monasterium ingrediatur an usufructum amittat. l. 48. numero. 8. fol. 243.
 Pater licet transeat ad secundas nuptias gaudet usufructu bonorum filij. l. 48. nu. 1. fol. 240.
 Pater si consentiat filio percipere fructus bonorum suorum an censetur usufructum remittere. l. 48. num. 10. fol. 243.
 Pater si succedat filio suo in aduentitijs succedit etiam frater defuncti in medietate pariter cum patre & in hac medietate fratri debita non succedit pater in usufructu. in. l. 48. numer. 12. folio. 244. & quid si filius succedat ex tunc pro dimidia dato cohæredæ patre an in illa dimidia pater habeat usufructum. ibidem. num. 13.
 Pater legitimus administrator bonorum filij est adeo vt non teneatur reddere rationem. in. l. 48. num. 14. & 15. fol. 244.

Pater est tutor filij emancipati. in. l. 48. numero. 17. fol. 245.
 Pater promittens dotem filie simpliciter nulla expressa quantitate censetur promittere tantam dotem quam prius promissit alteri filie. l. 50. nu. 19. versic. Adde tam. fol. 252.
 Pater promittens dotem filie vel donationem propter nuptias filio censetur donare de proprio patrimonio non verò de bonis filij vel filie & si habeat ex ligno materna. l. 50. numero. 21. folio. 252. & quid si de bonis filij vel filie tantum promittat. ibidem. fol. 2. etiam. numer. 22.
 Pater vel mater promittens dotem de bonis filie quæ excedit patrimonium filie an residuum teneatur pater vel mater soluere de suo. l. 50. num. 24. fol. 253.
 Pater promittens dotem filie constante matrimonio videtur promittere de bonis lucratim constante matrimonio. l. 50. numero. 24. versic. Item etiam. folio. 254. & in hac specie filia an teneatur conferre totam dotem vel medietatem si pater decedat. ibidem. nu. 24. versic. pulchrum tamen pater & mater si simul promiserunt dotem filie qualiter teneantur. ibidem. num. 25. fol. 254.
 Patri cui per filium hæreditas quaritur competit remediū. l. f. C. de edicto diui Adrian. tolli. l. 45. num. 142.
 Permutari an possint bona maioratus. l. 40. numero. 82. fol. 137.
 Petitis tempore testamentum factum minore requirit solemnitatem. l. 3. folio. 14. num. 48.
 Petitio hæreditatis potest intentari coram iudice vbi est rei domiciliū etiam si res ibi non sint vel coram iudice vbi res sitæ sunt. l. 45. numero. 131.
 Petitio hæreditatis competit hæredi vniuersali contra tertium possessorem vel detentorem rerum defuncti. l. 45. num. 135.
 Petens hæreditatem si sit vniuersalis successor auocet rem a possessore in solidum si verò ex parte sit hærestatū pro parte pro qua est hæres. l. 45. numero. 153.
 Petens hæreditatem non teneatur probare dominium neque quasi dominium prædecessoris sed tantum possessionem vel detentationem. ibidem.
 Petitio hæreditatis competit tantum pro rebus a defuncto possessis tempore mortis. l. 45. numero. 156. & pro rebus quas detentabat. in numero. 157.
 Petitio hæreditatis non datur contra titulum possidentem si non adquisierit post litem contestatam.

testatam. in lege. 45. numero. 158. in versiculo præterea.
 Petitio hæreditatis datur contra titulum possidentem titulus non sufficiat ad translationem domini. l. 45. numero. 160.
 Petitio hæreditatis datur contra possidentem titulo pro hærede vel pro possessore. in lege. 45. numero. 161.
 Petitio hæreditatis pro re particulari non datur aduersus hæredem illius aduersus quem dari poterat. l. 45. numero. 162.
 Petitio hæreditatis non datur contra titulum possidentem etiam si illum adquisierit post mortem defuncti contra Bal. & alios. in. l. 45. n. 163.
 Petitio hæreditatis non datur hæredi qui semel fuit possessionem adeptus & iterum ab ea cecidit. l. 45. numero. 164.
 Petitio hæreditatis quomodo sit intentanda & facienda condemnatio & executio & quid in ea comprehendatur late discutitur. ibidem. numero. 165. & numero. 166.
 Pæcaus octo fauores. in. l. 36. numero. 2. versic. Prima. folio. 110.
 Pignorari vel hypothecari an possint bona maioratus. l. 40. numero. 83. folio. 137.
 Pœna criminalis in conscientia non debetur a delinquente ante condemnationem. l. 1. folio. 4. numero. 4. columna. 2.
 Pœna in contractu census posita est obseruanda. l. 68. in. princ. folio. 283.
 Pœna in quolibet contractu apposita an exigibilis sit. ibidem. numero. 4. folio. 284.
 Pœna imposita extrahenti quid de ciuitate procedit in eo qui depræhenditur cum ipsa re. l. 45. numero. 48. in fine.
 Pœna imposita a legibus vel statutis portatibus vestes pretiosas intelligitur si cum eis reperiantur. in. l. 45. numero. 49. quod non procedit si quis in domo eis vtatur. numero. 50.
 Pontem quis super via publica facere non potest. l. 46. numer. 11. versic. Similiter. fol. 231.
 Possessor maioratus an tempore vitæ suæ sit dominus. l. 40. numero. 71. fol. 133.
 Possessor maioratus an teneatur cauere successor de restituendo maioratu. lex. 40. numero. 78. folio. 136.
 Possessor bonæ fidei recuperat sumptus & expensas in re aliena factas. l. 46. nu. 2. fol. 228.
 Possessio quid sit & noua authoris diffinitio. l. 45. numero. 17.
 Possessio quotuplex discutit latissime. l. 45. n. 19.
 Possessio an requirat titulum vel causam ad eius acquisitionem per plures conclusiones. in. l. 45. numero. 20.

Possessio ex inutili contractu an transferatur. lex. 45. numero. 23.
 Possessio an transferatur per minorem alienantem rem sine decreto & cum tutoris autoritate. l. 45. numero. 25. vbi late discutitur.
 Possessio tradita ex contractu simulato an remaneat penes tradentem. l. 45. numero. 28.
 Possessio qualiter adquiritur. in. l. 45. numero. 32.
 Possessio actu corporeo non quaritur etiam si adsit animus tradentis & accipientis possessionem. in. l. 45. numero. 33.
 Possessio per aspectum oculorum non quaritur nisi adsit voluntas tradentis & accipientis. ibidem. versic. & in specie. & in numero. 43. vbi ampliatur & limitatur principalis conclusio.
 Possessio feudi acquiritur sine actu naturali inueniente voluntate tradentis & accipientis. ibidem. versic. 3. pro hac.
 Possessio quaritur duplici actu vero. in lege. 45. numero. 74.
 Possessio quaritur in toto fundo per ingressum in partem fundi. l. 45. numero. 35. & non solum in parte ingressa verum in partibus non ingressis dicitur acquisita possessio per actum verum & non fictum. ibidem.
 Possessio quaritur in pluribus fundis eiusdem naturæ contiguis etiam diuisis limitibus vel sedibus per ingressum in partem vnius si ingrediens velit omnes fundos possidere. l. 45. numero. 38. si vero sint omnino distincti & separati non quaritur in omnibus. ibidem. numero. 39.
 Possessio rerum in domo vel in aliqua re existentium quaritur per hæredem vel vniuersalem successorem si domus vel rei possessio nem acquisit. l. 45. numero. 40.
 Possessio quaritur de nouo per ingressum fundi vel partis ab eo qui existimās se iam quæsiisse animo continuandi. fundum ingreditur contra glo. & alios. ibidem.
 Possessione in iurisdictione qualiter acquiratur resolutiue per tres conclusiones. in lege. 45. numero. 42.
 Possessio annua sine altera quæri posse resoluitur quatuor conclusionibus. num. 43. & 44.
 Possessio rebus vacantibus quæ celo terra marique nascuntur, non quaritur per aspectum oculorum sed requiritur vera & actualis traditio. in. l. 45. numero. 46.
 Possessio thesauri inuenti in alieno fundo vel etiam in proprio non quaritur per aspectum oculorum sed requiritur realis apprehensio. l. 45. numero. 47.
 Tab. An. Go. in. ll. Tau. †† 2 Posses

INDEX.

Possessio rei minoris vel pupilli à tutore seu curatore cum debita solemnitate venditæ non quæritur per solum aspectum oculorum. l. 45. numero. 53.

Possessio rei in qua ab executore sententiæ quis mittitur, non acquiritur per aspectum oculorum sed actualis missio requiritur, quod vno singulari modo limitatur. in. l. 45. nu. 54.

Possessio rerum hæreditariarum ab hærede possit hæreditatis additionem quæri non potest per actum fictum. ibi. versu. quinto subtiliter.

Possessio rei ab hærede alienatæ ante apprehensionem possessionis per aspectum oculorum quæri nequit. l. 45. num. 55.

Possessio naturalis per absentiam retenta civili recuperatur per reditum in conspectu rei. ibidem eleganter ampliat.

Possessionem tam civilem quam naturalem, amittens per longam obliuionem poterit eam recuperare per aspectum oculorum si reuertatur animo recuperandi. ibidem.

Possessio quæritur per traditionem instrumenti quo continetur ius ipsius rei, quod procedit etiam in re immobili. in. l. 45. numer. 56.

Possessio rei venditæ vel donatæ non quæritur per instrumenti venditionis vel donationis traditionem, quod de iure regio corrigitur, in lege. 45. num. 57.

Possessio rei venditæ vel donatæ acquiritur per traditionem instrumenti modo res sit præsens vel non in. l. 45. numero. 58.

Possessio quæritur per traditionem clauium rerum in domo contetatum dummodo traditio fiat in præsentia domus in. lege. 45. numero. 60. & 61.

Possessio equi non quæritur per traditionem fræni nisi equo sit impositum. in. l. 45. nu. 62.

Possessio quæritur alteri per retentionem vñ fructus à domino factæ. in. l. 45. nu. 63. & 65.

Possessio transfertur per cõductionem à domino factam rei venditæ vel aliter alienatæ. numero. 66. in. l. 45.

Possessio quæritur hæredi per cõductionem ab inquilino factam vel per solutionem pensionis. in. lege. 45. numero. 67.

Possessio quæritur detetatori domino permitte rem possidere mediante titulo habili ad translationem dominij. l. 45. numero. 69. & numero. 70.

Possessio quæritur per appositionem custodis de voluntate alienantis etiam si res non sit in præsentia. l. 45. numer. 74. & num. 75.

Possessio acquiritur per signationem rei ex voluntate alienantis. l. 45. num. 76.

Possessio acquiritur per clausulam constituti civilis & naturalis vel naturalis tantum vel civilis si altera careat constituens. in. lege. 45. numero. 78. & 79.

Possessio quæritur per clausulam cõstituti etiã si constituens fictè fuisset possessionem adeptus. l. 45. num. 81.

Possessio acquiritur per clausulam constituti quoties is in cuius fauorem fit constitutum est præsens & ratum habet.

Possessio non transfertur per clausulam constituti à procuratore habente mandatũ ad eam transferendam. in. l. 45. nume. 88. quod in tutore & curatore & syndico & executore testamenti hærede ante apprehensionem possessionis procedit. ibidem. numero. 88.

Possessio quæritur domino per procuratorem tutorem vel curatorem vel similes personas per actus fictos. in. l. 45. numero. 91.

Possessio an incertitudine vitietur conclusionibus declaratur. in. l. 45. numero. 96.

Possessio acquiri potest ex pluribus causis & late declaratur. in. l. 45. numero. 97.

Possessio eodem verbo & substantia in eadem re non potest esse penes plures in solidum. in. l. 45. numero. 99.

Possessiones diuersæ & realiter distinctæ possunt esse penes plures in solidum. in. l. 45. nu. 100.

Possessio qualiter admittatur. ibidem. numero. 101. vsque ad. numerum. 111.

Possessio potest quæri sine aliquo actu apprehensionis vero vel ficto ex dispositione legis vel statuti, & vocatur possessio civilissima. in. l. 45. numero. 111.

Possessio civilissima potest quæri furioso vel infanti & similibus personis maioratus successoribus ex dispositione. l. 45. Tauri. nu. 112.

Possessio non transfertur in hereditatem iacentem nec quoad implendam vsucapionem vel prescriptionem à defuncto ceptam. in. lege. 45. numero. 113.

Possessio quæ transfertur per. l. 45. tauri in successorem maioratus non est eadem quã defunctus habebat sed alia. in. l. 45. numer. 114.

Possessio quæ transfertur per. l. 45. tauri amittitur si successor maioratus perueniat in verã & naturalem possessionem mediãte apprehensione. in. lege. 45. numero. 115. vbi idem esse in omnibus possessionibus fictè acquisitis dicit.

Possessio civilissima non quæritur ex dispositione. l. 45. tauri successor in bonis vincularis sed tantum successor maioratus constituti principis licentia. in. l. 45. numero. 116.

Possessio

ALPHABETICVS.

testatam. in. lege. 45. numero. 158. in versiculo præterea.

Petitio hæreditatis datur contra titulo possidentem titulus non sufficiat ad translationem domini. l. 45. numero. 160.

Petitio hæreditatis datur contra possidentem titulo pro hærede vel pro possessore. in. lege. 45. numero. 161.

Petitio hæreditatis pro re particulari non datur aduersus hæredem illius aduersus quem dari poterat. l. 45. numero. 162.

Petitio hæreditatis non datur contra titulo possidentem etiam si illum acquisierit post mortem defuncti cõtra Bal. & alios. in. l. 45. n. 163.

Petitio hæreditatis nõ datur hæredi qui semel fuit possessionem adeptus & iterum ab ea ceidit. l. 45. numero. 164.

Petitio hæreditatis quomodo sit intentanda & facienda condemnatio & executio & quid in ea comprehendatur late discutitur. ibidem. numero. 165. & numero. 166.

Piæ causæ octo fauores. in. l. 36. numero. 2. versicul. Prima. folio. 110.

Pignoriari vel hypothecari an possint bona maioratus. l. 40. numero. 83. folio. 137.

Pœna criminalis in conscientia non debetur à delinquente ante condemnationem. l. 1. folio. 4. numero. 4. columna. 2.

Pœna in contractu census posita est obseruanda. l. 68. in. princ. folio. 283.

Pœna in quolibet contractu apposita an exigibilis sit. ibidem. numero. 4. folio. 284.

Pœna imposita extrahenti quid de ciuitate procedit in eo qui deprehenditur cum ipsa re. l. 45. numero. 48. in. fine.

Pœna imposita à legibus vel statutis portatibus vestes pretiosas intelligitur si cum eis reperiantur. in. l. 45. numero. 49. quod nõ procedit si quis in domo eis vtatur. numero. 50.

Pontem quis super via publica facere non potest. l. 46. numer. 11. versic. Similiter. foli. 231.

Possessor maioratus an tẽpore vitæ suæ sit dominus. l. 40. numero. 71. fol. 133.

Possessor maioratus an teneatur cauere successor de restituendo maioratu. lex. 40. numero. 78. folio. 136.

Possessor bonæ fidei recuperat sumptus & expensas in re aliena factas. l. 46. nu. 2. foli. 228.

Possessio quid sit & noua authoris diffinitio. l. 45. numero. 17.

Possessio quoruplex discutitatisimè. l. 45. n. 19.

Possessio an requirat titulum vel causam ad eius acquisitionem per plures cõclusiones. in. l. 45. numero. 20.

Possessio ex inutili contractu an transferatur. lex. 45. numero. 23.

Possessio an transferatur per minore alienantem rem sine decreto & cum tutoris autoritate. l. 45. numero. 25. vbi late discutitur.

Possessio tradita ex contractu simulato an remaneat penes tradentem. l. 45. numero. 28.

Possessio qualiter acquiritur. in. l. 45. nume. 32.

Possessio actu corporeo non quæritur etiam si adsit animus tradentis & accipientis possessionem. in. l. 45. numero. 33.

Possessio per aspectum oculorum non quæritur nisi adsit voluntas tradentis & accipientis. ibidem. versicul. & in specie. & in. numero. 45. vbi ampliatur & limitatur principalis conclusio.

Possessio feudi acquiritur sine actu naturali in terueniente voluntate tradentis & accipientis. ibidem. versicul. 3. pro hac.

Possessio quæritur duplici actu vero. in. lege. 45. numero. 34.

Possessio quæritur in toto fundo per ingressum in partem fundi. l. 45. numero. 35. & nõ solum in parte ingressa verum in partibus non ingressis dicitur acquisita possessio per actum verum & non fictum. ibidem.

Possessio quæritur in pluribus fundis eiusdem naturæ contiguis etiam diuisis limitibus vel sedibus per ingressum in partem vnus si ingrediens velit omnes fundos possidere. l. 45. numero. 38. si vero sint omninõ distincti & separati non quæritur in omnibus. ibidem. numero. 39.

Possessio rerum in domo vel in aliqua re existentium quæritur per hæredem vel vniuersalem successorem si domus vel rei possessio nem acquirit. l. 45. numero. 40.

Possessio quæritur de nouo per ingressum fundi vel partis ab eo qui existimãs se iam quæsisse animo continuãdi, fundum ingreditur. contra glo. & alios. ibidem.

Possessione in iuri dictione qualiter acquiritur resolutiuè per tres conclusiones. in. lege. 45. numero. 42.

Possessio annua sine altera quæri posse resoluitur quatuor conclusionibus. num. 43. & 44.

Possessio rebus vacantibus quæ cœlo terra marique nascuntur, non quæritur per aspectum oculorum sed requiritur vera & actualis traditio. in. l. 45. numero. 46.

Possessio thesauri inuenti in alieno fundo vel etiam in proprio non quæritur per aspectum oculorum sed requiritur realis apprehensio. l. 45. numero. 47.

Tab. An. Go. in. ll. Tau. †† 2 Posses

Possessio rei minoris vel pupilli à tutore seu curatore cum debita solemnitate venditæ non quæritur per solum aspectum oculorum. l. 45. numero. 53.

Possessio rei in qua ab executore sententiæ quis mittitur, non acquiritur per aspectum oculorum sed actualis missio requiritur. quod vno singulari modo limitatur. in. l. 45. nu. 54.

Possessio rerum hæreditariarum ab hærede post hæreditatis aditionem quæri non potest per actum fictum. ibi. versi. quinto subtiliter.

Possessio rei ab hærede alienatæ ante apprehensionem possessionis per aspectum oculorum quæri nequit. l. 45. num. 55.

Possessio naturalis per absentiam retenta civili recuperatur per reditum in conspectu rei. ibidem eleganter ampliatur.

Possessionem tam civilem quam naturalem. amittens per longam obliuionem poterit eam recuperare per aspectum oculorum si reuertatur animo recuperandi. ibidem.

Possessio quæritur per traditionem instrumenti quo continetur ius ipsius rei quod procedit etiam in re immobili. in. l. 45. numer. 56.

Possessio rei venditæ vel donatæ non quæritur per instrumenti venditionis vel donationis traditionem, quod de iure regio corrigitur, in lege. 45. num. 57.

Possessio rei venditæ vel donatæ acquiritur per traditionem instrumenti modo res sit præsens vel non in. l. 45. numero. 58.

Possessio quæritur per traditionem clauium rerum in domo contetarum dummodo traditio fiat in præsentia domus in. lege. 45. numero. 60. & 61.

Possessio equi non quæritur per traditionem fræni nisi equo sit impositu. in. l. 45. nu. 62.

Possessio quæritur alteri per retentionem vsus fructus à domino facta. in. l. 45. nu. 63. & 65.

Possessio transfertur per cõductionem à domino factam rei venditæ vel aliter alienatæ. numero. 66. in. l. 45.

Possessio quæritur hæredi per cõductionem ab inquilino factam vel per solutionem pensionis. in. lege. 45. numero. 67.

Possessio quæritur detetatori domino permitte rem possidere mediante titulo habili ad translationem domini. l. 45. numero. 69. & numero. 70.

Possessio quæritur per appositionem custodis de voluntate alienantis etiam si res non sit in præsentia. l. 45. numer. 74. & num. 75.

Possessio acquiritur per signationem rei ex voluntate alienantis. l. 45. num. 76.

Possessio acquiritur per clausulam constituti civilis & naturalis vel naturalis tantum vel civilis si altera careat constituens. in. lege. 45. numero. 78. & 79.

Possessio quæritur per clausulam constituti etiam si constituens fictè fuisset possessionem adeptus. l. 45. num. 81.

Possessio acquiritur per clausulam constituti quoties is in cuius fauorem fit constitutum est præsens & ratum habet.

Possessio non transfertur per clausulam constituti à procuratore habente mandatū ad eam transferendam. in. l. 45. nume. 88. quod in tutore & curatore & syndico & executore testamenti hærede ante apprehensionem possessionis procedit. ibidem. numero. 88.

Possessio quæritur domino per procuratorem tutorem vel curatorem vel similes personas per actus fictos. in. l. 45. numero. 91.

Possessio an incertitudine vitietur conclusionibus declaratur. in. l. 45. numero. 96.

Possessio acquiri potest ex pluribus causis & late declaratur. in. l. 45. numero. 97.

Possessio eodem verbo & substantia in eadem re non potest esse penes plures in solidum. in. l. 45. numero. 99.

Possessiões diuersæ & realiter distinctæ possunt esse penes plures in solidum. in. l. 45. nu. 100.

Possessio qualiter admittatur. ibidem. numero. 101. vsque ad. numerum. 111.

Possessio potest quæri sine aliquo actu apprehensionis vero vel ficto ex dispositione legis vel statuti, & vocatur possessio civilissima. in. l. 45. numero. 111.

Possessio civilissima potest quæri furioso vel infanti & similibus personis maioratus successoribus ex dispositione. l. 45. Tauri. nu. 112.

Possessio non transfertur in hæreditatem iacentem nec quoad implendam vsuptionem vel præscriptionem à defuncto ceptam. in. lege. 45. numero. 113.

Possessio quæ transfertur per. l. 45. tauri in successorem maioratus non est eadem quæ defunctus habebat sed alia. in. l. 45. numer. 114.

Possessio quæ transfertur per. l. 45. tauri amittitur si successor maioratus perueniat in veram & naturalem possessionem mediante apprehensione. in. lege. 45. numero. 115. vbi ibidem esse in omnibus possessionibus fictè acquiritis dicit.

Possessio civilissima non quæritur ex dispositione. l. 45. tauri successor in bonis vincularis sed tantum successor maioratus constituti principis licentia. in. l. 45. numero. 116.

Possessio

Possessio civilissima quæritur primo successor maioratus in. l. 45. tauri. in. dic. l. 45. n. 117.

Possessio quibus modis probetur. in. lege. 45. numero. 193.

Possessio causat præscriptionem & an de civili vel naturali intelligatur. in. l. 65. nu. 3. foli. 281.

Probatio maior requiritur in crimine incestus quam in alijs criminibus. in. lege. 80. numero. 16. folio. 307.

Probatio quæ sit necessaria in delicto nefando contra naturam. in. l. 80. numero. 18. foli. 307.

Probationes duæ si sunt contrariæ illa præualeat quæ facit pro causa pia.

Præscriptio procedit re vacante & clandestina possessione occupata si possideat à tertio bona fidei possessore. in. l. 45. numero. 189.

Præscriptio non interruptitur expoliato si in continenti recuperat possessionem. in. l. 45. numero. 190. in fine.

Procuratorem constituere potest mulier sine licentia mariti. in. l. 54. numero. 9. folio. 276.

Prohibitio alienationis fieri potest in vltima voluntate. in. l. 40. numero. 37. folio. 123.

Prohibitio alienationis facta per testatorem cum clausula legitima impedit translationem domini. l. 40. numero. 83. foli. 123.

Prohibita alienatione rei ne fundus exeat de familia an ex hoc videatur vacare omnes de familia simul vel gradatim ordine successiuo. in. l. 40. numer. 40. folio. 123.

Prohibitus vendere in fauorem certæ personæ ea requisita & nolente emere potest alteri vendere. in. l. 40. numero. 44. folio. 124.

Prohibitio facta de non alienando apposta inter hæredes an censeatur facta fauore alicuius certæ personæ. in. l. 40. numer. 52. fo. 126.

Proprietarius vendens re vsufructuario an consanguineus vel socius proprietatis possit retrahere rem proprietate in proprietate & vsufructu nec ne. in. l. 70. numer. 34. fol. 294.

Promissio de non meliorando an fieri tantum debeat genero ex causa matrimonij vel si valeat ex persona aliorum filiorum. in. l. 22. numero. 22. folio. 85.

Promissione facta de non meliorando in tertio neque in quinto an possit pater pro anima de quinto aliquid legare. in. l. 22. n. 26. fo. 87.

Promissio facta de non meliorando aliquem ex filijs an extendatur etiam vt neque nepotes possint meliorari. ibidem. numero. 27.

Profectitia bona an & quando cõferantur. lex 29. numero. 10. & n. folio. 97.

Præteritio filij annullat testamentum. l. 24. columna. 3. folio. 89.

Præteritio ne facta conseruatur legata licet clausula codicillaris non sit apposta. lex. 24. numero. 3. folio. 90.

Præteritio ne facta ignoranter an legata sint firma. l. 24. nume. 3. colū. 2. & 3. fol. 90. & 91.

Q.

Vando aliquid requiritur pro forma & solemnitate actus necesse est quod præcedat actum neque sufficit quod postea sequatur. in. l. 42. nu. 1.

Quasi possessio iuris vel seruitutis quæritur in fundo per ingressum eatenus quatenus quærire volens ingreditur & non magis. in. l. 45. numer. 36. quod procedit tantum in eo domini voluntas accedat.

Quasi possessio seruitutis quæritur per vsum in aliqua parte fundi si voluntas dñi id cõcurrat.

Quæ caelo terra marique capiuntur, occupatum suunt. l. 45. numero. 3. vbi duæ declarationes ponuntur.

Quibus modis dominium de iure civili quæritur in rebus immobilibus. l. 45. numer. 4.

Quota hæreditatis & quota bonorum in quo differunt. in. l. 20. numero. 1. folio. 74.

Quinta pars bonorum est distribuenda pro anima defuncti quando non fecit testamentum sed commisit eius factionem & commissarius non fecit illud. l. 36. nume. 1. folio. 110.

Quod vi aut clam interdictum quando competit. in. l. 46. nume. 20. folio. 233.

R.

Rapiens mulierem per vim qua poena puniatur. in. l. 80. nu. 36. foli. 311.

Rapiens sponsam de futuro puniatur. ibidem.

Rapiens virginem immaturam nõdum viri proterentem qua poena puniatur. ibidem. nu. 42.

Rapiens mulierem an ducendo eam vxorem possit euitare poenam raptus. ibid. nume. 43.

& quid si ambo fateantur se contraxisse matrimonium. ibidem. numero. 44.

Rapiens meretricem an puniatur. ibidē. nu. 45.

Raptor si accessum non habuit ad mulierem raptam an teneatur poena ordinaria. ibid. nu. 40.

Ratihabitio si sequatur inducit de nouo mandatum non præcedens. l. 45. numero. 41. versi. quinto pro hac.

Ratihabitio si sequatur in contractu à muliere facto sine licentia viri an sufficiat ad confirmationem contractus. l. 54. nume. 6. fol. 276.

Tab. Ant. Go. in. ll. Tau. †† 3 Ratio. l.

Ratio. l. habetur pro expressa tantum potest considerari. in. l. 45. numero. 117.
 Rō legis pot' attēdi debet quā verba. ibi. n. 117.
 Reuendicatio non cōpetit cadēti a possessione quā habebat ex causa trāsfactionis. l. 45. nu. 71.
 Reuendicatio cōpetit aduersus possidētē ciuilitē animo in absentia. in. l. 45. nu. 79. in fine.
 Reuendicatio & petitio hāreditatis possunt commutari ab hārede & probato dominio ex rei vendicatione vincit hāres. in. l. 45. numero. 159. vbi notabiliter loquitur.
 Remissio vsusfructus à patre facta ipsi filio an valeat in prāiudiciū aliorū. l. 48. nu. 9. fo. 243.
 Remittere an cēseat pater vsusfructū si consentit q' filius percipiat fructus honorū suorū.
 Renuntiare primogenituræ an quis possit. lex. 40. numero. 70. folio. 133.
 Retractus materia tractatur. in. l. 70. folio. 287.
 Retrahere potest consanguineus pro tātō rem venditam à consanguineo. ibidem. numer. 1. & de ratione retractus. ibidem.
 Retractus vt locū habeat an sufficiat rem esse solius patris vel aliorum. ibidem. numero. 3.
 Retrahere an possit naturalis filius tantum vel consanguineus. ibidem. numero. 4.
 Retrahēdi ius an trāseat ad hāredes extraneos quando cōsonfanguineus decessit intra dies dātos à lege. ibidem. numero. 8.
 Retrahēdi ius an trāseat in monasteriū. ibi. n. 9.
 Retractus tēpus quod est nouem dierum a quo tempore currat. ibidem. numero. 16.
 Retractus an in permutatione locum habeat. in. l. 70. numero. 19. folio. 291.
 Retractus an in re data in solum habeat locū. ibidem. nume. 20.
 Retractus an habeat locum in re pignoratā quādo pignoratū tantū quanti valet res. in lege. 70. nume. 23. folio. 292.
 Retractus iste secundum. II. regias quam actionem pariat. in. l. 70. nume. 36. folio. 295.
 Res empta ex pecuniā dotali an efficiatur dotalis. in. l. 50. numero. 36. folio. 258.
 Res mobiles vel se mouentes si consumptæ sint in vitā mariti an teneatur maritus valorem earum rerum soluere. l. 50. num. 43. folio. 261.
 Res plures si vendantur à consanguineo intra quod tempus retrahantur. in. l. 70. folio. 287.
 Reuenditā sub conditione an consanguineus teneatur retrahere intra nouem dies computandos à die traditionis. ibidem. numero. 21.
 Res tradita ex titulo in habili ad translationem dñi operatur solā detentationē. in. l. 45. n. 8.
 Res quæ erat penes me si potest ea reperiatur penes alium an præsumat' clandestinē occupata vt sit locus conditioni. l. fin. C. vnde vii n. l. 45. nu. 92.

S.
 Satisfare pro debito quis teneatur. in. l. 66. numer. 1. folio. 282.
 Satisfare qui non potest an debeat incarcerari. in. l. 66. nu. 2. folio. 282.
 Satisfare non tenetur quis pro debito vel alia re si non superueniat causa de nouo post celebratum contractum. ibidem. numero. 3.
 Satisfatio potest postulari a possessore si in possessione inquietatur ne in futurū molestetur secundum communem author in cōtrarium videtur tenere. numero. 172. ad finem.
 Scholaris qui per quinquēnium absens fuit perdit priuilegium scholaris.
 Scriptura requiritur in pacto de non meliorando nisi sit deperdita probatur pactum per testes. in. l. 22. numero. 28. folio. 87.
 Scriptura an sit de forma maioratus. l. 41. nu. 2.
 Scripturæ an requiratur pro forma an vero ad faciliorem probationem. ibidem.
 Scriptura deperdita qualiter probetur. l. 41. n. 3.
 Sētētiæ duæ cōtrariæ si sint illa praualet quæ in fauorē piæ causæ lata est. l. 36. n. 2. col. 3. fo. 110.
 Sententia lata contra possessore maioratus an prāiudicet possessori non vocato neque citato. l. 40. numero. 73. folio. 133.
 Sententia ipso iure nulla a partibus tñ cōfirmata nō validatur vt valeat in vim sētētiæ seruāda tñ est vt valeat in vim pacti vel cōtract' ex obligatiōe de nouo induc'ta. in. l. 45. n. 41.
 Sententia quomodo sit ferenda quando duo probant se possidere quinq; conclusionibus declaratur. numero. 178. & numero. 179.
 Sententia aduersus molestantem ex interdicto vt possidetis iterū executioni mādatur pro damno interesse molestiæ & prope ius in sententia contentis. in. l. 45. numero. 176.
 Secundū testamentū legitime factū rūpit primū in. l. 3. fo. 19. nu. 92. prāterquā si in eo sit appōsita clausula derogatoria vel. 3. foli. 19. nu. 88.
 Secus testari non potest. in. lege. 3. folio. 9. n. 12.
 Seruus an testis esse possit in testamento vel in alio quolibet actu. in. l. 3. folio. 11. numer. 27.
 Seruus habens accessum ad dominam punitur in. l. 80. numero. 23. folio. 308.
 Seruitus an constitui possit in bonis maioratus. in. l. 40. numero. 85. folio. 139.
 Seruitutem altius non tollendi cōpellitur quis vendere ecclesiæ ne ei fiat prāiudiciū. l. 46. numero. 9. folio. 230.
 Seruitus non amittitur per non vsu si habens eam vtatur parte fundi. in. l. 45. numero. 37.
 Seruitus

Seruitus excepta venditione fundi si nō sit constituta; d' nouo cōstitui potest. in. l. 45. nu. 41.
 Signatione rei ex voluntate alienātis facta quæ ritur signanti possessio. in. l. 45. nu. 76.
 Signum alicuius in animali inuentum non probat animal eiusdem cuius est signum, sed facit præsūptionem. in. l. 45. nu. 77.
 Si duo requiruntur ad validitatem actus quorum vnum debet alium præcedere in dubio pro validitate actus capiēda est præsūptio. in. l. 42. nu. 3. cum sequenti, vbi multis rationibus hoc probatur.
 Socius qui habet rem cōem cū alio socio an habeat ius retrahendi. in. l. 70. num. 27. fol. 292.
 Sodomix crimen quomodo puniatur. in. l. 80. nu. 32. fol. 309. & an committatur si vir habeat accessum ad vxorem cōtra naturā. ibid. nu. 33.
 Sodomix crimē an committatur inter duas mulieres. ibidem. nu. 34.
 Sodomix crimē cōmittitur cū animali. ibi. n. 35.
 Solēnitās quæ sit necessaria qñ facultas conceditur alicui, vt pro eo testet. in. l. 39. nu. 1. fo. 112.
 Sortis iudiciū qñ locū habeat. in. l. 38. nu. 7. fo. 112.
 Spoliatus sua possessione ex interuallo potest perpetuo possessore inquietare, vide de hoc & de alijs in litera E, quia ibi ponit istud verbum Spoliatus. vbi vide.
 Sponsalitia largitas quid & de eius effectu. in. l. 50. nu. 1. & 2. fol. 247.
 Sponsalitia largitas si continet res pretiosas an habeat eundem effectum vt ea quæ continet res non pretiosas. in. l. 50. nu. 4. fol. 247.
 Sponsalitia largitas si antequam facta sit præcedat osculū, & postea sequatur donatio an habeat locū. l. 52. in his. II. Tauri, vt spōsa acquirat medietatē per osculū. in. l. 50. n. 9. fo. 249.
 Sponsalitia largitas concessa vxorē à marito referuāda an sit filijs primi matrimonij, si vxor transeat ad secunda vota. in. l. 14. nu. 3. fol. 60.
 Sponsa si ingrediatur religionem an per osculū acquirat medietatem donationis sibi factæ. in. l. 50. nu. 8. fol. 249.
 Sponsus si dedit sponsæ vestes & ornāmēta pretiosa tempore velationū an in eis habeat locum. l. 52. in his. II. Tauri. in. l. 50. nu. 5. fo. 248.
 Spurius an aliquo modo possit institui à patre vel eius bona habere. in. l. 9. nu. 18. fol. 45.
 Spurius cui est restituta hāreditas ex tacito fidei commissio, an teneatur hāreditatē cum fructibus restituere. in. l. 9. nu. 27. fol. 48.
 Spurius an consanguineis patris vel matris succedere possit. in. l. 9. nu. 47. fol. 52.
 Spurius licet p'ri succedere nō possit, pōt tñ succedere ei qui iā successit patri. in. l. 22. nu. 13.

fol. 82. versi. Ex qua doctrina & conclusione.
 Stupri poena quæ sit, tam olim quam hodie. in. l. 80. nu. 5. & 6. fol. 305.
 Stuprū cū virgine cōmittēs an teneat ad duo copulatiuē, ducere vxorē, & eā dotare. ibi. n. 8.
 Stuprum committens cum virgine sponte an teneatur poena. in. l. 80. nu. 10. fol. 305.
 Stuprum etiam committitur cum vidua, & qua poena puniatur. ibid. nu. 14. fol. 306.
 Subscriptio testium quando sit necessaria. in. l. 5. num. 30. fol. 12.
 Substitutio pupillaris directa in codicillis facta valet in vim fideicommissi. in. l. 3. fol. 19. n. 88.
 Substituere filium spurium hāredi pater potest. in. l. 9. nu. 20. fol. 46.
 Substitutus pupillaris, an possit renuntiare iuri substitutionis. in. l. 22. nu. 16. fol. 82.
 Substituto pupillari cōpetit remediū. l. fin. C. d' edic. d. Adri. toll. & ibi amplia. in. l. 45. n. 139.
 Successor maioratus mortuo possessore acquirat possessionem ciuilem & naturalem sine apprehensione etiā si sit in absentia. in. l. 45. n. 111.
 Successori maioratus pro consequenda possessione actuali, cōpetit interdictū adipiscendæ in. l. 45. n. 118. in. secūdo quia duo reperiuntur.
 Successori maiorat' hāreditati instituto competit remediū. l. fi. C. de edic. diu. I. Adria. ibi.
 Successori maioratus nō datur interdictum vnde vi, & declarat. ibidem. nu. 193.
 Successori maiorat' cōpetit interdictū vt possidetis cōtra detentatōrē rerū maiorat'. i. l. 4. n. 194.
 Successori maioratus pro consequenda verissima possessione rerum maioratus, vtilius est interdictum vt possidetis, quam interdictū, quorum bonorum. in. l. 45. nu. 121.
 Successori maioratus cōpetit petitio hāreditatis, & ibidem. notabiliter. in. l. 45. nu. 195.
 Successori maioratus competit fideicommissaria hāreditatis petitio. ibidem.
 Successor maioratus non potest propria auctoritate à detentatore non resistente bona maioratus auferre. in. l. 45. nu. 196.
 Successor in maioratū, qui pximior est, an possit petere in vita possessoris, vt declaretur successor post eius mortē. in. l. 40. nu. 79. fo. 136.
 Successor maiorat' institut' à possessore, an talis institutio effectū habeat. in. l. 40. n. 80. fo. 137.
 Successor maiorat', an teneat soluere expēsas factas in edificijs à p'decessore. i. l. 46. n. 1. f. 228.
 Successor in maioratu an teneatur soluere debita p'decessoris. in. l. 40. nu. 72. fol. 33.
 Succedentes ab intestato, intra annum debent erogare pro anima defuncti, quintam partē bonorum. in. l. 36. nu. 1. fol. 110. intellige quando facult.

do facultas testamenti alicui est data, & committarius non facit testamentum. ibidem.
 Sicutatē filius naturalis habet si legitimatus est. in. l. 9. nume. 66. fol. 57.
 Sublato contractu principali tolluntur clausulae, quae in eo continentur. l. 45. nu. 30.
 Sumptus & expensae factae à possessore repetuntur computatis in fructibus ex illa re perceptis. l. 46. nu. 2. versu. Quod etiā iterū. fol. 228.
 Sumptus & expensae potest repetere possessor vitales tamen & non necessarias in quibus causis repetere possit. in. l. 46. nu. 2. versu. Si vero bonae fidei. fol. 228.
 Superficiarius possidet naturaliter. in. l. 45. numero. 100.
 Superficiarius an ius retrahendi habeat. in. l. 70. nume. 31. fol. 294.

T.

Testamentum si deficiat nullum est testamentum. in. l. 3. fol. 12. nu. 32.
 Tacitum fideicommissum de restituenda hereditate filio incapaci an sit ponendum, & quo pacto probari possit hoc tacitum fideicommissum. in. l. 9. numero. 23. cum seq. fol. 47.
 Tacitam hypothecam habet mulier in bonis mariti pro restitutione dotis. in. l. 50. num. 37. versu. Item etiam. fol. 259.
 Tacita hypotheca à quo tempore incipiat an à die traditionis dotis vel contractus matrimonij. ibidem. nu. 38. fol. 259.
 Tacita hypotheca competens mulieri pro dote an competat etiam pro donatione antenuptias, vel propter nuptias. in. l. 50. nu. 41. fo. 261.
 Tacitae hypothecae ius competens mulieri, an transeat ad heredes eius. ibidem. nu. 45. fol. 262.
 Testamentum, quo iure sit inuentum. in. l. 3. in prin. col. 3. fol. 8.
 Testatorē quae personae prohibeant. ibidem. nu. 1.
 Testamentum, si coeperit quis facere & non perfecit an valeat saltem in his quae ordinavit. in. l. 3. fol. 10. num. 18.
 Testamentum aliud in scriptis aliud nuncupatum. in. l. 3. nu. 23. fol. 11.
 Testamenti in scriptis forma. ibidem.
 Testamentorum forma quare tanta. ibidem. nu. 24.
 Testamentum unico contextu fieri debet non interueniente extraneo actu. in. l. 3. fo. 12. nu. 33.
 Testamentum in scriptis ait publicationem. in. l. 3. fol. 13. numero. 37.
 Testamentum in scriptis an hodie de iure Regio possit fieri manu priuata, secuta postea publicatione legitima. ibidem. nu. 38. cum seq.
 Testamenti nuncupatiui forma. in. l. 3. fol. 14.

nume. 45. & nume. 47.
 Testamentum nuncupatum, an valeat sine rebellionem. in. l. 3. fol. 14. nu. 47. in medio.
 Testamentum factum tempore pestis an minorem testium sollemnitate desideret. ibidem. nu. 48.
 Testamentum inter liberos, quam sollemnitate debeat continere. in. l. 3. fol. 15. nu. 53.
 Testamentum inter ascendentes factum à descendente, an fiat cum illa sollemnitate, qua fit inter liberos. ibidem. nu. 54.
 Testamentum inter liberos cum sollemnitate naturali, an proprie dicatur testamentum vel codicillus. ibidem. nu. 55. & nu. 5.
 Testamentum inter liberos, ad hoc ut valeat, omnes filij debent esse instituti, nec persona extranea, est inter filios miscenda. in. l. 3. fol. 15. numero. 57. & 58. & quid de iure regio. ibidem. numero. 59.
 Testamentum inter liberos continet codicillarem clausulam. ibidem. fol. 16. num. 62.
 Testamenti forma si deficiat, nec valet dispositio tanquam testamentum, nec tanquam codicillus. in. l. 3. fol. 17. nu. 72.
 Testamentum reuocatur per rupturam, vel interlineationem. in. l. 3. fol. 19. num. 90.
 Testamentum iuratum reuocari potest neque remanet periurus qui iurat. ut in. l. 3. fol. 19. nu. 95.
 Testamentum si fuit inceptum & non perfectum an valeat saltem quo ad ea quae disposita sunt. in. l. 3. fol. 21. num. 105. & quid si ad pias causas est dispositum à principio. ibi. nu. 106.
 Testamento facto si incontinenti decedat testator an praesumatur testatorē fuisse sanae mentis nec ne. in. l. 3. fol. 23. nu. 112.
 Testamentum in quo filius est preteritus est ipso iure nullum. in. l. 3. in prin. fol. 59.
 Testamentum nullum dicitur pluribus ex causis. in. l. 24. in prin. fol. 88. & 89.
 Testamentum primum ipso iure nullum confirmatum secundo valido non confirmatur ut valeat in vim testamenti, sed ex confirmatione inducitur de nouo restitutio per fideicommissum. in. l. 45. nu. 41.
 Testamenta duo quibus diuersi heredes scripti sunt si non appareat quod eorum posterior sit de iure Regio diuidunt aequaliter hereditatem, licet aliud sit de iure communi. in. l. 45. nu. 148. & 149.
 Testator testiumque subscriptio necessaria est in testamento in scriptis. in. l. 3. fo. 12. nu. 130.
 Testator si nesciat scribere quae forma adhibeatur. ibidem. nu. 31.
 Testator si non potest loqui an valeat eius testamentum. in. l. 3. fol. 22. nu. 110.

Testator

Testator si dixit si ex hac infirmitate decessero instituo Titium & alia disposuit an censeatur sub conditione testari adeo ut salute restituta rumpatur eius testamentum. in. l. 3. fol. 25. numero. 126.
 Testator an committere possit alicui faciat pro eo testamentum & disponat ultra quintam partem bonorum. in. l. 37. nu. 2. fol. 111.
 Testes duo in quacunque causa sufficiunt. in. l. 3. fol. 11. nume. 24.
 Testes rogati debent esse non transeuntes. in. l. 3. folio. 12. nume. 29.
 Testes falsum dicens qua poena puniatur. in. l. 33. nu. e. 7. fol. 321.
 Testis falsum dicens contra aliquem in causa heredis qua poena puniatur. ibide. nu. 8. & quid in causa adulterij. ibide. nu. 9. & quid in alia causa criminali. ibidem. nume. 10.
 Testes probantes consuetudinem qualiter deponere debeant. in. l. 41. nu. 4.
 Thesaurus à pluribus inuentus efficitur praecipantis. in. l. 45. num. 47.
 Thesaurus non efficitur illius cuius est fundus, in quo est positus sed eum prius occupatis. ibidem.
 Thesaurum inueniens eumque apprehendens, an totum suum efficiat vel ex qua parte quatuor conclusionibus declaratur. in. l. 45. numero. 51. & 52.
 Titulus in habilis ad translationem dominij solum detentationem in accipientem transfert. in. l. 45. num. 8.
 Titulus an sit necessarius ad acquisitionem possessionis per plures conclusiones declaratur. in. l. 45. nu. 20. cum sequen.
 Titulus sine traditione non est sufficiens ad translationem dominij. in. l. 40. nu. 16. fol. 117.
 Traditio facta iure vel facte secundo emptori est praeferranda primae factae in absentia eius, in cuius fauorem fiebat, si fuerit facta, antequam ratum habeat. in. l. 45. nu. 83.
 Transactio an fieri possit in bonis maioratus. in. l. 40. nu. 86. fol. 139.
 Transactio non est titulus habilis ad transferendum dominium, nec usufructuendi conditionem, sed ad exceptionem parandam aduersus transigentem & eius heredes. in. l. 45. nu. 71. versu. Sed attende.
 Translatio dominij impediri potest per ultimam voluntatem. in. l. 40. nu. 37. fol. 123.
 Tres solutiones proximas praesumunt, antea esse factas solutiones. in. l. 68. nu. 5. fol. 284.
 Tutelam perdit mater, si transit ad secundas nuptias. in. l. 14. num. 10. fol. 63.
 Tutela quae ad matrem pertinebat, si secundo nu-

psit ad quos pertineat. in. l. 14. nu. 12. fo. 63.
 Tutor an succedat pupillo deficientibus consanguineis, vsque ad decimum gradum. in. l. 8. nume. 24. fol. 39.
 Tutor habens accessum ad suam pupillam puniatur, & qua poena, vide in. l. 80. nu. 24. fol. 308.
 Tutoris autoritas pupillo se obligantis, praecedere debet obligationi, nec sufficit si postea sequatur. in. l. 42. nu. 1.

V.

Venditione facta habita fide de pretio an habeat locum retractus sub eadem conditione. in. l. 70. numero. 22. fo. 292.
 Venditio rei dotalis ab uxore facta de consensu viri, quae nulla est constante matrimonio, confirmatur soluto matrimonio. in. l. 50. nu. 62. fol. 269.
 Vendita re, quam consanguineus retrahere potest, si fructus emptor collegit, an postea consanguineus retrahens rem intra nouem dies datos à lege, possit etiam habere actionem ad fructus. in. l. 70. nu. 29. fol. 293.
 Venientes ab intestato, si instituti sint in testamento secundo, licet minus perfecto non reuocatur primum. in. l. 3. fol. 20. num. 97. cum duobus sequentibus.
 Verbalis reuocatio, an sufficiat ad rumpendum testamentum. in. l. 3. fol. 20. nu. 102.
 Verba dubia à testatore prolata quomodo interpretanda. in. l. 3. fol. 23. nu. 115.
 Vidua committens stuprum, an perdat lucra constante matrimonio acquisita. in. l. 50. nu. 80. fo. 274.
 Vindicta occisoris an possit committi offensa. in. l. 76. nume. 15. fol. 300.
 Vindicta ius an offensus possit alteri committere. ibidem. nu. 17.
 Virginem corrumpens committit stuprum, & qua poena puniatur. in. l. 80. nu. 5. fol. 305.
 Virgo deflorata ab aliquo, si postea nubat alij, an talis corrumpens teneatur eam dotare. ibidem. nu. 11. fol. 306.
 Vnico contextu debet fieri testamentum. in. l. 3. fol. 12. num. 33.
 Vnicus filius an meliorari possit. in. l. 17. numero. 19. fol. 70.
 Vusufructus patri debitus an finiatur morte filij. in. l. 6. fol. 31. nu. 11. & 12.
 Vusufructus patri debitus, an debeatur in tertia parte relicta extraneo de qua disponere filius potest. in. l. 6. fol. 32. nu. 13.
 Vusufructus filio à patre remissus bonorum aduentitiorum an conferatur post mortem patris. in. l. 29. num. 29. fol. 102.

Vusufructus

Vfusfructus bonorum filij patri acquiritur ratione patriæ potestatis. in. l. 48. in. pri. fo. 240
 Vfususfructus filio fami. relictus an patri acquiratur eius commoditas ratione patriæ potestatis. in. l. 48. nu. 2. fol. 240.
 Vfususfructus acquiritur patri in bonis maioratus habitus ex linea materna. in. l. 48. nu. 3. folio. 241. Et quid in bonis donatis à principe ibidem num. 4.
 Vfususfructus patri quæsitus in bonis filij durat etiam post mortem filij donec pater uiuat. in. l. 48. num. 5. fol. 242.
 Vfususfructus si remittitur filio, an computetur in legitima vel in tertio & quinto bonorum si filius sit melioratus. in. l. 48. num. 10. versic. primo. folio. 243.
 Vfususfructus an relinquì possit filio sub conditione ut patri non quærat in. l. 48. nu. 10. Limitatione. 3. fol. 244.
 Vfususfructus retentio inducit possessionis traditionem. in. l. 45. nu. 63. & declaratur. nu. 65.
 Vfususfructus formalis non trāsferitur per retentionem proprietatis, sed est necessaria traditio vel quasi in. l. 45. nu. 64.
 Vfususfructuarius nuntiare nouum opus an possit. in. l. 46. nu. 25. fol. 235.
 Vfususfructuarius pater vel quilibet alius ingrediens monasterium an vsum fructum amittat. in. l. 48. nu. 8. fol. 248.

Vfusfructuarius possidet naturaliter. in. l. 45. nu. 100. in. princ. idemq; est in vfu auo. & ibidem notabiliter declaratur.
 Vfucapio quid sit. in. l. 65. nu. 1. fol. 281.
 Vfucapio vel præceptio non procedit concurrente tempore legitimo & bona fide possidēti rem ex causa transactionis, quod declaratur optime. in. l. 45. nu. 72.
 Vxore decedente siue acceptatione vel repudiatione lucrorum, an lucra transmittantur ad hæredes. in. l. 50. nu. 79. fol. 274.
 Vxor quando possit obligari pro marito. in. l. 61. nu. 2. fol. 277.
 Vxor si obligatur cum marito tanquam rea debendi an valeat obligatio. in. l. 61. numero. 3. folio. 277.
 Vxor si obligatur tanquam principalis & maritus tanquam fideiussor an valeat obligatio ibidem. nu. 4.
 Vxor an habeat medietatem rei emptæ à marito quam ipse maritus tanquam consanguineus retraxit ab alio, an habeat tantum medietatem pretij. in. l. 70. nu. 28. fol. 293.
 Vxor admittitur in successione ab intestato deficienti linea collateralium vsque ad decimū gradum. in. l. 8. nu. 20. cum sequen. fol. 38.
 Vxor si promittat & tradat aliquam rem vno nulla expressa causa censetur ei promittere ex causa dotis. in. l. 50. nume. 20. fol. 252.

FINIS TABULAE.

Testator si dixit si ex hac infirmitate decessero instituo Titium & alia disposuit an censetur sub conditione testari adeo ut salute restituta rumpatur eius testamentum. in. l. 3. fol. 25. numero. 126.
 Testator an committere possit alicui ut faciat pro coestamentum & disponat ultra quintam partem bonorum. in. l. 37. nu. 2. fol. 111.
 Testes duo in quacumq; causa sufficiunt. in. l. 3. fol. 11. nume. 24.
 Testes rogati debent esse non transeuntes. in. l. 3. folio. 12. nume. 29.
 Testes falsum dicens qua poena puniatur. in. l. 33. nume. 7. fol. 321.
 Testis falsum dicens contra aliquem in causa hæresis qua poena puniatur. ibide. nu. 8. & quid in causa adulterij. ibide. nu. 9. & quid in alia causa criminali. ibidem. nume. 10.
 Testes probantes consuetudinem qualiter deponere debeant. in. l. 41. nu. 4.
 Thesaurus à pluribus inuentus efficitur præoccupantis. in. l. 45. num. 47.
 Thesaurus non efficitur illius cuius est fundus, in quo est positus sed eū prius occupatis. ibid.
 Thesaurum inueniens eumque apprehendens, an totum suum efficiat vel ex qua parte quatuor conclusionibus declaratur. in. l. 45. numero. 51. & 52.
 Titulus inhabilis ad translationem dominij solum detentionem in accipientem transfert in. l. 45. num. 8.
 Titulus an sit necessarius ad acquisitionem possessionis per plures conclusiones declaratur. in. l. 45. nu. 20. cum sequen.
 Titulus sine traditione non est sufficiens ad translationem dominij. in. l. 40. nu. 16. fol. 117.
 Traditio facta iure vel facte secundo emptori est præferenda primæ factæ in absentia eius, in cuius fauorem fiebat, si fuerit facta, antequam raturum habeat. in. l. 45. nu. 83.
 Transactio an fieri possit in bonis maioratus. in. l. 40. nu. 86. fol. 139.
 Transactio non est titulus habilis ad transferendum dominium, nec vfucapiendi conditionem, sed ad exceptionem parandam aduersus transigentem & eius hæredes. in. l. 45. nu. 71. versic. Sed attende.
 Translatio dominij impediri potest per vltimam voluntatem. in. l. 40. nu. 37. fol. 123.
 Tres solutiones proximas præsumunt, antea esse factas solutiones. in. l. 68. nu. 5. fol. 284.
 Tutelam perdit mater, si transit ad secundas nuptias. in. l. 14. num. 10. fol. 63.
 Tutela quæ ad matrem pertinebat, si secundo nu-

psit ad quos pertineat. in. l. 14. nu. 12. fo. 63.
 Tutor an succedat pupillo deficientibus consanguineis, vsque ad decimum gradum. in. l. 8. nume. 24. fol. 39.
 Tutor habens accessum ad suam pupillam puniatur, & qua poena, vide in. l. 80. nu. 24. fol. 308.
 Tutoris autoritas pupillo se obligantis, præcedere debet obligationi, nec sufficit si postea sequatur. in. l. 42. nu. 1.

Venditione facta habita fide de pretio an habeat locum retractus sub eadem conditione. in. l. 70. numero. 22. fo. 292.

Venditio rei dotalis ab vxore facta de consensu viri, quæ nulla est constante matrimonio, confirmatur soluto matrimonio. in. l. 50. nu. 62. fol. 269.
 Vendita re, quam consanguineus retrahere potest, si fructus emptor collegit, an postea consanguineus retrahens rem intra nouem dies datos à lege, possit etiam habere actionem ad fructus. in. l. 70. nu. 29. fol. 293.
 Venientes ab intestato, si instituti sint in testamento secundo, licet minus perfecto non reuocatur primum. in. l. 3. fol. 20. nu. 97. cum duobus sequentibus.
 Verbalis reuocatio, an sufficiat ad rumpendum testamentum. in. l. 3. fol. 20. nu. 102.
 Verba dubia à testatore prolata quomodo interpretanda. in. l. 3. fol. 23. nu. 115.
 Vidua committens stuprum, an perdat lucra contracte matrimonio acquisita. in. l. 50. nu. 80. fo. 274.
 Vindicta occisoris an possit committi offenso. in. l. 76. nume. 15. fol. 300.
 Vindicta ius an offensus possit alteri committere. ibidem. nu. 17.
 Virginem corrumpens committit stuprum, & qua poena puniatur. in. l. 80. nu. 5. fol. 305.
 Virgo deflorata ab aliquo, si postea nubat alij, an talis corrumpens teneatur eam dotare. ibidem. nu. 11. fol. 306.
 Vnico contextu debet fieri testamentum. in. l. 3. fol. 12. num. 33.
 Vnicus filius an meliorari possit. in. l. 17. numero. 19. fol. 70.
 Vfususfructus patri debitus an finiatur morte filij. in. l. 6. fol. 31. nu. 11. & 12.
 Vfususfructus patri debitus, an debeatur in tertia parte relicta extraneo de qua disponere filius potest. in. l. 6. fol. 32. nu. 13.
 Vfususfructus filio à patre remissus bonorum aduentitiorum an conferatur post mortem patris. in. l. 29. num. 29. fol. 102.

Vfusfructu

INDEX.

V usufructus bonorum filij patri acquiritur ratione patriæ potestatis. in. l. 48. in. pñ. fo. 240.
 V usufructus filio fami. relictus an patri acquiratur eius commoditas ratione patriæ potestatis. in. l. 48. nu. 2. fol. 240.
 V usufructus acquiritur patri in bonis maioratus habitus ex linea materna. in. l. 48. nu. 3. folio. 241. Et quid in bonis donatis à principe ibidem num. 4.
 V usufructus patri quæsitus in bonis filij durat etiam post mortem filij donec pater viuat. in. l. 48. num. 5. fol. 242.
 V usufructus si remittitur filio; an computetur in legitima vel in tertio & quinto bonorum si filius sit melioratus. in. l. 48. num. 10. versic. primo. folio. 243.
 V usufructus an relinquì possit filio sub conditione ut patri non quæzatur in. l. 48. nu. 10. Limitatione. 3. fol. 244.
 V usufructus retentio inducit possessionis traditionem. in. l. 45. nu. 63. & declaratur. nu. 65.
 V usufructus formalis non trãsfertur per retentionem proprietatis, sed est necessaria traditio vel quasi in. l. 45. nu. 64.
 V usufructuarius nuntiare nouum opus an possit. in. l. 46. nu. 25. fol. 235.
 V usufructuarius pater vel quilibet alius ingrediens monasterium an vsum fructum amittat. in. l. 48. nu. 8. fol. 248.

V usufructuarius possidet naturaliter. in. l. 45. nu. 100. in. princ. idemq; est in vfu auo. & ibidem notabiliter declaratur.
 V fucapio quid sit. in. l. 65. nu. 1. fol. 281.
 V fucapio vel præceptio non procedit concurrente tempore legitimo & bona fide possideti rem ex causa transactionis, quod declaratur optime. in. l. 45. nu. 72.
 V xore decedente siue acceptatione vel repudiatione lucrorum, an lucra transmittantur ad hæredes. in. l. 50. nu. 79. fol. 274.
 V xor quando possit obligari pro marito. in. l. 61. nu. 2. fol. 277.
 V xor si obligatur cum marito tanquam rea debendi an valeat obligatio. in. l. 61. numero. 3. folio. 277.
 V xor si obligatur tanquam principalis & maritus tanquam fideiussor an valeat obligatio ibidem. nu. 4.
 V xor an habeat medietatem rei emptæ à marito quàm ipse maritus tanquam consanguineus retraxit ab alio, an habeat tantum medietatem pretij. in. l. 70. nu. 28. fol. 293.
 V xor admittitur in successiõe ab intestato deficiente linea collateralium vsque ad decimũ gradum. in. l. 8. nu. 20. cum sequen. fol. 38.
 V xor si promittat & tradat aliquam rem vno nulla expressa causa censetur ei promittere ex causa dotis. in. l. 50. nume. 20. fol. 252.

FINIS TABULAE.

*Mediõdo heme bix fud ad amiable que Coridor y to mar Lou
 oexan maicos dos o hy bery e h. ma que se fu de la na. l. ay bery
 y dolo y del galico
 una onza de pñ. bordenanza y o trade ten y dor de arua
 todo se buello cadadia se adito mar lo que p pue de boma
 dos vey con uno. nro. feghiano ^{cuo vino} la hat galico y
 nro. y*

